VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 6. 1. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

Városi könyvtá
Beszerzési szám: 7331
A könyv helye: 93p 419.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Pro domo.
2. Rákosi Jenő.
3. Szociális reformok.
4. Az eskütéri híd vasutja.
5. Kerületi népkönyvtárak.
6. Ostrom a tanács ellen.
7. A kerékkötő.
8. Az elidegenitési és terhelési tilalom.
9. Hirek a városházáról.
10. Statisztika.
11. Hirdetmények.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 6. 1. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

Fővárosi könyvtár
Beszerzési szám: 7331
A könyv helye: 2p 419

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Pro domo.

Februárban lesz negyedik esztendeje, hogy *Halmos* János, Budapest polgármestere, a székesfőváros tanácsa nevében a következő hivatalos értesitést adta ki:

Tekintetes
Dr. Bartha Sándor
lapszerkesztő urnak
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

A tanács felhivja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemü a nagyközönségnek szánt végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket egy-egy példányban a *Magyar Székesfőváros* czimü hetilappal közöljék.

Miről dr. Bartha Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5.), az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, az összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesittetnek.

Ugyanazon év május havában Halmos polgármester az alábbi ajánlólevelet állitotta ki:

Minthogy a *Magyar Székesfőváros* egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és igy a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágitása körül ugy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesiteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Aki a lefolyt négy esztendő alatt figyelmére méltatta lapunk közleményeit: egy dolgot meg nem tagadhat tőlünk. Azt, hogy a **„Magyar Székesfőváros“** mindenkor a legnagyobb függetlenséggel és nyiltsággal adott kifejezést a városi ügyekre vonatkozó nézeteinek. Ezt a körülményt nem akarjuk magunk részére érdem gyanánt föltüntetni. Ellenkezőleg, ha valakit elismerés illet ezért, az senki más, mint a főváros tanácsa. Amikor a tanács az illetékes körök figyelmébe ajánl egy lapot, mely *tartózkodás nélkül gyakorol kritikát fölötte is,* tiszteletreméltó bizonyitékát nyujtja igazságszeretetének, elfogulatlanságának és a sajtó-függetlenség megbecsülésének.

A bizantinizmus mai korszakában szinte föltünő és kivételes a tanácsnak e nobilis viselkedése. Belőle levonható az a következtetés, hogy a tanács a legjobb indulattal iparkodik kötelességeinek megfelelni és öntudata nyugodt lévén, a kritikát is készséggel meghallgatja. Minthogy mindnyájan emberek vagyunk, tehát a legjobb intenciók mellett is követhetünk el tévedéseket: a főváros tanácsa sem mentes a botlásoktól. Ezekre rámutatni kötelessége a sajtónak. A **„Magyar Székesfőváros“** ezt a kötelességet híven teljesiti, de soha nem esett és nem fog esni abba a hibába, (a melytől, sajnos, a napisajtó egy része éppenséggel nem idegenkedik), hogy az intéző körök intencióit és erkölcsi reputációját meggyanusitsa.

Mi tényeket birálunk s elveket vitatunk, nem pedig személyek ellen hadakozunk. Meg vagyunk győződve, hogy a főváros adminisztrációjában nem hiányzik sem a jóakarat, sem a buzgalom. De tudjuk, hogy az üdvözülés utjai is sokfélék. Az egyik ezt tartja helyesnek és czélravezetőnek, a másik pedig amazt. Az eszméket tisztázni és üdvös eredményt elérni csak az elfogulatlan kritika és elvi vitatkozások révén lehet.

Aki személyeket támad és intencziókat gyanusit, az inkább árt, mint használ a közérdeknek.

A „**Magyar Székesfőváros**“ jelenleg Budapest egyetlen ujságja, mely *kizárólag* a főváros ügyeivel foglalkozik. A napilapok hasábjain találnak ugyan némi tért a főváros ügyei, de csak a legszükebb keretben és többnyire felületesen. Az országos politika és a közélet egyéb eseményei elnyomják a községi ügyeket. Csak ha botránnyal kapcsolatos valamely kérdés, akkor tárgyalja a napisajtó kimeritően. Fölösleges magyaráznunk, mennyire szükséges a főváros lakosságának, hogy a községi ügyekről a legszélesebb körü tájékoztatást nyerje, mennyire előnyös *minden kerület polgári köreinek*, melyek a főváros közigazgatási élete iránt érdeklődnek, ha van egy organum, mely sine ira et studio megvitat minden kérdést, s amely épp ezen pártatlansága miatt komoly figyelemre tarthat számot az intéző körök előtt is.

Átlépve az uj esztendőbe, amidőn köszönetet mondunk mindazoknak, kik lapunkat eddig erkölcsileg és anyagilag támogatták, s azzal a kérelemmel fordulunk a főváros társasköreihez, testületeihez és egyes polgáraihoz, hogy a közérdekü ügyekről bennünket értesiteni és lapunkat terjeszteni szíveskedjenek.

A „**Magyar Székesfőváros**“ minden befolyástól függetlenül, a jövőben is a közjót és az igazságot fogja szolgálni.

Rákosi Jenő.

Megelégedés, öröm és büszkeség tölti el lelkünket, midőn látjuk, hogy az egész magyar társadalom riadó tetszéssel fogadja Rákosi Jenőnek a főrendiházba történt kineveztetését. Ennek az örömnek mélyebb a forrása mint a személyes vonzalom és mint ama fölemelő tudat, hogy Rákosi Jenő kitüntetése fényt vet a magyar hirlapirodalomra. Ha csak azért örvendenénk, hogy az irodalom kitünősége s a magyar sajtó atyamestere, kinek jó szivét, puritán jellemét és példaadó lelkesitését mi ösmerjük legjobban, elnyerte a legdiszesebb kitüntetések egyikét: akkor joggal mondhatnák, hogy örömünkbe egoizmus vegyül. De bennünket a kitüntetés tényénél jobban meghat az a viszhang, melyet Rákosi Jenő kineveztetése országszerte keltett, ebben oly jelenséget látunk, mely még a szkeptikusokat is bizalomra fogja gerjeszteni, a magyar nemzeti szellem ujjáébredése iránt.

Mert nézzük csak, kit ünnepel most az ország és kinek sikerén lelkesedik?

Rákosi, az iró és Rákosi, a publiczista, minden fényes és értékes tulajdonsága mellett sem jelentene a főrendek közé soroltatásánál nemzeti eseményt. Hiszen előtte került az országgyülés felsőházába Jókai Mór homlokán az irodalom hervadhatatlan babérkoszorujával, és *Bródi* Zsigmond, a magyarországi zsurnalisztika nagyérdemü munkása. A reformált főrendiháznak tehát voltak elődjei mestersége köréből. — De miért pezsdül föl a nemzet Rákosi kineveztetésén és fogadja oly egyetemes lelkesedéssel, a minőre eddig még nem volt példa a főrendiház ujjászervezése óta?

Kétségtelen, hogy a nemzet meghajol Rákosi irói talentuma és zsurnalisztikai kitünősége előtt. Ám se a képességeire, se a kitünőségére való emlékezés nem dobogtatja meg ezuttal a nemzet szivét, ha már hosszu évek óta köztudattá nem vált velna, hogy Rákosi Jenő a *magyar nemzeti törekvések legkiválóbb harczosa, a magyar nemzeti sovinizmus inkarnacziója.*

Jó és lelkes hazafiakban nem szükölködik országunk, de a nemzeti szellemnek lángralobbantásában, folytonos élesztésében és helyes irányba terelése körül senki a most élők közül annyit és oly czéltudatos odaadással nem fáradozott, mint Rákosi Jenő. Nem kell felsorolni egyes tényeket, hogy képét adjunk az általa elért sikernek. Aki szétnéz az országban látni, hallani és érezni fogja, hogy diadalmasan emeli föl fejét minden vonalon a magyar öntudat és nemzeti érzés.

Ez Rákosi Jenő munkája és érdeme. Boldognak kell éreznie magát, hogy az általa elvetett magvak előtte csiráznak ki és immár lombokat kezd hajtani a fa, melyet bizó reménynyel elültetett, arczának mindennapos verejtékével és szive vérével megöntözött

Ne essünk csüggedésbe a nemzet jövője fölött, midőn látjuk, hogy a nemzet megérti apostolai szavát és lélekben összeforr velük. Ez a lelki összeforrás a magyarázata a mostani általános örömnek, s egyszersmind mindennél ékesebben szóló tanuvátétel a mellett, hogy a nemzet követni és megvalósitani óhajtja ama ideálokat, melyeket Rákosi Jenő hatalmas tolla rajzolt eléje.

Amikor Rákosi Jenő beteszi lábát a főrendiházba, ugy érezzük mi és velünk együtt milliók az országban, hogy vele együtt bevonul oda a *nemzeti geniusz.*

Az irói babárkoszorut, mely fejét már rég ékesiti, ez a Geniusz vonja be ragyogó és biztató gloriával.

Vajha a mindenható juttatna számára elég időt, hogy amiként megtermékenyitette a nemzet közép-

osztályát és a népet, azonképp lángra gyujthassa a förendek lelkében is az aktiv és tettekre elszánt nemzeti érzést. *Dr. Bartha Sándor.*

Szocziális reformok.

A mult év deczember havában hosszu hallgatás után ismét megszólalt a lelkiismeret néhány városatyában. Az ijesztően nagy nyomor láttára szóba hozták, hogy a fővárosnak végre-valahára foglalkoznia kellene a szocziális bajok rendszeres és programmszerü orvoslásával.

A „Magyar Székesfőváros“ már fennállása óta hangoztatja az öntudatos szocziális politika szükségét s többizben rámutatott azokra a veszedelmekre, melyek a fővárost és annak egész társadalmát fenyegetik, ha továbbra is megmarad indolens álláspontján. Nálunk azonban nemcsak az állami budget letárgyalását és az Ausztriával való kiegyezést hagyják a tizenkettedik órára, hanem a társadalmi kérdések is csak akkor kerülnek megoldásra, amikor azok már vagy fölgyujtással fenyegetik a társadalom épületének tetejét vagy fenyegető dörömböléssel zörgetik az ajtót.

A törvényhatósági testület ujabb elemeiben — szerencsére — meg van a kellő érzék a szocziális kérdések iránt, s igy remélni lehet, hogy a főváros hozzá fog az eddig elmulasztottak pótlásához. A munka nehéz, mert a tennivaló összehalmozódott. Talán nem végzünk fölösleges munkát, ha a legégetőbb bajokat felsoroljuk.

Első helyen áll a *lakáskérdés*. Konstatálnunk kell, hogy Európa fővárosai közt nincs egyetlen egy sem, amelyben oly nyomoruságosak volnának a szegény nép lakásviszonyai, mint Budapesten. A külvárosokban, sőt az uj negyedekben is, ezerekre rug a tulzsufolt lakások száma. Nyolcz-tiz alvó egy szobában föl se tünik, mert hiszen vannak kvártélyos helyek, hol állandóan tizenöt-husz személy tölti az éjeket, részint a földön, részint másod- harmadmagával ugyanegy ágyban. Fölösleges hozzátenni, hogy ezek a lakásoknak csufolt odúk valóságos járványfészkek és bűnbarlangok, melyekben egészség és erkölcs teljesen ösmeretlen fogalmak. De hogyan is tegyen a szegény ember tisztességes hajlékra szert? A kis lakások aránylag méregdrágák, s ez kényszeriti azután a szegény népet, hogy hajlékát albérlőkkel ossza meg. A nőtlen munkás, aki valahol ágyra jár, szabad idejét természetesen nem tölti otthon, a mocskos, barátságtalan szobában, hanem inkább korcsmázik, s ily módon iszákossá, iszákosból dologkerülővé lesz, s végül elzüllik. Szükséges tehát akár társadalmi, akár hatósági uton kellőszámu olcsó és egészséges munkáslakásokról gondoskodni.

A lakásnyomor mellett a szegény néposztály a *hiányos táplálkozás miatt szenved legtöbbet*. Az élelmi szerek drágasága az utóbbi években — talán a vásárcsarnoki intézmény életbelépése következtében — olyan mérveket öltött, hogy ma már nemcsak a szorosan vett munkásosztálynak, hanem a kis polgári osztályhoz tartozóknak is alig jut állandóan meleg ételre, még kevésbbé husra. A szegény nép pálinkával csillapitja éhségét, s az alkoholizmus ijesztő arányokban terjed. A bajt a népkonyhák nem orvosolják gyökeresen, mert nem képesek a szükségletet teljesen kielégiteni, s mert az intelligensebb munkás nem szivesen keresi föl azokat. Szükséges volna tehát a szegény nép számára fogyasztási szövetkezeteket létesiteni, melyek hatósági és társadalmi támogatásban részesitendők.

Megoldásra vár a *munkanélküliség kérdése is*. A baj akut jellegüvé lett, s már fenyegető tüntetésekre is vezetett. Ezen nem lehet segiteni alamizsna osztogatással, hanem — miként egyizben már részletesen kifejtettük (lásd 1902. okt. 14-iki számunkban az Assitance par le travail czimü czikket) — a jótékonysági egyesületeknek a vagyonos társadalom nagyobb arányu támogatása mellett *foglalkoztató műhelyeket* kell felállitaniok.

Reformot igényelnek a *jótékony egyletek és intézetek is*. Ezek legtöbbjénél a kezelési költségek óriási összegekre rugnak; fényesen berendezett helyiségeket tartanak, igazgató, pénztáros, ellenőr, titkár, jegyző, gazda, egytől-egyig tekintélyes tiszteletdijakat huznak, a mi azután fölemészti a jövedelem tekintélyes részét, s a szegényeknek éppen csak a morzsák jutnak.

Tenni való van a *felnőttek oktatását* illetőleg is, ámbár ezen a téren jelentékeny haladás mutatkozik. De elodázhatatlan a népkönyvtárak szaporitása, melyekről lapunk e számának más helyén fejtjük ki nézeteinket.

Legkevesebb történik Budapesten az alsóbb néposztályhoz tartozók szórakoztatására, holott már az ó-korban is szocziális jelszó volt: *panem et circenses*. Kenyeret és mulatságot a népnek! Ezrivel található a fővárosban olyan szegény ember, kinek soha nem volt módja, hogy szinházba vagy hangversenyre elmehessen. Párisban az összes állami szinházakat, még a nagy operát is, minden évben többször megnyitják a szegény néposztály számára teljesen ingyen. Nálunk eddig csak a Népszinház rendezett ingyenes előadást. Németországban és Angliában, különösen Londonban, egyre szaporitják az ingyenes hangversenyeket.

Amint az elsoroltakból kitünik, a teendők egész halmaza van összegyülve. Egy uj Széchenyi Istvánnak kellene támadnia, hogy buzditó példájával a társadalmat mozgásba hozza és tettre serkentse, ezuttal a szegény néposztály érdekében.

Az eskü-téri hid vasutja.

Az eskü-téri hid épitésével kapcsolatos függő kérdések között majdnem a legfontosabb, hogy lesz-e a hidon vasut s honnan, merről indul. A mikor a hid épitésébe nagy nógatás után belefogtak, a

műszaki körök eleintén nagyon ellene voltak, hogy az ingatag talapzatu hidon vasut járjon. Végre minden érdekelt fél megnyugtatására nyilvánossá lett, hogy az eskü-téri hidat, amely a szabályozással együtt csaknem tizennyolcz millió koronát emésztett meg, mindenesetre villamos vasuti közlekedésre is berendezik.

Öt esztendeje, hogy ez történt. Ma már ott állunk, hogy — ha baleset utját nem állja — 8—10 hónap mulva a hidat átadják a közforgalomnak. A kereskedelmi miniszter már sürgeti is a fővárost a belvárosi plebánia lebontása miatt, hogy a hid forgalmának akadályul ne szolgáljon s a város igéri is, nem ugyan a templom, hanem a „kérdés“ rendezését, s talán lesz is belőle valami 5—6 esztendő multán, de a mire a közönség joggal kiváncsi, hogy mi lesz a hidra vivő vasuttal: arról hallgat mind a két hatóság.

Pedig nem olyan egyszerü és jelentéktelen a kérdés, amilyennek látszik. Mert az, hogy a drága hidon ne legyen vasuti közlekedés, nem hihető, valamint azt is kizártnak tartjuk, hogy a kerepesi-uti természetes összeköttetés amiatt nem létesülhet, mert a Kossuth Lajos-utczai kaszinók ellenzik. Egyáltalán ideje volna, hogy ez a kérdés nyiltan és komolyan napirendre kerüljön.

Az eskü-téri hid nem nyitható meg vasut nélkül, valaminthogy a Kossuth Lajos-utczában is szükség van a vasutra. Akár a föld felett, akár a föld alatt, de vasutat épiteni kell. Tudomásunk szerint háromféle terv is van a városnál: a kerepesi-uti vasut egyenes meghosszabbitása a hidig a Kossuth Lajos-utczán át; a közuti vasut muzeum-köruti vonalának átvitele a Reáltanoda- és Irányi-utczán át a hidig s a városi villamos vasut Petőfi-téri vonalának kiterjesztése a föld alatt a Kerepesi-utig.

Mi van ezekkel a tervekkel? még homály födi. A reáltanoda-utczai irány a kereskedelmi minisztériumban, a másik kettő a főváros mérnöki hivatalában pihen. A megoldással sehol sem sietnek állitólag azért, mert legujabban a Kossuth Lajos-utczai háztulajdonosok forditottak mozgalmat a vasutnak az utcza nivóján leendő megépitése ellen, miután attól tartanak, hogy a vasut szétrebbenti a korzót s rontja az üzletek forgalmát.

A sok ellentétes érdek között azonban mi csak egy fontos érdeket ismerünk s ez a nagy közönségé, amely joggal megkövetelheti, hogy a milliók árán létesült hidhoz és azon keresztül ne nélkülözze a legtermészetesebb közlekedő eszközt s ahhoz ne évek multán, hanem akkor jusson, amikor az uj hidat rendeltetésének átadják.

Nézetünk szerint a kerepesi-uti vonalnak okvetetlenül kapcsolatba kell jutnia az eskü-téri hiddal és pedig a Kossuth Lajos-utczán keresztül. De nem az utcza nivóján, hanem a föld alatt. Minthogy a Kerepesi-ut kezdete ugy is szakaszhatár, ott megépithetik a lejárókat a földalatti villamoshoz minden nagyobb nehézség nélkül.

Kerületi népkönyvtárak.

Tudvalevő, hogy az ezeréves állami fennállás emlékére a székesfőváros törvényhatósági bizottsága *két millió* koronás alapitványt tett, hogy abból népkönyvtárakkal kapcsolatos munkásotthonok létesittessenek. Az eddigi megállapodás szerint az első népotthont a VII-ik kerületben állitják fel. Most legujabban amaz eszme merült fel, hogy addig is, mig a X-ik és az I. kerületekben egy-egy népotthon létesül, *rendezzenek be népkönyvtárat minden kerületben* és helyezzék el azokat valamely városi iskolában.

A javaslatot föltétlenül helyesnek és mielőbb megvalósitandónak tartjuk. A népotthonok fölépitése és berendezése hosszú időt igényel, ellenben egy-egy népkönyvtár nehány ezer koronával pár hét alatt fölállitható és a használatnak átadható. Azt még föltételezni sem lehet, hogy a budai és a kőbányai vagy az ötödik kerület kültelkének munkásai és szegény emberei igénybe vehessék a megnyitandó VII. kerületi népotthon könyvtárát. Ehhez nincs idejük. Sőt, ha már meg volna a X-ik és I. kerület népotthona, akkor is sürgetnők a népkönyvtárakat a többi kerületek számára.

A felnőttek oktatása mellett kétségkivül legfontosabb kulturális intézmény a könyvtár, s a társadalmi nevelésnek egyik legfontosabb tényezője a jó könyv. Mindent el kell követni arra nézve, hogy a szegényebb néposztály is hozzá jusson a jó könyvekhez és pedig a nyilvános és dijtalan népkönyvtárak révén.

A népkönyvtárak tulajdonképeni bölcsője az amerikai Egyesült-Államok, főleg Massachussets és Rhode Island, hol alig van község, a melynek ezreket meghaladó kötet-számmal népkönyvtára ne volna. A népkönyvtárak alapitójának Franklin Benjamin tekinthető, ki nehány barátjának segitségével szervezte majdnem kétszáz évvel ezelőtt New-Yorkban az első népkönyvtárt. Az azóta felállitott nyilvános és népkönyvtárak közül a nagyobbak egy-egy bőkezű polgárnak köszönik létüket, javuk része azonban igazi municipiális áldozatkészség gyümölcse.

Hogy mennyit áldoz Amerikában a társadalom a nyilvános könyvtárak czéljára, e tekintetben elég, ha megemlitjük, hogy *Reidberry* és *Crerar* külön-külön több mint 20 millió koronát adtak egy Chicagoban létesitendő nyilvános könyvtárra, *Tildens* 10 milliót hagyott ugyanily czélra, *Pratt* Baltimoreban és *Carnegie* Pittsburgban létesitettek olyan nyilvános könyvtárakat, melyekhez hasonlitható alig van a kontinensen.

Nemkevésbbé elterjedtek a népkönyvtárak Angliában, hol mindenütt a népélet formái szerint szervezkednek. Angol földön főleg az jellemzi a népkönyvtárakat, hogy minden rendü igényt igyekeznek kielégiteni s a különböző tudományágak és a szépirodalom tömérdek fajtája van képviselve bennök. Különös sulyt fektetnek a munkások szükségleteire, kiknek a technikai szakkönyvek egész serege áll

rendelkezésére. A népkönyvtárak nagyobbrészt több ezer kötettel birnak, sőt vannak olyanok is, melyekben a kötetszám a százezret meghaladja. Igy például a manchesteri népkönyvtárban 250.000, a birminghamiban 190.000, a leedsiben 183.000 kötet könyv volt két év előtt. Természetes, hogy a könyvtárak mindegyikének kényelmesen berendezett olvasó szobái vannak, melyek majdnem egész napon át rendelkezésére állanak a nagyközönségnek. Az olvasószobát kiegészíti a *hirlapszoba*. A népkönyvtárak szervezői előre látták, hogy intézetük akárhány ezer kötettel rendelkezzék, az magában nem igen fogja csábitani a nagy tömeget arra, hogy falai közt állandó szórakozást és tanulságot keressen. Azonban ha hirlapszobát is csatol hozzá, azaz olyan helyiséget, amelyben az egyszerü embert kellő kényelem, minden napilap legujabb száma s egy nagy csomó szépirodalmi és tudományos szemle várja: akkor szivesen betér oda egy órára, ahelyett, hogy a korcsmába vagy kávéházba menne. Angliában ez az eljárás fényesen bevált, mert a népkönyvtárak olvasóközönségét még ma is javarészt a hirlapszoba verbuválja. Az olvasó száma folyton szaporodik, ugy hogy egyik-másik könyvtárban 5—6 millió ember fordul meg évenként. A könyvtárak kezelésében nagy szabadelvüség uralkodik: az olvasótermeket mindenki használhatja, egy-két polgárnak a névazonosságot igazoló tanusága mellett pedig bárki házhoz kapja a kivánt könyveket — *ingyen!*

De nemcsak Amerikában és Angliában, de Franczia- és Németországokban, sőt ujabban Ausztriában is mind nagyobb sulyt fektetnek a népkönyvtárakra. Párisban 75, Berlinben 29, Drezdában 12, Bazelben 14 népkönyvtár van. Legtöbb helyt a társadalom áldozatkészsége teremtette meg őket, sokat áldoznak azonban a törvényhatóságok is és pedig oly módon, hogy vagy maguk állitanak fel népkönyvtárakat vagy állandó szubvenczióban részesitik a már meglevőket.

Sajnos, ezen a téren mi csaknem egy szinvonalon állunk a Balkánországok városaival, s igy minden tényezőnek közre kellene működnie, hogy mennél több népkönyvtár nyiljék a fővárosban, meg a vidéki nagyobb városokban. A hiányon *egyelőre* segiteni lehet az iskolaépületekben elhelyezett könyvtárakkal, melyek otthon való használatra adnának ki könyveket. Valódi hatást azonban csak akkor érünk el, ha létesülnek a népotthonok keretében, vagy teljesen önállóan, a kényelmes olvasótermekkel és hirlapszobával ellátott népkönyvtárak. Tíz ilyen népkönyvtár — tehát minden kerületben egy-egy — rövid pár év alatt sok ezer embert, férfit, asszonyt és leányt, meg fog menteni a korcsmákban vagy az utczai csavargásban való elzülléstől és biztositani fogja a munkások tizezreinek szellemi fejlődését.

De a társadalom e hasznos és üdvös alkotásoknál kövesse a müvelt nemzetek példáját: siessen a törvényhatóságot áldozatkészségével támogatni!

Ostrom a tanács ellen.

Amióta megjelent a pályázati fölhivás, a mely szerint a főváros a jövő hónapban három fogalmazói és tizenkét segédfogalmazói állást fog betölteni: élénk részvéttel viseltetünk a tanács tagjai iránt. Leonidász, Zrinyi Miklós, Szondy György és Ozman Gházi pasa egykori szorongattatása nyájas enyelgés ahhoz a martiromsághoz képest, amelyet tanácsosainknak e pályázat következtében ki kell majd állaniok. Ama hősöknek könnyü volt a választás. Meghódolni vagy bátran meghalni: csak erről lehetett szó. A halál után pedig örök a nyugalom. Ám a főváros tanácsosai el lehetnek készülve, hogy az ostrom befejezte után is szenvedniök kell. A *meghallgatásra nem talált protekczió* majd mindig bosszuért liheg, s alkalmat keres bosszujának kitöltésére.

Tudván azt, hogy egy hivatalszolgai vagy egy dijnoki állásért mozgásba jön a protekczió egész gépezete, elképzelhetjük, hogy a fogalmazói állásra pályázók micsoda óriási aparátussal fognak ránehezkedni a tanácsra, mely a választás keserves kötelességét vette vállaira. Magyarországon a lakosság tudvalevőleg két osztályból áll: protektorokból és protegáltakból. Aki egyikhez sem tartozik, az vagy kivándorol Amerikába vagy az öngyilkossági statisztika számadatait gyarapitja. Protekcziót nem keresni vagy protekcziót megtagadni: csaknem egyenlő a társadalomtól való tökéletes elzárkozással. A magyar haza története mostanáig csak egyetlen ember emlékét őrzi, ki soha életében nem kért protekcziót, de soha nem is tűrt ilyet. Ez a kivételes jellem Szilágyi Dezső volt. A többi sok millió uszik az árral.

Meg vagyunk győződve, hogy az elkövetkezendő hat hét alatt a polgármesternek és a tanács tagjainak ugy hivatalos helyiségeikben, mint magánlakásaikon tömténtelen előkelő nevü és állásu látogatóik lesznek, kiknek vizitje valamelyik segédfogalmazó-jelölt folyamodványával áll eszmei és tárgyi összefüggésben. Miután a betöltendő állások száma tizenkettő, illetőleg tizenöt: magától értetődő, hogy csak tizenöt

remény megy teljesülésbe. Az is egészen természetes, hogy a csalódottak föl lesznek háborodva, s megbotránkozva fognak szónokolni — a *protekczió ellen*, noha talán ők küldték a legtöbb protektort a tanácsosok nyakára.

A jelenkor viszonyainak jellemzésére megbecsülhetetlen „adalék“ volna, ha egy-egy ilyen pályázat után a döntésben résztvettek nyilvánosságra hoznák a hozzájuk érkezett ajánlóleveleket és fonográf lemezeken megőrökitenék a személyesen megjelent protektorok mondókáit. Az ember esze megállana, hogy az állást keresők kiket képesek rábirni a protegálásra! A gyüjteményben képviselve volna a főrendiház, a magas klerus, a parlament, a legfelsőbb hivatalnoki testület, sőt az uralkodóház is, no meg ezenkivül egy csomó szép asszony. Szilágyi Dezső legyen az, aki mindezeknek ellentállni tud és a döntésnél nem tekintett mást, csak a pályázók egyéni képességeit.

A ki maga is protekczió révén jutott előre, aligha zárkózik el a külső befolyások elől. Ez pedig fölötébb nagy baj. Mert ily módon nem vesz ki a magja annak a hivatalnoki generácziónak, mely a szorgalmat, a tudást és a tiszta jellemet kevesebbre értékeli, mint a befolyásos protekczió megszerzését. A főváros ellen számtalanszor hangoztatták panasz és vád gyanánt, hogy fölös számmal ülnek jól dotált állásokban olyan alakok, kik protekczió nélkül a saját képességük révén irnokságnál tovább nem vihették volna.

Sok közigazgatási mizeriának inditó oka és magyarázata ez a körülmény.

Mi nem keressük, való-e a vád, hanem csak azt óhajtjuk: ezuttal legyen elég energia a tanács tagjaiban megküzdeni a protekczió-ostrommal és csak olyanokat juttatni be a tisztviselőtestületbe, kikben meg van az értelmi és erkölcsi garanczia arra nézve, hogy a főváros érdekeit hiven, buzgón és lelkiismeretesen fogják szolgálni. Minden jóravaló apa azt szokta mondani fiának: „Légy különb az apádnál.“ A főváros magasabb tisztviselői a közügynek fognak eléggé meg nem becsülhető szolgálatot tenni, ha elvül tűzik ki: maguknál különbb hivatali utódokat nevelni.

A szigorú rostálásra talán soha nem volt oly szükség, mint a jelen alkalommal. A segédfogalmazói állás gradus ad Parnassum. Ha hivatalszolgának vagy dijnoknak bedugnak egy haszontalan embert, abból veszedelem a közre nem háramlik. De ha segédfogalmazó lesz egy nyegle, tanulatlan, dolgozni nem szerető és kötelességérzettel nem biró ifjúból, akit erre az állásra a protekczió segitett, ezzel hosszú időkre inficziálják a közigazgatást. Mert a központi igazgatásban jelentékeny szerep jut a fogalmazói karnak. A most megválasztandó ifjak képezik alapját és magvát a jövő közigazgatásnak, a jövő tanácsnak. Nem tulzás, ha azt mondjuk: *lelkiismeretes kérdés* ennek a pályázatnak az eldöntése. Ha van olyan ember a tanács tagjai közt, ki a magábaszállás ritka pillanataiban beösmeri, hogy méltóbb erő is lehetne a helyén, s hogy kötelességeit nem teljesitette mindig teljes odaadással: az ilyen ember most expiálhatja mulasztását és megnyugtathatja lelkiismeretét azáltal, hogy csak érdemes pályázókra adja szavazatát.

Azt hisszük azonban, fölösleges direktivákat adni a mostani tanácsnak. Komoly és lelkiismeretes tagokból áll, kik valahogy csak megküzdenek az ostrommal és diadalra juttatják a szorgalommal és tudással párosult érdemet. —*a.* —*r.*

A kerékkötő.

— Dr. Fascho-Moys Sándor. —

A szekérre azért teszik a kerékkötőt, hogy menedékes úton rá ne szaladjon a lovakra. A vonatokon azért van a Westinghouse-fék, hogy hirtelen meg lehessen állitani őket. De miért kell kerékkötőt alkalmazni a fővárossal szemben?

A főváros kerékkötője a budai várban van, annak az ódon nagy épületnek valamelyik emeletén, a melyet magyar királyi belügyminiszterium néven ösmernek az országban. Az tökéletesen mindegy, hogy a benne székelő kegyelmes urat Tisza Kálmánnak, Teleky Gézának, Hieronymi Károlynak, Bánffy Dezsőnek vagy Széll Kálmánnak hivják. Mindegyiket jobban elfoglalják a parlamenti ügyek és a „maga-

sabb politika", semhogy idejük vagy kedvök volna személyesen foglalkozni az ország fővárosának dolgaival. Azokat immár évtizedek óta rábizzák egy ügyosztályra, a melynek élén a megcsontosodott bürokratizmus egyik diszpéldánya áll. A neve: Fascho-Moys Sándor.

Ez az ur, a ki egyébként kifogástalan jellem, szorgalmas tisztviselő és valószinüleg mintaszerü családapa, azonkivül vagyonos ember, a főváros közigazgatási életének kerékkötője. Kétség nem férhet ahhoz, hogy szent meggyőződése szerint a leghivebben és legmegfelelőbben végzi teendőit. Ám az a baj, hogy az ő meggyőződése homlokegyenest ellenkezik a főváros csaknem minden polgárának a nézeteivel. Ez utóbbiak sok minden egyéb közt azt óhajtanák, hogy a főváros autonom jogai ne zsugorittassanak össze, valahányszor vitás kérdés merül föl, hanem inkább kitágittassanak. Óhajtanák, hogy a belügyminiszterium a hozzá felkerülő számadásokat, háztartási határozatokat, szabályrendeleteket, jóváhagyást igénylő előterjesztéseket és felebbezéseket lehetőleg az emberi kor határán belül intézze el. Sőt annak a meggyőződésnek a hangoztatásával sem vélnek forradalmi szellemet terjeszteni, hogy a főváros nem iskolás gyermek, a kit minduntalan dorgatoriumokban kell részeltetni.

Ezzel szemben Fascho-Moys ur kitapétázta saját fejét efajta aranymondásokkal:

Lassan járj, tovább érsz.

A csirke ne akarjon okosabb lenni a tyuknál.

Akinek az Isten hivatalt adott, annak észt is adott.

Ezek és más hasonló vezérelvek lebegvén szemei előtt, természetes, hogy minden ügyirat, mely hozzá kerül, megsárgul vagy eldohosodik, mire az elintézés stádiumába jutott és minden javaslat, mely nem az ő fejében szülemlett meg, használhatatlan bornirtságnak deklaráltatik. Fascho Moys ur közigazgatási és községi ügyekben egyetlen kapacitást ismer Szent István birodalmában és környékén: Fascho-Moys belügyi ministeri tanácsost. A római pápa tévedhet, ámbátor a lateráni zsinat kimondotta csalhatatlanságát, Fascho-Moys ur ellenben kész bármely perczben letenni az esküt, hogy ő infallibilis. Ezt az önhitét sikerült belesuggerálnia az egész miniszteriumba, s a huszárdolmányos kapustól kezdve Széll Kálmánig mindenkiben gyökeret vert a meggyőződés, hogy a városi ügyeket illetőleg minden bölcsesség központi raktára, artézi kutja és örök lámpása Fascho Moys-miniszteri tanácsos.

Neki mindegy: Szeged, Fiume, Kutya-Bagos, vagy Budapest forog szóban. Valamennyit egy kaptafára huzza és ugyanazon sablonok közé iparkodik szoritani, hogy a belügyminiszterium a legfőbb hatalom, a melyhez alázattal kell közeledni, s amely nem türheti, hogy egy olyan semmiség, minő a székesfőváros, a saját lábán akarjon járni.

Nekünk nincs okunk neheztelni a miniszteri tanácsos urra, mert soha semmiféle dolgunk nem volt vele; igy tehát elfogultság nélkül való ama kijelentésünk, hogy az ő hivatalos működése nagyban hozzájárult a főváros municipális életének megbénitásához. Ezidőszerint nincs a kontinensen egyetlen főváros, mely a kormányhatalomnak oly alárendelt szolgája volna, mint a magyar székesfőváros. Nem beszélünk Londonról, melynek autonom jogai nálunk szinte elképzelhetetlenek, sem Párisról, hol a községi képviselőtestület fittyet hány a miniszteriumoknak; még Berlin és Bécs példáját sem állitjuk előtérbe, hanem utalunk a Budapestnél sokkal kisebb Bukarestre és Belgrádra, amelyek százszor függetlenebbek, önérzetesebbek és önállóbbak, mint ami székesfővárosunk.

Budapest polgárai önként beadták derekukat a központi hatalomnak. Hijjával lévén a valódi polgári önérzetnek, a kormány kegyétől függő kitüntetésekért és egyéb javakért oda juttatták a fővárost, hogy a Fascho-Moysok egészen a fejére mászhattak. Budapest és a vidék bármely kis városa közt a jogokat és a függetlenséget illetőleg nincs semmi különbség. Noha a főváros milliókat áldozott oly czélokra, melyek az államot terhelték, s milliókra menő kötelezettségeket vállalt át az államtól: szava és tekintélye a miniszteriumok előtt nem nyom többet, talán még annyit sem, mint Kolozsváré vagy Temesváré. Az állam minden kivánsága, legyen bármily súlyos megterheltetéssel járó, alázatos teljesitőre talál a főváros személyében. De ha a főváros kér valamit, aminek elnyeréséhez csak a jogra és a méltányosságra kellene hivatkoznia, ridegen elutasitják a kormánynál.

Hiába van 30 milliós budgetje Budapestnek, a kormányhatalommal szemben ma is csak kiskorú gyermek, s Fascho-Moys ur akkor teszi rá a kerékkötőt, amikor éppen eszébe jut neki.

Ezen a lealázó helyzeten változtatni kell. Első sorban oly ember ültetendő a belügyminiszteriumba, aki modern szellemben nőtt fel és a főváros életét, viszonyait és községi ügyeit közelről ismeri. Nem feladatunk személyeket ajánlani. A kormány, ha uj érát akar teremteni, meg fogja találni a főváros tisztviselői közt vagy más helyen azt az alkalmas egyént, a ki a belügyminiszteriumban Fascho-Moys állását elfoglalja. Ezt az urat pedig küldjék a jól megérdemelt nyugalomba.

Az elidegenitési és terhelési tilalom.

A mikor néhány éve a fővárosban az épitési válság kitört, az épitőiparosok kijátszásának egyik legravaszabb és leghatályosabb eszköze a rosszhiszemű vállalkozók részéről az volt, hogy valamely fiktiv hitelező javára feljegyeztették az elidegenitési és terhelési tilalmat és ezzel útját állották annak, hogy azok a hitelezők, a kik az ingatlanra a tilalom

feljegyzéséig még zálogjogot nem nyertek, ilyen zálogjogot szerezhessenek. A helyzet visszásságát még kiélesitette a Curiának az az álláspontja, hogy az elidegenitési és terhelési tilalom a végrehajtási zálogjogok bejegyzésével szemben is hatályos volt; olyképen tehát, hogy a fizetésképtelenné vált épitési vállalkozó illetve háztulajdonos ingatlanára jogerősen megitélt követelést nem lehetett végrehajtási úton bejegyezni, az illető ad hoc valaki javára az emlitett tilalmat feljegyeztette.

Javit az eddigi helytelen joggyakorlaton a magyar királyi Curia plénumában hozott teljes ülési döntvény, a mely kimondja, hogy „oly esetben, melyben vagy birói határozat alapján, vagy jogügyleti tilalom esetében az ingatlan tulajdonának átruházásával kapcsolatosan s a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejüleg harmadik személynek vagy a szerződéses átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett jogának biztositására történt az elidegenitési és terhelési tilalom feljegyzése: az ingatlan állagára sem a végrehajtási zálogjognak bekebelezése, sem zálogjognak előjegyzése *meg nem engedhető*".

Ez a teljes ülési döntvény az eddigi gyakorlattal szemben határozott javulást jelent. Javulást annyiban, mert ezentúl a végrehajtási zálogjognak bekebelezését, vagy a szerződéses zálogjognak előjegyzését csak az olyan jogügyleti tilalom akadályozza meg, a mely vagy az ingatlan tulajdonának átruházásával egyidejüleg jegyeztetett fel, vagy pedig a szerződéses átruházónak valamely, a telekkönyvből kitünő jogának biztositására szolgál. Ezentúl tehát a végrehajtási zálogjog bejegyzését még a reális hitelező javára feljegyzett tilalom sem gátolhatja meg. Ilyen gátat egyedül az ingatlan átruházója javára feljegyzett tilalom képez, de ez is csak akkor, ha az átruházással kapcsolatosan jegyeztetett fel, vagy ha a telekkönyvből a tilalom alapját képező jogérdek kitünik. Világos, hogy ezen teljes ülési döntvény daczára még rosszhiszemü ingatlantulajdonosok elkövethetnek visszaéléseket a hitelezők rovására, de még sem olyan mértékben, a mint az eddigi gyakorlat szerint lehetséges volt.

Hirek a városházáról.

—

Zavart okozó utczajelző táblák. Az I. kerületi közérdekü egyesület fölhivta a tanács figyelmét arra a visszás állapotra, mely a II. kerület több utczájában legutóbb történt utcza jelzőtáblák kicserélése folytán előállott. Az Alkotás-utcza, a Győri-ut és a Csend-utcza által határolt terület eddig a Krisztinavároshoz tartozott. Nemrégiben azonban uj jelzőtáblák függesztettek ki a házakra, melyek szerint az utczák egy része a Krisztinavároshoz, másik része pedig a Németvölgyhöz tartozik. A közérdek-egyesület ezt az uj átkapcsolást károsnak tartja, mert biztosra vehető, hogy az különösen a népszámlálási müveletek keresztülvitelénél nagy zavaroknak lesz az okozója. Ez okból kéri a tanácsot, intézkedjék, hogy a fönt emlitett terület egész terjedelmében visszacsatoltassék a Krisztinavároshoz.

Uj kisdedovó a Városmajorban. A Klotild-szeretetház városmajori házát s telkét, a mely fővárosi tulajdont képez, a főváros jóvoltából csak használatra birta a jótékony intézmény. Mióta az uj házában van a szeretetház, a városmajori ingatlan, üresen használatlanul áll. Most fölmerült az a kérdés, hogy mily czélra használtassék föl ez a ház s a hozzátartozó kert. A tanácsnak az a terve, hogy abban kisdedovó intézet nyerjen elhelyezést, mely czélra kiválóan alkalmasnak látszik. Abban az esetben, ha a tanügyi osztály is szükségesnek találja, hogy a Városmajor körül fekvő részek még egy kisdedovót kapjanak, a tanács erre a czélra fogja fölhasználni a Klotild-szeretetház régi otthonát.

Tömeges hidépités. Az I. kerületi előljáróság előterjesztésben fölhivta a tanács figyelmét arra a veszedelemre, mely az Ördög-árkon átvonuló rossz fahidak rozzant állapotában rejlik s nap-nap után fenyegetőbbé lesz. A Pázsit-utczai, Trombitás-uti s Riadó-utczai fahidak szerkezete tökéletesen korhadt már s lehetetlen, hogy sokáig kibirják a rajtuk átvonuló nagy kocsi s gyalogforgalmat. Tatarozással a bajon már nem lehet segiteni, miért is az előljáróság sürgősen kéri, hogy az Ördög-árok összes hidjai uj vasszerkezetü hidakkal cseréltessenek ki. E kérelemhez külön előterjesztéssel a szintén érdekelt II. kerületi előljáróság is csatlakozik ama külön kérése hangsulyozásával, hogy az uj hidak költségei a főváros 1903. évi költségvetésébe már fölvétessenek. A tanács hajlandó belemenni a tömeges hidépitésbe, de ugy vélte, hogy előbb be kell várni az ördög-árok szabályozását. Ez ügyben most azt jelenti a mérnöki hivatal, hogy az Ördög-árokra vonatkozólag még a szabályozási terv sincs meg s igy a teljes szabályozás bevárása oly hosszu terminust képez, melyet a mostani rozoga hidakkal bevárni nem lehet. De különben sincsen erre szükség s amint a szabályozási terv készen lesz, megkezdhető a hidak épitése is.

Az özvegy asszony keresztje. Özvegy Csernek Károlynét már hatszor utasitotta el a tanács ama kérelmével, hogy a főváros valamelyik területén egy fogadalmi keresztet állithasson föl. Végre hetedszeri beadványára, a mikor már a belügyminiszter segedelmét is kikérte, megkapta az engedélyt, hogy a Jászberényi és a Maglódi-ut keresztezésénél föllállithatja a keresztjét. Most értesitette a tanács, hogy az engedelem megadását föltételekhez köti. A kereszt gondozását ugyanis Csernekné maga tartozik ellátni s mikor a főváros annak szükségét látja, jogában lesz a feszületet vagy áthelyezni vagy végleg eltávolitani.

Módosítások az uj kőműves szabályrendeleten. A főváros közgyülése uj szabályrendeletet alkotott a nyáron a kőműves munkával foglalkozó munkaadók és segéd-személyzetük munkarendjéről. A kereskedelmi miniszter ma értesitette a fővárost, hogy a szabályrendeletet jóváhagyja, de csak a következő módosításokkal: Beiktatandó, hogy úgy a nyári mint a téli időszakban a munkásoknak megengedtetik, délutáni uzsonájuknak munkaidő alatt való elfogyasztása. Az épitési tervek önálló elkészitésével és az épités vezetésével megbizott épitési rajzolók fölmondási ideje három hónapban állapittatik meg. Ama munkások részére, a kik hétközben lépnek ki, a munkában eltöltött napok után kifizetendő a napi bér s abból a munkaadó rendbirság czimén semmit le nem vonhat. Ilyenkor a szabálytalanul távozott munkás csakis az iparhatóság által hozatható vissza s szoritható kötelességének teljesitésére. Szabálytalan távozásáért az iparhatóság negyven koronáig terjedhető pénzbirsággal sujthatja.

Az étkező asztalok és a vízdíj. Néhány hónappal ezelőtt ugy a sajtóban, mint a publikum körében visszatetszést szült a főváros tanácsának egy vízdíjügyben hozott másodfoku határozata, amelylyel kimondta, hogy az olyan korcsma, vagy vendéglö, amelyben több fehérterítékü étkező asztal is van, nem tekinthető kis korcsmának s ennek következtében hatszoros vízdíjjal rovandó meg. Az érdekelt fél ezt a határozatot megfelebbezte a közigazgatási birósághoz, amely most hozta meg a végh határozatát, amely szerint tekintettel arra, hogy a szóban forgó üzleti helyiség két olyan szobából áll, amelyben több étkező asztal található, az üzlet nem felelhet meg a kis korcsma fogalmának. S miután az ezen üzlettel járó vízfogyasztás jóval túlhaladja a házi szükségletet, hatszoros vízdíj volt kivetendő. A közigazgatási biróság tehát egészen a tanács álláspontjára helyezkedett e kérdésben.

A dunai partbérek megállapitása. A székesfővárosi partbeosztó-bizottság e napokban ülést tartott Almády Géza tanácsos elnöklése mellett. Ez alkalommal a Dunapartok bérét, folyó méterenkint, a következőkép állapitották meg: a *budai oldalon* a Ferencz József-hidtól a lépcsős kőpart végéig (Fátyol-utcza) 20 korona (eddig 30 korona volt), a Fátyol-utczától a lépcsős Margit-partig 40 korona, a Margit-kőpart végétől a Margit-hidig 20 korona, a Margit-hidtól a Lukács-fürdőig 8 kor., a Lukács-fürdőtől végig terjedő nyers part 4 korona. A II. kerületi Duna-fürdő átalánya 100 korona. A *pesti oldalon* a soroksári Dunaág nyers partja 3 korona, a Fővámház előtti part 35 korona, a lépcsős Ferencz József-part 50 korona, a régi magas kőpart 70 korona, a Petőfitértől a Zoltán-utczáig 50 korona, az uj nyers kőpart a Margit-hidig 37 korona 50 fillér, az V. kerületi felső kőpart megépitett része 20 korona, a nyers part a Dráva-utcza fölött 2 korona 50 fillér, a IV. kerületi Duna-fürdő átalánya 400 korona, az V. kerületi Margit-hid alatti Duna-fürdő átalánya 300 korona, a most megépités alatt levő felső kőpart 30 korona.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 417 gyermek, meghalt 286 egyén, a születések tehát 131-el mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 298 törvényes, 119 törvénytelen; nemre nézve 224 fiu, 193 leány. Halvaszületett 4 gyermek, köztük 10 törvényes, 4 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 27·9.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 19·4 az egy éven felüli lakosságnál: 16·0, az öt éven felüli lakosságnál: 14·1.

A halottak közt volt 143 fi-, 143 nőnemü.

Az év eddigi 51 hetében élve született összesen 22788 gyermek, meghalt összesen 14313 egyén, a születések többlete tehát 8475; a mult év megfelelő időszakában született 28500, meghalt 13620, a születések többlete volt tehát 8880.

Az élveszülöttek közt volt 267 róm. kath., 2 görög kath., 3 görög keleti, 17 ágost. evang., 46 helvét, 1 unitárius, 80 izraelita, 1 egyéb. Összesen 417. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1406 beteget, szaporodás 355, csökkenés 382, maradt a mult hét végén 1389. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 156 beteget, szaporodás 49, csökkenés 36, maradt a mult hét végén 169. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 735 beteget, szaporodás 234, csökkenés 240, maradt e hét végén 729. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 917 beteget, szaporodás 165, csökkenés 145, maradt e hét végén 937. Összesen ápoltak a mult hét végén 3214 beteget, szaporodás 813, csökkenés 809, maradt e hét végén 3224.

Hirdetmények.

I.

(Uj személydijszabás életbeléptetése a Hódmező-vásárhely-Makó-Nagyszentmiklósi h. é. vasuton.)

Ezen vasuton a megnyitás napján életbelépő személydijszabás a magy. kir. államvasutak dijszabás elárusitó irodájában (Budapest, Csengery-utcza 33.) 20 fillérért kapható.

Budapest, 1902. deczember 27-én.

Az igazgatóság.

II.

Délnémet-osztrák-magyar vasuti kötelék (gácsországi forgalom.)

1903. január 1-től való hatálylyal a fenti kötelékben 1902. évi január hó 1-től érvényes kivételes fadijszabás IV. rész 4. füzetéhez a II. sz. pótlék lép életbe, mely a födijszabás és az I. sz. pótlék kiegészitését tartalmazza és 12 fillérért az érdekelt vasutaknál megszerezhető.

Budapest, 1902. deczember hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

III.

Osztrák-magyar-svájczi vasuti kötelék.

(A nagy-kanizsai tárházakra vonatkozó határozmány módositása.)

A fenti kötelékben gabona stb. szállitására 1902. évi augusztus hó 20-tól érvényes III. rész, 2. füzet 18. oldal alján foglalt határozmány oda módosittatik, hogy a Murakeresztur Nagy-kanizsai vonal kétszeres befutásáért megállapitott illeték 100 kg.-kint 4 fillérre mérsékeltetik.

Budapest, 1902. deczember 30

A m. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdödö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselöség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank

Budapesten, V. ker., Dorottya-utcza 6. sz.
(Saját ház.)

Befizetett részvénytőke **30,000.000 kor.**

A bank ujabban a

jelzálogüzletet vette fel üzleti körébe.—

Jelzálogkölcsönöket engedélyez bérházakra és földbirtokokra saját kibocsátásu

4 százalékos záloglevelek

alapján 20, 30, 40, 50, 60, 65 és 70 éves törlesztésre a legelőnyösebb feltételek mellett.

A benyujtásokat leggyorsabban bonyolitja le; minden megkeresést 48 óra alatt válaszban részesit.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 13. 2. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Állami tisztviselők községi adója.
2. Szegényügy rendezése.
3. Az eladósodott tisztviselők.
4. Az élhetetlen főváros.
5. Közélelmezési kérdések.
6. Halotthamvasztás.
7. Szegény propeller-társaság.
8. Vorwärtz.
9. Apácza-invázió Budapesten.
10. Közgazdaság.
11. Hirek a városházáról.
12. Statisztika.
13. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár
és
országos zálogkölcsön-részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenciek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái:

VI. ker., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenciek-tere 4. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és ércöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 13. 2. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Állami tisztviselők községi adója.

Az állami tisztviselők fizetésének rendezésére vonatkozó törvényjavaslatot a székesfőváros törvényhatósága élénk kíváncsisággal lesi. Érdeklődése nem plátói természetü, hanem egészen materiális háttérrel bir. A törvényhatóság ugyanis az elmult év deczember havában föliratot intézett a képviselőházhoz, s ebben azt kérte, hogy az uj törvény az állami tisztviselőkre nézve mondja ki a *községi adók viselésének kötelezettségét.*

Fölösleges emlitenünk, hogy a főváros kérelme az állami tisztviselők körében a legnagyobb visszatetszést szülte. A magyar ember — tehát az állami tisztviselő is — hive a jogegyenlőségnek, de csak addig, mig az elvből eredő konzekvenciák az ő érdekeit nem tangálják. A jelen esetben arról van szó, hogy az állami tisztviselők épp ugy viseljék a községi terheket, mint más közönséges halandók; ez az óhaj a tisztviselők zsebét érinti, s igy tehát egészen természetes, hogy hallani sem akarnak felőle.

Mi készséggel elismerjük, hogy az állam alkalmazottai még a tervbe vett fizetésjavitás mellett sem lesznek abban a helyzetben, hogy fölösleges pénzzel rendelkezzenek és könnyü szivvel fizethessenek községi adót, de ennél a kérdésnél más szempontok veendők figyelembe. És pedig első sorban a jogegyenlőség, másod sorban a főváros pénzügyi helyzete. Ez a két szempont föltétlenül igazolja a főváros kivánságának jogos voltát. Vegyük külön vizsgálat alá mindkettőt.

A mostani állapot, hogy t. i. az állam hivatalnokai, a hadsereg, hadi tengerészet, valamint a honvédség tisztjei, a törvényhatósági tisztviselők és hivatalnokok, tanárok és tanitók, továbbá az államvasutak és azok gépgyárainak tisztviselői és szolgái a hivatalaik után járó fizetéseikből, illetőleg nyugdijaikból *községi adót nem fizetnek:* határozottan sérelmes a jogegyenlőség elvére nézve. A 48-iki törvényhozás kimondotta volt, hogy „Magyarország és a kapcsolt részek *minden* lakosai, *minden* közterhet egyenlően és aránylagosan viselnek.“ A „minden lakos“ fogalma alá tartozik a tisztviselő is és a „minden közteher“ fogalma alá a községi adó. A 48-iki törvényhozás intenciója kétség vagy vita tárgyát nem képezheti. A kiegyezés utáni korszak azonban eltért a demokratikus elvektől, s miután az állam mostohán szabta meg tisztviselőinek fizetését, kórpótlásképen mentesitette őket a községi adóktól. Ugy az 1872 : XXXVI-ik, mint az 1875 : XXIX-ik, továbbá az 1893 : IV-ik és az 1900 : VII. törvényczikkek, melyek a községi adó fizetése alól való mentességre vonatkoznak, ellentétben állanak az 1848-iki fentekb citált törvény szellemével, a jogegyenlőség és az ebből folyó közös teherviselés elvével. Az állam megtehette volna azt is, hogy tisztviselőit fölmenti az állami adók alól is, ennyire azonban nem ment el a nagylelküségben, mert nem merte ily eklatánsan megsérteni a jogegyenlőséget. Hogy drasztikus hasonlattal éljünk: a káposztát is megtartotta, a kecskét is kielégitette. A maga részére föntartotta a tisztviselők megadóztatását, a községek adója alól azonban kivonta őket. Ámde ami jogos a tisztviselővel, mint állampolgárral szemben, az föltétlenül jogos a tisztviselővel, mint községi polgárral szemben is. Ha igazságos a köztisztviselőknek az

állami adókkal való megterhelése, épp oly igazságos azoknak a községi adókkal való megadóztatása is.

Abszolute lehetetlen megindokolni, hogy miért legyen a köztisztviselőknek kivételes helyzetük a községi életben? Az állami, törvényhatósági és községi alkalmazottak épp ugy élvezik a községi intézményeket, mint a község többi tagjai; épp ugy gyakorolhatják és gyakorolják a községi ügyekben polgári jogaikat, mint a község többi polgárai. Mi szolgáltathatna tehát okot arra, hogy a köztisztviselők a községi terhekben részt ne vegyenek? Egy gyermek esze is felfogja, hogy a ki jogokat élvez, az kötelességeket is tartozik viselni. Tartozik különösen a községek kebelében, melynek kiadásai többnyire gazdasági és közmüvelődési természetüek, tehát oly kiadások, melyek mindazon községi lakosok hozzájárulásából fedezendők, kik a községi intézmények előnyeit, hasznát és jótéteményeit élvezik.

Nem furcsa állapot-e az, hogy a köztisztviselők, kik adómentességgel birnak, beválaszthatók a törvényhatósági bizottság tagjai közé, s mint ilyenek résztvesznek a községi kiadások és pótadók megszavazásában, a melyeknek terhei alól ők teljesen fel vannak mentve? Lehet-e várni, hogy ezek a törvényhatósági tagok lelkiismeretesen végezzék tisztöket, a mikor érdekeik nincsenek összekötve a város sorsával és küzdelmeivel?

E szempontokat sem szabad figyelmen kivül hagyni, a midőn a főváros kérelmét tárgyalni fogják. A fentebb elmondottak a kérdés jogi oldalát kellő világitásba helyezték és most áttérhetünk a másik fő momentumra: a főváros pénzügyi helyzetére, a melynek szomoru volta szolgált inditó okul a képviselőházhoz intézett felirathoz.

A főváros háztartása komoly aggodalmakra szolgáltat okot. A szükségletek folyton növekednek, a jövedelem ellenben nem emelkedik. A nehézségek évről-évre nagyobbak lesznek, s a főváros eljutott oda, hogy háztartásának egyensulyát alig képes fentartani. Ennek az esztendőnek a költségelőirányzatánál kiderült, hogy kölcsönpénzből volt kénytelen oly beruházásokat végezni, a melyek nemcsak jövedelmet nem hajtanak, hanem állandó kiadásokat okoznak, mint például uj iskolák épitése. A pénzügyi helyzet javitása végett föltétlenül szükséges, hogy megkisértse a községi terhek viselésében azokat is részeltetni, kik a fentebb emlitett törvények kivételes rendelkezéseinél fogva azok alól felmentve vannak.

A köztisztviselők száma a fővárosban körülbelől 30.000 főre becsülhető. Az adófelügyelőség kimutatása szerint 24.096 állami tisztviselő 964.604 korona. 5149 székesfővárosi tisztviselő pedig 132.348 korona állami adót fizet. Ezek összes állami adója 1,096.952 korona. A községi adópótlék jelenleg 25%, tehát az 1,096.952 k. után 274.238 koronát tenne ki a községi adó. Ez az összeg jelentékenyebb tétel, semhogy a főváros mindent el ne kövessen a megszerzésére.

Budapesten az összes adózó felek száma alig több százezernél; ha ezt a számot szembeállítjuk a köztisztviselők csaknem harmincezret kitevő számával: ugy megállapithatjuk, hogy az állami adót fizető feleknek körülbelől 30%-a nem fizet községi adót. Ez a harmincz százalék a többivel szemben indokolatlanul, a modern jogelvekkel homlokegyenest ellenkező *kiváltságos helyzetet élvez.*

A mai kormány hármas jelszavában első helyen áll a *jog.* Kivánesiak vagyunk, hogy a főváros feliratának tárgyalásakor érvényesülni fog-e vagy megmarad, mint már sok esetben tapasztaltuk, üres frázisnak.

De kivánesiak vagyunk arra is, hogy Budapest országgyülési képviselői közül hányan fognak a parlamentben síkra szállani a főváros jogos kivánsága mellett.

Majd figyelemmel kisérjük a tanácskozásokat és beszámolunk a fővárosi honatyák viselkedéséről.

A szegényügy rendezése.

A „Borsszem Jankó“ Mihaszna Andrása gyászfátyolt fog kötni a karjára, mert az ő kedvelt *vak kódisa* többé „nem éretik tetten“ koldulási kihágásban. A főváros megcsinálta az uj szegényügyi rendeletet, s ha isten is úgy akarja, a jövő évben már nem ácsorog alamizsnát kérő koldus se az utczasarkokon, se a templomok bejáratánál. Aki azonban azt vélné, hogy az uj szabályrendelet minden tekin-

tetben kielégitő és a szegényügyet helyes mederbe terelte, erősen csalódik.

A rendelet ugyanis csak azt állapitja meg, hogy a főváros kiket részesithet pénzbeli segélyben; arról azonban, hogy kiket részesitsen *munka által* való segélyben, mélységesen hallgat. Többizben kifejtettük már, hogy elhibázott szegényügyi politika az, mikor a főváros arról gondoskodik, hogy a szegény ember alamizsnát kapjon, s nem törődik azzal, hogy munkája legyen. Alapelvnek azt kell elfogadni, hogy alamizsna nem való másnak, mint aki teljesen munkaképtelen. Aki dolgozni képes, azt munkához kell juttatni, még pedig az állam, a főváros és a vagyonos társadalom együttes közreműködése mellett. Mint már egyizben kifejtettük, megalakitandó és a főváros felügyelete alá helyezendő a *munka által segitő egyesület*, amilyenek üdvös eredménynyel működnek Párisban és Németország több nagyobb városában. Egy fővárosban, hová a vidék összes hajótöröttei iparkodnak, az a szegénység képez sociális veszedelmet, mely a munkanélküliségből származik. Ha a város és a társadalom nem gondoskodik arról, hogy a szegény ember munka révén jusson lakáshoz és élelemhez, hanem alamizsnákat osztogat és esetről-esetre nagyobb segélyösszegeket folyósit, (mint a hogy a főváros az idén tette a 200.000 korona szétosztásával), akkor önmaga neveli saját nyakára a koldusokat. Az alamizsna megölője a munkakedvnek és az erkölcsi öntudatnak.

A szegényügy rendezése mindaddig nem lesz megoldva, mig a fővárosban levő száz meg száz jótékonysági egyletet a *szegényügyi közigazgatás keretében nem összpontositjak*. Franczia minta szerint kell szervezni a „Nyilvános segitőhivatalt". A Párisban levő összes jótékonysági egyesületek az „*Assistance Publique*" felügyelete alá tartoznak, mely állami intézmény, a köztársasági elnök által kinevezett 35 tagu felügyelőbizottsággal. E hivatal óriási ügykezeléséről a statisztikai adatok nyujtanak kellő fogalmat. Működése évenként több mint 500.000 egyénre terjed ki, költségei pedig több mint 35 millió frankra rugnak, melyhez *maga Páris városa 20 millióval járul*. Az „Assintance Publique"-nek a nagy árucsarnokban külön helyisége van, hol az élelmiszereket osztják szét azok közt, kik valamely kerületi irodának az utalványával jelentkeznek. A mult évben ingyen szétosztásra került: 180,000 kg. vaj, 3.034,884 tojás, 1.683,125 kg. főzelék, 240,000 kg. hal, 80,500 kg. szárnyas, 780,000 kg. burgonya, 7850 darab ökör, 15,600 darab borjú, 15,150 birka, 5 413,295 kg. kenyér, 5.739,960 kg. liszt, 4.544,700 liter bor, 47,000 liter eczet stb. Ingyen gyógyszert 1.399,000 frank értékben szolgáltattak ki. A hivatal azonban nemcsak anyagi segélyről gondoskodik, *hanem munkáról is*. Forgalomba bocsát az egyesület tagjai közt úgynevezett munkajegyeket (bon de travail), melyeket az illetők a szegények és koldusok közt szétosztanak. A ki ily jegygyel az egyesület munkatelepein jelentkezik, azonnal kap vagy ott helyben vagy — főként a nők — otthon végezhető munkát, amelyért teljes ellátás jár vagy 1 frank 50 centimig terjedő dijazás. Az „Assistance pour le travail" munkatelepén a nők mosni, vasalni, varrni tanulnak, a férfiak asztalosságot. Az elv az, hogy alamizsna helyett a munka által ébreszszék föl az emberekben az önbizalmat és önbecsülést.

Budapesten mondhatnánk égető szükséggé vált a jótékonysági egyletek nagyrészének hatósági felügyelet alá helyezése. A visszaélések valóságos Augiasz-istállójává lett egynémelyik s olyan heréket táplál, kik a közönség jószivüségét a maguk zsebére aknázzák ki. Legközelebb megismertetjük olvasóinkkal, mikép kezelik a szegényügyet ezek a zsebrák-egyesületek.

Az eladósodott tisztviselők.

Ha áll az a tétel, hogy eladósodott tisztviselőkkel nem lehet jól adminisztrálni, akkor ugyancsak csehül van a főváros közigazgatása. Mert hivatalosan megállapitották, hogy a mult év folyamán közel *harmadfélszáz* tisztviselő fizetésére vezettek foglalást a hitelezők. De hány van olyan, aki uszik ugyan az adósságokban, de még el tudta kerülni a fizetésletiltást!

Az állapot kétségkivül szomorú, mindazáltal igazságtalanság volna belőle a tisztviselők morális értékére és megbizhatóságára vonatkozólag dehonesztáló konzekvenciát levonni. Meg vagyunk győződve, hogy az eladósodott tisztviselő sem vét kötelességei és a hivatali becsület ellen, de mert egyrészt a hivatalnoki állás tekintélye nem türi, hogy a tisztviselők nyakig elmerülve legyenek az adósságokban, másrészt, mert a közönség könnyen gyanút táplálhat az adminisztrácziő pártatlansága ellen: föltétlenül szükséges az állapot rendezése.

Elvi álláspontunkat már az ősszel, amidőn közhirré lett a polgármesternek az eladósodott tisztviselőkhöz intézett rendelete, kifejtettük „Adós fizess" czimü czikkünkben. Azóta az érdekelt tisztviselők nehányszor összejöttek tanácskozásra, s felkeresték a pénzintézeteket, hogy konvertálhassák adósságaikat. Persze a nagy bankok nem mutattak hajlandóságot ehhez az „üzlethez." Deczemberben hire járt, hogy egy most alakult kisebb pénzintézet, melynek élén több befolyásos városatya áll, kézbe veszi az ügyet. Azonban e remény is füstbe ment, mert az intézet életbiztositáson kivül kölcsönös szavatosságot is követelt, amibe az érdekeltek tulnyomó része nem akart belemenni. A polgármester által kitüzött terminus — deczember 31-ike elmult anélkül, hogy a tisztviselők rendezték volna adósságaikat. A számvevőség tehát jelentést tett a polgármesternek. E jelentés szerint 1902. január elsején 203 tisztviselő-

nek a fizetése volt letiltva. Ebből 67 tisztviselő fizetésére a letiltást nem foganatosították, mert 1600 koronánál kisebb a fizetésük. Azóta az 1600 koronánál kisebb fizetésü tisztviselők fizetésének letiltását egy miniszteri rendelet alapján föl sem jegyezték. 136 tisztviselőnek volt tehát lefoglalva a fizetése. Ezek közül az év folyamán 53 vagy kifizette a tartozását, vagy lemondott, vagy elbocsátották. Az év végéig tehát 83 tisztviselőnek maradt letiltva a fizetése 458.000 korona erejéig. Az egyes tisztviselők adóssága 200 és 4000 korona között váltakozik. Ebből a kimutatásból hiányzik a *tanítók adóssága*. Az év folyamán még 40 tisztviselőnek a fizetését tiltották le.

A polgármester most nem tudja, mit csináljon a megdöbbentően szomoru listával. A szervezési szabályzat szerint, ha a tisztviselő a fölszólítástól számítva egy év alatt nem rendezi az adósságát, a szolgálatból *elbocsátható*, de a pénztári tisztviselőket *el kell bocsátani*. Már el is bocsátottak e miatt pénztári tisztviselőt. Százhuszonhárom tisztviselőt azonban nem lehet egyszerre elbocsátani s ha azokat elbocsátják, az igazság is megköveteli, hogy azokat is elbocsássák, a kiknél a letiltást csak azért nem foganatositották, mert 1600 koronánál kisebb fizetésük van. De egyenlő mértékkel kellene mérni *a tanítók* dolgát is, ugy hogy közel háromszáz városi alkalmazottat kellene egyszerre elbocsátani. Ez azonban lehetetlen s azért, mint értesülünk, a polgármester a közgyülés elé viszi a dolgot. Be fogja mutatni a statisztikát, de a tisztviselők megnevezése nélkül. Javasolni fogja, hogy a közgyülés még két évi terminust adjon az adósság rendezésére. Ezenkivül a hatóság is vegyen részt a rendezés munkájában. Revideálni akarja a polgármester a segitő-alap szabályzatát, hogy a tisztviselők az alapból nagyobb kölcsönt kaphassanak. Végül utasitást kér a közgyüléstől, hogy a tanács dolgozzon ki szabályzatot, amely szerint a tisztviselők egy évi fizetésük nagyságáig előleget kaphassanak.

Ami nézetünk szerint két kategoriába sorolandók az eladósodottak. Egyikbe veendők a családos emberek, másikba a nőtelenek. *A családosok iránt okvetetlenül nagyobb kiméletet kell tanusitani*, mert ezeknél a hivatalból való elbocsátás nem egy embernek, hanem több személynek a katasztrófáját jelenti. Ezeknél minden mód és eszköz megkisérlendő, hogy kibontakozhassanak zavart helyzetökből. A nőtleneknél viszont tekintettel kell lenni az egyesek szellemi kiválóságára és megállapitandó, hogy mily természetü adósságaik vannak. Egyáltalán nem szabad egy kaptafára huzni valamennyi tisztviselőt, hanem egy szükebb körü bizottság küldendő ki annak földeritésére, hogy jutott önhibáján kivül a szomoru helyzetbe és ki tartozik a javithatatlan, könnyelmü adósságcsinálók közé. Az előbbieknek nyujtson mentőkezet a hatóság, az utóbbiakat eressze szélnek ujabb terminus engedélyezése nélkül.

Az élhetetlen főváros.

Nyolcz év előtt kocsin utaztam át a Balkánon, s azokban a falvakban, hol a lovakkal pihenőt kellett tartani, szóba állottam a községbeliekkel. Tirnovo közelében — a falu nevére már nem emlékezem — nehány idősebb bolgár, amidőn megtudta, hogy magyar vagyok, nagy meglepetésemre pár magyar szót intézett hozzám. Kérdezősködésemre elmondták, hogy több éven át tartózkodtak Magyarországon; először Zimony mellett, majd a főváros közvetlen környékén. Nehányan a Rákospatak mentén, mások a budai oldalon, a Kelenföld táján. Valamennyien kerti gazdálkodást üztek, zöldséget, veteményt termeltek. Amikor megszedték magokat, a bérbevett vagy örökáron megszerzett földeket átadták ujonnan bevándorolt honfitársaiknak és ökmaguk visszaköltöztek szülőföldjükre.

A dolog érdekelt és Szófiába érkezve, bővebb információt szereztem a fejedelemség földmivelésügyi minisztériumában. Ott megtudtam, hogy évenként sok száz bolgár család vándorol át Magyarországba és átlag 2 millió frankra becsülhető amaz összeg, melyet a kivándorlottak minden évben haza küldenek. Bulgáriára nézve tehát Magyarország a vagyonszerzés földje. Mig a mi parasztjaink telesirják a világot, hogy Magyarországon nem lehet a munkából megélni és tömegesen vándorolnak ki Amerikába, azalatt a bolgár földmives örömmel jön a Duna és Tisza mellékére, mert nemcsak megél, de vagyont is szerezhet.

Ez a furcsa ellentét jutott eszembe, midőn olvastam, hogy a főváros a közegészségügy bunkós botjával ütötte agyon azt a tervet, amely szerint Budapest környékén, a csatornák trágyalevének felhasználásával, intenziv kerti gazdálkodás volna folytatandó. Mindenki tudja, hogy a főváros piaczain a zöldség és vetemény méregdrága és soha nincs kellő mennyiségben. Nem tekintve a nemzetgazdasági szempontokat, csupán a főváros közönségének érdeke is megköveteli, hogy a veteménytermelés nagyobb arányokban fejlesztessék. A mód erre meg van. Budapest környéke úgy a pesti, mint a budai oldalon fölöttébb alkalmas konyhakertészetre. Hogy mily jövedelmes ez a foglalkozás, azt a bolgárok beözönlése igazolja leginkább. Egy hold földért szivesen fizet a bolgár 50—60 forint évi bért, sőt többet is, mert képes a bérnek nyolczszorosát, tizszeresét kiárulni a terményekből.

Lehetetlen, hogy a főváros intéző körei minderről tudomással ne birnának. Ha pedig tudják, hogy a lakosságnak szüksége van több és olcsóbb konyhaveteményre és tudják, hogy Budapest környékén lehetséges a mainál legalább tizszer kiterjedtebb konyhakertészetet folytatni: akkor az a kötelességük, hogy erre vonatkozólag inpulzust adjanak.

Az a bolgár sem szellemileg, sem testileg nem különb a magyarnál. Ami munkát ő képes végezni,

arra a magyar is vállalkozik. Titkai nincsenek a konyhakertészetnek, amelynek kizárólgos tulajdonát képeznék a bolgároknak, mint a chartreuse készitése a karthauzi barátoknak. A mezőgazdaság ezen ágához nem kell egyéb, mint szorgalom és valamely nagyobb fogyasztópiacznak a közelsége. A bolgárokban meg van a szorgalom és józan fővel csak ott telepednek meg, hol munkájok gyümölcsét azonnal értékesithetik: a nagy városok közvetlen közelében.

Budapestnek jó példával kellene előljárnia, hogy azok a parasztcsaládok, melyek most Amerikába vándorolnak és ott bányákban csigázzák el erejöket, idehaza maradván, *konyhakertészetre adják magokat.* A főváros a maga földjeit kiadhatná bérbe ilyen családoknak. Sőt az sem volna fölösleges, ha az állam támogatása mellett *minta konyhakertészetet* létesitene, hol a felvidéki vagy alföldi paraszt, ki eddig csak buzát és krumplit termesztett, megtanulná a főzelék- és vetemény-termelést.

A főváros példáját okvetetlenül követni fogják a többi nagyobb vidéki városok, s pár év mulva két dolgot érhetünk el. Először azt, hogy jobb és olcsóbb vetemény kerül a piaczokra, másodszor pedig vége szakad a bolgárok bevándorlásának és általok a magyar pénz külföldre jutásának. A konyhakertészet a főváros környékén legalább 400—500 családnak, az egész országban pedig ugyanannyi ezernek juttathat biztos megélhetést és szolgálhat kellő takarékosság mellett vagyonszerzési forrásul.

Az eszmét nem szabad elütni azzal, hogy a csatornák leve nem használható veteményes földek trágyázására. Igaza lehet ebben az orvosoknak és a főváros megtilthatja, hogy a csatornák levét rávezessék a földekre. Ám egyelőre nem arról van szó, hogy mikép trágyázzák a földeket, hanem arról, hogy adják bérbe magyar konyhakertészeknek a Budapest tulajdonát képező földeket.

Ha ez megtörtént, akkor tanácskozzunk a trágyázási módok fölött.

A fővárost nemcsak fővárosi mivolta, de saját érdeke is utalja arra, hogy a konyhakertészet terén a kezdeményező szerepet magára vállalja és megszüntesse azt a szégyenletes állapotot, hogy még a bolgárok is élhetetlennek tartják a magyarokat!

Közélelmezési kérdések.

Infándum jubes renovare dolorem, ha a közélelmezésről kell szólanunk. A fővárosi ember közönyös lehet minden községi ügy iránt, csak az élelmezés kérdése az, mely mindenkinek a zsebét és gyomrát érinti. Nem vagyunk barátai a nagyhangu szólamoknak és a levegőbe kidobott állitásoknak, de mégis ki kell jelentenünk, hogy ezidőszerint nincs a kontinensen egyetlen főváros se, melynek közélelmezése oly gyatra volna, mint Budapesté. Egyedüli vigasztalásul az szolgálhat, hogy a baj nem uj. A főváros közélelmezésében a nagy. általános érdekek sohasem voltak irányadók. Érdekcsoportok irányitották a közélelmezés ügyét, maguknak különféle privilegiumokat szerezve. Nehány száz ember megszedte magát, olyik milliomos lett, a lakosság százezrei pedig bosszankodnak, panaszkodnak és szidják a fővárost.

A közélelmezési bizottság vagy nem mer vagy nem képes nagyobb koncepcióhoz nyulni. A felmerülő kérdéseket hangulat szerint intézi el. De miután a hangulat változékony, intézkedéseiből hiányzik az egységes gondolat és az öntudatos czélratörekvés. Legutóbbi ülésén is csupa félmunkát, s félintézkedéseket statuált.

Igy például megengedte, hogy azok a vidéki földbirtokosok, kik a fővárosban állandó lakást tartanak, ezentul a saját házi szükségletükre behozathassák a vidéki gazdaságukban leölt sertést. Eddig ez tiltva volt. Hogy most változtatnak a sertésközvágóhidi rendeleten, föltétlenül helyes és méltányos. Ámde miért adják az engedélyt csak a földbirtokosoknak? Van itt Budapesten igen tok lateiner ember, aki szintén szeretne leölt sertést hozatni a vidékről vagy akinek a rokonsága küldene. Miért kényszeritik ezeket arra, hogy csak a hentesektől vásárolhassanak? A közönség érdeke és kényelme talán előbbrevaló, mint a hentesek jóléte. A földbirtokosok érdekében Darányi miniszter interveniált a fővárosnál, s neki köszönhetik, hogy jövőre a maguk sertéseit fogyaszthatják. De vajjon ki fog közbenjárni azok érdekében, kik nincsenek oly szerencsés helyzetben, hogy egy aktiv minisztert mozgósitsanak szószóló gyanánt?

Ugyanazon az ülésen napirendre került a vásárpénztár szerződése is. A bizottság azt határozta, hogy a szerződést továbbra is fentartja, mert a bankok hajlandók az inkasszo-bevételekből 5 százalék részesedést biztositani a fővárosnak. A sokat vitatott revizió tehát összezsugorodik nehány ezer korona jövedelem részesedésre. Helyesen jegyzi meg a „Mészárosok és Hentesek Lapja", hogy a főváros a vásárpénztárt is csak jövedelmi forrásnak tekinti és avval ami közhasznú általános érdekü benne, maig sincs tisztában. A szerződés reviziójának elfogadását, kombinálva a sertésvásárpénztár megoldást sürgető kérdésével kieszközölni meg sem próbálták, holott éppen ebből a kombinációból kiindulva, egy csapásra két legyet lehetett volna ütni. Az egyik az lett volna, hogy, amennyiben szükséges, javitani lehetett volna a marhavásárpénztár szervezetén; a másik, hogy meg, lehetett volna teremteni a *sertésvásárpénztárt.* Mert arról, hogy a marhavásár vásárpénztár nélkül maradjon, szó sem lehet. Azt is ki lehet mondani, hogy a mostani vásárpénztárnak egyszerü mellőzése kalamitásokkal járna, amennyiben a künnlevő hiteleknek bármily kiméletes, de kényszerü bevonása a főváros husszükségletének ellátásában zavarokat okozhatna. A sertésvásárpénztárt azért kellett volna meg-

teremteni, mert nélküle — eléggé látni való — a ferenczvárosi sertésvásár fejlődni nem képes, a szabad vásár nem aktiválható, a sertésfölhozatal általában nem fejleszthető, a fővárosnak természetes uton előálló jövedelmei sem szaporodhatnak s ami a legfőbb: a kínálat nagyobbodása folytán a mai tulmagas bevásárlási árak nem befolyásolhatók a közélelmezés javára. Bizony megint csak félmunka tehát, ha a közélelmezési bizottság beéri az inkasszobeli jövedelemrészesedéssel s a sertésvásárpénztárt a kérdéstől különválasztva, annak megoldását elhalasztja ad graecas calendas.

Szóba került a bizottsági ülésen a szerb kereskedelmi szerződés fölmondására vonatkozó körirat is és egyszerüen napirendre tértek fölötte. Hát ez — enyhén szólva — elhamarkodott dolog. A német vámtarifa a maga prohibitiv tételeivel — ezt nyilván tudják a fővárosnál is — uj helyzetet teremtett. Ezt az uj helyzetet mi nem látjuk ugyan fölötte sötétnek, de mégis elég komolynak arra, hogy annak az országnak fővárosában, amlynek állatexportját a német vámtarifának még kedvezményes tételei is — a jelekből itélve — kétségkivül csökkenteni, sőt helylyel-közzel egészen megakasztani fogják, számot vessenek vele. Az ország állattenyésztésének és állatkereskedelmének érdeke mindenesetre van olyan jelentős érdek, hogy azt tisztán annak a szempontnak, hogy mennyit jövedelmez a fővárosnak a szerb állatoknak itteni megfigyelése, alá vetni nem szabad. Mert a közélelmezés érdeke abban az esetben, ha a magyar állatexport megakad s vele együtt a szerb is elmarad, Budapesten kárt szenvedni nem fog, hiszen a máskor exportra kerülő magyar állatanyag természetszerüleg a honi és főképpen a budapesti piaczokat lesz kénytelen fölkeresni. Ez okból nem volt helyes a szerb import dolgában egyszerüen a napirendre térni. A bizottmány a napirendre térésen kivül egyéb mondanivalót is találhatott volna, ha nem leledzenék a félmunkák tömkelegében.

Halotthamvasztás.

Amikor végigolvastuk azt az indokolást, melylyel a belügyminiszter megtagadta az engedélyt a halotthamvasztástól, erősen elrösteltük magunkat és kétségeink támadtak, vajjon tényleg a XX-ik században élünk vagy a középkor derekán? Széll Kálmán lelke rajta, ha a hazai közvélemény pártokra fog szakadni ama vitás kérdés fölött: Magyarország áll-e a kulturális haladás élén a földteke valamennyi államai között avagy a nyugot-európai országok és az észak-amerikai Egyesült-Államok!

Mert tudni kell, hogy a halotthamvasztás már évtizedek óta divik Európa középső és nyugoti részén, valamint az Oczeán tulsó partján. A tudomány, a hygiene, a felvilágosodottság és a demokratizmus együttes törekvésének eredménye azok a crematoriumok, melyekben az emberi hullákat tűz által semmisitik meg.

Az a kérdés, hogy a halottat a nyirkos földbe temessék avagy a 180 fokos hamvasztó kemenczébe dugják; a halottakra nézve tökéletesen közönyös. Csak az élőket érdekli. És pedig első sorban közegészségügyi szempontból. Az emberiség szaporodásával a halottak birodalma is egyre növekszik. A nagy városok jóformán képtelenek elegendő tért nyitni az elhunytak számára. Itt van például Budapest, melynek régibb temetkező helyeit a város expansiv terjeszkedése kiszoritotta messze távolságba: a rákos-kereszturi határba és a Svábhegy alján levő Farkasrétre. Üres frázis az „örök nyugalom“ említése: ötven vagy száz év elteltével megjelennek a napszámosok, lehordják a sirkereszteket és a föld gyomrából kiszedik a csontokat. Igy láttuk ezt a ferenczvárosi és a váczi-uti temetőnél, anélkül, hogy kegyeletes érzelmeink fölháborodtak volna, s igy fogják látni unokáink vagy azok unokái a kerepesi-uti sirkertnek a földulását. Az élők helyet követelnek a halottaktól. Ez természetes és jogos volna akkor is, ha minden kétségen felül nem állana, hogy a városok közvetlen közelében levő temetők a közegészséget veszélyeztetik. Manapság százezer ember közül legfölebb ha egynek jut osztályrészül a bebalzsamozás, vagyis az a kiváltság, hogy testét a férgek ne őröljék szét; a többi közönséges halott a földbetétel után rövid pár év alatt elrothad. A szerves testeknek ez a bomlási processzusa megfertőzteti a földet, a sirkertek vizét és a levegőt is. Mennél lazább és vizenyősebb a talaj, annál nagyobb közegészségi veszedelem a temető. E tekintetben a világ minden doktora egyetért, s ha szava van municipiumok tanácskozó termében, azt követeli, hogy a sirkertek mentől messzebbre helyeztessenek a lakott városnegyedektől.

Ámde a temető messzesége kellemetlen az élőknek. Egyrészt, mert fáradságos, különösen téli időben vagy esőzések évadján, 10—11 kilométer távolságra kisérni a halottas szekeret, másrészt, mert szaporitja a temetési költségeket. És aztán talán sehol nem nyilatkozik meg a gazdagok és a szegények közti külömbség bántóbban, mint ott ahol teljes egyenlőségnek kellene uralkodnia, a halottak birodalmában és a temetkezések alkalmával. A parvenü hivalkodásnak a legszomorubb alkalom is módot nyujt, hogy fitogtassa gazdagságát.

A nyugati nemzetek józan gondolkozásu, kiválóbb szellemei már évtizedek előtt kimondották, hogy a temetkezésekkel járó összes mizeriáknak végét kell vetni a halotthamvasztás behozatala által. Amit a föld nedvessége, a rothadó testben kifejlődő gázok és a férgek évek alatt végeznek el, t. i. a teljes megsemmisülést, azt a czivilizált emberiség elérheti egy fél óra alatt a halotthamvasztó kemenczék révén. A végczél ugyanegy. A halottat el kell takaritani, mert megfertőzteti a levegőt. Már most nem helye-

sebb-e rögtön és véglegesen eszközölni az eltakaritást, mint felemunkát végezni és a természet közreműködésére bizni a befejezést? Mennyivel borzalmasabb az élőknek a diszesen épült halotthamvasztó épület s benne a hermetikusan elzárható kemenczék, mint a földbe ásott sirgödör, melynek alján sokszor nyüzsögnek a férgek?

Aki látta a lipcsei, milanói, torinói és gothai crematoriumokat, s szemtanuja volt a halotthamvasztás egyszerü aktusának: lehetetlen, hogy tovább is ragaszkodjék a temetkezés szokásához. Csak az érzelgős szentimentalizmus és a bigottság riadhatnak vissza attól, hogy előnyt adjanak a józan ész követelményeinek a hagyományok fölött. A halotthamvasztás megmenti az élőket a temetők veszedelmeitől és redukálja az eltakaritás költségeit. Budapesten ezidőszerint egy szegényebb sorsú családnál a haláleset nemcsak gyász, hanem anyagi katasztrófa is, ama költségek miatt, melyeket a koporsó, a halottaskocsi és a sirhely okoznak. Ha létesülnek a város különböző pontjain crematoriumok, mindez a költség elesik, illetőleg egy kis részre redukálódik. Van még egy más előnye is a halotthamvasztásnak a földbetemetés fölött. Akit a sirba tettek, az örökre eltünt a szemünk elől, ha csak meg nem érjük azt az időt, amikor a temetőt felszedik és gondoskodnunk kell, hogy a hozzánk tartozók sirjából kiszedessük — a csontokat. A crematoriumban ellenben a hamvasztás után átvehetjük halottunk földi maradványait: egy maréknyi hamut, amelyet urnába helyezve megőrizhetünk vagy a hamvasztó épületben vagy saját otthonunkban. A kegyelet vajjon nem övezheti-e épp oly szeretettel és megemlékezéssel a hamvvedreket, mint a temetők márvány sirköveit és a korhadó fakereszteket? Mi állaná utját annak, hogy a nemzet nagyjainak maradványait diszes urnákban össze ne gyüjtsük impozáns mauzoleumokban? Ha van föltámadás, az örök itélet harsonája ezekbe a hamvvedrekbe talán inkább elhat, mint azokba a rég elpusztult temetői sirokba, amelyek fölött gyári műhelyek gépei dübörögnek.

A külföld mindezt megértette és egyre szaporodnak a halotthamvasztó egyesületek.

A m. kir. belügyminiszter azonban előáll és hirdeti, hogy nem adhat engedélyt a halotthamvasztásra, mert megzavarná a polgárság közti nyugalmat, sérti a kegyeletet és mert ellenkezik a r. katholikus vallás elveivel!

Ha összejövünk külföldi emberrel, tagadjuk le ezt a rendeletet, szellemi korlátoltságunknak és bornirtságunknak szegénységi bizonyitványát. És tagadjuk le mindenekfölött, hogy Magyarországon vallási egyenlőség volna. A főváros törvényhatósági termében azonban ne maradjon szó nélkül a belügyminiszter határozata. Meg kell mondani Széll Kálmán urnak, hogy saját személyét blamálhatja, ahányszor neki tetszik, de a magyar államot a középkori felfogás homályába sülyeszteni nincs joga.

A szerény propeller-társaság.

Abból az értekezletből kifolyólag, amely a budapesti csavargőzös társaság bejelentett kivánalmának tárgyalása czéljából legutóbb a kereskedelmi miniszteriumban tartatott, a miniszter most leiratot intézett a fővároshoz, ismertetvén a társaság szerénynek éppen nem mondható kivánalmait.

A propeller-társaság azt a kérelmet terjesztette elő, hogy biztositttassék neki a leszállitandó részvénytőke 4 százalékos kamatoztatása, vagy pedig kerek évi segély adassék neki és pedig az 1903-ik évre 36 ezer korona, 1904-től kezdve pedig évi 64 ezer korona. Ez összegre szüksége van a társaságnak azon az alapon, hogy 1903-ban 210 ezerrel, a következő években pedig 300 ezerrel kevesebb utasra számit. Az átlagos jegyet 9·5 fillérrel számitva, csakis a fenti segélyösszegek mellett pótolhatók valamennyire a társaság veszteségei.

A pénzügyminiszterium kiküldöttei kijelentették az értekezleten, hogy az államkincstárt illető dijfizetéseknek a minimumra való leszállitását fogják megengedni, mig a főváros képviselői csakis a kérelem tárgyalását helyezték kilátásba, de minden igérettől mereven tartózkodtak. A kereskedelmi miniszter mostani leiratával figyelmébe ajánlja a fővárosnak a propeller-társaság kérelmét, kiemelvén annak különösen azt a részét, a mely a partbérekre s a karópénzek megfelelő mérséklésére vonatkozik.

Ugy látszik, a propeller-társaságnak sikerült pártfogót szerezni a miniszteriumban. Azzal, hogy a miniszterium mit csinál, nem törődünk. Miattunk akár évi egy millió segélyben részesitheti a propeller-társaságot, ha a parlament megengedi, de tiltakozunk az ellen, hogy a főváros bármily kedvezményben részesitse a propellereseket, kik évtizedeken át monopolizálták a dunai átkelést és monstruozus jövedelmekre tettek szert. Ha a viszonyok változásába nem akarnak beletörődni, szedjék össze sátorfájukat és szünjenek meg. Majd akad nem egy, hanem tiz vállalkozó, ki nyomban átveszi a propeller-üzemet egy fillér szubvenczió nélkül.

Vorwärts.

A január 7-iki közgyülésen megtudtuk, hogy a németországi szocziálista munkások közlönyén kivül, amely ujabban világhirre tett szert a Krupp ellen intézett támadásával, egy budapesti munkásegylet is viseli a *Vorwärts* nevet. Ez a szó nem magyar, tehát a józan logika szerint amaz egyesület sem lehet magyar, amely azt zászlajára irta. Aki nem ösmeri Budapest viszonyait, okvetetlenül abban a meggyőződésben van, hogy külföldi származásu és illetőségü emberek képezik ennek az egyletnek tagjait. A magyar székesfőváros azonban a képtelenségek városa. Ilyen abszurdum egyebek között, hogy a „Vorwärts“ tagjainak egyrésze budapesti születésü

és magyarországi illetőségü polgár. Miként az „Eintracht“ nevü egylet, melyben vagyonosabb polgárok jönnek össze, azonképen a munkásokból verbuvált „Vorwärts“ germán szigetet képez Magyarország fővárosában. Mindkettőben azok az elemek játszszák a vezetőszerepet, kik német földről vándoroltak át hozzánk és hálából az itt szerzett megélhetésért és vagyonért a magyarságot ócsárolják és prozelitákat iparkodnak szerezni az „alldeutsch“ eszméknek.

Sokaknak föltünt már, hogy az iparvállalatok telepén és a gyári mühelyekben magyar szó csak elvétve hangzik. A főbb tisztviselők, a munkafelügyelők és az előmunkások nagyobbrészt németek. Számuk nem apad, hanem inkább szaporodik. A miértre megadják a feleletet az „Eintracht“ és a „Vorwärts“-féle egyletek, amelyek összekötő kapcsot képeznek a fővárosban élő németek között. Ezek a germánok nem elégednek meg azzal, hogy biztos és jól jövedelmező foglalkozáshoz juthattak, hanem kiszorítani akarják a magyar munkaerőt. Valahány német mérnök és munkavezető van, mind azt hangoztatja, hogy a magyar nem való egyébre, mint napszámos munkára. Ha a személyzetet szaporitani kell, sietve hivnak munkásokat Ausztriából vagy Németországból. Igy növekedik a német elem Budapesten és ezért kénytelen annyi derék magyar gyármunkás kivándorolni Amerikába, ahol — csodálatos módon — mind kitünő munkaerőnek bizonyul a gyárakban.

A budapesti gyárak és iparvállalatok germánjai ekkép hozzájárulnak a magyarországi kivándorlás növeléséhez. De egyéb kárt is okoznak a magyarságnak. Zsarnokai lévén a mühelyeknek, azt a magyarországi születésü, de német ajku munkást, aki szivesen elsajátitaná hazája nyelvét, rákényszeritik, hogy az általuk alakitott német egyletekbe lépjen és a germán szellemet szivja magába. Ekkép utját állják a főváros megmagyarosodásának.

Magyarországon kivül sehol a föld kerekségén meg nem türnék, hogy idegen elemek igy grasszálhassanak az állam és a nemzet kárára. Mi azonban báránytürelemmel nézzük az „Eintracht“-ok és a „Vorwärts“-ek működését, sőt akad a főváros törvényhatósági bizottságának tagjai között olyan is, ki szemrehányást tesz a polgármesternek amiatt, mert a „Vorwärts“ egyletnek nem engedte át használatra egyik fővárosi iskola tornatermét.

Ez a városatya Kasics Péter volt.

Szükségtelen, hogy mi törjünk pálczát fölszólalása fölött. Azt elvégezte önmaga, amikor állást foglalt a germanizaló egylet mellett. Mi csak gratulálni tudunk *Halmos* polgármesternek, hogy nyiltan rámutatott a „Vorwärts“ hazafiatlan voltára.

Kasics Péter megérdemli, hogy az „Eintracht“ és a „Vorwärts“ beválaszszák disztagnak.

Apácza-invázió Budapesten.

Hogy félre ne értessünk, előrebocsátjuk: föltétlen tisztelettel vagyunk az apáczák iránt. Megbecsüljük azokat, kik tanitással foglalkoznak és hódoló elismeréssel hajolunk meg azok előtt, kik életüket a kórházak betegeinek ápolására szentelik. De minden tiszteletünk sem tarthat vissza bennünket annak kijelentésétől, hogy fölösleges külföldi apáczákat betelepiteni Budapestre. A sok a jóból is megárt.

Ezt a kijelentést szükségesnek látjuk megtenni, mert hire jár, hogy franczia apáczák szemet vetettek fővárosunkra, s itteni pártfogóik kiszemelték számukra az ujvásárteret.

Ennek a térnek története van.

Körülbelül öt évvel ezelőtt a józsefvárosiak erős mozgalmat inditottak azért, hogy az óriási, körülbelül huszonötezer négyzetméter területü ujvásártérről a zsibárusok és őszeresek bódéit a zsibvásárral együtt eltávolitsák, mert hát sem a felnőtteknek, sem a gyermekeknek az egész környéken nem volt megfelelő szabad terük. A mozgalomnak meg is volt az eredménye. A zsibvásárt kitelepitették a Teleky-térre, az ujvásártért pedig 200.000 korona költséggel gondosan befásitották, ugy, hogy jövőben már kellemes, árnyékos tartózkodási helye lesz azoknak, akik családjaikkal együtt nemmehetnek el nyaralni. A tér befásitásával mindenesetre sokat nyert a város is, mivel régi panasz, hogy Budapest belső területét csaknem teljesen beépitették és nem gondoskodtak szabad terekről, parkokról.

Most azonban egy társaság, a Katholikus Kör és ennek vezetője ifj. gróf *Zichy* János, a Franciaországból kiüldözött apáczák egy részének menhelyet igyekszik biztositani és pedig az ujvásártéren. Azzal állnak elő, hogy a boldogult Erzsébet királyné emlékére még nem épitettek templomot, illő dolog volna hát ha itt létesitenék az Örökimádás templomát. Habár a tér csak abban az esetben felelhet meg teljesen a rendeltetésének, ha abból nem vesznek el egy talpalatnyi területet sem, a terv ellen komoly kifogást nem lehetne emelni, minthogy a templom diszitené a tért és nem foglal el nagyobb helyet sem.

A czél azonban — mint már emlitettük — nem ez, hanem a templom arra való, hogy mellé egy nagy terjedelmü, hatalmas kőfallal körülövezett komor zárdaépületet létesitsenek. Templomra a város ezen részében épen nincs szükség. A tér közelében van a plébánia templom, a tót-templom, a Rokus templom és az Erzsébetvárosi templom, mivel sem indokolható tehát az, hogy a templomot épen ezen a helyen épitsék. Ha a Katholikus Kör templomot akar épiteni, miért nem teszi ezt a Rezső-téren, a tisztviselő-telepen, ahol csakugyan szükség van erre.

A kör tagjai most sorra járják a városatyákat, hogy az ujvásártér beépitése mellett foglaljanak állást; ifj. gróf Zichy János pedig a napokban a polgármestert és a tanácsosokat igyekezett „megpuhitani“. Természetesen a magisztrátusnál nem érhetnek czélt, mert a tanács nem segitheti elő azt a tervet, hogy a főváros szivében egy óriási „holtpontot“ létesitsenek. De veszedelmes dolog volna pénzügyi szempontból is, ha a terv megvalósulna, mert a befásitásra kiadott százezer forint kárba veszne, a főváros egy nagy területet engedne át ingyen a Katholikus Körnek és bizonyára ez csak kezdet volna, mivel a kör elegendő pénzösszeg fölött sem rendelkezik és igy kijárnák, hogy a főváros egy tekintélyes összeget áldozzon azért, hogy a külföldi apáczák egyik legszebb helyen komor kőfalakkal vehessék magukat körül. Az ujvásártér ma a legnagyobb és legimponálóbb szabad területe a fővárosnak. Néhány év mulva szomszédságából eltávolithatják a gázgyár-telepet is s akkor a fővárosnak módjában lesz tetszése szerint rendezni az egész környéket, ha azonban most beépitenék a területnek legszebb részét, akkor utját szegnék a további fejlődésnek talán évszázadokig. Tessék a Katholikus

Körnek templomot épiteni a főváros bármelyik részébe — akár az ujvásártérre is — de mondjon le arról a tervről, hogy kolostorokat épitsen a főváros költségén a külföldről kiüldözött nem magyar ajku apáczák számára.

KÖZGAZDASÁG

A közös járadékok konverziója.

A gavallérság pénzügyi téren előbb-utóbb mindig megbosszulja magát. Ez az igazság érvényesül most reánk, Magyarországra nézve is. 1867-ben a kiegyezési tárgyalások alatt elkövettük azt a pénzügyileg nagy hibának tekintendő könnyelmüséget, hogy méltányosságból, politikai és financziális gavallérságból, minden jogi kötelezettség nélkül magunkra vállaltuk az akkori osztrák államadósság egy részét. A magyar mindig erős jogász volt. Kimondottuk akkor is, hogy a törvényes beleegyezésünk nélkül alkotmánytalan uton felhalmozott osztrák államadósságok bennünket jogilag nem terhelhetnek. De nemcsak jogászok, hanem gazdaságilag könnyelmü nemzet is vagyunk, s ezért Ausztria akkori zilált pénzügyi viszonyaira való tekintettel méltányosságból megkovácsoltuk a balekség szakadatlan lánczolatának első lánczszemét: kötelezték magunkat, hogy a bennünket jogilag nem terhelő osztrák államadósság kamataihoz évente mintegy 30 millió forinttal hozzájárulunk. Ez az a magyar *államadósági* járulék, mely most az imént lezajlott kiegyezési tusában oly fontos szerepet játszott, s mely a *kiegyezés holt pontjá*-nak elnevezése alatt oly sok vizet kavart, hogy ebben maga a kiegyezés is csaknem végkép alámerült.

A nagy kontraverzia ekkép támadt. Ausztria azokat a járadékokat, melyeknek kamataihoz Magyarország évente az önként elvállalt járulékot szolgáltatja, s melyek most 16% szelvényadó levonása után 4·2% kamatozásnak, a pénzpiacz s az államhitel átalakulása folytán olcsóbb kamatozásuakra, minden valószinüség szerint 4%-osakra akarja konvertálni, s e nagy pénzügyi müveletet alighanem már a tavaszszal foganatba veszi. Minthogy jelenleg 5 milliárd ilyen járadék van forgalomban, a $^2/_{10}$ százaléknyi kamatredukczió 10 millió megtakaritást eredményez a járandékok kamatszolgálatában Minden józan számitás szerint már most ebből az következnék, hogy Magyarország ebben a megtakarításban évi járuléka arányában részesedjék, a mi 2·8 millióval csökkentené a mi évi járulékunkat. Ám Ausztria eddigi magatartásához következetesen, mondhatnók magától értetődőleg a maga számára akarja lefoglalni az egész 10 milliónyi kamatmegtakarítást, s nem akarja megengedni, hogy a konverzió hasznából Magyarország is kivegye az őt megillető részt. Az osztrák kapzsiság ez esetben a törvény betüjébe kapaszkodik. Ugyanis az 1867 : XV. t.-cz. 1. §-a oly szerencsétlenül van szövegezve, hogy évi járulékunkat állandónak mondja, mely további változás alá nem esik. Nyilvánvaló, hogy ez a kitétel csak óvni akarta Magyarországot amaz eshetőség ellen, hogy Ausztria az államadósságok szaporítása ellen ez évi járulékunkat felemelhesse, vagyis, hogy meg akarta állapitani minden időkre évjárulékunk maximumát. Csakhogy Ausztria fittyet hány a törvény ez egyedül észszerű ratiójának, s a paragrafus betüjébe kapaszkodva azt vitatja, hogy mi 67-ben fix, állandó összegű évi járulékot vállaltunk magunkra, hogy tehát ő kénye-kedve szerint konvertálhatja az államadósságait, a nélkül, hogy nekünk az elért megtakarításokhoz bármely közünk volna. És a törvény szerencsétlen szövegezése mellett az osztrák kapzsiság ez esetben ismét czélt érhet s végre fogják odaát hajtani a konverziót, a nélkül, hogy Magyarország évi járulékát megfelelő mértékben leszállitani engednék.

Ebből a lehetetlen jogállapotból azután idővel a legképtelenebb helyzetek állhatnának elő. Ausztria minden fél százalékkal való konverziónál 25 millió megtakaritást érne el, ugy hogy például idővel nehány évtized mulva, a mikor is a gazdasági fejlődés következtében az állami járadékok 2%-osakra sülyednek majd, Ausztria mai 150 millió koronányi kamatterhe leapadna 65 millióra, mig a Magyarország kamatszolgáltatása még mindig a mostani 60 millió korona maradna.

Ez okból Magyarországon felmerült az a terv, hogy évjárulékunkat megváltsuk, nehogy időtlen időkig, a kamatláb nagymérvü csökkenése esetén is még egyre a mostani kamatterhet legyünk kénytelenek viselni. Évi járulékunk ily megváltására a törvény 6. §-a módot is nyujt, a mennyiben kimondja, hogy kamatszolgáltatásunkat készpénzbeli tőke visszafizetésével csökkenthetjük, illetve megszüntethetjük. Magyarország e joggal élve, oly tőkét teremtene elő, mely mai évi járulékának megfelel, s e tőke visszafizetésével egyszerüen megszüntethetné évi járulékát.

E tőkevisszafizetés tekintetében a főkérdés az, hogy mennyi is hát az az összeg, mely évi járulékunknak, mint kamatnak tőkében megfelel. Erre nézve irányadó kulcs a járadékok mostani kamatlába. Ez a kamatláb *jelenleg* 5%. Ausztria 1868-ban az akkor sokféle czimleteit egységes 5%-os járadékokká alakitotta át, olykép, hogy az 5%-ból 16% szelvényadót levonásba helyez, a fenmaradó 4·2%-ot pedig kamat gyanánt fizeti a mindenkori szelvényekre.

Az 5% mellett való tőkésités mellett Magyarország tőkevisszafizetés esetén 1212 millió koronát tartozna visszafizetni. Most azonban előáll Ausztria és azt vitatja, hogy a járadékok kamata nem 5%, hanem csak 4·2%, és hogy ennélfogva Magyarország jelenleg nem 1212 millió, hanem csak mintegy 1475 millió korona tőke visszafizetésével válthatja meg járulékát. Holott vitán felül áll, hogy a járadékok kamata jogilag 5%, mert reánk nézve teljesen irrelevans, hogy Ausztria ezt az 5%-ot készpénzben fizeti-e ki teljes összegben kamat gyanánt, avagy pedig eszközöl e levonásokat ebből az összegből szelvényadó czimén.

Ám komplikálódik a tőkevisszafizetés kérdése a küszöbön álló osztrák konverzió folytán is. Ugyanis mihelyest az osztrákok a járadékokat a közel hónapokban 4%-osakra konvertálták, Magyarország a tőkésitést szerintük már csak e kamatozás alapján fogja eszközölhetni. A 4% mellett való tőkésités esetére pedig tőketartozásunk összege már 1515 millióra rugna. Magyarország legvitálisabb pénzügyi érdeke tehát az, hogy e tőkevisszafizetést még az osztrák konverzió előtt folyamatositsa, mert ez esetben az 5%-os alapon való tőkésitéssel a későbbi állapottal szemben *303 millió koronát takarithatna meg.*

Csakhogy ezt a tőkevisszafizetést ily rövid idő alatt nyélbe ütni szinte a lehetetlenséggel határos Néhány hó alatt egy és egynegyed milliárdnyi köl-

csön felvételére szolgáló tranzakcziót finalizálni ugyszólván a mesék birodalmába való törekvés volna. És igy feltétlen bizonyossággal be fog következni az az eset, hogy Ausztria a mi tőkevisszafizetésünk előtt fogja a konverziót keresztülvinni és Magyarország ismét 303 millióba kerülő tanulsággal lesz gazdagabb. Azzal a tanulsággal, hogy Ausztriával szemben való gazdasági függésünk egyenesen a gazdasági megsemmisülésre kell hogy vezessen, s hogy e függőségből való felszabadulásra minden követ meg kell mozgatnunk.

Erről folyt a nagy vita a kiegyezési harczban a két kormány között. Hogy a magyar érdek e nagy harczból *nem győztesen* került ki, azt maga az egész helyzet valószinüvé teszi, de azt sejtetni engedik azok a szükszavu kommünikék, melyek ebben a tárgyban napvilágot láttak. Mert akár az történt meg, hogy a közös járadékok kérdését kiküszöbölték a kiegyezés anyagának komplexumából, akár pedig az a másik verzió valósul meg, hogy a magyar kormány a konverziót tisztára az osztrákok belső ügyének ismerte el, melyre ingerencziát gyakorolni nem akar: mindkét esetben Magyarország huzza feltétlenül a rövidebbet. A tényekből s a konstelláczióból meritett meggyőződésünk, hogy e két eshetőségen kivül harmadik nem létezik és ez a tertium, mely non datur, ezuttal megint Magyarország gazdasági érdekének az érvényesülése. A közös járadékokat egész simán konvertálni fogja Ausztria, a nagy konverzió 10 milliós hasznát nyugodtan zsebre fogja vágni, Magyarország pedig, ha meg akar szabadulni a terhes évi járulékának fizetési kötelezettsége alul, ezt csak 303 millióval megdrágult ár mellett teheti majd csak. A periculum in mora elve ez esetben is valóra vált. A halogatás, a késlekedés a tőkevisszafizetés foganatositásában keserüen megboszulta magát rajtunk, s a „hej ráérünk arra még," szabályát követő kormányzati bölcseség; ime sok száz millióját fogja felemészteni ennek a könnyelmü, de szegény országnak.

Hirek a városházáról.

Megszünt forgalmi akadály. A Gombos és Endrőd között mult évi deczember hó 8-án beszüntetett kompforgalom, január hó 9-én ismét megnyittatott. — Budapest, 1903. jan. 9-én. *Az igazgatóság.*

A gellérthegyi utak szabályozása. A gellérthegyi érdekeltség még tavaly deputácziót küldött a polgármesterhez s kérte, hogy a gellérthegyi utak járható karba helyeztessenek. A polgármester tett is akkor igéretet, amelynek beváltását azonban hasztalan várják máig a villatulajdonosok. A kért szabályozás helyett az történt, hogy egyetlen jó utjokat, a Kemenes utját is elzárták előlük, mert arra a nagy vizmedencze épitéséhez szükség volt. Megjegyzendő, hogy az elzárás hirtelen, minden előzetes értesités nélkül történt. Legutóbb megint sürgették a dolgot a villatulajdonosok, s kérték, hogy legalább ideiglenes följárót készittessen nekik a főváros. E sürgetés folytán most végre beterjesztette erre vonatkozó tervezetét a mérnöki hivatal. Kérelmezését azzal okolja meg, hogy a hegy déli oldalának egész területére kiterjedő szabályozás kérdése, illetve a közmunkatanács által kidolgozott tervek hosszabb tanulmányt igényeltek.

A Városligeti Szinkör állandósitása. Feld Zsigmond a Városligeti Szinkör állandósitása tárgyában a belügyminisztertől állami szubvenczió kért. A miniszter ma arról értesitette a fővárost, hogy a kérelem teljesitésére hajlandó, ha kellő biztositékot kap arra, hogy az uj szinház megfelel az irodalmi izlésnek s a közerkölcsiség ellen nem vét.

Budapest halottai. A kerepesi-uti temető igazgatója ma terjesztette be a pesti temetők statisztikáját. Kimutatása szerint 1902-ben a kerepesi-uti temetőben 489, az uj temetőben 8423 halottat temettek, a szegény halottak száma 1842 volt, összesen 10.754. A kerepesi-uti temetőben 1849 április 1-től 403.815 halottat, az uj temetőben 1886 május 1-től 136.592 halottat temettek el

Egy egyöntetü működés példája. A vizmű engedélyezési ügyekben megtartott tárgyalásokon az utóbbi időben gyakran megtörtént az a visszásság, hogy a főváros egyes közegei szemközt helyezkedtek a tanáccsal s a vizműengedélyezéseknél olyan föltételeket kivántak érvényesiteni, amelyek homlokegyenest ellenkeztek a tiszti ügyészség által megállapitott s a tanács által jóváhagyott föltételekkel. A tarthatatlan állapotoknak véget vetendő, kimondta most a tanács, hogy ama fővárosi közegek, amelyeknek valamely vizmű engedélyezése ellen kifogásuk van, észrevételeiket jóval az engedélyezési tárgyalások előtt közöljék a tanáccsal, mert az már még sem járja, hogy fővárosi közeg a nyilvánosság előtt tiltakozzék ugyancsak más fővárosi közegek ténykedései ellen.

A nagypénteki ref. társaság szubvencziója. A székesfőváros közgyülése 2800 korona segélyt szavazott meg a nagypénteki református társaságnak. Az erre vonatkozó közgyülési határozatot a belügyminiszter jóváhagyta.

A mechanikus és órás ipar szabályozása. A kereskedelmi miniszter leiratot intézett a fővároshoz, amelyben ismertette az órás és mechanikus ipar szabályozására vonatkozólag tett számtalan panasz folytán kimondta ugyanis a miniszter, hogy mindazok, akik az állami mechanikus és órás iparszakiskolát elvégezték, jogosultak munkakönyv váltására. Két esztendei gyakorlat után pedig önállóan üzhetik ezek az órás és mechanikus ipart. Egyben kimondotta a miniszter, hogy az órás és mechanikus ipar képesitéshez kötött iparok közé sorozandó. Ez utóbbi rendelkezést különösen a mechanikusok bizonyára nagy megelégedéssel fogadják majd, mert ezzel tökéletesen megvédetnek a kontár ipar garázdálkodásaitól, amely nagyon nehézzé tette eddig az egzisztencziájukat.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 751.177, katona 16.484. Összesen 767.661.

Az elmult héten élve született 465 gyermek, meghalt 309 egyén, a születések tehát 156-al mulják felül a halálozásokat. Az élveszülöttek közt volt 317 törvényes, 148 törvénytelen; nemre nézve 219 fiu, 246 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 11 törvényes, 7 törvénytelen.

Születések arányszáma: 1000 lakosra 31·5.

Halálozások arányszáma: 1000 lakosra: 20·9 az egy éven felüli lakosságnál: 16·9, az öt éven felüli lakosságnál: 15·5.

A halottak közt volt 167 fi-, 142 nőnemü.

Az év eddigi 53 hetében élve született összesen 23676 gyermek, meghalt összesen 14944 egyén, a születések többlete tehát 8732; a mult év megfelelő időszakában született 22947, meghalt 13874, a születések többlete volt tehát 9073.

Az élveszülöttek közt volt 295 róm. kath., 8 görög kath., — görög keleti, 24 ágost. evang., 44 helvét, 1 unitárius, 105 izraelita, 4 egyéb. Összesen 465. Halvaszületett összesen 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1345 beteget, szaporodás 376, csökkenés 336, maradt a mult hét végén 1385. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 147 beteget, szaporodás 41, csökkenés 35, maradt a mult hét végén 153. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 680 beteget, szaporodás 232, csökkenés 237, maradt e hét végén 683. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 908 beteget, szaporodás 181, csökkenés 163, maradt e hét végén 926. Összesen ápoltak a mult hét végén 3080 beteget, szaporodás 830, csökkenés 771, maradt e hét végén 3139.

Hirdetés.

A m. leszámitoló- és pénzváltóbank

a záloglevelek biztosításáról szóló 1876. évi XXXVI. t.-cz 28. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy az „A“ sorozatu

4%-os záloglevelei ből

1, kibocsáttatott 1902. deczember 31-ig n. é. 5,139.000·— kor.
2. az 1876. évi XXXVI. t.-cz. 17. § a szerint a záloglevelek biztositékául szolgáló követelések összege 1902. decz. 31-én ... ... 5,128.602·89 „
3. az előbbi pontban megjelölt kölcsönök alapján szerzett jelzálogoknak a kölcsön engedélyezésekor alapul elfogadott értéke 12,127.395·— „
4. az 1876. évi XXXVI. t.-cz. 4. §-a, illetve a bank alapszabályainak 7. §-a szerint a záloglevelek külön biztosítására rendelt alap összege 1902. decz. 31-én ... ... 3,062.000·— „

mely áll: n. é. K 1,000.000·— 4%-os főv. kölcs.
„ „ „ 1.000.000·— 4%-os Magy. jelz. hitelb. záloglev.
„ „ „ 500.000·— 4%-os Magy. földhitelint. záloglev.
„ „ „ 650.000·— 4%-os magyar koronajáradék.

A forgalomban levő záloglevelek névszerinti összege és a jelzálog követelések összege közötti differentia 1903. évi április 30 án kerül kisorsolásra.

Budapesten, 1903. január 1-én.

Magyar leszámitoló- és pénzváltóbank.

Gács-bécsi vasuti kötelék.

III. pótlék életbeléptetése a díjszabás II. részéhez.

A gyors- és teherárú szállítására egyrészt a bécsi pályaudvarok, másrészt a Ferdinánd császár északi vasut és a cs. kir. osztr. államvasutak gácsországi és bukovinai vonalainak állomásai közötti forgalomra nézve 1900. évi augusztus hó 1-től érvényes díjszabáshoz 1903. évi február hó 1-én a III. pótlék lép életbe.

Amennyiben egyes viszonylatokban díjemelések állanak be, a felemelt díjtételek csak 1903. évi febr. 15-től nyernek alkalmazást.

Ezen pótlék a külön díjszabási határozmányok az osztályárukra fönálló állomási díjszabások és a kivételes dijszabások valamint a szállítási határidők jegyzékének kiegészitését és módositását tartalmazza.

A pótlék a részes vasutak igazgatóságainál és a részes állomásokon megszerezhető lesz.

Budapest, 1903. január 6-án.

Magy. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

A „Magyar Közgazdasági Bank mint szövetkezet“

alulirott igazgatósága ezennel közhirré teszi, hogy a lefolyt üzletévi

második rendes közgyülését

1903. évi január hó 25-én délelőtt 11 órakor saját helyiségében, V., Teréz-körut 1/b sz. a. tartja meg.

A közgyülés tárgysorozata:

1. Igazgatósági jelentés a lefolyt üzleti évről.
2. Zárszámadások előterjesztése és a mérleg megállapitása.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és határozat a felmentvény megadása iránt.
4. A tiszta nyereség hovafordítása iránti határozathozatal.
5. Az igazgatóság dijazásának megállapitása a lefolyt üzleti évre.
6. Az igazgatóság, felügyelő-bizottság és választmány dijazásának megállapitása az 1903. üzleti évre.
7. A „Szövetkezeti Központi Bank részvénytársaság“ alapitásában való részvételről szóló jelentés.
8. Az alapszabályok 8/b. §., 17 b. §., 51/b. §. pontjának és 119-ik szakaszának módositása.
9. Egy igazgatósági, egy felügyelő-bizottsági és 16 választmányi tag választása.
10. Netáni inditványok.

Budapest, 1903. évi január hó 9-én.

Az igazgatóság.

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő								A töke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4 56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4 67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank

Budapesten, V. ker., Dorottya-utcza 6. sz.
(Saját ház.)

Befizetett részvénytőke **30,000.000 kor.**

A bank ujabban a

jelzálogüzletet vette fel üzleti körébe.—

Jelzálogkölcsönöket engedélyez bérházakra és földbirtokokra saját kibocsátásu

4 százalékos záloglevelek

alapján 20, 30, 40, 50, 60, 65 és 70 éves törlesztésre a legelőnyösebb feltételek mellett.

A benyujtásokat leggyorsabban bonyolitja le; minden megkeresést 48 óra alatt válaszban részesit.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 20. 3. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A fővárosi uj törvényjavaslat.
2. Caveant consules.
3. A fővárosi iskolai oktatás.
4. A Sárosfürdő átvétele.
5. Szabályrendelet a cselédszerzőkről.
6. Szegények szállodája.
7. A kóserhus mint társadalmi és vallási kérdés.
8. Közgazdaság.
9. Fővárosi hirek.
10. Statisztika.
11. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Az **MEGHIVÁS.**

Erdélyi Bank és Takarékpénztár

részvény-társaság

KOLOZSVÁR

t. cz. részvényeseit a **folyó évi január hó 31-én, délutáni 6 órakor Kolozsvárott**, az intézet helyiségeiben (Mátyás király-tér 32. sz.) tartandó

RENDES KÖZGYŰLÉSRE

tisztelettel meghivja.

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 19. §-ának értelmében legkésőbb **f. évi január 23-án déli 12 óráig vagy Kolozsvárt a társaság** főpénztáránál, vagy Budapesten, a Pesti magyar kereskedelmi bank (V., Dorottya-utcza 1. sz.) pénztáránál elismervény ellenében letenni.

A közgyülés napirendje:

1. Igazgatóság jelentése.
2. Felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a nyeremény felosztása iránti határozat és a felmentvény megszavazása.
3. Igazgató-tanács választása.
4. Egy igazgatósági tag választása.
5. Felügyelő-bizottság választása.
6. Felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.
7. Esetleges inditványok.

Kolozsvárt, 1903. január hóban.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 20. 3. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A fővárosi uj törvényjavaslat.

Hire jár, hogy a belügyminiszterium már elkészitette a főváros közigazgatására vonatkozó uj törvényjavaslatot és a miniszter nemsokára a parlament elé fogja terjeszteni. Kivánatosnak tartjuk, hogy a javaslat, mielőtt az országgyülés elé kerül, nyilvánosságra hozassék és pedig azért, hogy módja legyen a nagyközönségnek és a sajtónak fölötte véleményt mondani. A Széll kormány tapasztalhatta, hogy nem helyes dolog a hebehurgyán összetákolt és az érdekelt felek kivánságának meghallgatása nélkül csinált törvényjavaslatokkal egyenesen a parlament elé menni, mert a közvélemény felzudul és az illető javaslatok visszavonására kényszeriti a kormányt.

Ennek előrebocsátása után konstatáljuk, hogy a szóban forgó javaslatról eddig kiszivárgott hirek éppenséggel nem tölthetik el örömmel azokat, kik az önkormányzat fentartására és kiszélesitésére törekszenek. A belügyminiszter egyik legfőbb reformja az akar lenni, hogy a főbb tisztviselők ne *választás,* hanem *kinevezés* utján jussanak hivatalba.

Ime, előre veti árnyékát az állami adminisztráczió. A központi hatalom rá akarja tenni kezét a megyékre és a törvényhatósági joggal felruházott városokra, hogy az önrendelkezés minden eszközétől megfoszsza azokat. Neki nem elég az a befolyás, amelylyel most bir; föltétlenül uralkodni akar a főváros felett, s ezért megkisérli elkobozni a polgárok ama jogát, hogy a tisztviselőket maguk választhassák.

Aki tisztában van az önkormányzat fogalmával és azt megbecsüli: egy pillanatig sem habozhat, vajjon a kinevezési vagy a választási rendszer mellett foglaljon állást. Konczessziót az előbbeni javára csak ott tehetnénk, hol az állam- vagy magyar nemzetellenes nemzetiségek vannak tulsulyban. De magyar vidékeken és különösen az ország fővárosában a köztisztviselők választása a polgárságnak oly joga, melytől megfosztatván, üres vázzá változik az egész önkormányzat A mostani választási rendszer mellett is vajmi kevés befolyást gyakorolhat a polgárság az adminisztráczióra, de ha a tisztviselők a kinevezés folytán életfogytig ülnek hivatalaikban, s ekkép teljesen függetlenekké válnak a polgárságtól, akkor orgiát ülhet az önkény és a slendriánság. Meg lesz adva a mód arra nézve, hogy a városi tisztviselő is, miként némely államhivatal, fittyet hányjon a polgárságnak. Hogy a törvényhatósági testület a kinevezett tisztviselőkkel szemben is gyakorolhat ellenőrzést? Ugyan, ne tegyük magunkat nevetség tárgyává! Ez az ellenőrzés ma sem több a szentelt viznél, parasztos kifejezés szerint fenét sem ér. A városi tisztviselőt, aki választás révén ül hivatalában, ma csak az ejti olykor-olykor aggodalomba és kényszeriti a polgárság véleményének respektálására, hogy tartania kell: a legközelebbi resztaurácziónál nem választják meg. A választási jog tehát a polgárság kezében önvédelmi fegyver saját tisztviselőivel szemben. Ha valamely városban rossz az adminisztráczió és a tisztviselői kar nem felel meg feladatának, csupán a polgárságtól függ, hogy a helyzeten a személyek fölcserélésével változtasson.

Öntudatos polgárság nem fogja türni a rossz adminisztrácziót. Abból a körülményből, hogy vannak városok, köztük talán Budapest is, hol évek, sőt évtizedek óta hallatszik a panasz a közigazgatás gyöngesége, tervszerütlensége és hibái ellen, de purifikáczió a választási rendszer ellenére se történik; nem azt a konzekvenczíát kell levonni, hogy a választási rendszer rossz és helyébe a kinevezés léptetendő, hanem gondoskodni kell, hogy a *választási rendszer megtisztittassék* és a polgárság a választásoknál szabadon érvényesithesse akaratát.

A főváros reformjánál mi a leghatározottabban tiltakozunk a szándékolt kinevezési rendszer ellen és követeljük a választások fentartását, még pedig demokratikus és liberális szellemü reformok alapján. Azt óhajtjuk, hogy ne egyes érdekcsoportok választhassák be a maguk embereit a főbb állásokra, hanem az egész polgárság akarata megnyilvánuljon.

A belügyminiszteri javaslat állitólag kiküszöbölni akarja a főváros törvényhatósági bizottságából a *virilistákat* és ezzel kapcsolatban csökkenteni a bizottsági tagok számát. Ami a virilistákat illeti, ennek az intézménynek mi és velünk együtt a fővárosi polgárság tulnyomó része már régtől fogva nem vagyunk barátai. A virilizmusnak lehet jogosultsága a nemzetiségi vármegyékben, de ellenkezik a főváros viszonyaival. Budapesten a kis polgárok és a szegény emberek százezrei képezik a lakosság csaknem 80 százalékát. Minden intézkedésnek, az egész adminisztrácziónak azt kellene szem előtt tartania, hogy a fővárosban a kis emberek érdekei fontosabbak, mint a vagyonos osztálybelieké, mert amazok tulnyomó számmal vannak. Sajnos, ez a szempont eddigelé nem érvényesült eléggé. Talán nincs egyetlen főváros a kontinensen, mely annyira elmaradt volna a szocziális intézkedésekben, mint Budapest.

A lakásügy, az élelmezés, a szegényügy, a munkanélküliség és sok más egyéb szocziális kérdés toldozva-foldozva lett, de sohasem a valódi demokratikus szellemben. Ha okát keressük, minden animozitás nélkül a virilizmus intézményében találjuk meg. A főváros törvényhatósági bizottságában a virilisták képezték a szocziális és demokratikus reformok kerékkötőjét.

Valóban ideje, hogy onnét eltávolittassanak. Helyüket hadd foglalják el a szegényebb néposztály képviselői, akikben meg van az érzék a tömegnyomor iránt és a buzgóság a reformok kieszközlésére.

Ezt a pontját a belügyminiszteri javaslatnak helyesléssel fogadjuk. A kinevezési rendszer ellen azonban sorakozásra hivjuk fel a fővárosnak minden független érzelmü polgárát.

Caveant consules.

Aki nyitva tartja szemét, lehetetlen észre nem vennie, mennyire terjed Budapesten a szocializmus, s az általános elégületlenség. Ez utóbbi toborozza a szocialisták táborát, mely óriási arányokban növekedik. Ma már nemcsak a napszámosok és iparosmunkások sorakoznak a szocializmus zászlaja alá, hanem kiskereskedők és hivatalnokok is készek melléje szegődni. Amit a demokratizmus elvei nem tudtak elérni: a társadalmi válaszfalak ledöntését, azt hovatovább eltünteti az általános elégületlenség.

Ama kérdésre, vajjon tényleg olyanok-e a viszonyok, melyek igazolják az általános elégületlenséget, a felelet nem nehéz. Az alsó néposztály helyzete nemcsak a magyar fővárosban, hanem mindenütt a világon nyomasztó, sőt itt-ott szinte elviselhetetlen. Az óriási technikai haladással s a világforgalom kifejlődésével mindenütt szemben áll a tömegnyomor. Szegénység volt azelőtt is; de a termelési technika és a gyárrendszer kifejlődésével a nyomor egyre fokozódik; nemcsak számbelileg lesz nagyobb, de hatásában is fájdalmasabb. A munkaadó és a munkás között fenállott családi viszony teljesen megszünt; a munkás nem egyén többé, hanem egyszerü géprész. Az egyedül csak nyereség után törekvő vállalkozó szellem nem ismer akadályt. Nem respektálja a munkás erejét és egészségét, gyakran még életét sem. A közlekedés folytonos fejlődése elősegiti a munkástömegek vándorlását, a mely természetszerüleg versenyt támaszt, s a munkabérek csökkenésére vezet.

Magyarországon fölöttébb sulyosbitja az ipari munkások helyzetét a mezőgazdasági népesség elszegényedése. Évről-évre nagyobb tömegek tódulnak a fővárosba, nemcsak a munkabéreket csökkentvén, de emelvén az élelmipiaczok megdrágulását és szaporitván a munkanélküliek számát is.

A különböző ipari, gazdasági és pénzügyi válságok egymást érik, melyek hatása alatt a munkások szenvednek legtöbbet. Sem megélhetésük, sem családjuk fentartása nincs biztositva. Legnagyobb

részük csak máról-holnapra él, s a folytonos bizonytalanság arra kényszeriti őket, hogy minden föltételt elfogadjanak, csakhogy teljesen kenyér nélkül ne maradjanak.

Budapesten a munkásoknak több mint kétharmada egészségtelen s piszkos odukban lakik, de még ezek bérét sem győzi. Táplálkozása a lehető legsilányabb, s e mellett méregdrága. Egyedüli szórakozása a korcsma vagy a pálinkásbolt. Politikai jogokért hiába küzd. Beleszólása sem a törvényhozó testület működésébe, sem a főváros adminisztrációjába nincs.

Mit nyujt neki az állam és a főváros? Ha jól megfontoljuk: semmit! De azért neki is kell áldozni pénzzel és vérrel. Elviszik katonának, adóját irgalmatlanul behajtják, s megbirságolják, ha gyermekét nem iskoláztatja. A szegénységet, a nyomort nyomon követi a belső keserüség és a lelki meghasonlás. Ma már nemcsak a munkásnép, hanem a kisgazdák, kisiparosok, kiskereskedők és kishivatalnokok élete is csupa küzködés és nélkülözés.

Számolva a tényleges viszonyokkal, nem lehet tagadnunk a szocziális mozgalmak jogosultságát, s törekednünk kell, hogy a mozgalom megmaradjon a békés kibontakozás medrében s ne ragadtassa magát a létező társadalmi rend erőszakos felforgatására. Szükség van *gyakorlati reformokra*, a jelentkező szükséghez képest. Ezt a külföldön belátta nemcsak a társadalom, hanem maga az állam, legfőbbképpen a törvényhatóságok, melyeknek a nagy városokban különösen bő alkalmuk nyilik a szocziális eszmék megvalósitására.

A magyar állam gépezetében a szocziális olajcsepp már érezhető. A főváros azonban mint törvényhatóság még egy tizedrészét sem teljesitette ama kötelességeknek, melyeket ugy a humanizmus, mint a közrend érdekei diktálnak. Ez a közönyösség megboszulhatja magát. Amikor feszitőgázak gyűlnek a kazánban, óvatos gépész idejekorán kinyitja a szelepeket. A főváros alsó rétegeiben szinte hallani lehet a forrongás tompa zaját. Most még el lehetne csillapitani. De ha a főváros hatóságai vattával bedugaszolják fülüket a kérő szavak elől. Késő lesz az intézkedés akkor, midőn a követelés fenyegető hangjai fognak mennydörögni.

Az ujonnan alakult demokrata körök is téves uton járnak. Ne a mágnások és nemesek kigunyolását tekintsék feladatuknak, hanem a szegény néposztály óhajainak felkarolását. Ha egyszer gátakat szakitva kiönt a szocziálista áradat: hullámai nemcsak az ősi czimeres nagy urak ellen fognak fordulni, hanem ama gazdag polgárok ellen is, kik csak azért demokraták, mert nem születtek arisztokratáknak.

A fővárosi iskolai oktatás.

A budapesti tanitótestület januárhavi közgyűlésén érdekes fölolvasást tartott dr. *Verédy* Károly kir. tanfelügyelő a „fővárosi iskolai oktatás intenzivebbé tételéről.“ Tekintettel arra, hogy a napisajtó az iskolákkal és a tanügygyel fölöttébb mostohán bánik, szükségesnek látjuk a felolvasást részletesebben ismertetni:

Verédy szerint a főváros tanitói három irányban mutathatnak föl tartós sikert. A nyelvi összeforrasztás az, a mi első sorban tudható be nekik érdemül. A felekezeti különbségek nivellálása is nagy tapintattal történik. De különösen figyelmet érdemel, hogy a társadalmi különbség az oktatás alsó fokán nálunk ismeretlen, mert sem előkészitő, sem magán fiúiskolák ez idő szerint nem léteznek Szocziálpedagógiai szempontból végül konstatálta, hogy a tanitók nagy előzékenységgel igyekeznek a szükölködő tanulókon segiteni. Ezek az előnyök azonban nem zárják ki annak a szükségét, hogy tanitóink úgy a rendtartás, mint az oktatás és fegyelmezés körül oly teendőket ne tűzzenek ki a napirendre, a melyek az oktatási eljárás sikerét fokozhatják. A tanfelügyelő szerint az engedelmességre, pontosságra és tisztaságra való szoktatás érdemel nagyobb figyelmet, illetőleg egyöntetü eljárást, mert ezzel rászoktathatjuk népünket a hatóságok iránti köteles tiszteletre, teendőik lelkiismeretes végzésére és a közhasznú tisztaságra. Az oktatást illetőleg sürgeti a módszeres értekezletek tervszerü intézését. Ezeken megvitatandó volna az iskolai leczkék körül tanusitandó eljárás.

Fölveti a tanitás fokainak megtartását, a tantárgyak egymásra vonatkoztatását és ezzel rátér az egyes tantárgyakra. A hittan ugyan a felekezeti főhatóságok rendelkezései szerint tanittatik iskoláinkban, ámde ez nem zárja ki, hogy pedagógiai szempontból a profán tárgyakkal való kapcsolása fölött eszmecserét ne folytassanak egyes tanitótestületeink és igy ennek a tárgynak hatását körültekintő eljárás mellett ne fokozhassák. A magyar nyelv oktatása is megérdemli, hogy különösen a nyelvtan túltengését megrendszabályozzák. Iskoláinkban a készséggel való olvasás visszafejlődést mutat. Okot erre a nyelvtan szabályainak betanitása szolgáltat, pedig a népiskolában a grammatizálás a minimumra redukálandó. E helyett az olvasmányokra és a fogalmazásra kell több időt fordítani, hogy az élet gyakorlati kivánalmainak eleget tehessünk. A tanfelügyelő fölveti az előkészitő- és külön korrepeticziós tanfolyamok kérdését, a melyekkel fejlettebb államaink tanitói ezen a bajon segitenek. A történet és földrajznál az oktató kötelezendő volna a szemléltetést lehető nagy mértékben érvényesiteni, a mire alkalmas eszközül szolgálnak: a muzeumok látogatása és az iskolai kirándulások.

A természettudományok tanitásánál sürgeti a tanfelügyelő a leggyökeresebb reformokat. Kivánja, hogy a természetrajznál a biológiai alapról induljon ki a tanitás és a képek csak az ismétlésnél szerepeljenek. Sürgeti, hogy az iskolai udvarokon az oktatáshoz szükséges növényeket termeljenek, akváriumot és viváriumot létesitsenek és utal arra, hogy

az uj népiskolai tantervben ez a kivánalom szintén érvényesül. A természettannál elitéli a szokásos kisérleteket és sürgeti, hogy az oktatás az emberi munka lefolyásából meritse tapasztalatait, mert ez a tárgy az, a mi a népiskolát modernné teheti. Agyafurt kisérlet tartós hatással nem lehetett a népre. Itt mindenesetre érvényesüljön a jelszó: az életből az életnek. A mennyiségtannál megjegyzi, hogy a számtani műveletek azért tanitandók az iskolában, hogy azokat a tanulók a mindennapi életben alkalmazni tudják. Az énektanitásnál a hangjegyek után való énekeltetést keresztülvihetőnek tartja, a kézimunkákkal nem az értékesitést, hanem az ügyesitést véli a legfontosabbnak. A tornázásnál a szertornázást és a versenyek rendezését nem tartja helyesnek. A rajzoktatásról nem nyilatkozott.

Szerinte ez még nyilt kérdés. Végül áttért a fegyelmezésre, a mely arra van hivatva, hogy a tanulókat lassankint önállóságra vezesse s igy az iskolát az életbe való kapcsolásra előkészitse. E végre egyöntetű intézkedéseket javasol, az egyházi és világi ünnepségeknél, valamint az iskolai kirándulásoknál, az ifjusági könyvtárak kezelésénél is nagyobb súlyt kiván fektetni a tanulók szabadságára. A népiskolai oktatás fokozását előadó főleg a való s nem a festett világ szemlélete által véli elérhetőnek. Ez az eljárás a tanitókra nagy terhet ró, ámde ez bőven megtérül a jövő nemzedék életrevalóságából.

A Sáros-fürdő átvétele.

A főváros most deczember végén fizette ki a kincstárnak a Sáros-fürdő vételárát, *egy millió ötvenezer* koronát. A hatalmas summát a kincstár képviseletében a fővárosi közmunkák tanácsa vette át s most értesitette a fővárost, hogy a fürdő forrását s a hozzátartozó telkeket e hó 19 én kivánja hivatalosan átadni a főváros kiküldötteinek.

A Sáros-fürdő vize jelenleg felhasználatlanul a Dunába folyik, miután a fürdőt tiz év előtt lerombolták. De tudvalevőleg a főváros elhatározta, hogy ujból fölépitteti. Már a tervek is készen vannak, valamint elkészült a városligeti ártézi-fürdő 2.100.000 és a Rudas-fürdő 1,245.000 koronás átalakitási tervezete is. Mi szükség van az utóbbiakra? Kérdik az egyszerü polgárok, kik adójukat nehezen fizetik. Hiszen van fürdő az ártézinál is, a Rudasnál is, a melyek elég jól jövedelmeznek, mert amaz 94.000, ez pedig 156.000 koronát hoz a város pénztárába. De ha három és fél milliót belefektetnek, ennek a kamatja megeszi mind a két fürdőnek a tiszta jövedelmét s csak több lesz a luxus, de a fürdővendég nem lesz annyival több. Ilyen költséges terveket akkor tessék keresztülvinni, ha a fölöslegekkel nem tudnak okosabbat csinálni. A mostani viszonyok között azonban deficzittel és adósságra milliókat kiadni fölösleges épitkezésekre, nagy könnyelmüség volna.

Egészen más megitélés alá esik a Sáros-fürdő. Annak felépitése 1,666.000 koronába kerül. Már most, ha tekintetbe vesszük, hogy jelenleg az 1,050.000 korona vételár egy garast sem jövedelmez s kamatja tiszta veszteség, világos minden józan ember előtt, hogyha a Sáros-fürdő felépül, jövedelmezni fog s a befektetett tőke meghozza nemcsak a maga kamatját, hanem valószinüleg a telek és a forrás árának perczentjét is. Mert a hely kitünő s a viz a legkitünőbb. A hid a főváros közepéről visz egyenest oda s a Kelenföldön a műegyetemet nemsokára fölépitik s körüskörül, lent város, a hegyoldalban villák sora épül. Egész Budafokig a lakosság a Sáros-fürdőbe fog járni, mert az neki legkényelmesebb és legjutányosabb lesz. Megszünik tehát a szégyen és a bolondság, hogy ott van előttünk a hő forrás és a puszta telek s Budapest nem tud vele mit csinálni.

De csak ezt az egy fürdőt kell megcsinálnunk, a többire pedig nem szabad költekezni, mert az ártézi és Rudas-fürdők megfelelnek közönségüknek. Mindent egyszerre nem birunk. A Rudassal legalább várhatunk addig, a mig az eskü-téri hid megnyilik és beválik.

Szabályrendelet a cselédszerzőkről.

A cselédügy nyomoruságain valamennyire segitendő, a főváros törvényhatósága még ezelőtt hat esztendővel szabályrendeletet alkotott a cselédszerzőkről. Hat esztendeig vándorolt e szabályrendelet egyik hivatalból a másikba, míg végre most jóváhagyta a kereskedelmi miniszter. A hosszadalmas fölülbiráló processusból alaposan megváltozott formában került ki a szabályrendelet.

A miniszter által tett módositások egy része helyes, a nagyobbik része azonban teljesen indokolatlan. A miniszter kimondta a numerus clausus-t. A fővárosban engedélyezhető cselédszerző intézetek számát 60-ban állapitotta meg. Jelenleg 120-nál is több ilyen üzlet van Budapesten s amig ezek a hatvan alá nem szállanak, ujabb engedély senkinek sem adatik. A numerus clausus megállapitását bizonyára szivesen fogadják maguk a cselédszerzők, valamint a publikum is, de annál nagyobb visszatetszést fog kelteni a miniszter másik módositása, melylyel töröltetni kivánja a szabályrendelet ama rendelkezését, hogy cselédszerzői ipari engedélyt csakis magyar honos kaphat. A cselédszerzői mesterség numerus clausus alá lévén vetve, nem birálható el a szabad iparágak mértéke szerint, s nem igazság, hogy a korlátolt számu üzleteknél is külföldi konkurrenczával állittassék szembe a magyar iparüzem.

Még egy helytelen s meg nem indokolható intézkedést tartalmaznak a módositások. A cseléd-

közvetítőkre vonatkozó összes biráskodási ügyek eddig a kerületi elöljáróságokhoz tartoztak. A miniszter most a biráskodást kiveszi az elüljáróságok kezéből s a rendőrségre utalja. Csakis oly esetekben illetékes biráskodni az elüljáróság, amikor a cselédszerzők által illetéktelenül szedett magasabb közvetítő dij szedéséről van szó. Ez intézkedés nyilván a rendőrség munkája, amely minden alkalmat megragad arra, hogy ügykörében a főváros rovására terjeszkedhessék.

Ezek a megjegyzéseink a helybenhagyott szabályrendeletre. Általánosságban pedig ismételjük azt, amit lapunk mult évi 34-ik számában elmondottunk, hogy t. i. a *cselédközvetítés egyáltalán vétessék ki a magánosok kezéből és hatóságilag eszközöltessék.*

A numerus clausus nem fogja a cselédmizériákat megszüntetni. Akár 120, akár 60 magánember foglalkozik a közvetítéssel, mindenik cselédszerző intézetnek az lesz a törekvése, hogy a cselédek mennél gyakrabban változtassák helyüket, s igy ők annál több közvetítési dijhoz juthassanak. Ez olyan világos és természetes, hogy még a kereskedelmi miniszteriumban is azonnal fölfoghatják.

A meglevő visszásságokon és bajokon csak ugy lehet segiteni, ha a cselédeket kiszabaditjuk a *magán* közvetítők kezéből is meggátoljuk, hogy kedvük szerint faczérkodhassanak a kvártélyos asszonyoknál. Erre a legalkalmasabb mód *hatósági cselédközvetítő irodák felállítása.*

Attól a naptól kezdve, hogy hatóság kezeli a cselédek elhelyezését, gát van emelve a gyakori helyváltoztatások és az erkölcsi züllés elé. Mert a hatósági iroda nem fogja buzditani a leányokat, hogy derüre-borura mondjanak fel, ellenkezőleg azt a tanácsot adja nekik, hogy maradjanak meg egy helyben. Ha aztán egy leány valamely oknál fogva mégis uj helyet keres, az iroda vagy rögtön elküldi a nála bejelentett cselédkeresők valamelyikéhez, vagy ha a leány igényeinek és képességének megfelelő hely nincs, följegyzi, hogy hová ment kvártélyba és onnét tüstént elhivatja, amint akad neki való szolgálat. Ily módon lehetetlenné lesz téve, hogy valaki ok nélkül heteken és hónapokon át faczéroskodhassék. A háziasszonyok a hatósági iroda révén hitelesen megtudják, hogy a küldött cseléd meddig volt szolgálat nélkül. A melyik leány gyakran változtatja helyét és hogy mentől tovább faczér lehessen, válogat a felajánlott helyekben: azt az iroda rendőri felügyelet alá helyeztetheti és szükség esetén intézkedhet, hogy a fővárosból kitiltassék. Ekkép a kvártélyos asszonyok szerepe is megbénitva lesz. A romlott cselédektől megszabadul a főváros, az ujonnan jöttek pedig megóvatnak az elzülléstől.

A hatósági cselédközvetitő irodák felállitása abszolute semmi megterheltetést nem okoz a fővárosnak. A jelenleg működő 120 magán cselédközvetitő együttvéve keres évenként legalább 150.000 forintot. Ha a hatósági iroda mérsékeltebb dijat szed is, mint a magán közvetitők, évi bevétele rá fog menni 100.000 forintra. Ebből az összegből kényelmesen fön lehet tartani az egyes kerületekben két vagy három, összevissza harmincz irodát. Bőven kifutja a befolyó dijakból a helyiség bére és az alkalmazott hivatalnokok fizetése. Az eljárás a lehető legegyszerübb. A cselédek kötelesek volnának személyesen jelentkezni, a gazdák egy levelező lap utján tudathatnák, hogy milyen cselédre van szükségük. Egy-egy irodában két ember kényelmesen intézhetné a könyvek vezetését és a cselédek utbaigazitását.

Ha az állam a fővárossal együtt létrehozni tudta a munkaközvetitő-hivatalt, mi sem állja utját, hogy a cselédközvetitės reformja is megtörténjék.

Csak akarat kell hozzá. A főváros végtelen hálára fogja kötelezni ez által a cselédtartó familiákat és egyuttal sok ezer leányt megment az erkölcsi pusztulástól.

Szegények szállodája.

Hol lakhatik Budapesten a nőtlen ember: a szegényebb sorsu, vidéki egyetemi hallgató, az alantas magánhivatalnok, a boltoslegény, az iparossegéd, a gyárimunkás, egyszóval az a körülbelől 15—20.000 főnyi intelligensebb elem, amely lakásra nem áldozhat többet hetenként 4, illetőleg havonként 16—20 koronánál? Hát ezek egyáltalán nem *laknak*, hanem csak „ágyra járnak“. A otthon fogalma összezsugorodik náluk egy többé-kevésbbé kétes tisztaságú fekhelyre, egy többé-kevésbbé túlzsufolt szobában. Az „ágyra járás“ specziális budapesti nyomoruság amely magába foglalja az otthonnélküliség minden keserüségét, a testi tisztátalansággal és a lelki lealacsonyitással egyetemben. Aki külön szobát tud bérelni: az már *ur* a fővárosban, havonként legalább 150 korona jövedelemmel rendelkező. Mert ennyit okvetien meg kell keresnie, hogy jusson az élelem, a ruházat, a mosás, a dohányzás és egyéb rendes kiadások mellett még 25—30 koronája külön szobára. Ezen az összegen alól csak elvétve kaphat az ember Budapesten olyan butorozott szobát, amelyben lakni lehessen. Miután azonban a fentebb emlitett 15—20.000 nőtlen embernek majd mind 100 koronán alúl van havi jövedelme, kénytelenek megelégedni a bérbeadott ágygyal.

Lehetne-e segiteni ezen a szánalmas és a közegészségre valamint a közerkölcsre oly káros kihatásu állapoton?

Nagyon könnyen. Csak utánozni kellene a külföldi példákat.

A sok közül egyet részletesen ismertetünk. Londonban egy lord *Rowton* nevü emberbarát 1893-ban megépittette a szegények szállodáját, egy óriási hatemeletes épületet, melynek épitési és berendezési költségei mintegy 700.000 koronára rúgtak.

Az eredmény minden várakozást fölülmult. Alig néhány hétre a megnyitás után el volt foglalva mind

a 475 szoba, sőt napról-napra egész csapatokat kellett elutasitani, a kik felvehetők nem voltak. A legérdekesebb azonban a dologban az, hogy a vállalat egyszersmind jövedelmező üzletnek bizonyult. A befektetett tőke közel 6%-ot jövedelmezett, ugy, hogy a lord 6 millió korona alaptőkével egy részvénytársaságot („The Rowton House Company") alakitott, mely részvénytársaság azután rövid idő mulva 3 ujabb szállodát épitett, egyet 677, a 2-ikat 800, a 3-ikat 805 ágygyal s most van tervezés alatt az ötödik szálló, a mely a magános asszonyok és lányok számára fog berendeztetni.

A belépti dij mindössze 60 fillér, melynek fejében mindenki tetszése szerint használhatja a szálloda összes helyiségeit s kap megfelelő szobát is, melyet alább majd részletesen leirunk. A földszinten van a nagy étterem 400 ember számára. Mindenütt a legnagyobb csin és tisztaság. A terem négy sarkában egy-egy nagy takaréktüzhely, a középen pedig a buffet, hol mindenféle kitönően elkészitett kész ételt árulnak potom-pénzért. Hogy milyen olcsó az élet a szállodában, e tekintetben elég, ha arra utalunk,, hogy heti 12 koronából egy szerényebb igényü ember kényelmesen megélhet.

Senki sincs azonban kényszerítve, hogy a buffetből étkezzék; a takaréktüzhelyek mellett kellő számu mindenféle fajta főző-edény áll a közönség rendelkezésére; *ki-ki megfőzheti a maga ebédjét*, sőt egy mellékteremben vizzel telt edények állanak rendelkezésre a zöldség és hus megmosására s ugyanott kaphat mindenki forró vizet kávéjának vagy teájának megfőzésére. Az edények és evőeszközök tisztogatására nincs gondja a vendégnek, ezt a szálloda személyzete végzi, ugy, hogy a ki elköltötte ebédjét, átmehet a pipázóba, hol egyszersmind egy egész sereg társasjátékot (sakk, domino stb.) is talál. A pipázó mellett van az olvasó-terem, hol számos napilap és folyóirat s egy mintaszerüen berendezett könyvtár áll a vendégek rendelkezésére. Különös figyelmet fordítanak a rendre és illedelemre is; lármát, czivódást alig hallani, még kevésbbé türik az iszákos embereket. Éjfél után $^1/_2$1 órakor az összes közös helyiségeket elzárják s akkor mindenki hálókamrájába vonul vissza.

A hálókamra elég tágas; hossza $6^1/_2$ láb, szélessége hat láb, s egy $6^1/_2$ láb magas fallal vannak egymástól elválasztva. A kamrában van egy vas-ágy ruganyos ágybetéttel, rajta lószőr derékalj, tiszta lepedő, vánkos és takaró; a falon fogas és állvány. A ki legalább egy hétre bérel, megkapja a kamara kulcsát is, a hol azután ruhanemüit és egyéb értéktárgyait is elhelyezheti.

A kamara másnap reggeli 9 óráig a bérlőé, addig senki sem háborgathatja, még a rendőri razzia sem. A mosdó-terem a pinczében van. Nyolczvan mosdó-tál, hideg viz, meleg viz, szappan és törülköző áll a lakók rendelkezésére, s a kinek van nélkülözhető 12 fillére, az külön fürdőt is vehet.

De gondoskodva van még a legszegényebb emberek szükségleteiről is. A mosdó-terem mellett van egy külön kis mosókonyha, melyet főleg azok vesznek igénybe, a kiknek csak egy inge, vagy lábravalója van, melyet maga mos ki s azután megvárja, mig megszárad. Ugyanott van egy másik terem, a hol a ruha és czipőtisztitáshoz szükséges porolók és kefék állanak a szegényebb emberek rendelkezésére. Végül van egy külön terem, hol lábvizet kapnak a lakók; különösen esténkint keresik fel a munkások ezt a helyet tömegesen, s körbe ülve pipázgatva, beszélgetve áztatják fájós lábaikat.

A bentlakók legnagyobb részének van állandó foglalkozása, egy része azonban ugyszólván egész napon át a szállóban tartózkodik. Ezek számára még egy külön helyiség van berendezve, hol leveleket, czimszalagokat irnak, másolnak vagy egyébbel foglalkoznak: a mi éppen akad. Szóval gondoskodva van minden lehető kényelemről, s bárhova tekintünk, mindenütt példás rend és kifogástalan tisztaság uralkodik, ugy, hogy a ki nem ismeri közelebbről a szálló közönségét, el sem hinné, hogy ezek — ugyszólván kivétel nélkül — földhöz ragadt szegény munkásemberek, kiknek keresete alig rug többre napi 2—3 koronánál.

Lord Rowtont tisztán az emberszeretet vezérelte a szállók alapitásában, ő maga sem hitte, hogy vállalkozása valamikor hasznot hajtó legyen. Pedig ma már tényleg nem humánus jótékony intézmények többé, hanem hasznot hajtó vállalatok, mit igazol az a körülmény, hogy a részvényesek évenkint $4^1/_2$% osztalékban részesülnek befektetett tőkéjük után.

Kérdjük: nincs-e a fővárosban oly tőkepénzes, ki a példát utánozhatná? És ha nincs mi gátolja magát a fővárost abban, hogy ily „szegény szállókat" létesitsen? Egyidejüleg humánus dolgot művelne és a befektetett tőkét is kamatoztatná.

A kóserhus mint társadalmi és vallási kérdés.

Ahhoz, hogy sem Budapesten, sem másutt az országban nem szabad kóserhust árusitani, csak az illetékes zsidóhitközség engedélyével, s hogy a rendelet áthágóit az iparhatóság megbünteti: a főváros törvényhatóságának semmi köze nincs. Ez az ügy nem tartozik a közigazgatás keretébe. De hátterében oly érdekes jogi, társadalmi és vallási momentumok vannak, hogy olvasóinknak szolgálatot vélünk tenni, midőn a Mészárosok és Hentesek Lapjából átveszszük Komáromi Sándornak erre vonatkozó czikkét az alábbiakban.

A kóserhusmérés, mint a zsidóhitközségek kizárólagos joga, tulnyomó részben elvesztette rendeltetését. Ahol pedig még meg van, ott olyan czélokat szolgál, melynek elérését a közhatalomnak nem

volna szabad előmozditania. A zsidóhitközségnek mint vallásfelekezetnek szempontjából nem az a fő, hogy kizárólagos joga legyen a kóserhusmérés, hanem az, hogy kóserhusa és kóserhusfogyasztói legyenek. Kóserhusa minden zsidóhitközségnek van, de a fogyasztók kevesbednek, jóval kevesebb kóserhust vásárolnak, mint ennek előtte.

A dolog ugy történt, hogy a hitközségek a a kóserhusmérési jog kizárólagos voltának birtokában ezen a czimen szokatlan nagy jövedelmekre igyekeztek szert tenni. Kilónként 8—16 fillér adóval terhelték a kóserhust, ugy, hogy a zsidóhitü fogyasztó közönség a másod-harmadrendü hust drágábban volt kénytelen fizetni, mint a nem zsidók az elsőrendüt. De a gabella czimén szedett husfogyasztási adón kivül a kóserhusmérési jog kizárólagossága következtében egyéb terhek is háramoltak a kóserhusra. Ily terhek sok helyütt — de nem mindenütt — azon egyes személyek kegyeinek megnyerése és további biztositása, akik a kóserhusmérési jog odaitélése és gyakorlásának ellenőrzése dolgában döntésre hivatottak. Különösen kisebb zsidóhitközségekben kapott lábra ez a korrupt állapot. A „jó vélemények“ és a diskréczionális jog ezen kamatoztatásának terhei természetesen megint csak a husárakra repartiroztattak, ugy hogy a zsidó husfogyasztók által fizetett husárak — bár a kóserhus minősége alsóbbrendü — tetemesen, 25—30 százalékkal drágábbak, mint a nem zsidóknak mértéké. A zsidóhitü fogyasztóközönségnek intelligensebb, számotvetni tudó és legjobb husfogyasztó része, legfőképpen ezen oknál fogva, kezdett nem törődni a zsidóhitközségek kizárólagos kóserhusmérési jogával s ott szerezte be husszükségletét, ahol megfelelőbbet olcsóbb áron kapott.

A kóserhusmérés terhei, adói ilyenformán a legszegényebb, a vallásához leginkább ragaszkodó közönség nyakába szakadtak, éppen azokéba, akiket a kóserhusmérési jog kizárólagosságából eredő jövedelmek terhére kellene a hitközségeknek kulturális és humanitárius intézményeik jótéteményeiben részesiteniök. A való élet itt meghazudtolja tehát a papiros elveket s a kóserhusmérési jog kizárólagosságának engedélyezése czimén a zsidó hitközségeknek nyujtani kivánt előnyöket azokkal a szegény emberekkel fizettetik meg, akiknek érdekét és javát az előnyök nyujtása a jobbmóduak megterhelésével akarta szolgálni. A jobbmóduak egyszerüen kibujnak a terhek alól, sőt a maguk terheinek egy részét is a szegény emberekkel fizettetik. Hogy a kormány és a közhatalom, amely most olyan nagyon csinál a kisemberek védelmében, *ezt a szocziális kérdést* nem vette észre: az nyilván tájékozatlanságának rovására irható.

A kóserhusmérési jog kizárólagosságának további föntartása azonban a zsidóhitüeknek egy sokkal nagyobb, közjogi érdekének szempontjából is hátrányos. A zsidóhitüek szervezetének kérdését megérni és valóra válni jó részben a kóserhusmérési jog nem engedi. Mert az orth. hitközségek egész exisztenczája a kóserhusmérési jogból folyó jövedelmekre van épitve és a kóserhusmérési jog kizárólagosságából folyó jövedelmek teszik lehetővé azt, hogy az anyahitközségekből egyes kisebb csoportok kiváljanak s hol az egyik, hol a másik pártárnyalathoz csatlakozva, mint külön hitközségek szervezkedjenek. Mesés dolgok történnek ezen a czimen. Sok mellőzött személyi érdek, hiuság talál igy kielégitést. Ha a kóserhusmérési jog kizárólagosságának czimén nem számithatna minden zsidóhitközség a belőle folyó jövedelmekre, sokkal kevesebb zsidóhitközség szakadozna szét, sokkal kevesebb volna „a vallási sérelem“ és sokkal könnyebben meg lehetne teremteni a zsidóhitüek szervezetét, amely többet tehetne hatásaiban minden bevándorlási törvénynél, avagy miniszteri rendeletnél, amely a zsidóhitközségek szétszakadozását meg akarja nehezíteni.

Ezért mondjuk mi, hogy a közhatalomnak nem volna szabad előmozditania azt, hogy a kóserhusmérés a zsidóhitközségek kizárólagos joga maradjon. A kóserhusmérésből vallási érdek csak annyi, hogy kóserhus legyen kapható. Ennyit konczedálnak majd minden államban, de a kizárólagossági jogot sehol. A kóserhus beszerzésének módja, körülményei lehet és kell is, hogy a zsidóhitközségeknek autonom joga maradjon; de büntető szankczió nélkül. A hitközségek ne az iparhatóság engedelmével büntessék a jogosulatlan kóserhusmérőket, vagy azokat, akiket ők ilyeneknek el nem ismernek, hanem a rendelkezésükre álló más eszközökkel. Hiveikre és tagjaikra hassanak, hogy ne vegyenek nem kóserhust, de ne legyen abba beleszólási joguk, hogy akinek ipari jogositványa van, az iparát szabadon gyakorolhassa vagy ne. Ha a kóserhuskimérést szabaddá teszik — ennak az lesz a hatása, hogy olcsóbb lesz a kóserhus és több lesz a fogyasztója. Amily mértékben társadalmi érdek ez, olyan mértékben vallási is.

KÖZGAZDASÁG

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részvénytársaság igazgatósága e napokban tartott ülésében megállapitotta az 1902. évre vonatkozó zárószámadást. 474,567.959 korona 11 fillér összforgalom mellett az *1902. évi deczember 31-ikével lezárt mérleg 806.462 korona 48 fillér tiszta nyereséget mutat ki.* Az igazgatóság az *ez évi február 2-ikára* egybehivandó *közgyülésnek* javasolni fogja, hogy a tartalékok kellő ellátása mellett, ugy, mint tavaly, ezuttal is részvényenként *24 korona osztalék* fizettessék. A *mérlegszámla* adatai a következők: *Vagyon*: Pénztárkészlet 1,245.082 korona 88 fillér, elhelyezve pénzintézeteknél rövid fölmondásra 868.406 korona

40 fillér, saját értékpapirok 2,394,118 korona 93 fillér, társulati ház 1,000.000 korona, váltótárcza 5,694.051 korona 78 fillér, előleg értékpapirokra 8,405.017 korona 43 fillér, adósok fedezet mellett és folyószámlán 5,460.548 korona 60 fillér, váltóüzlet 428.733 korona 81 fillér, adósok 2,552.744 korona 71 fillér, kézi zálogüzlet 8,018.980 korona 62 fillér, országos központi hitelszövetkezeti rjegy 400 000 korona, leltár 20.000 korona, óvadékértékpapirok 122.606 korona 95 fillér, tisztviselői nyugdijalap értékpapirjai 193.589 korona, kézi zálogpénztári utalvány külön biztositéki alapjának értékpapirjai 275.000 korona, összesen 37,078.881 korona 11 fillér. *Teher:* Részvénytőke 10,000.000 korona, tartalékalap 1,240.784 korona, tisztviselői nyugdijalap 193.640 korona 48 fillér, betétek: takarékpénztári könyvekre 7.274.396 korona 39 fillér, csekkszámlán 6,180.498 korona 99 fillér, pénztárjegyekre 63.400 korona, együtt 13,518.295 korona 38 fillér, kézi zálogpénztári utalványok 5,500.000 korona, hitelezők 5,631.122 korona 13 fillér, föl nem vett osztalékok 4392 korona, átmeneti kamatok 61.577 korona 69 fillér, tiszti óvadékok 122.606 korona 95 fillér, egyenleg, mint nyereség 806.462 korona 48 fillér, összesen 37,078.881 korona 11 fillér. *Nyereség- és veszteségszámla. Tartozik:* Kifizetett és tőkésitett kamatok takarékbetétek után 262.017 korona 83 fillér, pénztárjegyek után 24.431 korona 47 fillér, csekkbetétek után 119.089 korona 10 fillér, kézi zálogpénztári utalványok után 243.093 korona 75 fillér, együtt 648.632 korona 15 fillér, tőkekamatadó 64.863 korona 22 fillér, társulati ház adója és fönntartása 14.162 korona 69 fillér, tiszti fizetések 146.890 korona 23 fillér, lakbér és kezelési költségek 107.957 korona 85 fillér, felügyelő-bizottság tiszteletdija 6000 korona, adó 111.919 korona 36 fillér, leirások: kétes követelések 49.688 korona 94 fillér, leltárból 10.825 korona 86 fillér, zálogüzleti leltár és szervezésből 40.000 korona, együtt 100.514 korona 80 fillér, nyereségáthozat 1901. évről 20.690 korona 44 fillér, nyereség 1902-ben 785.772 korona 04 fillér, együtt 806.462 korona 48 fillér, összesen 2,007.402 korona 78 fillér. *Követel:* Nyereségáthozat 1901. évről 20.690 korona 44 fillér, váltóleszámitolási kamat 350.333 korona 25 fillér, adómentes kamat 24.597 korona 30 fillér, rendes kamat 585 883 korona 88 fillér, kézi zálogüzlet jövedelme a költségek levonása után 642.437 korona 74 fillér, különféle jutalékok és egyéb jövedelmek 307.518 korona 08 fillér, váltóüzlet jövedelme a tőkebefektetés kamatainak és a költségek levonása után 16.372 korona 09 fillér, intézeti házbérjövedelem 59.570 korona, összesen 2,007.402 korona 78 fillér.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága jan. 17. ülésében megállapitotta az 1902-ik évi zárószámadásokat. A felügyelő-bizottság által is megvizsgált és helybenhagyott mérleg 475.060 korona 22 fillér tiszta nyereséggel zárul a tavaly elért 458.183 korona 78 fillérrel szemben, mely a részvénytőke mintegy 9 százalékos kamatozásnak felel meg. A zárószámadások föltételei a következők:

Mérlegszámla. *Vagyon:* Pénztárkészlet 522.652 korona 84 fillér, váltótárcza 5,827.006 korona 55 fillér, hitelegyleti váltótárcza 762.786 korona 73 fillér, külföldi váltók és pénznemek 314.701 korona 26 fillér, saját értékpapirok és azok kamatai 1,513.858 korona 80 fillér, 4½ százalékos intézeti záloglevelek 777.808 korona 12 fillér, záloglevél biztositéki alap 3,061.941 korona 83 fillér, nyugdijalap értékpapirjai 42.485 korona, értékpapirokra adott előlegek 2,512.631 korona 93 fillér, adósok 2,830.801 korona 92 fillér, jelzálogkölcsönök 25,038.760 korona 22 fillér, leltár 100.000 korona. Összesen 43,305.435 korona 20 fillér. *Teher:* Részvénytőke 5,000.000 korona, tartalékalap 670.000 korona, árfolyamkülönbözeti tartalékalap 20 000 korona, hitelegyesületi biztositéki alap 61.415 korona, hitelegyleti tartalékalap 124.441 korona, nyugdijalap 43.623 korona 75 fillér, betétek 9,603.432 korona 31 fillér, forgalomban lévő záloglevelek 25,142.000 korona, be nem váltott osztalékszelvények 1299 korona, kisorsolt záloglevelek 87.000 korona, jelzálogkölcsönökből visszatartott összegek 922.580 korona 25 fillér, 1903. február 1-én beváltandó záloglevélszelvények dotációja 472.950 korona, átmeneti kamatok 330.619 korona 35 fillér, hitelezők 474.210 korona 91 fillér. *Tiszta nyereség* 475 060 korona 22 fillér. Összesen 43,303.435 korona 20 fillér. *Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik:* Kifizetett és tőkésitett kamatok 356.738 korona 93 fillér, tőkekamatadó 35.673 korona 89 fillér, adó 55.304 korona 35 fillér, költségszámla 134.476 korona 35 fillér, tisztviselői fizetések 98.866 korona 68 fillér, felügyelő-bizottság dijazása 5600 korona. Leirások: Leltárból 20.000 korona, kétes követelésekből 52.881 korona, tiszta nyereség 475.060 korona 22 fillér. Összesen 1,234.601 korona 42 fillér. *Követel:* Áthozat 1901. évről 20.653 korona 54 fillér, bevett kamatok 859.215 korona 02 fillér, jutalékok és különféle bevételek 96.902 korona 99 fillér, nyereség a záloglevél-üzleten 257.829 korona 87 fillér. Összesen 1,234.601 korona 42 fillér.

Az 1902-ben elért értékpapirárfolyam-nyereség ebben a mérlegben tekintetbe nem vétetett, a menynyiben az összes papirok az előző mérleg szerinti árfolyamokkal vétettek föl. Az igazgatóság a február 5-ére egybehivandó közgyülésnek azt fogja javasolni, hogy a megállapitott 475.060 korona 22 fillér nyereségből az alapszabályszerü illetmények levonása után 300.000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalék) osztalékra fordittassék, 60,000 korona tartalékba helyeztessék, 10.000 korona a nyugdijalapra fordittassék és a fönnmaradó 32.356 korona 15 fillér uj számlára vitessék elő.

Hirek a városházáról.

—

A Szent László-tér rendezése. A X. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a Szent László-tér déli része, a melyet a piacz foglal el, rendeztessék. A tanács ez előterjesztésnek nem adott helyet. Ekkor a kerületi választmány értekezletet tartott ez ügyben s annak eredményeképpen azt kérelmezte a tanácsnál, hogy a piacztér legalább uj kavicsburkolatot, a piaczi házak előtti ut pedig makadámburkolatot kapjon. E kérelem folytán a mérnöki hivatal most javasolja az utnak makadámmal való burkolását, de a piacztér rendezését a mai kedvezőtlen anyagi viszonyokra való tekintetből elhalasztandónak tartja, mert erre nem képes kimutatni födözetet. A rendezés helyett a Szent Lászlótérről a Martinovics-térre volna átviendő a piacz. A középitészeti bizottmány a mérnöki hivatal javaslata szerint határozott.

Vizvezetéki nyomócső a Gellérthegyre. A főváros közgyülése elrendelte, hogy a Gellérthegyre egy hatalmas vizvezetéki nyomócső épittessék s ennek költségeire 64.000 koronát szava-

zott meg. E közgyülési határozatot a belügyminiszter is jóváhagyta.

A budai szemét elfuvarozását a főváros házilagos kezelésben végezteti s erre a czélra nagy lóistállót s több műhelyet rendeztetett be. A házilagos kezelés az eddigi eredmények szerint a vállalkozó ajánlatánál 60.000, a tavalyi zárószámadásnál 80.000 koronával olcsóbb, ami arra mutat, hogy a főváros meglehetős összeget takarithat meg, ha a város egész területén maga végezteti a szemétfuvarozást.

A mezőrendőrség szaporítása. A főváros tulajdonát képező óriási nagyságu külső terjedékein összesen csak 23 mezőrendőr teljesit szolgálatot. Az őrizendő terület nagyságát tekintve a mezőrendőrségi közegek e száma csekélynek bizonyult, miért is a gazdasági hivatal előterjesztést tett most a tanácsnak a mezőrendőrök szaporitását illetőleg. Egyelőre csak 6 mozgó járőri állás szervezését kéri. E járőröknek az volna a kötelességök, hogy ellenőrizzék szolgálatuk teljesitésében a mezőrendőröket, akik most ugy szólván semmiféle kontrol alatt nem állanak.

A kerületi betegsegitő-pénztár bajai. A budapesti kerületi betegsegitő-pénztár ellen több ujságban különféle vádakat hoztak föl. A kereskedelmi miniszter huszoldalas leiratban tudatta a várossal, hogy az összes vádakat megvizsgálta s konstatálta, hogy a vádak alaptalanok. Legsulyosabb vád volt, hogy a pénztár azért nem tud boldogulni, mert sokat költ az adminisztráczióra. Ezzel szemben a vizsgálat azt konstatálta, hogy a pénztár bevételének több mint kilenczven százalékát forditotta segitésre. Föladatának tehát megfelelt. A pénztár anyagi helyzete csak azért nem kedvező, mert az utóbbi években aránytalanul nagy segitséget kellett adnia, a bevétele pedig nem emelkedett. Ezen a bajon segiteni fog a járuléknak fél százalékkal való fölemelése. Megvizsgálták az egyes tisztviselők ellen fölhozott vádakat is, de a vizsgálat azokat sem igazolta. Apró s jelentéktelen rendellenességeket konstatált csak a vizsgáló-bizottság.

Hogyan magyarázzák katonáék a törvényt. Egyik kerületi elüljáróság egy közös hadseregbeli tiszt ellen meginditotta a kihágási eljárást, mert a kutyája szájkosár nélkül kóborolt. Az elüljáróság a tisztet ennek illetékes katonai hatósága utján megidézte, de ez nem jelent meg, hanem parancsnoksága utján a kerületi elüljáróság illetékessége ellen kifogást tett. A cs. és kir. térparancsnokság az idéző végzést visszaküldte azzal, hogy a kérdéses ügy az 1889. évi VI. t.-cz. 62. szakasza értelmében a *katonai* hatóság hatáskörébe tartozik. Az emlitett törvényszakasz pedig azt mondja, hogy a közös hadsereg tagjai polgári viszonyai tekintetében, melyek *nem* a katonai szolgálatra vonatkoznak, a *polgári törvényeknek* és hatóságoknak vannak alávetve. Az elüljáróság az ügyet a tanács elé terjesztette azzal a kéréssel, hogy a szükséges intézkedést tegye meg.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1902. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 402 gyermek, meghalt 349 egyén, a születések tehát 53-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 191 fiu, 211 leány. Halvaszületett 9 gyermek, köztük 5 fiu, 4 leány.

Az élveszülöttek közt volt 176 róm. kath., 1 görög kath., 1 görög keleti, 12 ágost. evang., 28 helvét, — unitárius, 77 izraelita, 3 egyéb. Összesen 402. Halvaszületett összesen 9.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1066 beteget, szaporodás 383, csökkenés 371, maradt a mult hét végén 1078. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 150 beteget, szaporodás 53, csökkenés 55, maradt a mult hét végén 148. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1094 beteget, szaporodás 332, csökkenés 271, maradt e hét végén 1155. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 884 beteget, szaporodás 209, csökkenés 216, maradt e hét végén 877. Összesen ápoltak a mult hét végén 3194 beteget, szaporodás 977, csökkenés 913, maradt e hét végén 3258.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet az Arad és Temesvár állomásokon kivitel alá kerülő laktanya-épületekben létesitendő központi légfütési berendezés szállitására és az ahhoz tartozó összes felszerelő munkák végrehajtására.

A két épületre vonatkozó épitési és szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten a msgy kir. államvasutak igazgatóságának magasépitményi ügyosztályában (VI., Teréz-körut 56. sz. III. emelet 14. ajtó) Szegeden és Aradon pedig az illető üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi február hó 12 én déli 12 óráig nyujtandók be alólirott igazgatóság épitési- és pályafentartási főosztályában (Teréz-körut 56. sz. II. emelet 10. ajtó).

Az ajánlat egy korona, az ajánlat mellékletei ivenkint 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyujtandók be: „Ajánlat az aradi és temesvári laktanyákban létesitendő központi légfütési berendezésekre".

Az ajánlat benyujtását megelőző napon vagyis, 1903. évi február hó 11-én délelőtt 12 óráig a pályázati feltételekben kikötött bánatpénz teendő le a magy. kir. államvasutak központi főpénztáránál (VI. ker., Andrássy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tértivevénynyel adandók fel.

Budapesten, 1903. évi január hóban.

Az igazgatóság.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület

hatvanharmadik évi

rendes közgyülését

1903. évi február hó 1-én d. e. 10 órakor fogja Budapesten, Pestvármegye székháza dísztermében (Városház-u.) megtartani.

Tárgysorozat:

1. Jelentés az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1902-ik évi üzlet eredményéről. 2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt. 3. Egyéb igazgatósági előterjesztések. 4. Az igazgatóság hét tagjának és a választmány egy tagjának megválasztása, valamint az ezen választások folytán esetleg a felügyelőbizottságban és a választmányban megüresedő helyeknek választás utján való betöltése (alapszabályok 23., 35., 40. és 44. §-a).

Ezen közgyülésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1902 deczember 31-éig nevére iratott s a közgyülést megelőző nap d. u. 5 óráját az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1903. januárius 14-én. **Az igazgatóság.**

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő	A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Dijtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI.**, Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. **X.**, Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 27. 4. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Nagy-Budapest.
2. Városi biztositási pénztár.
3. Egy fölösleges törvényjavaslatról.
4. A totalisateur adója.
5. Városi tisztviselők orsz. egyesülete.
6. Megjutalmazott stréberkedés.
7. Közgazdaság: A részletüzlet.
8. Dr. Zilahi Jenő.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. ✣ Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A Belvárosi takarékpénztár részvény-társaság TIZEDIK RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

folyó évi február hó 5-én, délutáni 4 órakor

tartja meg saját helyiségében (Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. a.) s arra a t. cz részvényeseit az alapszabályok 18. és 19. §§-ai értelmében ezennel tisztelettel meghívja.

NAPIREND:

I. Az 1902-ik üzletév mérlegének és egyéb zárszámadásainak előterjesztése, az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentései kapcsán ezen zárszámadások megvizsgálása és a mérleg megállapitása.

II. A nyereség felosztása iránti határozathozatal.

III. A felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.

IV. Az igazgatóságnak választás utjáni kiegészitése.

V. A felügyelő-bizottsági tagok számának meghatározása, azok megválasztása és dijazásuknak megállapitása.

VI. A választmány tagjai közül a lefolyt üzletévben kilépettek helyébe uj tagok, illetve a kilépettek ujbóli megválasztása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyülésen személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által résztvenni óhajtanak, sziveskedjenek a legkevesebb 60 nap óta a társaság részvénykönyvében saját nevükre irott részvényeiket a hozzátartozó szelvényekkel együtt, az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb 3 nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság pénztáránál letéteményezni.

A felügyelő-bizottság által megvizsgált és helybenhagyott évi mérleg és nyereség- és veszteségszámla, ezenfelül ugy az igazgatósági jelentés, valamint a mérleg és a nyereség- és veszteség-számla az alapszabályok 49. §-ához képest a társaság helyiségeiben közszemlére vannak kitéve s kivánatra minden részvényesnek nyomtatott példányban is kiszolgáltatnak.

Budapest, 1903. január 19.

A Belvárosi takarékpénztár részvénytársaság igazgatósága.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. január 27. 4. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Nagy-Budapest.

Természeti törvény, hogy a nagyobb test a kisebbet magához vonza. Ez a törvény a városok fejlődésénél is érvényesül, még pedig abban az értelemben, hogy a metropolisok magukba kebelezik a közvetlen közelükben levő kis községeket. Igy fejlődött Páris és London mai területi nagysága, s ekkép létesitették a jelenlegi Gross-Wient.

A magyar székesfővárosban már rég kisért a gondolat, hogy követni kellene Bécs példáját. A főváros terjeszkedése nehány községet úgyszólván Budapest külvárosává változtatott. Ujpest és az ötödik kerület közvetlen összefüggésben állanak egymással; Kispest és Erzsébetfalva folytatását képezik a kilenczedik, illetve a tizedik kerületnek; Rákospalota és Puszta-Szent-Mihály szintén érintkeznek a főváros határával. Földrajzilag tehát egészen természetes volna, ha ezek a községek a fővároshoz csatoltatnának. Még azt is meg lehet említeni, hogy e községek lakóinak tekintélyes hányada a főváros területén keresi kenyerét s csupán az olcsóbb lakás és élelmiviszonyok következtében vonul oda lakni.

Ha csak arra gondolunk, hogy az említett községek becsatolásával a főváros területe megnövekszik nehány négyszögmértfölddel és a lakosság megszaporodik több mint százezer lélekkel: akkor a Nagy-Budapest czimü jelszó fölöttébb csábitó szinben tünik fel. Azonban a kérdés eldöntésénél nem a nemzeti hiúság szavára, hanem a józan észre kell hallgatni. A józan ész pedig azt tudakolja: hasznos-e a fővárosnak, ha ekkép gyarapodik területben és lakosságban?

Ne feledjük el, hogy a községek bekapcsolása százféle kötelezettséget ró a fővárosra. Mihelyt Ujpest, Rákospalota, Kispest és a többi falú hozzácsatoltatik a fővároshoz, ez utóbbi gondoskodni tartozik a vizvezetékről, a világitásról, a csatornázásról, az utczák burkolatáról, továbbá a közoktatási, közegészségügyi, rendészeti és közélelmezési intézményekről. Vagyis háztartásának kiadásai rendkivül megszaporodnak. Ezzel szemben ellenszolgáltatásul kapja a becsatolt területek különböző községi adóit és illetményeit.

Amint látható, kérdés — a józan ész szerint — egyszerü számtani művelet. Azt kell megállapitani, hogy a várandó bevétel arányban van-e az előre látható kiadásokkal? Noha nincsenek előttünk a részletes statisztikai adatok, mégis egész határozottsággal állithatjuk, hogy a mérleg, a fővárost illetőleg, nagyon kedvezőtlen. A várandó bevétel a kiadásokhoz képest elenyésző csekélység. Ha elismerjük is, hogy egy főváros nem helyezkedhetik rideg üzleti alapra, a midőn nagyobbodásáról van szó, még e felfogás mellett sem helyeselhetnők a tervet. A főváros jelenlegi zilált pénzügyi helyzetében az uj területek bevonása okvetetlenül a háztartás egyensulyának fölbillenésére vezetne.

Az emlitett községek legnagyobb része teljesen rendezetlen és milliókra menő befektetéseket igényel. Honnan fedezze ezeket a főváros, mely már most sem képes saját külterületének jogos igényeit kielégiteni? Amit a becsatolt községek szolgáltatnának pénztárába, ez az összeg a rendes kiadásokat is alig fedezi. Tehát okvetetlenül kölcsönpénzből kell a közmüveket létesiteni, s

hogy a kölcsön kamatjai meglegyenek, elkerülhetetlenné válik a községi pótadó fölemelése. Ebből pedig a főváros tiz kerületének egyetlen polgára sem kér.

Meg vagyunk győződve, hogy ha a főváros polgárságát e kérdésben megszavaztatják, 90 százalék ellene nyilatkozik Nagy-Budapest eszméjének, illetőleg az eszme mostani megvalósításának. Sőt még arról sem vagyunk egészen biztosak, vajjon az illető községek nem idegenkednek a fővároshoz csatoltatástól? Emlitettük, hogy a lakosok egyrésze fővárosi munkás és kisiparos, a kik azért vonultak el Budapest területéről, mert a vámvonalon túl olcsóbb az élet. Ha belekerülnek a vámvonalba, nagy a valószinüség, hogy felszedik sátorfájukat és távolabbi községben telepszenek meg.

Hire jár, hogy a fővárosi törvény reformjával kapcsolatban a belügyminiszterium dönteni fog Nagy-Budapest kérdése fölött is, s egyelőre Ujpestet és Rákospalotát kivánja a fővároshoz csatoltatni. A fentebb kifejtettek szemmeltartása mellett koncedáljuk, hogy ha már egyáltalán beszélünk Budapest megnagyobbitásáról, úgy csak e két község bekebelezése képezheti komoly megfontolás tárgyát. Ujpest és Rákospalota az utolsó évtized alatt rohamosan fejlődött, s gazdasági viszonyaik reményt nyujtanak arra, hogy a főváros részéről hozandó áldozatok ott megtalálják, ha nem is a teljes, de akceptálható arányu ellenszolgáltatást. Kispest, Erzsébetfalva és Puszta-Szent-Mihály községek erre képtelenek. Helyettük inkább kombinációba lehetne venni *Promontor* bekeblezését.

Nagy-Budapest ügye nemsokára szőnyegre kerül. Tájékoztatásul egyelőre ennyi elég. A kérdéshez majd később részletesen is hozzászólunk.

Városi biztositási pénztár.

Lapunk egyik olvasója azt a kérdést intézi hozzánk: nem volna-e lehetséges, hogy a főváros a társadalom támogatása és a munkások hozzájárulása mellett oly biztositási pénztárt létesitsen, mely a munkanélkülieket pénzbeli segélyben részesitse? Nézete szerint ez az intézmény fölöslegessé tenné, hogy a főváros időközönként oly nagy összegeket adjon a munkásnyomor enyhitésére, mint például az idén kénytelen volt tenni, s egyuttal a társadalmat is biztositaná a munkanélküliek zaklatásaitól.

Tisztelt olvasónk eszméje nem uj. Megpróbálkoztak már vele Németországban és Svájczban, de az eredmény nem felelt meg a várakozásnak. Ennélfogva nem is ajánlhatjuk a példa utánzását.

Tudomásunk szerint a munkanélküliség elleni biztositás eszméjének bölcsője Svájcz volt. Az első ilynemü pénztár *Bernben* keletkezett 1892-ben, svájczi származásu és Bernben elfoglalt munkások számára. Alapelvei a következők: A munkás havonkint 20 centimet fizet a pénztárba; munkanélküliség esetén a nőtlen munkás 1, a nős és családos $1^1/_2$ frankot kap naponkint, de legfeljebb csak két hónapon át. A pénztár ugyan még ma is fennáll, de annak daczára, hogy a várostól is évi 5000 frank szubvenciót élvez, nem igen tud prosperálni, a mi első sorban annak tulajdonitható, hogy a betétek tulságos magasak, a segélyek ellenben igen alacsonyak, s hogy a biztositás csakis a téli időszakra szól. Németországban *Köln* város próbálkozott meg a biztositási pénztárral. A város által létesitett intézet a munkanélküliség bejelentésétől számitott nyolczadik naptól kezdődőleg nyolcz héten át nyujt segélyt, de csak a deczember hó 15-ikétől márczius hava 15-éig terjedő időszakban. A napi segély az első husz napon át egy és fél, családos emberek számára két márka, a huszadik napon tul ennek fele. Ha a biztositott Kölnből eltávozik, vagy elhal, az általa befizetett összegek neki, illetőleg családjának visszafizettetnek. A pénztár föntartásához Köln városa évi 25.000 márkával járul, a munkások járuléka mindössze 1000 márkát tesz ki, mert a szocziáldemokraták ellen agitácziója folytán, csak igen kevés munkás iratkozott be. A költségek legnagyobb részét a védők s a tiszteletbeli tagok viselik; előbbeniek 300 márkát fizetnek egyszersmindenkorra, utóbbiak évente 5 márkát. Néhány évvel ezelőtt ujjászervezték az intézetet, mely alkalommal kimondották, hogy az intézetnek csak olyan munkás lehet a tagja, a ki legalább egy éve Kölnben lakik s hogy a munkanélküli munkás nem köteles bármely neki kinált állást elfogadni. Ugyanez alkalommal az igazgatósági tagok számát 24-re emelték, olykép, hogy ennek felét a biztositott munkások köréből, másik felét pedig a védők és tiszteleti tagok sorából választják. Az intézetnek ma már 100.000 márkát meghaladó tartaléktőkéje van.

Kevesebb sikerrel járt a *st.-galleni* kisérlet, hol 1895-ben törvényt hoztak a kötelező biztositásra. A pénztárba az összes férfimunkások kötelesek voltak belépni, a kiknek átlagos napi keresete 5 franknál nem magasabb. Minden biztositott keresetének nagysága szerint hetenként 15, 20 és 30 centimet fizetett be, ugyanannyival járultak hozzá a munkaadók is.

A község tagonként és évenként legfeljebb két frankkal járult a biztositás költségeinek fedezéséhez. A segélyezés maximális tartama 60 napban állapittatott meg, a segélyösszeg pedig naponként 1 fr. 80, 2 fr. 10, illetve 2 fr. 40 centimera rugott. A törvényt azonban kissé elhamarkodva, kellő előtanulmányok és a szükséges statisztikai adatok nélkül alkották, s igy a pénztár sehogy sem tudott prosperálni, s a nagy tanács már 1897-ben kénytelen volt azt feloszlatni.

Az ez uton szerzett tapasztalatok alapján *Basel* város nagy tanácsa Adler György egyetemi tanárral egy uj törvény-tervezetet készittetett, mely az évi 1800 franknál kevesebb bért kereső munkásokra mondotta ki a biztositási kényszert. A tervezet, melyet a nagy tanács még 1899-ben megszavazott, 4 csoportot különböztet meg. Az elsőbe a kevésbé koczkáztatott iparágakat, a II-ikba a több koczkázattal járókat sorozta, a III-ik és IV-ikbe pedig az épitőipart. Megkülönböztetett továbbá 4 bérosztályt, a szerint, a mint a heti bér 12 frank, 12—18 frank, 18—24 frank, vagy meghaladja a 24 frankot. Ehhez képest a befizetés volt: az I-ső koczkázati csoportnál 2½, 5, 10 és 15 centime, a II-ik csoportnál 5, 10, 15 és 20 c., a III-iknál 10, 20, 30 és 40 c., s a IV-iknél 15, 25, 40 és 50 c. A munkaadók heti járuléka az I. és II. csoportbeli munkásnál 10 c., a III. és IV. csoportbelieknél 20 c. Az állam a kezelési költségeket fedezi és 30.000 frankkal járul a kiadásokhoz. A biztositottnak nincs joga segélyre, ha sztrájk miatt marad munka nélkül, ha kellő ok nélkül önkényt lépett ki a munkából, vagy ha a gyártörvény értelmében felmondás nélkül volt elbocsájthstó, ha betegség vagy baleset miatt vesztette el munkáját s alapos ok nélkül visszautasit valamely felajánlott munkát.

A napi segélyek az első bérosztálynál nőtlen vagy gyermektelen munkásnak 70 centime, családos embernek, ha egy gyermeke van egy frank, ha több van 1 frank 30 c., feltéve, ha a nő nem keres külön. A biztositott által eltartott szülők és testvérek úgy vétetnek számitásba, mint a nő és gyermekek. A 2-ik bérosztályban a napi segélyek 0.80, 1.20 és 1·50 frank, a 3-ik bérosztályban 0.90, 1.40 és 1.70 frank, s a 4-ik bérosztályban 1.00, 1.50 és 2.00 frank. A segély a munkanélküliség 4-ik napján kezdődik s egy évben legfeljebb 70 napig tarthat.

A törvény 15.000 munkásra terjesztetett ki s a pénzügyi terv szerint a munkások 87.000 frankkal, a munkaadók 63.000 frankkal, az állam pedig 30.000 frankkal járult volna a költségekhez. A kezelési költségeket — mintegy 15.000 frank — egészben az állam fedezte volna. A törvénynek 1900. évi május hó 1-én kellett volna életbelépni, de az ugynevezett kisiparos-párt, mely ellenezte a törvényt, összehozta azt az ezer aláirást, a mely szükséges, hogy népszavazás alá bocsássák a kérdést. A népszavazásnak az lett az eredménye, hogy 4458-an ellene szavaztak s csak 1119-en mellette. A törvény tehát elbukott, még pedig nagyobbára maguknak a munkásoknak ellenzése folytán, világos tanubizonyságául annak, hogy törvényhozási uton, *hatósági szervezettel alig lesz a kérdés megoldható.*

Egy fölösleges törvényjavaslatról.

Budapest, január 25.

Az igazságügyminiszterium nagy kodifikatori tevékenységének ujabb terméke fekszik előttünk a chequeről szóló törvényjavaslatban. Ha végigolvassuk a rövid tervezethez csatolt részletes és beható megokolást, első sorban az a kérdés tolul elénk, vajjon szükséges-e egyáltalán a cheque-forgalom külön jogi szabályozása Magyarországon, s nem inkább pusztán a külföldi példa utánzása-e a cheque-törvény meghozatalának szándéka?

A jogszabályok keletkezésének módja rendes körülmények és egyezséges jogfejlődés mellett az, hogy előbb kialakul a gyakorlati életben egy-egy intézmény, s a mikor már él és működik, csak akkor szabja a törvényhozás az élő testre a jogszabályok spanyol csizmáját. Nálunk az utóbbi időben megfordított irányban halad a kodifikáczió. Jogszabályokat állit fel oly intézményekre, melyeknek még idejük sem volt kialakulni, meghonosodni s a nagy közönség körébe hatolni. Előbb jön a jogszabály, s azután az élet alkalmazkodjék e szabályokhoz, nem pedig megfordítva, hogy előbb kialakulna az élet, s ennek szükségleteit védje s biztosítja a jogszabály. Ez a félszeg jogpolitika az utolsó esztendők törvényelőkészítésében mindjobban kidomborodik. Gyönge ipar és gyönge kereskedelem, tehát szükebb mérvü utaztatás mellett törvényt hoztunk a megrendelések gyüjtésének korlátozásáról, s a részletüzlet alig tudott még elterjedni az országban, máris készen van a megszorítására törekvő törvénytervezet. Sőt továbbmenve, az esküdtszéki intézmény meghonosítása is az időelőttiség e nagy hibájában szenved, a mennyiben a polgárság széles köreit oly funkcziókkal ruháztuk fel, melyekre ez idő szerint még meg nem értek.

A chequeforgalom szabályozásáról szóló törvénytervezet is ilyen filius aute patrem. Megszületett a fiu az apja előtt. Mert szabályozni akarja azt a forgalmat, a mely *egyelőre még nincs.* Nálunk egyelőre a chequeforgalom még nem felel meg a cheque tulajdonképeni való gazdasági hivatásának, ugy hogy chequeforgalomról, mely jogi szabályozásra szorulna, szólni még nem lehet.

Igazi rendeltetése a chequenek ugyanis az, hogy az ország gazdasági forgalmában pénzhelyettesitő gyanánt szerepeljen. A cheque nagymérvü elterjedése tudniillik nélkülözhetővé teszi jórészben a készpénzt, a mennyiben az általa utalványozott összegek jóváirása és kölcsönös leszámolása lép a készpénzfizetés helyébe. Ez a giroforgalom és clearing az, a mi a chequenek megadja a pénzhelyettesitő eszköz fontos gazdasági jellegét, ugy hogy maga a cheque e tekintetben csupán csak az eszköz, nem pedig a gazdasági czél. Nálunk azonban a chequeforgalom egyelőre csak abban a *primitiv* formájában alakult ki, hogy a számlatulajdonos nem készpénzben fizet, hanem chequeben, melynek értékét az, a ki a chequet kapta, sietve felveszi *készpénzben* az illető intézetnél. És viszont a számlatulajdonosok a javukra befolyt összegeket legnagyobbrészt szintén készpénzben fizettetik ki sür-

gősen saját maguknak. A ki egy kevéssé ismeri kereskedelmi forgalmunkat, tisztában van vele, hogy például a postatakarékpénztár chequeforgalma semmi egyéb, mint a pénzeknek egy helyen való befizetése s ugyanonnan történő kivétele. Ugy, hogy az év legnagyobb részében a számlatulajdonosok követelése rendszerint az a bizonyos minimális összeg, mely a számla fentartására szükséges.

Ez a kezdetleges alakja a chequeforgalomnak azonban korántsem felel meg a cheque pénzhelyettesitő rendeltetésének. A forgalomban lévő készpénz mennyisége a magyar chequeforgalom révén semmivel sem csökken, s a készpénzszükséglet csak olyan nagy, mint volna e chequeforgalom nélkül. Az óhajtandó czél tehát az, hogy nálunk is meghonosodjék *a giro és a clearing* intézménye, melyeknél az utalványozott összegek jóváirása, illetve kölcsönös leszámolása tényleg feleslegessé teszi a készpénz nagy forgalmát. A cheque igazán pénzhelyettesitővé csakis a giro és a clearing által lesz, s gazdaságilag előnyös hatásait csakis ez intézmények révén nyilvánulhatnak meg.

Már pedig nálunk *nem azért* nincs nagy giroforgalom és ismeretlen vagy legalább nem általánosan elterjedt a clearing, mert *nem volt* chequetörvényünk és egy ilyen törvény meghozatalától sem várható a chequeforgalom e helyes és egészséges lebonyolitásának terjedése. Ezt a kivánatos chequeforgalmat törvénynyel terjeszteni s előmozditani nem lehet, s nagy tévedés azt hinni, hogy menten felvirágzik a cheque forgalma, mihelyest paragrafusokba szedjük. Hiszen eddig sem érezte a forgalom az ilyen törvény hiányát. Egészen más okok hátráltatják a giro- és clearing kifejlődését, ezek az okok pedig semmiféle cheque törvénynyel ki nem küszöbölhetők. A gazdasági, kereskedelmi forgalom csekély és korlátolt volta még nem érlelte meg e pénzhelyettesitő fizetési módok szükségességét, s mindaddig, mig ez a forgalom nagyobb mérveket ölteni nem fog, a giro és a clearing nagyobb mértékben meghonosodni nem is fog. Ez pedig önmagában nem baj, mert hiszen elvégre a cheque-forgalom nem önmagáért való czél, hanem pusztán eszköz a gazdasági forgalom lebonyolitására.

Baj csak az volna, ha a gazdasági forgalom oly nagy mérveket öltene, hogy a rendelkezésre álló készpénz kevésnek bizonyulna, és a pénzhelyettesitők még ekkor sem tudnának kellőkép elterjedni. Csekély forgalom mellett, melynek lebonyolitására a pénzeszközök elegendők, a chequeforgalom elterjedése nélkül sem kell pénzválságtól félni.

És éppen ezért a chequeről szóló törvényjavaslat szükségességét ne okolják meg azzal a fontoskodó utalással, hogy a készfizetések felvétele is megkivánja a chequeforgalom törvényes szabályozását. A jelenlegi korlátolt magyar gazdasági forgalomban a készfizetések felvétele után sem fog pénzszükség beállani a chequeforgalom hiánya okából, és viszont, ha tényleg kivánatos is volna a valuta zavartalan helyreállitása érdekében a chequeforgalom mennél nagyobbmérvü terjedése, ezt a chequetörvény sem fogja eredményezni.

Az olyan törvényekre, melyek ruhát szabnak még életre sem kelt intézmények testére, szükségünk egyáltalában nincs. Csak az esztetikai teljesség okából pedig, hogy a magyar törvénytárból ne hiányozzék a cheque törvénye, nem megokolt egy, csirájában levő intézmény fejlődésének utját mesterségesen megszabni s esetleg a természetes kialakulás lehetőségét paragrafusokkal elzárni. Nem oly roppant sürgős ez a cheque törvény, hogy még néhány esztendeig ne várhatnánk reá.

A totalisateur adója.

A fővárossal szemben az állam soha nem volt méltányos. A helyett hogy segitené, nemcsak mindenféle terhet áthárit a vállaira, hanem számos esetben attól is megfosztja, ami őt joggal megilletné. Százezrekre megy évenként az ekkép elveszett jövedelem. Amig a háztartás úgy a hogy rendben volt és az egyensúlyt a különböző hitelmüveletek segélyével fönn lehetett tartani, a főváros a könnyelmü ifjak módjára nem sokat törődött ezekkel a tőle elvont jövedelmekkel. Most azonban, a nehéz idők bekövetkeztével, egymásután megpróbálja visszaszerezni a kezéből kiresztett jövedelmi forrásokat. Persze, nehezen megy a dolog. A miniszteriumok elvben barátjai a méltányosságnak és a jognak, de in praxi nem gyakorolják. Különösen a fővárossal szemben nem hajlandók gyakorolni, mert tudjuk, hogy a főváros a mostoha elbánás daczára megmarad a kormányok hűséges mameluk liferánsának. Bezzeg ha az egy Vázsonyi Vilmos helyett tiz képviselné Budapestet a parlamentben: nagyobb súlya lenne a főváros feliratainak és kérelmeinek. No de erről majd máskor beszéljünk.

Ezuttal azt akarjuk megemliteni, hogy főváros által elajándékozott jövedelmek közzé tartozik a totalisateur adója is. A mikor a lovaregylet szerencsejátéka, a totalisateur — melyhez képest a monacoi játékbank filantropikus intézmény számba veendő — erős hizásnak indult: egyik bizottsági tag azt az inditványt tette, hogy a főváros a totalisateurt adóztassa meg és pedig a bevétel 10 százalékáig. Az inditvány helyes és méltányos volt. A futtatásoknál fővárosi polgárok koczkáztatják a pénzüket és miután végeredményül senki sem nyer, egyedül a totalisateur, mely horribilis kvótát von le a fogadók pénzéből: illendő, hogy annak a pénznek egyrésze ha kerülő uton is, visszakerüljön a fővároshoz. Az inditványt a közgyülés elejtette. Miért és mily indokok alapján, arra már nem emlékszünk, de elejtette.

Ellenben a pénzügyminiszter kevésbbé gavallérosnak mutatta magát a lovaregylettel szemben; megadóztatta a totalisateurt az államkincstár javára 10 százalékkal a bruttó forgalom után, s egy nagylelküségi rohamában (amely azóta nem ismétlődött) e tizszázalékból *kettőt* átengedett a főváros szegényalapja számára. Hogy a főváros mekkora jövedelmet szalasztott ki kezeiből, annak illusztrálására elegendő megemliteni, hogy csupán ez a kétszázalék a mult évben 120.000 koronát tett ki. Az államkincstár ugyanis a totalisateur *hat millió* korona forgalmából 600.000 koronát kapott. Ezt a főváros maga vehetné föl, ha annak idején élhetetlen nem lett volna.

Ugyanaz a városatya most azzal a javaslattal állott elő, hogy meg kell kisérelni a — rimánkodást. Intézzen a főváros kérelmet a belügyi és pénzügyi miniszterekhez, s hivatkozással a Budapesten mutatkozó nagy nyomorra, kérje: engednék át a totalisateur részéről fizetett tizszázalék dijnak a *felét*. Ekkép 120.000 helyett legalább 300.000 korona jutna a fővárosi szegényalapnak.

A javaslatot talán elfogadja a törvényhatóság, de a pénzügyminiszter aligha fogja teljesiteni a

kérelmet. Ha az ügy szóba kerül a közgyülésen, ajánljuk városatyáink figyelmébe, kérdezzék meg a polgármester urtól: vajjon a lovaregylet protekciója mellett működő fogadási iroda, mely a vidéki lóversenyjátékosok pénzével manipulál és a bécsi versenyekre közvetit fogadásokat, fizet-e valamely összeget a főváros szegényalapjának?

Az irodát a Ferenciek bazárjában találhatják meg.

Városi tisztviselők országos egyesülete.

Fölkérettünk az alábbi sorok közzétételére:

Néhány szó a városi tisztviselőkhöz. 1898. év október hónapjában felhivást intéztem a városi tisztviselők országos egyesületének alakitására. Felhivásom, mint tapasztaltam vegyes érzelmeket keltett. Mindössze alig akadt husz város, mely érdemesnek tartotta, hogy velem szóba álljon. Ez, megvallom elkedvtelenitett, mig végre egy kis szabad királyi város tanácsa megadta a kegyelemdöfést és kijelentette, hogy a városi közigazgatási tisztviselők országos egyesülete teljesen felesleges valami, *mert az államositás küszöbön van.* Ki tudja, talán neki van igaza gondolám. Tudomásul vettem és az eszmét az összes iratok kapcsán, mint további intézkedést nem igénylőt irattárba helyeztem; magam pedig szerényen félreálltam és figyeltem az idő nagy teleskopján keresztül, mikor jön fel a várva-várt csillag, valamely nagynevü, magas állásu tekintélyes és befolyásos férfiu személyében, aki az eszmét életre kelti és talpra segiti.

Azóta teljes négy esztendő mult el. De hiába, nem akadt senki aki a mi ügyünkkel törődött volna. Igy hát uraim ott vagyunk ma is, ahol négy év előtt voltunk, nincs senki, aki mondanná: szeretlek gyermekem.

Mi ebből a tanulság? az, hogy aki maga magát elhagyja, azzal az Isten sem sokat törődik. Tehát ne hagyjuk el magunkat, hanem tömörüljünk és csoportosuljunk. Én ezennel ujra felveszem a mozgalom fonalát és ezuttal ez uton kérem fel az összes magyar városok tanácsait és tisztviselőit, foglalkozzanak behatóan ez eszmével és értesitsenek alábbi czimen levél utján arról, vajjon óhajtják-e a magyar városok közigazgatása és annak tisztviselői érdekét szolgáló „városi közigazgatási tisztviselők országos egyesülete“ eszméjének megvalósitását, mikor és hol óhajtják az alakuló gyülés megtartását. E mozgalom programmja természetesen ma is az, melyet négy év előtt felhivásomban közzétettem.

Hazafiui üdvözlettel *Kemény Béla*, Pápa rendezett tanácsu város jegyzője.

Megjutalmazott stréberkedés.

A mult hét nagy örömet szerzett tizenhárom fővárosi tanitónak, de nem kevésbbé nagy csalódást és lehangoltságot keltett a tantestület többi tagjaiban. Annak a tizenhárom urnak oka volt az örömre. A tanács egyenként 2400 koronával jutalmazta meg őket a Rökk Szilárd-féle alapitványból. Nem tekintve az összeget, mely a mai szük viszonyok között fölér egy kisebb osztálysorsjátékos nyereménynyel, maga a kitüntetés sem kismiska. Mind a tizenhárom kitüntetett fölemeltebb fővel és duzadtabb kebellel jelentkezik meg saját tükre és a publikum előtt, mert hiszen a tanács a jutalom odaitélése által egyszersmind rájuk nyomta a kiválóság bélyegét.

Nekünk eszünk ágában sincs kétségbe vonni, hogy ezek az urak meg nem érdemlik a jutalmat, de több oldalról fölhivták figyelmünket arra a furcsa körülményre, hogy a megjutalmazottak nagyrésze nem annyira a paedagógia mint a közéleti szereplése terén tünt ki, s hogy van közöttük olyan is, ki mindössze egy év óta áll a fővárosi tanügy szolgálatában. A mellőzöttekben tehát az a meggyőződés vagy inkább gyanu támad föl, hogy a tanács nagyobb súlyt vetett az iskola falain kivül való tevékenységre, mint a tanügyi téren elért sikerekre és az iskolában kifejtett működésre.

Ezt a meggyőződést nem volna szabad megérlelni, mert fölöttébb káros visszahatást fog gyakorolni a tantestület szellemére. Szó sincs róla, hogy a főváros tanitói ne érvényesitsék tehetségüket az irodalom terén, s ne buzgólkodjanak a tanügyi egyesületekben, amikor azonban az iskolai működés megjutalmazásáról van szó, akkor az elbirálás zsinórmértékéül nem lehet az iskolán kivül szerzett érdemeket figyelembe venni. Elég baj, hogy Magyarországon nemcsak a tanitók, hanem a középiskolai, sőt egyetemi tanárok nagyrésze mellékesnek tekinti a tanitást és a közéletben iparkodik föltünni. A stréberkedés szelleme bevette magát a magyar tanügyi világba, végtelen kúrára tanügynek és a tudományos munkálkodásnak.

Mig külföldön, nemcsak a paedagógikus Németországban, hanem valamennyi czivilizált államban a tanférfiak egyetlen ambiciója a tanügyi téren kitünni és pedig zajtalan, folytonos munkálkodás révén, addig nálunk a tanférfiaknak legalább 60—70 százaléka politizál, szónokol, gyülésezik, s kihasználja a reklám minden eszközét, hogy nevet szerezzen magának.

A komoly társadalom már eddig is visszatetszéssel látta ezt a viselkedést, de neheztelése hatástalan marad, ha más oldalról, hivatalos helyről éppen azok részesittetnek erkölcsi és anyagi jutalomban, akik stréberkedésre adták magokat.

Ugy tudjuk, Rökk Szilárd teljes életében feltünést kerülő, csöndben munkálkodó, hiuságos dolgok után nem áhitozó férfiu volt. Csak halála után derült ki, mily nemes lélek lakozott benne. Egy ily férfiúnak nem lehetett intencziója az, hogy szereplő tanférfiak kapjanak jutalmat a hagyatékából. Ő maga soha sem kaszinókban, sem egyesületekben soha nem szerepelt, s bizonyára kétségeket érzett ama tanitók belső értéke iránt, akik az iskolán kivül is hangadók. Ha az ő idejében efajta jutalom kiosztásra kerül, s neki szava van az odaitélésben, bizonyára csak azokat ajánlotta volna, kik kizárólag hivatásuknak élnek. Kár, hogy a tanács erről megfeledkezett és éppen ellenkező szellemben döntött.

Tartani lehet, hogy a tanács eljárásának következményekép a 2400 koronás jutalmak elnyerése czéljából az elemi iskolai tanitók egy része a jövőben különféle szereplésre adja magát, úgy okoskodván, hogy nem a kitünő tanitási módot, nem az iskolai eredményt és nem a tanügyi buzgalmat veszik tekintetbe, hanem azt, hogy az illetők mily nevet szereztek maguknak, ha mindjárt stréberkedéssel is. Ennek pedig az lehet a szomorú következménye, hogy az oktatást részben elhanyagolják, aminek a tanuló gyermekek adják meg az árát, az oktatásügygyel

egyetemben. A tanács fölfogása, csakugyan kedvét szegheti azoknak a derék és minden becsülésre érdemes tanitóknak, akik kizárólag hivatásuknak élnek s akikről azt szokás mindani, hogy a nemzet legderekabb napszámosai. Mert hát végtelenül leverő hatással lehet rájuk az a tudat, hogy a legnagyobb rátermettség, a legkiválóbb buzgalom és a legteljesebb eredmény mit sem ér és jóval fölöttük állanak azok, akik dikcziókat pufogtatnak, akik politikai szerepet játszanak és kik a gyöngén látó szemekre azt a hatást teszik, hogy a fölszinen ugrándozva a jelesebbek közé tartoznak.

KÖZGAZDASÁG

A részlet-üzlet.

A magyar vezető politika kereskedőellenes irányzatába stillszerüen illeszkedik bele az a törvénytervezet, melyet az igazságügyi miniszterium készitett el árúrészlet-üzlet szabályozásáról, s melyet a mult héten tárgyalt az egybehivott szaktanácskozmány. Valamint a megrendelés gyüjtés korlátozásáról szóló törvény s a perrendtartási javaslat illetékességi szabályai, akkép ez a tervezet is „a gyakori visszaélések“ szempontjából szabályozza a kérdést a kis emberek védelmére. Az egész tervezet alapjául szolgáló kodifikaczionális ráczió pusztán az, hogy a részlet-üzlet keretében a megrendelő és vevő közönség sok visszaélésnek van kitéve s ezeket a visszaéléseket kell lehetetlenné tenni törvényileg. A részlet-üzlet törvényi szabályozása azután akként történik, hogy szerfelett megnehezíti, ha egyenesen lehetetlenné nem teszi a részletfizetésre való üzletek megkötését.

Hallottunk az ankéten oly kis emberek védelme érdekében oly tulzásra vetemedett javaslatokat is, hogy a részlet-üzletet csak hatóság közbenjöttével lehessen megkötni, hogy a megrendelő csak saját személyében legyen kötelezve a részletre megvásárolt árúért s több hasonló bölcs óhajt, melyek pedig a maguk valójában nem egyebek, mint ad abszurdum vezetése a miniszteri tervezet korlátoló törekvéseinek.

Hogy a részlet-üzletet ekkép megnehezíteni törekvő javaslat nem igazságos, gazdaságilag pusztító hatású és a szocziális érdek szempontjából egyenesen veszedelmes, azzal természetesen nem törődnek a kodifikátori méltóságra emelt jogászok. A jurista egyszerüen paragrafusokba szedte a kiadott jelszót: lehetetlenné kell tenni a számos visszaélést.

Mit törődik ő azután oly csekélységekkel, hogy a részlet-üzlet megnehezitése amugy is csekély üzleti forgalmunkat még jobban megnehezítené. Elvégre is tudjuk, hogy a főagráriusok okoskodása szerint az ország első érdeke nem a néhány ezer kereskedő megélhetése, hanem a termelő nép millióinak boldogulása és megóvása a kiszipolyozás ellen. Csakhogy itt nemcsak a kereskedők dolgáról van szó, hanem egyéb csekélységekről. Arról elsősorban, hogy a részlet-üzlet lehetetlenné tételével az ipari termelés fogyasztóinak köre s ezzel a fogyasztás mérve is nagyfoku csökkenést szenved, mert vitán fölül áll, hogy a részlet-vásárlás lehetősége a fogyasztók vételképességét rendkivüli nagy mértékben emeli. A résletfizetési kedvezmény számos oly nem elsőredü szükséglet fedezésére szolgáló áruczikk megszerzését teszi lehetővé a kevésbbé tehetőseknek is, melyet egyébként nélkülözni volnának kénytelenek. És igy az ipari termelvények számára a részletfizetésre való eladás olyan fogyasztói kontingenst jelent, mely tömegénél fogva igen nagy sulylyal esik a latba. A részlet-üzlet csaknem lehetetlenné tétele, mint a tervezet kontemplálja, ennélfogva visszahatásában az amugy is gyenge iparunk kárára válnék, elvonván tőle a fogyasztók egy lényeges kontingensét. *Gazdaságilag* tehát pusztitó hatásu volna a tervezet törvénynyé válása.

Arról, hogy a kereskedelemre nézve nem igazságos és a törvényhozás méltányosságnak teljesen hiányában van a tervezet, nem is akarunk szólani. Hiszen azzal már tisztában lehetünk, hogy a mai kormányzat a kereskedelem érdekei iránt abszolute érzéketlen. De sőt hogy bármely intézkedés szimpatiára számithat a quvervementalis magyar politika részéről a mely a kereskedelem megélhetésének nehézségeit szaporitani alkalmas. Ezért épen nem bosszankodunk ama észerütlenségen, hogy a részletfizetés engedélyezése ellenében mely végtére is tagadhatatlanul engedmény a vevő érdekében s a fogyasztóknak konczedált kedvezmény a kereskedő részéről, ez a kereskedő jogilag s a hitelbiztonsága szempontjából kedvezőtlenebb helyzetben legyen a közönséges hitelezés eseténél. A tervezetben kontemplált számos megszorítás csak akkor bénitja a kereskedő akcióképességét, ha részletfizetésre hitelez. Ha ellenben nem részletfizetésre történik a vétel, a kereskedő sokkal szabadabban mozoghasson. A ki például butort ád el hitelre részletfizetés mellett, annak ellenében érvényesithesse majd az adós a laesio enormis kifogását, azt t. i., hogy a vételár 30%-kal meghaladja a forgalmi értéket. Am ha nem részletfizetésre hitelez a kereskedő, hanem például csak egy vagy két hónapra, a vevő már nem hivatkozhatik a tulmagas vételárra, mert jogrendszerünk a kifogást nem adja meg neki. Ime szembeszökő a tervezett kontemplált megszoritás abban rejlő igazságtalanság.

De legfőkép veszedelmes a tervezet a szocziális érdek szempontjából, mely pedig állitólag kiindulási pontja és rációja az egész rendezésnek. Mert nemcsak az a szocziális érdeke a kis embernek, hogy a lehető visszaélések ellen megvédessék, hanem első sorban az, hogy *egyáltalán vehessen* árut. A kis ember kis budgetje mellett pedig a részletre-vásárlás ugyszólván életszükséglet. Ha nem vásárolhat apró részletre, könnyü fizetési módozatok mellett, nem fog egyáltalán vásárolni; mert se készpénze, se nyilt számlahitele a kis embernek nincs. Az a gyengébb gazdasági alany, a ki 100 frt ára portékát vásárol, jó erre a 100 frtra, ha például havi 5 frtjával törlesztheti a vételárat, de menten rosszá válik a hitelezés szempontjából, mihelyest nem ily apró, részletesen körüthrt fizetési adagokra osztjuk fel a tartozását. Ugy, hogy alig tulozunk, mikor azt állitjuk, hogy a részletre vásárlók a kisember exisztencziájának egyik igen fontos eszköze. A tőkével nem rendelkező, pusztán jövedelmére utalt kisemberre a részlettörlesztés módozata pótolja a tőkét.

Bevétele apró adagokban folyik a kezébe, s ennek megfelelőleg beruházásokra is képessé lesz, ha a kiadásai is megfelelő arányban vannak feladagolva. Mihelyest tehát a részletüzletet az állam tulságosan megszoritja és megnehezíti, ezzel nem a kis ember érdekében cselekszik, hanem épen ellenére.

Ezt az igazságot ugy látszik, nem akarják meglátni a jurista kodifikátorok, a minthogy különben nem is az ő feladatuk, hogy meglássák. Ők csak paragrafusokba foglalják az irányzó politika alap-

elvét egy-egy kérdésről, a mi pusztára jogtechnikai müvelet. Ezért nem vártunk a kodifikátortól igaz szocziális érzéket akkor, a mikor a szocziális érdek csak ürügy a kormány kezében arra, hogy a legfelsőbb tizezerholdasok kedvére ujabbat üthessen az erős, hatalmas, virágzó magyar kereskedelmen.

Dr. Zilahi Jenő.

Szombaton avatták fel orvosdoktorrá Zilahi Simon a „Budapesti Hirlap“ kiadóhivatala főnökének fiát Zilahi Jenőt. A társadalom előkelő röge zsufolásig megtöltötte a szerb-utczai egyetem disztermét. Az ünnepélyes aktus befejeztével zajos ovácziában részesült a család és az uj orvosdoktor s mindenki sietett gratulálni a boldog szülőknek és Zilahi Jenőnek. Mi, a kik Zilahi Jenőt szemünk előtt láttuk felnőni, tudjuk, hogy milyen szorgalmas és törekvő ifju volt. Kiváló tulajdonságai előkelő positiót biztositanak Zilahi Jenőnek. Mi a magunk részéről jó szivvel kivánunk a derék fiatal embernek minden jót s minél több irigyet.

Hirdetmények.

204.794/902. szám. C. II.

Osztrák-magyar-franczia vasuti kötelék.

(II. számu pótlék a közös füzethez.)

Folyó évi február hó 1-ével a fenti kötelékben 1900. évi márczius hó 1-től érvényes közös füzethez a II. számu pótlék lép hatályba, mely a kilométermutató kiegészitését, illetve megváltoztatását tartalmazza. A pótlék az érdekelt vasutigazgatóságoknál példányonkint 10 fillér = 10 czentimesért megszerezhető.

Budapest, 1903. január hó 9-én.

A m. kir. államvasutak igazgatósága, a részes vasutak nevében is.

208.457/902. sz.

Be- és kirakási illeték leszállitása a katonadijszabás utólagos alkalmazása esetén.

Az összes hazai vasutakon (a déli vaspályatársaság magyar vonalainak és a kezelése alatt levő vasutak kivételével), valamint a kassa-oderbergi vasut magyar és osztrák vonalán 1898. évi január hó 1-től katonai áruk szállitására érvényes dijszabásban a vasut közege által eszközölt be- vagy kirakásért „egyéb katonai javak és járművek“ után 100 kg-kint 4 fillérben megállapitott illeték 1903. évi január hó 1-től kezdve 2 fillérre mérsékeltetik. Ezen illeték a katona-kincstár tulajdonába utólag átment küldemények után minden esetben, tehát még akkor is fizetendő, ha az illető teljesitményeket a küldő, illetve az átvevő maga végeztette és pedig az ezen müveletek teljesitésére szolgáló személyzet készentartása és egyéb kiadások ellenében.

Budapest, 1903. január 15.

A m. kir. államvasutak igazgatósága, a többi érdekelt hazai vasutak nevében is.

A m. kir. államvasutak igazgatósága a következő hirdetményt teszi közzé:

A magy. kir. államvasutaknál a kezelőnői állásokra régebbi folyamodások folytán előjegyzettek száma oly nagy, hogy ez állások aránylag csekély számánál fogva a beállható szükséglet évekre fedezve van.

Minthogy ugy kereskedelemügyi m. kir. Minister ő Nagyméltóságához mint az államvasutak igazgatóságához folyamodások folyton nagy számmal érkeznek: kereskedelemügyi m. kir. Minister, ő Nagyméltósága elrendelte, hogy mindaddig, mig a már előjegyzésben lévő jelöltek elhelyezést nem nyernek a kezelőnői állásokra beérkező folyamodványok minden érdemleges tárgyalás nélkül a folyamodóknak visszaadassanak; ha pedig a már előjegyzett jelöltek elhelyezve lesznek, a további üresedések nyilvános pályázat utján töltessenek be.

Ily körülmények között az illetőknek saját érdekében van, hogy az előre látható czéltalan kérvényezés költségétől és fáradságától magukat megkiméljék.

Budapest, 1903. január 21-én.

Az igazgatóság.

9551/903. sz.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a budapest-marchegi vonalon Párkány-Nána állomáson létesitendő ut- és pályaáthidalás vasszerkezetének szállitása iránt.

A tervek és költségszámitás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött föltételek Budapesten a magy. kir. államvasutak igazgatóságának alépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz., III. em. 14. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi február hó 11-én déli 12 óráig nyujtandók be alulirott igazgatóság épitési és pályafentartási főosztályában (Terézkörut 56. sz., II. 10.).

Az ajánlatok 1 korona, az ajánlat mellékletei ivenkint 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal ellátva nyujtandók be: „Ajánlat a budapest—marchegi vonalon Párkány-Nána állomáson létesitendő ut- és pályaáthidalás vasszerkezeteinek szállitására“.

Az ajánlat benyujtását megelőző napon vagyis 1903. évi február hó 10-én délelőtt 12 óráig 350, azaz háromszázötven korona bánatpénz teendő le a m. kir. államvasutak központi főpénztáránál (VI. ker., Andrássy-ut 75., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlatokhoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.

Budapest, 1903. évi január havában.

Az igazgatóság.

Magyar király államvasutak igazgatósága.

20,505.6/1902.

CIII.

a) **Az utipodgyász elszállitása a lakásról.**

A m. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesités szerint az utazóközönség kényelmére a központi menetjegyiroda (Budapest, IV., Vigadó-tér 1.) a vasuton feladandó utipodgyászt az élőszóval, irásban vagy telefon utján történt bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt megállapitott szállitási dijak beszedése mellett saját hivatalos helyiségében vasuti podgyászként felveszi, az illető budapesti pályaudvarra kiszállitja és a kivánt vonathoz átadja.

Az átvett podgyászra vonatkozó hivatalos feladóvevény, valamint a szükséges vasuti menetjegy a fentemlitett menetjegyirodában kiszolgáltatik vagy kivánatra 40 fillér dijért a lakásra is kiküldetik.

Budapest, 1903. január 5-én.

Az igazgatóság.

2603/903—C/II. sz.

Osztrák-magyar kőszénforgalom. — Felső-sziléziai-osztrák-magyar kőszénforgalom.

(Díjtételek felemelése.)

Az osztrák-magyar kőszénforgalomban 1897. évi szeptember hó 1-től érvényes 1 füzetében és a hozzá tartozó pótlékokban foglalt és a zsitvavölgyi helyi érdekű vasut Aranyos-Maróth, Kis-Tapolcsány, Mánya, Taszár és Verebély állomásaival való forgalomban fennálló díjtételek folyó évi május hó 1-től való hatálylyal 100 kgkint 1—1 fillérrel felemelve a felsőszileziai-osztrák-magyar kőszénforgalomban 1902. évi január hó 15-től érvényes I. füzetben Mánya és Verebély állomásokra nézve kitüntetett díjtételek 1000 kg-kint 10—10 fillérrel felemelve fognak alkalmaztatni.

Budapest, 1903. január hóban.

Magy. kir. á l. vas. igazgatósága, a részes vasutak nevében is.

Meghivó.

A „Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön Részvény-Társaság“

részvényeseinek **1903. évi február hó 2-ikán, hétfőn, délelőtt 11 órakor** a takarékpénztár I. emeleti ülésteremében **(VI., Andrássy-ut 5. sz.)** tartandó

X-ik rendes évi közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentése kiséretében.
3. A mérleg megállapitása és a felmentvény iránti intézkedés.
4. A nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.
5. A felügyelő-bizottság tagjainak választása és a bizottság tiszteletdíjának megállapitása.
6. A választmány kiegészitése.

Budapest, 1903. január 23-án.

Az igazgatóság.

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek miszerint nevükre irott részvényeiket az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb három nappal a közgyülés előtt, tehát bezárólag 1903. január 30-ig, Budapesten a társaság főpénztáránál (VI., Andrássy-ut 5. szám földszint) letenni sziveskedjenek, hol a letett részvényekről elismervényt nyernek, mely igazolási jegyül szolgál a közgyülésen való részvételre.

A közgyülésen az alapszabályok 16. §-a szerint minden részvényest általa letett öt darab részvény után egy szavazat illeti meg, azonban 30 szavazatnál többet sem saját, sem megbizójának nevében, sem mindkét minőségben együtt senki sem gyakorolhat.

A mérleg és a felügyelő-bizottság reá vonatkozó jelentése az alapszabályok értelmében a társulat irodahelyiségében közszemlére ki van téve s kivánatra minden részvényesnek egy nyomtatott példány kiszolgáltatik.

Az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár **rendes közgyülését**

folyó 1903. évi február hó 7-én délután 4 órakor

központi osztályában (V. ker., Dorottya-utcza 4. szám, saját épületében) tartja, melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 12., 14. és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a mult évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapitása a nyereség felosztása s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.
2. Tizenkét igazgatósági tagnak három évre leendő megválasztása.
3. Egy, esetleg két felügyelő-bizottsági tagnak egy évre leendő megválasztása.

Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni és szavazati jogukat személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által gyakorolni óhajtják, sziveskedjenek az alapszabályok 18. és 20. §-ai értelmében legkésőbb 1902. évi deczember hó végéig saját nevükre irt részvényeiket még le nem járt szelvényeikkel együtt legkésőbben 3 nappal a közgyülés előtt, tehát legkésőbben bezárólag folyó évi február hó 4-ig a takarékpénztár központi vagy budai osztályában (V. ker., Dorottya-utcza 4. szám vagy II. ker., Fő-utcza 2. szám alatt) letenni; ugyanott a megvizsgált 1902. évi zárszámadások és a felügyelő-bizottsági jelentés példányai az alapszabályok 147. §-a értelmében folyó évi január hó 31-ikétől kezdve átvehetők.

Budapesten, 1903. évi január hó.

Az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár igazgatósága.

Meghivó.

A magyar törlesztési bank mint szövetkezet

1903. évi február hó 8-án d. e. 11 órakor Budapesten a szövetkezet helyiségében (IV., Egyetem-tér 5. sz.) tartja

II-ik rendes közgyülését

melyre a t. tagokat ezennel meghivjuk.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről, a mérleg és zárszámadások előterjesztése és a nyereség hováforditása feletti határozat.
2. A felügyelő-bizottság jelentése és határozat a felmentvény megadása tárgyában.
3. Felügyelő-bizottság választása.
4. Inditványok.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla: Vagyon: 1) Pénztárkészlet 1902. deczember 31-én 2381 K 29 f. 2) M. kir. postatakarépénztár 926 K 89 f. 3) Kölcsönök váltó és kötelezvény 1341642 K 84 f. 4) Szervezési és költségszámla 5000 K. Leirás 20% = 4000 K. 5) Nyomtatványok 4566 K 06 f, ebből leirás 15% 686 K 06 f = 3880 K. 6) Leltár 3760 K 73 f, ebből leirás 10% 376 K 73 f = 3284 K. Átmeneti tételek 6095 K 50 f, összesen 1.362,310 K 52 f. Teher: 1) Befizetések törzsrészjegyekre: 47000 K. 2) Befizetések üzletrészekre: 355971 K. 3) Tartaléktőke: 2961 K 20 f. 4) Veszteség fedezeti alap: 17558 K 59 f. 5) Betétek könyvecskékre: 102250 K 30 f. 6) Betétek folyószámlán: 114083 K 42 f. 7) Elfogadványok: 700000 K. 8) Osztalék 1901. évről: 6183 K 84 f. 9) Nyereség mint egyenleg 16301 K 75 f, összesen 1362310 K 52 f. Nyereség és veszteségszámla:

Tartozik: 1) Üzleti költség 5058 K 49 f. 2) Házbér 1440 K. 3) Fizetések 27850 K. 4) Lakbér 2806 K 01 f. 5) Biztositás 4 K 83 f. 6) Elfogadványaink kamatai 24551 K 33 f. 7) Folyószámla kamatok 892 K 31 f. 8) Takarékbetét kamat 3592 K 52 f. 9) Üzleti adó 2215 K 33 f. 10) Tőkekamatadó 448 K 60 f. 11) Bélyeg és illeték 127 K 48 f. 12) Szervezés 1000 K. 13) Nyomtatvány 686 K 06 f. 14) Leltár 376 K 73 f. 15) Nyereség mint egyenleg 16301 K 15 f. összesen: 87351 K 78 f.

Követel: 1) Kölcsön kamat 80625 K 70 f. 2) Folyó számla kamat 3317 K 08 f. 3) Beirási-dij 3409 K összesen: 87351 K 78 f. Dr. Hodossi Lajos vezérigazgató Lakatos Imre főkönyvvezető. Az igazgatóság: Dr. Szivák Imre elnök, Dr. Egyedi Arthur alelnök, Feszti Béla alelnök, Dr. Baross János, Fernbach Péter, Havas Mór, Hódossi Béla, Kovács Károly, Wiszter Ernő igazgatósági tagok. Jelen mérlegszámlát, valamint a nyereség és veszteség számlát megvizsgáltuk s az intézet főkönyvével és számadásait tartalmazó segédkönyveivel összehasonlitván azt ezeknek minden tételével egyezőnek és a keresk. törvény és az alapszabályok értelmében felállitottnak találtuk Mihalovics Elek felügyelő-bizottsági elnök, Baross Géza, Freund Izsó, Soós Izor felügyelő-bizottsági tagok. A mult évről maradt 947 tag 4069 üzletrésszel. Folyó évben belépett 887 tag 3409 üzletrésszel összesen 1834 tag 7478 üzletrészszel. Kilépett 234 tag 1012 üzletrészszel. Tagok száma 1600 tag 6466 üzletrészszel. Belépett 152 tag 470 drb törzsrészjegygyel. Összes tagjaink száma; 1752. Üzletrészeink száma: 6466. Törzsrészjegyek száma 470 drb.

MEGHIVÓ.

Az Országos takarék- és hitelszövetkezet

III-IK RENDES KÖZGYŰLÉSÉT

1903. évi február hó 8-án, délelőtti 10 órakor saját helyiségeiben (Erzsébet-körut 29. sz. I.) tartja meg, melyre tagjait ezennel meghivja.

Tárgysorozat.

1. Igazgatósági jelentés a lefolyt üzletévről. 2. Az 1902. évi zárszámadás előterjesztése. 3. A felügyelő-bizottság jelentése és határozathozatal az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a lefolyt évre vonatkozó felmentvény megadása iránt. 4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság dijazásának és a választmány jelenléti dijainak megállapitása. 5. 4 felügyelő-bizottsági tag és 2 felügyelő-bizottsági póttag választása. 6. 15 választmányi rendes és 3 választmányi póttag választása.

Az igazgatóság.

Vagyonmérleg-számla 1902. deczember 31-én.

Tartozik: Pénztár-készlet 3216·39. Pénzintézeteknél 6706·39. Értékpapirok 5000·—. Készpénz-letét 4750·—. Váltók és kötelezvények 336744·33. Leltár és felszerelés 4976·—. Szervezési költség 1913·06. Átmeneti tételek 3270·61. Összesen 3666576·78.

Követel: I–II. évtárs. vagyona és befizetése 91107·—. III—IV. évtárs. befizetése 45671· . Folyószámla betétek 30523·38. Visszleszámitolt váltók 180454·23. Átmeneti kamatok 2978·44. Általános tartalékalap 600·—. Biztositéki alap 1139·89. Nyereség mint egyenleg 14102·84. Összesen 366576.78.

Veszteség- és nyereség-számla 1902. deczember 31-én.

Tartozik: Tiszti fizetések 6750· – . Házbér 1320·—. Adó 1384·84. Kezelési költség 3617·32. Leirások 1722·26. Folyószámla kamat 1247·43. Visszleszámitolt váltókamat 7610·57. **Nyereség mint egyenleg 14102·84.** Összesen 37755·26.

Követel: Beiratási és átiratási dij 1828·—. Kamatok 30306·96. Egyéb bevételek 5620. – . Összesen 37755·26.

Kimutatás.

A tagok létszáma 1902. deczember 31-én 669. Üzletrészek száma 1902. deczember 31-én 2081. Az üzletév alatt belépett tagok száma 345. Az üzletév alatt kilépett tagok száma 115. Az üzletév alatt befizetett üzletrészek száma 1180. Az üzletév alatt felmondott üzletrészek száma —. Az üzletév alatt visszafizetett üzletrészek száma 331.

Budapest, 1902. deczember hó 31-én.

Krausz Miksa, könyvelő.

Falvay Antal, elnökigazgató. **Elek Bernát,** vezérigazgató. **Dr. Balassa János,** igazgató.

Lerner Dávid, igazgató. **Leitersdorf Ábr. Hermann,** igazgató.

Jelen vagyonmérleg, valamint a veszteség- és nyereség-számlát megvizsgáltuk és annak minden egyes tételét a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőnek találtuk.

Glück József, felügy. bizotts. elnök. **Rothschild Mór,** felügy. bizotts. tag. **Singer A. Henrik,** felügy. bizotts. tag.

Luiza gőzmalom részvénytársaság Budapesten.

MEGHIVÓ

a Luiza gőzmalom részvénytársaság **1903. évi február hó 7-én délelőtt 10 órakor Budapesten**, a „Magyar fővárosi malom-egyesület“ tanácskozási termében (Erzsébet-tér 19. szám, II. em.) tartandó

rendes közgyülésére.

A gyülés tárgysorozata:

1. Az igazgatóság jelentése és az 1902. évi zármérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. Az osztalék megállapitása.
4. Az igazgatóság megválasztása három év tartamára.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása egy év tartamára.

☞ A szavazati jogaikkal élni kivánó t. cz. részvényesek kéretnek, saját neveikre szóló részvényeiket az alapszabályok értelmében legkésőbb a közgyülés előtt három nappal a társaság irodájában Budán letéteményezni.

Ugyanott a t. cz. részvényeseknek f. évi január hó 29-től fogva az üzleti jelentés, valamint a nyomtatott mérleg rendelkezésére fog állani.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élét képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	**34**	2.30	**43**	3.16	**52**	4.66	**25**	4.11	**34**	4.22	**43**	4.56
26	1.84	**35**	2.38	**44**	3.30	**53**	4.88	**26**	4.12	**35**	4.24	**44**	4.61
27	1.88	**36**	2.46	**45**	3.44	**54**	5.12	**27**	4.13	**36**	4.27	**45**	4.67
28	1.93	**37**	2.54	**46**	3.59	**55**	5.37	**28**	4.14	**37**	4.30	**46**	4.76
29	1.98	**38**	2.63	**47**	3.73	**56**	5.64	**29**	4.15	**38**	4.33	**47**	4.84
30	2.03	**39**	2.72	**48**	3.91	**57**	5.93	**30**	4.16	**39**	4.36	**48**	4.99
31	2.09	**40**	2.82	**49**	4.08	**58**	6.24	**31**	4.17	**40**	4.39	**49**	5.02
32	2.16	**41**	2.94	**50**	4.26	**59**	6.57	**32**	4.18	**41**	4.45	**50**	5.10
33	2.23	**42**	3.04	**51**	4.45	**60**	6.97	**33**	4.20	**42**	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 3. 5. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A védtelen magyar főváros.
2. Ipari és gazdasági reformok.
3. A józsefvárosi népotthon.
4. Hust a szegényeknek.
5. Egyesitett könyvtárak.
6. Egy uj szabályrendelet.
7. Konvenczionalis hazugságok.
8. Közgazdaság.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A BUDAI HEGYPÁLYA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

évi rendes közgyülését

folyó évi február 15-én délelőtt 10 órakor saját helyiségében tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentései.
2. A mérleg megállapitása és az osztalék meghatározása.
3. Részvény sorsolás.
4. Egy igazgatósági tagnak és esetleg egy felügyelő-bizottsági tagnak választása.

☞ Az igazgatósági jelentés, valamint a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleg f. évi február 5-től kezdve a társulat helyiségében megtekinthető.

Budapest, 1903. január 29.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 3. 5. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A védtelen magyar főváros.

Még elgondolni is szörnyüség, hogy ha a magyar nemzetnek háboruja támad egy külellenséggel és saját határain belül folyik a küzdelem: az ország szive, minden életerének központi szerve egyetlen napig sem védelmezheti magát!

E lapok hasábjairól számüzve van a politika. Magunkba kell tehát fojtanunk a kérdést és a mit meg tudnánk adni: a magyarázatot, hogy miért nem gondolt a bécsi hadügyminiszterium és a legfőbb hadur Magyarország fővárosának biztonságba helyezésére. De a mit öntudatosan elmulasztottak Bécsben, annak pótlását most már követelnie kell a fővárosnak és az egész magyar nemzetnek. A mai nemzedék talán nem jut abba a minden körülmények között fájdalmas és nehéz helyzetbe, hogy harczolnia kelljen hazája függetlenségéért, de a jelen és a közel jövő biztonsága nem menti fel a haza gyermekeit ama szent kötelesség alól, hogy a távolabbi jövendőre is gondolván, a szükséges óvóintézkedéseket megtegyék.

Az 1848—49-iki szabadságharcz intőpélda gyanánt lebeghet szemeink előtt. Bár akkor Buda és Pest még nem jelentette az országra nézve azt, a mit ma a főváros képvisel, mégis végzetes hatással volt az események alakulására, hogy az ellenség kardcsapás nélkül befészkelhette magát. Ha szertenézünk Szent István birodalmának határain, megdöbbenéssel fogjuk észrevenni, hogy határaink sehol nincsenek kellőleg megerősitve. Szabad az ut a magyar földre minden égtáj felől. A nemzetközi semlegesség oltalma alatt élő Svájcz szükségesnek látta megvivhatatlan védmüvekkel körülbástyázni a szövetséges államterület minden oldalát, mi ellenben, kiknek ősi földje idegen aspirácziók tárgyát képezi, se nyugaton, se keleten, se északon, se délen nem vagyunk hadászatilag biztositva ellenségek gyors és könnyü behatolása ellen.

Az ujabbkori stratégia igaz, nem helyez nagy súlyt a várakra, különösen ott nem, hol természeti erősségek nem támogatják a várak rendeltetését. Ámda a fővárosok megerősítését minden nemzet szükségesnek tartja, nemcsak hadászati, hanem morális szempontokból is. A mai korban a fővárosok szerepe és jelentősége ugyanaz, a mi a szivé az emberi organizmusban. Az embernek szüksége van végtagjaira, de ha kezét vagy lábát levágiák, még tovább élhet. Ám érje döfés a szivet: az organizmus megszünik működni s a végtagok nehány reflex mozgás után élettelenül hanyatlanak alá. Amelyik országnak a fővárosa ellenség kezébe jut, az az ország kénytelen föladni a küzdelmet, még ha hatalmas erők fölött is rendelkezik a periferiákon. Emlékezzünk vissza, hogy Francziaország csak akkor érezte magát végleg legyőzöttnek, amikor a németek bevonultak Páris falai közzé.

Amikor egy fővárost megerősítenek, senki sem gondol arra, hogy bevehetetlenné tegyék. De igenis arra törekednek, hogy megvédelmezhető legyen legalább pár hétig, esetleg holnapig. Mert kell, hogy az ország védelme onnét igazgattassék, hol a nemzet törvényhozása székel, hol az ország minden finánczialis ereje összpontosul. Amig a

fővárosban a nemzeti hatalom székel, a vesztett csaták még nem jelentik, hogy az ország megadja magát a győztes kényekedvének. De ha a főváros elveszett, akkor csak a végső kétségbeesés birhatja a nemzetet a további küzdelem folytatására.

Aki azt hiszi, hogy egyedül a magyarországi viszonyok mondatják velünk e nézetet, kérdezősködjék a külföldön vagy győződjék meg saját szemeivel, hogy van-e Budapesten kivül még egy főváros Európában, mely teljesen védtelenül állana? Nem beszélünk sem Berlinről, sem Párisról, hanem a közvetlenül szomszédos Románia fővárosát, Bukarestet ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Ez a főváros hadászatilag még kedvezőtlenebb helyen fekszik, mint Budapest, ennek daczára 72 kilométernyi területen köröskörül vették erődítményekkel, úgy hogy Bukarest körülzárolása és megostromlása legalább egy hónapi munkát ad egy százerenyi főnyi hadseregnek.

Bukarest példáját kell követni Budapestnek is. Bennünket inkább érhet veszedelem, mint Romániát, s mi kevesebb költséggel helyezhetjük biztonságba fővárosunkat, mert egyik oldalon megkönnyitik a védekezés munkáját a hegyek. Az a kifogás, hogy az erődítmények töméntelen pénzt igényelnek, ennél a kérdésnél nem jöhet szóba. Ha tudtunk száz meg száz milliót befektetni a galicziai és tiroli várakba, örömmel fogjuk meghozni a legsulyosabb áldozatokat is, a midőn a magyar haza szivének megoltalmazásáról gondoskodhatunk.

Ne engedje se a főváros polgársága, se a vidék lakossága elámittatni magát a béke hangoztatása által. A nagy megpróbáltatások kora csak ezután következik. Élesebb szem már látja a fellegeket a láthatár peremén. Tartozunk multunknak és nemzeti jövőnknek, hogy védelemre készek legyünk, mire a harcz órája ütni fog.

Elvárjuk a főváros törvényhatóságától, hogy országos mozgalmat indítván, a megyék és városok támogatása mellett, kérni fogja a parlamentet, hogy utasitsa a kormányt Budapest megerősitési munkálatainak haladéktalan megkezdésére.

Ipari és gazdasági reformok.

Állitólag III. Napoleon császár adta azt az utasitást miniszterеinek, hogy ha valamely sürgetett reformot hosszu időkre eltemetni akarnak, mentől több emlékiratot kérjenek be az érdekelt felektől. Amig azok elkészülnek és áttanulmányoztatnak, addigra a helyzet megváltozik, és vagy fölöslegessé válik a reform, vagy utalással a megváltozott viszonyokra, uj emlékiratokat lehet kérni. Lehetséges, hogy Napoleon soha nem gondolt ily perfidiára, annyi azonban kétségtelen, hogy a nagyközönség bizalmatlansággal nézi a memorandumokat nemcsak Francziaországban, hanem a magyar hazában is. Tapasztalati tények igazolják, hogy a memorandumok sorsa: nehány lelkes hirlapi czikk, nehány bizottsági eszmecsere és azután az irattárak pora.

Kivánjuk, ne ez a sors érje azt az emlékiratot, melyet a székesfőváros tanácsának megkeresésére az Országos iparegyesület dolgozott ki. Ebben igen sok hasznos és megszivlelendő utasitás van arra nézve, hogy mikép lehetne a fővárosi ipar helyzetén javitani. A kérdés eminens jelentőségü a fővárosra nézve materiális szempontból is, s akkor sem mulaszthatja el annak megvitatását, ha az állami és nemzeti egyetemes érdekek nem kötelеznék reá. A helyzet ma az, hogy a honi ipar általában fejlődik, de az iparosok anyagi helyzete rosszabbra fordult. Ez paradoxonnak látszik, de mégis igaz, s magyarázata abban keresendő, hogy az iparfejlesztés nálunk mesterséges úton és áldozatok mellett történik. Egyre-másra alakulnak ujabb iparvállalatok, emellett azonban az iparosok zöme fokról-fokra sülyed az anyagi romlásba. A fővárosnak azonban, mely ez időszerint nem vonhatja a községi terhek viselésébe a körülbelül 30.000 főre becsülhető köztisztviselők kontingensét, arra kell törekednie, hogy az iparos osztály megerősödjék és képes legyen fokozottabb mértékben hozzájárulni a költségek viseléséhez.

Annak a memorandumnak, melyet az Országos iparegyesület megbizásából *Gelléri Mór* igazgató dolgozott ki, csak egy hibája van, az nevezetesen, hogy tulságos széles területen mozog. Minden ipari, gazdasági és közlekedési kérdést felölel, ugy hogy a sok fától nem látjuk meg az erdőt. Ha az egyesület szorosabbra fogja vala a gyeplőt és csak ama reformokat fejtegeti, amelyek megvalósitása *a közeli lehetőség határain belül van*, bizonyára intenzivebb hatást ért volna el. Ki sokat markol, keveset fog. Nálunk épp az a baj, hogy mindenkinek van valamelyes mentőideája és a reformintézkedéseket ötletszerüleg hajtják végre. Ha az iparegyesület meghatározta volna, hogy *mily sorrendben* véli a helyzet javitására alkalmas intézkedések foganatositását, szavának, mint illetékes szaktestület nézetének, meg lett volna a súlya és talán eredménye is. Igy azonban — tartunk tőle — csak a bizonytalanságot és kapkodást fogja növelni.

Az emlékirat először az ipari hanyatlás okaival foglalkozik. Azt mondja, hogy Budapesten és Magyarország egyéb városaiban az ipari pangás okai részben összefüggnek azzal az általános pangással, mely Ausztriában és Németországban már régóta tart, részben saját gazdasági életünkben találhatók föl. Ilyen a mezőgazdasági válság a tengerentuli verseny, a rossz termések és a filoxera pusztításai következtében. Az ipar hanyatlásának okozója az utóbbi időben rendszerré fajult versenyzés és az, hogy a közszállításoknál a legolcsóbb ajánlatot fogadják el. Iparunk egy nagy baja, hogy mindenki csak az államtól akar anyagi támogatást és kedvezményeket, a mi a személyes vállalkozásnak kárára van. A székesfővárosban még külön bajok is vannak, melyek károsan hatnak az iparra. Sokat szenved a fővárosi kereskedés a visszás folyamhajózási politikától. A kormány a dunai gőzhajós-társaság üldözésével épp ugy lankasztotta Budapest dunai forgalmát, mint a Duna két partjának folytonos elzárása. A Duna két partja hijával van a szükséges rakodóhelyeknek; a nagy hidvám megakadályozza a budai part fölhasználását a pesti forgalom számára; a partdijak és az ezek beszedésével járó zaklatás eltereli a forgalmat Budapestről. A vasuti összeköttetések sem gondozzák a Budapesttel való könnyebb érintkezést. Az élelmezési viszonyok fölötte drágává teszik a fővárosban az életet. Az épitkezési szabályrendelet miatt az ipari épitkezés nagyon drága; a bérházakban elhelyezett műhelyek bére ennélfogva szintén tuldrága. A fővárosi közutak elhanyagoltak; a fővárosi vám vagy fogyasztási adó ismert panasz. Munkásviszonyainkkal komolyan senki sem törődik. Legnagyobb mértékben sujtja a válság az *épitési ipart* s a vele kapcsolatos számos iparágakat, a téglavetőket, az ácstelepeket, az épitő és butoriparosokat, a lakatosokat, a mázolókat stb., továbbá a gépgyárosokat és részben a fővárosi malmokat, a vidéken pedig a vas-, főleg a nyersvasipart, mely a fővárosra is visszahat. A fővárosi malmokat az őrlési forgalom megszüntetése hozta zavarba s mindaddig, mig legfinomabb lisztjük elhelyezésére nem találják meg a kellő átvezető intézkedéseket, vajudó állapotukban a nagy malomipar egészséges helyzetbe nem jut. A gépipar a rossz termések következtében a legujabb időkig kényes helyzetben volt; mezőgazdáink csak akkor vásárolnak mezőgazdasági gépeket, ha termésük által vevőképességük emelkedik; gépgyárosaink az utolsó rossz termések után hiába kinálták gépeiket és csak az 1902. év folyamán mutatkozott némi lendület a gépek vásárlásánál. Legjobban sinyli a viszonyok sulyát az épitési ipar s a vele kapcsolatos nagyszámu fém- és faipari mesterség. Azok az iparágak pedig, a melyek *külföldön* való térfoglalásra is utalvák, szomoruan tapasztalják, hogy *külföldi képviseleteink* nem magyarok és semmit sem tesznek az ipar és kereskedelem érdekében, holott más államok iparosai az ő külföldi képviseleteikben hathatós és praktikus támogatókat birnak.

Áttérve a helyzet javitására, alkalmas hatósági, intézkedések fölsorolására, kiemeli az emlékirat, hogy a viszonyokat rendkivüli módon javitaná nemcsak a fővárosban, hanem az egész országban *az önálló vámterület létesitése*, mely elgyöngült társadalmi szervezetünk vérveszteségét aránylag rövidebb idő alatt jórészt helyrehozhatná. Magának a fővárosnak legelső föladata volna *egészséges épitési és közmunkaprogramot* inaugurálni. A munkálatok kiadása körül a kisipar résztvételének megkönnyitését kéri az emlékirat. A dunai forgalom emelése és a főváros kereskedelmi érdekei szempontjából való jobb kiaknázása is egyenesen a főváros föladata volna. A székesfőváros városrendezése és kiépitése tekintetében szükséges, hogy a város *uj szabályozási terv* megállapitására törekedjék.

Mulhatatlanul szükséges, hogy a főváros hatósága sürgesse a kormányt, hogy az évtizedek óta a tervezgetés stádiumából ki nem jutó *kereskedelmi és téli kikötő* megvalósitása érdekében minden lehetőt elkövessen. Addig is, mig a kikötők megvalósulnak, legalább a rakodópartok használtassanak ki a kereskedelem czéljaira. A téli kikötők kérdésével kapcsolatos a pályaudvarok rendezésének kérdése is, melyre nézve a tervek másfél évtized óta készen vannak. Szól azután a vasuti tarifakérdésekről, a melyeket nem a főváros irányit ugyan, de kötelessége figyelemmel kisérni. Fölemliti, hogy a zónatarifának emelése a főváros érdekeit mélyen érinti.

Még ennél is fontosabb azonban az *árutarifák* lehetetlen állapota. Ezt a memorandum érdekes példákkal illusztrálja. A meddig Triesztből Prágába olcsóbb a nyersbőr transzportja, mint Fiuméból Budapestre, a meddig a posztó Reichenbergből olcsóbban kerül Budapestre, mint Zsolnáról, addig az iparnak a fővárosban való intenziv és extenziv terjeszkedéséről alig lehet szó.

Szól ezután az emlékirat példaképpen a malomipar, majd a gabonakereskedés a vas- és faipar-kereskedés külön sérelmeiről; majd rátérve a közlekedési politika helytelenségeire, rámutat arra, hogy a határhoz közelfekvő városok, mint például Pozsony, Sopron, Szombathely stb. a közlekedés ezer kedvező szálaival vannak Bécshez kötve és alig történik valami, hogy ezek a városok Budapesttel is a lehető legkedvezőbb összeköttetésbe hozzassanak, hogy kereskedelmük Budapest felé irányoztassék. Kivánja a memorandum a főváros fejlesztésében a közuti forgalomnak helyes irányitását, a vonalaknak kiterjesztését és szaporitását.

Egyik legnagyobb akadálya a kereskedelem fejlődésének a fővárosban a *nagy adóteher*. Mindehhez járul ujabban a városi vám, mely szintén aránytalanul nagy terhet ró iparosainkra, kereskedőinkre, de a munkásosztályra is. Végre a progressziv adórendszer behozatalának szükségességét emliti az

emlékirat. Szóba hozza ezután a vagyonátruházási illeték ma fönnálló rendszerének reformját. Utal arra, hogy az iparra és kereskedésre vonatkozó szabályrendeletek részben hézagosak, részben rosszak.

Fölveti az emlékirat a kérdést; nem volna-e helyes, ha a székesfőváros erkölcsi támogatásával oly nagyobbszabásu *ipari hitelintézet* létesülne, mely kizárólag a kisebb hiteligények kielégitését tüzné ki czéljául? Fölemliti a memorandum, hogy a kerületi elüljáróságok, mint elsőfoku iparhatóságok nem mindig állanak a helyzet magaslatán. Kivánatosnak mondja, hogy a városi üzemek ne okozzanak versenyt a magániparnak. Bénitólag hat az ipar fejlődésére az állami üzemek kéretlen és kelletlen konkurrenciája. Az állami telefon is sok kivánni valót hagy fönn. A gyáripar fejlődésének, illetőleg uj és nálunk még nem honos ipartelepek létesitésének előmozditására kivánatos volna a telkeknek kedvezményes áron való átengedése.

Fölveti a memorandum azt a kérdést is, hogy nem lehetne-e a kisipari termelőszövetkezetek nagyarányu propagálását Budapesten keresztülvinni? Kivánatos volna az idegenforgalom rendszeres emelése érdekében nekünk is mindazt megtenni, a mit nálunknál sokkal kisebb külföldi városok megtesznek. E kérdéssel természetesen kapcsolatba lehet hozni Budapest hires fürdőinek jobb kiaknázását, az idegenforgalom czéljaira szolgáló ipar szervezését.

Nagy kára végül a főváros fejlődésének az is, hogy az udvartartást és mindazt, a mi ezzel összefügg, állandóan távol tartják a székesfővárostól.

Végül kivánja a memorandum, hogy a székesfőváros rendszeresen törekedjék a szocziálpolitikai követelmények kielégitésére. Mindent meg kellene tenni arra nézve, hogy a munkások kedvezőbb megélhetési föltételeit biztositjuk.

A józsefvárosi népotthon.

Megelégedéssel látjuk, hogy a népotthonok ügye, a mely felől már több izben kifejtettük nézeteinket, örvendetesen halad előre. A millenáris két milliós alapitvány kamataiból egymásután létesülni fognak népotthonok a VI., VII. és VIII-ik kerületek külső részein.

Legujabban a józsefvárosi népotthon tervezete és költségvetése készült el.

A tervezet, a mely *Szabó* Gyula mérnök műve, a köztemető-uti rozoga fabarakkokat akarja kiküszöbölni s azok helyére az Alföldi-utcza és Köztemető-ut sarkán lévő 1784 öles fővárosi telekre tervez egy nagyobbszabásu jótékonyczélu intézményt. Ennek alapjául a józsefvárosi jótékony egyesületnek a fővároshoz intézett kérelme szolgált, amelyben részletesen elmondja az egyesület, hogy a külvárosi tömegnyomor enyhitésére milyen intézmény létesitésével lehetne hathatósan közreműködni. Az egyesület menedékhelyet akar a két éven alól levő gyermekek részére, népkonyhát, könyvtárt és olvasótermet a felnőtteknek, éjjeli szállást és szükséglakást a fabarakkok helyett a hajléktalanoknak s tágas foglalkoztató mühelyeket a munkanélkül levőknek.

A tervező mérnök az intézmény tervét pavillon rendszerben dolgozta ki. A telek köztemető-uti részére a kétemeletes *gyermekotthont* tervezte, a melyben óvóiskolás rendszer szerint 60 két éven aluli, 80 kettő—hét év között levő gyermek nyerne nappali gondozást, mig a szülők munkában vannak. Az épület 2-ik emeletén a különböző alkalmazottak lakásai lennének.

A Köztemető-ut és Alföldi-utcza sarkára jön a II. számu egyemeletes pavillon, a melynek földszintjén a *népkonyha* mellett levő nagy étkezőkben egyszerre 140 felnőtt és 100 gyermek részére lehet teriteni. Az emeleten a *népkönyvtárt*, felolvasó termeket helyezik el.

Az Alföldi-utczára nyiló homlokzaton a III. számu pavillon lenne a *hajléktalanok otthona*. A tágas épület közös hálótermein kivül, a melyekben 135 férfi, 67 nő nyerne hajlékot, 38 külön, ugynevezett családi szoba is lesz, hajléktalan családok részére, mindazokkal a felszerelésekkel (fürdők, mosókonyhák), a mik az ilyen intézménynél elkerülhetetlenek.

E mellett a pavillon mellett lesz a IV. számu épület az intézményt kezelő hivatalok részére. Végül az udvarban, az V. számu pavillonban, a *foglalkoztató műhelyeket* tervezik akkép, hogy 470—500 ember dolgozhassék a szakok szerint berendezendő mühelyekben. A mérnöki hivatal a tervezet létesitését azért ajánlja a fővárosnak, mert a Baross-utczai foglalkoztató műhely nem felel meg a rendeltetésének, a köztemető-uti szükséglakásokat pedig nem lehet tovább fentartani. Az intézmény felépitése és berendezése — a költségvetés szerint — 560.000 koronába kerül.

Hust a szegényeknek.

A budapesti hentesipar-testület érdemes elnöke, *Bittner* János, a fenti czim alatt figyelemreméltó indítványnyal állott elő. Azt javasolja, hogy a vágóhidakon elkobzott husokat sterilizálva, vagyis magyarán mondva: fertőtelenítve, árusitsák el a szegény embereknek. Kétségtelen, hogy a sterilizált husnak nincs az a tápereje, se olyan ize, mint annak a husnak, mely egyenesen a vágóhidról kerül a konyhába, de mégis csak hus és mint ilyen a főváros legalsóbb néposztályainak élelmezési viszonyain sokat lendítene. Ha olcsón adják: jót tesznek a szegény emberrel, aki bizony nem finnyáskodik, amikor az éhséget kell gyomrában lecsillapitani. Ebből a szempontból föltétlenül helyeslendő Bittner János indítványa. De még egyéb komoly okot is felhoz mellette. A huselkobzás jelenlegi rendszerénél óriási kár éri

a kereskedőket és henteseket. Ha az elkobzott hust majd értékesíteni lehet, ez a veszteség itt csökkenni fog, ami nemzetgazdasági haszonnak tekintendő. Ezt az argumentumot is aláirjuk. Van végül a czikkben nehány „pro domo“ természetü megjegyzés, amelyek bizonyára nem kerülik el az illetékes körök figyelmét.

A felszólalás egész terjedelmében igy hangzik:

Naponta megfordulva a sertésvágóhidon, vérző szivvel látom, hogy napról-napra sok métermázsa hust koboznak el, amit egy vasszekrényes kocsiba rakva, szappanfőzési czélokra visznek el a vágóhidról. Ezt a hust, amint azt a szakkörök kimutatták, sterilizálva minden veszély nélkül lehet közfogyasztásra bocsátani. Ennek a lehetősége azonban ez idő szerint ki van zárva, mert a szabadszék és huspároló intézmény létesitésére szükséges szabályrendelet valamely fórumnál fönnakadt és nem tudom, mely okból, eddig nem nyert elintézést; tehát a husnak ilyetén jobb értékesitése ma lehetetlen. Mégis valahányszor rágondolok, mindig meghányom-vetem a dolgot, hogy lehetne rengeteg hust az emberiség és a nemzeti vagyon javára értékesiteni. Igy egy terv fogamzott meg bennem, amelyet egész röviden fogok itt előadni.

A tudomány emberei kimutatták, hogy az élelmiszerek közt a legtöbb tápereje van a husnak, tehát ez az emberiség legfontosabb tápláléka, de ez lévén a legdrágább is, a szegény ember asztalán nagyon ritkán fordul meg és vannak oly szegények, akik hosszu időn keresztül egyáltalán nem jutnak hozzá, és igy ezek az emberek önhibájukon kivül elsatnyulnak, elgyöngülnek, ugy hogy ha egyszer kapnának is munkát és vele keresetet, képtelenek azt elvégezni gyöngeségük miatt.

Ha a főváros hatósága a közvágóhidakon elkobzott, de sterilizálva közfogyasztásra bocsátható hust abból az alapból, melyet a közgyülés a szegénység és nyomor enyhitésére megszavazott, métermázsánkint 10 koronával megvásárolná és sterilizálva vagy a kenyérosztóban, vagy más alkalmas helyen elosztaná, ugy ezzel az egy dologgal többféle czélt érne el. Az első és legfontosabb ezek között, hogy a teljesen szegény népnek egy részét jól tápláló eledelhez juttatja, a másik az, hogy a kereskedő, vagy hentes, akitől a hust elkobozzák, 6 fillér helyett 10 fillért kapna, a harmadik és nem utolsó az, hogy ezáltal a hatóság teremt magának vevőkört és pártolókat, akik ennek a húsnak a jóságát hangoztatni fogják és ajánlják akkor is, ha majd a szabadszék szabályrendelete kész lesz és megengedi eme husok eladását. Sokan t. i. aggódnak amiatt, hogy a magyar ember ezeket a husokat helytelen előitéletből nem fogja megvenni.

Meg vagyok róla győződve, hogy nagyon kevés ember megy a kenyérosztóba, aki ezt a hust, amikor azt ingyen kapja, visszautasitaná. Igy meggyőződik annak izletességéről és jóságáról és pénzért is megveszi, föltéve, hogy van keresete.

Mert gyönyörü husok kerülnek a vágóhidon elkobozás alá; éppen a napokban én részesültem abban a szerencsében, hogy egy szép angol sertés husát kobozták el, amelynek csak éppen a szive csücskiben találtak egy szem borsókát. Hiába kutattam azokon a helyeken, ahol a borsóka leginkább található, nem volt több sehol; de a főállatorvos ur azt a felvilágositást adta, hogy a szabályok értelmében, ha csak egy borsóka van is, az egész sertés husa elkobozandó. Ennek a sertésnek a husa, ami ritkán fordul elő, 100 kgot nyomott, ami a mai árak mellett 120 kor, minimális veszteséget jelent.

Nagy pénz egy ember zsebéből, pedig egy ilyen eset gyakran fordul elő minden egyessel egy esztendőben és igy vérzünk lassan, de biztosan, amig teljesen elvéreztünk, anélkül, hogy ezzel másokat táplálhattunk volna. De a mi szakmánk már kárhozatra van szánva. Épp a napokban olvastam a napilapokban, hogy a fővárosnak nehány ezirányban megkérdezett főhivatalnoka a hentesek abbeli kérelmét, hogy a hideghusvásárokon csak falusi- és iparigazolvánnyal ellátott hentes árusithasson, elutasitani véli, mert ha a kontároknak az elárusitást megtiltanák, ugy több szegény családot, akik most abból élnek, a fővárosnak kellene eltartani. Vajjon gondolt valaki arra, mielőtt a vágóhid megnyilt, hogy az ezáltal tönkrement henteseket a fővárosnak kell eltartani?

Pedig eddig május 1. óta 95-en adták vissza a jogukat, de nem talán azért, hogy nyugalomba vonuljanak, hanem mert vagyonukat teljesen elvesztették. Sajnos, de ilyen nálunk az iparpártolás politikája; inkább menjen tönkre (mert ez be fog következni, csak idő kérdése, kinél mikor) 6—700 nagy adót fizető iparos, mint hogy 20—30 tisztességtelen versenyt üző kontártól vonják meg az elárusitási jogot, akik adót üzletük után nem fizetnek, a közönséget is, de a vágott sertéseket behozó falusiakat is mindenféle furfanggal megröviditik és kijátszszák.

Hiszem azonban, hogy nem ez az utolsó szó, mert a dologban döntés még nem történt, csak véleményt adtak s a méltányos elintézésre még van remény. Annál is inkább, mert az ügyosztályvezető tanácsnok ur a nála járt nagy küldöttségnek kijelentette, hogy ezeknek a fontos kérdéseknek a bizottságban leendő tárgyalására az ipartestület képviselőjét meghivja. Tehát van remény, hogy döntés előtt ezt a kérdést kellően meg fogják vitatni, szem előtt tartva, hogy csak az az ország erősödhetik és boldogulhat, amely kifejlett, viruló iparát nem szolgáltathatja ki a kontároknak.

Egyesitett könyvtárak.

A közönségnek az a része a melyiknek nem volt szerencséje sem ismeretségben, sem rokonságban állani *Toldy* László fővárosi főlevéltárossal és *Kőrössy* József statisztikai hivatali igazgatóval, a mult héten élénk meglepetéssel értesült arról, hogy a főváros-

nak két külön könyvtára van. Az egyik a statisztikai hivatalban, a másik az irattárban. Ez a titok ugy pattant ki, hogy az emlitett nagytudományu és ambiciózus urak perbeszállottak egymással: kinek a fenhatósága alatt egyesittessék a két könyvtár?

Távol áll tőlünk a tréfálkozási szándék, amikor titoknak mondjuk a fővárosi könyvtárak létezését. A főváros háromnegyed millió lakosa közül kilenczven százalék épp oly kevéssé tud róluk, mint arról, hogy Párisban a Bibliothéqué Nationalon kivül a St.-Geneviéve utczában is van egy nyilvános könyvtár. A budapesti ember csak a Nemzeti Muzeum, az Egyetem, és az Akadémia könyvtárát ismeri. A legnagyobb rész ezeket is csak hallomásból. Mert sajnos nem mindenki juthat az olvasótermekbe. Először a termek szük volta, másodszor a látogatók tulságos konzervativ megrostálása miatt. Aki nem főiskolai hallgató, ujságiró, vagy tanár, annak bizony előszobázni, hajlódozni és kunyorálni kell, mig a könyvek szentélyébe juthat. Nekünk ugyan az a meggyőződésünk, hogy a könyvek azért vannak a bibliotékákban, hogy azokat olvassák, s leghelyesebb volna inkvizitórius eljárás nélkül mindenkit bebocsátani, aki olvasni akar, de e meggyőződésünk nem egyezik a tudományos cerberusok nézetével. A könyvtári igazgatók fölöttébb hasonlatosak a ritkaság gyüjtőkhöz. Amijök van, szeretnék elrejteni a világ elől, hogy ne gyönyörködhessék bennök idegen szem. Legtöbb könyvtári igazgatónak a szive fáj, ha egy ritkább könyvet vagy manuscriptumot ki kell vétetni a szekrényekből. Ez közös, mondhatnánk psychopathologiai tulajdonsága az igazi könyvmolyoknak.

Nem is csodálkozunk tehát, ha Toldy és Körössy urak idegenkedtek a gondolattól, hogy a közönség hozzányuljon az általuk őrzött könyvekhez. Ezzel bebizonyitották, hogy valódi szakférfiak. A bizonyitványt készséggel kiadjuk számukra. De miután nyilvánosságra jutott, hogy mindegyiköjük sok-sok ezer könyvnek és közérdekü iratnak az őrzője, s miután a törvényhatóság elhatározta, hogy a fővárosi könyvtár (a Toldy-féle) egyesittessék a statisztikai hivatal könyvtárával (a Körössy-félével) tisztelettel meginterpelláljuk a könyvtári harczban diadalmas felet: sziveskedjék az egyesitett bibliotékát hozzáférhetővé tenni a nagyközönség számára. Még pedig nem az ósdi rendszer szerint, hanem olyan módon, hogy mindenki használhassa.

Egy uj szabályrendelet.

Hosszu vajudás után megszületett a sütőiparról szóló uj szabályrendelet tervezete, melynek czélja: összhangba hozni az eddig alkotott szabályzatokat. Csak a Mindentudó és rajta kivül talán még *Lung* György tanácsos a megmondhatója annak, hány bizottságon és osztályon ment keresztül a javaslat, mig mai formájában az iparügyi bizottság letárgyalhassa. Hogy minden érdeket kielégitsen, arról kár volna ábrándozni. Ahol gazda és munkás áll egymással szemben, ott mindkét fél megelégedését kinyerni egyszerüen lehetetlenség. A javaslat készitői a kölcsönös méltányosságot és a közönség érdekeit tartották szem előtt, s e szempontból a szabályrendelet az eddigi állapotokhoz képest javulást jelent.

A tervezet három főfejezetre oszlik.

Az első fejezetet, amely 24 szakaszt tartalmaz s a sütő-ipar viteléről és a mühelyek berendezéséről szól, csaknem változatlanul ugy fogadták el, amint azokat a közegészségügyi bizottság állapitotta meg. Ez a fejezet arról szól, hogy a sütő-ipart csakis olyan mühelyekben lehet üzni, amelyek az általános közegészségügyi, épitésügyi és tüzrendőri követelményeknek megfelelnek. Különös figyelemmel van ez a fejezet arra, hogy a segédek alvóhelye tiszta és rendes legyen s szigoruan elkülönitve a mühelytől. Minden alkalmazottnak külön ágyának kell lennie. A hálóhelyiségben az iparághoz tartozó semmiféle anyagot, vagy eszközt nem szabad tartani. A sütő-iparos felelős a magánosoktól sütésre átvett tésztanemüek rossz kisütése, elégetése vagy kiszoritása folytán okozott károkért. Söpredék-lisztet a kenyér földolgozásánál fölhasználni nem szabad. Csak teljesen ép burgonyát lehet a süteményhez használni.

A második fejezet *a kenyér és sütemények forgalombahozataláról* intézkedik. Eszerint, egyik fontos intézkedés, hogy az üzletekben a süteményt akként kell tartani, hogy a vevőközönség válogatása és a sütemények összefogdosása és megropogtatása ne legyen lehetséges. Péksütményekkel házalni nem szabad; pereczet rudon, tálczán, vagy kosárban tisztán öltözött egyének árusithatnak. Minden elárusitó köteles az üzletében a megfelelő árjegyzéket kitenni, külön-külön megjelölve mi az ára a tiszta buzalisztből s mi a rozszsal, vagy burgonyával sütött kenyérnek. Meg kell jelölni a müvajjal készült süteményt is. Nagy figyelemmel van a szabályzattervezet arra, hogy a nagyobb mennyiségben történő megrendelések elszállitása körül visszaélés ne történjék s ezért szigoruan meg van szabva a mód, amelylyel a mühelyből a megrendelőhöz a szállitás történhetik.

A leghelyesebb intézkedés ezek közt az, hogy az egyes megrendelőkhöz szóló süteményeket különkülön kell már a mühelyben papiros-zacskókba csomagolni, amelyek megvannak számozva s igy nem történhetik meg, hogy utközben bárki is hozzányuljon a süteményekhez. A kézbesitést az illető sütőiparos alkalmazottja, vagy cselédje végezheti.

A harmadik fejezet *a munkaadók és segédszemélyzetük között való munkaviszonyokról* rendelkezik. E szerint, az alkalmazott segédekre, a képesitéssel nem biró munkásokra, inasokra, és nő-alkalmazottakra, az 1884. évi XVII. t.-cz. és ez a szabályzat az irányadó, mig az ugyanott alkalmazott cselédek munkaviszonyát a cselédtörvény szabja meg. A segéd a nap 24 órájából legföljebb 14 órát köteles a házban tölteni s ebből legföljebb 10 órai munkára kötelezhető.

A nap 24 órájából a segéd egyfolytában 10 órát a házon kivül tölthet. Ez a fejezet intézkedik a bérek kifizetéséről, az élelmezésről, a munkakönyvekről, a munkaidő beosztásáról, a munkák nemeiről. A természetben való élelmezés kérdésénél elfogadta a bizottság Bachruch Károly, Popper Mór, Markovits József és Kölber Fülöp hozzászólása után az ügyosztálynak azt a javaslatát, hogy a hol a segéd a természetben való élelmezéssel szegődik, a munka-

bérekből legfölebb 12 korona számitható le. A segéd azonban nem kötelezhető a természetben való élelmezés elfogadására. Nagyfontosságu dolog a kettős ünnepeken való munkaszünet kérdése. A miniszter a következő szövegezést kivánta:

Kettős ünnepeken a munka az első ünnepnapon, ha az vasárnapra esik, délelőtt 10 órától, ha pedig köznapra esik, akkor déli 12 órától a második ünnepnap reggeli 6 órájáig teljesen szünetel.

Ezt a bizottság a közönség érdekéből nem fogadta el, hanem hozzájárult ahhoz a régebbi intézkedéshez, amely szerint a kettős ünnepek egyik napján az összes munkások egyik felerésze, másik napján a másik felerésze tartson teljes szünetet.

Az akként megállapított szabályrendelet-tervezet most a jogügyi bizottsághoz s aztán a közgyüléshez kerül.

Konvenczionális hazugságok.

I.

A vasárnapi munkaszünet.

Egyike azoknak a tételeknek, melyek igazságában látatlanul, minden kritika nélkül hiszünk: a vasárnapi munkaszünet *kötelező* voltának szükségessége. Pedig ha a logika bonczolókésével közeledünk a kérdés felé, s lehámozzuk azt a mesterséges zománczot, melylyel innen is, onnan is körülrakták, nem marad belőle magul egyéb, mint egy piczike kis igazság. „Viel Irrthum und ein Fünkchen Wahrheit“, erre az eredményre kell jutnunk a vasárnapi munkaszünet, mint államilag dekretált intézmény tekintetében főképen nálunk, Magyarországon, a mi különleges magyar ipari-, munkás- és szocziális viszonyaink közepette.

Elemezve a vasárnapi munkaszünet törvénybe iktatásának világszerte közrejátszott motivumait, két fő okot találunk mindenfelé, mely a törvényhozások szeme előtt lebegett. Egyik a valláserkölcsi, másik a *szocziálpolitikai* szempont. A mindenütt egyenesen be nem vallott, de valamennyi legizláczio elhatározására döntő *vallási* szempont teszi egyedül megmagyarázhatóvá, hogy az olyan parlamentek is, a melyek teljesen hiányában voltak a szocziálpolitikai érzékeknek, készségesen hozzájárultak ahhoz, hogy a vallás ünnepe törvényes ünneppé magasztaltassék. Ez a felfogás mintegy az állam meghajlását látja a vallás parancsa előtt, megadván az állam részéről a hitnek, a mi a hité. S erre vezethető csak vissza, hogy a konzervativ érzékü politikusok sehol sem szállottak sikra a legalsóbb osztályok e követelésével szemben. A reakczio pietizmusa ezen a ponton találkozott a radikalizmus „jogot a népnek“ kiáltásával, s ebből a természetellenes szövetségből állott elő a vasárnapi munkaszünet, mint állami intézmény. Bár a munkának vasárnapon való szünetelése gyakran beleütközik is a törvényhozásokban uralkodó osztályok külön gazdasági érdekeibe, mégis belementek ez osztályok a negyedik rend e hangos követelésének elismerésébe, mivel ez az elismerés egyuttal az állam szerintünk egyik legerősebb talpkövének, a pozitiv vallásnak kedvez. És ne áltassuk magunkat, a vasárnapi munkaszünet, ahol törvénybe foglaltatott, nem a szocziális szempont okából diadalmaskodott, hanem ennek *daczára*. És ez az első fallacia a vasárnapi munkaszünet kérdésében. Most, a kész eredménynyel szemben, ex post, visszafelé, méltányolja mindenki a szocziális szempontot, s elismeri a munkásosztálynak a munka vasárnapi szüneteléséhez való jogát. De ha a törvényhozásnak nagy többsége a munkaszünet engedélyezésének egyuttal nem tulajdonitott volna „*valláserkölcsi nevelő*“ hatást, valljuk be, aligha vált volna törvénynyé akár nálunk, akár egyebütt.

Az ugynevezett burzsoá törvényhozások tehát idegen tollakkal ékeskednek most, a mikor a vasárnapi munkaszünet intézményesitésének okául mindenfelé a szocziálpolitikai szempont mérlegelését adják. A törvényhozó szempontjából nem a szocziálpolitika, hanem a pietisztikus hithüség a szülő oka a munkaszünetnek. S alig tévedek, ha a vallásos érzületnek e méltánylását számos országban csak olyan konczessziónak tekintem, melyet az állam tett az egyháznak a belső lelki élet irányitására való joga külső elismerése gyanánt, ama számitási müvelet alapján: nekem kevésbe kerül, neki pedig örömet okoz. Ilyen morzsákat propter bonum pacis dobhat az állam az egyháznak, ha csak — *morzsáról* van szó. Ám a hol a morzsa igen nagy *gazdasági áldozattá* növekedik, ott a vallásnak tett ez az engedmény nem indokolt, mert a nemzet gazdasági erejének csökkentését jelenti.

A valláserkölcsi szempont ilyetén érvényre juttatása teljesen indokolatlan nálunk, sajátos termelési viszonyaink mellett. Elsősorban is a *mezőgazdasági* munka rövid időszakra való konczentrálódása nem engedi meg azt az időpazarlásnak beillő lukszust, hogy az intenziv munka minden hetedik napon teljesen szüneteljen. És ime, a valláserkölcs e téren rögtön be is vonja a vitorláját, mihelyest az anyagi érdek veszélyeztetése nyilvánvalóvá lesz. Igy az aratási munka ideje alatt megszünik a vasárnapi munkaszünet valláserkölcsi követelmény lenni, s az arató vasárnap is csak ugy görnyed napestig a munkában, mint bármely profán hétköznapon. Nyilván az békiti ki ezt a szigoru hithüséget, hogy az Isten áldásának betakaritása Istennek tetsző cselekedet még a szent vasárnapokon is, s ez a kis percentre való kiegyezés a vallás követelményeivel a törvényben mint egyik fontos kivétel szerepel a munkaszüneti kötelessége alul. Mily gyenge lábakon állhat egyáltalán ez a valláserkölcsi szempont, a mikor egy közönséges, halandó miniszter nehány soros prózai rendeletben tulteheti magát a hit parancsán, s annyi dispenzácziót adhat, a mennyi csak neki tetszik. Az a szent áhitat, melylyel a vasárnap állami

megünneplését tekinteni szokás, egyszerü hipokrizis tehát, mely a legkifejezettebb materializmussá vedlik abban a perczben, mihelyest az anyagi érdekek nagyobb csorbát szenvedhetnek.

A valláserkölcsi követelményt elsősorban maga az állam tiporja lábbal, a mikor fiskális érdekeibe a vasárnapi munkaszünet beleütközik. Tudjuk, mily nagy küzdelmébe került a dohánytőzsdéseknek a nehány hóval ezelőtt engedélyezett fakultativ vasárnapi szünet kivivása. És az állam vasmüvei, gépgyárai, s mühelyei bezzeg gyakran kerülnek arra a listára, melyen az üzem folytonossága okából kivételezett ipari müvek vannak felsorolva.

Ugyancsak anyagi áldozattá növekedik az egyháznak dobott morzsa, a hol a vasárnapi munkaszünet az *ipari üzemek* létérdekeit veszélyezteti. Persze itt is odaállitottuk a minisztert őrnek, a kinek kezében a toll Brennus kardjává válik, mikor rendeletileg megnyirbálja a munkaszünet általános kötelezettségét. Csakhogy ki áll jót érte, hogy ez a miniszter tényleg minden esetben méltányolni tudja valamely üzem sürgősségét, s tényleg megteszi ott a kivételt, a hol szükséges? És azután: quod uni justum, alteri aequum! Mily joggal mérlegelhesse a miniszter egyik gyár üzemét sürgősebbnek a másikénál, a mikor a munka szakadatlan folyása akár a rendelés időhöz kötöttsége, előre nem látott akadályok beállása s más egyéb körülmények folytán okvetetlenül szükséges X-re nézve is, holott a kivétel csak Y-ra meg Z-re statuáltatott. Egész általánosan véve pedig, a mi fejletlen gyáriparunk a maga berendezéseinek gyakran technikai tökéletlenségénél, munkásainak gyengébb, s igy termelési költségeinek magasabb voltánál fogva megbirja-e a munkaszünettel okozott ez időpazarlást oly mértékben, mint egyéb ipari államok kifejlett gyáripara? És a szorongott helyzetben sinylődő kisiparos képes-e anyagi érdekeinek sérelme nélkül minden hetednapon letenni az ollót, kalapácsot és gyalut, hogy az állam parancsára ölébe tett kezekkel valláserkölcsi elmélkedésekbe mélyedjen?

És ezen a ponton eljutottunk a vasárnapi munkaszünet kötelezővé tételében rejlő fallácziák másodikához: a *szocziálpolitikai* hazugsághoz. Micsoda szocziálpolitika az, mely a legbrutálisabban beleavatkozik a munkás tevékenységébe, mely pihenésre kényszeriti, a mikor talán dolgozni akarna, s keresetnélküliségre kárhoztatja, a mikor arra a keresetre neki és családjának szüksége van? A szocziális igazsággal összeegyeztethető-e az a kényszer, melyet az állam gyakorol a munkasza badságával szemben? A munkásosztály nevében, a kis ember pihenése érdekében instituált szünetelési, pihenési kötelesség egyenesen a visszafelé fordítása a szocziális követelménynek, mely nem egyéb, mint az, *hogy pihenjen, aki pihenni akar, dolgozzék, aki dolgozni akar*. Ennek az igazságnak a megvalósításához pedig nem az obligát, hanem a *fakultativ* munkaszünet vezet. A törvény gondoskodjék róla, hogy egy munkást se érhessen hátrány abból, ha vasárnap dolgozni nem akar; ez védi a pihenni akaró munkást. De viszont engedje meg a törvény, hogy a munkás kenyeret kereshessen vasárnap is, ha ezt fontosabbnak tartja a vasárnapi pihenőnél.

S mit tesz ezzel szemben a mai rend? Kiüti a kenyeret a munkás kezéből a szocziális igazság nevében. Ám a hol a termelés az „üzem sürgőssége“ stb. értsd tehát a *vállalkozó* érdeke megköveteli, ott hamar kéznél van a kivétel, akár tetszik dolgozni a munkásnak, akár nem. Ha ez is szocziális igazság, akkor nincs logikai képtelenség.

De sőt a vasárnapi munkaszünet, ugy a mint nálunk törvénybe foglalták, éppen a szocziális igazságra éhes negyedik rend érdekében a legterhesebb. A boltos, kereskedő, nyitva tartja üzletét vasárnap délig, s van módja a napi kiadásaihoz szükséges fedezetre szert tenni a bolt bevételéből. A földesúr learattatja a buzáját vasárnap is s a nagy gyáros, ha sürgős az „üzem“ befütteti a gőzgépét s dolgoztatja a munkását. Ám a kisiparos, bármily postamunkája van is, be kell, hogy csukja a műhelyét vasárnap szent napjára, s olvashat fel a zsoltárokból gyermekeinek, ha nincs is éppen ebédre valója. Ugyanígy a gyárimunkás is bátran elmehet a korcsmába, mert munkát ugyan vasárnapra nem kap, akárhogy akarna is dolgozni. Ezek az alsó osztályok ugyancsak gyakorolhatják a valláserkölcsöt, s meg nem alkudhatnak a hit parancsával, mert a rendnek éber őre aggodalmas figyelemmel őrzi a lelki épülésükre szolgáló tétlenségüket, s menten rájuk csap a büntető hatalmával, mihelyest olyan kivételt mernének a maguk számára arrogálni, a milyent csak a miniszter úr adhat, de nem nekik.

Ime a vasárnapi munkaszünet a valláserkölcsi kötelesség terheit a kis emberre háritja, ám a szocziális érdek előnyét a gazdaságilag erősebbek javára sajátitja ki. Az ilyen valláserkölcsből, s az ilyen szocziális igazságból nem kérünk. Nem vasárnapi munkaszünet kell a népnek, hanem kenyér. Ez az igazi szocziális igazság.

KÖZGAZDASÁG

A Budapesti III-ik kerületi takarékpénztár igazgatósága legutóbb tartott ülésén az 1902. deczember 31-ikével lezárt 9 hónapra terjedő üzletév mérlegét a következőkben állapitotta meg:

Vagyon: Pénztárszámla 254.324·67, más intézeteknél elhelyezett pénzek 19.882·39, váltószámla 2,233.024·16, jelzálogilag fedezett követelések és különféle adósok 242.050·07, ingatlanszámla 101.867·81, üzleti berendezés számlája 1500·—. Összesen: 2,623.649·10.

Teher: Részvénytőke 198.400·—, külön tartalékszámla 75.000·—, bevételek számla 1,133.061·51,

átmeneti kamatszámla 9.401·39, különféle hitelezők 1,196.621·37, nyereség 11.164·83, összesen 2,623.649·10

A nyereség-veszteség-számla a következőképen alakult:

Veszteség: Betéti kamat-számla 39.681·40, váltókamat 28.965·64, költségszámla 12.751·76, tiszti fizetések számla 13.144·88, illetékszámla 369·47, betéti kamatadó 3.968·14, egyenleg mint nyereség 27·414·61, ebből veszteség, régi követelések lebonyolításánál 16.249·78, tiszta nyereség 11.164 83, összesen 126.295·90

Nyereség: váltó kamat számla 115.349·58, folyó számla, kamat 6734·68, jutalék számla 1738·02, házbérjövedelmi számla 2473 62, összesen 126 295·90.

Az igy előirt 27.414 kor. 61 fillér nyereség a 9 hónapi időszakra a részvénytőke 137/10% teszi, ami az egész évre 17¹/₀ százalékot tesz ki.

Az intézet közgyülése f. évi február hó 8-án délelőtt 11 órakor lesz és az igazgatóság felhivja a t. cz. részvényeseket, hogy részvényeiket f. hó 31-ig bezárólag az intézet pénztáránál (III., Lajos-utcza 183.) letéteményezni sziveskedjenek.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat igazgatósága megvizsgálta és jóváhagyta a társulatnak 1902. évről szóló zárószámadásait. Az elmult év tiszta nyeresége az ennél a társulatnál megszokott tetemes leirások levonása után az 1901-ik évből áthozott 277,902.58 koronával együtt 2,857.753.85 korona s az igazgatóság a február 26-ra egybehivandó közgyülésnek javasolni fogja: hogy a kimutatott tiszta nyereségből az értékcsökkenési alap gyarapitására 200,000 koronát, a tartalékalap gyarapitására 200,000 koronát juttasson, az alapszabályszerü igazgatósági és hivatalnoki jutalékra 237.985 korona 12 fillért forditson, a forgalomban levő 64,000 részvény után részvényenkint 30 koronát fizessen és 299.768 kor. 73 fillért irjon az 1903. év számlája javára. Az igazgatóság a társulatnak két buzgó főhivatalnokát, Szekulesz Károly intézőt és Gömöri Béla főkönyvvivőt czégvezetőkül nevezte ki.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága január 29-iki ülésében az 1902. évről szóló zárószámadásokat tárgyalás alá vette s azokat, valamint az osztalékot megállapitotta. A mérleg 8,301.886 kor. 30 fill. bruttonyereséggel záródik (az előző év 8,287.022 kor. 58 fillérével szemben) s az 1,936.425 kor. 82 fillért kitevő terhek, leirások és üzleti költségek (1901. évben 1,914.288 kor. 12 fill.) levonása után 6,365.460 kor. 48 fill. tiszta nyereséget mutat ki (1901. évben 6,372.734 kor. 46 f., azaz 21.22 százalékot). A tavalyi 687.601 kor. 16 fill. nyereség-áthozat levonása után 1902-re 5,677.859 kor. 32 fill. tiszta nyereség mutatkozik (1901-ben 5,602 222 kor. 4 fill.). A tiszta nyereség a részvénytőke 18.93 százalékos kamatoztatásának felel meg (a mult évben 18.67 százalék.) Az igazgatóság a közgyülésnek inditványozni fogja, hogy ugy, mint tavaly, ez idén is az osztalékot részvényenként 140 koronában, azaz 14 százalékban állapitsa meg, továbbá, ugy mint előző években 800.000 koronát a tartalékalap javadalmazására forditson s a fenmaradó 668.981 kor. 63 fill. uj számlára vitessék elő. Az inditványozott javadalmazás folytán a tartalékok, a nyugdijalapot nem számitva, 27 millió 200.000 koronára fognak emelkedni.

A bank közgyülése *február 14-én* fog megtartatni. Mint az igazgatúság ezen jelentéséből látható, a bank nyeresége tavaly, bár csak 75.000 koronával emelkedett, érdekesebb azonban, hogy az 1902-ik évben uralkodott üzleti pangás daczára a banknak ily kedvező eredményt sikerült elérnie, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a kamatláb tetemes csökkenésének a bank jövedelmeit érzékenyen kellett befolyásolnia, a minek hatása nem is maradt el. Döntő fontossággal birt és ezen körülményt ellensulyozta azonban két tényező: egyrészt a bank birtokában levő befektetési értékek jelentékeny árfolyamemelkedése, másrészt a rendes üzleti jövedelmek, különösen a jelzálog-üzlet s az összes fiókok s betéti társaságok nyereségének szaporodása. Mondhatni, hogy az összeredmény azt a benyomást kelti, hogy az általános üzleti depresszió szünőben van. A mérlegben csak kisebb finánez-üzleti nyereségek vannak elszámolva; igy a Biharmegyei Takarékpénztár részvényeinek eladásából a 4 százalékos bécsi városi kölcsönkötvények eladására alakult szindikátusban s a 4¹/₂ százalékos bosnyák országos vasuti kölcsön szindikátusban való részesedésből eredő nyereségek, mig a nagy magyar konverzióban való részesedésből származó nyereség, valamint a Rimamurányi Vasmű-Társasággal korábban eszközölt tranzakczióból eredő haszon a jövő üzletévnek tartatott fenn.

Általános bank részvénytársaság.

MEGHIVÁS.

Az „Általános bank részvénytársaság“ Budapesten, VII., Erzsébet-körut 51. szám alatti irodahelyiségeiben **1903. évi február hó 7. napjának délutáni 3 órájakor**

VIII. ÉVI RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

tartja, melyre a t. cz. részvénytulajdonosok ezennel tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat;

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentései, a lefolyt év zárszámadásainak megvizsgálása és a mérleg megállapitása s a nyereség hováforditásának meghatározása.
2. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
3. A felügyelő-bizottság dijainak meghatározása.
4. A felügyelő-bizottság megválasztása.

Budapest, 1903. január hó 27-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. Kivonat az alapszabályokból:

20. §. Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, kötelesek a legkevesebb 90 nap óta a társaság részvénykönyvében saját nevükre irott részvényeket, a hozzátartozó még le nem járt szel-

vényekkel együtt, legkésőbb 5 nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság pénztáránál, vagy az igazgatóság által az összehivó hirdetményben megjelölt letéteményezési helyek valamelyikénél letenni stb.

Mérlegszámla 1902. deczember 31-én.

Vagyon: Pénztárkészlet K. 133,519·52. Váltótárcza K. 1.368,266·99. Visszleszámitolt váltók K. 1.397,126·18, összesen K. 2.765,393·17. Adósok fedezet mellett K. 300,405·20. Más intézeteknél elhelyezett pénzek K. 263,195·15. Leltár és berendezés K. 6700·—. Ingatlanok K. 130,700·—, le jelzálogkölcsön K. 81,287·12 = K. 49,412·88. Saját értékpapir K. 2925·—. Összesen K. 3.521,550·92.

Teher: Alaptőke K. 900,000·—. Intézeti tartalékalap K. 80,000·— Betétek K. 880,593·87. Hitelegyleti biztositéki alapok K. 146,626·50. Átmeneti kamatok K. 14,371·85. Visszleszámitolás K. 1.397,126·18. Különféle hitelezők K. 22,406·67. Fel nem vett osztalékok K. 7420·—, összesen K. 3.448,545·07. Nyereségáthozat 1901. évről K. 8963·96. Nyereség 1902. évben K. 64,041·89. Nyereség-egyenleg K. 73,005·85. Összesen K. 3.521,550·92.

Megvizsgáltuk és rendben találtuk.

Budapest, 1903. január 25-én.

A felügyelő-bizottság:

Lampl Hugó, elnök, **Führer József**, **Mitzky B. Miksa**, **Neumann Jakab.**

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	**34**	2.30	**43**	3.16	**52**	4.66	**25**	4.11	**34**	4.22	**43**	4.56
26	1.84	**35**	2.38	**44**	3.30	**53**	4.88	**26**	4.12	**35**	4.24	**44**	4.61
27	1.88	**36**	2.46	**45**	3.44	**54**	5.12	**27**	4.13	**36**	4.27	**45**	4.67
28	1.93	**37**	2.54	**46**	3.59	**55**	5.37	**28**	4.14	**37**	4.30	**46**	4.76
29	1.98	**38**	2.63	**47**	3.73	**56**	5.64	**29**	4.15	**38**	4.33	**47**	4.84
30	2.03	**39**	2.72	**48**	3.91	**57**	5 93	**30**	4.16	**39**	4.36	**48**	4.99
31	2.09	**40**	2.82	**49**	4.08	**58**	6.24	**31**	4.17	**40**	4.39	**49**	5.02
32	2.16	**41**	2.94	**50**	4.26	**59**	6.57	**32**	4.18	**41**	4.45	**50**	5.10
33	2.23	**42**	3.04	**51**	4.45	**60**	6.97	**33**	4.20	**42**	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 10. 6. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A protekczió.
2. Védjük meg a szegények otthonát.
3. Észrevételek az uj lakbérszabály-tervezetre.
4. Az elhanyagolt Gellérthegy.
5. Utczatáblák és házszámok megvilágitása.
6. A tőke és hitel.
7. Közgazdaság.
8. Hirek a városházáról.
9. Statisztika.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 10. 6. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A protekczió.

Kellemetlen érzéssel, szinte röstelkedve szólunk a legutóbbi választásokról. Amikor kiírták a pályázatot a fogalmazói állásokra, ama reményünknek adtunk kifejezést, hogy a tanács képes lesz ellentállani a protektorok ostromának és döntésénél csak az érdemet, a szorgalmat és a méltányosságot fogja szem előtt tartani.

A csalódás annál erősebb, mert kiviláglott, hogy a protezsálásban a külső tényezők mellett tevékeny résztvettek maguk a döntésre hivatott tanácstagok is. A legutóbbi közgyülésen az egyik városatya névszerint megnevezte azt a tanácsost, ki megválasztatta saját fiát, aki különben is most még katonai szolgálatot teljesít. Ilyen esetnek nem volna szabad előfordulni, mert egyrészt a kétesnél is kétesebb világításba helyezi a fővárosi közigazgatás élén állók morális érzékét, másrészt pedig méltó elkeseredést támaszt a mellőzöttekben. Már Deák Ferencz megmondotta, hogy az apa protegáltathatja fiát mások által, de saját hatáskörében soha ne legyen protektora a tulajdon vérének. Ez már nem is illetlenség, hanem egy neme a visszaélésnek. Aki ilyet tesz, eljátszotta a jogot, hogy alantasaitól és a közönségtől bizalomra tartson számot. Bárki és bármikor szemére lobbanthatja, hogy magánérdekek istápolója. Amikor a társadalom már állást kezd foglalni a hitbizományok ellen is, kétszeresen súlyos eltévedés egy köztisztviselő részéről, ha saját családtagjai számára fidei commissumokat akar biztosítani a városházán. Az apának e nagy botlását a fiu expiálhatná és pedig akkép, *ha a megválasztást visszautasítaná.* Ezt annál inkább meg kellene tennie, mert bármily tehetség és munkaerő lakozzék benne, mindenki azt fogja mondani, hogy az apja protezsálta állásába.

E specziális esettől eltekintve egyébként is igaza van Heltai Ferencz városatyának, hogy a február 4-iki választás betetőzte az eddigi botrányos választások sorozatát és méltó felháborodást okozott az egész tisztviselői karban. Nem akarván személyeskedni, mellőzzük a megválasztott fogalmazók egyénenként való elbirálását, noha adatok állanak rendelkezésünkre, hogy egyik és másik micsoda pártfogásnak köszönheti diadalát. Ehelyett egyetlen példával illusztráljuk, hogy a tanács mily kiméletlenül sárba taposta a méltányosságot.

A pályázók közt volt *Rajháty* Ferencz, ki már *tizenkét* év óta áll a főváros szolgálatában, s jelenleg az I-ső kerületi előljáróságnál működik fogalmazó gyakornoki minőségben. Megelőzőleg számsegéd volt, de mert a fogalmazói téren akart előrehaladni, 1895-ben lemondott állásáról és fogalmazó gyakornok lett. Ehhez az elhatározáshoz nem közönséges lelkierő kellett, *mert 1200 frtos fizetés helyett 600 frtosba lépett!* Aki erre képes, abban okvetetlenül nagyfokú ambicziónak kell lenni. Rajháty azonban a lefolyt hét esztendő alatt bebizonyitotta, hogy nemcsak ambiciózus, hanem szorgalmas, derék és jóravaló ember, egyike azon keveseknek, kik közigazgatási ügyekben egészséges judiciummal birnak. Sehol a világon, hol az áldozatrakész törekvést és érdemet méltányolni tudják, kétség tárgyát nem képezhette volna, hogy az ilyen erőt a fölöttes tisztviselők megbecsülik és a legelső alkalommal előléptetvén, rekompenzálják a

hozott anyagi áldozatért. A fővárosi tanács azonban a pályázaton elbuktatta Rajhátyt. Hát ez, enyhén szólva, megbotránkoztató igazságtalanság, amelyre abszolute semmi mentséget nem hozhatnak fel. Mert ha a nevezett gyakornok nem felelt volna meg eddigi állásának, tetszett volna őt elküldeni. De 12 évi jóravaló szolgálat után valakit pretereálni és pályájában megakasztani: sem nem illik, sem nem szabad.

Kinek, melyik tehetséges és szorgalmas, de tanácsosi apával vagy nagybácsival nem rendelkező ifjúnak lesz kedve és bátorsága a főváros szolgálatába lépni, ha látja egyfelől a szemérmetlen nepotizmust, másfelől a lelketlen igazságtalanságot, a tanácsos urak pelyhes ajkú Herbertjeinek győzelmét a munkában meggörnyedt hivatalnokok fölött? Ki fog 12 évet rászánni a *reménységre*, hogy aztán mint durva ökölcsapás érje az olyan kiábrándulás, aminőt a február 4-iki választás okozott?

Nagyobb erkölcsi kárt a főváros közigazgatása az utóbbi időben nem szenvedett, mint e választásnak fentebb vázolt lefolyása által. Hinni akarjuk, hogy a protekciós-rendszer elérkezett a véghatárhoz. De ha ebben is csalódnánk, akkor meg kell inditani a legkiméletlenebb harczot, a késhegyig menő küzdelmet mindazok ellen, kik tagjai a protekciós konzorcziumnak.

Védjük meg a szegények otthonát.

Lukács László pénzügyminiszterről már többször megirták, hogy rideg és szivtelen ember. Aki más véleményen volt eddig, azt is kiábrándithatta ennek az exczellencziás urnak legujabb intézkedése, melylyel elrendelte, hogy az adóban lefoglalt tárgyakat jövőre is el kell szállitani az adósok lakásáról a nyilvános árverési csarnokba.

Ez az árverési csarnok a legbrutálisabb és legostobább intézmény mindazok közül, amelyek valaha pénzügyminiszteri fejben megszülemlettek. Amikor életbeléptették, a miniszter még hivatkozhatott arra, hogy jó intenciók vezetik. Azt gondolta ugyanis, hogy a szegény adóhátralékosokra nézve előnyösebb, ha butoraikat nem a lakásukon kotyavetyélik el, — ahol csak az egymással kartelben álló árverési hiénák szoktak megjelenni, — hanem a központi árverési csarnokban. Azt remélte a kegyelmes miniszter, hogy az árverési csarnokban tisztességes tőkepénzesek fognak egymásnak randevut adni, s a butorok árát úgy fölverik, hogy az adótartozás is befolyik, s azonfelül a kárvallott tulajdonosnak is marad valami.

Tudvalevő, hogy a pokolba vezető út is jó szándékokból van kövezve. Lukács László jó szándékával szemben mi rögtön kijelentettük, hogy a reform teljesen és tökéletesen meg fogja ölni a szegényembereket és pedig két okból. Először azért, mert a butorok *elszállitása költséget okoz*, másodszor, mert az árverési csarnokban sem fog más liczitálni, mint a hivatásszerü árverési hiénák. Megmondottuk, hogy ez esetben a mediczina pejor morbo — az orvosság rosszabb a halálnál. Az adóhátralékos ugyanis, ha a liczitálás lakásán történt, a legtöbb esetben megmentette butorait olykép, hogy azokat jó emberei által megvétette vagy a hiénákat rábirta, hogy bérbe adják neki, egyszóval megmaradt a lakásban.

Amikor azonban a butorok elszállittattak az árverési csarnokba, örökre elvesztette azokat, mert a transzferálás költségei legtöbb esetben többre rugtak, mint a befolyt összeg. Előállott tehát ama botrányos és fölháboritó helyzet, hogy az állam földönfutóvá tett sok szegény családot, anélkül, hogy a maga követelését behajthatta volna, mert az árverési összeg csak a transzferálás költségeit fedezte. Az adóhátrálékos továbbra is megmaradt adósnak, csupán annyi változás történt, hogy mindenét elvették. Egyedül a hiénák nevettek a markukba, mert nekik kényelmesebb az árverési csarnokban liczitálni, mint a külvárosok viskóiban, siró asszonyok és gyermekek között.

Persze Lukács László ur, — aki a saját palotájában lakik és amellett, hogy a miniszteri nagy fizetést huzza, még privatim milliós vagyonnal is rendelkezik, — soha nem volt efajta árverésen és halovány sejtelemmel sem bir a fővárosi szegény néposztály viszonyairól, meg a hinéák üzelmeiről. Ami azonban az árverési csarnok életbeléptetésénél mentség volt — tudniillik a viszonyok félreismerése, — az a lefolyt évek alatt megszünt számára mentség lenni.

A főváros tanácsa és törvényhatósága ugyanis felvilágositotta őt, hogy az árverési csarnok nem felel meg az intenczióknak. Évi 60—70000 végrehajtás mellett, elenyésző azok száma, kik az adótartozást a butorok transzferálásáig engedik juttatni. Akik megteszik, ott a *nyomor a nemfizetés oka*. Ennélfogva az árverési csarnokba csak olyan ingóságok kerülnek, amelyekért pár fillérnél többet senki nem ad: a szegény nép kopott, rozoga butorai, az utolsó, amivel magának hajlékot biztosit, mert anélkül nem adnak neki lakást. Ezt az utolsó vaczkot is elvenni, a legnagyobb lelketlenség.

A humánusan gondolkodó főváros egyhangulag eltörölte a transzferálás költségeit, mert nem akart a lelketlen cselekedethez segédkezet nyujtani. E hatá-

rozat kézhezvétele után Lukács Lászlónak kötelessége lett volna beszüntetni az árverési csarnok intézményét. Ámde a pénzügyminiszter csökönyös, mint egy andaluziai öszvér és szivtelen, mint egy török kajmakám. Ő nem látja az elárverezettek könyeit és nem hallja az átkokat. Ő csak azt látja, hogy a főváros nem akar parirozni neki. Hogy az igazság, a méltányosság és a józan ész, sőt a fiskális érdek is a főváros részén van: az neki mellékes. Neki az az elve, hogy a főváros mindenben térdet s fejet hajtson akarata s intézkedései előtt. Az árverési csarnokot ő megcsinálta, ergo annak fennállania és működnie kell, még akkor is, ha a hajléktalanokká lett nyomorult családok könyei megduzzasztják a Duna vizét.

És „*utasitotta*“ a fővárost, hogy a transzferálási költségeket állitsa be a budgetbe.

Erre az eljárásra nem keressük a megfelelő szót, mert ha megtalálnók és lenyomatnánk, a kir. ügyészség becsületsértésért helyeztetne bennünket vád alá. Ámde a városatyáknak módjukban lesz megbélyegezni Lukács László urat és módokat találni, hogy az ő lelketlen intézménye megszünjék.

Mindenek előtt mozgalmat kell inditani, hogy a törvényhozás vegye oltalmába a családok otthonát. Mondja ki a törvény, hogy *legszükségesebb lakásberendezési tárgyak sem adóban, sem más tartozás fejében el nem árverezhetők.*

Észrevételek

az uj lakbérszabály-tervezetre.

Budapest székesfőváros tiszti főügyésze a lakbérszabályoknak egy tervezetét adta a nyilvánosság elé, bizonyosan azért, hogy ahoz mások is hozzászólhassanak.

A tervezetnek figyelmes átolvasása senkit nem vezethet arra a meggyőződésre, hogy az különös kedvezést foglalna magában akár a tulajdonosok, akár a bérlők javára, sőt inkább az látszik ki az egész tervezetből, hogy részrehajlatlanul rendet akar csinálni ebben a nagyon is zavaros kérdésben. Ennek daczára intézkedései még sem olyanok, hogy azok minden igényeket kielégithetnének.

Első sorban a *nyelvezet olyan, hogy javitásra szorul.* A magyar nemzet századokon keresztül tiltakozott az ellen, hogy rendeletekkel kormányoztassék; a közéletben csak törvényt és szabályokat ismert és még is az ötvenes évek nyomása alatt annyira magunkba tudtuk szivni az osztrákok rossz, nem magyaros kifejezéseit, hogy azoktól a második, harmadik generáczióban sem tudunk szabadulni. Ebbe a hibába esett a tervezet, mikor azon kezdi, hogy „Szabályrendelet“. Az a hatóság, mely a szabályokat megalkotja, nem bocsáthat ki rendeleteket, de határozhat olyan szabályokat, a melyeket követni kell. Igy tehát én ezen czimet választanám: „*Bérlet-szabályok* Budapest székesfőváros területén.“ Ehez képes mindjárt az 1. §-ban és mindenütt, a hol szabályrendeletről van szó, a *szabályok* kifejezést használnám.

Épen ugy kiküszöbölném a szabályokból a „bérlet“, még inkább a „bérleti“ nem jóhangzásu kifejezéseket is. A bérlet a tervezetben legtöbb helyen a bérszerződést, vagy annak tartamát, ritkábban a kibérelt helyiséget jelenti. A székesfővárosban megszoktuk ezt a rossz kifejezést, de ez nem ok, hogy vissza ne mehessünk a magyar anyagi jog szabatosabb, szebben — ugy szólván — jól magyarul hangzó kifejezéseihez. Az meg már határozottan bün a tervezettől, hogy bérszerződés helyett folytonosan állandóan bérleti szerződést és bérévnegyed helyett „bérleti évnegyedet“ ir, de sőt nem riad vissza attól sem, hogy a bérelt helyiségeket „bérleti helyiségnek“ és a bérviszonyt „bérleti viszonynak“ nevezze. Mind olyan kifejezések, melyek sértik a fület, de kötelező szabályokban alkalmazva, ott, a hol a szabályok érvénynyel birnak, meghonosodnak, mint a magyar nyelvnek megrontására törő magyartalan kinövések. Olyanok ezek a nyakatekert szavak, mint a virágos kertben a gyom és mert gyomok, — még csirájukban ki kell irtani.

Több helyen fordulnak elő a tervezetben „az esetre, ez esetre, ez esetben, ez utóbbi esetben, ez esetekben“. Ezek a kifejezések legtöbb helyen teljesen feleslegesek és törölhetők a nélkül, hogy zavart okoznának, de sőt a törlés előnyére válik a szakasz értelmének. A hol pedig nem hagyható el, sokkal magyarabb az „abban, ebben az esetben, vagy csak akkor, csak azon esetre“.

Mikor a magyar állam első törvényhatósága, a székesfőváros, helyi szabályokat hoz, sok minden tekintet megköveteli, hogy a szabálykifejezéseiben magyaros, a mondat szerkezetben szabatos legyen.

A közrebocsátott tervezet sem nem vagyonos, sem nem szabatos és bár a benne foglalt elvek helyesek, ezzel a magyarsággal, ebben a mondatszerkezetben, a tervezet kötelező erőre semmi esetre sem emelhető.

Ritka ember a székesfővárosban, a ki többfelé bérlő, igy a tervezet helyesen használja a kibérelt lakás, vagy helyiség megjelölésére választott egyébként rossz „bérlet“ szót egyes számban; de ettől erősen eltér például az 5. §., mely lakásokról, bérletekről beszél. Egyéb részeiben ritkán használ, bár ott is helytelenül, többesszámot, de pongyola szerkezetre vall, hogy egyes és többesszám vegyesen fordul elő. Van azután ilyen kifejezés is: „későbbi időtől béreltekért“, pedig talán „későbbi időben bérelt“-et akar mondani; hiba az is, hogy hitvestársnak nevezi a házastársat, holott azon házastársat is kötelezi, a ki a fennálló törvények szerint házastárs ugyan, de az egyházi áldásban nem részesülve, nem egyuttal hitvestárs is! Nem kevésbé felületes szövegezésre vall a 23. §. utolsó pontja, mely szerint,

ha a felmondás végső határideje ünnepre esik, akkor a következő köznapon is fellehet mondani és pedig egész nap bármikor, tehát éjjel 12 óráig, holott a tervező itt is déli 12 órát akart érteni, de ezen gondolatát nem fejezte ki. Ilyen pongyolaság mutatkozik a 30. §-ban is, a hol nyilvánvaló, hogy a szerkesztő egy „felmondás“ szót meg akart takaritani abban a hitben, hogy az egy sorral előbb használt „felmondást“ szó ezt pótolja.

Hiányos a 19. §. is, mely halál esetére megengedi az albérbe adást a lakásra és az istállóra is. Miért nem terjeszti ki ezt a kedvezményt az üzlethelyiségre, a raktárra is abban az esetben, ha az örökösök az üzlethez, a raktárhoz kötött érdekeket szolgálni nem akarják?

A tervező nem szánt hosszu életet e szabályoknak, mert különben nem mondaná a 29. §-ban, hogy a felmondás a 4873/1894. sz. ig. ügymin. rendelettel szabályozott eljárás szerint is történhet. A fővárosi tiszti ügyészség biztosan tudja, hogy ez a miniszteri rendelet rövidéletü, igy csak a pongyola szerkezetnek tudható be, hogy ez a §. nem „a mindig fennálló törvények, vagy szabályok szerint“, kifejezést használta.

Ezek az észrevételek nem érintik a lényeget és czéljuk csak az, hogy a végleges szöveg megállapitása alkalmával a hivatottak figyelmét ne kerülje ki semmi olyan, bár kicsinyesnek látszó körülmény, melyből alkalma nyiljék bárkinek is arra, hogy a magyar székesfőváros magyarságára követ vessen. A székesfőváros polgársága előtt tisztán áll, hogy az ismeret, a tudás nem hiányzik a hivatottakból, de egy ilyen évtizedekre kiható szabályzatnál nem szabad hiányozni az alaposságnak sem, mely szükséges arra, hogy ne csak a rendelkezés legyen jó, de jól legyen megirva.

Az elhanyagolt Gellérthegy.

Azt szokták mondani, hogy a főváros amerikai gyorsasággal fejlődik. A jelent illetőleg valósággal gúny az amerikai szellemmel való összehasonlitás. A lázas fölbuzdulást, mely a hatvanas évek végétől a kilenczvenes évek közepéig tartott és megteremtette mai alakjában Budapestet, az elbágyadás és tehetetlenség követte. Ugy szólván minden stagnál a fővárosban, mintha időelőtt fölemésztette volna erejét. Ámde tudjuk — és az vigaszul szolgál a jövőre nézve — hogy a fennakadás csak látszólagos és átmeneti jellegü. Gazdasági és pénzügyi okok idézték elő a különböző válságokat, melyek bénitólag hatnak a főváros fejlődésére. Kétség nem lehet afölött, hogy mihelyt ezek az okok megszünnek vagy szanáltatnak, a régi erőteljes vérkeringés fogja áthatni a fővárost.

Bennünket nem ez nyugtalanit, hanem a praktikus érzéknek a hiánya. Az a csodálatos vakság és élhetetlenség, melynek egyik égbemeredő példája a *Gellérthegy*.

Mi, akik itt születtünk a fővárosban vagy kora ifjuságunk óta itt tapossuk az utczákat, nem is tudjuk, micsoda természeti kincs ez a sziklahegy, mely meredek falával merészen rákönyököl a Dunára és két oldalt lankás vonalban ereszkedik le a sik földre. Ugy vagyunk vele, mint a svájczi paraszt a maga havasaival: nem értjük, mi csodálni valót találnak rajta az idegenek? A királyi palotával ékes várdomb és a háttért megkoszoruzó budai hegyek közönyössé tették szemünket a Gellérthegy iránt. Amig az erődben az elnyomatás korszakának e szomorú emlékeztetőjében katonaság volt: szinte gyülölettel tekintettünk fel reá, s a hazafias tüntetések idején, amikor az utcza forrongott és katonai készenlétbe helyezkedtek a kaszárnyák, szinte látni véltük, mint töltögetik a lövések mögött az ágyukat és irányozzák a középületek felé. Gessler kalapja volt számunkra ez az ócska erőd, s miatta nem vettünk tudomást a hegyről sem. De végre megszünt „vár“ lenni és *ujból a mienk lett.*

Innen-onnan egy évtizede, hogy szőnyegre került a kérdés: mi történjék a Gellérthegygyel? Arra, hogy az üres erőd falai éveken át bámuljanak a lent nyüzsgő városra, senki nem gondolt. A fantasztikus és reális tervek egész garmadája halmozódott össze a sajtóban és a főváros irattárában. Az egyik nemzeti Pantheont akart emelni az erőd helyére. A másik Árpád óriási lovasszobrát szerette volna fölállittatni, a hét vezérrel együtt. A harmadik Hungária alakját óhajtja a hegy ormán. A negyedik nagy mulatóhelylyé varázsolná át a tetőt, vendéglővel, kávéházzal, téli pálmakerttel. Aztán következtek a többi projektumok, amelyek között nem utolsó: a hegyről a Dunába leomló vizesés, egy óriási cascade lumineuse. E tervek mindegyike diszére válnék a fővárosnak, de megvalósitásához tömérdek pénz szükséges. A Pantheont és a szoborműveket csak közadakozás utján lehetne létrehozni, ami, tekintettel a társadalom anyagi kimerültségére, talán évtizedek alatt sem vezetne eredményhez. Nálunk, sajnos, nincsenek oly krözusok, mint Észak-Amerikában, kik ha egy idea megtetszik nekik, egyszerre milliókkal járulnak a megvalósitásához. A müvészi szempontból nagyarányu alkotásról tehát eleve le kell mondanunk és meg kell elégednünk azzal, hogy legalább a közönség hasznára és kedvtelésére rendezik a Gellérthegyet.

Ámde a fővárosi tanács azt tartja, hogy ha eddig parlagon hevert a hegy, miért sürgesse most valamely terv megvalósitását? Ez a Pató Pál-féle „ráérünk még“ kezd bosszantóvá lenni. A Gellérthegy az utolsó tiz év alatt nagy topografiai változáson ment keresztül. Most már nincs künn a város végén, hanem a belső, a lakott és egyre fejlődő terület közepén emelkedik. Lábai alatt, jobbról és balról, egészen uj városrészek keletkeznek. A Ferencz József hid és az Eskütéri hid közvetlen összeköttetésbe

hozzák a balparti résszel is. Ahogy ma látjuk a Gellérthegyet, minden természeti szépsége ellenére ugy tünik fel, mint egy óriási szemölcs a város ábrázatán. Utunkba esik, vágyunk fölkapaszkodni reá, hogy gyönyörködhessünk onnét feltáruló csodás panorámájában a fővárosnak és szivhassuk az üde, tiszta levegőt, de visszariaszt a fölmeneteltől a meredek, kacskaringós út és ha mégis rászántuk magunkat a kapaszkodásra, a kopár tető megrontja illuziónkat.

Mit beszélnek az emberek a főváros amerikai haladásáról! Ha ez a hegy nem az Unió valamelyik városában áll, hol a gondolat és a tett egymást követi, hanem bárhol Európában: egy éven belül át van változtatva az illető város paradicsomkertjévé! Hatóság és magánvállalkozók kezet fogva iparkodnának azzá tenni, a lakosság örömére és a maguk hasznára. Kicsoda ne vágyakoznék a rekkenő nyári hónapokban a város fülledt levegőjéből a Gellérthegy pormentes, üde légkörébe menekülni és ülvén egy ottani vendéglő vagy kávéház terraszán, gyönyörködni a főváros esti látképének csodás képében, ha olcsón és kényelmesen eljuthat oda? És vajjon nem lenne látogatója a hegy tetején létesitett téli pálmakertnek is?

Tiz éve annak, hogy egy angol engedélyt kért és tervet nyujtott be egy *siklő* épitésére. Ahelyett, hogy megölelték volna ezt a derék férfiut s nyomban kiadták volna az engedélyt, éveken át vándoroltatták beadványát egyik hivatalból a másikba, tanulmányoztatták mérnöki, középitészeti, szépészeti s egyéb bizottságokkal, mig végre Albion fia megunta a dolgot és hátat forditott Budapestnek. Ugy halljuk, most egy fővárosi polgár akar megpróbálkozni a sikló létesitésével. Kérjük a tanácsot, csimpaszkodjék ebbe az emberbe és kövessen el mindent, hogy ajánlatát megvalósitsa. Mert a sikló az első és legszükségesebb kellék ahoz, hogy a Gellérthegyet a főváros közönsége végre a saját birtokába vehesse. Ha ez meg van, akkor a közönséggel együtt meg fognak jelenni a hegyoldalon és a tetőn a vállalkozók is, s azzá teszik a Gellérthegyet, aminek mindnyájan óhajtjuk: a főváros legszebb, legegészségesebb és legközelebb fekvő mulatóhelyévé.

Utczatáblák és házszámok megvilágitása.

A legelső földalatti villamosvasut Budapesten létesült. Erre büszkék lehetünk. A tanácstól függ, hogy egy más praktikus ujitással is meglepjük Európát. Kisszerünek látszó dolog, de hasznos, illetőleg szükséges.

Azt javasoljuk ugyanis, hogy az utczatáblák és a házszámok az éjjeli órákban legyenek megvilágitva.

A czélszerüségi ok nem szorul sok magyarázatra. A téli hónapokban, amikor már kora este meg kell gyujtani az utczák gázlámpáit, nemcsak a külvárosokban, hol a világitás szegényesebb, hanem a belsőbb részében is, ritka jó szem az, mely elolvasni képes az utczák tábláira irt nevet és a házszámokat. Ha köd van, olyankor hasztalan ágoskodunk és meregetjük szemünket; várnunk kell, mig a járókelők valamelyike utbaigazit a keresett utcza és ház irányában. De miután a fővárosban nem ritka a felebarátjának bosszuságot okozni akaró ember, gyakran megtörténik, hogy tréfakedvelő bácsik annak az utczának a sarkáról, amelyet keresünk de, amelynek nevét a tábláról nem tudjuk leolvasni, elküldenek bennünket a másik városrészbe. A kérdezősködésre vagyunk utalva nyáron is, ha a hold nem segit a főváros megvilágitásában.

Mindezen kellemetlenségnek végét lehet vetni, ha a főváros elsősorban az utczatáblák kivilágitásáról intézkedik, azután pedig elrendeli, hogy a háztulajdonosok kötelesek a házszámot megvilágitani. Az előbbihez — azt hisszük — mindenki szó nélkül hozzájárul, s örülni fog, mint a hogy örülnek a külterek lakói, ha a petroleumlámpásokat gázégőkkel cserélik ki. A házszámok kötelező megvilágitása ellenben valószinüleg nem fog inyére esni valamennyi háztulajdonosnak. A krajczároskodó urak zugolódni fognak az ujabb „teher“ ellen. De ezek morogtak ama szabályrendelet ellen is, mely kötelezővé tette a lépcsőházak megvilágitását, ennélfogva a szavukra semmit sem kell adni. Elvégre hétszázezer ember kényelme és érdeke előbbrevaló, mint nehány ezer háztulajdonos önzése. Egy olyan nagy és élénk éjjeli életü városban, amilyen Budapest, föltétlenül szükséges, hogy ugy a benszülöttek, mint a vidékiek és még inkább az idegenek, képesek legyenek naplemente után is eligazodni az utczákon.

A reform nem kerülne sokba a fővárosnak és lényegtelen kiadást okozna a háziuraknak. A világitási technika ma már annyira fejlett és sokoldalu, hogy válogatni lehet többféle rendszer között. Csináltathatnak foszforeszkáló betüket és számokat vagy üveglap mögött gyujthatják fel a gáz-, esetleg villamfényt. Bármelyik elektrotechnikus vagy gázfelszerelő 24 óra alatt megcsinálja a praktikus mintát. Noha teljesen laikusok vagyunk ezen a téren, bizton merjük állitani, hogy egy utczatábla 10 koronánál és egy házszám 5 koronánál többe nem kerülhet. A világitás költsége pedig egy év alatt nem rughat többre 50 koronánál.

Több a bizonyosnál, hogy ha Budapest életbelépteti ezt a reformot, követni fogják példáját nemcsak a hazai nagyobb városok, hanem külföldiek is.

Nekünk tulajdonkép szabadalmat kellett volna vennünk erre az ideára és kész ajánlattal járulunk a fővárosi tanács elé. Esetleg sok pénzt, talán százezreket kereshetnénk vele. De mi önzetlenül átengedjük a megvalósitást a fővárosnak és ajánljuk: *állittassa*

ki a szabadalmat a maga részére. Ha majd tőle a szabadalmat megvásárolják drága pénzen a külföldi gyárosok és városok, akkor nem lesz kifogásunk az ellen, ha a haszonból egyrészt — elismerés gyanánt — nekünk juttasson.

A tőke és a hitel Budapesten.

Abnormis időket élünk. Nemcsak az időjárás, nemcsak a klimatikus viszonyok, hanem közgazdasági életünk is, — mintha háborúskodni akarnának a sajnálatraméltó emberiséggel — elhagyták egyenletes mentetet és különösségeket szülnek.

Az emberek éheznek, munka után epedeznek, míg végre kivándorolnak és a nagy tőke felhalmozva lustán fekszik.

A nagy tőke nem megy belé a vállalatokba, hogy tisztességesen megkereshesse kamatozását; hanem *leselkedik* a rablógazdaságra, mert hiszen: „Vom Raub lebt man am bequemsten".

Ennekelőtte drága volt a pénz és ezért az ipar és kereskedelem nem kapta meg a pénzt; természetes, hogy ennek következtében nem prosperálhatott. Most pedig van olcsó pénz, de a nagytőke pénzesei nyugodtan ülnek rajta; nem adják sem az iparnak, sem a kereskedelemnek, legkevésbbé a mezőgazdaságnak, — és igy, az évekkel ezelőtt beköszöntött nyomor és szemérmetesen leplezett éhség, permanenssé vált. A tőkések összehalmozzák a bankokban a nagy összegeiket annyira, hogy a pénzintézetek nem tudnak mit csináljanak a pénzzel. Kétezerháromszáz millió korona hever igy jelenleg a bankokban!

Ily viszonyok között, mikor a tőke a helyett, hogy az iparban és a kereskedelemben keresné elhelyezését, parlagon fekszik. Hogy is ne lenne állandó az általános polgári nyomor, mikor a szegényebb sorsú polgár csak 15 százalék fejében kaphat hitelt. — azt is csak akkor, ha szerszámját, ingét, kabátját, nadrágját zálogba teszi.

A zálogház ma már nagyon frekventált intézmény és jó hirnévnek örvend. A zálogházak renoméja nagyon emelkedett az óta, a hogy nemrégiben a király is egy bécsi zálogház megnyitása alkalmával abbeli óhajának adott kifejezést, hogy az intelligenczia is keresné fel a zálogházakat. Hát bizony — sajnos, — hogy az intelligenczia is már sűrüen felkeresni kénytelen, minden *buzdítás nélkül*, a zálogházakat De ez a sajnálatraméltó körülmény legjobban mutatja egy ország tökéletes pénz- és hitelhiányát . . . koldusságát.

A zálogházak még csak nemrégen számoltak be a 35—40 százalékos kamatozásról és igy jól jövedelmező intézmények voltak! mert: a „gomba jó tenyészik a trágyában".

A ki pedig a zálogházba nem akar menni, vagy pedig nincs is mit oda vinnie, az nem kap hitelt, mert az ő „váltója nem kereskedelmi váltó," a melylyel a börzén lehetne gseftelni. Birhat ezrekre menő évi fizetéssel; lehet birtoka (megjegyzendő tehermentesen); lehet gyára — s tudom is én mije még! — betáblázás nélkül nem kap hitelt; nincs pardon! Az ilyen reális, tényleges vagyonnal biró individuum hitelt nem kap, akármit is csinál.

Ilyen könnyelmü közgazdasági politikánk mellett megfigyelendő momentum az, hogy Amerika nemcsak embereinket, saját segédkezésünk mellett kiviszi, nemcsak áruczikkeivel megjelent a mi utczáinkon, hanem most már az amerikai ujságokban hirdeti, hogy kiskamatu (a mi természetes az amerikai pénzviszonyok mellett) és — a mi a dologban lényeges, — *könnyü* szerivel, rövid uton, a hitelt kereső embereink, kölcsönöket kaphatnak *itten*.

Ámerika tehát itt saját otthonunkban, elfoglalja házunk küszöbét és igy nálunk is *alaposan* megveti talaját világhóditó politikájának, — *Ucháczius* ágyúk, *Mannlicher* puskák és — a mi a fő — pénz nélkül; *sőt* még anyagi haszonnal!

Sok mindenféle oka van az amerikai hóditásnak; de ez esetben eredményeit annak köszönheti, hogy hitelügyeit *minden* amerikai ember átalánosítja s igy a pénzt, de különösen a hitelt, milliók élvezhetik, hasznosítván azt nemcsak maguk számára, de ez által a köznek is tesznek megbecsülhetetlen szolgálatokat.

Nálunk mit látunk? Azt, hogy pár ezer ember élvezi a hitelt; gazdagok; — 18 milliónyi polgárság pedig hitel nélkül áll tehetetlenül; egyedüli reménye csak a kivándorlás.

Nem azon kell csodálkozni, hogy az a néhány ezer ember hizlalódik a milliók hátán, mert mindenki a saját hasznát igyekszik elősegíteni. De vérlázító az az indolenczia, melylyel a nagy, 18 milliónyi tömeg ezt eltüri, — és csodálkozni kell azon, hogy a mérvadó tényezők nem veszik észre azt a *messzi* kiható veszedelmet, mely természetszerüleg be fog következni, ha a hitelügy nem rendeztetik, nem általánosíttatik. Nem doktrinér fejtegetések kellenek, — de hazafias fohászkodások sem — a minőkkel épen azok a bankemberek traktálják a közönséget, a kik korlátlan hitelük folytán, másokból olvasztott zsirban úsznak. Hanem kell öntudatos, *bátor* cselekvés: lehetetlenné tenni annak az egynehány embernek a kizsákmányolás módját, a sok millió ember felett.

Mindaddig, mig a hitelügy nálunk rendeztetni nem fog, mindaddig nem is lehet közgazdasági javulást várni. Mindaddig sem 200, sem több százezrekkel nem lehet a rosz viszonyokat megjavítani. Gyökeres javulást csak a megteremtendő hitel képes biztosítani, a mikor majd hitel folytán minden ember dolgozhatik, működhetik és biztosíthatja megélhetését, gyarapíthatja a nemzeti vagyont.

Tervbe vett építkezési beruházások pillanatnyi s *részleges* segítséget nyújthatnak ugyan, de általános és állandó javulást csak az általános hitel az egész vonalon való megteremtése idézheti elő.

Ne is reménykedjenek sem az építészek, sem az építőmesterek, sem pedig a nyomorgó szélesebbkörű közönség, hogy a 200 milliós beruházási kölcsönből nekik valami segitségük, vagy pedig hasznuk lehessen. Legfeljebb egy csomó napszámos munkásnak módjában lesz mellette tengődni életét. De a középosztályú polgárságon a beruházási kölcsön segíteni nem fog. Az építészek különösen semmit sem reményelhetnek, mert a nekik való munkát az állam saját közegei által fogja elvégeztetni. A kiéhezett vállalkozók serege pedig ajánlattevésnél leliziálja magát, hogy a „győztesek“ örülnek, ha a kapott munkánál, fáradságuk mellett még bőrüket is nem hagyják a vállalatnál.

A mi rosz közgazdasági politikánk segítségével közeledünk ahhoz az időhöz, midőn az intelligenczia *tömeges* kivándorlása napirenden lesz. Az intelligenczia kivándorlása manapság csak részleges; de ha a hitelt nem állitjuk a polgárság összességének a szolgálatába, s ha a hitel nálunk csak néhány ezer embert fogja gazdagítani, — hát ez esetben a polgárság zöme természetszerüleg ki kell hogy vándoroljon, mert hitel nélkül sem az egyesek, sem a nemzetek nem élhetnek.

KÖZGAZDASÁG

A Hazai Bank Részvénytársaság igazgatósága megállapitotta az 1902. évről szóló zárószámadásokat. Ezek szerint a lefolyt esztendő tiszta nyeresége az előző évről áthozott nyereségösszeg hozzászámitásával 774.348·29 korona, ami a részvénytőke 7.743 százalékos kamatozásának felel meg. A készpénzforgalom 990,201.490·71 koronára, a leszámitolt váltók összege pedig 126,680.713.48 koronára rugott. Az igazgatóság a közgyülésnek azt fogja inditványozni, hogy a tartalékalapnak 75.000 koronával és a nyugdijalapnak 20.000 koronával leendő javadalmazása mellett a 8. számu osztalékszelvény ugy mint a mult évben 10 koronával vagyis 5 százalékkal váltassék be. A mérleg, valamint a nyereség és veszteség-számla adatai a következők:

Mérleg-számla. Vagyon: Pénztárkészlet 795,709.05 korona. Váltótárcza: Leszámitolt és külföldi váltók 17,774.037·36 korona. Értékpapirtárcza 2.375.241·08 korona. Nyugdijalap értékpapirjai 194,338 korona. Befizetések vállalatokba és szindikátusokba 4,884.403.09 kor. Adósok: Folyó számlában (fedezett) 16,072.709·20 korona; szerződéses határidőre kötött ügyletekben (fedezett) 24.620.088 50 korona; bankári követelésekben 619.892.53 korona; összesen 41,312.690·23 korona. Különféle aktivák 7,768.350 korona. Váltóüzlet 419.044·06 korona. Leltári berendezés: Eddigi beszerzések 95.913·38 korona; eddigi leirások 95.903·38 korona: 10 korona. Összesen 75,523.822·87 korona. Teher: Részvénytőke 10,000.000 korona. Tartalékalap 1,375.000 korona. Nyugdijalap 254.108·45 korona. Forgalomban levő saját elfogadványaink 5,075.000 korona. Betétek pénztárjegyekre és checkszámlákra 25,391.711·03 korona. Hitelezők: Szerződéses határidőre szóló üzleti célokra lekötött tőkék 27,243.626·55 korona: különféle folyószámlái hitelezők 3,704.086·88 korona; összesen 30.947.713·43 korona. Fel nem vett osztalékok 1064 kor. Átmeneti tételek 1,704.877·67 korona. Nyereség egyenleg 774.348·29 korona. Összesen 75,523.822·87 korona.

Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik: ügyvivő igazgatóság, tisztviselők és szolgák fizetése 208.594·33 korona. Költségek: helyiségbér, irószerek, nyomtatványok, postaköltségek stb. 165.267.96 korona. Adó 96.145·74 kor. Leirások: 15.532 06 korona. Nyereség: mult évi nyereség-elővitel 56.110·20 kor., folyó évi tiszta jövedelem 718.238·09 kor., összesen 774.348·29 kor. Összesen 1,259.888·38 kor. Követel: Nyereség-elővitel 1901 évről 56.110·20 korona. Kamatjövedelem 834.961.58 korona. Jutalékok és szindikátusi jövedelmek 252,003·77 korona. Nyereség idegen értékekben 38.039·57 korona. Nyereség értékpapirokon 55.854·84 korona. Nyereség a váltóüzletből: a befektetett tőke kamatai és az üzleti költségek levonása után 22.919·42 korona. Összesen 1,259.888·38 korona.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság e hó 5-én tartotta X-ik rendes közgyülését dr. *Münnich* Aurél országgyülési képviselő elnöklete alatt. Elnök megnyitván a gyülést konstatálja, hogy arra 107 részvényes 3177 darab részvényt letéteményezett és hogy az ennélfogva határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésével dr. *Dalnoky* Béla az intézet ügyésze bizatott meg. A *Székely* Ferencz vezérigazgató által előterjesztett igazgatósági jelentés kiemeli, hogy az intézet a lefolyt évben is sikeresen működött és kielégitő eredményeket ért el, ugy hogy az évi nyeremény végösszegben 475,060·22 korona, a mult évi 458,195·78 koronával szemben.

Az intézet 1902-ben körülbelül 43 millió korona váltót számitolt le, mig az előző évben csak 40 milliót. A kibocsátott záloglevelek összege körülbelül 26 millió korona. Betétek állománya megközeliti a 10 millió koronát.

A zárszámadások kellő leirása után 475,060.22 korona tiszta nyereményt eredményeznek, mely összegből 72,705.07 korona az igazgatóság, választmány és a tisztviselők jutalékára forditandó. Az igazgatóság azt javasolja, hogy a maradékból 60.000 korona takarékalaphoz, 10.000 korona a nyugdijalaphoz csatoltassék, 300.000 korona, azaz részvényenkint 12 korona (6 százalék) osztalékul fizettessék ki. A fennmaradó 32.355·15 korona pedig uj

számlára vitessék elő. A közgyülés az összes javaslatokat egyhangulag elfogadta és a kilépő igazgatósági, felügyelő-bizottsági és választmányi tagokat ujból megválasztotta. A felügyelő-bizottságba *Hafner* József ujonnan megválasztatott. A közgyülést követő igazgatósági ülésben *Fischer* Gyula czégvezetőhelyettes igazgatóvá neveztetett ki.

Hirek a városházáról.

—

A közmunkatanács akadékoskodása. A főváros közmunkák tanácsa egy egészen jelentéktelen dolog miatt megint összeütközésbe jött a fővárosi tanáccsal. A háboruság oka egy centimális mérleg felállitása fölött tört ki. A budai várkapitányság arra kért engedelmet a fővárostól, hogy a várkert rácskapuja mellett hidmérleget állithasson fel, a melyben lemérhesse a várba szállitott szenet. A fővárosi mérnöki hivatal azt tanácsolta e tárgyban, hogy a mérleg a kapu baloldalán helyeztessék el, mert igy a Palota-utról jövő szenes kocsik mindjárt rá mehessenek a mérlegre s egy csekély hajlásu mozdulattal kijutnak a rácskapun. E megoldás praktikus volta evidens mindenki előtt, csak a főváros közmunkák tanácsa előtt nem, a mely egész komolyan állást foglalt a tanács eme határozata ellen. Nem az ellen van kifogása, hogy a királyi palota kertjében mérleg állittassék fel oldalt, hanem a kapu jobb oldalán nyerjen elhelyezést a mérleg. E kivánságának abszolute nincs értelme, s nem tekinthető egyébnek mint oknélküli akadékoskodásnak.

Az illetőség igazolása. Az iparosok egyik nagy baján segitett a kereskedelmi miniszter legutóbb tett intézkedésével. A munkások eddig csak ugy nyerhettek végleges munkakönyvet, ha illetőségüket kellőképen igazolni tudták. Ellenkező esetben csakis ideiglenes igazolványt kaptak. Tudvalevő dolog, hogy az illetékesség szabályszerü igazolása mily körülményességgel járó, hosszadalmas proczesszust képez s épen ez okból sok munkás nem is szerez végleges munkakönyvet. Ennek azonban kárát valja, mert a munkaadók egy része idegenkedik oly munkások alkalmazásától, a kik csak ideiglenes igazolványt képesek felmutatni. Tekintettel arra, hogy az ipari pangás amugy is keményen sujtja a munkásosztályt, a mely legnagyobb erőmegfeszítése mellett is csak nehezen bir foglalkozáshoz jutni, a kereskedelmi miniszter jónak látta megszüntetni a munkakönyvek elnyerhetése körül, eddig felmerült nehézségeket. Leiratában értesitette a fővárost, hogy az iparhatóságoknak a jövőben nem szabad többé követelni az illetőség igazolását, hanem e nélkül is ki kell adni a végleges munkakönyvet bármely munkásnak, aki ezért hozzájuk fordul. Követendő szabály gyanánt kimondja továbbá a miniszter, hogy az irni tudó munkás uj munkakönyvének első lapjára köteles odairni nevét s csak ezután veheti át a munkakönyvet.

Hogy készülnek nálunk a monumentális épületek? A pénzügyminisztérium uj palotájának épitő-bizottsága fölkérte legutóbb a fővárost, hogy a palota Fortuna-utczai homlokzata előtt sürgősen készittessen csatornázást. A főváros mérnöki hivatala most tett erre vonatkozólag a tanácsnak jelentést, a mely nem valami fényes világitásba helyezi a palota épitő-bizottságának működését. Előadja ugyanis a mérnöki hivatal, hogy a bizottság kérelme érthetetlen, amennyiben az épülő pénzügyminisztériumi palota minden oldalról, tehát a Fortuna-utczáról is régen el van látva csatornázással. A hires épitőbizottság ilyenformán belekapott egy nagyszabásu épület épitésébe, a nélkül, hogy tájékozást szerzett volna magának a palota telkét környező földalatti épitmények létezését és fekvését illetőleg.

Hentesek a miniszternél. A budapesti hentesiparosok néhány héttel ezelőtt monstre deputáczió utján kérték a tanácstól s a polgármestertől, hogy a sertésközvágóhidi vásáron az élősuly szerinti eladás szokása ujból behozassék. A kérelemnek azonban mindezideig nem tett eleget a főváros s valószinü, hogy nem is fog. Miután a hentesiparosok exisztencziájukat látják veszedelemben az élősulyban való eladásra vonatkozó tilalom által, ujabb lépéseket készülnek tenni méltányosnak vélt kivánságuk teljesülése érdekében. Ipartestületük legutóbbi előljárósági ülésén elhatározták, hogy monstre deputácziót küldenek *Darányi Ignácz* földmüvelési miniszterhez s megismétlik a tanács elé terjesztett kérelmüket. A budapesti hentesiparosok erősen hiszik, hogy a miniszter előmozditja majd panaszaik orvoslását, a melyeknek jogosult voltát — szerintük — már is beigazolták a tények.

Elpusztult fásitás. A külső Váczi-útnak Dráva-utcza s Ujpest község között fekvő szakaszán úgyszólván semmi gondozásban nem részesülnek az élőfák s az utóbbi időben uralkodott viharok csaknem valamennyit elpusztitották. A VI. kerületi előljáróság most előterjesztést tett a tanácsnak, hogy az egész szakaszon pótoltassanak az elpusztult fák, a melyekre a rendkivüli poros úton egészségi szempontból nagy szükség van Kéri egyuttal, hogy utasittassék a városi főkertész, hogy a Váczi-út élőfáira is kellő gondot forditson.

Az Aréna-út rendezése. Az Aréna-út ama szakasza miatt, a mely a Váczi-út és az Angyalföldi-út között fekszik, tenger sok panasz érkezett már a tanácshoz. Az egész út rendezve van már, csak épen ez a rész áll régóta rendetlenül, daczára annak, hogy jórészt be van épitve s igy a lakosság joggal követelheti a rendes csatornázást, burkolatot, stb. A rendezési tervek készen vannak s a munká-

latokhoz szükséges 28 ezer koronára a födözet is kijelöltetett; egy idegen telek s ház volt azonban útban, melyet meg kellett szerezni. A tulajdonos makacssága folytán csak most sikerült e telekre vonatkozólag az egyezség s a mérnöki hivatal jelentése szerint a telken volt épület a napokban hordatott le. Most már semmi sem áll utjában az Aréna-út rendezésének s a tanács ki is mondotta a munkálatok végrehajtását. Az árlejtés megtartása után hozzálátnak a dologhoz s remélhető, hogy az út a nyár folyamán rendbe lesz hozható.

Egy tiz milliós államkölcsön konverziója. A magyar kincstár az osztrák-magyar államvasutak államosítása alkalmával öt millió forint kölcsönt vett fel az osztrák-magyar államvasut-társaságtól, mely összeg az Ipolyság- Balassagyarmat-i vasutvonal kiépítésére fordíttatott. A kölcsön feltételei szerint a magyar államkincstár 75 esztendőn keresztül évenként 250,000 forintot köteles fizetni törlesztés és kamat fejében, a mi 5%-nak felel meg. Az államosítási szerződésben azonban fentartotta magának a magyar állam azt a jogot, hogy ezt a kölcsönt félévi felmondás után, mely minden év január vagy julius 1-én következhetik be, visszafizesse. A pénzügyi bizottság egyik utóbbi ülésén *Barta* Ödön képviselő figyelmeztette a pénzügyminisztert erre a terhes kölcsönre, mely a magyar államhitel mai állapotában valóságos anakronizmus. A *Lukács* László pénzügyminiszter a „*Főv. Tud.*“ értesülése szerint utasította a miniszterium államhiteli osztályát, hogy a *kölcsön átváltoztatása illetve visszafizetése* tárgyában sürgősen tegye meg előterjesztését. A kölcsön konverziója évente legalább is *100.000 korona megtakarítást* jelent az államkincstárra nézve, a mi ily csekély tartozásnál igen tekintélyes összeg. A pénzügyminiszter a 10 millió korona kölcsönt *julius 1-én felmondja* az osztrák-magyar államvasuttársaságnak, s egyenlőre a folyó pénzkészletekből fogja az összeget visszafizetni.

Vidéki városok kölcsönei. *Debreczen* városa *10 millió* koronás kölcsönének konverziója tárgyában tárgyalásokat folytat az osztrák-magyar bankkal. — *Torda* városa közmunkák czéljára *két* millió korona kölcsön felvételét határozta el. — *Szatmár* városa 1,900.000 korona kölcsönének konverziója iránt tárgyalásokat folytat a Magyar Jelzálog Hitelbankkal.

Megszünt forgalmi akadály. A magy. kir. államvasutak értesitése szerint a ruma—klenáki helyi érdekü vasut Klenák és Klenák—Szávapart állomásai között a vonatforgalom január hó 31-én ujból megindittatott.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 400 gyermek, meghalt 341 egyén, a születések tehát 59-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 206 fiu, 194 leány. Halvaszületett 15 gyermek, köztük 8 fiu, 7 leány.

Az élveszülöttek közt volt 163 róm. kath., — görög kath., - görög keleti, 17 ágost. evang., 29 helvét, 1 unitárius, 80 izraelita, — egyéb. Összesen 290. Halvaszületett összesen 10.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1082 beteget, szaporodás 379, csökkenés 349, maradt a mult hét végén 1085. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 128 beteget, szaporodás 47, csökkenés 43, maradt a mult hét végén 126. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1159 beteget, szaporodás 281, csökkenés 235, maradt e hét végén 1183. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 923 beteget, szaporodás 166, csökkenés 152, maradt e hét végén 917. Összesen ápoltak a mult hét végén 3292 beteget, szaporodás 873, csökkenés 779, maradt e hét végén 3311.

Meghivó.

A „Salgó-Tarjáni kőszénbánya részvénytársulat“

folyó évi február hó 26-án délelőtt 10 órakor tartja Budapesten, V., Erzsébet-tér 16. szám alatt lévő központi irodai helyiségében

XXXV. rendes évi közgyülését,

melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket tisztelettel meghivja.

NAPIREND:

1. Az 1902-ik évről szóló igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés előterjesztése.
2. Az 1902-ik évi mérleg előterjesztése, inditvány annak jóváhagyása és az osztalék megállapitása iránt.
3. Inditvány az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak megadandó felmentvény tárgyában.
4. Felügyelő-bizottság választása.

Budapesten, 1903. február 3-án.

Az igazgatóság.

☛ Felkérjük azokat a t. cz. részvényeseket, a kik e közgyülésen részt venni akarnak, hogy sorrend szerint jegyzékbe foglalt részvényeiket a szelvényekkel együtt bezárólag f. évi február hó 17-ig vagy **a társulat fentjelzett helyen lévő központi pénztáránál**, vagy pedig **Bécsben a K. k. priv. allg. Boden-Credit-Anstaltnál (I. Teinfaltstrasse 6.)** tegyék le. Huszonöt részvény egy szavazatra jogosit.

Értesitjük egyuttal a t. cz. részvényeseket, hogy az alapszabályok 15. §-a értelmében az 1902-ik évi mérleg az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentéssel együtt f. évi február hó 17-től kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésökre áll.

Utánnyomás nem dijaztatik.

A magyar országos központi takarékpénztár

XXXI. rendes közgyülését

1903. évi február hó 21-én délután 4 órakor, az intézet helyiségében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. szám, I. emelet) tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. Zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. Mérleg megállapitása, nyeremény-felosztás és kifizetés iránti határozathozatal.
4. A felügyelő-bizottság, a választmányi tagok ülési jelenléti jegyei és a választmányi napibiztosok tiszteletdijának megállapitása.
5. Négy igazgatósági tag választása. Az ujból alakitandó felügyelőbizottságba és választmányba négy felügyelő-bizottsági és hatvan választmányi tag választása.

☞ Azon t. részvényesek, kik ezen küzgyülésen résztvenni szándékoznak, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 23. §-a értelmében* folyó évi február hó 18-a déli 12 óráig az intézet pénztáránál letenni, mely alkalommal a mérleg is rendelkezésükre álland.

Az igazgatóság.

* **23.** §. Közgyülésben részt vehetnek mindazon részvényesek, kik három nappal a közgyülés megtartása előtt, a le nem járt szelvényekkel együtt, oly részvényt tesznek le a társulatnál, mely legalább két hóval előbb iratott a letevő saját nevére.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI.**, Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. **X.**, Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 17. 7. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Veszedelmes izgatás.
2. A villamosvasutak reformja.
3. A főváros kizsákmányolása.
4. A vásárpénztári monopolium.
5. Hangok Budáról.
6. A közegészségügy javulása.
7. Függőben tartott szubvencziók.
8. Hirek a városházáról.
9. Statisztika.
10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Meghivás

a „Forgalmi bank részvénytársaság.“ **1903. évi február hó 28-án d. e. 10 órakor** a magyar leszámitoló és pénzváltó bank tanácstermében (Budapesten V. ker., Dorottya-u. 6. sz. alatt tartandó

IV-ik rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Jegyző és jegyzőkönyv hitelesitők, illetve szavazatszedők kinevezése és a közgyülés megnyitása.
2. A közgyülés határozatképességének megállapitása.
3. Az igazgatóság jelentése a társaság 1902. évi üzleteiről.
4. Az igazgatóság évi számadása és az osztalék megállapitása.
5. A felügyelő-bizottság jelentése.
6. A felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
7. Az igazgatóság alapszabályszerü lemondása és az uj igazgatóság megválasztása; dijazásának megállapitása.
8. Az uj felügyelő-bizottság megválasztása és dijazásának megállapitása.

☛ Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni kivánnak, felkéretnek, hogy részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt az alapszabályok 14. §-a értelmében legkésőbben folyó évi február hó 21-ig a társaság pénztáránál Fiumében, vagy a Magyar leszámitoló és pénzváltó banknál Budapesten letéteményezzék.

Budapest, 1903. február 13. **Az igazgatóság.**

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 17. 7. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Veszedelmes izgatás.

Jó tettért hálát ne várj. Ez régi tanács, amelyet most ujra eszünkbe juttatnak a fővárosi szoczialista-párt turbulens elemei. De bármennyire vértezve legyünk saját magánéletünkben a hálátlanság bántó megnyilvánulásai ellen, lehetetlen megütközés, felháborodás és aggodalom nélkül látnunk azt a hálátlanságot, melyet a főváros szocziálistái a székesfővárossal és a jótékony társadalommal szemben tanusitanak.

Hetek óta folyik az izgatás a szemétsajtóban és a szoczialista közlönyökben a humanizmus szolgálatába szegődött uri népek és a főváros által létesitendő munkásotthonok ellen. Amazokat kigunyolják, ezeket elhibázottaknak mondják. Nekik nem elég, hogy a jómódú polgárok és mágnások feleségei népkonyhákat rendeznek be, levest meg theát osztogatnak és melegedő helyiségekről gondoskodnak. El akarják hitetni a közsegélyre szorulókkal, hogy a jótékonyság gyakorlása az urirendnél csak szórakozás és komédia. Belecsöpögtetik a mérget abba a szánalomra méltó proletárba, ki az egyik helyen tejet, a másikban kenyeret, a harmadikban levest, a negyedik és ötödik helyen theát meg fütőszert kapott ingyen, hogy mindezért *hála fejében gyülölnie kell* azokat, kik összeállottak az ő nyomorúságát enyhiteni!

Valóban igaza van annak a franczia arisztokratának, aki azt mondotta: „A jótékonyság gyakorlása nem azért nehéz, mert áldozatokat igényel, hanem az emberek hitványsága miatt.“ Első pillanatra megfoghatatlannak látszik: miért bántják a a szoczialisták a szegények pártfogóit? Minő czél az, melynek érdekében egyfelől az elégületlenséget szitják, másfelöl elkedvetlenedést idéznek elő? Hiszen nyilvánvaló, hogy Budapesten ezer és ezer ember rá van szorulva az ingyen tejre, kenyérre és levesre. Ha ezt sem kapnák, meghalnának éhen vagy a bűn utjára kellene tántorodniok. Miért koczkáztatják tehát támadásaikkal a jótékonysági intézmények további működését?

A magyarázatot a szoczialisták önző törekvéseiben leljük fel. Nekik szükségük van mentől több elégedetlen, elkeseredett és elszánt emberre. Nekik az alsóbb néposztályok nyomora eszköz, amelyet az állam és a mai társadalmi rend ellen fölhasználhatnak. Mennél nagyobb a nyomor, annál könnyebb az agitáczió a polgárság és a főurak ellen. A társadalmi különbséget és a vagyoni egyenlőséget ők nem elenyészteni, hanem szélesbiteni törekszenek, mert végczéljuk: a mai rend fölforgatása. Nekik tehát utjokban áll az a jótékonyság, mely a tömegnyomort enyhiti. Hiszen minden karaj kenyér és minden tányér leves, amelyet a polgárság az éhezőknek ad, egy-egy czáfolat ama gonosz tanitásukkal szemben, hogy a „burzsoá“ és az arisztokráczia ridegen elzárkózik a szegények nyomorusága elől. Ők azt hirdetik szennyes nyomtatványaikban és még mocskosabb szónoklataiban, hogy se az állam, se a városi hatóság nem törődik a nép gyermekeinek megélhetésével, csatlakozzék tehát mindenki az egyedül üdvözitő és megváltó szoczializmushoz. Ámde a nép látja, hogy az állam milliókat juttat szükségmunkákra. Látja, hogy a főváros százezreket osztat szét segély gyanánt és a pillanatnyi

nyomor enyhitésén kivül gondoskodni akar a munkások kényelméről és szellemi istápolásáról is. Végül látja, hogy a társadalom szive nincs kőből, s a munkátlanság nehéz napjaiban számithat a jobbmódúak támogatására. Mindezek a jelenségek gondolkodóba ejtik s gyanakodva kezd nézni a szoczialista vezérekre, kik tele hassal és sörtől-bortól gőzölgő szájjal üvöltöznek a „burzsoá“ ellen, s krokodil-könyeket sajtolnak ki lumpolásban megpettyhüdt szemhéjaik alól a szegény nép nyomora felett.

Ezt a gyanakvást észrevették a jómadarak, kik évek hosszú sora óta élősködnek a munkások fillérein, s hirtelen taktikát változtattak. Az uj jelszó a szoczialista farizeusok táborában: a jótékonyság megrágalmazása és munkásotthonok bojkottálása.

Ezt a czinikus és veszedelmes manövert nem volna szabad tétlenül nézni. A népbolonditásnak is határt kell szabni elvégre. A társadalom békéje és a főváros nyugalma követeli, hogy a gyalázatos izgatások megszünjenek. A gyülölködés és irigység konkolya, a melyet a szoczialisták tele marokkal hintegetnek, könnyen megfogamzik és elnyomhatja a felebaráti szeretet buzáját.

A szegény néposztály és a polgári társadalom érdeke egyaránt megköveteli, hogy a lelketlen izgatók lelepleztessenek és további működésük lehetetlenné tétessék. Amily dicséretreméltó erélylyel üldözi a törvény azokat a nemzetiségi Herosztráteszeket, kik a magyar állam épületét akarják felgyujtani, épp oly kiméletlen szigorral kell föllépni a társadalmi rend megbontói: a szoczializmus demagóg szélhámosai ellen.

A villamosvasutak reformja.

Láng Lajost bizalommal üdvözöltük, amikor átvette a kereskedelmi miniszteriumot, mert meg voltunk győződve, hogy benne a főváros és a nagyközönség oly kormányféfira talál, ki minden melléktekintet nélkül teljesen függetlenül, csak a közérdeket fogja szem előtt tartani. Hogy nem csalódtunk, egyebek közt ama rendelete is mutatja, melylyel a villamosvasutak ügyében a közóhajnak megfelelő reformokat életbelépteti. E reformokat évek óta sürgette a közönség, de a társaságok ellenkezése és a miniszterium közönyössége utját állotta a megvalósulásnak.

Láng Lajos nem sokáig törte fejét a kérdésen. Belátta, hogy a mostani állapotok tarthatatlanok és rövidesen intézkedett. A villamostársaságok valószinüleg nem intéznek hozzá köszönő feliratot, ellenben a főváros polgársága hálát fog érezni iránta és még nagyobb megbecsüléssel tekint reá.

A mindnyájunkat közelről érdeklő miniszteri rendelet szószerinti szövege a következő:

A székesfővárosi villámos közuti vasutakon életbeléptetendő bizottsági intézkedések tárgyában mult hónap 9-én tartott értekezletről fölvett s másolatban idezárt jegyzőkönyv elhatározásom elé terjesztetvén, az értekezleten résztvett hatóságok javaslata alapján a társaság képviselői által tett előterjesztések mérlegelése után a hazai vasutak fölött gyakorlandó főfelügyeleti hatáskörömből kifolyólag, a magy. k. belügyminiszter urral egyetértőleg a következőket rendelem:

1. A villámos kocsik belsejében az állóhelyeket megszüntetem, a kocsik belsejében csak annyi utas továbbitható, a hány ülőhely azokban rendelkezésre áll, megjegyezvén, hogy két 10 (tiz) éven aluli gyermekre egy ülőhely számitható.

2. A kocsik első perronjára vonatkozólag hivatali elődömnek 1900. évi julius hónap 25-én 54757. szám alatt kelt rendeletével megállapitott állóhelyek számát, illetőleg C. D. E. H. I. L. és M. tipusu kocsiknál a 6, az F. G. N. K. és P. tipusuaknál a megállapitott 5 állóhelyet, változatlanul fönntartom.

3. A kocsik hátsó perronjára vonatkozólag, a kocsik gyors megtelése és kiürülése, továbbá az ellenőrzés megkönnyitése czéljából, összhangzóan az első perronra tett megállapodásokkal, a férőhelyek számát a C. D. E. H. I. L. és M. tipusu kocsiknál 8, az F. G. N. K. és P. tipusuaknál 7 állóhelyben állapitom meg.

4. Az egyenes vonalszakaszokon engedélyezett, vagy a jövőben engedélyezendő maximális menetsebességet, kiküszöbölendő, a mai megállapitásokban imitt amott mutatkozó, részint indokolatlan, részint be nem tartható, részint pedig ellen nem őrizhető, jobbára apró különbségeket a város belterületén — az utczák szélessége és forgalma szerint — 12 és 16 km.-ben, külön pályatesttel biró vonalrészeken 25 km.-ben, végül külvárosok néptelenebb utczáin s külön pályatestnek tekinthető pályarészeken 20 km.-ben állapitom meg.

E megállapitások mellett természetesen fönntartandók lesznek azok a korlátozások, melyek az engedélyezett menetsebességnek az emberi lépés sebességére való csökkentését előirják, különösen út-

és vágánykeresztezéseken, a vágányoknak az úttest egyik oldaláról annak másik oldalára való avagy nagyobb tereken való áthaladásánál.

Jelen rendeletem a jövő 1904. évi január hónap 1-én lép életbe.

A magy. kir. vasuti és hajós felügyelőséget egyidejüleg utasitottam, hogy az egyes vonalszakaszokon engedélyezett menetsebességeknek a jelen rendeletem 4. pontjában megállapított menetsebességekkel való összhangba hozását az érdekelt hatóságok és vasuttársaságok képviselőinek bevonásával sürgősen foganatositsa.

A székesfővárosi magy. kir. államrendőrséget egyidejüleg fölhivtam, hogy jelen rendeletem szigoru betartását ellenőrizze, a vasuttársaságok közegeit ez irányban hathatósan támogassa s a rendelet ellen vétőkkel szemben a fennálló törvényeket és jogszabályokat szigoruan alkalmazza.

Fölhatalmaztam egyuttal a székesfővárosi magy. kir. államrendőrség főkapitányát arra, hogy kivételes és indokolt esetekben az engedélyezett menetsebességek csökkentését egyes vonalrészeken a saját hatáskörében elrendelhesse.

A társaságot pedig fölhivom, hogy a kocsik belsejében szokásos állóhelyek megszüntetéséből keletkező férőhelyszám-csökkenésnek pótlásáról e rendelet életbeléptetéséig részint uj kocsik vagy pótkocsik beszerzésével, részint a menetrend megfelelő szerkesztésével és esetleg a forgalmi viszonylatok czélszerű megváltoztatásával oly módon gondoskodjék, hogy a forgalom lebonyolitása hátrányt ne szenvedjen, illetőleg, hogy az utazóközönségnek a rendelet életbeléptete után is legalább annyi férőhely álljon mindenkor rendelkezésére, mint annak előtte a megfelelő évszakban.

Ez irányban teendő s a székesfővárosi hatóságokkal egyidejüleg hozzám is bemutatandó javaslatait sürgősen elvárom.

Fölhivom továbbá, hogy az ezek szerint megváltoztatott férőhelyek számát előtüntető jelzőtáblának a kocsikban feltünő helyen való alkalmazásáról annak idején gondoskodjék, a közönséggel jelen rendelkezésemet megfelelően közölje, s személyzetét annak szigoru betartására kötelezze, különös gondot forditván arra is, hogy személyzete a menetsebesség kezelésében kellő jártassággal birjon, kellően ellenőriztessék, s a szabálytalanságok a társaság részéről is szigoruan megtoroltassanak.

Végül értesitem, hogy az elül emlitett értekezletnek a kocsi vezetőszemélyzet hatósági képesitésére vonatkozó javaslatát elfogadván, vonatkozó rendeletemet a vizsgálati szabályzattal együttesen legközelebb veendi.

Budapest, 1903. február hónap 12-én.

Láng s. k.

A főváros kizsákmányolása.

Ha valaki nem kimélné a fáradtságot egybeállitani az adatokat, hogy a főváros a különféle szükségletek beszerzésénél mennyivel drágábban fizet meg mindent, mint a magánosok: ez a statisztika megdöbbentően nagy számokat tárna a közönség elé. A székesfőváros évtizedek óta fejőstehene és kincsesbányája minden rangu és rendü szállitónak. Még a hadseregi szállitások sem jövedelmeznek ily fényesen, legfölebb mozgósitás és háboru idején. A mult század hetvenes és nyolczvanas éveiben nehány kiváltságos ember legelészett a fővárosi szállitások kövér mezején s városházi meg kerületi klikkek pártfogása mellett zavartalanul halmozhatta össze a megtakaritott százezreket. A körutakon és a forgalmasabb utczákon egész csomó három és négyemeletes házat mutathatunk, melyek tehermentes, boldog és köztiszteletben álló tulajdonosai szállitások révén jutottak vagyonhoz.

Az utóbbi évtized alatt megszaporodott az eszkimók száma, s az adózó közönség — némely szállitók és városházi hatalmasságok véleménye szerint — fölöttébb indiszkrét módon kezdett érdeklődni a nyilvános és kéz alatti szállitások ügyeivel. Holmi kisebbszerü skandalumok is pattantak ki, melyek nyomán a közvélemény a szállitásokat és a panama-szót eszmei és tárgyi összeköttetésbe hozta egymással. A fővárosi tanács indittatva érezte magát, hogy elháritson maga felől minden gyanut s ezért egyre tágitotta a nyilvános árlejtéseket. Hadd lássa a publikum, hogy nincsenek protekcziós emberek, hanem az jut szállitáshoz, a ki a legolcsóbb ajánlatot teszi és a legmegbizhatóbb.

És mégis ott vagyunk, ahol a mádi regálébérlő volt. A főváros most is csak oly méregdrágán jut szükségleteihez, mint ennekelőtte, a szállitó dinasztiák monopoliumának fénykorában. Hogyan lehetséges ez?

Hát egyszerüen ugy, hogy a szállitással foglalkozó urak praktikus emberek. Igen hamar rájöttek, hogy ostoba és fölösleges dolog volna egymást *lefelé* liczitálni az árlejtéseknél. Sokkal czélszerübb kartelbe lépni és a lehető legmagasabb árak mellett tenni ajánlatot a fővárosnak. Mert a főváros kénytelen az ajánlatok egyikét elfogadni, s bár az a legolcsóbb valójában, mégis annyira drága, hogy a kartelisták mindegyikének jut belőle tisztességes haszon. A kartel-rendszer gyönyörüen virágzik és egyre szemérmetlenebbül zsebeli a fővárost.

Legujabban a kőbányatulajdonosok állottak össze, hogy az idei kőszükséglet szállitásánál eret vágjanak a fővároson. Mindössze négy ajánlatot nyujtottak be, amelyek mindegyike oly hallatlanul magas árakat állapit meg, mintha nemzetközi hausse támadt volna a kőbányákban vagy csak mutatóba maradt volna kő Szent István birodalmában. Világos, hogy ezek az ajánlattevő urak összejátszottak. Az

efajta összejátszást a törvény sem meg nem akadályozhatja, sem meg nem büntetheti. Ámde, ugy hisszük, vannak cselekmények, melyek elkövetésétől a tisztességes polgárt nem a paragrafusok, hanem a becsületérzés tartja vissza. Ha pálczát törünk az olyan iparos vagy kereskedő fölött, ki jogtalanul nagy hasznot huz áruja után, épp ugy megvetéssel kell sujtani azt a szállitót vagy a szállitóknak azt a konzorcziumát, mely egy város kizsákmányolását kisérti meg.

A kőbányatulajdonosok mostani ajánlata föltétlenül visszautasitandó. Irjon ki a tanács uj árlejtést és gondoskodjék a sajtó utján, hogy az uj pályázaton olyanok is résztvegyenek, kik kartelen kivül állanak. A kartelisták eljárását pedig, a nevek megemlitésével, bélyegezzék meg a törvényhatósági testület szine előtt.

A vásárpénztári monopolium.

Ézsau, a ki egy tál lencséért eladta elsőszülöttségi jogát, mindenesetre jobb üzletet csinált, mint a főváros, ha továbbra is fentartja szerződését a vásárpénztárt monopolizáló részvénytársasággal. E lap hasábjain már számtalanszor szó volt arról, hogy a főváros kienged kezéből minden jövedelmi forrást, s megelégszik azokkal a morzsákkal, miket a különböző bérlők és monopolium tulajdonosok nagy kegyesen oda dobnak neki. Itt van eklatáns például a vásárpénztár intézménye.

Ha átnézzük a vásárpénztárt kezelő társaság kimutatásait, két dolgon fogunk álmélkodni. Először azon, hogy a befektetett részvénytőke micsoda óriás hasznot hoz, másodszor pedig azon, hogy az igazgatóság a bruttó bevételből, mily horribilis összegeket fordit személyi javadalmazásokra, leirásokra és egyéb titulusokra, csakhogy a rendes kamatozásnál nagyobb osztalékot ne kelljen adnia a részvényeseknek. Ehez a manipulácziához nincs közünk. Máshol is előfordul, különösen az olyan részvénytársaságoknál, amelyek tulajdonkép nem egyebek, mint valamely nagy pénzintézet fiókjai, s amelynek részvényei az illető alapitó intézet Werthein-szekrényeiben őriztetnek. Az ember legfőlebb fölsóhajt: be jó volna igazgatónak vagy felügyelő-bizottsági tagnak lenni ott, ahol a részvénytőke több mint 30 százalékot jövedelmez.

Azoban a főváros nem húnyhatja le szemét a tények előtt. Már pedig tény, hogy a vásárpénztár kitünően jövedelmező üzlet. A józan ész szerint e tény fölismerése után az következnék, hogy a főváros iparkodjék magának biztositani e jövedelmi forrást. A mód erre nézve rendelkezésére áll, csak föl kell bontania a szerződést, melyet a részvénytársasággal kötött, s házi kezelésbe venni a vásárpénztárt. Efajta hangok hallotszattak is az összel, s a tanácsot a közgyülés utasította, hogy a kéréssel foglalkozzék.

Élénk meglepetésünkre a véleményadás iránt megkeresett közgazdasági bizottság úgy nyilatkozott, hogy az intézmény házikezelésbe vétele koczkázattal járna. Ugyan miért? Hát csak részvénytársaságnak fényes üzlet a vásárpénztár? Nem tudná azt épp úgy, sőt jobban kezelni a főváros? Ami polgári eszünk szerint a fővárosnak sokkal több tiszta haszna maradna, mint a részvénytársaságnak, mert nem kellene a jövedelem felét miniszteri fizetések nagyságában és tantiémeek alakjában szétosztania az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok között. De ezt csak mi gondoljuk ki, a közgazdasági bizottság „fél a koczkázattól". Valóban fél? Ei, ne akarjunk belepillantani a vesékbe... Hanem inkább emeljünk kalapot a bizottság előtt, hogy félelme daczára volt bátorsága azt javasolni, mondassék fel a szerződés: hátha kedvezőbb feltételeket ajánl a részvénytársaság.

Ördöge volt-e a bizottságnak vagy telepatikus képességekkel rendelkezik, azt nem tudhatjuk, de tény, hogy a társaság úgy tett, amint a bizottság remélte. Nagylelküen kijelentette, hogy jövőre hajlandó a bruttó jövedelemből öt százalékot átengedni a fővárosnak.

Kiálts kapú, ordits város: a fővárost nagy szerencse érte! Megszabadul a „koczkázattól", melyet a házi kezelés okozna, s koczkázat nélkül hozzá fog jutni nehány ezer koronához. Talán illenék hálás köszönetet szavazni a közgazdasági bizottságnak és egyuttal a vásárpénztári társaságnak. Sőt úgy rémlik nekünk, hogy a vásárpénztár igazgatója megérdemelné a fővárosi diszpolgárságot.

A tanács tökéletesen meg van elégedve az ügy ilyetén fordulatával és az ajánlatot elfogadásra fogja beterjeszteni a közgyülés elé.

Most már csak arra vagyunk kiváncsiak, hogy a törvényhatósági testület gazdasági pénzügyi szakértői közt akad-e csak egy is, a ki nyiltan rámutasson arra, hogy könnyelmü sáfárok kezelik a főváros javait.

Hangok Budáról.

Lapunk egyik budai olvasója a következő sorokat intézte hozzánk:

A vásárcsarnok-bizottság ellen általános az elkeseredés mindazok körében, kik a II. kerületnek országuti részén laknak. Mert a bizottság azt a javaslatot terjesztette a tanács elé, hogy a széna-téri piaczot szüntesse be. Ha ezt a javaslatot elfogadják, a kerület összes lakói kénytelenek lesznek a bombatéri vásárcsarnokban eszközölni bevásárlásaikat. Már pedig ez két okból kellemetlen nekünk, kik a szénatér környékén lakunk; először azért, mert a vásárcsarnok távol esik, másodszor, mert ott minden drágább. A háziasszonyokra nézve éppenséggel nem mindegy, hogy tiz perczet vagy félórát kell elvesztegetniök azért, hogy bevásárolhassanak, s még

kevésbbé közönyös, hogy naponként legalább 10—15 fillérrel kell többet kiadniok. Már pedig a széna-téri piacz és a bomba-téri vásárcsarnok közt ez a minimális különbség időben és pénzértékben. Tudvalevő, hogy a II. kerület külső részében Bánffy Dezső báró főudvarmesteren és Heltai Ferencz képviselőn kivül alig van olyan lakos, akinek háztartásában havi 3—5 korona különbség szerepet nem játszanék. Szegény emberek élnek itt, akiknek a feleségei magok járnak bevásárolni és a fogukhoz kénytelenek verni minden garast. Ezeknek a piaczi árak is tulmagasak, hogyan birják el a vásárcsarnok még magasabb árait?

Azt hiszem, nem a közönség van a vásárcsarnokokért és piaczokért, hanem megforditva. Ha valahol a közönség érdeke megkivánja a piaczot, akkor fölösleges és erőszakos dolog rákényszeriteni a közönséget, hogy vásárcsarnokba járjon. Mi elhiszszük, hogy a bomba-téri vásárcsarnok árusai élénken óhajtják a forgalom szaporodását, ámde 50 vagy nem tudom hány csarnoki árus kedvéért nem szabad sok száz családot elkeseriteni és megterhelni idő- és pénzbeli fölösleges kiadással. Azok a csarnokbeli elárusitók nélkülünk is meg tudnak élni, sőt lassan meg is fogják szedni magukat. Mi ellenben a folyton emelkedő drágaság mellett végre is odajutunk, hogy kenyéren kivül mást nem vásárolhatunk

A tisztelt bizottság, ha protegálni akarja a csarnokbelieket, szállittassa le az árusok helypénzét, de ne szerezzen nekik vásárló publikumot a mi kárunkra és akaratunk ellenére.

Reméljük, hogy a „Magyar Székesfőváros", mely mindig a közönség igazát szokta védeni, pártunkon lesz és állást foglal a széna-téri piacz megszüntetési kisérlete ellen.

*

Tisztelt olvasónk felszólalásához nincs mit hozzátennünk. Aláirjuk argumentumait, s miután ebben a kérdésben a budai polgári kaszinó is hasonló nézetnek adott kifejezést a tanácshoz intézett előterjesztésében, meg vagyunk győződve, hogy a tanács a *közönség óhaját* fogja szem előtt tartani.

A közegészségügy javulása.

A statisztikai hivatal legutóbbi füzetében érdekes kimutatást közöl Budapest halandóságáról, összehasonlitva Bécs halandóságával. A kimutatás számokban bizonyitja a főváros közegészségügyének javulását.

Az országos statisztikai hivatal egyik tavalyi kimutatása szerint Magyarország legegészségesebb városa Budapest, mert a halálozási koeficiense a legkisebb. Most pedig a főváros statisztikai hivatala grafikus táblázatban mutatja be, hogyan csökkent Budapesten a halálozási arányszám, s mig a hetvenes évek elején minden ezer lakosból másfélszer annyi halt meg Budapesten, mint Bécsben, most már Budapest elhagyta az osztrák várost s Budapesten kisebb a halálozási arányszám, mint Bécsben.

Minden ezer lakosból 1874-ben Budapesten 45 halt meg, Bécsben pedig csak 30. 1874—1879. években Budapesten 35‰ és 45‰ között, Bécsben 30‰ és 31‰ között váltakozott a halálozási arányszám.

A nyolczvanas években mind a két városban csökkent a halálozás koeficiense, de Budapesten sokkal nagyobb arányokban. 1889-ben Budapesten 27½‰, Bécsben 23½‰ volt a halálozási arányszám. Csak 1886-ban emelkedett 37‰-re, a minek a kolera pusztitása volt az oka.

A kilenczvenes években is javultak a viszonyok. 1894-ben már elérte Budapest Bécset, mert mind a két városban 23‰ volt a halandóság. Azóta körülbelül egyformán haladt a két város. Budapesten átlag 1‰-el volt nagyobb a halálozás. 1897-ben mind a két város halálozási arányszáma 21‰ volt. S egymás mellett haladtak három esztendeig. 1900-ban már Budapest javára billent a mérleg, mert Budapesten 29½‰, Bécsben 21‰. 1901-ben Budapesten 18½‰, Bécsben 19½‰ volt a halálozás. Vagyis 1901-ben minden ezer lakosságra Budapesten 18½, Bécsben 19½ halálozási eset jutott.

Ezek a számok kétségtelenül bizonyitják, hogy a főváros közegészségügye évről-évre javul. Nagy része van ebben a közegészségügyi intézményeknek: a vizvezetéknek és csatornának berendezésén kivül a jó közegészségügyi adminisztrácziónak. Ha Budapest lakosságának mai számát veszszük alapul, ugy konstatálhatjuk, hogy a közegészségügyi állapotok javulásával évenkint átlak tizenötezer embert mentenek meg a haláltól. A hetvenes évek koeficiense szerint ugyanis 700.000 lakosra 28.000 halálozás jutott volna, mig az 1901. évi koeficiens szerint csak 13.000.

Függőben tartott szubvencziók.

Az 1902. évi költségvetés tárgyalásakor a közgyülés elhatározta, hogy komolyan takarékoskodni fog. Kimondották, hogy a mikor a főváros deficzittel küzd, nem lehet hivatása, hogy más egyesületeket támogasson. Szigorú elhatározottsággal törülte is a szubvencziókat. Az illető egyesületek számitottak arra, hogy a közgyülés haragja és szigorúsága nem lesz tartós és évközben csaknem valamennyi megismételte a kérelmet. Néhánynak sikerült is kieszközölnie a szubvencziót, de a legtöbbnek a kérelmét eltették az idei költségvetés tárgyalásáig. Az idei költségvetésben azután ujra helyet kapott minden egyesület, a közmunkát kivéve mindenre akadt pénz.

A belügyminiszter, a ki tavalyi leiratában helyeselte, hogy a főváros szükebb korlátok közé szoritja a szubvencziókat, ugy látszik, nem feledkezett meg

róla olyan hamar, mint a közgyülés. Tegnapelőtt értesitette a fővárost, hogy a Bródy Adél-kórháznak megszavazott 10.000 korona szubvenciót csak elvben hagyja jóvá. Ugyanigy járt el azokkal a közgyülési határozatokkal, a melyekkel a főváros a kőbányai református templom berendezésére 20.000, a budai Irgalom Házának 20.00 , a Stefánia-gyermekkórháznak 1200, Steiger Gyula és Ráth Károly emlékének megörökitésére 800, illetőleg 600 koronát szavazott meg.

A belügyminiszter kijelentette, hogy végleges határozata előtt meg akarja várni a mult év zárószámadását. A közgyülés ugyanis tavaly deczemberben a tömegnyomor enyhitésére kétszázezer koronát szavazott meg. Fedezetül pedig a tavalyi esztendő zárószámadásának a fölöslegét jelölte meg. Ez a fölösleg azonban még nincsen kimutatva. Valószinü, hogy lesz fölösleg, mert az egyesités óta csaknem minden esztendőben volt. A tavalyi év költségvetésében azonban a bevételeket már lehetőleg maximális tételekben állapitották meg, hogy a deficzitet csökkentsék. Az adóbevétel nagy mértékben csökkent, ugy hogy a belügyminister, ugy látszik, komolyan számol azzal az eshetőséggel, hogy a tavalyi év zárószámadásának nem lesz kétszázezer korona fölöslege. S akkor a különbözetet az idei költségvetés terhére kell irni. De az idei költségvetést is néhány ezer korona deficzittel állapitották meg.

A belügyminiszter tehát függőben tartja ezeket a tételeket, hogy szükség esetén a megtagadott szubvenciókból fedezhessék a kétszázezer koronát.

Hirek a városházáról.

Villamos vasut az Alkotmány-utczában. A közuti vasuttársaság váczi-köruti vonalából kiágazva az Alkotmány-utczán át szárnyvonalat akar épiteni a képviselőházhoz. A villamos a tervek szerint megkerülné a parlament északi sarka előtt levő kis parkot s azután a Külső Nádor-utczán áthaladva, betorkolna a Lipót-köruti vonalba. A mérnöki hivatal ma azt jelentette a tanácsnak, hogy a tervet nem lehet végrehajtani, mert a Külső Nádor-utczán át nem lehet vasutat épiteni. Már a városi villamos vasuttársaság is akart ott vasutat épiteni, de a hatóság nem engedte meg. A jelentés szerint a vasutra különben sincsen szükség, mert a dunaparti villamos megépitése után jó közlekedés lesz a parlamenthez.

A főváros államrendőrségi járuléka. A székesfőváros hatósága, tavaly márcziusban fölterjesztésileg kérte a belügyminisztertől az államrendőrségi járulékoknak több tekintetben való leszállitását. A belügyminiszter most értesiti a főváros közönségét, hogy a fölhozottakat nem mindenben fogadhatja el. Igy, az uj bünvádi perrendtartásból folyólag az államrendőrségre háruló föladatok, a törvény értelmében, *nem törvénykezési, hanem rendőrségi jellegüek* és igy az azokból folyó költségtöbbletek a székesfőváros területén teljesitett közbiztossági intézkedések következései. Kijelenti továbbá a miniszter, hogy a VIII. kerületi, Mosonyi-utczai rendőr-kaszárnya szárazzá tételének a munkálatai nem beruházási, hanem csak jó karban tartó jellegüek s ennélfogva az ezen a czimen kifogásolt 9134 korona 14 fillér költségben való részesedés alól a székesfővárost nem mentheti föl. Igy tehát az 1901. évi rendőrségi járulékból visszatartott 39,970 korona 19 fillérnek haladéktalan megtérités ét követeli a miniszter. A tanács, ennek a leiratnak az értelmébe azzal terjeszti az ügyet a legközelebbi közgyülés elé, hogy a visszatartott járulék-összeget folyósitsa.

A fővárosi törvény reformja. Tudvalevő, hogy a fővárosi törvény elavult s tekintettel arra, hogy az év végén itt lesznek a városi bizottsági tagok és a tisztikar választásának ideje, legaktuálisabb lenne a hosszas halasztgatás és sok igérgetés után, ha csakugyan megszületne az uj fővárosi törvény. A dolog azonban ugy áll, hogy ez idő szerint nemcsak a városházán nem tudják, hogy mi lesz, de még maga Széll Kálmán sem tudja, milyen lesz a reformált törvény és hogy egyáltalán lesz-e belőle valami ennek az évnek a végeig. A nagy titkot a városházán egy kis furfanggal akarták kicsalni a belügyminisztertől. Megkérdezték tudniillik tőle: megkezdhetik-e a községi választók összeirását? Az uj törvényben ugyanis ugyanazok választják a tisztikart és a bizottsági tagokat, akik az országgyülési képviselőket választják. Ha tehát azt mondta volna Széll Kálmán, hogy a községi választók összeirására nincs szükség, ez azt jelentette volna, hogy az év végéig elkészül a fővárosi törvény. Széll Kálmán azonban azt felelte, hogy erre a kérdésre csak később válaszol. Világos ebből, hogy ma még a miniszterelnök se tudja, mi lesz, illetőleg mikor lép életbe az uj törvény.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 439 gyermek, meghalt 310 egyén, a születések tehát 99-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 245 fiu, 194 leány. Halvaszületett 16 gyermek, köztük 8 fiu, 8 leány.

Az élveszülöttek közt volt 179 róm. kath., 1 görög kath., — görög keleti, 8 ágost. evang., 28 helvét, 1 unitárius, 85 izraelita, 1 egyéb. Összesen 303. Halvaszületett összesen 6.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1085 beteget, szaporodás 405, csökkenés 363, maradt a mult hét végén 1108. A Szt. László-kórházban ápol-

tak a mult hét végén 126 beteget, szaporodás 48, csökkenés 23, maradt a mult hét végén 145. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1183 beteget, szaporodás 286, csökkenés 273, maradt e hét végén 1178. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 917 beteget, szaporodás 193, csökkenés 191, maradt e hét végén 894. Összesen ápoltak a mult hét végén 3311 beteget, szaporodás 932, csökkenés 850, maradt e hét végén 3325.

Hirdetmények.

Pályázati hirdetés.

A magy kir. államvasutak igazgatósága az uj istvántelki gépészeti berendezéséhez szükséges közlőművek-, villamos ellenközlőművek, daruk, villamos erőátviteli és villamos világítási berendezések, különféle daruk, a vizmű, egy munkás-fürdő berendezése, a fényező műhely gőzfűtési berendezése, műhelyi és irodai vaskályhák, gőzkazánok, különféle csővezetékek, a személykocsik gőzfűtési berendezéseinek kipróbálására szolgáló berendezés, légvezetékek, exhaustor-berendezések (füst és gyaluforgács), végre pedig beton alapozási és kemencze építési munkák létesítésére, illetve szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlattételre szükséges műszaki leirások és vázlatrajzok, valamint a különleges szállítási feltételek ezen hirdetés megjelenésének napjától kezdve az ajánlatok benyujtására alább kitüzött napig, naponta a hivatalos órák alatt (délelőtt 8 óratól 2 óráig) a magy. kir. államvasutak E. II. gépszerkesztési szakosztályánál (Andrássy-ut 75. sz. III. em. 17. ajtószám) betekinthetők, illetőleg ajánlatot tenni szándékozók által a magy. kir. államvasutak nyomtatványtáránál (összesen 10, egyes csoportonként pedig 1 koronáért) beszerezhetők, vagy kivánatra az ezekért járó dij előzetes beküldése mellett posta utján megküldetnek.

Az ajánlatok lepecsételve, ivenkint egy koronás bélyeggel, valamint „*Ajánlat a 15.557/903. számhoz.*“ felirással ellátva, legkésőbben *f. évi márczius hó 28-án déli 12 óráig*, a magy. kir. államvasutak gépészeti főosztályánál benyujtandók.

Az ajánlatban kiteendők:

1. *A szállítandó tárgyak egységárai* számokban és betükben korona értékben és pedig a műszaki leirásokban kitüntetett feltételekre való tekintettel.

2. *A megrendelés vételének napjától számitandó* szállítási határidő, mely alatt szállító az ajánlott tárgyakat a fentjelzett műhelybe szállitani, illetve ott üzemképes állapotban átadni, magát kötelezi.

A szállítási határidőnek be nem tartása esetén hetenként a szállítás értékének $^1/_2$%-nyi kötbér lesz fizetendő.

3. *A suly szerint fizetendő alkatrészek pontos sulyai.*

Az ajánlattevők által ajánlott és a máv. igazgatósága által elfogadott sulyokra nézve ugy fel, mint lefelé 5% eltérés fog engedélyeztetni. Ezen megengedett határok között a kifizetés alapjául a tényleges suly vétetik számitásba.

Öt%-nál nagyobb eltérés esetén (ugy fel, mint lefelé) az illető tárgyak átvétele megtagadható. Ha azonban a máv. igazgatósága azok átvételét elhatározná, akkor az 5%-nál nagyobb suly-többlet nem fizettetik, az 5%-nál kisebb sulylyal szállított alkatrészeknél pedig a fizetés alapjául a tényleges suly vétetik számitásba.

4. *Az átalány-árban ajánlott tárgyak sulyai szintén kiteendők az ajánlatokban.*

Az ajánlatokban kitüntetett sulyokból 5%-nál nagyobb eltérések (ugy fel, mint lefelé) szállítók által igazolandók, illetőleg kimutatandók azon okok, a melyeknél fogva az eltérések beállottak. Ezen okok alapján a tárgyak átvétele, vagy visszautasítása iránt a máv. igazgatósága dönt.

Sulytöbblet nem fizettetik, suly kevesebblet esetén pedig, midőn az a gép szilárdságára a máv. igazgatóságának egyoldalu megitélése szerint káros befolyással lehet, jogában áll a máv. igazgatóságának a gép átvételét megtagadni.

Oly esetben azonban, midőn a sulykevesebblet a magy. kir. államvasutak igazgatóságának egyoldalu megitélése szerint a gép szilárdságára káros befolyással nem bir és a gép átvétetik, a máv. igazgatósága az 5%-nál nagyobb suly hiányának megfelelő értékét, mely 100 kgrm.-kint villamos motoroknál 40, szóval negyven, egyéb gépeknél pedig 20, azaz husz koronában állapittatik meg, a szállító érdemösszegéből levonni jogositva van.

5. *Az ajánlathoz csatolandók az ajánlott tárgyak* oly részletesen kidolgozott rajzai, hogy azokból az egyes szerkezetek pontosan megitélhetők legyenek. Az ajánlatokkal beterjesztett rajzok ajánlattevőnek vissza nem fognak adatni. A máv. igazgatósága által kiadott rajzok azonban nem csatolandók az ajánlathoz.

A hazai szállítókra nézve kikötjük, hogy azok a megrendelendő tárgyakat saját gyárukban tartoznak gyártani. Más hazai gyárak igénybevétele csak a magy. kir. államvasutak igazgatóságának előzetesen kikért engedélye mellett van megengedve. Ha szállítók ezen kötelezettségnek meg nem felelnének, az esetben a 75440/92. sz. különleges feltételek 22. §-ának idevonatkozó határozmányai fognak alkalmaztatni s a szállítók minden körülmények közt kötelesek a nem hazai gyárból szállított gépek és alkatrészek szerződés szerinti árának 20%-át szóval husz százalékát birság képen fizetni és ezenfelül jogában áll a máv. igazgatóságának saját választása szerint, vagy a szerződés teljesítését, vagy a kár megtérítését követelni és a szállítás tárgyát képező gépeket és alkatrészeket szállító terhére és veszélyére másutt bármely áron beszerezni.

A szállítással az ajánlott tárgyak összes részletrajzai másolatban lesznek a magy. kir. államvasutak igazgatóságának minden külön dij fizetése nélkül átadandók.

Alapozást igénylő gépekről és készülékekről az alapozási rajzok oly időben lesznek a máv. igazgatóságának átadandók, hogy az utóbbi igazgatóság az alapozások létesítése iránt még a gépek beszállítása előtt intézkedhessék.

Bánatpénz fejében az ajánlott összegek 5%-a, vagy készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok fentjelzett benyujtási határideje előtti napon déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő, megjegyezvén, hogy az értékpapirok a budapesti, illetve bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb utolsó árfolyam szerinti értékben számíttatnak, de a névértéken felül nem fogadtatnak el. A bánatpénz letételéről kiállított letétjegyek az ajánlatokhoz *nem* csatolandók.

Az ajánlatok érdemleges elintézése után két hét alatt az el nem fogadott ajánlattevők bánatpénze visszaadatni fog, a szállítással megbizott ajánlattevő bánatpénze pedig a megrendelés kézbesítési napjától számított 8 nap alatt a kereseti összeg 10%-ára lesz kiegészítendő és biztosíték czimén fog visszatartatni.

A nyugati műhely szertárába szállítandó gépek azok beszállítása után, az uj istvántelki főműhelyben üzemképes állapotban átadandó berendezések pedig azoknak a rendeltetési helyén való felszereltetése, üzemképes állapotba való helyezése és jó eredménynyel megejtett kipróbáltatása után ideiglenesen fognak átvétetni és az azok után kijáró kereseti összeg a magy. kir. postatakarékpénztár cheque- és clearing forgalma utján fog kiegyenlíttetni.

A kifizetendő kereseti összegből egy per mille a máv. nyugdijra nem jogositott alkalmazottjai külön segély alapja javára le fog vonatni és visszatartatni.

Az ügylettel járó bélyegilleték költségeket szállító viseli; az illeték az 1881. évi XXVI. t.-czikk 10. §-a szerint az illetéki dijjegyzék 9. tételének jegyzéke értelmében akként rovandó le, hogy a szállító által kiállított nyugta nemcsak a nyugtatványi bélyegilletékek czimén a II. fokozat szerint járó bélyegek látandó el, hanem arra még külön a szerződés után a III. fokozat szerint járó illeték fejében az utalványozott összegnek megfelelő értékű bélyegjegyek is ragasztandók.

Szállító a szállított gépek és berendezések szerkezetének helyességeért és teljesen megbizható működéséért, a kifogástalan kiviteleért, valamint a felhasznált anyagok jó minőségeért az üzembe vétel napjától számítandó egy évi jótállást tartozik elvállalni.

A biztositéki összeg a jótállás letelte után fog visszafizettetni, mindenkor annyiban, amennyiben szállító a jótállási kötelezettség alól feloldottnak lesz tekinthető.

Szállító beleegyezni tartozik abba, hogy a máv. igazgatósága a megrendelt gépek és berendezések gyártását szállító gyárában saját közegei által ellenőriztethesse. A szállító által a magy. kir. államvasutaktól előzetesen kikérendő engedély alapján megbizott más hazai gyárak a tárgyak és anyagok megvizsgálása és ellenőrzése tekintetében ugyanazon szempont alá esnek, mint szállító saját gyára.

A megrendelés alkalmával kikötni fogjuk, hogy a gépek és berendezések gyártásához szükséges szénnemek, ugy mint fütő-szén, kovács-szén és pirszén, amennyiben az ellen gyárüzemi szempontokból, vagy a szénbeszerzési árak tekintetéből nehézség nem forog fenn, kizárólag magyar szén-bányáknál szereztessenek be.

Továbbá ki fogjuk kötni, hogy a gépek és berendezések készítéséhez hazai anyagok használtassanak fel s külföldről származó anyagok felhasználása a máv. igazgatósága előzőleg kikérendő engedélye alapján csak az esetben lesz megengedve, ha ezen anyagok belföldön nem gyártatnak, illetve kellő időben nem gyártatnak oly mennyiségben, mint a milyenre szállítónak a gépek és berendezések szállítási határidejére való tekintetből szüksége van.

Az anyagok beszerzési forrásai ennélfogva a magy. kir. államvasutak gépészeti főosztályának jóváhagyása végett előzőleg bejelentendők lesznek és kikötni fogjuk, hogy az engedélyezett beszerzési forrásokból való származását ugy a máv. igazgatósága, mint az e részben külön megbizással biró iparfelügyelők is ellenőrizni fogják, illetve ellenőrizni jogositvák.

Szállító köteles lesz a belföldi kereskedőktől vásárolt czikkeknél a kereskedő számláján az illető kereskedő által megjelöltetni azon gyár, vagy ipartelep nevét és ipartelep helyét, honnan a czikk való és a máv. igazgatósága, illetve az iparfelügyelők ellenőrzésének magát ily esetekben is alávetni.

Per esetére egyetértőleg megállapittatik, hogy a jelen pályázati hirdetés alapján eszközlendő megrendelésekből eredő mindazon perekben, a melyet a magy. kir. államvasutak igazgatósága, mint felperes folyamatba tenne, aláveti magát szállító a magy. kir. államvasutak tetszése szerint szabadon választandó akár a sommás, akár a rendes birróság illetékességének és eljárásának.

Ellenben azon perek, a melyekben a magy. kir. államvasutak mint alperes jelentkeznék, csakis a magy. kir. államvasutak igazgatóságának székhelye szerinti illetékes birróság előtt az ügy természetének megfelelő eljárás szerint döntendők el.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy tekintet nélkül az ajánlott árakra, ajánlattevőket az általuk ajánlott összes gépek és berendezések, vagy csak azok egy részének szállításával bizhassa meg, vagy ajánlatot nem tett más czéget a szállítással megbizhasson és a szállítástól egészen eltekinthessen.

Ajánlattevő ajánlatával annak benyujtásától számítva *3 hónapig* kötelezettségben marad.

Budapest, 1903. évi január hóban.

Magy. kir. államvasutak.

Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság.

Meghivó.

Az Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság

VIII. évi rendes közgyülését

1903. évi február hó 28-án d. u. 3 órakor Ujpesten, saját helyiségében (Árpád-ut 32.) fogja megtartani, melyre a részvényesek tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. évi eredményről, az évi zárszámadásokról és mérlegről, valamint a nyereség hováforditása iránti javaslata.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A felmentvény megadása iránti határozathozatal.
4. A felügyelő-bizottságnak és 12 tanácstagnak 1 évre leendő választása és a felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.
5. Netáni inditványok.

Ujpesten, 1903. évi február hó 11-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. A közgyülésen szavazati joggal csak azon részvényes bir, a ki részvényeit a közgyülés megtartása előtt 8 nappal, tehát f. évi február hó 20-ának déli 12 óráig a társaság pénztáránál leteszi és erről névre szóló, a letett részvényekre eső szavazatok számát feltüntető elismerményt felmutatni képes.

Mérlegszámla.

Vagyon: Pénztár számla K 16,137·16. Váltótárcza K. 1.176,484·67, levonva leirásokat K 7634·— = K 1.168,850·67. Ingatlanok K 80,563·57. Felszerelés és irodai berendezés K 2317·30., levonva értékleirást K 367·30 = K 1950·—. Óvadék-értékpapirok K 5360·—. Értékpapirok K 97·—. Intézeteknél folyószámlán K 59,894·05. Különféle adósok folyószámlán K 26,847·89. Lombard kölcsönök K 40,575·56. Jelzálogkölcsönök kötvényekre K 61,373·77. Zálogosztály: előleg értékpapirokra K 11,635·60, ékszerekre K 128,010·—, ingóságokra K 31,614·60. Utólagosan beszedendő zálogosztály (függő) kamatok K 6398·06. Előlegek K 363·30. Összesen K 1.639,671·24.

Teher: Alaptőke K 300,000·—. Tartaléktőke K 33,266·36. Külön tartalék K 4850·54. Takarékbetétek K 793,924·58. Törzsbetétek és kamatok K 7303·34. Visszleszámitolt váltók K 442,471·80. Hitelbiztositékok K 2123·50. Tiszti óvadék K 5360·—. Különféle hitelezők folyószámlán K 24,025·77. Fel nem vett osztalékok K 612·—. Átmeneti kamatok K 4804·70. Nyeremény egyenleg: áthozat 1901. évről K 1247·34, 1902. évi nyereség K 19,681·31 = K 20,928·65. Összesen K 1.639,671·24.

Vesztetég- és nyereségszámla.

Tartozik: Betét kamat K 22,239·24. Betét kamatadó K 2223·94. Visszleszámitolási kamat K 24,174·17. Tiszti fizetések és lakbérek K 12,315·—. Adó K 8311·76. Zálogüzleti bélyegilleték K 2401·—. Kezelési költség és házbér K 9411·17. Veszteség értékesitett ingatlanokon K 4314·16. Veszteség váltókövetelések leirása folytán K 7634·—. Leirás a berendezésből K 367·30. Nyeremény egyenleg: áthozat 1901. évről K 1247·34, 1902. évi nyereség K 19,681·31 = K 20,928·65. Összesen K 114,320·30.

Követel: Nyereség áthozat mult évről K 1247·24. Kamatbevétel: váltó, folyószámlai, zálogüzleti és egyéb kamatok K 107,977·71. Ingatlanok jövedelme K 4374·36. Dijak és jutalékok K 181·52. Nyereség értékpapirokon K 61·09. Bevétel leirt kétes követelésekből K 478·37. Összesen K 114,320·39.

Ujpest, 1902. deczember hó 31-én.

Fried Vilmos s. k., pénztárnok. **Lemberger Ernő** s. k., főkönyvelő.

Az igazgatóság:

Dr. Hédervári Soma s. k., elnök. **Zsoldos János** s. k., vezérigazgató-alelnök.
Hadl József s. k. **Kárpáti János** s. k.
Lövy Bertalan s. k. **Sonnenfeld Lajos** s. k.

Megvizsgálta és helyesnek találta
Ujpest, 1903. február hó 5-én.

A felügyelő-bizottság:
Tahvári Tahi István s. k., elnök.
Gerő Zsigmond s. k. **Ivánka Pál** s. k.
Mády Lajos s. k. **Tuchmann Lipót** s. k.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Tisztelt közgyülés! Van szerencsénk a t. közgyülésnek bejelenteni, hogy kötelességünknek megfelelve, az Ujpest-vidéki takarékpénztár részvénytársaság ügykezelését a lefolyt 1902. évben folytonosan figyelemmel kisértük, a pénztárt, váltókat és egyébb tárgyakat gyakrabban megvizsgáltuk és azokat mindig teljesen rendben levőknek találtuk.

Az 1902. évi zármérleget illetőleg meg kell jegyeznünk, hogy a leltározás saját közreműködésünk mellett történt, a mérleg egyes tételei pedig az üzleti könyvekkel egybehasonlittattak és megegyezőknek találtattak.

A mult évi tiszta nyeremény az 1901. évi nyereségáthozattal együtt 20,928 K. 65 fillért teszen. Magunkévá tesszük az igazgatóság ama javaslatát, hogy ezen összegből 15,000 K. mint 5%-os osztalék a forgalomban levő 3000 drb részvény után kiadassék, 4733 K. 64 f., a rendes tartalékalap javadalmazására fordittassék, a fennmaradó 1195 K. 01 f. pedig az 1903. évi nyereség- és veszteségszámlára átvitessék.

Kérjük a t. közgyülést, hogy az 1903. üzletévre ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadni méltóztassék.

Ujpest, 1903. február hó 5-én.

A felügyelő-bizottság.

Az „Országos ipar-hitelszövetkezet"

1903. évi márczius hó 1-én délelőtt 11 órakor saját helyiségében (VII., Kertész-utcza 43. szám alatt)

XVI-ik rendes közgyülését

tartja meg, melyre a szövetkezeti tagokat tisztelettel meghivjuk.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése és a mérleg előterjesztése.
2. Határozathozatal a jövedelem felosztása és a felmentvény megadása tekintetében.
3. Két tagnak a jegyzőkönyv hitelesítésével való megbizása.
4. Három igazgatósági és tiz választmányi tag megválasztása.
5. A felügyelő-bizottsági tagok tiszteletdijának megállapitása.
6. Netáni indítványok (az alapszabályok 100. § a értelmében).

Budapest, 1903. február hó 12.

Az igazgatóság.

☞ Alapszabályok 98. §-a: „A ki a közgyülésen megjelenni kiván, tartozik a nevére szóló törzsbetéti könyvecskét, illetve törzsbetétjeit, melyeknek legalább 3 hónappal előbb a szövetkezet könyveiben nevére bevezetve és a lejárt részleteknek befizetve kell lenniök, legkésőbb 5 nappal a közgyülés előtt a szövetkezeti pénztárban letéteményezni."

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	**34**	2.30	**43**	3.16	**52**	4.66	**25**	4.11	**34**	4.22	**43**	4.56
26	1.84	**35**	2.38	**44**	3.30	**53**	4.88	**26**	4.12	**35**	4.24	**44**	4.61
27	1.88	**36**	2.46	**45**	3.44	**54**	5.12	**27**	4.13	**36**	4.27	**45**	4.67
28	1.93	**37**	2.54	**46**	3.59	**55**	5.37	**28**	4.14	**37**	4.30	**46**	4.76
29	1.98	**38**	2.63	**47**	3.73	**56**	5.64	**29**	4.15	**38**	4.33	**47**	4.84
30	2.03	**39**	2.72	**48**	3.91	**57**	5.93	**30**	4.16	**39**	4.36	**48**	4.99
31	2.09	**40**	2.82	**49**	4.08	**58**	6.24	**31**	4.17	**40**	4.39	**49**	5.02
32	2.16	**41**	2.94	**50**	4.26	**59**	6.57	**32**	4.18	**41**	4.45	**50**	5.10
33	2.23	**42**	3.04	**51**	4.45	**60**	6.97	**33**	4.20	**42**	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI.**, Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. **X.**, Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 24. 8. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A konverzió ügye.
2. Közigazgatási litánia.
3. Kerületi óhajok.
4. Államadóssági évjárulékok megszüntetése.
5. József főherczeg.
6. Hazafiság és tapintat.
7. Hirek a városházáról.
8. Közgazdaság.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Magy. kir. államvasutak 19.978/903. szám.

Hirdetmény.

A magyar, osztrák és bosznia-herczegovinai vasutakon érvényes árudijszabás I. rész A) szakaszának uj kiadása.

1903. évi április hó 1-én az összes magyar, osztrák és bosznia-herczegovinai vasutakon érvényes és a hullák, élő állatok és áruk szállitására általános határozmányokat tartalmazó *árudijszabás I. rész A) szakaszának uj kiadása* lép életbe, mely által az 1898. évi január hó 1-én életbelépett hasonló nevü díjszabása I. rész A) szakasza összes pótlékaival együtt érvényen kivül helyeztetik.

Ez a dijszabás az üzletszabályzat határozmányait éa az ezekhez tartozó póthatározmányokat, valamint az idevonatkozó függelékeket tartalmazza az eddigi határozmányoknak részben fontos megváltoztatásával és kiegészitésével.

E dijszabás példányai a részes vasut igazgatóságoknál, továbbá az állomások közvetitése utján darabonkint 1 koronáért megszerezhetők.

Budapest, 1903. évi február hó 15.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága, egyszersmind a részes vasutak nevében is.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. február 24. 8. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A konverzió ügye.

Motto: „Lassan járj, tovább érsz."

Az ötven milliós konverzió ügye, amint előrelátható volt, nem megy oly simán és gyorsan, mint azt a tanács és az ajánlatottevő bankcsoport gondolta. A február 13 án hozott közgyülési határozat szerint a kormány jóváhagyásának már február 22-én meg kellett volna érkeznie, de ime a terminus elmult, s a belügyminiszter még nem is vette elő a határozatot. Egyszerüen azért, mert a tőrvény minden határozat megfelebbezésére 15 napot engedélyez. Ezen határidő lejárta előtt — akár adatott be felebbezés, akár nem — határozatot jóváhagyni nem lehet.

Csodáljuk, hogy annyi törvénytudó városatya közül egynek sem jutott eszébe már a közgyülésen figyelmeztetni a tanácsot, hogy a javaslat egyik pontja — a febr. 22-iki dátum kikötése — törvénybe ütközik. Kétségkivül elnézés volt a tanács részéről, hogy a bankcsoport e föltételét magáévá tette, s ekkép tápot adott a föltevésnek, hogy bizonyos esetekben tulteszi magát a szabályokon. Mentsége a jószándék, amelyet meggyanusitani nem szabad. A tanács meg volt győződve arról, hogy a javaslat előnyös és annak lehető leggyorsabban határozattá emelését és kormányi jóváhagyását a főváros anyagi érdeke követeli. Eljárását tehát szabad kritizálni, de méltatlanság volna hátteri indokokat keresni. A tanács ezuttal csupán arról feledkezett meg, hogy — mint a franczia közmondás tartja — a pokolba vezető út is jószándékokkal van kövezve.

A konverzió ügyének a képviselőházba vitele nem volt szükséges, miután a határozat ellen amugy is felebbezés ment a belügyminiszterhez. Az efajta interpellácziók inkább ártanak, mint használnak a fővárosnak, mert a hatóság tekintélyét érintik, holott Budapest egyetlen polgára sem kivánhatja, hogy hatósága az egész ország szine előtt dehonesztáltassék. Ha hiba vagy mulasztás történt, annak korrigálására nem a képviselőház illetékes. Ott csak hangulatot lehet kelteni.

A konverziós határozat fölött hozandó döntését élénk kivánczisággal várjuk.

Szigorúan jogi szempontból vizsgálva az ügyet, már egyedül ama körülmény, hogy a meghozott határozat törvényellenes dolgot tartalmaz, — t. i. a felebbezési határidőnek megszorítását, illetőleg figyelembe nem vételét — teljesen elegendő volna a közgyülési határozat megsemmisítésére. Hogy a bankcsoport utólag, a mikor abszurd követeléséről felvilágositották, késznek nyilatkozott a kormány jóváhagyását a kikötött terminuson túl is megvárni, ez mit sem változtat a törvénysértés tényén. Scripta manent. A határozat vagy egészében fennáll vagy sehogy. Ha lehetséges megváltoztatni az egyik föltételt, épp úgy megváltoztatható valamennyi, s akkor tisztára fölösleges volna a törvényhatósági testület megkérdezése és hozzájárulása.

De e nyilt törvénysértésen kivül más okok is szólnak a február 13-iki ominósus határozat megsemmitése mellett.

Az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 60. §. értelmében ugyanis a kölcsönök fölvételét elrendelő határozatokhoz a közgyülési tagok egynegyed részének jelenléte szükséges, a kérdéses határozatnál azonban csak 76-an

voltak jelen, holott a törvényes szám 100 lett volna. Erre figyelmeztették a közgyülésen a polgármestert, de nem hajtott reá, azt vitatván, hogy a konverzió nem tekinthető uj kölcsönügyletnek. A mi nézetünk szerint az idézett törvény rendelkezése kiterjed a jelen esetre is, s azt hisszük, igy fogja értelmezni a belügyminiszter is.

Egy harmadik ok az, hogy a szavazásban az ajánlattevő bankok nehány részvényese is résztvett, noha a törvény és ügyrend szerint attól tartózkodniok kellett volna. A főpolgármester mulasztást követett el, midőn nem figyelmeztette az érdekelt feleket a szavazástól való tartózkodásra.

Ez a három ok törvényen alapszik, illetőleg határozott törvénysértést konstatál. Ezeken kivül utalni lehet még arra is, 1. hogy a javaslat szövegét a közgyülés közvetlen megkezdése előtt osztották ki, tehát a bizottsági tagok egyrésze a fontos tárgy kellő ismertetése nélkül határozott, 2. hogy a tanács csak egyetlen bankcsoporttal tárgyalt és még csak kisérletet sem tett más, esetleg kedvezőbb ajánlatok beszerzésére.

Ha igaz — a mit kétségbevonni nincs okunk — hogy Széll Kálmán mindenben a jog, törvény és igazság szerint jár el, úgy több a valószinünél, hogy a határozat meg lesz semmisítve. Mi lesz akkor? Azt már most mindenki belátja, hogy a sietésre nem a fővárosnak, hanem az ajánlattevő konzorcziumnak volt szüksége, amely valósággal pisztolyt szegezett a főváros mellére, amidőn 48 órai terminust adott az ajánlat elfogadására. Hogy a konzorczium nem félt valamely hirtelen rázkódtatástól, amely befolyásolja a pénzpiacz helyzetét, a napnál is világosabb. A legutolsó riporter is tudja, hogy a háború veszedelmét már a tél derekán elhárították Európa felől a nagyhatalmak, s hogy a maczedoniai zavargások absolute semmi befolyással nem lehetnek a pénzpiaczra. Amikor a konzorczium ezekre czélzást tett, egyszerüen port akart hinteni a laikusok és naivok szemébe. A nagy siettetés tulajdonképeni magyarázata semmi egyéb, mint az, hogy a konzorczium lehetetlenné akarta tenni a konkurrenczját. Olyan két tekintélyes intézet részéről, a milyen a Pesti Hazai Első Takarékpénztár meg a Magyar Jelzálog-Hitelbank, ez az eljárás nobilisnek nem mondható. A hazai pénzintézeteknek a *business* mellett a külső decorumra is kellene gondolniok.

Kiváncsiak vagyunk, hogy ha a határozat megsemmisíttetik, fog-e a konzorczium uj ajánlatot tenni? Mindenesetre zsénben fog lenni ez a két intézet, mert a tények czáfolnak rá, hogy az ügy nem volt oly szörnyen égető és a határozat oly halaszthatatlanul sürgős. Talán elröstelik magokat és visszavonulnak az ajánlattevéstől. Ámde ez ne nyugtalanitson senkit, mert a mai pénzviszonyok közt, midőn a takarékpénztárak és a bankok nem tudnak mihez fogni az összehalmozódott tőkékkel, okvetetlen akad uj ajánlattevő. A 97·50-es árfolyam, amennyit az a két intézet ajánlott, szép hasznot biztosit más vállalkozónak is.

A konverzió meg lesz árfolyamhanyatlás nélkül, de a konzorczium renomméjában beállott a baisse.

Közigazgatási litánia.

Végigolvasva Halmos János polgármesternek a főváros közigazgatásáról szóló ötven oldalas jelentését, eszünkbe jut a boldogult Sennyey Pál báró ama mondása, hogy Magyarországon a bajokat mindenki látja, de orvosolni senki sem akarja. A polgármesteri jelentés érdekes, de éppenséggel nem fölemelő hatású olvasmány. Tulajdonkép egy hosszú litánia az adminisztrácziő bajairól és a szocziális viszonyok tarthatatlan helyzetéről. Javarészét annak, amit a polgármester fölpanaszol, mindnyájan ismerjük, s ezért hasznosabb lett volna rekriminácziók helyett reformjavaslatokkal lépni a közönség elé.

Tudvalevő, hogy a belügyminiszterium most készül a fővárosi törvény reviziójára. A helyzet szanálását és a jövőbeli fejlődést illetőleg rendkivüli fontosságot kell tulajdonitanunk annak, hogy milyen lesz a revideált törvény. Szükséges ennélfogva, hogy a főváros minden irányban körvonalozza óhajait, legszükségesebb pedig, hogy a mostani törvény szük és bénitó keretei kitágittassanak. A hatóság jelenleg azzal védekezik a fölhangzó szemrehányások ellen, hogy hatásköre meg van szoritva, s nem tehet olyan intézkedéseket, amelyekről a bajok gyökeres orvoslása várható. Sok esetben tényleg igy van, s a hatóság jóakarata hajótörést szenved a különböző felsőbb forumok aka-

déskodásain. Évtizedek óta tapasztaljuk, hogy az állami hatalom mindjobban ránehezedik a városok autonomiájára és folyton nyesegeti jogait, minek következtében a polgári öntudat hanyatlásnak indult. Pedig, ha valaha, ugy a jelenlegi viszonyok között, midőn a szoczializmus hullámai egyre nagyobb területen hömpölyögnek, érdeke az államnak és a társadalomnak, hogy a városok megőrizhessék hagyományszerü jogaikat és kötelezettségeiket. A fővárosnak rendeltetése, hogy vezetőszerepet játszon a kultura, a közgazdasági és szocziális élet terén. E feladatának azonban csak akkor felelhet meg, ha kellő cselekvési szabadsággal rendelkezik.

A polgármester jelentését a fővárosi törvény revíziójánál okvetetlenül figyelembe kell venni. A revizió sürgős, de inkább még várunk egy-két évig türelmesen, semhogy félszeg és elhamarkodott törvényt akasszanak nyakunkra.

A fővárosi törvény revizióján kivül sürgős szükség van a közmunkatanácsi törvény revíziójára. A terjedék-egyezség megszünése óta lényeges és jelentékeny nézeteltérés támadt a két hatóság között a mi az adminisztráczióra zavarólag hatott. A közgazdaságra és közegészségügyre veszedelmes, hogy még sincsen országos élelmiszer-törvényünk. Szükség van az egyesületi ügynek, a szegényügynek s az illetőségügynek országos szabályozására.

Budapest mai kerületi beosztása mellett a közigazgatás nem teljesitheti megfelelően a működését s azért szükség van a főváros kerületeinek arányosabb beosztására. Megállapitott városfejlesztő-programmunk sincsen.

Részletesen nyilatkozik a jelentés a szegényügyről. Itt is kevés eredményre mutathat. Az általános és már évek óta nyomasztó közgazdasági pangás s a nagy munkahiány folytán a köznyomor olyan arányokat öltött, hogy rendkivüli segitő eszközökre volt szükség. A nyomor enyhitésére 200.000 koronát szavazott meg a közgyülés, több fővárosi épületben melegedő-szobát rendeztek be, közmunkákat hajtottak végre s foglalkoztató műhelyeket állitottak föl. Nagy elismeréssel nyilatkozik a polgármester a társadalom működéséről, különösen a kenyér és tejkiosztó-bizottságok munkájáról, továbbá a napközi otthonok szervezéséről. Az állami gyermekmenedékházak működése üdvös, de ezek nem pótolják az országos lelenczházat, a melynek megépitésére már égetően szükség van. A kórházi költségek behajtása noha jobb eredményt mutat, mint a mult években, még mindig nem kielégitő. A főváros tele van apró betegsegitő-egyesülettel, a melyek nem tudnak fizetni a tagjaik helyett. Hiába engedte meg a főváros a részletfizetést, a pénztárak azt sem tudták megtartani. A város, de a közönség érdekében is szükségesnek tartja a polgármester, hogy azokat a betegsegélyző-pénztárakat, a melyek kötelezettségeiknek megfelelni nem tudnak, föloszlassák. Az osztrák tartományok pedig nem akarnak fizetni. Csehország például még az 1900. évi dijakat sem fizette meg. Még a belügyminiszter beavatkozása sem vezetett eredményre.

A jelentésnek a főváros kereskedelméről szóló része első sorban a házalással elkövetett visszaélésekről szól. Budapesten ugyan tilos a házalás, de a még most is érvényes 1852. évi pátens a házalás bizonyos faját megengedi. Ennek az eredménye azután, hogy ezek a házalók silány külföldi iparczikkeket csempésznek be s lehetetlenné teszik a budapesti kézmüiparosok megélhetését. Föltétlenül szükséges, hogy végre a házalást a Bach-korból maradt pátens helyett törvény szabályozza. A hitelviszonyokat a polgármester kedvezőnek látja. Tavaly Budapest területén harmincznyolcz uj gyárat alapitottak. A régiek közül pedig kettő megszünt. A gyártelepek üzemére bénitólag hat a nagy munkahiány.

A bajon bizonyos mértékben segitene, ha a kormány nagyarányu középitkezéseket és közmunkákat hajtana végre. Legsulyosabb a válság az épitőiparban. Több téglagyár ujra redukálta, kettő pedig beszüntette az üzemét. A törvényhatóság mindenkor elsőbbséget ad a hazai iparnak. A betegsegitő pénztárról szóló törvény általánosságban bevált. Nagy baj azonban, hogy a munkaadók közül számosan visszaélnek a dologgal. A jelentés szerint háromszáz esetben inditottak eljárást, a mikor a munkaadó a munkás béréből levonta a járulékot, de nem szolgáltatta be a pénztárba. Több ilyen esetben bünvádi följelentését is tettek, de az ügyészség nem vállalkozott a vád képviseletére. Ez a törvény hiányos rendelkezést igazolja. Tavaly hat munkásegyesület alakult s négy kisebb sztrájk volt.

Megdöbbentő a jelentésnek az a nyilatkozata, hogy még most is vannak gyárak Budapesten, különösen sörgyárak, a hol több a külföldi munkás mint a magyar. A főváros közélelmezéséről szólva, kétségtelen tapasztalat alapján konstatálja a jelentés, hogy a sertésközvágóhid intézménye minden tekintetben bevált. Bizalommal tekint a polgármester az uj intézmény jövőjére, mert erős a meggyőződése, hogy a főváros közgazdaságának és közélelmezésének ujabb korszakát jelentő intézményekben legteljesebb mértékben megvannak az életképes fejlődés biztos föltételei. Kifogást tett azonban az államvasutaknak a fővárosra s az ország gazdaközönségére egyaránt sérelmes amaz eljárása ellen, hogy külön dijakat szed s tarifáival a fölhajtókat elterelve a budapesti piacztól, rákényszeriti, hogy áruikat a bécsi vásárra vigyék.

A katonakötelesek sorozásáról beszámolva, konstatálja a jelentés, hogy az ismeretlen állitáskötelezettségeknek a kinyomozása nehéz s ezeknek a száma aránylag igen nagy. Ennek kizárólagos oka a jelentés szerint, hogy az egyházpolitikai törvények életbeléptetése óta a felekezeti anyakönyvvezető-hivatalok nagyrésze a halálozásokat felületesen mutatja ki s még azokat is élőknek tüntetik föl, a kik néhány

hetes korukban a születési anyakönyvi kerület területén haltak meg.

A jelentés még nagy részletességgel számol be a közigazgatás kisebb-nagyobb dolgáról s konstatálja, hogy a főváros ingatlan vagyona 1902-ben 2,454.178 koronával növekedett.

Kerületi óhajok.

A belvárosban mozgalom indult meg, hogy a központi járásbíróság a IV-ik kerületbe helyeztessék. Ez az óhaj nemcsak a kerület, hanem a nagyközönség szempontjából is jogos. A belváros az utolsó deczennium alatt elvesztette a királyi táblát és a Curiát, s helyettük cserébe nem kapott egyebet az eskü-téri hidnál, amelynek üdvös hatása egyelőre egy nagy csomó kereskedő és háziúr tönkrejutásában nyilvánul. A központi járásbíróságnak a belvárosban való elhelyezése jóformán nem is tekinthető rekompenzációnak. A közérdek követeli, hogy a város szívében legyen ez az épület. A törvényszék meg a felső bíróságok ugyis kiszorultak a város északi felébe, amely tulságos távol esik a kerületnek tulnyomó részétől. A központi járásbíróságot a publikum veszi igénybe, szükséges tehát, hogy minden oldalról könnyen és gyorsan megközelithető legyen. Reméljük, hogy az igazságügyminiszter belátja e szempont helyességét és a belvárosiak kivánságát teljesiteni fogja.

A Terézváros a kültelkek rendezését sürgeti. Erre vonatkozólag az előljáróság már elkészitette a munkatervezetet, melynek főbb pontjai a következők:

Első és nélkülözhetetlen feltétele a VI. kerületi kültelek rendbehozatalának a *hungária-körúti* főgyüjtőcsatorna mihamarábbi kiépitése. Csupán ezen főgyüjtő teszi lehetővé azt, hogy az utrendezés sikeres legyen s a közegészség követelményei eléressenek.

Felette fontos továbbá a kültelek fejlődése érdekében a *Rákospatak szabályozása* és a Csik-árok rendezése.

Rendezési és forgalmi szempontból elodázhatatlanul szükséges a Hungária-körut végleges szélességben való megnyitása is.

A Hungária-körut végleges szélességben való megnyitása után megépithető lesz a többizben hangoztatott *magas szinben épülő villamos vasut* is, mely átmenő forgalmával és a távolabb fekvő helyek hozzáférhetőségeivel lényegesen emelni fogja a kültelken lakó polgárok érdekeit s evvel a főváros e részének egészséges alapon való továbbfejlődését évtizedekre biztositja.

A kültelek helyes fejlődése érdekében okvetlenül szükséges a Mohács-, Csata- és Hun-utczák kereszteződésénél elfoglalt telekterület megnyitása és szabaddá tétele. Ilyen a Lehel-tér egész terjedelmében való megvétele, hova a kültelek részére a legalkalmasabban lehetne egy szabad parkot berendezni.

A rendezendő utvonalak fölsorolása után szükségesnek tartja a tervezet a jelenlegi világitást kiegésziteni, illetve hatályosabbá tenni, mindaddig, mig ez utakra is a fennálló szabályok értelmében a gázvilágitás is kiterjeszthető lesz.

Ugyancsak szükséges az egyes már lakottabb utczákba a vizvezetéket is bevezetni. Erre vonatkozólag felmérés szerint körülbelül 3200 méter csőhálózatra lenne szükség, melyet szintén fokozatosan évente 500 méter hosszban kérnek engedélyezni. A vizvezetéki csőhálózat lefektetésével kapcsolatban körülbelül 20 közkut lenne felállitandó a főbb utvonalakon.

Tekintettel arra, hogy az előadottak oly nagy munkatömeget képviselnek, mely egész városrész fejlődését és e fejlődés modern alapra való fektetését czélozza, el nem képzelhető, hogy a főváros jelenlegi pénzügyi viszonyai mellett képes lenne mindezt néhány év alatt megvalósitani. E végből a munkákat tiz évi határidővel turnusokba osztották.

Tiz év alatt utépitésre engedélyezendő volna 936.847 korona, csatornaépitésre 355.510 korona, mindössze 1,292.357 korona, mely összegben benn-foglaltatik azon összeg is, melyet az uj kövezési és csatornázási szabályrendelet értelmében a telek- és háztulajdonosok kötelessége megfizetni, mely összeg tőlük kivetés utján be is hajtatik. Ezen összeg az utépitésre vonatkozó tételen 112.527 korona, a csatornázási tételen pedig a számitás értelmében 142 720 korona. Ezen adatok tekintetbe vételével a fővárost közvetetlenül terhelő költségösszegek a következők:

utépitésre engedélyezendő összeg	814.320 korona
csatornaépitésre	212.790 „
vagyis összesen:	1,037.110 korona.

Ezen összegből a VI. kerület kültelkének körülbelül minden jelenleg számbavehető utczája burkolattal és csatornázással lenne ellátható.

A kérés indokolására és a rendezési munkálatok sürgősségére nézve még figyelembe venni kérik, hogy a VI. kerület kültelkén a statisztikai hivatal adatai értelmében ez idő szerint 64.725 lélek lakik és hogy már is 720 földszintes, 36 félemeletes, 175 egyemeletes, 112 kétemeletes és 108 háromemeletes ház, tehát összesen 1151 épület áll fenn. Ily megdönthetetlen tényekkel állván szemben, valóban nem található példa arra, hogy fővárosunk bármely kerülete kültelkét illetőleg oly elmaradott legyen a közintézmények dolgában, mint éppen a VI. kerület.

Államadóssági évjárulékunk megszüntetése.

A nagy osztrák konverzió a napi politika legaktuálisabb tárgyává tette annak az évi járuléknak a kérdését, melyet Magyarország az 1867. XV. t.-cz.-ben vállalt magára az akkori osztrák államadósságok kamatszolgálatából. E kötelezettség alapján évente

körülbelül 60 millió koronát kell beszolgáltatnunk az osztrák állampénztárba, s ez az évi járulék annyival terhesebb, mert a törvény szerencsétlen szövegezése az osztrákoknak amaz álláspont elfoglalását teszi lehetővé, hogy ez a járulék a kamatláb bármely csökkenése mellett is állandó. Az osztrákok felfogása szerint nekünk ezt a 60 milliót változatlan összegben kell beszolgáltatnunk, bármennyire csökkentenék is ők konvertálás utján a maguk kamatterheit, és ime jelenleg keresztül is visznek egy nagy konverziót, melynek eredményképp az osztrák kamatteher évi 8 millió koronával csökken. Minthogy pedig Magyarországot a konverzió hasznában Ausztria részeltetni nem akarta, ennélfogva egyelőre kihasította a konverzióból azt a tőkeösszeget, mely hozzávetőleg a magyar évjáruléknak megfelel, s ez az 1400 millió koronányi egyesített osztrák járadék immár a közvélemény előtt a „magyar blokk“ nevezete alatt ismeretes.

Kérdés már most, hogy ezzel a magyar blokkal mi történjék? A konvertálás előnyeiben részesiteni Magyarországot Ausztria nem akarja, viszont pedig mi nem viselhetjük el nyugodtan a jövőre nézve is ugyanazt a kamatterhet, melyet az 5 és 6%-os államhitel idejében vállaltunk magunkra, holott azóta a magyar állam hitele 4, de sőt $3^1/_2$%-ossá erősbödött meg.

Az 1867. XV. t.-cz. feljogositotta Magyarországot, hogy évi járulékát akár a kötvények törlesztése, akár készpénzbeli visszafizetés utján csökkenthesse, tehát meg is szüntethesse. Azonban ennek a törlesztésnek alapjául szolgáló kamatlábat maga a törvény meg nem határozta, vagyis nyitva hagyta azt, hogy hány százalékkal számittassék a törlesztett kamatnak megfelelő tőke. Magyarország azt a jogilag helyes álláspontot foglalja el, hogy a tőkésités alapja 5% kell, hogy legyen, mivel az egységes járadéknak ez a kamatlába s maga az osztrák törvény is 5%-osnak nevezi a járadékot. Ausztria ellenben azt vitatja, hogy ő tényleg csak 4·%-ot fizet a járadékok után, mert az 5%ból $^8/_{20}$%-ot levon szelvény-adó czimén. A két álláspont között tőkében mintegy 230 millió a különbözet. Ha Magyarország 5% mellett tőkésiti az évi járulékot, ugy 1200 milliót kellene fizetnünk az évjárulék megváltásáért, ha ellenben 4·2% mellett, ugy 1430 millió volna a szükséges tőkeösszeg. Ezt az óriási számbeli ellentétet kiegyenliteni éppenséggel lehetetlen.

Már pedig annyi bizonyos, hogy feltétlenül ki kell magunkat szabaditani e pénzügyi közösségből, mely reánk nézve anyagilag is, de politikailag is igen nyomasztó. Az évi járulék megszüntetésének két módja van.

Az egyik az volna, hogy annyi *kötvényt vásárlunk vissza* a kötvénybirtokosoktól, a mennyi 60 millió évjárulékunknak tőkében megfelel, a mikor is a megszerzett kötvényeket beszolgáltatnók az osztrák kincstárnak, illetve évi járulékunkat a kötvények szelvényeivel fedeznők. Csakhogy ez a módozat először is igen költséges, a mennyiben a visszavásárlási szándék köztudomásuvá válásakor a járadékkötvények árfolyama természetszerüleg felszöknék, s igy csak drágán tudnók visszavásárolni. De ettől eltekintve is a visszavásárolt kötvények szelvényeivel csakis annyit tudnánk évjárulékunkból törleszteni, a mennyi a visszaváltott tőkemennyiség 4·2%-os kamatának felel meg, ugy, hogy a magyar jogos álláspont szerinti 5%-os alapon való tőkésités iluzoriussá válnék.

Másik módja volna a megváltásnak, hogy Ausztriának *készpénzben* fizetjük vissza az évi járulék tőkeösszegét. Csakhogy Ausztria nem fogad el kevesebbet 1430 milliónál, s mi még a mai állapottal szemben is pénzügyileg kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnénk, a mennyiben a kifizetésre szükséges tőke kölcsön utján való beszerzése igen költséges emissziót követelne, melynek keresztülvitele a tőkeösszeg nagyságánál fogva vagy igen riszkans, vagy pedig pénzcsoport garantálását igénybe véve, igen drága.

Bármely eshetőséget tekintjük is, bizonyos, hogy Magyarország az évi járulék kérdésében az 1867-es törvényhozás felületessége következtében oly zsákutczába jutott, a melyből kimásznia rendkivül bajos. A tőkevisszafizetés Ausztria hozzájárulása nélkül keresztül nem vihető, már pedig bizonyos, hogy Ausztria az ő 230 milliónyi többletköveteléséről le nem mond. Bármennyire mellettünk legyen is tehát a jog, a helyzet kényszerűsége folytán feltétlenül hátrányban vagyunk Ausztriával szemben. Mert aféle megoldás, hogy mi egyoldalulag megszabjuk évjárulékunk tőkeösszegét s ennek a fizetése után egyszerűen beszüntetjük a további évi járulék fizetését, a viszony szerződéses jellegénél fogva ki van zárva. Azzal le kell számolnunk, hogy a tőkésités tranzakcziója, *csakis Ausztria hozzájárulásával* vihető keresztül.

Épen ezért roppant nagy fontosságot kell tulajdonitanunk azoknak a tárgyalásoknak, melyek a két kormány között ebben a kérdésben folynak. A megoldás kulcsát csakis egy egészséges kompromisszumban kereshetjük, melyben Magyarország is enged valamit a tőkésités alapjának 5%-ából, s Ausztria is belemegy a 4·2% valamelyes felemelésébe. Ha a megegyezés *valahol a középuton, például $4^1/_2$% mellett létrejöhetne,* ugy sem Ausztria, sem pedig Magyarország nem veszitene az alkunál. A 230 milliós különbözetből mintegy 100 milliót kiküzdhetnénk e réven magunknak, és az 1300 millió visszafizetése a mai pénzviszonyok mellett financialiter aként volna keresztülvihető, hogy mai évi járulékunkkal szemben még mindig nehány millió koronányi kamatmegtakaritás volna elérhető. 4%-os koronajáradékunk árfolyama csaknem a parit elérte, s igy maximum 2%-os engedménynyel könnyen elhelyezhetnők a szükséges összeg beszerzéséhez szükséges kötvényeket. A körülbelül 1330 milliónak 4%-os kamata

pedig 52—53 millió korona volna, ugy hogy feltétlenül megtakaritanánk mai évjárulékunkkal szemben körülbelül 7 milliót évi kamatban.

Vajha sikerülne a magyar pénzügyi kormány körültekintésének a kontroverzia ily megoldása!

József főherczeg.

A főváros elhatározta, hogy József főherczeget hetvenedik születésnapja alkalmából, mely márczius 2-ikára esik, föliratban fogja üdvözölni. Azt hisszük, nincs se Budapestnek, se az országnak egyetlen magyar érzelmü polgára, aki őszinte szivvel ne csatlakoznék a főváros üdvözletéhez. Annak a rendkivüli népszerüségnek és meleg vonzalomnak, melylyel az egész magyar haza a fenséges ur és családja iránt viseltetik, meg van a természetes oka. Tudjuk mindannyian, hogy a főherczeg magyarnak érzi magát és csupán ez a tudat is elegendő, hogy a fenséges urat hozzátartozóival együtt szivünkbe zárjuk. A nemzet meggyőződött arról, hogy József főherczeg velünk van bánatunkban és örömünkben, s érdeklődik minden gazdasági és kulturális ügyünk iránt. Ausztria népei jóformán nem is ösmerik, mert egész életét körünkben töltötte, s még a császárváros is csak elvétve láthatja, a nagy családi ünnepségeken, amelyek lezajlása után siet vissza alcsuthi vagy fiumei otthonába.

A főváros hálával is tartozik a fenséges urnak, mert neki köszönheti, hogy van egy páratlan szép üdülőhelye, amilyennel egyetlen főváros sem büszkélkedhet: a Margitsziget. Milliókat áldozott erre a fenséges ur és ha töméntelen egyéb érdemeiről és jótéteményeiről meg is feledkeznénk, ez a sziget mindenkor emlékeztet bennünket lekötelezettségünkre és a hálára, melylyel tartozunk neki. Hogy Budapest nagygyá fejlődött, abban elévülhetetlen érdeme van József főherczeg családjának, különösen boldogult atyjának, József nádornak, ki még a mult század elején hozzálátott Pest és Buda emeléséhez. József főherczeg a budavári nádori palotában szerette meg a magyarokat és a gyermekkorban kihajtott érzelmeket az idő csak megerősitette. Atyja nyomdokain haladva soha nem feledkezett meg érdeklődni a főváros iránt s talán senki nem volt boldogabb nálánál, midőn Ő felsége ugy intézkedett, hogy a budavári palotában az ő fia, József Ágost főherczeg telepedjék meg.

Hetven évvel vállain a fenséges ur csak a csöndes visszavonultságban érzi magát jól. Egész télen pihen, hogy a nyári hónapok alatt eleget tehessen honvédfőparancsnoki terhes kötelességeinek. Most is a tenger partján, fiumei kastélyában időzik, kitérve az ünnepeltetések elől. De a főváros polgárainak hálás megemlékezése felkeresi magányában és hódolattal köszönti hetvenedik születésnapján.

Hazafiság és tapintat.

Nem először történik, hogy a tanácsot szemrehányással illetik a Kossuth-szobor miatt. A függetlenségi párthoz szitó városatyákat nem hagyja nyugodni az a tudat, hogy több mint 600,000 korona áll rendelkezésre, s a szobor nemcsak hogy felállitva nincs, de még intézkedés sem történt a pályázat kiirása végett. A legutóbbi közgyülésen egyik temperamentumos városatya szemére hányta a tanácsnak, hogy kicsinyes ürügyek miatt késlelteti a szobor létesitését, egy hang pedig közbekiáltotta, hogy a kamarilla akadályozza meg nemzeti kötelességünk teljesitését.

Ennek a kérdésnek végre is nyiltan szemébe kell nézni. Az őszinte beszéd többet ér a hallgatásnál vagy a csürés-csavarásnál. Ha mi vagyunk a meginterpellált polgármester, egész nyugodtan és egyszerüen ezt válaszoltuk volna:

A fővárosban fölállitandó Kossuth-szobor ügye nemcsak hazafisági kérdés. A nemzet, midőn összeadta a százezreket és a főváros, midőn elvállalta a megteendő intézkedéseket, bizonyságot tett hazafias érzelmeiről. Amde az ország székesfővárosának lehetetlenség megfeledkezni bizonyos tekintetekről. Mezőtur, Czegléd, Nyiregyháza és a többi vidéki város fölállithatja és leleplezheti a maga Kossuth szobrát, a mikor neki tetszik, a főváros azonban várni kénytelen vele.

Hogy miért és hogy melyek azok a figyelemben tartandó tekintetek: meggyőzően kifejtette Széll Kálmán miniszterelnök, midőn az országgyülés szine előtt férfias nyiltsággal igazolta a kormány távolmaradásának okát a Kossuth születésnapjának évszázados fordulóján rendezett ünnepségekről. Ugyanazon okok, melyek az ország kormányát távoltartották az ünnepségtől, inditanak bennünket arra, hogy a szobor felállitását ne siettessük. A hazafiságon nem esik csorba a késedelmezés miatt. Kossuth emléke minden magyar lelkében él, s földi mását ugy is csak az eljövendő nemzedékek számára készittetjük. Mi, az élők, egyeztessük össze hazafiságunkat a tapintattal. Vannak egyéni érzelmek, melyek változhatatlanok, s a melyeket monarchikus államban respektálni illik. Kossuth-szobrát mi akkép szeretnők Isten szabad ege alá állitani, hogy talapzatánál jelen lehessen ne csak a főváros törvényhatósága és az ország népe, hanem az állam felelős kormánya is.

Önök tudják, hogy a kormány most nem jelenhetnék meg. Várjunk tehát nehány esztendeig s ha majd a személyes tekintetek megszünnek, akkor állitsuk fel a haza halhatatlan fiának szobrát a fővárosban. Az ő megdicsőült szelleme e halasztásért nem fog neheztelni, a fővárosra, mely elhozatta drága hamvait a hontalanság földjéről.“

Aki ily értelmü felvilágositás után is forszirozni fogja a szoborügyet, arról tudni fogjuk, hogy erősebb benne a pártszenvedély, mint az igaz kegyelet és hazafias tapintat.

Hirek a városházáról.

A házmester-kérdés rendezése. A házmesterek nehéz sorának megjavitásáért nagy agilitással dolgozik a budapesti házfelügyelők egyesületének elnöke, *Rákóczi* Károly. Az 1901. év deczemberében az egyesület nevében és megbizásából memorandumot nyujtott be a székes-főváros tanácsához. A memorandum a házmesterek legfájóbb sérelméül azt panaszolta, hogy állásuk két hétre fölmondható, hogy lakásul sok házban olyan odut kapnak, a melyet lakásnak kiadni a közegészségi törvény szerint nem szabad, hogy sok háziur a házmester feleségét valósággal cselédnek dolgoztatja — ingyen és hogy készpénzóvadékot követelnek tőlük, a mit azután egész summájában sohase kapnak vissza. Ezekre a bajokra kért orvoslást a memorandum, a mely még azt is kérte, kötelezze a tanács a főváros összes házmestereit arra, hogy egyesületté szervezkedjenek, a mely érdekeik egységes védője legyen, végül pedig a házmester elnevezés helyett a *házfelügyelő* czimet használják, a mely magyarosabb, szerényebb és találóbb, mert a mester szó olyan embert jelöl, a ki ipari munkát folytat önállóan. A tanács csak részben teljesitette a kivánságokat. Bizonyos kikötésekkel megállapitotta a három havi fölmondási időt, kimondotta azt is, hogy óvadéknak nem készpénz, hanem takarékpénztári könyv adandó, a házmesteri lakás dolgában pedig azt határozta, hogy az csak a földszinten és lehetőleg a kapu közelében lehet. A *kötelező szervezetre* vonatkozó kivánságot azonban teljesen elejtette, ugyszintén megtagadta a házfelügyelői czim használatának hivatalossá tételét is. A memorandum benyujtói az elintézésnek ezzel a módjával nincsenek megelégedve és folytatják a mozgalmat. Rákóczi Károly brosürát irt a házmester-kérdésről és ennek rendezéséről, a melyben a mozgalom okait, eredményeit és czélját nagy részletességgel ismerteti. A könyvnek a házmesterek között való kolportálását a polgármester nem engedte meg, a belügyminiszter azonban megadta rá az engedelmet.

Mária női kongregáczió Budapesten. A Mária női kongregáczió főnöknője, a nagybuzgalmú *Herczegh* Teréz, ki a magyarositás és a nőnevelés ügyének Fiumében évek óta igen becses szolgálatokat tesz, bejelentette a tanácsnak, hogy a kongregáczió Budapesten a X. kerületben menedékházat akar berendezni. A menedékházban gondoznák a szegény munkások gyermekét. Azonkivül háztartási iskolát nyitnának, a hol szegény leányokat megtanitanak a háztartásra, hogy jó cselédet neveljenek belőlük. A menedékházban otthont is kapnak a hely nélkül levő cselédek. A menedékház számára a kőbányai régi plébánia-épületet kérik s azonkivül évenkint négyezer korona szubvencziót.

A közigazgatási biróság a csatornailletékekről. Fővárosi csatornázási illetékek kivetése tárgyában figyelemre méltó határozatot hozott legutóbb a közigazgatási biróság. Az egyik Soroksári-uti gőzmalomra, a mely előtt csak két méter hosszuságban van csatorna, az egész 25 méteres homlokzat után vetette ki a főváros a csatornázási illetéket. A malom felebbezése folytán végre a közigazgatási biróság elé került az ügy, a mely kimondta, hogy igen is jogos helyes kivetés. Az a tény, hogy a malom szennyvizei a csatornába ömlenek fölöslegessé teszi annak a mérlegelését, hogy a kanális nem vonul el az egész épület homlokzata előtt, mert a szolgálat, melyet a csatorna az épületnek tesz, ugyis csak egyforma marad. Ilyenformán tehát a csatornailleték az egész front után volt kivetendő.

Az uj budai gázgyár ügye. A József-müegyetem rektorának értesitése folytán, a ki az uj gázgyár kérdésében adandó szakvélemény megszerkesztésére Wartha Vincze dr. és Feifer Ignácz dr. tanárokat jelentette ki legilletékesebbnek, a főváros tanácsa már érintkezésbe lépett e két professzorral. Köszönettel tudomásul vette, hogy a nehéz feladat megoldására vállalkoztak s fölkérte őket, hogy szakvéleményükben a következő kérdéspontokra terjeszkedjenek ki: 1. Hány köbméter gázt képes a Margitkörúton levő budai légszeszgyár már berendezése és teljes üzemképességének igénybevétele mellett naponkint termelni. 2. Hány köbméter gáz szállittatik kisegitésképpen naponkint az öt hidon lefektetett légszeszcsövek segitségével a pesti oldalról Budára? 3. Mennyi a budai részek naponkinti légszeszszükséglete jelenleg s ennek az eddigi fejlődés alapján mily emelkedése várható? 4. Lehetséges e a budai oldalon termelt és a pesti oldalról átvezetett összes gázmennyiséggel a várható emelkedés folytán mutatkozó szükségletet fedezni s ha igen, a jelenlegi emelkedést tételezve fel, ez még mennyi ideig lesz lehetséges? 5. Ha a budai oldalon termelt s a pesti oldalról átvezetett összes gázmennyiséggel már a jelenleg mutatkozó szükséglet fedezésére sem elegendő, lehetséges volna-e s milyen kisegitő eszközök alkalmazásával a Duna jobb partján mutatkozó légszeszhiányt födözni a nélkül, hogy a légszesztársulat által tervbe vett a tetemes beruházást igénylő uj gázgyár épitése elkerülhető legyen? A tanács egyben felkérte a nevezett professzorokat, hogy a szükséges felvilágositások elnyerhetése végett lépjenek érintkezésbe Heuffel Adolf középitészeti igazgatóval s fölhivta a légszeszgyár vezetőségét, hogy a szakértőket eljárásukban minden lehető módon támogassa.

A főváros bérház-épitkezései. A mesteruteában kisajátitásokkal két nagyobb telke maradt meg a fővárosnak, a melyeket értékesiteni szándékozik. A tanácsnak javaslat tétetett, hogy a két telek egyesittessék s egy darabban adassék el. Ezzel szemben a tanács ugy határozott, hogy továbbra is két részben hagyja s ugy adja el. Ha azonban vevő nem akad, ugy a főváros bérházakat épit a telkekre, hogy ne sokáig heverjenek parlagon.

KÖZGAZDASÁG.

A budapest-lipótvárosi takarékpénztár r.-t. e hó 16-án tartotta *Hüttl* Tivadar elnöklete mellett VII. évi rendes közgyülését. A nagyszámban megjelent részvényesek az előterjesztett igazgatósági jelentésből örömmel vették tudomásul, hogy az intézet forgalma minden téren emelkedést mutat s elhatározták, hogy az elért 142.151 K 57 f tiszta nyereségből, az alapszabályszerü jutalékok levonása után 100.000 K a 7. számu szelvénynek 10 koronával leendő beváltására, s 15.000 K a tartalékalap javadalmazására (mely ezáltal 155.000 koronára emelkedik) fordittassék, s 5261 K 7 fill. az uj év számlájára vitessék elő. A fölmentések egyhangu megadása után az alapszabályok értelmében kilépő igazgatósági tagokat, valamint a kilépő választmányi tagokat ujra megválasztották. Az esedékes osztalékszelvényeket e hó 18-tól kezdve váltja be az intézet pénztára.

Az osztrák hitelintézet mérlege. Az osztrák hitelintézet közzé tette évi mérlegét. Az osztalék részvényenként ezuttal is 28 kor. lesz.

A magyar leszámitoló és pénzváltóbank igazgatósága megállapitotta a bank 1902. évi üzleti zárszámadását. Az előterjesztett mérleg- és nyereség- és veszteség-számla az 1901. évi áthozatallal együtt — az 1,800.157.61 koronát tevő passiv kamatok levonása után — 3,676.063.66 korona bruttó nyereséget és az összes költségek, adók és leirások levonása után 2,002.737.03 korona tiszta nyereséget mutat, ami a 30 millió koronányi befizetett részvénytőke körülbelül $6^2/_3$ %-nyi kamatozásnak felel meg. — Az igazgatóság elhatározta, hogy a f. évi márczius hó 5-én tartandó közgyülésen azt fogja javaslatba hozni, hogy a 400 korona névértékü részvények után — úgy mint a megelőző évben is — *22 korona, tehát* $5^1/_2$ *százalékos osztalék* fizettessék. Az igazgatósági tantiémek levonása, továbbá a tartalékalapnak 100,000 koronányi, a nyugdijalapnak 20.000 koronányi dotációja után fenmaradó 197,775.41 korona uj számlára lesz elővitelezendő. A megelőző 1901-iki üzletévben a tiszta nyereség az elővitellel együtt 1,952.120 korona volt, tehát az ez idei tiszta nyereség 50,616 koronával *több*, sőt tekintve, hogy az akkori elővitel a lefolyt évinél 50,859 koronával volt nagyobb, az idei nyereség tulajdonképen 101.475 koronával több a tavalyinál. — Az 1902. évi magyar conversió müveletből származó nyereség jelen mérlegben még elszámolva nincsen. Az egyes üzletágakra áttérve kiemelendő, hogy a kamatszámlát kivéve — mely számla az állandóan kedvezőtlen kamat-conjuncturák folytán 63.722,97 koronával csökkent — valamennyien emelkedést mutatnak. — Az értékpapir és syndicátusi számla nyeresége 64.749,25 koronával nagyobbodott, mi részben az értékpapirok áremelkedésének, részben az általános forgalom, de különösen a tőke elhelyezési papirok forgalma nagyobbodásának tulajdonitandó; a fiókosztályok és a váltóüzlet a megelőző esztendeinél 93.699,09 koronával nagyobb nyereséget értek el. — A bank a lefolyt üzletév közepén kezdte meg a jelzálog üzletet s ezen üzletág 96.735.48 koronányi eredménye a bank várakozásainak teljesen megfelel. A bankosztály egyéb ágainak eredményeiben lényeges változás nincs. Az árubizományi üzlet állandó kedvező fejlődést mutat. Az előlegüzlet ellenben, a gabonaüzlet sajátszerü alakulása folytán, gyengébb volt. Ugyanezen okból a fővárosi közraktárak ezidei eredménye szintén kedvezőtlen. Az áruosztály keretébe tartozó minden egyéb üzletág állandóan fejlődik és jobb eredményeket mutat fel. A tartalék-alap a közgyülés elé terjesztendő javaslat szerint 100.000 koronával fog növeltetni, mig az áruosztály külön tartalék-alapja — eltekintve a közraktárak amortisationális alapjától — 71.966.27 koronával emelkedik, ugy hogy ez által a bank összes tartalékalapjai 6,110.921.15 koronára rúgnak, mi a részvénytőke több mint 29%-ának felel meg. A betétállomány a fiókok tekintetbe vételével az év végén — ugy, mint a megelőző üzletévben, körülbelül 71 millió korona volt. Az évi összforgalom a $6^1/_4$ milliárd koronát túlhaladta.

A Magyar Általános Takarékpénztár-Részvénytársaság e hó 15-én tartott igazgatósági ülésén megállapitott mérleg a következő számadatokat tartalmazza: *Vagyon:* Pénzkészlet 180.583 korona 97 fillér, váltók 5,904.086 korona 93 fillér, hitelegyesületi váltók 603.738 korona 31 fillér, különféle értékpapirok 135.049 korona 13 fillér, előlegekben értékpapirokra 3,666.278 korona 38 fillér, jelzáloggal fedezett folyószámlai hitelek 699.670 korona, különféle adósok és zsiró-betétek 405.994 korona 46 fillér, adósok óvadék-biztositékokért 1,451.309 korona 5 fill., intézeti ház 1,330.625 korona 22 fillér, sorsjegy-osztály 1,324.370 korona 84 fillér; berendezés, pénzszekrények stb. tökéletesen leirva. Összesen 15,701.806 korona 29 fillér. *Teher:* Részvénytőke 4,000.000 kor., tartaléktőke 454 073 korona 97 fillér, hivatalnokok ellátási pénztára 113.204 korona 53 fillér, betétek 10,450.319 korona 47 fillér, hitelegyesületi biztositéki számla 41.520 korona, alapitók számlája 97 korona 31 fillér, alapitók jutalék-számlája 149 korona, szelvény-számla 312 korona, különféle hitelezők 202.607 korona 41 fillér, átmeneti kamatok 55.289 korona 58 fillér, tiszta nyereség 384 233 korona 2 fillér. Összesen 15,701.806 korona 29 fillér. Az igazgatóság a közgyülésnek javasolni fogja, hogy a kimutatott 384.233 korona 2 fillér tiszta nyereségből a tartalékalap az alapszabályszerü 17.897 korona 40 filléren kivül még 28.028 korona 63 fillérrel, tehát összesen 45.926 korona 3 fillérrel javadalmaztassék, ezzel a tartalékalap 500.000 koronára emelkedik, az intézeti ház értékéből 40.000 korona irattassék le, a forgalomban levő 8000 darab 500 koronás részvény szelvénye, ugymint tavaly, darabonkint 30 koronával (6 százalék) a még forgalomban levő 1000 darab alapitói részjegy szelvénye pedig darabonkint 3 kor. 60 fillérrel váltassék be és a fennmaradó 26.091 kor. 67 fillér uj számlára elővezettessék. A kimutatott tiszta jövedelem, mely az alaptőke 9.60 százalékos kamatozásnak felel meg, tekintettel a kedvezőtlen kamatláb-viszonyokra, annál inkább kielégitő, mivel kizárólag a rendes üzletágak ápolásából ered. Az igazgatóság ebben az ülésében *Halász* Manó főkönyvelőt czégjegyzői joggal ruházta föl.

Meghivó

az Általános takarék- és hitelszövetkezetnek

1903. évi márczius hó 1-én délelőtt 10 órakor Budapesten a Magyarországi kereskedelmi utazók egyesülete nagytermében, V. ker., Sas-utcza 5. szám I. emelet tartandó

VI-ik rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről és a zárszámadások előterjesztése. — 2. Felügyelő-bizottsági jelentés és határozathozatal a felmentmény megadása iránt — 3. Az igazgatóság, felügyelő-bizottság és választmány dijazása. — 4. Az alapszabályok 20. § módositása. — 5. 2 igazgatósági esetleg 1 felügyelő-bizottsági, 9 választmányi és 10 felszámoló bizottsági tag választása. — 6. A tagok esetleges inditványai.

Figyelmeztetés. Azon t. tagokat, a kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, figyelmeztetjük, hogy szavazó-lapjukat legkésőbb 1903. február 26-ig a szövetkezet irodájában (V., Sas-u. 24.) átvenni szíveskedjenek.

Budapesten, 1903. február 7-én.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. deczember 31-én.

Vagyon: Pénztárszámla 9,318 korona 05 fillér. Pénzintézeteknél folyó számlán 162,366 korona 49 fill. M. kir. postatakarékpénztárnál 367 korona 50 fillér. = 172,072 korona 04 fillér. Kölcsönök 1.526,501 korona 40 fillér. Leltárszámla 2,100 korona. Előre fizetett házbér 183 korona 34 fillér. Nyomtatványszámla 600 korona. = 2,883 korona 34 fillér. Értékpapirszámla 1,000 korona. Önállóan működő hitelszövetk. köteléke 200 korona. Adótartalék-számla 5,000 korona. Összesen 1.707,656 korona 78 fillér.

Teher: Az 1897. évi I. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 455,941 korona 75 fillér. Az 1898. évi II. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 285,598 korona 87 fillér. Az 1899. évi III. évtársulat vagyona és f. évi befizetései 232,853 korona 95 fillér. Az 1900. évi IV. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 225,152 korona 31 fillér. Az 1901. évi V. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 217,912 korona 26 fillér. Az 1902. évi VI. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 157,537 korona 50 fillér. Az 1903. évi VII. évtársulat vagyona és folyó évi befizetései 6,930 korona. = 1.581,926 korona 64 fillér. Előre fizetett kamat 4,400 korona. Előre fizetett beiratási dij 300 korona = 4,700 korona. Tisztviselők nyugdijalapja 4,326 korona 66 fill. Veszteségi tartalék 12,049 korona 03 fillér. Tartalékalap 14,011 korona 07 fillér. = 16,060 korona 10 fillér. Nyereség 90,643 korona 38 fillér. Összesen 1.707,656 korona 78 fillér.

Budapesten, 1902. deczember 31-én.

Böhm Imre, főkönyvvezető. **Fon Jenő,** pénztárnok. **Gutmann Zsigmond,** vezértitkár.

Az igazgatóság: Silberberg Károly, elnök. **Wertheimer Albert,** alelnök, **Engl Hugó, Oesterreicher Márton.**

Ezen mérlegszámlát megvizsgálván, annak tételeit a fő- és segédkönyvekkel megegyezőnek találtuk.

Budapesten, 1903. január 19-én.

A felügyelő-bizottság: Szohner Károly, elnök. **Bretschneider Vilmos, Dr. Ehrenfeld Adolf.**

Nyereség- és veszteségszámla 1902. decz. 31-én.

Tartozik: Leirások: leltárból 221 kor. 80 fill., szervezésből 300 kor., nyomtatványokból 875 kor. 25 fill. = 1,397 kor. 05 fill. Házbér 2,200 kor. Költségek 10,627 kor. 96 fill. Tisztviselők fizetése és lakbére 15,180 kor. = 28,007 kor. 96 fill. Adó és illeték 6,751 kor. 60 fill. Nyereség 90,643 kor. 38 fill. Összesen 126,799 kor. 99 fill.

Követel: Beiratási dijak 4,294 kor. Kezelési költségek 6,849 kor. 03 fill. Kamatok 109,348 kor. 50 fill. Késedelmi kamatok 6,308 kor. 46 fill. = 126,799 kor. 99 fill. Összesen 126,799 kor. 99 fill.

Budapest, 1902. deczember 31-én.

Böhm Imre, főkönyvvezető. **Fon Jenő,** pénztárnok. **Gutmann Zsigmond,** vezértitkár.

Az igazgatóság: Silberberg Károly elnök, **Wertheimer Albert** alelnök, **Engl Hugó, Oesterreicher Márton.**

Ezen mérlegszámlát megvizsgálván, annak tételeit a fő- és segédkönyvekkel megegyezőnek találtuk.

Budapesten, 1902. január 19.

A felügyelő-bizottság: Szohner Károly elnök, **Bretschneider Vilmos, Dr. Ehrenfeld Adolf.**

1901. évről maradt . .	2000 tag	10000 üzletrészszel
1902. évben belépett .	711 „	3594 „
	2711 tag	13594 üzletrészszel
1902. évben elhal. és felsz. folytán kilépett .	505 tag	2626 üzletrészszel
Marad . . .	2206 tag	10698 üzletrészszel.

Magyar Általános Hitelbank.

KÖZGYÜLÉSI MEGHIVÓ.

A **Magyar Általános Hitelbank** szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az **1903. évi márczius 19-én,** csütörtökön délelőtt 10 órakor, Budapesten, a bank helyiségében (V., Nádor-utcza 12.) tartandó

harminczötödik rendes közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1902. évi üzleteiről.
2. Az igazgatóság számadása az 1902-ik üzletévről és inditványa az évi nyereség megállapitása és hováforditása iránt.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal e tárgyban és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
5. Választás az igazgatósági tanácsba.
6. Igazgatói választás.
7. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdijának megállapitása.

A közgyülésen minden részvényes husz darab letett részvény után egy szavazattal bir.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt a közgyülésre kitüzött határnap előtt 14 nappal Budapesten a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy Bécsben a „K. K. priv. Oesterreichische-Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe“ czimü intézetnél, vagy S. M. von Rothschild bankháznál letétbe tegyék.

A részvények számrendben összeállitva a benyujtó által sajátkezüleg aláirt jegyzék kiséretében nyujtandók be.

E jegyzék Budapesten két, Bécsben három példányban állitandó ki.

E jegyzék egy példánya a benyujtónak az átvétel elismerésével visszaadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyülés után visszaszolgáltatni. A közgyülésre belépti jegyül szolgáló igazolvány Budapesten közvetlenül a letétel alkalmával, Bécsben nyolcz nappal a közgyülés előtt fog kiadatni.

Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbizott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláirni tartozik.

A mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt **nyolcz** nappal a közgyülés előtt Budapesten az intézet helyiségeiben, Bécsben a „K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe“ czimü intézetnél és S. M. von Rothschild bankháznál a részvényesek rendelkezésére bocsáttatik.

Budapesten, 1903. évi február 16-án.

Az igazgatóság.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	**34**	2.30	**43**	3.16	**52**	4.66	**25**	4.11	**34**	4.22	**43**	4.56
26	1.84	**35**	2.38	**44**	3.30	**53**	4.88	**26**	4.12	**35**	4.24	**44**	4.61
27	1.88	**36**	2.46	**45**	3.44	**54**	5.12	**27**	4.13	**36**	4.27	**45**	4.67
28	1.93	**37**	2.54	**46**	3.59	**55**	5.37	**28**	4.14	**37**	4.30	**46**	4.76
29	1.98	**38**	2.63	**47**	3.73	**56**	5.64	**29**	4.15	**38**	4.33	**47**	4.84
30	2.03	**39**	2.72	**48**	3.91	**57**	5.93	**30**	4.16	**39**	4.36	**48**	4.99
31	2.09	**40**	2.82	**49**	4.08	**58**	6.24	**31**	4.17	**40**	4.39	**49**	5.02
32	2.16	**41**	2.94	**50**	4.26	**59**	6.57	**32**	4.18	**41**	4.45	**50**	5.10
33	2.23	**42**	3.04	**51**	4.45	**60**	6.97	**33**	4.20	**42**	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 3. 9. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS TULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Revizió és restaurácziő.
2. Budapest szabályozása.
3. A helypénzek bérlete.
4. Iparmüvészet a fővárosban.
5. Törvényhatósági közgyülés.
6. Viczinális vasutak közúti sineken.
7. Hirek a városházáról.
8. Közgazdaság.
9. Statisztika.
10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetés.

A legolcsóbb utazás Olaszországba és Dél-Franczia-országba.

Budapest-Dombovár-Fiumén át vezet a legolcsóbb út a m. kir. államvasutak közvetlen gyorsvonatainak és a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság Fiume és Ancona, illetve Velencze között közlekedő gőzhajóinak igénybevételével.

A hajójáratok menetrendje visszavonásig a következő:

Indulás Fiuméből *Velenczébe* minden *kedden* és *szombaton* este 8 óra 30 perczkor, Fiuméből *Anconába* minden hétfőn reggel 8 órakor és minden csütörtökön este 8 óra 30 perczkor. A hajójárat időtartama egészben 10 óra.

A gőzhajók közvetlen csatlakozásban állanak a budapest-fiumei gyorsvonatokkal, valamint Velenczében és Anconában a Róma, Nápoly, Bari, Brindisi, Bologna, Milano stb. felé induló, illetve onnan érkező olasz vasuti vonatokkal.

Az alábbiakban közlünk néhány, f. é. január hó 1-től érvényes menetdijat, melyekben a hajóátkelési illetékek már benfoglaltatnak.

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.
	frankban		
Budapest-Nápoly, Anconán át	106.85	77.05	43.60
„ -Nizza, Velenczén át	119.00	85.45	—
„ -Róma, Anconán át	80.05	58.25	32.60

Bővebb felvilágositásokkal szolgál ugy szóban mint irásban a m. kir. államvasutak budapesti központi menetjegyirodája (IV., Vigadó-tér 1. sz.)

A m. kir. államvasutak igazgatósága.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 3. 9. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Revizió és restaurácziő.

A városatyák között nagy a nyugtalanság és a megrőkönyödés. A fővárosi törvénynek küszöbön álló reviziója sokak felett Damokles-kardként lebeg. Ugyanis ma már köztudomásu, hogy az uj törvény redukálni fogja a törvényhatósági testület tagjainak számát, még pedig 400-ról 120-ra, legjobb esetben 150-re. A virilista intézmény teljesen megszünik, s nincs kizárva az sem, hogy a bizottsági tagoknak csak háromnegyed részét választják cenzus alapján, egynegyed részére pedig kiterjesztik az általános választói jogot.

Mindenkép bizonyosnak vehető, hogy legalább 250 városatya megszünik „tényező“ lenni a törvényhatósági testületben. Ez a kimaradókra nézve hiusági és egyéb okokból bizonyára fájdalmas lesz. A Fejbolintó Boldizsárok, a „népség-katonaság“, melyet egyes kerületi törzsfőnökök csak azért juttattak mandátumhoz, hogy a szavazásoknál kellő mennyiségü votum fölött rendelkezhessenek, hoppon fognak maradni, s csak a közgyülési terem karzatáról gyönyörködhetnek Márkus főpolgármester impozáns bajuszában. De nyugtalanság gyötri a vezérlő egyéniségeket, a legfőbb „machereket“ is, mert az uj törvény — állitólag — határozottan ki fogja mondani, hogy a városatya nem lehet olyan társulatoknak az igazgatósági tagja, amelyek a fővárossal szoros összeköttetésben állanak. Ez az inkompatibilitási rendelkezés hamleti töprengésbe fog ejteni számos előkelő városatyát, s ha a törvény életbe lép, választaniok kell a semmi anyagi haszonnal nem járó városatyai tisztség és a jövedelmező igazgatósági tagság között. Eddig a kettő szépen megfért egymással, sőt az egyik kiegészitője volt a másiknak. Ismerünk urakat, kik csak azért kerültek a részvénytársaságok igazgatóságába, mert *befolyásos* városatyák hirében állanak, viszont nehány pénzintézeti nagyság egyedül azért szerezte meg a bizottsági tagságot, hogy befolyást gyakorolhasson a közgyülésekre. Ez a kedélyes állapot a revizió következtében véget fog érni s a főváros közgyüléséből, amennyire az emberi furfang mellett lehetséges, a magán érdekek istápolói kiküszöböltetnek.

Amennyire idegenkednek az ekkép érdekelt felek a reviziótól, épp annyira örül a tervbevett reformoknak az elfogulatlan közvélemény. Mi azt mondjuk: debuisset pridem, ők ellenben ugy vélik, hogy nem kell sietni a reformmal. Az idei választás még a régi rendszer alapján ejtendő meg.

Ez ellen határozottan tiltakozunk, még akkor is, ha a revizió ez év folyamán nem emelkednék törvényerőre.

A kérdést meg lehet oldani. A törvény szerint ez év őszén ujra kell választani a tisztviselői kart, meg a városatyáknak a felét, s e végből a választók már márcziusban összeirandók. Azok, kiknek oka van a reviziótól tartani, természetesen buzgólkodnak a választás megejtése mellett, mert igy még egy czikluson dominálhatják a törvényhatósági testületet. Amde a belügyminiszternek jogában áll, a készülő uj törvényre való hivatkozással, novelláris úton *meghosszabbitani a mostani törvényhatóság mandátumát,* például a jövő év tavaszáig. Ezen idő alatt a képviselőház letárgyalhatja a törvényjavaslatot, s az uj választás már a reformált rendszer alapján ejthető meg.

A közönség szivesebben belenyugszik abba, hogy csak a jövő év elején válasszon, mintsem ismét azok kezébe adja a főváros ügyeit, kik annyi éven át negligálták a közérdeket. Az adófizető polgárságra nézve nem az a lényeges, hogy restaurácziő történjék, hanem hogy új szellem lengje a főváros törvényhatósági testületét és oly férfiak kerüljenek abba, kik az összpolgárság és a főváros érdekeit tartják szem előtt.

Annál a kérdésnél tehát, hogy az idei választás megtartassék-e vagy elhalasztassék, egyesek egyéni érdeke szemben áll a közérdekkel. Reméljük, hogy a kulisszák mögött folyó küzdelemben az utóbbi lesz győztes. A győzelem biztosítása végett azonban czélszerűnek véljük, ha a polgárság nyiltan kifejezést ad óhajának. Tartsanak a kerületek gyüléseket és határozataikat juttassák a belügyminiszterium elé.

Budapest szabályozása.

Ez a kérdés is a megoldandók közzé tartozik. Mert az a tervezet, melynek alapján az eddigi munkálatok eszközöltettek, *harminczkét év* előtt készült, tehát részben elavult, részben tulhaladott. 1871-ben se a fővárosi közmunkák tanácsa, se a tervcsinálók nem sejtették, hogy a főváros oly óriási arányban fog növekedni, amint azt megértük. Ennélfogva a Budapest szabályozásának tervében foglalt intézkedések és megállapodások a jövőt illetőleg óvatos, szinte félénk módon alakultak, kerülve minden szárnyalást. Ettől eltekintve számos mulasztás és hiba terheli a közmunkák tanácsát. A sok közül elég rámutatnunk ama példátlan meggondolatlanságra, amelynek köszönheti a Ferenczváros, hogy a Dunától elzáratott és ekkép természetes fejlődésében évtizedekre megbénult.

A szabályozási terv reviziójának szükségét a törvényhatóság belátta és pár év előtt egy bizottságot küldött a tervezet elkészítésére. Hogy ez a bizottság csinált-e valamit, arról nálunk beavatottabbaknak sincs tudomása. Mindenesetre örvendetes meglepetés, hogy a magyar mérnök és építészegylet saját jószántából és önzetlenül javaslatot terjesztett elő, hogy mi módon volna az új terv beszerezhető.

A tiz nyomtatott ivre terjedő és számos rajzzal felszerelt elaboratumból kiemeljük a következő részeket:

A főváros egyesítése óta (1874-től 1899-ig), tehát 26 éven át közel 1 milliárd korona fordíttatott Budapesten építkezésekre, még pedig ily elosztással:

a 70-es években a költségek egy évi átlaga 11 m. K.
a 80-as „ „ „ „ „ „ 27 „ „
a 90-es „ „ „ „ „ „ 65 „ „

Miután a 70-es évek elején ekkora lendületre még a legerősebb optimizmussal is nem lehetett számolni: ennélfogva nem is volt megszerkeszthető olyváros terv, mely megfelelhetett volna a szerfölötti tevékenység következtében is teljesen megváltozott városi viszonyoknak s nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy ez óriás tevékenységet csak *ideiglenes építő rendszabályok* alkalmazásával irányították és igazgatták. Nem volt semmi bizonyos irány, hiányzott az átható körültekintés az elvi határozatok állandósága. A Budapestre vonatkozó uj építésügyi szabályzat, mint kiegészítője a várostervnek csak 25 évi vajudás után 1894-ben lépett életbe. — a 70-es évek elejével megindított tárgyalásoknak substratuma alapján oly intézkedésekkel és határozatokkal, amelyeket az időközben fejlődött modern városi életviszonyok következtében már rég meghaladottaknak, elavultaknak, sőt a város közegészségi viszonyaira nézve kihatásukban egyenesen vészthozóknak kell itélnünk.

Mi sem természetesebb, mint hogy már a 80-as évek második felében általánosan érezhetővé vált a nagy diszharmonia az óriás építkező tevékenység — és a városterv szűken mért kerete között. Egyre szaporodva, ujabb és ujabb szabályozási kérdések merültek föl és sürgették megoldásukat, amelyekről kitünt, hogy az általános szabályozó és rendező terv róluk még elvi értelemben sem emlékezett meg!

Az uj országháznak hováhelyezése, ennek megtörténte után pedig az Ujépület területének szabályozása, a kaszárnyáknak kitelepitése, a dunai hidak megépitésével a belváros szabályozása, a Károly-kaszárnyának városházzá való átalakitása, kiállitási állandó terület kijelölése, a képzőművészi csarnok, a szépművészeti muzeum, a műgyetem elhelyezése stb., mindezekről a kérdésekről az általános szabályozó és rendezőtervben épp ugy, mint az időközben létesült helyiérdekü és közuti vasutak hálózatára sem lehetett akkor előre gondolni.

Ezek megoldásakor tehát csak esetről-esetre, minden kérdésben külön-külön kellett eljárni.

Az ily módon való eljárás aztán természetesen nélkülözte az egész város irányában való viszonylagosságot, szerves összefüggést. Tehát ma ugyszólván csupán részleteket rakunk egymás mellé, a helyett, hogy az összkeretből azokat egyenkint kifejtenők.

A hatóságnak nem maradt ideje és módja a város egyetemlegességét kellőképen megóvni s bekövetkeztek oly alkotások is, a melyeknek tarthatatlansága szinte keletkezésükkel egyidejüleg már nyilvánvaló volt.

A viszonyok szemmellátható tarthatatlansága fölött való töprengést jelzi a Fővárosi Közmunkák Tanácsa az 1898. évi működéséről szóló évi jelenté-

sében is, amidőn fölpanaszolja, hogy kivált a kültelkeken oly épitkezés folyik, amely csak a tömören lakott városban volna helyén. Világos bizonyitéka ez annak, hogy a városterv és épitésügyi szabályzat fölmondták a szolgálatot.

S mind hangosabban követeli a közvélemény is a városterv ujabbi megállapitását, követelik a szakkörök Budapest ujabbi általános szabályozó és rendező tervének elkészitését.

Amióta csak Budapest főváros számára a város tervét megállapitották, azóta szemlátomást gyökeres és mélyreható változásokon ment át — az azalatt székvárossá is emelt Budapest.

Mig 1871-ben alig volt a városnak 300.000 lakosa, ma 750.000-nél nagyobb a székesfőváros népessége; az akkori 9000 ház helyett ma 16.000 lakóháza van Budapestnek!

A városi életnyilvánulás minden téren mekkora haladást, mekkora fejlődést ért el ez időszakban! Az akkori és a mai viszonyokat össze sem lehet hasonlitani. Mindeme körülményeket egybevetve, világos, hogy az annak idején megállapitott várostervünk tökéletesen elavult és emiatt hasznavehetetlen. S bizonyos, hogy az ily mértékben helyt nem álló terv alapján való haladás a kivánt üdvös eredmény helyett inkább veszedelmet hozhat a városra.

Ezért elodázhatatlan szükség az újabb városszabályozó és rendező tervet mielőbb megállapitani.

Minthogy az újabb városterv létrejöttét égetőnek és mulhatatlanul. szükségesnek, elodázhatatlannak tartjuk és abban a meggyőződésben, hogy azt más uton és módon, mint nyilvános tervpályázattal czélszerüen és helyesen megoldani nem lehetséges: ennélfogva azt hisszük, hogy az idevonatkozó teendők folyamatba tételét legjobban azzal segitjük elő, ha a városterv műszaki programmjának összeállitásával egyszersmind egybefoglaljuk a rendezendő tervpályázatnak egyéb föltételeit is.

Javaslataink hasznos kiegészitést találnak abban a terjedelmes tanulmányban, amely Palóczi Antal tagtársunktól származik és amelyet e javaslatokhoz kapcsolni czélszerünek és megokoltnak tartunk.

A mostani gazdasági pangást bizonyára ismét ujabb lendület fogja fölváltani, de akkor még végzetesebb baj lenne, ha alkalmas várostervvel nem rendelkezünk s azzal együtt helytálló épitésügyi szabályzattal nem támogathatnók a várt lendületnek üdvös kihatását.

A helypénzek bérlete.

Velünk együtt sokan vannak abban a nézetben, hogy a főváros pénzügyi és gazdasági szempontból helytelenül jár el, midőn a jövedelmi forrásokat vállalkozók kezébe engedi át. Igy például kifogásoljuk, hogy az állás- és helyilletékeket továbbá a kikötő- és a kirakó hely dijait, valamint a Dunán érkező áruk után esedékes városi vámot bérbe adják. Az adminisztrácziónak persze kényelmesebb, ha csak egy emberrel, a bérlővel van dolga, ezt a kényelmi szempontot azonban drágán fizetjük meg. Mert a napnál világosabb, hogy a bérlők nem csupán hazafiságból vagy szórakozás czéljából vállalkoznak az efajta dolgokra, hanem üzleti számitásból. Egy olyan, közel 400,000 koronás bérletnél, a milyen a helypénzek szedése, legalább megkeresnek 30–40,000 koronát, esetleg többet is. Tudomásunk szerint a főváros háztartásában ekkora összeg jelentékeny szerepet játszik; miért nem kisérlik meg tehát *házi kezelésbe* venni a helypénzek és a dunai vámok szedését, hogy az egész jövedelem a főváros pénztárába folyjon?

Csak a czivilizálatlan és korrupt közigazgatással biró Keleten dívik, hogy az állam és az egyes városok bérbe adják az adókat és illetékeket. Nyugati Európában, különösen Angliában, a városok mindent maguk kezelnek, kezdve az adószedéstől egész a világitásig. Ez a rendszer előnyösnek bizonyult úgy a közönségre, mint az illető városok pénzügyi helyzetére vonatkozólag. Nekünk elég, ha a faji és nyelvi rokonságot fentartjuk a törökökkel, institucziókban és szokásokban azonban már csak inkább iparkodjunk a nyugati nemzetekhez hasonlitani.

A helypénzeket és dunai vámokat illetőleg föltünőnek találjuk, hogy a bérletre pályázók *lefelé liczitálnak*. Tavaly 388,888 koronát fizetett a bérlő, az idei árlejtésen már csak 378,888 koronát ajánlott. Rajta kivül még három úr nyujtott be ajánlatot, de ezek a tavalyi összegnél 15, illetőleg 21 és 36 ezer koronával kevesebbet igértek. Ez a diminuendo liczitálás érthetetlen. A főváros lakosságának száma, piaczi forgalma és dunai behozatala évről-évre emelkedik, tehát emelkednie kell a bevételeknek is. Ha pedig több a bevétel, a logika törvénye szerint többet követelhetünk a bérlőktől is. Ám ennek épp az ellenkezőjét akarják a pályázók. Az ő logikájuk tótágast áll és arra a konkluzióra jut: a jövedelem emelkedésével a bérleti összeg leszállitandó.

Anélkül, hogy bántani akarnók a pályázókat, ama gyanunak kell kifejezést adnunk, hogy ők is, mint csaknem valamennyi vállalkozója a fővárosnak, egymással összejátszanak és kartellt képeznek. A jelenlegi bérlő az 1903. április elsejétől 1904. márcz. végéig terjedő egy esztendőre *kerek tizezer* koronával akar kevesebbet fizetni, mint a mult esztendőben. Miután igy is ő tette a legelőnyösebb ajánlatot, nagy a valószinüség, hogy a tanács elfogadásra fogja ajánlani, megokolván javaslatát azzal, hogy nem akadt többet igérő.

Kérdjük azonban, mit fog tenni a tanács, ha Brandstätter, Schwarz és Quetoch urak jövőre vagy két év mulva nem tiz, hanem 50.000 koronával liczitálnak lefelé? Amint lejebb szálltak az idén, épp ugy lejebb mehetnek ajánlataikkal a jövőben. Csak

összetartás kell ehhez és az arczbőrnek némi megvastagodása. A tanács vajjon akkor is jámbor ártatlansággal hivatkozni fog arra, hogy nincs előnyösebb ajánlat?!

Ezt az abszurdumot nem szabad föltételezni. Mi meg vagyunk győződve, hogy ez esetben a tanács maga fogja javasolni, hogy a főváros vegye saját kezelésébe a helypénzeket.

De ha erre a végeredményre el kell jutnia, miért nem állja utját a főváros kihasználásának már az első kisérleteknél? En mangeant vient d'appétit tartja a közmondás, s el lehetünk készülve, hogy a vállalkozók és a bérlők hova tovább erősebben kizsákmányolják a főváros ügyefogyottságát, kényelemszeretetét és erélytelenségét.

A mostani pályázat már körmünkre égett és kénytelenek leszünk eltürni, hogy a város bevétele tizezer koronával csökkenjen. De hogy a jövőre biztositsa magát a főváros a pályázók összejátszása és a bérleti összeg lesrófolása ellen: ki kell határozatilag mondani, hogy az 1904—1905 évi bérlet árlejtése már 1903 deczemberében megtartandó, s ha akkor megfelelő ajánlat nem tétetik, *a főváros a saját kezelésébe veszi át* a helypénzek, a kikötő-dijak és dunai vámok szedését.

Ez a határozat nem lesz inyére a konzorcziumnak, de biztositani fogja a fővárost a további kizsákmányolás ellen.

Iparművészet a fővárosban.

A belváros előkelőbb utczáiban van nehány diszmű-áru kereskedés, mely megállná helyét akár a bécsi Kärthnerstrassen, akár a párisi Avenue de l'Operán. A műipar minden produktuma föllelhető bennök, a szalonasztalkák és étagérek nippjeitől kezdve a márvány és bronzszobrokig. De elszomorodik a magyar ember lelke, ha bemenvén a boltba s meghallja a kereskedőtől, hogy mindez a szép, művészies tárgy külföldről került ide. A márvány és terracotta szobrok Firenzéből vagy Veneziából, a bronzszobrok a párisi Barbedienne vagy a bécsi Fossati műhelyéből, a diszórák Svájczból és Párisból, a lámpaernyők Ausztriából és Franczia-országból, a tükröcskék és serlegek a párisi Brocard és a saint-gobaini gyárból, bronz és réztárgyak Charpentier és Barbedienne műhelyéből, egyszóval az összes csecsebecsék és szalonberendezési tárgyak mind a külföldről jutnak a magyar uri házakba a fővárosi diszműáru-kereskedők közvetitésével. Évenként pár milliót áldozunk a külföld műiparának, anélkül, hogy a legcsekélyebb lelkifurdalást éreznők miatta. Mert a fővárosi kereskedők még ma is azt akarják elhitetni velünk, hogy nincs magyar műipar, ők kénytelenségből szerzik be a külföldi tárgyakat, hogy ez az állitás valótlanság: arról kézzelfogható bizonyságot nyujt az országos magyar iparművészeti iskola növendékeinek kiállitása, mely a mult vasárnap nyilt meg az Iparművészeti Muzeum üllői-úti palotájában.

E kiállitásnak mi nagy jelentőséget tulajdonitunk és szeretnők, ha nemcsak a főváros vagyonosabb osztálya, hanem az egész ország intelligenczija érdeklődnék iránta. Mert itt mindenki meggyőződést szerezhet, hogy vannak tehetséges iparművészeink és van magyar iparművészet, tehát hazafiatlanság a fővárosi kereskedők részéről, ha kizárólag a külföld iparművészeit tartják raktáron. Mi értjük a kereskedők számitását: ők a külföldön olcsóbban vásárolhatnak, mint idehaza és a külföldi tárgyakat drágábban adhatják el, mint a honi készitményeket. Ámde a közönségnek joga és kötelessége megkövetelni ezektől az uraktól, hogy saját üzleti szempontjaikat harmoniába hozni iparkodjanak a nemzeti érdekekkel és törekvésekkel. A magyar müipar meg nem izmosodhat, ha a kereskedelem segitőkezet nem nyujt neki. Kevés az olyan Maecenás és müértő, a ki egyenesen az iparoshoz fordul megrendelésével; a közönség tulnyomó része boltból vásárol, mert a kirakat kelti fel figyelmét és csábitja a vételre. Szükséges tehát, hogy a kirakatokat a magyar müipari tárgyak foglalják el s kereskedőink azokat törekedjenek elárusitani. Van itt Budapesten egy ismert belvárosi kereskedő, Marton Alajos, ki már harmincz év óta ellátja az arisztokráczíát és a vagyonos polgárságot diszműárukkal. Ezen idő alatt szerzett magának nehány százezer forintnyi vagyont, de ha megkérdeznők, hogy üzletének óriási pénzforgalmából mennyit juttatott a *magyar* müiparosoknak, alighanem röstelkedve hallgatna. Igy vagyunk jóformán a többi kereskedővel is. Ámde ez helytelen, igazságtalan és nem hazafias eljárás. Az idegen portékát tartó kereskedő meggazdagszik, a magyar müiparos pedig nyomoruságban tengődik. A közönség töméntelen pénzt ad ki müipari tárgyakra és egyedül a kereskedőktől függ, hogy e nagy summának legalább a fele a hazai müipart táplálja.

Az Iparművészeti Muzeumban látható kiállitás hű képét nyujtja az iparművészeti iskola kitünő rendszerének. Külön van a két előkészitő osztály, s külön a szakosztályok kiállitása. Az előbbi diszitő rajzokat, ékitmény-motivumokat, stilusos formákat produkál, törekedve a magyar stilusra. Az előkészitő osztályok munkájának hatása szépen érvényesül a szakosztályok kiállitásában. Egész tömegét találjuk a művészi becsü diszitő rajzoknak és szoborműveknek, plasztikai tárgyaknak és lakásberendézési terveknek, melyek együttvéve elárulják, hogy a fiatal nemzedékből nem hiányzik a művészi tehetség.

A legnagyobb elismerés illeti meg az iparművészeti iskola kitünő igazgatóját *Fittler* Dezsőt és növendékeit. Sikerüknek mindnyájan örvendünk és őszintén óhajtjuk, hogy amily buzgalommal és tehetséggel munkálkodnak ők a magyar műipar fejlesztésén, épp oly támogatásban részesüljenek a kereskedelem és a közönség részéről.

Törvényhatósági közgyülés.

A márczius 4-ikére kitüzött közgyülésen csak egy fontosabb ügy kerül határozathozatalra és pedig a vásárpénztár szerződésének kérdése. Mint olvasóink tudják, a tanács azt javasolja, hogy a főváros ne éljen fölmondási jogával, hanem a vásárpénztári r.-társaság által fölajánlott 5%-os jövedelmi részesedés ellenében továbbra is tartsa fenn a szerződést. A tanács határozata óta a hentesipartestület közhirré tétette, hogy hajlandó a vásárpénztár által birt hajtó- és beszedési dijat bérbe venni, még pedig évi 200.000 korona bérért. Tekintve, hogy nem magánemberek esetleges manöverével állunk szemben, hanem egy komoly testület szándékával; tekintve továbbá a szóban forgó bérösszeg nagyságát: okvetetlenül megfontolandó, hogy a vásárpénztárt bérlő társasággal a főváros ezentul is fentartsa-e az eddigi szerződéses viszonyt?

Tudjuk, hogy a városatyák egy része különféle részvények birtokában, s más okok miatt szivesen látja az eddigi állapot fentartását. Ámde a többség nincs érdekelve, s igy méltán elvárhatja a közönség, hogy a kérdést lelkiismeretesen megvitatván, a főváros érdeke szerint fog határozni.

A közgyülés tárgysorozatának főbb pontjai a következők:

Előterjesztés a székesfőváros tulajdonát alkotó osztrák államkötvények konverziója ügyében.

A IX. ker. kisajátitott Mester-utczai telkek értékesitése.

A tanács előterjesztése, a budapesti kir. tanfelügyelőség részére a központi városházában hivatalos helyiségek bérbeadása ügyében.

Előterjesztés a marhavásári vásárpénztár szerződésének a fölmondása kérdésében.

A Magyar leszámitoló bank kérvénye, a Ferenczvárosi pályaudvarral szemben levő ideiglenes gabonatárházak további átengedése iránt.

Brill Ferencz vállalkozó fölebbezése, az őt birságoló tanácsi határozat ellen.

A belügyminiszter leirata a székesfőváros 1903. évi költségelőirányzata ügyében.

A rendőrségre fizetett járulékból kiutalványozott végső részlet pénzbeli fedezetének a kimutatása.

A Vigadó-kávéház bérlőjének kérvénye a nyert kedvezmény folytatólagos engedélyezése iránt.

Az ó-budai plebánia-javadalom betöltése ügyében érkezett herczegprimási leirat.

A kereskedelemügyi miniszter leirata, a foglalkozást közvetitő- és cselédszerző-ipar vitele iránt alkotott szabályrendelet ügyében.

Előterjesztés, a polgári és felső kereskedelmi iskolákhoz szükséges tanszékek ügyében.

Előterjesztés az elemi népiskolákban kisérletkép alkalmazott megosztott-tanitás ügyében.

A tanács előterjesztése, a Kossuth Lajos születésnapja századik évfordulójának megünneplése alkalmából fölmerült költségek pénzbeli fedezete tárgyában.

Előterjesztés a Szt.-István-kórházhoz szervezett dijtalan orvos-gyakornoki állás javadalmazása ügyében.

Fölebbezések. Nyugdijügyek.

Viczinális vasutak közúti sineken.

A közönség régi óhajának felelne meg ama terv megvalósitása, amelyről a mérnöki hivatal előterjesztést tett a tanácsnak. A jelentés első helyen a szentendrei helyi érdekü vasut ügyével foglalkozik, amely ez idő szerint a Pálffy-térig jár be mint végállomásra. Ez az engedély azonban ez év szeptember 30-án megszünik s a kereskedelmi miniszteriumban tartott értekezleten erősen tanakodtak arról, miképp lehetne a vasutnak a fővárosba való járatását megvalósitani. Két eszme merült fel.

Az első, hogy a közuti vasut sinhálózata az óbudai főtértől a filatori gátig meghosszabbittassék s a viczinális utasok ott szálljanak át a közuti kocsikra. A második, s ez a fontosabb, hogy a helyiérdekü, a közuti s a magyar állami körvasut üzeme egységesittessék, a helyiérdekü és a körvasut is villamosra alakitandó át s a három vasut egy kézbe jutva, egységes üzemü legyen, a viczinális pedig a főváros bármely részén használhassa a közuti sinhálózatát.

A kereskedelmi miniszter a fölötte fontos kérdést tanulmányozásra kiadta a Máv. igazgatóságának, a fővárost viszont felhivta, hogy a szentendrei viczinális ideiglenes összeköttetéséről gondoskodjék. Erre a felhivásra készült a mérnöki hivatal jelentése. Ebben a hivatal hangsulyozza, hogy a három vasut üzemének egységesitése az utazókra igen fontos, másrészt forgalmi szempontból a viczinális vasutaknak a fővárosba való bevezetése szükséges és hasznos. Ezt a bevezetést ki kell terjeszteni a *czinkotai* és *soroksári* helyiérdekü vasutakra is, a melyeknek villamos üzemre való átalakitása halaszthatatlan szükség.

A mi a szentendrei vasut ideiglenes összeköttetését illeti, javasolja, hogy a közuti vasut az ó-budai főtértől kettős sinpárral hosszabbittassék meg a filatori gátig. Az egyik sinpár rendelkezésre áll a Laktanya-utczában, a másik pedig ideiglenes jellegben a Miklós-utczában helyezendő el, mert más utvonal nem alkalmas. A kettős sinpárt véglegesen a Majláth-utczában tervezi, ha az utczát megfelelően kiszélesitik. A tanácsot végül arra kéri, hogy a közgyülés elé a következő javaslatot terjeszsze:

1. A törvényhatóság helyesnek tartja, hogy a helyiérdekü vasutak üzeme villamosra átalakittassék s elvben hozzájárul, hogy a viczinálisok — annak idején megállapitandó feltételek mellett — a fővárosban a közuti vasut sinhálózatát használhassák.

2 A kereskedelmi miniszter felkérendő: utasitsa a helyiérdekü vasut igazgatóságát, hogy a villamos üzemre való berendezkedés tervezetét mielőbb mutassa be.

3. A közuti vasut felhivandó, hogy a főtér—filatori-gátig terjedő meghosszabbitás terveit, költségvetését sürgősen terjeszsze elő, mert a tárgyalásokat ez év szeptember 30-ig, amikor a szentendrei vasut engedélye lejár, be kell fejezni.

A mérnöki hivatal javaslatának csupán az a hátrányos oldala, hogy a főtéri vonal meghosszabbitásánál ideiglenes állapotot tervez, hogy ugyanannyi idő alatt a fővárosnak sokkal kisebb megterhelésével mindjárt véglegesen elkészithető a meghosszabbitás.

Hirek a városházáról.

Hatvanezer korona megtakaritás. A főváros elhatározta, hogy a budai oldalon házi kezelésben végzi a szemét fuvarozást. A legolcsóbb vállalkozó ugyanis 114.450 koronát kért, amit a főváros nagyon drágának tartott. A házi kezelésnek első évi mérlegét most zárták le, ami kedvező eredményt mutat. A házi kezelés berendezése 103.915 koronába került. Az évi kiadása, beszámitva a befektetés amortizációját 127.397 korona volt, a bevétel pedig 75.499 korona. Vagyis a házi szemét kifuvarozása 51.898 koronába került s igy a város a legolcsóbb ajánlattal szemben a házi kezelésnél 59.552 koronát takarított meg.

A főváros saját bankja. A fővárosi takarékpénztár létesitése tárgyában már évek előtt tettek inditványt a főváros közgyülésén. A referens, dr Melly Béla tanácsjegyző a tervezetet elkészitette és azt a legközelebbi közgyülések egyikén beterjesztik. A takarékpénztár létesitésének czélja az, hogy a főváros házilag intézhesse el pénzműveleteit.

Vitás birságpénzek. Az V. ker. elüljáróság partrongálás miatt pénzbirságra itélte a Dunagőzhajózási társaság egyik alkalmazottját. A társaság arra kérte az elüljáróságot, hogy a birságpénzt adja át a társulati nyugdijalapnak, kivánságát a volt közmunka és közlekedési miniszterium erre vonatkozó szabályával támogatta. Az elüljáróság azonban a kérelmet elutasitotta, mert az adók módjára behajtott pénzek magántársulati czélokra nem fordithatók. A kérdéssel a tiszti ügyészség javaslatára a tanács most fölterjesztést intézett a kormányhoz, s kérte annak eldöntését, hogy hasonló esetben hová fordittassanak a birságpénzek s általában mily eljárás legyen követendő.

A Halászbástya udvarai. A főváros mérnöki hivatala terjesztette be a tanácshoz a Halászbástya 2 udvarának rendezése tárgyában készitett terveit s költségvetéseit. A rendezés felöleli a déli s az északi udvart s ennek a folytatását egész az Ilona lépcsőig. A tervek szerint, a melyek elkészitésénél szem előtt tartotta a mérnöki hivatal *Schulek* professzor intenczióit, a két udvar rendkivül tetszetős s festőies lesz. A remek architekturával készitett folyosók körül 1·25 méter széles kavicsolt járda lesz, amelyről folyondárok s különböző más növények lesznek a falakra vezetve. Asphalt gyalogjáró csak ott lesz, ahol a gyalogforgalom összetömörülése várható. Az udvarok rendezésénél a mérnöki hivatal általában arra törekszik, hogy azok a régi kolostorokhoz legyenek hasonlók. Ez a törekvés a parkozási tervekben is érvényesülni fog, a melyek most vannak készülőben. A gyalogjárók mentében terméskőből faragott folyócskák s viztartók készülnek, hogy a falon alkalmazott vizcsorgató sárkányfejekből kitóduló esőviz ne mossa ki a talajt. Az udvarok rendezéseinek összes költségeit 20,136 koronában állapitották meg, mely összegre a Halászbástya czéljaira rendelt pénzből még rendelkezésre álló 40,000 korona nyujt majd fedezetet. A A fönmaradó néhány ezer koronát az udvarok parkirozására forditják.

Bérkocsisok emlékirata. A budapesti bérkocsiállomások vizvezetéki fölszereléseinek javitási költségeit az uj vizvezetéki szabályrendelet életbelépése előtt az állomásokra rendelt bérkocsisiparosok tartoztak viselni. Az uj szabályrendelet értelmében azonban ez már a főváros kötelességét képezi. A vizműigazgatóság mindamellett a bérkocsisoktól követelte a javitási dijak megfizetését, amit azok kereken megtagadtak. A bérkocsis ipartársulat ebből kifolyólag emlékiratot intézett a fővároshoz, amelylyel kimutatni igyekszik a követelés jogtalan voltát s kérte a tanácsot, utasitsa a vizműigazgatóságot, hogy a jövőben ragaszkodjék a szabályrendelethez s ne zaklassa a bérkocsis iparosokat olyan költségekért, amelyekhez semmi közük. Azt persze, hogy az ipartársulat helyesen magyarázta e a szabályrendeletet, a tanács lesz hivatva eldönteni.

Szubvenczió-vadászat. Az idegen forgalom emelésére alakult társaság ama kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a magyar fürdőügy terén kifejtett tevékenységeért évi 2200 korona szubvenczió adjon neki a főváros. Kérelmét azzal a körülménnyel is támogatja a társulat, hogy a balneológiai akcióból magának a fővárosnak, mint több fürdő tulajdonosának is bizonyára szintén van haszna. A tanácsot azonban egyáltalában nem hatotta meg ez az indokolás s a társaságot kérelmével egyszerüen elutasitotta.

Tüzoltó-kongresszus. Az országos tüzoltószövetség elnöksége tudatta a főváros hatóságával, hogy a nemzetközi tüzoltó-kongresszust Budapesten 1904. évi augusztus 17—20-ik napjain tartják meg, A kongresszus előkészitése 30.000 koronába kerül. A szövetség a költség felét az államtól kérte, a másik felét pedig a fővárostól kéri.

Órát a II. kerületnek. Régi panasz, hogy a fővárosban nagyon kevés a nyilvános óra. Egy-két magánépületen s a müegyetemen alkalmazott

órán kivül, minden kerület ugyszólván csak a toronyórákra kénytelen szoritkozni. A II. kerület lakossága azonban a templom tornyáról is hiába akarja leolvasni az időt. A vizivárosi plebánia templom tornyaiban van ugyan egy 150 esztendős óra, de az végelgyengülésben már 10 évvel ezelőtt kimult. A kerületi választmány értekezletén tárgyalta az óraügyet s előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a bajon segitsen. A tanács méltányolván a kérelmet, elhatározta, hogy a vizivárosi plebánia régi óráját levéteti s 2600 korona költséggel ujat készittet.

KÖZGAZDASÁG.

A Hazai Bank Részvénytársaság báró Dániel Ernő elnöklete alatt február 25-én tartotta VIII. évi rendes közgyülését, melyen 28 részvényes jelent meg 25,411 részvény képviseletében. Az igazgatóság jelentése szerint az 1902-iki üzletév tiszta nyeresége az előző év nyereségáthozatalával 774.348 korona 39 fillér, mely összeg a 10 millió korona részvénytőke 7,743 százalékának felel meg. A közgyülés tudomásul vette a jelentést, megadta a felmentvényt az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére és elhatározta, hogy az alapszabályszerü levonások után rendelkezésre álló 645,065 korona 43 fillérből a 8-ik számu szelvény folyó hó 26-ától kezdve 10 koronával beváltassék, a tartalékalaphoz, annak 1.450,000 koronára emelése czéljából 75,000 korona utaltassék, a tisztviselők között külön renumerácziókéut 20,000 korona felosztassék, a nyugdijalap részére, mely ez által 274,108.45 koronára emelkedik, 20,000 korona fordittassék és 63,959.71 korona mint nyereségátvitel az 1903-iki üzletév javára irassék. Végül a közgyülés Unger Alajos részvényes inditványára az igazgatóságnak és a tisztikarnak ügybuzgó és eredményes működéséért köszönetet szavazott.

A Salgótarjáni Kőszénbánya-Részvénytársaság február 26-án tartotta közgyülését *Chorin* Ferencz dr. főrendiházi tag elnöklésével. A közgyülésen jelenvolt 52 részvényes 21.422 részvény képviseletében, 765 szavazattal. Az elnök a jegyzőkönyv vezetésére ifj. *Chorin* Ferencz dr. titkárt és *Lázár* Pál részvényest kérte föl. Az igazgatósági jelentésből kiemeljük a következőket: Az 1902-ik év üzleti eredményére döntő befolyással volt a fölötte enyhe időjárás; a nagy válság, mely régóta sorvasztja a kőszénbányaipart; a munkahiány és a vállalkozástól való tartózkodás. Csökkent az államvasutak szénszükséglete is. Igy a lefolyt évben csak 14,889.119 métermázsát adtak el. a mi a mult évben eladott mennyiségnél 1,382.736 métermázsával kevesebb. Ezt a kedvezőtlen eredményt pénzügyi hatásában enyhitette a darabos és koczkaszén-kereslet és a lefolyt esztendő utolsó hónapjaiban uralkodott kemény hideg is. A román Zsil mentén lévő Farkasvölgyben megkezdték a bányában a termelést és az államvasutakkal évi 1,000.000 métermázsa farkasvölgyi szén szállitása iránt öt évre szóló szerződést kötöttek. Ebben a bányában megteszik a további beruházásokat is, hogy az évi termelést három millió métermázsára emeljék. A petrozsényi bányák és a Deák-bánya termelőerejének fokozását is biztositották. A részvénytársaság salgótarjáni és zsilvölgyi bányászata egyaránt föl van szerelve, s megvan a rátermettsége, hogy a hazai iparnak, ha várvavárt föllendülése bekövetkezik, azonnal a legteljesebb mértékben rendelkezésre álljon. Az évi mérleg 2,857,753 korona 85 fillér nyereséggel zárul. Az igazgatóság indítványára ebből az összegből a forgalomban levő 64 ezer részvény után részvényenkint 30 koronát fizetnek, összesen 1,920.000 koronát fizetnek ki osztalékul, kezdve márczius 2-dikától. A fönnmaradó 299.768 korona 73 fillért uj számlára viszik át. A közgyülés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, a fölmentést megadta.

A Jelzáloghitelbank mérlege. A Magyar Jelzálog Hitelbank igazgatósága és felügyelő-bizottsága által jóváhagyott 1902. deczember 31-ével lezárt mérleg szerint a bruttó nyereség az 1901-ről áthozott 721,472 korona 89 fill. hozzászámitásával 7,936.680 korona 86 fillér és a tiszta nyereség, a kezelési költségek és adók levonása után, a mult évben kimutatott 5,850.153 korona 97 fillérrel szemben 6,551.710 korona 25 fillért tesz ki. Az igazgatóság az ez évi márczius 16-ára egybehivott közgyülés elé azon inditványt fogja terjeszteni, hogy a forgalomban levő 200.000 darab részvény után részvényenkint a mult évi 25 frankkal szemben ez idén 26 frank osztalék fizettessék, továbbá 30.000 korona az intézeti nyugdijalap javadalmazására, 45.000 korona az intézeti tisztviselők külön jutalmázására, 100.000 korona az intézeti házban eszközölt beruházások leirására, továbbá (miután a rendes tartalékalap az alapszabályszerü legmagasabb összeget már elérte) 300.000 korona a külön tartalékalap javadalmazására fordittassék és a fennmaradó 763.961 korona 51 fillér a folyó évre elővitessék. A kimutatott tiszta nyereségben nem foglaltatik az 1902. évi magyar konverzióbeli részesedésből eredő nyereség, mely a folyó évnek tartatott fenn. A biztositó alapokban és a bank tárczájában foglalt összes értékpapirok az 1902. deczember 31-iki árfolyamértéküknél ca. 700.000 koronával alacsonyabb összeggel vétettek fel. Az intézeti czimletek az elmult év folyamán mintegy 60 millió korona összegben nyertek bel- és külföldi elhelyezést, az ez évben tényleg valósitott jelzálog- és községi kölcsönök összege mintegy 56 millió koronára rug. Ezen számtételek az intézet fennállása óta elért legnagyobb évi forgalmat jelentik.

Az Agrárbank mérlege. A Magyar Agrár- és Járadékbank részvénytársaság igazgatósága megállapitotta az intézet 1902. évi mérlegét. E szerint a nyereség és veszteségszámla az 1902. év végével 1 521,623.85 kor. tiszta nyereséggel zárul, szemben a mult évi 1.421,218.53 kor. tiszta nyereséggel. Ezen tiszta nyereségből az igazgatóságnak a közgyülés elé terjesztendő javaslata szerint kifizetendő — mint a mult évben — osztalék fejében részvényenként 20 korona, azaz összegben 1.200,000 kor., ami a részvénytőke 5 százalékos kamatozásának felel meg.

Az osztalékösszegnek és a mult évről áthozott nyereségnek levonása után még fennmaradó 171,659 kor. 84 fillérből a tartalékalapnak alapszabályszerü maximalis 20 százalékos dotálására felhasználandó 34,331.97 kor. és az igazgatóság jutalékára (alapszabályok 33. és 52. §§.) 17,165.98 kor. A nyereségnek ezután még fennmaradó 270,125 kor. 90 fillérnyi összegéből 100.000 kor. a külön tartalékalaphoz utalandó, az intézeti tisztviselők és szolgák részére létesitendő nyugdijalap javadalmazására fordítandó 20,000 kor., a fölöslegkép mutatkozó 150,125.90 kor. pedig a jövő üzletévre viendő át. A kitüntetett nyereségben benfoglaltatik a consortiális üzleteknek

1902 év végéig elszámolt nyeresége, a 4 és fél százalékos magyar állami kötvények conversió müveletéből elért nyereségrészesedésünk kivételével, amelynek elszámolása a folyó üzletévre tartatott fenn. A kamatjövedelem a mult évivel szemben 78,975 kor. 57 fillérrel kisebb, a jutalékok és különféle nyereségek czimén elért eredmény ellenben 206.775 kor. 22 fillérrel emelkedett, a költségek és adók pedig 26.988 kor. 21 fillérrel magasabb összeggel szerepelnek. A jelzálogkölcsönök a visszafizetések levonásával a zárszámadásban 33.004,733 kor. 52 fillérrel vannak kimutatva, az előző évi 28.633,188 kor. 83 fillérrel szemben, eszerint tehát 4.371,544 kor. 69 fillér gyarapodást mutatnak. A szőlőkölcsönök összege 1902. év végén 22.075,018 kor. 26 fillérre emelkedett. A banknak 1902. deczember 31-én a szőlő és jelzálogkölcsönökről 8536 számlája állott fenn.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 443 gyermek, meghalt 300 egyén, a születések tehát 143-mal mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 221 fiu, 222 leány. Halvaszületett 19 gyermek, köztük 9 fiu, 10 leány.

Az élveszülöttek közt volt 306 róm. kath., 2 görög kath., 1 görög keleti, 19 ágost. evang., 39 helvét, 5 unitárius, 73 izraelita, 3 egyéb. Összesen 303. Halvaszületett összesen 19.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1102 beteget, szaporodás 394, csökkenés 390, maradt a mult hét végén 1900. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 162 beteget, szaporodás 44, csökkenés 30, maradt a mult hét végén 167. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1177 beteget, szaporodás 252, csökkenés 243, maradt e hét végén 1165. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 879 beteget, szaporodás 213, csökkenés 152, maradt e hét végén 923. Összesen ápoltak a mult hét végén 3320 beteget, szaporodás 903, csökkenés 812, maradt e hét végén 3411.

Hirdetések.

A Pesti hengermalom-társaság LXX. közgyülése.

A mai igazgatósági ülés határozata folytán a Pesti hengermalom-társaság t. cz. részvényesei — utalással az alapszabályok 16.* és 17.** §-aira — ezennel meghivatnak a **folyó évi márczius hó 14-én délelőtt 10 órakor**, telepünk (Hengermalom-épület V. kerület, Klotild-utcza 6. szám) üléstermében tartandó

közgyülésre.

A tanácskozás tárgyai:

1. Jelentés a lefolyt üzletévről, a mérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A mérleg megállapitása, az igazgatóság arra vonatkozó javaslata feletti határozat és a felmentvény megadása.

Jegyzet. A mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése folyó évi márczius 6-ától fogva a társaság üzlethelyiségében a betekintésnek nyitva áll.

Budapesten, 1903. február hó 25-én.

Az igazgatóság.

*16. §. A közgyülésen ugy a rendesen, mint a rendkivülin, csak azon részvényes bir szavazati joggal, kinek legalább három egész részvénye legalább három hónappal a közgyülés előtt a társaság részvénykönyvébe nevére bevezettetett és részvényei a szelvényekkel együtt legalább három nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság pénztáránál letétettek. Minden három egész részvény egy szavazatra jogosit. Ugyanazon részvényesnek második és további szavazatairа azonban őt már a letéteményezett részvények birtoklása is jogositja, mely birtoklás egyszerü üres forgatmány által is igazolva van.

**17. §. Minden szavazatképes részvényes más szavazatképes részvényes által képviseltetheti magát a közgyülésen. Gyámság vagy gondnokság alatt levők azonban, szintugy községek, társulatok vagy testületek törvényes képviselőik által képviseltethetik magukat még akkor is, ha az utóbbiak nem részvényesek.

Az Első magyar általános biztositó társaság ez évi rendes közgyülését

az alapszabályok 13. és 15. §-ai értelmében

folyó évi márczius hó 14-én délutáni 4 órakor Budapesten,

a társaság saját házában (Vigadó-tér 1. szám) az első emeleti teremben fogja megtartani. A t. cz. részvényeseket felkérjük, hogy jogaiknak az alapszabályok 18. és 19-ik §-ai *) szerint való érvényesitése végett a közgyülésen megjelenni sziveskedjenek.

Budapest, 1903. február hó 27-én.

Az Első magyar általános biztositó társaság igazgatósága.

A közgyülés tárgyai:

1. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés az 1902. évi üzleteredményről.
2. A mérleg és a tiszta jövedelem felosztása iránt való határozathozatal, az alapszabályok 22. §-a értelmében.
3. A választmány és az igazgatóság javaslata a közhasznu czélokra megszavazandó összeg iránt.

*) **18. §.** A közgyülésen minden egész vagy két fél részvény tulajdonosa részt vehet, de szavazatjoggal mind a választásoknál, mind a tanácskozási tárgyakban csak azon részvényes bir, ki öt egész vagy tiz fél részvény tulajdonosa, ha neve, mint e részvények tulajdonosáé, a társaság részvénykönyvébe a közgyülést megelőző év utolsó napjáig bejegyeztetett, s ha részvényeit, le nem járt szelvényeivel együtt, a közgyülés előtti nap déli 12 órájáig a társaság központi főpénztáránál, vezér- vagy főügynökségi pénztáránál pedig közgyülés előtt öt nappal letéteményezte.

19. §. Közgyülésen a személyesen meg nem jelenő részvényesek képviseltethetik magukat az A) minta szerint, vagy más törvényes módon felhatalmazott szavazatképes részvényes által, azonban sem saját részéről, sem meghatalmazotti minőségben együttvéve tiznél több szavazata senkinek sem lehet.

Jogi személyeket törvényes képviselőjük, kiskoruakat atyjuk vagy gyámjuk, gondnokság alatt levőket gondnokuk képviselhet.

Meghivó

az Ujlaki tégla- és mészégető részvénytársulat

folyó évi márczius hó 8-án d. e. 11 órakor V. kerület, Béla-utcza 5. szám alatt levő saját helyiségeiben tartandó

XXXIV-ik évi rendes közgyülésére.

Tárgysorozat.

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentvényének megadása.

☞ Azon t. cz. részvényesek, kik az alapszabályok 10-ik paragrafusa szerint szavazatjogukkal élni akarnak, saját neveikre szóló részvényeiket márczius 5-ig bezárólag a társulat pénztáránál (V., Béla-utcza 5. sz.) téritvény mellett letenni szíveskedjenek.

Budapesten, 1903. február 27.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla.

Vagyon: Ujlaki gyártelep 771,089 kor. 82 f. Ó-budai gyártelep 2.051,492 kor. 28 f. Habarcsgyártelep 913,592 kor. 80 f. Tetőcserépgyártelep 777,042 kor. 63 f. Tinnyei kőbánya 14,398 kor. 16 f. Irodaberendezés 1600 kor. Biztositékok 15,385 kor. 60 f. Kocsik és lovak 40,000 kor. Készletek 166,904 kor. 07 f. Adósok 111,240 kor. 52 f. Bankkövetelésünk 27,600 kor. Postatakarékpénztári betétünk 6712 kor. 79 f. Befizetés „Közönséges tömör faltéglákat árusitó r.-t." részvényre 25,500 kor. Befizetés „Mész- és műhabarcsárusitó r.-t" részvényre 23,160 kor. Váltótárcza 3516 kor 40 f. Átmeneti tételek 3237 kor. 67 f. Dunakotrási üzlet előzetes kiadásai 49,061 kor. 60 f. Pénzkészlet 8966 kor. 46 f. Összesen 5.010,500 kor. 80 f.

Teher: Részvénytőke 3.000,000 kor. Törlesztési tartalék 902,412 kor. 87 f. Tartalékalap 490,432 kor. 66 f. Tisztviselők segélyalapja 25,139 kor. 26 f. Osztalék 72 kor. Elfogadványok 472,850 kor. Hitelezők 115,985 kor. 57 f. Nyeremény-egyenleg: egyenleg 1901. évről 3149 kor. 26 f., hozzá ez évi nyeremény 459 kor 18 f., együtt 3608 kor. 44 f. Összesen 5.010,500 kor. 80 f.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Biztositás 7126 kor. 21 f. Illeték 1299 kor. 53 f. Adó 7640 kor. 97 f. Üzleti költség 12,239 kor. 17 f. Kamatok 21,835 kor. 74 f. Tisztviselők fizetése 41,079 kor. 90 f. Nyeremény-egyenleg: egyenleg 1901. évről 3149 kor. 26 f., hozzá ez évi nyeremény 459 kor 18 f., együtt 3608 kor. 44 f. Összesen 94,829 kor. 96 f.

Követel: Telekbérjövedelem 1160 kor. Adómentes kamatok 946 kor. 72 f. Általános gyártmány 89,573 kor. 98 f. Nyeremény-egyenleg mult évről 3149 kor. 26 f. összesen 94,829 kor. 96 f.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Az Ujlaki tégla- és mészégető részvénytársulat alulirott felügyelő-bizottságának ezennel van szerencséje a folyó évi márczius hó 8-ára egybehivott XXXIV-ik rendes közgyülésnek tudomására hozni, hogy az üzletkezelés a lefolyt évben a törvény és az alapszabályok intézkedéseinek megfelelt s hogy a társulat igazgatósága által előterjesztett s a felügyelő-bizottság által aláirt mérleg a valóságnak megfelel és minden részében helyes. Az igazgatóság javaslataihoz hozzájárulván, kérjük ugy az igazgatóságnak, valamint nekünk is a felmentvényt megadni.

Budapesten, 1903. február hó 26-án.

Dr. Baracs Marczel s. k. **Doctor Gyula** s. k. **Wellisch Jakab** s. k.

Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság.

Meghivás

a „Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság"-nak **f. évi márczius hó 16-án délelőtti ½11 órakor** a bank helyiségében (Budapest, V., Erzsébet-tér, 9. sz.) tartandó

VII. rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a hetedik üzletévről.
2. Az igazgatóság számadásai és indítványok a mérleg megállapitása s a tiszta nyereség hováfordítása tárgyában.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal a tiszta nyereség hováfordítása tárgyában s a felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása. (43. §.)
6. Az alapszabályok 63. §-ának módositása.

☞ A t. részvényes urak, a kik szavazati jogukkal élni akarnak, felkéretnek, hogy szavazati joguk igazolásául részvényeiket az alapszabályok 19. §-a értelmében legkésőbben f évi márczius hó 8-ig bezárólag

a bank pénztáránál, vagy
a Magyar jelzálog hitelbanknál, vagy
a Magyar leszámitoló- és pénzváltóbanknál Budapesten, avagy
az Union Banknál Bécsben

letenni szíveskedjenek.

Budapesten, 1903. február hó 26-án.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. §. Tiz teljesen befizetett részvény vagy tiz ideiglenes részvény birtoka egy szavazatra jogosit.

19. §. A részvényesek, a kik szavazati jogukkal élni akarnak, kötelesek részvényeiket legalább nyolcz nappal a közgyülés előtt letéti elismervény ellenében letenni. Ezen letét vagy az intézet pénztáránál vagy a hivatalos lapban (5. §.) közzéteendő helyeken eszközlendő.

20. §. A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazottak utján gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek, kereskedőczégek, valamint nők és kiskoruak képviseletében a közgyülésen azok törvényes képviselői vehetnek részt, ha ez utóbbiak nem is részvényesek. Azok, a kik szavazati jogukat igazolták, igazolójegyeket kapnak az általuk képviselt részvények és az őket megillető szavazatok számának megjelölésével

A pesti molnárok és sütők gőzmalmi részvénytársaság

Budapesten

a folyó évi márczius hó 15-én délelőtt 10 órakor, a malomépületben tartandó

XXXIV. rendes közgyülésére

a t. cz. részvényeseket ezennel tisztelettel meghivja.

A tanácskozás tárgyát képezik:

1. Két részvényesnek választása a közgyülési jegyzőkönyv hitelesitésére.
2. A mérleg előterjesztése, az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság évi jelentése és a felmentvény megadása.
3. Az igazgatóság osztalék iránti indítványa.
4. Az alapszabályok módosítása.
5. Választás 3 igazgatósági és 3 felügyelő-bizottsági tag helyébe, kik az alapszabályok 22., 24. és 32. §-ai értelmében ujra megválaszthatók.

Jegyzet: Azon t. részvényesek, kik szavazati jogukkal élni kivánnak, sziveskedjenek az alapszabályok 16. §-a értelmében a legalább 3 hónappal a közgyülés előtt neveikre átiratott részvényeiket legalább 3 nappal a közgyülés előtt a társaság pénztáránál nyugtatvány ellenében letéteményezni.

Kelt Budapesten, 1903. évi márczius havában.

Az igazgatóság.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő ö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő	A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Dijtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1-a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 10. 10. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

GJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A konverzió ügye.
2. Városi választás.
3. A népszinházi heczcz.
4. Az eskü-téri hid.
5. Budapest parkjai.
6. A főváros takarékpénztára.
7. Hirek a városházáról.
8. Közgazdaság.
9. Statisztika.
10. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. ✧ Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speczialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A Pesti hengermalom-társaság LXX. közgyülése.

A mai igazgatósági ülés határozata folytán a Pesti hengermalom-társaság t. cz. részvényesei — utalással az alapszabályok 16. és 17. §-aira — ezennel meghivatnak a **folyó évi márczius hó 14 én délelőtt 10 órakor**, telepünk (Hengermalom-épület V. kerület, Klotild-utcza 6. szám) üléstermében tartandó

közgyülésre.

A tanácskozás tárgyai:

1. Jelentés a lefolyt üzletévről, a mérleg előterjesztése.

2. A felügyelő-bizottság jelentése.

3. A mérleg megállapitása, az igazgatóság arra vonatkozó javaslata feletti határozat és a felmentvény megadása.

Jegyzet. A mérleg valamint a felügyelő-bizottság jelentése folyó évi márczius 6-ától fogva a társaság üzlethelyiségében a betekintésnek nyitva áll.

Budapesten, 1903. február hó 25-én.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 10. 10. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A konverzió ügye.

Amint előrelátható volt, a belügyminiszter megsemmisitette a február 13-iki közgyülésnek az 50 milliós kölcsön konverziójára vonatkozó határozatát. Ha szem előtt tartjuk is, hogy tévedni emberi dolog: az ügynek ilyetén alakulása mégis csak nagy blamázs a hatóságra nézve. És pedig két szempontból. Először azért, mert belügyminiszterileg megállapittatott, hogy ugy a polgármester, mint a főpolgármester a törvényes formákat nem tartották be, sem a közgyülés összehivásánál, sem a határozat meghozatalánál. A határozat tehát törvénytelen volt. Olyan derék és tapasztalt közigazgatási tisztviselőknek, minők a polgármester és a tanács tagjai, nem volt szükségük arra az orra, melyet a határozat megsemmisitével a felsőbb forumtól kaptak. Mi előre figyelmeztettük őket, hogy a nagy sietségben meg fognak botolni; a hatóság tekintélye miatt sajnáljuk, hogy a botlás megtörtént. A blamázs másik része az, hogy kiderül: nem is volt komoly ok a határozat kiforszirozására. A tanács ugyanis azzal indokolta a sürgősséget, hogy az ajánlattevő bankok nem adnak haladékot. Ámde most látjuk, hogy ugyanaz a konzorczium fogja végrehajtani a műveletet, amelyik február hó elején pisztolyt szegzett a főváros mellének.

Világos, hogy a konzorczium hibás az egész kellemetlenségért. A convertáló bizottság a tanácscsal és a polgármesterrel együtt felült neki, amennyiben elhitte, hogy a pénzpiacz ingadozó helyzete miatt kell kutyafuttában megkötni a szerződést. A pénzpiacz azonban szilárdan áll, s a konzorczium most is hajlandó a konverzióra, ami igen természetes, ha tudjuk, hogy a régi $4^1/_2$ százalékos kötvények legnagyobb része az ő tulajdonában van, s igy érdekökben áll a konvertálás sikeres eredménye.

Őszintén megvallva, mi nem helyeseljük a konvertáló bizottság ama legujabb határozatát, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár és a Jelzáloghitelbank megujitott ajánlatát javasolja elfogadásra, még azon esetben is, ha más konzorczium esetleg kedvezőbb ajánlatot terjesztene be. A bizottság ezt az álláspontját a főváros megbizhatóságának kérdésével indokolja. Nézetünk szerint a főváros iránt a pénzpiaczon abszolute nem rendül meg a bizalom, ha mással köti meg a szerződést. A pénzkörök igen jól ismerik az első ajánlat genezisét és midőn szemük láttára játszódott le a manöver, egészen természetesnek tartanák, ha a kényszerhelyzetből kiszabaditott főváros nem reflektál többé a konzorczium fölmelegített ajánlatára. Az előzmények után semmiféle regarddal nem tartozik annak két összeszövetkezett intézetnek, s megizenhetné nekik: „Tu l'as voulu George Dandin.“

Sajnos, hogy a polgármester és a konvertáló bizottság nem ebben a felfogásban van, s nem szólitotta fel ajánlattételre a többi nagy pénzintézeteket. Lehet, hogy a felszólitásnak nem lett volna eredménye, — miután a budapesti bankok nem zavarják egymás czirkulusait, — de pour aequit de la conscience, a lelkiismeret megnyugtatása végett mégis helyesebb lett volna kopogtatni egy pár helyen. Tartunk tőle, hogy azt az ujabb, illetőleg megismételt mulasztást a közgyülésen szemére fogják vetni a polgármesternek.

E sorok irásakor hire jár, hogy a kereskedelmi bank egy másik intézettel együtt felszólitás nélkül is tesz ajánlatot. Örülnénk, ha tényleg ugy volna. S ha ez az ajánlat nem kedvezőtlenebb a Hazai Takarékpénztárénál, ugy az okozott blamázs megtorlása végett az utóbbiét mellőzni kellene.

A márczius 9-ikére összehivott rendkivüli közgyülés most már végérvényesen fog dönteni. Bármiként határozzon, a konverziós ügyből megmarad a tanulság: lassan járj, tovább érsz!

Városi választás.

Akitől az a bölcs mondás ered, hogy az ember *gondolkodó nádszál*, bizonyára ismerte Széll Kálmánt. Csodálatosan tud hajlodozni a mi kormányelnökünk. Egy hónap előtt komoly határozottsággal mondotta többeknek, hogy miután jövő tavaszra törvénynyé válik a főváros közigatására vonatkozó reviziós javaslat, az idén nem lesz sem tisztujitás, sem bizottsági tagválasztás. Majd egy törvényjavaslattal meghosszabbitja a városi képviselőtestület és tanács mandátumát egy esztendőre.

Miként előző számunkban megirtuk, a revizióról kiszivárgott hirek nagy megelégedést keltettek mindazokban, kik évek óta epekednek a főváros képviselőtestületének ujjászervezése után, amely testületet azért nem nevezzük Augiasz istállójának, mert abban a történelmi nevezetességü lokalitásban csak négylábu állatok szemeteltek. A revizió reményében a polgárság túlnyomó része szivesen belenyugodott volna, hogy a klikkfőnökök még egy esztendeig basáskodhassanak a virilisták támogatása mellett. Ha az ember véglegesen megszabadulhat valami nagy rossztól, készségesen vár még egy kis ideig Már pedig a fővárosra nézve minden bajnak, nyomoruságnak és visszásságnak kútforrása az a képviselőtestület, melyben nem a többséget képező szegénysorsú polgárság, hanem a különböző érdekszövetkezetek és a vagyonos osztály képviselői dominálnak Az aszú föld nem sovárogja úgy az üditő záport, mint ahogy a főváros érdekeit önzetlenül szivén hordó polgárság várja a mostani korrupt szellem felfrissitését.

A revizió hire azonban megdöbbentette a városatyák közül azokat, kiknek a reformált képviselőtestületben nem lesz helyük. Összebujtak, s minden befolyásuk latbavetésével rábirták a városi hatóság fejeit, meg az idei restaurációt, illetőleg ne halasztassa el a jövő esztendőre. Micsoda argumentumokat hoztak fel, nem tudjuk, hogy a polgármester megtétette az intézkedéseket a községi választók irására. Ergo: lesz választás az őszszel és a régi rendszer hivei, újból bekerülvén a képviselőtestületbe, majd gondoskodni fognak arról, hogy a fővárosi törvény reviziója az ánketezések és memorandumok közvetitésével mennél hosszabb időre kitolassék.

A márczius 4-iki közgyülésen, hol a választás elhalasztásának kérdése szóba került, Polonyi Géza azzal harangirozta a városatyákat és a publikumot, hogy ez „reakczionárius“ intézkedés volna és a főváros autonomiájának megcsorbitása. Eféle szólamoknak ne üljön fel senki, s még kevésbé higyje el Polónyinak, hogy hasonló preczedens csak egy van a világtörténelemben, az, amelyre ő hivatkozott az angol históriából. A nevezett városatyának, mint közéleti politikusnak tudnia kellene, hogy a kormány, a törvényhozástól nyert felhatalmazás alapján, nehány év előtt Fiumében is tett oly intézkedéseket, melyek a város autonomiájával ellenkeztek. Az ottani képviselőtestület tagjai szintén tiltakoztak, feliratoztak, sőt opponáltak is, de az elfogulatlan közvélemény a kormány eljárását helyeselte, mert a változtatások a város és a lakosság érdekében történtek.

Hasonló az eset a fővárosban is. A meglevő törvény szerint a tisztujitás és a községi választás az idén eszközlendő, de magasabb érdekek annak elhalasztását ajánlják. Ha a kormány lojális uton, a parlament elé terjesztett törvénynyel intézkedik az elhalasztás iránt, senkinek sincs joga az autonomia megcsonkitásáról és reakcziós intézkedéséről beszélni. Az efajta kifakadásokat hagyja Polónyi Géza a fiumei autonomistáknak, nem valók azok az ország fővárosának képviselőtestületébe.

A fővárosnak csak ahhoz van joga, hogy mielőtt a javaslatból törvény lesz, meghallgatást nyerjen a reviziót illetőleg. Tudjuk, hogy a javaslatot Fascho-Moys belügyminiszteri tanácsos dolgozta ki, a fővárosi ügyek előadója, akiről már több izben megirtuk, hogy kiváló honpolgár, derék családapa és tiszteletreméltó férfiu, de abszolute semmi érzékkel nem bir a főváros ügyei iránt, mert csak aktákból ismeri Budapest életét és viszonyait. Azt is mondják róla, hogy nem barátja az önkormányzatnak. Mindezen okok miatt nem viseltetünk bizalommal javaslata iránt, és szükségesnek tartjuk, hogy a javaslat a főváros delegáltjai által megvitattassék.

Ez kényelmesen megtörténhetett volna a jövő tavaszig s akkor a megfelelő uj törvény alapján megválaszthatta volna a polgárság a tanácsot meg az uj képviselőtestületet. Széll Kálmán azonban engedett Polónyiéknak és az őszszel választanunk kell.

A demokrata körök, hallomás szerint, akcióba akarnak lépni, hogy a mennyire jelenleg lehetséges, felfrissitsék a városi bizottságot. Nem sok reményt füzünk mozgalmunk sikeréhez, mert a virilis intézmény mellett a klikkek föltétlen többséggel rendelkeznek. A küzdelmet azonban mégis föl kell venni, hogy a polgárság öntudata fölébresztetvén, majd később akaratát is érvényesithesse.

A népszinházi heczcz.

— Nyilt levél a szerkesztőhöz. —

E sorokat, tisztelt szerkesztő ur, tulajdonkép nem az ön lapjához, hanem a népszinházi bizottsághoz kellene intéznem, mert ez a bizottság volna hivatva a Népszinház ügyeinek ellenőrzésére. De tartok attól, hogy a bizottság tagjai nem hoznák nyilvánosságra felszólalásomat s igy helyesebb, ha nyomtatásban interpellálom meg őket.

Első sorban azt kérdem: kié a Népszinház? Porzsolt Kálmán igazgató ur privát tulajdona avagy közadakozás útján létesitett intézmény?

Ha Porzsolt ur épittette, akkor jogában áll azt tenni vele, amit akar. Becsukhatja vagy nyitva tarthatja, fehérteritékü asztalokat állithat a földszintre meg a páholyokba és egyik nap dresszirozott pudli kutyákat vihet a szinpadra, a másik este Shakespeare darabot játszathat Mindehez senkinek sem volna köze, mert a saját házában, törvények és szabályrendeletek keretén belül, mindenki ugy cselekszik, amint jónak látja.

De ha a Népszinház nem privát tulajdona Porzsolt urnak, hanem csak bérbeadatott neki; ha a fővárosnak van joga ellenőrizni, hogy ott mi történik: akkor a Népszinházra felügyelő bizottság sürgősen köteles végetvetni az ott folyó heczcznek. A jóizlésü közönség megbotránkozással látja, hogy Porzsolt ur ezt a müintézetnek szánt szinházat átengedte egy klikki heczczelődési terrenumául. Immár több mint két hónap óta nem adnak ott egyebet, mint egy operettet, a melynek szinmüirodalmi és zenei becse nem sokkal áll feljebb a null fok fölött. Az egész város tudja, hogy a szinház két primadonnája közt vetélkedés folyik s az egyiknek a tisztelői meg a barátai összeszövetkeztek, hogy a *Bob herczeg* — ez a neve a famózus operettnek — egymásután százszor fogják előadatni.

A napnál világosabb, hogy itt egy uri heczczről van szó. Aki nem tartozik a primadonna táborához, az a Bob herczeggel már a második vagy harmadik előadás megnézése után torkig volt. Nincs szerencsém ösmerni Bob herczeg személyesitőjét, Fedák Sári kisasszonyt, de föltételezem róla, hogy maga sem hiszi, hogy olyan ember, a ki csak szinházi élvezetet és szórakozást keres, nap-nap után azért váltsa meg jegyét a Népszinházba, hogy Martos ur librettóját és Huszka ur zenéjét hallgassa.

Porzsolt urnak, mint bérlőnek és igazgatónak, természetesen kellemes, ha a jegyek elfogynak és nem törődik azzal, hogy egy kaszinó tagjai vásárolják össze vagy a közönség váltja meg. De bátor vagyok emlékeztetni az igazgató urat, hogy amikor a bérletre pályázott, bizonyos frázisokat hangoztatott a szinmüirodalom fejlesztéséről, müvészi ambicióról, nemzeti misszióról és egyébb ilyen tetszetős dolgokról. Melyiket mozditja ezek közül elő a „Bob herczeg“ folytonos előadása?

Az én szerény nézetem szerint az, amit Porzsolt ur most müvel, vastag visszaélés a nagy közönséggel szemben Még ha világraszóló remekmü volna a „Bob herczeg“ és a legnagyobb müvésznő a földtekén Fedák Sári, még akkor sem volna megengedhető, hogy a főváros tulajdonát képező Népszinházban hónapokon keresztül ugyanegy darabot verklizzenek. Ezt a szinházat azért épitették, hogy ott elsősorban a népszinműveket kultiválják. E szinháznak változatos müsorral kell birnia, s ettől a szinháztól a közönség *megkövetelheti*, hogy minden héten más és más darabot láthasson benne.

Arról, hogy mekkora igazságtalanság skartba tenni Küry Klárát, Hegyi Arankát és a többi kedvelt müvésznőt, kiknek kedvéért sok ezer ember szivesen megy a Népszinházba, nem is szólok, mert a személyi momentumokat mellékesnek tekintem

Egyedül azt a kérdést akarom eldöntetni: a közönség van-e Porzsolt igazgatóért vagy Porzsolt urnak kötelessége a közönséget respektálni? El kell-e türnünk, ha neki és a Fedák Sári tisztelőinek eszébe jut még kétszázszor előadatni a „Bob herczeget“? Ha megengedte 70 estén át a heczczet, valószinüleg továbbra is szabad teret enged a heczcz intézőinek, ha azok győzik — pénzzel.

Öntől, tisztelt szerkesztő ur, nem várok feleletet, mert jóizlését és elfogulatlanságát sérteném, ha más véleményt tételeznék fel önben, mint amelynek én kifejezést adtam. De várom az intézkedést a népszinházi bizottságtól.

Az eskütéri hid.

Mint a „Fővárosi Tudósító“ jelenti, az eskütéri hid immár teljes biztonságba került. A tél folyamán lázas buzgalommal folytatott erősitési munkálatok annyira haladtak már, hogy a legparányibb csuszamlástól vagy ereszkedéstől sem lehet tartani. Az erősités tudvalevőleg öt-öt óriási sulyu, kesszonrendszer szerint lesülyesztett kő- és beton-tömb segitségével történt. A két szélső kesszon a hid mindkét oldalán teljesen készen van, sőt megtörtént már az előfalazás is, amely e munkálatok legkényesebb s legfontosabb részét képezi. Ezzel már véglegesen meg van kötve a hid. Most van munkában a középső kesszon. Ez is egy méterrel a Duna vizszine alá van lesülyesztve s körülbelül e hó végére az előfalazással együtt elkészül.

Ez a három kesszon teljesen elegendő volna a hid biztositására s hogy még is öt-öt kesszont raknak le, azt csak azért történik, hogy a monumentális hídépitmény abszolut biztonsága beláthatatlan időkre teljes legyen. A két-két közbülső kesszon szerelés alatt áll s május elsejére föltétlenül készen lesz. A jövő hó elején kezdik meg a vámházacskák átalakitását. A tervek szerint ez az átvaltoztatás rendkivüli módon előnyére lesz a hatalmas hidnak.

A mostaoi vámházak kicsinyszerüségüknél s disztelenségüknél fogva szinte bántó módon elütnek a monumentális hidépitménytől s egyrészt ez inditotta az épitő-bizottságot a kis előépületek átalakitására. Másrészt azonban az átalakitás erősitési szolgálatot is van hivatva teljesiteni. A magasabbra emelt vámházak homlokzatát egy terméskőből készült hatalmas talapzat fogja ékesiteni, amelyre aztán müvészi kivitelü impozáns szobrok kerülnek. Ez a talap közvetlenül a hid láncainak végpontja fölött emelkedik majd s nagy sulyával hozzájárul a hidfők megerősitéséhez. Most, hogy megszünt a kemény idő, a kesszonok fölött lebontják a fabódékat, melyek alatt egész télen át folyt a munka.

Május elején hozzákezdenek a hidtest fölszereléséhez is, ami eddig nem volt keresztülvihető a hid mozdulatlanságának kétséges volta miatt. A nyár folyamán lerakják a hidtesten a közuti vasut sinjeit, a villamos és vizvezetékeket, továbbá a gázcsöveket, azután elkészül a burkolat s mint utolsó munka: a mázolás.

A munkaprogramm rendes betartása fölött Czekeliusz miniszteri tanácsos őrködik s biztosra vehető, hogy az őszre teljesen elkészül Budapest egyik legszebb hidja, mely októberben át is adatik a közforgalomnak.

Budapest parkjai.

Az első tavaszi napsugár megaranyozza a bérkaszárnyák ablakait és belopózván a sötét folyosókra, kicsalja a szabadba a nagyokat és kicsinyeket egyaránt. A fák még nem rügyeznek, és a pázsit még nem zöldel, de azért a főváros minden parkja és sétatere gyermekek vidám zajától visszhangzik, kik a hosszú téli szobaraboskodás után jele tüdővel szívják a friss levegőt.

A főváros tanácsát elismerés illeti, hogy az utóbbi tiz év alatt sokat tett a parkok és sétaterek érdekében. Most már, a Ferenczvárost kivéve, a főváros minden részében van befásitott térség, hol a közelben lakók üdülést találhatnak. Több mint két millió négyszögméternyi terület van parkirozva, melyek föntartása évenként tetemes kiadást igényel. Ezt a kiadást azonban senki sem sajnálja, mert a parkok és sétaterek a közegészségügyet javitják.

A tavaszi munkálatok most kezdődnek, s ezért szükségesnek látjuk fölhivni a tanács figyelmét, hogy intézkedjék a Városliget begyöpesitése és a gyermekjátszóhelyek szaporitása iránt. A Városligetnek az Arena és az István-út felőli része teljesen kopár. A fü már pár év előtt kiveszett és annak a szegény néposztálynak, amely ünnepnapokon egész délutánját itt akarja tölteni, nincs hová leheverednie. A Városligetet nemcsak az automobilisták és gummirádleresek számára kell jókarban tartani, hanem az üdülést kereső publikum részére is. A Népliget szépen fejlődik és terjedelmesebb, de nagyon távol esik a VI. és VII. kerülettől. Ez utóbbi kerületek lakói ezentul is a Városligetbe fognak járni és sovárogva keresik azt a helyet, hol a zöld fűben leheveredhetnek. A párisi Bois de Boulogne van olyan elegáns hely, mint a mi Városligetünk, de ott nem rekesztik ki a szegény néposztályt a gyöpös helyekről. Nagy terület áll rendelkezésére azoknak, kik a fűben óhajtják elfogyasztani a magukkal vitt elemózsiát. Nálunk, sajnos, az előkelő világ óhajaira több figyelmet forditanak, mint a nép kényelmére. Reméljük, a mult évek mulasztásait az idén helyre fogják hozni.

Hogy statisztikai adatokkal szolgáljunk a főváros parkjai felől, megemlitjük, hogy Budapestnek legnagyobb parkja az üllői-úti népliget, amely 1.186.400 négyszög méter területen fekszik; utána következnek sorban: a városliget 1.020.500, a városmajor 139,220, az állatkert 141,200, a Tisza Kálmán-tér 66,771, az Erzsébet tér 20,900, a budai Marczibányi rét 24,490, négyszögméterrel. A többi park mind jóval kisebb. Az óriási parkterület fönntartási költségei természetesem szintén nagyok. A mult évben például 300,000 koronát költött erre a főváros. Ilsemann főkertész mellett összesen öt kertész viseli gondját a főváros parkjainak, ami tiz embernek is elegendő munkát adna. Megfelelő munkás kezek segitségével dolgoznia kell még a hat embernek 17 nagy üvegházat s 5000 melegházat. Legtöbb munkát ad természetesen az uj népliget, ahol most az utolsó parkmunkálaton dolgoznak. Már most is remek ez a hatalmas park, de néhány év mulva, amikor majd megizmosodnak az ujonnan ültetett facsemeték, párját fogja ritkitani egész Európában. Hogy a közönség mindamellett gyéren látogatja, az bizonyára a rossz közbiztonsági viszonyoknak köszönhető. A park óriási területével ugyanis koránsem áll arányban a kirendelt rendőrök létszáma, minek következtében nem ritkán történik a Népligetben olyan dolog, mely elriasztja onnan az intelligens közönséget.

A főváros takarékpénztára.

Emlitettük, hogy a hatóság egy takarékpénztár létesitésének tervével foglalkozik, s az erre vonatkozó javaslatot *Melly* Géza tanácsjegyző már kidolgozta. A tervet helyesnek és megvalósitandónak tartjuk. A fővárosnak czélszerüségi, sőt finánczialis szempontból is előnyös, ha van egy takarékpénztár, amely a saját tulajdonát képezi, illetőleg közvetlen vezetése alatt áll.

Jelenleg a főváros több intézetnél helyezi el a pénzeit, amelyek után a rendes bankkamatot élvezi. Ha létesül a fővárosi takarékpénztár, az a haszon, mely most idegen pénzintézetek jövedelmét szaporitja, megmarad a fővárosnak. Kétségtelen az is, hogy a közönség teljes bizalmára fogja méltatni a főváros vezetése alatt álló takarékpénztárt, s a betéti

összegek rövid alatt milliókra fognak rugni. Ezek után szintén tetemes haszon marad a takarékpénztárnak. Ha irányadóul vesszük a Budapesten jelenleg működő takarékpénztárak mérlegét, biztosan számithatunk arra, hogy a főváros évenként már kezdetben is több százezer korona tiszta jövedelemhez jut a saját takarékpénztára révén.

Egy dolgot azonban nem szabad utánozni és pedig az igazgatóságnak és felügyelőbizottágnak oly mértékben való dijjazását, amint ez a magán pénzintézeteknél divik. Bármily nagyon becsüljük is a bankszakmában működő férfiak tehetségét és munkaerejét, lehetetlen meg nem ütköznünk a fizetések és tantiémek nagysága fölött. Alig van a fővárosban nagyobb pénzintézet, a melynek vezérigazgatója legalább 20.000 korona jövedelemmel ne rendelkeznék. A többség azonban még többet kap: ötven, hatvan, sőt százezer koronára rug a fizetés, jutalék és egyéb czimeken részükre engedélyezett bonifikáczió. A közönségnek természetesen semmi köze ahhoz, hogy a részvényesek mikép honorálják az igazgatókat, de szocziális szempontból nem helyeselhető, hogy amidőn a miniszterek, a legfőbb birák és a hadsereg vezetői nem emelkedhetnek feljebb 25.000 korona jövedelemnél, — a pénzintézetek élén állók annak dupláját, sőt négyszeresét élvezik.

Ha tehát a főváros megcsinálja a maga takarékpénztárát, a *személyzeti* kiadásoknak arányban kell állania a többi fővárosi tisztviselők fizetésével. Ezt már eleve hangoztatjuk. A vezérigazgató se kapjon többet, mint egy tanácsos. A szervezésnél mintául vehetik a fiumei Cassa di risparmio-t, mely Fiume város tulajdonát képezi. Ez a takarékpénztár az egész magyar-horvát tengerpart legtekintélyesebb intézete, s évenként töméntelen milliókat forgatva, tekintélyes tiszta jövedelmet juttat a városnak. Az *összes* személyzeti kiadása azonban nem rug annyira, amennyit egy fővárosi bank- vagy takarékpénztári igazgató egymaga kap.

Ily szellemben vezetve, a fővárosi takarékpénztár egyrészt hasznára lesz a közönségnek, másrészt szaporitani fogja a főváros jövedelmét.

Hirek a városházáról.

—

A főváros ujabb csatornaépitkezése. Négy uj csatorna épitési munkálatait kezdik meg legközelebb. Az első, mely a Terézköruttól kifelé eső részek csatornázásának kiegészitésére szolgál, az Andrássy-ut s a Király-utcza között épül 46,000 kor. költséggel. A Dohány-utczának Károly-körut s Nyár-utcza közötti szakaszán szintén kiépitik a csatornát s erre 24.000 korona irányoztatott elő. Uj csatorna épül még a Hársfa-utczában a Kerepesi-ut s a Dohány-utcza között 6000 korona költséggel, továbbá a Szövetség-utcza ama szakaszán, mely a Dob-utcza s a Kerepesi-ut között fekszik. A csatornahálózat ilyetén módon leendő kiterjesztéséhez legutóbb hozzájárult a fővárosi közmunkák tanácsa is. A munkálatokra legközelebb kihirdeti a tanács az árlejtést s azután nyomban megkezdi az épitkezést.

A Király-utczai fasor rendezése. A főváros tudvalevőleg tervbe vette a Király-utczai fasor rendezését is, minek következtében a villamos vasut sinjeinek az áthelyezése is szükségessé válik. A vágányok az ut közepére jönnek, mig a két oldalsó úttest uj asphalt burkolatot kap. A magyar asphalttársaság felhasználta ezt az alkalmat, hogy szakmunkásait, a kiket munka hiányában elbocsátani lesz kénytelen, segiteni próbáljon. Ajánlatot tett a tanácsnak, hogy az összes asphaltmunkálatokat hajlandó elvállalni hatesztendei ingyenes fönntartással, oly föltétel mellett, hogy a főváros csakis az 1904. évi költségvetés jóváhagyása után lesz köteles a munkadijat megfizetni.

A munkások uj olvasóterme. A VIII-ik kerületi elüljáróság épületének nyitott udvarából munkáskaszinót s olvasótermet csináltatott a tanács. A költségekre 14,000 korona engedélyeztetett, mely összeg az elüljárósági épület épitési költségei körül megtakarított összeg terhére megy. Az uj kaszinó már teljesen készen van s vasrácsos üvegtetőzeten keresztül nyert pompás világitása folytán kitünően megfelel majd a rendeltetésének. A mérnöki hivatal most terjesztette be a tanácshoz a munkáskaszinó munkálataira vonatkozó elszámolását, amely szerint az előirányzott összeget 2300 koronával túl kellett lépni, amit a falak nedvessége következtében szükségessé vált betonirozás s aszfaltozás okozott.

Uj áthidalás a déli-vasut vágányai fölött. Az I. kerületi közérdekü egyesület, mint a déli vasut környékén lakó polgárság érdekeinek képviselője, időnkint meg-megismétli a polgárság ama régi s többször hangoztatott óhaját, hogy a vasut fölött még egy áthidalást készittessen a főváros. Néhány évvel ezelőtt a tanács már foglalkozott e kérelemmel, melyet akkor mint nagy nehézségekbe ütköző s nem feltétlenül szükséges ügyet féretett. De azóta a budai körut kiépitése s egyéb körülmények folytán tetemesen megnőtt a jelzett környéken a forgalom olyannyira, hogy a vasutvágányokon átvezető egyetlen hid már csaknem képtelen lebonyolitani a rajta átvonuló kocsi- s gyalogforgalmat. Ez okból legutóbb ismét kérvényt nyujtott be a közérdekü egyesület a tanácshoz, hogy a régóta tervben levő Mészáros-utczai uj áthidalást készittesse el, mert arra égető szükség van. A tanács felhivása következtében most készíti a mérnöki hivatal az uj áthidalás terveit, melyek szerint óriási létesitményről van szó. Ez okból a budaiaknak semmi reményük sem lehet arra, hogy kivánságuk teljesüljön, amennyiben a főváros nincs abban a helyzetben, hogy több százezer koronát áldozzon olyan létesitményre, amelynek föltétlenül szükséges volta nincs bebizonyitva.

Az árvapénzek kamatjának leszállítása. A főváros gyámi pénztárában halomra gyült a pénz, mert az árvaszék a megállapitott öt százalékos kamattal nem tudja elhelyezni. *Sipőcz* László árvaszéki elnök tehát előterjesztést tett a közgyü-

lésnek, hogy a gyámpénztári kölcsönöket 4·4 százalékra adhassa ki az árvaszék, az árvák pedig 4 %-os kamatot kapnak. Az árvaszék a kamatleszállítást julius elsején akarja életbeléptetni.

A vámfelügyelői állások megszüntetése. A tanács hozzájárult a vámfelügyelői állások megszüntetése akkép, hogy ezek helyébe öt vámellenőri állást szervezzenek, 2000 korona fizetéssel, 700 korona lakáspénzzel, 200 korona élelmező átalánynyal és 200 korona egyenruha átalánynyal A vámellenőrök nem fognak helyhez kötött szolgálatot teljesíteni, hanem naponta — a pénzügyi osztály vezetőjétől nyert utasításhoz képpest — mozgó ellenőrök lesznek. A képesítésük egyenlő a kezelésnél alkalmazottakkal. Ezzel az uj szervezéssel a főváros 80.000 koronát takarit meg. A tanács az ügyet a jogügyi bizottságnak adta ki további tárgyalás végett.

A Szent-Gellért-kórház megbővítése. A közgyülés elhatározta, hogy a Szent-Gellért kórházat 278.000 korona költséggel kibőviti. A költség felét az országos betegápoló-alap fedezi. A belügyminiszter a határozathoz hozzájárult s kiutalta az államra eső összeget.

Az adófizetés mérlege. Az idén emelkedik az adófizetés, bár a gazdasági viszonyok javulásáról nem igen lehet még beszélni. A februári eredmény szerint állami adóban: 5.591,249·36 korona, községi adóban 2.304,833·41 korona, utadóban 95,303·16 korona, kereskedelmi és iparkamarai illeték czimén 2 ,068·80 korona, betegápolási pótadó czimén 198,908·87 korona, összesen 34,533 adófizető 8.217363·60 koronát fizetett be, január elsejétől 9.742.992·95 korona a befizetés, mig tavaly ugyanabban az időben 9.451,934·67 koronát fizettek be, tehát az idei adóbevétel 291,058·28 koronával emelkedett.

KÖZGAZDASÁG.

A Kereskedelmi Takarék- és Hitelszövetkezet, tagjainak élénk részvéte mellett márczius 1-én tartotta meg 23-ik rendes közgyülését *Benke* Gyula elnök elnöklésével. A mult évi üzleti jelentésből kiemeljük, hogy a befizetett alaptőke (törzsbetét és évtársulat) 525.000 korona, a tartalékalapok az ez évi dotáczióval 67,819 korona, a tiszta nyereség 31.876 korona 99 fillér, melyből osztalékra 7 százalék, vagyis részjegyenkint 7 korona jut kifizetésre. — Az igazgatóságba Erdélyi Sándor dr. és Kubinyi Zsigmond, póttagoknak, a felügyelőbizottságba pedig Magyar László dr. (uj), Koller József és Preysz Gusztáv rendes tagnak, Ébner József póttagnak lett megválasztva. A szelvények márczius 2-től lesznek a pénztárnál kifizetve.

A magyar vasuti forgalmi részvénytársaság igazgatósága megállapitotta évi mérlegét, mely a következő számadatokat tartalmazza:

Vagyon: Vasuti kocsiszámla 5,847.319·44 K, vasuti kocsialkatrészek 10,243·44 K, értékpapirok 3.038,936·86 K, consortialis üzletek 150,927·24 K, ruttkai kocsitelep 62,904·25 K, vasuti kocsik átmeneti számlája 3.316,521·56 K, átmeneti kamatszámla 151,569·78 K, készpénzkészlet- és folyószámlakövetelések különféle intézeteknél 468,9[illegible]4·92 K, adósok 522,054·62 K; összesen 13·579,382·11 K. *Teher*: Részvénytőke számla 25,000 drb részvény 200 koronával 5.000,000 K, tartalékalap 1.748,000 K, kocsiértékcsökkenési tartalék 1.595,190·36 K, osztaléktartalék 270,000 K, kocsijavitási tartalék 10,000 K, ruttkai kocsitelep értékcsökkenési tartalék 3,000 K, tartalékok összege 3.626,190·36 K, nyugdijalap 117,926 08 K, előleges kocsibérek és megváltási dijak számlája 2.375,731 26 K, váltók 1.411,699·77 K, átmeneti számla 7,352·94 K, hitelezők 441,196·93 K, nyeremény egyenlegül 599,283 77 K; összesen 13.579,382·11 K

A folyó hó 26-án megtartandó közgyülésnek az igazgatóság 20 korona osztalék kifizetését fogja javasolni.

A Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr- és rumgyár r. t. ma tartotta évi rendes közgyülését. Az évi jelentés szerint a mérleg a mult évről áthozott 22,190 K 29 fill.-rel együtt 207,102 K 69 f. tiszta nyereséggel zárul. Az igazgatóság inditványára ez összegből a forgalomban levő 3000 drb részvényre részvényenkint 52 koronát fizetnek ki osztalékul, ami 156 ezer koronát tesz, mig a fönmaradó 23.155 K 22 fillér uj számlára irják elő.

Közgyülés. A magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja ma tartotta rendes közgyülését Mándy Lajos nyugalmazott miniszteri tanácsos elnök elnöklete alatt. A közgyülés elfogadta az igazgatóság javaslatait, mely szerint a tavalyi áthozattal kitüntetett 572,161 korona 73 fillér tiszta nyereségből részvényenként 55 korona (5 és fél százalék) kifizettessék. 30,642 korona 90 fillér a tartalékok növelésére fordittassék, 100,000 korona értékpapir-árfolyamkülönbözeti tartalékalap létesittessék és 24.308 korona 2 fillér uj számlára vitessék át. Az évi jelentés kiemeli azt az örvendetes lendületet, mely az évek óta tapasztalható pangást felváltotta és hogy ez az intézet czimleteinek kelendőségére és forgalmára annyira kedvező befolyással volt, hogy az elhelyezést kereső tőke igényeinek teljes mértékben alig tudott megfelelni. Végül elhatározta a közgyülés, hogy a Tükörutcza 5. szám alatt levő házat mely az ujonnan épülő tőzsde közelében van, az intézet czéljaira megveszi.

Az alpesi bánya-részvénytársaság igazgatótanácsának mai ülésén beterjesztették az 1902. évről szóló zárszámadást. A tiszta nyereség 3,230.430 korona leirása után 5,763.156 korona. Az igazgatótanács elhatározta, hogy a közgyülésnek azt fogja ajánlani, hogy az osztalékot 7 százalékban, vagyis részvényenként 14 koronában állapitsa meg, a tartalékalaphoz 200.000 koronát, a nyugdij- és társládaalaphoz 100.000 koronát csatoljon és 122.464 koronát uj számlára vigyen át.

A Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe. A Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe hétfőn, folyó hó 9-én kezdte meg működését a helybeli piaczon. Az intézet helyiségei saját házában, V., Nádor-utcza 4. szám alatt vannak. A

fióktelep művelni fogja a folyó banküzlet összes ágait s foglalkozni fog amaz összeköttetések ápolásával és fejlesztésével, melyek a Wiener Bank-Verein s a hazai ipari és kereskedelmi körök között már ezidőszerint is fönnállanak.

A Magyar asphalt részvénytársaság igazgatósága e hó 6-án tartott ülésében megállapította az 1902. évi mérleget, mely a következő adatokat tartalmazza. *Mérleg.* — *Vagyon*: Felső Derna. Birtok 122,911.45. Bányák 351,828.05. Bányavasutak, sikló és forgalmi eszközök 79,529.67 Gyári épületek és munkásházak 360,283.—. Gépek, fölszerelések és telefonhálózat 381,609.49. Mastixgyár 33,968.67. Mezőtelegd. Gyártelek, épületek, gépek és fölszerelések 52,246.88. Arad. Épületek, gépek és fölszerelések 84,475.04. Budapest. Gyártelkek 152,276.14. Épületek, gépek és fölszerelések 264,827.53 Különfélék. Letétben lévő értékpapirok és takarékpénztári betéti könyvek 1.129,738.80. Bihar-Szilágyi olajipar részvények 302,000.—. Bihari-szénbánya és villamossági részvények 2.400,000.—. Velünk állandó kapcsolatban levő egyéb iparvállalatok részvényei 1 149,291.48, összesen 3.851,291.48. Küntlevőségek: Városi hatóságok és társulatoknál 2.465,265.82. Egyéb adósoknál 71,831.47. Kötelezvények 177,714.53, váltók 11,315.13, a Pesti magyar kereskedelmi banknál lekötött küntlevőségek 2.362,670.16, a Pesti hazai első takarékpénztárnál lekötött küntlevőségek 3.528,050.20—8.616'827.30; Anyagleltár 962.369.29. Biztosítási dijak 16,947.02. Átmeneti tételek 98,191.64. Pénztár 60,392.29, összesen 16,641 851 K 20 f. — *Teher*: Részvénytőke 3.800,000.—. Általános tartalékalap 2.575,207.24. Ujitási-, helyreállítási-, és értékcsökkenési alap 1.008,033.80. Árfolyamkülömbözeti tartalék 70,000.—. Pesti magyar kereskedelmi bank 2.358,3 4.57. Pesti hazai első takarékpénztár 3.519,969.—. Sodronypálya törlesztetlen hátraléka 584,737.79. Elfogadványok . . . 1.267,115.68 Hitelezők 318,597.42. Biztositéki hitelezők 1.030,515.21. Föl nem vett osztalékok 2,528.—. Nyereségegyenleg 106.772.49, összesen 16,641.851 K. 20 f. *Veszteség és nyereségszámla.* Tartozik: Bányászati, gyártási és üzemi költségek 742,187.28. Ujitási-, helyreállítási és értékcsökkenési alapnak 60,000.—. Nyereségegyenleg 106,772.49, összesen 908.959 K. 77 f. — Követel. Nyereség áthozatal 1901. évről 124,562.71. A bányaművelésből és a hozzátartozó iparágak üzletéből eredő nyersjövedelem 779,122.16, a felső-dernai birtok jövedelme 5,274.90. Összesen 908.959 K. 77 f. Az általános viszonyokban rejlő azon okok, melyek a társaság munkakörét már az 1901. évben megszorították és ezzel kapcsolatosan keresőképességét is csökkentették, a lefolyt évben fokozott mértékben jutottak kifejezésre, amennyiben ugy a fővárosban, mint a vidéki városokban útburkolási munkálatok ugyszólván teljesen elmaradtak és a járdaburkolások is a minimumra szoríttattak. Ennek megfelelően a nyersanyag földolgozására szolgáló gyárak is csak részben voltak foglalkoztathatók, miáltal a megdrágult termelés és gyártás eredményének is kedvezőtlenebbé kellett válni. Minden jel azonban arra mutat, hogy az utolsó két év alatt a városok részéről a kedvezőtlen gazdasági viszonyok kényszer hatása alatt tanusított tartózkodást most már burkolási munkálatok elrendelése iránti élénkebb érdeklődés készül fölváltani és a már jelentékeny kiterjedésben történt megrendelések remélni engedik, hogy a folyó évi forgalom ismét kielégítő módon emelkedni és ezzel az üzleteredmény is javulni fog. E javulás lényeges előmozdítását a termelés és munka olcsóbbítása érdekében foganatositott technikai uj berendezésektől is várhatni. A társaság pénzügyi helyzetének consolidálása érdekében az igazgatóság a lefolyt évben a berlini Montanindustrie Gesellschafttal fennállott kölcsönyviszonyt fölbontotta és az ott elhelyezve volt városi kötelezvények két elsőrendü helybeli pénzintézettel létesített pénzügyi megállapodás keretében értékesitette, mely megállapodás egyszersmind a további pénzszükséglet fedezését is hosszabb időre biztosítja. A bihari szénvállalat ugyan a lefolyt évre még jövedelmet nem nyujtott, de a termelés olcsóbbitása és fokozása ott is a viszonyok javulására ad reményt. Az igazgatóság a legközelebb egybehivandó közgyülésnek 60.000. K.-nak az újitási alapba való helyezése után fennmaradó 106 772 K. 49 f. fölöslegnek a folyó év számlájára való átvitelét fogja indítványozni.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 445 gyermek, meghalt 313 egyén, a születések tehát 132-vel mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 215 fiu, 230 leány. Halvaszületett 21 gyermek, köztük 14 fiu, 7 leány.

Az élveszülöttek közt volt 212 róm. kath., 4 görög kath., 1 görög keleti, 15 ágost. evang., 32 helvét, 0 unitárius, 72 izraelita, 2 egyéb. Összesen 338. Halvaszületett összesen 19.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1090 beteget, szaporodás 390, csökkenés 365, maradt a mult hét végén 1096. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 167 beteget, szaporodás 55, csökkenés 45, maradt a mult hét végén 166. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1165 beteget, szaporodás 291, csökkenés 276, maradt e hét végén 1149. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 923 beteget, szaporodás 180, csökkenés 190, maradt e hét végén 890. Összesen ápoltak a mult hét végén 3345 beteget, szaporodás 916, csökkenés 876, maradt e hét végén 3301.

Magy. kir. államvasutak hirdetménye.

Rajna-westfáli-osztrák-magyar vasuti kötelék.

A II. rész I. díjszabási füzetéhez 1903. évi február hó I-től érvényes I. pótlék kiegészítése.

A fenti kötelékben megnevezett díjszabáshoz kiadott I. pótlék 9. oldalán lévő megjegyzés folytatólag következőképen egészítendő ki:

Kivételt képeznek a Friedrich Krupp czég (aczélgyár és fogyasztása intézet) részére rendelt küldemények, melyek Essen (Hauptbahuhof) Filiale Krupp vagy Essen Nord (Filiale Krupp) állomásokra rovatolandók, a hol ezen szállítmányok vám és adóhivatali kezelése történik.

Budapest, 1903. február hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága egyuttal a részes vasutak nevében is.

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom r.-társaság

vagyonállása 1902. deczember hó 31-én:

Vagyon: Lakház számla (lakház) 52.458 kor. 16 fill. Gyártelep számla (malmok, gépek és malmok berendezése) 2,138.600 kor. 74 fill. Szerek számlája (szerek) 26.089 kor. 94 fill. Villanygép- és szerelvény számlája 14.593 kor. Fogatok számlája (lovak és kocsik) 8.000 kor. Biztositási dij számla 104.364 k. 19 fill. Buza és őrlemények számlája (készletek értéke) 1,008.229 kor. 81 fill. Zsák számla (készlet) 36.978 kor. 46 fill. Kőszén számla (készlet) 1.595 k. 88 fill. Fogatok kiadási számlája (takarmány-készlet) 1.840 kor. 83 fill. Anyag számla (készlet) 8.511 kor. 81 fill. Váltó számla (tárcza-állomány) 4.652 korona 82 fill. Értékpapir számla (értékpapirok) 4.570 kor. 56 fill. Pénztárszámla (készpénz) 42.011 kor. 26 fill. Takarékpénztári és bank követelések 1,979.142 kor. 69 fill. Adósok (követeléseink) 971.068 kor. 94 fill. Nyeremény és veszteség számlája: Veszteség 1902. évben 35.042 kor. 51 fill. Összesen: 6,437.751 kor. 60 fillér.

Teher: Részvénytőke számla 1,800.000 kor. Tartalékalap számla 541.303 kor. Külön tartalékalap számla 167.523 kor. 84 fill. Törlesztési alap számla 878.244 kor. 86 fill. Dotatió az 1902. évre 80.000 kor. Ebből levonva az 1902. évi uj beszerzésekért 5.989 kor. 22 fill., Nyugdijalap számla 165.009 kor. 16 fill Munkások segélyalap számlája 2.440 kor. Munkások óvadék számlája 496 korona. Munkások beteg- és segélyzőalap számlája 6.894 kor. 66 fill. Elfogadvány számla (elfogadványok forgalomban) 2,795.399 kor. 30 fillér. Hitelezők (követelések irányunkban) 6.000 korona. Osztalék számla (fel nem vett osztalékok) 430 kor. Összesen 6,437.751 kor. 60 fillér.

Nyeremény- és veszteségszámla 1902. deczember hó 31-én.

Tartozik: Kétes követelések számlájának leirt kétes követelések 13.712 korona 52 fill. Levonva az előbbeni évekről befolyt 1.477 korona 59 fillér. Biztositási dij-számlának (lejárt dijak) 29.395 kor. 08 fillér. Adó számlának 5.217 korona 08 fillér. Törlesztési alap számlának (a gyári épületek, gőzgépek és malomberendezések elhasználása által okozott értékcsökkenés) 80.000 korona. Összesen 126.847 kor. 09 fill.

Követel: Őrlemények számlájától (a számla egyenlege a kezelési és üzleti költségek levonása után) 41.315 kor 38 fill. Kamat számlától (takarékpénztári betétek utáni adómentes kamatok) 47.265 kor. 20 fill. Lakház-jövedelem számlától (házbérjövedelem) 3.224 kor. Mérlegszámlától (veszteség 1902. évben) 35.042 kor. 51 fill. Összesen 126.847 kor. 09 fillér.

Budapest, 1902. deczember hó 31-én.

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom részvénytársaság igazgatósága:

Freiszléder Nándor, igazgatósági elnök. **Hafner József**, vezérigazgató. **Bischitz Arthur, Müller Henrik, Schmidlechner Károly, Waigand Ferencz.**

A Pesti molnárok és sütők gőzmalom részvénytársaság felügyelő-bizottsága:

Megvizsgáltuk és helyesnek találtuk:

Dietl Emil, Dr. Kovács Pál, Sigray Pál.

Magyar Jelzálog-Hitelbank.

Hirdetmény.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az **1903. márczius hó 16-ik napján déli 12 órakor** a bank helyiségeiben (V., Nádor-utcza 7. sz.) tartandó

XXXIV-ik rendes közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1902. üzletévről.
2. Az 1902. évi mérleg megállapitása és a felmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hovafordítása iránt.
4. Az alapszabályok 11. és 13. §-ainak módosítása (A zálogleveleket és községi kötelezők biztosító alapjaira vonatkozó alapszabályszerű határozmányok szövegmódosítása az 1876: XXXVI. és 1897: XXXII. t.-czikkek értelmében).

A részvények letehetők:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-utcza 7. sz.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál;

Bécsben: az „Union-Bank"-nál;

Párisban: a „Société Générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France" czimű banknál.

Az igazgatóság.

Alapszabályok kivonata.

23. §. 20 részvény tulajdona 1 szavazatra jogosit.

24. §. Részvényesek, kik szavazó jogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyülés összeülése előtt legalább 8 nappal részvényeiket téritmény mellett letéteményezni; a letéteményezés a bank pénztáránál, vagy más, a hirlapokban kijelölt helyeken eszközlendő.

25. §. A szavazójog személyesen, vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek és kereskedelmi czégek, továbbá nők és kiskoruak a közgyülésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. Azoknak, kik szavazójogukat igazolták, a részvények és az utánok járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazoló jegyek adatnak ki. — A részvények a részvényes által sajátkezüleg aláirandó jegyzékbe, számszerű sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál egy, minden egyéb letéthelyen két példányon bejegyzendők.

A letevő a letett részvényekről téritvényt nyer és a részvények annak idején a közgyülés megtartása után, csakis ezen téritvény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni.

Az 1902. évi mérleg és jelentés **1903. márczius hó 8-tól** kezdve a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Meghivó

a „Magyar Földhitelintézet“

részéről az alapitóknak

1903. évi márczius hó 15-én, délelőtti 11 órakor Budapest, Lipótváros, Bálvány-utcza 7. szám alatt tartandó

gyülésére.

TÁRGYAI:

1. Alapitványi helyek rendezése.
2. Három felügyelő-bizottsági tag választása.

Az intézetnek

1903. évi márczius hó 15-én, délelőtti 11½ órakor Budapest, Lipótváros, Bálvány-utcza 7. szám alatt tartandó

rendes közgyülésére.

TÁRGYAI:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. év üzletéről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg előterjesztése és a felmentvény kiadása.
3. A felügyelő-bizottság egy tagjának megválasztása.

A „Magyar földhitelintézet“ vagyonmérlege 1902. évi deczember hó 31-én.

Activum: 1. Jelzálogkölcsönök (696.722,873 K 06 f.-t érő földérték és 85.759,719 K és 24 f.-t érő mellékérték által jelzálogilag fedezve) 305.719,171·99 K 2. Szabályozási és talajjavitási kölcsönök 4%-os papirértékü záloglevelekben K 406.845,151·44 földérték által fedezve K 65.616,657·79. 3. Záloglevelek törlesztési számlája K 522,017 22. 4. Pénzkészlet K 3.942,233·12. 5 Rövid felmondásra elhelyezett pénzek K 16.488,137 20. 6. Előlegek és egyenlegek K 6.098,807·92. 7. Értékek a záloglevelek külön biztositására rendelt alap fedezésére: *a)* értékpapirokban, az 1902. deczember 31. árfolyamon alul számitva K 4 004,415·08, *b)* leszámitott váltókban K 11.714,931·85 = 15.719,347·93. 8. Többi értékpapirok, az 1902. deczember 31. árfolyamon alul számitva K 7.379,050 97. 9. Szabályozási és talajjavitási kölcsönök tartalékalap letétje 4%-os papirértékü szabályozási és talajjavitási záloglevelekben K 7.026,200·—. 10. A kölcsönös jótállási alap fedezete: *a)* záloglevelekben K 210,600·—, *b)* bekebelezések által biztositva K 3.028,186·— = 3 238,786·—. 11. Intézeti ház vételára K 500,000·—. 12. A fölszerelés leszállitott értéke K 6,000·—. 13. Intézeti nyugdijalap értékpapirjai névérték szerint K 1.097,200·— 14. Átmeneti mérlegkamatok 1902. deczember 31-én, és pedig: *a)* folyó számadások és elhelyezett pénzek után K 111,286·61, *b)* szabályozási és talajjavitási kölcsönök után járó kamat K 656,166·58. *c)* koronaértékü kölcsönök után járó kamat K 1 912,259 14 = 2·679,712·33. Összesen: K 436.033,322·47.

Passivum: 1. Záloglevelek forgalma: *a)* ki nem sorsolt záloglevelek K 302.290,800·—, *b)* kisorsolt záloglevelek K 3.892,200·— = 306.183,000·—. 2. Szabályozási és talajjavitási záloglevelek forgalma K 65.313,600 —. 3. Törlesztési alap K 522,017·22. 4. Folyó számadási egyenlegek és jelzálogi kölcsönökből visszatartott összegek K 18.059,145·20. 5. Nyugdij-alap: *a)* értékpapirokban névérték szerint K 1.097,200·—, *b)* készpénzben K 3,609 87 = 1.100,809·87. 6. Földmiveléssel kapcsolatos közmivelődési, humanitarius czélokra képezett alap K 35,625 02. 7. Lejárt kamatszelvények forgalma: *a)* záloglevelek után K 175,245·—, *b)* alapitói okiratok után K 10,870·— = 186,115·—. 8. Átmeneti mérlegkamatok 1902. deczember 31-én: *a)* záloglevél kölcsönök után anticipált kamatok K 1.040,955·43, *b)* záloglevelek utáni kamatok K 5.235,024·16, *c)* váltók utáni visszkamatok 38,113·02 = 6 314,092·61. 9. biztositási és tartalékalapok: *a)* szabályozási és talajjavitási záloglevélkölcs. tartalék-alapja: *aa)* tartalékalap K 6.566,520·— *bb)* tartaléktőke-alap K 460,000·— = 7.026,520·— *b)* kölcsönös jótállási alap: tőkében K 1.026,698·80, kamatban K 643,020 17, bekeblezve K 3 028,186·— = 4.697,904 97, *c)* alapitványi tőke K 3.354,000·—, visszafizetés K 3.028,600·— = 335,400·—, *d)* az országos alap befizetése K 1.000,000·—, *e)* üzleteredmény 1902. deczember 31-ig K 25.259,092·58, ebből: *aa)* záloglevelek külön biztositására rendelt alap (az 1876. évi XXXVI. t.-cz. értelmében 5% 302.290,800 kor. záloglevél forgalom után K 15.114,540·—, *bb)* üzleteredmény számlának egyenlege 1902. évi deczember hó 31-én 10.144,652·58, 25.259,092 58, 31.292,397 55 = 38.318,917·55. Összesen 436.033,322·47.

A könyvvezetésért: **Simon** s. k., hely. főkönyvvezető.

Az igazgatóság:

Dessewffy s. k., igazg. elnök. **Lukács** s. k., **Forster** s. k., **Tihanyi** s. k igazgatók.

Trebitsch s. k., igazgató-helyettes.

Jelen kimutatás a pénztári készletekkel és az intézeti könyvekkel összehasonlittatván, azokkal minden tételre nézve megegyezőnek találtatott.

A felügyelő-bizottság nevében:

Toepke Alfréd s. k., m. kir. kormánybiztos. **Gr. Szapáry Gyula** s. k., a felügyelő-bizottság elnöke.

Gr. Mailáth József s. k., a felügyelő-biz. alelnöke. **Gr. Csáky Albin** s. k. a felügyelő-biz. tagja.

Köves György s. k., **Grgr. Pallavicini Ede** s. k., a felügyelő-bizottság tagjai.

Az intézet tagjainak kimutatása a kereskedelmi törvény 243. §-a szerint.

I. Az intézeti tagok száma és kölcsöneik összege 1902. deczember 31-én. Záloglevél kölcsönöknél 11,075 tag 351.029,500 kor.

II. 1902. évben belépett tagok száma és kölcsöneik összege. Az év folyamán engedélyezett záloglevél kölcsönök alapján 897 tag 24.291,200 kor.

III. 1902. évben kilépett tagok száma és visszafizetett kölcsöneik összege. Záloglevél kölcsönöknél 369 tag 7.570,800 kor.

A „Magyar földhitelintézet“ igazgatósága.

II.

Hirdetmény.

A magyar keleti tengeren túli forgalomban (Galatzon át) érvényes kötelék díjszabás I. pótlékának módositása.

A magyar keleti tengeren túli forgalomban (Galatzon át) érvényes díjszabáshoz megjelent I. pótlék 36. lapján foglalt 35. sz. kivételes díjszabásnak zimonyi átrakás mellett érvényes tételei (dextrin szállitásra), jelen hirdetmény közzétételének napjától való érvénynyel következőkép módosittatnak:

I. Burgas stb. kikötőkkel való forgalomban:

a) 524 cts-ról 510 cts-ra
b) 416 „ 402 „
c) 416 „ 374 „

II. Cavalla stb. stb. kikötőkkel való forgalomban:

a) 534 cts-ról 520 cts-ra
b) 426 „ 412 „
c) 426 „ 384 „

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR
FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ
biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle
vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—46.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 17. 11. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A jótékonyság élősdiei.
2. Az élelmiszerek drágulása.
3. A napközi otthonok.
4. A fővárosi törvény reviziója.
5. A Belvárosi Polgári Kör közgyülése.
6. A nemzeti szinház adminisztrácziója.
7. Hirek a városházáról.
8. Közgazdaság.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Hirdetmény.

I.

Menetdij leszállitás a Szigetvár-Kaposvári h. é. vasuton.

A magyar kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesités szerint f. évi április hó 1-től kezdve a Szigetvár-kaposvári h. é. vasuton Szigetvár-Mozsgó-Szulimán állomások közötti forgalomban a II. szomszédos forgalmu vonalszakasz menetdijai helyett az I. vonalszakasz menetdijai fognak beszedetni, minek folytán az I. osztályban 40 fillér, a II. osztályban 30 fillér, a III. osztályban 20 fillér lesz fizetendő.

Budapest, 1903. márczius hóban.

Az igazgatóság.

II.

Osztrák magyar vasuti kötelék. Áruczikk megnevezés módositása.

Az osztrák-magyar vasuti kötelék II. rész 1-sö füzetéhez tartozó 1901. évi január 1. óta érvényes függelék 98. tétele, illetve annak az ehez tartozó 1902. évi január hó 1-től érvényes I. pótlék 222. tétele alatt foglalt áruczikk megnevezés: „*réz*“, folyó évi április hó 15-étől kezdődő érvénynyel „*az áruosztályozás R—3—a) tétel* d) *pontja alá tartozó ócska réz, törött, és rézhulladékokra*“ módosittatik.

Budapest, 1903. évi márczius havában.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a részes vasutak nevében is.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 17. 11. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A jótékonyság élősdiei.

Mert a botrányhajhászat nem kenyerünk, előrebocsátjuk, hogy nevekkel nem szolgálunk. Se egyesületeket, se magánosokat nem nevezünk meg, hanem általánosságban jelentjük ki, hogy Budapesten számos olyan egylet és még több olyan ur és dáma van, ki a társadalom jótékonyságát a saját önző czéljaira használja ki. Ennek a talmi ragyogásban hivalkodó fővárosnak a jótékonysági ügy egyik legsötétebb és legszégyenletesebb foltja. Olyan visszaélések követtetnek el, melyeket a törvény meg nem gátolhat és meg nem torolhat, amelyeknek azonban mégis végét kell vetni. Jóformán mindenki tud felőle, de senkinek sincs kedve belenyulni a darázsfészekbe. A lelkiismeretlen és gonosz embereknek az a szerencséjük, hogy a becsületesek irtóznak minden skandalumtól.

Ha végig nézzük a fővárosban létező jótékonysági egyletek kimutatásait — ami nem könnyü feladat, mert nyilvános számadással alig egy-kettő lép a nagy közönség elé — megdöbbenéssel fogjuk tapasztalni, hogy a tulnyomó rész közöttük évi bevételének *alig egy harmadát* forditja arra a czélra, amelynek javára igénybe veszi a közönség pénztárczáját.

Mi történik a másik két harmaddal? Talán elsikkasztják?

Ilyen dehonesztáló váddal nem szabad illetni amaz egyesületeket! Azok intézői derék, becsületes emberek, kik a világ minden kincséért sem vetemednének sikkasztásra. Ők jogosan és fölemelt fővel dughatják zsebre a közönség adományait, mert az megilleti őket *fizetés vagy tiszteletdij czimén.* Hogy az a pénz, amiből ők gummirádleresen járnak, a kaszinóban kártyáznak, az orfeumban pezsgőznek vagy strucztollas kalapokat vásárolnak, tulajdonkép nyomorgó özvegyek, munkátlan családapák és árva gyermekek szája elől vonatott el, ezeknek a jótékony egyleti bácsiknak és néniknek a lelkiismeretét egyáltalán nem háborgatja. Az egyesület nekik meghatározta a fizetésüket, s egészen természetes, hogy a befolyó jövedelemből fedezik azokat. Ami még ezenfelül marad, azt lelkiismeretesen szétosztják, abból egy fillért sem tulajdonitanak el. Arról ők nem tehetnek, ha nagyon kevés marad. Egy valamire való egyesületnek illik, hogy elegáns helyen és kényelemmel berendezett irodája legyen, nagy tanácskozó teremmel, külön hölgy-szalonnal, igazgatói, titkári, gondnoki és egyéb helyiségekkel. Aztán egy elegáns egyesület nem smuczigoskodhat azokkal, kik a jótékonyság ügyének szentelik tehetségüket és munkaerejüket. Illik őket tisztességesen megfizetni és elvesztegetett idejükért kocsipénz és egyéb „kész kiadások“ czimén kártalanitani. Ha mindezeket a kiadásokat összeszámitjuk, valóban csodálkoznunk és hálás elismeréssel kell meghajolnunk az egyletek előtt, hogy *még a szegényeknek is* képesek valamit juttatni a jövedelemből.

De ha más szemüvegen nézzük ezeket a dolgokat, úgy tünik fel előttünk, mintha ezek az egyletek nagy hitványságot követnének el. Mert én nem azért veszek jótékonysági sorsjegyeket, nem azért váltom meg a nyakamra küldött jótékonysági mulatságok belépőjegyeit s nem azért engedem magamat megpumpoltatni az egyletekhez tartozó hölgyismerőseim által, hogy szépen

fésült és kivasalt nadrágu gavallérok meg prémbundás dámák kapjanak fizetést vagy tiszteletdijat, hanem mert segiteni szeretnék a nyomorgókon, árvákon, betegeken. Ha az én pénzemet másra fordítják, akkor engem becsaptak, magyarán mondva: megcsaltak. És nekem jogom volna azt mondani: önök a jótékonyságnak nem apostolai, hanem élősdiei vagy ha jobban tetszik: szélhámosai.

Persze, önök ezért engemet a bíróság elé állitanának vagy elégtételt követelnének. Mert az önök mentsége és jelszava az, hogy a Krisztus koporsóját se őrizték ingyen.

A bíróság talán el is itélne becsületsértés miatt, de én még sem tartom se uriembernek, se kifogástalan karakternek az olyat, ki a szegényeknek szánt adományokból biztosit magának jövedelmet vagy proviziót.

Ezeket a tisztségeket *nobile officium*-nak kellene tekinteni; s csak olyanok vállalják el, akiknek van miből megélniök és a saját jövedelmükből uraskodhatnak.

Kérdezhetné valaki, mikép lehetséges, hogy efajta gazdálkodást eltürnek azok az ismert nevü főuri és vagyonos polgári dámák, kik ezen jótékonysági egyletek egynémelyikének élén állanak? A kérdezősködő bizonyára nincs tisztában a főváros társadalmi viszonyaival és az egyletek alakulásának körülményeivel. A legtöbb egylet hiuságban és spekuláczióban fogantatik. Egy élelmes ember, akinek nincs rendes foglalkozása vagy ha van, hát mellékjövedelemre akar szert tenni, kikeres néhány stréber urat és hiu dámát, akik a nyilvánosság előtt szerepelni óhajtanak, s rábirja őket, hogy jótékonysági egyletet alakitsanak. Ezeknek nem kell anyagi áldozatot hozniok, legfeljebb pár száz koronát adnak alapitási költségekre. Ezzel szemben biztositják magoknak a lapok dicshimnuszait, a rendezendő mulatságokon a lady patronesse-ségeket és a kiváló „emberbarát“ hirnevet. Az alapitók aztán fognak elnökül vagy az igazgatóságba néhány gyanutlan főrangu hölgyet, aki lefizeti a tagsági dijat, de feléje se néz az egylet belső ügyeinek. Természetes, hogy azok a stréber és hiu alapitók elismeréssel vannak az „eszme“ fölvetője iránt. Megteszik titkárnak, ügyvezető-igazgatónak vagy pénztárnoknak, s annyi fizetést szavaznak meg számára, a mennyit az illető megállapitani kér, s a mennyi a jövedelemből futja. Ha az egyesület a reklám, a sorsjátékok és mulatságok révén többet vesz be, akkor az irodai személyzet is megszaporodik, mert vagy a titkárnak vagy az igazgatóság tagjainak mindig akad egy-egy rokona, barátja, protezsáltja, akit valamely álláshoz kell juttatni.

Igazságtalanság volna azt állitani, hogy minden jótékonysági egyesület a hiuság és az önzés tanyája. *Vannak dicséretes és tiszteletreméltó kivételek.* A többség azonban igy sáfárkodik a jámbor és hiszékeny közönség pénzével.

A szegények, a nyomorgók, az özvegyek és árvák nevében követeljük a jótékonysági ügy megrendszabályozását. Az állam helyezze ellenőrző felügyelet alá, miként Párisban történt, az összes jótékonysági egyleteket, s oszlassa fel azokat, amelyek a befolyt adományokat és jövedelmeket a maguk czéljaira és saját alkalmazottjaik javára visszatartják. *(b. a.)*

Az élelmiszerek drágulása.

Maholnap oda jut a fővárosi ember, hogy megbámulja azt a felebarátját, akinek az asztalára minden nap friss hus kerül. Az élelmiszerek drágulása ijesztő arányokat kezd ölteni. A hus, a zsir és a baromfiak árában csaknem ott tartunk, hol a világmetropolisok: Páris, London és New-York állanak. De mig Nyugaton a kereseti viszonyok arányosan javultak az élelmiszerek drágulásával, addig nálunk 20 év óta alig számbavehetően változott a hivatalnokok jövedelme és a munkások napibére. Ha sokat mondunk: legfölebb 20 százalékkal. Ezzel szemben a drágulás általában 50 százalék, bizonyos élelmiszerekben 100 perczent. Már most könnyü a mérleget csinálni. Akinek a jövedelme az 80-as évek eleje óta kétezer koronáról nem emelkedett többre 2400-nál, az ma átlag 50 százalékkal kevesebbet fordithat háztartási szükségleteire. Ámde a gyomron spórolni nehéz és káros. A hushoz szokott embert nem elégiti ki a burgonya és a főzelék. A szellemi munkát végező épp ugy megkivánja a tápláló eledelt, mint az, aki testi erejével dolgozik. De, sajnos, olyanra nem telik sem a hivatalnokok ezreinek, sem a kisiparosoknak, még kevésbbé a munkásoknak. Aki megfigyeli a főváros lakosságának arczszinét és testszervezetét, azonnal rájön, hogy a tulnyomó többség nem táp-

lálkozik kielégitőleg. A gyermekek sáppadtak, czingárok, betegesek, kiket a legkisebb nyavalya is rögtön lever a lábukról, mert szervezetük el van gyöngülve. Ezt nemcsak az alsó néposztály gyermekeinél tapasztalják az orvosok, hanem az ugynevezett uri családoknál is, melyek társadalmi állásuk miatt a külszin megóvására: lakásra, ruházatra és más efélére költik azt, amit a konyhára kellene forditani. Ezelőtt 20—30 évvel ki hallott arról, hogy a háziasszony vacsorapénzzel szegődtette magához a cselédet? Ma minden második családnál divik ez a szokás, amelynek szomoru magyarázata abban keresendő, hogy Budapesten a családok fele része *nem eszik meleg vacsorát* vagy azt a keveset fogyasztja, ami délről megmaradt.

A folyton emelkedő drágaság moráliter és fizikailag tönkre fogja tenni a főváros lakosságát. A hatóság már évek előtt tudatára ébredt e veszedelemnek, de képtelen segiteni a helyzeten. Mert a baj oka nem csupán a fővárosi vásárcsarnokok rendszerében és a helybeli élelmiszerárusok kapzsiságában rejlik. Kétségtelen, hogy a vásárcsarnokok is hozzájárultak a drágitáshoz, miután az elárusitó helyekért tulmagas bért szed a város, s azt sem lehet elvitatni, hogy a közvetitő kereskedelem aránytalanul nagy hasznot szerez magának az élelmiszereknél, de a baj tulajdonképeni oka az, hogy a vidéki termelők *a külföldre szállitják áruikat.*

Magyarország tudvalevőleg mezőgazdasági állam. A föld minden terményéből és a háziállatok minden neméből fölösleggel rendelkezik. A természetes logika szerint a fővárosnak elárasztva kellene lennie a legjobb és mérsékelt áru élelmiszerekkel. Az agrár vezetőkörök azonban arra birták a termelőket, hogy ne a helyi piaczok ellátására törekedjenek, hanem a külföldre szállitsanak. A kormány mindenféle kedvezményeket biztositott az export számára s az agráriusok ma büszkén mutathatnak arra, hogy Magyarország látja el tojással meg baromfival Londont, Párist és Berlint, gyümölcscsel, sertéssel és vágómarhával Ausztriát és Németországot. Ez a siker azonban megdrágitotta a főváros piaczát. Mennél több élelmiszer megy a külföldre, annál inkább emelkednek az árak a helyi fogyasztásban.

A termelő és tenyésztő kevésbbé hibás, mint a kereskedő. Mert az előbbiek a külföldre szánt tojást, baromfit és vágómarhát épp abban az árban adják el, mint azt, amelyik a fővárosba vitetik. Legtöbbnyire nem is tudják, hogy az összevásárló hová fogja szállitani. A kereskedő azonban sokkal nagyobb hasznot ér el, ha a külföldi vásárcsarnokoknak vagy czégeknek liferál, mintha Budapesten bocsátja piaczra a vidéken összevásárolt élelmiszereket és állatokat. Az ő szempontjukból az az eljárás indokolt. A főváros lakosságának érdeke azonban megköveteli, hogy az élelmi szerekexportja korlátoztassék.

A legsürgősebb teendő ennélfogva rábirni a vidéki termelőket és állattenyésztőket, hogy első sorban Budapestet lássák el. Idegen országba csak az exportálandó, amit idehaza nem tudunk elfogyasztani. A közvetitő kereskedelmet szükebb határok közé kell szoritani, illetőleg direkt érintkezésbe hozni a termelőket a fogyasztókkal. Ha a közönség nem harmad és negyed kézből jut az élelmiszerekhez, akkor itt Budapesten sem lesz sokkal drágább a piacz, mint a vidéki városokban.

A főváros hatósága hivatva van, hogy ez irányban akcziót inditson. Ha komolyan szivén hordja a lakosság százezreinek életbevágó érdekeit, meg fogja találni a módokat, a melyek által gátat lehessen vetni az élelmiszerek további drágulásának.

A napközi otthonok.

Ama emberbaráti eszme, mely a főváros községi elemi iskoláiban ezen a télen már testet öltött, méltó a társadalom érdeklődésére és támogatására. Mert a társadalom érdeke az, hogy a gyermekek el ne zülljenek és gonosztevőkké ne serdüljenek. A fővárosban ezrekre megy az olyan szülék száma, kik egész nap távol levén otthonuktól, fizikailag képtelenek felügyelet alatt tartani gyermekeiket. A törvény megköveteli az iskoláztatást s a szülék el is küldik gyermekeiket az iskolába, de arról egész a legutóbbi időkig sem történt gondoskodás, hogy hol töltsék szabadidejüket azok a gyermekek, kiknek a szülei csak este jönnek haza a munkából. Olaszországot kivéve egyetlen európai állam fővárosában sem lehet annyi utczán csavargó fiút és leányt látni, mint Budapesten. Nemrég láthattuk, amikor az a bolondos hir terjedt el, hogy a villamosvasutak elhasznált jegyeit valaki össze fogja vásárolni, hány tisztességesen öltözött iskolásgyermek ólálkodott óraszámra a forgalmasabb útvonalak mentén és rimánkodott a leszálló utasoknak a jegyért. Micsoda családok gyermekei lehettek ezek, hogy igy szabadon csatangolhatták végig a várost? Az utcza a serdülő lelkek megrontója. A melyik gyermek megszokta, hogy a szülei ház vagy a játszótér helyett az aszfalton töltse az idejét, abból nehezen lesz tisztességes és munkaszerető ember. Az utczán tanulja meg a koldulást és a lopást, s mire fölcseperedik, meg van érve a javitóintézet vagy a fogház számára.

A külföld már rég belátta, hogy a gyermekek napközi otthona *társadalmi szükség.* Ezek létesitésével egyrészt szolgálunk a könyörületességnek, másrészt szocziális szempontból védelmi eszközt nyujtunk a társadalomnak. Az első iskolai otthont harmincz év előtt léptették életbe Németországban. 1900-ban már közel 300 ily intézmény működött. Ausztriában, Schwájczban és Francziaországban követték a példát, s mindenütt üdvös hatás mutatkozott.

Az otthonok szervezésénél két szempont érvényesül, a szerint, amint a szülőknek vagy csak a felügyeleten alapuló nevelésben vagy ezenfelül a

gyermekek élelmezésében és egyéb ellátásában is segitségére vannak.

Az első irányban működik az u. n. *menedékhely*, hol a gyermekek, kiknek szülei el vannak foglalva, a nap bizonyos részében felügyelet alatt állanak.

Másik fajtája ez intézménynek az *otthon*, mely nemcsak nevelő, de jótékonysági intézmény is.

E helyeken általában arra törekzenek, hogy a tanulók az iskolai órák befejezte után meghatározott időben megjelenjenek, s ott tartózkodásuk folyama alatt tisztességesen viselkedjenek. A rend és tisztaság, mely itt a gyermeket körülveszi, s a felügyelő-tanitó szeretettől áthatott gondossága, kedves családi kört teremt számára s a vele egykoruak és hasonszőrüek társaságában abba az irányba tereli lelkét és gondolkodás módját, melybe, ha ide nem kerül, soha nem jutott volna. Emellett itt elvégezvén iskolai feladatait, megszokja a kötelességteljesítést, rendszerető tanuló és kötelességtudó ember lesz belőle.

A főváros napközi otthonait mind ugy kellene szervezni, hogy ott a tanulók délben valami ennivalót is kapjanak vagy szüleik költségére vagy jótékony egyesületek számlájára. Igen sok család van, mely örömmel fizet naponként 20—30 fillért, ha tudja, hogy gyermeke amellett, hogy jó helyen és felügyelet mellett tölti az időt, még enni is kap egy tál levest és valami főzeléket, olykor egy darabka hússal.

Egy-egy napközi otthonban helyet találhat 60—80 gyermek, kiknek déli élelmezése a tanéven keresztül alig kerülhet többe, 3—4000 koronánál.

Megvagyunk győződve, hogy ha a tantestület a napközi otthonok számára gyüjtést indit, s a tekintélyesebb bankokhoz, takarékpénztárakhoz, kaszinókhoz, gyári vállalatokhoz és más virágzó részvénytársaságokhoz fordul: alig akad egy is, mely magára ne vállalná, hogy minden évben folyósit e nemes czélra legalább 500 koronát. Könyvecskéket kellene kibocsátani, melyeket az illető intézetek és a magánosok 50 vagy 60 koronáért megváltván, tetszésük szerint odaajándékozhatnak annak a szegény családnak, melynek gyermekét e könyvecske alapján a napközi otthonba akarnak juttatni. A jótékonylelkü hölgyek és urak most sok embert segélyeznek, anélkül, hogy meggyőződést szerezhetnének, vajjon az apa és anya kellőleg gondoskodik gyermekei neveléséről és táplálásáról. E könyvecskék forgalombahozása után mindenki nyugodt lesz, hogy kiadott pénzével nem történik visszaélés, hanem egy gyermeket ment meg az éhezéstől, esetleg az erkölcsi elzülléstől.

Kivánatos volna, hogy a fővárosi tantestület e javaslatunkat akczeptálja és már a jövő évre megvalósitsa eszménket. Addig a város is gondoskodhat megfelelő helyiségekről.

A fővárosi törvény reviziója.

A multkor megirtuk, mennyire szükségesnek látjuk, hogy a fővárosi uj törvény a polgárság kivánalmainak megfelelőleg dolgoztassék ki. Bárki legyen is megbizva a javaslat elkészitésével, az életnek megfelelő munkát csak akkor produkálhat, ha megelőzőleg az érdekelt körökkel érintkezve, azok óhajait megismeri és a lehetőség szerint respektálja. Reméljük, hogy Széll Kálmán, ha az uj évet még mint miniszter éri meg, alkalmat fog keresni arra, hogy a főváros polgárainak — tehát nem egyes klikkeknek — a véleményével megismerkedjék. Addig is azonban tisztázni kell az eszméket. Hogy ehhez hozzájáruljunk, kérdőpontokat küldtünk szét a törvényhatósági bizottság kiválóbb tagjaihoz s a beérkezendő válaszokat folytatólagosan közölni fogjuk. De szivesen vesszük, ha bármely olvasónk véleményt nyilvánit, s e czélból itt is lenyomatjuk a kérdőpontokat, melyek a következők:

1. Szükséges-e a fővárosnak törvényhatóságát reformálni?

2. Fentartható-e a törvényhatósági bizottság megalakitásának jelenlegi módja, t. i., hogy a községi választók külön iratnak össze avagy inkább megfelel a liberális és demokratikus felfogásnak, hogy a községi választásban résztvehetnek mindazok, kik képviselőválasztási jogosultsággal birnak?

3. Föltétlenül eltörlendő-e a virilizmus?

4. Leszállitandó-e a törvényhatósági bizottság tagjainak száma?

5. Nem volna-e kivánatos a választókerületek arányosabb felosztása és pedig a választók számának figyelembe vételével?

6. Az önkormányzati jogkör sérelme nélkül lehetne-e a közgyülést mentesiteni a tulajdonkép oda nem tartozó ügyektől, aminők most eléje utaltatnak?

7. Föladja-e a közgyülés a tisztviselők választására vonatkozó jogát?

8. Egyesitendő-e a polgármesteri állás a főpolgármesterivel, s ha nem: a főpolgármester a polgárság köréből választassék-e fizetés nélkül, de reprezentáczionális költség megadása mellett?

9. Meddig terjedjen a tanács hatásköre és személyi felelőssége, s mely ügyekre terjedjen ki a testületi intézkedés és felelősség?

Bármely kérdésre adott feleletet leközöljük, s az összes válaszok beérkezte után részletesen ki fogjuk fejteni a magunk álláspontját.

A Belvárosi Polgári Kör közgyülése.

Az idők örvendetes jele, hogy a főváros polgárai példát iparkodnak nyujtani a nemzetnek egységes és erős magyar társadalom megteremtésére. Valahány társasköre van Budapestnek, több vagy kevesebb buzgalommal ezt a czélt szolgálja. Multjánál és hagyományainál fogva a Belváros, mely az uj alkotmányos kornak tavaszán Deák Ferenczet nevezhette politikai vezérének, van leginkább hivatva, hogy előljárjon a polgári kötelességek teljesitésében és a különböző társadalmi rétegek egyesitésében. E helyen nem akarunk kritikát gyakorolni a Belváros különböző társasköreinek szelleme, iránya és müködése fölött, hanem egyszerüen konstatáljuk, hogy feladatának a *Belvárosi Polgári Kör* felel meg legjobban. Itt valóban átérzik és követik azt a programmot, melyet a magyar polgári osztály egyik legkiválóbb képviselője és a kör megalapitója, *Láng* Lajos kereskedelmi miniszter gyönyörüen körvonalozott a márczius 14-iki közgyülésen, hogy t. i. a polgárokban föl kell támasztani az összetartozandóság érzetét, s rá kell mindenkit szoktatni a polgári kötelességek teljesitésére.

A Belvárosi Polgár Kör szerényen, reklám és föltünési viszketeg nélkül, miként önérzetes és öntudatos polgárok gyülekezetéhez illik, halad a maga utján és évről-évre jobban erősbödik. De a csöndes munkában megtermékenyiti a polgárság lelkét, s üdvös befolyása már most érezhető a főváros életében.

Ez idei közgyülése márczius 14-én este folyt le a tagok szép számának jelenlétében *Kautz Gyula* elnöklése mellett. A napirend során *Gergő* Izor körtitkár terjesztette elő az igazgatóság évi jelentését, amely szerint a lefolyt év a kör történetében jelentős volt. A király a kör volt elnökét *Láng Lajost* kereskedelemügyi miniszterré nevezte ki s igy az elnök állásáról lemondott, de azért mindig élénken érdeklődött a kör iránt, minek elismeréséül a f. évi junius 1-én megtartott rendkivüli közgyülés diszelnökké választotta. Az elnöki állásra a lemondás után *Kautz* Gyulát választották meg, aki müködésével eddig is kivivta a kör hálaját, minek elismeréséül a kör megfestette arczképét. A tagok száma az elmult évben jelentékenyen növekedett, ugy hogy a körnek 600-nál több tagja van, sőt a jelentkezések még egyre tartanak, miért is az igazgatóság elkerülhetetlen szükségét látta annak, hogy a tagok növekedő számarányának és a modern izlésnek megfelelő helyiségét keressen, ami sikerült is és a kör helyisége az Esküteren (Molnár- és Irányi-utczák sarkán) már ez évi augusztus hó 1-én meg is nyilik. A jelentes melegen emlékezett meg azután a kör mult évi halottjairól, majd a mult év mérlegét tüntette föl, mely szerint a kör bevétele 23082 korona 93 fillér és kiadása 22816 korona s igy a fölösleg 266 korona volt.

A közgyülés helyeslőleg vette tudomásul az igazgatóság jelentését s a tisztikarnak a fölmentést megadta.

Majd előterjesztették a számvizsgáló-bizottság felmentvényt kérő levelét, amit a közgyülés megadott s a bizottság tagjait a számvizsgálói teendők további teljesitésére is fölkérte.

Ezután *Kánitz* József a kör nagybuzgalmi ügyvezető igazgatója terjesztette elő az ez évre szóló költségelőirányzatot, amely szerint 20963 korona 62 fillér bevétel és ugyanennyi kiadás van előirányozva. A közgyülés ezt elfogadja és a tisztikarnak, első sorban Kánitz Józsefnek, ki előzékenységével és fáradhatatlanságával a Kör összes tagjait hálára kötelezte, köszönetet szavaz.

Ezután a napirend sorrendje szerint a megüresedett állások betöltése következett. A közgyülés egyhangulag elfogadta az igazgatóság jelölését, mely szerint a választás eredménye a következő:

Alelnök: dr. *Nagy* Dezső ügyvéd.

Másodházнagy: dr. *Kardos* Dezső.

Könyvtárnok: dr. *Kovács* Ernő.

Választmányi tagok: Bauschek Emil, dr. Bischitz Gyula, dr. Bőke Gyula, Falk Zsigmond, dr. Farkas Emil, Gara Illés, Giergl Kálmán, Görgey István, Haasz Rezső, dr. Hajós Lajos, Herzfeld Zsigmond, Hubenthal Lipót, dr. Krajtsik Ferencz, dr. Kraemer József, dr. Kráner Tivadar, Kiss Lajos, Kollerich Pál, Kovács Károly, Kunz Gusztáv, Lejtersdorfer Henrik, Oertzen Ottó báró, dr. Picker Ernő, Quentzer István, dr. Ragályi Lajos, dr. Széki Antal, Szitányi Géza, Wrihovszky Emil.

Ezzel a napirend ki volt meritve. Ezután *Kautz Gyula* elnök szép beszédben tette meg hazafias inditványát, hogy a haza bölcsének Deák F.-nek ez évi október hó 17-én lévén születésének százéves évfordulója, a kör méltóságához illően ülje meg október 17-én nagy hazánkfiának emlékét, annyival is inkább, mert a körnek ő a politikai utmutatója de még azért is, mert Deák Ferencz volt annak idején a Belváros követe. Kéri tehát az elnök, hogy a közgyülés bizza meg az igazgatóságot, hogy méltó ünnepről gondoskodjék.

A közgyülés egyhangu lelkesedéssel fogadta el ezt az inditványt.

Végül *Nagy* Dezső dr., az ujonnan megválasztott alelnök köszönte meg a kör bizalmát, mondván, hogy ő a tettekben keresi a kör fejlődésének föltételét s ő tettekkel igyekezik majd e bizalomra rászolgálni. Ezekután a közgyülés az elnök s alelnök lelkes éljenzésével oszlott szét.

A közgyülés után a kör tagjai nagy számban bankettre ültek össze, a mely az ott elhangzott beszédek révén márczius 15 ének apothézisa volt.

A első felköszöntőt *Kautz Gyula* elnök mondotta a következőkben:

„Mélyen tisztelt polgártársak! A magyar politikai világ holnap üli meg hazai történetünk egyik legnevezetesebb napjának, márczius 15-ikének emlékét. Akkor midőn milliók szavai fölhangzanak s ennek a napnak emlékezetét dicsőitve emlegetik,

némán mi sem maradhatunk. Mert talán vétkezném elnöki tisztem és hivatásom ellen, ha e fontos és kinálkozó alkalmat föl nem használva, annyi jeles, hazafias, melegérzésű tag és polgártársaim élén szótlanul ülve maradnék. Vannak a népek történetében bizonyos pillanatok, melyek mindmegannyi fordulópontot s egész uj korszakot idéznek elő. Egy uj korszakot idéznek elő. Egy uj korszakot, melyben minden uj alakot ölt, régtáplált aspirácziók kielégitettnek, nézetek és eszmék megváltoznak, ideálok megvalósulnak, de különösen a magukat túlélt intézmények és szervezetek megrendülése és összevonásával egy uj, egy élesztő áramlat fuvallatai terjednek el s foglalják az elméket: a szabadság ujjászületés fuvallatai.

Egy ily nagy fordulópont hazánk történetében: 1848 márczius 15-ike. Egy oly fordulópont, a hol a régi Magyarország elbucsuzik és egy más, egy nagyobb aspiráczióval biró, erejének öntudatára jutott és sorsának kovácsolására megérett, uj Magyarország hajnala derült föl felette. E fordulópont mindnyájunkra nézve, kivétel nélkül, pártkülönbség nélkül, igen nagy jelentőséggel bir. De nem akarok s nem is szabad terjengősnek lennem, azért csak röviden azt mondom, hogy ez a dicsteljes nap, amelynek emlékére holnap annyi milliók fognak felszólalni, hogy ez a dicsteljes nap egyszersmind minden megrázkódtatás nélkül, barátságos átalakulás alapvetésének a világtörténetben eddig páratlan álló fényes napját képezi, mert mig másutt erőszakos trónfelforgatás, barrikádok és ostromállapotok képezték ezidőben az uj idő beállásának zenei csúf uvertürjét, addig mi, szem előtt tartva az állami bölcselet azon nagy elvét: előbb élni, aztán nőni, távol maradtunk minden erőszakos tulhajtástól, de megformuláztuk a nemzet kivánalmainak lényegét abban a 12 pontban, melyet Magyarország fővárosából szertevittek s az egész országban visszhangra találtak.

Mig másutt a franczia forradalmi lármás Marseilaiset követték, addig mi a magyar szabadság örökszépségü dalait: Petőfi „Talpra magyar“-ját, Kölcsey „Hymnusz“-át, Vörösmarty „Szózat“-át és Czuczor „Riadó“-ját hangoztattuk, persze a Rákoczy induló kiséretében. Nagy izgalommal és mozgalmassággal járó, de szép, fölötte fontos napok voltak ezek. Mintha egy tündöklő csillagkéve omlott volna szét az ország, különösen a főváros területén. Mintha csak a szabadság, egyenlőség, az egyetértés és a békés összhang szelleme lengette volna át az ország minden társadalmi rétegét, mintha magas hőfoku hazafias lelkesedés izzó tüzében fajunk legnagyobb tulajdonságai nyilatkoztak volna meg, mintha minden baj és minden visszavonás egy varázsütésre megszünt volna közöttünk. Mindannyian egy szebb jövőben vetett hittel és reménynyel néztünk előre és fölfelé. Persze mindannyian a szabadság bűbája alatt állottunk. Ennek a nagy nagy napnak emlékére üritem poharamat.“

Zúgó éljenzés követte a meleg beszédet s ezután *Nagy Dezső* dr. az ujonnan megválasztott alelnök köszöntette fel Kautz Gyulát. Eközben megérkezett *Láng Lajos* kereskedelmi miniszter, a kör diszelnöke, a kit *Gergő Izor*, a kör titkára üdvözlő beszéddel fogadott, melyre Láng Lajos a következő beszédet mondotta:

Mikor az elnöki tisztet Kautz Gyula kezébe letettem, megmondtam, hogy az általam megkezdett munka fejlődni és virulni fog. Megmondottam akkor, hogy ennek a kis körnek nagy szerepe van s hogy mi hivatva vagyunk arra, hogy erős, magyar modern társadalmat teremtsünk s nem tapasztaljuk-e azt, hogy ennek a körnek tagjai hovatova mindig jobban váltják be azt, amit mi a magyar társadalom jövőjének, a magyar nemzet jövőjének tekintünk. Minálunk az a baj, hogy az emberek nagyon szeretnek napi politikát csinálni s nem csinálnak társadalmi politikát. A társadalomban van nekünk nagy feladatunk, hogy a polgárokban az összetartozandóság érzetét támaszszuk föl. Társadalmi lánczszemekre van szükségünk, melyek lánczolatot képeznek a nemzet egészében. Az is baj nálunk, hogy mindenki csak a jogait keresi, de nem nézi, hogy *mi a kötelessége*. Ebben az országban az egység tudatát és a kötelesség iránti érzéket kell föltámasztani; egységes és erős társadalomra kell törekednünk. Sokszor éreztük munka közben, hogy vannak ellenségeink. Az ellenségek sokkal hasznosabbak, mint a jó barátok, mert ezek mindig lusták, mig amazok fürgék s van az ellenségnek még egy jó tulajdonsága, hogy figyelmeztet bennünket hibáinkra, pedig a sikernek alapja az, hogy folyton javuljon és előre menjen. Az ellenség kegyes, jóakaró, aki figyelmezteti az embert minden rosszra s azt kivánom: legyen soká ellenségünk, mert addig leszünk erősek és nagyok, mig ellenségeink vannak. Beszédét Láng Lajos a kör éltetésével fejezte be.

A banketten megjelentek zajos óváczióban részesitették Láng Lajost, aki innen a megtartott beszéd után Karácsonyi Jenő estéjére ment.

A Nemzeti Szinház adminisztrácziója.

E pár sor megirására tapasztalati tények inditanak bennünket. Mindenki tudja, hogy valamint az élő szervezetben a kór, azonkép a hivatalos adminisztrácziókban a rendetlenség csak akkor harapózhat el, ha nincs kellő felügyelet és ellenőrzés. Az alantas közeg mulasztásaiért és büneiért csaknem mindenkor felelősség terheli a főnököt. Ahol szélesebb körü és hosszab időre visszanyuló panamázás vagy rendetlenség derül ki, ott feltétlenül pálczát kell törnünk azok fölött, kiknek feladata lett volna az ügykezelés korrektségét ellenőrizni.

Miután őszinte óhajunk, hogy a Nemzeti Szinház *minden tekintetben* mintaképül szolgáljon, köte-

lességünknek tartjuk Somló Sándor igazgató figyelmét fölhivni, hogy az adminisztráczió körül nincs rendben a széna. Kezelési rendetlenségekről van szó, amelyek azonban már beszéd tárgyát képezik a Szinház falain kivül is. Az igazgatósági iroda a szabad és kedvezményes jegyek kiadása körül nem jár el a köteles pontossággal és körültekintéssel. Konkrét eseteket tudunk, amikor az igazgató által aláirt utalványok idegen kezekbe jutottak vagy felcseréltettek. Előfordult, hogy akinek az igazgató szabadjegyeket engedélyezett, az a műegyetemi hallgatók kedvezményes utalványát kapta meg, ez utóbbiak pedig egyszerüen nem kaptak. Egyáltalán nem tételezzük fel, hogy visszaélés lappangana e tévedések mögött, de a Nemzeti Szinház reputácziója megköveteli, hogy e fajta tévedés ne forduljon elő.

Somló Sándorról tudjuk, hogy igazi művészlélek, ki egyszerre két muzsának is áldoz. Mint művészeti igazgató fényesen megfelelt a hozzá fűzött várakozásnak és magas szinvonalon tartja a Nemzeti Szinház irodalmi és müvészi nivóját. Tőle valóban nem lehet rossz néven venni, ha az adminisztráczió aprólékosságai elkerülik figyelmét. Iró, müvész és költő csak a legritkább esetben válik be jó tisztviselőnek. Azonban akit a sors azzal tüntetett ki vagy sujtott, hogy a müvészetet szolgálja és egyidejüleg adminisztráljon is, annak — ha kedve ellenére is — időt kell szakitania a legkisebb irodai ügyek rendbentartására. Mert a rendetlenség szülőanyja a visszaéléseknek.

Az igazgató ur huszonnégy óra alatt rájöhet mindazokra a rendetlenségekre, amelyekről már annyian beszélnek a városban. És helyesebb, ha idejekorán lép föl szigorral, mert később esetleg nagy bajokkal kell megküzdenie.

Hirek a városházáról.

—

A központi vásárcsarnok tarifái. A központi vásárcsarnok megnyitásakor a kereskedelmi miniszter a központi vásárcsarnokba czimzett áruk tarifáiból tiz százalékot elengedett. Mivel ezzel a tarifakedvezménynyel visszaéltek, a kereskedelmi miniszter kimondotta, hogy a kedvezményt csak azoknak a csarnoki árusoknak adja meg, akik legalább egy hónapja bérelnek a csarnokban áruhelyet. A tanács kérelmére most a miniszter vegyes bizottság kiküldését rendelte el, hogy megállapitsa, micsoda visszaéléseket követtek el a tarifával s hogyan lehet ezeket a jövőben megakadályozni.

Uj vásárcsarnok Budán. Annak idején azt szándékozta a főváros, hogy a Döbrentei-téren létesiti a jobbparti második vásárcsarnokot. Az esküteri hidépités következtében azonban a megfelelő területre a hidfeljáró végett volt szükség, miért is a közmunkák tanácsa azt el is foglalta. Kötelezte azonban magát akkor, hogy egy, a vásárcsarnok megépitésére alkalmas második terület megszerzése költségéhez 200,000 koronával hozzájárul. Ennek a teleknek a megjelölésére a tanács vegyes bizottságot küldött ki.

Egy millió korona söradómegtérités. A székesfőváros zárt adóterületére összesen 308,655 hektoliter sört szállitottak be az 1902. évben. Ezzel szemben a kivitel 41,718 hektoliter volt. A behozatali többlet tehát 266937 hektoliter, mely után a 3 kor. 80 filléres adótétel alapján a fővárost 1.014,360 kor. megtérités illeti meg. A pénzügyminiszter értesitette most a fővárost, hogy az előlegek betudása mellett ezt az összeget már utalványozta.

46 millió az utczákon. A székesfőváros utczáiról készitett törzskönyv szerint, melyet minap terjesztett a tanács elé a mérnöki hivatal, összesen 46 millió korona fekszik az utak, terek s utczák létesitményeiben. Ennyire van ugyanis becsülve a burkolat, a csatornahálózat s minden olyan létesitmény, mely a főváros költségén készült.

A szabadságtér rendezése. A főváros egyik legszebb tere a szabadság tér lesz s eltekintve impozáns alakjától, már csak parkirozásának remek volta miatt is bizonyára keresett helye lesz a közönségnek. A mérnöki hivatal most módositotta a tér terveit. Az eddigi tervek szerint a tér 37 m. széles középrésze, illetve a kocsiut egyetlen nagy asfaltsivatagot képezne a szobor előtt. A módositott tervekben ez a nagy terület három részre hasittatik közből ültetett alacsony törzsü fasorok által. Magashajtásu fa a szobor perspektivája érdekében mellőzendő volt. A középrész asfaltozva lesz, mig a két oldalsó gyalogut kavicsburkolatot kap. A szobor mögött levő félkör alaku területen négy square készül, melyek csinos hátteret fognak képezni. A tér fényesen lesz világitva. Összesen 50 auer-égővel ellátott lámpás kerül a térre. Az összes munkálatok beleértve a csatornázást is 300.000 koronába fognak kerülni.

A fővárosi könyvtár átvétele. A fővárosi könyvtárt illetőleg ugy határozott a közgyülés, hogy az a statisztikai hivatal könyvtárával egyesittessék s e hivatal által kezeltessék. A könyvtár átvételére vonatkozó módozatok legutóbb *Kőrössy* József közbenjöttével megállapittattak, aki a legközelebbi csütörtökön kezdi meg a bibliotéka anyagának átvételét. Azalatt az idő alatt, mig az átvétel tart s a rendezkedés meg nem történik, se a fővárosi, se a statisztikai könyvtár nem bocsájtatik a közönség rendelkezésére. Az egyesült könyvtár ujból való megnyitásáról annak idején értesitést fog kapni a publikum.

A vizvezeték öblitése. Egy fővárosi mechanikus felajánlott a tanácsnak egy szerkezetet, melynek segitségével a vizvezeték csöveiben összegyült iszap állitólag eltávolitható. A tanács ugyis

keresi a nyomócsövek öblitésének alkalmas módját s igy kapott az ajánlaton, melynek szakszerü megbirálására utasitotta a vizműigazgatóságot. Most terjesztette be erre vonatkozó jelentését a vizműigazgatóság, mely szerint az uj találmánynak a főváros abszolute nem veheti hasznát. A szerkezet működése abban összpontosul, hogy a nyomócsövek egy bizonyos pontján konczentrált iszapot eltávolitja. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy a rendkivül finomságu iszap lerakódása a csövek egész falterületén történik, lehetetlenségnek véli a vizműigazgatóság annak egy helyen való konczentrálását. Ugyancsak az emlitett feltaláló egy légtelenitő készüléket is nyujtott be elfogadásra; ezt is használhatatlannak találta a vizműigazgatóság. A funkcziója nem pontos, emellett rendkivüli körülményességgel s nehézséggel jár a kezelés.

A budapesti községi választások. A községi választások ügyében javaslatot tesz a tanács a közgyülésnek az összeiró küldöttségek megalakitása s az összeirás ideje tárgyában. A javaslat szerint, mely minap tartott konferenczia eredménye alapján készült, az összeirások helye ugyanaz marad, mint volt három évvel ezelőtt. Az összeirás április hó 16-ika és 23-ika között fog megtörténni. Mindegyik kerületben egy összeiró küldöttség fog működni, kivéve a VI. kerületet, a hol kettő lesz. Szétválasztatik a IX. és X. kerület is olyképen, hogy mindegyiknek külön összeiró küldöttsége lesz. Minden küldöttség 5 rendes s 3 póttagból alakittatik meg.

Wlassics minister az idegen honosságu tanerők ellen. A honossági törvény szerint Magyarországban csak magyar honos tanerő nyerhet el hivatalt. A törvény eme világos rendelkezésének ellenére gyakran megesik, hogy különösen tanitói állásokra olyanok is pályáznak, kik nem magyar honosak. A cultusminister e tárgyban a tanfelügyelőkhöz rendeletet bocsátott ki, melyben arra utasitja őket, hogy állami kisdedovókban és elemi iskolákban üresedésben levő állásokra kiirt pályázati hirdetésekben világosan tüntessék ki a magyar honosság szükséges voltát. E rendelet kimondja, hogy jövőben még helyettesitésre sem alkalmazhatók idegen honosságu tanerők, mert azzal, hogy a pályázó Magyarországon szerezte meg tanitói diplomáját, még a fennálló törvényeknek nem felelt meg, mert tanitói oklevelet idegen honos is szerezhet nálunk, de a hazai diplomával még nem szerezte meg az állampolgárságot.

Felebbezés a bazilika orgonája ügyében. A lipótvárosi bazilika 39,200 koronás orgonájának elkészitésére egy pécsi orgonagyártó czég ajánlatát fogadta el a főváros. Az erre vonatkozó közgyülési határozat ellen a Rieger Testvérek szilézíai orgonakészitő czég, amely olcsóbb ajánlata daczára is mellőztetett, fellebezést nyujtott be a miniszterhez. Felebbezésében elsősorban azzal érvel, hogy a pécsi czég nem lesz képes a nagyszabásu orgonaépitkezést sikeresen keresztül vinni. Igazságtalanságnak tekinti ez okból, hogy egy régi hitelü czég, amely a legolcsóbb ajánlatott tette, mellőztetett a drágább s garanciát éppen nem nyujtó ajánlat érdekében. A főváros döntését tisztán csak a tulzott sovinizmusnak tudja be a felebbező, amelyet pedig oly nagyszabásu létesitménynél, amilyen a bazilika orgonaépitkezése, tekintetbe venni nagyon káros. A belügyminiszter most döntött ez ügyben. Az orgonára tartott árlejtés feltételeiben világos kifejezést nyert a főváros ama jogának kikötése, hogy a legolcsóbb ajánlat elfogadása reá nézve kötelezőnek nem tekinthető. De különben is a diferenczia, mely a Rieger Testvérek s a pécsi czég ajánlata között mutatkozott, egészben csak 1330 korona volt. Az az állitás, hogy a pécsi czég nem birja az orgonát kifogástalanul elkésziteni, semmivel sem nyert beigazolást, miért is tekintetbe vehető nem volt s igy a hazai ipar pártolását is szem előtt tartván, a miniszter helyesnek vélte a közgyülési határozat eme jóváhagyását.

Uj utcza elnevezés. A közmunkák tanácsa tudatta a fővárossal, hogy a Németvölgyben levő névtelen utczának a Fürj-utcza nevet adta. A főváros tanácsa ezt tudomásul vette s utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a megfelelő utczatáblák kifüggesztéséről s az utczának uj nevére való törzskönyvezéséről gondoskodjék.

A fogyasztási és italadók. A pénzügyminiszter fogyasztási és italadó czimén az 1902-ik esztendőre 148,580 koronát állapitott meg a fővárosnak. Ez összegből levonván az előlegeket, most 52,851 koronát ki is utalványozott Egyuttal elismerte a miniszter a fővárosnak az 1903. évre szóló segély iránt való jogosultságát s erre előlegképpen 96000 koronát utalványozott ki.

Az ifjusági könyvtár fölállitása. A kultuszminiszter fölhivta a népiskolai könyvtárakat intéző bizottságot, hogy készitse el mihamarabb az iskolai könyvtárak részére alkalmas könyvek teljes jegyzékét, hogy a könyvtárak további berendezése foganatositható legyen. A jegyzék elsőrésze már készen van, de a miniszter még nem adja ki, mert az a szándéka, hogy a jegyzék teljes elkészülte után az összes állami elemi népiskolák egyszerre kapjanak viszonyainak megfelelő ifjusági könyvtárakat. A teljes katalogus megállapitása csak az őszre várható s igy a könyvtárak felállitása is csak akkor lesz keresztülvihető.

Óvintézkedések gázmérgezések ellen. A légszesztársulattal kötött szerződés szerint a főváros világitására termelt gáznak mentesnek kell lenni a kénvegyektől, melyek az egészségre ártalmasak. A kénhydrogént, mint a légszesz legmérgesebb és legveszélyesebb alkatrészét, a gázgyárak rendesen eltávolitják. Mindamellett a tisztitás után is marad a gázban bizonyos kénvegyülék. A főváros vegyészeti és tápszervizsgáló intézete szükségesnek

látta annak a megállapitását, hogy a köz és magánvilágitásra szolgáló gáz kéntartalmának mekkora lehet a maximuma. Erre vonatkozólag javaslatot is tett a tanácsnak, melylyel felkéri annak a kimondását, hogy 100 köbméter légszesznek legföljebb csak 50 gr. kénvegyületet szabad tartalmaznia. A mérnöki hivatal terjedelmes jelentésben foglalkozik most e kérdéssel s oda nyilatkozik, hogy a légszesz tisztitása után azonban még fennmaradó kénvegyületek az égési proczedura folytán már nem ártalmasak. Hivatkozik a mérnöki hivatal Petenkoffer professor ide vonatkozó kijelentésére. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy ujabban a fütésre is használják Budapesten a légszet, amikor az nagyocb mennyiségben ég egyszerre s igy természetes több kénvegyület is válik ki, a mérnöki hivatal elfogadásra ajánlja a tanácsnak a kémiai intézet javaslatát s kéri annak rendeleti előre való emelését.

KÖZGAZDASÁG.

—

Az általános vaggonkölcsönző társulat e hó 12-én tartotta rendes közgyülését. A jelentés egyhangulag elfogadtatván, a 484.680 korona 67 fillért kitevő nyereségből az alapszabályszerü levonások után részvényenkint 50 korona osztalék kifizetését határozták el. A közgyülés a jelentést tudomásul vette s a fölmentvényt megadta.

Az első magyar általános biztositó társaság 14-én délután tartotta évi rendes közgyülését gróf *Csekonics* Endre v. b. t. tanácsos elnöklete alatt. Különös érdekességet kölcsönzött e közgyülésnek az az örvendetes körülmény, hogy e különben is igen virágzó magyar vállalat ezuttal adott számot a legkedvezőbb eredményü üzletévről, amelyet több mint négy évtizedes müködése óta megért. Az igazgatóság évi jelentése nagy önmérséklettel, minden egyes üzletágban csupán kielégitőnek mondja az eredményt, a számok azonban ennél sokkal többet mondanak. Az évi nyeremény ezek szerint 4.040,374 korona 37 fillér, amelyből azonban csak 1 200,000 korona kerül a részvényesek között való elosztásra, miután még igy is minden egyes egész részvény után 400 korona, igen tekintélyes osztalék fizettetik ki A nagy évi nyereménynek fönmaradó még jelentékenyebb részét igen bölcsen használják föl, a különben is rendkivül erős alapokkal rendelkező társaság jövője érdekében. Igy a tüzbiztositás dijtartalékát 5.000,000 koronára, a szállitmány biztositását 100,000 koronára, a betörés elleni biztositását 65 ezer koronára, az árfolyam-különbözeti tartalékot 3.913,140 korona 27 fillérre s még mindezen fölül a külön tartalékot 1.731,799 korona 93 fillérre emelték. Nevezetes a társaság életbiztositási üzletének föllendülése. Az elmult évben az életbiztositási uj szerzemények 57.317,558 korona 12 fillért tettek ki, az érvényben levő életbiztositási állomány pedig 293 922,310 kor. 91 fillérre növekedett. Ehhez hasonlitható életbiztositási eredményt Magyarországon még egy társaság sem ért el. A társaság tisztviselőinek nyugdijalapját, mint az előző évben, ismét 50.000 koronával gyarapitották, valamint bőkézzel adakoztek egyéb jótékony alapok és más közhasznu czélokra, a társaság szabálya és szokása szerint. A közgyülés a jelentéseket tudomásul vette, a fölmentvényeket minden irányban megadta. Az elért nagy sikerért a részvényesek nevében dr *Jankovich* János min. tanácsos, részvényes, mondott az igazgatóságnak, az egész kormányzótestületnek és tisztikarnak, különösen pedig *Ormódy* Vilmos vezérigazgatónak meleg köszönetet, a mit a közgyülés általános élénk helyeslléssel fogadott. A közgyülés a vezérigazgatónak s az igazgatóságnak szóló lelkes ovácziókban ért véget. Az osztalékot a társaság pénztáránál már e hó 16-tól fogva fizetik ki.

Első cs. és kir. szab. Dunagőzhajózási társaság. Az igazgató-tanács e hó 14-én megtartott ülésében az igazgatóság az 1902-ik évi záró-számadást terjesztette be, amely 1,725.387·02 kor. tiszta nyereséget (az előző évi 2,226.261·68 kor. szemben) és az 1901. évi 380.084·84 kor. nyereség-átvitel (az előző évi 163.762·41 kor. szemben) hozzáadásával 2,105.471 86 korona összfölösleget (az 1901-iki 2,790.024.09 kor. szemben) mutat s igy 1901-el szemben 684.552·23 kor. csökkenés állott be. Az igazgató-tanács elhatározta, hogy az államnak az egyezmény értelmében 258,808·05 kor. visszafizet (az előző évi 393.939·25 kor. szemben) és a közgyülésnek 32 kor. osztalékot részvényenkint (az előző évi 42 kor., azaz 2,016.000 kor. szemben) összesen 1,536.000 kor. valamint a 310.663 81 kor. maradék átvitelét uj számlára hozza javaslatba.

A Pesti Hengermalom közgyülése. A mint a közgyülés elé terjesztett igazgatósági jelentésből látszik, a Pesti Hengermalomnak, e régi, szolid vállalatnak, a mult évben különösen nehéz helyzete volt a rendkivül kedvezőtlen üzleti viszonyok miatt és azon áldozatok következtében, amelyeket a lisztkivitel föntartása végett a jövő érdekében hozott. Mindezek miatt az első félév üzlete veszteséggel járt és ezt növelte azután még, hogy a Pesti Hengermalom megszokott kitünő minőségü gyártmányait nagyszámu rendes vevőinek mindig egyenletesen akarván szállitani, állandóan megfelelő buza- és lisztkészletet volt kénytelen tartani, ami az átmeneti időszakban az uj aratásra a váratlanul bekövetkezett tulhajtott árhanyatlás folytán tetemes kárt okozott. A szokásos leirások után a mérleg 106,570·20 kor. veszteséget mutat. A jelentés kegyelettel emlékszik meg az évközben elhunyt Aebly Frigyes igazgatósági tagról. A közgyülés a jelentést jóváhagyólag tudomásul vévén, a fölmentvényt megadta.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 24. 12. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Fölösleges nagylelkűség.
2. Módositandó szabályrendelet.
3. A bankok és a hitel.
4. Vándorló konyha munkások részére.
5. Az ó-budai szinház.
6. Kell-e revizió.
7. Korteskedés iskolásfiuk által.
8. Hirek.
9. Közgazdaság.
10. Statisztika.
11. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

HIRDETMÉNY.

A részvényesek mai napon tartott közgyülésének határozata szerint az 1902. évre megállapitott osztalék részvényenkint

34 koronával fog folyó évi április 1-től kezdve

az 1903. évi május 1-én esedékes 12. számu szelvénynek beszolgáltatása ellenében

Budapesten: a társaság pénztáránál,

Bécsben: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimü intézetnél,

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, vagy S. Bleichröder bankháznál,

Fiumében: a Fiumei hitelbank részvénytársaságnál,

M/m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél az ezen beváltó-helyeknél szokásos üzleti órák alatt kifizettetni.

A szelvények hátlapjukon czimbélyeggel vagy aláirással ellátva, vagy pedig azok számait sorszám szerint tartalmazó jegyzékek kiséretében nyujtandók be, a mihez a szükséges nyomtatványok az emlitett beváltási helyeken ingyen kaphatók.

Budapest, 1903. évi márczius 19-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 24. 12. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Fölösleges nagylelküség.

A következetesség nem tartozik sem a tanács, sem a törvényhatósági bizottság erényei közzé. Az ezt igazoló dokumentumok közül elegendő fölemliteni, hogy ámbár kimondották, hogy a fővárossal szerződéses viszonyban levő vállalkozóknak és társaságoknak a kikötött bérösszegből nem engednek el egy fillért sem, mégis lépten-nyomon megtörténik a bérleengedés.

Fölösleges bizonyitgatni, hogy amily helyes volt az elvi határozat, épp oly helytelen a mostani praxis. A főváros rossz anyagi viszonyai közt rá van utalva, hogy preliminált jövedelmei csonkitatlanul befolyjanak. A költségvetés irreálissá válik, ha az egyes bevételi tételek minduntalan megváltoznak. Ezekre a bevételekre a fővárosnak szüksége van, és sem a tanács, sem a közgyülés nem cselekszik a közérdeknek megfelelően, amikor fölösleges nagylelküséget gyakorolván, a bevételeket apasztja. Miután pluszszal a főváros budgetje már évek óta nem záródik, a bérleengedések következtében előállott hiány, egyes szükségletek megszoritásában érezteti hatását. Az utóbbi időben több jogos kérelem elutasittatott, mert nem volt fedezett, holott, ha a főváros az előirányzott bérjövedelmeket behajtja vala, telt volna reá.

Hogy a vállalkozók és a bérlők számitanak a tanács és a közgyülés nagylelküségére, azt mindennap tapasztaljuk. De ennek egyéb következménye is van, mint a főváros pénzügyi megkárosodása. Fölburjánoztatja ugyanis a lelkiismeretlen konkurrenciát. Az a vállalkozó, ki befolyásos összeköttetésekkel bir a tanácsban vagy a bizottsági tagok között, ajánlatában tulliczitálja társait, mert számit arra, hogy a megajánlott bérösszegnek harmadát vagy felét utólag lerimánkodja. Ekkép illuzóriussá lesz a pályázatok ama rendelkezése, hogy a legelőnyösebb ajánlat veendő figyelembe. Egész sorozatát mutathatnók fel a bérleti szerződéseknek, melyeknél a bérlő a pályázaton a legtöbbet igérte. De utólag annyi elengedést eszközölt ki, hogy tényleg kevesebbet fizet, mint amennyit a legkevesebbet igérő ajánlott. Igy tehát méltatlanság esik azokon, kik bérleengedési spekuláczió nélkül vesznek részt a pályázatokon.

Csodáljuk a belügyminiszteriumot, hogy még egyetlen ily nagylelküségi határozatot meg nem semmisitett. Ha a közgyülés nem elég erős és független, hogy opponálni tudjon az érdekcsoportoknak, neki kellene megőrizni a főváros fináncziális és morális érdekeit. De úgy látszik, hogy azok a befolyások, melyek a közgyülést dominálják, utat találnak a belügyminiszteriumba is.

Ezuttal ismét bérleengedési kérelemmel áll szemben a törvényhatósági testület. A csavargőzös-vállalat azt óhajtja, hogy a partbért engedjék el neki. A tanács letárgyalta a beadványt és ugy határozott, hogy a partbér felének elengedését fogja javasolni. A vállalat bizonyára meg lesz ezzel is elégedve, mert több mint háromezer koronát takarithat meg, de az elfogulatlan közvélemény felháborodva tiltakozik az elengedés ellen. E lapok hasábjain már rámutattunk arra, hogy a csavargőzös-vállalat nem igényelhet a fővárostól semminemü kedvezményt. Évtizedeken át óriási jövedelmet dugott

zsebre, s most is megélhet jövedelméből. De ha való volna, hogy alaptőkéje nem hozza meg a 4 vagy 5 százalékos hasznot — amit kereken tagadunk —, még az esetben sincs értelme a szubvencionálásnak. Ez a vállalat nyerészkedésre alakult, épp úgy, mint a villamos közúti vasút, meg a sikló és az omnibusz-társaság. Ha üzlete nem megy, egyszerüen hagyja abba. Kényszeriteni senki sem fogja, hogy veszteséggel működjék. De amint nincs joga a fiakkeresnek adóelengedést vagy más kedvezményt kérni az államtól, meg a fővárostól, hasonlókép nincs joga ennek a vizi fuvarosnak előállani azzal, hogy keveset keres.

Attól senki se tartson, hogy a Dunán abba marad a propeller közlekedés, ha ez a vállalat megszünik. Helyette akad vállalkozó egész csomó, aki rögtön kézbe veszi az üzemet, amely az uj hidak ellenére is föltétlenül jövedelmes. A részvényesekhez semmi köze nincs se a közönségnek, se a fővárosnak. Azok már rég visszakapták tőkéjüket az óriási dividendák alakjában. Protezsálni őket a főváros anyagi megrövidítésével: nem csak könnyelmüség, hanem határozott visszaélés.

Reméljük, a közgyülésen akad majd városatya, aki megmondja a tanácsnak, hogy az isten szereti ugyan a jókedvű adakozókat, de megbotránkozik, ha az adakozásnak potrohos és kihizlalt részvénytársaságok látják hasznát.

Módositandó szabályrendelet.

Ezuttal a négylábú adófizetők érdekében szólalunk fel. Az a szabályrendelet, mely az ebekre vonatkozik, rossz és barbár természetü. Benne a korlátolt rövidlátás és szivtelenség nyilatkozik meg, párosulva a magántulajdonnak durva megsértésével.

Hogy ez igy van, a következőkkel illusztráljuk és bizonyitjuk:

A szabályrendelet szerint, ha valamely kerületben veszettség fordult elő, azonnal elrendelendő a 40 napos *ebzárlat*, ami azt jelenti, hogy a kutyák ezen idő alatt biztos szájkosárral ellátva, pórázon vezetendők. Budapesten tudvalevőleg a kerületek nincsenek egymástól elkülönitve, hanem egyes utczák vagy utak képezik a határvonalat, ugy hogy például a szük Király-utcza egyik oldala VI-ik, a másik oldala VII-ik kerület. Mi értelme van tehát a *csakis egy kerületre* elrendelt ebzárlatnak? Az a veszett kutya, amelyik a VI-ik kerületben csatangol, vajjon megnézi-e az utczatáblákat, hogy hol kezdődik a másik kerület, a hová nem illik átfutnia, mert ott póráz nélkül járnak a társai? Ha már védekezni akarunk a veszett kutyák ellen, a józan ész azt követeli, hogy bekonstatált veszettség esetén a főváros egész területe helyeztessék ebzárlat alá, s ne állhasson fenn az a nevetséges állapot, hogy ha a Király-utcza egyik oldaláról, a hol nincs ebzárlat, véletlenül átmegyek kutyámmal a tulsó oldalra, a hol el van rendelve a zárlat, a gyepmester elfoghassa kutyámat és az elöljáróság 200 koronáig terjedő birsággal sujtson.

Azt hiszem, további bizonyitás fölösleges arra nézve, hogy a szabályrendelet helytelen. De állitom, hogy barbár természetü is.

Ugyanis egyik pontja ugy intézkedik, hogy az ebzárlat idején elfogott kutyák *föltétlenül* kiirtandók. Ha tehát a bélyeggel és szájkosárral ellátott kutyám véletlenül kiszalad az utczára anélkül, hogy pórázon volna, a gyepmester befogja és lebunkózza. Ennél igazságtalanabb és oktalanabb dolgot elképzelni sem tudok. Az én kutyám egészséges, jámbor, békés állat. Micsoda indokolással szabad engem megfosztani tőle? Hogy az ebzárlatos kerületben érintkezhetett veszett állattal? Hát ez akkor is megtörténhetik vele, ha pórázon viszem. A hatóságnak csak arra volna joga, hogy kutyámat megfigyelés alá helyeztesse és pedig a saját költségemre. De hogy agyonveressen egy százakat érő vadászebet vagy fajkutyát, csupán azért, mert póráz nélkül átment az egyik kerület a másiktól elválasztó utczán: az ostoba és felházitó dolog.

Ezt a részét a szabályrendeletnek föltétlenül meg kell változtatni. Tegyenek úgy mint Bécsben és Párisban szokás, hol a gyepmester csak azokat az ebeket irthatja ki, amelyek bélyeg és szájkosár nélkül fogattak be vagyis szemmelláthatólag kóbor állatok voltak. Minden más eb egy hétig megőrzendő a gyepmester telepén és ha gazdája jelentkezik, az ellátás és az állatorvosi vizsgálat költségeinek megtéritése mellett, a megfigyelési határidő leteltéig gondozandó. Ha egészségesnek bizonyul, a gazda visszaveheti.

Ez a humánus és a magántulajdont respektáló eljárás, nem pedig a miénk.

A tanács tapasztalhatta, hogy a közönség valóságos gyülölettel viseltetik a gyepmesterek iránt. Ennek a gyülöletnek eredete nem a foglalkozás minemüsége, hanem az a tudat, hogy minden praktikus czél nélkül kegyetlenkednek a szegény állatokkal és zaklatják az ebkedvelőket. A sintérek nem a kósza kutyákat hajszolják, hanem az olyanokat, amelyeknek gazdájuk van, aki, hogy megszabaditsa kedvencz állatát, gyakran nagy áldozatokat is hoz.

E sorokat egy konkrét eset alkalmából irjuk. A VII-ik kerületben, hol most ebzárlat van, egy szegény dohányárusitónőnek elfogták a kutyáját,

mert póráz nélkül kiszaladt az utczára. Az állat — gyönyörű dándog — legalább 200 frt értéket képvisel és az illető magános nőnek házi védelmezője. Az ostoba szabályrendelet szerint lehetetlen kiszabaditani a kutyáját, noha az állatorvos konstatálta, hogy teljesen egészséges. Maga a gyepmester is abszurdumnak mondja, hogy ilyen állatot lebunkózzon, de a szabályrendelet kötelezi erre.

Felhivjuk az állatvédő-egyesületet, hogy sürgős beadványban követelje ennek a barbár intézkedésnek a megváltoztatását.

A bankok és a hitel.

Nem föltétlenül szükséges szocziálistának lenni, hogy pálczát törjünk a fővárosi nagy pénzintézetek bankpolitikája fölött. Száz vállalkozó és iparos közül legalább kilenczven igazat fog adni amaz állitásunknak, hogy a nagy bankok, melyeknek módjukban volna olcsó hitelt nyujtani, ridegen elzárkóznak a kis emberek elől.

Az ujságok egyértelmülg konstatálják, hogy az országban eddig még soha nem észlelt pénzbőség van, a bankok nem tudják hová elhelyezni a felgyült tőkéket és a betéti kamatlábat leszállitották. A közgazdasági láthatár is kitisztult, tehát minden előföltétel rendelkezésre áll, hogy Budapesten a vállalkozási szellem föléledjen. Am mit látunk? Olyan stagnácziót, amilyen 1867 óta soha, még a bécsi krach után sem mutatkozott. Házakat alig épitenek, uj iparvállalatokat nem alapitanak. Ennek a pangásnak a sulyát megérzi csaknem minden mesterember és még inkább az a sok ezer munkás, aki kereset nélkül tengeti életét a fővárosban, a hatóság és a társadalom könyöradományaiból.

Kihalt volna az emberekből a vállalkozási szellem? Szó sincs róla! Száz meg száz értelmes, ügyes és agilis embes futkos a városban egészséges vállatok eszméjével, de képtelen egyet is megvalósitani, mert nincs aki segitőkezet nyujtana nekik. A pénzintézetek csaknem mindenkiben aki vállalathoz óhajt hitelt szerezni, gazembert szimatolnak és ha már egyáltalán szóba állanak vele, oly lehetetlen garancziák mellett helyezik kilátásba a hitelt, hogy az illető reményt vesztve abbahagyja a további kilincselést az igazgató urak ajtaján.

Ez a szűkkeblüség végtelen kárára van nemcsak a főváros szocziális életének, hanem az egész ország közgazdasági helyzetének. Mert ha valahol, hát bizonyára nálunk volna a pénzintézetek kötelessége cselekedni a — nemzeti közgazdaságért.

Minden animozitás nélkül kijelenthetjük, hogy a fővárosi pénzintézetek, talán egy-kettő kivételével, hallani sem akarnak a kötelességről, hanem egyedül és kizárólag saját önző czéljaikat szolgálják. Mi haszna van az országnak abból, ha a bankok 15 és 20 százalékos dividendákat osztogatnak részvényeseiknek, de ugyanakkor egyik kereskedő a másik után megy csődbe és az iparosok legiói nyomorban tengődnek. Kirívó és bántó az ellentét a bankok fényes pénzügyi eredménye és az általános nyomoruság között. Ez az ellentét mutatja, hogy pénzintézeteink semmi közösséget nem tartanak a nemzeti élettel. Miattuk tönkremehet az egész ország, csak nekik legyen meg a busás jövedelmük. Sőt attól sem riadnak vissza, hogy a reájuk szorulók nyomasztó helyzetét kihasználják. Más államokban a bankok a nemzeti közgazdaság éltető elemét képezik, nálunk az amúgy is erőtlen gazdasági organizmus dekomponálóivá lettek.

Nemrég kezünkbe került a fiumei kereskedők egy memoranduma, s abban rettenetes képét láttuk lerajzolva nehány fővárosi bank „közgazdasági“ tevékenységének. Azok a kereskedők nyiltan vádolják Budapest két leghatalmasabb pénzintézetét, hogy önzésükkel megölték a fiumei kereskedelmet és kivették a betevő falatot egy csomó tisztességes kereskedő szájából. Azt hisszük, hasonló vádiratot össze tudnának állitani a fővárosi kereskedők, vállalkozók és iparosok is.

Nem akarjuk valamennyi bankemberünk tisztességét és értelmességét kétségbevonni, de annyit bátran megjegyezhetünk, hogy a fővárosi pénzintézetek egyesegyedül saját érdeküket és hasznukat tekintik. A köznek szolgálatára lenni nem akarnak. Tőkéiket inkább külföldön helyezik el, semhogy idehaza a *munkának* nyujtsanak hitelt. Ez a bankpolitika rossz, oktalan és hazafiatlan. Száz év előtt a tőke elzárkózhatott a nemzeti szükségletek elől, ma azonban kötelessége számot vetni ezekkel, ha csak magára zuditani nem akarja az egész társadalom jogos neheztelését.

A legtöbb intézet azzal védekezik, hogy szabályzatai nem engedik meg a hitelnyujtásnak ama nemét, mely segithetne a közgazdasági helyzet nyomoruságos voltán. Ha ez igaz, akkor reformálni kell a rossz szabályzatokat. A nemzet gerinczét a középosztály képezi: a kereskedők, gyárosok, iparosok, földbirtokosok, kik valamely vállalkozásra képesek, amelynek révén a munkások foglalkozáshoz jutnak. Az ő számukra kell megteremteni az olcsó kitelnyujtás lehetőségét és akkor lesz vállalkozási szellem.

Fővárosi pénzintézeteink elfogadhatnák követendő példa gyanánt a skót hitelviszonyokat. A skót bankemberek, áthatva a nemzeti érzéstől, oly hitelrendszert teremtettek meg, mely egyfelől nekik tisztességes hasznot biztositott, másfelől virágzásba hozta az egész országot. Ez a hitel a „cash credit“, egy neme a folyó számlahitelnek, amelyet kiterjedt mértékben olyan polgároknak nyujtanak, kik *anyagi biztositékot nyujtani nem képesek*. A skót bankok az emberek becsületére és munkájára nyitnak hitelt, hogy jellemes munkaképes szegény polgárok is hozzá foghassanak valamely vállalathoz, mely megélhetésüket és esetleg meggazdagodásukat biztositja. Ezek a bankok persze megelégednek 4—5 százalékos haszonnal, s eszük ágában sincs 15—20 százalék dividendák osztogatására törekedni, mint a mi pénzintézeteinknek. De a mérsékelt jövedelem mellett élvezik a társadalom minden rétegének becsülését és meg van a fölemelő öntudatuk, hogy a nemzetnek szolgálatára voltak.

Igy kellene müködniök a budapesti pénzintézeteknek is. Láng Lajos kereskedelmi miniszter tavaly figyelmeztette őket, hogy „át kell hatva lenniök ama nemes tudattól, hogy nem szabad pusztán anyagi eredményért fáradozniok, hanem be kell állitaniok a maguk egész erejét a *nagy gazdasági czélok* szolgálatára.“

Ez az aranyigazság, ugy látszik, pusztában elhangzó szó volt, s a magyar közgazdaság még mindig várja a reformátort, ki uj szellemet visz a pénzintézetek körébe.

Vándorló konyha munkások részére.

A munkások élelmezésének javitása kiválóan fontos a mi székesfővárosunkban, a hol a gyári negyedekben télen-nyáron nagy tömegekben látjuk a munkásokat a kik drága pénzért erőtlen, ízetlen ételt vásárolnak; holott más nagy városokban kevés pénzért a munkások kitünő ellátásban részesülnek.

Figyelmet érdemel e szempontból egy berlini kezdeményezés.

Haehnke M. brombergi lakos, a ki negyedszázad óta több németországi hadtest állandó élelmezője volt, e minőségben szerzett tapasztalatai alapján, az 1900-ik év elején Berlinben egy nagy *központi konyhavállalatot* létesitett, hol nagy gőzapparátusokban, orvosi felügyelet alatt, készül, tisztán kezelt, konzisztens s erőteljes házikoszt, melyet aztán külön e czélra szerkesztett *fütött kocsikban* visznek a szegények által lakott városrészekbe, a hol utczákon avagy a kapu alatt a proletárok tizezrei már várva-várják a kocsi érkezését jelző jól ismert kürtjelet, hogy főzelék, burgonya és húsból álló 3 mély tányér tartalmat tevő ebédjüket *tiz pfennigért* átvehessék, hogy odahaza jó étvágygyal elfogyaszthassák.

Az évszaknak megfelelőleg, de napjában felváltva csak egy bizonyos étel szolgáltatik ki s pedig pl.:

borsó burgonyával és sertéshússal, fehérrépa burgonyával és marhahússal, káposzta burgonyával és füstölt-hússal, zöld főzelék burgonyával és birkahússal.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a mi „Laczikonyháink“ meg külvárosi „kifőzdéink“, melyek ellenőrzés hiányában (orvosi ellenőrzésről nem is szólva) csak a legsilányabb, egészségügyi szempontból nemcsak kifogásolható, de nem egy esetben éppenséggel aggályos kotyvalékot háromszoros árban tudják értékesiteni, ugy szembeötlik e reform fontossága szocziálpolitikai, egészségügyi s közgazdasági szempontból egyaránt.

Az az esetleges ellenvetés, hogy a mi büszke fajunk álszeméremből inkább koplalna, semmint ebédjét az utczáról hozza vagy hozassa, nem áll meg, mert ha tán szórványosan előfordulnak is ilyen esetek, ezek a többiek példáján okulva, mihelyt az intézményt megismerik, csakhamar a jobb meggyőződésnek engednek. Egyébként könnyen lehetne segiteni az elszegényedett, restelkedő ily embertársainkon is, ha minden kocsimanipuláns mellé egy-két fiatal (vagy munkanélküli) segédet adunk, kinek kötelessége a kapu alatt várakozó nép intésére a kivánt adagot diszkrét módon odavinni.

És hogy megvan a székesfővárosban egy ily vállalatnak létjogosultsága, az nem szorul bővebb bizonyitásra. Elég rámutatni a Külső váczi-ut, a Külső Baross-, Soroksári-, Örömvölgy- stb. utczák körül létező s a növekvő pauperizmus folytán egyre szaporodó fentemlitett „kifőzdék“-re, a munkahiány miatt kereset nélkül álló férfi- és nőmunkások tizezreinek, az olasz s tót napszámosaink tömegére (a kiknek ebédje 1—2 uborka vagy dinnye, meg egy kis alkohol, ami magában véve drágább a tervezett tápláló kosztnál), a szellemi proletárok sokaságára stb. stb. Ezen körülbelül 100,000 főnyi tömegen a nálunk különben áldásosan müködő „Népkonyhák“-kal gyökeresen segiteni különféle okoknál fogva lehetetlen.

Mert a munkások nem mozdulnak ki helyükből, nem keresik föl a távoli népkonyhákat és nem is szivesen elegyednek a népkonyhák nem mindig válogatott közönsége közé.

Ezért kellene nálunk az ily mozgó népkonyhák intézményét meghonositani.

Elvitázhatlan tény, hogy az élelmiszerek s fütőanyagok egyre tartó drágulása a megélhetést hiányossá tették, a mi fokozatos elerőtlenedéssel s progressziv mortalitással egyértelmü s épp oly bizonyos, hogy a „központi konyha“-vállalat a munkaerő és fütés czélszerü összpontositásánál fogva s óriási mennyiségü élelmi szerek rendszeres feldolgozása folytán, az alsóbb tömegek táplálkozását igen kedvező mértékben befolyásolná, miáltal a fent vázolt szomoru tünemények nemcsak hogy jobbra fordulnának, de még kertészeinknek, kisgazdáinknak, hustermelőinknek stb. uj hatalmas fogyasztási piaczokat is teremthetnének.

A központi konyha müködése folytán továbbá a most parlagon heverő óriási mértékü női munkaerőt, mely a főzőkályha mellől felszabadulna, hasznosan lehetne értékesiteni.

Az országos iparegyesület tett már egy izben kezdeményező lépést az iránt, hogy ily központi konyha nálunk is létesittessék. A kereskedelmi miniszter azonban abban a hiszemben volt, hogy ily kezdés a társadalmat illeti meg.

Tudomásunk szerint *Glück* Frigyes, a nemes emberbarát szerzett egy gőzzel fütött konyhakocsit, és a józsefvárosi jótékonysági egylet révén kivánja az ismertetett eszmét egyelőre kicsiben megvalósitani. E kisérlet eredményétől függ az eszmének szélesebb körben való terjesztése, mert ideálisabb megoldást képzelni sem lehet, mint az, hogy a sok munkás, a ki délben a gyárból nem akar távolabbi lakására hazamenni, 12—15 fillérért kitünő ebédet kapjon. Étkező helyiséget minden gyáros bizonyára szivesen fog munkásainak rendelkezésére bocsájtani. Fényesen beválna ez a dolog a vidéken is, vasutak épitésénél és más hasonló munkáknál.

Az ó-budai szinház.

Kont paródiája jut eszünkbe, midőn halljuk, hogy egy vidéki szintársulat megint töri magát az után, hogy betelepedhessék az ó-budai Kisfaludy-szinházba.

„Harmincz szinész Budára tart, Éhenhalásra kész, Harmincz vándor komédiás előtt Háry L. a kemény vitéz.“

Ez a Kisfaludy-szinház a magyar nyelv terjesztésének jelszava alatt vedlett át kékfestő gyárból Thália templomává. De fátum lebeg fölötte, mert valahány társulat megfordult benne, mind tönkrement. A balsiker okát nem tudjuk biztosan. Lehet, hogy a társulatok nem feleltek meg a közönség izlésének és igényeinek — elvégre Ó-Buda is fővárosi mértékkel mér a szinmüvészeti dolgokban, — de lehet az is, hogy az ó-budai publikum nem képes egy szinházat fentartani.

A főváros, ha jól emlékszünk, az első és második vállalkozót szubvenczionálta, a harmadikat pedig, midőn véglegesen beadta a kulcsot, kegyadományban részesitette, hogy társulatának tagjaival elvonulhasson másfelé.

Ily előzmények után azt hittük, hogy az egykori kékfestő-gyár szakit a muzsákkal, illetőleg a muzsafiak el fogják kerülni, mint ominózus helyet. Annál inkább remélhettük ezt, mert a szinháznak

nevezett ócska épület oly erős hajlamot árult el a nyugalomra térésre, hogy a tanács a közbiztonságra nézve veszedelmesnek találja és a benne való játszási engedélyt megtagadta.

Ám a vidéki direktorok elszánt legények és keblüket ambiczió dagasztja. Ők inkább koplaltatják a hősöket és hősnőket O-Budán, mint sem velük együtt jól lakjanak Alsó-Kutyabagoson. *Háry* Lajos még arra is késznek nyilatkozott, hogy a saját költségén tataroztatja a Kisfaludy-szinházat, csak ereszszék bele ezen a nyáron.

Nincs szerencsénk ismerni Háry urat s abszolute nem tudjuk, egy amerikai nagybácsi örökségének boldog tulajdonosa vagy olyan hazardőr, ki az utolsó kis pénzét is fölteszi egy blattra.

A kettő közül okvetetlen az egyiknek kell lennie, különben nem próbálkoznék meg az ó-budai vendégszerepléssel. Az ügy azonban nem csupán reá tartozik, hanem a főváros adófizető polgáraira is. Mert ha Háry ur megbukik az ő vállalkozásával — amire ezret lehet tenni egy ellen — akkor ismét csak a főváros pénzével kell kimozditani Ó-Budáról a szinészetet. Már pedig az adófizetők pénze nem arra való, hogy ripacsokra elfecséreltessék.

Ennélfogva azt javasoljuk, hogy a Kisfaludy-szinházat átalakitva se engedjék át vidéki, ismeretlen nevü direktoroknak. Ha pedig mégis átengedik, előre értessék meg az igazgatóval, hogy semmi körülmények közt nem reflektálhat sem támogatásra, sem könyöradományra.

Kell-e revizió?

Márczius 17-iki számunkban felhivtuk olvasóinkat, hogy nyilatkozzanak a fővárosi törvény revizióját. A beérkezett válaszok közül az első igy hangzik:

Szükséges-e a fővárosi törvény revizióját? E kérdésre, azt hiszem, nagyon egyértelmü választ fog adni az érdekelt polgárság. S ha más kérdés nem forogna szőnyegen, minthogy általában kell-e reformálni a főváros szervezetét, vagy sem, ugy igen hamar letehetném tollamat, mert egy már teljesen kiforrott, megérlelt kérdést feszegetnék, a melyre az egyedül helyes válaszszal mindenki tisztában van. S e válasz nem lehet más, minthogy a főváros szervezete *sürgős és gyökeres reformra szorul.* S ha a feltett kérdéssel az alábbiakban mégis foglalkozom, teszem ezt azért, mert bármily egyszerü és általános a felelet a kérdés érdemét illetőleg, annál szerteágazóbb véleményekkel találkozunk a *miért* és *hogyan* kérdését, illetőleg: hogy melyek azok a motivumok, melyek ezt a reviziót indokolttá, sőt szükségessé teszik és hogyan alakitandó át ez a közigazgatási szervezet, hogy a jelen hibáit elkerülje s a jövő kivánalmainak és reményeinek megfeleljen?

A „Magyar Székesfőváros“ oly csábitó egymásután adja fel a reform lényegébe vágó kérdések egész sorozatát, hogy nem tudom megállni, hogy az azok által felkeltett gondolataimmal el ne kalandozzam kissé; mindazonáltal most csak néhány általánosságnál kivánok maradni.

Visszatérve a kiindulási pontra, csak ismételhetem, hogy a fővárosi törvény reviziója sürgősen szükséges. Erről minden további indokolás nélkül meggyőzhet egy historiai visszapillantás a fővárosi törvény keletkezésének idejére.

Akkor Budapest nem létezett. Három egymástól független és rendezetlen község huzódott meg azon az Isten áldotta gyönyörü helyen, a Duna két partján, ahol egy ma méltán világvárosnak nevezett metropolis büszkélkedik. Lakosainak száma kitett ugyan 270.000-et, melyből maga Pest 200.000-et fogadott magába, de ez földmives-parasztváros jelleggel biró lakosság volt, éppen mint a mai nagy alföldi községek. Mindössze néhány polgárcsalád üzi félénken kezdetleges iparát és tökéletlen kereskedelmét. Buda voltaképpen még sokkal városiasabb. De mindaháromegymás mellett szorongó községre még mindig nagyon ráillik Széchenyi leirása, mit róluk néhány évtizeddel előbb adott. Akkor is még egy minden tekintetben szüklátkörü, nyárspolgárias gondolkodásu közönség élt itt, minden tekintetben kezdetleges, falusias viszonyok közt. A nem egyesült községek viszonya az államhoz, mint a nemzet egész kifejezéséhez, a legbizonytalanabb volt. A főváros Buda, de az országgyülés Pesten tartandó; egy ország fővárosát megillető előnyök nem voltak konczentrálhatók egyikben sem s a 3 város mint a nemzet életének ütere, nem szerepelhetett, a nemzeti élet vezére nem lehetett. Ezen teljes szervezetlenség kínos korában e városok és azok szocziális elemei természetesen nem is birhattak semmiféle politikai, társadalmi, adminisztraczionális, gazdasági, egyszóval semmi nemzeti súlylyal és jelentőséggel.

Már most könnyen érthető, hogy az a törvény, melyet erre a 3 városkára szabtak, — bár az egyesités által éppen nagy várossá akarták tenni, s annak megfelelő szervezetet óhajtottak adni — nem lehet alkalmas a mai viszonyok között, mert bármily nagy konczepczió is rejlett Andrássy azon gondolatában, hogy e szervezettel egy birodalmi főváros alapját vesse meg, mégsem tudta felölelni a haladás azon mértékét, melyet azóta az államilag megerősödött magyarság fővárosa vett. A kodifikatorok legvérmesebb reményeit tulhaladta a fejlődés és igy tulhaladta azokat a kereteket is, melyeket akkor rája szabtak, s melynél tágabbat akkor nem is kontemplálhattak volna neki, mert ennél tágabb körü szervezetet a 3 városnak egyesitett lakossága sem lett volna képes valóságos élő erővel megtölteni és fentartani.

Az egyesités által ugyanis rögtön nem változtak és nem változtattak meg a három város szocziális elemei, s ha Budapest lakosságának társadalmi tagozodottsága ma is olyan volna, mint akkor, ugy megháromszorozódott népessége daczára, is régi szervezete megfelelő lehetne.

De éppen ebben mutatkozik fővárosunknak csodálatosan nagyszerü fejlődése: hogy mig a népesség száma megháromszorozódott, addig a népesség városi eleme (intelligenczia, hivatalnokok; vagyonos polgárság: kereskedők, iparosok, vállalkozók stb) legalább is megtizszerözödött, az igények pedig a társadalmi téren és a közigazgatással szemben százszorosan is megnövekedtek. Budapest az utóbbi 30 év alatt egy provinciális állapotban sinylődő ország „fővárosnak“ nevezett községéből egy hatalmi és nemzeti öntudatra ébredt fejlődő államnak lett tettleg is székesfővárosává, gazdasági, állami és társadalmi életének góczpontjává, egy nem negligálható állománssá lett Európa nagy világforgalmi vonalain.

Ha ezen alapvető különségekhez hozzávesszük még azt is, hogy a mióta a fővárosi törvény életbelépett, azóta a közigazgatási jognak minő szédületes

fejlődése állott be, hogy minő igények és követelmények merülnek ma fel az adminisztrácziával szemben, hogy ez a fejlődés nálunk is tényleg bekövetkezett s nemcsak az önkormányzati, de az állami igazgatási teendőknek micsoda sokoldalu, változatos, fontos és nagytömegét háritották arra a szervezetre, mely egy kezdetleges helyi igazgatás ellátására volt kontemplálva: akkor mondom, ha mindezt figyelembe veszszük, nemcsak parancsoló szükségként fog előttünk állani a fővárosi törvény reviziója, hanem ha meggondoljuk, hogy egy adminisztraczionalis szervezet nem egy theorétikus találmány, hanem az élő társadalom munkásságának és közéletének centrális szervezése, ugy egyszersmind nagy vonásokban láthatjuk azt is, hogy mily irányban kell ennek a reformnak megtörténni.

Különleges államjogi és társadalmi viszonyaink között, azt hiszszük, nem képezheti vita tárgyát, hogy e szervezés kiinduló pontjának és végczéljának, minden betüjének oda kell irányulnia, hogy ez a szervezet képes legyen Budapestet az ország *összes gazdasági törekvéseinek góczpontjává*, összes gazdasági erőinek foglalatjává tenni s a magyar nemzeti társadalmat legalább határain belül megvalósitani s igy az ország nemzeti követeléseinek vezérévé válni.

Ez pedig egyrészt megkivánja azt, hogy mindenki, aki nem akar és nem tud testtel-lélekkel magyarrá lenni, eleve kizárassék ezen szervezetben való érvényesülésből, másrészt a gazdasági élet ezernyi bonyodalmas, rendszerint sürgős igényei a közigazgatással szemben megkivánják, hogy azok gyorsan legyenek elintézve és végrehajtva, ami az összes *igazgatási* teendőknek a testületi hatáskör és organumoktól hivatásos, egyéni felelősség alapján eljáró hivatalnokok hatáskörébe való utalását teszi szükségessé. Mindezeknek pedig az első és mulhatatlan feltétele a mostani *„műautonomia“* helyett erős, biztos anyagi alapokon nyugvó, a mostaninál sokkal erőteljesebb és kiterjedtebb önkormányzat, a jelenlegi zöldasztal melletti miniszteri gyámkodás, helyesebben okvetetlenkedés helyett, nehogy kétségbe lehessen vonni a város önrendelkezési jogát valami felebbezés révén az egyenesen autonom hatás körébe utalt ügyek tekintetében is, hanem hogy módjában legyen a sokszor „kényes“ helyzetben levő minister*ium* helyett, ha kell, *ellenére szervezni* az ország gazdasági védelmét, a bécsi kalózok ellen.

Hogy ezek az alapelvek és általános tételek minő konzekvenciákat vonnak maguk után azon részletesebb kérdések tekintetében, melyeket a „Magyar Székesfőváros“ olvasóinak felvet: erről más alkalommal lesz szerencsém értekezhetni.

Szigma.

Korteskedés iskolásfiuk által.

Az országos képviselőválasztást úgy a hogy sikerült tisztává tenni, de a főváros községi választása még mindig a régi reczipe szerint történik. A megindult mozgalom oly jelenségeket vet felszinre, melyek ellen a leghatározottabban tiltakoznunk kell.

Értesültünk ugyanis, hogy az egyes pártkörök a választókhoz meghatalmazványokat küldenek aláirás végett, hogy a pártkör az illetők választói igazolványát kivehesse. Ebben nincs se törvény-, se tisztességellenes momentum. De egyes iskolák igazgatói tovább mentek és a meghatalmazványokat a tanárok és tanitók közt szétosztván, a tanulók által juttatják azok szüleihez. Ez az eljárás megengedhetetlen. Az iskola és a tanuló nem arra való, hogy kortes szolgálatok közvetitőjéül felhasználtassék. A tanárok és tanitók által szétküldött meghatalmazások bizonyos morális presszió jellegével birnak, mert a legtöbb szülő — nem akarván ellenkezni gyermeke tanitóival — akkor is aláirja a meghatalmazást, ha nem tartozik ama párthoz, melynek számára a szavazók gyüjtetnek. Nem mondjuk, hogy a tanitó vagy tanár rossz indulattal lesz az oly növendékkel szemben, akinek apja nem reagál a fölhivásra, de semmi esetre sem szabad egyetlen szülőben is felkelteni azt a gondolatot, hogy szivességet tesz a tantestületnek, ha aláirja a hozzá küldött meghatalmazást.

Reméljük, a polgármester sürgősen intézkedni fog, hogy az iskolákban megszünjék az efajta korteskedés.

Hirek a városházáról.

Az óbudai főgyüjtőcsatorna. A főváros mérnöki hivatala most terjesztette be a tanácshoz az óbudai főgyüjtőcsatorna, helyesebben óbudai általános csatornázás részletterveit, amelyeket a vegyes bizottságok javaslatainak megfelelően dolgozott át. Az egyidejüleg beterjesztett költségvetésben a mérnöki hivatal részletesen kimutatja, hogy különböző üzemerők alkalmazása mellett mennyibe kerül majd a csatornázás. Az összes épitési költség, üzemköltséggel együtt a következő: a szivattyútelepek gőzüzemü berendezésénél 2.840,350 korona; kőolaj-üzemnél 2.679,950 korona; légszesznél 2.520,117 korona; villamos-üzemnél pedig 2.217,417 korona. Ez adatok bizonyitéka szerint, legkevesebbe kerül a villamos erő fölhasználása, miért is a mérnöki hivatal javasolja, hogy minden egyéb üzemerő mellőzével a villamos energia vétessék igénybe a csatornázás szivattyú telepeinek berendezésénél. Az áram a közúti vaspálya társaság Pálffy-téren levő áramfejlesztő telepéről volna beszerezhető, mire nézve a mérnöki hivatal a társasággal való tárgyalások megindítását javasolja. A hatalmas csatornázási munkálatok s a szivattyútelepek berendezési munkálatainak ideje négy esztendőben volna megállapitandó. A gépészeti berendezésekre vonatkozólag a mérnöki hivatal kéri a tanácsot, hogy az árlejtéseknél szabad teret engedjen a gyáraknak, hogy bármily rendszerü gépekkel pályázhassanak.

A Gellérthegyi vizmedencze. Még a mult esztendő végével el kellett volna készülni a gellérthegyi nagy vizmedenczének, de munka közben olyan akadályok merültek föl, melyek a hatalmas létesitmény üzembe vételét jó néhány hónapra visszavetették. Első sorban a hirtelen beállott korai erős fagy képezett akadályt, mert tudvalevő dolog,

hogy betonmunka fagyos időben nem végezhető. Közbe talajcsuszamlás is történt s talajvizek fakadtak föl, mely előre nem látott bajok elháritása czéljából szükségessé vált munkálatok szintén jelentékeny módon hátráltatták a medencze kiépitését. Mindamellett április végére teljesen elkészül a medencze, mikorra készen lesznek a most már folyamatba tett csőfektetési munkálatokkal is. Májusban már üzembe vétetik az uj vizmű s a Kelenföldieknek teljesedésbe megy végre az a régi óhajtásuk, hogy a rossz kútviz helyett vizvezetéki vizet ihassanak, mert a Gellérthegyi medencze az egész Kelenföldet ellátja majd jó ivóvizzel.

A jövő évi közmunka programm. A főváros tanácsa fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy az 1904. évi ideiglenes közmunka programm összeállitásához szükséges előmunkálatokat még e hóban okvetlenül tegye meg, s javaslatát május hó 1-éig mutassa be. A javaslatnak május hó folyamán le kell tárgyaltatni, hogy már juniusban közgyülés elé kerülhessen. A munkapragramm megállapitására körülbelül csak puszta formaságnak tekinthető, mert kivitelére semmi esetre sem kerül sor a jövő évben. Az 1903. évi munkaprogrammba felvett munkálatok legnagyobb része még hátra van s igy a munkálatokat kell keresztülvinni, melyek pénzhiány miatt voltak mellőzendők. Ezek között van a Váczi-ut és a Népszinház-utcza rendezése, a Gellértrakpart alsó és felső sikjának burkolása s még számos óriási költséggel járó utczarendezési s burkolási munkálat. Még az sem valószinü, hogy a hátralevő munkálatok mind befejezést nyerjenek az 1904. év folyamán; annál kevésbé várható tehát, hogy az uj közmunkaprogramm is sorra kerülhessen.

A főváros katonai alapitványai. A katonai és nevelőintézetek részére a főváros törvényhatósága által létesitett teljesen ingyenes alapitványi helyek közül ugy a Ludovika Akadémián, mint a soproni honvéd-főreáliskolánál egy-egy hely lesz a jövő 1903/4-ik tanévben betöltendő. A főváros e helyekre most pályázatot hirdet. A kellőképpen fölszerelt kérvényeket április 25-ig kell beadni a tanácsi igtatóhivatalnál. Bővebb felvilágositást bárki is kaphat a főváros katonai ügyosztályában.

Trachoma tanfolyam. A budapesti Szent István kórház trachoma osztályán ez év nyarán trachoma kurzus nyilik, amely junius hó 15-ikétől 24-éig fog tartani. A tanfolyam hallgatásaira elsősorban Pest, Bács-Bodrog, Csanád, Csongrád, Temes és Torontál vármegyék tiszti, községi és körorvosai nyernek felvételt. A belügyminiszter megbizásából dr. *Grósz Emil* egyetemi tanár fogja tartani az előadásokat. A kurzus hallgatása dijtalan, sőt a résztvevők utiköltségeik megtérítésén még 8 korona napidijat is kapnak.

Veszedelmes halogatás. A II. kerületi Lánczhid-utcza és Várkertrakpart rendezését és végleges burkolattal való ellátását a tanács kénytelen volt alhalasztani ama villamos vasut épitése miatt, mely a Margitrakpart s a Rudasfürdő között terveztetik. A mérnöki hivatal most figyelmezteti a tanácsot, hogy e munkálatok tovább már nem halaszthatók. Az eskütéri hidnak ez évben leendő megnyitása folytán annyira megélénkül a fent jelzett utvonal kocsiforgalma, hogy az 1899. évben tervbe vett utrendezés feltétlenül kell, hogy keresztülvitessék. Az a körülmény áll az utrendezés utjában, hogy a vasutvonal irányára nézve még nem történt megállapodás. A mérnöki hivatal javasolja, hogy ez iránt a főváros inditsa meg a tárgyalásokat. Abban az esetben, ha a vasut nem esik majd a rendezendő utvonalba, a mérnöki hivatal kéri a munkálatok haladéktalan elrendelését, mert a késedelmezésben a dolgok mai állása mellett veszedelem rejlik.

Gondoskodás az utkaparókról. A kerületi elüljárók értekezlete azt javasolta a tanácsnak, hogy az utkaparók napibére 3 napig a heti napszámjegyzékben legyen elszámolható. Ezzel segiteni akarnak az elüljárók a szegény útkaparókon, a kik 1—3 napig terjedő betegeskedésük alkalmával rendszerint napszám s igy kenyér nélkül maradtak. A beteg útkaparókról a betegsegélyző pénztár tartozik ugyanis gondoskodni, de alapszabályai értelmében a pénztár csak 3 napon tul terjedő betegségek esetén ad segélyt. A mérnöki hivatal pártoló jelentése folytán most a tanács eleget tett a szegény útkaparók kérelmének, kik igy minden eshetőségre biztositva vannak.

A Rudasfürdő forrásvizei. Az eskütéri hid megcsuszamlása után, elrendelte tudvalevőleg a kereskedelmi miniszter, hogy a budai hidfő két faltömbje között föltöltött földtestben akna készittessék a talaj megvizsgálására. Ez aknázás aggodalommal töltötte el a főváros tanácsát, mely attól tartott, hogy a Rudasfürdő forrásvizei ezáltal veszélyeztetve lesznek. Utasitotta tehát a mérnöki hivatalt, hogy ezt a dolgot állandóan kisérje figyelemmel s a gyakori vizméréseket el ne mulassza. Most jelenti a mérnöki hivatal, hogy az akna fennállása óta eszközölt vizmérések eredményei szerint az akna semmiféle kárt nem okozott a forrásokban s igy aggodalomra nincs ok. A vizméréseket azonban továbbra is folytatni fogja a mérnöki hivatal egészen a hid teljes elkészültéig.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Agrár és Járadékbank részvénytársaság e hó 19-én tartotta hetedik rendes közgyülését. Madarasi *Beck* Ferdinánd megnyitja a közgyülést és konstatálja, hogy 35 részvényes 30.330 részvényt helyezett letétbe és igy a közgyülés határozatképes. A jegyzőkönyv vezetésére dr. *Fellner* Frigyes igazgatósági titkárt, annak hitelesitésére báró *Kemény* Ákost és *Havas* Emil részvényeseket kéri fel. Az igazgatósági jelentés beszámol a lefolyt üzleti év gazdasági viszonyairól és konstatálja, hogy a kielégitő aratási eredmények sem enyhitettek a gazdasági pangáson. A kamatlábnak szakadatlan hanyatlása a tiszta jövedelemre hátrányos hatással volt. Ha az üzleti eredmény ennek daczára a tavalyinál kedvezőbb volt, ez annak tulajdonitandó, hogy a befektetési értékek iránt tartós kereslet mutatkozot,t ami lehetővé tette, hogy a társaság a lefolyt évben

czimleteiből 26 millió koronát adott el, miáltal a tőkék mobilizálhatók voltak és az üzletágakban fokozottabb élénkség mutatkozott. A jelzálogos kölcsönök állománya 1902. végén 33,004.733 korona 52 fillérre emelkedett. Ebből földbirtokokra engedélyezett kölcsönök összege 23,694.551 korona 72 fillér = 71·8 százalék, budapesti házakra 9,310.181 korona 80 fillér = 28·2 százalék esik. Az elmult évben 852 kölcsönvevő részére 2,508.629 korona 12 fillér szőlőfelujitási kölcsön vétetett igénybe, ugy, hogy a mult év végéig a szőlőfelujitási kölcsönök összege 22,075.013 korona 26 fillér állományt mutatott. Járadékjegyeink álladéka 26,757.081 korona 97 fillért tett. Váltóállomány 11,439.690 korona 85 fillér, a lombard és reportüzlet 6,020.779 korona 98 fillér állományt mutat. A társasüzletek közül jelen mérlegben el van számolva a Comission für Verkehrsanlangen in Wien 4 százalékos kölcsön, továbbá a 4½ százalékos bosznia-herczegovinai tartományi kölcsön végleges lebonyolitást nyervén, az ezekben való részesedés a mérlegben elszámolva van, ellenben a 4 és fél százalékos magyar állami kötvények konverzió müveletéből való részesedés haszna a jövő évi mérlegben nyer elszámolást. Az előterjesztett mérleg 1,521.623 korona 85 fillér tiszta nyereséget mutat, melyből részvényenkint 5 százalék, 20 K, kerül felosztás alá, mig 150.125 K 60 fill. a jövő évi számlára vitetik elő. A külön tartalékalap számára 100.000 koronát helyeztek el. Ezután az alapszabályok 63. §-ának szabatosabb szövegezését fogadta el a közgyülés és részvéttel emlékezett meg Tisza László felügyelő-bizottsági tag haláláról. A felügyelő-bizottsági tagok müködésének ideje lejárván, uj felügyelő-bizottsági tagokká megválasztattak: Kun Ákos, dr. Ullman Pál, Tolnai Arnold és báró Kemény Ákos. Az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megszavazott fölmentvény után a közgyülés véget ért.

A közgyülést követő igazgatósági ülésen igazgatósági elnökké: madarasi Beck Ferdinánd, elnökhelyettessé: Bujanovics Sándor igazgatósági tagokat választották meg. Az ügyvivő igazgatóságba Beck Arnold, madarasi Beck Ferdinánd, Bujanovics Sándor és csetei Herzog Péter küldettek ki. Fábri Samu és dr. Schóbor Béla igazgató-helyetteseknek az igazgatói czim adományoztatott.

A Magyar Jelzálog Hitelbank e hó 16-án déli 12 órakor tartotta madarasi *Beck* Nándor udvari tanácsos, elnök-vezérigazgató elnöklése mellett évi közgyülését, amelyen 65,759 részvény 3079 szavazattal volt képviselve.

Élénk helyesléssel fogadta a közgyülés *Matuska* István felügyelő-bizottsági tagnak a felügyelő-bizottság nevében tett azt a kijelentését, hogy a Magyar Jelzáloghitelbank ügyvitele a lefolyt évben is azon szilárd üzleti elvek alapján történt, amelyeket ez az intézet körültekintő, czéltudatos és gondos vezetés keretében eddigelé is mindig követett. A közgyülés egyhangu helyesléssel elfogadta ugy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottság jelentését, továbbá az igazgatóságnak a tiszta nyereség hovaforditására vonatkozólag tett azon inditványát, hogy a forgalomban levő 200.000 db teljesen befizetett részvény után egyenkint 26 franknyi osztalék, a f. é. julius 1-én esedékes 5. számu szelvény beszolgáltatása ellenében és pedig már f. é. április 1-én kifizettessék; és az ezután rendelkezésre álló 1,238.961 koronából: 100.000 K. az intézeti házban eszközölt beruházások leirására: 300.000 K. a különtartalékalap javadalmazására; 30.000 K. az intézeti tisztviselők és szolgák nyugdijintézetének javadalmazására; 45.000 K pedig az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására fordittassék és a fennmaradó 636.961 K. uj számlára átvitessék.

A közgyülés ezután az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1902. évre az alapszabályszerü felmentvényt egyhangulag megadta, szintugy egyhangulag elfogadta az alapszabályok 11. és 13. §-ainak módositását, mely a záloglevelek és községi kötelezők biztositó alapjainak 10, illetve 12 millió koronára való felemelését tünteti ki.

A napirend után *Brachfeld* Lajos dr. részvényes emelt szót s a fényes üzleti eredményre hivatkozva, örömmel konstatálja az intézet nagyarányu fejlődését, mely az elmult évben legmagasabb fokát érte el, s amelyet az ilyen nagy tőkeerejü intézetnél leginkább érezhető általános kamatlábdepresszió sem csökkenthetett. Ennek a fényes eredménynek bizonyságára felhozza, hogy az 1902. évben valósitott 56 millió koronányi kölcsönök és a 60 milliót meghaladó czimleteladás az intézet fennállása óta elért legnagyobb tételeket jelentik és hogy most a 410 millió koronára emelkedett összkölcsönállomány a monarchia összes intézetei közt a legnagyobb.

Ilyen fényes üzleti eredmény mellett a részvényesek nem tehetnek egyebet, minthogy ugy madarasi *Beck* Nándor elnök iránt, aki nem lankadó erélylyel, sikerről-sikerre vezeti az intézet minden akcióját és fényesebbnél-fényesebb eredményeket mutat fel, valamint az egész igazgatóság és felügyelő-bizottság, nemkülönben az intézet buzgó tisztikara iránt hálás elismerésükhöz az igaz köszönet kifejezését csatolják.

Elnök a felhangzó lelkes éljenzés után meghatva mondott köszönetet az általánosan nyilvánult bizalomért és hangsulyozta, hogy mint eddig, ugy ezentul is minden erejét az intézet felvirágoztatására fogja szentelni.

A közgyülés az elnök lelkes éljenzése közben ért véget.

Budapesti mészáros társulat r.-t. Ilyen névvel alakult meg egy részvénytársaság 1,600.000 korona tőkével, mely több elsőrangu mészáros bevonásával, a helybeli Herz Ármin fiai czég ipartelepének margarin-, gyertya- és szappangyárát veszi át és azt elkülönitve a czég birtokában megmaradó szalámi gyártól, mint önálló vállalatot vezeti. Az igazgatóságba mándi Mándy Lajos min. tan., elnöklete mellett, mint ügyvezető-igazgató Herz Viktor, továbbá Herz Lajos és Simon Imre, Perl Ignácz mészárosok választattak be. A felügyelő-bizottságba Dékány Mihály, Bayer Lajos főfelügyelő és Kálmán József mészáros került.

A „Mercur" váltóüzleti részvénytársaság, mely eddigi fennállása alatt is országszerte jó hirnevet szerzett, e hó 19-én tartotta rendes évi közgyülését. A közgyülés az igazgatósági inditványokat elfogadta és a társaság alaptőkéjének 1,000.000 koronára való fölemelését elhatározta. Az uj részvényeket a bécsi Wechselstuben Actien-Gesellschaft „Mercur" és csoportja veszi át. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság eddigi tagjai ujra megválasztattak. A társaság uj helyiségeiben, V. ker. Fürdő-utcza 3. sz. alatt már megkezdte tevékenységét

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága megállapitotta az 1902. üzletév mérlegét és elhatározta, hogy a közgyülésnek javasolni fogja, hogy a 2.147,959·08 koro-

nát kitevő brutto nyereségből 811,029·97 K értékcsökkenési leírásokra, 168,000 K általános tartalékra, 50,000 K elsőbbségi kölcsön tartalékára, 30,000 K külön adományul a tisztviselők nyugdijalapjára, 79,650·07 K az igazgatóság és a tisztviselők jutalékára és 660,000 K a részvénytőke 5½%-os osztalékára, mig a fönnmaradó 349,279·04 K uj számlára való elővezetésre fordittassék. Javasolja továbbá, hogy a tavalyról áthozott 893,848·81 korona nyereség-elővezetésből 600,000 K egy külön tartalék képzésére használtassék föl és az ebből fönnmaradó 293,848·81 korona az idei nyereség maradványnyal azaz 349,279·04 K-val együtt, tehát 643,127·85 korona összegben uj számlára vezettessék elő. A mérleg a következő adatokat tünteti föl:

Vagyon: Bányabirtok: Az összes bányabirtokok a borsódi, tatai és esztergomi bányászatokban 11.967,407·55 K. Ingatlanok, fölszerelések és anyagok leltára: a) Telkek, bánya- és kezelési épületek, munkásházak, iskolák, nórházak, gépek, normál- és keskenyvágányu vasutak, függő és sodronypályák, téglagyár, mészkemenczék, brikettgyár, keretfürész, vizvezetéki, villamvilágitási és távbeszélő berendezések, fölszerelések és leltárak Királdon, Sajószentpéteren, Tatán, Doroghon, Tokodon és Ebszőnyben 11.280,708·56 K. b) Üzemi anyag- és bányafakészletek, erdőkezelések és fogyasztási czikkek: 1.217,062·03 K. c) szén-, brikett- és mészkő-készletek: 298,797·84 K összesen: 12.796.508·43 K. Pénztárak és értékpapirok: a) Pénztári készletek a főpénztárban és a bányapénztárakban: 134,134·80 K. b) Betétek pénzintézeteknél; 1.258,584·65 K. c) Értékpapirok és küldvények: 433,810·20 K. d) Idegen letétek és óvadékok: 181,050 K. összesen: 2.007,579·65 K. Adósok: a) Szénadósok, előlegek és egyéb künlevőségek: 2.531,875·52 K. b) Atmeneti adósok: 437,833·42 K. összesen: 2.96,9708 94 K. Nyugdijalap értékpapirjai és bankbetétel: 162,523·83 K. Elsőbbségi kölcsön árfolyam különbözet-számla 1,337,380 K. Végösszeg: 31.241.108·40 K. Teher: Részvénytőke: 60,000 darab részvény à 200 K. = 12.000,000 K. 4½ %-os elsőbbségi kölcsön 23,788 darab részvénykötvény à 500 frank aranyban 11.323,088 K. Tartalékok: Értékcsökkenési tartalék 2.220,000 K. Tartalékalap: 895,000 K. Kétes követelések tartaléka: 40,000 K. Tartalék az elsőbbségi kölcsön szolgálatára: 100.000 K. összesen: 3.345,000 K. Hitelezők: Nyiltszámlán 1.129,591·47 K. Átmeneti hitelezők: 367,017 K. Hátralékos bányászbérek: 186,041·39 K. Kisorsolt kötvények: 2.862,75 K. Fel nem vett osztalék: 340 K. Elsőbbségi kölcsönünk 1903. február 1-én esedékes függő kamatai és járulékai: 350,670·29 K. Idegen letétek óvadékok: 181,050 K. összesen: 2.217,342·90 K. Nyugdijalap: 162,899 58 K. Nyereség- és veszteség-számla: Nyereség mint egyenleg: az 1901. évről áthozott 893,848·81 K. betudásával: 2.192,777 92 K. Végösszeg: 31.241,108·40.

Nyereség- és veszteség-számla: Tartozik: Értékcsökkenési leirások: 849,029·97 K. Elsőbbségi kötvény kamatai és járulékai: 628,649·24 K. Adók, üzleti költségek és fizetések: 580,156·21 K. Tiszta jövedelem: Nyereség áthozat 1901.-ről 893.848·81 K. Az 1902. év tiszta jövedelme: 1.298,929·11 K., összesen: 2.192,777·92 K. Végösszeg: 4.250 613·34 K. Követel: Nyereség áthozat 1901.-ről 893,848·81 K. Kamatbevételek: 40.238·50 K. Bányáink brutto hozama 3.316,526·03 K. Végösszeg: 4.250,613·34 K.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 467 gyermek, meghalt 342 egyén, a születések tehát 125-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 238 fiu, 229 leány. Halvaszületett 17 gyermek, köztük 9 fiu, 8 leány.

Az élveszülöttek közt volt 194 róm. kath., 2 görög kath., 1 görög keleti, 16 ágost. evang., 36 helvét, — unitárius, 99 izraelita, 2 egyéb. Összesen 350. Halvaszületett összesen 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1103 beteget, szaporodás 414, csökkenés 369, maradt a mult hét végén 1127. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 156 beteget, szaporodás 41, csökkenés 46, maradt a mult hét végén 142. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1155 beteget, szaporodás 279, csökkenés 270, maradt e hét végén 1142. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 875 beteget, szaporodás 205, csökkenés 180, maradt e hét végén 887. Összesen ápoltak a mult hét végén 3289 beteget, szaporodás 939, csökkenés 865, maradt e hét végén 3298.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székes-főváros tanácsa a X. ker. új köztemetői kapuzat és laképületek épitési munkáira és pedig:

1. a 49241 K 81 filérrel előirányzott föld, kőmüves és elhelyező munkákra.
2. a 42669 K 60 fill. előirányzott kőfaragó munkákra
3. a 4056 „ 21 „ „ ács „
4. a 9929 „ 88 „ „ vas „
5. az 1800 „ — „ „ palafedő „
6. a 4974 „ 90 „ „ bádogos „
7. a 3817 „ 80 „ „ asztalos „
8. a 10411 „ 60 „ „ lakatos „
9. az 1951 „ 97 „ „ mázoló „
10. a 459 „ 07 „ „ üveges „
11. a 8102 „ 40 „ „ burkolati „
12. a 3981 „ — „ „ szobrász „

1903. évi április hó 8-án d. e. 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzati összegek 5%-a teendő le, mely bánatpénz az ajánlatot elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgál.

Az irásbeli ajánlatok legkésőbb folyó évi április hó 8-án d. e. 10 óráig a központi városháza II. em. 220. ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok úr, vagy helyettese kezéhez nyujtandók be.

Ajánlati minta-költségvetési példányok ajánlati, vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépitési szakosztályában (központi városháza, Károly-utczai oldal, II. emelet, 274. sz. a.) kaphatók és ugyanott a tervek is betekinthetők.

Budapesten, 1903. évi márczius hó 13-án.

A székes-főváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 31. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. A főváros diszpolgárai.
2. A belvárosi demokrata kör.
3. A tudományegyetem szabálykönyve.
4. Tüzoltó kongresszus.
5. Szocziális napi kérdések.
6. Észrevételek a lakbér szabály-tervezetre.
7. Hirek.
8. Közgazdaság.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speczialista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

NEMZETKÖZI WAGGONKÖLCSÖNZŐ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

HIRDETMÉNY.

A „Nemzetközi waggonkölcsönző részvénytársaság“ t. cz. részvényesei ezennel meghivatnak a **folyó évi április hó 2-án, délután 3 órakor, Budapesten**, a társulat helyiségében (VI., Bajza-utcza 34/b) tartandó

XX-ik rendes közgyülésre.

Tanácskozási tárgyak:

1. Az igazgatóság jelentése és a lefolyt 1902. üzleti évről szóló mérleg előterjesztése.

2. A felügyelő-bizottság jelentése az előterjesztett mérlegről, a nyeremény felosztása iránti határozat és felmentvény megadása, ugy az igazgatóság mint a felügyelő-bizottság részére.

3. Igazgatósági tagok választása a társulati alapszabályok 27-ik §-a értelmében.*)

Kivonat az alapszabályokból:

19. §. Minden közgyülésen öt részvény birtoka ad egy-egy szavazatot.

20. §. Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyülést megelőzőleg legkésőbb 4 nappal, tehát bezárólag **folyó évi márczius hó 29-ig; Budapesten** a „Pesti magyar kereskedelmi bank“-nál, vagy **Bécsben** az „Anglo-österreichische Bank“-nál letéteményezni s a közgyülés elmultáig letétben hagyni tartoznak. A letett részvényekről a pénztár elismervényt s a letevő nevére szóló igazolványt ad, mely utóbbi a közgyülésnél belépti-jegyül szolgál.

Budapest, 1903. márczius 18-án.

Az igazgatóság.

*) Az alapszabályok 27-ik §-a értelmében a kilépő igazgatok ujból megválaszthatók.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. márczius 31. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

A főváros diszpolgárai.

Az 1850-től 1867-ig tartott elnyomatási korszaknak egyik legsötétebb és legszégyenletesebb emléke az a tény, hogy Magyarország fővárosa ezen idő alatt diszpolgársággal tisztelt meg oly embereket, kiket az akkori tisztességes hazafiak megvetettek vagy gyűlöltek, a mai elfogulatlan nemzedék pedig pálczát tör felettük. Hogyan történhettek e szégyenletes kitüntetések? Akkora volt-e a szervilizmus és a hatalom önkényétől való rettegés, hogy Buda és Pest polgárai jobb meggyőződésük ellenére, felsőbb parancsnak engedelmeskedve, kényszerültek diszpolgári oklevelet adni a nemzet hóhérainak és halálos ellenségeinek avagy elszakadva a nemzet közérzelmeitől, önként nyalták a zsarnok hatalom talpát? Az előbbit akarjuk hinni, hogy ne kellessék megvetéssel gondolnunk reájuk. De bármi lett légyen is az inditó ok: annak a korszaknak kitörhetetlen szégyenfoltja Haynau és hasonszőrű társainak diszpolgársága. A világtörténelem számos esetet sorol fel elnyomott nemzetekről, de példátlanul áll az, hogy egy leigázott ország fővárosa a polgári elismerés glóriájával övezze azokat, kik a nemzet legjobbjait vesztőhelyre vitették és a nemzetet alkotmányos jogaitól megfosztották.

A multaknak e piszkos fátyolát most föllebentette az egyetemi ifjuság és mozgalmat inditott az iránt, hogy a diszpolgárok sorából töröljék ki az érdemetleneket. Az intenczió nemes, de keresztülvitele szükségtelen. Mert a méltán proskribált nevek viselői közül jelenleg már egy sincs életben. Amikor pedig meghaltak, ugyanakkor *megszüntek a magyar főváros diszpolgárai lenni.* Ettől a minőségtől és a vele járó jogoktól csak élőket lehet megfosztani.

Magát a tényt, hogy Haynau, Jellasich, Windischgrätz és a többi osztrák zsarnok valamikor megválasztatott vagy megtétetett a főváros diszpolgárának: semmiféle közgyülési határozattal nem lehet meg nem történtté tenni. Mi kimondhatjuk, hogy azok az emberek épp oly érdemetlenek voltak a kitüntetésre, mint Caligula császár lova a római szenátorságra, de nincs módunkban kitörölni a históriából a faktumot, hogy a kitüntetés mégis megtörtént.

Ebben meg kell nyugodnunk. És épp ezért nem helyeselhetnők, ha az ifjuság mozgalma bevitetnék a képviselőtestület termébe. A mostani idő különösen nem alkalmas arra, hogy a multakért rekriminálljunk és rég elporladt halottak emlékét megkritizálván, saját fővárosunk szégyenét is a világ elé vigyük. A magyar történelem már itélt ama halottak fölött. Ehez az itélethez nem kell pótlás. A mostani tetemrehivás csak azok emlékét szennyezné be, kik elég gyöngék valának meghunyászkodni a zsarnokság előtt. Bocsássuk meg hibájukat, a feledés legsötétebb leplét boritva reá.

*

Az egyetemi ifjuság óhaja már azért se teljesíthető, mert a fővárosnak *nincs semmiféle lajstroma a díszpolgárokról.* A kitüntetettek kaptak ugyan díszoklevelet, de sem ennek fogalmazványát nem őrizték meg a városnál, sem az adományozás jegyzőkönyvileg nem őriztették meg. A régi *pesti tanács* érezte a törzskönyv hiányát s több izben utasitotta a levéltári hivatalt, hogy irja össze a díszpolgárokat, de ez soha nem történt meg. A fáradságos munkától mindenki húzódott, s így a névsort ma csak a

régi, hiányos jegyzőkönyvekből lehet összeállitani.

Nézzük, kik jutottak a mult században Pest és Buda városok díszpolgárságához?

Pest városa 1819-ben tisztelte meg ezzel gróf *Brunswik* József tárnokmestert; utánna 1828-ban gróf *Cziráky* Antal ugyancsak tárnokmestert, majd 1838-ban Budavárának tisztujitási királyi biztosát, *Mérey* Sándort. Az első díszpolgári oklevelet magyar nyelven a tanács *Lónyay* Jánosnak adta ki 1838-ban, a ki az árvíz alkalmával volt királyi biztosul kiküldve. E nevezetes árvíz alkalmából többen részesültek díszpolgári kitüntetésben, a kiket alantabb sorolunk fel. Az okleveleket rendesen a város czímerével és korrajzzal ellátott egyszerü nyomtatványon adták ki, felsorolva amaz érdemeket, a melyek alapján az illetőt kitüntették.

Az abszolut korszakban már csinosabb nyomtatványokat használtak, az elmaradhatlan kétfejü sassal; az oklevelet ezüsttel kivert bársonytokban nyujtották át az ünnepelt férfiúnak.

A diszpolgárok betüsoros névjegyzéke, a budaiakat is beleértve (az évszám a megválasztás dátumát jelenti), a következő:

1. *Abonyi* István 1863, 2. *Andrássy* Gyula gr. 1871., 3. *Augun* Antal báró (Albrecht fhg. katonai kormányzó jobb keze) 1854., 4. *Bach* Sándor (a mindenható, germanizáló osztrák miniszter) 1853., 5. *Bánffy* Dezső báró 1898., 6. *Baross* Gábor, 7. *Bäuerle* Adolf (iró, az árviz alkalmával segélyt gyüjtött) 1838., 8. *Beke* Kálmán (alkanczellár) 1864., 9. *Bezerédy* István 1845., 10. *Brunswick* József gr. 1819. 11. *Coronini Cronberg* gróf tábornok (Buda választotta meg a város körül szerzett érdemekért (?) 1865., 12. *Czapka* Ferencz (Bécs város polgármestere) 1845., 13. *Cziráky* Antal gr. 1828., 14. *Deák* Ferencz 1845, 15. *Dessewffy* Aurél (az 1838-iki árviz alkalmával szerzett érdemeiért) 1840., 16. *Dietrich* Manó báró 1843., 17. *Duodo* Alajos őrnagy 1845., 18. *Eötvös* Ignácz báró tárnokmester 1839., 19. *Eötvös* József báró 1845., 20. *Esterházy* Pál herczeg 1834., 21. *Ettenreich* József (bécsi hentes, ki a császárt megmentette a merénylő Libényi tőrétől) 1853., 22. *Feiler* Ferencz (az árviz körül szerzett érdemekért) 1838., 23. *Festetich* Gusztáv (az árviz körül szerzett érdemekért) 1838., 24. *Forgách* Antal gr. 1863., 25. *Füskuti Landerer* Lajos 1838., 26. *Ganz* Ábrahám 1866., 27. *Geringer* Károly 1853., 28. *Grünne* Károly gr. 1853. (tábornok az elnyomatás vakeszközei), 29. *Hauer* István báró 1855.,30. *Haynau* Gyula báró (a bresciai hiéna) 1849., 31. *Hess* Henrik gr. 1855., 32. *Hild* József épitőmester 1842., 33. *Jellasich* József (báró horvát bán) 1849., 34. *Jókai* Mór 1893., 35. *Kamermayer* Károly 1896, 36. *Kaposmérei Mérey* Sándor 1830., 37. *Kempen* János báró (Jellasich adjutánsa) 1855., 38. *Klauzál* Gábor 1845., 39. *Klee* József 1838., 40. *Kossuth* Lajos 1892., 41. *Krajnik* Imre 1840., 42. *Külley* Henrik 1846., 43. *Lederer* Ignácz br. 1845., 44. *Leiningen* Keresztély gr. 1855., 45. *Lengyel* Miklós 1867. (a Rókus előtti szobrot állitotta), 46. *Lichtenstein* Ferencz herczeg 1850. (kényszer díszpolgár), 47. *Liszt* Ferencz 1840. (az 1838-ban hangversenyt adott az árvíz sujtotta lakosság segélyezésére), 48. *Lónyai* János 1838., 49. *Marasztoni* Jakab 1846. (festő művész), 50. *Munkácsy* Mihály 1882., 51. *O'Donnel* Miksa gróf ezredes 1853. (az uralkodót mentette meg Libényi aczéljától), 52. *Pacassi* János báró 1845. (cs. k. vezérőrnagy, dandárparancsnok), 53. *Pálffy* Mór gróf 1863. (a budaiak kényszer díszpolgára), 54. *Pápay* István 1863., 55. *Paskievics* Iván herczeg 1849. (orosz fővezér), 56. *Petricsevics* Horváth Lázár 1846., 57. *Podmaniczky* János báró 1839., 58. *Privitzer* István 1863. (budai kényszer díszpolgár), 59. *Radeczky* József gróf tábornagy 1849. (az olasz forradalom leverője), 60. *Saphir* Móricz 1838. (bécsi humorista az árvíz alkalmával pénzt gyüjtött), 61. *Scherz* Fülöp 1838., 62. *Schmehling* Károly 1838. (tábornoki helytartó és osztályparancsnok az árvíz alkalmával szerzett érdemeiért), 63. *Schwarzenberg* Bódog herczeg 1850. (bécsi miniszter, kényszer díszpolgár), 64. *Simor* János herczegprimás 1886., 65. *Sina* Simon báró 1839. (40,000 frtot adományozott a budai árvíz károsultaknak), 66. *Smolka* Ferencz 1868. (az 1861-i bécsi rajxrátban a magyar nemzet alkotmánya mellett felszólaló lengyel képviselő), 67. *Sprenger* Pál 1838. (bécsi épitőmester, árviz körül szerzett érdemeiért), 68. *Stahly* Ignácz dr. 1846., 69. *Steinmossler* N. dr. 1846. (József nádor ápolása körül szerzett érdemeikért), 70. *Szápáry* Ferencz gróf 1839., 71. *Szemere* Bertalan 1845. (hazafiúi érdemeiért), 72. *Szentiványi* Vincze 1846. (hazafiúi érdemeiért), 73. *Szentkirályi* Mór 1845. (hazafiúi érdemeiért), 74. *Török* Bálint gróf 1846. (hazafiúi érdemekért), 75. *Vécsey* Ágoston gróf 1843. (a magyar testőrség parancsnoka, az árvíz alkalmával szerzett érdemekért), 76. *Wekerle* Sándor 1894., 77. *Wesselényi* Miklós báró 1842. (az 1838. árvíz alkalmával ezrek életét mentette meg), 79. *Windisgrätz* Alfréd herczeg 1849. (osztrák főparancsnok, kényszer díszpolgár), 79. *Wissgrill* Mátyás 1838. (bécsi ácsmester), 80. *Würtler* N. 1846. (József nádor ápolásáért), 81. *Zsedényi* Ede 1845., 82. *Zichy* Károly gróf 1838., 83. *Zichy* Hermann gróf 1864. (főkanczellár, budai kényszer díszpolgár).

A belvárosi demokrata-kör.

Az őszi választások alkalmából megmozdult az a kaszinó is, mely *Belvárosi Szabadelvü Demokrata Kör*-nek nevezi magát. Összeültek benne az irástudók — a bibliai korban a tollforgatókat tudvalevőleg farizeusoknak nevezték — és megszerkesztettek egy felhivást, amely klasszikus mintaképe a nagyhangu bombasztoknak és frázisoknak.

Aki olvassa az ilyen mondatokat: „Legyen vége a kéz kezet mos rendszerének“, — „Legyen vége a méltatlan helyzetnek, melybe a nemzet

fővárosa saját polgárságának kisszerü viselkedése, önmagát háttérbe szoritó félénksége és mindent elpaktáló szükkeblüsége miatt jutott", — „Félre minden olyan egyéni és anyagi érdekkel, melyekért sokszor a lelket és az egészséges közszellemet kell áruba bocsátani", — „Inkább álljon a választópolgár egyedül, mintsem oly kötelékben, melyben csak üres számmá válik", — „Mindenki, ki velünk harczol, győzhetetlen, s a ki győzhetetlen, annak végre is győznie kell", — azt fogja hinni, hogy az a Szabadelvü Demokrata Kör komolyan érzi, amit mond s csakugyan részt akar venni a közszellem purifikácziójában.

Ámde erre a frázisgyüjteményre Phaedrus mondása alkalmazható: Ignatos facit, notis est derisui. Csak tapasztalatlanokat ejthet tévedésbe. Azok előtt, kik ismerik a Kör szellemét, eddigi tevékenységét és vezérférfiait, nevetség tárgya az egész felhivás.

Mert a Belvárosi Szabadelvü Demokrata Kör semmi más, mint egy kártyakaszinó, hol a makk- és tökfilkóknak nagyobb a szerepük, mint a városi ügyeknek. Hogy félreértés ne essék, sietünk kijelenteni, hogy tökfilkók nem redingotban járnak, hanem papirlapra vannak nyomatva. Ez a kör bizonyos kielégitetlen szereplési ambiczióknak köszöni lételét. Azok alapitották, kik a Belváros meglevő társaskörében vagy egyéniségük jelentéktelensége vagy megférhetetlen természetük miatt szerephez nem juthattak. Számukra a demokrata szó csak köpenyeg és a szabadelvüség csak festett czégér, erkölcsi tartalom nélkül. Hogy mennyire szabadelvü és demokrata ez a társaság, azt diszelnökükről itélhetjük meg, arról a Wekerle Sándorról, ki ámbár polgári származásu, nem érzi magát jól csupán a dzsentri-kaszinóban, amely az egész ország legprononszirozottabb antisemita gyülekezete.

A Belvárosi Szabadelvü Demokrata Kör mindmostanáig nem hivatkozhat egyéb érdemre és tevékenységre, mint a kártyaipar lelkes pártolására. Ezen a téren valóban fölülmulta a Saskört és a Polgári Kört, a Belvárosnak e két komoly és öntudatos kaszinóját. Mi ütött most beléje, hogy a választási küzdelemhez is hozzá szól? Ez rébusz előttünk, amelynek megfejtésével azonban fölöslegesnek tartjuk foglalkozni.

A Belvárosban, valamint az egész fővárosban köztudomásu, hogy a kerület igazi polgársága, tehát azok, kik a városi közügyekért érdeklődnek, a Polgári Kör és a Saskör vezetői körül csoportosulnak. Mert ez a két testület szivén viseli a főváros érdekeit és nemcsak a választások alkalmával, hanem a zajtalan munka idején is hasznos tevékenységet fejt ki. Ha ezek hangoztatják, hogy önzetlenül és a közjóért fognak dolgozni, fentartás nélkül csatlakozhat bárki hozzájuk. Eddig is azt tették. A Szabadelvü Demokrata Kör azonban nem nyujt garanczíát igéreteinek beváltására.

Felhivásának egyik mondatát különösen megszivlelésre ajánljuk. Azt, amelyik szerint „a polgár inkább álljon egyedül, mintsem olyan kötelékben, melyben csak üres számmá válik."

Valóban, jobb egyedül maradni, mint a Szabadelvü Demokrata Körhöz tartozni, mert ott — csak kibicz válhat belőle.

A tudományegyetem szabálykönyve.

Kulturális szempontból kiváló jelentőségü az ország első főiskolájának szervezetéről, históriájáról s jogairól szóló nagyszabásu munka, amelynek első kötete ma hagyta el a sajtót. *A budapesti magyar királyi tudományegyetem szabálykönyve* a munka czimes az első rész mintegy harmincznyolcz ivre terjed. A szabálykönyv dr. *Margitai* Antal tanácsjegyző előadói tervezete, amelyet ma terjesztett be az egyetem rektorához.

A tudományegyetem elsőrendü kulturális munkásságának előfeltételeit egyesiti magában a szabálykönyv. A tanulmányi rendre, az adminisztráczióra, a hatáskörökre, az egyes szervek jogaira és kötelességeire vonatkozó tételes intézkedéseket, szokásjogokat, törvényeket, ezeknek keletkezését rendre felöleli a tervezet, amelyet egy törvényjavaslat fog kiegészíteni. Olyan anyagot világit meg ez a munka, amelyben egyedül az eligazodás is eddig csaknem a megoldhatatlan feladatok közé tartozott. Dr. Margitai Antal a nagy részében megközelithetetlen matériát előbb összegyüjtötte, azután világos szisztéma szerint rendezte, majd az egyes részeket a jelen szükséglete szerint kiegészitette s végül merőben uj javaslatokkal megpótolta. Minden tekintetben olyan ez a munka, hogy közoktatásügyünk vezetői bizvást épithetnek e fundamentumra. A szabálykönyv szerzőjénél alaposabban alig ismeri valaki az egyetemmel kapcsolatos kérdéseket. Megbecsülhetetlen a tervezet ama kiválósága is, hogy benne akár a laikus is könnyedén eligazodhatik, rendszere a lehető legvilágosabb, utalásai körültekintő gondossággal készültek és stilusa mindvégig magyar, a kuriális mondatfüzésnek nyoma sincs e könyvben.

A tervezet első része az általános szervezeti intézkedéseket, a második a kormányzati igazgatást s a harmadik a tanügyi igazgatást öleli fel. A munkálat megirását az egyetemi tanácson kivül *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter is támogatta. A munka egyes részei külön-külön a legértékesebb monografiák közé tartoznak, igy többek között a kutfők gondos összeállitása. Az egyetem tisztviselői kérdés rég vajudó ügyének helyes megoldását körvonalazza a műhöz csatolt emlékirat, a mely ma kétszeresen aktuális. A rektor, dékán, tanács, szenátorok hatáskörét éles jogi érzékkel és erős judiciummal precizirozza a tervezet, amely a magyar egyetemi oktatás ügyét kiváló hivatottsággal szolgálja.

A szabálykönyv erős kezü, tudós kodifikatora méltó jutalmát leli abban, ha az általa megjelölt irányban halad majd a tudományegyetem ügyeinek kivánatos rendezése és szabályozása.

Tüzoltó kongresszus.

Valahányszor a főváros tüzoltóiról van szó, mindig elém rajzolódik az a borzalmas kép, amelyet pár év előtt a Soroksári-uton láttam. Égett egy óriási gőzmalom, láng- és füsttenger csapdosta a tetőzetet és a pokoli hőségben, a halálos veszedelem kellő közepén ott állott nyugodt elszántsággel két tüzoltó. Ezrek rémkiáltása hangzott fel hozzájuk a széditő magasba, hogy menekűljenek a halál torkából, de a kötelességtudásnak ez a két mártirja nem mozdult és ott lelte szörnyü elmulását a lángtengerben.

Le a kalappal, polgárok, a főváros tüzoltói előtt! Ha van testület, mely méltó a megbecsülésre és elismerésre, a mi tüzoltóságunknak nyujtsuk a babért. De a babér nem elegendő. Arról is gondoskodnia kell a hatóságnak és a társadalomnak, hogy ezek a kötelességtudó férfiak, kik minden nap koczkára teszik érettünk testi épségüket és életüket, megfelelő kárpótlásban részesüljenek, ha baj érte őket és nyugodalmas, gondtalan jólétben tölthessék napjaikat, ha a szolgálatból kiöregedtek.

Eddig mostohán gondoskodtunk róluk. A legénység fizetése nyomorúságos, a tiszteké szegényes. Ez utóbbiaknak még nyugdijalapjuk sincs. Vehetnénk példát Konstantinápolytól, hol a tüzoltóság parancsnoka tábornoki és pasai rangban áll, a főbb tisztek ezredesi és őrnagyi czimet viselnek a megfelelő fizetéssel együtt.

A „Magyar Országos Tüzoltószövetség"-re vár a feladat, hogy mozgalmat inditson a tüzoltók helyzetének javitása végett. A társadalom szivesen fogja támogatni ezt a mozgalmat, mely jogosabb, mint az állami tisztviselők fizetésjavitási törekvése.

Örömmel értesülünk, hogy a mult héten megalakult a „Tüzoltótisztek Országos Testülete" s elhatároztatott, hogy a nemzetközi kongresszust 1904. augusztus havában Budapesten fogják megtartani. Az államnak és a fővárosnak kötelessége, hogy hozzájáruljon a kongresszus költségeihez. A négy napig tartó kongresszus alatt a tagokat és a közönséget nagyszabásu tanulmányokkal és látványosságokkal, valamint egy nagymérvü tüzoltói kiállitással fogják szórakoztatni.

Reméljük, hogy a tüzoltói intézmény fejlesztését ez a kongresszus lényegesen elő fogja mozditani.

Szocziális napi kérdések.

Egy vaskos, nagy munka viseli a föntebbi czimet. Irója a *dolgozó Magyarország* egyik legszorgalmasabb és legtevékenyebb férfia: *Gelléri* Mór, királyi tanácsos, az országos iparegyesület igazgatója. A hazai ipar vezérbajnokai közt Gelléri az első helyen áll, s ha munkásságát és sikereit felsorolni akarnók, harmincz esztendő történetét kellene föllapoznunk. Minden lapon rajta van Gelléri neve, mint kezdeményező, agitátor, munkatárs vagy intéző. Fáradhatatlansága szinte bámulatos, s az elröppenő évek nem csökkentették, de inkább megsokszorozták munkakedvét.

Ennek a kimerithetetlen munkakedvnek ékesen szóló és értékes bizonyitéka az a 600 oldalos uj könyv, amelynek anyagát részben idegen országokban kellett összeszednie, szervesen egybefűznie, táblázatokkal, kimutatásokkal, kiszámitásokkal illusztrálnia, s világos magyar stilusban megirnia

A „Szocziális napi kérdések"-et haszonnal és tanulsággal olvashatja minden ember: a vezető körökhöz tartozók épp ugy, mint az egyszerü nép. Ez a könyv tárháza a praktikus eszméknek, melyek közül nem egy mint közszükséglet kopogtat a társadalom ajtaján. Gelléri szeme előtt nem maradt semmi elrejtve, ami a külföldön a szocziális intézmények gyarapitását czélozza. Ezeket ismerteti, megbirálja és a hazai viszonyokhoz alkalmazza.

A könyv méltó föltünést keltett, s a fővárosi Szakirók Egyesülete megragadta az alkalmat, hogy az illusztris szerzőt ovácziában részesitse. A mult kedden lakomát rendezett tiszteletére, melyen a közélet számos kitünősége és a politikai sajtó korifeusai is résztvettek, lelkesen ünnepelve Gellérit.

A „Szocziális napi kérdések"-ből mult számunkban már ismertettünk egy fejezetet eme czim alatt: „Vándorló konyha munkások részére." Legközelebb folytatjuk az ismertetést, de emellett ajánljuk olvasóinknak, hogy szerezzék meg a művet maguknak.

Észrevételek a lakbér-szabály-tervezetre.

Bérbeadó és bérlő egyaránt érezik a fennálló lakbér-szabályok hiányait és homályos rendelkezéseit; az utóbbiakat a gyakorlat ugy, a hogy megszüntette ugyan, de a fennálló szabályok bőven szolgáltatnak anyagot és alkalmat olyan perekre, melyeknek kimenetelét senkisem tudhatja még csak hozzávetőleges biztossággal sem megjósolni.

Legtágabb tér nyilik a kétes kimenetelü perekre, a mikor a lakó a bérbe vett helyiséggel nincsen megelégedve; ebben a kérdésben a tervezet is a 9., 11., 13., 14., 15., 16., 19. §§-okban többféle esetet különböztet meg, de valamennyire alkalmazza a 9. és 11. §-ban egészen egyértelmüen kimondott azon rendelkezést, hogy a jogosan fellépő bérlő „a rendes felmondási időre, — illetve nyári lakásnál az egész évadra — másutt fizetett bértöbbletnek a megtérítését követelheti." Ezen rendelkezés mellett az, hogy egyes esetekben a lakó a foglaló kétszeresét, vagy a költözködéssel járó kiadásainak a megtérítését is követelheti, — már csak füszer a perben, mely még inkább sarkalja a szegény lakót, hogy a büszke házi urat megtanitsa.

Hogy mennyire bizik a tervező tervezetének csalhatatlanságában, ezt ő maga megmondja a 17. §-ban, a hol a törvény rendes utjára hivatkozik és pedig nem csak azért, hogy ott az, a ki magát jogaiban sértve érezi, még kártéritést és más elégtételt is vegyen, hanem hogy ott kimondathassa, miként a szabályok vonatkozó rendelkezése nem alkalmazható; tehát már a szabály megengedi, hogy *nem igazságos* és tért nyit a birónak, hogy a szabály rendelkezéseit nem létezőnek tekintse.

Ilyen intézkedések nem javitanak, hanem rontanak a helyzeten, mert minden egyes előforduló eset egy kétes kimenetelü pernek a csiráját hordja magában; hiszen alig van arra eset, sőt mondhatni, ki van zárva, hogy az elégedetlen bérlő az uj otthon keresésnél a volt háztulajdonos érdekeit is szem előtt tartja és viszont alig van, vagy mondjuk, nincsen olyan háztulajdonos, a ki volt bérlőjének jó hiszemü eljárásában megbizik, sőt biztosra veszi, hogy volt bérlője neki ártani akar. De ez nem is lehet másképen, mert ott, a hol ilyen kérdésben kenyértörésre

kerül a dolog, megszünik minden bizalom, megszünik minden jó indulat.

A bértöbblet megtérítését minden korlátolás vagy körülirás nélkül megállapitani nem lehet, mert eltekintve attól, hogy ezen rendelkezés alapján a két szobás bérlő 3—4 szobás lakást kereshet, százféle különbség van lakás és lakás, valamint üzlethelyiség és üzlethelyiség között. Igy például ugyanolyan helyiségeket magában foglaló üzlethelyiség vagy lakás különböző bérértéket képvisel nemcsak kerületenként, de az egymáshoz közvetlen szomszédos utczákban is, különbözik a bérérték utczai és udvari lakások közt és változik az emeletek száma szerint, de sőt különböző a bér uj és ócska épületekben, festett vagy tapetás, puha padlós vagy parkettás helyiségek közt, mely különbözőségekből az következnék, hogy a távozó bérlő máshelyen ugyanolyan helyiségeket legyen köteles keresni, mint a milyeneket elhagyott, igen ám, de teljesen egyforma, mindenben egyező lakást egy szük területen soha, vagy csak nagy ritkán lehet találni. Ha pedig a szük körből kilépünk, azonnal más viszonyokkal állunk szemben; ehez járul még az is, hogy a bérlőnek is vannak érdekei, melyek őt egy bizonyos helyhez kötik, az üzletember üzletét, az ügyvéd irodáját, az orvos lakását nem szereti változtatni és már a szomszéd házba való átköltözésnél is aggályai vannak, szóval ebben a kérdésben a bérbeadó és a bérlő érdekei kiegyenlithetetlenek, ezen érdekeket a különbözetnek, a foglaló kétszeresének, vagy a költözködés költségeinek a megfizetése csak nagyon ritka esetben és csak akkor egyenlitheti ki, ha mind a két oldalról jó akarat van. És ez ritkán van!

A tervezet, ugy látszik, abból indult ki, hogy minden bérlő figyelemmel van saját érdekeire és mikor bérelni akar, érdekeit nézi első sorban. Ez igaz, mert ha nem igy volna, akkor a budapesti összes bíróságok személyzete sem volna elegendő a bérbeadó és bérlő közt folyó pereket lebonyolitani, a gondos, körültekintő családapa akár mint bérlő, akár mint bérbeadó ritkán jön abba a helyzetbe, hogy bérszerződésből kifolyó pereket inditson és ezen a téren a házi uraké az elsőbbség, mert a kibérlésből eredő pereknek legnagyobb része a bérbeadók mulasztására vezethető vissza, a mi indokolja, hogy a szabályzat vonatkozó rendelkezései lehetőleg szigoruak legyenek. De bár milyen szigoru is, nem az a kérdés itt a fő, hogy mennyit fizessen egyik, vagy a másik, hanem az, hogy ki a hibás, ki nem áll a jogos alapon, igy bármennyire hibáztatja is a tervezet a régi szabályoknak a szemlére vonatkozó intézkedéseit, teljesen lehetetlen ilyen ügyekben szakértői szemle nélkül tisztán látni!

Helyén való volna az alkotandó szabályokban két felé osztani azon intézkedéseket, melyek a rögtön való kiköltözésre, vagy a bérelt helyiség el nem foglalására vonatkozólag állapittatnak meg.

Az egyik részbe felveendők volnának azon esetek, a melyekben a felek kölcsönös beismerése alapján — mely beismerés szóval, tanuk előtt, vagy irásban egyaránt érvényes — tényként állapittatott meg, hogy a bérlő, a bérelt helyiségeket el nem foglalhatja, vagy azokat kiüriteni kénytelen: és a második részbe azon eseteket, melyekben az elfoglalás lehetősége, a kiürités kényszerüsége — vitás.

Az első esetben azt, a ki a beismert kényszerhelyzetnek okozója, nem elég a foglaló kétszeresével, a különbözet megfizetésével — a mi a fent elmondottak szerint egészen igazságosan ugy sem állapitható meg — vagy a költözködés költségeinek megtérítésével sujtani, hanem ezen esetre ki kellene mondani, hogy a bérbeadó köteles a felmondási időre, legfelebb azonban félévre megállapitott bérösszeget a bérlőne kkártérítésként megfizetni. Ez elég sulyos a bérbeadóra és bár a bérlőt nem minden esetben kárpótolja teljesen, mégis alkalmas arra, hogy a bérbeadót óvatosságra intse, kötelességének teljesitésére sarkalja.

A második esetben elkerülhetetlennek tartom a birói szemlét, de sőt kimondandónak tartanám, hogy a bérlő a szerződéstől előleges birói szemle nélkül el sem állhat. Az előleges birói szemlét a járásbiróságok esetleg ugyanazon a napon, de legkésőbb a szorgalmazástól számitott harmadik napon foganatositják, annak eredménye már eldönti a pert, legtöbb esetben egyezségre vezet Ha azonban egyik vagy másik fél makacsul ragaszkodik a szakértő szemlével megdöntöttnek látszó álláspontjához — ám lássa, menjen perre, de ha álláspontját diadalra vinni nem tudja, ne csak a felmondási időre, legfelebb félévre megállapitott bérösszeget legyen köteles megfizetni, hanem ezen tul még a bíróság által megállapitható károkat is külön viselje, esetleg mint makacs perlekedő, még birságoltassék is, mely birság a székesfővárosi szegény alap javára volna forditandó.

Semmi kétség, hogy ilyen szigoru és egyuttal határozott rendelkezések erősen ösztönöznék a háztulajdonosokat, hogy kibérlés utján értékesiteni szándékozott helyiségeiket a közegészség, a köztisztaság, a közbiztonság és általában a közrendészet követelményeinek megfelelő jókarban tartsák, és lehet is reményleni, hogy a most százával levő egészségtelen stb. lakások pár év alatt el fognak tünni, igy minél ritkábban lesz a bíróságoknak alkalma arra, hogy ilyen ügyekben itélkezzenek. Mert szó a mi szó, a legtöbb baj onnan ered, hogy a háztulajdonosok csak a jövedelmezőségre néznek és nagyon nagy azon háztulajdonosoknak a száma, a kik épületeiknek jókarban tartására a legszükségesebb áldozatokat is nagyon sokszor csak a hatósági kényszer nyomása alatt hozzák meg.

Hirek a városházáról.

Élelmiszerházalók. Megirtuk, hogy a vásárcsarnokok helybérlői a tanácshoz folyamodtak a házalók szertelen versenye ellen. Kérelmükben előadták, hogy a vásárcsarnoki szabályrendelet szerint a csarnokövezeteken belül csakis gyümölcscsel szabad házalni. Ezt a tilalmat annak idején azért mondták ki, mert a házalók kezében levő árut egészségi és tisztasági szempontból ellenőrizni lehetetlen, holott a csarnokokban megforduló árut a legszigorubban ellenőrzik. A tilalmat az utóbbi időben rendszeresen áthágják és a város tele van mindenféle házalóval, akik állitólag falusi árukkal járnak házról házra. A tanács a panasz alapján felhivta a rendőrfőkapitányságot, hogy közegeivel szigoruan üldöztesse a házalókat, a kerületi előljárókat pedig utasitotta, hogy a hivatalokon kivül szolgáló városi alkalmazottakkal ellenőriztessék a házalókat.

A sétányok őrzői. Ilyenkor tavasz táján nagy az izgatottság a fővárosi szegényházban ápolt öregek között. Az a kérdés okoz nekik álmatlan éjszakákat, hogy vajjon a főváros kirendeli-e őket megint a sétányok őrzésére és ha igen: kit ér a sok közül e megtiszteltetés. Ez idén korán eloszlatta aggodalmaikat a tanács, amennyiben kimondta, hogy

a balparti sétányok és a ferenczvárosi templom körül levő park őrzését a balparti szegényházban ápolt husz emberre fogja bizni. E szolgálatért napi harmincz krajczárt kapnak az öregek s azonkivül uj sapkát, mely fővárosi alkalmazott voltukat igazolja s egy szép botot, mint a hatalom jelvényét. A főváros fölhivta legutóbb a balparti szegényház gondnokságát, hogy az öregek közül jelöljön ki húsz alkalmas embert, akik április elsején már meg is kezdik működésüket.

A főváros új díszkútja. A törvényhatósági bizottság 22 ezer korona költséggel egy díszkút fölállítását határozta el. A helyet illetőleg azt javasolta a főváros képzőművészeti bizottsága, hogy a kút a Vámház-téren állíttassék fel. A tanács azonban nem tartja szerencsésnek ezt a helyet részben azért, mert a dísztárgyat nagyobb, szabadabb helyen óhajtaná látni, részben pedig azért, mert ott van szomszédban a Cálvin-téri szökőkút s igy nem volna helyes, hogy két egyforma természetü dísztárgy csaknem közvetlenül egymás mellé kerüljön. A tanács ez okból kiadta a kút ügyét a mérnöki hivatalnak, hogy tegyen szintén javaslatot. Mig e javaslat be nem érkezik, a tanács függőben tartja döntését a képzőművészeti bizottság javaslata fölött.

A Szegényház-tér rendezése. A VII. ker. polgárságának egyik régi kivánságát vitte a megvalósuláshoz közelebb a főváros tanácsa, amely legutóbb intézkedéseket tett a Szegényház-tér rendezése s parkozása tárgyában. Fölhivta ugyanis a mérnöki hivatalt, hogy a rendezésre s parkozásra vonatkozó terveket, melyek már jó ideje készen vannak, terjessze be, hogy azokat a bizottságok letárgyalhassák. A nagyméretü, mintegy 120.000 koronát igénylő munkálatok ez idén ugyan nem les nek foganatosithatók, mert nincs reájuk pénz. A jövőben azonban okvetlenül sorra kerül a Szegényház-tér, miért is a tanács most tett intézkedései arra is kiterjednek, hogy a munkálatok költségeire mihamarább kijelöltessék a szükséges fedezet.

KÖZGAZDASÁG

Budapest székesfőváros konverziója.

Az 1890-ben felvett o. é. 25 milliós forint n. é. $4^1/_2$%-os kölcsönből még fennálló 45,254.600 korona konvertálására vonatkozó hirdetményt ma tette közzé a székesfőváros tanácsa.

E hirdetményben a tanács a 25 milliós frtos $4^1/_2$%-os kölcsönt 1003. évi szeptember hó 30-ára felmondja és a konvertálás czéljából kibocsátott 96,510.400 kor. n. é. 4%-os bélyeg- és adómentes uj kölcsönkötvényeket becserélésre ajánlja fel. A kik a kicserélési joggal élni kivánnak, a kicserélendő kötvényeket *1903. évi április hó 11-ig bezárólag* a hirdetményben megnevezett kicserélési helyek valamelyikénél bejelenteni tartoznak.

A kicserélésre bejelentett $4^1/_2$%-os kötvények birtokosai a felmondási idő tartamáig vagyis 1903. szeptember hó 30-ig a $4^1/_2$% kamat élvezetében maradnak.

Az uj 4%-os kölcsönkötvények 97·50 árfolyammal számittatnak.

Az új kölcsön 200, 1000, 5000 és 10.000 koronás czímletekben bocsáttatik ki és 1903. évi julius hó 1-től számított 50 év alatt törlesztetik. A kölcsönnek felmondása, vagy nagyobb mérvü kisorsolása 1908. évi julius hó 1-ig ki van zárva.

Az uj, 4%-os kötvények üzleti biztositékul és bánatpénzül elfogadtatnak és az országgyülés képviselőházában 1903. évi márczius 13-án beterjesztett törvényjavaslat elfogadásával árvapénzek elhelyezésére is alkalmasaknak fognak nyilváníttatni.

A félévi kamatszelvények január és julius 1-én azonnal, a kisorsolt kötvények pedig a sorsolástól számított 6 hó leteltével az addig lejárt szelvényekkel együtt váltatnak be. A sorsolás félévenkint történik.

A konvertálás részletesebb feltételei a hirdetménynyel együtt szintén közzététetnek.

Az első leánykiházasitási egyesület m. sz. közgyülése márczius 25-én volt a tagok élénk részvétele mellett. Az évi jelentésből, mely kiemeli, hogy az intézet az 1902. kezelési év végével fennállásának negyvenedik évét töltötte be, kitünik, hogy az 1902. év, a nehéz kereseti viszonyok ellenére, kedvező és kielégitő volt, a mi az alábbi számszerü adatokból, melyek az évi mérlegből és jelentésből meritvék, ki is tünik.

Uj beiratkozás volt 11.837, jutalékrész 12,001.400 korona biztositott tőkével: a biztositási állomány az év végével 46,128 450 korona volt. Díj- és mellékilletékek bevétele az elmult évben volt 2,285.864 korona 93 fillér, tehát 119.368 korona 12 fillérrel több, mint az 1901. évben. Értékpapir, kamat, házbér és takarékbetétek kamatok czimén 372.393 korona 10 fillér, vagyis 64.371 korona 20 fillérrel több vétetett be, mint az elmult évben, a mi főleg a két intézeti bérház jó jövedelmezőségére vezetendő vissza. Kiházasitási jutalékok és visszafizetések czimén 663.721 korona 97 fillér utaltatott ki, ez összeg a mult év hasonló tételét 33.456 korona 76 fillérrel haladja meg és 392 kedvezményezett között 956 jutalékrészszel oszlik meg, mely között 25 árva kedvezményezett 54.000 korona összeggel foglal helyet.

A dijtartalékhoz 1,192.324 korona csatoltatott és ennek összege az 1902. év végével 8,131.691 korona 86 fillér volt. Az ujonnan szervezett árfolyamkülönbözeti tartalék 50.000 korona összege nagy megelégedést keltett, mert ez az értékpapirkészlet jelen állománya mellett, mely az elmult évben ismét 1,719.973 korona 34 fillérrel gyarapodott és mérlegszerüen 5,112.028 korona kivétel nélkül első osztályu állampapirokban és záloglevelekben van elhelyezve, esetleges árfolyamveszteségek elleni biztositás czéljából jó és czélszerü. A fenmaradó kezelési felesleg 165.752 korona 16 fillér, az alapszabályok értelmében, alaszabályszerü javadalmazások, nászjutalék fölemelési alap és külön tartalék tételeire osztandó föl, mely utóbbiak 894.494 korona 48 fillérre rugnak. A hivatalnoki nyugdijalap 107.680 korona 51 fillért képvisel, melynek a közgyülés 500 koronát szavazott meg. Tetemes leirások után a mérleg végösszege 9,323.257 korona 91 fillér, mely végösszeg kizárólag reális értéktételekben nyeri fedezetét. A felügyelőbizottság inditványához képest tudomásul vette és az igazgatóságnak a fölmentést megadták, Tanay József és Fenyvesy Adolf tag inditványára pedig az igazgatóságnak, az összes intézőknek, különösen pedig Schwarz Ármin elnöknek és Kohn Arnold vezérigazgatónak köszönetet és elismerést szavaztak. A felügyelő-bizottságnak volt tagjai, ugymint: Alexander Bernát dr., Simonyi Zsigmond dr., Héger József, Wertheimer Albert, Seifensieder József és Weil J. Dávid egy év tartamára ujból megválasztattak.

A Hazai Általános Biztositó Részv.-társaság április hó 7-én, d. e 11 órakor, tartja hetedik évi rendes közgyülését Eskü ut 6. sz. alatti helyiségében. Záromérlegét a következőkben ismertetjük:

Nyereség-veszteségszámla. Kiadás: Tüzkárfizetmények és felvételi ks. (768,037 kor. 63 fillér viszontbiztositási része 584.430 kor. 11 fillér) 183.607 kor. 52 fillér. Jégkárok (122.413 kor. 39 fillér viszontbiztositási része 97.540 kor. 50 fillér), 24.871 korona 89 fillér, baleset károk 40.000 korona, üzleti költségek 134.521 kor. 07 fillér, függő tüzkárok 22.362 kor. 80 fillér, függő jégkárok 3.989 korona 02 fillér, függő balesetkárok 2380 korona, dijtartalék 517.955 korona 51 fillér, a viszontbiztositék mult évi tüzdijtartaléka 431.160 korona 24 fillér, jégdijtartaléka 2421 kor. 99 fillér, kétes követelések leirása 29.973 korona 04 fillér, nyereség 70.959 kor. 80 fillér.

Bevétel: 1901. évi nyereség áthozat 1429 kor. 31 fillér, mult évi tüzdijtartalék 538.950 kor. 29 fill., m. é. jégdijtartalék 16.000 korona, viszontbiztositás folyó évi dijtartaléka 414.364 korona 41 fillér, mult évi tűzkártartalék 29.487 korona 96 fillér, jégkártartalék 4151 kor. 21 fillér, mult évi baleseti függő károk 42.380 kor., tüzdijbevétel (a törlések levonása után) (294.888 korona 78 fillér, levonva a viszontbiztositás része 1,059.429 korona 27 fillér) 235.459 korona 51 fillér, jégdijbevétel (233.281 kor 54 fillért, levonva a viszontbiztositás része 190.074 korona 32 fillér) 43.207 kor. 22 fillér, értékpapirok szelvényei 27.000 korona. Kamatok és kötvényilletékek 111.772 korona 97 fillér.

Mérleg-számla. Vagyon: pénzkészlet 34.069·56 K., postatakarékpénztári betét 17.039·43 K., értékpapirok 611.250 K., pénzintézeteknél elhelyezett tőkék 615.694 K., künlévőségek társaságoknál 226.430·11 K., képviseleteknél 317.148·67 K. Teher: elsőbbségi részvénytőke 1,000.000 K., tartalékalap 9.000 K., élvezetijegy osztalék tartalék 6.000 K., árfolyam tartalék 6.000 K., tüzdijtartalék 517.955·51 K., tüzkártartalék 22 362·80 K., jégkártartalék 3.989·02 korona, baleseti függő károk 2·380 K., fel nem vett osztalék 120 K., követelések 182.864·64 K., nyereség 70.959 80 korona.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár Részvénytársulat. Az április 4-re egybehivott rendes közgyülés napirendjére a részvénytőke 50 százalékának lebélyegzése van kitüzve, melynek czélja, hogy a legutóbbi mérlegben kimutatott veszteség ebből fedeztessék és egyszersmind a kinnlevőségek számára egy megfelelő tartalék létesittessék.

A tervbe vett lebélyegzéssel, amely különben részvények árfolyamában már régebben kifejezésre jutott, a már több év óta folytatott szanálási művelet befejezettnek és a jövedelmező üzem a jövőre nézve biztositottnak tekinthető, annál is inkább, minthogy a gazdasági gépek és eszközök gyártása (melyeknek eddigi tömeges előállitása az egészségtelen verseny folytán — különösen kedvezőtlen gazdasági viszonyok közepette — a kinlevőségek állandó növekedésével és ezzel kapcsolatban elkerülhetetlen veszteséggel jár) redukáltatván, ennek pótlásául, a gyártelep intenziv kihasználása érdekében, a vállalat ezután készpénzczikkek, nevezetesen: malomgépezetek gyártásával és gőzmalmok berendezésével is fog foglalkozni.

Mint értesültünk, a gyár műszaki igazgatójának, Voll Györgynek, a malomépitészet terén feltünést keltő találmányai, nevezetesen: egy uj szerkezetü daratisztitó-gép és a Haggenmacher-féle sikszitának gépészeti és malomtechnikai szempontból történt tökéletesbitése, a szaktekintélyek által megejtett próbák szerint, oly fényesen váltak be, hogy ezen uj készülékek alkalmazása az őrlőképesség fokozását, illetve az őrlemény kedvezőbb feldolgozását és egyuttal a malomüzem automatikájának egyszerüsitését jelenti.

Az igazgatóság ezen gépek kizárólagos gyártásának jogát a belföldre nézve évek sorára dijmentesen biztositotta a vállalat számára, természetes, hogy ezen uj találmányok a malomkörök figyelmét nagymértékben magukra vonták és kellő méltatásban is részesülnek.

A Budapest-Szentlőrinczi helyi érdekü villamos vasuti részvénytársaság

folyó évi április 4-én, délután 4 órakor, a társaság hivatali helyiségében (V., Nádor-utcza 9. szám, I. emelet) tartja

XVII. rendes közgyülését.

A közgyülés tárgyai:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság évi jelentése s ezzel kapcsolatosan a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapitása és határozás a nyereség feloszlatása iránt.
2. Határozás az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránt.
3. Választás az igazgatóságba.
4. A felügyelő-bizottság megválasztása.
5. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.

☞ A részvények a közgyülésre kitüzött határnap előtt nyolcz nappal a társaság vagy a Magyar Általános Hitelbank pénztáránál (Budapest, V., Nádor-utcza 12. sz.) letendők

Budapesten, 1903. évi márczius hó 20-án.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. deczember 31-én.

Vagyon: Épitési főszámla 2.967,400 kor., rendes beruházási tartalékalap 60,000 kor., külön beruházási tartalékalap 100,000 kor., ujabb beruházások 204,555 kor. 70 fill., pénzkészlet 6,198 kor. 12 fill., adósok 60,721 kor. 46 fill., értékpapirok 60,748 kor., anyagkészlet 36,976 kor. 20 fill., leltár 2,670 kor. 95 fill., különféle aktivák 54,02› kor. 74 fill., villámvilágitási üzlet 368,153 kor. 88 fill., főösszeg 3.921,448 kor. 05 fill.

Teher: Részvénytőke 2.967,400 kor., rendes beruházási tartalék 60,000 kor., külön beruházási tartalék 100,000 kor., rendes tartalékalap 17,304 kor. 10 fill., régi beruházások értékesitéséből keletkezett tartalékalap 45,686 kor. 64 fill., régi beruházásokból kel. tartalék ujabb beruh. fedezése 30,355 kor. 70 fill., hitelezők 6,498 kor. 95 fill., elfogadványok 534,000 kor., különféle passzivák 53,961 kor. 40 fill., összes teher 3.815,206 kor. 79 fill., 1902. évi összes fölösleg 106,241 kor. 26 fill., főösszeg 3.921,448 kor. 05 fill.

A Budapest-Szentlőrinczi helyi érdekü villamos vasuti részvénytársaság igazgatósága.

Megvizsgálta és helyesnek találta **a felügyelő-bizottság:**

Beer Arnold s. k. **Hacker Bertalan** s. k.
Jármai Gyula s. k. **Strasser Bernát** s. k.

Meghivó

a Hazai általános biztositó részvénytársaságnak

1903. évi április hó 7-ik napján, délelőtt 11 órakor, saját helyiségében, Budapest, IV., Eskü-ut 6. sz., Klotild főherczegasszony palotájában tartandó

VII. rendes közgyülésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről.
2. A mérleg és zárszámadás bemutatása, felügyelő-bizottság jelentésével és ezek, valamint a nyereség felosztása fölötti határozat.
3. Az igazgatóságnak és felügyelő bizottságnak a felmentvény megadása.

☞ Azon elsőbbségi részvényesek, illetve élvezeti jegyek birtokosai, kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, tartoznak elsőbbségi részvényeiket, illetve élvezeti jegyeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az alapszabályok 16. §-a értelmében a közgyülés napját megelőzőleg legalább 3 nappal a társaság főpénztáránál (Budapesten, IV., Eskü-ut 6. sz.) elismervény ellenében letéteményezni. Az elismervény a szavazati jog gyakorlására jogosit.

Budapest, 1903. márczius hó 18-án.

A Hazai által. bizt. részv.-társ. igazgatósága.

Mérleg-számla.

Vagyon: Pénzkészlet k. 34069·56. Postatakarékpénztári betét k. 17039·43. Értékpapirok k. 611250·—. Pénzintézeteknél elhelyezett tőkék k. 615694·— Künnlevőségek társaságoknál k. 2:6430·11. Képviseleteknél k. 317148·67.

Teher: Elsőbbségi részvénytőke k. 1000000·—. Tartalékalap k. 9000·—. Élvezetijegy osztalék tartalék k. 6000·—. Árfolyam tartalék k. 6000·—. Tüzdij tartalék k. 517955·51. Tüzkár tartalék k. 22362·80. Jégkár tartalék k. 3989·02. Baleseti függőkárok k. 2380· . Fel nem vett osztalék k. 120·—. Követelések k. 182864·64. Nyereség k. 70959·80.

Nyereség- és veszteség-számla.

Kiadás: Tüzkár fizetmények és felvételi költség (k. 768037·63., viszontbizt. része k. 584430·11.) k. 183607·52. Jégkárok (k. 12:413·39, viszontbizt. része k. 97541·50) k. 24871·89. Balesetkárok k. 40000·— . Üzleti költségek k. 134521·07. Függő tüzkárok k. 22362·80. Függő jégkárok k. 3989·02. Függő baleset károk k. 2380·—. Dijtartalék k. 517955·51. A viszontbiztositók mult évi tüzdij tartaléka k. 431160·24. Jégdij tartaléka k. 2421·99. Kétes követelések leirása k. 29973·04. Nyereség k. 70959·80.

Bevétel: 1901. évi nyereség áthozat k. 1429·31. Mult évi tüzdij tartalék k. 538950·29. Mult évi jégdij tartalék k. 16000·— . A viszontbizt. folyó évi dijtartaléka k. 414364·41. Mult évi tüzkár tartalék k. 29487·96. Jégkár tartalék k. 4151·21. Mult évi baleseti függő károk k. 42380·—. Tüzdij bevétel (a törlések levonása után) (k. 1294888·78, levonva a viszontbizt. része k. 1059429·27) k. 235459·51. Jégdijbevétel (k. 233281·54, levonva a viszontbizt. része k. 190074·32) k. 43207·22. Értékpapirok szelvényei k. 27000·—. Kamatok és kötvényilletékek k. 111772·97.

Meghivó

az Első magy. gazdasági gépgyár részvénytársulat

folyó évi április hó 4-én, déli 12 órakor, a társulat helyiségében (Váczi-ut 19. sz.) tartandó

XIV. rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a vállalat állásáról általában és a lefolyt üzleti év eredményéről.
2. Az évi mérleg előterjesztése, a felügyelő-bizottság jelentésével, a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapitása és a felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
3. Az alaptőke 50%-ának lebélyegzése iránti igazgatósági előterjesztés.
4. Az alapszabályok 5-ik paragrafusának módositása iránti előterjesztés.
5. 6 igazgatósági és 4 felügyelő-bizottsági tag megválasztása.

Budapest, 1903. márczius hó 19-én.

Az igazgatóság.

Jegyzet. Az alapszabályok 10-ik paragrafusa értelmében a közgyülésen csak azon részvényesek jogosultak szavazásra, kik részvényeiket három nappal a közgyülés megtartására kitüzött határnap előtt a társulat pénztáránál vagy a „Hazai bank“ pénztáránál letéteményezték.

Mérleg-számla 1902. deczember 31.

Vagyon: Telek értéke k. 192344·96. Épületek k. 1040707·91. Ingatlan berendezék k. 470505·16. Ingó berendezés k. 241230·86. Anyagszerek k. 273647·45 Félig kész áruk k. 367812·80. Áruk k. 706113·08. Készpénz k. 37436·20. Postatakarékpénztár k. 70137·49. Adósok k. 720823·48. Utánvétek k. 472·56. Biztositás k. 50094·47. Váltó biztositási letét k. 47829·96. Nyereség- és veszteség-számla: a folyó év vesztesége k. 224914·67, le 1901. deczember 31-iki nyereség áthozat 41247·63., Összesen: k. 10882823·42.

Teher: Részvénytőke k. 3000000·— . Tartalék alap k. 343927·72. Hitelezők k. 3510583·05. Elfogadványok k. 2311647·26. Átmeneti kamatok k. 375439·88. Törlesztések: áthozat 1901. deczember 31-ről k. 1109417·75., folyó évi törlesztések k. 62563·74. Kétes követelések tartaléka k. 1209?4.06. Fel nem vett osztalék k. 420·—. Váltó biztositéki letét k. 47829·96. Összesen: 10882823·42.

Budapest, 1903. márczius hó 19-én.

Az ügyvezetésért: **Henik** s. k., h. igazgató.

A könyvvitelért: **Takách Mihály** s. k.

Az igazgatóság:

Szitányi s. k. **Haggenmacher K.** s. k.
Haggenmacher s. k. **Lang** s. k. **Naef** s. k.

Felülvizsgálta és jóváhagyta

A felügyelő-bizottság:

Glatz Henrik s. k. **Friedmann Lipót** s. k.
Preysz Gusztáv s. k.

Magyar fém- és lámpaáru-gyár részv.-társaság, Budapest—Kőbánya.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az **1903. április 7-én, déli 12 órakor**, a Magyar Általános Hitelbank (V., Nádor-utcza 12.) üléstermében tartandó

tizenkilenczedik rendes közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

I. Az igazgatóság jelentése, a lefolyt üzletév mérlegének és a nyereség-veszteségszámla előterjesztése.

II. A felügyelő-bizottság jelentése.

III. Határozathozatal a mérleg és a nyereség felosztása tekintetében. A felmentés megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.

IV. Választás az igazgatóságba.

V. Felügyelő-bizottsági tagok választása.

VI. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság járandóságának megállapitása.

Budapest, 1903. márczius hó.

Az igazgatóság.

A közgyülésen minden részvényes 5 drb letett részvény után egy szavazattal bir.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyülésre kitüzött határnap előtt 3 nappal a társaság pénztárnál, vagy a Magyar általános hitelbank pénztáránál, letétbe tegyék.

A részvények számrendben összeállitva, a benyujtó által sajátkezüleg aláirt két jegyzék kiséretében nyujtandók be. E jegyzékek egyike a benyujtónak az átvétel elismerésével visszadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaszolgáltatása mellett fognak a közgyülés után visszaadatni. A közgyülésre belépti-jegyül szolgáló igazolvány közvetlenül a letétel alkalmával fog kiadatni. Ha valamely részvényes szavazatjogát más szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbizott részére szolgáló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni tartozik.

A mérleg, az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésével, 8 nappal a közgyülés előtt, Budapest Kőbányán, az igazgatóság helyiségében a részvényeseknek rendelkezésére áll.

Budapest—Kőbányán, 1903. márczius hó.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902.

Vagyon: Gyári telek 47.208 kor. 2 fill. Gyári épületek 398.340 kor. 80 fill. Gépek és gépeszközök 389.023 kor. 71 fill. Minták 111.352 kor. 56 fill. Gyárfelszerelések 103.893 kor. 53 fill. Légszesz és vizvezeték berendezés különlegességi osztály: gyári épületek 41.038 kor. 40 fill. Gépek, gépeszközök, minták, felszerelés stb. 101.931 kor. 39 fill. Gyártmányok 354.522 kor. 73 fill. Szerszámok 75.780 kor. 47 fill. Fiókraktárak és irodai berendezések 18.658 kor. 6 fill. Nyers anyagok 215.251 kor. 25 filér. Gyártmányok 781.283 kor. 51 fill. Pénztár 24.388 kor. 45 fill. Adósok és váltók 749.176 kor. 87 fill. Különféle aktivák 47.833 kor. 39 fill. Összesen: 3,459.683 kor. 14 fill.

Teher: Részvénytőke 1,250.000 kor. Értékcsökkenési tartalék 726 368 kor. 47 fill. Tartalékalap 35.293 kor. 8 fill. Magyar általános hitelbank 873.267 kor. 6 fill. Hitelezők 185.850 kor. 78 fill. Különféle passivák 246.758 kor. 13 fill. Beváltatlan osztalék 804 kor. Nyereség: áthozat 1901. évről 5.949 kor. 60 fill. Nyereség 1902. évben 135.392 kor. 2 fill. Összesen 3,459.683 kor. 14 fill.

Budapest, 1902. deczember hó 31-én.

A könyvvezetésért: **Kern Ernő** s. k.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság igazgatósága:

Pallavicini s. k. **Krisztinkovich** s. k. **Ébersz** s. k. **Seidl** s. k. **Ullmann** s. k. **Szirmai** s. k. **Dietrich** s. k., keresk. igazgató.

Ezen mérleg a kereskedelmi törvény 199. §-ának megfelelően van felállitva és annak egyes tételei az üzleti fő- és segédkönyvekben foglalt adatokkal teljesen megegyeznek.

A Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvénytársaság felügyelő-bizottsága:

Adler Károly s. k. **Blancz Vilmos** s. k. **Hoffmann Károly** s. k. **Dr. Szomjas Lajos** s. k. **Selever Jozsef** s. k.

A Ganz és Társa vasöntő- és gépgyár részv.-társulat BUDAPESTEN

t. cz. részvényesei az **1903. április 7-én, délután 4 órakor, Budapesten**, II., Lövőház-utcza 39. szám alatt tartandó

harmincznegyedik rendes közgyülésre

tisztelettel meghivatnak.

Napirend:

1. Az 1902. évi mérleg előterjesztése, az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése, a tiszta nyereség felosztása iránti határozathozatal s a felmentvény megadása.
2. Egy igazgatósági tag választása.
3. A felügyelő-bizottság választása.
4. Netáni inditványok az alapszabályok értelmében.

☞ Az alapszabályok 14., 15. és 36. §-ai értelmében a közgyülésen csak azon részvényesek birnak szavazati joggal, kiknek részvényei a társaság könyvében legalább három hónappal a közgyülés előtt nevükre irattak át és a kik részvényeiket legalább három nappal a közgyülés előtt a társulati pénztárnál letéteményezték.

Egyébiránt részvények helyett budapesti nyilvános hitelintézetek letét-jegyeit is lehet letenni, ha ezekből kiviláglik, hogy a letéteményezett részvények a társulat részkönyvébe a letéteményező nevére vannak beirva.

A közgyülésen minden, alapszabályszerüen letéteményezett egy-egy részvény egy-egy szavazatra ad jogot, ha azok száma nem több tiznél. De ezen számon felül csak minden öt-öt részvény után esik egy-egy szavazat. A szavazás jogát meghatalmazott által is lehet gyakorolni, meghatalmazott azonban, a törvényes képviselőket kivéve, csak szavazatképes részvényes lehet.

Az évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, folyó évi márczius 30-tól kezdve a társulati igazgatóság irodájában II., Lövőház-utcza 39., a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. április 7. 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

DR. BARTHA SÁNDOR

MEGJELEN MINDEN KEDDEN.

TARTALOM:

1. Mit hoz a közel jövő?
2. Az obstrukczió haszna.
3. Munkásjóléti hivatal.
4. Budapest fejlődése.
5. Football-mánia.
6. A budapesti mészáros-ipartestület válsága.
7. Hirek.
8. Közgazdaság.
9. Hirdetések.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre . . . . . 12 korona. Fél évre . . . . . 6 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

TELEFON 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A FONCIÈRE,

Pesti biztositó-intézet

folyó évi április hó 16-án, délelőtti 10 órakor, fogja Budapesten, V., Sas-u. 10. sz. a.

rendes közgyülését

megtartani, a melyre ezen biztositó-intézet t. cz. részvényesei ezennel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóságnak az 1902-iki üzletévre vonatkozó jelentése, a mérleg előterjesztése, a felügyelő-bizottság jelentése, a nyereség hováforditása és az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.

2. A felügyelő-bizottsági tagok választása.

☞ Azon t. cz. részvényesek, a kik a közgyülésen részt venni kivánnak, a társulati alapszabály 18. §-a értelmében a folyó szelvényekkel ellátott részvényeiket letéti és igazolási jegy átvétele mellett legkésőbb **f. évi április hó 8-án déli 12 óráig** tartoznak letenni, és pedig: **Budapesten:** az intézet központi pénztáránál (V., Sas-utcza 10), **Bécsben:** a Bécsi Bank-Vereinnál.

Budapesten, 1903. április 1-én.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **4%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán). A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 4. sz.

VI. évfolyam. Budapest, 1903. április 7. 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.

Mit hoz a közel jövő?

A gazdasági föllendülés, melyre a főváros lakossága már évek óta vár, csak nem akar mutatkozni. A helyzet bizonytalanabb, mint volt tavaly és tavaly előtt. A tőkét és a vállalkozási szellemet kétségek gyötrik: lesz-e törvény abból a kiegyezésből, melyet Széll és Körber urak annyi huza-vona után nyélbe ütöttek? E kérdésre határozott feleletet ugyan ki merne adni? A politikai látóhatár uj év óta teljesen beborult. Parlamenti és kormányválság fenyegeti az országot, és pedig súlyosabb természetü, mint a megelőzők. Mert ezuttal az ellenzék oly kivánsággal szemben fejti ki a legerősebb ellentállás, amely a napirendről le nem vehető.

Politikai életünk egyik veterán kitünősége, ki az udvari körök hangulatát ép úgy ismeri, mint a külpolitika szövevényeit, a következő nagyfontosságu körülményekre hivta fel figyelmünket:

Téved az ellenzék és az ország, ha azt hiszi, hogy az ujoncz-létszám emelése, a hadügyi kiadások szaporítása és a flotta gyarapítása csupán a katonai körök indokolatlan kivánsága. Mindez parancsoló szükséggé vált.

Az osztrák-magyar monarchia immár nem térhet ki az elől, hogy helyzetét a Balkánon tisztázza. A ki a-t mondott, annak b-t is kell mondania. Bosznia és Herczegovina annektálása még nincs ugyan kijelentve, de tényleg a monarchia államrészének tekintetik, s miután annyi töménytelen milliót invesztáltunk belé, a józan ész is azt parancsolja, hogy a szerzett birtokot megőrizzük. Ez ellen a függetlenségi párt sem argumentálhat. Hogy helyes volt-e, szükséges volt-e a Balkánon területet szerezni: ma már meghaladott álláspont. A bevégzett ténynek le kell vonnunk a konzekvencziáit.

Amennyire ismerem a döntő körök nézeteit, határozottan állithatom, hogy sem Őfelsége, sem az uralkodó család, sem a katonai körök nincsenek eltelve hóditási vágygyal. Ha mégis hóditunk ujabb területet, az csupán Bosznia és Herczegovina biztositásának kedvéért fog történni.

Mindenki tudja, hogy a Balkán déli részein a szenvedélyek leghevesebb gerjedelembe jutottak. A láng minden pillanatban fölcsaphat s a monarchiának kötelessége gondoskodni, hogy az a puskaporos hordó, melyet Boszniának neveznek, izoláltan maradjon. Igaza van az ellenzéknek, hogy bennünket nem érdekel a maczedonok helyzete. De érdekelnek ám az okkupált tartományok! Ha mi lemasirozunk a novibazári szandzsákba és megszálljuk a Szerbia és Montenegro közt levő területet, egyedül azért fogjuk tenni, hogy a maczedon és az albán lázadás át ne csapjon az okkupált tartományok határain.

Hogy a monarchia kénytelen lesz beavatkozni a balkáni zavarokba, azt Szilágyi Dezső már 1878-ban megjövendölte. Andrássy is előre látta, s ezért vétette be a berlini szerződés pontjába, hogy a monarchiának jogában áll helyőrségeket tartani a novibazári szandzsákban. Az okkupáczió óta lefolyt huszonöt év alatt érdekeinknek uj ellenlábasa akadt a Balkánon. Amire a berlini kongresszuson senkisem gongolt, az ma már elvitázhatatlan tény, hogy t. i. Olaszország

Albánia megszerzésére gondol és egyelőre gazdasági téren nagy versenyt támaszt a monarchiának.

Egyfelől a Balkán szláv népeinek nemzetiségi villongása, másfelől Olaszország aspirácziója inditják a monarchia legfőbb intéző köreit arra, hogy beleavatkozzanak a balkáni ügyekbe és kellő időben megvessék lábukat azon a területen, mely a félszigetet minden irányban dominálja ugy strategailag, mint kereskedelmileg.

Kállay Béni, kinél alaposabban a monarchiában senki nem ösmeri a kérdést, már két év előtt tisztán látta a helyzetet, s a bekövetkezendőkre való tekintettel sürgette a szerajevo-mitroviczai vasutvonal kiépitését. Ugyanakkor határozták el a hadilétszám fölemelését és a flotta szaporitását is. A program teljesen meg volt állapitva már tavaly tavasszal, s Ferencz Ferdinánd pétervári útja ezzel állott összefüggésben.

Azt hiszem, fölösleges tovább is bizonyitgatnom, hogy a *katonai terhek növekedése elől lehetetlen kitérnünk.*

Ha az idén nem, hát a jövőre meg fog történni az, ami logikai következménye az okkupácziónak: *meg kell szállanunk Ó-Szerbia egyrészét.* Lehetséges, hogy ezt véráldozat nélkül hajthatjuk végre, de az 1878-iki tapasztalatok arra intik az intéző köröket, hogy inkább pesszimisták, mint optimisták legyenek.

Nagyobb komplikácziótól nem kell tartani. Oroszországgal meg van a megegyezés, a Porta pedig az általános európai nyomás alatt nem fog ellenszegülni.

Óhajtandó volna, hogy az ellenzék vessen számot a külpolitikai érdekekkel és belátván a monarchia kényszerhelyzetét, ne idézzen elő belső zavarokat éppen akkor, amidőn a tettek mezejére kell lépni.

Az obstrukczió haszna.

Nincs olyan rossz, aminek jó oldala ne lenne; ez a közmondás igazságnak bizonyul a most folyó parlamenti harcz alkalmából is.

Anélkül, hogy a politikának ránk nézve tilos mezejére lépnénk, konstatálhatjuk: a katonai ujonczlétszám fölemelése rossz dolog. Ebben az ország lakosságának legalább is 90 százaléka egyetért. Az sem képezheti kétség tárgyát, hogy a javaslat miatt előállott obstrukczió és az esetleges törvényen kivüli állapot nagy károkat okozhat az országnak. Mindezek ellenére a főváros polgárságának nincs oka haragudni az ellenzékre, sőt óhajtania kell, hogy mentől tovább tartson a parlamenti küzdelem és mentől több vidéki városban buzduljon fel a hazafias lelkesedés.

A mult hó közepe óta több mint harmincz küldöttség érkezett Budapestre. Nagy dolog ez, tisztelt olvasók! Ilyenkor, tavasz küszöbén, pang a fővárosi kereskedelem. A helybeli lakost a hosszú tél kimerítette és nincs pénze se bevásárlásokra, se mulatozásra.

A kereskedőknek, szállodásoknak és vendéglősöknek tehát valóságos égi manna a vidékiek tömeges felözönlése. Egy-egy deputáczió átlag 150—200 férfiból áll, kikhez többnyire egy csomó asszony is csatlakozik. Mert a jó vidékiek úgy gondolkoznak, hogy ha már eleget kell tenni a haza iránt tartozó kötelességnek, hadd élvezzen valamit az asszony is. Tehát magukkal viszik Budapestre a feleséget is. Természetes, hogy azok a derék alföldi magyar gazdák nem üres bugyellárissal indulnak el hazulról. Tudják nagyon jól, hogy Pesten meg kell mutatni a virtust. Azután mindig hiányzik valami otthon, amelynek beszerzésére legjobb alkalom az ilyen feljövetel. Szóval: mindenki ellátja magát az útra pénzzel. És ennek a pénznek itt gyorsan lába kél.

Örömmel látjuk, hogy a deputácziók, minekutána a pályaudvartól begyalogoltak a parlement palotáig, ott kiéljenezték magukat és Apponyi Albert gróf képviselőházi elnöknél tisztelegtek, apróbb csoportokban szétoszlanak a városban. A sok díszes kirakat felébreszti bennök a vásárlási kedvet és itt is, ott is befordul egy-egy urambátyám vagy nénémasszony a boltba. Délben és este pedig megtelnek azok a nagyvendéglők, amelyek rendes körülmények között csak a vasárnapi katonazenével tudnak egy kis publikumot szerezni.

Mostanáig körülbelől kétezer vidéki fordult meg a fővárosban, mint deputácziós utazó. Kis számot mondunk, ha legalább 300.000 koronára becsüljük azt az összeget, amelyet Budapesten elköltöttek a vendégfogadókban, korcsmákban, üzletekben. Ehhez a bevételhez a főváros nem jutott volna, ha elő nem terjesztik a katonai javaslatot és az ellenzék kérvényezésre nem buzditja vala a vidékieket. Az országban tapasztalható hangulat szerint reménynyünk lehet, hogy még számos deputáczió érkezik Budapestre, s igy még tetemesebb lesz a pénzforgalom.

Hogy a deputácziózás politikai eredményt nem mutathat föl, ránk nézve mellékes. Elég az, hogy a főváros anyagi hasznát látja. A külföldi turistákat hiába várjuk, örüljünk tehát, hogy azok helyett vidéki véreink sereglenek ide.

A fővárosi üzletemberek csak a hála tartozását rónák le, ha köszönetet szavaznának az ellenzéknek a meginditott akcióért. Rajtok nagyot lenditett a váratlan idegenforgalom. Ha minden saisonban megismételtetni lehetne, senki közülök nem panaszkodhatnék pangás miatt.

Reméljük, hogy mire véget ér a vidékiek deputácziózása, a fővárosi üzletemberek küldöttsége fog tisztelegni a kormánynál és a függetlenségi pártnál. Amannak megköszönik, hogy benyujtotta a törvényjavaslatot, ennek pedig, hogy megobstruálta.

Munkásjóléti hivatal.

A tavasz beköszöntött, de sok ezer ember még mindig hiába várja a foglalkozást. A munkakereslet nagyobb, mint a kinálat, mert a vidékről állandóan özönlenek Budapestre a foglalkozást keresők. Akinek nincs módjában Amerikába vándorolni, az a fővárosban reméli és keresi a boldogulást. A mult esztendőben 81,420 munkanélküli férfi és nő fordult a budapesti munkaközvetitő hivatalhoz, holott a kétszer akkora Bécsben csak 74,067. E munkátlanok közül nálunk csak 31,284, Bécsben ellenben 45,701 kapott foglalkozást, vagyis Budapesten a jelentkezők alig 40 százalékán segitettek, mig Bécsben 72 százalék jutott munkához.

Mi történt azzal az 51.000 emberrel, aki hasztalanul kopogtatott a munkaközvetitő hivatal ajtaján? Hát valahogy eltengődtek a népkonyhákon, a jótékonysági egyesületek adományain, s ették az ingyen levest, tejet és kenyeret, amelyet a demokraták és szabadkőmüvesek osztattak szét a város különböző kerületeiben. Az igazi nyomoruság azonban csak ezután szakad rájuk, amikor a társadalom, ama hitben, hogy a tavasz meghozza a munkát is, beszünteti a tömeges segélyezéseket. Télen fogékonyabbak vagyunk embertársaink nyomora iránt, megfeledkezvén arról, hogy a munkátlan ember az év többi szakában, a legragyogóbb tavaszi napokon is csak úgy érzi az éhséget, mint a zimankós deczemberben.

Szükséges, hogy a munkanélküliség kérdése állandóan napirenden tartassék. Minél többször foglalkozunk ezzel az ügygyel, s mennél több oldalról világitjuk meg, annál jobban tisztázódik a munkanélküliség nagy problemája, s remélhetőleg annál inkább érdeklődnek iránta azok a körök is, melyeknek jóakaratától és belátásától függ jórészben a baj orvoslása.

A munkanélküliségnek általában két fajtája észlelhető: a krónikus és periodikus munkanélküliség. Manapság tudvalevőleg minden vállalat arra törekszik, hogy ipari termékeivel versenytársait legyőzhesse. Világos, hogy ezt a versenyt a nagyobb vállalatok könnyebben birják el, mint a kisebbek. „Aki birja, az marja.“ Ennek a létért való küzdelemnek első áldozatai azok a munkások, kik a kisebb mühelyekben dolgoznak. Budapesten az utolsó tiz év alatt számos kis ipartelep ment tönkre, részben a féktelen verseny, részben a szolid alapot nélkülöző spekulácziók következtében. A kisebb vállalatoknak a nagyobbak által való tönkretevése krónikus egymásutánban történik, miért is azt a munkanélküliséget, mely az ilyen üzembeszüntetések következménye, krónikus munkanélküliségnek lehet nevezni.

Ami az időszaki munkanélküliséget illeti, az rendszerint olyan iparágaknál észlelhető, melyek bizonyos periodusokban fennakadást szenvednek. Ilyen nálunk az épitőipar. Hajdan a munkaadó akkor is gondoskodott embereiről, ha semmi munkája sem volt, ma azonban rögtön szélnek ereszti őket. Látható tehát, hogy a munkanélküliség mindkét neme nagyrészben a fennálló társadalmi rendnek tulajdonitható, ennélfogva magának a társadalomnak kellene törekednie, hogy a bajokat orvosolja. Sajnos, még ma is akadnak az irányadó körökben olyanok, kik a munkásembert henyélőnek és mások könyöradományára spekulálónak nézik. Ennek a felfogásnak ellentmond az élet. Láthattuk, hogy a fővárosi munkások eddig rendszerint visszautasitottak minden olyan segélyakciót, mely a könyörületességen alapszik. Általános jelszóvá lett közöttük: „nem könyöradomány kell, hanem munka!“

A kérdést már évek óta tanulmányoztatja az állam is, meg a főváros is, de megfelelő intézkedés jóformán nem történt. A mai kornak jellemző tulajdonsága, hogy sokat tanulmányoztat, de keveset alkot. Hogy a munkásjóléti intézmények tekintetében mennyire el vagyunk maradva a nyugati államokhoz képest: akkor látjuk csak igazán, ha az illető országokban megfordulunk, vagy a külföldön levő munkásjóléti intézményeket ismertető müveket tanulmányozzuk.

Itt van például *Gelléri* Mórnak lapunkban már méltatott *szociális napikérdések* czimü hatalmas munkája. Ebben a legapróbb részletekig ismerteti a külföldön bevált munkás-

jóléti intézményeket és megjelöli a módot, melylyel azok nálunk is létesithetők volnának. Kiváncsiak vagyunk: lesz-e e műnek némi befolyása intéző köreinkre?

A mi meggyőződésünk szerint a munkanélküliség, a mai társadalmi rend mellett, teljesen meg nem szüntethető. Addig tehát, mig a társadalmi rend magától alakul, arra kell törekednünk, hogy a munkanélküliség *káros következményei* csökkenjenek, illetőleg a munkások számára elviselhetőkké tétessenek. A legideálisabb megoldás volna egy állami munkásjóléti hivatal szervezése, mely által az összes fontosabb munkásügyi kérdéseket, mint betegsegélyzés, nyugdij, baleset elleni biztositás, munkaközvetités és munkanélküliség esetére való biztositás nagyobb nehézségek nélkül, egymásután és aránylag rövid idő alatt megoldani lehetne.

Az iniciativának erre nézve a főváros törvényhatóságából kell kiindulnia.

Budapest fejlődése.

Az alábbi statisztikai adatokból, melyeket Kőrösi József, a statisztikai hivatal igazgatója állitott össze, kitünik, hogy Budapest épitkezése három év óta hanyatlik. Mig ugyanis 1899-ben 26.000 szoba épült, addig 1900-ban már csak 12.000, 1901-ben pedig 6941. Ez a csökkenés nem azt jelenti, hogy a főváros elérte a természetes fejlődés végpontját, amelynél az épitkezések terén stagnálásnak kell bekövetkeznie, hanem kétségtelen jele a rossz gazdasági és pénzügyi viszonyoknak. Budapest egyáltalán nem tekinthető kiépült városnak. A Belváros tele van rozoga, ócska földszintes házakkal, melyek kiáltó kontrasztot képeznek a szomszédos utczák három és négyemeletes bérpalotáival, a hetedik, nyolczadik és kilenczedik kerületekben pedig sok a beépitetlen üres telek. Azt is tudjuk, hogy a lakosságnak körülbelül husz százaléka botrányos lakásokban tanyázik, melyeket szivesen ott hagyna, ha azon a környéken uj házak épülnének.

De miért nem épülnek?

Az ok, sokak meggyőződése szerint, pénzintézeteink szükkeblüségében rejlik. A 90-es évek közepén nehány lelkiismeretlen vállalkozó tulságosan igénybevette az épitkezési hitelt, s azóta a bankok csak kivételes esetekben nyujtanak valakinek segédkezet ahhoz, hogy házat épitethessen. Olcsó és tág hitel nélkül pedig nem fejlődhet az épitkezés.

Az emlitett statisztikai kimutatás szerint Budapesten az utolsó negyedszázadban 7859 uj lakóház épült 250.606 szobával. A jelenlegi lakóház-állományból a földszintes házak 56½ százalékot tesznek, Bécsben 24½ százalékot, ellenben a három- és több emeletes házak Budapesten 15½, Bécsben 31·3 százalékot, Budapesten tehát a földszintes épületek száma több mint kétszer akkora, mint Bécsben.

A kerületek rangsora, az épitkezésre forditott kisebb összegtől a nagyobbik felé haladván, a következő: a legkisebb, átlagos összeggel szerepel Ó-Buda, tudniillik 331 koronával egy-egy főre; utána sorakozik a Teréz- és Józsefváros, fejenkint 459, illetve 490 korona esik; az I. kerületben egy-egy főre 259 korona esik; az Erzsébetváros mely az épitkezésbe fektetett költség tekintetében legmagasabban állott, a fejekénti hányadszámitás szerint erősen háttérbe szorul, amennyiben itt egy-egy főre 587 korona jut, mig a Ferenczvárosban 614, a Lipótvárosban 616, a budai kültelken 786, a II. kerületben 847, a pesti kültelkeken 900, s végül a sort bezáró Belvárosban 976 korona.

Az utolsó évötöd alatt legtöbb, t. i. közel 26 millió korona értékben a főváros költségén emeltetett (mindenütt csakis a tényleg befejezett épületeket számitva). Az állam a katonai épitkezéseken kivül közel 20 millió korona értékben épitkezett, a katonai kincstár 14 és fél milliót fektetett épületekbe; ugyanennyit tesznek az ipari részvénytársulatok épitkezési költségei, mig egyéb társulatok és egyesületek 12 millió koronát forditottak épitkezési czélokra. Egészben véve az utolsó évötöd alatt ugy alakulnak a viszonyok, hogy az összes épitkezési költségekből 306 millió korona jut a magánépitkezésre, a hatósági és testületi épitkezésre pedig 96 millió korona.

Fottball-mánia.

Amennyire helyes és szükséges, hogy az ifjuság testedző sportot üzzön, épp annyira helytelen és visszatetsző, ha valamely sportot tulzásba visznek. A fottball immár valóságos mániává fejlődött a fővárosban. Labdátrugnak nemcsak a sportegyesületek, hanem az összes iskolásfiuk, sőt azok a faczér mesterlegények is, kik ennek előtte a Városligeti gyöpön heveréssel ölték az időt. Ez utóbbiak szórakozása a legkevésbé kritizálható. Az iskolásfiuk és a sportegyesületek fottballozása ellenben okvetetlenül korlátok közzé szoritandó. Dr. *Földes* Árpád dicséretet érdemel, hogy a főváros közgyülésén szóba hozta ezt az uj mániát és kimondatni kérte, hogy a középiskolai tanulóknak nem szabad a fottball-játékban résztvenniök.

Ez a játék életveszélyes. A fővárosban már volt halottja és van egy csomó nyomorékja. Már pedig olyan sportot, amely az életet vagy a testi épséget veszélyezteti, nem szabad kiskoruaknak üzni. Józan észszel felnőtt ember is tartózkodik tőle. A fiatalság edze a testét, de ne tegye ki magát semmiféle veszedelemnek. Van elég olyan játék, melynél kalamitás nem érheti.

Hogy az iskolásfiuk oly szenvedélylyel ráadták magukat a labdarugásra, annak jórészt a napisajtó az oka. Komoly emberek már régóta megbotránkozással látják, hogy a fővárosi ujságok — kevés kivétellel — mennyi tért szentelnek a football tudósitásoknak. Bármiféle tized vagy huszadrangu sportegyesület és lapdarugó csapat rendez fottball mérkőzést, a sajtó részletesen beszámol nemcsak a végeredményről, hanem a mérkőzés lefolyásáról és a résztvevők neveiről is. Az bizonyos, hogy a fölemlitett sportifjak szorgalmasan megvásárolják az illető lappéldányokat, de a közönség tulnyomó része el sem olvassa a fottball referádákat. Mit érdekel például engem, aki Aradon vagy Kolozsvártt lakom, hogy a ferencz-

városi 127-es labdarugó csapatban a kapuvédő nem jól müködött vagy hogy a „Postások“ csapata nem volt kellő kondicziójában, a mikor kiállott a „Csak hasba rugd“ klub embereivel?

A sajtónak ez a gyöngesége vagy kedvezése a labdarugókkal szemben annál föltünőbb, mert ugyanakkor tapasztaljuk, mily mostoha elbánásban részesülnek a tudományos téren müködők. Ir valaki egy hasznos és jó könyvet, amelyből mindenki okulást szerezhet, amelyen talán évekig dolgozott, beléje fektetve tudását és lelkes ambicziójét, — ha csak nincs személyes összeköttetése a lapok belső dolgozótársaival, munkája legfölebb két-három soros megemlitésben részesül. Összehordhat egész könyvtárt a saját müveiből, de azért a lapok egy századrész annyit nem irnak felőle, mint egy-egy footballistáról, akinek összes érdeme és talán tudománya az, hogy a labdát erős lábbal tudja megrugni.

Természetes, hogy a példa vonz. A tanuló ifjuság szintén szerepelni akar a lapokban, s miután látja, hogy a gradus ad Parnassum a labdarugó-téren át vezet, minden szabadidejét ott tölti. A szekundák szaporodása és a football között szoros összefüggés állapitható meg. Az „ambicziózus“ ifju nem elégszik meg azzal, hogy saját pajtásaival együtt rongálja czipőjét, hanem eljár nézőnek a sportegyesületek mérkőzéseire és a nyilvános football versenyekre is.

Hamarjában nem tudnám megmondani hány olyan versenytér van, — de legalább tizre fogadok — ahol belépti dij mellett üzik a játékot. Hogy illik ez össze a gentleman-fogalommal? Ha azok az urak a labdarugást csupán a sport kedvéért folytatják: miért bocsátanak a pályatérre nézőközönséget és ha már odabocsátják, miért szednek beléptidijat? Pénzért csak professzionisták szokták produkálni magokat. Uri emberek a közönséget, t. i. az ismerősöket és azok családjait, meghivják a maguk versenyeire és beléptijat csak akkor kérnek, ha a jövedelmet jótékony czélra forditják.

Aligha csalódunk, ha azt hisszük, hogy egy némely labdarugó társaság csakis az anyagi haszon kedvéért folytatja a sportot. De akkor még nagyobb abszurdum a sajtó részéről a róluk való megemlékezés.

A football-mánia korlátozására két mód van. Az egyik a Földes féle inditvány elfogadása, a másik az apró-cseprő mérkőzések agyonhallgatása. Ha azt a főváros törvényhatósága, emezt a napisajtó megszivleli: kevesebb diák fog megbukni a vizsgákon és több tér jut a lapokban a szellemi tevékenység méltatására.

A budapesti mészáros-ipartestület válsága.

A mészáros-ipartestület tekintélyes, gazdag, egyesület volt mindig s e tekintély történelmi multú, a mely visszavezet a czéhek idejébe.

Épp ezért társadalmi és közgazdasági szempontból is gondolkozóba ejtő az a megdöbbentő factum, hogy ez az oly rég virágzó ipartestület a züllés utjára került s napról napra jobban sülyed le a válság lejtőjén a katasztrófa felé.

Ma már ott tart ez a tekintélyes testület, hogy mint a sülyedő hajóról a patkányok, úgy menekülnek róla a szakmabeli iparosok és nincs senki a testületben, a ki a kormány vezetésére vállalkoznék.

A mészárosok egyenként és testületté tömörülve Budapest egyik nagyszámot tevő adó alanya, a mely más szakmához mérten a legnagyobb számarányból járul a közterhek viseléséhez, s ezért az ő válságuk nem lehet közömbös a municipialis élet megfigyelője s ellenőrző krónikása előtt.

Tegnap tartotta a mészáros ipartestület az áprilisig tartó utolsó év alatt ötödik tisztujitó közgyülését, s az 1903. naptári évben a másodikat, a mely választás tekintetében meddő volt.

A márczius 24-i közgyülésen megválasztották elnökké *Schubert* Sándor fővárosi bizottsági tagot s alelnökké *Fritz* Jánost, a budapesti mészáros-ipartestület egyik legtekintélyesebb tagját; azonban mindketten lemondtak a bizalmi tisztségről. Ugyanez történt a tegnapi közgyülésen is, a melyen az elárvult testület ügyeinek ideiglenes intézését *Schubert* Sándor elvállalta az április 19-én tartandó ujabb tisztujitó közgyülésig.

Mi az oka, hogy tekintélyes polgárok ennyire vonakodnak e tiszteletet szerző állástól? Ez a kérdés önkénytelenül tolul föl e hihetetlen zürzavar láttára.

A válasz, a mily egyszerü, épp oly lesujtó is. A mészáros-ipartestület teljesen eladósodott, szerencsétlen spekulácziók, az ezek folytán támadt bizalmatlanság és torzsalkodások, villongások forgácsolják el erejét, tekintélyét és teszik vezetését veszedelmes decorummá.

A testület romlása a jéggyár alapitásával kezdődik s a válság előidézésének jelentékeny része terheli a Vulkán gépgyárat is.

Ennek a gyárnak, mind hazai ipartelepnek, adta a hazai iparpártolásának czéljából a hentes- és mészáros ipartestület, nemzetközi pályázókkal szemben, az elsőbbséget a gyár felépitésére, bár a Vulkán ajánlata kedvezőtlenebb volt pénzügyileg a többinél.

A Vulkánnak 600 mmázsa napi produkáló képességü gyárat kellett volna készitenie, azonban a gyárépitőség nem felelt meg a beléhelyezett várakozásnak s az általa berendezett gyár mindössze napi 350 mmázsa jeget tudott előállitani.

Beállott az a kényszerhelyzet, hogy az átvevőknek szemet kellett hunyniok a szerződés pontjainak e sulyos megsértése elien, mert természetes jég abban az évben nem volt s csak a közt volt választásunk, hogy vagy a jéghiánynak, tehát kész bukásnak tegyék ki a jéggyárat alapitó mészárosokat és henteseket, vagy átvegyék a csak félüzemre képes elfussolt gyárat, mint szükséges rosszat. Átvették tehát a gyárat s ez átvétel alapján a Vulkán kiszabadult a felelősség alól.

Ám ezzel a könnyelmü átvevéssel nagy kötelezettségek szakadtak az ipartestület vállára. Ezt sulyosbitotta a szerencsétlen faggyugyár alapitás, a bőrgyárosok kartellje által aminált ellenzék s a zürzavaros állapotok odáig fajultak, hogy a legutóbbi közgyülésen dr. *Maislis* Mór iparhatósági biztos bejelentette, hogy abban az esetben, ha a 19-iki közgyülésen nem találnak orvoslást a testület rákfenéjére, ugy hatósági beavatkozás fogja kideriteni, ki a felelős a testület sajnálatos elzülléséért.

Hirek a városházáról.

A vizvezetéki viz vizsgálata. A fővárosi vizvezeték vize tudvalevőleg állandó vegyi és baktereologai vizsgálatnak van alávetve, mely vizsgálatot a belügyminiszter rendelete folytán készült szabályzat alapján a baktereologiai s a fővárosi vegyészeti és tápszervizsgáló intézet teljesiti. A mikor ez a szabályzat elkészült, a vizvezetékbe

összesen csak 25 kút volt bekapcsolva, s igy a kutakból nyert viz sűrü megvizsgálása nem képezett nagy nehézséget. Ma már azonban oda fejlődött a főváros vizvezetéki hálózata, hogy rövid idő mulva 75 kúttal lesz kapcsolatban, mely körülmény csaknem lehetetlenné teszi a vizsgálatnak a régi szabályzat alapján való keresztülvitelét, mert hogy a 75 kútból nyert óriási viztömeg oly sürün legyen megvizsgálható, amint azt a szabályzat előirja, ahhoz rengeteg sok munka és idő kell. Fölmerült tehát annak a szüksége, hogy a szabályzat a viszonyoknak megfelelően módosittassék. E tárgyban konferenczia volt a városházán, s a tanácskozás során ugy a baktereologiai, valamint a vegyészeti intézetek képviselői oda nyilatkoztak, hogy a nagyon sürü vizsgálatot fölöslegesnek tartják. Esztendők vizsgálatainak eredményei arról tesznek tanuságot, hogy a budapesti vizvezeték vize állandóan ingadozás nélkül kitünő s igy a kutak nagy mérvümegszaporodása miatt mellőzendő a vizsgálatnak oly sürün való megtartása, amint az eddig történt. Ugy költség mint munkaidő kimélése szempontjából helyesnek vélik a vizsgálati turnusok leszállitását olyképpen, hogy havonkint legalább is 750 helyről vétessék vizsgálatra szánt viz. Már ez is nagymértékü óvatosságnak s lelkiismeretességnek tekinthető, amilyen a kontinens egyik nagy városában sem észlelhető. Az értekezleten elhatározták, hogy a viz-vizsgálati szabályzatnak ilyetén módon való módositása tárgyában a tanács részéről felirat intéztessék a belügyminiszterhez.

A Pasa-rét csatornázása. A Pasa-réti csatorna ügyében a főváros átirt tudvalevőleg a IV. hadtest katonai épitési osztályához s felkérte, engedje meg, hogy a Pasa-rét szenyvizeinek elvezetésére épitendő csatorna a Lipótmezőn levő hadapródiskola kanálisába nyerjen betorkolást. Az épitési osztály ma értesitette a fővárost, hogy a jelzett városrész fejlődése érdekében hajlandó hozzájárulni a kérdés ilyetén való megoldásához. A dologhoz azonban hozzászólási joga van Wünsch Róbert csatornaépitő vállalkozónak is, akivel a kanális fönntartására nézve szerződése van a katonai kincstárnak, továbbá a Klotild szeretetház-egyesületnek, mely a kadetiskola csatornáját használván, szintén szerződéses viszonyban van a kincstárral. Ez okból kivánja tehát az épitési osztály, hogy a barátságos megegyezés létrejöttének érdekében bizottsági tárgyalás tartassék, melyre meghivandó lesz a hadtestparancsnokságon kivül, nevezett vállalkozó s a szeretetház is. Van azonban a katonai kincstárnak egy elvi jelentőségü kifogása, a melyet föltétlenül tisztába kiván hozni a fővárossal szemben. A kadétiskola csatornáját, ugymint a főváros tanácsa közcsatornának jelzi átiratában, amely fölött szabadon vél rendelkezhetni. Ez ellen a katonai kincstár határozottan tiltakozik s kivánja, hogy a kanális ideiglenes jellegü magáncsatornázásnak tekintessék; s ha a főváros álláspontjáról nem akar letérni, ugy követeli a közigazgatási bíróság döntését Ez a körülmény azonban távolról sem jelenti, mintha a katonai kincstár ellenséges indulattal volna a pasa-réti csatornára vonatkozó tervezések iránt, a melyeknek keresztülvitelében kész örömmel kiván segiteni a fővárosnak.

A Ferencz József-rakpart korzója. Már a sajtóban is kifejezést nyertek a panaszok, hogy a főváros még mindig nem szaporitotta meg a Ferencz József-rakpart korzóján a lámpásokat, holott erre vonatkozólag már régen van tanácsi határozat. Most végre e bajon is segitve lesz. Eddigelé elsősorban is a dunaparti főgyüjtő-csatorna épitése akadályozta a korzó világitásának fokozását. A tanács ugyanis nem akarta a lámpások kedvéért fölszaggatni a korzó aszfalt-burkolatát, amely a csatornamunkálatok befejezése után ugyis egészen ujból volt lerakandó. Most, hogy a jelzett szakaszon a csatorna már be is födetett, s a felső földréteg kellőleg megüllepedett meg is kezdték az aszfaltozás s ezzel kapcsolatban az uj gázlámpások lerakásának munkálatait. A korzó ezenkivül egészen újból fásittatik is s igy e nyáron uj mezben láthajta majd a publikum e kedvencz sétahelyét.

Népháza vagy Népotthon. A két milliós ezredévi alapitvány kamataiból a közoktatásügyi ügyosztály tudvalevőleg a Lehel-téren nagyszabásu Népházat akar épiteni, amely a jobbmódu munkások kaszinója lenne. Ezzel szemben a józsefvárosi előljáróság és jótékony-egyesület azt az inditványt tették, hogy az alapitvány kamataiból a józsefvárosi szükséglakások telkén épitsenek nagyszabásu közjótékonysági intézetet foglalkoztató-műhelylyel, népkonyhával, menedékházzal és bölcsőházzal. A tanács vegyes bizottságot küldött ki, hogy vitassa meg, melyikre lenne nagyobb szükség. A vegyes bizottságot Bérczy István tanácsos elnöklésével ülést tartott, melyen hosszu vita után szavazásra került a sor. Mind a két javaslat mellett öten szavaztak, vagyis a bizottság mind a két javaslatot föntartotta. Azután elhatározták, hogy mind a két tervet rész-

A teherkocsik fékezése. Egy fővárosi szabályrendelet értelmében Budapest területén szigoruan tilos a teherkocsik fékezésénél kerékkötő láncot, szijjat és talabort használni, mert ezáltal nagy mértékben romlik az utczák burkolata. Fékezni csakis a dörzsfék alkalmazásával szabad. E rendelkezést azonban éppen nem respektálják a fuvarosok, miért is a tanács kénytelen volt szigoru intézkedéseket tenni a szabályrendelet érvényesitése tárgyában. Az összes elüljáróságok utasitást kaptak, hogy lejtőknél tilalmi táblákat állittassanak föl, a rendőrség pedig fölhivatott, hogy közegei által figyelmeztesse a rendelet megszegőit s a mező- és erdőőröknek is meghagyta a tanács, hogy minden adandó alkalomkor figyelmeztessék a fuvarosokat a kerékkötési tilalomra s az ellenszegülőket haladéktalanul jelentsék föl.

letesen tárgyalni fogják. A Népháza helyének és programmjának megállapitására meghallgatják a munkásokat is.

Titkos szerek árusitása miatt a tanács ötven korona pénzbüntetéssel sujtott egy VIII. kerületi czukrászt. Az illető ugyanis saját készitményü „köhögés elleni créme"-t hirdetett, mely az ő reklámja szerint a tüdővész ellen, ha a baj még kezdő stádiumban van, „az egyetlen biztos szer". A tiszti főorvos véleménye szerint ez a szer, noha mérges anyagokat nem is tartalmaz, mégis az egészségre nemcsak hogy nem közömbös, de határozottan ártalmasnak tekintendő. A crémet terjesztő czukrász azonkivül reklámczédulákon orvosi kérdéseket tesz fel, melyekre a páczienstnek irásban felelni kellene, mire ő megadná a vonatkozó utasitást. Az emlitett tiszti főorvosi vélemény szerint ez az eljárás kuruzslás, amitől pedig őrizkednie kell, mert különösen a hiszékeny köznép adja meg az árát, miután a rendes orvosi kezeléstől elvonatik és a kuruzsló értéktelen kotyvalékát drága pénzzel fizeti.

A Krisztina-körut rendezése. A Krisztina-körut Mikó- és Maros-utcza között fekvő utolsó szakaszának rendezése ügyében Podmaniczky Frigyes elnöklete mellett minap értekezletet tartott a kiküldött vegyesbizottság. A fővárost *Vosits Károly* tanácsos, *Fülepp* tiszti főügyész, *Heuffel* középitési igazgató és *Heltai Ferencz* bizottsági tag képviselte. Az értekezlet tulajdonképpeni feladata az volt, hogy a főváros közmunkák tanácsa által előlegezendő költségek visszatérítésére vonatkozólag oly módot állapitson meg, a mely a fővárosnak legjobban megfelel. A bizottság abban állapodott meg, hogy a főváros 1905. évtől kezdve évi 50.000 koronás részletekben fizesse vissza a főváros közmunkák tanácsának. Az ingatlantulajdonosoktól statutumszerüleg beszedendő dijak fele a közmunkatanácsot, fele pedig a fővárost illeti. A körut jelzett szakaszának földalatti létesitményeit, fásitását és kertmunkálatait egészen a főváros tartozik elkészitteni; egyéb munkálatok terheit felerészben a közmunkák tanácsa viseli. A körut nyugati oldalán terjedelmes telekkisajátitást követel a szabályozás, ami nagy anyagi teherrel járna. Erre nézve a bizottság olyan megoldást talált, mely fölöslegessé teszi a kisajátitásokat. A Mikó- és Maros-utczák közötti szakasz kiépitésével azonban még nem tekinti a bizottság befejezettnek a belső körut rendezését. Utalván arra, hogy e körut integráns részét képezi a Gellért-rakpart ama rendetlen szakasza, mely az Eskütéri hid és a Ferencz József-hid feljárója között terül el, a bizottság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ez a rész egyidejüleg rendeztessék. Végre még elkészitendőnek tartja a tervezett szerpentin utnak az Eskütéri hid feljárójába való betorkolását. A vegyes bizottság eme megállapodásait arra küldte át most a közmunkák tanácsa a fővároshoz, hogy ez alapon mihamarább tegye meg a szükséges intézkedéseket.

A kötelező fertőtlenités kiterjesztése. A fővárosi fertőtlenitő intézet által végzendő fertőtlenitésekre vonatkozó szabályrendelet tárgyalása alkalmával a tanács hozzájárult ama javaslathoz, hogy tuberkulózis eseteknél, ha a beteg meghalt vagy más lakásba költözött, a lakás fertőtlenitése kötelező legyen. Egyuttal elfogadta azt is, hogy állategészségügyi fertőtlenitéseknél s oly esetekben, mikor a deszinficiálás nem kötelező, a felek bizonyos mérsékelt dijat tartoznak fizetni a lakás s egyéb tárgyak fertőtlenitéséért. E dijakat az anyag beszerzési ára, a közremüködő közegek napidija s a fuvar költségek arányában állapitja meg a tanács. A tuberkulózis-esetekre kimondott kötelező dezinficiálás a személyzet s fuvarszaporitás czimén évi 26.000 korona kiadási többletet követel, miért is a pénzügyi bizottság fölhivatott, hogy erre nézve tárgyalásokat tartson s javaslatot tegyen a tanácsnak.

A katonai asszisztenczia költségei. 1901-ben a megáradt Rákospatak oly nagy galibát okozott a főváros patakmenti részén, hogy mentés czéljából katonai műszaki csapatok segélyét kellett igénybe venni. A katonai pontonokkal kivonult hidász katonák tettek is jó szolgálatokat a vagyonmentés körül. A belügyminiszter most felhivta leiratával a fővárost, hogy a katonai csapatok működése folytán fölmerült költségeket fizesse meg a katonai kincstárnak. A tanács fölülbirálás czéljából kiadta a katonáék számláját a VI. kerületi elüljáróságnak.

Az ingatlanok ujabb megterhelése. A tanács adóemelési javaslatai között volt a csatornajárulék fölemelését czélzó szabályrendelet is, amelyet a közgyülés azzal adott vissza a tanácsnak, mondja meg világosan, hogy a fölemelés mennyivel terheli meg az ingatlanokat. Az utasitásra a mérnöki hivatal és a műszaki számvevőség ma számszerü adatokkal világitja meg a szabályrendelet homályos pontjait. Az utolsó öt év csatorna-épitéséből vett átlagos számitás alapján kimutatják, hogy egy folyóméter csatorna költsége 17 K. 34 fill. A járulék fölemeléséből ennek alapján a következő uj terhek háramolnak az ingatlantulajdonosokra: 1. Az utczakeresztezéseken, köztereken lerakott csatorna költségét ezentul a határos ingatlanokra vetik ki felerészben, a mi a homlokzathossz minden métere után 10 korona terhet jelent. 2. A sarokházak ezentul annak a homlokzatnak a hossza után, amelynél a kapu van: az egész csatornaköltséget, a másik homlokzat után a fél költséget fizetik. A tehertöbblet az épitési költség 17 százaléka. 3. A leszálló aknák fedőlapjait egészen az ingatlantulajdonosok fizetik. A többletköltség 3—6 százalék. 4. A régi csatornák átépitése a fenti szabályzat alapján jórészt — 20 százalék többlet erejéig — szintén az ingatlanokat terheli, a fővárost csak akkor, ha az átépités 15 éven belül történnék. 5. Ha egy uttesten kettős csatornát épitenek, az ingatlantulajdonos a telek előtt elvonuló rész egész költségét viseli. — Az uj szabályrendelet értelmében tehát a fővárost csupán a felügyeleti, burkolathelyreállitási és a főgyüjtőcsatorna épitési költsége fogja terhelni. Az évi többletköltség kiszámitása ez: Öt év alatt — 1897—1902. között — 39.305 folyóméter hosszu csatornát épitettek 681.507 korona költséggel, amelyből a régi szabályzat alapján 459.927 korona térült meg. Az évi átlag tehát 136.301 korona, amelyből az ingatlan tulajdonosok $67^1/_2$ százalékot, tehát 91.985 koronát viseltek. Az uj szabályzat a terheket $31^1/_2$ százalékkal emeli, amelynek évi többlete 44.316 korona. Az uj szabályzatban végül kimondani kérik, hogy a terjedékre eső csatornaköltség a szomszéd tulajdonossal szemben — épp ugy mint más esetben — a kivetés jóváhagyásának napján váljék esedékessé.

A közmunkatanács akadékoskodása. A budai Ördögárkon át 3 uj vashidat kell épiteni, mert a mostani korhadt fahidakon veszélyes a közlekedés. A hidakra vonatkozó tervek átküldettek a közmunkák tanácsához, amely egész váratlanul akadályt görditett a hidépités elé. Nem járult hozzá a tervek kiviteléhez, mert ugy véli, hogy az Ördögárok szabályozási irányának ismerése nélkül nem szabad

fölépiteni a vashidakat. Előbb állapitsa meg a főváros a szabályozási irányt, s csak aztán vegye elő a hidépités ügyét. A főváros mérnöki hivatala most erre vonatkozólag ujabb javaslatot tett a tanácsnak. Annyiban elismeri a közmunkatanács álláspontját, hogy a szabályozási irányt tényleg jó volna mihamarabb megállapitani, de hogy a hidépités ettől tétessék függővé, azt helytelennek tartja. Kényszerítő szükség parancsolja a hidak létesitését, amelyet a szabályozási irány végleges megállapitásáig elhalasztani nem szabad. De különben is a mai helyzeten abszolute nem lenne segitve, ha a hidak a jövendőbeli árok tengelyben épülnének, mert ez időszerint elsősorban arra van égető szükség, hogy a jelenlegi árokmeder fölött legyen közlekedésre alkalmas áthidalás. Ez okból a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, hogy legalább a Julia-utczai vashidat okvetlenül most épitse meg, mert enélkül a Pasaréttel való közlekedés nagy nehézségekkel járna, ami e virágzásnak induló városrészt akadályozná a fejlődésben. A másik két hid épitésével lehet még aztán várni egyidejig, de ha a körülmények követelik, igy ezeket is a mostani szabványban kell elkésziteni.

Ünnepség egy napközi otthonban. Az Aréna-uti iskolában létesitett napközi otthon kapui márczius 31-én záródtak be s csak a tél kezdetén nyilnak meg ujra. Az otthon bezárása egy kis ünnepséggel történt. Jelen volt az iskola egész tantestületén kivül Paksy Béla iskolaszéki elnök is, akihez az egyik iskolai növendék megható beszédet intézett, köszönetet mondva társai nevében a jótéteményért, melyet nekik az emberbaráti intézmény nyujtott. Ugyanezen alkalommal az otthon vezetői érdekes kis kiállitást rendeztek azokból a papirmunkákból, melyeket az otthon növendékei készitettek.

Uj csatorna. A kelenföldi kaszinó kérelmére a tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a Lágymányos-utczai csatornázás terveit s költségvetését készitse el, mely fölhivásnak a mérnöki hivatal eleget is tett. A csatornázás költsége összesen csak 7000 koronába kerül. Közmunkák tanácsa most értesitette a fővárost, hogy e tervek ellen semmiféle kifogása nincs s igy a nyár folyamán ez a kivánsága is teljesülni fog a kelenföldieknek.

Berekedt munkálatok. Az angyalföldi tébolyda telkén levő talajvizek elvezetése czéljából szükségessé vált a Csikárok alsó szakaszának medermélyitése, mert csak igy nyernek a talajvizek lefolyást. E munkálatok kivitelét a főváros vállalta magára. A tébolyda meg is szerezte már a szükséges vizjogi engedélyt, amikor kiderült, hogy a VI. kerületi elöljáróság, mely az árokmélyitési munkálataival megbizatott, nem bir mozdulni, mert az aránylag csekély költséggel járó munkára nincs fedezet. Az elöljáróság sürgős előterjesztést tett most a tanácsnak, hogy a munkálatokra 500 korona póthitel engedélyeztessék.

KÖZGAZDASÁG

—

A Budapesti közuti vaspálya-társaság 1902. évi üzleti zárószámlájának és mérlegének adatai a következők:

Üzleti zárószámla. Bevétel: Személyszállitási bevétel saját vonalain 6,649.778 korona 87 fillér, a budapesti villamos városi vasut átszálló-forgalomból 106.154 korona 33 fillér, a Budapest-Ujpest-Rákospalotai vasut átszálló- és peage-forgalomból 84.626 korona 63 fillér, a budapestvidéki vasut hálózatán 87.718 korona 04 fillér. Aruszállitási bevételek 1366 korona 10 fillér. Kamatok 708.467 korona 03 fillér. Bérházak jövedelme és haszonbérek 280,737 korona 02 fillér. Vegyesek 182.778 korona 96 fillér. 50.162 darab Budapesti helyi érdekü vasuti részvény osztaléka 351.134 korona. 14 997 darab Budapest-Ujpest-Rákospalotai vasuti részvény osztaléka 104.979 kor. 8118 darab Budapestvidéki vasutrészvény osztaléka 48.708 korona. 17.938 drb Ferencz József földalatti vasuti részvény osztaléka 35.876. Összes bevétel 8,642.323 korona 98 fillér, hozzá az 1901. évi nyeremény-maradvány 316.786 korona 50 fillér, összesen 8,959.110 korona 48 fillér. *Kiadás:* Üzemi kiadások, központi telepek stb. 3,577.737 korona 53 fillér, a székesfőváros részesedése 275.075 korona 07 fillér, peage-illeték 2000 korona, kerületi betegpénztári járulékok 28.650 korona 03 fillér, kegydijak és segélyezések a személyzetnek 16.873 korona 91 fillér, egészségügyi szolgálat költségei 20.681 korona 60 fillér, kötvénykamatok 683.376 korona, adók és illetékek 621.377 kor. 14 fillér, tőketörlesztés 384.280 korona, a nyugdijalap és rendes tartalékalap kamatoztatása 32.804 korona 12 fillér, leirás 12.000 kor., összes kiadás 5,654.855 korona 40 fillér. Nyeremény 3,304.255 korona 08 fillér, összesen 8,959.110 korona 48 fillér. *Mérlegszámla.* Vagyon: Közuti vasuti vonalak és villamos berendezések 34,368.168 korona 67 fillér. Villamos átalakitás előtti beruházások 5,043.309 korona 96 fillér. Elömunkálatok és uj tervezések 46.425 korona 31 fillér. Készletek 420.462 kor. 96 fillér. Követelések 3,470.474 korona 54 fillér. Pénzkészlet 135.910 korona 54 fillér.

Betétek pénzintézeteknél 8,364.982 korona 44 fillér. Függő kamatok értékpapirok után 93.356 korona 63 fillér. Értékpapirok 22,264.025 korona 51 fill. Saját czimletek a tárczában 19,062.400 kor. Nyugdijalap értékpapirjai 8797 kor. Biztositéki és letéti értékpapirok 158.050 kor. Bérházak 1,472,509 kor. 03 fill. Telkek 2,028.769 kor. 96 fill, a Nádor-utcza 29., 31., 33. számu bérházak épitési számlája 2,555.780 korona 78 fill. Használaton kivül helyezett istállók és melléképületek értéke 244.184 kor. 64. fill., összesen 99,737.607 korona 88 fillér. *Teher:* Részvénytőke 40,477.800 kor. Kötvénytőke 18,000.000 k. Ferencz József-hidi vasut törlesztendő tőkéje 430.375 korona 20 fill. Társasági alapok 33,519.503 korona 76 fillér.

Az igazgatóság, felügyelő-bizottság, és választmány alapszabályszerü letéte 77.000 kor. Föl nem vett osztalék 9196 kor. 1895. évi 4 százalékos kötvények törlesztési részlete 1902-re 165.480 kor. Részvénytörlesztés előrevitel 58.800 kor. 1895. évi 4 százalékos kötvények esedékes kamatai 343.220 k. Hátralékos 4 százalékos kisorsolt kötvények 34.860 korona.

Hátralékos kisorsolt részvények 6000 korona. Személyzeti óvadékok 103.424 kor. 68 fill. Vállalkozók biztositékai 86.778 kor. 52 fill. Budapest sz.-főváros részesedése (1902 julius 1-től deczember 31-ig járó rész) 172.881 kor. 57 fill. Értékesitett és természetben fölhasznált háramlási tárgyak értéke 385.983 korona 46 fillér. Előre vitt számlák az üzemből 110.974 kor. 92 fill. Budapesti helyi érdekü vasutak részvénytársaság folyó számlája 509.104 k. 77 fillér.

Budapestvidéki villamos közuti vasut részv.-társ. folyó számlája 79.263 kor. 80 fillér. Különféle tarto-

zások 1,862.706 kor. 12 fill. Nyereség 3,304.255 kor. 08 fillér.

Összesen 99,737.607 kor. 88 fillér Az e hónap 25-én tartandó közgyülésen javaslatba fog hozatni, hogy osztalék fejében részvényenkint 28 kor., élvezeti jegyenkint pedig 18 korona fizettessék ki.

A Magyar általános kőszénbánya részvénytársulat e hó 4-én tartotta rendes évi közgyülését 46977 részvényt képviselő 16 részvényes jelenlétében *Teleki* Géza gróf elnöklésével.

Királdi *Herz* Zsigmond udvari tanácsos, vezérigazgató az igazgatóság évi jelentésének kapcsán előadta, hogy a társulat eredményes évre tekinthet vissza.

Az igazgatóság állandóan nagy gonddal folytatta különösen a tatai bányászat kiépitését és fejlesztését, mely fényesen beváltotta a hozzá füzött várakozásokat, mert az ország egyik leghatalmasabb ipartelepévé fejlődött és állandó emelkedése biztos jövőnek alapja. Az osztrák kivitelt is megtartották, habár nagy áldozatok árán és a tatai szén piaczát annyira kiterjesztették, hogy 1,532.200 métermázsával többet termeltek, mint a mult évben. A kivitelt azonban kedvezőtlenül befolyásolja a budapest—bécsi viszonylatban fönnállott közvetlen dijtételek fölmondása, mert a bizonytalan helyzet a hosszabb időre szóló szénszállitási szerződések megkötését, valamint a munkások telepitését megneheziti.

A tatai bányatelep Tatabánya néven önálló községgé alakult. Nagy gondot forditanak állandóan hazai munkások telepitésére és e czélból már eredményes kisérleteket tettek székely munkásokkal és alföldi kubikosokkal. A házi és ipari tüzelésre egyaránt kitünően beváltbrikettek gyártását lehető nagy mértékben fogják kiterjeszteni és mint különösen fontos körülményt emliti meg, hogy tatai briketjeikkel legközelebb a magyar kir. államvasutak gyorsvonatain fognak kisérletet tenni és kétségtelen, hogy a briket e czélra is be fog válni, valamint a szobafütésre eddig használt porosz szenet is pótolni fogja.

A királyi bányászat viszonyai még most sem mutatnak lényeges javulást, mig Sajószentpéteren az üzem zavartalan volt. Az esztergomi bányák a mult évvel szemben visszaesést mutatnak, mert fogyasztóik nagyobbára redukáltüzemmeldolgoznak. Ebszőnyből a mult évben 1650 vasuti kocsi meszet szállitottak el.

A folyó év kezdetén bérbevett lajtaujfalusi barnaszén bányamüvet külön részvénytársulat fogja üzemben tartani. A társulat bányáinak összes termelése a mult évben 11.778.197 métermázsa volt; az előző évi 10,715.287 métermázsával szemben, a mi 1,062.910 métermázsa emelkedést jelent. Szivák Imre dr. részvényes szólalt föl ezután és hangoztatta, hogy ily nagyjelentőségü tényekkel szemben az igazgatóság nem szorul külön köszönetnyilvánitásra, ily tények magukért beszélnek és fölhivják az illetékes körök figyelmét és megérdemlik a buzditást a jövőre.

A jelentést a közgyülés egyhangulag tudomásul vette, mire a vezérigazgató előterjesztette a mult év pénzügyi eredményét és javasolta, hogy az 1902. évi 2,147.959 korona 08 fillér bruttó nyereségből busás leirások és a tartalékok dotálása után *660.000 koronát a részvénytőke 5½ százalékos osztalékára* forditsanak, mig a fönnmaradó 349.279 korona 04 fillér, valamint a tavalyról áthozott 893 848 korona 81 fillér nyereség összegéből 600.000 korona külön tartalék képzése után fönnmaradó 293.848 korona 81 fillért, tehát 643.127 korona 85 fillért vigyék át uj számlára. A közgyülés mindezeket a javaslatokat egyhangulag elfogadta, a fölmentést az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak megadta és egyuttal kimondotta, hogy az osztalék-szelvényt a szokásos helyeken e hónap 6-tól kezdve fogják beváltani. Az igazgatóságba egyhangulag beválasztották Laurans Albertet (Páris), a felügyelő-bizottság mandátuma lejárván, megválasztattak a felügyelő-bizottságba: Sárközy Aurél, Fenyvessy Ferencz dr., Farbaky István, Simon Izidor és Mann Frigyes.

Az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság hétfőn délután tartotta a rendes évi közgyülését, Lederer Sándor lovag elnök betegsége folytán, Burchard-Bélaváry Konrád főrendiházi tag, társulati alelnök vezetése mellett. A kormány képviseletében Gyöngyössy János miniszteri tanácsos, az Adria miniszteri biztosa volt jelen. A közgyülés elé terjesztett évi jelentés szerint az 1902. üzletév, — amelynek az eredményeiben már a fölemelt alaptőke részesedik — 1,663 970 K. 43 fillér tiszta nyereséggel záródik. A jelentés kiemeli, hogy azok a várakozások, amelyeket az alaptőke fölemelésének és a hajóraj megnagyobbitásának a jövedelmezőségéhez füztek, már a lefolyt üzletévben is megvalósultak. Ez a kedvező eredmény nem csekély mértékben köszönhető annak, hogy a vállalat jelentékenyen nagyobb vitelképességü uj hajókkal rendelkezik, amilyenek: Széll Kálmán, báró Fejérváry és a többi, amelyeknek üzleti eredményei nagyon előnyösen alakulnak, továbbá annak, hogy az általános költségek összege az előző évihez képest alig emelkedett, pedig ezek a költségek az eddigi 66.000 tonna rakó-terület helyett most már mintegy 120.000 tonna rakó-területre oszlanak meg — s végül annak köszönheti, hogy a régi hajók értékét czéltudatosan, a kitüzött határidőnél előbb leirták, mintegy 2000 font sterling erejéig s ezzel elérték azt, hogy az üzleti jövedelmeket a jelenlegi hajóraj mellett sem kell lényegesen nagyobb összeggel igénybe venni, mint eddig. A viszonyokat tekintve, jogosultnak mondható az a meggyőződés, hogy a részvények jelenlegi kedvező jövedelmezősége, az uj szerződés nagyobb terhei mellett is, fönntartható lesz, annál is inkább, mert kilátás van reá, hogy a kőszén-árak kedvezőbben fognak alakulni. A hajóraj megnagyobbitásával az Adria oly magas szinvonalra jutott, hogy a hazai kereskedelemnek a tengerhajózás tekintetében támasztott összes igényeit kielégitheti s konszolidált üzleti viszonyaival lehetővé vált az, hogy számos közgazdasági érdeknek, még saját anyagi érdekei háttérbe helyezésével is támogatást nyujthatott. A lefolyt üzletév összforgalma 895.028 tonna volt, az előző évi 700.045 tonnával szemben, ami körülbelől 28 százalék emelkedést jelent. A behozatal ugyan csökkent 1746 tonnával, de a kivitel 51.400 tonnával, vagyis mintegy 21 százalékkal emelkedett, a közbeeső kikötők forgalma pedig 145.229 tonna emelkedést mutat, vagyis körülbelül 36·6 százalékot. Az uj szerződésben előirt 8 uj gőzös közül még hátralevő három uj gőzös, a „Szeged“, „Báró Fejérváry“, és a „Duna“, szolgálatba léptek és kitünően beváltak. Az elsünyedt „Buda“ helyébe a társaság 300 tonnával nagyobb vitelképességü uj hajót rendelt, amely ebben az évben már forgalomba lesz állitható. Az igazgatóság javasolja, hogy az alapszabályszerü jutalékok levonása után, a szelvényeket egyenkint 30 koronával váltsák be. A biztositó-tartalékalap az idei javadalmazással 2,550.000 koronára

emelkedik. A közgyülés a jelentést tudomásul vette s a fölmentést minden irányban megadta. A felügyelő-bizottságba beválasztották gróf Teleki Domokost, hevesi Bisicz Lajost, budai Goldberger Gyulát, Kilényi Bélát és baranyavári Ullman Emilt. A szelvényeket április hónap elsejétől kezdve, a társulat fiumei pénztáránál és Budapesten a Pesti magyar kereskedelmi banknál, Bécsben a Wiener Bankvereinnál váltják be.

Az „Első biztositó intézet katonai szolgálat esetére ő cs. és kir. fensége József főherczeg védnöksége alatt, mint szövetkezet" f. évi márczius hó 29-én tartotta meg dr. Münnich Aurél orsz. képviselő elnöklete alatt X. rendes közgyülését. A zárszámadás az intézet fönnállásának tizedik évfordulója alkalmából, utalva az elért eredményekre, konstatálja, hogy ily aránylag rövid idő alatt biztositó társaság hazánkban hasonló sikert még el nem ért, ami annál figyelemre méltóbb, miután az intézet csupán az elérési biztositással foglalkozik s ezzel is csak fiugyermekek számára. A jelentésből kitünik, hogy 1902-ben 8546 uj tag lépett be 10.156,000 korona biztositott tőkével, ugy hogy az év végén az állomány 45.481,747 korona biztositott tőkét képviselő 42,321 tag volt. A bevételek is örvendetes szaporodást mutatnak. Díjak kötvényilletékek és kamatok czimén ugyanis 2.361,208 K 81 f. vétetett be. Az árfolyamnyereség 84,788 K 50 fillérre rugott, amely összegből azonban 48,678 K 50 fillér árfolyamkülönbözeti tartalék czimén kihasittatott. A díj és egyéb tartalékok az előző évvel szemben szintén igen tetemes többletet mutatnak, amennyiben 1.681,133 K 46 fillérrel szaporodtak, úgy hogy ezzel az elmult év végével 9.699,107 K 33 f.-re emelkedtek. A régi számitási rendszerről a mostanira való átmenet folytáni különbözet ezzel teljesen törlesztve és végleg rendezve van. Ami a kiadásokat illeti, ugy 1902. folyamán esedékessé vált biztositott tőkék fejében 171 tagnak összesen 122,850 K fizettetett ki. Szerzési jutalékul 167.568 K 52 f., tehát az üzletszerzeménynek $1^1/_3\%$-ánál alig több, míg beszedési jutalékok czimén 31,135 K 83 f., tehát a dijaknak csak 1·57%-a adatott ki. A szervezési költségekből 26,888 K 05 f, a künnlévőségekből 15,395 K 42 f iratott le. A nyereség- és veszteség számla mindannak daczára 125,226 K 58 f nyereséggel zárul. A mérleg-számla 10.723,251 K 49 f vagyont tüntet fel, amely az előző évvel szemben ismét jelentékeny szaporodást jelent; ennek legnagyobb része elsőrendű jelzálogkölcsönökben és jelzálogilag biztositott értékpapirokban van elhelyezve. A közgyülésnek még tudomására hozatott, hogy az intézet ügykörét bővitendő, abba a járadékbiztositásnak egy uj alakja vétetett föl, amely czélból egy V. díjszabást léptetett az igazgatóság életbe. A közgyülés a jelentést tudomásul véve, Pildner orsz. képviselő javaslatára a választmány és igazgatóságnak, különösen azonban dr. Münnich Aurél elnöknek köszönetet és elismerést szavazott.

A „Budapesti villamos városi vasut részvénytársaság" igazgatósága, április 2-iki ülésében a tizenkettedik rendes közgyülés megtartását április hó 20-ára határozta el.

A bemutatott 1902. évi mérleg a következő adatokat tartalmazza:

Vagyon: A vasuthálózat, központi telep, kocsiállomány stb. értéke 15,329.156 kor. 38 f. Szerződésszerü óvadék a székesfővárosnál 100.000 kor. Felülvizsgálandó ujabb épitkezések és beruházások 568.231 kor. 44 f. A rendkivüli tartalékalap ingatlanai 282.450 kor. 44 f. A tartalékalapok értékpapirjai 3,781.683 kor. 80 f Tartozók 502.831 kor. 70 f. Pénztárszámla 2 295 kor. 45 f. Anyagkészlet, szén, olaj, posztó stb. 214.172 kor. 79 f. Végösszeg: 20,780.722 kor. 50 f.

Teher: 56.899 drb részvény 11,379.800 kor. 3101 drb törlesztett részvény 620.200 kor. Elsőbbségi kötvényszámla 1,901.600 kor. Törlesztett elsőbbségi kötvényszámla 98.400 kor. Rendkivüli tartalékalap 4,276.627 kor. 96 f. Forgalmi tartalékalap 223.967 kor. 65 f. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1902-ben 590.808 kor. 96 f. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1902-re 120.000 kor. Az előző évek orvoslásából hátralékos részvények 20.400 kor. Részvénytörlesztési részlet 1902-re 105.400 kor. Az előző évek sorsolásából hátralékos kötvények 2000 kor. Kötvénytörlesztési részlet 1902-re 22.000 kor. Épitési és beruházási tartalékalap 29.395 kor. 15 f. Fel nem vett osztalék 3912 kor. Nyugdijalap 166.095 kor. 70 f. Óvadékok 84.691 kor. 56 f. Követelők 250.970 kor. 10 f. Tiszta nyereség az 1902. évben 884.453 kor. 42 f. Végösszeg: 20,780.722 kor. 50 f.

A veszteség- és nyereségszámlán feltüntetett összegek a következők:

Veszteség: Forgalmi kiadások 1,524.637 kor. 41 f. Különös kiadások 404.227 kor. 98 f. Elsőbbségi kötvény kamat 76.492 kor. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 120.000 kor. A székesfőváros 2%-nyi részesedése 60.839 kor. 78 f. Részvénytörlesztési alapra 105.400 kor. Az elsőbbségi kötvények törlesztésére 22.000 kor. Nyereség 854.453 kor. 42 f. Végösszeg: 3,198.050 kor. 59 fillér.

Nyereség: Nyereség áthozat az 1901. évről 21.386 kor. 72 f. Bevételek: 3,176.663 kor. 87 f. Végösszeg: 3,198.050 kor. 59 f.

Ezen adatok alapján az igazgatóság a közgyülésnek inditványozni fogja, hogy az 1902. évi osztalékot 14 koronában állapitsa meg.

Első leánykiházasitási egylet m. sz. (Leány és fiu-biztositó intézet Budapest, VI. Terézkörut 40–42. szám. Alapittatott 1863.) Folyó évi márczius hóban 1119 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 59.014 korona 81 fillér fizettetett ki. 1903. január 1-től márczius 31-ig beirt összes jutalékrész száma 3295 és a kifizetett nászjutalék összege 167.005 korona 35 fillér.

A SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság részvényesei a **Budapesten, 1903. évi április hó 18-án délután 4 órakor**, a Magyar országos központi takarékpénztár üléstermében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. szám) megtartandó

XXXIV. rendes közgyüléshez

ezennel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadás előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. A mérleg megállapitása, határozathozatal a tiszta nyereség felosztása és kifizetése tárgyában, felmentvény az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak.
4. Három igazgatósági tagnak megválasztása.

☞ Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, részvényeiket, a le nem járt

szelvényekkel együtt, a **Magyar országos központi takarékpénztárnál** (IV., Deák Ferencz-utcza 7. szám) a társ. alapsz. 15. §-a értelmében legkésőbb bezárólag **1903. évi április hó 14-ik napjáig** letéteményezni tartoznak. Az alapszabály ugyanazon §-a értelmében megkivántatik, hogy a részvény legalább 60 nappal előbb iratott a letevő saját nevére.

Az igazgatóság jelentése a közgyülést megelőző napon a Magyar országos központi takarékpénztárnál átvehető. **Az igazgatóság.**

Hirdetmény.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság t. cz részvényesei **az 1903. évi április hó 20-ik napján délelőtti 11 órakor** a társaság helyiségeiben VII., Kertész-utcza 10. sz. a. tartandó

XII. rendes közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt indítványok.
2. Az 1902. üzleti év mérlegének és szárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megtámadása iránti indítvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó javaslat.
5. Az alaptőkének 2 millió koronával való fölemelése ujabbi 10,000 darab 200 korona névértékű részvény kibocsátása utján és az alapszabályok 7. §.-ának valamint a 25. §. g) pontjának megfelelő módositása.
6. Az alapszabályszerüleg kilépő igazgatók helyeinek betöltése iránti intézkedés.

A részvények letehetők f. évi április hó 12-ig bezárólag az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél, V., Fürdő-utcza 6. sz. a.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz: Minden részvényes jogositva van, a birtokában levő minden 25 drb társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyülésen gyakorolni. Szavazati joggal biró azon részvényesek, kik a közgyülésen személyesen, vagy helyettes által résztvenni kivánnak, kötelesek a közgyülés megtartására kitüzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyülést egybehivó hirdetményben kijelölt helyeken letenni.

20. szakasz: Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyülés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbetekintésre kitétetnek.

21. szakasz: Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyülésen; magukat egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviseltethetik. Kiskoruak, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik nem részvényesek.

Az Első magyar csavargyár részvénytársaság XIII. évi rendes közgyülését

1903. évi április hó 21-én délelőtt 10 órakor fogja **Budapesten**, a társaság helyiségeiben (V. kerület, Váczi-ut 168. szám.) megtartani, melyre a t. cz. részvényesek ezennel az alapszabályok 15-ik §-ához képest azzal a figyelmeztetéssel meghivatnak, hogy azok a részvényesek, a kik a közgyülésen, akár személyesen, akár képviselőjük által résztvenni óhajtanak, részvényeiket legalább nyolcz nappal megelőzőleg a társaság pénztáránál, vagy a „Wiener Bank-Verein“ bécsi czégnél elismervény mellett letenni tartoznak.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, s ezzel kapcsolatban az évi zárszámadások és az évi mérleg megvizsgálása s megállapitása, valamint határozathozatal a tiszta nyereség hováforditása iránt.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
4. Az igazgatóság újbóli megválasztása.
5. A felügyelő-bizottság tagjainak megválasztása.

Budapesten, 1903. április hó 3-án.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. deczember 31-én.

Vagyon: Épitmények 890,813 k. 69 fil. Gépek 748,730·70. Ingatlanok 257,804·02. Vasuti vágányzat 23,306·20. Kész áru 494,477·81. Üzemi anyagok 268,702·93. Berendezés 84,478 k. 74 fill. Szerszámok 116,178·79. Felszerelés 13,813·54. Tüzkár elleni biztositás 2857·69. Pénztár 15,444·98. Váltók 76,354·22. Bánompénz és biztositékok 69,860 k. 14 fill. Adósok 653,726·96. Összesen 3.716,520·41.

Teher: Részvénytőke: 15,000 darab teljesen befizetett részvény à K. 200 = 3.000,000·—. Hitelezők 240,107·68. Atmeneti tételek 7266·02. Tartalékalap 123.827·29. Épitmények fenntartási tartalék 33,747·42. Gépek fenntartási tartalék 66,629·91. Berendezés fenntartási tartalék 16,348·61. Vasuti vágányzat és felszerelés fenntartás 5,178·—. Nyereségáthozatal 1901. évről 15,729·84. Tiszta nyereség 1902. évben 207,686·64. Összesen 3.716,520·41.

Nyereségi és veszteségi számla 1902. évben.

Tartozik: Epitmények fenntartási tartalék-számlának alapszabályszerü 2% leirásért 17,491.15. Gépek fenntartási tartalék-számlának alapszabályszerü 5% rendkivüli leirásért 36,127·41. Berendezés fenntartási tartalék-számlának 8447 87. Vasuti vágányzat és felszerelés fenntartás-számlának 2488·39. Tartalék-számlának kétes követelésekre 87·23. Adó-számlának 72,145·68. Kamat-számlának 10,222·59. Mérleg-számlának tiszta nyereségért 223,416·48. Összesen 370,426 80.

Követel: Nyereségáthozat mult évről 15,729·84. Üzem-számlától 345,137·27. Adómentes kamat-számlától 9559·69. Összesen 370,426·80.

Budapest, 1902. deczember hó 31-én.

A könyvelésért: **Berkovits Béla** s. k.

Első Magyar Csavargyár Részvénytársaság.

Az igazgatóság:

Urban A. s. k. **Urban L.** s. k. **Dr. Kelemen** s. k. **Bernd Miksa** s. k. **Olschafsky** s. k. **Engau** s. k.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Darvai Fülöp s. k. **Wittchen** s. k. **Latzkó László** s. k.

A Magyar-franczia biztositó részvénytársaság

1903. évi április hó 15-én, délelőtt 11 órakor, tartja

rendes közgyülését

a társaság hivatalos helyiségeiben Budapesten, IV., Vigadó-tér 1. szám alatt, melyre a t. cz. részvényes urakat tisztelettel meghivjuk.

A napirend tárgyai:

1. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés az 1902-ik évi üzlet eredményéről.

2. Határozat a mérleg megállapitása, az üzleti nyereség hovátorditása, valamint az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak megadandó felmentvény iránt.

☞ Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyülésben, vagy személyesen, vagy képviselőjük által résztvenni óhajtanak, részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb f. évi április 7-ig bezárólag Budapesten, a társaság főpénztáránál, IV., Vigadó-tér 1. szám alatt letenni sziveskedjenek.

Kelt Budapesten, 1903. márczius 29-én.

Az igazgatóság.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI.**, Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. **X.**, Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. április 14. 15. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Egyszerüsitett közigazgatás.

Paródiákat manapság nem irnak a költők, hanem helyettük csinálnak az államférfiak. Csakhogy ezek nem annyira kaczagtatók, mint inkább siralmasak. Ilyen paródiává sikerült többek közremüködése mellett átváltoztatni a főváros autonomiáját. A mi önkormányzati joga megmaradt a fővárosnak, az csak arra való, hogy kuszáltabbá tegye az adminisztrácziót és teret engedjen a helyi nepotizmusnak.

A főváros közigazgatása az uj alkotmányos éra kezdete óta nyögte a kormányhatalom befolyását, de a végső kenetet az 1901-iki XX-ik törvényczikktől kapta meg. Ez az a famózus törvény, mely a közigazgatás egyszerüsitését czélozta. A laikusok, kik nem tudják, hogy a pokolba vezető ut is jó szándékkal van kövezve, a javaslat megszületését hozsannával üdvözölték, a hozzáértők és érdekeltek ellenben a javaslatnak törvénynyé válta után fogaikat csikorgatják az „egyszerüsités“ miatt.

Nézzük csak, mi volt a czélja a törvénynek?

Erre a kérdésre a miniszterelnök a javaslat tárgyalásakor igy felelt: „A javaslat czélja azt a tulságos irásbeliséget, sok irást, irka-firkát, bonyolult, összezavart, összekuszált eljárási rendszert, mely közigazgatásunkban meghonosult, egyszerüsiteni. Nézzük, hogy mi történt 1867. óta? Akkor a közigazgatás ismét az önkormányzatra lett bizva, s rá lett ruházva az állami közigazgatás közvetitése is egy primitiv szerkezetben. Hozatott azután a törvényeknek egész serege, melyeket a központi kormány vezetése és ujjmutatása alapján kellett künn végrehajtani, anélkül, hogy ennek a közigazgatásnak a szervezetéről s eljárásáról másként, mint szaggatott rendeletekkel usuális módon, vagy helybelileg kifejlett szokások szerint intézkedtünk volna. Azért is az országnak rég hangoztatott kivánsága, hogy a közigazgatást reformálni kell. A reformot az állami közigazgatás elve alapján akarjuk, de az igazi *önkormányzat* szellemének s tartalmának *megőrzésével*. Ezen az alapelven fogjuk javaslatba hozni a nagy reformot. A mostani javaslat főczélja a javitás.“

Ime, ez a *szó*. Lássuk, mi a *tett?* Hogyan vált egyszerübbé az adminisztráczió? Nehány példával illusztráljuk, hogy a gyakorlatban mily formát öltött az „önkormányzat szellemében“ eszközölt egyszerüsités.

A törvény alapján kibocsátott miniszteri rendelet megengedi, hogy a tanács határozatai is megfelebbezhetők. Előfordult, hogy a tanács pályázat utján kiadta a Rókus-kórház óráinak rendben tartását. Az egyik pályázó, akinek ajánlata mellőzve lett és pedig beigazolt megbizhatatlansága miatt, a döntést megfelebbezte. A törvény szerint a felsőbb fórum határozatáig nem volna szabad a munkát effektuáltatni.

Ámde az órák tudvalevőleg akkor mondják fel a szolgálatot, amikor nekik tetszik, s javitásukkal nem lehet várni addig, mig a pályázatra vonatkozó akták megjárják a

felsőbb forumokat. A polgármester kénytelen volt saját felelősségére és veszélyére intézkedni, kitéve magát egy esetleges fegyelmi vizsgálatnak a törvény be nem tartása miatt. Sőt az is megtörténhetett volna, hogyha a tanácsi döntés helyben nem hagyatik, neki kell a saját zsebéből megfizetni a reparálási költségeket. A felebbezés lehetősége a legnagyobb zavarokat idézheti elő. Nem abszurdum-e, hogy a tanács a sürgős munkálatokat is függőben hagyassa, ha valamely pályázó bosszúból, vagy csupán a heccz kedvéért felebbezést nyujt be a pályázat odaitélése ellen? Ily körülmények között mindig meg lehet akasztani a legsürgősebb munkálatok végrehajtását is. A tanács például hiába biz meg valakit pályázat utján egy városi épület tetőzetének kijavitásával, a felebbezés következtében nem lehet a munkát megkezdetni, s megérhetjük, hogy még a felsőbb döntés megérkezik, az eső a megromlott tetőzeten keresztül becsurog az épület szobáiba. És aztán mennyi irka-firkát okoz és időt rabol egy ilyen felebbezés! Iktatni kell, szignálni az ügyosztályra, a tanácsban határozatot hozni, mely a tanács álláspontját kifejti, előadni a közgyülésen, elkésziteni a közgyülési határozatot, ezt ujra iktatni, ujra szignálni az ügyosztályra, lemásoltatni a felebbező fél számára . . . Ez a Széll Kálmán egyszerüsitési rendszere!

Kell-e bizonyitgatnunk, hogy másfajta reformra szorul az adminisztráczió és a közérdek megköveteli, hogy tágabb jogkör biztositassék a főváros hatósági szerveinek. A felelősség kimondása mellett lehetővé kell tenni a tanácsnak, hogy a sürgős intézkedéseket haladéktalanul végrehajtassa.

Azt is helytelen és némikép szégyenletes állapotnak kell tartanunk, hogy Budapest polgármestere nem rendelkezik ugynevezett „dispositionsfond“ fölött. Nemrég előfordult, hogy külföldi vendégek tiszteletére hirtelen bankettet kellett volna adni, s a polgármester nem intézkedhetett, mert nem volt idő a tanács összehivásához; neki pedig ily czélokra nincs rendelkezési alapja. Bécsben már régóta belátták, hogy a polgármestereket fel kell hatalmazni diszkrecionális joggal és ha jól emlékszünk, különkülön 12,000 korona áll rendelkezésükre. Illő volna, ha Budapest polgármestere is disponálhatna legalább tizezer korona fölött. Ha majd a fővárosi törvény revizióján tanácskozni fognak, az autonomia tágitása mellett erről se feledkezzenek meg a főváros képviselői.

A magyar iskolahajó.

Mindig kellemetlen szembeszállani olyan eszmével, melyet, a nemzeti lelkesedés vett szárnyaira, de ezuttal még se fojthatjuk magunkba ama meggyőződésünket, hogy a magyar iskolahajó megépitésének ügye helytelen mederbe tereltetett.

Tavaly őszszel penditette meg a magyar hajóegyesület, hogy épittessék vagy szereztessék be egy vitorláshajó, amelyen a tengerészeti pályára készülő magyar ifjak gyakorlati kiképzésben részesüljenek. Kétségtelen, hogy iskolahajóra szüksége van minden államnak, amely saját tengerészettel bir. Szükségünk van nekünk is, noha kereskedelmi tengerészetünk jelentéktelen és tapasztalati tények bizonyitják, hogy a magyar faj abszolute nem tudja megszokni a tengert. Ezt nem kell röstelnünk. De ha kizártnak vesszük is, hogy a magyar fiúkból nagyobb számmal váljanak *hivatásos* tengerészek — (kalandos hajlamú vállalkozó, aki nehány évig kibirja a szolgálatot, mindig fog akadni) — ez még sem tarthat vissza bennünket attól, hogy iskolahajót ne bocsássunk az ifjak kiképzésének czéljára.

Ámde nem a városok és nem a társadalom feladata, hogy a hajó költségeit előteremtse. Erről magának az *államnak kell gondoskodnia*, mert a tengerészet fejlesztése állami érdek.

Elég sajnálatos, hogy az állam már annyi sok teendőt áthárított a társadalomra, hogy ez utóbbi szinte roskadozik az önként magára vállalt terhek alatt. De hogy a társadalom adjon a kereskedelmi kormánynak egy hajót: az már több a soknál, az a komikum határát érinti.

Amidőn tavaly megindult a gyüjtés az iskolahajó czéljaira, előre láttuk a fiaszkót. Egy kellőleg felszerelt vitorláshajó legalább 150,000 koronába kerül. Ennyit a közönség, amelyet minden nap és minden oldalról igénybe vesznek, képtelen összeadni. Nekünk nincsenek olyan milliárdosaink, mint az Egyesült-Államoknak, s olyan milliomosaink, mint Franczia- és Németországnak, kik százezreket és milliókat adnak közczélokra. Magyarországon ezer koronás adomány már föltünést kelt és megénekeltetik a lapokban. Az iskolahajó mellett egy hazafias napilap a legnagyobb agitácziót fejtette ki és ennek daczára mindmostanáig nem gyült be több 25 vagy 30.000 koronánál. A lelkes czikkeknek tulajdonitjuk, hogy a törvényhatóságok is megkezdték az adako-

zást, s egyebek közt Budapest közgazdasági bizottsága elhatározta, hogy 2000 korona megszavazását fogja ajánlani a közgyülésnek.

A bizottság intenciója épp oly nemes, mint az egyes adakozóké, s mint azé az ujságé, mely az iskolahajó zászlóját legbuzgóbban lobogtatja, de ismételjük, hogy egyrészt csalódásban ringatják magukat, másrészt helytelen dolgot müvelnek. Csalódnak abban, hogy a szükséges pénzt összeszedhetik, helytelen dolgot müvelnek pedig az által, hogy az állam kötelességét magukra vállalják.

Pénzbeli hozzájárulás helyett irjon fel a főváros és a többi törvényhatóság a kormányhoz, hogy szerezzen be egy iskolahajót. Ha az állam tud közel 2 millió szubvenciót adni a hajóstársaságoknak, talán csak marad még 150.000 koronája egy iskolahajóra is.

A megvádolt főváros.

A magyar gyárosok szövetsége még tavaly panaszt tett a kereskedelmi miniszternél a főváros tanácsa ellen s azzal vádolta, hogy a magyar ipar mellőzésével külföldi czégeket részesit előnyben. E panaszra okot a főváros gépeihez szükséges olaj szállitására megtartott nyilvános árverés eredménye adott a gyáraknak, amikor is a Kind és Herglotz osztrák olajgyártó czég nyerte el a szállitások nagy részét.

A kereskedelmi miniszter e panasz folytán magyarázatot kért s kapott is a fővárostól. Hogy külföldi czég ajánlatát kellett elfogadni, annak tisztán a magyar olajipar élhetetlensége volt az oka. Az árlejtés megtartása előtt egy évvel kibocsájtotta volt már a tanács a pályázati hirdetményt, amelynek föltételei között világosan ki volt téve, hogy az olajoknak mily vegy-alkatrészeket kell tartalmazniok, ugyszintén kifejezést nyert az a föltétel is, hogy a pályázók a versenyre bocsájtott olajmintákat előzetesen kémiai és mechanikai szempontból megvizsgáltatni s az erről szóló bizonylatot becsatolni tartoznak. A nyolcz pályázó közül csak kettő felelt meg e föltételeknek és pedig a magyarországi *Derneuer* czég, amely el is nyerte a kenőolaj szállitását, továbbá az osztrák Kind és Herglotz czég. Igy természetesen el kellett fogadni ez utóbbi czég ajánlatát és pedig a magyar konkurensek rovására.

A kereskedelmi miniszter el is fogadta e magyarázatot s igy a dolog már feledésbe is ment volna, ha egy budapesti olajgyártó czég azt ujabban föl nem eleveniti. A Csáky és Társa czég terjedelmes memorandumot intézett az országos iparegyesülethez, amelyben ugyancsak az emlitett olajszállitás esetéből kifolyólag ismételten hazafiatlansággal, s a magyar ipar elnyomásával vádolja a fővárost. Azt kivánja, hogy visszaállittassék a régi szokás, amikor ugyanis minden gyár tetszése szerinti olajjal pályázhatott. A tanács ama követelését, hogy az olajok előirt recept szerinti vegyi összetételekből álljanak, a panaszos czég oly zaklatásnak minősiti, amelyet a magyar ipar már a költséges volta miatt sem bir meg.

Ez ujabb igazságtalan támadás folytán most tette meg jelentését *Vosits* Károly tanácsnok a polgármesterhez. Világosan kimondotta, hogy a vádak merőben alaptalanok s hogy nincs egyéb czéljuk a reklám hajhászatnál. A pályázat teljesen nyilt volt, abban bárki részt vehett s ha a magyar olajiparosok eleget tettek volna a kivánt feltételeknek, ugy bizonyára nem részesültek volna mellőzésben. A fővárosnak elvégre is jogában van olyan árut követelni a szállitótól, amilyen leginkább megfelel a czéljainak. Hogy az árlejtési föltételekben kikötött követelmények sérthetik-e az iparosok érdekeit, arra nézve kéri Vosits tanácsos kihallgatni ama szakértőket, akik a szükséges olajok vegyi összetételeit annak idejében megállapitották és pedig a technológiai intézet olajkészitő osztályának vezetőjét, Kájlinger vizvezetéki igazgatót, Baló Mátyást a fővárosi vegyészeti intézet igazgatóját. Végül fölkéri a polgármestert, hogy védelmezze meg a fővárost a hasonló alaptalan támadásokkal szemben s az országos iparegyesület közvetitésével szólitsa föl a vállalkozó czéget, hogy reklámot czélzó okvetetlenkedésével a jövőben hagyjon föl.

A községi választás.

Ezen a héten, csütörtök reggel megkezdődik a községi választók összeirása és a munka eltart április 24-ig. Tehát nyolcz napon át van alkalma a főváros választóképes polgárainak fölvétetni magokat a névjegyzékbe. Az igazoló-választmány helyesen járt el, midőn legutóbb tartott ülésén kimondotta, hogy községi választónak azt is föl kell venni, aki nincs benne az országgyülési választóknak 1903. évre érvényes névjegyzékében, ha a küldöttség előtt választói minőségét igazolni képes.

A választói küldöttségek az emlitett határnapokon belül az egyes kerületek előljárósági épületében fogják végezni az összeirást, kivéve a Belvárosban, amelynek összeiró küldöttsége a *központi városházán* lesz. Az összeiró küldöttségek a következők:

I. kerület. Elnök: dr. Áldássy Antal, helyettes elnök: Drágon János, rendes tagok: Kertscher István, dr. Klasz Pál, Mauks János, póttagok: Petri Ottó, Stolcz István, Hegedüs Lajos.

II. kerület. Elnök: Ott Lajos, helyettes elnök: Lindmayer Ferencz, rendes tagok: Laupmann József, dr. Petsits Márk, Szabó M. Ferencz, póttagok: dr. Ernyei Mór, Jencs Vilmos, dr. Mészáros József.

III. kerület. Elnök: Gebhard József, helyettes elnök: Zboray Gyula, rendes tagok: Berger Ármin, Birkl István, Günther Béla, póttagok: Szabó József, Svarczmann Lajos, Ruh Géza.

IV. kerület. Elnök: Frievaldszky Sándor, helyt. elnök: Hegedüs Károly, rendes tagok: Ernyei Gyula, Kunz Jenő, Véri Károly, póttagok: Kőváry Ármin, Némai Antal, Rakovszky Géza.

V. kerület. Elnök: Hüttl Tivadar, helyettes elnök: Sreyer Jakab, rendes tagok: dr. Bródy Samu, Fleischl Sándor, Linczer Imre, póttagok: Beck Dénes, dr. Glücksal Samu, dr. Zsigmondy Jenő.

VI. kerület. Első küldöttség: elnök: Wolfner József, helyettes: dr. Leitner Adolf, rendes tagok: Koch József, Romeiser Béla, Sümegi Vilmos, póttagok: Beck Géza, Kardhordó Árpád, dr. Vilheim Adolf. Második küldöttség: elnök: dr. Vázsonyi Vilmos, helyettes: Kunz Ferencz, rendes tagok: Kertész Tódor, Svarcz Antal, Vielwenig Jakab, póttagok: dr. Polacsek Sándor, Rigócz Kálmán, dr. Rózsa Félix.

VII. kerület. Elnök: Paksy Béla, helyettes: Popper Mór, rendes tagok: Nessi Gyula, Svarcz Simon, Szabó János, póttagok: Dósa Kálmán, Salgó József, Senyei Ferencz.

VIII. kerület. Elnök: dr. Kiss József, helyettes: Seenger Béla, rendes tagok: dr. Ebner János, Simonovics Béla, Veinszeisz Lajos, póttagok: dr. Földes Árpád, Pórszász Gyula, Groszman Miksa.

XI. kerület. Elnök: dr. Springer Ferencz, helyettes: Horváth József, rendes tagok: dr. Hecht Ernő, Horváth Lajos, Kleineisel Jakab, póttagok: Ehrlich Manó, Gráf József, Schreil János.

X. kerület. Elnök: Horváth A. János, helyettes: Hindy Kálmán, rendes tagok: Burgh Ferencz, Hofhauser Gyula, Veres Alajos, póttagok: Fáczáni István, Megyeri Géza, Rábolt Antal.

Milyen egy budapesti „világfürdő“?

Az Artézi-fürdőt ismételten emlegették, mint leendő világfürdőt. Azt hiszem, hogy ez a *kilenczedik* budapesti világfürdő. Szomorú tapasztalatok árán arról kellett meggyőződnöm, hogy az Artézi a legvilágibb. Olyan állapotok, mint ott, sehol a világon nincsenek, beleértve Középső-Afrikának és Ausztráliának fel nem fedezett részeit.

Orvosom ajánlotta a fürdőt dús kéntartalmánál fogva. Kimentem reggeli 8 órakor, s megvettem hatvan fillérért jegyemet a közös fürdőbe. A szolga egy számot nyomott a kezembe: a 112-es számot. Megkérdeztem, hogy mikor kerül rám a sor?

— Azt a jó Isten tudja! — mondotta aránylag elég udvarias hangon.

Mikor ezt a kérdést déli 11 órakor megismételtem, aránylag fogyó udvariassággal, csak annyit felelt:

— Várjon!

Délutáni 1 órakor már feleletre sem méltatott, s mikor erősebben resoniroztam, azzal a jó tanáccsal szolgált, hogy ne beszéljek olyan sokat, hanem váltsak egy külön fürdőkabint, s ne smucigoskodjam.

Hogy mit végeztem: nem tartozik ide. Elvégre nem a szolgáról van szó, a ki folytonos zaklatásnak van kitéve az ott uralkodó állapotok miatt. Beszéljünk inkább ezekről az állapotokról . . .

Az Artézi-fürdő közös medenczéjében hétköznapokon is 120—130 ember fürdik, s van 14 öltöző kabin. Egy szűk, kurta, alig 7 lépésnyi folyosón kell az embereknek egymást tolva-lökdösve várakozni, mig egészségének és testi épségének nyilvánvaló veszedelmével öltöző kabinba jut.

E rettenetes állapotban már ki is fejlődött egy különös jogállapot. A fürdőzni óhajtók, a szűk folyosón vetkőznek, s a kabinok ajtóira aggatják ruháikat. A ki ezt nem látta és nem szagolta, az még mindig abban a naiv hitben él, hogy a disznóól a legrondább hely.

A szemérem és a jóizlés egyaránt tiltja, hogy ezeknek az állapoknak tüzetes leirását adjuk. Szerencsének kell tartanunk, hogy külföldi ember nem igen fordul meg ott, mert különben nem villogó, hanem más gatyákról olvasnánk rémes leirásokat a külföldi ujságokban.

Szerencse az is, hogy az Artézi-fürdő a fővárosé. Mert ha magántulajdon lenne, már rég becsukták volna *közszemérem* és *közegészségügyi kihágás* czimén.

Igy azonban nem csukják be. Sőt, fájdalom, azokat sem, kik ezeket az állapotokat megteremtették és türik.

Nagy csapásnak kell tehát tekintenünk, hogy a fővárosi tanács tagjai nem köszvényesek, hogy nincsenek ráutalva az Artézi-fürdőre. Mert ha ők kényszerülnének használni, s valamelyik polgármester (fő-, közép- vagy al-) mind fürdő vendég jelennék meg, akkor talán a fővárosi közönség is emberszámba vétetnék.

De hol a rendőrség, az erélyes, a tömegtipró? Mért nem néz széjjel azon a tömegen, melyet egy szükfolyosóba szoritanak piszok és rondaság közé, hogy ott — egészségét ápolja!?

Az ó-budai plebános választás.

Négy városatyának az ó-budai plebános választás ellen beadott felebbezése napirendre hozta azt a kérdést: résztvehetnek-e a plebános választásban nem katholikus hivők is? A felebbezés élénk megütközést keltett első sorban Ó-Budán, s a többi kerületek képviselői is úgy vélekednek, hogy a *jelen esetben* nem volt időszerü a kérdés fölvetése. Joggal-e vagy jogtalanul — nem tudjuk, — az a nézet van elterjedve a törvényhatósági-bizottság tagjai között, hogy felekezeti elfogultság sugallta a fölebbezést. Ha ez tény volna, kötelessége mindannyiunknak szembeszállani vele és meggátolni, hogy a főváros közéletében felekezeti szempontok érvényesülhessenek. Azonban nincs kizárva, hogy a felebbezőket

csak *elvi* szempont vezette és minden animózitás nélkül tettek lépést egy döntő és a jövő, illetőleg irányadó határozat provokálására.

A katholikus álláspont mellettük van. Az egyházjog katholikus magyarázói szerint a városok kegyuri joga az apostoli király legfőbb patronátusi jogából származik, s ebből deriválják, hogy a király, mint a katholikus egyház jogainak legfőbb külső őre nem akarhat kegyuri jogokat adni vagy engedélyezni a katholikus egyházon kivül álló, azzal ellentétes és esetleg ellenséges álláspontot elfoglaló más vallásuaknak. A régibb királyi adománylevelekben azonban nincs kikötve, hogy a plebános választásoknál csakis katholikusok szavazhatnak. Ennek magyarázatául elfogadható az a körülmény, hogy akkoriban a katholikus vallás volt az *államvallás* és senkinek még az álmában sem jutott eszébe, hogy más felekezetbeliek beavatkozni akarnának a katholikusok egyházi ügyeibe. Később azonban világosan kikötötték egyes adománylevelekben, s ekkép intézkedett József császár türelmi pátense is. Kontroversia már a 18-ik század végén, 1799-ben felmerült, a beszterczebányai plebános választásnál, amikor is a király úgy döntött, hogy csak a katholikusok szavazhatnak. Igy határoztak 1876-ban a soproni, 1883-ban a komáromi, 1896-ban a békés csabai és legutóbb az eperjesi plebános választásnál. Tudunk azonban eseteket, a midőn egyes uradalmak patronátusi joga az uradalommal együtt nem katholikus kézre jutott és annak gyakorlása ellen még egyházi részről sem emeltetett kifogás A fentebb felsorolt döntések azonban azt igazolják, hogy a városok kegyuri jogaiban a kultuszminiszter, illetőleg a király nem akarják részeltetni a más vallásbelieket.

A főváros nem katholikus városatyái ezekkel szemben azt vitatják, hogy joguk van a kegyuri jogok gyakorlásához, mert a főváros kegyuri jogainak terheit Budapest minden polgára valláskülönbség nélkül viseli. Ez az érv azonban nem döntő, mert tudjuk, hogy a városok a regálejogokat és a jövedékeket kapták a patronátussal járó költségek fedezésére. A felebbezésnek amaz állitásával szemben pedig, hogy az ó-budai plebános a megválasztást a nem katholikus szavazók nagy számának köszönhette, utalnak arra, hogy a szavazás titkos volt, s így nincs kizárva, hogy a nem katholikusok szavazata másra esett, mint a ki a többséget tényleg elnyerte.

Nézetünk szerint a felebbezés ezen argumentuma teljesen fölösleges. Itt csak azt kell végérvényesen kimondani, hogy más vallásbeli szavazhat-e vagy nem?

Mi azt az álláspontot foglaljuk el, hogy csak katholikusok vegyenek részt a plebános választásban. Ez némikép az illendőség kérdése is. Református, evangelikus és izraelita — ha csak Rechthaberei-on lovagolni nem akar — ne avatkozzék a katholikusok ügyeibe. Bizzák egészen a katholikusokra, hogy kit akarnak plebánosuknak megválasztani, nekik úgy sem lesz dolguk vele. Még ha föltétlen joguk is volna a beleavatkozásra, akkor sem kellene azzal élniök.

De ez a jog fölöttébb kérdéses. Óhajtjuk, hogy a kultuszminiszter egyszer és mindenkorra végét vesse a bizonytalanságnak és elrendelje, hogy jövőre más felekezetbeliek ne vehessenek részt a kath. plebánosok választásában.

Szabadalmazott uzsora.

Amit a fővárosban gombamódra elszaporodott korona-hitelszövetkezetek müvelnek, az egyenesen fölháboritó. A legszemérmetlenebb kizsákmányolás áldozataivá lesznek azok, kik egy meggondolatlan vagy kétségbeesett pillanatban arra határozták el magokat, hogy egy ilyen szövetkezethez forduljanak kölcsönért. A közönséges uzsorás ellen van módja az utólagos védekezésnek vagy megtorlásnak, a hitelszövetkezeteket azonban a törvény védi. Az a boldogtalan adós, kinek nyakára egy ilyen szövetkezet hurkot vetett, hasztalan tiltakozik kifosztása és tönkretétele ellen. A direktor urak előkelő nyugalommal ráütnek az alapszabályokra és megmutatják az álmélkodó félnek, hogy a budapesti kereskedelmi törvényszék fölhatalmazta őket a szövetkezeti uzsoráskodásra.

Hogy megvilágositsuk, mikép bánnak el a felekkel a heti befizetéses szövetkezetek, adjuk az alábbi hozzánk intézett levelet:

„A mult év nyarán meg voltam szorulva, s egy ismerősöm azt ajánlotta, hogy forduljak egy hitelszövetkezethez. Miután két prima kezessel aláirattam a 300 koronás váltót és a kötelezvényt, a szövetkezet pénztára kegyes volt kifizetni nekem 208 mond kétszáznyolcz koronát. Miután a pénztárnok látta, hogy ájulás környékez, lekötelező nyájassággal megmagyarázta, hogy a levont 92 koronából 62 korona javamra iratik, mint befizetés két részjegyemre, a többi pedig fölmegy beiratási, kezelési, informálási, posta és irodaköltségekre. A pénz nagyon kellett, nem dobhattam vissza a mosolygós urnak, hanem magamban káromkodva eltávoztam. Mielőtt az irodából kiléptem volna, a titkár arról is fölvilágositott, hogy a 62 korona után, amelyet levontak, késedelmi kamatot is számitottak és pedig január 1-éig visszamenőleg.

— Hogyan vehetnek önök késedelmi kamatot januártól augusztusig, amikor én csak ma, augusztus 2-án lettem a szövetkezet tagja? — kérdém meglepetve.

— Az alapszabályok intézkednek igy!

— És mennyi a késedelmi kamat?

— Minden forint után minden hétre 1 krajczár.

Tudják-e, kérem, hányas perczent ez? Nem kevesebb, mint 52%! Már akkor furcsákat kezdtem gondolni a kereskedelmi törvényszék felől, mely ezt

az alapszabályt helybenhagyta, de az igazi meglepetés csak később következett. Eltelt négy hónap és kamatot kellett fizetnem a kölcsön után. A nyájas pénztárnok kiszámitotta, hogy 8% jár rendes kamat czimén, ami 300 korona után 4 hóra 8 korona, azonkivül 3 korona kezelési költség és 60 fillér postaportó. A két utóbbi tétel ellen fölszólaltam, mert semmiféle postai értesitést nem kaptam és mert abban a nézetben voltam, hogy a kezelés költségeihez semmi közöm nincs. A titkár azonban felvilágositott, hogy ezek is az alapszabályokban gyökereznek.

A legszebb azonban az, hogy ámbár minden héten befizetek 2 koronát, vagyis már eddig beadtam 160 frtot, a szövetkezet állandóan 300 korona után szedi a 8-as kamatot és 4 havonként a 3 kor. kezelési költséget. És ezt fogja *tenni 4 teljes éven át!* Ha beszüntetném a tagsági dijak befizetését pro primo elveszteném az eddigi befizetett összeget és bepörösitenék az egész 300 korona tartozást. Négy éven belül türnöm kell, hogy nyúzzák a bőrömet mindenféle titulus alatt és fizessek a kölcsönösszeg után *30 perczentre rugó* kamatot. Menekvés nincs, mert a biróságok a szövetkezetek pártján állanak.“

Ezek után kérdezzük a budapesti kereskedelmi törvényszéket, hogyan hagyhatta helybe azokat az alapszabályokat, amelyekre támaszkodva ily rettenetes uzsoráskodást lehet üzni? Ha elnézésből történt, haladéktalanul intézkedni kell a revizió iránt. Leghelyesebb volna, ha az igazságügyminiszterium a törvényszék valamelyik tagját miniszteri biztosként kiküldené a korona szövetkezetek ügykezelésének megvizsgálására. A szakértői és lelkiismeretes vizsgálat nemcsak azt fogja megállapitani, hogy a főváros kispolgárai szervezett uzsorásbandák kezeiben vannak, hanem az is kifog derülni, hogy a szövetkezetek pénzét és jövedelmeit nehány gründoló direktor dugja zsebre.

Berele Hay és a többi hirhedt uzsorás mintaszerü emberbarátok ezekhez a szövetkezetekhez képest, melyeket meg kell rendszabályozni, hogy a szövetkezeti eszmét végleg ne diszkreditálják.

A Gellérthegy jövője.

A fővárost váratlan meglepetés érte. Egy angol társaság meg akarja vásárolni a Sáros-fürdőt, hogy a Gellérthegy belevonásával hatalmas fürdőtelepet létesitsen. A konzorcium elnöke már a terveket is bemutatta, s tudatta a polgármesterrel, hogy ha a társasággal hajlandók a tárgyalásokat megkezdeni, azonnal leteszi a szükséges biztositékot.

Az ajánlat csábitó. A főváros jelenlegi viszonyai között örömmel kell üdvözölnünk az angolok vállalkozását, amely meg fogja valósitani azt, amire nálunk eddig nem volt pénz, sőt belátható időn belül nem is lesz. Február elején panaszoltuk el egyik czikkünkben, hogy a Gellérthegy, minden természeti szépsége ellenére, ma úgy tünik fel, mint egy óriási szemölcs a főváros ábrázatán. Azt is megirtuk, hogy szükös pénzviszonyaink miatt a müvészi szempontból nagyarányú alkotásokról — a Gellérthegyi Pantheonról vagy Árpád lovasszobráról — le kell mondanunk és meg kell elégednünk azzal, hogy legalább a közönség hasznára és kedvtelésére rendezik a Gellérthegyet.

Az angolok terve nemcsak az utóbbi óhajt valósitja meg, hanem óriásit fog lenditeni Budapest fürdőügyén és egyuttal az idegenforgalmon is. Tudvalevő, hogy a főváros elhatározta a Sáros-fürdő kiépitését, ámde az angol konzorcium és a főváros tervei közt olyan a különbség, mint egy falusi szatócs és egy nagykereskedő között. A főváros csak arra számitott, hogy a budapesti közönség mérsékelt igényeinek feleljen meg az uj fürdő, az angolok ellenben ide akarják csődíteni az idegeneket és erre való tekintettel nagyszabású épitkezésekre és befektetésekre hajlandók. Valóban kár, hogy már tiz vagy husz év előtt nem akadt ilyen vállalkozó; Budapest ma a kontinens leglátogatottabb fürdőtelepe volna.

A tervek szerint a Sáros-fürdő forrása fölött hatalmas négyemeletes szállót épitenének óriási fürdőteleppel. A fürdőtelepet különösen nap- és levegő-fürdőre rendezik be. A szállóból egy zárt folyosó áthidalva az uttestet, egy kisebb kioszkba vezet, a mely egyuttal a Gellérthegyre közlekedő sikló végállomása lesz. A kioszk a Gellérthegy délnyugoti lábánál lenne, a Kerkápolyi-féle alapitvány telkén, a melyet a vállalat szintén meg akar vásárolni. A hegy délnyugati oldalát *pálmakertté* kivánják átalakitani, kilátókkal, kioszkkal. A hegy lankás részén nagyszabású *sporttelepet* rendeznek be s a vállalat gondoskodnék arról, hogy nagy *sport-versenyek* legyenek a telepen. A nagy angol parkban családok számára kisebb *villákat* terveznek. A sikló a Sáros-fürdőtől a hegytetőre viszi a közönséget. A tetőn a citadella helyén nagy *üdülő palotát* épitenek. Fölviszik a Sáros-fürdő vizét is és *ivócsarnokot* rendeznek be. Abban az épületben lenne a nagyarányú hangverseny-terem, a társalgó-termek s a vendéglő. Az épület hatalmas *téli kertet* zár körül. Az épületből fedett arkádos csarnok vezet egy másik épületbe, a *szinházba* és *mulatóhelyre*. Az arkádos csarnokot bazárokkal telepitenék be.

A társaság a Rudas-fürdőt is bérbe akarja venni s akkor a két fürdőt a hegyoldalban vágott *árkádos folyosó* kötné össze. A társaság azt jelentette még a polgármesternek, hogy a vállalatban részt venne a Cook utazási vállalat s a hálókocsi-társaság is. A Cook-vállalat már kijelentette, hogy Londonból ugyanazért az összegért hozza Budapestre a közönséget, a mennyiért Aachenbe viszi. A társaság ugyanis főleg angol közönségre számit.

Kérjük a tanácsot, hogy ezuttal ne teketoriázzék sokat, hanem kövessen el mindent, hogy az

angol társasággal mielőbb létrejöjjön a végleges megállapodás. A külföldiek hozzá vannak szokva a gyors intézkedésekhez. Jelszavuk: time is money. Az ajánlatot tehát nem szabad elhevertetni a különböző bizottságoknál, hanem egy-kettőre tárgyalják le minden forumon és a kész megállapodást terjesszék a közgyülés elé. A főváros hatóságát a közönség méltán kárhoztatni fogja, ha az esetleges huzavona miatt az ajánlattevők visszavonulnak.

*

E sorok nyomdába kerülte után értesülünk, hogy az angol konzorcium tervekkel rendelkezik ugyan, de pénzzel nem. Hát ez fölöttébb nagy baj. De ha a konzorcium nem is tud tőkét összehozni, ajánlatukat annak jeléül tekinthetjük, hogy a küldföld már fölismerte, mily természeti kincsekkel bir a főváros.

De volna-e lehetséges, hogy saját pénzintézeteink befolyásos vezető férfiai hozzák össze a szükséges tőkét akár idehaza, akár a külföldön?

A fővárosi törvény reviziója.

II.

A mult alkalommal kifejtettem azokat a főszempontokat, melyek a fővárosi törvény sürgős revizióját indokolják, s röviden utaltam azon fő irányelvekre, melyeknek a reform megalkotásánál dominálniok kell.

Akkor felvetett irányelveimet vizsgálni óhajtom most, több olyan főfontosságu kérdésben, melyeknek minkénti eldöntésétől függ voltaképen az egész reformnak a jellege. Ezen alkalommal a *közönségnek az administraczió szervi megalakitásában való részvételével* kivánok foglalkozni, mely témára vonatkozólag a „Magyar Székesfőváros“ f. évi 11-iki számában a következő három alapvető kérdést teszi fel:

1. Fentartható-e a törvényhatósági bizottság megalakitásának jelengi módja? stb.

2. Föltétlenül eltörlendő-e a virilizmus?

3. Nem volna-e kivánatos a választó kerületek arányosabb felosztása és pedig a választók számának figyelembe vételével?

Az első kérdésre határozott nemmel felelünk. Mert a jelenlegi rendszer fenn nem tartható, valóban ha Budapestet a nemzet tényleges fővárosává akarjuk tenni és abban a nemzeti erőt centralizalni akarjuk.

A képviseleti rendszernek csak úgy van értelme, ha a képviselet utján az összes meggyőződések, összes irányok, minden törekvés, minden érdek érvényesülni tud, s a képviselet kötelessége éppen a szerte ágazó vélemények tárgyalása alapján oly megállapodásokra jutni, melyek a különféle törekvések eredőjekint tekinthetők, melyek ennélfogva egy pártnak egy osztálynak sem kedveznek tulságosan, viszont egy érdekszférát sem mellőznek teljesen s igy általános megnyugvásra vezetnek s a közület békés és tartós előrehaladásának vetik meg alapját.

Ám a mai rendszer a képviseletről táplált magas fogalmainknak egyenesen gunyjára szolgál. Hogy a polgárság széles és nagy rétegeinek képviselete közgyülésünkből kiszorult, azt mi sem mutatja jobban, minthogy ott ma is azok a „pártok“ uralkodnak, melyek talán még a főváros egyesitésekor keletkeztek s oda bejutottak. Hogy ezen, a „pártvezérek“ örökletességére alapitott rendszer mellett a képviselet lényegileg csonka, s tényleg létező széles és nagy néprétegek képviselete ott érvényre nem jut — ezek után fejtegetni nem kell. Pedig minden érdekszférának jogosultsága van a képviselethez, és keresni kell, hogy *tényleg* képviselve legyen ott minden érdek, mert a nyilvános küzdőtér, a „forum“, a legkevésbbé veszélyes hely a hol azok megnyilatkozhatnak, mert a tényleg létező érdekeket a képviseletből való kizárással megszüntetni nem lehet, sőt nem szabad legfeljebb csak helytelen irányba terelni, ahol sokkal több kárt okozhatnak. Két nyilvánvaló példával igazolom állitásaimat. Az összes érdekeltek részvételének hiánya, magának az intézménynek bukására is vezethet.

Ugyan mi buktatta meg Schmerling „Central parlament“-jét, ha nem a magyarok távolmaradása? S másodszor, hogy a nyilvános képviseletben való részesedés mennyire fegyelmezőleg hat a legszélsőbb irányzatokra is, azt a szoczialista pártok fejlődése mutatja. Félszázad előtt *kizárólag* nemzetközi és forradalmi alapon állván, rémei voltak a kormánynak; mióta képviselethez jutottak, mint Németországban, Francziaországban és Olaszországban, nemcsak hogy nemzeti alapra helyezkedtek, hanem a két utóbbiban államfentartó pártokká lettek.

Hogy mindezek után a választói jogosultságnak mai szükös, korlátozott, feltételekhez kötött megállapitását helytelennek, annak fentartását lehetetlennek kell tartanunk, az nem kétséges.

Sőt annak kiterjesztését nem csak a képviselő-választási jogosultak körére, de még szélesebb körre óhajtanók kiterjeszteni; mert hisz nagyon jól tudjuk, hogy a képviselő választási jogosultság megállapitása is igen önösen és kormányhatalmi szempontokból történt, az ugynevezett „liberális“ párt örökös fenmaradása érdekében. Ezen határig való kiterjesztéssel tehát nem sokat nyerünk. Akiket a törvény az intelligenczia alig magas fokán állóknak tart, hogy közvetett uton az állam kormányzatára befolyást gyakoroljanak, azokban kellő képességet kell föltételeznünk, hogy a város ügyeire való befolyásukat is helyesen fogják tudni felhasználni. Sőt miután egy kisebb közületben — mint aminő a főváros az állammal szemben — szükebb körü érdekeknek érvényesülése is jogosult, ennélfogva óhajtanunk kell, hogy a községi választói képesség a képviselői választás körén tul is kiterjesztessék, vagy legalább is, hogy a képviselő választói jogosultság is uj, az

eddiginél jelentékenyen liberálisabb alapon szabályoztassék.

S e tekintetben csak 3 irányban óhajtanánk korlátokat felállitani, illetve fentartani, mert ezek a jelenlegi törvényben fel vannak véve, csak pontosabb, bizonyos tekintetben még szigorubb körülirást kivánunk. Ezek:

1. Az inkompatibilitási korlátozás (1872. XXXVI. 23. és 28. §§.) mely oly szigoruan volna szabályozandó, mint azt a törvényhozás önmaga irányában tette.

9. Kulturális és nemzeti szempontból a *magyarul* irni-olvasni tudás kikötése.

3. Bizonyos ideig (2—5 év) való *állandó* itt tartózkodásnak mint választó jogosultsági előfeltételnek kikötése, mert az évek bizonyos száma megkivántatik, hogy az illető magát uj érdekkörébe s polgártársainak érdekközösségébe beleélje s igy saját, jól felfogott érdekeit is helyesen tudja felfogni és érvényesiteni.

Az eddigi fejtegetések egyuttal választ adnak arra a kérdésre is, hogy miként volnának a választókerületek beosztandók. Erre föltétlenül helyes válasz csak az lehet, hogy a kerületek a választók számarányához képest osztandók be. A választások eredménye ugyanis a meggyőződések és törekvések bizonyos átlagát fejezi ki. Ezen átlagok — épp ugy mint a statisztikai *nagy számok törvénye* — annál igazabbak, menél nagyobb számokból kerülnek ki, s minél egyenletesebb alapon számittatnak. Ha már most az egyik kerületben igen sok a választó, a másikban kevés, ezen átlag eredmények bizonytalanok, nem egyenlő alapból keletkezettek s ennélfogva a közérzületnek sem lehetnek hü kifejezői. De más rendszer nem is felel meg a képviselet alapelveinek. Egész felfogásunkat jellemezte, hogy társadalmunk érdekekre van alapitva s minden egyéni érdek jogosult, amig a „köz"-nek nagyobb érdekét nem sérti, s a társaságot voltaképen nem tartja más össze, mint az érdekek kongruenciája.

A képviselet is tényleg bizonyos csoportok, osztályok, helyes érdekeinek képviselete. S ha olyan szólamokat használunk, hogy a képviselő az egész országot, a városatya az összes polgárságot képviseli, ez csak azt jelenti, hogy ő van hivatva megbirálni, meddig terjedhetnek jogosan az egyéni, osztály stb. érdekek, s mikor kell azoknak a közösség egyetemesebb érdekeinek engedni. A jogegyenlőség elvénél fogva mindenki érdekeinek egyforma képviseltetésére jogosult. Elvitázhatlan, hogy ha az egyik kerületben 3000, a másikban csak 300 választó van és mindegyik egy képviselőt küld, ugy az egyikben a választó érdekei csak 1/3000 részben lehetnek képviselve, a másikéi pedig tizszer akkora mértékben. Hogy az érdekek képviseletének ezen aránytalansága mellett a kerületet — mely végeredményében nem más mint az érdekek ápolta erők egyensulya — állandóan equilibriumban tartani nem lehet, — az világos.

Végül még néhány szót a virilizmusról, melyet feltétlenül eltörlendőnek tartok. A virilizmus intézménye még az Andrássy kormány hagyatéka, mely általánosságban foglalkozott a községek és törvényhatóságok rendezésével, mely munkálataiban vezérelvént lebegett előtte a magyar faj szupremacziájának és hegemoniájának biztositása; s minthogy akkor a földbirtok mint egyedüli vagyonforrás még tulnyomólag, ha nem is kizárólag a fajmagyarság kezén volt a virilizmus intézményével csak felfétlen befolyása az ország ügyeire látszólag biztositva lett. Látható, hogy sem a feltételek sem a czél, mely a virilizmus intézményével elérendő volt, a fővárosban fenn nem forog. A fővárosi törvény kodifikácziója alkalmából átvették az Andrássy hagyatékából, anélkül, hogy annak jogosultságát és szükségét bővebben vizsgálták volna.

Minthogy a fővárosban a nemzetiség veszélye nem kisért, s a vagyon forrása nem a nehezen más kézre jutó földbirtok, hanem az ingó vagyon, mely bárki által megszerezhető, a virilizmusnak a fővárosban semmi jogosultsága sincs. Annál kevésbbé, mert a virilizmus sérti a jogegyenlőség és az érdekképviselet egyenlőségének elvét és éppen azok részére biztosit törvényes kedvezményeket, kik már vagyoni helyzetük folytán elért függetlenségüknél, s föltehetőleg nagyobb intelligenczájuknál fogva, ilyen előnyöket saját erejükből is tudnak szerezni.

Szigma.

Hirek a városházáról.

—

Bajba jutott gyártelepek. Az alsó-rákosi rétek mentén levő gyártelepeknek ismeretes az a sokszor megismételt kérelme, hogy a főváros nyujtson nekik valamilyen módot, kondenzvizeik elvezetésére és pedig vagy épitse ki arra felé a csatornahálózatot, vagy pedig engedje meg az elhasznált viznek a Rákos patakba való bevezetését, mert ellen esetben az a veszedelem fenyegeti a gyárakat, hogy kénytelenek lesznek beszüntetni az üzemet. A fővárosi mérnöki hivatal most egy kedvező megoldást talált ez ügyben. A tanácshoz intézett véleményes jelentése szerint, a csatornahálózat kiépitéséről szó sem lehet, de arra van mód, hogy a kondenzvizek a Rákosba volnának vezethetők anélkül, hogy a patak vizének megfertőztetésétől kellene tartani. Állitsanak föl a gyárak tisztitó-készüléket, melynek segitségével a kondenzvizek oly tiszta állapotba hozhatók, hogy a forrásból fakadó viztől nem különböztethetők meg. Az ily módon megtisztitott viz egyáltalán nem árthat a Rákos pataknak és a városligeti tónak s igy a mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy az ilyen kondenzvizeknek a patakba való vezetését engedje meg. Igaz, hogy a tisztitó-készülék fölállitása költséget okoz a gyáraknak, de más uton segiteni a bajon képtelenség.

A Rudolf-rakpart feltöltése. A Rudolf-rakpart ama részén, hol a mesterséges szürőtelep állott, a terület feltöltését a közmunkák tanácsa vállalta magára. Most arról értesiti a közmunkatanács a fővárost, hogy a feltöltést nem hajlandó tovább végeztetni, mert eddigi szerződött vállalkozója megbukott. Gondoskodjék tehát a feltöltési munkálatokról maga a főváros.

Mozgalom a Sáros-fürdő felépitése érdekében. Az I. kerületi közérdekü egyesület terjedelmes emlékiratot intézett a tanácshoz, melylyel a Sáros-fürdő soronkivüli sürgős felépitését kérelmezi. A közgyülés elé terjesztett bizottsági és tanácsi jelentésekből azt látja az egyesület, hogy a főváros a Sáros-fürdő kiépitését az Artézi- s a Rudas-fürdő kiépitésétől teszi függővé. Már pedig számos ok szól amellett, hogy elsősorban is a Sáros-fürdő kapjon megfelelő modern épületet. Az Artézi- s a Rudas-fürdő valamiképpen mégis csak kihasználtatik, míg a Sáros fürdő kilencz év óta úgyszólván parlagon hever s forrásai naponkint mintegy 900—1000 köbméter kincset érő gyógyhatású viztömeget ontanak a — Dunába. A Rudas-fürdő kiépitéséről az eskü-téri hid megnyitása előtt beszélni sem lehet, az Artézi-fürdő uj épületének sorsa pedig a városligeti tó rendezéseinek kérdésével van szoros kapcsolatban s igy a technikai s financziális akadályok elhárítása még legalább is hét esztendei időt igényel. A Sáros-fürdő megépitésének azonban semmiféle akadálya nincs. A szükséges 1.660,000 korona költség a 100 milliós kölcsönből rendelkezésre áll, valamint a szükséges terület is. A főváros mostoha financziális viszonyai amellett szólnak, hogy első sorban is ez a fürdő használtassék ki, amelynek előre látható nagy jövedelmei bizonyára pótolni fogják a főváros ama bevételét, melytől a két másik fürdő épitési ideje alatt szünetelő üzeme folytán elesik. Figyelembe veendő körülmény még az is, hogy a beteg emberek nagy tömege epedve várja már a messze földön hires gyógyhatású fürdő megépitését, amelynek vizéhez a jelen szomoru viszonyok mellett nem férhet hozzá. Hogy a fürdőközönség előrelátható nagy meggyarapodása fölött kedvező kihatással lesz a Gellért körül fejlődő városrészre is, arról szólni is fölösleges. Ez okok folytán a közérdekü egyesület javasolja, mondja ki a közgyülés, hogy mindenek előtt és pedig sürgősen a Sáros-fürdő épittessék meg s csak ennek teljes elkészülte s használatba vétele után kerüljön sor az Artézi- s a Rudas-fürdőre.

Az összes gázvezetékek kicserélése. A főváros rohamos terjeszkedése annyira megnövesztette a légszesz szükségletet, hogy a jelenlegi csővezeték mellett alig birja már azt ellátni a gáztársulat. A gázvezeték csövei legtöbbnyire nagyon régiek s kaliberjük a mai szükségletnek abszolute nem felel meg, miért is a légszesztársulat a helyzet kényszeritő voltánál fogva, kénytelen volt engedélyt kérni a tanácstól, hogy a csöveket a főváros egész területén a szükséghez képest kicseréltethesse. A tanács meg is adta az engedélyt s egyben kimondta, hogy a csőkicserélési munkálatokkal kapcsolatban keresztülviendők ama intézkedések is, melyeket a tanács a főváros közvilágitásának kiterjesztése dolgában legutóbb tett. A mérnöki hivatal tervei alapján a tanács csaknem az összes kerületekben számos uj lámpás fölállitását s a régi lámpásoknak czélszerübb módon leendő áthelyezését rendelte el. A II. kerületi Lánczhid-téren 8 darab Auer-lámpás lesz fölállitandó; a III. kerületi ó-budai rakparton az eddigi kőolajlámpák helyett 22 drb., a Szépvölgy-utczában 2 drb. gázlámpát, a VII. kerületi Kertész-utczában 5, a Kisdiófa-utczában 5, a Nagydiófa-utczában 8, a Barcsay-utczában 2, a Szövetség-utczában 3 gázlámpát állitanak föl s ezenfelül áthelyezik az összes meglevő lámpákat. A VIII. kerületi Nap-utcza 12, a X. kerületi Hungária-körut 10, az Elnök-utcza pedig 15 uj lámpát kap. Elrendelte ezenkivül a tanács, hogy az összes gázlámpák egész éven át meggyujtassanak.

A Krisztina-körut kiépitése. A Krisztina-körut utolsó szakasza kiépitésének rendezési munkálata körülbelül 450.000 koronába kerül. A földalatti épitményeken kivül törvényszerint a kisajátitások is a fővárost terhelnék, amit azonban a főváros a jelenlegi viszonyok közt nem birna meg. Hogy azonban a munkálatok eszközölhetők legyenek, a közmunka tanács most értesitette a fővárost, hogy a vegyesbizottsági tárgyalások megállapodása alapján hajlandó magára vállalni a kisajátitások költségeinek felét is, a hogy kész előlegezni az összes fővárost terhelő költségeket, ha a főváros ez összeget 1905-ik évtől kezdve évi 50.000 koronás részletekben hajlandó megtériteni. A tanács az ajánlatot legközelebb a közgyülés elé fogja terjeszteni.

A takarékosság. A tanács ujabban rendeletet küldött az ügyosztályoknak és a szakhivataloknak, a melyben a legszigorubb takarékosságot követeli meg. Kijelenti a tanács, hogy póthitelt csak igazán rendkivüli esetben szavaz meg. Egy sor utasitást is ad az ügyosztályoknak. Követeli a személyzeti kiadások redukálását, normál költségelőirányzatot, a reáliskolák megszüntetését, uj számviteli rendszert s több hasonló intézkedést, a mely az idei költségvetés tárgyalásakor fölmerült. Ezt a rendeletet a tanács minden esztendőben kiadja a költségvetés jóváhagyása után. Az idén kissé bővebb a szokottnál a rendelet, mert bőséges anyagot adott a belvárosi bizottsági tagoknak ismeretes memoranduma, a melyett a költségvetés tárgyalásakor terjesztettek elő s a s a melyet a belügyminiszter is figyelemreméltónak talált. A rendeletnek a mult években sem volt gyakorlati értéke, valószinü, hogy a jövőben sem lesz.

KÖZGAZDASÁG

A Foncière zárszámadása. A Foncière pesti biztositó intézet f. évi április 16-án fogja az évi rendes közgyülését megtartani. A zárszámadásokból, melyeket ez az intézet a lefolyt üzletévre vonatkozólag nyilvánosságra hozott, a következő lényegesebb számadatokat veszszük át:

A mult évi dijbevétel, a törlések levonása után az elemi- és balesetbiztositási ágazatokban 7.946,278 K 35 fillért és az életbiztositási ágazatokban 2.840,737 K 89 fillért, összesen tehát 10.787,016 K 24 fillért tett ki, mig a későbbi években esedékes tüz- és balesetágazatbeli dijkötelezvények és dijváltók összege 20.781,626 K 54 fillérre rug. Az életbiztositási összállomány az elmult üzleti évben 67.272,432 K tőkére emelkedett. A készpénz-dijtartalékok és dijáthozatalok az életbiztositási ágazatban 17.260,509 K 05 fillérre, az elemi- és balesetbiztositási ágazatokban pedig 2.558,090 koronára rugnak. A készpénz-dijtartalékok 1.226,580 K 62 fillérrel szaporodtak. Az intézet tőkéi, a képviselőségeknél levő készpénzállomány, a folyószámla-követelések és a képviselőségek és feleknél kinnlevő egyenlegek belevonása nélkül, a következőkép vannak elhelyezve: pénztári készpénz-állomány az intézet központi székhelyén 237,483 K 19 f., hitelintézeteknél és takarékpénztáraknál levő követelésekben 2.621,631 K 47 f., az intézet budapesti és bécsi tehermentes házaiban 3.013,834 K 62 f., állampapirokban, vasuti elsőbbségi kötvényekben és óvadékképes záloglevelekben 9.657,690 K 37 f., tárczabeli váltókban 290,949 K 33 f., jelzálog kölcsönben 217,398 K 62 f., az intézet életbiztositási kötvényeire adott kölcsönökben 2.551,720 K.

Az 1902. üzletévre kimutatott 260,533 K 51 fillérnyi nyereségből részvényenkint 14 K (7%-nyi) osztalék kifizetése fog inditványba hozatni.

A magyar általános takarékpénztár r. t. igazgatósága elhatározta, hogy a társaság alaptőkéje 4 millió koronáról 8 millió koronára, vagyis négy millió koronával emeltessék s ebből egyelőre 3 millió korona bocsáttassék ki, 6000 darab, egyenként 500 koronáról szóló részvénynyel. Az alaptőke emelése azért is történik, hogy az intézet müködési körét a jelzáloglevél-üzletre is kiterjeszthesse s ebből a czélból legközelebb rendkivüli közgyülést hivnak egybe, amelyen az igazgatóság az iránt fog inditványt tenni, hogy miután a kibocsátandó 6000 darab részvényből 2000 darab már eladatott, a fennmaradó 4000 darab részvényre a régi részvények tulajdonosai átvételi jogot gyakorolhatnak, még pedig aként, hogy minden 2 régi részvényre egy uj részvény jut. A Trieszti általános biztositó társaság (Assicurazioni Generali)-nak, mint a Takarékpénztár alapitójának, vezetése alatt garantáló syndicatus biztositotta a tőkefölemelésnek teljes keresztülvitelét. A hathatós támogatás, amelyben alapitói részéről az intézet a jelen tőkefelemelés alkalmából részesült, bizonysága annak az élénk érdeklődésnek, amelylyel ezen körök a társaság folytonos fejlődését kisérik és épen ezen körülményben, valamint a kipróbált vezetésben rejlenek az uj üzletág eredményes müködésének feltételei és biztositékai.

HIRDETMÉNY.

A Svábhegyi fogaskerekü vasut részvénytársaság

folyó 1903. évi április hó 20-án, este ½7 órakor, a Magyar vasuti forgalmi részvénytársaság helyiségiben (V., Fürdő-utcza 10. szám, I. emelet) tartja

VIII. rendes közgyülését,

melyre a tisztelt részvényesek ezennel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefoly üzletévről.
2. Az igazgatóság számadása és a tiszta nyereség hováforditása iránti inditványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg megvizsgálásának eredményéről, valamint jelentése az igazgatóság által a nyereség hováforditása iránti inditványáról.
4. Az 1–3. pontokban tett jelentések, inditványok és mérleg megállapitása, valamint az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránti határozathozatal.
5. Az igazgatóság tiszteletdijának megállapitása az 1903. évre.
6. A felügyelő-bizottság ujjáválasztása és az 1903. évi tiszteletdijának megállapitása.

Megjegyzés. Azon részvényesek, kik a közgyülésen szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, részvényeiket a közgyülési határnap előtt 5 nappal a társulat pénztáránál, vagy a Magyar vasuti forgalmi részvénytársaságnál letéteményezni tartoznak.

Budapest, 1903. április 7-én.

Az igazgatóság.

Mérleg 1902. évről.

Vagyon: Pályaszerzési számla 600,000 korona. Uj kitérő és csonkavágány épitési számla 52,300 korona. Anyagszer készlet számla 5611 korona 41 fillér. Pénztár számla 1730 korona 61 fillér. Beváltandó kisorsolt részvények számlája 22,200 korona. Adósok 1024 korona 86 fillér. Összesen 682,866 korona 88 fillér.

Teher: Részvény-alaptőke 531.000 korona. Kisorsolt részvények 69,000 korona. Anyagszer tartalék számla 4793 korona 10 fillér. Uj épitkezések tartaléka 5000 korona. Járművek értékcsökkenési tartaléka 1500 korona. Beváltatlan kisorsolt részvények számlája 22,200 korona. Kölcsön számla 20,000 korona. Fel nem vett osztalékok számlája 18 korona. Hitelezők 29,207 korona 04 fillér. Tiszta nyeremény 142 korona 74 fillér. Összesen 682,866 korona 88 fillér.

Budapest, 1902. deczember 31-én.

Az igazgatóság:

Lindheim Alfréd s. k. **Dr. Mezei Sándor** s. k. **Urbán Adolf** s. k. **Dr. Wein Manó** s. k. **Dr. Brüll Mór** s. k. **Dr. Szirmai Rikhard** s. k.

Megvizsgálta és helyesnek találta **a felügyelő-bizottság:**

Wertheimer Albert s. k. **Dr. Schober Béla** s. k. **baranyavári dr. Ullmann Pál** s. k.

Budapesti közúti vaspálya-társaság.

Hirdetmény.

A Budapesti közúti vaspálya-társaság

XXXVIII-dik rendes közgyülése

folyó évi április hó 25-én, délután 3½ órakor, a társulat saját épületében Budapesten, V. ker., Lipót-körut 22. szám alatt fog megtartatni.

Napirend:

1. Határozat az igazgatóság évi jelentése tárgyában, előterjesztése az 1902. évi zárszámadásnak és mérlegnek és a felügyelő-bizottság jelentésének, s ezekre vonatkozó határozat; az osztalék megállapitása és határozat a felmentvény megadása tárgyában.

2. Igazgatóság inditványa a társasági alapszabályok 27. §. első bekezdésének,*) továbbá 57. §. 13-ik bekezdésének (hátulról számitva 3-ik bekezdésének)**) módositása tárgyában.

3. Több részvényes inditványai: a) a társasági alapszabályok 15., 20., 27. és 40. §§-ainak módositása, esetleg a 13. §. módositása; — b) a szabad-, mérsékelt- és bérletjegyek; — c) a Budapest helyi érdekü vasutak, a Budapest-vidéki villamos közuti vasut és a Budapest-Ujpest-rákospalotai villamos közuti vasut részvénytársaságoknak a Budapesti közuti vaspálya-társaságba való beolvasztása tárgyában.

4. A felügyelő-bizottság megválasztása.

*) **27. §. első bekezdése:** „Az igazgatóság tagjai tartoznak működési idejük tartamára egyenkint 25 darab saját nevükre szóló részvényt a társaság pénztárába letéteményezni.“

) **57. §. 13-ik bekezdése: „A felsoroltak levonása után fennmaradó összeg a részvények és élvezeti-jegyek számával elosztva, az egyes czimlet után járó felülosztalékot adja.“

☞ Szavazati jogot adnak a társaság közgyülésein (alapszabályok 15. és 20. §§.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti-jegyei, ha legalább négy nappal a közgyülés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; 20 darab részvény vagy élvezeti-jegy után egy szavazat gyakorolható, oly megszoritással azonban, hogy 20 szavazatnál többet egy részvényes sem gyakorolhat sem saját nevében, sem pedig megbizásból.

Felhivatnak tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyülésen résztvenni óhajtanak, miszerint a czimleteiket, a szelvényekkel együtt, beleértve a folyó évi május 1-én lejárót is, szám- és névjegyzék kiséretében bezárólag folyó évi április hó 21-ig az igazgatóságnál, (Budapesten, V., Lipót-körut 22. sz.) délelőtt 9—12 óra között téritvény mellett letenni méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejüleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz.

☞ A letéthez szükséges nyomtatványok a társaság pénzügyi szakosztályában díjmentesen kaphatók.

Budapest, 1903. április hó.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

élet..tosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

...ság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az ...i élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre ... valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és ...sztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermeke...ére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a ...országi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtetel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. április 21. 16. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Fiumei ügyek.

A mult héten, mialatt Fiumében időztem, figyelemreméltó dolog történt. A városi autonomista pártot, mely közel két év óta magyar-ellenes vezetők befolyása alatt áll s korlátlan befolyást gyakorol a város közigazgatására, vereség érte. Két megüresedett helyet kellett betölteni a repprezentanzában, s noha a vezetők lázas buzgalmat fejtettek ki: a polgárság nem az ő jelöltjeiket juttatta városatyai mandátumhoz. Ellenkezőleg, épp a mostani iránynak és rendszernek két legprononszirozottabb ellenfelétt választották meg. Az egyik uj városatya dr. *Barcsics* Erazmus ügyvéd és horvát tartománygyülési képviselő, a másik *Walluschnig* Antal nagykereskedő. E neveket ösmerik nemcsak Fiumében, hanem az egész országban. Barcsics a horvát ellenzék egyik vezére, de mint fiumei polgár, politikai pártállása daczára, sokkal megbizhatóbb hive a magyar állam szuverenitásának a kikötővárosban, mint azok az olasz ajku fiumeiek, kik dr. Kuscher Nándor és Kis Ferencz körül csoportosulnak. Walluschnig régi barátunk, kinek hazafisága számtalanszor kiállotta a tüzpróbát és éppen emiatt ellentétbe került a túlzó autonomistákkal. A legutóbbi képviselőválasztásnál dr. Barcsics és Walluschnig állásfoglalása nagyban hozzájárult a magyar zászló győzelméhez, nem feledtük el, hogy a választás előtt Barcsics, ki maró gunynyal ostorozta a Zanella-pártot, a „Novi List"-ben arra szólitotta fel a fiumei horvátokat, hogy ne az olasz Zanella Rikárdra, hanem Batthyány grófra szavazzanak.

Ezt a két városatyát a reppresentanza padsoraiban látni éppenséggel nem kellemes a podesztának és Kuscheréknak. Az eddigi összhangot veszedelem fenyegeti. Mindakettő kitünő szónok és ugy lehet, a legközelebbi alkalommal már sikra fognak szállani a közgyülési teremben meghonosodott nepotizmus ellen.

De mikép sikerült ezt a két tagu ellenzéket bejuttatni a képviselőtestületbe?

Egyszerüen ugy, hogy a magyarok is, a mérsékelt olaszok is, meg a horvátok is éltek választói jogukkal. Ez a győzelem fényesen igazolja mult év oktoberében tett ama megjegyzésünket, hogy a reppresentanzába *az általános választásnál is be lehetett volna hozni magyarokat* és magya-rérzelmüeket. Ám akkor Szápáry László gróf kormányzó, megbocsáthatatlan gyöngeségből és rövidlátásból, teljesen átengedte a tért a tulzó autonomistáknak, eltiltván a szavazásban való részvevéstől az összes fiumei magyarokat. A lefolyt másfél esztendő megmutatta, hogy a magyarokat gyülölő Kuscher Nándor képére összeállitott képviselőtestület nemcsak diszkreditálni törekszik a magyar állam tekintélyét, nemcsak folytatja az állami intézkedések elleni agitácziót, (lásd a tiltakozást külföldön szerzett tanitói oklevelek nostrifikáltatása és az állami határrendőrség felállitása ellen), hanem tudatlanságában és malom alá való szük látkörével tönkreteszi a város gazdasági jövőjét is. Kiábrán-

dult-e Szápáry gróf ama naiv nézetéből, hogy kutyából is lehet szalonna: nem tudjuk, ellenben állithatom, hogy Fiume tisztességes érzelmü polgársága: magyarok, olaszok és horvátok egyaránt torkig vannak a Kis-Kuscher-féle közigazgatással. Igazán szerencse, hogy Szápáry gróf a telet és a tavasz első hónapját Fiumétól távol töltötte. A magyarok ugyanis akczióba léphettek és némikép reparálhatták a kormányzó másfél év előtti hibáját.

Beszélik, hogy Szápáry gróf betegsége nem muló természetü. Ezt őszintén sajnáljuk. És éppen ezért kivánatos volna reá nézve, és egyuttal örvendetes Fiumét illetőleg, ha *ezután minden idejét kizárólag egészsége helyreállitására forditaná.* Meggyógyultan igen hasznos tevékenységet fejthet ki a Park-klubban és az automobilozás terén, sőt esetleg a főrendiházban is. Aggodalom ne gyötörje őt afelől, hogy a kormány nem talál megfelelő lakót a Sztajon levő nagy palotába.

Politikai körökben, — határozottan állithatom, — már régóta óhajtanak nálánál erélyesebb, tapasztaltabb és több tekintélyt fentartani képes kormányzót, olyat, aki Fiumében is respektálva legyen, Budapesten is. A közbizalom *Hadik-Barkóczy* Endre gróf felé fordul, aki gazdag ember, előkelő mágnás, jól beszél olaszul és *talpig férfi.* Hogy vannak-e egyéb kvalitásai is a kormányzói állás aktiv és hasznos betöltésére, hogy lehet-e remélni tőle a magyar állam és a magyarság érdekeinek méltó képviselését: arról nálamnál illetékesebb véleményt szólaltathatok meg.

Bródy Sándor kitünően szerkesztett *Jövendő* czimü ujságjának április 12-iki számában *Barcsay* Domokos képviselő, (vagy amint egyszerüen nevezik: „a fejedelem") parlamentünknek e kiváló és általánosan kedvelt tagja visszaemlékezéseket közöl *Szilágyi* Dezsőről. Az érdekes és jellemző intimitások közt elmondja, mikép vélekedett a liberalizmus leghatalmasabb bajnoka és a legélesebb magyar elme a Hadik grófokról. Ez a passzus igy hangzik:

„Ha nézem a három Hadik gróf szereplését, mindig nyugodtan gondolok arra, hogy a magyar arisztokráczia, ha ilyen tagjai lesznek, a jövőben is hű marad a nagy történelmi tradicziókhoz, amint hű maradt a multban."

Azt hiszem, Szilágyi véleményénél jobb ajánlat fölösleges Hadik-Barkóczy Endre számára és Szápáry gróf (akire Szilágyi szintén tett egyszer megjegyzést, a melyet azonban gyöngédségből elhallgatunk), a közügynek nem hozhat hamarjában nagyobb szolgálatot, mintha sürgősen átadja helyét Hadik grófnak.

*

A kormányváltozás föltétlen szükség. E mellett azonban itt az ideje, hogy komoly intézkedések történjenek Fiume kereskedelmének föllenditése végett. Azaz, most már nem is annyira a föllenditésről kell beszélni, mint a *megmentésről.* Nincs benne tulzás, ha azt mondom: kikötő városunkban ijesztő hanyatlás mutatkozik, s a kereskedelem végnapjait éli. Minden pang, egyesek üzlete épp úgy, mint a részvénytársasági vállalatoké. A propre-kereskedelem, melynek gyökereiből virágzásnak kellett volna fakadnia, s amely nélkül Fiume soha nem lehet egyéb, mint transitó-állomás, mint egymással versengést kifejtő speditőrök tanyája, elsorvadt, mielőtt gyümölcsöt hajtott volna. Szomoruság fogja el az embert, ha Fiume kereskedelmi viszonyait összehasonlitja a külföldi államok kikötővárosainak folyton fejlődő, izmosodó és az egész ország közgazdaságára megtermékenyitőleg ható tevékenységével. Fiumében ami eddig volt, az is részben elpusztult, részben hanyatlásnak indult. A fakereskedelem más irányba terelődött. A kávébehozatal megszünt. A czukor-export utolsó évét éli. Az egykori virágzó borpiacz feloszlott.

Nincs hajógyár, nincs dock, nincsen se kedv, se pénz, se vállalkozási szellem.

Mely okok idézték elő ezt a débacle-hoz hasonló állapotot; minő része van benne az általánosan megromlott közgazdasági helyzetnek; mennyiben járultak előidézéséhez a hibás kormányintézkedések és a helyi balfogások; mi volt a végzetes mulasztás

és mennyit kell fölirni a czéltudatlan irányitás számlájára: minderről nem lehet módom véleményt mondani e rövid czikk keretében, mely csupán általános képet nyujtani szándékozik a jelenlegi fiumei helyzetről. Máskor és más helyen in medias res fogok bocsátkozni. Két megjegyzést azonban nem mulaszthatok el.

Az egyik ama gyakran fölmerülő vádra vonatkozik, hogy az *Adria* tengerhajózási társaság nem eléggé magyar érzelmü és nem iparkodik a hazai kereskedelem érdekeit előmozditani. A vád első része egyszerüen nevetséges, a második igazságtalan. Fiumében a magyarság és az „*Adria*“ azonegy fogalom.

Ennek a társulatnak az igazgatósága és hivatalnoki személyzete a magyarság oszlopa, éltető lelke és irányitója. Állithatom és ha kell, bizonyitani tudom, hogy a magyar nyelvért, a magyar kulturáért, a magyar szinészetért és a magyarok összetartása érdekében az „Adria“ többet tett és tesz, mint a kormányzóság. Előljár a példaadásban és az áldozatkészségben minden körül, aminek a magyarsággal valamelyes összefüggése van. Ezt a szellemet *Tóth* Géza igazgató honositotta meg, aki csöndben, föltünést kerülve, oly üdvös és messze kiható hazafias tevékenységet folytat, amelylyel hálára kötelezte nemcsak a kikötővárosban lakó magyarokat, hanem az országot is. Ha a nemzetiség lakta vidékeken mindenütt volna hozzá hasonló buzgalmú, lángoló hazafiságú, tapintatos és áldozatkész magyar ember, akkor nem kellene féltenünk, a magyarság tekintélyét és jövőjét.

Ami az elhanyagolt kereskedelmi érdekeket illeti, konstatálni kivánom, hogy az „*Adria*“ a legmesszebb menő kedvezményeket nyujtja a hazai kereskedőknek. De bármily zseniális üzletemberek is vannak az igaztóságban, mint például *Frankfurter* Albert, akinek látóköre, tapasztalatai és tudása kiterjed egész Európa és az Oczeántulra, még sem áll módjában az „*Adriá*“-nak, hogy kivitelt teremtsen. A társulat feladata az olcsó és gyors tengeri fuvarozás. Ennek a feladatnak pontosan megfelel. A behozatalról és a kivitelről gondoskodjanak a kereskedők, s azokat támogassa a kormány. Szemére hányták nemrég a társaságnak, hogy beszüntette marokkói járatait. Aki emiatt csak egy szót is elejt, elárulja, hogy nem bir fogalommal se a hazai export állapotáról, se a tengerészeti dolgokról. A magyar kivitel Észak-Afrikába és különösen Marokkóba oly csekély, hogy azért külön járatokat fentartani nem érdemes.

Az „Adria“ önként és a kivitel föllendítése végett kezdte meg a marokkói kikötők látogatását, de csakhamar rájött, hogy a magyar kereskedők és gyárosok nem mernek vagy nem akarnak a marokkói piaczczal nagyobb méretü összeköttetésbe lépni. Alig néhány tonna áru adatott fel Fiumében casa-blancai és mogadori rendeltetéssel. És ezért a pár tonnáért kellene minden egyes utnál megkoczkáztatni a hajók zátonyra jutását a marokkói partok előtt, a melyek szirtesek és biztos kikötővel nem rendelkeznek.

A fuvar jövedelmezhet a társulatnak talán 1000 koronát, ezzel szemben egy-egy zátonyra kerülés legalább 20.000 korona költséget okoz. Hát szeretnék látni a világon oly társulatot vagy magánembert, aki ezt a koczkázatot állandóan magára vegye! A szárazföldi tengerészek és a soi disant „kereskedelmi kapaczitások“ keressenek más titulust az „Adria“ megtámadására, ne a marokkói járatok felfüggesztését.

A másik megjegyzésem az, hogy Fiume gazdasági és kereskedelmi helyzetének megváltoztatásához erős, akczión kivül, *teljes elfogulatlanság* szükséges. Személyi és tárgyi érdektelenséget értek ez alatt. A bajok oka jórészt abban lelhető fel, hogy a megelőző kereskedelmi kormányok nem rendelkeztek teljes elfogulatlansággal. A mostani miniszter mentes minden befolyástól. Ez nagy szerencse Fiuméra nézve.

Ugy tudom, Láng Lajos fölkeresni készül a szomoru helyzetbe jutott kikötővárost. Ha tőlem kérdené, kikkel cseréljen eszmét kereskedelmi ügyekben, három nevet emlitenék. Tóth Gézát, Frankfurter Albertet és Luigi Ossoinackot. Ha ezekkel beszélt, fölösleges lesz Szápáry Lászlót és Fest Kálmán miniszteri tanácsost megszólaltatnia. *Dr. B. S.*

Az uj fővárosi törvény.

Széll Kálmán belügyminiszteri hagyatékában az utód, kinek személyét még homály takarja, meg fogja találni az uj fővárosi törvényt. És ott fogja találni az Uri-utczai vén épületben *Fascho-Moys* Sándor miniszteri tanácsost, a tervezet elkészitőjét, ki a főváros élénk sajnálkozására, még mindig nem látta elérkezettnek az időt, hogy a jól megérdemelt nyugalomba vonuljon.

Amint előre sejtettük, a tervezet magán viseli a tanácsos ur gondolkodási módjának és bürokrata egyéniségének jellemvonásait. Sem nem demokratikus, sem nem őszinte. Mialatt a polgárság egyértelmüleg követeli az autonomia kibővitését, addig a javaslat csak port hint a szemekbe. Össze akarja egyeztetni a mostani rendszert a porosz rendszerrel, a mely egyáltalán nem mondható demokratikusnak. Fascho-Moys urnak ideje és alkalma lett volna tanulmányozni és átültetni a franczia főváros municzipiális szervezetét, de ugy látszik, nem inye szerint való az a város, melynek képviselőtestülete mindenkor ellentállást tanusithat a kormányhatalommal szemben.

A javaslat arról, hogy Budapesten hány kerület legyen, s mikép állapitsák meg a közigazgatási kerületek határait, nem intézkedik. Ellenben *eltörli a virilizmus intézményét* és kimondja, hogy az országgyülési képviselőt választók egyuttal községi választók is. A szabályrendeletileg megállapitott kerületek a választók és a lakosság számának arányában összesen százhusz bizottsági tagot választanak. A százhusz városatya alkotja a közgyülést.

A közgyülés hatáskörét taxative sorolja föl a törvényjavaslat A kisebb jelentőségü önkormányzati ügyeket kiveszi a közgyülés hatásköréből és a városi választmány hatáskörébe utalja. A városi választmány a közgyülés kebeléből alakitott testület, a mely a közgyülés és a tanács hatásköréből kivett ügyeket intézi el s előkészitő fóruma a közgyülésnek.

A közgyülés elnöke a polgármester lesz. A *főpolgármesteri állást a javaslat megszünteti.* A polgármester nem tisztviselő lesz, hanem a közgyülés a maga tagjai közül hat évre választja. A polgármester tiszteletdijat fog kapni, fizetése, lakáspénze és nyugdija nem lesz. A polgármestert állásában a király erősiti meg. Helyettese az alpolgármester lesz. Az alpolgármester sem lesz tisztviselő, őt is a maga kebeléből három évre választja a közgyülés.

A közgyülés határozatainak végrehajtója a tanács marad, élén a tanácsi igazgatóval. A tanács tagjai lesznek az ügyosztályt vezető tanácsosok, a szakhivatalok főnökei s a törvényhatóság tagjainak sorából a közgyülés még *hat tiszteleti tanácsost* választ. A tanács tagjait a közgyülés választja, a többi tisztviselőt a tanács előterjesztésére a polgármester nevezi ki. A tanács vezetője a jövőben is a polgármester marad, de ő csak irányitani fogja a dolgokat. A tanács rendes elnöke a tanácsi igazgató lesz.

Perczel Dezső belügyminiszter rendeletére Fascho-Moys Sándor dr. miniszteri tanácsos 1897-ben megcsinálta a városokról szóló törvényjavaslat előadói tervezetét. A tervezet 103. és 104. szakasza a városok tanácsába is, porosz mintára, tiszteleti tanácsosokat ültet, még pedig ugyanannyi tiszteleti tanácsost, a hány tisztviselő-tanácsos van. Ugy látszik, hogy most nem bizott abban, hogy a fővárosban lesz elegendő polgár, a ki a tiszteleti tanácsosi állásra pályázik s azért állapitotta meg a tiszteleti tanácsosok számát hatban. Hogy a polgárságnak mégis több befolyást biztositson, megalkotta az angol rendszerü városi választmányt, melynek ülései elé kerülnek a tanács által a közgyülés számára előkészitett ügyek s a közgyülésnek a választmány tesz javaslatot.

A közgyülés jogkörét bőviteni szándékozik a javaslat. Számos olyan dologban, a melyet ma jóváhagyás végett a belügyminiszterhez kell fölterjeszteni, a közgyülés jogerősen dönt. A szorosan vett közigazgatási ügyek közül azok, a melyekben a tanács ma, mint elsőfoku fórum határoz, nagyrészt megmaradnak a tanács hatáskörében. Azokban az ügyekben, a melyekben az elüljáróság az elsőfoku hatóság, másodfokban a közigazgatási bizottság határoz, a melynek elnöke a kormány által kinevezett tisztviselő lesz. A tanács semmiféle ügyben nem lesz fölebbezési fórum.

A törvényjavaslat igy a főváros adminisztrácziójának egész szervezetét megváltoztatja. A főváros pénzügyeinek rendbehozásáról vagy arra irányuló intézkedésről azonban egy betü sincsen a törvényjavaslatban. Ellenben intézkedik az iránt, hogy Ujpest, Rákospalota és a budakeszi erdő a főváros területéhez csatoltassanak.

Hová állitsuk Kossuth szobrát.

A nemzet kegyelete tudvalevőleg közel egy millió koronát adott össze Kossuth Lajos szobrára és mauzoleumára. Ez utóbbi kerekszámban négyszázezer koronába kerül, s igy a szoborra hatszázezer marad. A főváros tanácsa állitólag mihamarabb szeretné fölállitani a szobrot. Ebben sokan tamáskodnak és szándékos halasztással vádolják az intéző köröket. Mi már egyizben megindokoltuk azt az álláspontunkat, hogy fölösleges a sürgetés, s hogy a tanács ebben az ügyben akkor jár el tapintatosan, ha nem sietteti a szobor elkészitését.

Ujabban ismét történt egy lépés a szobor ügyben. A tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, tegyen javaslatot, hol állitsák föl Kossuth Lajos szobrát. A mérnöki hivatal nagy jelentésben felelt meg az utasitásnak.

Fölsorolja a főváros valamennyi terét, a hol szobrot lehet állitani. A tizenhét hely közül azonban tizennégyről konstatálja, hogy Kossuth szobrának a fölállitására nem alkalmasak, mert a szobrot nem lehet méltó módon elhelyezni. De föltétlenül alkalmasnak és jónak mondja a *Szabadság-tér déli részét*, szemben a szabadságharcz-szoborral. Erre az elhelyezésre a tervet is kidolgozta a mérnöki hivatal.

Az emlékművet a Szabadság-tér főtengelyében a Széchényi-utcza és Sétatér-utcza tengelyének metsző pontján kivánja fölállitani. Ezen a helyen az emlékmü arkitektónikus és müvészi szempontból minden tekintetben érvényesülne. Kizártnak tartja a jelentés, hogy a Kossuth-szobor és a Szabadságharcz-szobor egymás hatását károsan befolyásolja, mert a két szobor között százötven méter távolság van. Történeti szempontból sem találhat a város méltóbb helyet.

A szobrot arczczal életének és müködésének legepokálisabb részét jelképező és örök időkre megörökitő szabadságharcz-szobor felé kell állitani. A hely egyetlen hibája, hogy a tér északi részéről tekintve a volt Széchényi-tér régibb házakból álló házsora a Szabadság-tér főtengelyétől eltérő tengelylyel betorkoló Bálvány-utczával nem nyujt megfelelő hátteret. Ezen a bajon a Bálvány-utcza régi épületeinek ujjáépitésekor segiteni lehet.

Ha ennek az elhelyezésnek valami akadálya lenne, akkor másodsorban azt javasolja, hogy a parlamenti palota előtti térnek déli, a képviselőház épületszárnya előtti részén állitsák föl a szobrot. A parlament előtti teret két részre osztja a terv. A képviselőház előtti részen állitanák föl a Kossuth-szobrot, a főrendiház előtti teret pedig egy más emlékmünek tartanák fönn. A szobrot a parlament tengelyének a szabadságharcz-emlék tengelyével összekötő egyenes vonalban, vagyis a Vécsey-utcza tengelyében kivánja fölállitani. A terv hibájául rója föl a jelentés, hogy az emlékmü nem dominálja az egész teret s föltétlenül szükséges, hogy a polata északi homlokzata előtt is a Kossuth-szoborhoz közel, hasonló monumentális emlékművet állitsanak föl.

Harmadsorban az Oktogon-teret javasolja a mérnöki hivatal. Az Oktogon-téren az Andrássy-ut és Teréz-körut tengelyének metszőpontján óhajtja az emlékművet fölállitani, hogy az emlékmü mind a két utvonal optikai tengelyének diszes végződése legyen.

Ennek a helynek nincsen semmi történeti vonatkozása, de az emlék elhelyezésére alkalmas. Az Andrássy-utnak az Oktogon-tér és Váczi-köruti szakaszán azonban károsan befolyásolná a milléniumi emlékmü hatását.

A mérnöki hivatal jelentése végén ujra megismételi, hogy a Kossuth-szobor fölállitására minden tekintetben legalkalmasabb és legjobb a Szabadság-tér déli része.

Iskolaháború.

Hány tanköteles fővárosi gyermek nem jár iskolába? A tanács vélekedése szerint legfölebb ezer, a tanfelügyelőség szerint *tizezer*, a statisztikai hivatal adatai szerint *huszezer*. A két utóbbi szám oly horribilis, hogy szégyenkezés fog el bennünket és megértjük a közoktatásügyi miniszter felháborodását. Ha a népiskoláztatásra vonatkozó törvényt igy hajtják végre az ország fővárosában, mit várhatunk az Isten háta mögött levő hegyvidéki szegény községektől? Az iskolába nem járó gyermekek óriási tömege szomorúan igazolja, hogy a magyar metropolis fénye csak talmi ragyogás. Ha a mesterséges káprázat eloszlik szemeink elől, meglátjuk a főváros szegénysorsu lakosságának nyomorát, züllöttségét és morális közönyét. Miféle apa vagy anya az, ki annyira sem törődik gyermekével, hogy irni és olvasni megtanittassa? És mi lesz azokból a gyermekekből, kik az iskola falai helyett az utczákon növekednek fel?

Mindenkép sötét és megdöbbentő ez a kép. A szüléknek, kik nem járatják iskolába gyermeküket, egyetlen mentségök az lehet, hogy képtelenek fizetni az iskolai díjakat. Ez a mentség azonban vád az állammal és a fővárossal szemben. Mert ha behozták volna az ingyes népoktatást, ez a mentség is elesnék s a legnagyobb szigort lehetne alkalmazni az iskolába nem járó gyermekek szülői ellen. A magyar államnál jóval kisebb és gazdaságilag hátramaradottab Románia már évek előtt kimondotta az ingyenes népoktatást. Ha az alig 7 milliónyi román nemzet elbirja a népoktatás költségeit, Szent István birodalmának 17 milliónyi lakossága még könnyebben elviselheti.

A főváros és a közoktatásügyi miniszter közt most valóságos tülekedés támadt az iskolamulasztó gyermekek miatt. Az utóbbi érvényt akar szerezni a törvénynek és rendeletileg utasitotta a fővárost, hogy névszerint számláltassa meg a budapesti tanköteles gyermekeket, s ezt az összeirást minden évben ismételje. E rendelet czélja, hivatalosan megállapitani, hogy hány gyermek nem jár iskolába: ezer, tizezer vagy huszezer? Ám a főváros két ok miatt fázik a rendelet végrehajtásától. Először ama költségek miatt, melyeket az összeirás eszközlése igényel. De ez még hagyján. A második ok lényegesebb. Ugyanis mihelyt a pontos kimutatás rendelkezésre áll, a miniszter természetesen rá fog parancsolni a fővárosra, hogy a törvény értelmében a szülék utasitassanak gyermekeik iskoláztatására. Ámde tudvalevő, hogy a főváros a tankötelesek mai létszámát is csak a káros váltakozó rendszer mellett képes elemi oktatásban részesiteni, mert *nincs sem elegendő iskola, sem elegendő tanerő.*

Ha csak 5000-re becsüljük a jelenleg iskolába nem járó gyermekek számát, a fővárosnak ebben az esetben is legalább tiz uj nagyméretü iskolát kell

építtetnie és kénytelen lesz nagyszámú uj tanitói és tanitónői állást szervezni. Mindez oly óriási költséget igényel, amelyet a főváros mostani körülményei közt csak nehezen teremthet elő. De hasztalan minden vonakodás: a törvény és a fővárosnak kötelessége végrehajtani az összeirást, azután pedig megtenni a szükséges intézkedéseket.

A tanács egyelőre azt a könnyebbséget szeretné megszerezni, hogy ne minden évben, hanem öt évenként eszközöltesse az összeirást. A miniszter azonban nem enged. Az ügy erős hullámokat vert föl a közigazgatási bizottságban, hol a tanfelügyelő a miniszter álláspontja mellett kardoskodott. Határozatot nem hoztak, hanem egy rendkivüli ülésen fognak dönteni.

Uj ipartestület.

A fővárosban levő masszőrök, uszómesterek, tyukszemvágók és vizgyógyintézeti alkalmazottak mozgalmat inditottak, hogy szakegyesületük ipartestületnek ismertessék el. Ezt a mozgalmat jogosnak ismerjük el az érdekeltek részéről és üdvösnek a nagyközönség szempontjából. Az utóbbinak éppenséggel nem közönyös, hogy azok az emberek, kik a fürdőkben és a vizgyógyintézetben körülötte foglalatoskodnak: a testét masszirozzák, a tyukszemeit operálják és a vizzel való leöntéseket eszközlik, szaktudással birnak-e avagy csak kontárkodnak? A közegészségügyi törvény hiányosságának kell betudnunk, hogy a szakképzettség már eddig is nem kivántatott meg a fürdők és gyógyintézetek alkalmazottaitól.

Eltekintve a közönség és a közegészség érdekétől, lehetetlen jogosnak el nem ismerni ama törekvést, melynek czélja: egy nagy csomó tisztességes munkás ember szocziális helyzetének biztositása. Négy év előtt megalakult ugyan Budapesten a masszőrök, uszómesterek és tyukszemvágók szakegyesülete és körülbelül kétszáz tagot gyüjtött maga köré, de mint egyszerüen szakegyesületnek nem volt módjában változtatni a helyzeten.

Ez a helyzet fölöttébb siralmas. A fürdők és gyógyintézetek alkalmazottai ma abszolute semmi védelemmel nem birnak gazdáik esetleges önkénye és a konkurenczia ellen. Amily bizonytalan a jelenük, épp oly bizonytalan a jövőjük is. A tulajdonos akkor bocsáthatja el őket, amikor neki tetszik és helyükbe felfogadhat bármiféle foglalkozású egyént. De még az esetben is, hogyha évtizedeken át végezték lelkiismeretes szorgalommal kötelességüket ugyanegy helyen, akkor sem hajthatják megőszült fejüket nyugodtan álomra, *mert nincs nyugdijuk.* Öreg napjaikra a nyomor vár jutalom gyanánt. Abból a fizetésből és keresetből, melyhez a munkabiró évek alatt jutnak, lehetetlen félretenni valamit a rokkantság idejére. Legtöbb fürdőben az alkalmazottak fix fizetése minimális összegben van megállapitva, mert a tulajdonosok számitanak arra, hogy a közönség külön honorálni fogja azokat, kiknek szolgálatát testének ápolása végett igénybe vette. Ez a számitás azonban nem képezheti biztos bázisát az alkalmazottak exisztencziájának. A közönség egyrésze — szivesen koncedáljuk, hogy a nagyobb rész — nem mulasztja el a honorálást, de vannak sokan, kik a fürdőben megmassziroztatják magukat és megoperáltatják tyukszemeiket, de eltávoznak anélkül, hogy egy fillért is adnának vagy csak egy nevetségesen csekély összeggel vélik lerovottnak tartozásukat az igénybe vett szolgálatokért. A budapesti és a vidéki publikum e tekintetben éppenséggel nem méltányos. Noha tudja, hogy a fürdőjegy csak a fürdésre jogositja fel, mégis tiz vagy husz fillérért masszást és tyukszemoperálást is végeztet, nem törődve azzal, hogy az illető masszőr és tyukszemvágó ezzel nincs megfizetve.

Nyugaton: Párisban, Londonban, Madridban, megszabott taksája van a fürdőbeli masszázsnak, tyukszemvágásnak és körömtisztitásnak. Már a pénztárnál köteles megváltani az ezekre szóló jegyet és pedig külön-külön legalább egy-egy koronának megfelelő pénzen. Hogy a magyarországi fürdőtulajdonosok nem sietnek utánozni a külföldi példát, azt értjük, mert a mostani rendszer mellett, a közönség szivesebben és nagyobb számmal keresi föl a fürdőket. Ez a rendszer azonban káros és igazságtalan az alkalmazottakra nézve, sőt magának a közönségnek sincs előnyére. Mert a fürdőbeli masszőr és tyukszemvágó nem tudván előre, hogy a vendég mikép fogja dijazni avagy egyáltalán honorálja-e, csak a személyesen ismerteket szolgálja ki teljes gonddal és odaadással. Megtörténhet, hogy olyant is felületesen és sietve szolgál ki, aki utólag tisztességesen lerövja tartozását. Az igénybevett munka dijazását nem szabad becsületbeli nyilt kérdésnek hagyni és az egyéni gavallérságra bizni. Manapság e tekintetben lax a fölfogás és nincs divatban a gavalléria.

A fürdőbeli alkalmazottak és velük együtt mi, fürdőlátogatók is, megkövetelhetjük, hogy mindenféle kontárelem ne végezhesse a közegészség körébe tartozó funkcziókat. A masszálás épp ugy, mint a tyukszemvágás szaktudást igényel. Ha nem lehet valaki borbély anélkül, hogy kiképezte volna magát, mikép bizhatja a hatóság beteg emberek masszirozását és tyukszemek operálását olyanokra, kik talán az ekeszarva vagy a gyalupad mellől a mult héten kerültek a fürdőbe? Föltétlenül szükséges, hogy *képesitéshez kötött mesterség legyen ez a foglalkozás.*

A szakegyesületet át kell változtatni ipartestületté. Szabályok kötelezzék a fürdők és gyógyintézetek tulajdonosait, hogy csak olyanokat alkalmazzanak, kik kellő gyakorlattal és képzettséggel rendelkeznek. Az ipartestület pedig gondoskodjék egy nyugdijalap megteremtéséről. Ehez illenék hozzá-

járulni a tulajdonosoknak is, ha mással nem, hát azokkal a birságpénzekkel, melyeket az alkalmazottakra büntetésből kivetni szoktak. Meg vagyunk győződve, fürdőtulajdonosaink elég nemeslelkűek ahoz, hogy a nyugdijintézet alapjának adományozzák azt az összeget, amelyet eddig visszatartottak birság czimén és a jövőbeli birságpénzeken kivül bizonyos évi összeggel gyarapitják az alapot.

Ugy halljuk, Budapest egyik látogatott fürdőjének, a „Hungária“ vasfürdőnek humánus lelkü tulajdonosa, dr. *Ringer* Lajos élénk rokonszenvvel kiséri a megindult mozgalmat. Példáját kétségkivül követni fogják kartársai mind a fővárosban, mind a vidéken. Nekik is, a közönségnek is csak előnyére szolgál, ha az alkalmazottak helyzete biztosabbá és jövője némikép gondtalanabbá válik, mert az illetők több hüséggel, odaadással és nagyobb gonddal fogják végezni teendőiket.

A megindult mozgalmat egyaránt ajánljuk a nagyközönség és az illetékes hatóságok jóakaratába. A további lépésekről nem mulasztjuk el értesitenni olvasóinkat.

Kövezési mizeriák.

A fejőstehén tudvalevőleg arra való, hogy megfejjék. Vannak azonban praktikus emberek, kik nemcsak ezt a négylábu, jámbor állatot, hanem a székesfővárost is fejőstehénnek nézik. Ezek közé tartoznak, sok mások között, a kövezési vállalkozók is. Nem mind, de javarészt.

Az ő logikájuk igen világos és egyszerü, s az egyetlen principiumuk a mentől több haszon. Ha lelkiismeretes munkát végeznének, ha egy-egy utcza éveken át nem szorulna tatarozásra, a vállalkozók nem épittethetnének magoknak háromemeletes házakat és fiaik nem játszhatnának előkelő szerepet a turfon és némely kaszinók kártyaszobáiban. A lelkiismeret tehát szegre akasztatik arra az időre, amikor a vállalkozó úr már nem vállalkozó, hanem közéletünk érdemekben és polgári munkában megőszült veteránja, aki catoi szigorral fogja másoktól megkövetelni a lelkiismeretességet.

Egyelőre a praktikus vállalkozó azon iparkodik, hogy mennél rosszabb minőségü követ sózzon a város nyakába. Ennek kettős haszna van. Pro primo: a rosszabb kő olcsóbb, mint a jó; pro secundo: a rossz kő hamarább romlik, és igy rövidebb idő mulva lehet ujabb munkát kapni. Az szintén golikus és magától értetődő, hogy a vállalkozó a legolcsóbb munkásokat fogadja meg a kövezéshez. Mennél hanyagabbul végzik ezek a kövezést, annál inkább kiérdemlik gazdájuk megelégedését. A vállalkozó tehát a vámon is nyer, a réven is haszonhoz jut.

Mindezt persze a naiv közönség nem tudja és hol boszankodva, hol nevetve nézi, hogy már megint kövezik azt az utczát, amelyet tavaly is, tavalyelőtt is felszakgattak. A dolog azonban nem oly kómikus, ha arra gondolunk, mennyi töméntelen milliót fizetett ki már a főváros a kövezésekért és még mennyit fog a jövőben kiadni! Látván a budget erre vonatkozó tételeit, kérdeznünk kell: nem volna-e módjában a fővárosnak ellenőriztetni, hogy pénzét haszontalanul ne pocsékolják, s hogy a kövező-vállalkozók szolid anyaggal, tisztességes munkát végeztessenek?

Valamikor beszéltek kövezési panamákról. Mi adtunk hitelt a gyanusitásoknak és ma sem tételezzük fel, hogy a „kéz kezet mos“ elve uralkodnék a városházán és az előljáróságoknál. Mi nem tartunk Schoppenhauerrel, ki azt a tanácsot adta: „Tarts minden embert gazembernek, míg az ellenkezőjéről meg nem győződtél.“ Mi megforditva, tisztességesnek tartunk mindenkit, míg ellenkezője be nem bizonyul.

A főváros azonban kell, hogy a legszigorubb ellenőrzést gyakorolja minden vállalkozóval szemben, ha egyébért nem, hát azért, hogy meg ne gyanusittassék. Már pedig a gyanu könnyen fölébred, ha olyast látunk, mint például épp most a belvárosi Reáltanoda-utczában, hol az utczát ujból kövezik, de rosszabb kövekkel, mint a minőket felszedtek.

Talán lesz ideje valakinek az ellenőrzésre hivatottak közül, hogy erről hivatalosan meggyőződjék és kérdőre vonassa a vállalkozót.

Hirek a városházáról.

Nyilvános hűtő kutak. A tanácstól endedélyt kért egy budapesti iparos, hogy a főváros nagyobb forgalmú utczáin, terein és kirándulóhelyein szűrő és hűtő kutakat létesithessen, amelyből csekély dijért nyáron át mindig friss jeges vizet kaphat a közönség. Egyelőre tiz ilyen kutat szándékozik fölállitani, melyekért évenkint egyenkint 25 korona bért hajlandó a fővárosnak fizetni. A mérnöki hivatal véleménye alapján, amely szerint az ily fajta kutak abszoluta nem képeznek közszükségletet, a tanács megtagadta a kérelem teljesitését.

A fővárosi tanerők szaporitása. A főváros közgyülése a községi elemi iskoláknál két igazgatói, 22 osztálytanitói s 22 tanitónői állást szervezett, mely állások 1903. év junius havában töltetnek majd be. A belügyminiszter tudatta a fővárossal, hogy az erre vonatkozó közgyülési határozatot jóváhagyja.

A felsőrakpart rendezése. Az idei közmunkaprogrammnak okvetlenül végrehajtandó munkálatai közzé tartozik a felsőrakpart teljes rendezése, illetve burkolattal való ellátása is. A főváros el is rendelte a munkálatokat, amelyek kiviteléhez legközelebb már hozzá is fognak, amennyiben a rendezéshez most már a főváros közmunkák tanácsa is hozzájárult.

Szegények üdülőhelye. A IX. kerületi választmány arra kérte volt a tanácsot, hogy a régi lóversenytéri kiserdőben gyalogutakat s padokat készittessen a kerület szegény munkásnépe részére. A kerületnek nincs egyáltalán oly parkja, melyet a munkásosztály üdülőhely gyanánt használhatna, miért is a választmány a fönt nevezett erdőcskét kivánná a szegény nép részére használhatóvá tenni. A tanács e kérelmet elutasitotta, mert a ferenczvárosi munkásnépnek rendelkezésére áll a népliget, amely könnyen megközelithető, akár gyalog is. A lóversenytér környéke különben is tele van petroleum finomitó gyárakkal, minek következtében még a legszegényebb munkás sem keresné föl szivesen azt az ugynevezett üdülőhelyet, melyet neki a kerületi választmány szánt. Ez ügyben ujabb kérvényt terjesztett be most a választmány, kijelentette, hogy az általa kijelölt helyen mindig tiszta a levegő. Nem is azt kéri a tanácstól, hogy nagyobb költséggel valami parkfélét csináltasson, csak annyit kiván, hogy oda nehány padot állitson a főváros s engedje meg, hogy azt a helyet a munkásnép szabadon látogathassa.

Utczarendezés az I. kerületben. Az I. kerületi polgárság arra kérte a tanácsot, hogy a Dániel-utczát ideiglenesen rendeztesse. A mérnöki hivatal tekintettel arra, hogy az utcza szabályozás terve időközben elkészült, a végleges rendezést javasolja, mely esetben az érdekelt telektulajdonosoknak ingyen kell átengedniök az utczakiszélesitéshez szükséges területeket. Egyben jelenti azonban a mérnöki hivatal, hogy a rendezésnek 13,500 koronában megállapitott költségeire fedezet abszolute nincs.

Háromnegyedmilliós csatornaépitkezés. A balparti magasan fekvő részek számára hatalmas főgyüjtőcsatornát épit a főváros, melynek 4., 5., 6. szakasza legközelebb már munkába kerül. Ez a rész a köztemető kapujánál kezdődik s a mexikói uton végződik. Összesen 708.133 korona irányoztatott elő a költségekre. A hatalmas munkálatokra mult szombaton tartatott meg a nyilvános árverés. A legnagyobb engedélyt $6^3/_4$ %-ot — a kissebesi gránitbánya részvénytársaság tette s igy a dunaparti főgyüjtőcsatorna után ezt a nagyszabású vállalkozást is ez a vállalat kapja meg.

Intézkedések a vizáradás ellen. A dunai árvizvédelem tárgyában a földmüvelésügyi miniszter többrendbeli intézkedés megtételét kivánta a fővárostól. Ennek alapján a tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a vasuti töltéseket, amelyet a főváros árvizveszélynél védekezésre kiván fölhasználni, magasabb vizállásnál erősebb megfigyelés alá vegye, az összekötő-hid töltésének harmadik nyilását a szükséghez képest eltöltse s intézkedjék, hogy a promontori-ut, amely a kelenföldi részeket védi a viz ellen, szintén magasabb feltöltést kapjon. A miniszter attól tart továbbá, hogy a Dunába torkoló Lenke-uti csatornán keresztül kitörhet a Duna árja, miért is a tanács most intézkedett, hogy a csatorna elzárható állapotba tétessék.

Veszedelmes ellenőrzés. A Szent-László kórház, amelyben kizárólagosan fertőző betegeket gyógykezelnek, még a tél elején kérte a tanácsot, hogy közegészségi szempontból ne küldjön oda vizellenőröket, hanem engedje meg, hogy ezentul is csak átalányban fizesse a vizet a kórház. A vizvezetéki igazgatóság javaslata alapján, a tanács elutasitotta a kérelmet, mert az ellenőrök működésében, akiknek nem szükséges megfordulni a kórház belső részében, nem lát semmi veszedelmet. A kórház igazgatósága azonban nem veszi oly könnyen a dolgot, mint a vizmüigazgatóság s ez okból megismételte kérését azzal a figyelmeztetéssel, hogy az ellenőrök igenis bent járnak a kórházban s igy állandóan ki vannak téve a ragálynak, amelyet nagyon könnyen kihurczolhatnak magukkal.

Táviróhivatal a budapesti marhavásártéren. A budapesti állatkereskedők és bizományosok a posta- és távirdaigazgatósághoz fordultak azzal a kéréssel, hogy a marhavásártéren rendszeres távirdahivatalt létesitsen. Eddig t. i. hetenkint csak négy napon át müködött az ottani táviróhivatal. Az igazgatóság kérdést intézett a főv. tanácsához, hogy az emlitett hivatalt szükségesnek tartja-e. A tanács a közvágóhidi igazgatóságot hivta fel, hogy e dologban véleményes jelentést tegyen. A közvágóhidi igazgatóság, nyilván a tényeknek megfelelően, azt fogja válaszolni, hogy a távirdahivatal szükséges. Jó volna, ha a sertésvásártéren is létesitenének posta- és táviróhivatalt. Mindkét helyütt pedig nyilvános interurban telefont, mert erre égető szükség van. Külföldön a legkisebb vásáron sem nélkülözik ezeket.

Uj földalatti villamos Budapesten. Egy vállalkozókból alakult társaság arra kérte legutóbb a kereskedelmi minisztert, adja meg neki az előmunkálati engedélyt egy ujabb földalatti villamosvasut épitésére. Ez a vasut egészen uj szisztéma szerint épülne 10 méternyi mélységben a burkolat alatt, tehát már az agyagréteget szelné át. Tekintettel a rendkivüli mélységre — a kérelmezők szerint — abszolute nem kell attól tartani, hogy a vasut alagutja ártana a főváros földalatti létesitményeinek. A megállóhelyeken légnyomásu készülékek szállitanák le a közönséget a vasuthoz. A kérelmet a miniszter elbirálás czéljából közölte a fővárossal.

A katonák temetkező helye. A X. kerületi s a farkasréti temetőben a főváros tanácsa egészen külön parczellákat készittetett a katonák részére. E külön parczellák egészen készek már s legutóbb fölül is vizsgáltattak egy vegyes-bizottság által, amely katonai s fővárosi kiküldöttekből alakult. A bizottság jelentését, amely szerint a katonák uj temetkező helye rendben van, a tanács tudomásul vette s egyben kimondotta, hogy a Virányos dülőben fekvő régi katonai temető, amely már régóta tele van, ez évi május hó elsejével véglegesen bezárandó.

A Dunapart uj köntösben. A tanács elrendelte, hogy a Dunaparti korzó ama szakaszain, hol a főgyüjtőcsatorna munkálataival elkészültek, haladéktalanul lerakandó az asphalt burkolat. Egyben fölhivatott a gáztársulat, hogy a kész tervek alapján szaporitsa s helyezze át a gázlámpásokat, a melyek mind Auer-égőt kapnak.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 446 gyermek, meghalt 337 egyén, a születések tehát 109-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 232 fiu, 214 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 11 fiu, 3 leány.

Az élveszülöttek közt volt 207 róm. kath., 3 görög kath., — görög keleti, 19 ágost. evang., 20 helvét, 3 unitárius, 74 izraelita, 3 egyéb. Összesen 350. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1095 beteget, szaporodás 346, csökkenés 367, maradt a mult hét végén 1050. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 163 beteget, szaporodás 74, csökkenés 46, maradt a mult hét végén 172. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1145 beteget, szaporodás 276, csökkenés 259, maradt e hét végén 1125. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 873 beteget, szaporodás 174, csökkenés 166, maradt e hét végén 868. Összesen ápoltak a mult hét végén 3276 beteget, szaporodás 870, csökkenés 838, maradt e hét végén 3215.

KÖZGAZDASÁG

A fővárosi kölcsön konverziója. A székesfővárosi kölcsönnek a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület és a Magyar Jelzálog-Hitelbank által keresztülvitt konverziója fényes sikerrel fejeződött be. A forgalomban lévő 45,254.600 korona $4^1/_2$ százalékos kötvényekből kerek 41 millió koronát jelentettek be konverzióra, még pedig a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél 8 millió koronát, a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál 9.2 millió koronát, a Hazai Banknál 10·5 millió koronát, a Magyar Agrár- és Járadékbanknál 5·5 millió koronát és a maradékot a kicserélésre kijelölt többi helyen. Egyidejüleg oly számos vételi ajánlat érkezett be a konverzió utján igénybe nem vett uj 4 százalékos kötvényekre, hogy a rendelkezésre álló összeg teljesen elkelt. A konverzió keresztülvitelére alakult szindikátus ennélfogva már legközelebb föl fog oszlani.

A Schlick-féle vasöntő és gépgyár-részvénytársaság e hó 18-án tartotta a XXXIV-ik évi rendes közgyülését *Bujanovics* Sándor elnöklésével. Az igazgatóság sajnálattal jelenti, hogy az üzleti viszonyok a mult évben nem javultak. A magánépitkezések, ugyszólván, teljesen szünetelnek és a vasutépités országos pangása és a gazdasági élet minden ágában érezhető általános depresszió bénitólag hatott a Schlick-féle gyártelep működésére is. Az üzemköltségeket tehát a végső határig menő takarékosság révén kellett kevesbiteni. A mérleg, a mult évihez képest, lényeges javulásról tesz tanuságot. A forgalom a mult üzletévben 5,294.700 korona 76 fillér volt. A mult évről 3,700.000 koronát képviselő megrendelés háramlik át az idei esztendő javára. A nyers haszon 294.790 korona 01 fillér, a tiszta haszon pedig 209.143 korona 43 fillér. Javasolja az igazgatóság, hogy a május elsején esedékes szelvényeket egyenkint 14 koronával váltsák be, már április 20-ikától kezdve. A közgyülés a jelentést tudomásul vette, a fölmentést megadta és igazgatósági tagokul, a most kilépettek helyébe megválasztotta Bujanovics Sándort, Kohner Ágostont és Förster Nándort.

A Magyar Élet- és Járadékbiztosító Intézet, mint Szövetkezet e hónap 17-én tartotta meg I. évi rendes közgyülését. Gróf Széchényi Aladár elnök megnyitotta a közgyülést, rámutatott az intézet közhasznu voltára és felhivta a megjelent részjegybirtokosokat, hogy az üzleti feleslegként kimutatott 2623 korona 57 fillér egész hasznot juttassák a biztositott tagoknak oly módon, hogy 70 százalék, azaz 1836 korona 50 fillért a biztositott tagok osztalék-alapja javára, 15 százalékot, azaz 393 korona 54 fillért külön tartalékalapra fordítsanak, a fenmaradt 393 korona 53 fillér pedig uj számlára vezettessék elő. — A közgyülés ezen indítványt egyhangulag elfogadta és az igazgatóságnak, felügyelőbizottságnak és választmánynak a felmentvényt megadta. Az ezután megejtett választások eredményeképpen Glück Frigyes, Langer Bódog, Latinovits Pál, Ordódy Lajos, báró Solymossy Lajos a választmányba, Mende Bódog, tövisi Rácz György és Tolnay Kornél a felügyelő-bizottságba kerültek. A választmányi gyülésen gróf Török Józsefet, Ungmegye főispánját nagy lelkesedéssel választották meg a szövetkezet alelnökének. Az igazgatóság báró Rudnyánszky Józsefet választotta meg elnökének.

A Magyar-Franczia Biztositó r.-t. f. hó 15-én tartotta meg évi rendes közgyülését *Beniczky* Ferencz elnöklete alatt. A zárszámadásban kimutatott 191.363 k.-nyi nyereség hováforditására az igazgatóság a felügyelő-bizottsággal egyetemben javasolta, hogy ebből a részvénytőkének megfelelő 5 százalék osztalék fejében 125.000 k. fizettessék ki, 10.242 k.

az alapszabályok értelmében az igazgatóságnak és tisztviselőknek járó jutalék 40.000 k. a tartaléktőkének 170.006 koronára való felemelésére és az ezután fenmaradó 16.121 k. a tisztviselők részére létesitett nyugdijalap növelésére fordittassék. E javaslatok a közgyülés által egyhangulag elfogadtatván, az igazgatóság inditványára elhatároztatott, hogy a részvényenkint járó 10 k. osztalék f. hó 16-ától kezdve minden 1890. évi augusztus 1-én kibocsátott részvény után, a 13. sz. szelvény átvétele mellett, a társaság főpénztáránál kifizettessék.

A Fonciére Pesti Biztositó-Intézet e hó 17-én tartotta évi rendes közgyülését *Kilényi* Hugó min. tanácsos elnöklete alatt. A közgyülésen 27 részvényes jelent meg 326 szavazattal. Az igazgatóság jelentése szerint az évi tiszta nyereség 260.533 korona 51 fillért tesz ki, amelyből az alapszabályok értelmében ennek 10 százalékát levona, a közgyülés rendelkezésére 234.400 korona 16 fillér áll. Ebből 5 százalékos osztalékul 150.000 koronát fizetnek ki, az ezután fenmaradó 84.480 korona 16 fillérből jutalékok fejében 15 százalék levonatván, marad 71.808 korona 15 fillér, mely összegből a részvényesek között felülosztalék czimén további 2 százalékot, 60.000 koronát adnak s a fönnmaradó 11.808 korona 15 fillért uj számlára irják. A részvény-szelvényeket 14 koronával (7 százalék) e hó 17-étől már be lehet váltani. Az igazgatóság jelentésének tudomásulvétele s a fölmentvények megadása után Kovács Ernő részvényes inditványára, a közgyülés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az igazgatóságnak, a felügyelőbizottságnak, meg a tisztikarnak, mire a felügyelőbizottság tagjainak ujra megválasztották: Auer Róbertet, Doctor Gyulát, Friedmann J.-t, dr. Marquet Lajost és Reich Lajost. Ezzel a közgyülés véget ért.

MEGHIVÓ

a Magyar általános takarékpénztár részv.-társ.

1903. évi április hó 28-án, délután 6 órakor, a társaság helyiségeiben (V., József-tér 14.) tartandó

rendkivüli közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság javaslata az alaptőke felemelése tárgyában.
2. Az alapszabályok módositása.

☞ Azon tisztelt részvényesek, a kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek, hogy az alapszabályok 13. §-a értelmében a még le nem járt szelvényekkel ellátott, nevükre szóló részvényeiket legkésőbb **folyó évi április hó 20-ig** a társaság pénztáránál Budapesten, vagy a Banca Commerciale-nál Triesztben letéteményezni szivesked-jenek.

Budapest, 1903. április hó. 10-én.

Az igazgatóság.

Meghivó

a Budapest-vidéki villamossági részvénytársaságnak **folyó évi április hó 30-án, délután 4 órakor**, a társaságnak V., Fürdő-utcza 10. szám alatti helyiségében megtartandó

II. rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi üzleti jelentése.
2. Zárszámadás, évi mérleg és a felügyelő-bizottság jelentése.
3. A tiszta nyereség hováforditása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
5. A felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.

Budapest, 1903. április 9-én.

Az Igazgatóság.

Mérleg.

Vagyon: Erzsébetfalvai és soroksári villamos művek, telkek, épületek, gépek, kábel hálózat, árammérők, ingóságok, szerszámok és eszközök 586,268·57, Külső villamos berendezések 2424·34 kor., levonva folyó évi leirás 393·60 kor. = 2030·74 kor. Előleges kiadások 7768·08 kor., levonva folyó évi leirást 5800 kor. = 1968·08 kor. Letett biztositékok 9839·79 kor. Anyagszerkészlet 16683·08 kor. Készpénzkészlet 142·16 kor. Átmeneti tételek 287·28 kor. Adósok 38,624·12 kor. Összesen 655,843·82 kor.

Teher: Részvényalaptőke számla: 3000 darab részvény 200 koronával = 600,000·— kor. Értékcsökkenési tartalék gépek, műszerek és szerszámok részére 10,000·— kor. Hitelezők 13,381·— kor. Váltószámla 30,000·— kor. Nyeremény-egyenlegül 2462·82 kor. Összesen 655,843·82 kor.

Nyeremény- és veszteségszámla.

Tartozik: Igazgatási költségek 8917·11 kor. Üzemi kiadások 40,706·36 kor. Adók 901·90 kor. Leirások: a) az előleges kiadásokból 5800·— kor.; b) külső villamos berendezésekből 393·60 kor.; c) behajthatatlan követelések 1432·46 kor. = 7626·06 kor. Gépek, műszerek és szerszámok értékcsökkenése 8400·— kor. Nyereség-egyenlegül 2462·82 kor. Összesen 69,014·25 kor.

Követel: Nyereségáthozat az 1901. évről 1162·42 kor. Áramszolgáltatás és villamos felszerelések utáni bevételek 65,433·06 kor. Kamatok 2418·17 kor. Összesen 69,014·25 kor.

Az igazgatóság.

Északmagyarországi egyesitett kőszénbánya és iparvállalat részvénytársaság.

Meghivás

az **1903. május hó 2-án, délelőtt 11 órakor**, a társulati irodában (V., József-tér 10. sz.) tartandó

XXI-ik rendes közgyülésre.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. évi decz. hó 31-én lezárt üzletévről és a zárszámadások előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A zárszámadások jóváhagyása, az osztalék megállapitása s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránti határozat.
4. Az igazgatóságnak választás által való kiegészitése.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása.

☞ Felkéretnek a t. cz. részvényesek, részvényeiket a közgyülésben való részvétel czéljából bezárólag **1903. április hó 24-ig Budapesten** a társulati főpénztárnál V., József-tér 10., vagy **Bécsben** a „Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft"-nál letéteményezni. — A közgyülésen való megjelenésre a letét alkalmával kiszolgáltatandó igazolási-jegy ád jogot.

A mérleg és jelentések **1903. április hó 24-től kezdve** fognak a társulat irodájában kiszolgáltatni.

Budapest, 1903. április 17.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ

a „Nemzeti baleset biztositó részvénytársaság"

TIZEDIK ÉVI RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE.

A „Nemzeti baleset biztositó részvénytársaság" **ez évi rendes közgyülését** az alapszabályok 12. és 13. §-ai értelmében **folyó évi április hó 30-án, délelőtt 10 órakor**, a társaság iroda-helyiségében (Erzsébet-körut 13. sz I. em.) fogja megtartani, melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 10. §-ának rendelete szerint személyesen vagy meghatalmazottjaik által leendő megjelenésre tisztelettel felkéretnek.

☞ A közgyülésen résztvenni szándékozó részvényesek részvényeiket nyolcz nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság budapesti főpénztáránál, vagy a „Pesti magyar kereskedelmi bank" budapesti fő- és fiókpénztárainál letéteményezhetik.

A közgyülés tárgyai:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottsági jelentés az 1902. évi üzleteredményről.
2. Az évi zárszámla és mérleg megállapitása és a nyeremény felosztása, valamint az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak a felmentvény megadása.
3. A tiszta nyeremény mire forditása az alapszabályok 35. §-a értelmében.
4. A felügyelő-bizottság 3 évre leendő választása az alapszabályok 29. §-a szerint.

A „Nemzeti baleset biztositó részvénytársaság" igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 $\frac{0}{2}$ % kamatozással,** és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, délután 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. április 28. 17. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Bevándorló szerzetesek.

Nem értünk egyet azokkal, kik *a limine* állást foglalnak a francziaországi szerzeteseknek és apáczáknak hazánkba való települése ellen. Ebben az ügyben disztingválni kell.

Ha tény volna, hogy a köztársaság mostani kormánya által távozásra kényszeritett kongregácziók tagjai kivétel nélkül az *ecclesia militans*-hoz tartoznak; ha tény volna, hogy ezek az egyházi öltönyben járó férfiak és nők nem rendelkeznek a fentartásukhoz szükséges anyagi javakkal, hanem közjótékonyságra szorulnak, ha tartani lehetne attól, hogy megbontják a felekezeti békét vagy nemzetellenes törekvések előmozditóivá válnak, akkor mi is habozás nélkül tilalomfát állitanánk elébük az ország határán.

Azonban e föltevések egyike sem tény.

Ellenkezőleg, mindenki tudja, hogy a franczia szerzetesek és apáczák távol állanak az egyházpolitikai küzdelmektől. Azt is tudja a külföldi viszonyok minden ösmerője, hogy azok a megszüntetett kongregácziók javarészt nagy tőkékkel rendelkeznek. Kétség nem fér ahhoz, hogy egy más ország területén még kevésbbé szitanának egyenetlenséget a felekezetek között, s *franczia* származásu férfiakról és nőkről lévén szó, teljes bizalommal számithatunk arra, hogy a hazánk államiságát és a magyar faj szupremácziját veszélyeztető germán és pánszláv irányzatok, melyeknek a magyarországi görög keleti és ágostai evangelikus egyházban támogatói vannak, bennük nem segitőtársra, hanem ellenlábasra fognak találni.

Ezek azok az általános és elvi szempontok, melyeket, hogy igazságosak lehessünk, szem előtt téveszteni nem szabad. Arról is beszélhetnénk, hogy ha a magyar közvélemény nem látott veszedelmet a galiczai bevándorlásokban, nem akadhat fenn a Francziaországból eredőn sem. Ezt a pontot azonban, noha kézen fekvő erős argumentumul kinálkozik, bővebben nem fejtegetjük. Ehelyett másra utalunk.

Magyarországon évtizedek óta fáradoznak merkantilisták és agráriusok, kormányférfiak és a haute finance tagjai, hogy külföldi tőkéket vonzanak hazánkba. Törekvésüket eleddig csekély siker koronázta. A tőke hiánya okozza, hogy iparunk nem képes föllendülni, s ha történt is ujabban nehány gyáralapitás és uj ipari vállalat életbeléptetése: azokat saját érdekeik megóvása végett osztrákok csinálták.

Ily helyzetben a józanul számitó ész azt mondja: ha vannak a külföldön megszerezhető tőkék és vannak emberek, kik a nagyiparnak valamely ágát eredményesen tudják müvelni, akkor azokat a tőkéket ide kell édesgetni és azokat az embereket tárt karokkal kell fogadni.

Hogy Francziaország miért engedi meg magának azt a luxust, hogy óriási tőkéket és szakértelmet számkivessen, az nem tartozik reánk.

Nekünk meg kell ragadnunk az alkalmat, hogy a mozgóvá lett tőke és a hazátlanná vált szakértelem Magyarországon telepedjék meg.

Ki nem hallott volna a karthauzi és trappista szerzetesekről, a világhirű chartreuse-likör és trappista sajt készitőiről? Ki nem tudná, hogy a grenoblei és avignoni apáczák terjesztették el a csipkekészitést?

Az előbbiek ugy, mint az utóbbiak, nagy vagyont szereztek saját rendjüknek, de egyuttal dus jövedelmi forrást nyitottak ezer meg ezer világi embernek.

Hát nem volna-e kivánatos, a magyar közgazdaságra és kereskedelemre nézve rendkivül előnyös, ha ezek a rendek Magyarországba helyeznék át *ipari működésüket?* Képzeljünk el egy magyar Grand Chartreuxt vagy La Trappe-ot a Balaton mentén vagy a felvidéken, — vajjon nem lenne-e áldás a környékre nézve?

És képzeljük el, hogy a fővárosban megtelepszik nehány franczia apáczarend és kolostorával kapcsolatosan munkatelepet létesitvén, uj iparágat honosit meg a főváros szegénysorsu asszonyai és leányai számára.

Vajjon nem lenditene ez a fővárosi nyomoron, nem volna-e hasznára az erkölcsöknek és a közmüvelődésnek?

Azt hisszük, elfogulatlan ember nem habozhat a válasz fölött. Vetot csak az mondhat, ki vagy gyülölettel van eltelve az egyház szolgái iránt vagy rémképeket lát minden papi öltöny és apáczafátyol föltünésére.

Kossuth Lajos a mult század ötvenéves éveiben, amidőn III. Napoleon császárral tárgyalt, azt mondotta: — „Én hazám érdekében elfogadnám az ördög segitségét is, de természetesen ügyelnék arra, hogy ne vigyen el magával.“

Hát ha Kossuth nem utasitotta volna el az ördögöt, miért utasitsuk mi vissza a szerzeteseket és apáczákat, ha hasznára lehetnek országunknak?

Ugy tudjuk, nehány franczia apáczarend Budapesten akar megtelepedni.

Ha szándékuk szóba kerül a főváros hatósága és közgyülése előtt, a fentebb elmondottakat városatyáink emlékébe és figyelmébe ajánljuk.

A fővárosi törvény reviziója.

III.

Hátra van még, hogy a fővárosi törvény reviziójának kérdésében a törvényhatósági bizottság hatáskörének megállapitásáról szóljak. A „*Magyar Székesfőváros*“-nak ez ügyben feltett kérdései közül ez alkalommal a következő háromra kivánok válaszolni:

1. Leszállitandó e a törvényhatósági bizottság tagjainak száma?

2. Az önkormányzati jogkör sérelme nélkül lehetne-e a közgyülést mentesiteni a tulajdonkép oda nem tartozó ügyektől, aminők most eléje utaltatnak?

3. Föladja-e a közgyülés a tisztviselők választására vonatkozó jogát?

A törvényhatósági bizottság tagjainak számát jelentékenyen leszállitandónak véljük. Gondolatunk is elrettentő egy, a hivatalnok tagok beszámitásával mintegy 420 főre rúgó testülettől *adminisztracionális* ügyek elintézését kivánni. Különben a lefolyt 30 év tanuságai kellőkép megvilágitották egy ily tömegü testületnek a közigazgatási ügyek ellátására való nagyfoku hasznavehetetlenségét. Nincs is annak semmi értelme, ha a képviseleti rendszert és alapot elfogadjuk, hogy ily nagyszámu delegáltakból álló testületeket szervezzenek. Vagy van egyetemes közgyülés, mint az ó-kori községekben (ochlokráczia) vagy van képviselet, s akkor csak arra kell törekedni, hogy az összes általánosabb, szélesebb érdekek és néprétegek ne maradjanak képviselet nélkül, nem pedig arra, hogy *minden* kisebb-nagyobb érdekcsoport megtalálja a maga képviselőjét.

A városi élet fejlődésével, a népesség nagy fokú összetömörülésével az érdekek annyira szerteágazók, bonyolultak, egymással annyira ellentétesek lettek, hogy mindezek érvényesülése folytán az egyetemes közgyülésen eredmény egyáltalán nem, vagy nem kielégitő módon jöhetett létre. A képviselet éppen *alapelvénél* fogva különbözik tehát az egyetemes közgyülési rendszertől, mert nem engedi hogy az egyes érdekek magában a közigazgatásban, a konkrét ügyek elintézésénél érvényesülhessenek, hanem az érdekek mérközését áthelyezi a választási küzdelembe, ugy hogy a képviseletben már az érdekek bizonyos átlaga érvényesül,*) ami a megegyezést és a konkrét ügyek vitelét lehetségessé teszi. A képviseleti elv elfogadásának következménye, hogy a választási rendszer, de maga a bizottság is, tekintve tagjainak számát, testületi szervezetét, tanácskozási szabályait stb., ugy legyen alkotva, hogy ne az egyéni és csoportos, de a nagyobb rétegek átlagos érdekeinek védőjévé és képviselőjévé váljék.

*) Hogy a választási rend mikép állapitandó meg, hogy ezen átlag tényleg és helyesen kifejezésre juthasson, azt a II. czikkünkben fejtettük ki.

A közgyülés mai formájában se hus, se hal. Egyetemes közgyülésnek kevés, mert a polgárság zöme nincs benne, képviseletnek meg sok, mert tagjainak számánál fogva, nem az átlagos érdekeknek, de az érdekcsoportok harczainak válik képviselőjévé. Hisz ez a testület majdnem akkora, mint a képviselőház, mely az egész ország lakosságát képviseli. Pedig nálunk az országgyülési képviselet is, a lakosság és a választó-közönség tömegéhez képest, igen nagyszámu. Az Egyesült-Államokban, melyek alkotmányának szabadelvüségét és gyakorlati czélszerüségét senki sem fogja kétségbevonni, — körülbelől 180.000 főre esik egy képviselő, — nálunk Budapesten nem egészen 1800 főre. Különben is az autonomia biztositékai és a legitim érdekek érvényesülései csak igen korlátolt mértékben függenek a képviselő-testület tagjainak számától; sokkal nagyobb befolyása van ezekre a képviselet által gyakorolható jog-(hatás-körnek) és a választási rendszernek. Ha ehhez hozzáveszszük, hogy bármiképen is kivánjuk *módositani* a közgyülés hatáskörét, — minthogy az közigazgatási ténykedések ellátására lesz hivatva, lehetetlen lesz elkerülni, hogy konkrét ügyekkel, melyek olykor soron kivüli sürgős elintézést igényelnek, ne foglalkozzék — ugy be kell látnunk, hogy a bizottsági tagok mai nagy száma fenn nem tartható.

Mentől nagyobb valamely testület, annál nehézkesebben hozható mozgásba; az adminisztráczionális *mozgékonyság* elve is tehát azt hozza magával, már csak csupa czélszerüségből is, hogy a közigazgatási képviselet tagjainak száma ne legyen nagyobb, mint amennyit az érdekek átlagának kifejezésre juttatása föltétlenül megkiván. S ezzel azt hisszük, kellő mennyiségü és minőségü érvekkel szolgáltunk előrebocsátott állitásunk igazolására.

Kérdés már most, hogy az ily módon kontemplált közgyülés hatáskörébe minő ügyek utaltassanak? Kifejtettük már, hogy a fővárosi törvény keretében törvényhatóságunk autonomiai jogkörének jelentékeny kibővitését tartjuk szükségesnek. Ez magával hozza, hogy számos oly ügyben, (melyben a közgyülés jelenleg befolyást éppen nem gyakorol, vagy csak mint közbeeső forum) — fog a döntés, sőt végeldöntés hozzá utaltatni. Ezek helyett azomban mentesitendő lesz lehetőség szerint — a konkrét közigazgatási ügyek ellátásától, melyek sürgős természetüket tekintve, az adminisztráczionális czélszerüség elvénél fogva, testületi hatóság által való elintézésre nem alkalmasak.

Az autonomiai hatáskör elvégre nem abban áll, hogy minden konkrét ügyben maga a közgyülés határozzon, de sokkal inkább abban, hogy a közgyülés az ügyek általános vitelére oly legitim befolyást gyakorolhasson, hogy azok a bizottság többségeinek intentioi szerint irányittassanak. Nem lehet itt megközelitőleg sem felsorolnunk azon ügyeket, melyeket ujabban a közgyülés hatáskörébe utalni, s viszont melyeket onnan elvenni kellene. Mint alapvető elvet jelölhetjük meg, hogy a közgyülés hatásköréből elveendő, lehetőség szerint minden konkrét közigazgatási ügy, oda tartozzék azonban mindannak meghatározása, ami ezen konkrét ügyek vitelének módját szabályozza, s tartozzanak oda és pediglen a *végeldöntés* szempontjából mindazon ügyek, melyek az autonomiai életet általában meghatározzák s különösen annak anyagi alapjait illetik. Csak meghatározandó csekély kivételes esetekben legyen mód adva az autonomiai ügyeket a ministeri hatóság elé terjeszteni; magától értetődvén, hogy az állami közigazgatás közvetitése folytán ellátott ügyekben a ministeri hatóság befolyása hatékonyabb maradhatna.

Hogy ezen tételeket gyakorlati példákkal világositsuk fel: elveendőnek tartjuk a közgyülés hatóságától a ma oda utalt mindenféle csip-csup bérleti, méltányossági, felebbezési stb. stb. ügyeket, a mindenféle lényegtelen szerződéseket, birásolásokat, engedélyeket, — ellenben oda utalnók — amint részben most is meg van — a szabályrendeleteket, a különféle szolgálati és végrehajtási szabályzatokat, tisztviselői pragmatikát hosszabb tartamu (5—10 éven tul) oly szerződéseket, melyek a főváros közérdekeit érintik, vagy érinthetik, az általános szabályozásokat; általános épitési szabályzatot; a vagyoni ügyekben a végeldöntést. Jóváhagyást pedig csak nagyobb kölcsön és hitelügyek, a költségvetések (általában és egységesen) és az államigazgatós ellátott ügyeiben felmerülhető némely felebbezési ügyek igényelnének. Igy a *dolga*, aktaszerüleg, talán kevesebb lenne a közgyülésnek; de a *befolyása a dolgokra* teljesebb.

Kevesebb ideje vétetnék el lényegtelen ügyekkel, de annál több maradna a nagy általános és alapvető dolgokkal foglalkoznia, mely a főváros életét nem máról holnapra, hanem hosszu időre előre meghatározzák. Mindez azt hiszszük, autonomiai jogkörének nemcsak nem ártana, csak használna, tekintélyét pedig mód felett emelné.

Et nunc venio ad fortissimum. Vajjon a tisztviselők választására vonatkozó jogát feladja-e vagy sem? Nálunk az összes közigazgatási reformra vonatkozó törekvéseknek ez az ütköző pontja. És mégis meglehetősen eltérők a nézetek. Általában az a többség meggyőződése, hogy a választási rendszer ősi autonomiai rendszerünk alapja, melyhez a legszentebb tradiciók fűznek, s melylyel maga a rendszer is áll vagy elbukik. Részletesebb és közelebbi indító okait ennek nem igen találjuk. Másik részről áll a szélső ellentét, hogy a tisztviselők választásának vagy kinevezésének kérdése teljesen független az önkormányzattal. Itt is a középuton van az igazság. Az bizonyos, hogy a választási rendszer mellett, mikor a tisztviselő nemcsak a törvényes hatáskör betöltője, hanem egyuttal a közbizalom letéteményese is, hogy ekkor sokkal nagyobb lehet, ha más nem, hát a közönség erkölcsi befolyása rája,

ez kétségtelen. És hogy ha ez a közönség — képviselet utján — erős autonomiát gyakorolhat, ugy ez a befolyás az autonomiai jogok erősebb érvényesülését jelenti. Másrészt az is igaz, hogy ez uton a kormányhatalmi befolyás is beleavatkozhatik a tisztviselők működésébe. És harmadszor végül még az is igaz, hogy a törvényekben körvonalozott hatáskörnél fogva a tisztviselő bizonyos függetlenséget élvez ugy a közönség, mint a kormány befolyása ellenében s e tekintetben az autonomiai ügyek ellátása tényleg független a választási vagy kinevezési rendszertől.

Mindezt összevetve, figyelembe véve a külföld nyujtotta példákat is, az a meggyőződésünk, hogy minél intelligensebb valamely közönség, annál nagyobb autonomiával birhat s igy mindenütt ugy is találjuk, hogy a fővárosoknak a legtágabb autonomiát adják; már most megfontoljuk, hogy a választási rendszerrel mégis csak főleg az autonomia befolyása növelhető s mindehhez hozzávesszük azt a természetes ragaszkodást és vonzódást, melyet egy évezred tűzpróbáját kiállott intézmény iránt viseltetünk, amely mélyen gyökerező érzést oktalan mód megbántani nem tanácsos s a mely intézmény egy évezreden át mint állam- és nemzetfenntartó bevált: ugy azt hiszem jogosult azon követelés, hogy a választási rendszer továbbra is fenntartassék azon fő és szaktisztviselőkre nézve, kik az egyes osztályoknak, kerületeknek és szakhivataloknak az irányt megadják, amely iránynak a közgyülés intentióval azonosnak kell lenni, s ezért vezetőiknek is a közgyülés bizalma letéteményeseinek kell lenniök.

Ezek függetlenségét a közgyülésnek netalán illegitim befolyása ellen, valamint a bizottság további befolyását a többi, kinevezés utján betöltendő állásokra nézve egy uj, a modern kor követelményeinek megfelelő, szabadelvü alapon készitett szolgálati pragmatika lesz hivatva biztositani. Ennek megalkotása lesz az „uj“ közgyülés legszebb és legnehezebb feladata. *Szigma.*

A közgyülés napirendje.

A törvényhatósági bizottság e hó 29-én délután ülést tart, melynek napirendjén a következő tárgysorozat szerepel:

Egy megüresedett tagsági hely betöltése az igazoló-választmányban.

Különböző telkek bérbeadása és bérleti szerződések meghosszabbitása.

A városligeti tavon való ladikázás és a tó halászati jogának bérbeadása.

Tanácsi előterjesztés a közgyülési ügyrend módositása iránt.

A VII. kerületi uj elöljárósági épület ügye.

Az 1902-iki költségvetés tulkiadási tételei.

A sütőipar gyakorlása s a műhelyek berendezése, a kenyér és péksütemény forgalombahozatala és a munkaadók és segédszemélyzetük között való munkaviszonyra vonatkozó szabályrendelet.

A propeller-társaság szubvenciója.

Az omnibusz-társaság kérvénye a vonalbeosztás és zónadijrendszer érvényének meghosszabbitása iránt.

Vidéki szintársulatok a Várszinházban.

A Fehérvári-uton épitendő iskolaház költségeinek fedezete.

Előterjesztés a városrendezési és szabályozási tervek közszemlére kitétetele és sokszorositása tárgyában.

Személyi ügyek.

*

A bérleti szerződések, melyek a közgyülés elé fognak terjesztetni, jelentéktelen összegekről szólnak, ez a körülmény azonban nem szolgálhat inditó okul, hogy a tanács és a közgyülés eltérjen az elvi állásponttól. Számtalanszor hangoztatva lett, hogy minden bérbeadás nyilvános árlejtés utján történjék. Egyuttal a tanács néhány bérletet árlejtés nélkül akar meghosszabbitani, azzal a motiválással, hogy nagyobb bért az árverésen sem lehetne elérni. Ez igaz lehet. Ám az elv megvédése szempontjából meg kell tartani az árlejtést.

A *propeller-társaság segélyezése* ügyében nem értünk egyet a tanáccsal, mely a társaság terhére kivetett és 9100 koronát kitevő partbér összeg felét, vagyis 4550 koronát *segély fejében* elengedni javasolja. A tanács szerint a csavargőzös-átkelés a főváros közlekedési érdekei szempontjából számottevő tényezőt képvisel, de miután forgalma nagyon megcsappant, többé lukrativ vállalatnak nem tekinthető és „a segélyre valóban rászorult.“ Megjegyzi továbbá a tanács, hogy ha „a vállalat az üzemet kénytelen lenne beszüntetni, aligha fog találkozni más életerős vállalat, mely a prosperitás reményében arra vállalkoznék, hogy ezen közlekedési ágat ujból életre keltse és fentartsa.“

Meggyőződésünk szerint, melynek már többizben kifejezést adtunk, a csavargőzös részvénytársaság még most is lukrativ vállalat és egyáltalán nem szorul segélyezésre. De még azon esetben is, ha nem volna jövedelmező a részvényesekre nézve, *a főváros nincs hivatva arra, hogy szubvenczionálja.* Azt sem a tanács, sem senki e világon nem tételezheti föl, hogy a propeller-társaság csupán ambiczióból tartja fön a vállalatot. A részvényesek osztalékot akarnak. Ma már pedig a főváros polgárainak adójából *egyetlen fillért sem szabad forditani privát emberek részvényeinek kamatoztatására.* Ha a vállalat megszünt jövedelmező lenni, hagyja abba a társaság.

Ebben az esetben két mód van arra nézve, hogy a Dunán való átkelés továbbra is fentartassék. Az egyik az, hogy maga a főváros gondoskodik róla. Ha a közszükséglet a csavargőzösök járatása, ugy vegye át azokat a főváros, s nem kell egyébre törekednie, mint arra, hogy deficzitje ne legyen. De ha deficzittel járna is a kezelés, inkább fizessen rá, mint subvenczió adjon magán részvényeseknek. A deficzit soha és semmi körülmények között nem lehet nagyobb, mint amaz összeg, melyet a csavar-

gőzös részvénytársaság segély gyanánt igényel. Ha az államnak nem derogál a lánczhidat kezeltetni, a főváros is lehet tulajdonosa és kezelője a Dunán való átkelésnek.

A másik megoldási mód — az esetre, ha a csavargőzös társaság az üzem beszüntetését határozza el — uj vállalkozók felhivása. Szeretnők tudni: honnét meriti a tanács azt a meggyőződését, hogy nem találkozik vállalat, mely ezt a közlekedési ágat fentartsa? Fogadni merünk tizszeres pénzbe, hogy ha eziránt felhivás tétetik közzé, *külföldről is fognak jelentkezni életerős vállalkozók.*

Tartunk attól, hogy a közgyülés ismét nagylelküségi hangulatban lesz, s a tanács előterjesztését elfogadja. De ez esetben felhivjuk az omnibusz vállalatot, meg a várbeli gőzsikló és a svábhegyi fogaskerekü vasut társaságokat, melyek szintén közlekedési érdekeket képviselnek, hogy a precedensre hivatkozva, szintén szubvencióért forduljanak a fővároshoz.

Rendőrök a villamosokon.

Lapunk egyik olvasója irja az alábbiakat:

Számtalanszor hallottam emlegetni, hogy a villamos kocsikra vonatkozó rendszabályokat azért nehéz betartani, mert a fővárosi közönség erőszakos és rakonczátlan. Hát én nem mondom, hogy hozzánk jöjjenek higgadtságot és törvénytiszteletet tanulni az idegen nemzetbeliek, azt azonban konstatálni kivánom, hogy a szabályok megszegésében és az erőszakoskodásban a publikum példaadója maga a rendőrség.

Szinte hihetetlen, mit müvelnek a közrendőrök a villamos kocsikon. Nehány esetet, melyeknek rövid idő alatt szemtanuja valék, izlelitőül felemlitek.

Történt egy városligetbe menő kocsin, hogy az előrészen levő perronon öt utas állott. A szabályrendelet szerint ide mindössze hat utast szabad bocsátani.

A legközelebbi megállónál felszállott egy munkásember és egy rendőr, tehát hétre szaporodott az utasok száma. A vonatvezető ezt észrevette és hátraszólt, hogy az ujonnan felszállók egyike távozzék. A rendőr nyomban felszólitotta a munkást, hogy lépjen le. Ez természetesen tiltakozott és pedig két okra hivatkozva; először arra, hogy ő megfizeti jegyét, nem úgy mint a rendőr, aki ingyen utazik, másodszor meg arra, hogy ő előbb szállott fel a rendőrnél. Az utasok valamennyien igazolták ez utóbbi körülményt, a rendőr azonban kijelentette, hogy senkinek sincs beleszólása, amikor ő *„hivatalosan beszél“* és egy gyöngédnek éppenséggel nem nevezhető kézfogással lependeritette a szegény munkást a kocsiról.

Egy más alkalommal egy kocsira, melynek perronja elől-hátul tömve volt, belsejében azonban akadt volna hely nehány álló utas részére, egy falusias külsejü asszony karjában tartott csecsemőjével felszállni akart. Természetes, hogy a perronon állók közt volt egy rendőr is, aki az asszonyt durván visszalökte, ráripakodván: „Hát nem látja, hogy a kocsi tömve van!“ Az asszony még jóformán lélegzetet se vehetett, amikor két közrendőr sietett a kocsihoz és befurakodott a perronon levők közzé, barátságosan kezelve kollegájukkal, ki a szabályrendeletnek oly erélyesen érvényt tudott szerezni egy asszonynyal szemben.

Tudvalevő, hogy a menetközben levő kocsira felugorni és a gyalogjáróval szemközti oldalon leszállani tilos.

Ha ezt én teszem vagy más czivil ember, s van a közelben rendőr: csak véletlen szerencsének köszönhetjük, ha föl nem irja nevünket és a kapitányságnál meg nem birságolnak. A rendőrök ellenben a legnagyobb flegmával ugrálnak az elindult kocsikra és arrafelé szállanak le, ahol nekik tetszik. Hogy ez igy történik, azt mindenki tudja és megerősitheti.

Tulajdonkép követelni kellene, hogy a rendőrök tartsák meg a szabályokat épp ugy, mint a közönséges halandó, aki nem Rudnay Béla fenhatósága alá tartozik. Én azonban lehetetlent nem kivánok, s csak az iránt interpellálom meg a rendőrséget, hogy ha már ők mutatnak rossz példát, legalább ne büntessék meg azokat, kik az ő példájukat követik.

A páriák.

Ez a név méltán ráillik a fürdők alkalmazottaira, kiknek rendezetlen, szomorú helyzetéről lapunk előző számában már megemlékeztünk. Avagy nem pária-e az olyan ember, ki egyformán ki van szolgáltatva gazdái és a közönség szeszélyének, aki nehéz és sokszor felelősség teljes munkát végez, de a legcsekélyebb garancziával sem bir sorsát illetőleg. A gyári munkást és a cselédet megvédi a törvény attól, hogy felmondás nélkül elbocsássák, a fürdőbeli alkalmazottak ellenben minden órában ki vannak téve, hogy gazdájuk *azonnal* kiteszi szürüket az utczára.

Egyidőben sokat beszéltek és czikkeztek a pinczérek bizonytalan és igazságtalan helyzetéről. Viszonyitva a fürdőzőkéhöz, a pinczérek helyzete irigylésre méltó. Abban megegyezik állapotuk, hogy nemcsak gazdájukkal, hanem a közönséggel is lehet bajuk, s hogy fizetést többnyire sehol nem kapnak, de mig a pinczér érintetlenül zsebreteheti a közönségtől kapott borravalót, addig a fürdős némely fürdőben köteles a vendégek által letett borravalóból 6%-ot a tulajdonosnak beszolgáltatni. Az utóbbiak részéről annál nagyobb igazságtalanság részt követelni az alkalmazottak jövedelméből, mert ők a fürdést

megfizettetik a vendéggel, ellenben a fürdőbeli borbélyt, masszőrt és tyukszemvágót arra utalják, hogy a bizonytalan borravalóért dolgozzanak. Sok vendég egy fillérrel sem honorálja igénybe vett szolgálatukat, hogyan szabad tehát bármit is levonni a nehezen összekerülő borravalókból? mikép egyeztethető meg a méltányossággal, hogy a tulajdonos 2—3, sőt 4 koronát is levon naponként a fürdőstől „ruhapénz“ czimén, hogy ez utóbbi köteles beszerezni a felszerelési tárgyak egyrészét (gyékényt, keféket stb.), s hogy kötelessége gondoskodni a tükrök renoválásáról? A fürdős kötelessége továbbá ugyancsak a borravalókból fizetni: az inasgyerekeket a kisegitőket és némely helyen a másod pénztárosnőt is. Egyes vidéki városokban a tulajdonos a fürdősre háritja a ruhamosatások költségeit is.

Ezek a visszásságok mind megszüntethetők volnának, ha a belügyminiszterium közegészségügyi osztálya elrendelné, hogy a fürdőkben csakis képesitett egyének alkalmazhatók s a képesités elnyerése végett tanfolyamot nyitna.

A fürdősök helyzetéről és jogairól pedig a kereskedelmi miniszteriumnak kell intézkednie, az ipartörvény keretében. Utasitandók volnának az iparhatóságok, hogy erre vonatkozólag megfelelő szabályrendeletről gondoskodjanak. Meg kell szüntetni azt az állapotot, ami egy jogállamban abszurdum, hogy 5—10—15 év óta egy helyen szolgáló alkalmazott, sokszor egy vendégnek alaptalan panaszára, minden felmondás nélkül kidobható legyen.

A fürdőbeli alkalmazottak, mint a multkor emlitettük, négy év előtt szakegyesületet alapitottak, mely jelenleg 240 tagot számlál. Alapitottak betegsegélyző egyesületet is, ez azonban nem tud kellő tevékenységet kifejteni, s tagjainak száma nem több 100—120-nál. A tagok száma azért nem szaporodik, mert a tulajdonosok az ujonnan belépő alkalmazottakat kényszeritik, hogy a kerületi betegsegélyzőbe iratkozzanak. Két helyre fizetni meg nem telik.

Mint értesülünk, a fürdőbeli alkalmazottak a mult héten értekezletet tartottak és elhatározták, hogy sérelmeik orvoslása és helyzetük biztositása végett *Binger* szakegyesületi elnök vezetése alatt küldöttséget menesztenek a belügyi és kereskedelmi miniszteriumokba. Reméljük, mindkét helyen jóindulat fogja fogadni méltányos kérelmüket.

Vidéki szinészek a Várszinházban.

Tudvalevő, hogy a hajdani kolostorból szinházzá átváltozott várbeli muzsatemplom napjai meg vannak számlálva A miniszterelnökség ódon palotájával együtt nemsokára eltünik helyéről, s ma még bizonytalan: kapnak-e a várbeli lakók uj szinházat? Mielőtt azonban a kőmüvesek megkezdenék tevékenységüket a szinház tetején, egy vidéki szintársulat a deszkákon óhajt szerepelni. A pozsonyi szintársulat ugyanis azzal a kérelemmel fordult a belügyminiszterhez, hogy 1904. évi január 1-től kezdve 3—4 hónapon át tartó vendégszereplésre engedje át a Várszinházat. A belügyminiszter abban a nézetben van, hogy ekkép a Várszinház közönsége változatosabb műsorhoz jut, másrészt pedig a pozsonyi szinészet a Várszinházzal létesitendő kapcsolat által magasabb nivón tartható. Miután azonban ez az intézkedés a főváros és az államilag szubvenczionált fővárosi szinházak intendánsa közt létrejött szerződést érinti, a miniszter nyilatkozatra szólitotta fel a főváros közönségét.

A budai szinügyi bizottság erre vonatkozólag igy nyilatkozott:

„A mi a belügyminiszter urnak abbeli értesitését illeti, hogy a Várszinház jövő évben kezdődő évadját akkép szándékozik beosztani, hogy f. évi deczember hó végéig az eddigi rend tartatnék fönn, vagyis a Nemzeti Szinház tartana ott előadásokat, mig 1904. évi január hónap 1-étől kezdve 3—4 hónapon át a Várszinház a Pozsonyban működő szinigazgatónak adatnék át, erre nézve megjegyzéseink a következők:

Teljes mértékben méltányolva a leiratban felhozott indokokat, nevezetesen, hogy a tervezett intézkedés folytán a Várszinház közönségének változatosabb műsor fog nyujtatni, s e mellett a pozsonyi magyar szinészet a Várszinházzal létesitendő kapcsolat által magasabb niveaun lesz tartható, s illetőleg oly elsőrangu társulat lesz szervezhető, mely mind a két város igényeit teljes mértékben kielégitheti: nincs észrevételünk az ellen, hogy a Várszinházban a téli évad második felében jövő évben egyelőre kisérletképen a pozsonyi szintársulat tarthasson előadásokat.

Kikötendőnek tartjuk azonban, hogy a társulat legfeljebb csak a husvéti ünnepekig tarthasson előadásokat s hogy mindennap tartassanak előadások.

Az uj rendet egyelőre csak kisérletképen kivánnók alkalmazni, mert teljes mértékben méltányoljuk ugyan a fent elősorolt indokokat, melyek a tervezett változtatást szükségessé teszik, mindazonáltal nem hallgathatjuk el aggodalmainkat sem, nevezetesen azt, vajjon a pozsonyi szintársulat minden tekintetben képes lesz-e a Nemzeti Szinház előadásaihoz szokott kényesebb izlésü közönség igényeit kielégiteni.“

A tanács az ügyet a következő javaslattal fogja a szerdai közgyülés elé terjeszteni:

„Habár a tanács is osztja a budai szinügyi bizottság abbeli aggodalmát, hogy valjon a pozsonyi szintársulat képes lesz-e a Nemzeti Szinház előadásaihoz szokott kényesebb izlésü közönség igényeit minden tekintetben kielégiteni, mindazonáltal méltányolva a leiratban felhozott indokokat, nevezetesen, hogy a tervezett intézkedés folytán a Várszinház közönségének változatosabb műsor fog nyujtatni, s e mellett a pozsonyi magyar szinészet a Várszinház-

zal létesítendő kapcsolat által magasabb niveaun lesz tartható, s illetőleg oly társulat lesz szervezhető, mely mindkét város igényeit teljes mértékben kielégiti: a tervezett változtatáshoz egyelőre a jövő évre kisérletképen hozzájárulni méltóztassék."

Mi nem osztjuk a tanács aggodalmait, s meg vagyunk győződve, hogy a várbeliek és a többi jobbparti kerületek lakói szivesen fogják látni a pozsonyi társulatot, mely az operettek vidám muzsáját is beviszi az ódon szinház falai közzé.

Hirek a városházáról.

—

A főváros élelmiszervizsgáló intézete beköltözött a központi városházába. Az intézetet a legtökéletesebben rendezték be. A minap három német tudós járt az intézetben s nagy elismeréssel jelentették ki, hogy bejárták Európa valamennyi hasonló intézetét, de jobban, praktikusabban s modernebbül berendezett intézetet nem találtak. A közgazdasági és közélelmezési, továbbá a vásárcsarnoki bizottság tagjai Almády Géza tanácsos vezetésével szintén megnézték az intézetet. A bizottsági tagokat Balló Mátyás, az intézet igazgatója és Hegedüs Ármin, az intézet épitője kalauzolták. A bizottsági tagok is nagy elismeréssel nyilatkoztak a modernül berendezett intézetről.

A Ördög-árok uj hidjai. Az Ördög-árkon át épitendő vashidak fölállításához a közmunkák tanácsa nem hajlandó hozzájárulni, amig az árok szabályozási vonala végleg meg nem állapittatik. A mérnöki hivatal javaslata alapján a tanács ennek daczára most kimondta, hogy az egyik hidat, amely a pasa-réti közlekedés lebonyolitására szolgál, okvetlenül vasszerkezettel épiti meg, mert e hidra elkerülhetetlen szükség van.

A rakpartok alsó síkjának világitása. Az V. kerületi elüljáróság és rendőrség előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a Rudolf-rakpart alsó sikján is lámpásokat állittasson föl. A mérnöki hivatal e tárgyban oda nyilatkozott, hogy a rakpartok alsó részén lámpásokat állítani nagyon czélszerűtlen dolog, mert a Duna jégzajlása, magasabb vizállás mellett, azokat tönkre tenné. Az alsó rakpartok elegendő világitást kapnak a felső sik vasrácsain alkalmazott kandeláberektől. Javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy a Rudolf-rakparton is csak a vasrácsra alkalmaztasson lámpákat a tanács. A parlament előtti folyosó kivételével a rakpart többi részén egymástól 30 méternyi távolságban összesen 43 Auer-égővel fölszerelt lámpás állítandó föl. Az árkádos részt amely a parlamenttel együtt egy testet képez, s igy nem a fővárosé, nem tartozik a főváros megvilágitani. E tekintetben javasolja a mérnöki hivatal, hogy kéressék föl a kormány, hogy a szükséges 19 darab stilszerü gázkandeláber fölállításáról maga gondoskodjék. A Rudolf-rakpart megvilágitása évi 2800 korona költséget igényel. A mérnöki hivatal javaslatához legutóbb a középitési bizottság is hozzájárult.

Uj villanyos vasuti szárnyvonal. Régóta képezi panasz tárgyát az a körülmény, hogy a távoleső budai lövőházhoz semmiféle kocsi közlekedés nincs. E türhetetlen állapoton segitendő a főváros tanácsa most végre megtette a szükséges lépéseket. Azt javasolja ugyanis a közgyülésnek, hivassék föl a közuti vaspályatársaság, hogy a Szénatértől kezdve a Marcibányi-réten át uj szárnyvonalat épitsen a lövőházig. Az uj vonal kiépitése városfejlődési szempontból is nagyon kivánatos a jelzett részen, amelynek fejlődése a jelen viszonyok között s a forgalmi eszközök teljes hiánya miatt semmiféle haladást nem mutat.

A nagyárusitás. A vásárcsarnoki szabályrendelet szerint nagyban hust eladni legalább öt kilós mennyiségekben szabad s ezeknek az öt kilós mennyiségeknek egy darabból kell állaniok. Az öt kilós mennyiséget, ugy ahogy betartják a nagybani árusitók, az egy darabot azonban nem, noha enélkül semmi értelme sincs a nagybani árusitás minimális sulyának. A vásárcsarnoki szabályrendelet ezen rendelkezésének kijátszására főképpen a husvéti ünnepek előtt lehetett volna számtalan példát találni. A központi vásárcsarnokban ugyanis öt kilós mennyiségekben vásároltak nyakra-főre „olcsó" borjuhust, de hát a nagyban árusitók azt ugy szolgáltatták ki, hogy három és fél kiló hus volt, másfél kiló pedig nyomaték; rendszerint fej. A nyomatékkal való árusitás azonban szintén tilos a fővárosban s a vásárcsarnokokban is, azok tehát, akik igy adták el a hust — két szabályrendeletet sértettek meg. A központi vásárcsarnokban igazán ügyelhetnének arra, hogy az érvényben levő szabályokat igy ki ne játszák s a közönséget se kárositsák meg, mert a másfél kiló, vagy akár csak egy kiló nyomatékkal kiadott öt kilós husmennyiségek, ha olcsóbbaknak látszanak is, jelentékenyen drágábbak, mint a kisárusitóktól vett tiszta husmennyiségek.

Négy uj csatornaépités. Négy uj csatorna munkálataira volt nyilvános árlejtés a városházán. A Kemnitzer-, Rózsa-, Kis János- és a Felső erdősor-utczai kanális 40,000 koronás munkálataira négy ajánlat közül legkedvezőbb volt 17 és $^1/_2$ százalék engedmény. A Hársfa-utcza 6000 koronás munkálataira 5 ajánlat volt. A legnagyobb kedvezmény 17·8% engedmény volt. A 7000 koronás Szövetség-utczai csatornára szintén 5 ajánlat közül a legkedvezőbb volt 17·3% engedmény. A központi szőllészeti kisérleti állomás kanálisának kiépitésére 17,000 korona irányoztatott elő. A legolcsóbb ajánlat 17·1% engedményt nyujtott. Ez alkalommal tartatott meg a liczitáczió a szőllészeti állomáshoz vezető út és a Dráva-utczai uj kőtér burkolási

munkálataira is. Az elsőnél 3%, az utóbbinál 39% kedvezmény képezte a legelőnyösebb ajánlatot.

A Kálvin-téri várócsarnok. A Kálvin-téren tudvalevőleg díszes kupolával ellátott várócsarnok épül a közúti vaspálya részére. Ez épületben helyeztetik el majd a tér számára kijelölt illemhely is, mert az épitési költség hozzájárulási arányának megállapitása dolgában egy kiküldött bizottság tárgyalásokat folytatott. A megegyezés Beetz Vilmos, a főváros s a közuti vasut között legutóbb létre is jött s igy e nyár folyamán a református-templommal szemközt fölépül a tetszetős formájú várócsarnok.

Sötétség az iskolák körül. A VIII. kerületi választmány kérelmére a tanács elrendelte, hogy a kerület ama utczáiban, amelyekben iskolák vannak, az utczai lámpák szaporittassanak s a világitás Auer-égők alkalmazásával intenzivebbé tétessék.

A községi választók összeirása. A főváros összes kerületeiben e hó 23-án fejezték be a községi választók összeirásának munkálatait. Összesen 31789 választót irtak össze, tehát 5167-tel többet, mint három évvel ezelőtt. Legnagyobb emelkedés a VII. kerületben mutatkozott, ahol 3136-al több választó iratta be magát a listába. Az eredmény nyilván a demokraták erélyes akciójának tulajdonitható, akik a terézvárosiak példáján buzdulva e kerületben is szervezkednek a klikk uralom ellen. Az összeirás eredménye kerületenkint a következő: I. kerület 2433, II kerület 1807, III. kerület 1177, IV. ker. 2171, V. ker. 3280, VI. ker. 8112, VII. ker. 7970, IX. ker. 2431, X. ker. 1788. Ezzel szemben a három év előtti állapot a következő volt: I. kerület 2217, II. ker. 1287, III. ker. 1123, IV. ker. 187[illegible], V. ker. 2868. VI. ker. 6811, VII. ker. 4834, VIII. ker. 2688, IX—X. ker. 2921.

Az épitésügyi szabályzat megváltoztatása. A mérnöki hivatal most foglalkozik a közmunkatanács által rosszul megalkotott épitésügyi szabályzat megváltoztatásával. A terv szerint első sorban meg kell szüntetni azt az anomáliát, hogy a szabályzat az egész város területére egyenlő mértéket szab. Ez az oka annak. hogy a kültelken is épen olyan magas, levegő és udvar nélküli házakat épitettek, mint a belterületen. A tervezet az egyes épitési övezetekre korlátolt számu emelet-magasságot állapit meg. Igy kimondta, hogy az I. övezetben a maximális emelet-magasság négy, a II. a övezetben három, a III. és IV. övezetben pedig kettő. Azt is megállapitja a mérnöki hivatal, hogy az egyes övezetekben milyen magas legyen egy-egy emelet.

A kényelmes elüljárók. Vizrendőri kihágásokban, a törvény rendelkezései értelmében, mint elsőfoku hatóság a kerületi elüljáró mindig személyesen tartozik biráskodni. A helyettes elüljáró, csakis oly esetekben végezheti e funkciót, amikor az elüljáró valamely elháríthatatlan akadályok miatt nem biráskodhatik. A földmüvelési miniszter, mint legmagasabb felebbviteli fórum, arra a tapasztalatra jött azonban, hogy a kerületi elüljárók nagyon is sürüen helyettesittetik magukat az ily kihágási esetek körül való biráskodásban anélkül, hogy ezt kellően megindokolnák. Ez okból a miniszter fölhivta most a főváros tanácsát, utasitsa a kerületi elüljárókat, hogy minél ritkábban biráskodjanak helyettes utján s amikor ez el nem kerülhető, az ügyiratokban ismertessék kellően az okot, amely őket a biráskodásban megakadályozta.

A vakok panasza. A vakok országos intézetének igazgatósága panaszképpen tudtára adta a főváros tanácsának, hogy az intézet esős időben csaknem hozzájárulhatatlan a hatalmas épületet körülfogó utak teljes rendezetlensége miatt. Egyben arra kérte a fővárost, hogy a jelzett utakat és utczákat mihamarább rendeztesse. A mérnöki hivatal konstatálván a panasz alapos voltát, most javasolja a tanácsnak a rendezési munkálatok keresztülvitelét s erre vonatkozólag terveket csatol. E tervek felölelik a Hungária-ut s az Ida-utcza megfelelő szakaszának burkolását, s világitással való ellátását. Az uttest e szerint makadám, a gyalogjárók trachitkő burkolást kapnának. A csatornázást azonban mellőzendőnek véli a mérnöki hivatal, mert ennek nagy technikai akadályok állanak az utjában, de az intézetnek külömben is van házi csatornája, amely a Hermina-uti kanálisba vezet s igy szenyvizei szabad lefolyást nyernek. A költségvetés szerint a rendezés 32.000 koronába kerül. A terveket s költségvetést a középitési bizottsághoz utalta a tanács.

Csatornaépítés a Kelenföldön. A kelenföldi kaszinó kérelmére a tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a Lágymányos-utcza csatornázására készitsen terveket és költségvetést. A tervek el is készültek s azokat letárgyalta már a középitési bizottság is. A fővárosi közmunkák tanácsa most tudatta a fővárossal, hogy e csatorna kiépitése ellen észrevétele nincs.

A szegényügyi-adó. Abból az alkalomból, hogy a főváros hatósága télen az inség enyhitésére 200.000 koronát szavazott meg, a közgyülés fölhivta a tanácsot, hogy tanulmányozza a szegényügyi és a városi örökösödési adó behozatalának kérdését. Erre a közgyülés egy hónapi határidőt adott. Minthogy azonban a kérdés elbirálása és szakszerü ismertetése alapos tanulmányozást igényel, a tanács a legközelebbi közgyülésen arra kéri a törvényhatóságot, engedje meg, hogy a javaslatot majd csak a jövő évi költségelőirányzattal együtt terjeszthesse a plénum elé.

Gázvilágítás a Hermina-uton. A VI. kerületi Hermina-ut ama szakaszán, amely az államvasutak vonala s a Borostyán-utcza között fekszik, a tanács elrendelte a légszeszvilágitás bevezetését. A gáztársulat legutóbb felhivattatott, hogy a kész tervek alapján fektesse le a légszeszcsöveket, s állitsa föl a lámpákat.

A közvilágitás javitás. A tanács elrendelte, hogy a Galamb-, Szerb-, Ujvilág- és Zöldfa-utczák légszeszvilágitása, amely szerfölött hiányos, megjavittassék. A középitési bizottságnak erre vonatkozó javaslatához most a főváros közmunkák tanácsa is hozzájárult. A nevezett utczák lámpásai tetemesen megszaporittatnak s ehhez képest az eddigi lámpák át fognak helyeztetni.

A pénzügyminiszterium környékének rendezése. A főváros mérnöki hivatala elkészitette az uj pénzügyminiszteriumi palota környékének rendezési, helyesebben utczaburkolási terveit. A hatalmas épületet környékező utczák trachit-kővel burkoltatnak, csak éppen a Fortuna-utcza kap három méter szélességű asphalt gyalogjárót. Ott van ugyanis a palota főbejárata, igy e vonalon előreláthatólag élénk gyalogközlekedés indul meg majd a hivatalok megnyitása után. Az összes burkolási költség 45,400 korona költséget vesz igénybe.

Keramit járda burkolatok. A tanács elhatározta, hogy a gyalogjárók burkolásánál is kisérletet tesz a czementtel egybeforrasztott keramit téglákkal. Fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy ez ujfajta keramit kőanyaggal próbaburkolást készittessen s ha beválik, úgy jövőben ezt az anyagot is alkalmazza a járdák készitésénél.

A Sándor-utczai képviselőház. A Sándor-utczai képviselőház telke a főváros tulajdona volt, az épületet pedig a törvényhozás ingyen átengedte a fővárosnak. Az épület átvétele után a közgyülés utasitotta a tanácsot, tegyen jelentést, hogy az épületet nem lehetne-e közgyülési teremnek átalakitani. A mérnöki hivatal megvizsgálta az épületet és konstatálta, hogy a volt parlamenti épület a közgyülés czéljaira nem alkalmas. Az átalakitás száznegyvenezer koronába kerülne, ha pedig a mostani közgyülési terem berendezését átvinnék, százhetvenezer koronába kerülne az átalakitás. Fölöslegesnek is tartja a mérnöki hivatal az átalakitást, mert teljesen megfelelő közgyülési terem van a váczi-utczai városházában.

A miniszter a Ferencz József-alapitvány uj alapító levele ellen. A kultuszminiszter ma értesitette a fővárost, hogy a Ferencz József koronázási jubileumi dijalapitvány módositott alapitólevelét nem hagyja jóvá, mert a szervezeti szabály nem nyujt elegendő biztositékot arra, hogy a dijak valóban mindenkor érdemes pályázóknak fognak kiadatni. Az alapitó levél ugyanis mellőzi azon testületeket, melyek az itélkezésre valóban hivatottak, (akadémia, Kisfaludy-társaság, képzőmüvészeti tanács, müegyetem, zeneakadémia, orsz. iparegyesület stb.) s csak a közgyülés által saját kebeléből kiküldött bizottságokra ruházza a döntés jogát. E bizottságok, a miniszter szerint, semmi esetre sem hivatottak arra, hogy megitéljék a pályázók működésének értékét. Az általános müveltség, az irodalom s művészet iránt való érdeklődés még nem képez elegendő kvalifikácziót például valamely szaktudós működésének megbirálására. A miniszter abban a meggyőződésben van, hogy a közgyülés tagjai közül elég akadhat olyan, aki nyugodt lelkiismerettel vállalkozhatnék egy történeti vagy természettudományokkal foglalkozó fiatal tudós értékének az elbirálására s az ily pályázók közül a legérdemesebbet kiválasztaná. Nem emel kifogást a miniszter az uj alapitólevél készitése ellen, de kivánja, hogy abban biztositassék a tudományos testületek közreműködése is. Azt is természetesnek találja, hogy az összes bizottságok elnöke a polgármester legyen, de elkerülhetetlen szükségesnek találja a bizottságok olyképen való megalakitását, hogy azok tagjai csak felerészben küldessenek ki a törvényhatósági bizottságból, mig a másik rész a tudományos testületek tagjai sorából alakittassék meg. A részleteknél kimondani kivánja a miniszter, hogy a dijak odaitélésénél elsősorban a zeneszerzők veendők figyelembe s csak másodsorban az előadó művészek, akik csak reprodukálnak s idővel külföldre kerülvén, működésük kárba vész a nemzeti kulturára nézve. Előadó művészeknek tekintendők az énekesek is. Az alapitólevél ama rendelkezéséhez, hogy az itélőbizottság határozatát megsemmisitő döntés ellen nincs felebbezés, a miniszter nem járul hozzá, mert ez illuzóriussá tenné a kormánynak felső felügyeleti és ellenőrző jogát.

A mérnöki hivatal akcziója. A mérnöki hivatal alkalmazottai már évek óta kérik, hogy a főváros szervezze a mérnöki hivatalt. A főjegyző megcsinálta a mérnöki hivatal szervezési szabályzatát. Tárgyalásra azonban nem került a sor. A mérnökök akkor arra kérték a tanácsot, hogy a mérnöki hivatalban üresedésben lévő állásokat töltse be. A tanács a minap értesitette a mérnöki hivatalt, hogy a hivatal ujjászervezését most nem csinálhatja meg, mert a belügyminiszter megcsinálta a fővárosi törvény revizióját, s annak életbeléptetését meg kell várni. A mérnöki hivatal alkalmazottai *Heuffel* Adolf középitési igazgató elnöklésével tartott értekezletükön megvitatták a sorsukat. A mérnökök egyelőre megnyugodtak a tanács határozatában s elhatározták, hogy a jövő hónap végéig türelemmel várnak. Ha a fővárosi törvény revizióját érdekében nem történik semmi, akkor ujra megvitatják, hogy mit csináljanak.

KÖZGAZDASÁG

Az osztálysorsjáték. Tudvalevő dolog, hogy a magy. kir. szab. osztálysorsjáték játékterve már a most bevégződő sorsjátéknak is több nyereményt juttatott. Ez az uj játékterv, a mely, természetesen a májusban kezdődő sorsjátékra is vonatkozik, egész sor főnyereménynyel és nagyobb nyereménynyel szaporitja a nyereményeknek már amugy is tekintélyes sommáját, a mennyiben ezt az összeget 13.160,000 koronáról 14.459,000 koronára emeli. Egy millióval nagyobb tehát a nyeremények összege, mig a sorsjegyek száma tizezerrel lett nagyobb. Megjegyzendő, hogy az uj nyeremények közt van egy 80,000 koronás, egy 50,000 koronás, egy 20,000 koronás, öt 10,000 koronás. Mindez azt bizonyitja, hogy az uj játékterv folytán a nyerés esélye megjavult.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 431 gyermek, meghalt 348 egyén, a születések tehát 83-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 211 fiu, 220 leány. Halvaszületett 12 gyermek, köztük 8 fiu, 4 leány.

Az élveszülöttek közt volt 185 róm. kath., 3 görög kath., 1 görög keleti, 18 ágost. evang., 30 helvét, 1 unitárius, 77 izraelita, — egyéb. Összesen 315. Halvaszületett összesen 12.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1050 beteget, szaporodás 401, csökkenés 311, maradt a mult hét végén 1111. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 172 beteget, szaporodás 61, csökkenés 48, maradt a mult hét végén 171. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1125 beteget, szaporodás 303, csökkenés 216, maradt e hét végén 1183. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 868 beteget, szaporodás 169, csökkenés 149, maradt e hét végén 868. Összesen ápoltak a mult hét végén 3215 beteget, szaporodás 934, csökkenés 724, maradt e hét végén 3333.

A MAGYAR KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

t. cz. részvényeseit tisztelettel meghivjuk a **folyó évi május hó 6-án, délután 5 órakor,** a társaság üléstermeben megtartandó

rendkivüli közgyülésre,

melynek **tárgysorozata** a következő:

1. Az igazgatóság inditványa az alapszabályok 7. §-a értelmében a részvénytőkének további 2.600,000 korona névértékü részvény kibocsátása által 5.000,000 koronára való felemelése s e részvénykibocsátás és a befizetés módozatainak megállapitása iránt.

2. Az igazgatóság javaslata az alapszabályok némely pontjának módositása iránt.

☞ A társasági alapszabályok 21. §-a értelmében a közgyülésen csak azok a részvényesek jogosultak szavazásra, kik részvényeiket nyolcz nappal a közgyülés megtartására kitüzött határnap előtt a társaság budapesti pénztáránál, vagy a Pesti magyar kereskedelmi banknál letéteményezik.

Budapest, 1903. április 19.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ.

a Magyar ruggyantaárugyár részvénytársaságnak

folyó évi április hó 29-én, délelőtt 11 órakor a gyári irodában (Budapesten, X., Külső Kerepesi-ut 11. sz.) megtartandó

XII-ik rendes közgyülésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság évi jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A lefolyt üzletév mérlegének és zárószámadásainak megállapitása.
4. A nyereség hováforditásának megállapitása.
5. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentvényének megadása.
6. Az igazgatóság tiszteletdijának megállapitása.
7. A felügyelő-bizottság megválasztása és tiszteletdijának megállapitása.
8. Esetleges inditványok.

Mérlegszámla.

Vagyon: Ingatlanok 799,326·48 korona. Gépek 497,098·73 kor. Gyári eszközök és üzleti felszerelések 93,048·52 korona. Pénztár 10,119·98 kor. Értékpapirok és biztositékok 9928·38 kor. Tisztviselő végkiel. alap értékpapirjai 25,622·91 k. Adósok 566,799·94 kor. Leltár szerinti készletek 396,727·34. Összesen 2.398,672·28 korona.

Teher: Részvénytőke 1.000,000·—. Tartalékalap 285,911·39 kor. Ujitási alap 100.000·—. Tisztviselők végkiel. alapja 25.680·59 kor. Munkásalap 2345·12. (Értékcsökkentés 1891—1901. években 537,602·12.) Értékcsökkentési alap 63,667·15 korona. Hitelezők 702,778·31 kor. Átmeneti tételek 27,676·94 korona Nyereség 190,612·78 kor. Összesen 2.398,672·28 kor.

Veszteség- és nyereségszámla.

Tartozik: Általános üzleti és üzemi költségek 509,551·84. Értékcsökkentés 63,667·15. Behajthatatlan követelések 11,229·20. Nyereség 190,612·78. Összesen 775,060·97 korona.

Követel: Nyereségáthozat 1901. évről 4937·77. Árú 770,123·20. Összesen 775,060·97 korona.

Az igazgatóság:

Emich Gusztáv s. k. elnök. **Geiger B. Zsigmond** s. k. **Schwarz Félix** s. k. **Kohnberger Salamon** s. k. **Mandl Arnold** s. k. **Kuhlemann Károly** s. k. **Herbst Edgár** s. k. **Rechnitz Béla** s. k. **Dr. Kuhlemann Frigyes** s. k.

Szerencsénk van jelenteni, hogy a Magyar ruggyantaárúgyár r.-t. 1902. évi zárószámadásait behatóan megvizsgáltuk és azokat a társaság könyveivel egyezőknek és helyeseknek találtuk. Az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó inditványához minden tekintetben hozzájárulunk és kérjük, hogy ugy az igazgatóságnak, mint nekünk az elmult évet illető felmentvényt megadni méltóztassanak.

A felügyelő-bizottság:

Gelléri Mór s. k. **Kölber Alajos** s. k. **Szepessy Sándor** s. k. **Handler Jónás** s. k.

Megjegyzés. Azon részvényesek, kik a közgyülésen személyesen vagy helyettes által résztvenni akarnak, kötelesek az alapszabályok 23. §-a szerint részvényeiket 5 nappal a közgyülés megtartása előtt **Budapesten** a társaság pénztáránál, vagy a Wiener Bank-Verein magyarországi fióktelepe pénztáránál, (V., Nádor-utcza 4. szám), vagy **Bécsben** a Wiener Bank-Verein pénztáránál (I., Herrengasse 8/10.) letétbe hozni.

Mérsékelt áru közvetlen menetjegyek Fiume és Bécs között Budapesten át.

44929/903. A magyar kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint, Fiuméből Bécsbe Budapesten át és viszont, igen mérsékelt áru I. és II. osztályu gyorsvonatu és III. osztályu személyvonatu közvetlen jegyek adatnak ki a következő árakon: I. osztály 41·20 korona
II. „ 27·20 „
III. „ 13 30 „

Ugyancsak mérsékelt árakon Bécsből Károlyvárosra és Zágrábba és viszont is adatnak ki közvetlen menetjegyek.

A menetjegyek 8 napi érvény tartamán belül az utazás ugy magyar, mint osztrák területen, valamint Budapesten az állomásfőnök láttamozása mellett egyszer megszakitható.

Továbbá Reguzából, Spalatóból és a dalmát partvidék állomásairól ugy Budapestre, mint Bécsbe és viszont, szintén adatnak ki közvetlen menetjegyek, melyekkel a hajóvonalon való utazáshoz Fiuméig, illetve Fiuméból a Magyar-Horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság kényelmesen berendezett termes gőzhajói állanak rendelkezésre.

Bővebb felvilágositás nyerhető Budapesten a magyar kir. államvasutak központi menetjegyirodájában (IV. ker., Vigadó-tér 1.), továbbá a M. Á. V. városi menetjegyirodájában (Grand Hotel Kärtnerring), Cook Tamás és fia, Nagel és Vortmann, Schenker és társa czég utazó-irodáiban Bécsben, Stangen Károly utazó-irodájában Berlinben, Nagel és Wortmann czégnél Abbáziában és Antonio de Paoli utazó-irodájában Velenczében.

Budapest, 1903. márczius hó.

A magyar kir. államvasutak igazgatósága.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XII. sorsjáték**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1903. május hó 22.** és **23-án** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1903. évi április hó 26-án.

Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Lónyay. *Hazay.*

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. május 5. 18. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Polgárok és demokraták.

Aki figyelemmel kiséri a főváros belső életének alakulásait, s képes meglátni a dolgok *lényegét*, nem minden nyugtalanság nélkül látja a demokrata-párt térfoglalását.

Ha csak azt tekintenők, hogy a demokrata néven szereplő nagyságos, tekintetes és t. c. urak a régi klikk-rendszert akarják megdönteni a törvényhatósági bizottságban és a kerületekben: akkor keletkezésük és akciójuk föltétlen elismerést érdemel. Azonban a legujabb időben számos jel arra mutat, hogy a purifikáció jelszava mögött önző törekvés rejlik. A demokrata-párt tulajdonképen azt szeretné mondani a régi rendszernek: „Ote toi que je m'y mets.“ „Pusztulj a helyedről, hogy én telepedhessem oda.“ Mi nem botránkoznánk meg, ha ezt nyiltan hirdetnék. Alkotmányos országban minden pártnak, parlamentinek épp úgy, mint városinak, joga van törekedni az érvényesülésre. Joga van megkisérelni, hogy elvei és eszméi gyakorlatilag is megvalósuljanak. A demokrata párt akciót folytathat, — amint folytat is, — hogy közgyülésen többsége legyen, s a maga izlése szerint való férfiakat juttasson a közigazgatásba.

Meg kell azonban vizsgálni: lesz-e a köznek haszna a változásból, nem jutunk-e csöbörből vederbe?

Mielőtt ezt tárgyalnók, előbb jó volna tudni, hogy miért nevezte el magát ez a fővárosi párt demokrata-pártnak? Hát mostanáig nem demokraták vitték a város ügyeit? A mi emlékezetünk szerint Budapest törvényhatósági testületében soha nem volt arisztokrata párt, s az adminisztrációba se mágnások, se dzsentrik nem folytak be. Polgárok intézték emberemlékezet óta a főváros ügyeit, még pedig valódi városi polgárok, a polgári rendből származók. Bizonyitásra nem szorul, hogy ezek egyszersmind demokrata érzelmüek voltak. Mindennel lehet vádolni Budapest tősgyökeres polgárait csak azzal nem, hogy a demokraciától elfordultak volna.

Mi szükség volt tehát egy önálló demokrata párt alakitásával különbséget tenni polgár és polgár között? A parlamentben még volna jogosultsága a demokrata-pártnak, de semmiesetre sem a főváros törvényhatósági testületében. Ha végigfuttatjuk szemünket az egyes kerületek polgári kaszinóinak tagjain, csaknem kivétel nélkül olyanokat találunk köztük, kik születésüknél és foglalkozásuknál fogva és egyéniségük szerint nem is lehetnek mások, mint demokraták. Éppen ezért fölöslegesnek tartják emlegetni, hogy ők demokraták, aminthogy a herczegek és grófok nem hangoztatják, hogy ők arisztokraták. Kivételesen lehet arisztokrata érzelmü polgár és megforditva demokratikus szellemü arisztokrata, de a csekély számu kivétel nem indok arra, hogy az összeség pleonazmust használjon a maga elnevezésében.

Amikor tehát a fővárosi polgárok egyrésze demokrata czimet vett föl, hasonlatossá vált ahoz a félkegyelmü emberhez, aki

a czipőjére, kabátjára és kalapjára czédulákat ragasztott, ráirván: ez czipő, ez kabát, ez kalap. Hiszen mindnyájan tudjuk és elhisszük, hogy Vázsonyi Vilmos, Kardhordó Árpád, Sümegi Vilmos és a többi velük tartó urak a polgári rendből valók, tehát demokraták. A czédula teljesen fölösleges a kabátjukon.

Kikből toborzódik a fővárosi demokratapárt?

Anélkül, hogy személyeskedni akarnánk, meg kell mondanunk, hogy javarészt stréberkedő elemekből. Olyanokból, kik szerepelni óhajtanak. Egy része megelégszik azzal, hogy a kerületi demokrata kaszinóban valamely tisztséghez jut s a neve ujságba kerül, — ez a nagy többség, — másrésze ellenben érvényesülni kiván a város ügyeinek intézése körül. Természetes, hogy ha nem támadná a mostani vezetőköröket, ha nem szónokolna neputizmusról és klikkrendszerről, senki nem figyelne reá. De támad és ekkép melléje sorakoznak az elégületlenek is.

A párt növekszik. De mert benne összpontosul minden stréberség és minden kielégitetlen ambiczió, lehetetlen aggodalom nélkül gondolni arra, hogy mi fog történni akkor, ha ezeknek a demokratáknak sikerülne kézbe venni a főváros ügyeinek irányitását és az adminisztráczió vezetését.

Az ő kezükben a demokrata zászló dugárut rejt: a polgári önzést. Nyomukban nem virág fog fakadni, hanem felfordulás következik.

Ennek utját kell állani. A higgadt polgárság ne engedje magát terrorizáltatni, hanem tartson össze velük szemben. Maradjon meg Budapest vezetése azok kezében, kik a polgári hagyományokban nőttek fel és a demagógia veszedelmétől meg akarják óvni az ország fővárosát.

Mert a demokraták köpenyege alatt a demagógia rejtőzködik.

A fiumei kormányzóság vezetésében, mint lapunk április 21-iki számában megirtuk, politikai körök személyváltozást óhajtanak. Megemlékeztünk arról is, hogy a közbizalom gróf *Hadik-Barkóczy* Endre országgyülési képviselő és nagybirtokos felé fordul. Alkalmunk volt e tárgyban megtudni Hadik gróf álláspontját, mely az, hogy ha a fiumei kormányzói állás megüresednék és azt neki felajánlanák, ez idő szerint magánügyei miatt nem fogadhatná el. De egyébként az a nézete, hogy a jövőben is csak országos és nemzeti érdek vezethetné arra, hogy a fiumei kormányzóságot elvállalja. Ilyen országos érdeket azonban nem lát fönforogni.

Budapesti épitkezések.

Ha a fővárosi épitkezések statisztikája általában azért kelt különös érdeklődést, mivel Budapest külső fejlődéséről és szépüléséről számol be, ugy az utolsó (1896—1900-iki) évtöd épitkezési mozgalma fokozódott figyelmet érdemel az okból, mivel e korszakba esik a fővárosi épitkezésnek eddig még soha el nem ért föllendülése, de egyuttal ennek a rohamos tevékenységnek 1899-ben beállott az a rögtöni megszakadása is, mely a még jelenleg is fennálló sajnos épitkezési válságra vezetett.

Az utolsó évtöd épitkezési tevékenységének jelentőségéről a nagy közönségnek aligha van helyes fogalma. Kisérelјük meg tehát azt néhány tény felemlitése által megvilágitani. Ki hinné, hogy ha például az e korszak alatt keletkezett lakóházakat és egyéb épületeket mind egy helyre összehordhatnók, ezek nem kevesebb, mint harmadfél négyzet kilométernyi területet foglalnának el! Avagy ki is hitte volna a főváros egyesitése idejében, a hetvenes évek elején, midőn az időben Budapesten évenként mintegy száz lakóház épült, hogy egynegyed század mulva az épitkezések száma a hatszázat is tul fogja haladni? Nem kevésbbé meglepő és az eddig felhozott tényeknél még jellemzőbb a szobaállomány szaporodása. Az 1870-ik évben Budapesten 90.000 szoba létezett. Vajjon ki képzelte volna, hogy egy negyedszázad mulva *öt év alatt* 100.000 szoba keletkezhetnék és hogy igy öt év alatt Budapesten a régi szobaállomány négyszer annyi szobával gyarapodnék, mint a mennyi pl. egész Pozsony városában van.

Az épitkezési tevékenység tetőpontja az 1897—1899. években éretett el, amidőn évenként 26.000 uj szoba keletkezett, mig az akkor hirtelen beállott válság következtében ezen szám 1900-ban mintegy 12.000-re, sőt 1901. évben 6941-re szállt alá!

Emlékezhetünk arra, hogy a főváros egyesitése idejében mily aggodalmak nyilvánultak a budai képviselők részéről, a kik attól tartottak, hogy ezek a részek, önálló kormányzatuk megszüntével a nagy főváros mostohagyermekévé válnának. Ez az aggodalom azonban nem valósult. Sőt a statisztika ellenkezőleg arról győz meg, hogy a budai részek azóta, aránylag véve, még gyorsabban fejlődtek mint a pestiek. Az egyesités idejében és azelőtt is a budai részekben az épitkezés ugyanis tökéletesen stagnált és egy-egy háromemeletes ház épitése már esemény

számba ment. Igy 1879-ben az I., II. és III. kerületekben együttvéve mindössze csak nyolcz uj lakóház épült, ezek közt is hat földszintes; az utolsó évötödben azonban nem kevesebb mint százötven lakóház épült, köztük pedig egyharmad rész emeletes magasságban.

A főváros terjedésének egyik jellemző vonása a kültelkeknek erős beépítése. A nyolczvanas évek elején az uj lakóházak egy negyed része esett a kültelkekre, az utolsó évötödben pedig már közel fele. A kültelkeknek ez az erős beépítése részben a nagyváros természetes térfoglalásának a következménye, részben azonban szimptomája annak a nagyon is *külterjes terjedésnek*, mely a főváros épitkezési fejlődésében észlelhető. E jelenség következményeit a város külső képében érezhetjük meg, hogy szerteszét folyton ujabb góczpontok keletkeznek, holott a város központja sincsen még kellően kiépitve. Nagyon is megérzi ezt *maga a közigazgatás* is, mely a szétszórt, ritka lakosság mellett költségesebb és nehezebb, mint a jobban tömörült külföldi városokban.

A beltelki kerületek közt legtöbb uj ház épült ez évötöd alatt az Erzsébetvárosban, t. i. több mint háromszáz; nem messze maradnak ettől a József- és a Terézváros. Ha pedig az egész negyedszázad fejlődését tekintjük, ugy találjuk, hogy ez idő alatt 7859 uj lakóház épült, melyekben mindössze 250.606 szoba van.

Az eddig közölt adatok a lakóházak quantitativ szaporodását, t. i. azt tünteti fel, mennyivel szaporodott a házak illetőleg a szobák száma. Igen fontos és érdekes azonban a gyarapodás minőségének, azaz annak kutatása, hogy az uj épitkezések minő házakból állanak?

Ezt a minőséget három szempontból lehet statisztikailag megitélni, u. m. a házak emelet szerinti magasságából, ami az utczák külső képének változtatására enged következtetni; a szobák számából, a miből a házak nagyságára vonhatunk le következtetéseket és végül az épitkezésekre fordított költségekből.

A házak *magasságát* illetőleg, fővárosunk épitkezési fejlődését azzal lehet jellemezni, hogy az alacsonyabb lakházak épitése nagy mértékben hanyatlik, a magasabb lakházaké ellenben igen nevezetesen emelkedik. Különösen feltünő a földszintes házak erős fogyása. Husz-huszonöt évvel ezelőtt a felépült lakóházak kétharmadrészben, tehát tulnyomólag földszintesek voltak, tiz évvel később már alig fele részben, az utolsó évötödben pedig még ennél is kisebb részben épültek. A három- és négyemeletes uj épületek száma ellenben, melyek egy negyedszázaddal ezelőtt alig egy negyedrészét tették az uj épitkezéseknek, jelenleg már azok $^4/_{10}$-ed részére emelkednek.

A négy és több emeletes lakóházakról, az ugynevezett bérkaszárnyákról rendszerint azt tartják, hogy azokban kevésbbé kielégitők a közegészségügyi viszonyok és hogy járványok idején nagyobb a fertőzés veszélye, mint a családi házakban. Másrészt azonban legujabban épen Londonban, a családi házak minta-városában, azt konstatálhatták, hogy azok egészségi állapota, még ha azokban — mint a Peabody-házakban — kizárólag szegények laknak is, kedvezőbb is lehet, mint a körülöttük fekvő, gyakran világosságot és levegőt nélkülöző kis családházaké.

A mi különösen a budapesti viszonyokat illeti, ezek megitélésénél még figyelembe veendő, hogy nálunk ily bérkaszárnyák épitése sok esetben régi, keskeny zugutczák lebontásával és széles, világos és szellős utak nyitásával együtt jár és hogy igy az ilyen rendezéssel többnyire zsufolt lakásu, egészségtelen, régi házak és viskók nagy száma szokott eltünni, helyükbe pedig a modern kényelemnek megfelelő, a közegészségügy vivmányaival, mint vizvezetékkel, fürdőszobákkal stb. ellátott, tiszta, világos és szellős lakásokból álló, tehát lényegesen egészségesebb épületek lépnek. E mellett még számbaveendő az is, hogy az ilyen diszesebb (s ezzel kapcsolatban költségesebb) épületek térfoglalásával a szegényebb osztályok mindinkább a város külső részeibe szorulnak, a hol a lakosság tömörülése — már az épületek kisebb volta folytán is — nem ölt oly mértéket, mint a főváros sürübben beépitett belső részeiben. Azonban bármit is mondanak az eszményi közegészségügyi követelmények, az európai nagyvárosokban a telkek drágasága kikerülhetetlenül kényszerit a magasba való épitkezésre. A magas épitmények kölcsönzik a nagyvárosnak sajátszerü épitkezési jellegét, ugy, hogy nem is képzelhető nagyvárosnak az olyan, melynek tulnyomó része földszintes, vagy akár egyemeletes házakból áll. Városunk az utolsó negyedszázad alatt külsőleg is mindjobban ölti magára ezt a nagyvárosi jelleget.

A budapesti lakóház állományból a földszintes házak jelenleg $56^1/_2\%$-ot tesznek, Bécsben $24^1/_2\%$-ot, ellenben a három és több emeletes házak Budapesten $15^1/_2$, Bécsben $33{\cdot}3\%$-ot. Budapesten tehát a földszintes épületek száma több mint kétszer akkora, mint Bécsben. De egyuttal alighanem meglepetés számba fog menni, hogy nálunk a három- és ennél több emeletes épületek arányszáma már csak alig félszer kisebb, mint az osztrák fővárosban. A nagyobb osztrák vidéki városok közt legkevesebb a földszintes ház Prágában, t. i. alig $^1/_{10}$-ed rész, Triesztben is; de Gráczban már 31%, Lembergben 45%-ot tesznek. Ezzel szemben Kölnben csak $4{\cdot}7$, Berlinben $4^1/_2$, Majna m. Frankfurtban $7{\cdot}4$, Boroszlóban $9{\cdot}4$ és Hannoverben $7{\cdot}2\%$ földszintes házat találunk. Ennek ellenképét nyujtja a három- és többemeletes házak statisztikája. Ezek az emlitett osztrák városok közt legsürübbek Prágában és Triesztben, ellenben az emlitett többi osztrák városban már csak $9—15\%$ közt ingadozna. A német városok közt külön helyet foglal el Berlin, minthogy itt a három és az ennél több emelettel biró lakóházak képezik

a szabályt, az alacsonyabb házak pedig a kivételt. Tett ugyanis a három és többemeletes házak száma: Berlinben 82%-ot, Boroszlóban 60%-ot, Kölnben, Magdeburgban és M/m. Frankfurtban 40—38½%-ot, Hannoverban 25%-ot.

Párisban az ily magas épületek száma 62·4%, mi mellett még kiemelendő, hogy a legmagasabb házak sorában az ötemeletes házak száma 11.937, az ötemeletesnél magasabbaké pedig 17,489!

A mi a Budapestnek az utolsó évötöd alatt keletkezett lakóházait illeti, azt tapasztaljuk, hogy a kültelken még mindig épülnek kis, legfölebb tiz szobát tartalmazó lakóházak. Ellenben a beltelkeken, különösen a pesti oldalon a nagyobb és legnagyobb lakóházak (azok, melyek 30—50, illetve 50-nél is több szobával birnak), nagyon is felülkerekednek, amennyiben ezek a pesti oldal beltelki részeiben az ujból épült lakóházaknak körülbelül négyötöd részét, a Lipótvárosban éppenséggel kilencztizedrészét teszik. Azonban egészen más képet nyerünk a fővárosi lakosság lakásszükségletéről, ha nem azt keressük, hány szobából állanak a házak, hanem hányból a lakások. Ily kutatás ujabb bizonyitékát nyujtja ama ténynek, hogy Budapest lakossága tulnyomólag munkásnépből és egyébb, egyszerü életmódot folytató népességből áll, amennyiben az ujból keletkezett lakóházak négyötödrésze ilyen kisebb, csak egy vagy két szobából álló lakásokból áll. 100—100 ujból keletkezett lakás közül olyan, mely ötnél több szobát foglal magában, mindössze csak kettő szokott lenni: a szélsőséget találjuk egyrészt a Belvárosban, 21%-kal másrészt Ó-Budán ⅓%-kal.

A fővárosi épitkezési statisztika egyik különlegessége, hogy minden épület költségét is kipuhatolja és igy — tudtunkkal legalább — Budapest az egyetlen város, mely, még pedig teljes negyedszázad óta, számot adhat arról, mennyit fektetett épitkezésbe, de még arról is, mennyit a magánosok, mennyit az állam, a főváros, a felekezetek, a pénzintézetek, a biztositó-intézetek, egyéb részvénytársulatok, az egyesületek stb.

Az utolsó negyedszázad alatt az épitkezésbe fektetett tőkék összege épen *ezermillió koronát tesz*, melyből az utolsó évötödre ennek kétötöd része esik.

Az épitkezési költség adataiból legélesebben világitható meg a budai részek fellendülése. Mig ugyanis az egyesités idejében itt, évenkint ½—2½ milliót fektettek épitkezésbe, jelenleg több mint 13 milliót; az egész negyedszázad alatt pedig 130 millió korona értékü épületek keletkeztek.

Érdekes figyelemmel kisérni azt is, hogy az egyes kerületekben a főváros egyesitése óta lefolyt 27 év alatt mily összegeket fordítottak épitkezésekre. A legkisebb tétellel szerepel Ó-Buda, t. i. 18½ millió koronával; az I. kerületre 34½ m., a II ra 46 m., a Belvárosra 54 m., a Lipótvárosra a 61 millió, mig a népszám tekintetében nem is oly előlálló Ferenczvárosra nem kevesebb mint 81 millió kor. esett. A főváros három legnagyobb kerülete, tudniillik a József-, Erzsébet- és Terézváros, melyek a legerősebben épültek s a hol egész új városrészek keletkeztek, természetesen a legnagyobb összegekkel szerepelnek, névszerint a Józsefváros 153, az Erzsébetváros 179, a Terézváros 193 millió koronával, mindig a kerületek belső részeit értvén, kültelek nélkül. A főváros tulságos kültelki fejlődését erősen megvilágitja különben az a tény is, hogy a pesti kültelkeken Kőbányával együtt a lefolyt negyedszázad alatt 127½ milliót a budai kültelkeken 31 milliót fektettek épitkezésekbe, melynek azonban csak kisebb része jut lakóházakra, mig nagyobb része gyárakra, kaszárnyákra, kórházakra stb. fordittatott. Az egyes kerületeknek ilyetén összehasonlitása nem mondható egészen helyesnek, mivel nem szabadna néhány ezer lakóval biró kis kerületeket százezer lakónál is többet számlálókkal összehasonlitani. Ez okból közöljük itt még az utolsó évötöd épitkezési befektetésének egy-egy főre eső hányadát. A kerületek rangsora az épitkezésre forditott kisebb összegtől a nagyobbik felé haladván, a következő: a legkisebb átlagos összeggel szerepel Ó-Buda, t. i. 331 koronával egy-egy főre; utána sorakozik a Teréz- és Józsefváros, fejenkint 459, ill. 490 koronával; az I. kerületben egy-egy főre 549 kor. esik; az Erzsébetváros, mely az épitkezésbe fektetett költség tekintetében legmagasabban állott, a fejenkénti hányadszámitás szerint erősen háttérbe szorul, amennyiben itt egy-egy 587 kor. jut, mig a Ferenczvárosban 614, a Lipótvárosban 616, a budai kültelkeken 786, a II. kerületben 847, a pesti kültelkeken 900 s végül a sort bezáró Belvárosban 976 korona.

Természetesnek fogjuk találni, hogy Budapesten, az ország szivében, a központi kormány székhelyén és a leggazdagabb törvényhatóság területén igen sok állami és községi középület keletkezett. Az utolsó évötöd alatt legtöbb, t. i. közel 26 millió korona értékben a főváros költségén emeltetett, (mindenütt csakis a tényleg befejezett épületeket számitva). Az állam a katonai épitkezéseken kivül közel 20 millió kor. értékben épitkezett, a katonai kincstár 14½ milliót fektetett épületekbe; ugyanennyit tesznek az ipari részvénytársulatok épitkezési költségei, mig egyéb részvénytársulatok és egyesületek 12 millió koronát forditottak épitkezési czélokra. Egészben véve az utolsó évötöd alatt ugy alakulnak a viszonyok, hogy az összes épitkezési költségekből 306 millió korona jut a magánépitkezésekre, a hatósági és testületi épitkezésekre pedig 96 millió.

Vessünk végül még egy pillantást az egyes épületek előállitásának átlagos költségeire. A főváros egyesitése idejében egy-egy lakház átlag százezer koronába került. Ez az átlag később erősen lejebb szállt ugy, hogy a kilenczvenes évek elején csak mintegy 60 ezer koronát tett, az 1898. évben azonban már 113 ezer és a rákövetkező két évben egyformán 136 ezer koronára rugott.

Természetes, hogy a kerületek e tekintetben igen különböző jelleget mutatnak fel. A legolcsóbb épületek a budai kültelkeken találhatók, a hol egy-egy lakház átlag 15 ezer koronába került. Az I. kerület és Ferenczváros az átlagos költséggel szerepelnek; legelső helyen áll azonban a Belváros, ahol egy-egy lakház átlag 367 ezer korona értéket képvisel; közvetlenül utána következik a Lipótváros, t. i. 221 ezer koronával épületenkint.

Jelenleg a következő költségek fogadhatók el irányadó állapotok négyzetméterenkint: a földszintes házaknál 73 kor., az egyemeletes házaknál 209 kor., a háromemeletes házaknál 291 korona.

A főváros egyesitéséig visszanyuló számitások szerint az épitési költség a nyolczvanas években volt a legdrágább; azóta lassankint olcsóbbá vált.

Az orvos urak vacsorálnak.

E napokban egy tanuló ifjut egy nagy dándogg csunyául összemart. Szétmarczangolt, vérző kezével az ifju elsietett a Rókus-kórházba, hogy sebeit kimosassa és bekötöztesse. Esti 9 felé járt az idő. A kórház kapuja alatt a portás vagy az inspekcziós hivatalnok utját állta az ifjunak.

— Mit keres? Kihez akar menni?

— A sebemet szeretném orvos által bekötöztetni.

— Azt most nem lehet.

— Miért nem?

— Mert az orvos urak épp most vacsorálnak.

A fiatalember iparkodott megmagyarázni, hogy a sebe gyors orvoslást igényel, de a Cerberus hajlít hatatlan maradt. Mint Poe Edgár hollója a soha-semet, ugy recitálta ez a patikaszagu férfiu a négy ünnepélyes szót: az orvos urak vacsorálnak.

És a fiatalember vérző kezével kénytelen volt esti 9 óra után kimenni a város tulsó végibe, a Szent-István kórházba, ahol szerencséjére az orvos urak már megvacsoráltak és azonnal ápolás alá vették.

Meg vagyunk győződve, hogy az elmondott eset fölött dr. *Müller* Kálmán, a Rókus-kórház igazgató főorvosa fog legjobban felháborodni és méltatlankodásában osztozni fognak azok az orvos urak is kik a kérdéses estén vacsoránál ültek. Mert kizártnak tartjuk, hogy az a Cerberus parancsuk és intenczijuk szerint járt volna el. Ahol Müller Kálmán, ez a humánus lelkü, és példás buzgalmu férfi az intéző szellem, aki mintakórházzá alakitotta át a régi Rókust, ott csak emberszeretet és kötelességtudás honolhat az orvosok között.

Kivánatos azonban, hogy az igazgató minden nagy elfoglaltsága mellett is terjeszsze ki figyelmét az alsóbb rendü személyzetre: a fölvételi iroda alkalmazottjaira és a kapusra is. Hadd tanulják meg ezek, hogy mindennél előbb való felebarátainknak veszedelemben forgó testi épsége, s ha egy kutya által összemarczangolt ember jelentkezik a kórházban, hivják elő az orvost, még ha vacsoránál ül is. Müller Kálmán és munkatársai nem haragudhatnak meg ezért.

Négyezer korona, a filharmonikusok és a hajléktalanok.

A tanács 4000 koronát javasol megszavazni a filharmonikus-társaság félszázados jubileumának költségei fedezésére . . .

Alólirott, e sorok szerény irója, arrogálja magának azt, hogy az európai értelemben vett, közepes müveltségü emberek közzé számittassék. Jogczime ehez: az „ex omnibus aliquid“. Akadt ideje és volt kedve, hogy a müvészetekkel is foglalkozzék. Nem merült beléjök buvárként, hanem csak látókörét és ismereteit iparkodott szélesbiteni. Tehát nem szakértő se a festészetben, se a szobrászatban, valamint az épitészetben, szinmüvészetben és zenében sem. Még dilletáns sem, mert soha bele nem kontárkodott a kilencz Muzsa birodalmába, hanem megelégedett a csöndesen szemlélődő publikum szerepével. Szereti a müvészeteket, azonban az extázisos rajongás távol áll tőle. És ekkép elfogulatlannak érezvén magát, feljogositottnak érzi véleményt mondani. Ami a *zenét* illeti: határozott meggyőződése, hogy annak befolyása van az emberi lélek finomitására. Nemcsak materiális élvezetet nyujt, hanem psihikait is. Amikor végighallgatta a bayreuthi Wagner-előadásokat, a párisi Lamoureux konczerteket, a bolognai „Associazione Philharmonica drammatica“ matinéjét, Perosi oratoriumát Velenczében, Rubinstein, D'Albert, Joachim, Ondricsek, Sauer és Kubelik hangversenyeit, meg a budapesti zenekedvelők előadásait: mindenkor eltelt a lelke édes gyönyörüséggel. Ha birtokában volna Carnegie vagy Rockfeller milliárdos vagyonának, bizonyára rég alapitott volna Magyarország minden nagyobb városában zeneművelő egyesületeket.

Amikor azonban olvassa, hogy Budapest székesfőváros tanácsa 4000 koronát akar adatni a filharmonikusok jubileumi költségeinek fedezésére, sajnálja, hogy nem tartozik a törvényhatósági bizottság tagjai közzé. Mert fölállana a közgyülésen és azt mondaná: *Ennyit nem adhatunk!* És pedig két oknál fogva nem adhatunk.

Először is azért, mert a fővárosnak nincs fölösleges pénze. Még azt sem tudja támogatni, aminek istápolása parancsoló kötelesség: az éhezőket és hajléktalanokat. Amig akad ember a fővárosban, akit az előljáróság elutasitani kénytelen, midőn népkonyhai utalványért esedezik, mert nincs kellő fedezet; amig bolyong az utczákon férfi és asszony, mert nincs meg az a pár krajczárja, melylyel éjjeli szállást szerezhetne a hajléktalanok menhelyén: addig nem volna szabad a fővárosnak egyetlen fillért is kiadni ünnepségek diszesebbé tételére. Az ókori Rómában jelszó volt: *panem et circenses*, — kenyeret és mulatságokat a népnek. De először jött a kenyér és csak azután a mulatság. Abból a 4000 koronából, melyet a filharmonikusok egyesületének szántak, *negyvenezer ember* kaphat ingyen ebédet a népkonyhákban vagy ingyen szállást a hajléktalanok menhelyén.

A második ok, mely a bőkezü ajándék megadása ellen szól, az, hogy ezuttal nem egy megszorult és a kezdet nehézségeivel küzdő kulturális egyesületet kell támogatni, hanem egy ünnepséget fényesebbé tenni.

Arról van szó, hogy a filharmonikusok pompát fejthessenek ki a jubiláris ünnepségen és fényes bankettet tarthassanak. Vajjon van-e erre szükség? Külső disz nélkül is nem ünnepelné e a közönség az érdemekben gazdag egyesületet? A nagy parádé és a tobzódásig menő czéczók specziális magyar gyöngeség. A müvelt külföld már rég leszokott ezekről, s ha itt-ott látunk, nyilvános ünnepségek keretében, pénzpocsékolást, mérget vehetünk arra, hogy magánemberek zsebe bánja. Nálunk azonban szeretnek *közköltségen* parádézni és mulatozni. Igen sok városatya, aki a saját tárczájából egy koronát sem adna a filharmonikusok ünnepségére, vidáman és krupulus nélkül fogja megszavazni a 4000 koronát. A közvagyonnak és közjövedelmeknek ilyen lax kezelése mellett jutott a főváros oda, hogy nincs se kellő számu iskolája, se elegendő humanitárius intézménye, ellenben egy csomó uriember minden esztendőben töméntelen pezsgős bankettet eszik végig az adófizetők pénzén.

Ezzel a csunya rendszerrel szakitani kell. Az első intézkedés legyen annak a 4000 koronás ünnepi ajándéknak redukálása 400 koronára. A bankett elmaradhat.

Dock és hajógyár.

Hogy az egyetlen magyar kikötővárosnak hajógyára és dockja legyen: ez országos érdek. Ennélfogva kivánatos, hogy a kérdésről a közvélemény tájékoztatva legyen és ami intézkedés majd történik, a nyilvános megvitatás retortáján menjen keresztül. Ily nagyfontosságu dolgot nem szabad titokban, kéz alatt elintézni, már csak azért sem, hogy utólag vád vagy szemrehányás ne érhesse a kormányt.

Értesülésünk szerint *Láng* Lajos kereskedelmi miniszter e hó végére tervezett fiumei lerándulása alkalmával a hajógyár és a dock ügyében is helyszini információkat óhajt szerezni. Szolgálatot vélünk tenni a miniszternek, valamint a hajógyár és a dock ügyének, midőn helyet adunk az alábbi czikknek, melyet a fiumei viszonyok egyik alapos és szakavatott ismerője bocsátott rendelkezésünkre. A czikk igy hangzik:

Dock és hajóépitőtelep együvé tartoznak. Az egyik nem lehet a másik nélkül s mind a kettő egy kézben kell hogy legyen, mert különben gyors, egyöntetü, időt és pénzt kimélő munka lehetetlen. Bizonyiték erre, hogy annak idején a Dock-társulat kénytelen volt a dockot a Howaldt-féle hajójavitótelepnek albérletbe adni, mert külön-külön egyik sem boldogulhatott.

A dock *magában* nem fontos, önmagának czélul nem szolgálhat. A dock csak *eszköze* kell hogy legyen a hajógyárnak, melynek a munkafolytonosságot (dockolás, javitások, befestések) bizonyos mértékig biztositsa, többek között azon czélból, hogy a hajógyár, a hajóépitések esetleges időközi hiánya miatt, munkásait elbocsátani kénytelen ne legyen. Igy van ez minden kikötővárosban, igy még a trieszti hajógyáraknál is. Csak nálunk volt eddig megforditva, hol a két intézményt külön-külön állitották fel.

A dock története.

11 évvel ezelőtt a kormány segedelmével dockot hozattak Kielből, mely idővel 2 drbból állott: egy 60 és egy 40 méteres (összesen 100 m.) dockból. Minősége: közepesen alul (csak a gerincze volt vasból, a többi része fából). Szélessége 17 méter, minek folytán az Adria hajói, az Ungaro-Croata nagy hajói s az ehhez hasonló hajók Fiumében dockolhatók nem voltak. Tehát a dock már ezért sem felelt meg a követelményeknek. Ezen dockért fizetett az állam 10 éven keresztül 400,000 koronát és még százezreket a docknak szolgáló bergudii bassin-ért (kikötő) s ezért azt a szép eredményt érte el, hogy a 10 év elmultával nincs sem a 400,000 korona szubvenczió, sem a dock. Ennek 60 méteres részét (ugy látszik pro forma) eladták Triesztbe. E dock különben rossz, mert igen gyakran komoly bajok okozója; igy például a „Fiume“ nevü hajó felborult vele együtt s nagy károkat szenvedett. Azóta a biztositó társaságok a fiumei dockban történt károkért felelősséget nem vállalnak.

Megmaradt tehát Fiumében a 40 méteres dock, mely csakis kis hajóknak szolgál. Majdnem kizárólag az Ungaro-Croata veszi igénybe. Más közepes hajó nem használhatja. Az Ungaro-Croata hogy *évente 3200* koronát megtakaritson, elhitette a kormánynyal, hogy az a kis dock feltétlenül szükséges Fiuménak s a kormány másfél hónappal ezelőtt azt a hihetetlen egyezményt kötötte a Hitelbankkal (a Howaldt-czég megbizottjával), hogy azt a nevetséges s gyenge dockot Fiumében marasztalja s tulajdonosának havi 5000 korona bevételt biztosit! Ezen kivül a kormány elővételi jogot biztosittatott magának a dock eladása esetében. Minek? Hisz az a dock gyenge, egy földközi tengeri utat sem bir ki s haszonnal nem is nagyobbitható, mert csak 17 m. széles lévén, az Adria hajók s más nagy gőzösök egyáltalában benne dockolhatók nem lesznek. Különben a dock csatorna nem mély, miért is a dockolások veszedelemmel járnak; ezért az anconai dock sem volt megvehető.

A legeszségesebb eszme *drydockot*, száraz dockot épiteni. Ha pedig ez absolute lehetetlen volna, akkor legalább is egy 19 méteres, vasból készült úszódockot kell létesiteni.

A 17 m. dockért a Magyar-horvát társaság nagy horvátjai (Polic, Kopaitich és Gorup) 20 éven keresztül 45.000 korona szubvencziót kérnek, vagyis

900.000 koronát. Eddig kiadatott 400.000 korona, tehát összesen *egymillióháromszázezer* koronába kerülne az államnak a dock, holott 19 méter széles, 70—80 m. hosszu uj vasdock épitése alig kerül 800.000 koronába!

A 40 méteres, Fiumében lévő Howaldt-dockot hagyják csak eladni, mert hasznavehetetlen. Ne engedje magát a kormány a horvátok, de főleg a fiumei Hitelbank által elbolonditani s ne vegyen egy dockot, melylyel nem fog tudni mit csinálni. Ezen dock értéke különben, szakértők szerint, nem több 80.000 koronánál. — Howaldték pedig vagyis a (Hitelbank) ugy tudom *300,000—350.000 koronáért akarják az államnak a nyakába sózni.* Ugy vagyok értesülve, hogy a Hitelbanknak buzgó közvetitői és faiseurjei vannak, kik a kormányt erősen kapaczitálják ez *igen kifogásolható üzletre.* Ha ez a vétel — Fiume érdekei ellenére — megtörténik, érdekes leleplezések nem fognak hiányozni.

Hajógyár.

Biztositani kell, hogy a hajógyár olykép rendeztessék be, hogy abban ugy a hajótestet, mint a kazánokat, a gépeket, a felszerelést megcsinálhassák. Szóval minden munka, elejétől végig, Fiumében készittessék Ki kell zárni, hogy Howaldt metódusa ujra adoptáltassék, t. i., hogy mindent külföldről hozattak, még a vasszegeket is, s Fiumében csak összeállitották a behozott részeket. Tehát ne egy montatelep, hanem egy hajógyár legyen Fiumében.

A hajógyár ne egy részvénytársaság kezében legyen, mely a kizárólag szubvenczióra, meg a dividendára spekulál, hanem technikusok és iparosok kezében. A hajógyár a saját munkájában lelje létének biztositékát, mert e nélkül a hajógyár csak egy bizonyos ideig tartó spekuláczió lesz.

Föltétlenül szükséges, hogy a fiumei hajógyárat a hadıtengerészet foglalkoztassa, mert a fiumei hajógyárnak a kereskedelmi tengerészet nem sok munkát adhat. A hajógyár számára a munkafolytonosságot, a felvirágzást, fejlődést és a munkások kiképzését csakis és *egyedül* a *haditengerészet biztosithatja.* A haditengerészet támogatása nélkül a fiumei hajógyár nem boldogulhat.

A hajógyár fokozatos fejlődésre legyen berendezve, hogy a hajótypusok esetleges változásai fenakadásokat ne okozhassanak. Szükséges végül, hogy a hajógyár egy megfelelő nagyságu és szélességü dock felett rendelkezzék.

Hirek a városházáról.

—

Lóvágóhid. Egyéb dolgok hiányában azon töri magát némely úr immár évek óta, hogy Budapesten lóvágóhidat állitsanak föl. A mérnöki hivatal most előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a lovágóhidat a gubacsi-ut, mester-utcza és kén-utcza által határolt területen, a sertésközvágóhid mögött rendezzék be. Hogy mennyire biznak a dologban, annak legkézzelfoghatóbb bizonyitéka az, hogy a lóvágóhidat ötvenezer korona költséggel ideiglenesen akarják berendezni, meg akarnak győződni arról, vajjon a budapesti közönség megszokja-e a lóhust. Ha megszokja, akkor épitik csak meg a végleges vágóhidat. Hát erre csak az lehet a válasz, hogy kár azt az ötvenezer koronát ilyen hiábavalóságra kidobni. Először is, Budapesten semmi szükség sincs lóvágóhidra. Mindaddig, mig husexportra termelünk és vágunk, mig a belföld nem konzumálja a termelt összes husmennyiséget, addig az teljesen felesleges. De meg azután van itt egy másik hiba is. A mi publikumunk soha sem fogja megszokni a lóhust. Sőt ha meg lesz a lóvágóhid, akkor kétszeres elővigyázattal fog arra törekedni, hogy ne kapjon lóhust. Ami természetes is, Hisz nincs ráutalva a lóhusra! Azért tehát mi azt ajánljuk, ne épitsenek ideiglenes lóvágóhidat. Ne épitsenek semmilyent sem. Ha már ki akar adni a főváros 50,000 koronát, forditsa azt egyéb, hasznosabb — ipari czélra.

A slepp az iskolában. *Bárczy* István, a székesfőváros tanügyi ügyosztályának tanácsnoka, eléggé nem méltányolható rendeletet adott ki a minap, midőn eltiltotta a tanitónőknek az iskolában a sleppes ruha viselését. A rendelet, mely ugy a közoktatási bizottságban, mint — értesülésünk szerint — a tanitóság körében is elismerést vivott ki, a közegészségi nevelés szempontjából bölcs előrelátásról tesz tanubizonyságot s minden intelligens ember osztatlan dicséretét fogja a fővárosi tanitásügy kiváló vezetőjének biztositani. A mig a tanitó néni söpri ruhájával a padlót és az utcza porát, addig a gyermekleánynak nem fér a fejecskéjébe, ha hallja, hogy vannak zord lelkü doktorok, a kik még ettől az örömétől is meg akarják fosztani mire megnő. Exemplum docet. Csak a példa tanit!

Budapest vizfogyasztása. Márczius hónapban a főváros összes területén 4.607,304 köbméter szürt vizet fogyasztottak, tehát 445,370 köbméterrel többet, mint a mult év megfelő havában. A káposztásmegyeri kutak vizének átlagos hőfoka + 5·2 C° volt. A Markó-utczai gyüjtőcső vizének átlagos hőfoka + 6 1 C° volt. A kőbányai medenczék vizének átlagos hőfoka + 5·8 C° volt. A Duna folyam vizének átlagos hőfoka + 6·7 C° volt. E hónapban üzemzavar nem volt s miként a medencze-vizállások igazolják, vizhiány sem állott elő.

Az utczajelző táblák megvilágitása. A tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, tegyen javaslatot arra nézve, hogy mi módon volna keresztülvihető az utczajelző táblák megvilágitása s nem ütközne-e nagy nehézségekbe a kérdésnek oly módon való megoldása, hogy a utczajelzés a gázlámpások üvegjein történjék. A mérnöki hivatal most terjesztette be véleményes jelentését. A gázlámpák föl-

használását a jelzett czélra nem tartja lehetségesnek, mert ez nagy költséggel járna; de másrészt meg nem is rendelkezhetik a lámpákkal önállóan a főváros, mivel azokhoz a légszesztársulatnak is van köze. Az utczai lámpások jókarban tartása a társulat föladatát képezi s igy az utczajelzésekkel ellátott üvegtáblák gondozását is a társulatnak kellene magára vállalni, amire nem hajlandó s amire nem is kötelezhető. Az utczajelzésnek ez a módja ártalmára volna a világitás intenzivitásának is, a petroleum lámpáknál pedig egészen elfogná az amugy is gyönge fényt. Egy elfogadható mód van arra, hogy az utczajelző táblákat éjjel is látni lehessen, s ez az, hogy a falon levő táblák megvilágittassanak. De ez is oly sok pénzbe kerül, hogy mellőzni kell. A mérnöki hivatal javaslata abban összpontosul, hogy a tanács egyelőre mondjon le a jelzőtáblák megvilágitásának tervéről.

Országos mozgalom az Eötvös-alap érdekében. Az utolsó időben nagy tevékenységet fejtett ki a királyi tanfelügyelő a tanitók Eötvös-alapja érdekében, amely a magyarországi tanitóságnak egyetlen segitőegyletét képezi. A tanfelügyelők, azon iparkodnak, hogy kivétel nélkül minden tanitó tagja legyen az alapnak. Több tanitóegyesület legutóbb azt az ajánlatot tette az Eötvös-alapnak, hogy valamennyi tagjával kötelékébe lép, ha az eddigi 3 koronás tagsági dijat 2 koronára leszállitja. Ez esetben az egyesületek 2 korona erejéig fölemelnék saját tagsági dijaikat s a fölösleget az Eötvös-alapnak küldenék be. Az alap igazgatósága nem zárkózik el a tagsági dijak ilyképpeni leszállitásának eszméjétől, de azt csak az esetben hajlandó keresztülvinni, ha az egyesületek legalább is 20,000 uj tagot biztositanak. Ha a dolog ily értelemben sikerül, ugy az Eötvös-alap évi jövedelme négyszeresre fog fölemelkedni.

Munkásliget a IX. kerületben. A IX. kerületi választmány kérte a tanácsot, hogy a régi lóversenytér helyén levő kis erdőségben csináltasson utakat és padokat. A kerület szegény munkásnépének óhajt ezzel üdülőhelyet a választmány. A tanács kimondta, hogy semmiféle költségbe nem megy bele ez ügyben, mert ennek az üdülőhelynek sétatérré való átalakitása abszolute nem képez szükségletet. Ott van a IX. kerületnek — ugymond — a gyönyörü népliget, de a kinek az nem tetszik, az csak menjen a petroleumos levegőjü régi lóversenytérre. A tanács nem tiltja meg, de áldozatokat sem hajlandó hozni.

A sütemény-kihordók kivánságai. A budapesti sütő-munkások s a sütemény-kihordók szakegyesületeik utján többféle panaszszal fordultak a kormányhoz. A belügyminiszter ma leküldte a panaszlevelet a fővároshoz intézkedés czéljából tett megjegyzéseivel egyetemben. A panaszok egyik pontja kifogásolja, hogy a sütemény-kihordók igazolványait az ipartestületek adják ki. A sütemény-kihordók kérik, hogy ez a kerületi elüljáróságokra bizassék. A miniszter kijelenti, hogy ez ellen nincs ugyan lényegesebb kifogása, mindamellett szükségtelennek tartja a régi szokás megváltoztatását, mert az ipartestület inkább ismeri a tényleges alkalmazási viszonyt, melynek alapján az igazolványok kiállittatnak, mint az elüljáróság. Azt a kérelmet, hogy a kihordók ne legyenek kénytelenek a mühelyekben lakni, a miniszter méltányosnak s teljesitendőnek tartja. A kérelem ama részére, hogy a kihordók más munkára használhatók ne legyenek, azt jegyzi meg a miniszter, hogy e kérdésben a felek közötti szabad megegyezés az irányadó s különben is a munkaszerződés szabja meg, hogy az ipartörvény korlátain belül milyen munkát kell az alkalmazottnak teljesitenie. Munkásvédelmi szempontból csak az a fontos, hogy egy bizonyos, a munka természetéhez mért maximális időn tul az alkalmazottak ne foglalkoztassanak. A megalkotás alatt levő ipari szabályrendelet, mely a sütők s alkalmazottaik munkaviszonyait szabályozza, ezt a kérdést is rendezni fogja s igy az alkalmazottak érdekei védelmet találnak majd a munkaadókkal szemközt.

Katonák ujabb területbérlete. Az I. kerületi Ördögárok beboltozása folytán uj területet nyert a főváros, melyet a Vérmezőhöz csatolt. A katonai kincstár értesitette a fővárost, hogy ezt a területet is bérbe óhajtja venni. Időközben napirendre került a Krisztina-körút, Milkó- és Marossutcza közötti szakaszának végleges rendezése, mely ügy a szóban forgó területtel szoros összefüggésben van. A mérnöki hivatal ez okból most azt javasolja a tanácsnak, hogy a katonai kincstárral kötendő ujabb bérlet ügyét a jelzett rendezési munkálatok végleges eldöntéséig tartsa függőben.

A tanács a football ellen. A főváros tanácsát arra kérte legutóbb a rákosi közművelődési kör kebelében alakult ifjusági egylet, hogy a rákosi ipartestület tornacsarnoka előtti tágas térséget engedje át football, lawn tennisz és egyébb sportjátékok czéljaira. A mérnöki hivatal ugyan kedvező javaslattal látta el a kérelmet, de a tanács, mely — igen helyesen — ellensége a veszedelmes football játéknak, elutasitó határozatot hozott.

Czégtáblák az uttesteken. Egy budapesti vendéglős, a kinek a Gellérthegyen korcsmája van, engedelmet kért a tanácstól, hogy a Gellérthegy alján levő utczákon utmutató czégtáblákat állithasson föl. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy az engedély ne adassék meg, mert az efféle czégtáblák elcsufitják az utczákat, s különben is már számos tulkapásnak voltak az okozói. A föv. közmunkák tanácsa ezzel szemben most értesiti a fővárost, hogy a czégtáblák korlátolt számban való fölállitása ellen kifogása nincs, de kiköti, hogy azok alakjukra és kiállitásukra nézve megfeleljenek a szépészeti szempontoknak, miért is a benyujtandó ter-

vek a föv. mérnöki hivatal részéről mindenkor felülbiráltassanak.

A Pasarét fejlődése. A közmunkák tanácsa tudvalevőleg megtagadta hozzájárulását a budai Ördögárok vashidjának fölépitésétől, mert az árok szabályozási vonala még nem állapittatott meg. A főváros azonban ujból áttette hozzá az ügyet, sürgetvén a hozzájárulást. Erre ma átirt a közmunkák tanácsa s tudatta, hogy a Pasarét fejlődésére való tekintetből nem bánja, ha a Julia-, Ákos- és Halász-utczai vashidakat a főváros fölépiti. Kijelenti azonban, hogy a hidak csakis ideiglenes jelleggel birhatnak.

Kapkodás az izzófény után. A II. ker. elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a Batthyány és Hattyu-utczáknak Auer-fénynyel való ellátása dolgában. A mérnöki hivatal javaslata alapján, tekintettel arra, hogy más utvonalak jobban rászorulnak világitásuk intenzivebbé tételére, a tanács csak az 1905. évi Auerprogramba rendelte el fölvenni a jelzett utczákat. Egyben kimondta, hogy a Fény-utcza egyelőre petroleumvilágitást kapjon.

A konverzió-kötvények mint óvadékértékek. A pénzügyminiszter utasitotta közegeit, hogy az ujonnan konvertált 4 százalékos fővárosi kölcsönkötvényeit s azokat ideiglenesen helyettesitő elismervényeket a pénzügyigazgatás minden ágazatában üzleti biztositék a bánatpénz gyanánt elfogadni kötelesek. Ez intézkedéséről a főváros tanácsát is értesitette.

Veszedelem a víz alatt. A Margit-hid s az uj országház között tavaly annyira el volt iszaposodva a Duna partszéli medre, hogy kisebb vízállásnál a teherrel megrakott hajók nem birták veszély nélkül megközelíteni a rakpartokat. A főváros közbelépése folytán a földmivelési miniszter elrendelte a jelzett szakasz mélyitését, mely munkálatokkal mostanában már el is készült a mérnöki hivatal. Kotrás közben nevezetes felfedezésre jutott a folyammérnökség. A mederben egy helyen hatalmas kőrakásra bukkant, a melyről konstatálták, hogy az egy régi félbenhagyott vízvezetéki kutnak képezte a megerősitését. A part ama részén volt ugyanis a főváros mesterséges vízműtelepe s ehhez tartozott a most föllelt kút is. Mikor a főváros ezt a telepet beszüntette, ugy látszik megfeledkezett arról, hogy a víz alatt levő kutat, illetve a hatalmas kőhányást is el kellett volna távolitani. Igy az éles kövek esztendők óta rejtőznek ott a víz mélyén s csodálatos, hogy eddig nem lukasztotta ki néhány hajónak a fenekét. A folyammérnöki hivatal e veszélyes állapotról most átiratilag értesitette a fővárost, s fölkérte a polgármestert, mint vízjogi hatóságot, hogy a régi kút kőerősitményének mihamarabb leendő eltávolitása tekintetében tegye meg a szükséges intézkedéseket. Nyomatékul hozzá teszi a folyammérnökség, hogy a hajókkal történhető esetleges katasztrófákért a főváros lesz felelős, mert az ő mulasztásából maradtak meg a fenéken a kút romjai.

Munkásjóléti központi épület. A tanács nemrégiben fölterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez a munkaközvetitő intézet czélszerütlen elhelyezése tárgyában. A miniszter most leirt a fővároshoz s ismertette erre vonatkozó szándékait. A munkaközvetitő intézet czélszerübb elhelyezése s nehány munkásjóléti intézmény létesitése czéljából egy munkásjóléti központi épületet készül fölállitani a miniszter. A szocziálpolitikai a követelményeken kivül, annak a szükséges volta inditotta őt ez elhatározásra, hogy a főváros rendes nyugalmára való tekintetből, a budapesti munkásosztály anyagi és szellemi ereje megfelelő gondozásba vétessék. Teljes joggal reméli ennélfogva, hogy a főváros sem vonja ki magát a megfelelő támogatás terhe alul. Mert a nagy munkásközpontokban a szocziálpolitikai kérdések nem csak állami, hanem községi föladatot is képeznek. A miniszter ez okból fölhivja a fővárost, hogy a tervbe vett munkásjóléti központi épület részére megfelelő telket adományozzon.

Munkaközvetités sztrájk esetén. A munkaközvetitő intézet igazgató-választmánya elhatározta, hogy sztrájk esetén nem közvetit munkát az érintett helyekre. Ily értelemben most az alapszabályait módositja. A kereskededelmi miniszter mielőtt e módositásokat jóváhagyná, leirt a fővároshoz s véleményt kért. Az intézet ez ideig sztrájk esetén is közvetitett munkát, de azt nem igen vették igénybe s igy az uj intézkedés nem sértheti sem a munkaadók, sem a munkások érdekeit. A miniszter ama véleményben van, hogy az alapszabályok ilyképpen való módositása által sok kellemetlenség lesz elkerülhető. Tekintettel arra, hogy a munkakinálat és a kereset teljesen az érdekelt felekre lesz bizva, bizonyára csökkenni fog a sztrájk alkalmával a munkások között mesterségesen szitott izgatás s megszünik az ellenszenv, melyet a sztrájkolók a munkaközvetitő intézet mint „sztrájktörő“ iránt éreznek.

Uj térképek Budapest utczáiról. A főváros tanácsa fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy az utczákról készitett törzskönyvek alapján átnézeti térképeket csináljon, a melyeken külön-külön szemlélhetők legyenek az összes felszini létesitmények. A mérnöki hivatal e tárgyban jelentést terjesztett a tanácshoz, melyben 6000 korona költséget kér a térképek megszerkesztéséhez szükséges munkálatokra.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaság ápr. 28-án tartotta meg madarasi *Beck* Miksa elnöklete alatt rendkivüli közgyülését, amelynek tárgya az igazgatóságnak az alaptőke felemelésére vonatkozó javaslata volt. Az igazgatóságnak a közgyülésen felolvasott jelentése kiemeli, hogy az igazgatóságnak már régi törekvése a társaság üzletkörét a jelzálog- és záloglevél-üzlettel kibővi-

teni. Ezen régi törekvés megvalósitása érdekében — és pedig egyrészt az uj üzletággal járó szükségleteknek kielégitése, másrészt a kibocsátandó záloglevelek adómentességének megszerzésére alakitandó külön biztositéki alap megteremtése végett — szükségessé válik az alaptőke felemelése. E tekintetben az igazgatóságnak az volt a javaslata, hogy a közgyülés az alaptőkét 4 millió koronával emelje és ezen összegből egyelőre 3 millió koronát bocsásson ki, a további 1 millió korona kibocsátását pedig későbbre halaszsza. A társaság alapitójának, a cs. kir. szab. Trieszti általános biztositó társulatnak (Assicurazioni Generali) ugyszintén több más a társasággal barátságos viszonyban álló intézetnek és a társaság üzletbarátainak rendkivüli előzékenysége folytán sikerült az igazgatóságnak az alaptőkefelemelést olykép biztositani, hogy a jelenleg 3 millió kor. erejéig kibocsátandó 6000 db 500 kor. névértékü részvényből 2000 dbot fix számlára már eladott. A többi 4000 db átvételét pedig — amennyiben a régi részvényesek a nekik két-két régi részvény ellenében egy-egy uj részvény átvételére felajánlandó előjoggal esetleg nem élnének — egy garantáló syndicatus magára vállalta. A 6000 db uj részvény kibocsátási árfolyama 550 korona. Ezen részvények 1904. január 1-től részesednek a társaság nyereségében, addig azonban, vagyis az átvétel napjától 1903. deczember 31-ig a társaság az uj részvények után 5 százalékos kamatot térit meg. A felpénznek a költségek levonása után fenmaradó részét az igazgatóság javaslata a tartalékalap növelésére óhajtja forditani. A közgyülés az igazgatóságnak az alaptőke felemelésére és az ezzel együtt járó alapszabálymódositásra vonatkozó összes javaslatait egyhangulag elfogadta, mire *Kugler* Ferencz Jakab részvényes a társaság részvényeseinek nevében lelkes szavakkal mondott köszönetet az igazgatóságnak és a társaság alapitóinak, amiért a részvénypiacz rendkivül kedvezőtlen helyzete ellenére is sikerült az alaptőkefelemelést és ennek révén az üzletkör kiterjesztését biztositani, ami által a társaság folytonos fejlődése nagy és jelentőségteljes lépéssel haladt előre. Szóló inditványát, hogy a részvényesek ezen köszönete a jegyzőkönyvbe vétessék, a jelenlevő részvényesek lelkes éljenzéssel, egyhangulag elfogadták.

A „Nemzeti" baleset-biztositó részvénytársaság Budapesten f. év április hó 30-án tartotta meg tizedik rendes évi közgyülését ormodi Ormódy Vilmos elnöklete alatt. A fölolvasott évi jelentés konstatálja, hogy a mult év kielégitő üzleteredménynyel záródott. A dij- és illetékbevétel a baleset-biztositási ágazatban 1.885,710·24 kor. a mult évi 1.716,569·16 koronával szemben; a tüzviszontbiztositási ágazatban 497,644·18 kor.; az életbiztositási ágazatban 136,648·43 kor.; a népbiztositási ágazatban 246,838·46 kor., mind a négy ágazatban tehát 2,766.841·31 koronát tett ki. Az élet- és népbiztositási üzlet teljes egészében viszontbiztositásba adatott. Véglegesen rendezett károkért a viszontbiztositási rész levonása után 759,114·35 kor. fizettetett, mig függőben maradt károkra 206,099.96 korona helyeztetett tartalékba. — A későbbi években esedékessé váló dijkötelezvénytárcza 10.845,327·93 koronára emelkedett. — Az igazgatóság és felügyelőbizottság együttes inditványa, hogy az 1902. évi 58,781.09 koronát tevő össznyereségből, illetve az alapszabályszerű levonások után mutatkozó 54,763·19 korona nyereségből osztalékul minden részvény 10. számu szelvénye után 9 korona = $4^1/_2\%$, azaz összesen 45,000 korona fizettessék ki, a közgyülés által egyhangulag elfogadtatott és elhatároztatott, hogy a fennmaradó 9763·19 koronából a tőketartalék rendkivüli dotációjára 8392·84 korona fordittassék és az 1370·35 korona maradvány az 1903. évre vezettessék át. — A fölmentvény megadása után a felügyelőbizottságba dr. Havass Rezső, Róna Márk és csátordi Tóth Pál egyhangulag beválasztattak.

Első leánykiházasitási egylet m. sz. (Leány és fiu-biztositó intézet Budapest, VI. Terézkörut 40—42. szám. Alapittatott 1863.) Folyó évi április hóban 975 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 86751 korona 40 fillér fizettetett ki. 1903. január 1-től április 30-ig beirt összes jutalékrész száma 4270 és a kifizetett nászjutalék összege 253.756 korona 75 fillér.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 399 gyermek, meghalt 336 egyén, a születések tehát 63-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 212 fiu, 187 leány. Halvaszületett 18 gyermek, köztük 7 fiu, 11 leány.

Az élveszülöttek közt volt 175 róm. kath., 2 görög kath., 3 görög keleti, 10 ágost. evang., 29 helvét, 1 unitárius, 69 izraelita, 2 egyéb. Összesen 399. Halvaszületett összesen 18.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1111 beteget, szaporodás 396, csökkenés 402, maradt a e hét végén 1085. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 171 beteget, szaporodás 80, csökkenés 38, maradt a e hét végén 201. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1183 beteget, szaporodás 321, csökkenés 279, maradt e hét végén 1184. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 868 beteget, szaporodás 182, csökkenés 147, maradt e hét végén 885. Összesen ápoltak a mult hét végén 3333 beteget, szaporodás 979, csökkenés 866, maradt e hét végén 3355.

Meghivó.

A Ferenczcsatorna részvénytársulatnak **1903. évi junius hó 4-én, délelőtt 11 órakor**, a társulat saját hivatalos helyiségében (Budapest, V., Thonet-udvar) tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉRE.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről, valamint az évi számadások és az 1902. évi zármérleg bemutatása.
2. A felügyelő-bizottság idevonatkozó jelentése.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság javaslata alapján az alapszabályok 69. §-a szerint mutatkozó jövedelem hovafordítása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak az 1902-ik üzletévre szóló felmentvény megadása.
5. Egy igazgatósági tag választása.
6. Az elnök, igazgatóság és felügyelő-bizottság díjazásának megállapitása.

Az igazgatóság.

Jegyzet: Az alapszabályok 38. §-a értelmében azon részvényesek, a kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, 8 nappal a közgyülés előtt a társulat központi pénztáránál tartoznak részvényeiket letéteményezni.

Cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut.

A cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut részvényeseinek

XXXI. RENDES KÖZGYÜLÉSE

1903. évi május hó 30-án, délelőtt 10 órakor Budapesten, a társulat igazgatósága üléstermében (Rudolf-rakpart 6. sz.) fog megtartatni.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az 1902. évre szóló jelentés, zárszámadás és a mérlegnek előterjesztése. A felügyelő-bizottság jelentése. Ezen előterjesztések, valamint az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény feletti határozathozatal.
2. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok választása.

☞ Az alapszabályok 25. és 28. §-ai értelmében a t. cz. részvényesek, kik a közgyülésen megjelenni s illetőleg szavazati jogukat gyakorolni kivánják, a le nem járt szelvényekkel ellátott részvényeiket legalább is nyolcz nappal a közgyülés előtt, vagyis 1903. évi május hó 22-ik napjának déli 12 óráját bezárólag, Budapesten a cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut főpénztáránál, vagy Bécsben ugyanazon határidőig a cs. kir. szab. általános földhitelintézetnél, a megfelelő igazolványok és letéti-jegyek átvétele mellett kötelesek letenni.

A szavazati jog gyakorlása és a meghatalmazás utján való képviseletre vonatkozólag a t. részvényesek az alapszabályok 28. §-ának ide vonatkozó határozataira figyelmeztetnek.

Az alapszabályok 27. §-a értelmében figyelmeztetnek a t. cz. részvényesek, hogy a felügyelő-bizottság által megvizsgált zárszámadás és mérleg nyolcz nappal a közgyülés előtt a társulat központi üzlethelyiségeiben betekintésre készen áll és minden szavazatképes részvényesnek kivánatára egy-egy példányban kiszolgáltatik.

Budapest, 1903. április 27-én.

Az igazgatóság.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. május 12. 19. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Kenyér nélkül.

Mire e sorok napvilágot látnak, a reggeli kávé mellől hiányozni fog a kifli és szűkiben leszünk a kenyérnek. Talán pár nap mulva nem is lesz kapható a boltokban, sem a fővárosban, se a vidéken. Mert a pékmunkások május 12-én megkezdik a sztrájkot.

A fővárossal együtt huszonkilencz nagyobb vidéki városban harczra kelnek a mesterek ellen a munkások, kik el vannak tökélve, hogy kivánságaikat a sztrájk által kierőszakolják. Minden sztrájk alkalmával fölmerül a kérdés — és rendesen döntő befolyással van annak lefolyására —: mily álláspontot foglal el a közönség és a hatóság?

Nemrég, a közuti villamos vasut alkalmazottainak sztrájkjánál láthattuk, hogy a közönség és a sajtó részvétlensége, meg a hatóságoknak ellenséges indulatú viselkedése kudarczhoz vezette a mozgalmat. Ezuttal a közönség föltétlenül a munkások pártján van, mert ezek oly kivánságokat hangoztatnak, melyek megvalósítását a közönség érdeke is megkivánja. Hogy a hatóság kik iránt lesz hajlandósággal, ma még nem tudjuk, de hinni akarjuk, hogy a közvélemény állásfoglalását respektálni fogja.

A legkevesebb, amit az állam és a főváros részéről elvárhatunk, az, hogy a szigorú semlegességet a felekkel szemben megőrizze.

Vagyis semmiféle formában ne nyujtson segitőkezet a pékmestereknek. Emlékezünk régebbi sztrájkok eseteire, amikor a polgári hatóságok megkeresésére a katonai parancsnokságok a katonapékeket kirendelték a megszorult mesterek segitségére. Ennek ismétlődnie nem szabad, mert az ilyetén beavatkozás ellenkezik a méltányossággal. A franczia törvényhozás már évek előtt eltiltotta, hogy a hatóságok a bérharczban álló felek egyikének vagy másikának segitségére legyenek.

A főnálló törvények és rendeletek keretén belül mindenkinek jogában áll sztrájkolni és ez által kieszközölni helyzete javitását. A hatóságra csak a közvetités feladata háramolhat.

Mostanáig alig fordult elő oly eset, amikor a hatóság a sztrájkoló munkásokat támogatta volna. Azt hisszük, a közel jövőben sem fog előfordulni. De bármennyire domináljon a tőke és a „burzsoá-szellem“ a hivatalokban meg a városi képviselőtestületben, azt okvetetlen megkivánjuk, hogy az objektivitás és a legteljesebb neutralitás megőriztessék. A jelen esetben tehát előzetesen is tiltakozunk a mestereknek nyujtandó támogatás ellen.

Föl lehetne vetni a kérdést: vajjon nem lett volna-e módjában a fővárosi hatóságnak, hogy elejét vegye a pékmunkások sztrájkjának?

Sokan ugy vélik, hogy igen. Mindenki tudja, hogy a segédek követelése jogos. Amikor a mesterek, költségmegtakaritás végett, tizenöt-husz embert zsufolnak össze egy kis mühelyben; amikor a legényeket arra

kényszeritik, hogy dagasztó-teknőkben aludjanak; amikor ugyanott kell mosakodniok, ahol a tésztákat gyurják: akkor nemcsak ezen emberek egészsége ellen követnek el merényletet, hanem vétenek a köztisztaság ellen is.

A hatóság előtt nem ismeretlen a fővárosi pékmühelyek állapota és a munkások helyzete. Kisérletezés történt a szanálás végett, sőt uj szabályrendeletet is dolgoztak ki. Ám a szabályok végrehajtása és megtartása körül a hatóság nagyfoku mulasztást követett el. Ez a mulasztás egyik oka a mostani sztrájk kitörésének. Miatta tehát a hatóságot is felelősség terheli.

Ha nálunk szoczialista érzelmü férfiakból állana a tanács és a törvényhatósági testület, könnyü volna megtörni a pékmester urakat. Egyéb se kellene, mint a segédek rendelkezésére bocsátani nehány sütőkemenczét, hogy dolgozhassanak a közönség számára. Ez persze nem fog megtörténni, s el lehetünk készülve, hogy pár napig, sőt talán pár hétig, házilag előállitott süteményeket és kenyeret kell fogyasztanunk.

A sztrájk jól van szervezve. A pékmunkások szolidaritásban állanak az egész ország területén, sőt a külfölddel is. Kisegitő személyzetet a fővárosi mesterek nem fognak szerezhetni, a sztrájkolók pedig birják a munkaszünetet, mert tekintélyes összeg áll rendelkezésükre.

A prognosztikon tehát az, hogy a mesterek beadják derekukat, akkép számitva, hogy amit a réven ki kell adniok, azt majd a vámon visszaszerzik. Vagyis a strájk árát a közönséggel fizettetik meg. Amennyivel többe kerül nekik a mühelyek fentartása és a segédek tisztességesebb dijazása, annál drágábban árulják a süteményeket és a kenyeret.

Miután azonban tudjuk, hogy a pékmesterség a közegészségügyi kivánalmak teljesitése mellett is brilliánsan jövedelmező mesterség, s miután nem föltétlen szükség, hogy minden pékmester többszörös háziurrá váljék, a hatóságnak gondoskodnia kell, hogy a közönség a kizsákmányolástól megóvassék.

Az orvos urak vacsorálnak.

Ezzel a czimmel lapunk legutóbbi számában említést tettünk arról, hogy a Rókus-kórházban egy tanulóifjat, ki kutya által szétmarczangolt kezét bekötöztetni akarta, a szolgaszemélyzet elutasitott. A kórház érdemes igazgatója, dr. *Müller* Kálmán, tudomást szerezvén a közleményről, nyomban vizsgálatot rendelt el, melyről lapunkat a következő hivatalos átiratban értesitette:

Tekintetes Szerkesztőség!

Van szerencsém értesiteni, hogy a b. lapjának tegnapi napon kézhez vett (folyó hó 5-én megjelent 18.) számában „Az orvos urak vacsorálnak“ cz. közleményben felhozottakat a saját hatáskörömben azonnal szigoruan megvizsgáltam és a vizsgálat összes iratait mai napon polgármester ur őnagyságához beterjesztettem.

Budapest, 1903. május hó 7-én.

Kiváló tisztelettel
Müller igazgató.

Kábelfektetések Budapesten.

A járdák Budapest utczáin egyidő óta ismét fel vannak szaggatva. Óriási korongok állanak az utcza sarkokon, amelyeken fel van csavargatva a kábel.

Nem lesz érdektelen, ha olvasóinkat megismertetjük a kábel gyártásával.

Ezen czélra szolgálnak a kultur államokban, ugymint Németország, Anglia és Franczia országban, kiterjedt és kitünően berendezett kábelmüvek, nagy terjedelmü gyári mühelyek, melyekből évenkint sok ezer kilométer kábel, felső és alsó vezetékü, vasuti, hajózási és mezőgazdasági gépek, tengerentuli és tengeralatti használatra, szóval mindenféle — még a távirászat és távbeszélés használati területén is tulterjedő — kábelek kerülnek ki. Alapjában véve nagy kötélverő mühelyek ezek a kábelgyárak. Aki valaha szülővárosában megfigyelte a kötélverő munkáját, aki mindig hátrafelé lépkedve fonalat fonál körül csavar, az fogalmat alkothatott magának a kábelgyártás kezdetéről.

De a kötélverés ártatlan világa már feledésbe merült. A kábelek más tettekre is vannak hivatva, mint a kötélgyártmányok. És az nem is puha lenfonál, amit a kábelkészitőnek kezelni kell, hanem nagyon erős drótok érkeznek, mint alapanyag óriási tekercsekben a raktárhoz. A sodró mühelyben különleges korongokra sodortatnak. Ezek után a korongok, melyeket bobináknak neveznek, a kábelverő gépekkel összeköttetésbe hozatnak, amelyen már a rézsodronyok a kábel lényegévé egyesitve és egyszersmind elszigetelő rostokkal — legtöbbnyire juttával — vonatnak be. A kábelverő gép a tulajdon-

képeni kötélverő, amely a drótokat egy erős sodronynyá csavarja. A kábelverő gépről egy fadobra megy át a kábel. A fadobok, melyeket minden nagyvárosi ember az utczáról ismer, felveszik a kábel belsejét, amint a gépből kikerül és szép egyenletesen jobbról balra, majd balról jobbra sodorják gömbölyü testük körül.

De még ezzel a kábel nem készült el. Egyelőre még csak egy juttával szegényesen bevont kábel belseje létezik. Ha ezen állapotban hagynák, akkor a reá bizott titkokat hamarosan tovább adná a levegőnek és a viznek. Ennek nem szabad megtörténni. A kábelnek csak a végponton, vagy az előre megállapitott helyen szabad elfecsegni azt, amit rábiztak. A kábel tehát innen az itatóba és az ólomsajtóba megy. Hogy alaposan megitassák, előbb minden nedvességet kihuznak belőle. Erre szolgálnak a nagy légüres száritó szekrények, amelyek minden nedvességet eltávolitanak.

Ennek megtörténtével a kábel az itatóüstbe kerül és itt szigetelő anyaggal annyira kidolgoztatik, hogy közvetlenül az ólomsajtóba juthat, amely a belsejét tökéletesen betakarja Vagy hideg vagy meleg ólomköpenyt préselnek rá. A szabómüvészetnek ehhez semmi köze sincs, mert ez a köpeny, mely a kábel belsejét takarja, minden varrást nélkülöz. A varrás nélküli takaróhoz való ólom vagy annyira felmelegittetik, hogy plastikus állapotban van, vagy pedig az ólomköpeny erős nyomással egy merev ólomczilinderből készül.

Most már lehet próbát tenni a kábellel, mely a vizsgálóterembe kerül. Itt a tudomány összes szabályai szerint készült eszközökkel megvizsgálták, mely eljárásnál a vezetőképesség és jó szigetelés főszerepet játszanak.

Mindenekelőtt a köpenynek igen sürünek kell lenni, mert amint viz vagy egyéb nedvesség a szigetelő rostokba a kábel belseje és a köpeny közé jut, hasznavehetetlenné válik. De ezzel sincs még a kábel felszerelése befejezve. Midőn a mérések kideritették a hibátlanságát, vassodronyból vagy vaskötélből kap fegyverzetet. Erre megint egy bobina szolgál. De a burkolat megsérülhet főként azalatt, ha a kábelt a földbe vagy a vizbe sülyesztik. Ezért a burkolatot óvni kell. Ez okból a már burkolt kábelt többszörösen átfonják rostszövettel és elszigetelő anyaggal itatják meg. Ez azonban ragadóssá teszi és megneheziti a vele való dolgozást. Tehát a kábelt — melynek belseje Fatinitzával elmondhatja: „Mi mindenen mentem keresztül“ — mésztejfürdőbe mártják, amelytől az ismert piszkos fehér szint nyeri. Aztán ujra a fadobra sodorják, ahonnan már csak akkor kerül le, ha hivatásának megfelelően a földbe, vagy a vizbe gombolyitják le. Ha e müveletnél a kábelt különös veszély fenyegeti, akkor a drótburkolatot még megerősitik. Kétszeres óvófelszerelést készitenek tehát, vasszallagból és nehéz drótszálakból, hogy a folyóban levő kábelt például, a hajó vasmacskájától vagy ehhez hasonló sérüléstől megóvják. Nem mindenkor kellenek azonban ilyen erősen felszerelt kábelek; a czélnak megfelelnek a csak fonott sodronynyal bevont kábelek is. Ezeknél nem jutta, hanem selyem és gyapot az elszigetelő szövet és a dynamodrótok fonógépeken vonatnak be, elszigetelő rostanyaggal. Ezeket a kábeleket legtöbbnyire városi vasutaknál alkalmazzák. Az elsoroltakon kivül van még guttapercha-, gummi- és papirkábel.

A guttapercha alkalmazása — 1846 óta, amikor is Siemens Werner elszigetelő képességét felfedezte — tenger- és földalatti kábelek előállitásánál, óriási mértékben elterjedt. A guttaperchát külön e czélra készitett gyurógépekkel teszik használhatóvá. Aztán sajtóba kerül, mely sajtó hasonló a feljebb már megemlitett ólomsajtóhoz. E gépek varrat nélkül, a drót köré sajtolják. Ha e burkolat készen van, a kábel vizzel telt fürdőkádba kerül, ami a guttaperchának rögtöni megkeményedését idézi elő. Ugyanigy készülnek a kaucsuk-kábelek is. A papirkábel oly sodronyokból áll, amelyek száraz papirral — amely igen jó elszigetelő anyag — vannak körülcsavarva. Főleg a távbeszélő-sodronyokat csavarják papirral körül. Az egyes papirral bevont sodronyok a kötélverő gépre kerülnek, amely sok erü sodronynyá fonja őket össze. Ezután vonatnak be ólomköpenynyel és a viszonyokhoz képest esetleg még külön burkolattal is. Igy fonja körül a kábel a világot, mindenfelé kiterjesztve karjait. Ez a világ füle és szája is egyszersmind.

Az én házam az én váram.

(A főváros szabályozásáról.)

Vajjon előbbre viszi-e a főváros szabályozásának ügyét amaz anket, melyet e hó 8-án tartottak a belügyminiszteriumban, s amelynek folytatása is lesz? A résztvevőkben van elég hozzáértés, hogy jót alkossanak, s hajlandók vagyunk föltételezni, hogy végre valahára a helyes mederbe terelődik Budapest fejlesztése. Először a módokat és föltételeket kell megállapitani, azután pedig az anyagi akadályokat elháritani.

Nálunk az intézőkörök számos tagja még azzal sincs tisztában, hogy milyennek kell lenni egy modern metropolisnak. Czivilizált országokban a fővárosok nemcsak a forgalomnak s a kulturális életnek középpontjai, hanem egyszersmind azok részére, a kiket odaköt foglalkozásuk vagy a kulturális igények kielégitésének vágya, kellemes s egészséges tartózkodási hely. Épp ezért a modern városban megvan az üzleti negyed, magas, égnek meredő házaival, és megvan a szintén egy helyre koncentrált gyárváros. Ezek a városrészek csak az üzletnek és a munkának vannak szánva. Az épületekre felügyelő személyzeten kivül alig lakik ott

valaki. A városban lakó gazdag földbirtokos, a jómódu s a szerény vagyonu polgár, a kisiparos s a gyári munkás, mind vagy kevés kivétellel *családi házakban* laknak. A bérház nem kedvelt kivétel s az is az üzleti negyeden kivül esik. Az utczai forgalomnak ki nem tett vonalakon gyorsan közlekedő vasuti vonatok megszüntetik a távolságot.

Mily más a polgári s a munkáscsalád élete ily apró házakban, mint a bérkaszárnyákban! A munkás ez uton vagyonra tehet szert, lassan tulajdonul szerzi meg azt a házat, a melyben lakik. Mihelyt pedig egyéni tulajdona van, akkor egyszersmind aktiv részese a fönnálló törvényes rendnek. Ily társadalomban keletkezhetett az a büszke szó: *My house is my castle.* Az én házam az én váram!

Nem a büszkeség érzése nélkül emlitjük e helyen, hogy a magyarságnak is ideálja a családi ház! Ha végigmegyünk az alföldnek tősgyökeres magyar városain és községein, akkor azt látjuk, hogy nem a bérház adja meg a helységeknek az igazi karaktert A bérház ott idegen palánta. Épp azért merénylet volt a nemzeti géniusz s — a józan ész ellen, midőn a szegedi árviz után nem arra törekedtek, hogy minden szegedi polgárnak szilárd alapon álljon a családi portája, hanem arra, hogy épüljön mennél több kétemeletes bérház.

De hát, nem azt akarjuk ez alkalommal elpanaszolni, hogy a főváros fejlődése nem ilyen vagy amolyan rendszer szerint történt. Ez aránylag csekély baj volna, ha ebben a fejlesztésben egyátalában volna észszerü alapokon nyugvó rendszer s az itt lakó százezrekre való méltányos tekintet. Mindenki tudja, hogy kevés nagy város van, a melynek oly gyönyörü szép a fekvése, mint Budapestnek. De nem is tekintve a szépséget, e hatalmas folyó két partján elterülő, felerészben lapályos, felerészben hegyesvölgyes vidék a lehető legalkalmasabb arra, hogy itt nemcsak szép fekvésü, hanem egyszersmind kiválóan egészséges és kellemes város virágozzék. Hogy ez igy legyen, ez egyszersmind az országnak is elsőrendü érdeke volna. Egyebek között azért is, mert a főváros a vidéki városok mintája. Ha rossz a minta, rossz a vidéki utánzat is. A tősgyökeres magyar ember pedig inkább falun szeret lakni, mint városban. Ha tehát nem teszszük a városokat, első sorban a fővárost kellemessé s egészségessé, óriási akadályt gördítünk az elé, hogy a fajmagyarság mint állandó lakos elfoglalja helyét a városokban.

Ma már — Budapestet kivéve, — világszerte elismert tény, hogy egyre növekedő nagy városok népessége nagy, a város közepén fekvő parkok nélkül nem tud emberhez méltó exszisztenczját élni. Megesik a szivünk, ha szük, kövezett utczákon látjuk a gyermekek játékát, a hol minden pillanatban elgázolhatják. De hát nincs máshová menniök! Mily más sorban részesülnek más fővárosok gyermekei, a hol kisebb-nagyobb parkok minduntalan megszakitják a házak tömegét. Minálunk jóformán órákig elbolyonghatunk, nincsen sehol park, a hol játszani, és pad, a melyen megpihenni lehetne. A mi talpalatnyi hely pedig van s a melyet parknak szoktunk nevezni, ott egymástól nem tud mozogni a sok gyermek. Pedig minálunk legtöbbet beszélnek a testi nevelés szükségéről, a minél nagyobb szatirát alig lehet elképzelni. A fővárosi intézeteknél játékdélutánok vannak rendszeresitve, de a szükséges játéktér nincsen. Hiszen sem idő, sem pénz nincs arra, hogy a gyermekeket messzire vigyék. A legfelsőbb tizezer megteheti. De a többi százezreknek nem telik arra, hogy három négy gyermeket villámoson vigyen a zöldbe. Ezeknek pedig Budapest valóságos pokol! Igazi ázsiai állapot ez, nem méltó kulturnemzethez!

És mig másutt, a hol a városok közepén ezreknek üdülést nyujtó parkok vannak, a hatóságok és a magánosok vetekednek abban, hogy a kerteket és szabad tereket folyton szaporitsák, addig a minálunk versenyeznek a terek beépitésében. Még Magyarország legdrágább középülete, az uj parlament mellett sem hagytak említésméltó teret. Az ujépület szabályozásánál az állam telkek eladásából néhány millió nyereségre tett szert. Boldogult Trefort Ágost volt az utolsó államférfiu, a ki ez inhumánus gyakorlatba rést akart ütni. De nem tudta kivinni, hogy a városnak egyetlenegy, házak között fekvő, ugynevezett telkét park czéljaira megmentse. Az általános panasz mellett társadalmi akczió vagy egyesület sincsen, a mely arra törekednék, hogy ezen a hihetetlen állapoton segitsen! Európa majdnem minden fővárosa, egyebek között fejedelmi ajándékból is rendelkezik nagy nyilvános parkokkal. Minálunk ez sincs. Pedig nálunk is megvolna erre az alkalom. Ott vannak például a városhoz közel fekvő, részben viz alatt levő, jelenleg értéktelen lágymányosi területek, a melyek pompás ligetet alkotnának, csak föl kellene hagyni azzal a több, mint furcsa tervvel, hogy ott, a fővárosnak egyetlen szűz, park czéljaira predesztinált területén, a folyó mellett, a Gellérthegy alján — gyártelepek létesüljenek.

A főváros fejlődésének jóformán minden ferdesége nyilván arra viendő vissza, hogy a fősuly azon van, hogy részben a közalapoknak, részben a telektulajdonosoknak vagyoni érdekei megóvassanak, még a legégetőbb közérdek rovására is. Minthogy a telekspekuláczió minden irányban egyaránt terjed, a közérdek mindenütt beleütközik a telekértékesités érdekébe. Ennek következtében a közterületet lehetőleg, vagy jobban mondva a lehetetlenségig szükre szabják s inkább több telket csinálnak, mert ezek területét drága pénzen el lehet adni. Igy aztán ott, a hol bokroknak és pázsitnak kellene lenni, négyemeletes bérkaszárnyák és kávéházak diszelegnek. Igy történik, hogy a főközlekedési vonalak keskenyek, hogy szobroknak, kutaknak, ülőhelyeknek stb. való apró tér sincs, hogy a szük utczákban a házak háromszor-négyszer oly magasak, mint az utcza széles. Ott, a hol csak emeletes és családi házaknak

kellene épülnie, ott bérkaszárnyákat engedélyeznek, nem gondoskodnak a százezernyi munkásnép emberséges hajlékáról, az esztétikai érzéket következetesen megsértik stb. Nincsen se nyugaton, se keleten főváros, a hol ily állapotok uralkodnának. Nekünk pedig kívánságunk, hogy az udvar s a diplomáczia itt lakjék!

Ezen az állapoton alig lehet majd másként segiteni, minthogy törvény határozza meg, hogy a városok fejlődésének milyenek legyenek pozitiv és negativ föltételei. A közmunkatanácsot meg kell szüntetni. Hiszen több, mint egy emberöltő óta alig volt egyetlen egy alkotása, a melyet érdemes volna megmutatni az idegennek.

A közmunkatanács egész működésének elhibázott az alapja, mert a közmunkatanács javaslattevői a tanács fönnállását és vagyoni konszolidáczióját önczélnak tekintik, a melyen belül szolgálhatják csak a közérdeket. Azt nem merik maguknak s a kormánynak megvallani, hogy már magának a közmunkatanácsnak fönnállása is az eléje szabott pénzügyi föladatokkal, a főváros fejlődésének érdekébe ütközik.

A fölemelt ebadó.

Négyezerötszáz kutyának a gazdáját érinti kellemetlenül a tanács ama határozata, mely az ebadó fölemelésére vonatkozik. A főváros belső területén eddig 10 korona volt az ebadó, ezentul a duplája, vagyis 20 korona lesz.

A tanács azon az álláspontón van, hogy a teljesen beépitett belterületeken az ebtartás szükségessége mivel sem indokolható, s az ebtartás egyáltalán nem képez közszükséget sőt a lakosság érdeke megkivánja, hogy a lakott területen a felesleges állatok tartása a lehetőségig megszorittassék. „Köztudomásu dolog, hogy az ebek a férgeket terjesztik, sok helyütt pedig az ebek nem tartatnak külön helyen, hanem a családdal együtt a lakásban élnek, s igy a férgeknek, a piszoknak és sokszor talán betegségeknek is terjesztői. Az ebek kellő gondozása nem ellenőrizhető, s e tekintetben a hatóság csak ugy nyerne teljes biztositást, ha az ebtartás annyira megszoríttatnék, ha csak a jobb módu polgárok tarthatnának ebeket, kik azokat kellően tudják táplálni és gondozni. Ennélfogva első sorban *közegészségügyi szempontból* szükséges, hogy az ebadó 10 koronáról 20 koronára emeltessék.“

Aki ezt a motiválást megfogalmazta, se a kutyákat nem ösmeri, se a logikával nincs szorosabb összeköttetésben. Azt mondani, hogy „az ebtartás szükségessége a belterületeken mivel sem indokolható“ — fölöttébb merész állítás. Mi például képesek vagyunk indokolni. Először azzal, hogy a kutya a belterületen is végez házörző szolgálatot. Talán sehol a világon nincs annyi besurranó tolvaj, mint Budapesten. Ezek a jómadarak nem a külvárosokban működnek, hanem a belső részeken, azokban a házakban, hol jómódu emberek laknak, akiknek több szobás lakása van. A legkisebböleb is több vagyonbiztonsági szolgálatot tesz, mint az inas meg a szobaleány, mert az ajtónyitásra fellármázza a házbelieket. Tehát világos, hogy a kutya hasznos nemcsak a majorokban, hanem a bérpalotákban is. A tanácsi javaslat készitője azonban arról is megfeledkezett hogy a rattler meg a foxterrier sokkal jobban pusztitja az egereket és patkányokat, mint a macska. Azt pedig mindenki tudja, hogy kivált a belváros öreg házaiban és a többi belső kerületek pinczeraktáraiban szinte nyüzsögnek a patkányok és egerek. Ily helyeken a kutya nem luxus tárgy, hanem hasznos és szükséges házi állat.

Ugy-e bár, indokolható az ebtartás a belső területeken is? Ami azt a tanácsi konkluziót illeti, hogy a közegészségügyi kivánalmak biztositva lesznek, ha az adó 10-ről 20 koronára emeltetik: ez egyszerüen fejtetőre állitása a logikának. Mert aki 10 korona adó mellett elhanyagolta ebeinek gondozását, az 20 korona lefizetése után sem fog többet törődni velök. Ámde kizártnak tekintendő, hogy aki 10 koronát fizetett a kutyájáért, ne részesitette volna kellő ápolásban. Egészen szegény embernek a belső területeken eddig sem volt kutyája, az adóemelés tehát csak azokat sujtja, kik kellően gondoskodtak ebeikről.

A közegészségügynek az adóemeléssel való konnexióba hozása nevetséges hipokrizis. Ehelyett sokkal illőbb lett volna nyiltan azt mondani: „Fokozni akarjuk a város bevételeit, s ezért az ebtulajdonosokon srófolunk egyet.“ Kétségkivül méltatlanság ez az adóemelés 4500 polgárral szemben, de hát már sok egyéb méltatlanság is történt Budapesten, anélkül, hogy az érdekelt feleken kivül más felszólalt volna.

Meg vagyunk győződve, hogy a közgyülés hozzájárul az ebadó fölemeléséhez és a belügyminiszterium helyben fogja hagyni. Ám ha ez megtörténik, akkor legalább gondoskodjék a tanács az ebtartási szabályrendelet megváltoztatásáról. Jelenleg abszurd és brutális eljárás divik az ebekkel szemben. A szabályrendelet kötelességévé teszi a gyepmesternek, hogy az ebzárlat idején elfogott kutyákat azonnal kiirtsa, tekintet nélkül arra, hogy volt-e a járszalag nélküli eben bélyeg és szájkosár, vagy sem. Egyizben már kifejtettük, hogy tisztára komikum az az állapot, hogy egyes utczák egyik felén érvényben van az ebzárlat, a másikon nincs, s hogy a nem ebzárlatos utczarészről a tulsó oldalra átfutó kutyát a sintér nemcsak elfoghatja, hanem ki is irthatja. A szabályrendelet okvetetlenül módositandó olykép, hogy a tulajdonos visszakaphassa ebét, ha azt az orvosi vizsgálat egészségesnek találta. Vessenek ki birságot, azonkivül követeljenek tartási és orvosvizsgálati dijat, de senkit meg ne foszthassanak

jogos tulajdonától, amelyért évi 20 korona adót is fizet.

Reméljük, akad legalább egy városatya, ki nézetünket magáévá teszi és a közgyülésen követelni fogja az ebekre vonatkozó szabályrendelet reformját.

Az eskütéri hid.

A belváros polgárai, kiket az eskütéri uj hid legközelebbről érdekel, meg lehetnek elégedve *Láng* Lajos kereskedelmi miniszterrel. Országos gondjai közt is a legnagyobb figyelmet szenteli a hid épitésére és mindent elkövet, hogy az uj közlekedési vonal minél előbb átadassék a forgalomnak. Tudják, hogy a belvárost illetőleg rendkivül nagy fontosságu az eskütéri hid megnyitása, mert az a környéken eszközölt átalakitások és még függőben levő épitkezések miatt a kereskedőket és háztulajdonosokat igen tetemes kár érte. Láng Lajos mindennek tudatában van és mint hű fia a belvárosnak, egész erejével iparkodik a nehéz viszonyokon segiteni.

A hid munkálatai befejezéshez közelednek, s a miniszter vasárnap délelőttre meghivta a belvárosi polgárokat, hogy vezetése alatt szemléljék meg a hidat. A polgárok, mintegy háromszázan, már a kora reggeli időkben — részben a belvárosi polgári körben, részben pedig a sas-körben — gyülekeztek, a honnan testületileg vonultak a hidhoz, a hol már ott találták *Láng* Lajos kereskedelmi minisztert, *Czekelus* miniszteri tanácsost és *Thaly* Emilt, a Schlick-gyár vezérigazgatóját. A miniszter szivélyesen üdvözölte a jelenlevő vendégeket, s fölkérte Czékélius miniszteri tanácsost a magyarázatok s műszaki felvilágositások megadására.

Czékélius előadta, hogy a budai hidfőnél tapasztalt 1—2 milliméteres csuszamlás arra késztette Láng Lajos kereskedelmi minisztert, hogy egy ankettet hivjon össze, amely az erősitési munkálatra tegyen javaslatot, hogy a hid legnagyobb megterhelése mellett is lehetetlenné váljék a csuszamlás. Az ankett a következő biztositási munkálatokban állapodott meg:

A hidfő, mely kőfallal köttessék össze és ezáltal mindkét hidfő egy hatalmas tömböt képezzen. Ezt sikeresen meg is oldották. Az erősitési munkálatok második és fontosabb része az volt, hogy a hidfők viz felé eső oldalán egy óriási súlyú tömböt kellend majd fölállitani, melynek ellentálló ereje hivatva van minden képzelhető körülmények között teljes mozdulatlanságban és szilárdságban tartani a hidfőket. A tömböket 40 méter hosszu és 25 méter szélességre kontemplálták olykép, hogy az pesti oldalon 15, a budai oldalon 13 méter mélységig hatoljon a talajba. A mint tervezve volt a munkálat, ugy lett végre is hajtva. A tömböket a kesszonrendszer szerint épitették föl. Mind a budai, mind a pesti részen 151 négyzetméter vaskesszont bocsájtottak a talajba és ezeket betonnal töltötték ki. Igy megtöltve egy-egy kesszon 40,000 métermázsa sulyt képvisel. Az öt kesszon tehát ugy a budai mint a pesti oldalon 200,000 métermázsa nehéz. De hogy még inkább fokoztassék a kesszonok óriási ereje, azok alja 2 méter mély fogakkal kapaszkodik a talajba. A kesszontömb, mely falakkal van egy merev tömbbé összeszilárditva, nemcsak a 110-ezer métermásza sulyu hid vasszerkezetét, hanem annak négyszeresét is elbirja. Ez a megterhelési próba szeptember közepén lesz.

Ezen számitások szerint 40,000 embert kell elbirni a hidnak, de a jelen megerősitések következtében 200,000 ember is rámehet a hidra, minden veszély nélkül.

A kesszonok lerakása oly módon történt, hogy először a két szélsőt rakták le. Ezeket kitöltötték és a hid alapzatával kötötték össze, mert ha végig kiásták volna a földet 15 méter mélységben: ez veszélyes lett volna a hidfőkre. Utána a középső kesszont bocsájtották le s végül a két közbensőt.

A két közbenső kesszonnak egyikét, melyet szintén lebocsájtottak a talajba, nyitva tartották, hogy a belvárosiak a szerkezetét megtekinthessék. Ez a legutolsó kesszon 3—4 nap mulva be lesz fedve és igy mind a budai mind a pesti oldalon már csak a tisztitási munkálatok vannak hátra. Maguk a kesszonok két részből állanak. Az alsóban süritett levegő mellett 20 munkás dolgozott, ásta a földet, mely emelőkészüléken keresztül került a felszinre. A süritett levegő arra való volt, hogy kiszoritsa a felfakadó talajvizet. A munkás csak 6 óráig dolgozhatott ebben a levegőben, mert jelentékenyen akadályozva lett a légzőszervek müködése.

A hiderősitési művelet harmadik része, a hidfő hátulsó részének megterhelése is legközelebb befejezést nyer. Ugyanis sulyos szoboralapzatokat raktak le, melyekre figurális művészi kivitelü szobrokat fognak állitani. Szépészeti szempontból azonban szükségessé válik, hogy a vámszedő házacskák tornya leszedessék, ami szintén rövid időn belül meg fog történni. A vágányokat és gázcsöveket szintén most rakják le.

Érdekes epizódja a hidépitésnek az a pör, melyet egy munkás inditott a kereskedelmi miniszterium ellen. Ugyanis az ásatások alkalmával egy teljesen megrozsdásodott vassisakot találtak, amely aranyozott ezüstlemezzel volt kirakva s nem igazi kövekkel. A sisak lemezén női alakok láthatók. Ezt a sisakot Láng Lajos átküldte a Nemzeti Muzeumnak, mely konstatálta, hogy az a III. századból való Rómában készült vassisak A sisak ásatása óta 3 év telt el s most jutott eszébe csak egy munkásnak, hogy kártéritési igényt támaszszon. Ez a munkás, aki azt állitja, hogy ő találta a sisakot, 80,000 frtot követel a kereskedelmi minisztériumtól.

A hid megtekintése után a miniszter a hid közelében épülő palotába ment át, hogy megtekintse a belvárosi polgári körnek itt kibérelt helyiségeit. A hidat a forgalomnak ez évi október hó első felében adják át.

A fővárosi törvény reviziója.

IV.

(Befejezés.)

Czikksorozatom befejezéseül a „Magyar Székesfőváros"-nak a főpolgármesteri, polgármesteri és tanácsi hatáskör tekintetében feltett kérdéseire vonatkozólag kell eddigi fejtegetéseimet kiegészitenem.

Az idevágó kérdések a következők:

1. Egyesitendő-e a polgármesteri állás a főpolgármesterivel s ha nem, a főpolgármester a polgárság köréből választassék-e fizetés nélkül, de reprezentacionalis költség megadása mellett?

2. Meddig terjedjen a tanács hatásköre és személyi felelőssége s mely ügyekre terjedjen ki a testületi intézkedés és felelősség?

A polgármesteri és főpolgármesteri állások egyesitését helyesnek, czélszerűnek és a főváros méltóságának megfelelőnek tartjuk. Egyáltalán nem vagyunk a tulságos állami gyámkodás hivei; különösen a mi speciális (és szerencsétlenül speciális) viszonyaink közt, mert egy autonom közületnek még esetleges parcziális nemzetellenes törekvései — mely ellen még mindig volt s lesz kellő erőnk hatályosan védekezni — sem okozhatnak oly nagy bajt, mint egy lefelé erős kormánynak Ausztriával szemben való gyengesége. Nem tartjuk méltónak, hogy a székesfőváros közönségének első tisztviselője mellé örökös nyügnek, folytonos gyámkodásnak, kicsinyeskedő ellenőrzésnek egy főpolgármestert tegyenek. Még ha a főpolgármesternek, mint állami közegnek dominálló állást és befolyást biztositottak volna, ezt — bár ellőttünk gyülöletes, — de czéltudatos dolgot fel tudtuk volna fogni. De a mai állapot, mikor sok tekintetben egymás *mellé* vannak rendelve, amikor a polgármesternek hatósági jogköre sokkal szélesebb, mikor mégis a polgármester a törvényhatóság első tisztviselője; mikor a főpolgármester nem is kizárólagos bizalmi állás, mert akadályoztatása esetén nem más állami közeg, de a törvény értelmében a polgármester helyettesiti, — mikor a reprezentálás jussa a polgármesteré — akkor igazán kérdezni lehet, hogy *hát voltaképen micsoda is a főpolgámester?* Az ami a lefolyt harmincz év minden alkotása: egy czéljait nem ismerő, eszmék nélkül szükölködő kormányzatnak se hus, se hal alkotása.

Hogy ezt a felemás állapotot a törvény revizió-jában fentartani nem szabad, az világos. A kérdés akörül foroghat, hogy mennyiben és minő alakban fuzionáljon ez a két, részben párhuzamos hatósági jogkör, s egyesitésük esetén viselője inkább állami vagy törvényhatósági alkalmazottnak tekintessék-e majd? Mert ha egyesittetik is majd egy személyben a jelenleg elválasztott kétrendbeli minőség, ez mindenesetre ugy az államhatalom, mint a törvényhatósági közönség bizalmából fogja birni állását. Igy hát mindkét elemnek egyenlő befolyás biztositandó a leendő polgármester személyének megválasztásánál.

Ezen állás tehát ugy lesz betöltendő, hogy vagy a kormány kijelölései alapján a közgyülés válaszsza, vagy ez utóbbinak előterjesztettei közül neveztessék ki. Mivel pedig minden kinevezéstől vagy megerősitéstől függő tisztség annál jelentősebb, tekintélyesebb és befolyásosabb, mivel magasabb hatalomtól nyeri jogositványait: a kijelölésnek vagy a megerősitésnek a király által kell történnie. Elvégre ha a 30.000 lakossal biró Fiume és a magyar tengermellék megérdemeltek egy kormányzót, a Magyar birodalom székvárosának is illő, hogy annyi tekintélyt és fontosságot tulajdonitsanak, hogy élén ugyanily jelentős, befolyásos és tághatáskörü tisztviselőt állitsanak. A választás fent jelzett módjai mellett pedig biztositva van a szükséges harmónia kormány és törvényhatóság közt, minthogy a polgármester személyében mindkét hatalmi tényező bizalma találkozik. Az állás betöltésének teknikai keresztülvitelét illetőleg a főpolgármesteri állás betöltése körüli mostani eljárás általában megfelel. Minthogy azonban a választandó uj polgármester személyében a kormány és törvényhatóság bizalmának nemcsak a választás időpontjában, hanem állandóan meg kell lennie, nem elégséges a kormányhatalom részéről a bizalom megszünése esetére a konzekvenciák levonására való jogot biztositani, hanem ugyanez a törvényhatóságnak is megadandó. Ha a közgyülés a polgármestertől bizalmát meg fogná vonni, ez oly kényszeritő legyen rája nézve mint a kormány bizalmának megvonása.

Már a fentebbiekből kitünik, hogy a polgármester személyeink megválasztásánál nem ragaszkodnánk kizárólag a tiszti állományban működők körére.

Ne a hivatalnoki ranglétrán való emelkedés biztosítása legyen a panacea, mihez a közigazgatás reformját kötik, hanem az, hogy a legarravalóbb jusson a legnagyobb feladatokhoz. Minthogy pedig nálunk kevés, vagy egyáltalán nincs olyan vagyonos ember ki a polgármesteri állás funkcióit tiszteletbelileg elvégezhetné, a polgármesteri állást jelentékeny javadalmazáshoz és nyugdijjogosultsághoz kell kötni; emellett reprezentacionális költségekre egy „rendelkezési alap"-szerü meghatározandó összeg is bocsátandó rendelkezésére, melyet discrecionáriusan használhatna fel.

Mindezek után minden maradék hatáskör a tanácsot illetne. Nevezetesen az összes központi adminisztrálást igénylő ügyek első fokban való ellátása; az összes másodfokon ellátandó ügyek és minden közgyülési tárgyalás előkészitése. A köz-

gyülési ügyek mindig testületileg (ülésből) volnának elintézendők; a felebbezésiek 3—5 tagu tanácsból (kis tanácsülés) az adminisztrativ ügyek pedig — azok kivételével, melyek különös fontosságuak vagy általános érdekűek, s igy ugyis többé-kevésbbé közgyülési tárgyalást fognak igényelni — az ügyosztályvezetők által intézendők el. A felelősség mindig a határozatra érdemileg befolyókat terheli, és pedig ha többen vannak (ülési tárgyaknál) egyetemlegesen.

Szükséges végül, hogy polgármester, mint ki az egész adminisztrácziónak irányt és elveket szab, kellő befolyással birjon a tanácsban. Nem kell szükségkép a tanács elnökének lennie, de ekkor veto vagy felülvizsgálati joggal kell birnia, azon ügyekben, melyek a város életére és az adminisztráczió irányára döntő befolyással vannak.

*

Ezekben adtuk elő igénytelen nézeteinket a fővárosi törvény reviziója tárgyában. Czikksorozatunk megkezdése óta napvilágot láttak egyes részletök a vonatkozó uj törvénytervezetből. Nem állott módunkban ellenőrizni, mennyiben voltak e közlések hitelesek; a szükszavu ismertetések nem is alkalmasak alapos és mélyebbre ható kritizálásra, de amennyi azokból megitélhető, avval szemben is mindenben fentartjuk eddigi fejtegetéseinket. Egyébként a csalhatatlanság elérhetetlen babérjaira nem vágyakozunk, lehet hogy az általunk kifejtetteknél helyesebb és czélszerübb megoldási módokat fognak kitalálni, de feltétlenül helyeseknek tartjuk alapelveinket, melyekhez éppen az egész adminisztrácziót szabni kell, hogy a czél az legyen, hogy a magyar birodalomnak valóságos székesfővárost adjunk, hogy ott legyen az ország összes erőinek czentralizácziója, az legyen az ország nemzeti törekvéseinek vezére. Legyen Nagy-Magyarországhoz méltó Nagy-Budapest.

Szigma.

Hirek a városházáról.

—

A mészáros nem hentes. Igen fontos, a mészáros és hentesipart érintő elvi jelentőségü rendeletet adott ki a kereskedelmi miniszter, hatályon kivül helyezve egy évtizedes jogszokást. Eddig ugyanis az volt a gyakorlat — egy kereskedelmi miniszteri rendelet értelmében — hogy a képesitett mészáros iparjoga alapján a hentesipart is üzhette. A budapesti hentesipartestület ez ellen állást foglalt s felterjesztést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, kérve, hogy az eddigi álláspontot változtassa meg. Annak idején mi is foglalkoztunk a dologgal s magunk is annak a nézetünknek adtunk kifejezést, hogy a mészáros nem tudja ellátni a hentesmesterséget, különösen annak kolbászelőállitó részét, ha nem tanulta a mesterséget. A kereskedelmi miniszter most döntött a hentesipartestület kérésében és pedig ugy, hogy elválasztotta egymástól a két ipart. Kimondta, hogy a mészáros iparigazolvány alapján a hentesipar nem üzhető. Aki képesitett mészáros, és hentesipart akar üzni, az köteles megszerezni a hentes-iparigazolványt is s csak akkor folytathat hentesmesterséget. Valami mélyrehatóbb eredménye nem lesz ugyan e rendeletnek, legfölebb annyi, hogy a mészáros iparos megszerzi a hentesiparjogot — s ezt megteheti a rendelet szerint, ha képesitett mészáros, külön képesités igazolása nélkül is — de mindenesetre figyelemre méltó, hogy e rendelet által a két ipar teljesen szétválasztatott egymástól.

A kerékpáradó. Ebben a hónapban irják össze a kerékpárokat. Az összeirás munkája május 31-ig tart s kiterjesztetik minden oly kerékpárra, amely adóköteles. Kivételt képeznek a játék-velocipédek és a betegek tolására való négykerekü kocsik. Az összeirás ivek kibocsátása által történik, melyeket a háztulajdonosoknak küld meg a hatóság. Aki hamis adatokat mond be, birsággal sujtatik, valamint birságot fizet a háztulajdonos is, aki 8 nap alatt nem terjeszti be a kerületi előljárósághoz a kiküldött iveket.

A szünidei kurzus. A tanitók továbbképző szünidei tanfolyamaira, amelyek ez idén már 4 városban fognak megtartatni, május 15-éig lehet még jelentkezni. A tanfolyam felügyeletével a kultuszminiszter *Verédy* Károly dr. kir. tanácsos fővárosi tanfelügyelőt bizta meg, aki e tisztséget már az előző évben is viselte.

Az uj országház környékének rendezése folytán szükségessé vált a Rudolf-rakparti Havas-féle ingatlan kisajátitása, ami el is rendeltetett. A kisajátitási terv megállapitása dolgában szükséges eljárás keresztülvitelére Rózsavölgyi alpolgármester elnöklete mellett bizottság küldetett ki, mely azonban a kártalanitás tárgyában nem tudott megállapodásra jutni, miért is a birtokbiróság döntése elé kerül a dolog.

Utczakeresztelések. A fővárosi közmunkák tanácsa a Rudolf-rakpart elnevezést az Országház-tér s a Margithid közti szakasza, a *rakpart* elnevezést pedig a Margithid fölötti tényleges Dunaszakaszra korlátozta s a felső-rakpart elnevezést megszüntette. Egyben elnevezte Rudolf-ternek azt a területet, mely a Lipót-körut dunaparti torkolata, illetőleg a Margithid balparti följárójánál létesült. Az Országháztól a Rudolf-térig haladó párhuzamos utcza Személynök-utcza, ennek folytatása a Zápolya-utczáig Pozsonyi-ut elnevezést kapott. A főváros tanácsa ez utczakeresztelést most tudomásul vette s intézkedett a változások telekkönyvi bejegyzése iránt.

Uj iskola a VIII. kerületben. A józsefvárosi 3. sz. iskolaszék nevében Heltai Ferencz dr. iskolaszéki elnök arra kérte a fővárost, hogy a VIII. kerületben okvetetlenül épitsen uj népiskola épületet, vagy ha ez nem lehetséges, helyezze el bérházban az iskolát. Az uj iskola helyét illetőleg történtek már propozicziók. Az egyik szerint a Kőris-utczában, a másik szerint a Baross-utczában volna fölépitendő az iskola. A mérnöki hivatal most jelenti a tanácsnak, hogy a kőris-utczai telek teljesen alkalmatlan a szóban forgó czélra, a Baross-utczai azonban, mely fővárosi tulajdont képez, egészen megfelelő. E telek értéke 92.000 koronával van fölvéve a főváros leltárába.

Katonák veszedelme. A hadtestparancsnokság tudatta a tanácscsal, hogy a Ferencz József lovassági kaszárnya egyik kutjának vize teljesen megromlott s a mérges viz különféle nyavalyákat

terjesztett el a katonák között. A katonai orvosok vegyelemezték a vizet s konstatálták, hogy az rothadó nedvek beömlése folytán egészen élvezhetetlenné vált. A hadtestparancsnokság sürgősen kéri a tanácsot, hogy a veszedelmes kutat tisztittassa ki teljesen s falait czementburkolattal lássa el, mert valószinü, hogy a mérges nedvek valamelyik csatornából szivárognak a kutba.

A Szent László-tér rendezése. A X. kerületi előljáróság előterjesztésére a tanács elrendelte a Szent László-tér déli részének végleges rendezésére vonatkozó előmunkálatok megkezdését. A rendezés felöleli a tér burkolását s világitását is. Költségekre 7975 korona kell, melynek fedezetére nézve az Áldás- és Pala-utcza rendezésénél elért megtakaritás fölhasználását javasolta a mérnöki hivatal. E javaslathoz hozzájárult már a pénzügyi bizottmány is.

A Szegényház-tér rendezése. Morzsányi Károlynak a közgyülésen történt interpellácziója folytán a főváros mérnöki hivatala utasitást kapott, hogy készitse el a Szegényház-tér végleges rendezésének tervét és költségvetését. A mérnöki hivatal e megbizásnak eleget tett s most azokat be is terjesztette. A tér egész terjedelmében parkirozva lesz. A templom főbejáratának elejét hatalmas virág s pázsitos körönd foglalja el, mig a két oldalon különböző alakzatu nyujtott parkrészleteket ültetnek. A parkon átvonuló kocsiut keramitburkolatot kap; a gyalogösvények kavicscsal, mig a templomot övező egyéb utvonalak aszfalttal burkoltatnak. Az egész park körül diszes vaskeritést terveznek. Világitás dolgában javasolja a mérnöki hivatal, hogy a templom monumentális voltára való tekintetből a téren fölállitandó s meglevő összes lámpák Auer-égőt kapjanak. A rendezés összes költségei 99,629 koronát vesznek igénybe

A budai dunaparti vasut. A Rudasfürdőtől a Lánczhidig, illetve a Lánczhidfőtől a Döbrentei-térig tervezett közuti vasutivonal dolga még mindig függőben van. A vaspályatársaság s a főváros közönsége az Apród-utczában s a Várkert-rakpart felső sikján óhajtja épiteni a vasutat, mig a közmunkák tanácsa a Lánczhid-utcza alatt alagutszerüleg óhajtja a sinfektetést keresztülvinni. Az ügy a kereskedelmi miniszterium elé került s ott van még mindig. A mérnöki hivatal tekintettel arra, hogy az Eskütéri hidtól a Lánczhid felé eső utvonal végleges rendezése addig keresztül nem vihető, mig a vasut végleges iránya megállapitva nincs, javasolja, hogy a kérdéses ügyben a kereskedelmi miniszterium megsürgettessék.

Uj sirboltok a németvölgyi temetőben. A németvölgyi temető igazgatósági épülete gazdátlanul maradt, miután a temetőigazgató s a személyzet részére a farkasréti temetőben uj lakás épittetett. Az elhagyott igazgatói épületre nézve ugy határozott a tanács, hogy az lebontassék s pinczéje uj sirboltok épitésére használtassék föl. A mérnöki hivatalnak most beterjesztett tervei szerint a pincze két nagy s több apróbb családi sirboltra osztatik majd föl s miután e munkálatok révén bizonyos rendezésre is lesz szükség, a kripták fölé uj épitmény is jön. A sirboltok fölépitését, valamint az ezzel járó egyéb munkálatokat 10700 koronában állapitja meg a költségvetés.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság e hó 6-án rendkivüli közgyülést tartott *Bujanovics* Sándor udv. tan. elnöklete alatt, a társaság alaptőkéjének felemelése tárgyában. Az igazgatóság azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a társaság saját pénzeszközeinek a megnövekedett üzletkörrel való összhangbahozatala végett a társaság eddigi 2,400.000 koronányi alaptőkéje öt millió koronára emeltessék fel, 6500 darab, egyenként 400 korona névértékü uj részvény kibocsátása által. A közgyülés ez inditványt egyhangulag elfogadta és kimondotta, hogy az uj részvények átvételére a társaság eddigi részvényeseinek az alapszabályszerü elővételi jog a névérték és a január 1-től számitott öt százalékos folyókamat lefizetése ellenében az egész tőkefelemelés erejéig arányosan biztositassék, ugy hogy minden régi részvény egy és egy tizenketted uj részvény átvételére jogosit. Az előjog gyakorlásának végső időpontjául folyó évi junius 15-ike állapittatott meg s az addig netalán át nem vett uj részvények az igazgatóság által szabad kézből eladatnak, illetőleg az e végből megalakitott garantáló-szindikátus révén értékesittetnek. Az uj részvények már részesednek az 1903-iki üzletév eredményében.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A „Magyar asphalt részv.-társaság"

ezennel közhirré teszi, hogy

évi rendes közgyülését

1903. évi május hó 14-ik napján déli 12 órakor fogja Budapesten — VI, Andrássy-ut 30. sz. a. — üzleti helyiségében megtartani, melyre t. részvényeseit ezennel meghivja.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentéseinek előterjesztése; az 1902. évi zárszámadások megállapitása és a felesleg hováforditása iránti, valamint az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény feletti határozathozatal. — 2. Az alapszabályok 1., 6., 7., 17., 27., 31. és 42. §§-ainak megváltoztatása. — 3. Egy igazgatósági tag választása.

Az igazgatóság.

Jegyzet: A közgyülésen minden részvényes, ki részvényeit, legalább három nappal a közgyülés előtt — vagyis 1903. május 11-én déli 12 óráig — a társulati pénztárnál elismervény ellenében letette, szavazati joggal bir.

Mérlegszámla 1902. deczember hó 31-én.

Tartozik: *Felső-Derna:* Birtok 122,911·45. Bányák 351,828·05, bányavasutak, sikló és forgalmi eszközök 79,529·67, gyári épületek és munkásházak 360,283·—, gépek, felszerelések és telefonhálózat 381,609·49 = 1,173,250·21. Masztikgyár 33,968·67. *Mező-Telegd:* Gyártelek és masztikgyár 22,137·46. *Versecz:* Gyártelek, épületek, gépek és felszerelések 52,246·88. *Arad:* Épületek, gépek és felszerelések 84,475·04. *Budapest:* Gyári telkek 152,276·14. Épületek, gépek és felszerelések 264,827·53. *Különfélék:* Letétben levő értékpapirok és takarékbetéti könyvek 1,122,442·80. Bihar-szilágyi olajipar r.-t. részvényei 802,000.—, bihari szénbánya és villamossági r.-t. részvényei 2,400,000·—, velünk állandó kapcsolatban levő egyéb iparvállalatok részvényei 1,149,291·48, koronajáradékok 7296·— = 3,858,587·48. Küntlevőségek: városi hatóságok és társulatoknál 2,465,265·81, egyéb adósoknál 71,831·47, kötelezvények 177,714·53, váltók 11,315·13, a Pesti magyar kereskedelmi banknál lekötött küntlevőségek 2,362,670·16, a Pesti hazai első takarékpénztárnál lekötött küntlevőségek 3,528,030·20 = 8,616,827·30. Anyagleltár 962,369·29. Biztositási dijak 16,947·02. Átmeneti kamatok 98,191·64. Pénztár 60,392·29. Összesen 16.641,851·20·

Követel: Részvénytőke 3,800,000·—. Általános tartalékalap 2,575,207·24. Ujitási, helyreállitási és értékcsökkenési alap 1,008,033·80. Árfolyamkülönbözeti tartalék 70,000.—. Pesti magyar kereskedelmi bank 2,358,374·57. Pesti hazai első takarékpénztár 3,519,969·—. Sodronypálya törlesztetlen tartaléka 584,737·79. Elfogadványok 1,267,115·68. Hitelezők 318,597·42. Biztositéki hitelezők 1,030,515·21. Fel nem vett osztalékok 2528·—. Nyereség egyenleg 106.772.40. Összesen 16,641,851·20.

Veszteség- és nyereségszámla 1902. deczember hó 31-én.

Tartozik: Bányászati, gyártási és üzemi költségek 742,187·28. Ujitási, helyreállitási és értékcsökkenési alapnak 60,000·—. Nyereség egyenleg 106,772·49. Összesen 908,959·77.

Követel: Nyereség áthozatal 1901-ik évről 124,562.71. A bányamivelésből és a hozzátartozó iparágak üzletéből eredő nyers jövedelem 779,122·16. A felső-dernai birtok jövedelme 5274·90· Összesen 908,959·77.

Héder Sándor s. k., ügyvivő igazgató. **Rózsa Mihály** s. k., ü. igazgató.

Az igazgatóság:

Popper István s. k., alelnök.

Brükler Mihály s. k. **Schwarz Felix** s. k.
Szécsi Pál s. k. **Enyedi Béni** s. k.
Kauser József s. k. **Pártos Gyula** s. k.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Kovácsy Sándor s. k., elnök.

Giczey Lajos s. k. **Deutsch Antal** s. k.
Révész Adolf s. k. **Veith Béla** s. k.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdöüö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczíákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok **indulása** Budapestről. A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
316[1]	6	15	sz. v.	Hatvan
28	6	20	„	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Stanislau
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
24[1]	8	20	„	Bicske
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy.v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
514[1]	12	10	sz. v.	Nagykáta
18	12	25	„	Bicske
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602[3]	2	15	„	Arad, Bukarest[3]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
324[1]	2	45	„	Gödöllő
1502	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékénes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
1506[2]	10	40	gy. v.	Kassa, Csorba
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[2] Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.
[3] Május havában csak Brassóig közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost	Bécs, Páris,
			expr.v.	Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
122	6	00	„	Ersekujvár
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
134[1]	8	55	„	Nagy-Maros
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest
136[2]	11	35	„	Nagy-Maros

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[3]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	„	Párkány-Nána, Léva
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Buk., Báziás
120	2	35	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
170[2]	3	20	„	Palota-Ujpest
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
138[2]	5	30	sz. v.	Vácz
164	6	00	„	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[1]	7	50	„	Vácz, Nagymaros[4])
140[2]	8	00	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
172[2]	10	40	„	Palota-Ujpest
902[5]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 27-ig közlekedik.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 13-ig közlekedik.
[3] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[4] Máj. havában csak Váczig közl.
[5] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[6] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t.sz.sz.	Bicske, Gyékénycs
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
1505[1]	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
13	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bród
601[3]	1	10	„	Bukarest[3] Arad
1901	1	30	„	Gyékénes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
19	4	25	„	Bicske
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
323[2]	7	50	„	Gödöllő
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
21	8	40	„	Bicske, Kiskőrös
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa M.-Sziget
23[2]	10	30	sz. v.	Bicske
513[2]	10	30	„	Nagykáta
315[2]	10	40	„	Hatvan

[1] Jun. 15-től bez. szep. 15-ig közlek.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[3] Május havában csak Brassótól közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
143	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
145	5	35	„	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131[2]	8	10	sz. v.	Nagy-Maros
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
123	8	45	„	Párkány-Nána
151	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Ersekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
133[3]	1	15	„	Nagy-Maros
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
169[3]	4	05	„	Palota-Ujpest
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4105	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
135[4]	5	45	„	Nagy-Maros
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
137[3]	8	30	„	Vácz
125	8	45	„	Párkány-Nána
107	9	05	gy. v.	Bécs
4106	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[5]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129	10	30	„	Nagy-Maros
139[2]	10	45	„	Vácz
101	11	00	k. e. v.	London, Oszt, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
901[6]	11	20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
121	11	30	sz. v.	Ersekujvár
171[3]	11	40	„	Palota-Ujpest

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Junius 1-től közlekedik.
[3] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 13-ig közlekedik.
[4] Ünnep és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 27-ig közlekedik.
[5] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[6] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[1]	6	00	sz. v.	Péczel

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom
4008	12	30	sz. v.	Dorog
4010[3]	1	55	„	Pilis-Csaba
4004	2	29	„	Esztergom
4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[1]	6	00	sz. v.	Péczel

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog
4001	8	45	„	Esztergom
4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4005	9	22	„	Esztergom
4009[5]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. május 19. 20. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A humbug Csimborasszója.

Ha azt mondanók, hogy a Duna-ünnepélyt rendező bizottság becsapta a publikumot, akkor bókolnánk a bizottságnak. Mert ez több volt, mint egyszerü becsapás, ez a humbugnak eddig nem produkált világrecordja gyanánt tekinthető.

Kivántuk volna, hogy a legfőbb intéző urak szerdán este saját fülükkel hallják vala a közönség kifakadásait. A legnyugodtabb kedélyü ember sem fukarkodott olyas kifejezésekben, melyeket mi itt e helyen nem reprodukálhatunk. De kit ne bőszitett volna fel, hogy a rendező-bizottság a méregdrága pénzért nem adott egyéb ellenértéket, mint egy szegényes tüzijátékot, s husz hajónak felvonulását. Az előzetes reklám csodadolgokat igért, s a hiszékeny közönség megbizván az élén állók nevében, szinte vetélkedve vásárolta a hajó- és tribünjegyeket nálunk szokatlan magas árakon. A becsapásért tehát a morális felelősség első sorban azokat terheli, kiknek neve garanczia gyanánt szolgált. Végtelenül sajnáljuk, gróf Szápáry Pált ezt az igazán kifogástalan tisztességü uri embert, a kinek jóhiszeműségével oly meggondolatlan könnyelmüséggel vissza tudtak élni. Hiszen Szápáry Pál gróf bohém lelkülete ilyet soha sem tudott volna kieszelni mint a milyen *stiklit*, — mert másnak nem nevezhető — az ő „körüljárói“ az ő tekintélye alatt elkövetni merészkedtek.

Azzal mentegetődznek, hogy a vállalkozók kapzsisága rontotta el az ünnepélyt.

Az nem lehet mentség, hogy az ünnepség technikai részét vállalkozókra bizták. Nálunk, sajnos, kevés a tisztességes vállalkozó; legtöbben közülök minden ilyen alkalmat arra használnak fel, hogy egy csapásra nagyobb összegeket szerezhessenek. Most is igy történt. De ha már igy történt, miért szerezte be a vállalkozó a tüzijáték anyagát külföldi czégtől? Van nekünk idehaza is tüzijáték-gyárunk; itt van Emmerling Vilmos gyára, Emmerling magyar ember, szolid kereskedő, ki azért a 70 ezer koronáért a mit az az idegen tőlünk elvitt, legalább is százszor különb tüzijátékot rendezett volna. Rejtély előttünk, hogy Szápáry Pál gróf az ünnepség főrendezője miként tudta összeegyeztetni magyar érzületével, hogy a fővárosi és vidéki közönség pénzét külföldinek dobják oda? Ezt is elmulasztották. A tüzijátékot és a sok százezer villamos gömböcskét meg mécsest külföldről hozatta a vállalkozó.

Volt tudomása Szápáry Pál grófnak, az ünnepség főrendezőjének arról, hogy külföldi gyáros kapta a megbizást? És ha volt, hogyan egyeztethette össze magyar érzületével, hogy a fővárosi és vidéki közönség pénzével külföldi gyáros hizlaltassék?

Ez a Duna-ünnepség hosszu időkre kompromittálta a fővárost. Ha csak budapestieket ültettek volna fel, még elviselhetnők, de a humbugnak áldozata lett sok ezer vidéki család is. Az óriási reklám körülbelől 30.000 embert csalt fel Budapestre, s ezek között nincs egyetlenegy sem, aki azzal a meggyőző-

déssel ne hagyta volna el a fővárost, hogy rútul visszaéltek a hiszékenységével és tömérdek pénzt elszedtek tőle olyas valamiért, amit már százszor látott itt is, a maga városában is. Ezeket a kiábrándult becsapottakat nehéz lesz egyhamar rábirni, hogy valamelyes ünnepségre ismét eljőjjenek a fővárosba. A főváros összesége tehát kárt szenvedett. Az ugynevezett „idegen forgalmi vállalat", az ünnepség tulajdonképeni megpenditője és végrehajtója, fényes bizonyságot nyujtott inszolid voltáról. Most már tudjuk, hányadán állunk vele és jövőre óvatosabbak leszünk. Bizonyára óvatosabbak lesznek vele szemben a mágnások is és nem adják oda nevüket czégérül a közönség becsapásához.

Sokan szemrehányást tesznek a fővárosnak és a napisajtónak is. Az előbbinek azért, hogy az ünnepség kedvéért elzáratta az egész Dunapartot, s ez által kárt okozott sok üzletembernek. A sajtót pedig megvádolják amiatt, hogy hasábjain tért nyitott a nagyhangu és káprázatos reklámoknak. Mindakettőnek meg van az a mentsége, hogy hitt és düpirozva lett. A rendőrségről nem is beszélünk, a mely legénységének két harmadát elvonta a főváros közbiztonságának megvédése alól. A tanulságból le kell vonni a konzekvenciákat.

Ha ezentul a főváros és a sajtó közreműködésével rendeztetik valamely ünnepség, a főváros és sajtó képviselőinek jogot kell nyerniök arra, hogy a hirdetett program beváltása fölött őrködhessenek. Ezzel tartoznak, saját reputácziójuk végett a nagyközönségnek.

A nagy blamázs után csak egynek örülünk: hogy külföldről úgy szólván senki sem jött az ünnepség kedvéért Budapestre. A bécsi diplomácziai testületet és az osztrták mágnás világot nem a dunai ünnepély, hanem a versenyek és az udvari bál hozták hozzánk. Micsoda szégyen lett volna, ha Franczia-Angol vagy Németországból nagyobb társaságokat csábit vala ide a dunai ünnepély hire!

Nincs az a turista, ki a hajókorzónál ezerszer szebb és érdekesebb látványban ne gyönyörködött volna Velenczében, s különb kivilágitásokat ne látott volna a saját városában.

Azt mondják, hogy a 300,000 korona bevételből a jótékony czélra nem jut több egyharmad résznél. A többi elment költségekre. Hát mi azt követeljük: *terjessze számadásait a bizottság a nyilvánosság elé* Hadd lássuk, mit adtak ki tüzijátékra, tribünépitésre és mécsekre. Hozzáértőkkel majd meg fogjuk állapittatni, nem volt-e indokolatlan tulköltekezés? Annyit már most kijelentünk, hogy olyan ünnepségből, melynek bevételéből két harmadrész eluszik a külföldi iparosok zsebébe, nem kérünk.

Ha Atzél Béla báró még élne, ez a dunai humbug és fiasko meg nem történhetett volna.

A villamos kocsik és az utasok.

Azt mondják, hogy Budapesten a villamos kocsiknak tulságosan sok az áldozata. Több, mint bármely városában Európának, holott utczai forgalom tekintetében számos metropolis tulszárnyal bennünket. Ugy van-e tényleg: arról csak a baleseti statisztikusok tudnának hitet tenni. De ha igy van, annak oka nem a budapesti villamos kocsikban, hanem a fővárosi közönségben rejlik.

A villamos nálunk sem jár gyorsabban, mint a külföldön és a baleseteket elháritó készülékek Budapesten is épp ugy hiányzanak, mint Berlinben vagy New-Yorkban. Különös, hogy a technikai tudományok mostani fénykorában nem képesek a közuti villamos kocsikat úgy felszerelni, hogy a halálos végü balesetek száma minimumra redukálódjék. Olyan egyszerünek látszik kitalálni egy készüléket, amely megakadályozza azt, hogy a villamoskocsi sineken gördülő guillotin gyanánt szerepeljen és még se találták ki. Minden hét meghozza a hirt, hogy a villamoskocsi elütött egy öreg embert vagy egy kis gyermeket és a kerekek könyörtelenül agyongázolták. Laikus eszünk szerint azt, hogy valaki elébe ne kerüljön a haladó kocsinak, meggátolni lehetetlenség, ha csak rácsozat nem övezi a sineket vagy föld alatt nem vezetik a vonalat. Az agyongázolást ellenben meg lehetne, illetőleg meg *kellene* akadályozni.

Hallottuk, hogy nálunk is, meg a külföldön is kipróbálásra került nehány készülék, melynek czélja: a kocsi elé került emberi test épségének megmentése. Nem szivesen hisszük el, amit nehány ujságban olvastunk, hogy a készülékek közt volt teljesen megfelelő is, de a villamostársaságok visszautasitották, mert tulságos sokba került volna az alkalmazása. Amikor emberi életről van szó, legnagyobb önzés

volna a takarékosság. Ennyire önzőnek nem tartjuk a fővárosi villamostársaságokat és inkább azt tételezzük fel, hogy a fölajánlott mentőkészülékek nem feleltek meg a várakozásnak.

Addig is azonban, mig a megfelelő mentőkészüléket feltalálják, bizonyos óvintézkedéseket kellene életbeléptetni. Mert a mi publikumunk széles, meggondolatlan és az irott utasitásokkal keveset törődő. Igy például számos balesetnek, sőt halálos végü szerencsétlenségnek volt okozója az, hogy egyesek a villamos kocsinak azon a részén ugrálnak le, ahol a másik sinpár vonul. Szembe jön egy villamos — és némely utczában alig egy méter levén a távolság a két sinpár között, — a gyors leszállás miatt hirtelen megállni nem tudót leüti lábáról. A kalauzok vissza szokták tartani a közönséget a tilos oldalon való leszállástól, azonban gyakran előfordul, hogy a kocsi belsejében vannak elfoglalva és igy nem akadályozhatják meg az esetleg bekövetkező szerencsétlenséget. De van olyan erőszakos utas is, ki a kalauz figyelmeztetésével nem törődve, leugrik a kocsiról. Az efajta baleseteknek könnyü volna elejét venni. Egyszerüen zárják el a kocsi ajtaját azon az oldalon, amelyen se föl, se leszállani nem szabad. Az ilyen könnyen kezelhető zárókészülék alig kerül valamibe s alkalmazása mégis redukálni fogja a balesetek számát.

Mind a két fővárosi villamostársaságnak figyelmébe ajánljuk az elmondottakat és várjuk a gyors intézkedést.

Nagyméltóságu Tartüffök.

Olvasván azt az indokolást, melylyel a belügyminiszter a fővárost eltiltja a tűzkár biztositó-intézet felállitásától és a meglevő biztositó-intézetek megadóztatásától, eszünkbe jut a halhatatlan Tartüff. Az ő szelleme szállta meg Széll Kálmánt és Fascho-Moys Sándor miniszteri tanácsost, amikor meghozták ezt a famózus határozatot, amely ellen, sajnos, nincs apelláta, amelyet azonban szó nélkül hagyni nem lehet.

Az ügyet már többször ismertettük. Budapest a tüzoltói intézmény fenntartására és feljesztésére körülbelől félmillió koronát fordit évenként. E kiadás még nagyobb volna, ha a legénységet érdemük szerint dijazná és a létszámot ugy szaporitaná, amint a város nagy kiterjedése kivánja. Ez azonban most ugyszólván fizikai lehetetlenség, mert a tüzoltói kiadásokat az utolsó fillérig a fővárosnak kell fedezni. A főváros, — hogy terhén könnyitsen és a tüzoltóságot tovább fejleszthesse — öt év előtt elhatározta, hogy maga állit fel tüzkárbiztositó intézetet, s annak üzleti fölöslegét a tüzoltói kiadások részbeni fedezésére forditja. Egyuttal kötelezni akarta a főváros területén működő biztositó intézeteket, hogy brutto jövedelmeik bizonyos százalékával járuljanak a tüzoltói kiadásokhoz, azonkivül megadóztatni akarta ugyanerre a czélra ama ingatlan tulajdonosokat, kik nem a fővárosnál biztositanak. Halmos tervez, Fascho-Moys végez.

Ez a határozat csaknem öt évig pihent a belügyminiszteriumban. Számtalan megsürgetés után végre megszületett a fenti döntés. A belügyminiszter szerint a főváros nem jogosult a tüzkár ellen való biztositás kizárólagos gyakorlására, ennek hiányában pedig a főváros *annyit koczkáztatna*, hogy *azt a miniszter nem engedheti meg*. Továbbá a fővárosi törvény nem szolgáltat jogalapot arra, hogy általános pótadó természetével nem biró oly adót teremtsen, mely egyes lakosokat vagy intézeteket külön terheljen.

Valóban megható, hogy a belügyminiszterium koczkázattól félti a fővárost! Amikor jövedelmek megvonásáról és az államot terhelő kiadásoknak a főváros nyakába sózásáról van szó, akkor a belügyminiszter nem félti a főváros anyagi helyzetét. De szeretnők tudni, mily számitások alapján jutottak Széll és tanácsosai arra a fölfedezésre, hogy a tüzkárbiztositó intézet okvetetlen deficzittel jár?

Hogy messzebbre ne menjünk, utalhatunk a Budapestnél kisebb *Prágára*, hol szépen virágzik a város tüzkárbiztositó intézete. Utalhatunk továbbá egy csomó németországi városra, melyek szintén felállitottak ilyen intézeteket és azok jövedelméből fedezik a tüzoltói kiadásokat.

Ám ha elfogadjuk is a föltevést, hogy Budapesten koczkázatos volna a városi tüzbiztositó intézet létesitése, még mindig nyitva áll a kérdés: miért ne lehetne kötelezni a biztositó intézeteket, hogy hozzájáruljanak a tüzoltói kiadások fedezéséhez? A tüzoltói intézménynek első sorban ezek az intézetek veszik hasznát, világos tehát, hogy kötelességük a kiadások egyrészét fedezni. Ausztriában törvény kötelezi őket a járulékok fizetésére. Hasonlókép van Németországban. Amerika nehány városában maguk a tüzbiztositó intézetek fedezik az összes tüzoltói kiadásokat. Egyedül Budapest az, hol a biztositó intézetek egy garast sem fizetnek. Kivéve azt a néhány koronát, melyet az életét és családja jóvoltát koczkáztató legénység közt kiosztat akkor, a mikor a biztositó intézetnek tizezreket megment.

Nem szeretünk gyanusitani, de önkéntelenül az a gondolat támad bennünk, hogy a biztositó társaságok érdeke Tartüfféknek előbbre való, mint a főváros anyagi helyzete. És csakis azért nem engedik meg a városi tüzkár-biztositó intézet felállitását, hogy amazok a konkurrenciától mentesek maradjanak. És csakis azért nem kötelezheti őket a főváros tüzoltói kiadásokhoz való hozzájárulásra, mert akkor kevesebb haszna lenne a részvényeseknek és direktoroknak.

Igazán érdekes volna egybeállitani a biztositó intézetek igazgatósági tagjainak névsorát. Alighanem kiderülne, hogy sok tekintélyes kormánypárti kapaczitás van közöttük . . . No majd összeállitjuk.

A fővárosi közmunkák tanácsa.

Ha Budapesten egyre szaporodnak a közigazgatási, forgalmi és közegészségi nehézségek, annak egyik fő okát abban találhatjuk, hogy a városépités fontos ügyei a nyilvánosságnak úgy szólván teljes kirekesztésével tárgyaltatnak. A tervekről a közvélemény rendesen csak akkor értesül, ha már minden forum hozzájuk járult, s többé meg nem másithatók. A külföldön nem igy történik. A nagyobb városokban kitesznek közszemlére minden ujabbi várostervet, minden szabályozási térképet, s a felmerülő kivánságokat vagy észrevételeket a tervek helybenhagyása előtt fontolóra veszik.

Nálunk a kritika csak utólag szólalhat meg. Helyesen mondja *Palóczy* Antal a „Budapesti Épitészeti Szemlé"-ben, hogy semmi téren sincsen nálunk akkora titkolódzás, mint a főváros épitése terén.

Kormány, törvényhozás a nyilvánosság szine alatt működik, a közvéleményt képviselő sajtó itélőszéke elé bocsátja törvénytervezeteit, szándékait, javaslatait.

Ettől éppen csak a Fővárosi Közmunkák Tanácsa képez kivételt. Kivételes helyzetet foglal el a közvéleménynyel szemben, a mi, nem hasznára, hanem inkább kárára, ártalmára van a közügynek.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsának működéséről az 1901. évben szintén csak utólagosan értesülünk, még pedig hivatalos jelentése alapján. Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy csak utólagosan szólhatunk hozzá s utólagosan teszszük meg az észrevételeket, a melyeket egyik-másik ténykedés fölött megtenni kötelességnek ismerjük.

Három nagyfontosságú momentum az, a mely e jelentésben kidomborul. 1. Legbővebben van tárgyalva: az 1870. évi X. t.-cz. szükséges voltának megokolása és ennek értelmében a fővárosi Közmunkák Tanácsának megalkotásának indokolása, mint oly intézményé, a mely a főváros fejlesztéséuek föladatát az állami, valamint a községi érdekek szem előtt tartásával láthassa el. E szerint a „Fővárosi Közmunkák Tanácsa a kezelésébe adott fővárosi pénzalappal egyetemben nem egyéb, mint szövetkezése az államnak a kommunitással, nagy és virágzó országos központ teremtésére és fejlesztésére." A paritás elvei az alap kezelésére és az egyéb föladatokra abban őriztetik meg, hogy a kormány és főváros egyenlően van benne képviselve, és a fővárosi pénzalap — úgy a kormány mint a főváros egyetemleges hozzájárulásával van képezve; a miből természetszerüleg következik, hogy a Tanácsnak képezi gondját a két rendbeli hozzájárulási forrás épségén őrködni.

2. Előadja továbbá benne a Tanács, hogy a főváros az úgynevezett terjedékegyezményt 30 évi fönnállása óta 1901. év végével megszakította, a nélkül, „hogy ennek érthető okát megadta volna". Ellenben elismerni kénytelen, „hogy a fővárosi pénzalap számára az 1870. évi X. t.-cz.-ben kijelölt állami források évek hosszú sora óta elapadtak, a mi ellen nem tehetett mást, mint hogy szorgalmazta". Szorgalmazta — és belenyugodott a válaszba, hogy az említett források deficzittel küzdenek, noha később azt tapasztalta, hogy „e kérdéses fölöslegek más rendeltetést nyertek, a nélkül, hogy a fővárosi pénzalap dotációjának elmaradása földerítéshez jutott volna". Végre

3. saját működéséről szól, a miről következő képen emlékezik meg: „Budapest szabályozása, rendezése és épitési fejlődése felől a vélemények eltérők lehetnek, — igy van ez más nagy városokban is — de legyenek az eltérések a részletek megitélésében még oly nagyok, a végeredmény közelismerés szerint az marad, hogy ez a város 30 év alatt igen tekintélyes fejlettségre emelkedett"; s mondja hozzá: „Általában nem tagadható az sem, hogy a mit e Tanács tett vagy alkotott, az a fővárosnak csak javára volt."

Állitja ezt és hirdeti meggyőződéssel és minden bizonyitás mellőzésével. Ezzel szemben Palóczy ezt mondja:

Hiszen nemcsak én nekem vannak és voltak kifogásaim a Tanács működésének egész irányzata, valamint egyes ténykedése ellen, hanem másoknak is, sőt sokaknak.

Bizonyára téved a Közmunkák Tanácsa abban, hogy ő minden tettével, minden tényével a főváros javát mozditotta elő.

A Közmunkák Tanácsának eljárásában két szélsőség kulminál: vagy lehetőleg azt nem akarni, a mit a székesfőváros törvényhatósága óhajt, vagy legalább nem úgy akarni; és nehéz problémák megfejtését nem elősegiteni, hanem előlük lehetőleg kitérni, illetőleg másokra tolni a megfejtés munkáját, elhalasztással, elodázással, hódolva a „laissez faire, laissez aller" elvének!

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1902. évre a személyi járandóságokat 130,720 koronában, a dologi kiadásokkal s egyéb nyugdijak és rendkivüli kiadásokkal együtt 159,492 koronában állapitja meg. Szemben ezzel a horrend évi kiadással a főváros polgármestere rövid idő előtt kibocsátott jelentésében fölveti: „a Közmunkák Tanácsa törvény revizióját", addig a városi képviselő-testületben mint ismeretes s mint azt a Közmunkák Tanácsa is jelzi — azon irányzat terjed el, hogy az intézményt egészen el kell törülni. Világos tehát, hogy mindkét törekvésnek alapja abban pontosul össze, hogy az 1880. évi X. t.-cz.-ben rejlik a hiba, hogy a törvény a megváltozott viszonyoknak már nem felel meg. Nyilvánvaló az abból, hogy a Tanács működésével sehogy sem tudott megelégedést kelteni, pedig nyiltan hirdeti: „hogy az általános irány, melyet működésünkben szem előtt tartottunk, természetesen a mult esztendőben sem lehetett más, mint a melyet a törvény elébünk tüzött."

Ezzel implicite meg van mondva, a mint azt

más jelentéseiben is kitünteti, hogy a törvény szerint és annak értelmében járt el.

Az összehasonlitásnak általános eredményét a következőkben foglalhatom össze: Ha figyelembe veszszük, hogy a törvény akkor hozatott meg, a midőn Buda és Pest még két külön város volt — természetes, hogy egyes rendelkezéseit a mai viszonyokkal megegyeztetni szükséges. Ezek inkább csak alaki módositások és általában kisebb alárendelt jelentőségüek. Előttem átalában nem szenved kétséget, hogy ama nagyszabásu föladatok, a melyek a főváros kialkotásához országos érdekek szempontjából is füződnek, hogy azok megfelelően és helyesen: a főváros és kormány együttes közreműködését czélzó külön hatóságtól intézhetők. De a törvény nagyon helyes megkülönböztetést tett a Tanács nagyobb mértékü, messzire kiható közvetetlen teendői között és a felügyeletére bizott kevésbbé jelentős ügyekre nézve.

Hogy én helyesen itélkezem, azt mindenki a hivatalos jelentések áttanulmányozásakor tapasztalhatja, — a korábbi évekéiből még inkább — amidőn a tanács jelentéseiben a szabályozások legelső és legfontosabb ügyéről már néhány sorban leszámolni volt képes, mig azon ügyeknek, a melyekre csak felügyelettel van ingerencziája jelentésében az oroszlánrészt juttatja.

S itt lelem a Fővárosi Közmunkák Tanácsa működésének főképpeni meddőségét. Mig a 70-es években a nem is a Tanács által, hanem a törvényhozás külön intézkedésével megállapitott Andrássy-ut és Nagy-körut kiépitését intézte, — az utóbbit csak a 80-as évek elejével végezhette, az alant minden más nagyobb szabályozás feladatoktól tartózkodott; — ne hogy mégis működést érvényesithessen, a törvénytől helyesen disztingvált mellékes jelentőségü ügyeket karolta föl hévvel; még pedig saját bevallása szerint azért, mert a fővárosi pénzalap csak egyoldalulag táplálkozva — hihetetlen alacsonyra apadt — és e miatt módjában sem állott nagyobbszabásu akcziót kezdeményezni. Igy megakadályozta nyolcz éven át a fővárost a vizvezeték létesitésében, ráakarván erőszakolni a Dunaviz mesterséges szürését. Mig a 70-es években csak a szabályozástól érintett telkeken szándékolt épitkezéseket kellett engedélyezés czéljából hozzája fölterjeszteni, addig a 80-as években már minden épitő engedélyt kivánt magához.

Mindezek eléggé megvilágitják, hogy mig a Tanács működését a csak felügyelete alá bocsátott kisebb jelentőségü ügyek tömkelegében elaprózta, addig nem maradt sem ideje, sem ereje ama főfontosságu, a város ujjáteremtő müveletek számára, a melyek közvetetlenül teendői közé sorozvák.

Világosan kimondja az 1870. t.-cz. 11. §-a, hogy a Tanács ülésein tanácskozási joggal azon szakértők vesznek részt, a kiket a Fővárosi Közmunkák Tanácsa meghivandónak vél. Tudnak talán róla mások, hogy kiket hitt meg a Tanács az ülésekre: nekem nincs tudomásom róla. Kifogásoltam a terveknek titokban való elrejtésüket. Erre nézve nincs határozat a törvényben, de már az meghagyás, hogy a Tanács a szabályozási munkák előkészitésére a tervek készittetését pályázatok segitségével végeztesse, mutatja azt, hogy a törvény a titkolódzást nem szabta elő; — még inkább enged következtetni arra a 27. §., a mely azt mondja, hogy a tanács évenkinti kimeritő jelentését nyomtatásban is közrebocsátja! Tehát nemcsak a hatóságoknak küldje meg, hanem közrebocsátja, a mi ugy hiszem, azt teszi, hogy aképen adja ki, hogy mindenki, ki érdeklődik, hozzájuthasson.

A közmunkák Tanácsában épen annyi tag van a főváros részéről, a meunyit a kormány küld; sőt azonfelül tanácskozási joggal a fővárost még 2 tanácsos, 4 középitési bizottsági tag és a középitési igazgató is képviseli az üléseken. Ha e körülményt szemügyre veszszük, nem kell-e gondolkodóba esni azon, hogy a közmunkák Tanácsa miképen és miért juthat oly sokszor ellentétbe a főváros hatóságának kivánságaival?

Ennek magyarázatát nem tudom meglelni. De szemembe ötlött, hogy a törvény 11. §-a szerint „az elnököt és az alelnököt a miniszterium nevezi ki". Gróf Andrássy Gyula mint miniszterelnök igenis magának tartotta fönn az elnökséget, mert érdeklődött leghőbben a főváros regenerálása iránt. E véletlenből alakitottak azután precedenst; és azóta, a helyett, hogy a Tanács elnökét kineveznék, hallgatagon elfogadták, hogy a mindenkori miniszterelnök egyszersmind a Közmunkák Tanácsának elnöke, noha országos feladatai neki meg sem engedik, hogy a főváros ügyeire is kiterjeszsze figyelmét. E tekintetben tehát a törvény eredeti rendelkezése volna ismét érvénybe helyezendő.

Ellenben megváltoztatandó a Tanács közvetetlen teendői sorában a 14. §. *b)* pontja; a melyben az a rendelkezés, hogy a Tanács maga végrehajtó is egyszersmind, az akkori viszonyoknak megfelelhetett, de ma egyáltalában nem állja meg helyét; sőt nagyon sok összeütközés, ferdeség és következetlenség származik abból, hogy a Tanács maga is épitkezik. Helytelen továbbá az az állapot, hogy vasuti ügyekben a Közmunkák Tanácsa képezi a fölebbviteli fórumot, noha a bejáráson a Tanács épen úgy, mint a székesfőváros hatósága, van képviselve, közösen végzik tehát azt a funkcziót, a melyben a Tanács azután mint magasabb fórum dönt. Meggyőződésem, hogy a székes-fővárosban a magasabb rendü és átható, irányadó városépitő munkálatok előkészitése és tervezése, valamint végrehajtásuk ellenőrizése czéljából szükség van oly külön hatóságra, a mint szerintem azt az 1870. évi X. t.-cz.-ben letett eszmei tartalom kontemplálta és el is rendelte. Tisztán áll előttem az is, hogy e törvény ma több irányban szorul pótlásra és módositásra a viszonyok megvál-

tozása miatt. E módositások részben tisztán alakiak, más részben azonban érdemiek is; és különösen arra kellene irányulniok, hogy a Tanács maga ne épitkezzék, és ne legyen végrehajtó is. Vagyis általában véve állapittassék meg a kellő határ a városátalakitó nagyobb szabásu teendők és a kisebb jelentőségű, inkább adminisztrácziós jellegü ügyek között, azaz mentessék föl a tanács ama teendők végzése alól, a melyeknek más eredménye és czélja nincsen, mint a Tanács erejének és munkabirásának elforgácsolása, elaprózása.

A főváros tündérkertje.

Ha mi tudnánk annyira sovinisták lenni, mint a francziák és ha nyelvünket a 17-ik és 26-ik hosszusági fokok közzé eső területen kivül is értenék: már rég világhire volna a Margitszigetnek. A párisi Parc Monceaut és a Butte Chaumontot, a nápolyi Riviera di Chiaját és a nizzai Esplanade des Anglaist minden redingotos ur és füzőt viselő hölgy ismeri Európában, ha nem látásból, hát leirásokból. Pedig ezek egyike sem vetekedhet a Margitszigettel. Európa folyóvizein nincs még egy sziget, mely szépségben hozzá hasonlitható volna, s amelyet oly remek panoráma övezne, aminőt a körülte elterülő magyar főváros nyujt a jobb parton emelkedő hegyekkel.

Amióta a Margithid oldalszárnya ráépült a szigetre: hozzászámithatjuk a városi parkok közé. Előkelőségéből és exkluzivitásából talán veszitett azóta, szépsége és érdekessége ellenben gyarapodott. Csak a poéták lettek hütelenné hozzá. Harmincz év előtt Arany János és Gyulay Pál andalogtak árnyas utain, rimekbe foglalva érzéseiket, most lirikusok helyett kaczkiás dressben járó regattisták és labdarugok flirtölnek a szép asszonyok meg leányok körül és pozitiv gondolkodásu tőzsdelátogatók cserélnek esténként eszméket az árfolyamok fölött.

A közönség megváltozott, de maga a sziget megmaradt régi bájosságában. A hatalmas, árnyas fák, a zöldellő pázsitok, a sürü bokorcsoportok, a tarka virággruppok és az óriási rózsatelep csodásan szép látványt nyujtanak nemcsak tavasz derekán, a mikor édes illat lebeg az egész sziget fölött, hanem a rekkenő nyárban és a természet haldoklása idején is. Hogy a kertészet művészet, arról a Margitsziget meggyőz mindenkit. És aki immár több mint két évtized óta igazgatja ezt a tündérkertet, méltó az egész főváros elismerésére.

Ez a művészember *Magyar* György, József főherczeg margitszigeti főkertésze. Buzgalmánál talán csak szerénysége nagyobb. Egész életét a Margitszigetnek szentelte s ezidőszerint nemcsak Magyarországon, de a külföldön sincs még egy kertész, ki oly alkotásra mutathatna, aminő az ő kertészete. Az általa nemesitett virágok és cserjék szétterjedtek az egész országban, s a hol gyönyörü rózsákat látunk pompázni, biztosra vehetjük, hogy a Margitszigetről kerültek oda.

Az igazi saison most kezdődik a főváros tündérkertjében. Egymást fogják érni az ünnepségek és mulatságok. Illő volna, hogy akik gyönyörüségüket találják a szigetben, valamely formában kifejezésre juttassák elismerésüket Magyar György iránt.

Uj gyárváros.

A főváros belső területeinek intenziv fejlődése arra kényszeriti a nagyobb gyárakat és ipartelepeket, hogy kivülebbre vonuljanak. Mint sok egyébben, úgy a gyárak elhelyezésének kérdésében is hiányzik a czéltudatos irányitás. Ez a kérdés pedig egyike a legfontosabbaknak, mert helyes vagy helytelen megoldása rendkivüli befolyással van a főváros közegészségügyi viszonyaira.

Azzal laikus ember is tisztában van, hogy a füstöt okádó gyárkémények és különféle büzt terjesztő ipartelepek a lakott városrészektől mentől távolabb helyezendők el. Legczélszerübb volna egy helyen konczentrálni valamennyit, ez azonban többféle oknál nem valósitható meg. Jelenleg Budapestnek majdnem minden oldalán füstölögnek gyárkémények. Legtöbb a Soroksári- és Ujpesti-ut mentén. Tiszta levegőt a fővárosi lakos nem kap máshonnét, csak a budai oldal felől. Ez a része Budapestnek mentes maradt a gyárak tömeges letelepülésétől, s aki sulyt fektet a jó levegőre, szivesebben lakik a Duna jobb oldalán, mint a IV.—X. kerületekben.

De most veszedelem fenyegeti a budaiakat, s velök együtt az egész fővárost. A gyárosok szemet vetettek a Lágymányosra, s a balparti belső részekről, honnét távozniok kell, áttelepedni készülnek a Gellérthegy aljában elterülő lapályra. Veszedelemnek mondjuk e szándékot azért, mert ha a Lágymányos megtelik gyárakkal Buda felől sem fogunk egészséges levegőhöz jutni.

Eddig már két gyár kért a fővárostól telepengedélyt: a Pesti Hengermalom és a Gchwindt-féle szeszgyár. Az engedély megadása azonban, a fentebb hangoztatott szempontot nem is tekintve, sok akadályba ütközik. Egy csomó vitás kérdést kell a hatóságnak tisztáznia. Ugyanis a Gschwindt-gyár letelepülése ellen a Pesti Hengermalom adott be felebbezést, azt hozva fel indokul, hogy a kigőzölgő szesz ártalmára van a lisztnek. Ugyancsak a Gschwindgyár ellen adott be felebbezést a Sósfürdő tulajdonosa is, aki levegőjét félti a szeszgyártással járó kigőzölgéstől. A budapesti hadtestparancsnokság viszont *azért adott kérvényt* a fővároshoz, hogy a Hengermalom épitését tagadja meg, mert az ottani katonai lőportár szomszédságában a katonai szabályzatok szerint 400 méternyi távolságban gyárat épiteni nem szabad.

A fővárosi törvényhatóság illetékes bizottságai legközelebb foglalkoznak a gyárak telepengedélyeivel s az ezek ellen beadott kérvényekkel. Igen sok gyáros várja érdeklődéssel a döntést, mert abban az esetben, ha megengedik a kérelmezőknek, hogy gyárat épithessenek, ugy a Lágymányos egyhamar uj gyárvárossá fejlődhetik, mert a légszesztársulat budai fióktelepét oda akarja épiteni, ugyszintén egy ismert külföldi bőrgyáros is ott akarna gyárat épiteni.

Ha rajtunk mulnék a döntés, mi a Lágymányost, amely szinte predestinálva van, hogy ott egy cottage-rendszerü villanegyed létesüljön, nem engednők át a gyáraknak. Maradjanak azok a pesti oldalon.

Hirek a városházáról.

A tüdővészes betegek elhelyezése. Müller Kálmán dr. a balparti kórházak igazgatója előterjesztést tett volt a fővárosnak a kórházakban ápolt tüdővészes betegek czélszerü elhelyezése dolgában. Miután a betegek teljes elkülönitése egyelőre még lehetetlen, az igazgató főorvos legalább annyit kért, hogy a Szent István kórházban a D. és E. pavillon földszinti termeinek mindkét oldalán terrász épittessék a tüdőbetegek részére, a termek padlózata aszbeszt burkolatot kapjon a falak pedig olajfestékkel mázoltassanak be. Hasonló olajfesték már kivánt a Rókus-kórház ama termei részére is, amelyekben tüdővészes betegek ápoltatnak. A mérnöki hivatal most terjesztette be erre vonatkozólag a terveket, amelyek az igazgató főorvos közbenjötte mellett készültek el s csatolta a költségvetést is. Eszerint az összes átalakitó munkálatok a terrászok épitésével együtt 55200 koronába kerülnek, mely összegből a Szent István-kórház munkálataira 52000, a Rókuséra 3200 korona esik.

A kirakó-vásár ellen. A budapesti üvegesek s porczellánkereskedők, továbbá a vasárusok magukra károsnak látják a vásárcsarnokok s a nyilt piaczok kirakóvásárait. Az emlitett kereskedők egyesülete ez okból arra kérte a főváros tanácsát, tiltsa meg, hogy a vásárcsarnokban s a nyilt piaczon porczellán és üvegáruk, továbbá vasedények, szóval az üveg és vaskereskedők üzletágába tartozó iparczikkek árultassanak. A tanács ezt a legkevésbbé sem méltányos kivánságot elutasitotta, mert annak semmi jogalapja nincs és számos embernek elvenné a kenyerét. A tanács határozata ellenében az emlitett kereskedők felebbezést adtak be a közgyülésnek. Nem valószinü azonban, hogy a felebbezésnek sikere legyen, mert a tanács elutasitó javaslattal terjesztette be.

Hajók veszedelme. A Margithid s az uj országház közötti Dunaszakaszon levő balparti rakpart előtt kotrás közben egy nagy kőhányásra bukkant a folyammérnökség, amelyről kiderült, hogy az a régi vizmüvek egyik kutjának megerősitését képezte. Tekintettel arra, hogy ez a kőrakás vikszi-állásnál veszélyes lehet a hajókra, a folyammérnökség kérte annak eltávolitását. A főváros most intézkedett, hogy kedvező vizállás mellett a Duna medre megszabadittassék e veszedelmes akadálytól, amely tulajdonképen a fővárosi közegek mulasztása vagy feledékenysége folytán maradt a mederben.

A Halászbástyák udvarai. A Mátyás templom körüli Halászbástyák udvarainak rendezése tárgyában a főváros mérnöki hivatala szép terveket készitett. A rendezési munkálatok felölelik a déli és északi Halászbástyák udvarait s az utóbbinak folytatását egész az Ilona lépcsőig. A tervek elkészitésénél az a fölfogás vezérelte a mérnöki hivatalt, hogy az udvarok karaktere teljesen megfeleljen a Schuler professzor tervei szerint készült árkádos folyosók jellegének. A régi kolostorok udvaraihoz lesznek most hasonlók a Halászbástya udvarai. A falak megrakva folyondárokkal, borostyánnal, a talaj ellátva faragott kőből való nyilt folyókákkal az esővizek számára, itt-ott egy-egy régies szobormü a folyosók oszlopain, melyet félig elföd majd a tölizöld. Az udvarrendezés összes költségei 20136 koronát igényelnek. E költség abból a 40,000 koronából volna födözendő, mely annak idejében a Halászbástya udvarainak elkészitésére fenntartatott. A hátralevő összegből parkirozzák majd a bástyát. A fővárosi közmunkák tanácsa most tudatta a fővárossal, hogy a tervekhez hozzájárul és elfogadja a költségek fedezetére irányuló javaslatot is. A rendezési munkálatok nemsokára meg is kezdődnek s e nyár folyamán elkészül mind a két udvar.

A légszeszvilágitás kiterjesztése. A budapesti légszesztársulat engedelmet kért a tanácstól, hogy az V. kerületi Dagály-utczában légszesz főcsövet rakhasson le. Miután ez utczában elegendő magánfogyasztó is jelentkezett, a társulat a szerződés szerinti csőhosszuság megterhelése nélkül köteles a vezetéket lerakni. A tanács tekintettel arra, hogy az utcza lakossága régóta kéri már a gázvilágitást, az engedélyt megadta.

A korzó élőfái. A városi főkertész jelentése szerint a dunaparti korzón levő összes élőfák az elszáradás veszélyében vannak, amennyiben a tövükben levő s asfalttól körülvett vermek már nagyon is szükek. Szükséges tehát e vermek kibővitése s uj veremrácsok alkalmazása. Tekintettel arra, hogy a dunaparti főgyüjtőcsatornát épitő vállalat köteles ujból helyreállitani a fölszaggatott burkolatot, a tanács úgy oldja meg, hogy e munkálatot s az uj vasrácsok elhelyezését is a csatornavállalatra bizza, amely ezt a burkolással egyidejüleg fogja végrehajtani.

A budapesti sporttelepek egyesitése. Ismeretes Keglevich grófnak a fővároshoz intézett ama beadványa, melylyel a Tattersal területnek ügető versenyek czéljaira való átengedését kérelmezte. A főváros mérnöki hivatalának e tárgyban

legutóbb beterjesztett véleményes jelentése szerint a kért telekrészletek egyelőre nincsenek ugyan külön czélra fönntartva, de hogy a jövőben mire kellenek, az most még nem tudható. Ez okból gondoskodni kell, hogy a telekrészek bármikor visszavehetők legyenek, mely esetben az ügető-pálya máshova volna helyezendő. E kérdésben figyelembe veendőnek tartja a mérnöki hivatal néhai Atzél Béla bárónak azt a tervét, mely az összes budapesti sporttelepeknek egy helyen való konczentrálását czélozza. E czélra a mérnöki hivatal a legalkalmasabbnak látja a X. ker. ligettelki dülőnek a Kerepesi-ut mentén fekvő nagy területét. Az ügető versenypályának itt leendő elhelyezéséről azonban ez időszerint még nem lehet szó, mert ez a sportpályák czentralizácziója esetében a nagy telek terveinek elkészitésénél megkötné a főváros kezét.

A krisztina-körút utolsó szakasza. A krisztina-körút végső szakaszának rendezését, helyesebben a költségek viselését s födözetét illetőleg megegyezés jött létre a fővárosi közmunkák tanácsa s a főváros között. A közmunkatanács ugyanis magára vállalta, hogy előlegezi a költségek ama részét is, mely a fővárosra esik, oly föltétel mellett, hogy a főváros ez összeget 1905 évtől kezdődőleg évi 50,000 koronás részletekben visszatériti. A tanács elfogadta az illetékes ügyosztály javaslatát. Eszerint az 50.000 koronás évi részlet fedezete úgy állapittatik meg, hogy a kisajátitási költségekre a kisajátitási alap terhére évi 10,000 korona, burkolásra a községi alap terhére évi 40,000 korona vettetik ki. Ama munkálatok költségeit illetőleg, amelyeket a főváros egyedül tartozik végrehajtani — amilyen a csatornázás, vizcsőfektetés — felhivandó lesz a pénzügyi bizottmány, hogy a födözetet mutassa ki s azt már a jövő évi költségvetésekben a megfelelő fejezeteknél vegye föl. A főváros ugyanis e munkálatokat mihamarább kénytelen végrehajtani, mert a körút rendezésével nagyon siet a közmnnkák tanácsa. Ez a költség összesen 54,000 koronára rug.

A munkanélküliek foglalkoztató mühelye. A tanács fölhivta a VII. kerületi elüljáróságot, hogy a kerületben jelöljön ki oly alkalmas területet, melyen munkanélkülieknek foglalkoztató mühely volna fölállitható. Az elüljáróság a viztorony melletti szükséglakásokat s a kerepesi-úti szükségbarakkot jelölte ki mint legalkalmasabb helyet. A mühely épületét illetőleg a mérnöki hivatal két tervet terjesztett a tanács elé. Az elsőt egy fővárosi épitész nyujtotta be, ki azt ajánlja, hogy a foglalkoztató mühely szétszedhető s hordozható épület legyen. Fölállitására 10983 koronáért vállalkozik. A másik terv a mérnöki hivatalé, mely szerint a mühely favázas szilárd épitkezés volna s még sem kerülne többe 10937 koronánál. A mérnöki hivatal a maga tervét látta a fővárosra nézve előnyösebbnek, tehát ennek az elfogadását javasolja a tanácsnak.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Asphalt részvénytársaság

e hó 14-én tartotta 25-ik rendes évi közgyülését 9191 drb részvényt képviselő 91 részvényes jelenlétével.

A felolvasott igazgatósági jelentés kifejti, hogy azon okok, melyek a társaság munkakörét már 1901-ben megszoritották, tudniillik a fővárosban az utburkolási munkálatok teljes elmaradása és a vidéki városokban is a munkák redukálása, az 1902. évben még fokozott mértékben jutottak kifejezésre. — A mutatkozó kedvezőbb jelek azonban azon reményre jogositanak, hogy a forgalom emelkedésével az üzleti események javulása várható. — A társulat által foganatositott nagyobb mérvü ujabb technikai berendezések nemcsak a belföldi munkakört fogják tágitani, hanem a vállalat termékeinek már megindult kivitelét külföldre elő fogják mozditani.

Néhány részvényes felszólalása és a kivánt felvilágositásoknak az igazgatóság részéről történt megadása után 7660 szavazattal 2:0 szavazat ellenében a közgyülés elfogadta az összes igazgatósági előterjesztéseket és a felmentvény megadásával kapcsolatosan bizalmat szavazott az igazgatóságnak. Egy megürült igazgatósági helyre egyhangulag választatott meg Dr. Matlekovits Sándor v. b. t. t.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 410 gyermek, meghalt 323 egyén, a születések tehát 87-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 198 fiu, 212 leány. Halvaszületett 11 gyermek, köztük 6 fiu, 5 leány.

Az élveszülöttek közt volt 242 róm. kath., 8 görög kath., 3 görög keleti, 22 ágost. evang., 30 evang. reform., 1 unitárius, 101 izraelita, 3 egyéb. Összesen 410. Halvaszületett összesen 11.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1078 beteget, szaporodás 414, csökkenés 344, maradt a e hét végén 1123. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 196 beteget, szaporodás 84, csökkenés 52, maradt e hét végén 213. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1144 beteget, szaporodás 375, csökkenés 277, maradt e hét végén 1212. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 879 beteget, 183 szaporodás, csökkenés 175, maradt e hét végén 874. Összesen ápoltak a mult hét végén 3297 beteget, szaporodás 1056, csökkenés 848, maradt e hét végén 3422.

229 sz.
1903.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros VI. közig. kerületének 1. sz. iskolaszéke a Szászy László-féle segélydij alapitványnak ez évi kamataiból egy 200 azaz kettő száz, — esetleg 100–100 azaz egyszáz–egyszáz koronás segélydijra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen segélyre igényt tarthatnak első sorban Budapest székesfőváros VI. kerületében hosszabb ideig működött közs. el. népiskolai tanitók (tanitónők) szegénysorsu özvegyei és árvái; másodsorban azok, a kiknek családja körében költséges betegség, vagy éppen halálozás fordult elő; harmadsorban olyanok, akik egyéb körülményeknél fogva szorulnak segélyre.

Felhivatnak tehát mindazok, akik ezen segélydijat elnyerni óhajtják, hogy kellően fölszerelt pályázati kérvényeiket az iskolaszék hivatalos helyiségében (VI. k. Elüljárósági épület, földszint 6. ajtó) f. é. juniushó 16-áig, kedden és pénteken d. u. 3—5 óra között nyujtsák be.

Később érkező, vagy nem kellően fölszerelt kérvények figyelembe nem vétetnek.

Kelt Budapesten, a VI. ker. iskolaszéknek 1903. évi április hó 30-án tartott üléséből.

Az elnökség.

Meghivó.

A Ferenczcsatorna részvénytársulatnak

1903. évi junius hó 4-én, délelőtt 11 órakor a társulat saját hivatalos helyiségében (Budapest, V., Thonet-udvar) tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉRE.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről, valamint az évi számadások és az 1902. évi zármérleg bemutatása.
2. A felügyelő-bizottság idevonatkozó jelentése.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság javaslata alapján az alapszabályoknak 69. §-a szeriut mutatkozó jövedelem hováforditása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak az 1902-ik üzletévre szóló felmentvény megadása.
5. Egy igazgatósági tag választása
6. Az elnök, igazgatóság és felügyelő-bizottság dijazásának megállapitása.

Az igazgatóság.

Jegyzet: Az alapszabályok 38. §-a értelmében azon részvényesek, a kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, 8 nappal a közgyülés előtt a társulat központi pénztáránál tartoznak részvényeiket letéteményezni.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák
délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Fegyver- és gépgyár részvénytársaság.

Közgyülési meghivó.

A fegyver- és gépgyár részvénytársaság t. cz. részvényeseit az **1903. évi május hó 25-én délelőtt 10 órakor Budapesten**, a „Magyar álalános hitelbank“ helyiségében (V., Nádor-utcza 12. sz.) tartandó

RENDES KÖZGYÜLÉSRE

meghivjuk.

A napirend tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902-iki üzletévről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése és az 1902-ik üzletévről szóló mérleg megállapitása, valamint határozathozatal az évi nyereség hováforditása iránt.
3. A felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
4. Az igazgatóság választása és határozathozatal a választandó igazgatósági tagok száma fölött.
5. Az igazgatóság dijazásának megállapitása az alapszabályok 24. §-a értelmében.
6. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdijának megállapitása.

☞ Azon t. cz. részvényeseket, kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, felkérjük, hogy a társaság alapszabályainak 18. §-a értelmében részvényeiket a társaság pénztáránál (Budapest, IX., Soroksári-ut 106.), vagy a „Magyar általános hitelbank“-nál Budapesten legkésőbben nyolcz nappal a közgyülés előtt letétbe helyezni szíveskedjenek.

Kelt Budapesten, 1903. évi május hó 9-én.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla 1902. deczember hó 31-én.

Vagyon: I. Ingatlanok: Telek, épületek: könyvértéke 1902. január 1-én 2.586,504 k. 26 f., beruházások 1902. évben 15,060 k. 68 f. = 2.601,564 k. 94 f. II. Gépészeti berendezés: Üzemgépek, gőzkazánok, szivattyuk, szerszámgépek, transmissiók, üzemgépszerszámok, gépszijak és hajtókötelek, minták: könyvértéke 1902. január 1-én 3.509,363 k. 75 f., beruházások 1902. évben 75,931 k. 26 f. = 3.585,295 k. 01 f. III. Különfélék: Felszerelések, lovak és kocsik: könyvértéke 1902. január 1-én 145,583 k. 55 f., beruházások 1902. évben 174 k. 70 f. = 145,758 k. 25 f. IV. Pénztár 17,128 k. 04 f. V. Értékpapirok 26,600 k. VI. Adósok 900,183 k. 68 f. VII. Gyártmányok 1.356,732 k. 66 f. VIII. 95. é. m. gyártás-berendezés: könyvértéke 1902. január 1-én 249,848 k. 64 f., leirás 86,216 k. = 163,632 k. 64 f. IX. Anyagok 572,975 k. 15 f. X. Szabadalmak 61,403 k. 33 f., leirás 12,280 k. 67 f. = 49,122 k. 66 f. Összesen 9.418,993 k. 03 f.

Teher: I. Részvénytőke: 18.000 darab teljesen befizetett részvény 5.400,000 k. II. Tartalékalap: áthozat 1901. évről 374,447 k. 44 f. III Értékcsökkenési tartalék: áthozat 1901. évről 1.355,172 k. 02 f., leirások 1902. évre 236,000 k. = 1.591,172 k. 02 f. IV. Hitelezők 1.132,470 k. 92 f. V. Átmeneti tételek 551,690 k. 74 f. Nyereség; áthozat 1901. évről 37,355 k. 22 f., 1902. évre 331,856 k. 69 f. = 369,211 k. 91 f. Összesen 9.418,993 k. 03 f.

Nyereség- és veszteségszámla 1902. deczember hó 31-én.

Tartozik: Tiszti fizetések és igazgatási költségek 402,397 k. 96 f. Adó és illetékek 69,521 k. 02 f. Értékcsökkenési tartalék 1902. évre 236,000 k. Leirás a 95. é. m. gyártás berendezésből 86,216 k. Kamatok 47,442 k. 57 f. Nyereség 1902. évben 331,856 k. 69 f. áthozat 1901. évről 37,355 k. 22 f. = 369,211 k. 91 f. Összesen 1.210,789 k. 46 f.

Követel: Nyereség áthozat az 1901. évről 37,355 k. 22 f. Gyártási számla 1.171,634 k. 24 f. Haszonbér 1800 k. Összesen 1.210,789 k. 46 f.

Kőbányai gőztéglagyár társulat Pesten.

Meghivás

„Kőbányai gőztéglagyár társulatnak Pesten“ **1903. évi május hó 24-én délelőtt 11 órakor** a társulati helyiségekben VII. ker., Erzsébet-körut 1. sz. a. tartandó

XXXIV. rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság üzletjelentése és a fölötti határozathozatal.
2. A mérlegnek és a felügyelő-bizottság jelentésének előterjesztése és a tiszta haszon hováforditása iránti határozathozatal, továbbá az osztaléknak megállapitása és a végfelmentvény megadása.
3. Az igazgatóság 5 tagjának és a felügyelő-bizottság 3 tagjának és egy póttagnak alapszabályszerü választása.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla.

Vagyon: Gyártelepek értéke kor. 1.935,185·16. Készletek kor. 186,248·—. Kocsik és lovak kor. 2500·—. Irodai berendezés kor. 2800·—. Adósok kor. 66,312·68. Értékpapir és készpénz a bankban kor. 189,998·43. Pénztár kor. 4857·85. Végösszeg kor. 2.387,902·12.

Teher: Részvénytőke kor. 672,000·—. Tartalékalap kor. 252,677·—. Fel nem vett osztalék kor. 560·—. Törlesztési alap kor. 1.378,732·30. Osztalék külön tartalékalap kor. 4000·—. Hitelezők és óvadéki hitelezők kor. 33,017·79. Nyereség kor. 46,915·03. Végösszeg kor. 2.387,902·12.

Budapest, 1903. márczius 31-én.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Költségek: a felügyelő-bizottság dijai, tisztviselők fizetése, házbér, postadijak, irodai szükséglet, jogügyi költségek, hirdetések stb. kor. 48,704·99. Adó és illetékek kor. 4583·23. Biztositás kor. 3239·69. Nyereség kor. 46,915·03. Végösszeg kor. 103,442·94.

Követel: Egyenleg elővitel kor. 690·09. Tégla számla kor. 94,042·58. Kantin számla kor. 625·—. Különféle bevételek kor. 793·70. Értékpapir kor. 1500·—. Kamat számla kor. 5791·57. Végösszeg kor. 103,442·94.

Budapest, 1903. márczius 31-én.

Ezen mérleget minden egyes tételében megvizsgáltuk és a könyvekkel összehasonlitottuk és ezek alapján azt helyesnek elismerjük.

Budapest, 1903. május hó 9-én.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Révai Lajos s. k., elnök.

Deutsch Gyula s. k. **Dr. Kraemer József** s. k.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok **indulása** Budapestről. A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
316[1]	6	15	sz. v.	Hatvan
28	6	20	„	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Stanislau
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
24[1]	8	20	„	Bicske
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy.v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
514[1]	12	10	sz. v.	Nagykáta
18	12	25	„	Bicske
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602[3]	2	15	„	Arad, Bukarest[3]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
324[1]	2	45	„	Gödöllő
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékenes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
1506[2]	10	40	gy. v.	Kassa, Csorba
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[2] Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.
[3] Május havában csak Brassóig közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost	Bécs, Páris,
			expr.v.	Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
122	6	00	„	Érsekujvár
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
134[1]	8	55	„	Nagy-Maros
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest
1362	11	35	„	Nagy-Maros

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[3]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	„	Párkány-Nána, Léva
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Buk., Báziás
120	2	25	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
170[2]	3	20	„	Palota-Ujpest
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
138[2]	5	30	sz. v.	Vácz
164	6	00	„	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[1]	7	50	„	Vácz, Nagymaros[4])
140[2]	8	00	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Felegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
172[2]	10	40	„	Palota-Ujpest
902[5]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 27-ig közlekedik.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 13-ig közlekedik.
[3] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[4] Máj. havában csak Váczig közl.
[5] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[6] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
1505[1]	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
13	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bród
601[3]	1	10	„	Bukarest[3] Arad
1901	1	30	„	Gyékenes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
19	4	25	„	Bicske
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár, Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
323[2]	7	50	„	Gödöllő
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
21	8	40	„	Bicske, Kiskörös
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa M.-Sziget
23[2]	10	30	sz. v.	Bicske
513[2]	10	30	„	Nagykáta
315[2]	10	40	„	Hatvan

[1] Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[3] Május havában csak Brassótól közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
143	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
145	5	35	„	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Vercio. Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131[2]	8	10	sz. v.	Nagy-Maros
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
123	8	45	„	Párkány-Nána
151	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
133[3]	1	15	„	Nagy-Maros
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
169[3]	4	05	„	Palota-Ujpest
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4105	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
135[4]	5	45	„	Nagy-Maros
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
137[3]	8	30	„	Vácz
125	8	45	„	Párkány-Nána
107	9	05	gy. v.	Bécs
4106	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[5]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129	10	30	„	Nagy-Maros
139[3]	10	45	„	Vácz
101	11	00	k. e. v.	London, Ostd, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
901[6]	11	20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
121	11	30	sz. v.	Érsekujvár
171[3]	11	40	„	Palota-Ujpest

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Junius 1-től közlekedik.
[3] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 13-ig közlekedik.
[4] Ünnep és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 27-ig közlekedik.
[5] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[6] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[1]	6	00	sz. v.	Péczel	—	—	—	—	—	—	—

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[1]	6	00	sz. v.	Péczel	—	—	—	—	—	—	—

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					4010[3]	1	55	„	Pilis-Csaba
					4004	2	29	„	Esztergom
					4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	„	Esztergom	4005	9	22	„	Esztergom
					4009[5]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Pannövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. május 26. 21. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Védekezés a protekczió ellen.

Kerületi törzsfőnökök, első osztályu tanbasák és törvényhatósági ön-kapaczitások fogukat csikorgatják Bárczy István tanácsosra. Hallatlan sérelem esett mindazokon, kik a fővárost olyan legelőnek nézik, amelyen csak saját teheneik-borjaik számára terem fű. A nevezett tanácsos belegázolt legszentebb jogukba: a protekczióba, amelynek korlátlan gyakorlása nélkül egy hajitófát sem érdemel a városatyai méltóság. Ez a vakmerőség bosszut kiván. A fővárosi camorra forrong és a legközelebbi választásnál éreztetni készül haragját a vakmerő ujitóval.

A tisztességes polgárság ellenben tapsol Bárczy tanácsosnak, ki példát mutatott, miként lehet rátaposni a protekczió hydrájának fejére.

A járatlanabbak kedveért megemlitjük, hogy Bárczy a tanügyi osztály élén áll. Az ő reszortjába tartoznak a tanitói és tanitónői kandidálások is, amelyeknél mostanáig valósággal orgiákat ült a protekczió. Ha felsorolni akarnók mindazokat a botrányos választásokat, melyeknél arczulverést szenvedett az igazi képzettség és a méltányosság, s győzelmet aratott a nagyfejűek protekcziója: egy kötetet kellene összeállitanunk, ezzel a czimmel: Sötét lapok a főváros tanügyéből.

Mindenki tudja Budapesten, hogy a legádázabb és legszemérmetlenebb befolyásolás a tanitók és tanitónők választása körül érvényesült. Megválasztottak olyanokat, kiknek a diplomáján még alig száradt meg a tinta, szemben azokkal, kik már évek hosszu során át bebizonyitották hasznavehetőségüket kisegitői, vagy ideiglenes alkalmaztatásban.

A sajtó számtalanszor felszólalt, de tiltakozása megtört a fővárosi törvényhatóságot uraló klikkek szemérmetlenségén. A tanügyi osztály és maga a tanács szintén nem segithetett a protekczió nélküli érdemes pályázókon, mert a közgyülés azokat választotta meg, akiket a klikkek támogattak.

Ily körülmények között támadt Bárczy tanácsosnak az a helyes ötlete, hogy csak azok kandidáltassanak, kik a főváros iskoláiban már alkalmazva voltak kisegitői minőségben. Ezt a reformot sikerült keresztülvinnie és a mult heti választást már az uj rendszer alapján ejtették meg. A tekintetes, nagyságos és méltóságos városatyáknak tehát nem volt módjukban protegálni és álláshoz juttatni tejfölös száju unokaöcscseiket és bakfis unokahugocskáikat. A közgyülés csupán azok közül választhatott, kik évek óta várakoznak a rendes alkalmazásra, s akik között akad olyan is, ki már három, sőt négy éven át végzett ideiglenes szolgálatot a főváros iskoláinál.

Ugy halljuk, hogy a tanügyi osztály a reform megkezdett utján tovább haladni szándékozik. El van tökélve arra, hogy jövőre azokat fogja első sorban kandidálni, kik a mostani választásnál kimaradtak. Ekkép érvényesülni fog a méltányosság és háttérbe szorul a minden tekintetet mellőző protekczió. Az ujabb okleveles generáczió csak akkor

kerül sorra, ha a régibb pályázók elhelyeztettek.

Fölösleges dicsérnünk ezt a reformot. Annyira természetes és szükséges volt, hogy nélküle a tanitói választások szégyenfoltját képeznék a fővárosnak. Persze a protekczió ezentul majd a kandidálások körül iparkodik érvényesülni, de legalább a botrányos visszaéléseknek vége szakad.

Üdvözöljük Bárczy tanácsos urat és óhajtjuk, hogy példáját a tanács többi tagjai is kövessék a saját reszortjukban. A protekczió elhatalmasodott dudvájának kiirtásában a hatóságnak kell előljárnia.

Buda és Pest multjából.

1541-ben került Buda városa csellel a pogány török kezére. Az átelleni Pest városa, mely a hadak utjába esett, már régebben elvesztette magyar jellegét, mert magyar lakosságának zöme még 1529-ben Nagyváradra menekült. Ott van eltemetve a pesti utolsó magyar biró is, névszerint *Kenéz-Szücs* András, a kinek sirköve az ország-utczai Vargha-ház pinczegádorjába van befalazva. Nem tudom, meg van e még, én még 1876-ban láttam.

Mikor azután a 145 éves török jármot a megfogyatkozott magyar nemzet idegen segitséggel lerázta, a bécsi kormány az ő szájaize szerint kezdte meg a telepités nagy munkáját. A magyart nem szivesen látták, de tárt karokkal fogadták a németet, spanyolt, olaszt és a ráczot. Ugy Budán mint Pesten a végrehajtói és birói hatalommal felruházott felsőbbséget a Budán székelő császári kamarai igazgatóság gyakorolta. Ez kezdette meg a romhalmazzá vált városok kitakaritását és telepitését. Eleinte a katonaság takaritotta el az utczákról a romokat s minden szekérrel bejövő vidéki embernek, mikor a várost elhagyta, kötelessége volt egy fuvarra való törmeléket kihordani.

A kamarai igazgatóság osztotta a telkeket és biráskodott a nagyobbára rokkant katonákból és bevándorlott mesteremberekből álló lakosság fölött. A telepesek öt esztendei adómentességet élveztek. Telkeiket vagy egészen ingyen, vagy pár garasért kapták, de kötelesek voltak a házat egy év leforgása alatt felépiteni s csak ezután kaptak polgárjogot.

Az itt rekedt törököket a jezsuita atyák vették pártfogásukba. Tömegesen keresztelték meg őket s német családi nevet kaptak. A megkeresztelteknek nagy része janicsár árva volt. Apjukat vagy a harcztéren kaszabolták le, vagy ha élve kerültek hadifogságba, a mi nagy ritkaság volt, gályarabokul hurczolták el őket.

Mert mikor az ország fővárosát a keresztény hadak visszavivták, ki volt adva a jelszó, hogy janicsároknak és zsidóknak nincs pardon. Előbbiek számára azért nem, mert az ütközetben se nem kértek, se nem adtak kegyelmet, a zsidóknak pedig azért nem volt pardon, mert mikor Kara-Musztafa nagyvezir, Thökölyi Imre kurucz király társaságában Bécset ostromolta, a budai zsidók a portyázó kuruczoktól és tatároktól összevásárolták a martalékot, s mikor a hadi szerencse fordult s a keresztény sereg Budát szorongatta, a zsidók oly elkeseredett elszántsággal védték a Halász-bástyát, hogy kincseik védelmében egytől-egyig ott véreztek el.

Az ezredéves kiállitás alkalmával királyunk tulajdonát képező két értékes gobelin is volt a többek közt kiállitva, melyek egyikén az a jelenet van megörökitve, mikor a spanyol zsoldosok rakásra hordják a sok szakállas janicsár és zsidó fejet, melyekért, a krónika feljegyzése szerint, egy-egy arany ütötte markukat. Mikor nemrégiben a Mátyás-templom keretét képező diszes Halász-bástyát épiteni kezdték, az alapozási munkálatoknál rábukkantak a sok törzsnélküli koponyára. A helyszinén járt fürge-lábu könyomatos tudósitó, aki vajmi fogyatékos történelmi ismerettel dicsekedhetett, nagy bölcsen kisütötte, hogy e helyen ezer keresztény foglyot nyakaztatott le egy török basa bőrébe bujt vadállat, akinek nevét a helyszinén járt tudósitó a legjobb akarattal sem tudhatta meg az állig begombolkozott kömivespallértól.

A sajtó, miután a hirt könyomatos szentirás hozta, hűségesen feltálalta a bölcsességet a türelmes közönségnek.

Zsidókról lévén szó, helyénvalónak tartom felemliteni, hogy a kérdéses alkalommal elesett mózesvallásuak nem magyar zsidók voltak, hanem a kelet söpredékével itt megtelepült spanyol zsidók, u. n. „spanyoletták“. Mert a magyar zsidókat Budának csellel történt elfoglalása után Szulejman szultán hajókra rakatta s Bulgáriába szállittatta, a hol utódaik *Plevna* tájékán még mai napig is élnek s megkülönböztetésül „madzsarli csifut“-nak hivják őket.

Temetői monografia.

A kerepesi-uti temetőt nem természeti szépsége és szobrászati műremekei teszik becsessé, hanem benne porladó jeleseink. A párisi Père la Chaisset kivéve, nincs sirkert a kontinensen, amelyben egy nemzetnek annyi kiváló fia aludná örök álmát, mint a kerepesi-úti temetőben. Magyarország mult századbeli történetének, küzdelmeinek és sikereinek emléke int felénk azokról az egyszerü márvány és gránit sirkövekről, melyek alatt a nemzeti ujjászületés, s az irodalom és müvészetek legkiválóbb bajnokai porladoznak.

Ez a temető össze sem hasonlitható a firenzei, genuai, messzinai, a szkutarii, sőt a fiumei „Campo Santo"-val sem. Azok mindegyike csodásan szép helyen fekszik és vegetációjuknak bájával szinte vonzzák magukhoz a turistákat. Épitészeti és szobrászati művekben is szegényes a mi leghiresebb temetőnk, aminthogy szegényes e tekintetben az egész főváros. De mégis szent nekünk ez a hely s mindannyiunk kegyelete övezi; az egész magyar nemzet úgy tekint feléje, mint a franczíák a párisi Pantheonra.

Helyes és illő dolog, hogy a főváros képekben és irásban megörökiteni készül a kerepesi temetőt. A tanács már régebben felhivta a mérnöki hivatalt, hogy tegyen javaslatot egy temetői monografia elkészitése iránt. A mérnöki hivatal megfelelt a megbizatásnak, s azt javasolja, hogy a munka 25—15 czentiméteres méretü album alakjában állittassék ki arany és szines nyomással. A tartalom a következő volna: az első részt a történelmi ismertetés foglalná el; a második rész a jelenlegi fővárosi temető leirását tartalmazná az érvényben levő szabályokkal s a kerepesi-uti temető térképével.

A történelmi részben az ó- és középkori temetkezések nyernének leirást illusztrálva, szöveg közé nyomott képekkel. Itt nagyon szükségesnek tartja a mérnöki hivatal, hogy nemzeti emlékeink kidomborittassanak, s a jelen munkában is ápoltassék a nemzeti kegyelet. Ez okból javasolja, hogy a kerepesi-uti temetőben levő siremlékekről részben a külföld részére mutatóul, részben a vidék részére okulásul 120 fényképfelvétel közöltessék az albumban. A mű kiadásának összes költségeit 10,000 koronában állapitja meg a költségvetés.

Ez az összeg nem nagy, s ha tekintetbe veszszük, hogy az album elárusitása révén a kiadás legnagyobb része megtérül, a közgyülés bizonyára készséggel megszavazza.

Egy dolgot azonban figyelmébe ajánlunk ugy a tanácsnak, mint a közgyülésnek, azt nevezetesen, hogy *az album szövegét iró-emberrel készittesse el.* Az album a nemzetnek és a külföldnek van szánva, illő tehát, hogy necsak külseje legyen tetszetős, hanem a tartalma is a székesfővároshoz, meg a kerepesi temető nagy halottainak emlékéhez méltó nivón álljon. Lehet, hogy a mérnöki hivatalban vagy a városházán vannak ügyes tollu literátorok, ez esetben azonban nem szabad dilletánsokkal kisérletezni. A főváros keresse meg valamelyik irodalmi társulatunkat, hogy gondoskodjék az album szövegének megirásáról. Még helyesebb volna pályadijat kitüzni, s a döntést irodalmi forumra bizni.

Hamis mérlegek és mértékek.

Valamikor szokásban volt nálunk és Törökország kisázsiai tartományaiban ma is divik, hogy azt a kereskedőt, mészárost és péket, akit hamis mérték használásán értek, fülénél a boltja ajtajához szögezték. Hány átlyukasztott fül volna látható Budapesten és micsoda népcsődület lenne minden második utczában, ha ezt a radikális büntetési módot hirtelen ismét életbeléptetnék!

Talán nincs az ó- és ujvilágban még egy város, hol az élelmiszereket oly szemérmetlenül meghamisitanák és a súly-, meg az ürmértékeket oly csalárd módra kezelnék, mint Budapesten Ennek oka részint a hatósági ellenőrzés lanyhaságában, részint a közönség indolenciájában keresendő.

Szeretnők tudni, melyik előljáróság hivatkozhat arra, hogy minden esztendőben legalább kétszerháromszor megvizsgálja a füszeresek, a mészárosok, a pékek, a vásárcsarnoki kofák és a korcsmárosok mérlegeit? És ugyan hol van az a bátor férfiu, ki felszólalni merne a vendéglőben, ha sörös kancsójába a pinczér egy harmadrész habot ereszt vagy követelné a füszerestől, hogy mutassa meg, mennyi súlyt rak mérlegébe a vásárolt áru lemérésénél? A hatóság és a publikum szinte kezére jár a tág lelkiismeretü embereknek, hogy megröviditsék, — magyarán mondva: *megcsalják* — vásárlóikat. Ez a nagyban elharapózott visszaélés is mutatja, hogy mi nem vagyunk jogérző nemzet. A nyugot-európai népek, különösen az angol és a német, nemcsak az alkotmányos jogokat tartja szenteknek, hanem a saját egyéni jogait. Amint nem türné el, hogy az államot megkárositsák, ép ugy tiltakozik és megtorlást követel, ha csak egyetlen fillér erejéig akarják valahol megröviditeni. Akárhányszor olvashatjuk, hogy pörök indittattak egy penny vagy egy pfennig erejéig vállalatok és kereskedők ellen, nem pörlekedési viszketegből, hanem a legtisztább jogérzetből. Természetes, hogy ahol a közönség maga gyakorolja az ellenőrzést és el nem mulasztja a birósági döntés provokálását, ott a kereskedők és egyéb üzletemberek a lehető legpontosabban szolgálják ki vevőiket.

Ez időszerint mindenki beszél nálunk a „Központi Tejcsarnok Szövetkezet" esetéről, s nagy a felháborodás, hogy egy ily tekintélyes vállalatnál is fordulhattak elő visszaélések a közönség bizalmával szemben. A szövetkezet már tisztázta magát annyiban, hogy bebizonyitotta jóhiszemüségét, kimutatván, hogy a hamis jelzésü üvegeket akarata ellenére szállitotta egy üveggyár. A nagy zajt ütött esetnek csak akkor volna üdvös következménye, ha a közönség okulást nyervén, ellenőrzést gyakorolna minden mértékkel és mérleggel szemben, a hatóság pedig erélyesen gyakorolná ellenőrző kötelességét.

A visszaéléseket, bárhol történjenek, a legnagyobb nyilvánosság előtt kell tárgyalni. Ne a birság — amely rendesen lényegtelen összegre rug — tartsa vissza a kereskedőket és többi üzletembert a közönség megrövidítésétől, hanem a nyilvános megszégyenités és kompromitálás. A sajtónak a hivatása, hogy *in effigie* átlyugassa a csalafintáskodók fülét.

Ami a Központi Tejcsarnokot illeti, időszerünek véljük, alaposan és részletesen foglalkozni vele.

Budapest lakosságának tulnyomó részét ő látja el tejjel és tejtermékekkel, ennélfogva érdekében áll tudni a közönségnek: hogyan közvetíti ez a szövetkezet a vidéki termelők szállítmányát, mikép történik a tejmanipuláczió és egyáltalán mennyiben fejt ki közhasznú közgazdasági tevékenységet? Miután elhamarkodva nem akarunk véleményt mondani, előbb beszerezzük az információkat a szállítóktól és az elárusitóktól, s csak azután tesszük meg megjegyzéseinket.

Mindnyájunkat érhet baleset.

A mentőegyesület ez évi költségvetése 8000 korona deficzitet irányoz elő. Nem kell aggódni: ez a hiány pótolva lesz, s az egyesület törzsvagyona érintetlen marad. A vezetők majd megszerzik valahonnan — az államtól, vagy a fővárostól, vagy a közönségtől — a hiányzó összeget. Fennakadás nem fog történni. De ha e miatt nem is aggódunk, föl kell vetnünk a kérdést: reális számitások szerint mutatkozik e a deficzit?

Végigtanulmányozva a mentőegyesület kiadásainak hosszu rovatát, egyes tételek önkéntelenül szemet szurnak és azt a gyanut keltik föl bennünk, hogy az egyesület nem tartja szem előtt a köteles takarékosságot. Egy oly intézménynél, mely a társadalom áldozatkészsége és a főváros nagylelkü támogatása mellett a humanizmust szolgálja, minden garast a fogakhoz kell verni és illik, hogy az intézmény élén állók példát nyujtsanak az önzetlenségben.

Ezt a takarékosságot és önzetlenséget, sajnos, nem tudjuk fölfedezni a mentő-egyesületnél.

Hogyan szerepelhetne különben 16·000 korona az orvosok tiszteletdija gyanánt, amikor tudvalevő, hogy talán az igazgatón kivül egyik orvos sem szenteli minden idejét a mentőegyesületnek, aminthogy arra nincs is szükség. Az igazgató pedig a készpénz fizetésen kivül ingyen lakást, fütést és világitást élvez az egyesület épületében.

Ott van továbbá a tiz ló eltartására fölvett évi 14.600 korona. Kérdezzék meg a tüzoltóságot, a bérkocsisokat vagy az istállót tartó mágnásokat, kerül e nekik tiz lónak *csupán az abrakoltatása* ily összegbe? Ezért a pénzért a Nemzeti lovardában vagy a Tattersalban is elfogadnák a lovakat tartásra, noha ez a két vállalat *hasznot* is akar a hozzá beadott lovak után.

Mit szóljunk a különféle tételekben előforduló irodai és nyomtatvány költségek horribilis összegéhez? Tudtunkkal a mentőegyesület a betegek elszállitása és az első segély nyujtása végett alakult, nem pedig irodalmi tevékenység kifejtésére.

Tulmagasnak tünik fel továbbá a világitás és a reparácziók tétele is.

Mi sem áll távolabb tőlünk, mint meggyanusitani az egyesület intézőinek korrektségét és szentül meg vagyunk győződve, hogy a mit a kiadásokban felsorolnak, azt az utolsó fillérig tényleg ki is adják. Ám a hiba abban van, hogy tovább nyujtózkodnak, mint ameddig a takaró ér, s tulságos gavallérosan bánnak a befolyó jövedelemmel.

Kivánatosnak tartjuk, hogy ahhoz a buzgalomhoz, mely a mentő-egyesület intézményét az egész főváros előtt becsültté tevé, a *takarékosság* szelleme is párosuljon. A gavalléroskodás szép dolog, de nem a mások pénzén.

Az ügynökök.

A kereskedelmi közvetités Budapesten ez időszerint éli fénykorát, sőt ide s tova a vidéken is tulteng. Manap jóformán ki sem kell mozdulnunk a lakásból, mert az ügynökök révén minden szükségletünket fedezhetjük, sőt az ügynöki élelmesség olyan vásárlásokba is belevisz, melyekre szükségünk sincs. Nem csoda, ha ma már nemcsak pénz, de időrabló dolognak nevezhetjük az ügynökök üzletkereső hajszáját. Egyik jónevü fővárosi orvos panaszolta például a napokban a következőket:

— Teljes két órát áldozok naponta az ügynökökre. Kora reggel a szabók ügynökei keresnek föl, daczára annak, hogy husz év óta egy és ugyanazon czég vevője vagyok és tőle el nem tántorodom. Naponta átlag két könyvügynök keres föl, noha jól tudhatnák, hogy magamhoz hasonló állásu emberek amugy is figyelemmel kisérik az irodalmat és közvetlenül a könyvkereskedőhöz fordulunk. A legtöbb időmet azonban az életbiztositási ügynökök foglalják le, mert ez a tér az üzlet egyszeri megkötésén kivül számos mellék-dologra, mint konvertálásra, tőkésitésre nyujt alkalmat. De e tultengés, az elfajulás leginkább abban nyilatkozik meg, hogy a pénzágensek ma már hivatlanul jönnek az emberhez és ajánlatokkal kecsegtetnek, kápráztatnak akkor is, mikor arra semmi szükségünk nincs.

Ez állitás igazolására példát hozhatunk föl. A fővámház egyik fiatal tisztviselője, kinek évi fizetése lakpénzén kivül 2200 koronára rug, a hónap vége felé a Royal szálló kávéházában, baráti körben, azt mondotta, hogy a jövő hó elsejéig kisebb kölcsönre volna szüksége. Ezt a kijelentést a szomszédos asztalnál ülő pénzügynökök is meghallották és következésképen nyomban fölkeresték a kölcsönkérőt. A fényes ajánlatok által elkápráztatott fiatal embert főleg azzal ejtették törbe, hogy hitelképességét nagynak tüntették föl és ez uton nyolcz váltó kibocsátására csábitották. Az ötven koronás kölcsönt kereső fiatal tisztviselő saját akaratán kivül kétezer koronát vett föl és ebből az összegből 400 korona közvetitési dijat adott az ügynököknek. Mivel azonban belátta, hogy a kölcsönvett összegre szüksége nincs,

a megmaradt összeget váltói visszaszerzésére fordította, de természetesen az ügynökök jutalékára adott négyszáz korona saját terhére esett. Négyszáz koronájába került tehát az, hogy nehány napra ötven korona kölcsönt keresett.

Az emberek gyámoltalansága azonban leginkább ott tünik ki, ahol ingatlanokra vesznek föl kölcsönöket. A földbirtokosoknak alig 20%-a fordul közvetlenül a bankokhoz kölcsönért, mig 80 százalék ügynöki közvetitést keres, noha az ügynökök nem csinálnak egyebet, minthogy a kölcsönkérelmeket a bankok elé terjesztik. Az ügynöknek a földbirtok becslésében, a kölcsönösszeg megállapitásában és kifizetésében, szóval az egész üzlet megkötésében *semmi része sincs*. Hivatlan prókátor, alkalmatlan harmadik személy a bank és a földbirtokos között, akinek közbenjárását a bank nem is méltányolja, sőt egyenesen elitéli, de aki azért mégis megkapja a maga hasznát, mert a kölcsönkérő szorult helyzetén és járatlanságán élősködik.

A közvetités ezernyi formában virágzik ma Budapesten. Bizonyságul hivatkozhatunk arra, hogy a *Budapesti Hirlap* apró hirdetései között valaki a következő hirdetést adta föl:

— Jó forgalmú vendéglőt keresek átvételre. Ügynökök kizárva.

Erre a hirdetésre kereken harmincz válasz érkezett. Harmincz közvetitő iroda és ügynök ajánlotta föl szolgálatát, kik négyszáznál több eladó vendéglő fölött rendelkeztek. Közvetlenül a vendéglősöktől, az eladóktól, egyetlen ajánlat sem érkezett és igy a vevő egyenesen rákényszerült arra, hogy a hivatlan harmadik személy teljesen mellőzhető közbenjárását búsásan honorálja.

Ugyanez a viszony áll ma mindenütt, a hirlap és hirdető, a munkaadó és munkás, szóval a kereskedő és vevő között. Természetes, hogy ez a rendszer az áruk drágulását vonja maga után. A kereskedő drágábban ad el, mert az ügynöknek perczenteket fizet; a vevő drágábban vásárol, sőt a legtöbb esetben olyasmit vesz, amire szüksége sincs. Ezt szaknyelven *beugratásnak* mondják és a beugratás annál könnyebb, mert ma már a legtöbb kereskedő *részletfizetésre* dolgozik! E tekintetben valósággal recordot ért el a Kossuth Lajos-utczai *Weisz* Gyula czég, melyről széltében beszélik, hogy portékáit százszoros perczenttel drágábban sózza részletfizető vevőire. A gyakorlati élet bizonysága szerint pedig éppen ez az áldatlan részletfizetési rendszer bolygatja meg a legtöbb háztartás mérlegének egyensúlyát és kergeti az egyes családokat a romlásba. A járásbiróságok munkája a részletüzlet terjedésével egyenes arányban növekszik, de erősen nő a bűnügyek száma is. A budapesti törvényszék csaknem naponta foglalkozik oly állitólagos *sikkasztási* pörrel, melyben a vádlott egyebet sem vétett, minthogy a részletre vett árut időközben eladta és a részleteket nem fizette pontosan. Hivatkozhatnánk egy budapesti könyvkereskedő czégre, mely évenként körülbelül 2000 pört indit azért, mert vevői a részletfizetéseket elmulasztották és ami a legszomorúbb, ezt a 2000 részletfizetési üzletet kivétel nélkül ügynökök kötötték. Bizonyság ez, hogy 2000 embert olyan vásárlásba ugrattak bele, amelyre szüksége nem volt és amelyekre vonatkozó fizetési kötelezettségét anyagi helyzeténél fogva nem is teljesithette.

Száz és száz példát hozhatnánk föl még a mindennapi életből. A háziasszonyok állandó panasza az, hogy a közvetitők tudatosan rossz cselédeket hoznak, csakhogy a gyakori változás révén sürübben juthassanak a közvetitési dijhoz. De ugyanez a cselédek kifogása is, kik első közvetitőjüktől többé sohasem szabadulhatnak. Ismeretes a pinczérek békés harcza, melyet a czélból inditottak, hogy végre ne a közvetitőknek, hanem maguknak keressenek. És napról-napra látható, hogy a közvetités a müveltebb osztályok rovására is terjeszkedik.

A fejlődő magyar kereskedelem és iparnak igenis szüksége van a közvetitésre, de az ügynöki rendszer mai tultengése közállapotunkra nézve egyenesen veszedelmes.

Az állatkert helyzete és jövője.

Meglepetésszerüleg hat a hir, hogy az a társaság, mely az állatkertet létesitette és fentartja, rossz anyagi viszonyok közzé került. Ezuttal amaz okokat fogjuk ismertetni, melyek a kellemetlen szituácziót előidézték, egy másik czikkben pedig az állatkert jövője érdekében teendő intézkedéseket tesszük megbeszélés tárgyává.

I.

A székesfővárossal az 1896. évi április 25-étől számitott 30 évre kötött uj szerződés az apróbb és állandó jellegü kötelezettségektől eltekintve, négy rendkivüli és a társaságnak vagyonerejéhez mért sulyos föltételhez kötötte az állatkert területének ujabb emberöltőre való átengedését. Ezek elseje egy szilárd szerkezetü vendéglőnek fölépitése, a mely azonnal a székesfőváros tulajdonába megy át, a társaságot csak a használati jog illetvén meg a szerződés idejére. Ettől a vendéglőépülettől a főbejáratig és azon tul ugyanolyan hosszaságban fölállitandó diszes vasrácskeritésnek, a Szondy-utcza irányában folytatva pedig diszes deszkakeritésnek a fölállitása volt a második kikötés. Ezekhez csatlakozik harmadiknak az állatkert be nem épitett részének a székesfővárosi mérnöki hivatal ellenőrzése alá rendelt modern parkozása, végül pedig negyediknek a czirkuszépület megvétele esetén annak a kikötése, hogy ez az állatkerti épitkezésekhez hasonlóan szintén azonnal a székesfőváros tulajdonába megy át; az állatkertnek biztositttatván a szerződés ideje alatt a használat joga.

Ezeknek a szerződési föltételeknek önmagukban való sulyos voltát talán semmi sem bizonyitja oly csattanósan, mint az a tény, hogy a székesfőváros ezzel rövid 30 év alatt két igen jól hasznositható objektumot és egy diszes parkot biztositott magának, a mely a terület visszavétele esetén minden tekintetben méltó módon fog a városliget kiválóan gondozott ültetvényeinek keretébe beilleszkedni.

Az állatkert fönnállása ezekhez a föltételekhez lévén kötve, a társaság kénytelen volt azokat a jövőbe vetett bizalommal elfogadni, noha pillanatig sem áltatta magát azzal, hogy azoknak saját erejéből azonnal meg is felelhet. Először is a rövid határidőhöz kötött vendéglőépités ügye volt megoldandó. Ez annyiban sikerült, hogy a folyton fejlődő vendéglőüzlet várható jövedelmeiről lemondva, a vendéglőépités kötelezettségének elvállalása ellenében a vendéglő használatát a szerződés egész idejére vállalkozónak engedték át.

Sikerült ugyan némi bérösszeget is biztositani, amely azonban ily körülmények között természetesen alig jöhet számba. A vasrácskerités és a deszkakerités költségösszege a milléniumi és páratlan bevételi eredményéből került ki. A czirkusz megvétele tekintetében sikerült úgy egyezséget kötni, hogy annak vételárát a társaság az évi bérösszegek felével törleszti és e részben annyira jutott, hogy az 1902. év végén már csak 613 kor. 56 fillérrel volt hátralékban.

A parkozás terhét azonban a társaság már nem birta meg. Noha maga a parkozás csakis az 1896. és 1897. évekre esett, sőt ennek a költsége sem szerepelhetne a mérlegben értékként, az 1896. év óta fölmerült összes berendezési és fentartási költségeket beruházásként voltak kénytelenek kimutatni, addig a mig azt megfelelő leirással elenyésztetheti.

Nézzük már most, hogy az ekként megvalósitott szerződési föltételek a székesfőváros szempontjából mekkora értéket képviselnek. A vendéglőépület 168.487 kor. 10 fill., a czirkusz 100.000 kor.-ba, annak átalakitása 8348 kor. 72 fill.-be került, a parkra az 1902. év végéig 45.213 kor. 40 fillért, a keritésekre 14.195 kor. 17 fillért adtak ki, ez összesen 336.244 kor. 39 fill., amit részben készpénzzel, részben elmaradó jövedelem alakjában födözött a társaság. Ezenkivül elesett attól az évi 8000 kor. segélyösszegtől, a melylyel a főváros az állatkertet 1895. évig támogatta. Ez a veszteség a mely hét év alatt 56.000 koronát képvisel, szintén pótlandó volt. Hogy ez sikerült: csakis külső, kedvező körülmények összetalálkozásának: a milleniumi kiállitásnak és az azzal kapcsolatosan fölépült Ős-Budavárának köszönhető.

Ős-Budavára az 1902. év végéig 249.989 kor. 62 fillért hozott, a folyó és a jövő évben még várható 56.000 koronával együtt tehát kerekszámban 306.000 kor.-hoz juttatta a társaságot, noha a vendéglőst nézve a szerződésben kikötött kizárólagossági jog megváltása mintegy 106.000 koronát vont el az állatkerttől a vendéglőbérlő javára. A társaság tehát Ős-Budavárának sokat kifogásolt bérösszegét teljes egészében a székesfőváros vagyongyarapitására forditotta.

A mi a beruházásokat illeti, azokra a fentebb ismertetett, az állatkert intézményével csekély vonatkozásban álló nagy beruházások miatt vajmi kevés juthatott. Az 1896. év óta épitkezésekre kiadott 364,135 kor. 92 fillérből — a vendéglőre és a czirkuszra eső 276,835 kor. 82 fill. levonásával — csak 87,300 kor. 10 fill. marad a szorosan vett állatkerti épitkezésekre, minők, a nagy ragadozók háza, az igazgatósági iroda, az ülésterem, illemhelyek stb. Az immár közel négy évtizede használatban álló primitiv, szűk, a külföldi állatkertekéhez nem is hasonlitható állatházak átépitésére és kibővitésére nem maradt pénz. De nemcsak, hogy állatkerti beruházásokra nem jutott, hanem még az állatlétszám megujitása és ellátása is oly arányban emelkedett, hogy a társaság tartozásai 1896. évi 5,075 korona 64 fillérről az 1902. év végéig 119,638 kor. 35 fillérre emelkedtek.

Ennek magyarázatául megemlitendő, hogy az 1896. évi állatlétszám értéke 98,491 kor. 94 fill. volt, az 1902. évié pedig 98,736 kor. 57 fill., tehát 244 kor. 63 fillérrel több, holott az elmult hét évben elhullott, de teljesen pótolt állatok értéke 118,973 kor. 02 fillért mutat.

Az igazgatóság semmi alkalmat el nem mulaszt, hogy az állatkertben nyujtottakat minél változatosabbá tegye, de a jövedelmet fokozni még sem képes. Küzdelmes helyzetének magyarázatát a fentebb jelzett szerződési terheken kivül még másban is kell keresnünk. Első az időjárás szeszélyessége, mert egy kedvezőtlen, hüvös nyár utóhatásait a következő évek sora megsinyli. Azután széles néprétegeinknek immár évek óta folyton súlyosodó anyagi helyzete. Ezzel annyiban számot vetett a társaság, hogy kedvezményes belépőjegyét mindenképpen terjeszteni igyekezett, hogy a kevésbbé tehetős közönségnek legalább szabad vasárnapján jutányosan kellemes és tanulságos időtöltést nyujtson, de a látogatottság nem oly arányú, hogy a díjmérséklést megfelelően ellensúlyozná. Ennek pedig abban rejlik az oka, hogy a Városliget régóta nem központja már a vasárnapi munkaszünetet élvező lakosságnak.

Legfőbb baj azonban, hogy az állatkert nem támaszkodhatik valamely számbavehető oly állandó jövedelemforrásra, a mely spontán, ellenszolgáltatást nem követelve állana rendelkezésére, hogy a véletlen szeszélyeinek kitett rendes bevételi források ingadozó eredményeit kiegyenlitve, azokat bizonyos állandósághoz segitse.

A társaságnak számolniok kell arra, hogy Ős-Budavára bérlete az 1904. évben megszünik. Ezzel elesik évi 28.000 K bevételtől, ezt azonban enyhiti a czirkusz bérjövedelmének a törlesztési kötelezettség alól immár fölszabaduló második felerésze, a

mely évi 1..000 K.-ra tehető Az épitkezési költségek végrészleteinek az 1902. évben történt kiegyenlitése mintegy évi 6.000 K kiadástól menti föl a társaságot, maradna tehát még mintegy 11.000 K évi hiány. Ha fölteszszük még, hogy az 1903. és 1904. évi fél czirkuszbérösszegek mint többbevételek 29.000 K-val és a megszünt épitkezési terhek 12.000 K-val apasztják a fölszaporodott adósságukat, ezekből még mindig 85.638 K 35 f maradna, melynek tőke- és kamattörlesztési módja megoldást kiván. Ebből az összegből azonban 39 675 K 04 f-re nézve külön egyezkedés folyik ugy, hogy csak 36.963 K 31 f. tekinthető égető szükségnek. Ennek rendezése és az évi 10.000 K bevételi csökkenés ellensulyozása képezi tehát a megoldandó pénzügyi problemát.

Éppen az elmult az 1902. év szolgáltatta annak bizonyságát, hogy a bevételek emelkedésére nem lehet számitani. Az 1902. év időjárása a lehető legkedvezőbb volt; az állatkert kora tavasztól késő őszig nem fogyott ki a változatos mutatványokból és az eredmény a belépő-dijak és előadások czimén csak 46.828 K 55 fillér volt, tehát 5.540 K 26 f-rel több, mint az 1896—1902. évi cziklus legrosszabb 1901. évié. A különben kiváló vonzóerőt képező ethnografiai mutatványokkal ugy van a társaság, hogy ha azok érdekesek, akkor nagy részesedést követelnek, ha pedig nem azok, akkor a látogatottság minimális.

A kibontakozást illetőleg a társeság két módot keres. Gyökeresen segitve volna helyzetén, ha Ős-Budavára fennállása még három évre meghosszabbittatnék. Ez esetben évi 28.000 koronával számitva, 84.000 K bérjövedelemhez jutna, melyből nemcsak összes adósságukat törleszthetné, hanem fölszabadulva azoknak jelentékeny évi kamatterhe és törlesztési részletei alól, az állatkert czéljaira ujabb eszközökkel rendelkeznék.

A másik — kisegitő — megoldás pedig abból állana, ha a székesfőváros törvényhatósága az állapotok jobbrafordultáig az Ős-Budavára megszüntetésével előálló évi hiány apasztására évi 10.000 kor. segélyösszeget adna. A székesfőváros sulyos pénzügyi viszonyai között azonban a társaság ehhez a módhoz kevesebb reményt füz.

Kik kompromittálják a tőzsdét?

A budapesti áru- és értéktőzsde szoliditása iránt a bizalom a külföldön megrendült Ebből magyarázható, hogy a pénzügyi és gyári vállalatok panganak és azok, akikben volna is egy kevés vállalkozói kedv, visszavonulnak minden üzletkötéstől, biztos tudatában annak, hogy anyagi eredményt nem érhetnek el, hanem ellenkezőleg a jelen viszonyok között csak kár érheti őket, nem annyira a külső konjukturák, mint inkább egy-két lelketlen *vállalkozói hiéna* hazafiatlan és tisztességtelen machinatiói miatt.

Pedig a tőzsde élén gazdasági életünknek eminens szaktekintélyei állanak, akiknek ugy egyénisége, mint társadalmilag elismert tisztessége biztositékot nyujt arra, hogy visszaéléseket nem türnek. A budapesti áru- és értéktőzsde oly nagy jelentőségre, mint a külföldi tőzsdék, felemelkedni még nem tudott; de ez nem a budapesti tőzsde vezetőségén mult, hanem azon csekély befolyásnak tulajdonitható, amelylyel Magyarország a világpiaczon bir. Mindazonáltal a budapesti áru- és értéktőzsdének érdekében áll, hogy azt a tekintélyét, amit eddig megszerzett, necsak fönntartsa, hanem fejleszsze is.

Megdöbbenéssel tapasztaljuk azonban, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde *külföldön* nemcsak tekintélyét veszti, hanem bizonyos pénzügyi körökben tisztessége ellen is merülnek föl kételyek. Személyes tapasztalataim alapján inditva érzem magam ezt a körülményt tudomására adni a budapesti áru- és értéktőzsde vezetőségének, részben azért, hogy megvédelmezze magát, másrészt pedig, hogy az ellenakcziót a maga hatáskörében megindítsa.

Ugyanis azt állitják, hogy itt Budapesten néhány *magát tőzsde és bankbizományosnak* nevező czég *kartelt* kötött a budapesti és vidéki laikus közönség megtévesztésére és kizsákmányolására. Manipulácziójukat Budapesten nyomtatott magyarul, németül, megjelenő „Pénzügyi Közlönyök“, „Pénzügyi Tudósitók“, „Pénzügyi Informatörök“ stb. czimü lapok utján eszközlik. Ezekkel az ujságlapokkal száz és százezer példányban elárasztják nemcsak Magyarországot és Ausztriát, hanem főleg a német birodalmat és ténykedésüket leginkább itt gyümölcsöztetik még pedig a leginkorrektebb módon.

Jól organizált sajtójuk utján a vállalkozásokra inkább hajló és hiszékeny külföldi nagyiparosokat és tőkepénzeseket ravasz módon kieszelt szakczikkekkel megtévesztik és őket tőkéjük kamatozására olyan *dubióz* részvények vásárlására serkentik, vagy olyan részvényekre kötnek velük *stellage* ügyleteket, amelyeknek ezek a külföldiek föltétlenül áldozatul esnek. Persze, az ilyen áldozat azután nem köti be a száját, hanem urbi et orbi megismerteti üzlettársaival és barátaival a vele történteket, ami a magyar piacznak mérhetlen károkat okoz.

Csodálatos, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde eme czégek ellen még eddig irtóháborut meg nem kezdett. Reméljük, hogy felszólalásunk nem lesz a pusztában nyomtalanul elhangzó szó. A szóban forgó czégek megnevezésével és specziális eseteknek a fölsorolásával legközelebb mi is hozzájárulunk, hogy az áru- és értéktőzsde a purifikáczió munkáját végrehajthassa.

Hirek a városházáról.

A jövő évi közmunkaprogramm. A főváros 1904. évi ideiglenes közmunkaprogrammját most terjesztette be a tanácshoz a mérnöki hivatal. Ez körülbelül csak az idei fődözethiány miatt meg nem valósitott programm közmunkáit öleli föl és csak annyiban bővittetett, hogy fölvétettek azok a munkák is, amelyek sürgős természetüknél fogva a jövő évben okvetlenül végrehajtandók. E munkálatok sorrendjét sürgősségük szerint állitotta össze a mérnöki hivatal. A programmot tárgyalás czéljából a középitési bizottsághoz utalta a tanács.

A Krisztina-körut rendezése. A Krisztina-körut utolsó szakaszának rendezési munkálatai felölelik a Gellért rakpart ama szakaszának rendezését is, mely a Ferencz József és az esküteri hid följárója között fekszik. Erre vonatkozólag vegyesbizottsági megállapodások történtek a főváros s a közmunkák tanácsa között, mely megállapodásokhoz azonban a főváros közönsége eddig még nem járult hozzá. Tekintettel arra, hogy e szakasz rendezése már halaszthatatlan, a közmunkák tanácsa megsürgette a főváros hozzájárulását s egyben megküldte a részletes kiviteli tervet is. A vegyes bizottság megállapodásai értelmében a rendezés csak egy kiküldendő felügyelő-bizottság közremüködésével történhetik meg, miért is a közmunka tanács kéri a fővárost, hogy e bizottságban minél előbb küldje ki a képviselőit s azok névsorát vele közölje. Megjegyzendő, hogy a vegyes bizottság megállapodásait a tanács legutóbb pártoló javaslattal beterjesztette már a közgyülésnek.

A levélgyüjtő szekrények áthelyezése. A főváros tanácsa kérdést intézett a posta- és távirógazgatósághoz: nem volna-e lehetséges a levélgyüjtő szekrényeket az utczai lámpások, vaskeritések oszlopok stb. fölhasználásával oly módon elhelyezni, hogy azok ne képezzenek forgalmi akadályt. A postaigazgatóság véleménye szerint csakis az öntött vasból készült rácskeritések alkalmasak. A szekrényeknek egyéb ily utczatárgyakra való felfüggesztéséhez nem hajlandó hozzájárulni. E véleményében a postaigazgatóságot a főváros mérnöki hivatala is megerősiti, miért is a tanács elrendelte ama vaskeritések összeirását, amelyeken a levélgyüjtő szekrények elhelyezendők lesznek.

A házaló vidéki asztalosok. A főváros környékén fekvő községekből naponkint egész sereg asztalos rándul be a fővárosba s a törvény tilalma ellenére házal kisebb fajta asztalos portékával, miáltal a budapesti adófizető iparosok jelentékeny anyagi kárt szenvednek. A kereskedelmi csarnok e visszaélések czéljából panaszos beadványt intézett a kereskedelmi miniszterhez, s védelmet kért a házaló asztalosok túlkapása ellen. A miniszter azzal küldte le a panaszt a fővárosnak, hogy e tárgyban mihamarább tartson vizsgálatot s a legnagyobb erélyességgel járjon el a törvényt megszegő házalókkal szemben.

A czeglédi vasuti vonal kihelyezése. A VII. kerületi polgárok egy küldöttsége tisztelgett a mult héten Márkus József polgármesternél s Halmos polgármesternél. Tekintettel arra az ankétre, melyet a miniszterelnök a főváros rendezése dolgában legközelebb tartani fog, a deputáczió előterjesztette a VII. kerületi polgárság ama kérelmét, hogy az ankéten hozassék szóba az államvasutak czeglédi vonalának kihelyezése is. Ez a vonal nagymértékben utjában van a kerület külső része (Szugló) fejlődésének s akadályozza a forgalmat, minek következtében városfejlődési szempontok is szükségessé teszik a kihelyezését. Ugy a főpolgármester mint Halmos polgármester megigérték, hogy e kérelmet támogatni fogják. A deputácziót Ehrlich G. Gusztáv vezette.

A budai külső részek villamvilágitása. A tanács még a mult esztendőben fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a budai külső részek felső vezetékü villamos árammal való megvilágitását tanulmányozza s erre vonatkozólag tegyen javaslatot. A mérnöki hivatal most foglalkozik ez ügygyel s nem sokára készen lesz a javaslat is, amely azonban minden valószinüség szerint csak akkor kerül majd tárgyalás alá, ha ismeretes lesz a miniszternek a Fillér-utcza felső vezetékü világitása dolgában hozandó határozata. Tekintettel arra, hogy a kereskedelmi miniszter perhorreszkálja a felső vezeték alkalmazását, az is könnyen megeshetik, hogy a Fillér-utczai tervezések sem nyernek miniszteri jóváhagyást, mely esetben előrelátható lesz, hogy a budai külső részek felső vezetékü világitásának ügye is hajótörést fog szenvedni.

A keserüvizforrások védelme. A kelenföldi keserüvizforrások tulajdonosainak panaszai folytán a kerületi elüljáróság két esztendővel ezelőtt előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a források mentén elvonuló s már egészen eliszaposodott árok medre kimélyittessék. Nagyobb esőzések idején ez árok vize kiárad s félő, hogy a szennyes hordalék egyszer majd elönti s megfertőzteti a nagy értékü forráskutakat. Számtalan sürgetés után most végre intézkedett a tanács s elrendelte az árokmeder mélyitését. A munkálatok végrehajtása a kerületi elüljáróságra bizatott. Egyidejüleg Pestmegye alispánja is intézkedett, hogy az árok budafoki szakasza, a mely megyei területen fekszik, szintén helyrehozassék.

A Gellérthegyi vizmedencze. A főváros egyik leghatalmasabb s legszükségesebb alkotása: a Gellérthegyi nagy vizmedencze közel áll a befejezéséhez. Amióta beállott a meleg idő, nagy lépésekkel halad előre a betonmunka, mely a hosszu téli fagy miatt jó ideig nem volt folytatható. A medencze mindamellett elkészült volna már eddig, ha a munkálatokat meg nem akadályozzák a fölfakadt talajvizek. A vizek elvezetése meglehetősen hosszu időt vett igénybe. A gellérthegyi vizmedencze látja majd el jó ivóvizzel a kelenföldi részeket, miért is a tanács nagy sietséggel rakatja le a vizcsöveket, melyek nagy része már le is van sülyesztve. Az összmunka odáig haladt, hogy a nyáron az uj vizvezetéki hálózat át lesz már adható a közhasználatnak.

Alapitványi helyek. A főváros törvényhatósága tudvalevőleg 8 alapitvány-helyet létesitett a honvédhadapród iskolánál. Ezek közül az 1903/4. tanév elején egy hely betöltendő lesz, melyre a főváros tanácsa most pályázatot hirdet. Pályázhatnak budapesti illetőségü 14–16 éves ifjak, akik valamely középiskola IV. osztályát kielégitő eredménynyel végezték s testileg alkalmasak katonai szolgálatra. A kérvények ez évi junius 15-ig adandók be a tanácsi iktató hivatalnál. Csatolandó a születési, illetőségi, orvosi s iskolai bizonyitvány. Megjegyzendő, hogy a latin és görög nyelvből nyert elégtelen tanjegy nem vétetik figyelembe.

URIKÁNY-ZSILVÖLGYI MAGYAR KŐSZÉNBÁNYA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Közgyülési meghivó.

Az Urikány-zsilvölgyi magyar köszénbánya részvénytársaság szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az **1903. junius 6-án, délután ½4 órakor Budapesten, a Magyar Általános Hitelbank** helyiségében (V. ker., Nádor-utcza 12. sz.) tartandó

tizenegyedik rendes közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése. — 2. A felügyelő-bizottság jelentése. — 3. A lefolyt üzletév mérlegének előterjesztése és jóváhagyása. — 4. A tiszta nyereség hovafordítása iránti határozat. — 5. Felmentvény az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére. — 6 Igazgató-választás. — 7 A felügyelő-bizottság megválasztása. — 8. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság járandóságának megállapitása.

A közgyülésen minden részvényes **tiz** darab letett részvény után **egy** szavazattal bir.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyülésre kitüzött határnap előtt **nyolcz** nappal **Budapesten** a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy **Francziaországban** a „Crédit Lyonnais"-nél, Lyonban, vagy annak Francziaországban levő bármely fiókjánál, vagy **Svájczban** a „Crédit Lyonnais" genfi fiókjánál, vagy „Lenoir, Poulin & Co." bankházánál Genfben, két számjegyzék kiséretében letétbe tegyék.

A mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, 8 nappal a közgyülés előtt Budapesten a társaság helyiségében a részvényesek rendelkezésére bocsáttatik.

Urikány-Zsilvölgyi magyar kőszénbánya részvénytársaság.

Mérlegszámla 1902. deczember 31-én.

Vagyon: Bányabirtok számla K 4304463·65. Bányabefektetési számla K 760000·—. Bányaberendezési számla K 757995·34. Telep és épületek számla K 1208412·12. Gépek, villamos berendezések és leltárszámla K 836568·34. Ipar- és sodronyvasut számla K 31747·88. Iparvasut Szt.-István tárnához K 169146·82 = K 8068334·15. Pénztár számla: központi pénztár K 5616·—, bánya pénztár K 19351·61 = K 24969·61. Petrozsény Livazény-Lupényi h. é. vasut elsőbbségi részvényei K 1305800·—. Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut I. kölcsön tartozása K 564601·56 Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut II. kölcsön tartozása K 211368·36 = 2081769·92. Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut elsőbbségi és törzsrészvény és élvezeti jegy osztalék számla K 311258·—. Adósok: pénzintézeteknél elhelyezett készpénz K 142238·27, különféle adósok K 196567·20 = K 338805·47. Értékpapirtárcza K 180514·49. Különféle anyagszámla K 207734·28. Szénraktár K 47371·76. Baleset biztositási számla: előre fizetett biztositási dijak K 691·36 Összesen K 11272049·04.

Teher: Részvénytőke számla K 4800000·—. Első kibocsátásu arany elsőbbségi kötvény számla K 2708230·—. Másod kibocsátásu arany elsőbbségi kötvény számla K 1860040·—. Kisorsolt arany elsőbbségi kötvény szám a K 6335·20. Beváltatlan arany elsőbbségi kötvény szelvények K 111935·29. Beváltatlan részvénytőke osztalék szelvények K 9342·20. Adótartalék számla K 20000·—. Értékcsökkenési számla K 798953·85. Tartalékalap számla K 290186·75. Munkások baleset biztositási tartalékalap számla K 45205·50. Tisztviselői nyugdij tartalékalap számla K 34572·68. Hitelezők számla: Átmeneti számla K 65985·99. Különféle hitelezők K 145654·27 = K 211640·26 = K 10896441·73. Nyereség- és veszteség számla: nyereség áthozat 1901-iki üzletévről K 33805·45, nyereség 1902. üzletévben K 341801·86 = K 375607·31. Összesen K 11272049·04.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a Szt-Gellért-kórháznak 4 uj pavillonnal való kibővitési munkáira és pedig:

1. a mintegy 86422 kor. 34 fillérrel előirányzott föld, kőmives és elhelyező munkákra,
2. a 5657 K 04 f költséggel előirányzott vas munkákra
3. a 42965 „ 06 „ „ „ ács „
4. a 3223 „ 20 „ „ „ kőfaragó „
5. a 13087 „ 20 „ „ „ asztalos „
6. a 11634 „ 40 „ „ „ lakatos „
7. a 2913 „ 30 „ „ „ üveges „
8. a 11392 „ 84 „ „ „ mázoló „
9. a 11852 „ 14 „ „ „ bádogos „
10. a 21250 „ — „ „ „ burkolási „

1903. évi junius hó 10-én, délelőtt 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával, csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzott összeg 5%-a teendő le, — a mely összeg szerződési biztositékul fog szolgálni.

Az ajánlatok a hivatalos mintán nyujtandók be.

Az ajánlati minta, költségvetési példányok, ajánlati és vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépitési szakosztályában (Központi városháza Károly-utczai oldal II. emelet 294. sz.) Hőnig Dezső fővárosi mérnöknél naponként d. e. 10—12 között kaphatók és ugyanott a tervek is megtekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének elfogadása felett szabadon határoz.

Erről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenkint 1 koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz letételét igazoló nyugtával felszerelt, zárt irásbeli ajánlataikat legkésőbb folyó évi junius hó 10-én, délelőtt 10 óráig a Központi városháza II. emelet 220. ajtószám alatt, Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapesten, 1903. évi május hó 12-én.

A székesfőváros tanácsa.

Viola s. k.
tanácsnok.

Meghivó

a Magyar fémlemez-ipar részvénytársaság

1903. évi juuius hó 5-én délután 6 órakor Pap Zoltán dr. országgyülési képviselő ügyvédi irodájában, IV., Magyar-utcza 2. szám alatt tartandó

2-ik és 3-ik rendes közgyülésére.

Napirend:

1. A jegyzőkönyvvezető és hitelesitők kinevezése.
2. Zárszámadás és felügyelő, valamint az igazgatóság jelentésének bemutatása és a mérleg megállapitása.
3. Igazgatóság és felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadása iránti javaslat.
4. Az alapszabályok módositása.
5. A 4 tagból álló igazgatóság megválasztása.
6. A 3 tagból álló felügyelő-bizottság megválasztása.

☞ A közgyülésen az alapszabályok 14. §. értelmében csakis azon részvényesek vehetnek részt, kik részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyülés megtartása előtt 8 nappal a társaság pénztáránál letéteményezték.

Budapest, 1903. május 15.

Az igazgatóság.

A „Magyar részvénytársaság délafrikai vállalatokra"

folyó évi junius hó 1-én délelőtt 9 órakor fogja **Budapesten,** V., Nádor-utcza 3. szám alatti központi irodájában

VII-ik rendes évi közgyülését

megtartani, melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket ezennel meghivja.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése.
2. A mérleg előterjesztése, határozathozatal az üzleti eredmény fölött, valamint a felmentvény megadása az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
3. Három felügyelő-bizottsági tag és egy felügyelő-bizottsági póttagnak egy évre való megválasztása.

Budapest, 1903. május hó 16-án.

☞ Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni óhajtanak, felkéretnek, hogy részvényeiket legkésőbb 8 nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság központi irodájában (V., Nádor-utcza 3.) letéteményezni sziveskedjenek.

A szavazati jog gyakorlása tekintetében hivatkozás történik az alapszabályok 10. §-ára.

Figyelmeztetnek a t. részvényesek, hogy a megvizsgált mérleg, a jelentéssel együtt, betekintés és átvétel végett a társaság központi irodájában a közgyülést megelőző 8 napon át készen tartatik.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtételek 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok **indulása** Budapestről. A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
316[1]	6	15	sz. v.	Hatvan
28	6	20	„	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Stanislau
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
24[1]	8	20	„	Bicske
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy.v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
514[1]	12	10	sz. v.	Nagykáta
18	12	25	„	Bicske
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602[3]	2	15	„	Arad, Bukarest[3]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
324[1]	2	45	„	Gödöllő
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékénes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Szigot, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
1506[2]	10	40	gy. v.	Kassa, Csorba
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[2] Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.
[3] Május havában csak Brassóig közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost	Bécs, Páris,
			expr.v.	Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
122	6	00	„	Érsekujvár
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
134[1]	8	55	„	Nagy-Maros
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest
136[2]	11	35	„	Nagy-Maros

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[3]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	„	Párkány-Nána, Léva
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Buk., Báziás
120	2	25	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
170[1]	3	20	„	Palota-Ujpest
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
138[2]	5	30	sz. v.	Vácz
164	6	00	„	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[4]	7	50	„	Vácz, Nagymaros[4])
140[2]	8	00	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Pélegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
172[2]	10	40	„	Palota-Ujpest
902[5]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 27-ig közlekedik.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 13-ig közlekedik.
[3] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[4] Máj. havában csak Váczig közl.
[5] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[6] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
1505[1]	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
1[2]	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bród
601[3]	1	10	„	Bukarest[3] Arad
1901	1	30	„	Gyékenes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
19	4	25	„	Bicske
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
323[2]	7	50	„	Gödöllő
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
21	8	40	„	Bicske, Kiskőrös
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa M.-Sziget
23[2]	10	30	sz. v.	Bicske
513[2]	10	30	„	Nagykáta
315[2]	10	40	„	Hatvan

[1] Jun. 15-től bez. szep. 15-ig közlek.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[3] Május havában csak Brassótól közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
143	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
145	5	35	„	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131[2]	8	10	sz. v.	Nagy Maros
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
123	8	45	„	Párkány-Nána
1 1	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
133[3]	1	15	„	Nagy-Maros
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
167	3	55	„	Nagy-Maros
169[3]	4	05	„	Palota-Ujpest
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4105	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
135[4]	5	45	„	Nagy-Maros
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
137[3]	8	30	„	Vácz
125	8	45	„	Párkány-Nána
107	9	05	gy. v.	Bécs
4106	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[5]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129	10	30	„	Nagy-Maros
139[3]	10	45	„	Vácz
101	11	00	k. e. v.	London, Ostd, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
901[6]	11	20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
121	11	30	sz. v.	Ersekujvár
171[3]	11	40	„	Palota-Ujpest

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Junius 1-től közlekedik.
[3] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 13-ig közlekedik.
[4] Ünnep és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 27-ig közlekedik.
[5] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[6] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[4]	6	00	sz. v.	Péczel

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[4]	6	00	sz. v.	Péczel

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom
4008	12	30	sz. v.	Dorog
4010[3]	1	55	„	Pilis-Csaba
4004	2	29	„	Esztergom
4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog
4001	8	45	„	Esztergom
4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4005	9	22	„	Esztergom
4009[5]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. junius 2. 22. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A kizsákmányolt főváros.

Lassanként eljutunk oda, hogy a liberalizmus vivmányai közül bánni fogjuk az iparnak és kereskedelemnek megszerzett szabadságot. Mert ennek köpenyege alatt hallatlan mérveket kezd ölteni a fogyasztó közönség kizsákmányolása. Budapesten a lakosság nyolcztized része eljutott oda, hogy mindazt, amit keres, utolsó fillérig a megélésre kell forditania. A lakás és az élelmiszerek drágulása egyszerüen lehetetlenné teszi, hogy aki fizetésből, vagy napszámból él, bármit is megtakarithasson öreg napjaira. A felső tizezret kivéve az ország többi lakosa máról a holnapra tengődő koldus, s talán széles e világon nincs még egy főváros, hol annyi teljesen vagyontalan ember élne, mint Budapesten.

Ezért a szomoru helyzetért bizonyos mértékben felelősség terheli fővárosunk hatóságát. A külsőségek hajszolásában megfeledkezett a társadalom anyagi vivmányainak konszolidálásáról. Épittetett körutakat, hatalmas palotákat, nagygyá fejlesztette területileg a fővárost, de nem gondoskodott arról, hogy a kik benne laknak, tisztességesen megélni tudjanak. Nem gondoskodott arról, hogy a polgárság védelemben részesüljön a minden oldalról fenyegető kizsákmányolás ellen.

Évek óta látjuk, hogy ahol a fogyasztók érdeke összeütközik a termelők és közvetitők érdekével, mindig a közönség huzza a rövidebbet. Budapest polgársága szabad préda bármely önző kartell részére, mert a tanács tehetetlen a tulkapásokkal szemben. A kis embereknek nincs védelmezője azokban a körökben, melyeknek módjában állana korlátokat emelni a kizsákmányolás ellen. Mert, hogy módjában áll, azt a külföldi városok példája igazolja.

Amikor Magdeburgban a pékek ugyanazt a stiklit próbálták meg, amelyet a mi sütőmestereink most produkálnak, az ottani magisztrátus nem utalta a kérdést különféle bizottságokban, hanem nyomban felállitotta a hatósági sütőkemenczéket és a lakosságot előállitási árban ellátta kenyérrel és egyéb süteményekkel. Miért nem lehetne hasonlóképen cselekedni Budapest tanácsának? Mi czáfolja őt abban, hogy amikor nyilvánvaló és erkölcstelen üzelem folyik, a közönség pártjára álljon és a fogyasztókat megvédelmezze?

Miért nem vesz példát a mi tanácsunk a Lueger vezetése alatt álló bécsi hatóságtól, melynek volt bátorsága és ereje ahoz, hogy kapitulácziora kényszeritve a közúti villamos társaságot a bécsi munkásnép javára? Az általunk lenézett, kigúnyolt és bizonyos tekintetben méltán gyülölt Lueger ki tudta eszközölni, hogy a munkások a kora reggeli órákban potom díj mellett használhassák a közúti kocsikat.

Miért nem követik amaz angol városok példáját, melyek a lakosságot hatósági kezelés alatt levő világitással, közúti közlekedéssel, sőt tejcsarnokkal is ellátják?

Ha a külföldön lehetséges pártját fogni a szegény sorsuaknak, miért volna ez lehetetlen a magyar fővárosban?

Sajnos, legujabban jelenségek mutatkoznak, melyek azt a gyanút érlelik meg, hogy a hatóságok nemcsak hogy a közönség érdekeit nem veszik védelembe, hanem pártjára állanak a kizsákmányolóknak. Az élelmiszer hamisitás óriási mérveket öltött Budapesten. Volna törvényünk ellene, de akik ezt kezelik, felháboritó kiméletet tanusitanak a vétkesekkel szemben. Budapesten bátran üzheti a tejes, a pék, a füszeres és a többi élárusitó az élelmiszerek hamisitását, mert potom 50 vagy 100 korona birsággal megszabadul a konzekvenciák alól. Amikor ezreket nyerhet a hamisitás révén, meg se kottyan ez a birság. A hatóság gondoskodik arról, hogy bűnös cselekménye ne kerüljön nyilvánosságra, s a közönség ne tudhassa meg, hogy ki a csaló és hamisitó.

Irtózatos uzsora folyik a kisemberek számára alapitott korona-szövetkezetekben, s bár a sajtó sürü egymásutánban közli a kiszipolyozott és tönkretett áldozatoknak feljajdulásait: a hatóságok füle süket marad. Preventiv intézkedéseket kellene tennie, de ehez lusta vagy érzéketlen.

A lelkiismeretlen hanyagság keservesen meg fogja boszulni magát. A lakosság elkeseredése nőttön nő a városi hatóság ellen, s a radikális szoczializmus karjaiba vetik magokat olyanok is, kik konzervativ polgári elvekben nőttek fel.

Ne feledkezzék meg a tanács arról, hogy az üres gyomrok korgása vészesebb, mint a leghevesebb politikai szenvedély üvöltése!

A főpolgármester utinaplójából.

Egyik szemfüles riporterünk azt az érdekes fölfedezést tette, hogy *Márkus* József főpolgármester, épp úgy mint *Küry* Klára és báró *Bánffy* Dezső, naplót vezet. Jeles munkatársunk nem elégedett meg a fölfedezéssel, hanem nyomban kézre is kerítette a főpolgármesteri naplót. Az alábbi sorokat abból másolta. Hogy hiven-e, arról csak Márkus József adhat felvilágositást.

Május 22.

Hát utazom Szent-Pétervárra! Igaza van Pascalnak, hogy az ember gondolkozó nádszál. Sőt néha nádszál gondolkodás nélkül. Ime, tegnap még eszem ágában sem volt elhagyni a fővárost, s ma már abban a meggyőződésben pakoltatom kufferbe a diszmagyar ruhámat, hogy e nélkül a szent-pétervári ünnepség hiányos volna. Sőt most már arról is meg vagyok győződve, hogy az én jelenlétem a Néva partján nagyjelentőségü külpolitikai aktus, amelynek nyoma marad a világhistóriában. Miért ne vallanám be magam előtt, hogy a világosság fáklyáját nem Ehrlich G. Gusztáv, nem Heltai Ferencz barátom, sőt még nem is San Marino főkonzulja (ki számomra a diszmagyart és a diplomácziai információkat liferálja), gyujtotta fel agyamban, hanem Széll Kálmán. Ma délelőtt imigy szólt hozzám:

— Azt hallom, hogy a főváros nem akarja képviseltetni magát Szent-Pétervár ünnepén.

— Mi mindig Bécs példáját követjük, — feleltem én — s miután Lueger elegendőnek találta egy köszönő és gratuláló levéllel elintézni a dolgot, mi is igy járunk el.

— Éppen ezért önöknek most el kell menni. Goluchowskyt én nem boszanthatom meg direkt, de tartozom neki revanch-sal s ezt a főváros által adhatom meg neki. Tavaly, amikor Ferencz Ferdinánd járt a czárnál, az én bécsi kollegám intrikálta ki, hogy magyar ember nem volt a kiséretében. Pétervároń pedig szivesen látnak bennünket, ha csak pénzt nem kérünk, mint Pázmándy és Rimler tették. Rákóczy kardja, melyet a czár a jubileumi évben nekünk ajándékozott, tokba dugva is suhintás volt Ausztria felé. Akik most a czár környezetében vannak, nem felejtették el, hogy a krimi hadjárat után II. Sándor czár a varsói Szobieszki szobor előtt megállva, igy kiáltott fel: „Imbécie — numero I.“ Nekünk tüntetni kell orosz rokonszenvünkkel. Hadd pukkadjon Goluchowsky. A kormány természetesen nem manifesztálhatja érzelmeit, a főváros ellenben azt teheti, ami neki tetszik. Remélem, megért engem.

Persze, hogy megértettem. Goluchowsky előttem sem rokonszenves. Már sokszor volt a fővárosban, s még egyszer sem kibiczkedett az én alsós pártiaimnál, noha Szemere Miklóstól tudom, hogy szenvedélyes kibicz. Az ilyen embert helyes dolog megboszantani.

— Még ma indulok, kegyelmes uram, siettem hazafias lelkesedéssel megnyugtatni Deák Ferencz szellemi örökösét.

És csakugyan indulok. Ugy rémlik nekem, mintha a közgyülésnek volna valami szava ahoz, hogy a főváros képviselve legyen e Szent-Péterváron vagy sem, de ezt majd Halmos barátom el fogja intézni a Vázsonyiakkal és Kasicsokkal, kik tudtommal nem hevülnek Oroszországért, mert nem szoktak orosz kaviárt enni és nem látták annak idején az Operaház szinpadán tánczolni Labunszkaja kisasszonyt, akinek a háttéri formáiról Brody Sándor „Fehér könyvek“-ben dithirambusokat zengett. Én azonban hevülök Oroszországért és különösen Szent-Pétervárért. Boldogult István bátyám elolvastatta velem Anyagint, s onnét tudom, hogy sehol nem

láthatni szebb lábacskákat, mint a pétervári Milion aszfaltján.

Nohát látni fogom. De az ut ménkő hosszu odáig. Azt csak nem kivánhatja Széll Kálmán, hogy 48 órán át patienceot játszam a sleeping carben meg az étkező kocsiban. Meg a decorum is azt követeli, hogy Budapest székes-főváros főpolgármestere kisérettel jelenjék meg. Utazás közben a tarokk kissé nehézkes. Az alsós határozottan czélszerübb a kupéban. Ergo két kisérő kell az utra. Kit vigyek magammal? Rényi főjegyző ritkán ad renonceot, ő lesz az egyik. De ki legyen a második? Most jut eszembe, ha tanulmányokat is akarunk eszközölni Péterváron — pedig az orfeum-rendszer sürgős tanulmányozást igényel — szükséges egy nyelvértő ember. Az oroszok francziások ugyan, de hátha nem mindenütt divik francziásan? Meg kell értetnünk magunkat. Hopp, meg van! Magyarevics Wladen doktor tud oroszul, ő legyen a második kisérő. Talán orvosi tudományának is vehetjük majd hasznát; tanulmányozásoknál soha nem tudhatja az ember, mi ragad reá . . .

Ez a kirándulás bele fog kerülni vagy 3000 koronába. Remélem, Kasicsék nem lármáznak majd miatta. Ennyit megér Budapestnek, hogy az orosz czár szemtől-szembe láthat engemet.

(Folytatása következik.)

A Duna-ünnepély számadásai.

Az afajta elszámolásoknak, hogy „jöttünk 100 frt, mentünk 100 frt, összesen tehát 500 frt," — nem vagyunk barátai. Ennélfogva nem helyeselhetjük azt sem, hogy a Dunai-ünnep rendezősége kurtán csak annyit jelent a nagyközönségnek: a bevétel 200.000 korona volt, a kiadás feleannyi, maradt tehát a jótékonyczélu intézetek javára 100.000 korona.

Kétségtelen, hogy 100.000 korona tekintélyes összeg, még ha több felé osztatik is. Hamarjában nem emlékszünk, hogy nyilvános ünnepség akkora tiszta jövedelmet hozott volna, s azok az egyesületek, melyek ebből részt kapnak, bizonyára hálás köszönetet fognak szavazni a rendező-bizottságnak. Ám emberemlékezet óta ekkora bevétel sem volt. Jogos és indokolt tehát a kérdés: hűen sáfárkodott-e a rendező-bizottság a publikum pénzével? Mielőtt bárki is segédek küldésére vagy sajtópanasz benyujtására gondolna, sietünk kijelenteni, hogy a rendező-bizottságot nem gyanusítjuk hűtlen pénzkezeléssel. Még azt sem mondjuk, hogy panamázás történt. A hűséges kezelés alatt egyszerűen azt értjük: kellő szigorúsággal eszközölték-e a kiadásokat vagy pedig túlságosan gavallérosak voltak a különféle vállalkozókkal és szállítókkal szemben?

A multakból sok példa áll előttünk, hogy a nyilvános ünnepségeknél és a jótékony egyesületeknél Csáky szalmájának tekintik a befolyó pénzeket, amelyekből mindenki, akinek valamelyes titulusa van, annyit emel el, amennyit a büntető törvénykönyv paragrafusain belül nyugták és számlák mellett elemelni lehet. Az 1882-iki Szent István-ünnep után is kiderült, hogy egyes rendezők megengedhetetlen haszonhoz juttattak nehány vállalkozót. A számadások persze kifogástalan rendben voltak, de báró *Atzél* Béla, az ünnep főrendezője, elég udvariatlan volt külön-külön vizsgálat alá venni minden egyes számlát. És amikor rájött, hogy egyes vállalkozóknak kétszer, sőt háromszor nagyobb összeget utalványoztak ki, mint amennyi megillette volna őket, az illető utalványozó urat rákényszerítette a különbözet megtérítésére. Ekkép utólag vagy 20.000 frttal több lett a tiszta jövedelem, mint amekkorát a számadások alapján a főpénztárnok kimutatott.

A közönség meg van győződve arról, hogy a dunai ünnepség főrendezője, *Szápáry* Pál gróf épp olyan kifogástalan és pénzdologban tréfát nem ismerő gentleman, mint volt Atzél Béla báró, de nem hiszi, hogy hasonló tapasztaltsággal is rendelkeznék. Ettől eltekintve is joga van a közönségnek megkövetelni, hogy a kiadások részletesen eléje terjesztessenek. A bizottság nem a saját, hanem a közönség pénzéből fizette a tribün felállitókat, a villamos gömbök szállitóit, a nyomtatványok liferánsait, a tüzijátékot stb. stb. Tudni akarjuk: ezek közül nem élt-e vissza valaki a bizottságnak efajta dolgokban való járatlanságával? Tudni akarjuk, kiknek a zsebébe folyt a jogosan megillető vagy illetéktelen haszon?

Százezer koronáról van szó. Ekkora összeget egy tételben elszámolni nem szabad. A nyilvános kimutatásnak meg kell jelennie, hogy elnémitsa azokat, kik a titkolódzásból gyanusító fegyvert kovácsolnak a rendezőség ellen.

Szerbiának vatta kell.

Kötelességünknek tartjuk a fővárosi és hazai kereskedőket figyelmeztetni, hogy arra a pályázatra, melyet a szerb hadügyminiszterium az imént hirdetett, ne reflektáljanak.

A szerb hadügyminiszterium beszerezni óhajt körülbelül 50.000 kg. vegyileg tisztitott vattát és 125.000 méter Hidrovil gazet. A szállitási határidő a pályázat elnyerésétől számitott 3 hó és a bánatpénz az ajánlati értéknek 15%-a.

Ilyen kvantum szállitásra érdemes volna a magyar iparnak pályázni, ha nem Szerbia hirdetné. De a multak tapasztalatai óvatosságra intenek. Valahányszor olyas bonyodalom van a Balkánon, mely a háborut és Szerbiának aktiv beavatkozását valószinüvé teszi, a szerb hadügyminiszterium siet biztositani a hadviseléshez szükséges anyagokat, igy ezek között a kórházi használatra szánt vattát és gazet. A külföldi gyárosok és kereskedők megjelennek a

pályázaton, de mire az árlejtés megtörténik, a háborus fellegek eloszlottak és a hadügyminiszternek nincs szüksége vattára. Hogy az átvételtől és a tetemes kiadásoktól megszabaduljon, annyi különféle kifogást támaszt, hogy a nyertes pályázó önként visszalép a szállitástól és inkább veszni hagyja addigi kiadásait. Történt már átvétel is, de abban se volt köszönet. Az árlejtésnél a miniszterium az utóajánlatok figyelembevételével annyira leszoritja az árakat, hogy a szállitónak abszolute semmi haszna nem marad.

Belgrádban ezuttal ismét számitanak arra, hogy felhasználhatják a czár által ajándékozott töltényeket és szükség lesz vattára. E föltevés eredménye a fentebb ismertetett pályázat. Mi azonban kétségtelennek tartjuk, hogy a balkáni zavarok mihamarabb véget érnek s a szerb katonaságnak nem lesz módjában se a szlivnicziai csorbát kiköszörülni, se az albánok fölött győzelmeket aratni. Tehát a vatta nem fog kelleni a hadügyminiszternek, s a naiv pályázók hiába költekeznek a szállitás elnyerése végett. De ha a szerbek át is vennék a szállitott anyagokat, az állam jelenlegi financialis viszonyai közt a szállitók el lehetnek készülve arra, hogy pénzükhöz csak nagy idők mulva fognak jutni. Mert a hadügyminiszterium ad utalványt, de az állampénztár azt mondja: tessék máskor jönni.

A beruházási kölcsön és a főváros.

Abból a törvényjavaslatból, melyet a pénzügyminiszter a mult héten terjesztett a parlament elé, örömmel látjuk, hogy a 262 milliós beruházási kölcsön egy része a főváros fejlődését van hivatva előmozditani s egyuttal segitségére lesz az évek óta pangó iparnak és munkahiánynak.

A földmüvelési miniszterium körülbelől *hét milliót* szánt rakodópartokra, téli kikötőre és a soroksári dunaág rendezésére. Ez az egyik nagy tétel. A másik, a palotaépitkezések, még nagyobb, majdnem kétszerese az előbbinek. Uj palotát akarnak emelni a belügyminiszteriumnak, a főkapitányságnak, a vallás és igazságügyi minisztériumoknak, azonkivül a szinművészeti akademiának. Mindezek költsége 12.222,000 koronában van előirányozva, összesen tehát közel husz millió jönne forgalomba Budapesten.

Erre a befektetésekre olyan szüksége van a fővárosnak, mint az aszú földnek a nyári esőre. És csak azt kivánhatjuk, amit az egyszerü paraszt: „adjál uram esőt, de mindjárt!“

A befektetések közül közgazdasági szempontból nagy jelentőséggel bir a téli kikötő megcsinálása és a soroksári dunaág rendezése. De e perczben tájékozatlanok vagyunk, hogy a kormány hogyan döntött: egyidejüleg létesiti-e a lágymányosi téli kikötőt, és a csepelszigeti kereskedelmi kikötőt avagy előbb az egyiket és később a másikat.

Tudtunkal a kereskedelmi miniszterium a Csepelszigeti kereskedelmi kikötő terveivel már rég elkészült.

E terv megvalósitása óriási horderővel bir a főváros IX. kerületére nézve, amennyiben elháritaná ama akadályokat, melyek a kerület fejlődésének utjában vannak. A csepelszigeti kereskedelmi kikötő bizonyára magával vinné a közraktárakat, az elevátort, a dunaparti vasutat sőt talán a vámházat is, igy a Ferenczváros a Duna felől is szabaddá tétetnék. Érthető tehát, hogy a fővárosnak mily nagy mértékben képezné érdekét a kereskedelmi kikötő megépitése.

A lágymányosi téli kikötővel kapcsolatban fölmerült a tanácsnál az az aggodalom, hogy vajjon a kereskedelmi minisztert nem fogják-e elhatározásában befolyásolni a lágymányosi tervezések. A földmivelési miniszter ugyanis mindkét medenczét ki akarta épiteni olyképen, hogy azokat ellátná dockokkal, emelődarukkal, vasutvonalakkal, szóval olyan fölszereléssel, amely ugyszólván kereskedelmi kikötővé minősitené az egyszerü télikikötőnek tervezett két medenczét. A kipéczézett terület oly nagy, hogy 6—7 száz hajó befogadására is képes lesz, mely körülmény, a legutóbbi évek hajóforgalmát véve alapul, valószinüvé teszi, hogy Budapest részére a lágymányosi kikötő is hosszu időre megteszi majd egy kereskedelmi kikötő szolgálatait.

A tanácsnak állást kellett volna foglalnia a lágymányosi kikötő ügyében, de függőben tartotta, mig a kormány véglegesen dönt.

A beruházási javaslatból arra következtethetünk, hogy a földmüvelési miniszterium megelégszik a lágymányosi egyik medencze kiépitésével s a kereskedelmi kikötő czéljaira a soroksári Dunaág fog felhasználtatni. Ez a megoldás helyes. A munkálatok nehány esztendeig sok ezer embernek fognak kenyeret juttatni, a palotaépitések pedig föllenditik az épitőipart és a vele kapcsolatos iparágakat.

A főváros melegen óhajtja, hogy véget érjen a képviselőházi obstrukczió és a kormány hozzálathasson a közhasznu beruházások eszközléséhez.

Az állatkert helyzete és jövője.

II.

Mult czikkelyünkben ismertettük azokat a terheket, a melyek az állatkertre nehezednek, nemkülönben azokat az eszközöket, a melyekkel a belső megerősödés utjait egyengetjük.

Időközben azonban oly támadások történtek, a melyek a nyugodt, tárgyias megismertetést erőszakkal és lármával rontanak az állatkertnek és igy bennünket is arra kényszeritenek, hogy az ismertetést a védekezés alakjában folytassuk.

Az Állat- és Növényhonositó-Társaság 1903. évi május hó 24-én tartott rendes évi közgyülésén ugyanis

az évdijas tagoknak pár hét előtt belépett töredéke jónak látta az immár 38 éve fennálló intézményt és annak vezetőségét a vádaknak egész özönével elárasztani, formális számonkérést rögtönözni és a társulati vagyont az eddigi kezelés ellenében megvédeni. Miután körülbelül két hónapja, hogy a székesfőváros polgármesterénél a társaság működésére vonatkozó följelentést adtak be, melynek vádjai teljesen azonosok a közgyülésen fölhozottakkal, semmi kétség sem foroghat fönn az iránt, hogy tervszerüen előkészitett és vezetett mozgalommal van dolgunk, a mely, hogy miféle eszközökkel dolgozik, alább fog kitünni.

Az Állat- és Növényhonositó-Társaság igazainak tudatában, a hatóság előtt történt megvádolására eddig nem tehetett egyebet, mint hogy várta a vizsgálatot és annak megtörténtéig nem is akart a nyilvánosságra appellálni. A hatósági vizsgálat azonban mindeddig nem történt meg, de igenis megtörtént az, hogy a fentjelzett mozgalomhoz oly férfiak is csatlakoznak, a kik, ha a valóságnak megfelelő információt szerezhettek volna, bizonyára nem az állatkert vezetőségével állanának szemben.

Hogy tehát addig is, a mig a hatósági vizsgálat az Állat- és Növényhonositó-Társaság ellen megmegujuló rágalmakat, gyanusitásokat és vádaskodásokat kellő értékükre fogja leszállitani, szükségesnek tartjuk a társaság mai helyzetének előzményeit és az avval kapcsolatos vagyonalakulást röviden megismertetni.

És most rátérünk az 1902. évi zárszámadások ellen fölhozottakra.

A társaság 1902. évi mérlegének Teher-oldalán „Tartaléktőke“ czimén szereplő 30,000 Ks tétel alkalmat adott arra a gyanusitásra, hogy ez az összeg, a mely még az 1896. évi üzleti jelentés szerint takarékpénztárban volt elhelyezve, elkallódott. Tekintsük tehát ezt a kérdést közelebbről. Az 1896. évi üzleti jelentés általánosságban megemliti, hogy a millénium évének páratlan eredményei lehetővé tették a tartaléknak 15,000 frttal való megalapitását, sőt ezenfelül 15,000 frt készpénznek többletként az 1897. évre való átvitelét. Az 1896. évi mérlegben a pénzkészlet azonban pontosan 30,795 frt 47 krral szerepelvén, világos, hogy ebből az összegből 15,000 frt a tartaléktőkéé, a mely, ha takarékpénztárba helyezve is, mégis csak folyópénzképpen vétetett számba. A következő 1897. év pénzforgalmi kimutatásának 1896. évi készpénzáthozata szintén 30,795 frt 47 kr, de végső maradványa már csak 3,040 frt 93 kr, vagyis az 1896. évről áthozott készletet — beleértve a 15,000 frtnyi tartaléktőkét is — már a következő év nagyarányu — az 1897. évi pénzforgalmi kimutatásban részletesen kimutatott — szükségletei következtében fölhasználták, helyesebben azt az épitkezés, állatvétel, a czirkuszvételár hátralékának 8,545 frt 10 krral való apasztása emésztette föl. Hogy pedig ez igy történt, annak oka egyszerüen abban rejlik, hogy az 1896. évi 239,193 frt 10 kr jövedelem az 1897. évben 77,060 frt 99 krra, ellenben a költség 217,455 frt 32 krról csak 80,563 frt 61 krra apadt, tehát az 1897. év eredménye 25,240 frt 40 krral volt kedvezőtlenebb, mint elődjéé, a mit vagy az áthozott készlettel, vagy adósságcsinálással lehetett volna csak ellensulyozni.

A tartaléktőke tehát a vagyonként szereplő beruházásokban rejtőzik, a minthogy nem speciális rendeltetésü tartaléktőkék is mindig beleolvadnak az aktivákba és azok elkülönitett kezelése nem szükséges. A tartaléktőke tehát éppen azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a társaság alapitói az 1896. évnek üzleti eredményére nem reflektáltak, azt nem vonták el az állatkerttől, hanem ujabb áldozatképpen, leginkább a székesfővárossal szemben elvállalt kötelezettségek teljesitésére forditották. Itt tehát senkin sem esett kár, legkevésbbé pedig azokon, a kik az egy hónap előtt 10 koronáért megszerzett tagsági jogot arra használják föl, hogy sárba rántsanak mindent, a mit mások 38 évi küzdelemmel teljes munkája, pénze és lemondása megalkotott.

Nagy zajjal került szinre az Óvadékok tétele. Azt kérdezték, hogy kik azok a szerencsétlen alkalmazottak, a kiknek óvadékát az állatkert elhasználta, mert a Vagyon-oldalon az óvadékoknak sincs ellentétele; mutassa ki az állatkert, hogy az illetők irásbeli beleegyezésöket adták ahhoz, hogy keserves filléreik az állatkert czéljaira fölhasználhatók. Szóval egész szabályszerü kaucziószédelgést imputáltak az állatkertnek Ilynemü kaucziók pedig az állatkertnél nincsenek is. A dolog akként áll, hogy az Óvadékokszámláján szereplő 2228 kor. 50 fill.-ből 2000 kor. az idei czirkuszvállalatnak még mult évben lefizetett bánatpénze, a mely az idei utolsó bérrészletbe tudódik be, ha pedig a vállalkozó szerződését meg nem tartaná, akkor meg éppen kártalanitásképpen illeti az állatkertet. Hogy ilyen összeget miért ne legyen szabad fölhasználni, azt a bánatpénzek természetével jobban ismerősök megitélésére bizzuk. Ugyanilyen természetü a keritési hirdetésvállalkozó 37 kor. 50 fill. biztositéka, a mely a bérleti utolsó negyedévi részlet födözésére szolgál. A még fenmaradó 191 kor. régebben történt kisebb vállalatok után befizetett, szintén az állatkertet illető összeget képezi, a mely tehát mint tartozás, leirásra fog kerülni.

Az uj tagok ellenzéke kifogásolta az adósságok magasságát is. Hát azt a társaság is jobb szeretné, ha nem volna adóssága. De hogy miért van, azt már a bevezetésben részletesen ki volt fejtve, sőt még az is, hogy hogy lehetséges a visszafizetés, a mivel a támadók adósak maradtak. Csak azt kell csodálnunk, hogy az állatkertnek ezek az óriási adósságai nem elriasztó, hanem inkább vonzó hatást gyakorolnak és az Állat- és Növényhonositó-Társaságot egy csomó uj taghoz segitették, a kik még két hónap előtt bizonyára aligha álmodtak arról, hogy a sors az eladósodott állatkert liberálására őket szemelte ki.

Kifogás tárgya volt a parkozási költségeknek a Mérleg Vagyon-oldalán való fölvétele. Erre a dologra már fentebb megfeleltünk, itt csak annyit emlitünk föl, hogy a szerződés értelmében jogában állana az állatkertnek az 1896. év óta emelt épületek épitési leirási kvótáját évi $^1/_{30}$-dal fölvenni, a mely esetben az 1902. év végén nem 325,296 kor. 88 fill.-re emelkedett volna a leirás, (mert az 540.000 kor. leirásból 214.703 kor. 12 fill. még a régi épületekre és keritésekre esik, a melyek nem képezik az ujabb szerződési idő alatt amortizáczió tárgyát) hanem csak 88.277 kor. 21 fill.-re, az ekként mutatkozó különbözet tehát busásan födözi a parkozási költség leirását is. A czél azonban az volt, hogy az épületeknek a lehetőséghez képest teljes leirását mielőbb elérjék, hogy azután a teljes évi fölöslegeket az állatkert nem szerződésszerü belső fejlesztésére fordithassák. A parkozás amortizáczió-jára tehát az épületek törlesztése után kerül a sor. E részben különben még 23 évi törlesztési idő áll rendelkezésre. Megjegyezzük még, hogy abból az állitásból, mintha a főváros a parkozásra 20.000 kor.-t adott volna, vagy hogy a főkertész 6000 kor.-ért elvállalta volna a munkát, egy szó sem igaz. Sőt ellenkezően az 1897. évi 119. sz. közgyülési határozat szerint az állatkertnek kellett 20.000 kor.-t a fővárosi központi pénztárnál a parkozás és egyéb beruházások biztositékául letenni, melyet azután a munkálatok előrehaladásához képest részletekben kapott vissza.

Az állatok értékével már szintén foglalkoztunk, azért erre itt kitérni nem szándékozunk, csak annyit jegyzünk meg, hogy az elhullott állatok leirása a Nyereség-Veszteség-számlából kivehető, az állatok beszerzését pedig minden évi jelentés részletesen kimutatja. E szerint az 1897—1902. évi időszakban 102,842 kor. 43 fill.-t forditottak állatvételre. Az az állitás tehát, hogy az állatok értékét a Mérleg ma is az 1896. évi magasságban tünteti föl, holott az azóta elmult hat év alatt tömérdek állat elpusztult, anélkül, hogy számbavehető uj vétel történt volna, a legmerészebb valótlanság.

A ketreczek és ketreczkeritések 10,400 kval szerepelnek a Mérlegben. Ezeket a támadók szakértője legfeljebb 1400 kra becsüli. Erre csak az a megjegyzésünk, hogy előforduló esetben majd annak juttassa az állatkert a szállitást, a ki az állatkert összes kovácsolt vasból készült ketreczeit és ketreczkeritéseit 1,400 k.-ért előállitani képes.

A Mérleg 30 k. 57 f. pénzmaradványát már a humoros oldalról fogta föl az ellenzék. Erre csak annyit, hogy az 1903. év végén a pénzkészlet már 300 k.-val magasabb lesz, ez t. i. körülbelül megfelel azok tagdijának, a kik ezzel a befektetéssel váltottak jogot arra, hogy az állatkert vezetőségét lelkiismeretlen, alaptalan gyanusitásokkal és ráfogásokkal meghurczolják, hitelét megrontsák, az állatkert vagyonát pedig azokkal szemben védjék meg, a kik ennek a vagyonnak alapjait — haszonra nem spekulálva — lerakták.

A vizsgálat megejtéséig ennyinek közlését tartotta az igazgatóság szükségesnek.

A társaskocsi vállalat rabszolgái.

A fővárosi villamos vasutak bérmozgalmai annyira lekötötték ugy a hatóságok, mint a közönség érdeklődését, hogy egyéb közlekedési vállalatok alkalmazottainak anyagi viszonyairól teljesen elterelődött a közfigyelem.

Ezuttal a fővárosi társaskocsi vállalat alkalmazottainak helyzetéről beszélünk, a kik teljesen ki vannak szolgáltatva munkaadójuk kapzsiságának. Szinte hihetetlennek látszik, hogy ma, a XX. században hatósági felügyelet alatt álló társaság ily embertelen módon szipolyozza ki azokat a szerencsétlen rabszolgákat, a kik egyéb munka hijján náluk kénytelenek foglalkozást vállalni.

De beszéljenek az adatok. A fővárosi társaskocsi vállalat alkalmazottait 1 frt 20 kr napibérrel dijazza, a mely fizetés évek mulva 1 frt 40 krig emelkedhet. Ezért a kis fizetésért köteles ugy a kocsivezető, mint a kocsis, hajnali $^1/_2$5-kor a külterken fekvő telepen megjelenni és szakadatlanul szolgálni, legjobb esetben esti $^3/_4$10-ig, a mikor az első kocsi az Aréna-uti végállomásról az 1 órányire fekvő telepre indul. 11-kor a kocsis kifog, beállitja a lovakat, a kocsivezető leszámol a befolyt jövedelemmel. Fél 12-re jár, mikor elindulhatnak hazafelé, s bizony beletelik 1 óra éjfélután, míg nyugovóra térhetnek. Ezek azok a szerencsések, a kik legkorábban végzik munkájukat. A 11-kor és 12-kor végző alkalmazottak megfelelően később kerülnek haza. Napközben se reggelire, se ebédre nincs megállapodásuk, idejük. A végállomásokon 6—7 perczet időznek, ezalatt átfogják a lovakat, leszámolnak, s még annyi időt is kell találniok, hogy egyenek valamit. Kénytelenek 2—3 részletben elkölteni szerény ebédjüket. Van tehát ilyenformán olyan alkalmazottja is az igazgatóságnak, ki négy év óta képtelen volt tisztességesen ebédelni. Ilyen szolgálat ellenében az igazgaság meglepően nagylelkü. Minden hetedik napon szabad napot engedélyez alkalmazottainak. *Természetesen szabad napon fizetés nem jár.*

A mily lelketlenül bánnak el alkalmazottaikkal, ép oly könnyedén bocsátják is el őket. Ha a kocsis elejti lovát, vagy ha egyéb, a kocsistól nem függő okból a legcsekélyebb baja támad a lónak, vagy ha a kocsivezető másfelé lévén elfoglalva, nem veszi észre a felszállni készülő utast; ha hibásan ad menetjegyet: e „bűnök“ bármelyike elégséges arra, hogy — amennyiben még nincs egy szolgálati éve az illetőnek, — a vállalat *azonmód elbocsássa* a hibás közeget; ha pedig szolgálati ideje az egy évet meghaladta, 7 napi felmondással adjon tul rajta.

Emellett a vállalat büszkén elmondhatja, hogy oly módját találta ki a büntetésnek, melyre egész bátran szabadalmat kérhet. Ha ugyanis valami csekély hibát követ el valamely alkalmazott, például a fáradságtól kimerülten nem ébred föl kellő időben s egy pár perczet késik, a vállalat néhány napra

letiltja a kocsiról, s igy arra az időre beszünteti fizetését. Mindebből látható, hogy az alkalmazottnak a vállalattal szemben fenálló szerződéses viszonya jogokat csak a vállalatnak ad, az alkalmazottakra csak kötelezettségeket ró.

A lovak itatásához szükséges költségek czimén egy-egy kocsistól naponként 6—6 fillért von le a vállalat. Ez a legjellemzőbb adat arra a lelketlen kapzsi szellemre, mely a vállalat vezetőségénél uralkodik.

Legszomorubb a dologban az, hogy ezek a modern rabszolgák még csak panaszkodni sem mernek, mert jogos kivánságaik teljesitése helyett elcsapatással végződnék mozgalmuk. Ha csak a hatóság nem lép fel a társaság ellen kellő erélylyel, egész nyugodtan üzheti tovább lelketlen uzsoraüzletét. Reméljük, hogy az illetékes hatóság mihamarabb orvosolni fogja ezt a botrányos állapotot s nem lesz szükség arra, hogy az *állatvédő egyesület* lépjen akcióba a társaskocsi vállalat *embereinek* érdekében.

A „Hitelértesités“ a kereskedelmi tudakozódás szervezete és jogrendje.

Irta: **Dr. Hajdu Miklós.**
Singer és Wolfner kiadványa.
Ára 2 korona.

Tisztelt barátom a szerző arra kért, hogy pártatlan kritikát irjak tanulmányáról, mely szerinte uttörő munka. Engedje meg az én szerző barátom, hogy kérésének betüszerint feleljek meg.

*

Hogy a hitel képletében szervezett gazdaságtársadalomnak eme hitel alapvető elemeit gondos megfigyelésben kell részesitenie, hogy ezen alapkérdések beható ismerete, azoknak egészséges fejlődése, szilárd basisra helyezése egyedüli garantiái a biztos kialakulásnak és a létképes haladásnak: olyan igazságok, melyeket leszürt az elmélet, beigazolt a tapasztalat; ezekhez alkalmazkodik a gazdaságpolitika, a napi élet ezer apró jelenségének szabályozásával — mint a czélszerüség konkretisálódása — hogy létesitse a különböző erőhatások, a változó és ellentétes jelenségek, manifestatiók és effectusok között az összhangot, a zavarból a rendet.

E munka is taglalva a hitelértesites fontos és aktuális kérdését, gazdaságpolitikai tanulmány par excellence, czélja feltalálni azokat az eszközöket és módokat, melyek a hitel alapjelenségeinek biztos basist kölcsönöznek, megjelölvén az utat a hitelinformatióknak, mint a hitelpotentia realisalódásának megbizhatóvá tételére.

A hitelértesités szervezése — pláne ugy, amint az ebben a könyvben sok lelkiismeretességgel, nagy tudással és gondossággal ki van fejtve, szép és tetszetős dolog benyomását kelti. Magában hordja a gazdasági rendezettség képét, beilleszkedik a munkamegosztás természetes organizmusába; és mig egyfelől a kereskedői szolidság elismerését, a tisztességes munkát megillető tisztelet kivivását, a nehéz verejtékkel szerzett keresménynek biztositását és nyugodt élvezését tűzi maga elé czélul, másfelől könyörtelenül üldözi a szédelgést, a rosszhiszemüséget, a könnyelmüséget és azokat a szomoru jelenségeket, melyek csirái teljes kifejlődésüket a csődbiróság vagy a büntető törvényszék előtt találják.

Ez az érem egyik oldala. Korántsem higyjük, hogy ezek az előnyök, melyeket épen a hitelértesités szervezésének javára emlitettünk, annak kizárólagos szabadalmát képezik. Mindezt kifejezi a kereskedelmi törvény három szóval: a rendes kereskedő gondossága. Ennek a rendes kereskedői gondosságnak áll csak szolgálatában a hitelértesités, mint egyik — tagadhatatlanul fontos — expediens, de csak expediens, nem pedig önczél, még saját korlátoltabb körén belől sem. Ez a rendes kereskedői gondosság képezi az egyik alapvető elemet a forgalomnak, a kereskedelem alanyi biztositékát, a kereskedőnek mint olyannak conditio sine qua nonját, existentiájának alaplehetőségét, aminthogy tárgyi eleme a forgalomnak a kereskedő részéről az ő jóhiszemüsége és szolidsága. Ezeknek van döntő befolyása a kereskedelmi állapotok egészségére, vagy egészségtelen voltára, fejlődési képességére és hanyatlási vagy felbomlási processusára.

Mert hiszen, igazán képes a hitelértesités a forgalmat szabályozni? Beleláthat-e minden egyes kereskedőnek, ha nem is belső világába, de legalább üzleti életébe, ügyletei szövevényességébe, könyveibe? Figyelemmel kisérheti-e az apró conjuncturák tömkelegének folytonos osztódását? És mindezt nem egy emberre, de ezrekre, nem egy városra vagy szükebb lokális körre, de az egész világra? Csak tárgyi kriteriumokat vesz tekintetbe? Még a legszakképzettebb, leglelkiismeretesebb ember sem képes azokból tiszta képet alkotni, mert hiszen az ok rejtve marad, ok nélkül pedig biztos tudás nem képzelhető. Alanyi momentumokból is itél? Ki képes belátni a szándékok, indulatok, tervek, remények complexitásába? A biró tanácstalanul áll egy-egy büntett előtt: a hiteltudósitó biztosan fog-e itélni ezerek complicált gazdasági életjelenségei felett?

És itt áll elő a legfontosabb ellenvetés. Mert minden jóhiszemüség, minden objectivitás, minden discretio mellett, hogy eme hitelértesités ne csak a bárki által is könnyen konstatálható tények puszta reprodukálására szoritkozzék, a minek jelentősége sokkal alárendeltebb, hanem bárkinek hitelképességéről megközelitő képet adjon — mert hiszen tiszta képet soha sem adhat — annak egy olyan detektiv jellegü szervezetté kellene kialakulnia, mely nem hagyhat figyelmen kivül semmiféle benső családi, személyes vagy jellembeli kérdést.

Rosszabb lesz mint a kabinet noir, kérlelhetlen zsarnokság, mely egy gazdasági élet mozzanatát gyanakodva őrzi. Igaz, hogy e munka, nagy dicséretére legyen mondva, felemeli tiltakozó szavát eme ferdeségek ellen, szerző becsületes tiszta idealismusával megbélyegzi a *paraszitákat*, kik ezen intézményt ilyen tisztességtelen irányba hajtva, azt természetszerüleg discreditálták. De bár az ő szándéka nemes, el lehet-e fogadnunk, hogy eme hitelértesités figyelmen hagyja majd a magányviszonyokat és csak a kereskedelmeket figyeli? Hiszen minden kereskedelmi tényked és magán viseli az egyéni érdek bélyegét, mely rugóját és létalapját képezi. Jogi személyeknél még inkább lenne lehetséges, de mi lesz a kereskedővel, a magánemberrel, a hol a hitelértesités fontossága fokozottabb és többszörös? A bukások, a fizetésképtelenségek vagy tárgyi konjunkturákban lelik magyarázatukat, vagy alanyi momentumokban. A tárgyakat a hitelértesités sem látja előre, meg sem akadályozhatja az alanyiak — hibás speculátió, egyéni élet, vonzalmak és szenvedélyek, hiuság, gyülölet, remény — valóban legszemélyesebb dolgok, melyeknek kikutatása, amennyiben lehetséges, is társadalmilag erkölcstelen.

Informatiókat ad a hitelértesitő egylet vagy iroda. Helyes; de — mint a könyv is ezt külön fejezetben hangsulyozza — ez informatiók eltérők, ellentétesek: a hitelértesitő közeg feladata lesz azokat kihámozni, megitélni és igy végül saját véleményét kijegeczesiteni, Feltéve az egylet vagy iroda teljes jóhiszeműségét és szakképzettségét: emberileg feltehető e, hogy valaki legjobb akarattal is eltudja dönteni azokat a finom kérdéseket, melyek az egyszer kedvező, másszor kedvezőtlen vélemények alapokaiban természetszerüleg fölmerülnek, meghatározni jelentőségét az egyik esetlegességet a másik körülménynek; végül megitélni az önértesités szavahihetőségét, a beszerzett tudósitások inditó okait?

És végül a materialis oldalt tekintve, az egyedül helyes és czéltudatos internationalis szervezet hol fog találni annyi sok föltétlenül jellemes, föltétlenül ügyes, föltétlenül szakképzett embert. És ki fogja azokat kellő módon fizetni — pedig erre szerző igen helyesen nagyon nagy sulyt fektet — a mikor pedig az informatiók dija oly magas kell hogy legyen, a milyennél a most számitásba vett koczkázati dij — melyet pedig a hitelértesités, a mely *del credere* ugy sem áll és nem is állhat, mint szerző is elismeri, sem tehet fölöslegessé — sem lesz magasabb.

Miután a tárgyikriteriumok előre nem ismerhetők és meg nem gátolhatók, az alanyiak fel nem kutathatók, a hitelértesitésnek fontos szerepet nem tulajdonithatok. Jelentősége inkább az objectiv momentumok feljegyzésére szoritkozik; ezen feladata igen fontos ugyan — ezt szerző a hitelértesités archivumának nevezi — de ezt bármely hitelbiztositó intézet ugyis számon tartja és az ilyen költséges szervezetet nem is igényel, de el sem is bir. Mihelyt e korlátokon tullép és szerveződik a hitelbiztositás, molestáló, erkölcstelen és bizonytalan lesz. Részemről a hitelbiztositás önállósulásában és fejlődésében, a gazdasági és hitelviszonyok megszilárdulásának biztositékát és reményét találom, melyhez kellő tartalmat a „rendes kereskedő gondossága", a kereskedelmi élet eme igazi talpköve fog szolgáltatni. Ezt az irányt követik kereskedőink is, mert az általuk a hitelezéseknél számitott magas kamat határozottan koczkázati — tehát *biztositási* — dij jellegét viseli és magasságának *gazdasági* oka épen rossz és megbizhatatlan hitelviszonyainkban keresendő.

De ha nem értek is egyet szerző felfogásával a keresett modus tekintetében — és minden vélemény szabad és jogosult — nem mulaszthatom el, hogy neki alapos tudásáért, körültekintő elemzéseiért, a szakirodalom és a gyakorlati élet terén való jártasságáért, különösen pedig szép és fölemelően ideális felfogásáért őszinte dicséretemet ne nyilvánitsam és könyvét minden e tárgy iránt érdeklődő szakember és laicus figyelmébe őszintén ne ajánljam.

Dr. Bartha Sándor.

A tőzsde kompromittálói.

Mult heti számunkban kifejtettük azokat a káros következményeket, melyeket a tőzsde parazitái, közgazdasági életünkben előidéznek, egyuttal kilátásba helyeztük, hogy ezeknek a különös foglalkozásu czégeknek a neveit a tőzsde ügykörében működőknek miheztartás végett tudomására adjuk. Nem akarunk azonban fél munkát végezni, azért jelenleg nem irjuk ki mindaddig az illetők nevét, a mig módunkban lesz ezen czégek belső életéről és fondorlatos tényked éséről teljes informatiot beszereznünk, a miben bennünket ez idő szerint a közbeeső ünnepek akadályoztak meg. Ezt magunk részéről annál is inkább sajnáljuk, mert alkalmunk lett volna „von Vater und sein Kind" a közelmultban megnyilt czégről egyet mást, a tőzsdeközönséget különösen érdeklő tőzsdei ügymenetekkel megismertetni.

Hirek a városházáról.

A Rózsadomb érdekében. A II. kerületi Rózsadomb fejlődése érdekében elhatározta a tanács az Áldás-utcza végleges rendezését. Lefektetik a vizcső és a gázvezetéket s elkészitik a csatornázást is. A tervek s a költségvetés szerint az összes munkálatok 17000 koronába kerülnek. A főváros pénzügyi bizottsága legutóbb kimutatta már a szükséges költségfödözetet is. A munkálatok még az idén végrehajthatók lesznek.

Az irgalmasok kórházának környéke. Még a megboldogult Füzy Szaniszló irgalmasrendü tartományi főnök fölkérte a fővárost, hogy az irgalmasok uj rendházának s kórházának környékét rendeztesse. Az ó-budai rakpartnak a Margithid s az

Üstökös-utcza közötti részére sima utburkolatot kiván, mert a betegek szállitása rendkivül nehéz a mostani rendetlen talajon. Továbbá vizvezetéki csövek lefektetését kérte a kórház tüzbiztonsága czéljából. A tanács e rendezést el is határozta s a terveket jóváhagyta már a fővárosi közmunkák tanácsa is. Miután a pénzügyi-bizottság kijelölte már a fedezetet, a rendezést még a nyáron keresztülvitetik.

Uj iskolaépület. A tanács közoktatási ügyosztályának felhivására a mérnöki hivatal két telket jelölt meg, amelyeken a VIII. kerület részére uj népiskola volna épithető. Az egyik magántulajdon, a másik pedig a főváros tulajdona, mely a Barossutczában fekszik. A tanács most fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy ez utóbbi telek figyelembevételével készitse reá az iskola terveit.

Vizmizériák a X. kerületben. A X. kerületi mártonhegyi Dülőn a főváros uj kutat csináltatott az ottani polgárság részére, a régit pedig elzáratta. Az ottani polgárság most beadványt intézett a tanácshoz s arra kérte, hogy a régi kutat is hagyja meg. Egy kut ugyanis nem elégséges a nagy mértékben fejlődő s népesedő vidék részére, s ez okból kérelmezték éppen a mártonhegyi Dülések annak idejében a második kut elkészitését. Már pedig ha a főváros a régi kutat elzáratja, ugy éppen semmit sem segit a vizben ugy is szükölködő lakosságon.

Az alsó-rákosi mocsarak lecsapolása. Rákospalota határában hatalmas földterülete hever parlagon a fővárosnak, mert azt állandóan ingovány boritja. Két évvel ezelőtt elhatározta a főváros, hogy a területet lecsapoltatja s igy akár épitkezési, akár agrikulturális czélokra alkalmatossá teszi. Az érdekelt magánbirtokosokkal s Rákospalota községgel a költségek hozzájárulási arányát illetőleg hosszas tárgyalások után sikerült is megállapodásra jutni s igy a nagy haszonnal kecsegtető lecsapolási tervezések már e tavaszszal a megvalósulás stádiumába jutottak. Ámde a dolognak váratlan akadálya keletkezett. Április elején ugyanis árlejtést hirdetett a tanács a lecsapolási munkálatokra, de egyetlen egy ajánlat sem érkezett. Ez okból a tanács kénytelen volt ujabb liczitácziót hirdetni, amely ma délelőtt tartatott meg s ez alkalommal elfogadható eredményre vezetett. A lecsapolás tehát legközelebb megkezdődik, s az őszszel feltörhető lesz a megmentett szűz talaj.

A fővárosi vizműépitkezések megvizsgálása. Három ponton folynak ez időszerint a főváros nagyszabású vizműépitkezései és pedig: Káposztásmegyeren, a Gellérthegyen s Kőbányán. A vizműépitési végrehajtó-bizottság, melynek Vosits Károly tanácsnok az elnöke, sorra vizsgálja most a munkálatokat s eljárása eredményéről a tanácsnak beszámol. Legutóbb Káposztásmegyeren járt a bizottság s teljes megelégedéssel konstatálta, hogy az ujabb munkálatok is példás rendben s kifogástalanul hajtatnak végre. A napokban a Kőbányai uj vizműveket kereste fel a komissió. A hatalmas vizművek legnagyobb része készen van már s ez időszerint vasbetonrendszer szerint épülő viztorony van munka alatt. A jövő hét elején a Gellérthegyi vizmedencze megtekintése kerül sorra. Az összes most folyó vizműépitkezések e nyár folyamán okvetlenül befejeztetnek s a művek majd átadatnak rendeltetésüknek.

Az Andrássy-szobor. Andrássy Gyula lovasszobrának elhelyezése, illetve a szobor környékének rendezése tárgyában a fővárosi közmunkák tanácsa tervezetet dolgozott ki, amelyet azonban a főváros középitési bizottsága nem fogadott el. E helyett a mérnöki hivatal uj tervezetet csinált, amely a rendezést a Rudolf-rakpart meghagyásával s az Akadémia-utczának a park mentén való tölcsérszerü kiképzését czélozza. Ezt a tervet tette magáévá a középitési bizottság is. A fővárosi közmunkák tanácsa ez ügyben most átiratot intézett a fővároshoz, s

A Haller-utczai összekötő vasut. A soroksári-uti s az orczi-uti villamos vasut összeköttetése czéljából a gróf Haller-utczán át uj vasuti vonal terveztetik. A kereskedelmi miniszter ma értesitette a fővárost, hogy az uj vonal engedélyezési tárgyalására május 27-ét tüzte ki. A tárgyalások a kereskedelmi államtitkár elnöklete mellett délelőtt 11 órakor tartatnak meg a minisztériumban.

A közúti vasutak nyári menetrendje. A közuti vasutak nyári menetrendjét a tanács jóváhagyás végett fölterjesztette volt a kereskedelmi miniszterhez, aki azt most jelen módositásokkal küldte vissza a fővárosnak. A nyugati pályaudvari s közvágóhidi viszonylatban egészen uj menetrendet állapitott meg, kimondván, hogy reggel 5—8-ig hat perczenkint, 8—10-ig tiz perczenkint, 10-től zárlatig pedig tizenöt perczenkint inditandók a kocsik. Kivánja továbbá a miniszter, hogy Ujpest-Erzsébet-királyné-uti viszonylatban a kocsik reggel 5—7-ig és este 6—8-ig öt perczenként, a nyugati pályaudvar s Ó-Buda között egész nap tiz perczenkint, Városliget, Csömöri-ut és Üllői-ut kaszárnya között pedig vasárnaponkint délután 2-től este 9-ig öt perczenkint indittassanak a kocsik. Egyebekben jóváhagyja a tanács által megállapitott menetrendet.

A Lágymányos-utcza csatornája. A tanács tudvalevőleg elhatározta, a kelenföldi Lágymányos-utcza levezető csatornájának kiépitését. A tervekhez hozzájárult a főváros középitési bizottsága és a közmunkák tanácsa is. A kelenföldi kaszinó most arra kéri a fővárost, hogy a csatorna épitési munkálatoknál mellőzze az árlejtést, mert igy nagyon sokáig tart a dolog. A Lágymányos-utcza már tele van emeletes házakkal s igy a csatorna nagyon sürgős. Azt kivánná tehát a kaszinó, hogy ez a munkálat is a Lenke-uti csatorna épitőire bizassék.

tudatja, hogy most is csak a maga tervét tartja a legjobbnak s ahhoz ragaszkodik. Csak ebben a tervben valósult meg ugyanis az a kivánság, hogy a Rudolf-rakpart a Géza-utcza és az országház között fennhagyassék s a rendezés keretébe bevonassék. Ily módon kerülhető csak ki az Akadémia-utcza tőlcsérszerü kiképzése s elérhető volna, hogy a szobormű a Báthory-utcza felől is jól szemlélhető legyen. Legfőképpen pedig az a törekvés jut a tervben érvényesülésre, hogy az országház monumentális épülete az Andrássy szobor s a park művészeti egysége, összetartozósága teljesen kidomborodjék. A közmunka tanács megjegyzi, hogy tervét, mielőtt a fővárosnak átküldte volna, bemutatta az országház épitőbizottságának is, amely azt helyesnek találta. A tanács tárgyalás czéljából a középitési bizottságnak adta ki a közmunkák tanácsának ez ujabb átiratát.

A gázvilágitás kiterjesztése. A III. kerületi Vörösvári-utczában gázvilágitás bevezetését rendelte el a tanács, amit elsősorban az ott épült iskola tett szükségessé. A terveket bemutatta a mérnöki hivatal melyek szerint összesen 50 darab gázlámpás lesz felállitandó. A világitás évenkint 1165 koronába kerül. A légszesztársulat már utasitást kapott a légszeszcsővezeték levezetésére, amely 800 méter hosszuságban a Flóriánt-ótól kezdődőleg vonul majd el a Vörösvári-utczában.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak nyári menetrendje

Érvényes 1903. évi május hó 1-től.

A vonatok **indulása** Budapestről. A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
316[1]	6	15	sz. v.	Hatvan
28	6	20	„	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Stanislau
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
24[1]	8	20	„	Bicske
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy.v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

9/44	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
5/41	12	10	sz. v.	Nagykáta
18	12	25	„	Bicske
3/10	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
3/10	1	30	„	Gödöllő
52/4 0	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
6,23	2	15	„	Arad, Bukarest[3]
04	2	15	„	Bécs, Páris, London
5,0	2	20	sz. v.	Szolnok
10	2	25	„	Bicske
424	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
9004	2	40	„	Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
324[1]	2	45	„	Gödöllő
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékénes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szaboles, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pecs, Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
1506[2]	10	40	gy. v.	Kassa, Csorba
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[2] Jun. 15-től bez. szept. 15-ig közlek.
[3] Május havában csak Brassóig közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost expr.v.	Bécs, Páris, Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
122	6	00	„	Érsekujvár
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
134[1]	8	55	„	Nagy-Maros
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest
136[2]	11	35	„	Nagy-Maros

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[3]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	„	Párkány-Nána, Léva
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Buk., Báziás
120	2	55	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
170[2]	3	20	„	Palota-Ujpest
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
138[2]	5	30	sz. v.	Vácz
164	6	00	„	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[4]	7	50	„	Vácz, Nagymaros[4])
140[2]	8	00	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
172[2]	10	40	„	Palota-Ujpest
902[5]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[6]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 27-ig közlekedik.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17. bezár. szept. 13-ig közlekedik.
[3] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[4] Máj. havában csak Váczig közl.
[5] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[6] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
1505[1]	6	55	gy. v.	Csorba, Kassa
907	7	05	sz. v.	Belgrád, Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
1[5]	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bród
601[3]	1	10	„	Bukarest[3] Arad
1901	1	30	„	Gyékénes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
19	4	25	„	Bicske
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
323[2]	7	50	„	Gödöllő
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
21	8	40	„	Bicske, Kiskőrös
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa M.-Sziget
23[2]	10	30	sz. v.	Bicske
513[2]	10	30	„	Nagykáta
315[2]	10	40	„	Hatvan

[1] Jun. 15-től bez. szep. 15-ig közlek.
[2] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bezárólag szept. 13-ig közlekedik.
[3] Május havában csak Brassótól közl.
[4] Csak hétköznapokon közlekedik.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
143	4	40	sz. v.	Palota-Ujpest
145	5	35	„	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz.	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Vercio. Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131[2]	8	10	sz. v.	Nagy Maros
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
123	8	45	„	Párkány-Nána
1[4]	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
133[3]	1	15	„	Nagy-Maros
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
169[3]	4	05	„	Palota-Ujpest
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4105	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
135[4]	5	45	„	Nagy-Maros
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
137[3]	8	30	„	Vácz
125	8	45	„	Párkány-Nána
107	9	05	gy. v.	Bécs
4106	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[5]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129	10	30	„	Nagy-Maros
139[3]	10	45	„	Vácz
101	11	00	k. e. v.	London, Ostd, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse
901[6]	11	20	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
121	11	30	sz. v.	Érsekujvár
171[3]	11	40	„	Palota-Ujpest

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Junius 1-től közlekedik.
[3] Ünnep- és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 13-ig közlekedik.
[4] Ünnep és vasárnapokon május 17-től bez. szept. 27-ig közlekedik.
[5] Ünnep és vasárnapokon május 17-től közlekedik.
[6] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[1]	6	00	sz. v.	Péczel	—	—	—

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[1]	6	00	sz. v.	Péczel	—	—	—

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitéréről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					4010[3]	1	55	„	Pilis-Csaba
					4004	2	29	„	Esztergom
					4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	„	Esztergom	4005	9	22	„	Esztergom
					4009[5]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. junius 9. 23. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A nyomorgók.

A közélelmezési bizottság kimondotta, hogy a kenyéruzsorával szemben nincs szükség hatósági intézkedésre. Ez a határozat méltó megbotránkozást kelt mindenfelé, s megerősíti ama véleményünket, melynek legutóbbi számunk vezető-czikkében adunk kifejezést, hogy t. i. a főváros hatóságai abszolute nem védelmezik meg a közönséget a különféle természetü kizsákmányolások ellen. A közélelmezési bizottság kezet foghat a közlekedésivel. Amikor az utóbbi állást foglalt a villamos közuti vasutak állóhelyeinek fentartása mellett, — szemben a miniszter rendeletével és a közönség óhajával, — lényegileg ugyanazt tette, amit a közélelmezési bizottság. Fegyvert szolgáltatott a kizsákmányolók kezébe a publikum ellen.

Hirtelenében nem tudjuk eldönteni: kómikum vagy felháboritó-e a közélelmezési bizottság ama kijelentése, hogy a budapesti sütőiparosok mostoha helyzetben tengődnek. Még csak az hiányzott ama nevezetes bizottsági tárgyaláson, hogy gyüjtést inditványozzanak a „nyomorban sinylődő“ pékmesterek számára. Talán még azt is megfogjuk érni. Hiszen bolondok volnának a mészáros, hentes és pék urak, ha teljes mértékben ki nem aknáznák a fővárosi hatóság atyáskodó hajlamait és a közönség pipogyaságát.

Nekünk azonban, kik a különböző társadalmi osztályok életviszonyait figyelemmel kisérjük, a fővárosi iparosmesterek viselkedése botrányosnak és bosszantónak tünik fel. Ezek az urak tul arrogánsak. A sorstól többet kivánnak, mint ami őket akár értelmi képességüknél, akár kvalifikációjuknál, akár munkájuk szerint megilletné. Ezeknek a mestereknek kilencztized része nem végzett többet négy polgári iskolánál és üzletébe nem fektette egy ötödét sem annak az összegnek, melybe egy diplomás ember középiskolai és egyetemi kiképeztetése kerül. Tehát se szellemi, se anyagi tőke nem áll a hátuk mögött. Ennek daczára mit tapasztalunk? Látjuk, hogy a hentesek, mészárosok és pékek ugy élnek, mint egy püspök. A mi jó, finom és drága falat van, az mind az ő asztalukra kerül. Feleségüket tele aggatják nehéz ékszerekkel, vasárnapokon fiakkerezznek, nyáron eljárnak Karlsbadba és Marienbadba, hogy a felgyülemlett kövérségből pár kilót lefogyaszthassanak. Aztán vásárolnak nyári lakot a Zugligetben vagy a rákos környékén és épittetnek emeletes házakat a főváros belső részein. Hosszú névsorát sorolhatnók fel ama iparosmestereknek, kik részint villa-, részint háztulajdonosok. De akinek közülük nem sikerül öt vagy tiz év alatt szintén ingatlan tulajdonossá válni, az keservesen panaszkodik, hogy ipara pangásnak indult és helyzete tarthatatlanul nyomasztó.

Ezzel szemben látjuk, hogy a szellemi munkások, kik tizenhat-tizennyolcz éven át szakadatlanul tanultak és akiknek kiképeztetése átlag 20.000 koronába került, a legszükösebb viszonyok közt élik le életüket. Birák, jogvégzett állami és városi tisztviselők, ügyvédek, orvosok, irók és mindenfajtáju hiva-

talnokok tulnyomó többsége — legalább nyolczvan perczentje a szellemi üzőknek — boldognak érzi magát, ha keresete mellett koplalnia nem kell. Arról, hogy *jövedelméből* valamit félre is tehessen, hogy házakat vásárolhasson és tőkét gyüjthessen, még álmodnia sem lehet. Pedig fizikailag is dolgozik annyit, mint az a pék vagy mészárosmester, aki üres fejjel és nehány száz forinttal nyitván üzletet, bőségben éli napjait és vagyont gyüjt családjának.

Hol van itt az igazság?

Ha a társadalmi életben a méltányosság érvényesülhetne, akkor azoknak az iparosmestereknek nem volna szabad nagyobb jövedelemhez jutni, mint a diplomás szellemi munkások átlagának. Sőt illenék, hogy kevesebbel beérjék. De vajjon hány fővárosi iparosmester nyugodnék meg abban, amit a szellemi munkások 80 százaléka örömmel akczeptálna, hogy évi jövedelme 4000 koronában állapittassék meg? Hiszen ennél sokkal többet költenek most háztartásra meg szórakozásokra és még mindig marad anynyijok, — ha csak el nem kártyázzák vagy el nem lumpolják, — hogy telket és házat szerezhetnek.

Mi tudjuk ezt és mélyen megbotránkozunk kapzsiságukon és arroganczijukon. De még inkább felháborodunk, amidőn látjuk, hogy akadnak a főváros tisztviselői és a törvényhatósági bizottság tagjai közt olyanok, kik megnöveszteni iparkodnak az iparosmesterek szarvait, ahelyett hogy odakiáltanak nekik: „Hátrább az agarakkal!“

Budapest és a külföld.

Nehány városatyának nem tetszik, hogy a főváros küldöttségileg képviseltette magát Szentpétervár jubiláris ünnepén. Hir szerint kellemetlenkedni akarnak emiatt a főpolgármesternek, szemére hányván először azt, hogy közgyülési felhatalmazás nélkül indult el, másodszor pedig a fővárosnak a szentpétervári fogadtatásoknál történt állitólagos háttérbehelyezését.

Fölöttébb röstelnők, ha ezeknek a felszólalni készülő uraknak a közgyülésig meg nem jönne a jobbik eszük, s a zsedényiskedő és szélbalias filippikákat magukba nem temetnék. Mert amit kifogásolnak és neheztelnek, arra a magyarázatot önmaguk is megadhatják.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy a deputáczió azért ment el előzetes felhatalmazás kikérése nélkül, mert nem volt ideje bevárni a közgyülés egybeültét. Ilyen esetben mindenütt a világon megadják az utólagos jóváhagyást. Hogy a deputáczió utazása és szentpétervári szereplése pénzbe került, az természetes dolog; a kiadott pár ezer korona miatt berzenkedni nem volna ildomos. Akár első helyen fogadták Budapest deputáczióját a külföldi városok küldöttségei közt, akár a tizediknek vagy utolsónak: a lényeges az, hogy Magyarország székesfővárosa jelen volt ezen az internáczionális jellegü ünnepségen. Láthatták az oroszok és az egybegyült többi nemzetek képviselői, hogy a magyar főváros önállóan résztvett a müvelt nemzetek kulturális jellegü összejövetelein.

Eleg szomoru, hogy a magyar állam mennél ritkábban dokumentálhatja önállóságát a külföld előtt. A közös külképviselet mellett Magyarország vagy háttérbe szorul vagy egyáltalán nem szerepelhet. Képzett politikusokon és diplomatákon kivül vajmi kevés külföldi tudja, hogy Magyarország nem kiegészitő része Ausztriának s hogy a közös nagykövetek és követek nemcsak az osztrák császárt, hanem a magyar királyt is képviselik. Ily sajnálatos viszonyok közt csak dicséretreméltó, ha a főváros minden alkalmat megragad arra, hogy külföldön megjelenésével bizonyságot tehessen a magyar állam önállóságáról.

Ha Szentpéterváron a fogadtatásoknál Budapestet degradálás érte volna; ha igaz, hogy kisebb metropolisok küldöttsége megelőzte a mienket: ez esetben a szemrehányás nem illetheti se a küldöttséget, se az orosz rendezőbizottságot, hanem egyesegyedül pétervári nagykövetségünket. *Aerenthal* Lexa báró ő exciájának kellett tudomással birnia, hogy a magyar főváros képviselve lesz, s neki, mint nemcsak Ausztria, hanem Magyarország diplomácziai képviselőjének gondoskodnia kellett volna, hogy Budapest az őt megillető rangsorba helyeztessék. Az oroszok részéről a fogadtatási sorrend megállapitásánál nem volt szándékosság a főváros megbántását illetőleg. Az a nagy előzékenység és szives barátság, melyet a küldöttség ugy az orosz kormány, mint a városi hatóságok részéről tapasztalt, kétségtelenné teszi, hogy a magyarok szivesen látott és megbecsült vendégei voltak az orosz metropolisnak.

Reméljük, hogy jövőre bárhol rendeznek oly ünnepséget, melyre a külföldi nagy városok meghivatnak, a főváros képviseltetni fogja magát és pedig lehetőleg nem három, hanem több tagu deputáczióval, miként Berlin és Páris Szentpétervárra tiznél nagyobb számu küldöttséget menesztett.

De egyuttal felhivjuk a törvényhatóság és a tanács figyelmét arra is, hogy a külföldről hozzánk érkező városi küldöttségeket *mindenkor* ünnepélyesen és a legnagyobb előzékenységgel fogadják. Emlékezzenek vissza arra, mily kitüntető fogadtatásban volt

része a főváros deputációjának Turin város hatósága részéről Kossuth temetése alkalmából. Budapest van hivatva arra, hogy a magyar nemzet kulturális állapota felől helyesen tájékoztassa a külföldet. De a legfőbb gondot arra kell fordítanunk, hogy a keleti államok lakói ismerjék meg és tanulják megbecsülni a magyar nemzetet. Politikai és gazdasági szempontokból a balkáni népek rokonszenve nekünk értékesebb, mint a nyugoti nagy nemzeteké. Épp ezért törekednünk kell, hogy a keleti államok városainak hatóságai adandó alkalmakkor összeseregeljenek Budapesten és megszeressék a fővárost. Ha a vezető személyiségek kellemes és jó emlékekkel távoznak innét, számithatunk reá, hogy az intelligenczia külön meghivás nélkül is ellátogat a magyar metropolisba.

Azok a költségek, melyek a külföldre menesztett deputációk és a Budapestre meghivott idegen vendégek révén háramolnak a főváros budgetjére, oly befektetések, melyeknek erkölcsi és anyagi hasznát fogja látni nemcsak a főváros, de az egész magyar nemzet.

A Szabadságharcz-emlék és Kossuth-szobor.

Alább közöljük a közoktatásügyi osztálynak és a képzőművészeti bizottságnak a Szabadságharcz-emlékre és Kossuth-szoborra vonatkozó jelentéseit. Kitünik ezekből, hogy végleges megállapodás nincs, sem a helyre nézve, hová a szoborművek állitandók, sem arra vonatkozólag, hogy egy emlékmű készittessék-e avagy kettő? A közoktasásügyi osztály vezetőjének Bárczy István tanácsosnak az álláspontja az, hogy mindkét emlékmü felállítandó, de megkisérlendőnek tartja azok egymáshoz közel fekvő, illetőleg kapcsolatos megoldását. Azokkal szemben, kik Kossuth szobrát teljesen beolvasztani akarják a Szabadságharcz emlékműbe, csak azt hangsulyozzuk, hogy a közönség a Kossuth Lajos szobrára adakozott, tehát meg kell csináltatni Kossuth szobrát.

A *közoktatásügyi osztály* jelentése igy hangzik:

A Szabadságharcz-, valamint a Kossuth Lajos emlékének megörökitésére emelendő szoborművek helyének megállapitásáról szóló ezen előterjesztésünkben mindenekelőtt röviden ismertetjük az erre vonatkozó eddigi tárgyalásokat.

A Szabadságharcz-szobor helyének kijelölése iránt maga a szoborbizottság tett előterjesztést, még pedig régebbi megállapodásai alapján oly értelemben, hogy az emlékmű az uj épület helyén levő Szabadság-téren állittassék föl.

A szoborbizottság ezen előterjesztéséhez a mérnöki hivatal, valamint a közegészségi bizottság is hozzájárult azzal, hogy az emlékmű a tér északi részét lezáró félkör középpontjában helyeztessék el.

Sem a mérnöki hivatal, sem a középitési bizottság más területet egyáltalán kombinációba sem vett, lévén az a hely az emlékmű elhelyezésére minden tekintetben a legalkalmasabb, még pedig nemcsak a kellő érvényesülés szempontjából, hanem a helyhez füződő történeti vonatkozásokra való tekintettel is.

A Kossuth szobor elhelyezésének kérdésével első sorban a mérnöki hivatal foglalkozott s ez ügyben előterjesztett részletes jelentésében 17 oly helyet jelölt meg, melyek a jelzett czélra számitásba vehetők volnának.

E helyek legnagyobb részét azonban maga a mérnöki hivatal sem tartja alkalmasoknak s a 17 hely közül mindössze három olyat jelöl meg, amelyek nézete szerint kizárólag kombinációba vehetők és pedig:

1) az Oktogon-teret;

2) az új országház főhomlokzata előtt levő tér déli részét s

3) a Szabadság-térnek déli részét.

Az Oktogon-teret méreteinél fogva alkalmasnak tartja a mérnöki hivatal, hátrányául említi azonban, hogy a tér a történeti vonatkozásokat teljesen nélkülözi s hogy ezen elhelyezés esetén a Kossuth-szobor az Andrássy-útnak Oktogon-tér és Váczi-körut közötti szakaszában tekintve, hátrányosan befolyásolná a milleniumi emlékmű hatását.

Az új országház főhomlokzata előtt levő teret is ugyancsak méreteinél, sőt ezenfölül a történeti vonatkozásokra való tekintettel is, hasonlókép alkalmasnak tartja a mérnöki hivatal s ezen elhelyezés ellen csak annyiban vannak aggodalmai, hogy a terület nem alkalmas arra, hogy oda csupán *egy* emlékmű nyerjen elhelyezést s igy okvetetlenül gondoskodni kell arról, hogy a főhomlokzat éjszaki része előtti szakaszon egy másik megfelelő monumentális emlékmű emeltessék, ami azonban előrelátható leküzdhetetlen akadályokba ütköznék.

Maradna tehát a Szabadság-tér déli része, a Szabadságharcz-szoborral szemben kinálkozó elhelyezés.

A mérnöki hivatal jelentése szerint a Szabadság-térnek ez a része az emlékmű architektonikus és művészi szempontból való érvényesülésére teljes mértékben módot nyujt, sőt az is kizártnak tekinthető, hogy a most szóban lévő emlékmű és a Szabadságharcz-szobor egymás hatását károsan befolyásolhassák, még pedig nemcsak a közöttük levő nagy — mintegy 150 méternyi távolság, de általában a tér alakjánál fogva sem.

A helynek megvan a történeti vonatkozása is, ami talán nem is szorul bővebb magyarázatra.

Az elhelyezés számos előnye mellett csupán egy hátrányát említi a mérnöki-hivatal, nevezetesen hogy a tér éjszaki részéből tekintve, a volt Széchényi-tér régibb házakból álló házsora a Szabadság-

tér főtengelyétől eltérő tengelylyel betorkoló Bálvány-utczával együtt nem nyújt az emlékműnek teljesen megfelelő hátteret.

Ezt a hiányt azonban nem tartja meg a mérnöki hivatal olyannak, mely az egyébként előnyös elhelyezést érezhetőbb mértékben befolyásolhatná, annál kevésbbé, mert a hátteret alkotó régi épületek átépítése csak idő kérdése, mikor is esetleg a Bálvány-utcza torkolatának átalakitása is kombináczióba lesz vehető.

Mindezek alapján a mérnöki hivatal a maga részéről a Kossuth-szobor elhelyezésére a Szabadságtér déli részét ajánlja kijelöltetni. Amennyiben pedig ez az elhelyezés bármely szempontból akadályokba ütköznék, az esetben másodsorban az uj országház főhomlokzata előtt levő tér déli részét, harmad sorban pedig az Oktogon-teret ajánlja.

A középitési bizottság a mérnöki hivatal jelentésében felhozottakra való tekintettel hasonlókép a Szabadság-tér déli részét óhajtja a Kossuth-szobor czéljára kijelöltetni, sőt különösen is hangsulyozza jelentésében azt, hogy az emlékmű czéljára egyedül csak ezt a helyet tartja minden tekintetben alkalmasnak.

Ennek az elhelyezésnek azt az egyetlen hátrányát, hogy a Bálvány-utcza nem torkollik a tér tengelyébe, megszüntethetőnek véli a bizottság oly módon, hogy a szobor a Széchenyi és Sétatér-utczák teljes szélességével éjszakra tolva állittatnék föl, mely elhelyezés mellett az emlékmű megfelelő parkszerü kiképzés által igen szép hátteret nyerhet.

Megemlitendőnek tartjuk e helyütt azt is, hogy a bizottság fönti megállapodása nem volt egyhangu, sőt a bizottság egyik tagja külön inditványt is jelentett be, oly irányban, hogy a szobormű helyéül a városligeti körönd jelöltessék ki.

Amint az eddigi tárgyalások eredményéből konstatálható, a Szabadságharcz-szobor elhelyezésére nézve minden tekintetben megnyugtató, egyhangu megállapodás jött létre, amennyiben a jelzett czélra nemcsak a szobor-bizottság, hanem a mérnöki-hivatal s a középitési bizottság is a Szabadság-teret tartja legalkalmasabbnak, sőt a tér szabályozása óta ugy szólván átment a köztudatba, hogy az emlékmű czéljára ez a legmegfelelőbb hely.

Kevésbbé megnyugtató a Kossuth-szobor elhelyezésére vonatkozólag eddig lefolyt tárgyalások eredménye.

Mindenekelőtt konstatálni kivánjuk azt, hogy a mérnöki hivatal, valamint a középitési-bizottság is inkább csak — más alkalmas hely hiányában hozzák a Szabadság-teret — mint aránylag legalkalmasabbat javaslatba, a nélkül, hogy ezt a megoldást egyébként is minden tekintetben kifogástalannak találnák.

Már pedig nézetünk szerint ezt a kérdést föltétlenül ugy kell megoldani, hogy az minden tekintetben teljes megnyugvást nyujtson, legalább nekünk, kik erre nézve véleményadásra vagyunk hivatva.

Főleg ez a körülmény inditotta alólirott ügyosztályt arra, hogy a kérdést ismételten is alapos tanulmány tárgyává téve egy ujabb javaslattal járuljon a t. bizottság elé.

Mint föntebb már emlitettük, a Kossuth szobornak a Szabadság-téren leendő elhelyezését maga a mérnöki hivatal, sőt a középitési bizottság sem tartja minden tekintetben kifogástalannak, amennyiben hátrányául hozzák föl, hogy nem lesz az emlékműnek megfelelő háttere.

Igaz ugyan, hogy a mérnöki hivatal, valamint a középitési bizottság lényegtelennek tartják ezt a hiányt, annyival is inkább, mert az a Bálvány-utcza torkolatának correktiójával, avagy ideiglenesen oly módon is megszüntethető lesz, ha az emlékmű háttere parkszerü kiképzést fog nyerni; a magunk részéről azonban elég fontosnak tartjuk ezt a hiányt is, legalább is olyannak, mely komoly megfontolásra késztet. Megjegyezzük még azt is, hogy a Bálvány-utcza torkolatának korrekcziójára ma még alig lehet gondolni, mert előreláthatólag évtizedek fognak eltelni, amig erre sor kerül.

De van ennek az elhelyezésnek más, sulyosabb hátránya is.

A mérnöki hivatal véleménye szerint a két emlékmű a Szabadság-téren elhelyezve egymásra nézve hátrányos befolyással nem lehet, egyrészt a két emlékmű között levő 150 méternyi távolság, másrészt a tér alakjánál fogva. Ez a nézet megállhat architektonikus tekintetből, de nem művészeti szempontból, még pedig azon szoros kapcsolatnál, amely a szabadságharcz eszméjét Kossuth Lajos emlékével ugyszólván nélkülözhetetlenül összefüzi. Példaképen csak egy dologra utalunk, a mely véleményünk helyességét megvilágitja. A Szabadságharcz-emléket a a Kossuth alakja nélkül elképzelni alig lehet; már most hogyan lesz lehetséges egymással szembe állitani — habár 150 méternyi távolságra is — a Szabadságharcz-emléket Kossuth Lajossal és Kossuth Lajos szobrát. Ez a két emlékmű a Szabadság-téren csak ugy állitható fel, ha ugyanaz a müvész alkotja mind a kettőt egymással harmoniában, egymással eszmei kapcsolatban és külső arányokban, formában is egymáshoz alkalmazva. Ehhez viszont a 150 méternyi távolság igen nagy. Igy jutottunk ahhoz a gondolathoz, hogy mind a két emlékmű a Szabadság-téren csak ugy lesz megfelelőkép elhelyezhető, ha azok minél közelebb, esetleg egymás mellett a Szabadság-tér azon részén állittatnak fel, a melyik a Szabadságharcz-szobor részére jelöltetett ki. Ha ez a megoldás bármely okból el nem fogadtatnék, a Kossuth-szobrot okvetlenül máshova kellene elhelyezni, s a Szabadság-tér déli részére inkább oly más szobormüvet lehet majd állitani, mely a Szabadságharcz-emlékkel ilyen szoros kapcsolatban nem áll.

Kossuth Lajosnak, mint a magyar parlamentáris rendszer megalapitójának szobrát ez esetben leghelyesebben a parlament elé kellene állitani. En-

nek az elhelyezésnek hátránya az, hogy az uj országház előtt levő tér közepére az emlékmü az Alkotmány-utcza ferde betorkollása miatt nem állitható. Ha pedig a tér egyik oldalán nyerne a szobor elhelyezést, ugy a tér másik oldalára okvetlenül egy másik szobor volna elhelyezendő, a mi pedig kifogás alá esnék azért is, mert itt ezen a téren okvetlenül a Kossuth-szobornak kell minden más felett dominálni. Ezek az okok is hozzájárultak ahhoz, hogy a már emlitett eszmét a két emlékmünek a Szabadságtér északi részén egymással kapcsolatban leendő felállitására nézve fölvessük és megfontolásra ajánljuk.

Magától értetik, hogy ezt a tervet magunk is csak abban az esetben tartjuk kivihetőnek, ha sikerülne olyan megoldási módot találni, melyen teljes mértékben s egyaránt méltó módon megörökitést nyerne a szabadságharcz eseménye s Kossuth emléke is.

Azért egyelőre a kérdés végleges eldöntését nem is kivánjuk, czélunk főleg az, hogy mielőtt a Kossuth-szobor helyére nézve végleges döntés történik, a vázlatos pályázat kiirása alkalmával a két emlékmünek a Szabadságtér északi részén tervezett kombinált elhelyezésére is szereztessenek be vázlatminták. S csak ezután történjék végleges döntés az emlékmüvek elhelyezésére és részletes kivitelére nézve; mert igy lesz a t. bizottság, a tanács és a közgyülés is abban a helyzetben, hogy megnyugvással döntsön ebben a nagyfontosságu kérdésben.

Igy azután, ha a pályázat eredménye azt igazolná, hogy a kettős emlék terve ki nem vihető: mi sem állaana utjában annak, hogy a két emlékmünek külön-külön leendő kivitele iránt a további intézkedések azonnal megtétessenek.

Ez, ugy hisszük, sem számbavehető időveszteséggel, sem tetemesebb anyagi áldozattal nem járna, de különben is örök időkre szóló monumentális alkotásokról lévén szó, a legcsekélyebb körülményt is a legalaposabban meg kell fontolnunk s nem szabad kicsinyes okokból mellőzni egy olyan kisérletet, mely esetleg a leghelyesebb megoldásra fog vezetni.

Magától értetik, hogy javaslatunk elfogadása esetén is megállapitandó volna nemcsak a kettős emlék, hanem külön-külön a Szabadságharcz- és Kossuth- emlék helye is, még pedig az utóbbi csupán ideiglenesen a pályázat czéljából.

Ez alapon ujból is ajánljuk javaslatunk elfogadását.

Budapesten, 1903. május.

A közoktatásügyi osztály

Festetich tanácsjegyző. Bárczy tanácsnok.

A képzőművészeti bizottság a fővárosi tanács elé a következő javaslattal járult:

Hivatkozással a t. tanácsnak folyó évi május hónap 14-én kelt 107406. és 107407. számu fölhivására, van szerencsénk a szabadságharcz emlék, valamint a Kossuth szobor helyének kijelölése tárgyában javaslatunkat a következőkben előterjeszteni:

A szabadságharcz-szobor bizottságnak, valamint a középitési bizottságnak abbeli előterjesztéséhez, hogy a szabadságharcz emlék a Szabadság-tér éjszaki részét lezáró félkör középpontján helyeztessék el: a magunk részéről minden észrevétel nélkül hozzájárulunk. Ami azonban a középitési bizottságnak azt az előterjesztését illeti, hogy a Kossuth szobor is a Szabadság-téren és pedig annak déli részén, a szabadságharcz emlékkel szemben állittassék föl: hozzá nem járulhatunk, mert művészi szempontból határozottan helytelen, sőt a kellő érvényesülés szempontjából káros is volna, két egymással szoros eszmei kapcsolatban álló emlékművet egy téren egymással szemben fölállitani. — Erre tekintettel a magunk részéről a Kossuth szobor elhelyezésére az uj országház főhomlokzata előtti tér déli részét ajánljuk, mely a mérnöki hivatal, valamint a középitési-bizottság által kombinációba vett terek között, nemcsak kiterjedésénél fogva, hanem a történeti vonatkozásokra való tekintettel is kétségkivül a legalkalmasabb.

Végül megfontolandónak tartjuk a közoktatásügyi osztály által fölvetett azt az eszmét is, valjon nem lehetne-e az esetben, ha elfogadható megoldás lehetséges, a két emlékmüvet egy helyen, szoros kapcsolatban egymással, még pedig a Szabadság-tér éjszaki részén fölállitani?

Javasoljuk ennélfogva, hogy mielőtt a két emlékmü elhelyezése iránt végleges határozat hozatnék: méltóztassék fölhatalmazást kérni a közgyüléstől arra, hogy a két emlékműnek az ügyosztály által kontemplált módon leendő elhelyezésére vázlatos pályázat hirdettessék, még pedig alternative, egyrészt a két emlékmünek együttes, másrészt a szabadságharcz emléknek külön leendő elhelyezésére.

Kelt Budapesten, a képzőművészeti bizottságnak 1903. évi május hónap 26-án tartott üléséből:

Festetich biz. jegyző. *Matuska Alajos* alpolgármester, biz. elnök.

A főváros kertészeti kiállitásai.

A legutolsó internáczionális kertészeti kiállitás nagy sikerein fölbuzdulva, a főváros sétányügyi bizottsága azt a javaslatot tette a tanácsnak, hogy a főváros minden évben rendezzen kertészeti kiállitást. A javaslat abban nyer megokolást, hogy az ily kiállitások rendkivüli módon előmozditják a magyar műkertészet fellendülését, egyébként pedig nem járnak anyagi áldozatokkal, mert a költség a belépőjegyek árából minden valószinüség szerint megtérül.

A tanács véleményezés czéljából kiadta a javaslatot a mérnöki hivatalnak, mely Ilsemann főkertésszel folytatott beható tanácskozás alapján most azt jelenti a tanácsnak, hogy a kertészeti kiállitásnak évenkint való rendezését több rendbeli okból nem tartja helyesnek. A főváros kertészete nincs még ugy berendezve, hogy rövid egy évi időközök mellett

kellő változásokkal volna képes felruházni a kiállításokat. E nélkül pedig nincs értelme a dolognak, mert egyrészt a kiállítások nélkülöznék az oktató jelleget, másrészt meg a publikum hamar beleunna az évenkint egyforma növények és virágok szemléletébe. Ellene mond az évi kiállítások megtartásának a kereskedelmi kertészet érdeke is. Bizonyára mindég hátrányban volnának kiállított növényeik dolgában a fővárossal szemben, amelynek módjában van évenkint nagy pénzeket áldozni uj növények szerzésére s azok tovább müvelésére. Ilyenformán a főváros káros konkurrenciát támasztana a magyar kereskedelmi kertészetnek s azt háttérbe szoritaná, aminek megtörténni nem szabad.

A mérnöki hivatal tehát azt javasolja, hogy a tanács legalább is két-három évig tartsa még függőben a kertészeti kiállitások rendezésének kérdését s mielőtt határozatot hozna, kérdezze meg az országos magyar kertészeti egyesületet, nincs-e kifogása a terv megvalósitása ellen.

A legközelebbi kiállitást az uj mezőgazdasági muzeum megnyitásával egyidejüleg javasolja megtartani a mérnöki hivatal. A muzeum körül pompás hely kinálkozik majd a kiállitás czéljaira s azt az ünnepélyes megnyitás is alkalomszerüvé teszi.

Nehány szó a központi tejcsarnok ügyéhez.

Mindenkinek élénk emlékezetében élnek még azok a támadások, melyekkel a közelmult napokban, a központi tejcsarnokot illették rosszhiszeműséggel és a közönség megkárositására irányuló czélzatokkal vádolva azt. Pedig nem volna szabad olyan könnyen pálczát törni egy olyan intézmény fölött, melynek hosszu évek során áldásos működését tapasztaltuk. Idézzük csak vissza azokat a botrányos állapotokat, melyek eme tejcsarnok felállitását megelőzték. Fővárosunk tejszükséglete fedezetlen volt: a vidékről kezdetleges módon hordtak rosszul és piszkosan kezelt, legtöbbnyire vizzel vagy épen ártalmas és egészségtelen anyagokkal kevert tejet. De még az igy drága pénzen vett káros czikk megszerzése is bizonytalan volt. Utánjárások, tudakozódások időtrabló munkája néha alig vezetett eredményre. Ekkor a gazdasági fejlődés és világvárossá kialakulásunk nyomása alatt jött létre a központi tejcsarnok, melyet mindannyian mint igazi hézagpótló intézményt, gazdasági előnyt és vivmányt üdvözöltünk. Most már szabályozva volt eme talán legpontosabb élelmiszerünk fogyasztása.

A közönség jóminőségü, teljesen tisztán kezelt, *hamisitatlan* tejet kapott olcsó áron, teljes szabályossággal és megbizhatósággal, hozzájutva centralizált kezeléssel járó összes előnyök mellett, az azáltal lehetővé tett olcsóbb árakhoz. De ez csak egy oldala az intézet működésének. Más végtelen előnye volt a tejpiacz megteremtése, a fogyasztó és termelő elemek számára kicserélési pont alkotása, melylyel kenyeret adott a környék tisztességes munkáju tejgazdáinak. És épen, mert ő velük szemben ugy a saját mint a közönség érdekét képviselte, pártolva és propagálva a becsületes, szolid gazdálkodást, lehetetlenné tette a rosszhiszeműséget, a szédelgést és a közönség kizsákmányolását. És a mikor olyan hajlandók vagyunk egy közelismert kivivott intézményt a legelső tévedéseért könyörtelenül elitélni, ne feledjük el a közelmult évek példáit, hogy többet ne emlitsek, Páris város esetét, ahol rendszeres lelkiismeretlenséggel hamis tejet adtak a szajnaparti metropolis közönségnek, elannyira, hogy az orvosi testület volt kénytelen tiltó szavát felemelni a magasra rugott halálozási, különösen csecsemőhalálozási arány hatása alatt.

Ezeket akartuk röviden és tárgyilagosan felemliteni; egyebekben itt közöljük a tejcsarnok nyilatkozatát:

A Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet igazgatósága által a következő nyilatkozat közlésére kérettünk fel.

Az általunk képviselt központi tejcsarnok szövetkezet a VII. ker. kapitányság ismert itéletéből kifolyólag a legerősebb hirlapi támadásoknak lett kitéve, melyekre mindaddig, mig az ügyek felebbezése folytán hozandó itéletek és szövetkezetünk belső ügykezelésének vizsgálata alapján beigazolt tényekkel fel nem deritettek — nem kivántunk nyilatkozni.

Miután jelenleg mind a két eljárás befejeztetett, közölhetjük, hogy szövetkezetünk tejesüvegeinek ügyében ujabban meghozott itélettel szövetkezetünk jóhiszeműsége minden kétséget kizáró módon meg lett állapitva és *csupán a forgalomba lévő üvegek egy részének szabálytalan jelzése miatt* lett üzletvezetőnk birsággal sujtva. Minthogy továbbá üvegeink gépek által rendesen a jelző vonal fölé töltetnek, ennélfogva a fogyasztó közönség nem károsodott *és a szövetkezet tényleg ilynemü kihágásban el sem marasztaltatott.*

A rendőri vizsgálat kiterjedt a tejcsarnok bádogedényeire is, melyekre vonatkozólag teljesen megfelelő ürmérték állapittatott meg és felmentő itélet hozatott.

A mint tejesüvegeink hiányos jelzéséről tudomást nyertünk, rögtön intézkedtünk, hogy ujabb üvegbeszerzésekkel a hiányos jelzésü üvegek kiselejteztessenek, s a szállitó üveggyárnak, mely az üvegek megfelelő és szabályos voltáért szerződése értelmében szavatossággal tartozik, azonnal visszaadassanak. Egyuttal az általunk megejtett szorgos vizsgálat kideritette, hogy közegeinket legfeljebb az utolsó időben beszállitott üvegek átvételénél, a kellő gondosság hiánya terheli.

Különben örömmel konstatáljuk, hogy az ellenünk intézett támadások nem találtak visszhangra:

a fogyasztó közönség bizalma irántunk nem ingott meg, mert ép oly mértékben veszi tejterményeinket, mint azelőtt. Ezuttal is felkérjük a t. fogyasztó közönséget, hogy bármely szabálytalanság észlelése esetén akár központunknál, akár városi fiókjainknál észrevételeiket az ott felfekvő panaszkönyvbe beirni sziveskedjenek, s biztositjuk, hogy azok orvoslása iránt azonnal intézkedni fogunk.

De nem szolgált reá a központi tejcsarnok ezen támadásokra már az okból sem, mert azt a szövetkezet lelkes tagjai két évtizeden át tetemes anyagi áldozatok árán fejlesztették oly magas szinvonalra, hogy a fő- és székváros közélelmezésének elismert tényezőjévé lett s önérzetesen állithatjuk, hogy kevés nagy város bir ily a közegészségre különösen fontos intézmenynyel.

Mindezek alapján szövetkezetünk és üzletvezetőségünk ellen intézett támadásokat határozottan visszautasitjuk s ezentul minden rosszakaratu támadás ellen illetékes uton fogunk megtorlást keresni.

Kövezési programm.

A folyton fejlődő főváros költségvetésében nagy szerepet játszik az utak és utczák burkolására forditott összeg. Töméntelen millió fekszik már eddig is a földön és még számos milliót kell kövekbe, aszfaltba és makadámba fektetni. Nemrég kifejezést adtunk amaz általános óhajnak, hogy a hatóság nagyobb ellenőrzést gyakoroljon a vállalkozásokkal szemben, mert a silány minőségü burkoló anyagok és a lelkiismeretlenül végzett munka tulságosan drágává teszik a főváros kövezését. Ezuttal a hatóság megfontolás tárgyává tette, hogy mely anyagoknak adjon előnyt a további munkálatoknál, továbbá, hogy rövid idő alatt végeztessen-e nagyobb munkálatokat? A mérnöki osztály tájékozás czéljából nyilatkozatra, illetőleg ajánlattételre hivta föl a hazai aszfalt és keramit vállalatokat, valamint a kőbánya tulajdonosokat.

A mérnöki hivatal most terjedelmes jelentést terjesztett a tanács elé, melyből kiemeljük a következőket:

Az utolsó években az utczaburkolatokra forditott összegek csekélysége nemcsak az utczák és utak általános viszonyaira nézve jelent visszaesést, hanem óriási károkat okozott az érdekelt iparágaknak és azok munkásainak is. Általános elvnek elfogadható, hogy az olcsó utburkolat a legdrágább. Minden körülmény megköveteli, hogy a székesfőváros az utcza és utburkolatokra jelentékenyen nagyobb összegeket forditson, mint forditott az utolsó 4—5 esztendőben.

Jelenleg a szilárd burkolatokat igénylő terület összesen 273.400 négyzet méter, mely azonban csak a kocsiutak területét foglalja magába. Miután azonban a járdák területét — mely által két harmadrészét képezi a kocsiutak területének — elhanyagolni szintén nem lehet, — ennek megfelőleg tehát a burkolandó terület növekszik. Megjegyzendő, hogy az utczák burkolása még más jelentékeny költséget igénylő és különböző természetü munkálatokkal van összekötve, amelyeknek a költségeiről szintén gondoskodni kell. A tapasztalat szerint ezen külön munkák az összes munkálatok költségeinek körülbelül 40%-át teszik.

Az első évi budgetben 2.700,000 korona kiadásnak a fedezéséről kellene gondoskodni. Minthogy az utolsó 10 évben a főváros évenként átlag másfél millió koronát forditott uj burkolatokra, a mérnöki hivatal azt véli, hogy ezt az összeget kellene a további teendőkben alapul elfogadni. Ebből az összegből a kocsiutakra 170.000 korona annuitás jut, vagyis évenként 85.000 négyzetméter kocsiutat lehet a benyujtott ajánlatokban foglalt árak szerint készitteni. Ily alapon évenként 40 oly utczát lehet teljesen uj és modern burkolattal ellátni, amilyen például a Kecskeméti-utcza. Az előhaladásnak ez az arány kielégitő és a fővárosra nézve nem jár tulságos teherrel.

A mérnöki hivatal a beterjesztett ajánlatokból az annuitásnak csupán az eszméjét javasolja elfogadni, föntartván a hatóságnak a jogot, hogy a burkolatnak a nemét esetről esetre meghatározhassa. Ha a vállalatok ezt a módositást nem fogadnák el, ugy a hatóság vegye kölcsön a szükséges összeget.

Neuffel Adolf középitési igazgató a mérnöki hivatal előterjesztéséhez hozzájárult, de hangsulyozza, hogy az annuitás mellett végzendő munkálat előnyösnek látszik, mert a főváros haladéktalanul birtokába jutna a megfelelő burkolatoknak. Közgazdasági szempontból is ajánlatos, mert a nagy terjedelmü munkálatok okozta tevékenység kétségtelenül enyhitené a gazdasági pangás következtében beállott munkahiányt.

A vállalatok a kereseti összeget $4^1/_4$% kamatositás mellett 40 félévi részletekben óhajtják a fővárostól megkapni. Ez az ajánlat pénzügyi szempontból föltétlenül előnyösnek látszik. Husz évre előirányzott kiadásnak megfelelő munka fog 5 év alatt elvégeztetni, anélkül, hogy a hatóság ezen czél elérésére nagyobb áldozatot hozna, mint amennyit a husz évi munkaidőszak mellett viselt volna.

A számitások következők:

Az első évben fizetendő lesz:

1. 140.600 m² *aszfalt* burkolat után, (mely 5 éven keresztül minden évben fektetendő lesz) az ajánlott négyzetméterenkénti 45 filléres egységár mellett 126.000 korona.

2. 60.000 m² *keramit* burkolat után (a két félévi törlesztendő részlet együttvéve) az ajánlott m²-kénti 50 filléres egységár mellett 60.000 korona.

3. Mindkét burkolatnál a mellékmunkák, melyek külön árlejtés utján lesznek kiadva, összege 90.000 korona.

4. A kőbánya vállalatoknak a szállitandó kövekért egész évi részlet gyanánt fizetendő 69.493 k.

Az első évben tehát összesen fizetendő 1,605.403 korona, a második évben 1,860.980 korona, a harmadik évben 2,116.479 korona, a negyedik évben 2,371.972 korona, az ötödik évben 2,627.465 korona. A 6-ik évtől kezdve, mikor már a munkák mind végre vannak hajtva, a törlesztési összeg állandó jelleget vesz fel, s 15 éven át egyforma nagyságban lesz fizetendő, vagyis marad évi törlesztésül 1,277.465 k.

A középitési igazgató e sorokkal fejezi be jelentését.

„Ujból kiemelem, hogy a sajnos politikai és pénzügyi viszonyok folytán sulyos válságba jutott épitőipar egyik ágán rögtön és hathatósan volna segitve az ajánlat elfogadása esetén s hogy a székesfőváros közönségére nézve különösen közlekedés és közegészségi szempontjából kétségtelenül igen előnyös volna, ha a különben évek során át kivitel alá kerülő közmunkák gyorsabban kivitel alá kerülnének s azok összes előnyei már most élvezhetők volnának.

Törvényhatósági közgyülés.

A junius hó 10-ére egybehivott közgyülés napirendjének főbb tárgyai a következők:

A tanács előterjesztése egy külön munkásjóléti ügyosztály szervezése iránt tett inditványra.

A villamos városi vasuttársaság uj vonalára kiadandó engedély és pótszerződés, s ugyane társaság részvénytőkéjének fölemelése.

Tanácsi előterjesztés a kenyér- és péksütemény drágulása ügyében.

A központi fertőtlenitő intézet szabályrendelete.

A „Fővárosi Közlöny“ szerkesztői tiszteletdijának fölemelése.

A Budapesten tartandó nemzetközi tüzoltókongresszus anyagi támogatása.

A belvárosi tüzőrség költsége.

Mint halljuk, különösen a pékek ügye fog élénkebb vitát kelteni, a mennyiben több városatya határozottan helyteleniti a közélelmezési bizottság határozatát és követelni fogja, hogy a hatóság intézkedéseket tegyen a kenyér-uzsora megrendszabályozására.

A „Fővárosi Közlöny“ szerkesztői tiszteletdijának ügyében nem helyeselhetjük a tanács ama javaslatát, hogy a szerkesztő 4000 koronás tiszteletdija 1000 koronával fölemeltessék. A „Közlöny“ összeállitása jóformán semmi szellemi munkát nem igényel. A szerkesztő többnyire kész anyagot kap a közgyülési és bizottsági tárgyalásokról szóló tudósitásokat pedig bármely gyakorlott riporter elvégzi havi 100 koronáért, sőt olcsóbban is. Tekintve, hogy a szerkesztő a 4000 korona fix fizetésen kivül még az előfizetési pénzek és a hirdetések jövedelmét is élvezi. *javadalmazása oly fényesnek mondható*, a milyenben a napilapok elsőrangu publiczistái sem részesülnek.

Az omnibusz-vállalatról.

Mult heti számunkban megirtuk, hogy a vállalat rabszolgatartók módjára bánik alkalmazottaival s ezeket a nyomorultakat napi 2 koronájával fizeti 16 órai munkájukért.

A csütörtöki tanácsülés is foglalkozott az omnibusz-vállalattal, bár nem a kalauzok és kocsisok sorsának jobbrafordulásáért, hanem azért, mert az omnibusz-vállalat ki akarván játszani a közlekedő szabályzatot, a hosszu és kevésbbé jövedelmező járatokat önhatalmulag megröviditette, panasz érkezett ugyanis a közlekedési osztály vezetőjéhez, Piperkovics Bátor tanácsnokhoz, hogy az omnibusz-vállalat a vöröskereszt kórház járatait nem tartja be. Piperkovics tanácsnok azonnal átirt a főkapitánysághoz, kérve, hogy ellenőrizzék a vállalatot. A rendőri jelentés szerint a panasz igaznak bizonyult, s bármennyire siránkozott is a vállalat, a tanács 200 korona pénzbüntetéssel sujtotta. Nagyon kivánatos, hogy a hatóság kellő retorzióval éljen a vállalkozók ellen, s védelmébe vegye a közönség érdekeit, mert ez a mi budapesti publikumunk oly indolens, hogy egyéb saját jól felfogott érdekeivel nem törődik semmit. Azért a tanácsot eljárásáért üdvözölve, felkérjük, haladjon tovább is a megkezdett úton.

Fővárosi telkek árverése.

A főváros elhatározta, hogy két ferenczvárosi telkét nyilvános árverésen eladja. Ennek az elhatározásnak meg van az oka. Az illető telkeket be kellene épiteni, de a főváros ezen a vidéken nem akar háziúr lenni. Inkább tul ad az ingatlanon, azzal a kikötéssel azonban, hogy a vevő záros határidőn belül lakóházat köteles emeltetni.

Az árverésre vonatkozólag a tanács a következő hirdetményt teszi közzé:

Budapest székesfőváros közönsége nevében a székesfőváros tanácsa a IX. ker., Ferencz-körut és Mester-utcza sarkán 9475. hrsz. alatt fekvő 268 □ öl kiterjedésü, valamint a Mester-utcza és Angyal-utcza sarkán 9477. hrsz. alatt fekvő, az előbbivel szomszédos, $172^{86}/_{100}$ □ öl kiterjedésü fővárosi tulajdont képező ingatlanok eladása czéljából ezennel nyilvános szóbeli és irásbeli árverést hirdet.

Erről az árverésben résztvenni szándékozók azzal értesittetnek, hogy a nyilvános árverés és pedig mindegyik telekre külön-külön a pénzügyi és gazdasági ügyosztályának Központi városház II. emelet 237. sz. a lévő helyiségében *1903. évi junius hó 17-én szerdán, d. e. 10 órakor* fogja kezdetét venni olyképen, hogy először a szóbeli árverés tartatik meg és ennek befejezte után a kitüzött határidőig beérkezett irásbeli ajánlatok fognak felbontatni. — A 9475 hrsz. telek kikiáltási ára □ ölenként 700 koronában, azaz: *hétszáz koronában*, a 9477. hrsz. telek

kikiáltási ára pedig 450 kor., szóval: *négyszázötven* koronában van megállapitva, melyen alul a kérdéses telkek semmiesetre el nem adatnak.

Az árverezni szándékozók a 9475 hrsz. telek után 18.000 kt, azaz: tizennyolczezer koronát, a 9477. hrsz, telek után pedig 7000 kt, azaz: hétezer koronát tartoznak bánatpénz fejében a központi pénztárnál előzetesen letenni.

Akik a szóbeli árverésen résztvenni óhajtanak, az előbb megszabott bánatpénznek letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával jelenjenek meg; akik pedig irásbeli ajánlatot kivánnak tenni, ezt a tanácsi VI. (pénzügyi és gazdasági) ügyosztályban (IV., Központi városház, Városház-utcza 9. sz. II. em. 237. ajtószám a.) a hivatalos órák alatt kapható árverési feltételeknek általuk aláirt példányával s a székesfőváros központi pénztáránál előzetesen letett megfelelő összegü bánatpénzről szóló letéti nyugtával felszerelve, kellően bélyegezve, lepecsételt boritékban ugyancsak az elől megjelölt helyen és napon d. e. 10 óráig dr. Vaszilievits János tanácsnok úr, vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert elkésve benyujtott, vagy kellően fel nem szerelt, nemkülönben utóajánlatok, figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfőváros fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között tetszése szerint szabadon választhasson.

Hirek a városházáról.

A magyar szent korona s a főváros. A királyi palotához tartozó Logody-utczai ingatlan után 785 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros a magyar szent koronára. A királyi várépitési bizottság azonban vonakodik ezt az összeget kiutalványozni, mert a követelést jogosulatlannak tartja. A járda, amely után a főváros a járulékot követeli, egy régibb munkálattal kapcsolatban rakatott le, mely munkálathoz az épitőbizottság 40 ezer koronával hozzájárult. Igazságtalanság tehát most még kövezési járulékot is követelni. Ám a főváros mérnöki hivatala más véleményen van. Jelentésében, melyet legutóbb a tanácshoz intézett, kijelenti, hogy a kivetett járulék semmiféle összefüggésbe nem hozható a 40 ezer korona hozzájárulási összeggel, amennyiben a kövezési járulékkal megterhelt járda burkolat jóval később, a szubvencziónált munkálattól egészen különállitólag rakatott le, tehát a járulék igenis behajtandó.

Házaló hentesek. A budapesti hentesipartestület panaszt tett a tanácsnál a házaló hentesek üzelmei ellen. Ezek a házalók, akik ugyszólván semmiféle adóterhet nem viselnek, olcsó és rossz portékájukkal elárasztják a fővárosi fogyasztó-közönséget, mivel nemcsak hogy anyagi kárt okoznak az adófizető, iparüző jogosultsággal biró hentesmestereknek, hanem ezenfelül veszedelembe döntik akárhányszor a fogyasztót is. Az V. kerületi elüljáróság éppen most tart vizsgálatot egy ilyen esetben. Házalótól vásárolt sódartól ugyanis sulyos beteg lett egy egész család s az elüljáróság most azt keresi, hogy kitől eredt a romlott sonka. Az ipartestület kéri a tanácsot, hogy védelmezze meg a henteseket a házalók közegészségi szempontból is veszélyes garázdálkodás ellen.

A pasaréti csatornázás. A Buda-Pasarét fejlődése érdekében létesitendő csatorna kiépitésének összes akadályait sikerült már elháritani. A katonai kincstár képviseletében a katonai épitési osztály hozzájárult ama tervezéshez, hogy a Pasarét vizei a budai kadetiskola csatornájának közvetitésével vezettessenek a Retek-utczai kanálisba. Csakhogy a dologba van beleszólása a Klotild szeretetház egyesületnek is, amely szintén használja a katonai csatornát s annak fentartásához hozzájárul. Viszont az egyesületnek szerződése van saját csatornájának jókarbantartására nézve egy vállalkozóval. A katonai épitőosztálynak, hogy a főváros kivánságának eleget tegyen, előbb e vállalkozóval s a Klotild szeretetházzal kellett ujabb szerződést kötnie a pasaréti csatornának a kadétiskola kanálisába való betorkolása tárgyában. Most arról értesiti a tanácsot az épitőosztály, hogy a megállapodások sikerültek s hogy a szerződések jóváhagyás czéljából már fönt vannak a hadügyminiszternél. Amig tehát onnét vissza nem érkeznek, a csatornaépités ügyében ujabb lépések nem tehetők. Ez értesitést bizonyára örömmel fogadják majd a pasarétiek, mert most már biztosra vehető, hogy várva-várt kanálisukat végre meg fogja csináltatni a főváros.

Központi sporttelep. Keglevich Gyula gróf arra kérte a fővárost, hogy a Tattersal egy részét ügető-verseny czéljaira engedje át. A tanács véleményt kért a mérnöki hivataltól, amely terjedelmes jelentésben ama nézetének adott kifejezést, hogy czélszerü volna a kérdéssel kapcsolatban a sporttelepek czentralizáczió jával is foglalkozni. A megboldogult Atzél Béla báró vetette föl azt az ideát, hogy az összes budapesti sporttelepek egy ponton egyesittessenek s ezt a tervet bizonyára meg is valósitotta volna, ha időközben el nem éri a halál. A mérnöki hivatal a tervezést nagyon életrevalónak látja a jelentésében a X. kerületi ligettelki dülőnek a kerepesi-ut mentén fekvő parkszerü területét jelzi legalkalmasabbnak a nagy sporttelep számára. A tanács kimondta, hogy eleget tesz Keglevich gróf kérelmének s ez ügyben még nem veszi kombináczióba a telepek konczentrálásának kérdését, mert nem akarja megkötni a kezét a telepnek majdan eszközlendő fölosztása s elrendezése körül. Ehelyett azonban fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a czentrálizáczió ügyét tegye beható tanulmányozása tárgyává s figyelembe véve a különböző sportkörök véleményét s kivánságait, tegyen ujabb részletes jelentést. Az persze még esztendők kérdése, hogy ez a budapesti sportéletre nézve rendkivül fontos ügy nyélbe lesz-e üthető, mert anyagi áldozatot is követel, amire ez időszerint s a közel jövőben is nem igen képes a főváros.

Az ó-budai kültelki részek árvizvédelme. A III. kerületi bizottsági tagok arra kérték a földmivelési minisztert, hogy az óbudai szőlőkultura védelmében, nyujtson segédkezet. A Testvér és Csucs hegyekről lerohanó esővizek tönkre teszik a szőlőket, s igy csakis a vizek elvezetése utján szabadul meg állandó csapásától az ó-budai szőlőkultura. A fővárosnak már tervek is állanak rendelkezésére a vizelvezető munkálatra nézve de azok megvalósitására nincsen pénze. A bizottsági tagok tehát arra kérték a minisztert, vigye keresztül, hogy a szükséges költségeket az állampénztár előlegezze a fővárosnak. A miniszter, aki időközben fölkérette a fővárostól az erre vonatkozó terveket, most leiratban tudatta, hogy azokat helybenhagyja. Megjegyzi azonban, hogy az ó-budai kültelkeket nemcsak az esővizek, hanem a Duna áradása is veszélyezteti és ez ellen is kell védekezni. E czélból erősiteni kell azt a vasuti töltést, mely az esztergomi vasutat az államvasutak jobbparti körvasutjával összeköti. E töltés három nyilását vagy be kell tömni vagy elzárható állapotba hozni. A miniszter fölhivja a fővárost, hogy ez irányban is intézkedjék. Arról azonban, hogy mi lesz a költségek előlegezésével, egyáltalán nem tesz leiratában említést, pedig enélkül a főváros egyenlőre semmit sem végezhet.

Elmozditott városi tisztviselő. Szepesházy Jenő vásárfelügyelőt többféle szolgálati mulasztások miatt a polgármester elmozditotta az állásától s e határozatot jóváhagyta a közgyülés is. Szepesházy ekkor felülvizsgálati kérelemmel a belügyminiszterhez fordult, aki azonban a folyamodást elutasitotta. Az elmozditott tisztviselő érdekében Kassics Péter is adott be felebbviteli beadványt a miniszterhez, ki most érkezett leiratában kijelenti, hogy ez felebbezésnek helye nincs. Felülvizsgálati kérelemnek pedig azért nem tekinthető Kassics ténye, mert ilyet csak érdekeltek adhatnak be; már pedig ez ügyben Kassics semmiképen sem tekinthető érdekeltnek.

KÖZGAZDASÁG

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz.

(Gyermek- és életbiztositó intézet. Budapest, VI., Teréz-körut 40—42. sz. Alapittatott 1863.) Folyó évi május hóban 1,256.200 K. értékü kötvény állittatott ki és nászjutalékok fejében 67.330 K. 63 fillért fizettek ki. 1903. január 1-től május 31-ig bezárólag felvett uj biztositások értéke 5,589.400 K. és a kifizetett nászjutalékok összege 321.087 K. 38 f.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak kezelése alatti helyiérdekü vasutak közös árudijszabásához legközelebb a „XIII. pótlék“ fog megjelenni, mely a keszthelyvidéki és az első délnyugot határőrvidéki helyiérdekü vasut dijszabását, továbbá a budapest—esztergom—füzitői helyiérdekü vasut VIII. kivételes dijszabásának és a losonczvidéki helyiérdekü vasut I. kivételes dijszabásának kiegészitését foglalja magában.

Ezen pótlék magyar és német nyelven jelenik meg s példányai a magyar királyi államvasutak igazgatóságánál (Budapest, VI., Csengery-utcza 33.) és az üzletvezetőségeknél példányonkint tizfillérért kaphatók.

Budapest, 1903. junius havában.

Az igazgatóság.

MEGHIVÓ.

A **Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaságnak** szavazatra jogosult részvényeseit tisztelettel meghivjuk a társaságnak **1903. évi junius 30-án délelőtti 11½ órakor Budapesten**, a társaság helyiségeiben (V., Mária Valéria-utcza 14. szám) tartandó

nyolczadik rendes közgyülésére.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése az 1902. üzletévről és az évi mérleg előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg megvizsgálásának eredményéről és a tiszta nyereség hováfordítására vonatkozó igazgatósági indítvány felől.
3. A mérleg megállapitása és a tiszta nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai részére adandó felmentvény iránti határozat.
5. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi tiszteletdijának megállapitása.
6. A felügyelő-bizottság tagjainak választása.

☞ A közgyülésen való résztvevésre azon részvényeseknek van joguk (alapszabály 18. §.) a kik a társaságnak legalább 50 (ötven) darab részvényét, a még le nem járt szelvényekkel együtt, **nyolcz nappal a közgyülés előtt** a társaság pénztáránál (Mária Valéria-utcza 14. sz.), vagy a **Magyar Általános Hitelbanknál**, vagy a **Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-Banknál** letették.

Tisztelettel kérjük tehát részvényeseinket, hogy részvényeik letételéről gondoskodjanak.

A részvények számrendben összeállitva, a benyujtó által sajátkezüleg aláirt s két példányban kiállitott jegyzék kiséretében nyujtandók be. E jegyzéknek egy példányát az átvevő pénztár az átvétel elismerésével visszaadja s a részvényeket csak ezen elismervény visszaszármaztatása mellett fogja a közgyülés után a letevőknek kiadni. A közgyülésre belépti jegyül szolgáló igazolványokat a részvényeket átvevő pénztár azonnal kiszolgáltatja.

Ha valamely részvényes szavazati jogát más szavazatképes részvényesre akarja átruházni, a megbizott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláirni tartozik.

A mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyülés előtt a társaság helyiségeiben a részvényesek rendelkezésére áll.

Budapesten, 1903. május 25-én.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága az 1903. évi szeptember hó 1-től 1904. évi augusztus hó végeig terjedő időre szükséges 10.000 métermázsa *repcze-olaj* szállitása iránt ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiirt mennyiség csak megközelitő szükségletet képezvén, az igazgatóság fentartja magának a jogot; hogy ezen mennyiségnél egy negyedrész erejéig többet vagy kevesebbet megrendelhessen.

Az ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve, legkésőbb *1903. évi julius hó 3-án déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott olaj értékének 5%-a legkésőbb 1903. évi julius hó 2-án déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállitásra nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96. számu általános szállitási és a fenti anyagok szállitására vonatkozó 111330/901. számu különleges feltételek.

A pályázatra, valamint a szállitásra vonatkozó egyéb részletes módozatok az ajánlati felhivásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában, valamint az üzletvezetőségeknél és a hazai ipar- és kereskedelmi kamaráknál betekinthetők.

Az ajánlati felhivás az ajánlatot tenni szándékozóknak a fentnevezett anyag- és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kivánatra postán megküldetik.

Budapest, 1903. évi junius hóban. **Az igazgatóság.**

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élét képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtételek 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. junius 16. 24. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

„Pimaszság."

Visszataszitó jelenetek tekintetében páratlan volt a szerdai közgyülés. A karzaton összecsődült pékek szidalmakkal illették a főváros közönségének érdekeit jóhiszemüleg védő bizottsági tagokat. Ez még hagyján; de ezen szerencsétlenek müveltségi nivójára sülyedt Fenyvesi Adolf bizottsági tag **úr** is, odakiáltva a jogos kritikát gyakorló Baracs Marczell doktor bizottsági tagnak „pimaszság". No már édes jó Uram, ha Ön ilyen nagy nevelési hibában szenved, akkor kár Önnek a városatyai funktioban tovább is megmaradni, mert az ilyen hangot a főváros tanácskozó termében nem lehet tűrni. De azt sem engedjük meg, hogy a közgyülési tanácskozások korcsmai diskussziókká, és a szólásszabadság triviális gorombáskodássá fajuljon. S miután semmiféle mentséget sem találtunk, ezen izléstelen kifejezés elfogadhatóvá tételére, szükségesnek tartottuk megbotránkozásunknak örök nyomot hagyni, annál is inkább, hogy a jövőben ilyen és ehhez hasonló utálatos jelenetek az ország első tanácskozó testületében elő ne forduljanak.

Ami a pékek helyzetét illeti, mindnyájan tudjuk, hogy a sütőmunkások nyomorúságos helyzetük javitásán már egy évtized óta fáradoznak, s valóságos titani harczot folytatnak a sütőmunkaadókkal, mig végre sikerült nekik érdekeiknek megfelelő egyezségre jutniok.

Az egyezség, a munkaadókra nézve fokozott terheket ró és pedig a mit ezelőtt hosszabb munkaidő mellett négy munkás elvégzett, most rövidebb munkaidő mellett ugyanannak a munkának elvégzésére hét munkás kell. Az igy előállott árkülönbözet hetenkint 56 koronára rug.

A katonaságnál a beszerzett információk szerint daczára a házi kezelésnek, az előállitási költség olyan nagy, hogy alig kerülne ki a kenyér valamivel olcsóbban, mint a pékek által készitett kenyér mostani eladási ára; és ha a felemelt munkabéreket, melyekhez képest a katonai öntermelési költségek elenyészően csekélyek, valamint egyéb házbér, keresetadó, adópótlék és más járulékok folytán előálló egyéb terheket is figyelembe vesszük, nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy az az egy korona hatvan fillér, mely statisztikai kimutatás szerint 100 kiló liszt után mint tiszta haszon a pékiparosoknak fennmarad, igazán minimálisnak mondható.

Más oldalról a közgyülésnek azon határozatát, melylyel a sütőkemenczéknek fölállitására és üzembehelyezésére nézve a tanácsot az előmunkálatok megtételére utasitotta, nem találjuk indokoltnak és helyesnek, mert semmivel sem lenne segitve a mostani állapotokon. Hiszen a monori kenyérgyár példája is mutatja, hogy a házi kezelés mindig drágább és kevésbbé lelkiismeretes, mintha az a hozzáértő és saját jól fölfogott érdekükben megbizható, tanult és ügyes iparosok kezében van, kiknek megélhetése a verseny hatása alatt, épen becsületes és jó munkájuktól függ. Valamint azt sem szabad

elfelejteni, hogy sem az államnak, sem a törvényhatóságnak nem lehet feladatuk az ipar kisajátitása és a különben is nehéz megélhetési viszonyoknak még sulyosabbá tétele azáltal, hogy egy egész, még virágzó, de máris sulyos akadályokkal küzdő iparág alól a talaj elvonassék.

Reméljük, hogy a tanács minden törekvése oda fog irányulni, hogy azokat az anomáliákat, melyeket a süteménykihordók visszaélései teremtettek és melyekért a nagyközönség a pékeket tette felelőssé, megszüntesse, és ezáltal a mostani és épen innen eredő viszás állapotokat szanálja.

Közigazgatási furcsaságok.

Érdekes esetben jött fel a napokban egy deputáczió Kolozsvárról, hogy egy személyi ügyet intéztessen el a belügyminiszterrel. Mi kincses Kolozsvár belügyeibe nem avatkozunk, de hogy ennek az ügynek a megoldásához deputáczióz us kellett — esetleg a város költségére — mivel sincsen indokolva.

Az eset a következő:

Az 1901. augusztus 4-iki zavargások miatt a közvélemény, sajtó és kommunitás a helyzet szanálására a kolozsvári rendőrség gyökeres ujjászervezését kivánták. Első sorban uj főkapitányt óhajtottak, ki szakitva a multtal, erélyes kézzel rendet teremthet. A főispán a közóhajt tárgyalva Deák Pál főkapitánynyal, arra a conclusióra jutott, hogy a helyzet csak akként tisztázható, ha Deák Pál állásától önként visszalép, kérve nyugdijaztatását. Deák kérelmét 1901. október 25-én adta be a főispánhoz, ki azt október 31-én a közgyülés elé terjesztette. A közgyülés 306—1901. sz. határozatában nem találta Deák Pál kérését teljesithetőnek, hanem továbbra is meg akarta a város szolgálatában tartani, s e végből főkapitányi állásától munkásságának jegyzőkönyvi elismerése mellett fölmentve, eddigi fizetésével más, minősitettségének megfelelő munkakörben kivánta alkalmazni, s végül felkérte a főispánt, hogy a főkapitányi állás végleges betöltése iránt sürgősen intézkedjék. E határozat jóváhagyás végett 23.967—901. t. sz. alatt nov. 13-án a belügyminiszterhez felterjesztetett, a főispán pedig 977—1901. sz. a. 1901. nov. 21-én Deák Pált főkapitányi állásától fölmentve, eddigi fizetésével árvaszéki ülnöki állásra helyettesitette. Ezen ülnöki állásra egyidejüleg pályázat hirdettetvén, Deák Pál is folyamodott megválasztás iránt, azzal a határozott kikötéssel, hogy alkalmaztatása esetén eddig élvezett fizetése adassék meg.

Deák Pálnak az árvaszéki ülnöki állásra történt helyettesitése után 5 nappal, nov. 26-án érkezett a városhoz a belügyminiszter 126.951. számu leirata, melylyel a 306. sz. közgyülési határozat megsemmisittetett, s a város felhivatott, hogy a Deák Pál nyugdijaztatási ügyét szabályszerüen tárgyalja, s határozzon felette. Erre az utasitásra a közgyülés 1902. január 27-én 4—902. sz. határozattal Deák Pált 22 és $^1/_2$ évi szolgálata arányában 2340 k. évi nyugdijjal a nyugd. szr. 19. §-a alapján ideiglenesen nyugdijazta; és január 30-án 41. sz. határozatával *árvaszéki ülnökké* megválasztotta (Titkos szavazás 1 szavazat hijján.)

Ámbár a határozatok ellen senki sem felebbezett, s ámbár a nyugdijazás *kizárólag* a közgyülés elé tartozik utolsó fokon. (Nyugd. szr. 43. §.) a belügyminiszter mindkét határozatot felülvizsgálta, magához rendelte, s 1902. deczember 8-án érkezett 125.098. sz. leiratával a nyugdijazást megsemmisitette, a városi tanácsot pedig utasitani kivánta, hogy az illetmények kiutalása tárgyában hozzon ujabb határozatot.

E leirat a közgyülés elé terjesztetvén, az 1903. jan. 23-án 6. sz. a. hozott határozatával kimondotta, hogy előző határozatait fentartja, s ismételten fölir a belügyminiszterhez, annak jóváhagyása iránt. A belügyminiszter 35366. sz. a. e határozatot megsemmisitette, s azzal indokolja azt az álláspontot, hogy Deák Pál főkapitányi állásáról lemondottnak tekintendő, hogy Deák Pál más állásra folyamodott, tehát saját maga is arra az álláspontra helyezkedett, hogy főkapitányi állásáról lemond E téves felfogással szemben a közgyülés előző álláspontját május 20-án hozott 215. sz. határozatával föntartani kivánja.

Kiváncsiak vagyunk a megoldásra.

A fák tisztántartása.

Örömmel tapasztaljuk azt az odaadó gondozást, melyben a főkertész fővárosunk köztereit részesiti; valóságos oázist képeznek azok a rekkenő nyári meleg és porban eltikkadt közönségnek. E szépen gondozott közterek igazán elsőrendü tényezők fővárosunk szépségének emelésére és a zöldelő cserjék, a virágzó fák örömmel töltenek el mindenkit. De közegészségügyi szempontból is elsőrendü tényezőt képez a közterek és utczák befásitása, növényzetének ápolása, gondozása. Csak London példáját emlitjük fel, a hol minden kis házcsoportnak megvan a maga nagy kiterjedésü, fákkal és virágokkal beültetett gyönyörü *squareja*, nem is emlitve az óriási parkokat. De mikor legteljesebb mértékben megdicsérjük a főkertészt, nem mulaszthatjuk el figyelmét felhivni az utczai fák elhanyagolására, melyek hónapok óta összegyült szeméttől övezve, a köztisztaságot és egészséget komolyan veszélyeztetik és járványok tenyészdombjául szolgálnak.

Figyelmébe ajánljuk a főkertész urnak azokat a kis vasrácsokat, melyeknek rendeltetése lenne a

fákat megvédeni, de a melyek a közegek lelkiismeretlensége folytán megannyi szemétdombot képezvén, a fáknak életét is komolyan veszélyeztetik.

Reméljük, hogy felszólalásunknak meglesz kivánt sikere és eme állapotok rövid időn belül meg fognak szünni.

Mindnyájunkat érhet baleset!

Májusi utolsó számunkban fenti czimen közölt czikkünkre a Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesület igazgatója, dr. Kovách Aladár a következő levelet küldte be hozzánk:

Kedves Barátom!

A rengeteg népszerüségnek és rokonszenvnek, de igen kevés jutaléknak, ajándéknak és anyagi támogatásnak örvendő Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesületre vonatkozó czikkednek egynémely pontjára kénytelen vagyok nehány megjegyzést tenni, mert bár czikkedből általánosságban kiviláglik, az iránt unk való jóindulat, mégis egyik-másik megjegyzésed vádként terhel bennünket.

Nem exkuzálni óhajtom az egyesületet, mert qui s'excuse s'accuse", csakis felvilágositást adni azoknak, a kik veled együtt azt hiszik, hogy buzgalmunkkal nem párosodik a takarékosság szelleme.

Mindenki tudja, hogy a Mentőegyesület daczára a főváros támogatásának, fennállása óta anyagi gondokkal küzd, a mi nagyon könnyen érthető, mert vagyona a leltárt is beleértve, mindössze 368000 korona, évi kiadása pedig mult évben is közel 78000 korona volt.

Hogy nálunk pazarlás nem történik, arról felel az a körülmény, hogy minden legcsekélyebb összeg utalványozása is az igazgatóság és a választmány gyülésein kerül tárgyalás alá, az összegek helyes hovafordításáról tehát az igazgatóságban és a választmányban helyet foglaló, és köztiszteletben álló férfiak neve kezeskedik. Ugyancsak szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a fő- és székváros bizottsága, a mely évenként pontosan felülvizsgálja pénz- és ügykezelésünket, tavaly éppen ugy, mint az elmult esztendőkben ügymenetünkben nemcsak hogy mindent rendben talált, de fennforgó rendünket minden tekintetben példásnak jelezte.

Hogy sok-e 16000 korona kilencz orvosnak a tiszteletdija képen — beleértve az igazgatót is — az egyéni nézet — legyen szabad megjegyeznem, hogy a bécsi mentő-együletnél tizennégy orvosnak 56000 korona tiszteletdija van.

Tiz ló eltartására tavaly 14000 koronát költöttünk, de ebben az összegben nemcsak a lovak abrakoltatása foglaltatik benn, hanem igenis a kocsisok és lóápoló fizetése is és ugyancsak ezeknek az egyenruhája, beleértve a télviz idejére való bundákat és takarókat is. Ezenkivül az a vállalkozó, a ki a lovakat hozzánk szállitja, köteles a lovakat megbetegedésük esetén és egyáltalában szükség szerint *azonnal* jobbakkal *felcserélni*, továbbá szerszámot javittatni és patkoltatni. Daczára e szigoru feltételeknek egypár lovunk, bár az istállóban alig pihen, hanem állandóan éjjel-nappal, folyton hajszolódik — alig másfél koronával kerül többe, mint a tüzoltóság lovai.

Az irodai és nyomtatványköltségek, a világitás és reperácziók összegei, a melyeket Te „horribilesek-nek" neveztél, rögtön minimálisokká szivódnak fel akkor, ha szives volnál érdeklődésed nem csak az évi jelentésből, hanem főkönyvünkből, pénztári naplónkból és egyéb okiratainkból kielégiteni, a melyek a rendelkezésedre állanak nemcsak Neked, hanem minden szives érdeklődőnek.

Az éppen a bajunk, hogy kevesen érdeklődnek belső ügyeink iránt. A kritikát mindig a legszivesebben veszszük, mert belőle jóindulatu segiteni akarás látszik ki; abban a biztos reményben, hogy legközelebb itt egyesületünkben lesz alkalmam Téged üdvözölhetni és a nálunk minden krajczárt élére állitó pénzkezelésre vonatkozó egyik-másik kételyed eloszlatni.

Maradtam hived

Budapest, 1903. junius hóban.

Dr. Kovách Aladár
a budapesti Önk. Mentő-Egyesület
igazgató főorvosa.

Nagyon sajnálnám, ha kedves Barátom a mentő egyesület igen tisztelt igazgatója rosszhiszemüséget imputálna nekünk azért, mert a mérleget megbiráltam. Arról, hogy a mérlegben több tétel egy általános pont alá van vonva, nem én tehetek, mert ha részletezve lettek volna a kiadások, ugy czikkem meg se jelent volna. Mindenesetre igen köszönöm a rektifikácziót a jövőre nézve és a szives meghivást.

A Tattersall jövője.

A Tattersall r. t. 1896-ban azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy az 1909-ben lejáró bérleti szerződését 1925-ig hosszabbitsa meg.

A közgyülés annak idején a kérelmet a közgazd. bizottmány és tanács javaslata alapján elutasitotta egyrészt azért, mert a társasággal fennálló bérleti szerződés lejártával a gazdasági lóvásárt közgazdasági és pénzügyi okokból saját házi kezelésében kivánja fejleszteni, másrészt pedig, mert a társaság által használt terület (mai lóvásártér) városrendezési szempontból és ezen helynek ma már igen jelentékeny és folyton növekedő értéke miatt további 1925-ig le nem köthető.

Gróf Keglevich Gyula országgyülési képviselő a napokban az iránt tett előterjesztést, hogy a főváros a Tattersall területét ügetőverseny czéljaira engedje át, az előterjesztést érdekességénél fogva itt adjuk szó szerint:

Tekintetes Székesfővárosi Tanács!

Bár Budapest manapság világvárossá nőtte ki magát, mégis szükölködik oly nagy intézményekben, melyek országos fontossággal birnak.

Sajnosan nélkülöz hazánk egy budapesti nagyszabásu ügetőverseny-egylet hiányában olyan intézményt, a mely hazánk világhirü sebes-kocsiló tenyésztésének kipróbálását tenné lehetővé.

Európának ugyszólván minden országában, Orosz-, Olasz-, Franczia-, Németországban, Dánia és Hollandiában, főleg pedig Ausztriának minden nagyobb városában nagy ügetőverseny-egyletek vannak, Amerikában pedig nem kevesebb, mint 358 hatalmas ügetőverseny-egylet virágzik, melyek kimondhatatlanul áldásos működést fejtenek ki az illető ország ügetőtenyésztésének kipróbálására és ezzel értékesithetésére. És éppen csak nálunk — daczára a mi elsőrangunak elismert s rendkivüli keresletnek örvendő ügetőtenyésztésünknek — mely Európában az első helyet foglalja el, évtizedek óta folyó vajudással sem sikerült egy ilyen nélkülözhetetlen, nagyfontosságu verseny-egyletet létesiteni, főleg a hatóságoknak *s igy szembetünőleg a székesfővárosnak támogatása hiján.*

Már pedig a székesfővárosra nézve minden tekintetben csak áldásos hatásu lehet egy nagy budapesti ügetőegylet. Nem tekintve azt, hogy a fővárosi szegényalapot évenként ezrekkel gyarapithatná, de — a miért eddig meddő kisérletezés folyt — *a székesfőváros idegenforgalmára beláthatatlan eredményekkel járna, mert az a sok olasz, német, franczia, holland, orosz, a kik mindannyian a sebes- és luxus-kocsilovat, szóval az ügetőt keresik és a* kik eddig szükségletüket osztrák kereskedőktől megvásárolt magyar ügető-lóanyaggal Ausztriában fedezték, *ezentul kétségkivül Budapestet volnának kénytelenek felkeresni.*

A mennyi számtalan helyen eddig ügetőverseny-egylet alakult, mindenütt az illető város közönségének áldozatkészsége adott versenypályára szükséges területet. Csak hazánkban is Pozsony példájára utalok, mely város 1902-ben egyhangu lelkesedéssel egyik legszebb helyét ajánlotta fel ügető-verseny czéljára s annak talajegyengetési munkálatait is saját költségén végeztette el.

Az ügető-versenypálya czéljára nincs szükség körülhatárolt területre, nincs szükség arra, hogy nagy terület a forgalomtól elvonassék. Az ügetőpálya ugyanis a gyalogló publikumnak és a kocsiközlekedésnek egész éven át teljesen nyitva állhat, csupán a versenyek tartama alatt keritendő körül akár ideiglenes hálóval is, melynek megerősitésére még a czövekelés sem szükséges. Igy van ez Bécsben, hol városligetének legszebb helyét, a Práternek a Rotunde előtti részét (mintha nálunk a városligeti iparcsarnok előtti terület lenne a Stefánia-utig) engedte át az osztrák császár őfelsége ügetőpálya czéljaira.

Én azonban csak azon kérelemmel fordulok a Székesfővároshoz, illetve a tekintetes Tanácshoz, hogy a Tattersall területének egy részét méltóztassék átengedni egy nagyszabásu ügetőegylet részére. **Csakis ezen mulik ugyanis egy milliónyi korona alaptőkével kezdő, erőteljes és nagyarányu ügetőversenyegylet megalakulása.** Tekintve azon körülményt, hogy 1896-ban a budapesti Tattersallal már quasi megállapodás létesült a jelzett területnek 1909., vagyis a bérlet tartamáig való részbeni átengedésére és közös használatára — és ebbe a Tattersall részvénytársaság most is bele fog menni; tekintve továbbá azt, hogy száz és százezrekre rugó beruházásokat csak egy hosszabb ideig bérletünkben maradható telekre fektethetünk be:

Mély tisztelettel kérjük a Tanácsot, méltóztassék már most az iránt nyilatkozni, hogy Budapest székesfővárosnak minden nemzeti ügy iránt tanusitott és általánosan elismert áldozatkészsége átengedi a Tattersall területének a mostani Tattersall részvénytársasággal megállapitandó részét 1909-től számitandó legalább 30 esztendőre; megjegyeztetvén, hogy a Tattersall részvénytársaságnak 1909-ben vagy bármikor leendő netaláni feloszlása esetén készek vagyunk a székesfőváros lóvásártartási jogának ugyanoly vagy megállapitandó feltételek melletti kibérlésére.

Az előterjesztés a napokban kerül a közgazdasági bizottmány elé, a mint előrelátható most is a régi álláspontra fog helyezkedni.

A fertőtlenités szabályrendelete.

A fertőtlenitésről és a székesfővárosi központi fertőtlenitő intézetről szóló szabályrendelet tervezete elkészült. Itt adjuk az egész szabályrendeletet, mely hivatva van az 1897. évben kiadott rendelet hiányait pótolni és a hosszu évek során szerzett gyakorlati tapasztalatok nyomán a további szükséges egészségügyi intézkedéseket megvalósitani. Dévény Gyula tanácsjegyző igen tisztességes munkát végzett a szabályrendelet elkészitésével, mindenesetre azonban kivánatos, hogy a rendelet betü szerint végre is legyen hajtva.

I. Kötelező fertőtlenités.

1. §. Budapest székesfőváros területén a fertőtlenités kötelező a következő ragályos kórokban történt megbetegedések illetőleg halálozások eseteiben:

1. cholera (cholera asiatica.)
2. hasi, és küteges hagymáz (typhus abdominalis, és typhus exanthematicus.)
3. himlő (variola.)
4. vörheny (scarlatina.)
5. roncsoló toroklob, torokgyik (diphteritis, croup.)
6. gyermekágyi láz, (febris puerperalis.)
7. vérhas (dysentheria.)
8. pestis.
9. lepra.

10. lépfene (anthrax.)
11. takonykór (malleus.)
12. veszettség (lyssa.)
13. tüdővész esetében akkor, ha a beteg meghalt, vagy más lakásba költözött.
14. mindazon állati betegségek eseteiben, melyekre nézve az állategészségügyről szóló 1888. évi VII. t.-cz. a kötelező fertőtlenitést elrendeli, ugyszintén a ragadós tüdőlob eseteiben, végül
15. minden más oly esetben, a midőn azt a hatóság (polgármester, tanács, ker. elöljáróság) elrendeli.

2. §. Az előbbi §-ban felsorolt kórok eseteiben a kötelező fertőtlenitést az illetékes ker. elöljáróság rendeli el és azt, valamint az 1. §. 15. pontja értelmében teljesitendő fertőtlenitést is a székesfőváros által e czélra létesitett és fentartott „központi fertőtlenitő intézet“ hajtja végre.

Mások által teljesitett fertőtlenitések ezt nem pótolják s olyanoknak tekintendők, mintha fertőtlenités nem történt volna.

A kötelező fertőtlenités szükség esetén karhatalom alkalmazása mellett is végrehajtandó.

II. Nem kötelező fertőtlenités.

3. §. A központi fertőtlenitő intézet, az előbbi §-ban emlitett rendeltetésén kivül teljesiti a fertőtlenitést mindazon esetekben, a midőn azt a felek bármely okból kérik.

III. Eljárás és általános rendelkezések.

4. §. A központi fertőtlenitő intézet által teljesitett fertőtlenitések hatósági eljárást képeznek s az azzal foglalkozó intézeti alkalmazottak hatósági közegeknek tekintendők.

5. § A fertőtlenités személyekre, állatokra, lakásokra, istállókra s általában a ragályos kór által fertőzött helyiségekre s az azokban levő tárgyakra terjed ki.

A személyek közül azok fertőtlenitendők, a kik a fertőzött helyiségekben voltak s a kikről ekként feltehető, hogy a ragályos kórt tovább terjeszthetnék.

Azonban a személyek fertőtlenitése csak a következő betegségek eseteiben kötelező :

1. cholera,
2. himlő,
3. állati betegségek.

Egyéb ragályos kórok eseteiben az egyének csakis hatósági rendeletre, vagy saját kivánságukra fertőtlenithetők.

A fertőtlenités részben az intézetben, részben a fertőzött helyiségekben történik. Az intézetben csak a személyek és azok a tárgyak fertőtlenitendők, a melyek a helyszinén nem fertőtlenithetők, illetőleg gőzzel való, vagy más — csak az intézetben végrehajtható — fertőtlenitést igényelnek.

Ugy a személyeket, mint a tárgyakat az intézet saját kocsiján szállitja telepére, a többi tárgyakat pedig a fertőzött helyiségekben fertőtleniti.

Ez utóbbi helyiségekből bármit is tilos addig kivinni, a mig a fertőtlenités meg nem történt.

Az intézetben fertőtlenitendő tárgyakat a kirendelt hatósági közegek jegyzék mellett veszik át a tulajdonostól s a fertőtlenités után ugyancsak jegyzék mellett adják neki vissza.

Az egészen értéktelen tárgyak, a tulajdonos beleegyezése esetében, elégetés által megsemmisitendők, — a fertőzött szalmazsákok szalmája azonban mindenkor elégetendő.

A fertőtlenités által az egyes tárgyakon esetleg bekövetkezett rongálódásokért az eredeti szinnek elveszitéséért stb., ugyszintén az elégetés által megsemmisitett tárgyakért senki kárpótlást nem igényelhet.

6. §. Ha valamely lakásból oly beteg szándékozik kiköltözni, a ki az 1. §-ban felsorolt ragályos kórok egyikében szenved, akkor ezt a lakást és az abban levő fertőzött tárgyakat, a kiköltözés előtt fertőtleniteni kell.

Ugyanezért köteles az illető fél költözködési szándékát legalább 3 nappal a kiköltözés előtt az illetékes ker. elöljáróságnál bejelenteni, a mely hatóság tartozik a fertőtlenités végrehajtásáról gondoskodni.

7. §. Ha a fertőtlenitésre kötelezett kórok egyikében meghaltnak a ravatalázásánál posztót, vagy bármi más diszitést használnak, akkor ezeket a ravatalozási kellékeket fertőtlenités nélkül ujból használni nem szabad s köteles a temetésrendező vállalat azokat a halottnak a helyszinéről való eltávolitása után a központi fertőtlenitő intézetben leendő fertőtlenités végett ezen intézet által a helyszinére nyomban elszállittatni.

8. §. Az 1. §. alapján végrehajtandó fertőtlenitések eseteiben a fertőtlenités elrendelése iránt a következőképen kell eljárni :

A fertőtlenités elrendelésére a ker. elöljáróságok részére megállapitott szolgálati utasitás 73. sz. nyomtatvány mintája szolgál, a melyet a ker. elöljáróságoknál és az összes fővárosi gyógyszertárakban ingyen lehet kapni.

A mikor a ker. tiszti orvosok az óvóintézkedések megtétele czéljából a fertőzött lakásba mennek, e mintát magukkal viszik s azt a helyszinén szerzett tapasztalataikhoz képest kitöltik s megjelölik rajta a fertőtlenitendő helyiségeket.

Az ekként kitöltött mintát egy portómentes boritékkal együtt átadják a beteg hozzátartozóinak, a kik azt viszont a kezelő orvosnak kötelesek átadni.

A kezelő orvos, a betegség további tartama alatt felmerült jelenségekhez képest tartozik azt kiegésziteni, névaláirásával ellátni s akkor, a mikor a fertőtlenités végrehajtásának idejét elérkezettnek látja, az illetékes ker. elöljáróságnak posta utján vagy bármely más uton megküldeni.

Ugy ezekben az esetekben, valamint az állati betegségek bejelentése után is, a ker. elöljáróságok

tartoznak a fertőtlenitést azonnal elrendelni s minden esetben ellenőrizni, hogy az tényleg megtörtént-e.

Ha a fertőtlenités végrehajtásához karhatalomra van szükség, annak kirendeléséről is az illetékes ker. elöljáróság gondoskodik.

9. §. Az 1. §. 1—13. és 15. pontja alatt felsorolt betegségi esetek bejelentésének kötelező volta iránt az e tekintetben fennálló törvényes rendelkezések irányadók. A tüdővészre vonatkozólag pedig ketölességévé tétetik a kezelő orvosoknak, hogy minden ily betegnek a lakásváltoztatásáról, a mennyiben arról tudomásuk van, a beteg nevének és elhagyandó lakásának közlése mellett az illetékes ker. elöljáróságnál jelentést tegyenek. E jelentést a kiköltözés előtt legalább 3 nappal kell megtenni, hogy a fertőtlenités még az uj lakó beköltözése előtt végrehajtható legyen.

A tüdővészes betegeknek elhalálozása eseteiben a fertőtlenitést a ker. elöljáróságok t. orvosaiknak a halottvizsgálatról szóló jelentései alapján rendelik el.

10. §. Ha oly beteget szállitanak a kórházba, a ki az 1. §-ban felsorolt betegségek egyikében szenved s a szállitást nem a fertőtlenitő intézet teljesitette, akkor az illető kórház igazgatósága, a fertőtlenités megejthetése czéljából tartozik a felvételről a fertőtlenitő intézetet a beteg lakásának közlése mellett értesiteni.

11. §. A fertőtlenités iránt való minden meghagyás illetőleg megkeresés a 8. §-ban emlitett minta adatainak pontos bemondása mellett, telefon utján is közölhető a fertőtlenitő intézettel; de ezért utólagosan az irásbeli meghagyás illetőleg megkeresés is megküldendő.

12. §. Felek a 3. §. értelmében bármely czélból kérhetik a fertőtlenitést, de tartoznak ők is a 8. §-ban emlitett mintát használni s az okot, a mely miatt a fertőtlenitést kérik, azon megjelölni.

13. §. Az 1. §-ban felsorolt betegségek eseteiben:

a) a közegészségi fertőtlenités legkésőbb 15 óra mulva,

b) az állategészségügyi fertőtlenités pedig legkésőbb 24 óra mulva hajtandó végre a megkeresés vétele után.

A felek által kért — tehát nem kötelező — fertőtlenitések kivitelének idejét, az intézet elfoglaltságához képest, az igazgató állapitja meg és pedig olyképen, hogy a kötelező fertőtlenitéseknek kellő időben való végrehajtása ezek által késedelmet ne szenvedjen.

IV. A központi fertőtlenitő intézet szervezete.

14. §. Az intézet élén egy igazgató áll, a ki az oda beosztott összes hivatalnokoknak és más alkalmazottaknak a főnöke.

Az igazgató feladata az intézet gazdasági és szakszerü működésének vezetése.

15. §. Az intézet tiszti- és szolgaszemélyzete a székesfőváros egyéb alkalmazottaira vonatkozó szolgálati és fegyelmi szabályok alatt áll.

16. §. Az intézet szakszerü vezetésének, vagyonkezelésének s a fertőtlenitői szolgálat ellátásának módozatait a székesfőváros tanácsa szolgálati utasitással állapitja meg.

Az állategészségügyi fertőtlenités a mindenkor érvényben levő földmivelésügyi m. kir. miniszteri rendelet értelmében hajtandó végre.

V. Dijak.

17. §. Az 1. §. értelmében teljesitendő kötelező fertőtlenitések közül a közegészségi fertőtlenitések dijtalanul hajtandók végre.

Az állategészségügyi fertőtlenitésekért, akár kötelezők azok akár nem, valamint a felek által kért, nem kötelező fertőtlenitésekért az illető lakás- vagy istálló-tulajdonosok, illetőleg bérlők a következő dijakat tartoznak fizetni:

1. Az istállók fertőtlenitésénél megfizetendő az elhasznált fertőtlenitő anyagoknak a tanács által időnként megállapitandó beszerzési illetőleg előállitási ára; a közreműködő személyzet tényleges napidijai, a használt fuvarok párjáért pedig a mindenkori önköltségi ár. — Félnapra e dijak fele, éjjeli munka után pedig azok kétszerese szedendő.

2. Lakások fertőtlenitéseért:

a) egy szoba és mellékhelyiségeiért (konyha, előszoba, éléskamra, fürdőszoba klosett) 20 korona;

b) minden további szobáért 10 korona.

3. Egyéb helyiségek (műhelyek, boltok, raktárak stb.) és tárgyak (rongyok) fertőtlenitéseért a tényleg elhasznált fertőtlenitő anyagoknak beszerzési illetőleg előállitási ára és a munka és fuvarköltség fizetendők meg, az 1. pontban foglalt megállapitás szerint.

4. Csupán gőzfertőtlenitést igénylő tárgyak fertőtlenitéseért, a midőn egyidejüleg a lakás fertőlenitése nem igényeltetik, a dijak suly szerint fizetendők és pedig:

a) 50 kilogrammig egy korona s azon felül kilonként 2 fillér, ha nem az intézet szállitja a tárgyakat;

b) 50 kilogrammig 2 korona s azonfelül kilonként 4 fillér, ha a szállitást az intézet teljesiti.

18. §. A fertőtlenitésekért esedékes dijakat az illetékes ker. elöljáróságnál kell lefizetni, miért is a központi fertőtlenitő intézet a fertőtlenitésért kiállitandó számlát oda megküldeni köteles.

E dijak szükség esetén a közadók módjára közigazgatási végrehajtás utján hajtandók be.

VI. Büntető határozatok.

19. §. A ki e szabályrendelet 1., 3., 5., 7., 8. és 9. §§-aiban a felekre vonatkozó rendelkezések ellen vét, kihágást követ el s amennyiben cselekedete vagy mulasztása nem esik sulyosabb beszámitás alá, 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajtha-

tatlanság esetében 5 napig terjedhető elzárással büntetendő.

20. §. Az e szabályrendelet alapján minősülő kihágási ügyekben I. fokon a ker. előljárók biráskodnak s a befolyt pénzbüntetések, ugyszintén a fertőtlenitésekért a 18. §. értelmében szedendő dijak s az intézet fentartási költségeinek fedezésére forditandók.

Budapesten, 1903. április 2.

A tanácsi (X.) közegészségi ügyosztály.

Dévény Gyula s. k., tanácsjegyző. **Viola Imre** s. k., tanácsnok.

Nyilatkozat.

A magyar köztisztviselők fogyasztási szövetkezetének igazgatóságától vettük a következő helyreigazitást:

Némely tegnapi lapban tendenciózus közlemény jelent meg, melynek éle a magyar köztisztviselők fogyasztási szövetkezete ellen irányul. Az ebben a közleményben foglalt valótlan állitásokkal szemben kijelentjük, hogy forgalomban lévő üvegeink ürmértéke a fennálló törvénynek és rendeletnek megfelel és azoknak szabályszerüségét a feljelentés folytán meginditott nyomozás is igazolni fogja. A hamis vád ellen annak idején a megtorló lépéseket megfogjuk tenni.

Hirek a városházáról.

Trachoma a katonák között. A Nádasdy kaszárnyában tavaly nyáron ijesztő módon grasszált a trachoma, melynek elfojtására a hadtestparancsnokság igénybe vette a főváros segitségét is. A trachoma a télen át megszünt ugyan már, de a katonák között még most is sürün fordulnak elő köthártyagyulladások, mely betegségből könnyen keletkezhetik trachoma. Most, hogy beállott a meleg, száraz idő, a hadtestparancsnokság idején valónak látja, hogy a kellő óvintézkedéseket megtegye. Lobkowitz herczeg ma átirt a tanácshoz, hogy a Nádasdy kaszárnya udvarán levő tüzcsapokat bocsássa locsolás czéljaira ingyenesen a kaszárnya rendelkezésére. A kaszárnya környékén levő utczákat, a hadtestparancsnok ismételt fölkérése daczára sem rendeztette a főváros s igy a porképződés most is óriási azon a vidéken. Hogy a szembajos legénység a nagy portól valamennyire megvédessék, okvetlen szükséges, hogy a kaszárnya udvarát naponkint locsolják. A budapesti kaszárnyák vizfogyasztása után a katonai kincstár évenkint 83000 korona dijat fizet s többet e czélra nem áldozhat. Ez okból kéri a hadtestparancsnok a tanácsot, hogy a tüzcsapok használatát dijtalanul bocsássa rendelkezésére.

A téli kikötő. A lágymányosi téli kikötő kiépitése folytán szükségessé válik, hogy a kikötőt övező partokat rakodókkal lássák el. A rakodók kiépitése pedig csakis uj védtöltések emelése utján történhetik, hogy magasabb vizállás mellett a rakodók megvédessenek a vizáradástól. A rakodó egy része a főváros tulajdonát képező területen épülne, miért is a kereskedelmi miniszter most érintkezésbe lépett ez ügyben a fővárossal. A folyammérnökség utján kérdést is intézett a tanácshoz, hogy nincs-e kifogása a védőtöltések s a rakodó fölépitése ellen. Egyben választ kér arra nézve, hogy a főváros mily föltételek mellett és milyen áron hajlandó véglegesen átengedni a kérdéses területet.

A kelenföldi kaszinó kérelme. A Lágymányos-utcza csatornázása dolgában a kelenföldi kaszinó azt a kérelmet intézte a tanácshoz, hogy a munkálatra ne hirdessen árlejtést, mert igy sokáig huzódnék a csatornaépités ügye, hanem bizza meg a Lenke-uti csatorna épitőjét, hogy egyidejüleg a Lágymányos-utcza kanálisát is készitse el, a mely különben is kapcsolatban lesz az előbbi csatornával. A vállalkozó eziránt maga is kérvényt adott be a tanácshoz, amely azonban ragaszkodik a nyilvános liczitációhoz s igy a kérelmet nem találta teljesithetőnek.

Veszélyes gyalogút. A budapesti közuti vaspálya-társaság még tavaly figyelmeztette a fővárost, hogy a Gellérthegy alatt épitse ki a gyalogjárót, mert a jelenlegi állapot életveszélyes a publikumra nézve. A gyalogjáróemberek rendesen a hegy alján levő lejtős részt használják, amely különösen esős időben csúszós s igy veszélyes. A mult esztendőben több baleset is történt; egy munkásember, aki megcsuszott, s a villamos kocsi alá került az életét vesztette. Most, hogy befejezést nyernek a hidépités s a Gellért-rakpart rendezési munkálatai, a közuti vaspálya-társaság ujból fölkérte a tanácsot, hogy a jelzett vonalon csináltassa meg a jelzett gyalogjárót.

Nagyarányu szabályozás Budán. Az I. kerületi Sasad, Hosszurét, Gazdagrét, Örmező, Dobogó, Madárhegy, Örsöd és Péterhegy dülők szabályozása tárgyában Siebreich Károly nyugalmazott mérnök terveket terjesztett volt a főváros tanácsa elé, mely tervezetek annyira praktikusak s tetszetősek, hogy azokhoz hozzájárult nemcsak a mérnöki hivatal, hanem a középitési bizottság is. Siebreich akként kivánja keresztülvinni a jelzett dülők szabályozását, hogy a telkeken angol módra családházak épülnének. A fővárosi közmunkák tanácsa azonban még igy sem hajlandó e tervezetekhez hozzájárulni s fölhivta a fővárost ujabb tervek készitésére. Siebreichnek a jelzett részészekben saját telkei is vannak, amelyeket szintén angol módra akarna beépiteni, a közmunkák tanácsa azonban tekintettel a szabályozás egyöntetüségére, ehhez nem hajlandó hozzájárulni, miért is Siebreich a belügyminiszterhez felebbezett. A mérnöki hivatal most azt javasolja a tanácsnak, hogy a fenti dülők szabályozása ügyét tartsa függőben, mig csak le nem érkezik a belügyminiszternek Siebreich kérelme föltött hozandó határozata.

A főváros uj diszkutja. A főváros által fölállitandó diszkut ügye, a mely immár 14 esztendő óta foglalkoztatja a tanácsot, különböző bizottságok különös stádiumba juttatott. Annak idejében a főváros tudvalevőleg pályázatot hirdetett a kut tervezetére. A beérkezett pályamüvek közül Árkay Sándor mülakatos tervét találták a legjobbnak s a kivitelre is alkalmasnak. Időközben a képzőmüvészeti bizottság a Vámház-téren helyet is jelölt ki a kut részére, de a kivitel csak késett, mert a fővárosnak nem volt erre pénze. Most aztán különös javaslattal állt elő a főváros mérnöki hivatala. Tekintettel arra, hogy az elfogadott Árkay-féle tervezet be-

nyujtása óta már 14 év mult el, mely idő alatt képzőművészetünk fejlődött s bizonyára ujabb tehetségek is merültek föl a müvészet terén, a mérnöki hivatal javasolja a tanácsnak, hogy Árkay tervezetét tegye félre és hirdessen ujabb pályázatot. A mérnöki hivatal szerint a fővárosnak Árkayval szemben semmiféle kötelezettsége nincsen, mert a tervezetért szabályszerüen kiadta volt neki a 600 kor. pályadijat.

A budai vizgázgyár kérdése. A budai gázgyár ügyében a tanács szakértőket küldött ki, hogy keressenek alkalmas módot a világitás kérdésének megoldására. A szakértők azt ajánlották, hogy a jobbparti légszeszszükséglet fedezésére az ottani gázgyárral kapcsolatban karburált vizgázgyár létesittessék, mert ez jár legkevesebb költséggel. E javaslatot a tanács is magáévá tette s fölhivta a légszesztársulatot, hogy a II. kerületi előljáróságtól, — mint iparhatóságtól — kérjen telepengedélyt. Egyben kimondta azonban a tanács, hogy az épitendő uj gyárrészlet az összes légszeszgyárak átvétele esetében nem fogja képezni megváltás tárgyát. Erre vonatkozólag most beadványt intézett a tanácshoz a gáztársulat. A mindinkább növekvő légszeszszükségletnek karburát gázzal való pótlását már 1900-ban javasolta volt a tanácsnak, de akkor ajánlatát visszautasitották. Most pedig maga a tanács utasitja a társulatot ily gyár épitésére. A társulat igazgatósága ezt tudomásul veszi, de kijelenti, hogy a tanács által megszabott föltételeket el nem fogadja. A tanács ama határozatát, hogy az uj gyárrészlet nem képezi a megváltás tárgyát, igaztalannak tartja s nem hajlandó ily értelemben nyilatkozatot adni, amire egyáltalán nem is kötelezhető. Azzal érvel a tanács, hogy a karburált gáz előállitása sokkal olcsóbb mint a széngázé s igy a társulat annyit fog rajta nyerni, hogy a befektetés idővel bizonyára megtérül. Ez az érvelés helytelen, mert igaz ugyan, hogy a nyers vizgáz előállitása olcsóbb, de fényereje is jóval kisebb a széngázénál. A fényerő hiányosságait karburálással kell pótolni, mely eljárás költségei tökéletesen egalizálják a kétféle légszesz előállitási költségeit. Ilyen körülmények között a légszesztársulat csakis oly föltétel mellett hajlandó a vizgázgyárat megépiteni, ha az is fölvétetik a megváltandó értékek sorába. Egyébként pedig jelenti a társulat, hogy a telepengedély elnyerése czéljából már megtette a szükséges lépéseket.

Magyar királyi államvasutak.

77964/903. számhoz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évben esetleg 3 éven át szükséges aczél- és vasnemü anyagok szállitásának biztositását óhajtván ez iránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok legkésőbb *f. évi julius hó 10-ének déli 12 óráig* beterjesztendők, a bánatpénz pedig f. évi julius hó 9-én déli 12 óráig beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletezett feltételek, a mennyiségek, ugyszintén a különleges szállitási feltételek, a magy. kir államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73.) megtekinthetők.

Budapest, 1903. junius hóban.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államvasutak
Igazgatóság.
37129/F I. szám.

A magy. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének kezelése alá tartozó tapolcza-keszthelyi helyi érdekü vasut Tapolcza, Balaton-Ederics és Keszthely állomásokkal, Vonyarcz-Vashegy rakodó állomással Rapcska, Balaton-Györök és Gyenes-Diás megállóhelyekkel f. évi junius hó 7-én a nyilvános forgalomnak átadatott.

Valamennyi állomás és Vonyarcz-Vashegy rakodó-állomás az összes, a megállóhelyek pedig csak a személy- és podgyászforgalomra vannak berendezve.

Az emlitett helyi érdekü vasut megnyitásával egyidejüleg a keszthely-balaton-szent-györgyi h. é. vasut üzeme a magy. kir. államvasutak kezelésébe vétetett át.

Budapest, 1903. évi junius hó

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak
Üzletvetőség Aradon.
14485/903. I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a *Petrozsény* állomáson kibővitendő fütőházzal kapcsolatos munkákra.

A tervek, a költségszámitások, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint az 1867-ben kiadott általános és részletes feltétfüzetek és az „Épületek leirása“ *Aradon*, a magy. kir. áll. vasutak üzletvezetőségének pályafenntartási osztályában, a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1903. évi julius hó 1-én déli 12 óráig kell benyujtani, alulirott üzletvetőség általános osztályánál.

Az ajánlatokat egy koronás, az ajánlat mellékleteit ivenkint 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyujtani:

„Ajánlat a petrozsényi fütőház bővitési munkáira“.

Ajánlatok csakis az összes munkákra nyujthatók be.

Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1903. évi junius hó 30-án déli 12 óráig az összes munkákra pályázóknak 1200 azaz egyezer kettőszáz korona bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetőségének gyüjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Távirati uton tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel. Az ajánlatok feletti döntés határideje a pályázati határidőtől számitott 2 hétben állapittatik meg, a bánatpénzek visszaadása pedig a döntéstől számitott 8 napon belül eszközöltetik.

Aradon, 1903. junius hó 11-én.

Az üzletvezetőség.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdödö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselöség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A töke elhalálozás alkalmával fizetendö								A töke 20 év után vagy idöelött elhalálozás alkalmával azonnal fizetendö					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

BUDAPESTI VILLAMOS VÁROSI VASUT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság

részvényeinek

tizenegyedik kisorsolása

a társaság alapszabályainak 11. szakasza és a kormányhatóságilag jóváhagyott törlesztési tervek alapján dr. Gászner Béla kir. közjegyző közbenjöttével folyó 1903. évi junius hó 6-án délelőtt 9 órakor a társaság Kertész-utcza 10. szám alatti helyiségeiben megejtetett.

Kisorsoltatott 555 darab részvény, melyek számai a következők:

30	**4183**	8615	12519	18945	**23084**	26338	30859	34685	39773	43717	48209	52267	56574
342	4283	8687	12520	18992	23146	26436	**31141**	**35201**	39778	43968	48238	52349	56590
442	4284	8819	12552	**19684**	23169	26443	31195	35239	39835	43995	48245	52423	56728
476	4401	8895	12846	19762	23236	26535	31248	35245	39860	**44052**	48249	52599	56767
551	4459	**9262**	**13012**	19816	23267	26565	31490	35621	39862	44372	48253	52724	56773
627	4518	9438	13077	19817	23268	26752	31573	**36554**	39999	44566	48254	52725	**57118**
808	4636	9465	13242	19857	23282	26765	31911	36693	**40368**	44596	48256	52749	57292
837	4711	9470	13467	19873	23288	26766	31923	36723	40468	44834	48272	52750	57303
897	4779	9473	**14040**	19874	23305	26791	31941	36767	40583	44884	48395	52751	57363
944	4820	9527	14057	19878	23523	**27011**	31952	36978	40629	44885	48459	52886	57428
1033	4873	9587	**15103**	**20110**	23327	27258	31980	**37174**	40762	**45007**	48494	**53196**	57454
1217	**5148**	9695	15152	20138	23353	27301	**32181**	37191	40792	45046	48656	53695	57467
1268	5151	9715	15231	20328	23364	27346	32235	37209	40980	45140	48921	53704	57468
1366	5364	19991	15269	20333	23365	27439	92254	37287	**41034**	45198	**49046**	53718	57686
1441	5736	**10121**	15290	20348	23366	27572	32260	37362	41044	45221	49050	53738	57795
1449	5889	10189	15597	20379	23367	28625	32322	37364	41095	45261	49124	53903	57796
1509	**6574**	10365	15641	20388	23695	27908	32338	37411	41217	45510	49303	53997	57921
1673	6677	10449	15643	20417	23706	**28467**	32403	37421	41353	45519	49484	**55016**	57983
1744	6716	10570	15677	20447	23781	28483	32424	37523	41541	45664	49684	55021	57984
1757	6770	10589	**16090**	20522	**24068**	28484	32526	37726	41641	**46146**	49898	55166	57985
1758	6793	10811	16309	20535	24334	28616	32530	37750	41773	46251	49926	55175	57999
1759	6866	10852	16382	20560	24410	28666	32573	37841	41785	46298	**50340**	55230	**58248**
1980	6929	10881	16383	20655	24434	28749	32585	37863	41786	46313	**51649**	55285	58269
2189	6982	10991	16484	20792	24454	28776	32589	37890	41886	46339	51984	55289	58422
2226	**7097**	**11045**	16505	20989	24494	28878	32808	**38225**	41908	46345	**52003**	55290	58441
2244	7114	11069	16574	**21261**	24498	**29035**	32925	38244	41916	46433	52224	55463	58453
2333	7217	11091	16589	21328	24580	29164	**33305**	38362	41965	46632	52237	55650	58457
2457	7542	11108	**17188**	21506	24786	29243	33315	33482	41978	**47006**	52238	55767	58476
2688	7554	11186	17368	21835	24787	29502	33316	38658	**42128**	47382	52240	55843	58557
2813	7566	11236	17461	**22157**	24795	29677	33322	38759	42280	47384	52244	55888	58666
2916	7589	11450	17755	22187	24998	29738	33554	38831	42340	47435	52245	55974	58726
2917	7594	11683	17780	22201	**25020**	29809	33575	38860	42583	47439	52247	**56010**	58801
2969	7597	11733	17945	22214	25078	29822	33645	38893	42608	47510	52259	56021	58877
3179	7894	11873	**18002**	22530	25313	29995	33768	**39134**	42666	47584	52261	56070	**59049**
3236	**8271**	11884	18178	22574	25407	**30207**	33817	39141	42762	47589	52262	56174	59074
3368	8299	11990	18187	22607	25663	30219	33935	39231	**43028**	47695	52263	56177	59242
3520	8429	**12145**	18269	22646	25969	30317	**34008**	39290	43588	**48089**	52264	56180	59445
3586	8529	12203	18362	22836	**26121**	30319	34046	39361	43598	48130	52265	56186	59484
3698	8539	12357	18364	22864	26122	30501	34527	39702	43693	48174	52266	56248	59485
3741	8595	12431	18803	22951	26185	30816	34642	39766					

Ezen kisorsolt részvények 1904. évi január hó 2-tól a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által, **az angol osztrák bank budapesti fióktelepénél (V., Fürdő-utcza 6. szám alatt)** névértékük összegében fognak beváltatni és bemutatóra szóló élvezeti jegyekkel kicseréltetni.

Az előző sorsolásokból eddig még be nem váltattak a következő számu kisorsolt részvények:

Az 1902. évi kisorsolásból: 180, 230, 502, 600, 867, 920, 1429. 1831, 2742, 3418, 5086, 7056, 8049, 8514, 8632, 9316, 12060, 12543, 12683, 15838, 17163, 17366, 19352, 19806, 20086, 20923, 22696, 24797, 25578, 26022, 26606, 26652, 26653, 26831, 20404, 29941, 30237, 30734, 31721, 32755, 32935, 33470, 34039, 35024, 35448, 35476, 35858, 36995, 38044, 38837, 38882, 42125, 42131, 42902, 43615, 43638, 43692, 44434, 47159, 47816, 50071, 50215, 50728, 53814, 55076, 55077, 55078, 55679, 59208 és 59211. számu részvények.

Az 1901. évi kisorsolásból: 601, 3123, 3138, 5061, 10220, 14609, 15278, 17927, 18726, 22918, 23339, 24237, 26175, 26740, 27401, 29512, 29577, 31082, 31514, 31719, 32384, 32387, 32475, 33119, 34944, 35777, 37213, 41902, 41987, 42911, 44172, 45866, 50069 és 59220. számu részvények.

Az 1900. évi kisorsolásból: 6587, 10213, 15571, 26433, 27032, 27407, 29093, 35746, 40781, 43082, 44701, 46551 és 48489 számu részvények.

Az 1899. évi kisorsolásból: 4691, 9800, 12677, 15150, 21546, 24223, 24302, 28308, 31212, 32381 és 48091 számu részvények.

Az 1898. évi kisorsolásból: 3278 és 37792 számu részvények.

Az 1897. évi kisorsolásból: 15161, 18712, 23399, 26273, 36548 és 45489 számu részvények.

Az 1896. évi kisorsolásból: 1732, 21129 és 21989 számu részvények.

Az 1895. évi kisorsolásból: 3802, 25041, 32425 és 40476 számu részvények.

A társasági alapszabályok 11. szakasza és a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur Ő Nagyméltósága által 3881/1897. sz. a. jóváhagyott törlesztési terv alapján ugyanezen alkalommal ejtetett meg az

elsőbbségi kötvények hetedik kisorsolása.

Kisorsoltatott a 236, 237, 238, 280, 288, 434, 568, 694, 796 és 888 számu, egyenként 2000 koronás és a 64, 161, 266, 278, 426, 448, 453, 454, 456, 598, 607, 791, 800, 813 és 844 számu, egyenként 200 koronás elsőbbségi kötvény.

Ezen kisorsolt elsőbbségi kötvények szintén 1904. évi január 2-tól a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél (Fürdő-utcza 6. sz. a.) névértékük összegében fognak beváltatni.

1902. évből hátralékos a 34. sz. 2000 koronás kisors. els. kötvény.

Kelt Budapesten, 1903. évi junius hó 6-án.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. sz.

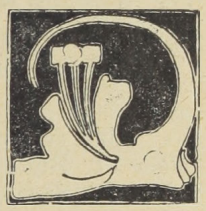

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a középeurópai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6·00 órától reggeli 5·59 perczig a perczek számjegyének felvastag nyomatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott óraszámokkal vannak jelölve.

Az expressvonatok **vastagon** nyomtatott óra és perczszámmal vannak jelölve.

[1]) Csak junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[2]) Csak minden hétfőn, junius hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

[3]) Csak julius 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

[4]) Csak junius 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[5]) Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

[6]) Csak junius 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

[7]) Május 1-től bezárólag junius 14-ig vasár- és ünnepnapokon, junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

[8]) Minden szerdáról csütörtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei express-vonat.

[9]) Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Alap (vasúti állomás Sárbogárd) *Budapest-Kelenföldön át:* Budapest keleti p. u. ind. **8**·00 8·15 **3**·00 **6**·**50** 8·**30**. Sárbogárd érk. **9**·34 11·02 **4**·35 **8**·**32** 11·**30**.

Balf (vasúti állomás Balf-fürdő) *Győr—Csornán át:* Budapest keleti p. u. ind. 6·50 **8**·50 **2**·15 10·**30**. Balf-fürdő érk. 2·36 2·36 7·**57** 9·21.

Barlangliget (vasúti állomás Szepes-Béla) a) *Kassa—Poprád-Felkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·**10** **10**·**40**[1]). Szepes-Béla érk. 4·52 10·40 8·25[1]). b) *Ruttka—Poprád-Felkán át:* Budapest keleti p. u. ind. 5·20. Szepes-Béla érk. 4·52. c) *Zsolna—Poprád-Felkán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **6**·**15** 10·**30**. Szepes-Béla érk. 10·40 4·52.

Bártfa (vasúti állomás Bártfa) *Kassa—Eperjesen át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 8 **10** **10**·**40**). Bártfa érk. 5·00[2]) 7·**48** 8 56 8·56.

Bázna (vasúti állomás Medgyes) a) *Kolozsváron át:* Budapest keleti p. u. ind. 9 00 5·45 **9**·**15**. Medgyes érk. 2·**30** 3·48 **10**·00. b) *Aradon át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15 10 **00**. Medgyes érk. 2·**30** 2·**30** 3·48.

Bikszád (vasúti állomás Técső vagy Szinyér-Váralja) a) *Miskolcz—Bátyu—Királyházán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8 35 9·**40**. Técső érk. 5·58 10·**00** **3**·48. b) *Püspök-Ladányon át:* Budapest keleti p. u. ind. **6** 50 9·00 7·**05** **9**·**15**. Técső érk. **3**·48 10·**00** 8·49 8·49. c) *Püspök-Ladány—Szatmár-Németin át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 7·**05** **9**·**15** Szinyér-Váralja érk. 9·**12** 7·54 7·54.

Borosznó (vasúti állomás Borosznó-Szent-András) *Zolyomon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 **3**·30 5·20. Borosznó-Szent-András érk. 2·40 8·**01** 10 **57**[9]) 7·01.

Borszék (vasuti állomás Szász-Régen) a) *Kolozsvár—Székely-Kocsárdon át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 **2** 00 **9**·**15** Szász-Régen érk. 6·11 6·11 12·16. b) *Arad—Székely-Kocsárdon át:* Budapest keleti p. u. ind 8·10 **2**·15 10·**00** Szász-Régen érk. 6·11 6·11 7 **14**

Buziás (vasúti állomás Buziás-fürdő) *Temesvár-Józsefvároson át:* Budapest nyugoti p. u. ind **8**·15 8·30 **2**·30 6 **50** **10**·**10** Buziás-fürdő érk 4·15[4]) 10·**21** 10·**21** 10·30 10·30.

Csiz (vasúti állomás Csiz) a) *Miskolczon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·35 **2**·35 11·**10** Csiz érk. 12·48 4·49 8·**45** 8·16. b) *Fülek**en** át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 **3**·30 11·**10**. Csiz érk. 11·29 4·14 8·**26** 7·43.

Csorbató (vasúti állomás Csorbató) (A csorba—csorbatói fogaskerekü vasút csak junius 15-étől bezárólag szeptember 15-éig van nyitva.) a) *Kassa—Csorbán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·**10** 9·40 **10**·**40**[1]) Csorbató érk. 5·20[1]) 10·00[1]) 1·00) 8·20[1]) b) *Ruttka—Csorbán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 5·20 11·**10** Csorbató érk. 5·20[1]) 1·00[1]) 5·20[1]) c) *Zsolna—Csorbán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **6**·**15** 10·**30**. Csorbató érk. 5·20[1]) 8·20[1]) 1·00[1]).

Czeméte (vasúti állomás Eperjes) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 **2**·35 8·**10** 9·**40** **10**·**40**[1]). Eperjes érk. 1·41 5 20 9·**52** 6·23 9 25 6·23.

Előpatak (vasúti állomás Földvár) a) *Kolozsváron át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 5·45 **9**·**15** Földvár érk. 7·04 8·**43** **1**·34. b) *Aradon—Tövisen át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15 10·**00**. Földvár érk. 7·04 **4**·**34** 8·**43**.

Feketehegy (vasúti állomás Igló) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 **2**·35 8·**10** 9·**40** **10**·**40**[1]). Igló érk. **2**·57 6·**40** 11·**38** 7·32 10·28 **6**·17[1]).

Gánócz (vasúti állomás Gánócz) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 **2** 35 8·**10** 9·**40**. Gánócz érk. **3**·29 7·**34** 12·**34** 8·18 11·13.

Gyertyánliget — Kabola-Pojána — (vasúti állomás Máramaros-Sziget vagy Nagy-Bocskó) a) *Miskolcz—Bátyu—Királyházán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8··5 9·**40**. Máramaros-Sziget érk. 6·**46** 10·**49** **4**·25. Nagy-Bocskó érk. 12·**03** 5·03. b) *Püspök-Ladányon át:* Budapest keleti p. u. ind. **6**·50 9·00 7·**05** **9**·**15**. Máramaros-Sziget érk. **4**·25 10·**49** 9·48 9·48. Nagy-Bocskó érk. 5·03 12·**03** 10·58 10·58.

Harkány (vasúti állomás Siklós-Vokány) *Új-Dombováron át:* Budapest keleti p. u. ind. **8**·00 8·15 **3**·00 8 **30**. Siklós-Vokány érk. 1·51 5·06 9·**38** 6·20.

Herkules-fürdő (vasúti állomás Herkules-fürdő) *Temesvár-Józsefvároson át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **8**·15 **2**·30 6·**50** **10**·**10** **11**·**30**[8]). Herkules-Fürdő érk. 7·**56** **12**·**28** 1·08 1·08 **8**·**27**[8]).

Igló-Füred (vasúti állomás Igló) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7** 25 7·35 **2**·35 8·**10** 9·**40** **10**·**40**[1]). Igló érk. **2**·57 6·**40** 11·**38** 7·32 10·28 **6**·17[1]).

Kovászna (vasúti állomás Kovászna) a) *Kolozsvár—Brassón át:* Budapest keleti p. u. ind 9·00 **9**·**15**. Kovászna érk. 12·14 5·52. b) *Arad—Tövis—Brassón át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15. Kovászna érk. 12·14 8·04.

Korytnicza (vasúti állomás Rózsahegy) a) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 **7**·10 9·35 **3**·30 5·20. Rózsahegy érk. **2**·54[1]) **3**·15 11·**59** 11·**59** 9 54. b) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **7**·20 9·25 **6**·**15** 10·**30**. Rózsahegy érk. **2**·54[1]) **3**·15 11·**59** 5·**46** 9 54.

Korond (vasúti állomás Sóvárad) a) *Kolozsvár—Küküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 5·45. Sóvárad érk. 8·26 8·**59**. b) *Arad—Tövis—Küküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10, **2**·15 10·**00**. Sóvárad érk. 8·26 8·26 8·**59**.

(Folytatás következik.)

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. junius 23. 25. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Láng Lajos.

A kereskedelmi miniszteriumban nehány nap mulva egy uj kegyelmes ur fogja az osztályfőnökök jelentéseit fogadni. Másfél év óta immár ez lesz a negyedik miniszter. Hegedüst követte Horánszky, emezt Láng Lajos. Ki következik Láng után: valóban nem tudjuk és a kombinálást átengedjük a napilapok szerkesztőségbeli politikusainak, kik most pártszempont és egyéni szimpatiájuk szerint lanszíroznak különböző neveket.

Ez a gyors változás hazánk kereskedelmi és ipari ügyeit illetőleg egyáltalán nem hasznos. Ha konczedáljuk is, hogy a miniszterium évekre megállapitott terv szerint dolgozik, mégse lehet helyeselni, hogy a miniszterek egyre-másra változzanak. Nem tudunk elképzelni olyan minisztert, aki bizonyos reformokat ne óhajtana megvalósitani; aki változtatni ne akarna resszortjának egyes régibb programmpontjain; s aki — ha ambiczióz us — nagyobbszabásu alkotásra ne törekednék. Mindehez azonban idő kell. Nem egy év, hanem esztendők, s csak az évek elteltével jut az ország abba a helyzetbe, hogy megitélhesse: milyen tehetséget és munkaerőt bir miniszterében. A gyors változások lehetetlenné teszik az eredményes működést és a zavarnak bizonyos nemét teremtik meg a miniszterium kebelében. Megkezdett munkálatok maradnak félben, mert az utód esetleg nem tartja szükségesnek azok végrehajtását.

E helyen nincs szándékunk politikai szempontokat fejtegetni, annyit azonban konstatálunk, hogy sokak meggyőződése szerint ideje volna meghonositani nálunk is a resszort-miniszterek stabilitását. A miniszterelnök változzék, de a szakminiszterek, a lehetőség szerint, maradjanak meg hivatalukban. Egy közepes tehetségü miniszter is több hasznot hoz az országnak, mint a mennyi kár háramlik abból, hogy uj és uj emberek experimentálnak az egyes miniszteriumokban.

A most távozó kabinet tagjai közt legjobban fájlaljuk *Láng* Lajos vísszavonulását. Nemcsak azért, mert jól esett látnunk a valódi szabadelvüségnek és a posenélküli demokrataságnak e szimpathikus képviselőjét a kormány tagjai közt, hanem komoly tudása és zajtalan szorgalma miatt is. Hegedüsnek csinarattás és reklámos miniszterkedése után szinte meglepő volt az a csönd, mely Láng Lajost körülfogta. Némelyek — az elfogultak és rosszmájuk — ebből a csöndből igazságtalan következtetést vontak. Hogy Láng Lajos nem sokat törődik miniszteriumának ügyeivel és egyáltalán nem erőlteti meg magát a munkában. Persze, ezek az urak megfeledkeztek arról, hogy mindenütt a világon azok a valóban tevékeny munkásemberek, kik a zajt és az ünnepeltetést elkerülik. Csak egy igaz: hogy nagy reform vagy alkotás nem füződik Láng nevéhez. De ezekhez nem is volt elegendő ideje. Alig egy esztendeje vette át a kereskedelmi tárczát s e rövid időnek nagyobb részét az osztrák kormánynyal folytatott vámtárgyalások

emésztették föl. Ha egy pillantást vetünk az uj vámtarifa véget nem érő rubrikáira, némi fogalmat szerezhetünk, mily óriási munkát kellett a felelős miniszternek elvégeznie, mig az anyag fölött urrá lett itthon, s aztán mily küzdelmeket kellett folytatnia Bécsben, mig a közös megállapodás létre jött. E mellett azonban jutott érkezése, hogy hibás törvényeket revideáltasson, ujakat kidolgoztasson és friss keringésbe hozza a kereskedelem és ipar elpettyhüdt vérét. Láng legkiválóbb érdeméül azt tekintjük, hogy kiváló érzékkel birt a szocziális kérdések iránt, minek bizonysága a vasárnapi általános munkaszünetre vonatkozó rendelete és a független, demokrata polgár helyes tapintatával első képviselője lett a közönség érdekeinek. Hogy csak egyet emlitsünk fel ebbeli intézkedései közül: itt van a villamosvasutak állóhelyeinek megszüntetésére vonatkozó rendelete, melyet az érdekeltek ellenkezése és a főváros állásfoglalása daczára bocsátott ki.

A fővárost veszteség éri Láng Lajos visszavonulásával. Még nem volt egyetlen minisztere sem a kereskedelmi tárczának, ki akkora buzgósággal és annyi jóakarattal lett volna eltelve a főváros iránt. A szerencsétlenül megkezdett Eskütéri-hid kiépitését apai gonddal siettette, tudván, mily fontos városi érdekek füződnek ahhoz. Tervbe vette továbbá a Soroksári Dunaágban létesitendő kereskedelmi kikötőt is, mely megváltás lesz a Ferenczvárosnak és hatalmas tényező az egész fővárosi kereskedelem föllenditésére nézve.

Bent a miniszteriumban tudják a tisztviselők, hogy közülök senki nem volt szorgalmasabb főnöküknél. A lefolyt 14 hónap alatt Láng Lajos naponként átlag 12—14 órát dolgozott, megosztván idejét a parlament, a miniszterium és házi iróasztala között. De nem hivalkodott rendkivüli odaadásával, bizonyára ugy gondolkodván, hogy csak léha és stréber emberek kérnek nyilvános elismerést. Jobb emléket kevés elődje hagyott a miniszteriumban, melynek tisztviselői a felekkel együtt dicsérik finom előzékenységét és azonkivül föltétlen igazságosságát ugy személyi, mint tárgyi ügyekben.

Azt hiszem, ha a kabinetek összeállitásánál a nagyközönség szavazata döntene: a következő kormányban viszontlátnánk Láng Lajost. Az ország érdekében kivánjuk, hogy a jelenlegi szisztema mellett is Láng legyen megbizva a kereskedelmi tárcza tovább vezetésével. De ha politikai okok meggátolnák őt, hogy visszatérjen helyére, számitunk arra, hogy mint országgyülési képviselő és a főváros törvényhatósági testületének tagja továbbra is előmozditója lesz a főváros érdekeinek. *(B.)*

Az uj miniszteri paloták.

A főváros iparosait nagy örömmel töltötte el a kormány amaz elhatározása, hogy három uj miniszteri palotát épittet. Aki ismeri az évek óta tartó pangást, mely iparosaink tulnyomó részét kellemetlen helyzetbe juttatta és sokakat a tönk szélére sodort: fel tudja fogni, mit jelent a közel 10 millióra rugó állami épitkezés. A helybeli épitőipar a vele rokon ágakkal ismét lélegzethez jut és a munkások ezrei jutnak évekig tartó keresethez.

Reméljük, hogy a leköszönt Széll-kabinet erre vonatkozó javaslatát az utód át fogja venni, s a törvényhozás mihamarább módot nyujt a tervek megvalósitására.

Az épitendő paloták a belügyi, közoktatásügyi és igazságügyi miniszterek számára szükségesek.

A belügyminiszterium elhelyezésére szolgáló központi épület emelésére 3,200.000 koronát kérnek a törvényjavaslatban. A belügyminiszterium részére még a 70-es években épitett palota, a törvényhozási intézkedések folytán időközben előállott személyzeti szaporitás következtében, a hivatali czélokra már mintegy 20 év előtt elégtelennek bizonyult, minélfogva a hivatali személyzet egy részét a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által régebben használt és a miniszterium jelenlegi épületében történt beköltözésével felszabadult helyiségekbe kellett elhelyezni. Ezek a helyiségek a hivatali czélokra már abban az időben sem bizonyultak alkalmasoknak, annál kevésbé felelnek meg legujabban az intézmények rohamos fejlődése nyomán jelentkező s a közszolgálati viszonyok által megkivánt követelményeknek.

Hozzájárul ehhez, hogy újabban az ügyforgalom növekedése s ehhez képest a személyzet ujabb szaporitása folytán ismételten térhiány állt elő, minek folytán a miniszteriumi számvevőség egy részének elhelyezéséről bérlet utján kellett gondoskodni.

Mindezeknél fogva, tekintve, hogy az érintkezés közvetlenségének igy előállott hiánya az ügyek intézése körül kivánt gyorsaság rovására van, másrészt az a munkaerők kellő kihasználását akadályozza: a közszolgálati érdekek szempontjából elodázhatatlan feladatként jelentkezik, hogy a belügyminiszterium

az igények megfelelő elhelyezése tekintetében intézkedés történjék.

Ehhez képest mindenekelőtt egy alkalmas telek biztositásáról történt gondoskodás és e czélra a közmunkák tanácsának rendelkezésére álló s *az uj országház mellett fekvő telek szemeltetett ki* és pedig abból a czélból, hogy a belügyminisztérium, mint legfőbb közigazgatási hatóság könnyen megközelithető legyen. A belügyminiszterium mostani épületét pedig a közigazgatási bíróság és az országos levéltár foglalja el és erre a czélra átalakitható ez épület és igy az országos levéltári épület emelésének megoldást nyer.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium elhelyezésére szolgáló épület emelésére szintén 3,000.000 korona irányoztatik elő.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium helyiségviszonyai immár teljesen tarthatatlanok. A főépület, mely az államvasutak tulajdona s melyért 48.000 korona bér fizettetik, maga is nagyon alkalmatlan hivatali czélokra, de még nagyobb baj, hogy a minisztérium befogadása elégtelen úgy, hogy a környéken több egymástól elszórtan fekvő bérlakást kellett rendre felvenni, a mi az ügyvitel szempontjából óriás hátrányokat okoz. A miniszterium bérhelyiségekért, továbbá a Budapesten levő közalapitványi ügyigazgatóság, két tankerületi főigazgatóság és a műemlékek országos bizottsága czéljaira szolgáló irodai helyiségekért együttvéve 102.048 korona bérösszeg fizettetik, mely összegből a tárczát 87.380, a tanitói nyugdij- és gyámalapot 14.668 korona terheli. Mindebből kitetszőleg, ha 3,000.000 koronából egy, ugy a miniszteriumot, mint az emlitett hivatalokat magába fogadó épület emeltetik, mindezeknek teljesen megfelelő új elhelyezésre aránylag nem nagy uj áldozattal leend biztositva.

Az igazságügyi minisztérium elhelyezésére szolgáló épületre 3,500.000 koronát irányoztak elő.

Az igazságügyminiszterium ez idő szerint az 1885. évi IV. törvényczikk alapján az akkori földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium számára emelt állami épületben van a földmivelésügyi miniszteriummal együtt az 1887. évi IV. törvényczikk rendelkezése folytán elhelyezve és pedig akként, hogy az igazságügyi miniszterium az épület balszárnyának földszintjén, fél-, első és második emeletén összesen 117 szobát foglal el, a melyekért az 1902. év végéig minisztertanácsi határozat alapján az igazságügyi tárcza évi 51.000 koronával járult annak a kölcsönnek törlesztéséhez, amely az első helyen idézett törvényczikk szerint ezen épület épitése költségeinek fedezésére felvétetett.

Ezen együttes elhelyezés, ha eredetileg megfelelt is az igényeknek, most már nem mutatkozik továbbra fentarthatónak.

A földmivelésügyi miniszterium rendelkezésére álló helyiségek ez idő szerint sem elegendők, hogy azokban ez a miniszterium egyes ügyosztályainak mindegyike elhelyeztessék, annál kevésbé lehet arról szó, hogy a fennhatósága alatt álló s helyben működő hatóságoknak az a része, a melylyel szorosabb érintkezési kapcsolat áll fenn, az épületben szintén elhelyezést nyerjen, a mi pedig ugy közigazgatási, mint szolgálati szempontból felette kivánatos lenne.

De magának az igazságügyminiszteriumnak elhelyezése sem elégiti ki a jogos igényeket. A fogalmazó személyzetnek nem állanak a kellő számu helyiségek rendelkezésére s a meglevők is czélszerűtlen beosztásuk miatt kellően ki nem használhatók. A helyiségek nagy részének nincs külön bejárása, a minek következménye, hogy a tisztviselők egymást zavarják munkájukban. A félemeleti alacsony szobákban a számvevőség közegészségellenes módon van összezsufolva s még igy sem férvén el, egy részét a budapesti igazságügyi palotában kellett elhelyezni, nem csekély hátrányára a gyors közigazgatásnak, a felügyeletnek és szolgálatnak.

A segédhivatalok tulzsufoltak, az iratok, számadások elhelyezésére a gyakori selejtezések daczára nincs hely a helyiségek elégtelensége folytán, az előszobákul használt udvari szobákat legnagyobb részben hivatali helyiségekként kellett igénybe venni.

Ámde ezen udvari szobák az előttük elvonuló boltozatos folyosó következtében sötétek, az itt elhelyezett tisztviselők tehát állandóan világitás mellett kénytelenek dolgozni.

Ezek szerint, minthogy ma már egyik kormányhatóság sem fér el a jelenben használt épületben, az 1887. évi IV. törvényczikk azon rendelkezése, hogy az épület az igazságügyminiszterium czéljaira is szolgáljon, továbbra fenntarthatónak nem jelentkezik, hanem az épület eredeti rendeltetésének adandó át, az igazságügyminiszterium számára pedig uj állami épület emelése elkerülhetetlenül szükségesnek mutatkozik.

De indokolt a palota épitése pénzügyi szempontból is, mivel eltekintve attól, hogy az épitkezés mellőzése esetén, az igazságügyminiszterium számára is póthelyiségek lennének kibérlendők, a mi pedig, minthogy a jelenlegi épület környékén a bérhelyiségek tudvalevőleg igen drágák, jelentékeny ujabb bérterhet róna a kincstárra, maga a földmivelésügyi tárcza is egyes központi osztályainak és alantas hatóságainak elhelyezéséért évi 120.520 korona bért kénytelen fizetni, a melyből az igazságügyminiszterium jelenlegi helyiségeinek saját czéljaira leendő igénybe vehetése esetén 79.000 korona évi bért takaritható meg, a mi egymagában véve is mintegy 2 millió korona tőkének felel meg.

A költségek előirányzati összege hozzávetőleg 3,500.000 koronát tesz ki, a melyben, az épitési költségeken felül, a telekszerzési, felszerelési, tervezési s egyéb kapcsolatos költségek is benfoglaltatnak.

Vádak a gáztársulat ellen.

A főváros közönsége részéről sürüen emelkednek panaszok a légszesztársulat ellen, amely a fogyasztókkal szemben valóban tulságos buzgóságot tanusit a maga anyagi érdekeinek a megóvásában. A társulat ellen most is olyan vád hangzott el egy fővárosi bizottsági tag ajkairól, amely széles körben méltó fölháborodást kelt a magyar pénzen gazdagodó osztrák részvénytársulat ellen.

Valahányszor fölmerülnek olyan esetek a társulat s a fogyasztó közönség között levő üzleti viszonyban, amelyeket a főváros a társulattal kötött szerződés elkészitésekor előre nem látott, s igy azokról a kontraktusban nem intézkedett, a társulat mindig azon iparkodik, hogy ujabb sarczot vessen ki a fogyasztókra. Pedig fényes üzletmenete mellett lehetne már egyszer tekintettel a közönség érdekeire is.

Általánosan ismert tény, hogy Budapesten drágább a légszesz, mint Európa bármely nagy városában, s daczára annak, hogy a magánfogyasztás is óriási mértékben növekedik, a társulat abszolute nem hajlandó semmiféle méltányossági szempontot figyelembe venni, sőt inkább megragad minden alkalmat a közönség megsarczolására.

A legujabb panasz a főváros világitási albizottságának egyik ülésén hangzott el. *Erőss* Sándor bizottsági tag azzal vádolta a társulatot, hogy a felektől jogtalanul követel bizonyos dijakat. A társaság fölhivta volt a fogyasztókat, hogy téli időben gliczerinnel töltessék fel a gázmérő órákat, miáltal kikerülhető a jelző szerkezetek befagyása. A gliczerint a társulat szolgáltatja ugyan, de árát megveszi a fogyasztókon.

Erőss Sándor jogtalannak tekinti ezt a követelést, mert a publikum bért fizet a gázmérő órák után s igy azok jókarban tartása — szerinte — a társulatnak képezi a kötelességét. Kérte ennélfogva ez ügy tárgyalását s ama kérdés tisztázását, hogy a társulat jogosult-e a fölhasznált gliczerin után kirótt külön dijak szedésére.

A tanács ez ügyben véleményt kért a mérnöki hivataltól s egyben nyilatkozásra hivta föl a gáztársulatot is. A gáztársulat igazgatósága azt felelte, hogy a külön dijak szedése a budapesti légszeszgyárak fönnállása óta szokásban van s eddig ez ellen senki sem emelt kifogást. Hogy az órák kemény időben befagynak, arról a társulat nem tehet. A készülékek legtöbbször szabálytalan módon éppen a legrosszabb helyeken vannak fölállitva s e miatt zavarja funkczionálásukat a fagy. Tessék a háztulajdonosoknak alkalmas helyet hagyni a gázórák számára, akkor nem lesz szükség gliczerinre s nem kell majd a fogyasztóknak külön dijakat fizetniök.

A főváros mérnöki hivatala szintén hasonlóképpen nyilatkozik s véleménye szerint a gliczerin dijak szedésére van jogosultsága a társulatnak. Javasolja mind a mellett, hogy az ügynek jogi szempontból való elbirálása a főváros tiszti ügyészségre bizassék. Nagyon csodálkoznánk, ha az ügyészség is hasonló álláspontra helyezkednék. Igaz ugyan, hogy a gázórák helyének megválasztása befolyással van a gázórák működésére, de azért a társulat érvelése nem fogadható el. A gázórák, valamint a többi fölszerelés is a társulat tulajdonát képezik s azok rendben tartásáról nem a publikum, hanem a társulat köteles gondoskodni. Ha a most használatban levő gázórák a hőmérsékleti változásoknak nem birnak ellentállani, ugy alkalmazzon olyanokat a gáztársulat, amelyeknek nem árt a hideg. Tudtunkkal léteznek már ilyen gázmérő szerkezetek is. Semmiképpen sem engedhető meg azonban, hogy a társulat a felszerelések fogyatékosságával járó károkat a külömben is eléggé megterhelt fogyasztó publikummal fizettesse meg.

Az utolsó közgyülés.

A tanuló-ifjusággal együtt a városatyák is megkezdik a vakácziózást. E hó 24-én, szerdán lesz a nyári évszak utolsó közgyülése, s őszig az uj városház közgyülési termében csönd fog honolni. A szünet azonban nem jelent pihenést. A tanácsnak sok előkésziteni valója van az őszre, a polgárság vezetői pedig a nyári hónapokat bizonyosan fel fogják használni a megejtendő tisztujitás és a törvényhatósági bizottság megválasztásának előkészitésére. Mert küszöbön áll a fővárosi törvény reviziója és a régi rendszer törzsfőnökei valószinüleg most utóljára fogják behozni embereiket a képviselőtestületbe. A jól szervezett demokrata körök már az őszi restaurácziónál teljes erővel sikra akarnak szállani, hogy álláspontjukat a fővárosi törvény revizióját illetőleg bent a törvényhatóság kebelében is érvényesithessék.

A nyári szünet tehát előkészületekkel, kapaczitálásokkal és szervezkedéssel fog eltelni. Amaz egészséges átalakulási proczesszus, mely hatását a politikai életben már érezteti, remélhetőleg kiterjed a főváros községi életére is. A régi rendszer megingott. Ezt mindnyájan látjuk, s legtöbben közülünk a teljes összeomlást óhajtják, hogy a romokból uj élet fakadjon.

Legközelebb összeállitjuk, mit végzett a törvényhatósági testület a legutóbbi cziklus alatt, s megrajzolván általános képét Budapest közigazgatási, fináncziális és szocziális viszonyainak, megkisértjük körvonalozni a teendőket, melyek a jövő programmjául kell hogy szolgáljanak és az utat, melyen a hatóságnak és a törvényhatósági testületnek haladnia kell, ha a fővárost a modern igényeknek és a lakosság érdekeinek megfelelőleg fejleszteni és előrevinni akarják.

Az utolsó nyári közgyülés nagyobb vitára nem nyujt kilátást. A tárgysorozaton a következő főbb előterjesztések szerepelnek:

A X. ker. köztemetői vendéglő és menedékház bérbeadása.

Előterjesztés, a III. kerületi elöljáróság részére uj épület emelése ügyében.

Előterjesztés, a szabadságharcz-emlékmü és a Kossuth-szobor tárgyában. Arad város törvényhatósági bizottságának az átirata, a Kossuth-szobor ügyében.

Háromszék és Pozsony vármegyék körirata a nemzetiségi törvény módosítása iránt.

A belügyminiszter leirata, a közterületek burkolásánál alkotott szabályrendelet ügyében.

Az 1904. évi ideiglenes közmunka-programm megállapitása.

A Szabadság-tér rendezése. A Kelenföldnek vizzel való ellátása. Az ó-budai kőpart egyrészének a rendezése. Az V. ker. felső-kőpart egyrészének végleges rendezése. A X. ker. Szt. László-tér déli részének a rendezése.

A belügyminiszter leirata, a székesfővárosi gyepmesteri (állat-egészségügyi) telep berendezésére és szervezésére vonatkozólag. Fölebbezések.

A vasárnapi munkaszünet módositása.

A kereskedelemügyi miniszter az illetékes tényezők hozzájárulásával hatályon kivül helyezvén az 1891. évi XIII. törvényczikk 3. §-a alapján az ipari munkának vasárnapi szünetelése tárgyában eddig kibocsátott rendeleteket, az ipari munkának vasárnapokon való végezhetését e hónap 13-án kelt 28559. sz. rendeletével ujból szabályozta. Az uj rendelet a hideg husnemüek elárusitásával foglalkozók ipara tekintetében is ujitást hoz be. Budapest székesfőváros területén az élelmiszerek elárusitásával foglalkozó üzletek *vasárnapokon délelőtt 10 óráig tarthatók nyitva. Egyéb üzletek egész vasárnapon át zárva tartandók.* A vidéken ugy az élelmiszerek elárusitási, valamint egyéb üzletek délelőtt 10 óráig lesznek nyitva tarthatók. Az eddigi azon rendelkezést, mely megengedte, hogy hideg husnemüek, mint kolbász, sonka és az ugynevezett hideg felvágottak vasárnapokon este 6 órától 9 óráig árusithatók, ezen rendeletet hatályon kivül helyezte.

Az uj munkaszüneti rendelet, amint a lapok közlik, közzététele után azonnal életbe lép. A közzététel alatt persze *hivatalos* közzétételt kell értenünk. Konstatáljuk, hogy ez a hivatalos közzététel a Budapesti Közlönyben még nem jelent meg. De konstatáljuk azt is, hogy a munkaszüneti törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket a kereskedelmi miniszter az országgyülésnek utólag bejelenteni tartozik. Mivel az országgyülés most szünetel, mivel továbbá az országgyülés ujabb megkezdése az uj miniszterium bemutatkozásával esik egyidőre: ennélfogva a rendeletet kiadó kereskedelmi miniszter, akinek az országgyülés folytatásakor valószinüleg már utódja lesz — ezt a rendeletet már be nem jelentheti. Nézetünk szerint, a vonatkozó munkaszüneti törvény végrehajtására vonatkozó ujabb rendelet tahát ez idő szerint még végre nem hajtható.

Utópiák.

Kénytelenek vagyunk igy nevezni ama könyvnek tartalmát, mely *Manheim* S. Márk tollából a következő czimmel megjelent:

A MAGYAR BIRODALOM GAZDASÁGI UJJÁALAKULÁSA
VAGY
DEMOKRÁTIKUS IRÁNYU TÖREKVÉSEK, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ „ÁLTALÁNOS NEMZETI NYUGDIJINTÉZMÉNY“ ÉLETBELÉPTETÉSÉRE.

A mű kétségkivül érdekes olvasmány és szerzője nem sablonos gondolkodásu ember. Kiindulási pontja az, hogy mily eszközökkel lehetne segiteni a létező gazdasági és kulturai helyzeten, hogy egy országossá leendő demokrata mozgalom erkölcsi sulypontját szilárd alapokra lehessen fektetni. A szerző szerint leghelyesebb volna létrehozni az „Általános magyar nemzeti nyugdijintézményt“ adó formában. Minden polgár köteles volna bizonyos arányban hozzájárulni a nyugdijalaphoz, s ennek jövedelméből nemcsak nyugdijat kapna minden 59 évet betöltött férfi, hanem özvegyek és árvák is nyugdijban részesülnének. A nemzeti nyugdijintézmény nélkülözhetővé teszi a ma fönálló összes állami, községi és egyéb magán nyugdijintézményeket. A nyugdijilletékekből a szerző juttatni akar kulturális és gazdasági czélokra is.

Kuriózum okából megemlitjük, hogy Manheim ur Budapesten a következőket akarja létesiteni a nemzeti vagyonból: a *Hungária-körut* és a *dob-utczai Sugár-út* kiépitését; a *Belváros* átalakitását; a *középületek* szaporitását; *fürdőink* legnagyobb technikai tudománynyal való, modern izlésü berendezését a Városligetben és Budán; egy világhirü *csillagászati intézet* fölépitését a Gellérthegyen, vagy más alkalmas helyen. Szükségessé válik továbbá, hogy föllállitsuk a soron levő összes *szobrainkat*, hogy betegeink arányához képest nemzeti *népszanatóriumokat* létesitsünk és szaporitsuk az összes szakmába vágó *ipariskolákat* és *müintézeteket*, s hogy Budapest *kikötővárossá* emeltessék.

A terjedelmes munka az alábbi fejezetekre oszlik:

A demokráczia lényege, a fennálló politikai pártokhoz való viszonya és fejlődésének valamint térfoglalásának története hazánkban.

Politikai és társadalmi reformok a demokratikus eszmék terjedésének és hatásuknak erősbitése czéljából. E fejezet alczimei: Magyarországi nemzetiségek, Gazdasági élet, Az Általános Magyar Nemzeti Nyugdijintézmény, Az Általános Magyar Nemzeti Nyugdijintézmény alapszabályai, A polgári és katonai népesség kötelező nyugdijilletékeinek táblázata. A polgári és katonai népesség évi nyugdijösszegeinek

táblázata, Fakultativ nyugdijalapok táblázata özvegyek számára, Korviszony szerinti nyugdijilletékek táblázata.

Az országossá teendő demokrata-mozgalom erkölcsi és gazdasági sulypontja: A Önálló Magyar Nemzeti Bank, Budapest világvárosi jelleggel, Idegenforgalom, Munka, Tanügy.

Magyarország kiépitése. Közhang, Vasuti hálózatok, Viziuti hálózatok, A külfölddel való gazdasági érintkezés, Öntözési csatornázás, Mezőgazdasági telepitések, Vizlecsapolások a talajjavitások körül és a Belvizek, Országos Beruházások, Gyümölcstermelésünk fejlesztése, A Magyar Ipar fejlesztése, Nagyiparunk.

Amint látható, a szerző sokat markolt. Akinek van ideje utópiákat olvasni, 3 koronáért vegye meg a könyvet. A benne levő sok lim-lom közt akad egy két értékesebb idea is.

A szőlőmüvelő főváros.

A sok elhibázott spekuláczió között, amelybe a főváros bocsátkozott, nem utolsó helyen áll a szőlőkertek dolga. A hatóság sok esztendő előtt jónak látta városi szőlő- és gyümölcskerteket létesiteni, s azokra eddig, csupán kezelési költségek czimén, 229·000 koronát fizetett. A tulajdonképeni veszteség azonban jóval több, mert ha a kerteket értékesitették volna, azok tőkéje tetemes kamatot hozott volna a városnak.

Mi már a mult esztendőben ajánlottuk, hogy a város hagyjon fel a szőlőmüveléssel és a kerteket vagy adja el, vagy bocsássa haszonbérbe. Akkor erősen ellenünk támadt nehány érdekelt hatósági alkalmazott és kimutatni igyekezett, hogy a városnak valamikor jövedelmező lesz a bortermelés. Az idő nekünk adott igazat.

A városházán is belátták, hogy a szőlőkertek rentabilitásáról nem lehet szó és azok további kezelése oly luxus, melyet a város meg nem engedhet magának.

A józan logika szerint most az volna a teendő, hogy a kertek parczelláztassanak és eladassanak. Sajnos, a hatóság még mindig nem tudta elhatározni magát a radikális eljárásra, hanem tovább kisérletez és ujabb ezreket készül kidobni. Ugyanis az ezen ügyben kiküldött bizottság azt javasolta, hogy ne adassanak el az összes szőlőkertek, hanem térjen át a főváros a csemegeszőlő-termelésről a bortermelésre és pinczegazdálkodásra. Az ügyosztály e javaslathoz hozzájárult és azt proponálja, hogy a közgyülés csupán az I. kerületi gyümölcsfa-iskola és a III-ik kerületi amerikai szőlőtelep müvelésének abbahagyását, illetőleg eladását határozza el; a X. kerületbeli szőlőkertek azonban pinczegazdaságra rekonstruálandók.

A tanács az összes szőlőkertek értékesitése mellett van, de szükségesnek tartja annak eldöntése végett, hogy az eladás vagy a bérbeadás előnyösebb-e, a szőlőkerteket egy bizottsággal megvizsgáltatni.

Mi megismételjük tavaly tett inditványunkat: adja el a főváros valamennyi szőlőkertjét és pedig nyilvános árverés utján.

Az adómentes házak községi adója.

A budapesti egyetem jogi karának egyik kitünő tanára, elvi jelentőségü határozatot akar provokálni. Ugyanis azzal a kérelemmel fordult a kerületi elüljárósághoz, hogy az ujonnan épült és 12 évi állami adómentességben részesitett házára kivetett községi pótadót és a valósággal szintén pótadó jellegét öltő házbérkrajczárt, törölje. Az elüljáróság a kérelmet elutasitotta, mire a tudós professzor a közigazgatási bizottsághoz felebbezett.

Felebbezését azzal indokolja, hogy sem az 1872: XXXVI. t.-cz. 10—19. §§-ai, sem más hatályban álló törvény nem nyujt jogalapot arra, hogy állami adótól mentes ház községi pótadó alá vétessék. A községi pótadó — ugymond kérelmező — járulékos természete mellett, csak valósággal szedett állami egyenes adó után követelhető mindenütt és mindenkor, a hol világos törvény határozottan és egyenesen ellenkezőt nem rendel. Ez adókötelezettséget, valamint adókötelezettséget egyáltalán lekövetkeztetni, fennálló törvényes rendelkezésekből vont következtetés analogiáját valószinüség szerint megállapitani nem szabad. Különösen nem áll meg olyan érvelés, mely az állami adómentes háznak községi pótadó kötelezettségét abból származtatja, hogy vannak törvények, melyek az ideiglenes házadómentesség mellett külön kifejezetten a községi pótadó mentességet is biztositják.

De nem jogszerü a községi pótadó kivetés azon alapon sem, mert a gyakorlat szerint az általánosan ismert közigazgatási biróság elvi határozatával a kivethetőség mellett foglal állást. A törvényellenes gyakorlat nem szülhet adókötelezettséget, a közigazgatási biróság pedig mindig megváltoztathatja álláspontját.

A közigazgatási bizottság az előljáróság határozatát helybenhagyta a következő indokok alapján: Az időleges adómentesség csak az állami házadóra vonatkozik s ez a mentesség nem ad igényt a községi adók alól való felmentésre, amint hogy a különböző helyeken rendkivüli adómentességet engedélyező törvények a községi adó alól való mentességet is határozottan kifejezik; a házbérkrajczárok alól pedig, melyek nem is a háztulajdonosok, hanem a bérlők terhét képezik, a háztulajdonos mentességet egyáltalán nem igényelhet, mert azok a bérlők által fizetett nyers házbérjövedelem után a bérlők terhére

vettetnek ki és azokat a háztulajdonos csak beszedni és beszolgáltatni tartozik s ezen összegek az állami házadó alapjául szolgáló összeg kiszámitásakor a nyers házbérjövedelemből levonásba is hozatnak.

Erre a határozatra a tanár ur az alábbi panaszt adta be a közigazgatási birósághoz:

„A közig. bizottság a pótadókötelezettség fennállását vitatja azon alapon, mert a községi pótadómentesség törvényileg kifejezetten nincs biztositva az állami házadómentesség esetére. Vagyis azon nem tartható álláspontón van a panaszlott hatóság, hogy a *pótadókötelezettség* vélelmezendő, holott *adókötelezettség* sohasem vélelmezhető kifejezett törvényi rendelkezés nélkül, de semmikép nem akkor, amidőn oly pótadóról van szó, mely az állami adónak járuléka.

Itt egyenesen az vélelmezendő, hogy az állami főadó nem fizettetvén, arra törvényes mentesség adatván, a tőle el nem választható járulék, a pótadó sem követelhető.

Ezzel szemben nem nyomhat a sulyban a közigazgatás azon gyakorlata, hogy ideiglenes házadómentesség esetén községi és törvényhatósági pótadókat kivetnek és beszednek. Ez alapon kivánja a tanács magát a reá kivetett pótadó alól felmentetni.

Hirek a városházáról.

—

A rákosmenti partbirtokosság veszedelme. Pestmegye szabályozni készül a területén folyó Rákospatakot, miért is fölhivta a fővárost, hogy vele egyidejüleg végeztesse el a szabályozást a maga területén is. A mérnöki hivatal helyesnek találná ezt, de ugy véli, hogy a szabályozás előtt álló akadályok aligha lesznek elháríthatók. Kerek egy millió koronát érő terület kisajátitásához van kötve a patak szabályozása, mely összegnek egyhamar leendő előteremtését nem igen tartja valószinűnek a mérnöki hivatal. Most a tiszti ügyészség terjesztette be e tárgyban a javaslatát, mely ha elfogadtatik, bizonyára nagy forrongást fog okozni a Rákospatak parti birtokossága között. A tiszti ügyészség a vizjogi törvény alapjára helyezkedik, amely világosan kimondja, hogy a folyók medrének s partjainak jókarbantartásáról a parti birtokosok tartoznak gondoskodni s a költségeket aránylagosan felosztva viselni kötelesek mindazok, akiknek a folyószabályozásból hasznuk van. Az érdekeltség és a hozzájárulás arányát a hatóság állapitja meg, miért is utasitandó volna a mérnöki hivatal, egy érdekeltségi kimutatás összeállitására, amelyben pontosan ki legyen tüntetve, hogy a birtokosok közül kik és milyen arányban tartoznak résztvenni a költségviselésben. Ez a kimutatás fogja aztán a további tárgyalások alapját képezni. Az ügyészség végül javasolja, hogy addig is mig a főváros rendbe nem jön a maga partbirtokosaival, Pestmegye is tartsa függőben a szabályozási munkálatokat.

A főváros a drezdai kiállitáson. Drezda városa ez idén közigazgatási kiállitást rendez, melyre meghivta Budapest székesfővárost is. A tanács el is határozta már, hogy képviselőket küld a kiállitásra, akiknek kötelességük lesz a kiállitott dolgokat tanulmányozni, hogy a mi viszonyainkat megfelelő ujitások esetleg értékesithetők legyenek a főváros közigazgatási terén. A kiküldendők személyét illetőleg csak ezután határoz a tanács.

A főváros énekesei. A fővárosi erdőmester arra kérte legutóbb a tanácsot, hogy a fővárosi erdőkben való madárfogást szoritsa meg, helyesebben utasitsa a kerületi elüljáróságokat, hogy többé ne adjon ki madarászó engedélyt. A kiránduló publikum ugy is pusztitja a madarakat, az engedélylyel biró madarászók pedig nagy mennyiségekben fogják és lövik a szegény énekeseket, hogy ide s tova már nem lesz madárfütty hallható a főváros erdőségeiben. A főváros erdészeti bizottsága legutóbbi ülésén foglalkozott ez ügygyel s kimondta, hogy az engedélyek megadását végleg beszüntetni nem lehet, mert arra törvény van, hogy azoknak a gyüjtőknek, akik akár muzeumi, akár iskolai s természettudomány célokból üzik a madarászatot, az engedély megadandó. A bizottság javasolja a tanácsnak, utasitsa az elöljáróságokat, hogy az engedélyek kiadásánál óvatosan járjanak el, s ügyeljenek arra, hogy engedélyt korlátolt számba, csakis azok kapjanak, akiknek a törvény értelmében ehhez jogosultságuk van. Az erdőkben sétáló publikum visszaéléseinek meggátolására pedig az erdőőrök lesznek utasitandók.

A levélgyüjtő-szekrények ujabb elhelyezése. A főváros tanácsa másként óhajtaná elhelyezni a gyalogjárók szélén szabadon fölállitott levélgyüjtőszekrényeket, mert ugy találja, hogy azok igy akadályozzák a forgalmat. Véleményt kért ez okból a posta s távirdaigazgatóságtól arra nézve, hogy nem volna-e czélszerübb az utczai különböző tárgyakra, lámpaduczokra, hirdetési oszlopokra rácskeritésekre stb. akasztani e szekrényeket. A postaigazgatóság kijelentette, hogy a tanács tervét nem tartja helyesnek. A szekrények csakis legföljebb a keritésekre alkalmazhatók, mert egyebütt nem volna jó helyük. A középitési bizottság legutóbb tárgyalta ez ügyet s egészben hozzájárult a postaigazgatóság véleményéhez. A bizottság véleménye szerint a módositási tervezet, mint czélra nem vezető, ilyen alakjában félreteendő.

A korcsolyaegylet aggodalmai. A budapesti korcsolyázó egyesület arra a hirre, hogy a főváros bizonyos föltételek mellett hajlandónak mutatkozik a gyári kondenz-vizeknek a Rákospatakba való vezetését megengedni, erélyes felszólalást intézett a tanácshoz. Ama aggodalmának ad kifejezést,

hogy a városligeti tó vize, melyet a Rákos táplál, magasabb hőfokot nyer s olajos lesz, miáltal a fagyás korlátoztatik s igy esetleg a korcsolyapálya nem lesz használható. Az egylet azzal fenyegetődzik, hogyha ez az eset beáll, ugy kártérítési pört indit. A gyári kondencz-vizek kérdésében bizottság járt a gyáraknál s eljárásának eredménye alapján a tiszti főorvos most azt jelenti a tanácsnak, hogy viztisztitó készülékek alkalmazása mellett ő is megengedhetőnek tartja a kondencz-vizeknek a Rákosba való bevezetését, mert a tisztitó procedura után az ilyen viz semmiben sem különbözik a földből fakadó víztől s igy nem árthat sem a Rákosnak sem a városligeti tónak. Az engedély ama kikötéssel adandó meg a gyáraknak, hogyha azok időközben nem teljesitenék szigoruan a kikötendő föltételeket, ugy a bevezető csatorna rögtön el lesz zárva. Az ellenőrzéssel az illetékes kerületi elüljáróság volna megbizandó.

A Halászbástya parkozása. A Halászbástyák befejező munkálata a parkozás lesz, melynek keresztülvitele módjától most terjesztette be a terveket a főváros mérnöki hivatala. E tervek szerint a parkozást is teljes összhangba hozzák a bástyák épitkezésének ódon jellegével. A park három pontján kényelmes közlekedés érdekében stilszerü lépcsőzeteket készittetnének, mely munkálat valamivel emeli a parkozás költségeit. Az összes költség 19299 koronát igényel. 16871 koronára van fedezet. A bástyaépitésnél megtakaritott 40 ezer koronából ennyi ugyanis megmaradt a bástyaudvarok rendezési költségeinek levonása után. Hiányzik még 2428 kor. melyre nézve még csak ezután kell fedezetet kimutatni. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy a parkozás földmunkája még ez évben végeztessék el, a növények kitelepitése pedig csak a legközelebbi tavaszszal történjék.

Munkanélküliek foglalkoztató mühelye. A VII. kerületben foglalkoztató mühelyt szándékozik a tanács állitani a munkanélküliek részére, amely azonban nem szakmunkásokat lesz hivatva foglalkoztatni, hanem csak napszámosokat. Ehhez képest a végzendő munka olyan lesz, hogy azt minden szakismeret nélkül bárki elvégezheti. Az alkalmazottak követ apritanak, fát vágnak s ehhez hasonló munkákat fognak végezni. A VII. kerületi elöljáróság a Külső Kerepesi-uton levő szükségbarakot jelölte alkalmas hely gyanánt a mühely czéljára A mérnöki hivatal el is készitette már a szükséges tervet, amely szerint az épitendő mühely favázas de szilárd épitkezés lenne s 10937 koronába kerülne. A tervet a költségvetéssel együtt fogja tárgyalni a középitési bizottság.

A főváros jobbparti világitása. A főváros jobbparti részeit csakis a balparti gázgyárak segitségével képes elegendő gázzal ellátni a légszesztársulat. A legutóbbi évek szükségletének rohamos gyarapodása rendkivüli módon megnehezitette a helyzetet, amennyiben kiderült, hogy a Budára vezető főcsövek eddigi kalibere mellett már alig lehetséges elegendő légszeszt szállitani Budára. A légszesztársulat ez okból engedelmet kért a tanácstól, hogy a hidakon lefektetett vezetőcsöveket kicserélhesse nagyobb kaliberü csövekkel. A tanács ez engedelmet megadta, sőt a társulat már ki is cserélte a vezeték csöveket. Tekintettel arra, hogy ily módon a budai részek az eddiginél nagyobb gázmennyiséget kapnak, a tanács egyben elrendelte a balparti világitás szaporitását is. A mérnöki hivatal javaslata alapján a légszesztársulat a következő pontokon köteles legközelebb uj lámpásokat állitani: A Lánczhid-téren két Auer égővel ellátott lámpást, az ó-budai rakparton az eddigi kőolaj-lámpák helyett 22 darab, a szépvölgyi-uton pedig 4 darab gázlámpást.

Népgyülés az Angyalföld rendezése érdekében. Az Angyalföld különböző részeiben lakó munkásosztály legutóbb népgyülést tartott a Lehel-téren. Az a körülmény hozta össze a népgyülést, hogy a főváros csaknem semmi gondot sem fordit az angyalföldi homoksivatag eltávolitására. A gyülés határozata folytán az elnökség beadványt intézett a főváros tanácsához s különösen a munkásosztály érdekében a következőket kérte: Az utak burkolatot kapjanak. Az Angyalföld részére állandó dunai fürdő létesittessék. A gyermekek részére befásitott helyen tágas játszóhelyet készittessen a tanács. Mindezen közmunkálat csak oly vállalkozónak adassék ki, aki kötelezi magát, hogy az alkalmazott munkásoknak mindenkor megadja a bérminimumot s a méltányos munkaidőt.

A vakok érdekében. A városligeti Erzsébet-nőiskola s a vakok országos intézetének igazgatósága arra kérte volt a tanácsot, hogy a két intézetet övező utvonalakat, nevezetesen az Ida-utczát s a Hungária-utat rendeztesse s hozza járható állapotba. Annyira rendetlenek ez utvonalak, hogy a nőiskola növendékei s különösen a szegény vakok csak nehezen birják intézetüket megközeliteni. A mérnöki hivatal javaslata alapján a tanács el is határozta, kogy 31618 korona költséggel makadam kocsiburkolatot s kövezett gyalogjárót készittet a jelzett utvonalakon, a melyek gázvilágitással is el lesznek látva. A csatornázás elkészitését egyelőre azonban mellőzi, mert a két intézetnek már van ideiglenes befolyásuk a Hermina-uti csatornába. A tervekhez a közmnnkák tanácsa hozzájárult s a munkálat már föl is vétetett a jövő évi közmunkaprogrammba; mindamellett ki van zárva, hogy ez az igazán szükséges utrendezés egyhamar keresztülvitessék, mert a szükséges költségekre fedezet abszolute nincs.

Uj park. A Palota-ut s a Tábor-utcza találkozásánál épült négyemeletes bérház frontja előtt egy kisebb közterülete maradt a fővárosnak, amelyet a tanács az ut mentében be akart kerittetni. A

közmunkatanács ehhez nem járult hozzá, hanem ugy kivánja a kérdést megoldani, hogy a térség szabadon hagyva parkoztassék. A főváros tanácsa elfogadta a propozicziót és igy a budai rész egy uj parkocskával fog gazdagodni.

A vásárcsarnokok költségvetése. A vásárcsarnokintézmény szomoru stagnálását mutatja a vásárcsarnoki igazgatóság most bemutatott költségelőirányzati tervezete. 1904-re a bevételek 1.112,136 k.-val vannak előirányozva szemben az idei 1.124.778 k.-val, a kiadásokat pedig 555,945 koronára teszik, mig az idén 590,418 korona az előirányzat. A költségvetés részleteiből a bevételek főösszegét a havibérletek szolgáltatják: 560,000 koronát, a kisebb összegek között a napibérletek 108,000, az idényvásárok 116,000, a rakodók és hütők 53,200, házalási dijak 45,000 koronával szerepelnek. A kiadások között 359,120 korona a személyzeti, 196,825 korona az üzemköltség, a fölösleg tehát 556,191 korona. A költségelőirányzati jelentés a visszafejlődést a bombatéri csarnok pangásának tulajdonitja, a valóság azonban az, hogy a csarnokintézmény az intézmény bürokratikus vezetése és az élelmiszer megdrágitása miatt egyáltalán nem tud hivatásának megfelelni.

Az ó-budaiak kérelme. A földmivelési miniszter nemrégiben értesitette a fővárost, hogy az ó-budai hegyi vizek elvezetése tárgyában készitett s hozzá fölterjesztett terveket helybenhagyja. A gyakori vizáradásoktól s a hegyekről leszakadó esővizek pusztitásaitól sujtott ó-budai szőlő kapás népen azonban semmit sem segit ez a miniszteri jóváhagyás, amely csak irott malaszt. A tervek megvalósitásából még jó hosszu ideig nem lesz semmi, mert a szükséges költségeket a főváros nem képes előteremteni. A Testvér és Csucshegyek vizeinek levezetését czélzó munkálatoknak mellőzhetetlen föltételét képezi az aranyhegyi árok kiépitése, mert rendezett uton lefolyó esővíz ez árok közvetitésével juthat csak a Dunába. Maga az Aranyhegy-árok rendezése többe kerül 100,000 koronánál, s az összmunkák a 300,000 koronát is meghaladják, mely összegre a közeli esztendőkben nem tud fedezetet találni a főváros. Amire elkövetkezik az az idő, hogy a főváros a maga emberségéből is keresztülviheti a jelzett védőmunkálatokat, addigra tökéletesen tönkre megy az ó-budai szőlő kultura s a különben is szegény kapás nép végképpen koldusbotra jut. A III. kerületi választmány ez okból fölkérte volt a földmivelésügyi minisztert, hogy a szükséges költségeket az államkincstárral előlegeztesse. A miniszter minapi leiratából csak annyittudtak meg az ó-budaiak, hogy a már régen kész tervek kormányhatóságilag is jóváhagyattak, de hogy mi lesz a költségek előlegezésével, arról a leiratban semmiféle emlités nem történt. A választmány most ujabb föliratot intézett a miniszterhez, s fölkérte, hogy vegye oltalmába a nyomorgó kapás nép érdekeit s hozza dülőre a költségek előlegezésének régen vajudó ügyét.

KÖZGAZDASÁG

A budapesti villamos városi vasut tudvalevőleg elhatározta, hogy alaptőkéjét 14 millió koronára emeli föl, s e czélból 2 millió korona 200 korona névértékü 10,000 darab uj részvényt bocsát ki. A részvényjegyzésre vonatkozó módok lapunk hirdetési rovatában olvashatók.

A külföldi sör ellen. A budapesti szállósok, vendéglősök és korcsmárosok ipartársulata legutóbb tartott közgyüléséből terjedelmes emlékiratot intézett a magyar sörfőzők egyesületéhez a sör árának leszállitásáért. Az emlékirat utal arra a veszedelemre, amely a sörárak fölemelése és ennek kapcsán az idegen sör beözönlésével a magyar söripart fenyegeti és arra kéri a sörgyárosokat, hogy intézzenek ujabb emlékiratot a kormányhoz és figyelmeztessék, hogy az idegen sör versenye tönkreteszi a magyar sörgyártást, annál is inkább, mert főképpen az osztrák és cseh sör aránylag nagy kedvezményt élvez. Kérjék ennélfogva a kormányt, hogy a magyar sörgyártásnak kedvezményeket biztositó póttörvényről tett megnyugtató igéretét váltsa be és szállitsa le a sör árát.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti-üzletvezetősége
19800/II. 903. szám

Pályázati hirdetmény.

Hatvan állomás mellett létesitendő két emeletes tiszti lak-épület létesitése körül végzendő munkák biztositására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségszámitás, nem különben az épitési szerződés tervezete az alulirott üzletvezetőség pályafenntartási és épitési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszerezhetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi julius hó 8-án déli 12 óráig a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület épitésére.“

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. julius hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapirok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régibb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz *nem* csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapesten, 1903. junius hó 10-én.

**A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége.**

Budapesti villamos városi vasut részvény-társaság.

Hirdetés.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság folyó 1903. évi április hó 20-án tartott XII-ik rendes közgyülése által a társaság igazgatóságának adott felhatalmazás és kereskedelemügyi m. kir. Minister ur ő Nagyméltóságának folyó évi junius hó 16-án 32348. sz. a. kelt magas engedélye alapján ezennel közhirré tétetik, hogy a társaság 12 millió koronányi alaptőkéje 14 millió koronára fölemeltetik, mely czélból 2 millió korona névértékü 10.000 darab uj részvény kerül kibocsátásra a következő módozatok szerint:

1. Kibocsáttatik 10.000 darab 200 korona névértékü, az 1904. évi osztalékról szóló szelvényekkel ellátott részvény 265 korona árfolyamon, mely részvények az 1904-ik üzletévtől kezdve vesznek részt a társaság nyereségében.

2. A régi részvényesek *elővételi joga* olykép biztosittatik, hogy minden *hat* régi részvény, illetőleg élvezeti jegy birtoka *egy* 265 korona árfolyamu uj részvény átvételére jogosit.

3. Az elővételi jog gyakorlása 1903. évi junius hó 22-től bezárólag junius hó 30-ig az angol-osztrák bank budapesti fióktelepének pénztáránál (V., Fürdő-utcza 6., földszint) d. e. 9–12 óráig bejelentendő. Azok a részvényesek, kik ezt az elővételi jogot érvényesiteni kivánják, fölhivatnak, hogy részvényeiket illetőleg élvezeti jegyeiket a fenti határidőn belül a jelzett helyen kettős jegyzék mellett, — melyek ugyanott dijmentesen adatnak ki — bemutassák és minden uj részvényért 265 koronát — a 200 korona névérték után megtéritendő és az átvétel napjától 1903 évi deczember hó 31-ig számitandó 5%-os folyó kamat levonásával lefizessenek. A régi részvények, illetőleg élvezeti jegyek az elővételi jog gyakorlását kitüntető lebélyegzés után azonnal visszaadatnak és az uj részvények is azonnal kiszolgáltatnak.

Részjegyek nem adatnak ki.

4. Részvényesek, kik részvényeiket, illetőleg élvezeti jegyeiket a jelzett határidőn belül be nem mutatják, elővételi joguktól elesnek és azt később nem gyakorolhatják.

Budapesten, 1903. évi junius hó 18-án.

A bpesti villamos városi vasut r.-t. igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. sz.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a középeurópai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6·00 órától reggeli 5·59 perczig a perczek számjegyének félvastag nyomatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott óraszámokkal vannak jelölve.

Az expressvonatok **vastagon** nyomtatott óra és perczszámmal vannak jelölve.

[1]) Csak junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[2]) Csak minden hétfőn, junius hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

[3]) Csak julius 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

[4]) Csak junius 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[5]) Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

[6]) Csak junius 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

[7]) Május 1-től bezárólag junius 14-ig vasár- és ünnepnapokon, junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

[8]) Minden szerdáról csütörtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei express-vonat.

[9]) Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Lipik (vasúti állomás Lipik) *Uj-Dombovár—Dugo selo—Banovajarugán át:* Budapest keleti p. u. ind. **8**·00 8·**30**. Lipik érk. 6·**36** 2·22.

Lubló (vasúti állomás Lubotin—Lubló-fürdő) *Kassa—Aboson át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 8·**10** **10**·40[1]) Lubotin—Lubló-fürdő érk. 3·15 7·**10** 8·15 8·15.

Lucsivna (vasúti állomás Lucsivna-fürdő) a) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 8·**10** **10**·40[1]). Lucsivna-fürdő érk. 4·06 8·**18** 9·00 **7**·24[1]) b) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 **7**·10 5·20. Lucsivna-fürdő érk. **4**·31[1]) **4**·46 12·32. c) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **7**·20 **6**·15 10·**30**. Lucsivna-fürdő érk. **4**·31[1]) **4**·46 7·53 12·32.

Lucski (vasúti állomás Liptó-Tepla) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 **7**·10 9·35 **3** 30 5·20. Liptó-Tepla érk. **3**·05[1]) **3**·25 12·**18** 12·**18** 10·10. b) *Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **7**·20 9·25 **6** 15 10·30. Liptó-Tepla érk. **3**·05[1]) **3** 25 12·**18** 6·03 10·10.

Málnás (vasúti állomás Málnás-fürdő) a) *Kolozsvár—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át*: Budapest keleti p. u. ind. 9·00 **9**·15. Málnás-fürdő érk. 12·09 5·53. b) *Arad—Tövis—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15. Málnás-fürdő érk. 12·09 8·06.

Marillavölgy (vasúti állomás Oravicza) *Temesvár-Józsefváros—Jaszenován át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **8**·15 8·30 **2**·30 6·**50** 6·**50** **10**·**10** **10**·**10**. Oravicza érk. 7·**22** 12·**55** 12·**55** 11·20[5]) 10·20[6]) 11·20[5]) 10·20[6])

Parád (vasúti állomás Parád) a) *Kál-Kápolnán át:* Budapest keleti p. u. ind. 7·35 **2**·35. Parád érk. 12·48 6·**41**. b) *Kis-Terennén át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·35 11·**10**. Parád érk. 2·28 8·28.

Pável-sósfürdő (vasúti állomás Máramaros-Sziget) a) *Miskolcz—Bátyú—Királyházán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·35 9·**40**. Máramaros-Sziget érk. 6·**46** 10·**49** **4**·25. b) *Püspök-Ladányon át:* Budapest keleti p. u. ind. **6**·50 9·00 7·**05** **9**·**15**. Máramaros-Sziget érk. **4**·25 10·**49** 9·48 9·48.

Pöstyén (vasúti állomás Pöstyén) *Galántán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 9·25 **6**·**15** 10·**30**. Pöstyén érk. **11**·04 4·12 **9**·46 4·**16**.

Püspök-fürdő (vasúti állomás Püspök-fürdő) *Nagyváradon át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 **2**·00. Püspök-fürdő érk. 5·14[9]) 9·**34**[9]).

Rajecz (vasúti állomás Rajecz-fürdő) a) *Ruttka—Zsolnán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 5·20 11·**10**. Rajecz-fürdő érk. 4·37 10·**22** 9·27 2·26[7]) b) *Galánta—Zsolnán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **7**·20 9·25 10·**30**. Rajecz-fürdő érk. 4·37 2·26[7]) 10·**22** 9·27.

Ránk-Herlány (vasúti állomás Kassa) *Miskolczon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 **2**·35 8·**10** 9·**40** **10**·40[1]). Kassa érk. **12** 41 3·35 **8**·**28** 4·**47** 7·25 **4**·**18**[1])

Rozsnyó (vasúti állomás Rozsnyó) a) *Miskolcz—Bánrévén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·35 **2**·35 9·**40** **10** 40[1]). Rozsnyó érk. 3·01 7·**41** 11·**25** 7·13 7·13. b) *Fülek—Bánrévén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 **3**·30. Rozsnyó érk. 3·01 7·**41** 11·**25**.

Stoósz (vasúti állomás Metzenzéf vagy Szomolnokhuta) a) *Kassa—Szepsin át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 **2**·35 8·**10** 9·**40** **10**·40[1]). Metzenzéf érk. 4·05 11·**23** 9·50 9·50 9·50. b) *Kassa—Margitfalun át:* Budapest keleti p. u ind. 7·35 8·**10** **10**·40[1]). Szomolnokhuta érk. 9·**45** 8·55 8·55.

Stubnya-fürdő (vasúti állomás Stubnya-fürdő) *Hatvan—Zólyomon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 **3**·30 5·20 11·**10**. Stubnya-fürdő érk. **1**·11 7·**14** **9**·**58** 5·**00** 10·50.

Szklenó (vasúti állomás Geletnek-Szklenó) a) *Garam-Berzenczén át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 5·20. Geletnek-Szklenó érk. 1·24 6·**59**[6]) 6·23. b) *Párkány-Nánán át:* Budapest nyugati p. u. ind. 6·00 **7**·20 2·15. Geletnek-Szklenó érk. 2·24[6]) 2·24[6]) 10·**18**.

Szliács (vasúti állomás Szliács) *Zólyomon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 9·35 **3**·30 5·20 11·**10**. Szliács érk. 12·17 5·29 8·**57** 4·**40** 9·00.

Szobráncz (vasúti állomás Nagy-Mihály, vagy Ungvár) a) *Miskolcz—S.-A.-Ujhelyen át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 **2**·35 9·**40**. Nagy-Mihály érk. 3·28 10·**11** 9·17. b) *Miskolcz—Csapon át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·35 **2**·35 9·**40**. Ungvár érk. 3·52 7·**22** 10·**48** 11·36.

Szolyva-Hársfalva (vasúti állomás Szolyva-Hársfalva) *Miskolcz—Munkácson át:* Budapest keleti p. u. ind. **2**·35 9·**40**. Szolyva-Hársfalva érk. 12·**17** 1·10.

Szováta (vasúti állomás Sóvárad) a) *Kolozsvár—Küküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 5·45. Sóvárad érk. 8·26 8·**59**. b) *Arad—Tövis—Küküllőszögön át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15 10·**00**. Sóvárad érk. 8·26 8·26 8·**59**.

Tarcsa-fürdő (vasúti állomás Tarcsa-fürdő) *Győr-Szombathely—Felső-Eörön át:* Budapest keleti p. u. ind. 6·50 **8**·50 **2**·15 9·**40**. Tarcsa-fürdő érk. 6·**18** 6·**18** 10·**18** 9·34.

Tátraháza (vasúti állomás Késmárk) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7** 25 7·35 8·**10** **10**·40[1]). Késmárk érk. 4 26 9 **14** 9·50 8·00[1]).

Tátrai fürdők és pedig **Tátra-Füred**, **Alsó-Tátra-Füred** és **Uj-Tátra-Füred** (vasúti állomás Poprád-Felka) a) *Kassán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 **2** 35 8·**10** 9·**40** **10**·40[1]). Poprád-Felka érk. **3**·34 7·**43** 12·**43** 8·25 11·22 **6**·53[1]). b) *Ruttkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 **7**·10 9·35 **3**·30 5·20. Poprád-Felka érk. **4**·45[1]) **5**·00 2·**50** 2·**50** 12·49. c) *Zsolnán át:* Budapesti nyugoti p. u ind. **7**·20 **7**·20 9·25 **6**·15 10·**30**. Poprád-Felka érk. **4**·45[1]) **5**·00 2·**50** 8·10 12·49.

(Folytatás következik.)

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. junius 30. 26. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz.

Hat éves multjára visszatekintve, a „Magyar Székesfőváros“ feljogositottnak érzi magát, hogy a fővárosi közönség támogatását kérje. Amire megindulásakor vállalkozott, annak hiven és buzgalommal megfelelt: minden külső befolyástól menten bátor szószólója volt a főváros közérdekeinek. A „Magyar Székesfőváros“ ez időszerint az egyetlen sajtóorganum, mely sine ira et studio tárgyalja a fővárosi törvényhatóság működését. Mig a napilapok egyrésze sportot űz a tanács, a hatóságok és a városatyák leszólásából, addig a „Magyar Székesfőváros“ a pártatlan és objektiv kritika korlátait tartja szem előtt. Amikor azonban hanyagságot, visszaélést avagy a közérdekbe ütköző tényeket és irányzatokat lát, elsőnek emeli fel szavát ellenök.

Jövőre is kettős czél lebeg előtte. Egyrészt kimeritően szándékozik informálni a közönséget a főváros közigazgatási életének minden mozzanatáról és a fővárosi polgárságot érdeklő ügyekről, másrészt birálatot fog gyakorolni mindazon kérdésekben, melyek a nyilvánosság elé tartoznak. E tekintetben nem szab maga elé határokat.

Szándéka a sajtótörvénynek megfelelőleg biztositékot letenni, hogy *politikai kérdésekkel is foglalkozzék,* amennyiben azok a főváros ügyeire és érdekeire vonatkozással birnak. Ekkép programja lényegesen kibővül és rajta lesz, hogy olvasói, kik már eddig is elismeréssel fogadták ama közleményeit, melyek a fővárosi közigazgatás keretén kivül eső ügyeket tárgyaltak, mindenkor érdekes és alaposan megirt czikkeket találjanak hasábjain. A szenzácziót nem hajhássza a „Magyar Székesfőváros“, de viszont nem zárkózik el az elől, hogy oly kérdéseket is megbolygasson, melyek fölött a napisajtó különböző okok miatt hallgatással napirendre tér.

Budapest intelligens polgársága leghivebb és legélénkebb informálóját a „Magyar Székesfőváros“-ban találja meg, mely körül a sajtó és a publiczisztika elsőrangu erői csoportosulnak.

A naptári félév küszöbén a kiadóhivatal bizalommal kéri az olvasókat, hogy előfizetésüket megujitani és a „Magyar Székesfőváros“-t mennél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

A szerkesztőség ismételten tudomására hozza a közönségnek, hogy *közérdekü felszólalásoknak* szivesen tért nyit és *bármely panaszt,* ha annak alaposságáról meggyőződést szerzett, *nyilvánosságra hoz.* A „Magyar Székesfőváros“ szoros kapcsolatban akar lenni minden olvasójával, s ezért nemcsak készségesen felvilágositást nyujt minden hozzá intézett kérdésre, hanem az előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul eljár.

Az előfizetési föltételek változatlanok maradnak. A „Magyar Székesfőváros“ előfizetési ára: egész évre 12 kor., félévre 6 korona.

Mutatványszámokkal a kiadóhivatal készségesen szolgál.

Az uj miniszterelnök és a főváros.

Junius utolsó előtti hete felvilágosithatta azokat, akik eddig nem tudták, hogy nemcsak Bob urfi a legény a talpán s nem csupán spiritiszta üléseken történnek megfoghatatlannak látszó csodák. Ime: magyar miniszterelnök lett a horvát bánból!

Abból a férfiuból, akit Zágrábban gyülöltek, akit Magyarországon pecsovicsnak, a kamarilla eszközének, reakcionáriusnak és mindennek, ami csak rossz, tartottak. Akit kilencz év előtt maga a szabadelvüpárt csufosan refüzált. Akit mumus gyanánt emlegettek. Akit a magyar hazában senki nem óhajtott, s akinek a parlamentben nem hogy pártja volna, de még hivei sem sincsenek. Azaz csak eddig nem voltak; ezentul — tekintettel Bécsre — majd fognak lenni. Egyszóval miniszterelnök lett Khuen-Héderváry gróf és mielőtt kinevezését a kabinet-iroda formálisan kiállitotta volna, már fényes sikert, mondhatnám győzelmet aratott a parlament összes pártjai fölött. Egy kalap alá hozta a háromfelé szakadt szabadelvüeket és kezes bárányokká változtatta a szélsőbaloldali tigriseket. Az obstrukczió háborgó tengere Neptun szigonya nélkül is elült, miként az aludt tej.

Ugyebár Bob urfi legény a talpán? Hitte volna-e valaki még csak egy hónap előtt is, hogy Széll Kálmánnak, a szelidnek, a jog, törvény és igazság hirdetőjének, közvetlen utóda Khuen lesz, ki husz évig tartó báni uralma alatt az erőszak és kiméletlenség megtestesitője vala?

De félre minden tréfával. Amit a volt bán most produkált, két dolgot bizonyit. Először azt, hogy a gróf rendkivüli energiával és eszélyességgel bir, másodszor pedig azt, hogy politikai viszonyaink képtelenül züllöttek. A pártok teljes dezoláltsága adta meg a lehetőséget Khuennek, hogy a királytól reáruházott missziót sikerrel oldhassa meg.

Fölösleges szépitgetnünk a helyzetet; ma ugy állunk, hogy nincs se egyöntetü szabadelvü-párt, se kompakt ellenzék. Ma csak frakcziók vannak, amelyek fölött könnyü uralmat teremteni egy olyan államférfinek, aki alapjában véve fütyül a parlamentárizmusra és abszolute nem ambiczionálja, hogy a népképviselet majdan elsirassa és babérkoszoruval tisztelje meg, hanem egyes-egyedül arra törekszik, hogy az uralkodó elismeréssel legyen iránta.

Ámde a parlamentáris elvek ama csufos mellőzése, mely Khuennek miniszterelnökké kineveztetésében nyilvánul; továbbá a pártok meghódolása és az eddig folytatott kormányzati rendszer csődje nem tartozik reánk. Mi nem politizálunk. Hanem csupán azt nézzük, mit várhat a székesfőváros az uj miniszterelnöktől?

Ugy látszik, mégis igaza van a németnek, hogy „Selten kommt besseres nach.“ Khuen gróf, ki az elnökség mellett a belügyi tárczát is kezében fogja tartani, nem ismeri Budapestet. Azt tudja, hol van a Nemzeti Kaszinó, a lovarda, a Lloyd, a budai vár és a jezsuita templom, de a főváros életéről, adminisztrácziójáról, szükségleteiről, bajairól és óhajairól, lakosságának szocziális viszonyairól és törekvéseiről aligha van alaposabb ösmerete, mint Goluchowsky grófnak vagy Körber doktornak. Széll Kálmán sem volt teljesen avatott fővárosunk ügyeiben, de legalább érdeklődést és jóindulatot tanusitott irántok. Khuentől, multja és egyénisége alapján, ezt sem várhatjuk. Neki a jelen helyzetben kisebb gondja is nagyobb lesz, mint a fővárossal törődni, s ha igazságosak tudunk lenni, ezt még rossz néven sem vehetjük tőle. Elvégre ő állami, illetőleg *összbirodalmi* nagy feladatok végrehajtására vállalkozott. A főváros ügyeit nem lesz érkezése tanulmányozni, s rá fogja bizni az elintézést belügyminiszteri osztályfőnökökre. Fascho-Moys miniszteri tanácsos urnak megint fölvirrad s kedve szerint bánhat el a fővárossal.

Ha jól emlékszünk, Széll Kálmán a tővárosi törvény reviziójára készült, s mi tartottunk attól, hogy megcsorbitja Budapest autonom jogait. Most már nem tartunk ettől, mert biztosan tudjuk, hogy ha Khuen gróf egy esztendeig megmarad a kormány élén és a belügyminiszteri székben, harangoztak a főváros autonomiájának. De haran-

goztak a szoczialistáknak, sőt a demokratáknak is.

Mindezeknél fogva és a parlament által megteremtett logika szerint siessen a főváros repeső örömmel üdvözölni az uj miniszterelnököt és ömlengő bizalmi feliratban hajtson előtte térdet.

Illik, hogy az ország fővárosa és a népképviselet összhangot mutassanak a világnak. Az utókor gúnykaczaját úgy sem fogják hallani.

Az eskütéri hid.

Hála Láng Lajos buzgalmának, az eskü-téri hid készen van és nemsokára átadható lesz a forgalomnak, hogy föllendítse a Belvárost és Budának eddig legelhanyagoltabb részét. A két parton már hozzáfogtak a feljárókat diszitő szoboralapzatok felállításához. Ezek mintáját ábrázolja képünk. Az oszlop tetejére rajzolt szoborcsoportozat csak jelezni kivánja, hogy ilyes valami kerül oda, mert végleges megállapodás e tekintetben még nem történt. Mindenesetre kivánatos, hogy müvészi kritikát kiálló szobordiszités ékesitse az oszlopokat.

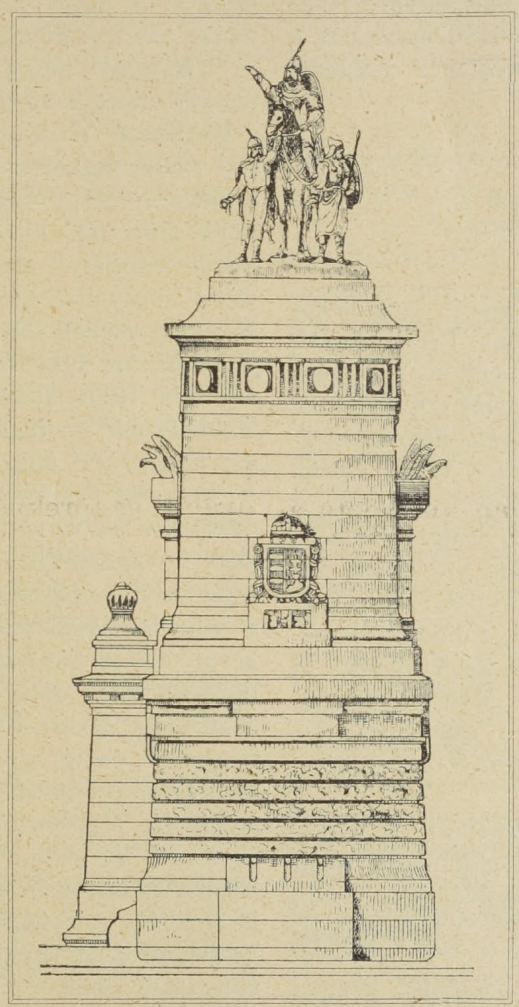

A monumentális hidépitmény tudvalevőleg tavaly nagy aggodalmakra adott okot. A hidlábak sülyedését, illetőleg csuszamlását azonban sikerült öt-öt óriási sulyú, kesszonrendszer szerint lesülyesztett kő- és betontömbbel megakadályozni, ugy hogy a hid biztonsága beláthatatlan időre teljes lett. A hid feljáratainál levő vámházak közvetlenül a hid lánczainak végpontja fölött emelkednek, s nagy súlyukkal hozzájárulnak a hidfők megerősitéséhez. Az öt kesszon ugy a budai, mint a pesti oldalon 200.000 métermázsa nehéz, s miután falakkal merev tömbbé vannak összeszilárditva, nemcsak a 110.000 mm. súlyu hid vasszerkezetét, hanem annak négyszeresét is elbirják. A megterhelési próbát szeptemberben szándékoznak megtartani.

A számitások szerint 40.000 embert kell a hidnak elbirnia, de a végzett ujabb megerősitések következtében 200.000 ember is reá mehet minden veszély nélkül.

A nyár folyamán rendben lesznek a közuti vasut sineinek, a villamos-, gáz- és vizvezeték csöveinek lerakásával. Azután következik a burkolat és mint utolsó munka a mázolás.

Reméljük, hogy a hid megnyitásánál *Láng* Lajos fog szerepelni, mint kereskedelmi miniszter.

Az állatkert a tönk szélén.

Mint emlitettük, a főváros tanácsa vizdij követelés fejében letiltatta azt a 24 ezer korona bérösszeget, mely a budapesti állatkertnek az Ős-Budavára mulatóhelytől erre az esztendőre jár. Ezzel egészen a tönk szélére jutott a növény- és állat-honositó-társaság s ha a főváros nem lesz irgalmasabb, ugy kénytelen az állatkertet feloszlatni, mert ezt a fenti 24 ezer korona nélkül fentartani nem birja.

A társulat elnöksége beadványt intézett most a tanácshoz, melyben föltárja az állatkert helyzetét s a főváros nagylelkűségéhez folyamodván, a következőket kéri: Mindenekelőtt oldassék föl az ős-budavári bérlet összegre vezetett foglalás, mely nélkül nem egzisztálhat. A vizszolgáltatási szabályrendelet értelmében a főváros nem adhat ugyan 50 százaléknál nagyobb kedvezményt, de azt megteheti, hogy ezt a vizdijjárandóságot segélyképpen szavaztassa meg az állatkert részére, amint azt más kulturális intézménnyel is megcselekedte. Egyelőre kéri tehát az elnökség, hogy a 9352 korona vizdijhátralékot kapja segély gyanánt meg az állatkert. Az ezután folyó vizdij fejében havonkint 150 koronát fizetne, mert többet nem bir meg. Ez megfelel évi 1800 koronának.

Miután pedig az állatkert évi vizdija 5000 koronát tesz ki, az elnökség kéri, hogy a hátralevő 3200 koronát minden évben segély gyanánt adja a főváros. Ha e kérelmet a közgyülés teljesiteni nem akarná, ugy kéri, hogy a főváros maga öntöztesse az állatkerti utakat, s a parkot, amely ugyis a városliget egy részét képezi. Az állatok itatására szolgáló vizért majd megfizet a társulat. A kulturális missziót teljesitő állatkert megmentésére más mód nincs. Abban az esetben, ha e módok egyikét sem fogadná el a tanács, ugy a társulat elnöksége kéri, hogy az

állatkert kezelését vegye át maga a főváros, amelynek csak egyedül volt eddig haszna ebből az intézményből.

A főváros tisztiügyészsége már foglalkozott e beadványnyal s miután akérelem teljesitését tisztán méltányossági ténynek tekinti, előbb megvilágitandónak tartja, hogy a jelenlegi vizdijak mellett csakugyan el kell-e pusztulnia az állatkertnek. A 24000 koronára vezetett letiltás feloldását az ügyészség csak abban az esetben javasolja, ha a közgyülés a vizdijhátralék összege erejéig megszavazza a segélyt, mert másképpen követelése behajtásának ettől a módjától is elesne a főváros.

A tanács a kedden tartandó közgyülésnek javasolni fogja, hogy engedje el a vizdijhátralékot, s utasitsa a tanácsot, hogy az ügy végleges rendezésére előterjesztést tegyen.

A régi Pest.*

II.

A „pestises Pest“ czimmel tisztelte meg Bokaczius, Kassa városának tudós birája Pest városát, mikor fejedelmének, Bocskay Istvánnak koronázására ide látogatott. A magyar szabadsághős azonban nem fogadta el a török szultán koronáját, hanem megelégedett a „nyusztos“ kalpaggal és a vezéri bottal. Bokaczius pedig, mint naplójában megirta, hálát adott istenének, hogy hátat fordithatott a *„pestises Pestnek“*, melynek várfalai vályoggal voltak kifoltozva, főutczáján pedig egy büzhödt árok vonult végig.

Mikor Budavárát 1686-ban a töröktől visszavivták, Pest is romhalmazzá vált s megszállották uj telepesek, a kik egy év leforgása alatt ismét felépitették. Az uj épületek azonban szánalmas látványt nyujtottak, s Magyarország fővárosa inkább faluhoz, mint városhoz hasonlitott.

A tisztaság ismeretlen fogalom volt. A kövezetlen girbe-gurba szük utczák soha seprőt nem láttak s mindmegannyi szemétlerakodó hely volt; melegágya rémes ázsiai vendégnek — a fekete halálnak, a keleti pestisnek.

A városi tanács, a település hatodik évében husz tallér birság terhe alatt megtiltotta, hogy az utczára szemetet hordjanak. Pár esztendő mulva a szalma és nádfödelek lebontását rendelték el. S a tanács utasitotta a város strázsamesterét, hogy a melyik háztulajdonos nád- vagy zsuppfedelet zsindelylyel nem cserélte fel, karhatalommal bontassa le az egész házat.

Az 1700-ik év nyarán nagyon fontos határozatot hoztak. Elrendelték a fő-utcza, (a mai Váczi-utcza) kikövezését, még pedig minden ház előtt egy öl szélességben, a mi a háziurak zsebére ment. Ugyanekkor a kéményekre került a sor. A ki kéményét egy hét alatt téglából meg nem csináltatta, attól elkobozták a házat.

A város pénztára, talán mondani is fölösleges, kongott az üresség től. 1709. márczius 7-én történt, hogy a kupaktanács nagyon meg volt akadva: öt font faggyugyertyát vett hitelbe Schnabel szappanostól a polgárőrség számára, hogy husvétkor legyen mivel világitani, de az árát nem tudta kifizetni.

Egy font faggyugyertyának az ára abban az időben hét krajczár volt. A tanács tehát, mint azt a fennmaradt német jegyzőkönyv tanusitja, türelemre intette a békétlenkedő szappanosmestert, akit azzal nyugtatott meg, hogy a mint a városnak egy kis pénze akad, a követelést ki fogja egyenliteni.

Nyelvre nézve a lakosság zömét németek, olaszok, ráczok képezték, s csak azután következtek a magyarok. A ráczok, vagyis szerbek a Rákóczy-féle szabadságharcz kitörésekor telepedtek le, hogy a bécsi kormány villámháritói legyenek s első sorban őket állitották ki ágyutöltelékül a szabadságukért küzdő magyarok ellen. A jövevények a mai Zöldfa-utcza környékén huzták meg magukat, melyet akkor Bástya-utczának neveztek, a mi nyelvükön kertet jelentett. Itt épült fel a templomuk is s róluk nevezték el a Szerb utczát is. Mai napság azonban a Thököly-féle nevelőintézetet és a szerb egyházközséget leszámitva, hirmondója sincs itt a szerbeknek.

Az uj vendégek azonban magukkal hozták a rettenetes ázsiai rémet: a fekete halált. A tanács az akkori viszonyokhoz képest mindent elkövetett, hogy a járványt megfékezze. Pest városa akkor még csak a belváros területére szoritkozott a falakkal volt körülvéve. A hatóság tehát bezáratta a kapukat és büntetés terhe alatt megtiltotta a lakosságnak, hogy a környék falvaival érintkezzék. Eckhard Boldizsár felcserrel pedig szerződést kötött, hogy a pestises betegeket gyógyitsa. A járvány azonban egyre szedte áldozatait. A pestises betegeket eleinte Budára vitték, de mivel az ottani kis kórház zsúfolásig megtelt, Pesten épitettek barakkot, a hol az érdemes felcser is meghalt. A betegápolásban a szervita atyák segédkeztek neki, de egynek kivételével ezek is a járvány áldozatául estek.

Mivel 1711 év nyarán a járvány egy kis szünetet tartott és huszonkét nap alatt egyetlen pestis beteg sem volt, a polgárság-hoz Isten e csapástól továbbra is megóvja városukat — fogadalmat tett, hogy szent Rókus tiszteletére kápolnát épit. Miután a barakkokat a kerepesi-uti szántóföldeken épitették, a fogadalmi kápolna is ide került. Alapkövét 1711. julius 22-én tették le nagy egyházi ünnepély, parádé és mozsárdurrogás közt.

November elsején a járvány ujra kitört a ráczok közt. Sehogy sem akarták az orvosságot bevenni s a tisztaság sem volt valami nagy erényük. A tanács tehát erélyesen lépett fel ellenük s azt javasolta, hogy gyujtsák fel a ráczok viskóit s a népet kerges-

* Lásd lapunk 21-ik számát.

sék ki. Erre azonban nem került a sor, hanem másféleképen bántak el velük. Bezárták templomukat és boltjaikat s a megfertőzött házakat pedig kifüstölték. Nyolcz nap mulva fellélekzett a lakosság, mert egyetlen pestises megbetegedés sem történt. A ráczok orvosság nélkül is meggyógyultak, szerencséjük volt, hogy nem vették be. *R. J.*

Magyar Védő-egyesület.

Egy év mulva lesz hatvan esztendeje, hogy az ország fővárosában megalakult a hazai ipart pártoló Magyar-Védegylet. És ime, hat évtized multán ismét összeállanak lelkes férfiak, hogy életrekeltsék a Védő-egyesületet, mely a szabadságharcz zivataros idejében elszenderült. Öröm helyett inkább szomoruság és szégyenérzet fog el bennünket a Védő-egyesület reaktiválásánál. Mert életrekeltésének szüksége azt dokumentálja, hogy az elmult tizedek alatt a magyar nemzet csigamódjára haladt előre azon az uton, melyet Kossuth Lajos és lánglelkü kortársai a mult század negyvenes éveiben kijelöltek.

A hatvan éves jelszó: „Pártoljuk a honi ipart“, — ma sem ment át a nemzet vérébe. Iparunk állami támogatás mellett és egyesek buzgólkodása következtében nagyot lendült, de a közönség még mindig rabja a külföldi áruknak, s e káros szokásában megerősiti őt a kereskedők magatartása. Tisztelet a kivételeknek, de a magyar kereskedői világ tulnyomó többsége, egyéni önző szempontból, a honi ipart nem részesiti kellő támogatásban. Ha végigtekintünk Budapest és a vidék üzleteiben, megdöbbenéssel fogjuk tapasztalni, hogy az áruk $^{9}/_{10}$-ed része külföldi származásu. A magyar kereskedelem egészében nem más, mint osztrák és német gyárak ügynöksége.

Ez lévén a helyzet, ma is időszerü, sőt szükséges, hogy a magyar társadalom akcziót inditson a honi ipar pártolása érdekében és *rákényszeritse* a kereskedőket, hogy hazai gyártmányokat hozzanak forgalomba. Aki csupán sovinizmust lát e törekvésben, megfeledkezik arról, hogy a nemzetek vagyonosodásának legfőbb tényezője az ipar.

Az ujonnan megalakult Védő-egyesület élén gróf *Somssich* Tihamár, gróf *Batthyány* Pál és *Barthos* Tivadar állanak. Az alakuló gyülésen gr. Somssich elnök megemlékezett a multakról, mondván: „Örökké emlékezetes az 1844-ik év a hazai ipar történetében, a mely évben Batthyány Kázmér gróf elnöklete alatt Kossuth Lajos, Deák Ferencz, Vörösmarty Mihály, Wesselényi Miklós, gr. Benyovszky, Bezerédi, Pálffy József gr., Somssich Pál, Teleky László gróf, Fáy András, Nyáry Pál és mások vezetése alatt a Magyar Védegylet alakult. A védegyletet azért alakitották, mert átlátták mindazon eljárás sikertelenségét, melyet ekkorig a nemzet ipari viszonyai javitása végett folytatott. Hogy a régi bajt orvosolják, átléptek a cselekvés terére és ezáltal Magyarországnak az őt ugyis megillető és a magyar polgárok által méltán követelhető kereskedés és ipar emelkedését lehetőleg kivivni törekedtek. Ez okból s ily nézetből keletkezett az a tiszta és becsületes arczu, békés és törvényszerü egyesület, melynek homlokára nem volt egyéb irva, mint ez: „Hazámat jobb szeretem, mint a külföldet, anélkül azonban, hogy a külföldet gyülölném; a honi ipar gyönge növényét ápolom, mig megerősödik s hazám még nagyobb elszegényedését meggátolni igyekszem.“ Ekkor volt az, hogy Tóth Lőrincz a védegyletről következőkép nyilatkozott: „A Védegyletnek jövendője van hazánkban, annak inditványa már eddig is oly földbe esett jótékony magul, mely epedve sóvárgott vetés után; hazánk kialudta régi álmait, érezni kezdi cselekvő erejét és belátja, hogy iparunk tettleges előmozditásában fekszik a jövő, mely e hazának becsületet, tekintélyt, gazdagságot, hatalmat hozand. Ezt érzi a magyar és ezért talált oly nagy visszhangra a védegylet.“

Ugy hangzanak ez idézett szavak, mintha a mai viszonyokról szólnának. Hiszen most is ugy vagyunk, hogy iparunk pang, kereskedelmünk sinlődik, mezőgazdaságunk pedig oly rosszul áll, hogy a kivándorlók száma napról napra szaporodik. Munkásaink ipari munka nélkül állanak, ámbár 100 meg 100 millió külföldi iparczikket hozunk be, melynek következtében a nemzet napról-napról szegényedik. Pedig hazánk mindent ad, a mit csak a természet nyujthat, hogy egy boldog nép élhessen benne. Szabad, önálló és független lehetne a nemzet, ha gazdaságilag is az volna, mert a nemzetekre is áll az, amit Kossuth mondott; hogy: „Önálló ember csak az, a ki szükségeiben másra nem szorul.“

Ahoz pedig, hogy szükségleteink legnagyobb része belföldön állittassék elő, a hazai termelés védelmére kell törekednünk. Hogy pedig ez a termelés a kor viszonyainak megfelelőleg fedezhesse szükségleteinket, fejlesztenünk kell azt. E czél elérése végett vállt szükségessé a „Magyar Védő-Egyesület“ alakitása és örömmel látjuk, hogy a hazának sok igaz fia — pártokra, felekezetre és társadalmi állásra való tekintet nélkül — velünk tart és velünk érez.“

Az egyesület védnökségét *József Ágost* főherczeg és *Vaszary* Kolos herczegprimás vállalták el. *Rákosi* Jenő a következő sorokban aposztrofálta az egyesület czélját: „Sajátságos politikai helyzetünkben a nemzeti törekvések a társadalom munkájára jobban rászorultak Magyarországon, mint egyebütt. A magyar társadalom kialakulása abból a nyers anyagból, mely egy küzdelmes multból reánk maradt, a modern polgári foglalkozások elhelyezkedése és térfoglalása valamint becsületének megszületése és megerősödése: a mi időnk nagy feladatai közé tartozik. A védő-egyesület ehez anyagi és erkölcsi erőt fog szolgáltatni. A közönségnek irányt és öntudatot fog adni és ha munkája sikerül, akkor tényezője lesz annak a nagy kibontakozásnak, a melynek fia az uj magyar

társadalom lesz. Nem a régi tagolással, a mely a multban tette meg históriai kötelességét, hanem egy uj vegyiték, a mai kor szellemében, a mai kor munkáira berendezve. Üdv és dicsőség mindazoknak a nemes hazafiaknak, a kik e feladatokhoz tekintélyöket, munkájokat, erkölcsüket és nevöket adják. Legyen áldás a szándékukon és érjék meg tiszteletreméltó vetésöknek bő aratását."

A Magyar védőegyesület alapszabályai szerint az egyesület czélja a hazai ipar és mezőgazdasági termelés, a hazai munka és kereskedelem védelme és fejlesztése. A magyar birodalom gazdasági és ipari termelésének védelmét és fejlesztését czélzó mozgalmaknak és az e czélokra törekvő érdekeknek egyöntetü és országos képviselete, ugyszintén e czélok érdekében alkotott törvények, rendeletek és hatósági intézkedések gyakorlati végrehajtásánál a hatóságok támogatása és a végrehajtás ellenőrzése.

Ezen czélból feladatai a következők:

a) Teljes erővel odahatni, hogy a magyar birodalom határain belül a belföldi termelés a külföldi árubehozatalt nélkülözhesse; e czélból reá mutatni azon módokra is gyakorlatilag alkalmazni azon eszközöket, a melyek segélyével a behozatal hazai terméssel pótolható.

b) A közvéleményt, hatóságokat, fogyasztó csoportokat, gyárosokat és kereskedőket, ugyszintén a kormányt és a törvényhozást ez ügyekben tájékoztatni és azoknak szakvéleményt adni, továbbá a szükséges társadalmi, kormányzati és törvényhozási intézkedéseket kezdeményezni, illetve a más oldalról tett vagy kezdeményezett mozgalmakat támogatni.

c) Különösen kereskedőknél odahatni, hogy szükségleteiket a hazai termelésből fedezzék.

d) Ellenőrizni a közszállításokat az egyesület czéljainak szempontjából, ugyszintén odahatni, hogy külföldi munkaerők a hazaiak rovására ne alkalmaztassanak.

e) Gyakorlati uton a hazai termelés fejlődését, versenyképességét és értékesitését előmozditani.

f) A hazai ipari és mezőgazdasági termékeket és azok származását nyilvántartani és a sajtó útján ismertetni. A külföldi behozatalt folytonos figyelemmel kisérni és a hol az elkerülhetetlen, legalább odahatni, hogy a hazai fogyasztók minél olcsóbban jussanak jó behozatali árukhoz.

g) Ezen czélok és feladatok elérésére országos szervezetet alkotni és a már fennálló vagy ezután alapitandó gyári és kisipari, gazdasági, kereskedelmi és társadalmi egyesületekkel, szövetkezetekkel és érdekképviseletre hivatott tényezőkkel közvetlenül a sajtó utján állandó érintkezést fentartani.

Az egyesület czéljai érdekében szerzett érdemek elismeréséül okleveleket és érmeket ad kitüntetésül, ennek szabályzatát az ügyrend állapitja meg. Munkásoknak, kik a hazai termelés fejlődését és versenyképességét előmozditják, jutalomdijakat ad.

A rendes tagsági dij egy évre 10 korona, a fővárosi ipartestületek tagjai azonban csak 2 koronát fizetnek. A közreműködő tagsági dij 5 korona.

Hazádnak használj.

E jelszó van himezve ama zászlókra, melyek a legnagyobb magyar tengerhajózási társaság, az Adria gőzöseinek középső árboczán lengenek. E zászlókat félárboczra eresztették a multhét csütörtökjén, mert ekkor temették a társaság elnökét, a magyar tengerhajózás tulajdonképeni megteremtőjét, lovag *Lederer* Sándort.

Mindazok, kik e napon megjelentek a budapesti Szabadság-tér ama diszes palotája előtt, melyet az Adria-társaság emeltetett, hogy hozzájáruljon a főváros monumentális épületeinek szaporitásához, megilletődött szivvel, az országos veszteség tudatában állották körül Lederer Sándor ravatalát. Kevesen vannak kortársaink között, kik a magyar közgazdasági élet terén a hazának nagyobb szolgálatot tettek volna, mint a boldogult, s ha neve nem volt országosan ismert és ünnepelt, csak végtelen szerénységének tulajdonitandó. Pedig megérdemelte, hogy ne csak haló porában érje elismerés, mert az ő rendkivüli energiájának, lankadatlan buzgalmának és üzleti genialitásának köszönhetjük, hogy a magyar tengerhajózás talpra állott és megizmosodott.

Mielőtt kezébe vette az eleinte életképtelennek látszó Adriai-társaság ügyeit, már sikerekben gazdag mult állott mögötte. Pályafutását mint egyszerü kereskedő kezdette, majd kibontotta, éleselméje és nagy tudása szárnyait; folyton feljebb és feljebb emelkedve, egyik legkiválóbb tényezője lett közgazdasági életünknek. Kétségtelen, hogy a szerencse karöltve járt vele, de soha nem hagyta el a reális müködés mezejét és kétes vállalkozások emléke nem füződik nevéhez. Résztvett a Hengermalomnak, a Foncière-nek, a bosnyák országos banknak és több más nagy vállalatnak részint megalapitásában, részint vezetésében. De élete legfőbb és legjelentékenyebb müve volt az Adria tengerhajózási társaság föllendítése.

A 80-as évek közepén a bukás szélén állott a társaság. Hajóparkja mindössze nehány kisebb gőzöst számlált s pénzügyileg tehetetlen volt. Lederer bátran hozzálátott a munkához és talpra állitván a vállalatot, tizenöt év alatt átalakitotta az „Adriát" egy első rangú, hatalmas hajórajjal biró, fegyelmezett tengerészeiről és kitünő tisztikaráról hires és vagyonilag gazdag társasággá, mely büszkén jelenik meg hazánk lobogójával a világ kikötőiben. A rosszakarat olykor támadásokat intéz az „Adria" ellen, de az elfogulatlan közvélemény tudatában van annak, hogy ez a hajóstársaság óriási szolgálatokat tesz a magyar közgazdaságnak.

Lederer Sándornak is az volt a jelszava: Hazádnak használj! Emellett humánus szive szeretettel

fordult a szegények felé. Erős volt és jó volt. Mint dr. *Kovács* József, a társaság ügyésze mondá gyönyörü bucsuztató beszédében: „Valahol az égben számon kell tartani az ő mérhetetlen számu és összegü jó cselekedeteit, mert ezeket nem a nyilvánosság könyvelte el.“

Emlékét azonban nemcsak a hozzá közel állottak, hanem a nagyközönség is kegyelettel fogja őrizni. És mmindenki őszintén óhajtja, hogy nagy alkotása, az Adria-társaság, tovább virágozzék.

A nagy kövezés.

A burkoló vállalatok tudvalevőleg ajánlatot tettek a fővárosnak, hogy öt év alatt Budapest utaiból 1,250.000 négyzetmétert burkolnak s a város husz év alatt annuitásokkal $4^1/_4$ százalék mellett fizesse meg. Egy másik vállalkozó csoport pedig kőszállitásra tett hasonló ajánlatot. A pénzügyi osztály nagy előterjesztésében nem helyesli a részletfizetésre való burkolást, mert ugy megterhelik vele a költségvetést, hogy az egyensulyt nem tudják fönntartani. Az ügyosztály szerint az évi annuitás 1,933.000 kor. lenne. A karbantartásra fölvett összegből azonban évenkint félmillió koronát megtakaritanának. Az ilyen megterhelését a büdzsetnek azért sem javasolja az ügyosztály, mert véleménye szerint rövid idő alatt ujabb nagy törlesztési kölcsönt kell fölvennie a fővárosnak, a melynek annuitásai még a közállapotok lényeges javulása esetén is erős próbára fogják tenni a főváros polgárságának teherbiróképességét. Másrészt elismeri az ügyosztály, hogy az utépitéseknek nagyobbmértékü végrehajtására föltétlenül szükség van. Azért azt a javaslatot teszi, hogy a 3·15 százalékot kamatozó alapitványi pénzekből 4 százalékra vegyenek föl függő kölcsönt s hajtsanak végre annyi burkolást, a mennyi abból kerül.

A pénzügyi bizottság ma tárgyalta a javaslatot. A vitát *Polonyi* Géza kezdte meg. Konstatálta, hogy az ajánlat komoly, de arra fedezet nincsen és az eredménye csak a pótadó emelése lenne. A főváros pénzügyi bajainak főoka, hogy tulságos mértékben terheli a háztartást az állami közigazgatás átháritott költsége. A kormány eddig nem hallgatta meg a főváros kérelmét, csak a legutóbbi időben volt szó arról, hogy bizonyos állami bevételeket átengednek a községnek. Bármilyen kormány jön, föltételezi, hogy nem fog olyan mostohán bánni a fővárossal, mint a mult kormányok. Azt inditványozza, tegyenek előterjesztést a közgyülésnek, hogy küldöttség utján kérje meg az uj kormányt, hogy a fővárosnak az átháritott kiadások megtérítésére tett memorandumára adjon választ, s mondja meg, hogy mire számithat a főváros.

Addig vegyék le az ajánlatot a napirendről. *Fülöp* Károly is komolynak mondja az ajánlatot, de azért hozzájárul Polonyi inditványához. *Herczog* Péter és *Fenyvessy* Adolf nem pártolják a halasztást. *Heltai* Ferencz ma nem fogadja el Polonyi inditványát, mert ma még nincsen kormány. Szeretné ha Polonyi a keddi közgyülésen tenné meg az inditványt. Akkor már tudjuk, hogy milyen kormányunk lesz. A válallkozók ajánlatának a tárgyalását javasolja. A bizottság elhatározta az ajánlat tárgyalását s elfogadta Polonyi inditványát, hogy küldöttség utján kérjék majd meg az uj kormányt az átháritott költségek megtérítésére.

Megkezdték tehát az érdemleges tárgyalást. *Eulenberg* Salamon először azt szeretné tudni, hogy mit akarnak burkolni. Öt év alatt nem lehet ilyen nagy munkát végrehajtani. Azt sem tudjuk, hogy mit csináljunk a fölszabadult nagymennyiségü köanyaggal. Részletes programmot kiván s az ajánlat elutasitásával elfogadja a pénzügyi osztály javaslatát.

Heltai Ferencz is hibáztatja, hogy rosszul készitették elő a dolgot s nem terjesztettek elő részletes programmot. Az ő kérelmére a mérnöki hivatal csinált egy magánkimutatást, a mely szerint öt év alatt tizenhét millió koronára van szükség s ha azt végrehajtják a föntartási hitelből 380.000 koronát takaritanak meg. A főváros 1874 óta csak négy évben teljesitette a kötelességét, a mely a kövezés terén ráhárult. 1874 óta a főváros körülbelül harmincznégy millió koronát költött burkolásra s mégis rossz a kövezete. A főváros ugyanis elkövette azt a végzetes hibát, hogy a legrosszabb kövezetre, a trahitra költött legtöbbet. A fővárosnak nem volt megfontolt kövező politikája. Az első tennivaló, hogy a kövezés elvét állapitsák meg. A költségvetésben az egyensuly mindig a közmunka törlésénél állitották helyre. A háztartás kiállotta ezt az erőpróbát, de a burkolat nem s ha még néhány évig folytatják ezt a gazdálkodást, komoly katasztrófa fenyegeti utainkat. Kövezési kölcsönt nem akart fölvenni a város, de az ötven évi lejáratu kölcsönből köveztek. Hogy a költségvetésből fedezzék a szükséges költséget, arra nincsen kilátás. Több konkrét esetből bizonyitja, hogy számos utczának a karbantartása jelentékenyen többe kerül, mint az ut épitési költségének az annuitása. Az ajánlat is csak függő kölcsön, csakhogy a város nem maga, hanem a vállalatok utján veszi föl. Az ajánlat drága, mert 94 és fél árfolyamnak felel meg, a város pedig biztosan kapna 96-os árfolyamot. Az ajánlat a burkolat minőségére is megköti a város kezét. Azért az ajánlatot nem fogadja el, hanem azt az inditványt tette, hogy a közgyülés utasitsa a tanácsot, hogy a jövő évi költségvetéssel kapcsolatban tegyen előterjesztést a szükségszerü programmról s husz éves kövező-kölcsön fölvételére, a melynek fedezetére elsősorban a fenntartás költségéből megtakaritott összeget használják föl.

Herczog Péter károsnak tartja a részletüzletet. Azt kivánja, hogy a város hosszulejáratu kölcsönt vegyen föl, de husz év alatt fedezze a költségvetésből *Polonyi* Géza mindenben hozzájárul Heltai indit-

ványához, de hozzáteszi, hogy nálunk nagy baj, hogy a kövezés teknikája, illetőleg végrehajtása rossz. *Fülöp* Károly helyesebbnek tartja az ajánlat elfogadását, mert akkor biztos, hogy rendbe jönnek az utczáink. Pénzügyi szempontból is megfelelő s azért azt elfogadja. *Fenyvessy* Adolf nem tartja szerencsésnek a kölcsön fölvételét, mert megtörténhetik, hogy a burkolásra fölvett pénzt másra költik, talán ujabb bazilikát épitenek belőle. De hozzájárul minden megoldáshoz, a mely a nagyobb arányu kövezést biztositja. *Hevesi* Ödön is pártolja Heltai inditványát, de megjegyzi, hogy a huszéves kölcsön 97-es árfolyama nem 4.15, hanem 4.35 százalékos kamatozásnak felel meg.

Vaszilievits János tanácsos fölszólalása után a bizottság nagy többséggel elfogadta Heltai inditványát, azzal a megokolással, hogy nem tartja helyesnek, ha a város közmunkát részletfizetésre hajt végre.

Hirek a városházáról.

—

A pasaréti kanális. A budapesti katonai épitőosztály értesitette a fővárost, hogy a Pasarét számára épitendő csatorna dolgában a hadügyminiszteri leirat most érkezett be a hadtestparancsnoksághoz. Ahhoz, hogy a tervezett csatorna a budai kadétiskola kanálisában nyerjen megtorlást, a hadügyi kormány már korábban hozzájárult s az akadályt nem a katonai hatóság támasztotta, hanem a Klotild szeretetház, melynek szerződése van a hadapródiskola csatornájának használatára. Ez a szerződés tehát módositandó volt. Az egyezség sikerült s a módositott szerződést az épitési osztály jóváhagyás czéljából fölterjesztette a hadügyminiszterhez, akitől most ez visszaérkezett. A pasarétiek várva-várt csatornájának kiépitését ilyenformán semmi sem akadályozza.

Ujitások az utczaburkolásnál. Eddigelé a főváros csak olyan kőkoczkákat használt az utczák burkolására, amelyeknek valamennyi oldala 18 cm. magas. Négy évvel ezelőtt fölmerült az a kérdés, hogy takarékossági szempontból nem volna-e lehetséges olyan koczkákat alkalmazni, amelyeknek csak a felső és alsó része bir ily magassággal, mig a többi csak 13 cm. magas volna. Ilyen háromnegyedes bazaltkoczkával 1899-ben próbaburkolatot is csináltak a Bécsi- s a Rottenbiller-utczában. Minap vizsgálták meg e burkolatot, amikor is konstatálták, hogy az ma is teljes szilárdságban van. Az illetékes szakbizottságok ez okból most azt javasolják a tanácsnak, hogy mondja ki a háromnegyedes bazaltkoczkák versenyképességét, mert ezzel tetemes megtakaritást érhet el.

A városligeti labdázótér. A városligeti nyári szinház közelében elterülő nagy labdázótér átalakitását már két esztendő óta szorgalmazza a kerületi elüljáróság, anélkül, hogy a gyakori sürgetéseknek eredménye volna. Az a pár száz gyerek, aki naponkint a térségen futkároz, ma is csak ugy nyeli a fölvert egészségtelen port, mint tavaly és azelőtt, azzal a különbséggel, hogy tavaly fekete volt, az idén pedig sárga a porfelleg, mely a játszóteret és környékét elboritja. A tanács elrendelte a térnek ujból való alapozását és begyepesitését. A régi fekete porhanyós talajra rá is hordtak egy másik réteget egy kis darabon, de a gyepesités elmaradt. Hogy miért, azt csak a tanács tudja. A kerületi elüljáróság most ujból előterjesztést tett a tanácsnak, hogy vagy a gyepesitést vigye keresztül, vagy pedig olyan agyagréteggel vonja be az egész területet, amelyből nem képződik por.

A téli kikötő. A földmüvelésügyi kormány kérdést intézett a fővároshoz, hogy a lágymányosi téli kikötő rakpartjai részére szükséges területet — amely legnagyobb részben a főváros tulajdonát képezi — hajlandó e átengedni s milyen föltételek mellett? A tanács fölhivására a mérnöki hivatal véleményt adott e tárgyban. Ugy hiszi, ha a főváros beleegyezett a téli kikötő megépitésébe, ugy a szükséges területeket köteles is átadni. A kormánynak egyelőre csak anyagelhelyezés czéljából van szüksége a jelzett területre, de a kikötő épitése alkalmával véglegesen is át kell majd azokat engedni. Czélszerü tehát, hogy a főváros már most is ilyen alapon tárgyaljon a kormánynyal. Ami a feltételeket illeti, a mérnöki hivatal javasolja, hogy eme területre nézve azok a megállapodások s kikötések legyenek érvényesek, amelyek az egész télikikötőre s annak tartozékaira vonatkoznak.

Nemzetközi statisztikai konferenczia. A folyó évben két nemzetközi statisztikai konferenczia tartatik és pedig az egyik Brüsszelben a másik pedig Berlinben. A brüsszeli konferenczia elnöksége fölkérte a fővárosi statisztikai hivatalt, hogy a budapesti gyermekhalandóságról szóló munkálattal vegyen részt a tanácskozáson. Ez időszerint azonban annyira tul van terhelve a hivatal, hogy e kivánságnak nem tehet eleget. Ellenben a berlini konferenczia számára több irányban is közreműködik. *Kőrössi* József igazgató a részvénytársulatok s az általános halandóság kérdéséről, *Thirring* Gusztáv dr. aligazgató pedig a kivándorlás kérdéséről fog értekezni.

A főváros könyvtára. Az egyesitett fővárosi és statisztikai könyvtár rendezése Kőrössi József igazgató felügyelete mellett teljesen befejeztetett már s a közönségnek rendelkezésére áll. A fővárosi könyvtár ezentul is egészen külön kezeltetik s külön helyiségben helyeztetett el. A hatalmas s nagy értékü statisztikai bibliothéka mintaszerüen rendezve, a volt tisztikaszinó nagytermében nyert elhelyezést. Ez időszerint még körülbelül kétezer kötet van kötés alatt s igy a végleges rendezés csakis e könyvek beszállitása után lesz eszközölhető. A nagytermen kivül összesen négy helyiség áll a könyvtár rendelkezésére. A mintaszerü bibliothéka zavartalan

működéséhez most már csak a könyvtáros hiányzik; de hogy ez mikor lesz meg, azt csak a kormány tudja, amelynél ez állások rendszeresitésének ügye egyszerüen megrekedt.

A közuti városbódék fütése. A VI. kerületi elüljáróság előterjesztése és több háztulajdonos panasza folytán a tanács felhivta a budapesti közuti vaspálya társaságot, hogy a szakaszhatárokon s a végállomásokon levő váróbódékat ezentul ne kőszénnel, hanem pirszén-nel fütesse, mert a kitóduló büzös füst a bódé körül lakó közönségre nézve türhetetlen. A közuti paspálya társaság most jelenti, hogy a fölhivást tudomásul veszi ugyan, de egyben tudatja, hogy a kőszénnel való fütést mindjárt az első panasz elhangzása után abban is hagyta.

A kézi kocsik eltiltása a sétányokról. A V. kerületi elüljáróság egy konkrét esetből kifolyólag határozatot hozott, hogy az Erzsébet-téri sétányra kézi-tolókocsi be nem bocsájtható. Ezt a határozatot — melyet egy ügyvéd megfelebbezett — a tanács azzal az indokolással hagyta jóvá, hogy a fönnálló szabályok szerint a sétaterekre semmiféle járműveket bevinni nem szabad. Egyébként tavaly hasonló esetben ugyanigy határozott a közgyülés.

Panaszkodó gyárak. A Margitsziget s a Viktoria-malom közötti területen levő gyárak és gőzmalmok képviselőségei együttes beadványt intéztek a tanácshoz, amelylyel a Viktória-malom felé vezető ut rosszaságáról panaszkodnak. Tekintettel az ottani óriási teherforgalomra, kérik, hogy az ut a javitás mellőzésével egészen uj burkolatot kapjon. E munkálat keresztülvitele minimális számitás mellett 40,000 korona olyan kiadással járna, amely nincs eléggé megindokolva. A jelzett ut olyan állapotban van, hogy javitással még sokáig megbirja a legnagyobb forgalmat is s ez okból a mérnöki hivatal javasolja a kérelem elutasitását.

A vizmüigazgatóság humora. Kényes természetü ügyben kellett legutóbb javaslatot tenni a fővárosi vizmüigazgatóságnak. Arról, volt ugyanis szó, hogy az Ó-budai fehérnemü varró-gyár egyik rejtett helyiségében levő porczellán-kagylók, amelyekben állandóan csöpög a viz, hatszoros vagy csak rendes vizdijjal rovassanak-e meg? A vizvezetéki igazgatóság csak a rendes dijak kivetését javasolja. Ez — ugymond az igazgatóság — a dolog természetéből folyik, amennyiben a gyár kizárólag csak női munkásokat foglalkoztat.

Támadás a tanács ellen. Az egyik fővárosi napilap hasábjain nemrégiben erős támadás érte a főváros tanácsát, a közvilágitás kiterjesztése és javitása körül tanusitott lanyhasága miatt. A polgármester intézkedésre hivta föl ez ügyben a tanácsot, amely véleményt kért a mérnöki hivataltól. Ennek jelentése szerint az elhangzott vádak igazságtalanok s teljesen alapnélküliek. Alig van a kontinensen olyan város, amely területre nézve oly rohamosan fejlődött volna, mint Budapest. E területi fejlődéssel szemben a tanács mindenkor megtette kötelességét a közvilágitás körül is. Leginkább bizonyitja ezt az a körülmény, hogy az utolsó tiz esztendő alatt a közvilágitásra szolgáló légszeszlámpások száma megkétszereződött. Ma már 15.500 lámpás teljesit naponkint szolgálatot, holott tiz évvel ezelőtt is csak 8000 lámpás volt a főváros területén. Ilyenformán tehát nemcsak lanyhaságot, de igenis rendkivüli buzgalmat tanusitott a közvilágitás fejlesztése körül s bizonyára még többet is tenne e téren, ha nem kellene szigoruan ragaszkodnia az évi költségvetéshez. E jelentés alapján kimondta a tanács, hogy ebben a kérdésben semmiféle külön intézkedést nem tart szükségesnek.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti-üzletvezetősége
19800/II. 903. szám

Pályázati hirdetmény.

Hatvan állomás mellett létesitendő két emeletes tiszti lak-épület létesitése körül végzendő munkák biztositására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségszámitás, nem különben az épitési szerződés tervezete az alulirott üzletvezetőség pályafenntartási és épitési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszerezhetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi julius hó 8-án déli 12 óráig a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület épitésére.“

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. julius hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapirok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régibb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz *nem* csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapesten, 1903. junius hó 10-én.

A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Vonatösszeköttetések

Budapest és a nevezetesebb hazai fürdők és gyógyhelyek között.

Magyarázatok:

Az indulási és érkezési idők a középeurópai idő szerint vannak kitüntetve.

Az éjjeli időt esti 6·00 órától reggeli 5·59 perczig a perczek számjegyének felvastag nyomatása jelzi.

A gyorsvonatok **vastagon** nyomtatott óraszámokkal vannak jelölve.

Az expressvonatok **vastagon** nyomtatott óra és perczszámmal vannak jelölve.

[1]) Csak junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[2]) Csak minden hétfőn, junius hó 15-től bezárólag augusztus hó 31-ig pedig minden pénteken is közlekedik.

[3]) Csak julius 4-től bezárólag augusztus 31-ig minden vasár- és ünnepnap előtti köznapon közlekedik.

[4]) Csak junius 1-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

[5]) Csak május és szeptember hónapokban közlekedik.

[6]) Csak junius 1-től augusztus 31-ig közlekedik.

[7]) Május 1-től bezárólag junius 14-ig vasár- és ünnepnapokon, junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig pedig naponta közlekedik.

[8]) Minden szerdáról csütörtökre és minden szombatról vasárnapra hajló éjjelen közlekedő keleti, illetve ostendei express-vonat.

[9]) Csak bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Tátra-Lomnicz (vasúti állomás Tátra-Lomnicz) (A poprád-felka – tátra-lomniczi vonal csak junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig van nyitva.) a) *Kassa—Poprád-Felkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 8·**10** 9·**40** **10**·**40**[1]). Tátra-Lomnicz érk. 5·46[1]) 10·35[1]) 2·00[1]) 7·53[1]). b) *Ruttka—Poprád-Felkán át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·10 5·20. Tátra-Lomnicz érk. 5·46[1]) 2·00[1]). c) *Zsolna—Poprád-Felkán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 **6**·**15** 10·**30**. Tátra-Lomnicz érk. 5·46[1]) 10·35[1]) 2·00[1]).

Teplicz (vasúti állomás Tepla-Trencsén-Teplicz) *Galántán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. **7**·20 9·25 **6**·**15** 10·**30**. Tepla-Trencsén-Teplicz érk. **12**·04 5·59 **10**·**46** 5·**40**.

Thurzó-Füred (vasúti állomás Gölniczbánya) *Kassa—Margitfalun át:* Budapest keleti p. u. ind. **7**·25 7·35 8·**10** 9·**40** **10**·**40**[1]). Gölniczbánya érk. 3·20 7·**55** 7·05 11·10 7·05.

Tusnád (vasúti állomás Tusnád-fürdő) a) *Kolozsvár—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 **9**·**15**. Tusnád-fürdő érk. 1·04 6·**39**. b) *Arad—Tövis—Brassó—Sepsi-Szent-Györgyön át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15. Tusnád-fürdő érk. 1·04 8·52.

Vihnye (vasuti állomás Szénásfalu – Vihnye) a) *Garam-Berzenczén át:* Budapest keleti p. u ind. **7**·10 9·35 5·20. Szénásfalu—Vihnye érk. 1·32 7·**10**[5]) 6·29. b) *Párkány-Nánán át:* Budapest nyugoti p. u. ind. 6·00 **7**·20 2·15. Szénásfalu—Vihnye érk. 2·17[6]) 2·17[6]) 10·**07**.

Vizakna-sósfürdő (vasúti állomás Vizakna-fürdő) a) *Kolozsvár—Kis-Kapuson át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 **9**·**15**. Vizakna-fürdő érk. 3·**33** 12·32. b) *Arad—Tövis—Kis-Kapuson át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15 10·**00**. Vizakna-fürdő érk. 3·**33** 3·**33** 8·**41**.

Zajzon (vasuti állomás Brassó) a) *Kolozsváron át:* Budapest keleti p. u. ind. 9·00 5·45 **9**·**15**. Brassó érk. 7·50 9·**27** **2**·09. b) *Arad—Tövisen át:* Budapest keleti p. u. ind. 8·10 **2**·15 10·**00**. Brassó érk. 7·50 **5**·**07** 9·**27**.

Ezen fürdőhelyek vasúti állomásaira Budapestről személyenkint a következő **menetdíjak** fizetendők és pedig:

Budapest keleti pályaudvarról:

Brassó, Medgyes, Técső, Vizakna-fürdő, Máramaros-Sziget, Nagy-Bocskó, Földvár, Maros-Vásárhely, Lucsivna-fürdő, Poprád-Felka, Gánócz, Igló, Lubotin-Lubló-fürdő állomásokra gyorsvonat I. oszt. 30 kor., II. oszt. 20 kor.; személyvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. oszt. 10 kor.

Nagy-Mihály, Szatmár-Németi, Szolyva-Hársfalva, Ungvár állomásokra gyorsvonat I. oszt. 27 kor., II. oszt. 18 kor.; személyvonat I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor., III. oszt. 9 kor.

Eperjes, Margitfalu, Rózsahegy állomásokra gyorsvonat I. oszt. 27 kor., II. oszt. 18 kor.; személyvonat I. oszt. 20 kor. 40 fill., II. oszt. 13 kor. 60 fill., III. oszt. 9 kor.

Margitfalun Szomolnokhutára uj menetjegy váltandó.

Bárcza, Borosznó-Szt.-András, Kassa, Soklós-Vokány, Stubnya-fürdő, Rozsnyó állomásokra gyorsvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor.; személyvonat I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor., III. oszt. 8 korona.

Bárczán Metzenzéfre uj menetjegy váltandó.

Paradra Kis-Terennén át gyorsvonattal I. oszt. 12 kor., II. oszt. 7 kor. 90 fill.; személyvonattal I. oszt. 9 kor. 90 fill., II. oszt. 6 kor. 50 fill.. III. oszt. 4 kor. 10 fillér.

Sárbogárdra gyorsvonattal I. oszt. 9 kor., II. oszt. 6 kor.; személyvonattal I. oszt. 7 kor. 20 fill., II. oszt. 4 kor. 80 fill., III. oszt. 3 kor.

Csizre gyorsvonattal Füleken át I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor.; személyvonattal I. oszt. 14 kor. 40 fill., II. oszt. 9 kor. 60 fill., III. oszt. 6 kor.

Csorbatóra gyorsvonattal I. oszt. 31 kor. 50 fill., II. oszt. 21 kor. 50 fill.; személyvonat I. oszt. 25 kor. 50 fill., II. oszt. 17 kor. 50 fill., III. oszt. 11 kor. 50 fill.

Bártfára gyorsvonattal I. oszt. 31 kor. 10 fill., II. oszt. 20 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 24 kor. 50 fillér, II. oszt. 16 kor. 40 fill., III. 10 kor. 40 fill.

Liptó-Teplára gyorsvonattal I. oszt. 28 kor. 50 fill.. II. oszt. 19 kor.; személyvonattal I. oszt. 21 kor. 60 fill., II. oszt. 14 kor. 40 fill., III. oszt. 9 kor. 50 fill

Szliácsra gyorsvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor.; személyvonattal I. oszt. 16 kor. 20 fill. II. oszt. 10 kor. 80 fill., III. oszt. 7 kor.

Tarcsa-fürdőre személyvonattal I. oszt. 22 kor. 40 fill., II. oszt. 15 kor. 60 fill., III. oszt. 10 kor. 20 fill.

Balf-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 18 kor., II. oszt 12 kor.; személyvonattal I. oszt. 15 kor. 60 fill., II. oszt 10 kor. 40 fill., III. oszt. 6 kor. 50 fill.

Szepes-Béla—Barlangligetre gyorsvonattal I. oszt. 32 kor., II. oszt. 21 kor. 20 fill.; személyvonattal I. oszt. 26 kor., II. oszt. 17 kor. 20 fill., III. oszt. 10 kor. 80 fill.

Sóváradra Kolozsváron vagy Aradon át gyorsvonattal I. oszt. 38 kor. 40 fill., II. oszt. 25 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 32 kor. 40 fill., II. oszt. 21 kor. 60 fill., III. oszt. 13 kor. 50 fill.

Szász-Régenre gyorsvonattal I. oszt. 32 kor. 40 fill., II. oszt. 21 kor. 60 fill., személyvonattal I. oszt. 26 kor. 40 fill., II. oszt. 17 kor. 60 fill. III. oszt. 11 kor.

Kovásznára gyorsvonattal I. oszt. 36 kor., II. oszt. 23 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 30 kor., II. oszt. 19 kor. 60 fill., III. oszt. 12 kor. 20 fill.

Szinyér-Váraljára személyvonattal I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. oszt. 10 kor. 20 fill.

Málnás-fürdőre és **Tusnád fürdőre** gyorsvonattal I. oszt. 33 kor., II. oszt. 21 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 27 kor., II. oszt. 17 kor. 80 fill., III. oszt. 11 kor. 10 fill.

Lipikre gyorsvonattal I. oszt. 34 kor. 20 fill. II. oszt. 22 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 28 kor. 20 fill., II. oszt. 18 kor. 80 fill., III. oszt. 12 kor.

Gölniczbányára gyorsvonattal I. oszt. 27 kor. 40 fill., II. oszt. 18 kor. 40 fill.; személyvonattal I. oszt. 20 kor. 80 fill., II. oszt. 14 kor., III. oszt. 9 kor. 30 fill.

Tátra-Lomniczra gyorsvonattal I. oszt. 32 kor., II. oszt. 21 kor. 20 fill.; személyvonattal I. oszt. 26 kor., II. oszt. 17 kor. 20 fill., III. oszt. 10 kor. 80 fillér.

Püspök-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 24 kor. 80 fill., II. oszt. 16 kor. 44 fill.; személyvonattal I. oszt. 18 kor. 80 fill., II. oszt. 12 kor. 44 fill., III. oszt. 8 kor. 30 fill.

Budapest nyugoti pályaudvarról:

Herkules-fürdő és Oravicza állomásokra gyorsvonattal I. oszt. 30 kor., II. oszt. 20 kor.; személyvonat I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor., III. 10 kor.

Pöstyénre gyorsvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 14 kor.; személyvonattal I. oszt. 16 kor. 20 fill., II. oszt. 10 kor. 80 fill., III. oszt. 7 kor.

Tepla-Trencsén-Tepliczre gyorsvonattal I. oszt. 24 kor., II. oszt. 16 kor.; személyvonattal I. oszt. 18 kor., II. oszt. 12 kor., III. oszt. 8 kor.

Geletnek-Szklenó és **Szénásfalu-Vihnye** állomásokra gyorsvonattal I. oszt. 14 kor. 40 fill., II. oszt. 9 kor. 60 fill; személyvonattal I. oszt. 13 kor. 20 fill., II. oszt. 8 kor. 80 fill., III. oszt. 5 kor. 50 fill.

Buziás-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 27 kor., II. oszt. 17 kor. 80 fill.; személyvonattal I. oszt. 21 kor., II. oszt. 13 kor. 80 fill., III. oszt. 9 kor. 10 fill.

Rajecz-fürdőre gyorsvonattal I. oszt. 25 kor., II. oszt. 16 kor. 60 fill.; személyvonattal I. oszt. 19 kor., II. oszt. 12 kor. 60 fill., III. oszt. 8 kor. 40 fill.

Budapest, 1903. május hó.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. sz.

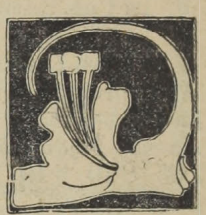

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. julius 7. 27. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz.

Hat éves multjára visszatekintve, a „Magyar Székesfőváros“ feljogositottnak érzi magát, hogy a fővárosi közönség támogatását kérje. Amire megindulásakor vállalkozott, annak hiven és buzgalommal megfelelt: minden külső befolyástól menten bátor szószólója volt a főváros közérdekeinek. A „Magyar Székesfőváros“ ez időszerint az egyetlen sajtóorganum, mely sine ira et studio tárgyalja a fővárosi törvényhatóság működését. Mig a napilapok egyrésze sportot űz a tanács, a hatóságok és a városatyák leszólásából, addig a „Magyar Székesfőváros“ a pártatlan és objektiv kritika korlátait tartja szem előtt. Amikor azonban anyagságot, visszaélést avagy a közérdeket sértő tényeket és irányzatokat lát, elsőnek emeli fel szavát ellenök.

Jövőre is kettős czél lebeg előtte. Egyrészt kimeritően szándékozik informálni a közönséget a főváros közigazgatási életének minden mozzanatáról és a fővárosi polgárságot érdeklő ügyekről, másrészt birálatot fog gyakorolni mindazon kérdésekben, melyek a nyilvánosság elé tartoznak. E tekintetben nem szab maga elé határokat.

Szándéka a sajtótörvénynek megfelelőleg biztositékot letenni, hogy *politikai kérdésekkel is foglalkozzék*, amennyiben azok a főváros ügyeire és érdekeire vonatkozással birnak. Ekkép programmja lényegesen kibővül és rajta lesz, hogy olvasói, kik már eddig is elismeréssel fogadták ama közleményeit, melyek a fővárosi közigazgatás keretén kivül eső ügyeket tárgyaltak, mindenkor érdekes és alaposan megirt czikkeket találjanak hasábjain. A szenzácziót nem hajhássza a „Magyar Székesfőváros“, de viszont nem zárkózik el az elől, hogy oly kérdéseket is megbolygasson, melyek fölött a napisajtó különböző okok miatt hallgatással napirendre tér.

Budapest intelligens polgársága leghivebb és legélénkebb informálóját a „Magyar Székesfőváros“-ban találja meg, mely körül a sajtó és a publiczisztika elsőrangu erői csoportosulnak.

Átlépve az év második felébe, a kiadóhivatal bizalommal kéri az olvasókat, hogy előfizetésüket megujitani és a „Magyar Székesfőváros“-t mennél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

A szerkesztőség ismételten tudomására hozza a közönségnek, hogy *közérdekü felszólalásoknak* szivesen tért nyit és *bármely panaszt*, ha annak alaposságáról meggyőződést szerzett, *nyilvánosságra hoz*. A „Magyar Székesfőváros“ szoros kapcsolatban akar lenni minden olvasójával, s ezért nemcsak készségesen felvilágositást nyujt minden hozzá intézett kérdésre, hanem az előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul eljár.

Az előfizetési föltételek változatlanok maradnak. A „Magyar Székesfőváros“ előfizetési ára: egész évre 12 kor., félévre 6 korona.

Mutatványszámokkal a kiadóhivatal készségesen szolgál.

A régi Pest.

III.

1692. évi április hónap 1-én ruházta fel a mindenható kamara igazgatóság Pest városát *önkormányzati joggal*, de a kijelölést magának tartotta fönn. *Herold Eschenbrocker* és *Proberger* voltak a biró kandidátusok s a választási urnából győztesként *Herold* János Siegfried neve került ki. A kamara igazgatóságának azonban nem volt inyére a választás, megtagadta jóváhagyását és a Herold után legtöbb szavazatot nyert *Eschenbrocker* Fülöpöt az „*Aranysas*"-*hoz*" czimzett korcsma tulajdonosát ültette a birói székbe. Nyilván azért, mert korcsmáján aranyozott kétfejü sasos czégért lobált a szellő.

A rákövetkező 1693-ban *Proberger* Jakabot, 1694-ben Herold Siegfriedet, 1695-ben, két éven keresztül ismét Probergert választották meg. 1697-ben pedig Eschenbrocker volt ujra a polgárság választottja. Ennek a választásába a kamara igazgatóság szintén beavatkozott *s az ok megnevezése nélkül megsemmisitette* a választást és 1697-ik évi január 14-ki rendeletével uj választást rendelt el. A polgárság azonban ellene szegült a kamarának, megtagadta az engedelmességet s kijelentette, hogy ők már megválasztották Eschenbrockert s az már a polgármester előtt le is tette a hivatalos esküt, s a birói széket is elfoglalta. Tessék a törvényt tiszteletben tartani. Nem tetszett az a rebellis hang a kamarai igazgatóságnak, a mely csak azért is, változatosság kedvéért most már Heroldot igtatta be a birói székbe.

1698—1700-ig Proberger Jakab lett a biró, a kit ezután évről-évre megválasztottak. Mig a város biráit évről-évre választották, addig a tanácsosok, számszerint harminczkettő életfogytig viselték hivatalukat. Őket is a kamara igazgatóság kandidálta, de többnyire kinevezte. Mig végre a választást 1701-ben teljesen a tanácsra bizta, de azzal a korlátozással, hogy a jóváhagyást magának tartotta fönn.

A polgárok fölött gyámkodó kamara 1700-ban a tanácsosok számát 13-mal szaporitotta, még pedig a tanács meghallgatása nélkül. Kedvenczeit jelölte ki, részben tisztviselőket, részben polgárokat. *Kohlbacher*, *Wilsersheimb*, *Leistner*, *Kohl* és *Hoffer* stb. nevü csupa idegenből ide szakadt, nagyobb részt katonatiszteket. Mi czélja volt ennek a szaporitásnak: senki sem tudta. A tanács gyanakodni kezdett, azt hitte, hogy a tagok közül egyik-másik kegyvesztett lett s elveszíti állását. Lehet, hogy volt okuk ilyesmitől is tartani, de az is valószinü, hogy a hatalmas budai német basa, a kamarai igazgató az önállóságra törekvő tanácsra akart ijeszteni s az előtte térdet fejet hajtó vazallusait akarta a város nyakába varrni. A választás kénytelen-kelletlen megtörtént s a legtöbb szavazat Wiltersheimbra esett. A kamara azonban huzta halasztotta a jóváhagyást s ennek okát az 1701. évi január 28-án tartott tisztujitáson találjuk meg, a mikor *Leisters* és *Hoffert* tanácsosoknak nevezte ki.

A polgárság mód fölött felháborodott ezen a basáskodáson. Másnap deputáczió ment a tanács elé, mely a következő tagokból állott: *Durchwold*, *Eyserich*, *Herusch*, *Heiszler*, *Templ*, *Hiser*, *Lehner*, *Rökk*, *Mayr*, *Schnabl*, *Döpel* és *Bresl*, csupa pesti választó polgár. Tiltakoztak a két tanácsos kinevezése ellen. Legjobban kardoskodott *Eyserich* polgártárs. Nem viselte a nyelvét zsebében s kitálalta a mi a szivét nyomta. A régi jegyzőkönyv tanusága szerint *Leistnert* „*Mameluk*"-nak nevezte (tehát e szó nem füződik Napoleon nevéhez). A másik tanácsosra pedig azt mondta, hogy anyámasszony katonája, a feleségénél tartja az eszét és nem tudja a hivatalos titkot, a tanácskozás tárgyát megtartani, mert különben otthon a felesége megtánczoltatja hátán a seprü nyelet. Már pedig ily pipogya tanácsosokat a polgárság meg nem tür. Azon lesznek, hogy a kinevezés megsemmisittessék, tudják ők az utat Bécsbe, majd meghallgatják ott s a deputáczió nagy derrel-durral távozott.

A kamara-igazgató neszét vette a dolognak.

— Hát olyan csodás ereje van Magyarország levegőjének, hogy a nem rég idetelepült csendes vérü nemzetek természete már megváltozott és kuruczkodni kezdenek? No majd megtanitom őket!

1701. évi február 1-én ráirt a tanácsra, hogy a deputáczióban rész vett polgárok neveit azonnal közöljék vele, hogy elvegye kedvüket a kuruczkodástól.

Rémület fogta el a budai német basa rendeletére a tanácsot. Élénk emlékezetükben volt a vértől párolgó Eperjes, a hol Caraffa pribékjei kinzásokkal csikarták ki a vallomásokat. Az egész ország különben a forradalom küszöbén állott. A tanács nagyon jól tudta, hogy feljelentésére a szókimondó polgárok börtönbe jutnak. Kitérni azonban a rendelet elől nem lehetett. Följelentette hát a deputáczió tagjait, a kiket a budai basa csakugyan vasra veretett. A tanács, hogy a hosszantartó és külön bizottságra ruházott vizsgálatnak utját vágja, magáévá tette a börtönben sinlődő polgárok ügyét s elhatározta, hogy a bécsi udvari kamaránál felfogja jelenteni Werlein igazgató basáskodását. Mielőtt azonban ezt megcselekedte volna, fölhivta *Strobl* pestvárosi agenst, a ki állandóan Bécsben lakott, a ki mint életre való, becsületes alkuszhoz illik, tudta, hogy kiknek kell a markát megkenni. Strobl azt a megbizást kapta, hogy kéz alatt puhatolja ki, vajjon lehet-e a tanácsnak reménye arra, hogy a mindenható s az udvar kegyében sütkérező budai német basával szemben elégtételt kapjon. A válasz kedvező volt, mert a pénz akkor is nagy hatalom volt. A tanács irásba foglalta panaszát, s azt Bécsbe küldötte, majd lépéseket tett a szabadságuktól megfosztott polgárok kiszabaditására.

Fáradozásaikat siker koronázta, de hogy mennyi pénzükbe került, arról nincs számadás.

A kamara igazgató, ugylátszik hatalmas orrot kaphatott, mert beadta a derekát. Baklövését azzal iparkodott ellensulyozni, hogy a tanácsosok választásának jogát 1701. évi február 12-én a tanácsra ruházta. Az elzárt polgárokat szélnek eresztette, annélkül, hogy azokat megbüntette vagy vizsgálat alá fogta volna. A „Mameluk“ *Leistner*, mivel már föleskü dött, bent maradt a tanácsban. Hoffer pedig, az anyámasszony katonája kimaradt.

A budai német basa, a ki fölfelé alázatos, lefelé zsarnok volt, annyira megpuhult, hogy a választási ügyekbe többé nem ártotta magát. Sőt hallgatagon elállott még a kijelöléstől és jóváhagyástól is. Mivel pedig Pest városa az I. Lipót király által adományozott 1703-ik évi privilégium értelmében, mint önálló törvényhatóság a szabad királyi városok közé lépett, ezzel egyszersmindenkorra fölszabadult a budai kamaraigazgatóság atyai gyámkodása alól.

Mikor Pest városa, első Lipót király adománylevelével a szobor királyi városok sorába lépett, *bün volt Magyarországon magyarnak lenni*. A király gonosz tanácsosai a magyar nemzet kiirtását határozták el s ugy vélték czéljukat mihamarabb elérni, hogy a járványos betegségben sinlődő nemes és más nemzetbeli katonákat, tiszta magyar vidékeken szállásolták el, hogy a gyülölt magyar nemzetnek még a magja is kivesszen. A kihalt falvakat azután az ó-szerbiából ide csalogatott ráczokkal szállották meg, a kik vak eszközei voltak a bécsi kormánynak. De még sem mindig. Bocskay *hajduinak*, mint abban az időben a gyalog katonákat nevezték, tulnyomó része rácz volt. Hüségüket meg is jutalmazta a nagy szabadságkör, mert nemesi kiváltságokat adományozott nekik s idővel nem csak vallásukhoz lettek hütlenek, hanem nyelvükhöz. Vajjon ki merné a böszörményi hajduivadéknak szemébe mondani, hogy éveiben rácz vér csörgedezik és hogy városukat kétszáz évvel ezelőtt még Rácz-Böszörménynek hivták.

A pesti ráczok sem akarták a bécsi kormánynak beadni a derekukat. A mint pusztulniok kellett Pest városából. 1702-ben már 2646 volt a polgárok száma, köztük 32 magyar és 34 szerb ajku. A rákövetkező esztendőben, vagyis mikor Pest szabad királyi várossá lőn, kiüzték ugy a magyar, mint a szerb polgárságot, a miatt második Rákóczy Ferenczhez szitottak, pedig dicsőséges, utolsó nemzeti fejedelmünk, csak akkor kezdte bontogatni a szabadság lobogóját.

Igy tehát a bécsi kormány is elérte czélját. Pest, az ifju szabadkirályi város falai között hirmondónak sem maradt magyar. Tiszta német volt annak összes lakóssága, mely térdet fejet hajtott. Bécs előtt, de azért a privillegium érdekében szembe vallott a budai kamara igazgatóval s mint a kinek evés közben jön meg az étvágya, a tanács mind azokat a jogokat, kiváltságokat iparkodott megkaparitani, melyekkel a hajdani magyar Pest birt.

E czélból fölkutatták a káptalanok levéltárait, hogy ha nem is eredetiben, de legalább másolatban juthassanak a régi magyar királyok kiváltság leveleihez. Hogy pedig kutatásaik eredménynyel jártak, az mutatja leginkább, hogy a tanács kieszközölte a kormánytól a polgároknak vámtóli mentességét s a városnak felszabaditását ugy a megyei, mint a katonai hatóság alól.

A privillegiumot Lipót király 1703. évi október hó 23-án irta alá. Alá volt ugyan irva, de nem volt még a város birtokában. A királyi udvar tányérnyalói nem akarták azt ingyen kiadni, hanem a markukat tartották. A tanács tudva azt, hogy itt kár takarékoskodni, de mivel pénze nem volt, nem volt más hátra mint kölcsönt venni fel. Proberger Jakab a város birája 1704 évi november 17-én tartott ülésen sugárzó arczczal adta a kupaktanácsnak tudtára, hogy a kölcsön sikerült, a pénz meg van, mert ő maga adja.

Mennyi volt a kölcsön összeg, azt nem kötötték senkinek, tehát az utódok orrára sem. Hivatalos titok maradt az mai napig. Hogy nem volt valami csekély, már abból is gyanitható, hogy a tanács a kölcsönre a város összes javadalmait lekötötte és biztositotta Probergert, mint a városi sörház bérlőjét, hogy a bérleti idő lejártával a sörházat az előbbi föltételek mellett továbbra is megtarthatja.

Ennek az árpalégyárnak az emlékezetét a belvárosban a mai Sörház-utca tartotta fönn. Vajjon a főváros első kölcsöne iránti kegyeletből nem lenne-e méltányos ezt az utczát *Proberger Jakab-utczára* keresztelni? *R. J.*

Magyar védőegyesület.

— Sok szakács elsózza a levest. —

Legutóbbi számunkban részletesen ismertettük az ujonnan alakult magyar védőegyesületet, mely a hazai ipar, kereskedelem és mezőgazdaság érdekeinek istápolására alakult. Lapunk egyik olvasója abban a nézetben van, hogy sok szakács elsózza a levest, s hogy az efajta ujabb egyesületek praktikus eredményre nem jutnak. Noha nem azonositjuk magunkat véleményével, hozzánk intézett sorait mint érdekes „votum separatum“-ot, az alábbiakban közöljük.

Látván az uj vèdőegyesület megalakulását, nem mulaszthatom el aggodalmamat kifejezni a hazai ipar érdekében megindult és tömegesen alakuló ilynemü egyesülésük iránt. Nem mintha a hazai iparnak nem lenne szüksége az egész vonalon, minden uton és módon való támogatásra, de mert féltem a hazai ipart, hogy ezen szertelen nagy szeretet folytán csecsemő korában meg lesz fojtva.

Az ilyen tömeges egyesülési alapitások egyrészt szétforgácsolják, a tömörülésben rejlő szellemi erőt,

másrészt pedig sulyosabb anyagi megterheléssel nehezednek az iparosokra a sokféle egyesületnek fizetendő tagdij által, miután erkölcsileg ugyszólván kötelezve vannak minden ilynemü egyesületbe tagként belépni, pedig anélkül is különféle oldalról erős anyagi megróbáltatásoknak vannak kitéve.

De nem is áll fenn a szükségessége az ilynemü egyesületeknek tul számban való alakulására akkor, a midőn az ipar érdekének megóvására négy oly hatalmas és reális alapon nyugvó egyesületünk van, mint az „Országos Iparegyesület", a „Magyarországi Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesülete", a Gyárosok Országos Egyesülete" és a kereskedelmi érdekeket védő „Kereskedelmi Csarnok." Ezek mindegyike ugyancsak erősen küzd a hazai iparnak és kereskedelemnek felvirágoztatásán.

Tömörüljenek az iparosok és kereskedők ezen egyesületeknek zászlója alá, támogassák a saját hatáskörükben azoknak működését s legelső sorban pedig *törekedjenek magyarokká lenni* s akkor minden egyéb ipart támogató egyesületi alapitások nélkül is fokonként erősödhetik és végre az egész vonalon diadalra juthat a hazai ipar.

A főlevéltárnok munkadija.

Olvasván azt a hirt, hogy a tanács dr. *Toldy* László főlevéltárnoknak 6, mondd *hatezer* korona „munkadijat" szavazott meg „a székesfőváros könyvtárának alapitása és teljes évtizeden át való vezetése körül kifejtett munkássága *elismeréseül*" azt kell hinnünk, hogy a Camorra nem csupán Olaszország rákfenéje.

E határozat, amely azonban szerencsére még a közgyülés elé fog kerülni helybenhagyás végett, egyszerüen felháboritó.

Mi és velünk együtt mindazok, kik a polgárok adójából befolyó pénzeket csak közszükségletek fedezésére kivánják forditani, azon az elvi állásponton vagyunk, hogy a főváros tisztviselői részesüljenek tisztességes fizetésben, de külön jutalmazásokat ne kapjanak. Mindenki végezze el kötelességét legjobb tudása és teljes ereje szerint, s fizetésén kivül leljen elismerést saját öntudatában és polgártársai becsülésében. Ez elvi álláspont mellett nem helyeseltük, de meg tudtuk érteni, amikor a főváros külön jutalmat szavazott meg oly tisztviselőnek, aki saját hatáskörében megtakaritások révén tetemes anyagi haszonhoz juttatta a fővárost.

Azonban micsoda hasznot szerzett dr. Toldy Ferencz ur, hogy 6000 koronával rekompenzáltassék?

A tanácsi indokolás *munkásságának elismeréséről* beszél. Hát nézzünk szemébe ennek a megjutalmazandó munkásságnak?

A főlevéltárnok ur tiz évig felügyelt arra a szemétdombra, amelyet a nagyzási hóbort „fővárosi könyvtár"-nak nevezett el. Ezt a „könyvtárat" nem ismeri sem a nagyközönség, sem a bizottsági tagok. Valószinü, hogy a főváros tisztviselői és a tanács tagjai sem ismerkedtek meg vele. De mi hallottuk egy szakembertől, hogy értéktelenebb és rendszertelenebbül összehalmozott nyomtatvány-garmada még nem porosodott szekrények polczán, mint az, melyet Toldy Ferencz dr. tiz éven át „kezelt". És hogyan kezelte! Temetkező egyesületek jelentéseit, ismeretlen nagyságok szónoklatait, s mindenféle papiroskaczatot, amit beküldtek, a „könyvtárba" sorozta és beköttette. Több mint kétharmada az összegyült holminak se történeti, se bibliographiai, se statisztikai szempontból nem ér egy hajitófát sem. Most, hogy a „fővárosi könyvtár" egyesittetett a statisztikai bibliothekával, az előbbit egy szobában és egy fülkében helyezték el, de a statisztikai könyvtár érdemes vezetője bizonyára ezt a kis helyiséget is sajnálja tőle.

Mi volt tehát dr. Toldy Ferencz munkálkodása, amelyért megjutalmazni kellene? Vajjon áldozott-e hivatalos óráin kivül csak egy perczet is a „fővárosi könyvtárra". Ugy tudjuk, neki, mint főlevéltárosoknak, elfoglaltságához képest, fényes fizetése van. Ezért a fizetésért bátran kezelhette azt a „Könyvtárt" is.

Nincs szerencsénk ösmerni Toldy urat és igy nem tudjuk, ő kezdeményezte-e a külön honorárium megadását. Ha igen, akkor elszomoritó példát nyujtott. Ha pedig jóbarátai fejében szülemlett meg a terv, azoknak egyszerüen azt üzenjük: szégyeljék magokat. Mert kompromitálják vele Toldy urat és magát a tanácsot is. Ha a főlevéltárnok szorult anyagi helyzetben van, adassanak neki segélyt vagy gondoskodjanak róla más módon, de ne oktroáljanak reá oly érdemet, amelyet meg nem szerzett.

Reméljük, hogy dr. Toldy Ferencz önérzete tiltakozni fog a 6000 koronás munkadij ellen.

Álljunk magyarok!

A vakáczió előtt tartott utolsó közgyülésen 63 szavazattal 24 ellenében jelszó gyanánt proklamálták, hogy „Álljunk magyarok!" Tudniillik elhatározták, hogy feliratban megkeresik Láng Lajos kereskedelmi minisztert, hogy a villamos közuti kocsik állóhelyeinek megszüntetésére vonatkozó rendeletét vonja vissza.

Ez a határozat fölösleges volt. Mert pozitív tudomásunk van, hogy a miniszter nem hajlandó eleget tenni sem a villamostársaságok, sem a közgyülés óhajának, miután meg van győződve, hogy a nagyközönség épp az ellenkezőt kivánja.

A kérdés meritumába ezuttal nem bocsátkozunk, mert már számtalanszor kifejtettük nézetünket. Ellenben nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül a közgyülésen elhangzott ama kijelentést, hogy a miniszternek nincs joga ezt a kérdést rendelettel szabá-

lyozni. Ez a felfogás téves. A kormányt föltétlenül megilleti a jog, hogy a forgalmat közbiztonsági és közegészségügyi szempontokból szabályozza. A fővárosnak a villamostársaságokkal kötött szerződése, melyben ily természetü változtatás kezdeményezésének joga számára rezerváltatott, nem érintheti és nem korlátolhatja a kereskedelmi kormány fenti jogát.

Ha a tanács felfogása megállhatna, akkor a villamostársaságok és a velük egy húron pendülő törvényhatósági bizottság az idők végéig fenntarthatnák azokat az intézkedéseket, melyek a társaságoknak előnyösek, de a közönségre nézve hátrányosak.

A főfelügyeleti jog éppen azért illeti meg a kereskedelmi kormányt, hogy olyankor is rendelkezzék, amikor a törvényhatóság elmulasztja a saját kezdeményezési jogának gyakorlását.

Egyébként konstatáljuk, hogy a törvényhatósági bizottság ellentmondásba került önmagával.

Ugyanis 1897-ben a közgyülés egyhangulag kimondotta, hogy az állóhelyek megszüntetendők. A miniszter tehát annál kevésbé vádolható a főváros jogainak csorbításával, mert hiszen a főváros határozatának szerzett érvényt az állóhelyek megszüntetésére vonatkozó rendeletével.

A törvényhatósági bizottság — nem kutatjuk, mely okokból — az inkonzekvenciának szépséges példáját nyujtotta. Ebből azonban nem következik, hogy a kereskedelmi kormány is inkonzekvens legyen.

Az egész ügyből az világlik ki, hogy a közérdek igaz képviselői és védelmezői nem a város törvényhatósági testületében foglalnak helyet. Nagy tanulság azoknak, kik a kormányt mindig ócsárolni szokták.

Háromszáz korona irói dij.

A városnál furcsa fogalma van pár urnak az irodalmi működés értéke felől. Ugy gondolkodnak, mint a falusi parasztasszony, aki bement a városba és receptet iratott egy orvossal.

— Mit fizetek érte? kérdezte alázatosan.

— Egy forintot, jó asszony.

— Micsoda! Egy forintot! Ezért a két sorért! Hiszen a jegyző ur segédje két hatosért szivesen megir egy négy árkusos levelet.

Olvasóink tudják, hogy a köztemetői bizottság előterjesztésére a tanács kibocsátani készül a kerepesi temető monografiáját. A költségvetés is elkészült, s ebben a nyomdai, fényképészeti és egyéb technikai kiadások több mint *tizezer* koronával szerepelnek, irói honoráriumra ellenben 3 mondd *háromszáz* korona van fölvéve.

Szeretnők tudni, kire gondolt a temetői vagy mérnöki osztály, amikor ezt a nevetséges tiszteletdijat proponálta. Egy városi dijnokra-e vagy a falusi jegyző ur segédjére, aki két hatosával irja a négy árkusos leveleket? Háromszáz koronáért ugyanis más halandó nem vállalkozhat egy oly monografia megirására, mely előtanulmányokat is igényel. Iróembernek, akármilyen gyakorlott a monografiák szerkesztésében, legalább két hónapot kell áldoznia, ha tisztességesen meg akarja irni a kerepesi temető monografiáját. De hol van irodalmi ember, aki háromszáz koronáért kapható erre? Bár irodalmi viszonyaink messze mögötte állanak a nyugoti államok viszonyainak, annyira mégis eljutottunk, hogy az irók tisztességesen meg tudnak élni a kiadók honoráriumaiból. Kinek tehetsége és neve van, havonként megerőltetés nélkül kereshet 3—400 forintot.

Világos, hogy 300 koronáért a monografia elkészitésére csak dilettáns vagy egyáltalán nem iróember fog vállalkozni. Ámde a főváros nem blamálhatja magát irói szárnypróbálgatás közrebocsátásával.

Az a 10.000 koronába kerülő mű az utódok és a külföld számára készül, szükséges, sőt elengedhetetlen tehát, hogy a szöveg irodalmi szinvonalon álljon.

Megismételjük régebben tett inditványunkat, hogy a főváros hirdessen pályázatot a monografia megirására.

Tüzzön ki *legalább 1000 korona* dijat és a beérkező müvek birálatára kérje föl valamelyik irodalmi társaságunkat.

Sikertelen pályázat.

Az egész fővárosi közönség nyugtalankodva látja, hogy az Erzsébet királyné szobrára hirdetett pályázat immár másodizben is sikertelen maradt.

Mi ennek az oka? Nem volnának e feladat végrehajtására alkalmas művészeink? Avagy talán a pályázat föltételei olyanok, hogy megbénitják az épitő és szobrász művészek talentumát?

A második pályázat zsürije azt jelenti, hogy a beadott pályaművek között olyan tervezetek voltak, a melyekre nézve „már az első megtekintésre nyilvánvalóvá lett, hogy azok minden műbecset teljesen nélkülöznek“ és azért a zsüri tizennyolcz pályaművet még tárgyalás alá sem vehette. Érdemlegesen csak kilencz pályamunkáról szólhatott. Sajnos azonban, hogy ezen kilencz pályamű egyikének sem itélhette oda a dijat. Mikor a birálók elnöke azt a kérdést tette fel: van-e a kilencz pályamű között olyan, a mely a pályázati hirdetés ama követelményének, „hogy a kitüzött dijak mindegyikét a zsüri csak olyan pályázóknak itélheti meg, a kiknek tervei abszolut műbecsűek és kivitelre alkalmasak“ teljesen megfelel, igen vagy nem? akkor a birálók azt mondották, hogy *nem*.

A biráló bizottság az első pályázatban részt vett művészek munkálataiban haladást nem talált, sőt kénytelen volt visszaesést konstatálni; de a pályázók nagy tömegét is olyanok képezik, a kik — mint azt egyik laptársunk kiemeli — nemcsak nem birnak a szobrászat terén kellő jártassággal, de ily nagy feladatok megoldására erejüknek gyöngeségét megitélni sem tudják, és a kiknek a küzdő téren való megjelenése az ügynek nem előnyére, hanem határozottan hátrányára van, mert ugyszólván profanizálja az igazi művészetet.

A tárgyalás alá bocsájtott kilencz pályaműnek ilyen lesujtó itélete után, az elnök kérelemre fogta a dolgot, hogy a felállitandó emlékmű érdekében teendő további intézkedések kérdésébe bebocsátkozzék a bizottság és javasolta, hogy *megfelelő* pályaművek beszerzése végett a bizottság harmadszori pályázatot hirdessen, — most már szükebb körben; mihez a bizottság hozzájárult azzal, hogy azokat kellene felhivni, kiknek pályaműveiben méltánylandó művészi kvalifikáczió mellett oly egészséges alapeszme érvényesül, mely fejlesztésre alkalmas.

De e mellett, mint értesülünk, szabad lesz *másoknak is* pályamunkát beadni . . .

A mennyire sajnáljuk az Erzsébet királyné szobor pályázatának ezt az eredményét, éppen ugy óhajtjuk, hogy a harmadik pályázat jobb eredménnyel végződjék és befejeztessék. Noha elismerjük, hogy a művészetben a vérmérséklet nagy szerepet játszik, mégis épitő- és szobrászművészeinknek melegen ajánljuk az alapos és komoly megfontolást tevékenységüknél és müveik megalkotásánál. Különösen kell épitészeinknek ajánlani azt, hogy ha szobrászati műemlékekre pályáznak, bele kell magukat élni a szobrász alkotásaiba. Mindenesetre más a feladat, mintha csak bérkaszárnyát kell tervezni; mert ezt a jelenlegi felfogás szerint lehet akárminő „modern“, rút csiricsári vonalakban előállitani s azután elnevezni „magyarosnak“, „szeczessziósnak“ — meg Isten tudja minek . . .

De szobrászati mű megalkotásánál egészen másképen kell az épitésznek kezelni tudni az iránt, mint háztervezésnél. Noha nem ártana, ha az épitészek a monumentális épületek tervezésénél köteleztetnének épen úgy mintát bemutatni, mint a szobrászok.

Épen úgy, mint a szobrok mintáit, vagy a képek vázlatait, be kellene mutatni a monumentális épületek mintáit is; sőt a monumentális épületek mintáit még inkább, mint a szobor-mintákat, meg a képvázlatokat.

És ha ez uzussá válna, mint az a régieknél is volt, akkor lehetne reményleni, hogy valóságos monumentális épületeket terveznének épitészeink, nem pedig oly homlokzatokat, mint a minők: a drága pénzen felépitett „Erzsébet“ nőintézet és a vakok épülete a városligetben.

Védekezés a tüdővész ellen.

Egyre szélesebb körökben kelt visszhangot az a mozgalom, melyet nehány jeles orvos és emberbarát a tüdővész ellen való védekezést illetőleg megindított.

Legujabban az *Orsz. közegészségügyi egyesület* foglalkozott a gyermek-tuberkulózis elleni küzdelemmel s egy javaslatot fogadott el, melyet a székesfőváros tanácsának is meg fog küldeni, hogy az abban foglaltakat figyelmére méltassa.

A javaslat a következő pontokból áll:

1. Tüdő-tuberkulózisban szenvedő anya gyermekét ne szoptassa, a gyermek elkülönitése ajánlatos. Jobbmóduaknál népszerü utasitással és az orvos befolyásával oda lehetne hatni, hogy dajka szoptasson, esetleg teljes elkülönités történjék oly módon, hogy a gyermeket egészséges rokonok vagy ismerősök gondozására bizzák. Szegénysorsuaknál orvosi vizsgálat alapján hatóságilag kellene az egészségben veszélyeztetett gyermeket a lelenczek módjára (talán legalkalmasabban is a lelenczházak keretén belül) elhelyezni.

2. Tuberkulózisban szenvedő nő ne lehessen dajka, dada, vagy ápolónő stb. Hatósági ellenőrzés volna e tekintetben kivánatos, mert ez vezetne leginkább eredményre.

3. Kötelezővé kell tenni minden tüdő-tuberkulózisban s gennyedő csont- vagy mirigy-tubekulózisban szenvedő betegnek bejelentését.

4. Kötelezővé kell tenni a fertőtlenitést minden (nyilt) tuberkulózisban szenvedő egyén halálozása és lakásváltoztatása esetén.

5. Kenyérkeresetre nem képes nyilt tuberkolózisban (tüdő-, genyedő csont- vagy mirigytuberkolózisban) szenvedő beteg, kit lakásában elkülöniteni nem lehet, környezetére ez által épp oly veszélyes, mint például a himlős beteg, s azért kórházban ápoltassék.

6. Genyedő csont- vagy mirigy-tuberkulózisban szenvedő gyermekek a családban elkülönitendők, főképpen azonban ilyenek részére *külön kórházat* kell létesiteni, a hol gyógyulásuk szakszerü kezeléssel lehetővé tétetnék.

7. Nevezett kórházban gyógyult, továbbá a gümőkóros szülőktől származó gyenge, vérszegény, tuberkulózisra hajlamos, avagy heveny és fertőző- vagy hosszas lázas betegségből lábbadozó gyermekek részére klimatikus sanatórium létesitendő. Mindenesetre ügyelni kellene arra, hogy az ily gyermek szervezetére káros viszonyok között ne maradjon; lehetőleg vidékre kerüljön. A szünidei gyermektelep intézménye e czélra fölhasználandó legyen.

8. Gümőkóros egyének részére külön rendelőintézetet kellene föntartani, álljon az orvosok rendelkezésére dijtalan bakteriológiai vizsgáló-intézet köpet és váladékvizsgálatra.

9. A szünidei gyermektelepek működési köre növekedjék. Iskolákban a szünnapi kirándulásokat

kötelezővé kellene tenni, a kirándulást vezető tanitó ezért esetleg külön volna dijazandó.

10. A higiéne tanitását különös tekintettel a heveny és fertőző-betegségek és a tuberkulózis profilakszisára már az elemi iskolákban kellene megkezdeni és *minden* további iskolában kötelezővé kellene tenni.

11. Minden családot, melyben gümőkóros egyén van, továbbá minden gyermek születésekor és a gyermeknek iskolába iratásakor a szülőket részletes utasitással kellene ellátni, melyből megtanulhatnák, hogy a fertőző bántalmak, s igy a tuberkulózis ellen különösen miként védekezhetnek. A népszerü utasitásnak oly alakját vagyunk bátrak ajánlani, mely csak tanácsokat tartalmaz, a melynek kivitelére az egyes egyén családja körében és azonkivül képes.

E tizenegy pontot mi kibővitenők egy tizenkettedikkel, mely igy hangzanék:

12. Az elemi, polgári és középiskolai növendékek, fiúk ugy mint leányok, a tanév elején és közepén hatósági orvos által megvizsgálandók, s amely növendék tuberkulotikus, a nyilvános iskoláztatásból kizárandó.

Ez a drákói jellegü intézkedés föltétlenül szükséges mert tudvalevőleg az iskolák termeiben 60—70 gyermek van összezsufolva, s a téli időben alig szellőztetett termek megromlott levegője valóságos melegágyát képezik a baczillusoknak. Ha az osztályban van egy tüdővészes gyermek, több mint valószinü, hogy a közelében ülök inficiálva lesznek.

Kártéritési pörök.

A fővárosnak az utóbbi időben rendkivül sok kellemetlenséget okoz az adóban lefoglalt ingóságok a transferálása, amelyből kifolyólag már pörei is vannak.

Az adóhátralékosok, akiknek holmija a főváros árverési csarnokába, illetve raktáraiba transferáltatott, tartozásuk kiegyenlitése után kártéritési követeléseket támasztanak a tanáccsal szemben ama ürügy alatt, hogy butoraik a raktárban megrongáltattak. Most is az egyik fél birói szemle utján kérte megállapittatni transferált butorain esett kárát. A raktárnok tagadja, hogy a butorok a raktárban rongálódtak meg s hivatkozik a zálogolási jegyzőkönyvekre, amelyekből kitünik a lefoglalt holmik avét volta.

Az ilyen esetek az utolsó időben sürüen ismétlődnek, miért is a tanács utasitotta végrehajtó közegeit, hogy a zálogolási jegyzőkönyvben nagy gondot forditsanak minden butordarab leirására s tüntessék ki az azokon levő töréseket, repedéseket s egyéb hibákat. Hogy a végrehajtók és becsüsök elbirják-e majd ilyenformán a munkát, az már más kérdés. Mert ha a becsüsnek minden rossz szekrényről archeologiai értekezést kell irnia, ugy a végrehajtó egy napon legfőlebb csak két-három zálogolást eszközölhet, ami tekintettel az adóhátralékosok nagy számára, nagyobb zavaroknak lehet az okozója.

Hirek a városházáról.

—

A mesterinas-iskolák. Évekig tartó tárgyalás után a főváros elhatározta, hogy mesterinas-iskoláit szakszerüen fogja fejleszteni. Az elmult iskolaévben tették az első nagyobb kisérletet a szakiskolával. A kezdet nehézségeivel hamar megküzdöttek. Az iskolák szépen fejlődtek, mert a tanulókat sok hiábavalóság tanulásától fölmentették s igy több idejük maradt azokra a dolgokra, a melyeknek ismeretére mesterségüknek szüksége van. A tanács tegnap elhatározta, hogy tovább fogja fejleszteni a mesterinas-iskolákat. A jövő évben is hat uj iskolát nyitnak meg. A mesterinas-iskolák szakirányu fejlesztését a mesterek is szivesen fogadták s szivesebben küldik az iskolába inasukat, mint azelőtt.

A jövő évben a következő iskolákban rendeznek be uj mesterinas-iskolát: A II. kerületi medve-utczai iskolában a sokszorositóknak és bádogosoknak, a III. kerületi ürömi-utczai iskolában az asztalosoknak, a kórház-utczaiban általános irányut, az V. kerületi Szemere-utczai iskolában a sokszorositóknak, a VI. kerületi Szent László-uti és a IX. kerületi tüzoltó-utczai iskolában általános irányut. A jövő iskolaévben negyven szakiskolát és tizenöt általános irányu iskolát nyitnak. Mesterinas-iskola lesz az épitőiparosoknak a budai oldalon egy, a pesti oldalon egy, a bádogosoknak Budán egy, Pesten egy, a lakatosoknak Budán egy, Pesten hat, az asztalosoknak Budán egy, Pesten három, a géplakatosoknak Budán egy, Pesten hat, a műszerészeknek Budán egy, Pesten kettő, az ékszerészeknek Pesten egy, a diszitőknek Budán egy, Pesten kettő, sokszorositók Budán egy, Pesten négy, a szabóknak Pesten három, a czipészeknek Budán egy, Pesten kettő. Ezenkivül Budán három, Pesten tizenkét általános irányu iskolát nyitnak. A tanács megállapitotta az iskolák övezetét is és kimondotta, hogy a mühely után illetékes iskolába kell a mesterinasnak járni.

Választások a fővárosnál. A főváros tanácsa julius 2-án tartandó ülésén egy sereg uj tisztviselőt fog megválasztani. Ez alkalommal betölt a tanács egy balparti temetőigazgatói, egy temető kezelőtiszti, két köztisztasági tiszti, egy adópénztárnoki, egy adópénztári tiszti és egy gyakornoki, egy adószámviteli számsegédi és számgyakornoki és egy II. oszt. adóvégrehajtói állást. Betöltendők lesznek továbbá amaz állások is, a melyek a megválasztottak után, üresedésben maradnak.

A kényelmes tanács. A kelenföldi katonai ruharaktár befejező munkálatai, megakadtak, még pedig a főváros késedelmező ügymenete miatt. A katonai épitőosztály, daczára annak, hogy a hatalmas ruharaktár innen-onnan készen lesz, még most sem tudja, hogy az épület körüli járda magassága megállapittatott-e? Enélkül pedig képtelen keresztül vinni egyes munkálatokat. A járda magassága dol-

gában most kérdést intézett a közmunka tanácshoz, amely tudatta, hogy a magasságot már régebben kitüzte s erről értesitette is a fővárost. A tanácsnak persze kisebb-nagyobb gondja volt arra, hogy a magasságot az érdekelt katonai épitőosztálylyal is tudassa.

A Halászbástya parkozása. A Halászbástya udvarának s lejtőinek parkozását illetőleg terveket készitett a mérnöki hivatal, amelyekhez most a közmunkák tanácsa is hozzájárult. A költségek födözetére az az összeg szolgál, amely a bástya létesitmények körül megtakaritott 40 ezer koronából még fönnmaradt. E nyár folyamán el is készül a parkozás.

Az amerikai magyarok fosztogatói. A polgármester fölhivta az illetékes ügyosztályokat, hogy a külföldön élő hazánfiait érdeklő hagyatéki ügyeket a lehető leggyorsabban intézzék el s az ily ügyekben érkezett külföldi megkereséseknek, késedelem nélkül tegyenek eleget. A polgármester ez intézkedésére pittsburgi konzulátusunknak a kormányhoz intézett panasza adott okot. Amerikai hazánkfiainak itthon folyó hagyatéki ügyei oly lassan nyernek ugyanis lebonyolitást, hogy az érdekelt felek kénytelenek igénybe venni az uj világban gomba módra szaporodott magánközjegyzők és egyéb zugprókátora közbenjárását, akik aztán alaposan megkopasztják magyar honfiainkat. A konzulátus szerint e bajon csakis a hazai hatóságok segithetnek, még pedig ugy, hogy a jövőben félreteszik semmivel nem indokolható késedelmezésüket s gyorsabb tempóban intézik el legalább az oly ügyeket, melyeknek érdekelt felei idegenben élnek.

Közvilágitásunk kiterjesztése. Az idei közvilágitási programm alapján számos utczának világitással való ellátását rendelte el a főváros tanácsa. Megfelelő számu gázlámpást kap legközelebb a Harmat- és Noszlopy-utcza, a Vörösvári-ut, a Flórián-tér és Körte-utcza, a Görög-, Fehér-, Sas-, Virág-, Benedek-utcza s végül a Virág-kör. A közmunka tanács hozzájárulván a világitásnak ilyetén való kiterjesztéséhez, a tanács most fölhivta a légszesztársulatot, hogy a szükséges vezetőcsöveket a kötelező csőhosszuság terhére fektesse le s a lámpásokat állitsa föl.

Adómentes házak. Az esküténi hid környékén épülő uj házak részére is 30 évi adómentességet biztosit a törvény, de csak ama feltétel mellett, hogy a házak 1903. augusztusig okvetlenül lakható állapotba helyeztessenek. A főváros, mely e kérdésben nagyon érdekelve van, amennyiben a hid körül legtöbb telekkel rendelkezik, tavaly föliratban megkérte a belügyminisztert, hogy a fenti terminusnak legalább is 10 esztendővel leendő kitolása iránt tegyen javaslatokat a törvényhozásnál. A tanács azzal indokolta kérését, hogy egy esztendő alatt lehetetlen véglegesen megoldani a főváros telkei értékesitésének s beépitésének a kérdését; annál kevésbé lehet arról szó, hogy az épületek 1903. augusztusig már lakható állapotba is tétessenek. A fölterjesztésben a tanács tekintettel volt természetesen a magántulajdonosokra is, akik ebben a kérdésben szintén érdekelve vannak, ha nem is oly mértékben mint a főváros. Csaknem egy év mult el azóta, hogy a tanács a feliratot elküldte, de a miniszter — daczára minden sürgetésnek — még máig sem határozott. Miután ez ügyben a főváros tudatni óhajtja a miniszter álláspontját, tegnapi ülésén kimondta a tanács, hogy ujból feliratot intéz a belügyi kormányhoz s kérelmére választ kér.

Vizmizériák Kőbányán. A kőbányai Mártonhegyen levő közkut messzeterjedő környéket lát el ivóvizzel. A távolabb lakó polgárok kérték a tanácsot, hogy ezt a kutat helyezze át az ő házaik közzé, mit annyival is inkább méltányosnak tartanak, mert a régi kut közelében uj kutat is készittetett a főváros. A tanács ezt a kérelmet elutasitotta. Az érdekeltek most közös beadványban követelik, hogy a közkut vizdijainak fizetése alól mentessenek föl. Nekik a kutból ugyszólván semmi hasznuk sincs, mert a szükséges ivóvizet egy magán tulajdont képező kutból nyerik.

A Lukácsfürdő forrásai. A földmüvelési miniszter a többi forrásvizekből táplálkozó fürdőkhöz hasonlóan legutóbb a Lukácsfürdőnek is engedélyezett védőterületet. Minden érdek megóvása szempontjából egy szükebb belső s egy külső védterületet állapitott meg. Az utóbbi területen 30 méter mélységig minden engedély nélkül furhatók kutak. A szükebb területen azonban ásni, robbantani, furni, követ fejteni s egyáltalán a földréteget megbolygatni csak abban az esetben szabad, ha a geologus szakértők vizsgálata s véleménye alapján ily természetü munkálatokra a bányakapitányság engedélyt ad. E legujabb védterület megállapitásával most már az összes budai hévvizforrásokból táplálkozó fürdők forrásainak az épsége biztositva van.

Az esküténi hid. Az esküténi hid előépitményei miatt szükséges csatorna áthelyezésekre s egyéb vizművek átalakitására ideiglenes vizjogi engedélyt kapott most a főváros. A polgármester mint vizjogi hatóság ama kikötéssel adta ki az engedélyokiratot, hogyha folyamrendőri vagy egyéb ily természetü okok kivánják, ugy a vizművek rögtön eltávolitandók lesznek. Az áthelyezési munkálatok különben már javában folynak s nemsokára rákerül a sor a hid előépitményeinek még hátralevő részeire.

A tankötelesek összeirása. A kultusminiszter értesitette a fővárost, hogy a tanköteles gyermekek összeirását már az ősz elejére föltétlenül megkivánja. A főváros ama kifogásával szemben, hogy az összeirás s a gyermekek nyilvántartása 40—50000 korona évi költséget igénylő apparátussal jár, a miniszter kijelenti, hogy az országos statisztikai hivatal ez összeg negyedrészeért magára vál-

lalja a munkálatot Ha tehát a főváros az őszig sem hajlandó — a miniszter többször hangoztatott kívánságát — teljesiteni, ugy a kormány maga intézkedik a tankötelesek összeirásáról — de természetesen a főváros költségén. A tanács — mint értesülünk — csak a szünet után terjeszt be e tárgyban javaslatot.

Összeköttetés a Fejérvári- és Promontori-ut között. Az I. kerületi törvényhatósági bizottsági tagok ama kivánságuknak adtak volt kifejezést, hogy a Promontori- és a Fejérvári-ut között összeköttetést hozzon létre a főváros. A mérnöki hivatal azt jelenti most a tanácsnak, hogy a bizottsági tagok kérelme rövid idő multával teljesedésbe fog menni. Az Andor-utczán át ugyanis — amely a kelenföldi állomástól a Dunáig vezet — egy iparvasut épül, mely czélra a fővárosi közmunkák tanácsa a szükséges területeket most szerzi meg. Az ut, melyen a vasut elvonul, egyelőre 10 öl széles lesz, de később 18 ölnyire fog kiterjesztetni s igy azon a Promontori- s Fejérvári-ut között minden akadály nélkül lesz a kocsiforgalom lebonyolitható. Ez az ut egyenesen a Röck-féle gyár felé fog vezetni, amint azt a bizottsági tagok kérték. A kisajátitási operatumok ez időszetint a közmunka tanácsnál vannak, s amint onnan visszaérkeznek, belefognak az épités előmunkálataiba.

A Gizella-tér keleti oldalának szabályozása. A fővárosi közmunkák tanácsa nem fogadta volt el azt a tervet, melyet a főváros a Gizella-tér keleti oldalának szabályozási vonalára nézve készitett s provokálta a belügyminiszter döntését. E döntésben nem volt köszönet, amennyiben a miniszter egy egészen uj szabályozási vonalat állapitott meg, amelyet keresztül vinni absolute nem lehet. Az uj vonal oly közel jut a földalatti villamoshoz, hogy azon épitkezni vagy csatornát készitenі képtelenség. A mérnöki hivatal véleménye s javaslata alapján a tanács feliratban fölvilágositotta a miniszteriumot szabályozási vonalának kivihetetlenségéről s kérte, hogy mint leginkább megfelelőt — hagyja jóvá a főváros tervezetét.

Az uj kormány s a főváros. Khuen-Héderváry miniszterelnök ma tudatta hivatalosan a fővárossal, hogy miniszteriuma hivatalba lépett. Leirata befejező soraiban a miniszterelnök ama várakozásának ad kifejezést, hogy a székesfőváros őt és miniszterigmát hazafiias erélylyel és buzgósággal fogja támogatni ama feladatok megoldásában, melyeket a király bizalma tüzött az uj kormány elé. Egyben biztositja a fővárost legmesszebb menő jóindulatáról, melyre gyönyörüen fejlődő metropolisunk méltán rászolgál.

Vegyvizsgáló állomás füszeresek részére. A budapesti füszereseket s szatócsokat rendre birságolják az előljárók hamisitott élelmi szer árulása miatt. A megbirságoltak legnagyobb része azzal védekezik, hogy a portéka hamisitott voltáról nem volt tudomásuk s igy a hamisitást azok követték el, akiktől áruikat beszerezték. A hatóságok azonban többnyire nem fogadják el ezt a védekezést, miért a füszerkereskedők és szatócsok elhatározták, hogy a gyakori birságolások elkerülése végett, bizonyos hatósági intézkedések életbelépését fogják kérelmezni a főváros tanácsától. Halmos polgármesternél ma deputáczió járt a részükről, amelyek tagjai sorában képviselve volt a budapesti füszerkereskedők egyesülete, az I. budai kis- és középkereskedők egylete, a budai kereskedők társulata s a budapesti szatócsok egylete. A küldöttség arra kérte a polgármestert, hasson oda, hogy az érdekelt kereskedők részére egy hatósági vegyvizsgáló állomás létesittessék, amely ingyen végezze a kereskedők bizonyos áruczikkeinek a megvizsgálását, mielőtt azok a közönség részére forgalomba bocsájttatnának. Ez uton elérhető volna a hamisitott czikkeknek teljes kiküszöbölése. Kérte továbbá a deputáczió, hogy a fontos kérdésekben ankétet fog majd az őszre összehivni, amely aztán megvitatja a tennivalókat. *Almády* tanácsnoknál is járt a deputáczió, aki szintén igéretet tett, hogy jóindulattal tárgyalja majd a kereskedők ügyét.

80,000 ezer korona a szegényalapnak. Az idei tavaszi lóversenyek tetemes összeget hoztak megint a fővárosi szegényalapnak. A totalizatör és a bookmaker forgalom akkora volt e versenyeken is, hogy a szegényalapnak szerződés értelmében járó perczent 79293 korona és 87 fillérre rugott, mely összeget a lovaregyesület már be is fizette a főváros pénztárába.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámitott népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 374 gyermek, meghalt 275 egyén, a születések tehát 99-el mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 209 fiu, 185 leány. Halvaszületett 14 gyermek, köztük 6 fiu, 8 leány.

Az élveszülöttek közt volt 237 róm. kath., 7 görög kath., 3 görög keleti, 12 ágost. evang., 34 evang. reform., 1 unitárius, 78 izraelita, 2 egyéb. Összesen 374. Halvaszületett összesen 14.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1082 beteget, szaporodás 337, csökkenés 364, maradt a folyó hét végén 1033. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 237 beteget, szaporodás 54, csökkenés 59, maradt a folyó hét végén 221. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1068 beteget, szaporodás 331, csökkenés 284, maradt e hét végén 1100. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 827 beteget, 160 szaporodás, csökkenés 181, maradt e hét végén 835. Összesen ápoltak a mult hét végén 3255 beteget, szaporodás 882, csökkenés 888, maradt e hét végén 3189.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar-Osztrák Bank kimutatása junius 30-áról az üzlet nagy emelkedéséről számol be. Nemcsak az ultimo, de a félév végének szükséglete is nyilvánul azokban az igényekben, melyeket ezuttal a jegybank iránt támasztottak. Ezek az igények az idén jóval nagyobbak voltak, mint tavaly junius végével, a mennyiben a mult évben 46 millió koronával emelkedett a váltótárcza, az idén pedig 68·6 millió koronával. Az idén tehát kerekszámban 22·6 millió koronával volt nagyobb a szükséglet. A hitelt főképp a magánbankok vették igénybe, részben hosszu lejáratu váltókkal. Azóta, az igaz, a nyilt piaczon ismét bővebb és ennélfogva olcsóbb is a pénz. Ma Bécsben a nyilt piaczon a magánkamatláb $2^3/_4$—$2^{13}/_{16}$ százalék volt, mig Budapesten 3 százalék. A pénz olcsóbbodása különben valamennyi piaczon megvan. Londonban $2^5/_{16}$ százalékra csökkent a magánkamatláb, Berlinben pedig 3 százalékra. A jegybank kimutatásának van még egy nevezetes jelensége; az, hogy aranykincse több mint 20 millió koronával csökkent. Ennek oka az, hogy a Magyar-Osztrák Bank ki akarván használni a berlini drága kamatlábat, aranyérméket küldött Németországba és annak fejében német aranyváltókat és kamatozó német papirokat vásárolt. A nagyobb üzletnek megfelelően szaporodott a bankjegyforgalom 93 millió koronával, az adómentes bankjegytartalék pedig csökkent 113 millió koronával. A jegybank kimutatásának hivatalos adatai ezek:

Bankjegyforgalom 1.555,241.000 (+ 93,157.000) korona. Érczkészlet 1.456,091.000 (— 20,142.000) korona. Váltótárcza 245,413.000 (+ 68,650.000) korona. Lombardüzlet 40 372.000 (— 3,597.000), Adómentes bankjegytartalék 297,441.000 (— 113,261.000) korona.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. (Gyermek- és életbiztositó-intézet, Budapest, VI, Teréz-körüt 40—42. sz. Alapittatott 1863.) Folyó évi junius hóban 1,124.000 kor. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be: ezekből elfogadtatott 1,005.400 kor., ezekből visszautasitottak 118.600 kor. Biztositott összegek 87.567 kor. 66 fillért fizettek ki. 1903. január 1-től junius 30-ig 6,594.800 kor. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki és biztositott összegek fejében 408.655 kor. 04 fill. fizettek ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetősége a Rákos rendező pályaudvari olajgázgyár czéljaira az *1903. évi augusztus hó 15-től, 1904. év augusztus hó 15-ig* terjedő egy éven át, esetleg kedvező árak elérése esetén az *1906. évi augusztus hó 15-ig terjedő* 3 éven át, olajgáz fejlesztéshez szükséges szabványos Pitsch-féle megfelelően megmunkált öntött aczél gázgörebek szállitását biztositani kivánván, arra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A gázgörebek évi szükséglete 65 darab. A szállitásra vonatkozó részletes módozatokat magában foglaló ajánlati felhivás valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságánál, valamint az országos iparegyesületnél megtekinthető; — az üzletvezetőség általános osztályában (Teréz körut 62 I. em. 8. ajtó) pedig megszerezhető.

A pályázati feltételek kiegészitő részét képező 122291/96 sz. általános anyagszállitási feltételek a m. kir. államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhetők meg. A szabályszerüen kiállitott s ivenkint 1 koronás m. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a boritékon ezen felirással: „Ajánlat a 22661/903 számhoz“ ellátva, legkésőbben *f. évi julius hó 30-án déli 12 óráig* üzletvezetőségünknél (Teréz-körut 62. szám I. em. 5 ajtó) adandók át, a bánatpénz pedig ugyanott a gyüjtőpénztárnál *f. é. julius hó 29-ig* teendő le.

Budapest, 1903 julius hó 1-én.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak.

90990 903. sz.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a trencsén-zsolnai vonalon épülő „Podhrágy-Vághéve“ nevü uj állomáson fekvő két vasuti műtárgy részére szükséges hengerelt vastartók és egyéb vasalkatrészek szállitása iránt.

A tervek, a költségszámitás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten a magyar királyi államvasutak igazgatóságának alépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. emelet 18. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi julius hó 18-án déli 12 óráig nyujtandók be alólirott igazgatóság épitési és pályafentartási főosztályában (Teréz-körut 56. szám II. emelet 10. ajtó).

Az ajánlatok egy korona, az ajánlat mellékletei ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyujtandók be: „Ajánlat a trencsén-zsolnai vonalon épülő „Podhrágy-Vághéve“ nevü uj állomáson fekvő két hid bővitésére szükséges hengerelt vasgerenda tartókra és egyébb vasalkatrészekre.“

Az ajánlat benyujtását megelőző napon vagyis 1903. julius hó 17-én délelőtt 12 óráig 350 azaz: Háromszázötven korona bánatpénz teendő le a magyar királyi államvasutak központi főpénztáránál (VI, Andrássy-ut 75. szám földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlatokhoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tárti vevénynyel adandók fel.

Budapesten, 1903. évi junius havában.

Az igazgatóság.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magyar királyi államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége
19800/II. 903. szám

Pályázati hirdetmény.

Hatvan állomás mellett létesitendő két emeletes tiszti lak-épület létesitése körül végzendő munkák biztositására ezennel nyilvános verseny tárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, az ajánlati költségszámitás, nem különben az épitési szerződés tervezete az alulirott üzletvezetőség pályafenntartási és épitési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi-ut, szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megszerezhetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb 1903. évi julius hó 8-án déli 12 óráig a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be következő felirattal:

„Ajánlat a hatvani két emeletes laképület épitésére."

Bánatpénz fejében legkésőbb 1903. julius hó 7-éig déli 12 óráig 4000 korona azaz négyezer korona készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál leteendő. Az értékpapirok a budapesti és bécsi tőzsdék legutóbbi, — 14 napnál nem régibb, — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel. A bánatpénz letéteményezéséről szóló letétjegy az ajánlathoz *nem* csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabadválasztási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapesten, 1903. junius hó 10-én.

A magyar kir. államvasutak
budapest-jobbparti üzletvezetősége.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. sz.

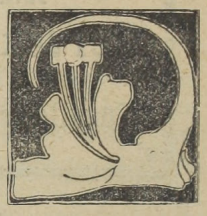

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. julius 14. 28. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Mi volt és mi lesz?

Igazán sajnáljuk, hogy a városatyák nem követik az országgyülési képviselők példáját a beszámoló beszédek tekintetében. A képviselőházi tárgyalásokról a sajtó bővebben informálja a közönséget, mint a főváros törvényhatósági bizottságának gyüléseiről, s mégis alig akad honatya, ki az egyes ciklusok végén szóval vagy irásban föl ne világositaná választóit, mit végzett a parlament, milyen az ország helyzete és minők a jövőre vonatkozó tervek. Ezzel a kötelességgel vagy mondjuk: figyelmességgel a városatyák is tartoznának választóiknak. Elvégre Budapest az ország székesfővárosa, melynek milliókra menő büdzséje, közel 200 millió adóssága és nagy apparátusu közigazgatása van, s amelyre oly kulturális, humanitárius és szocziális feladatok terhe nehezedik, a melyekről a polgárságot a lehető legkimeritőbben informálni kell.

A városatyák azonban ezuttal zavarba jönnének, ha beszámolót kellene tartaniok. Nemcsak azok, kik a közgyüléseken távollétükkel vagy mélységes hallgatásukkal tündököltek, hanem azok is, kik komolyan fogván fel mandátumukat, a törvényhatóság elé került ügyüket lelkiismeretes birálat tárgyává tették. Mert a lefolyt év a *negativ* eredményü esztendők közé tartozik. Ha jól szemügyre vesszük a történteket, az világlik ki, hogy az idénre tervezett reformok közül egy sem valósult meg. Pedig a nagy reformok egész sora várta a megoldást.

Ott volt első sorban a *háztartás* rendezése. Évek óta lebeg Damokles kardként Budapest fölött a deficit réme és sokak meggyőződése szerint költségvetésünk nem reális. A költségvetés valóságos labirinthus, melyben maga a főszámvevő is eltéved néha. A zárószámadásokban szerepelnek olyas tételek, melyek mibenlétele titok, s amelyek realitása több mint problematikus. Ennélfogva az egész zárszámadás fiktiv értékü, miként az idén kiderült, hogy a tavalyi esztendő zárszámadásának fölöslege csak a papiron volt meg, s nem állitható be fedezetnek a jövő évi költségvetésbe. Nehányan a városatyák közül fogadkoztak, hogy uj rendet fognak behozatni a háztartás vitelébe, de szándékuk megrekedt a fogadkozásnál.

Erre az esztendőre vártuk a *fővárosi törvény revizióját* is. Ezt némelyek olyan csodafűnek tartják, amelytől a főváros minden baja egyszerre elmúlik. Annyi bizonyos, hogy a meglevő törvény kinőtt az idők és viszonyok keretéből, s a közigazgatás, valamint a törvényhatósági bizottság alapos reformokra szorult.

E reformok természetét lapunk több czikkben fejtegette s igy most csak annak konstatálásra szoritkozunk, hogy az uj törvény nem készült el, ennélfogva minden a régiben maradt. A virilizmus megszüntetését és a választó kerületek arányos beosztását ismét várhatjuk talán évekig, mert ahogy ma állanak a parlamenti viszonyok, kevés a remény arra, hogy az országgyülés egyhamar munkaképessé válik.

Ugyancsak ez évre reméltük, hogy a kormány leveszi a főváros válláról az *állami föladatok terheinek* legalább egy részét. A főváros kimutatta, hogy ha e föladatok teljesitése alól fölmentetik vagy azokért megfelelő rekompenzációban részesül az államtól: megkönnyebbülve haladhat előre és költségvetése megszabadul a deficzit rémétől. Széll Kálmán elismerte a kérelem jogos voltát, sőt hosszabb tanulmányozás után módot is talált, hogy a fővárost bizonyos állami bevételekből kárpótolja; de közbejött a kabinetkrizis és az ügy lekerült a napirendről.

Hasonló sors érte az uj *szabályozási tervet.* Ez is égető szükséggé vált, ánkéteztek is fölötte, de végleges intézkedés nem történt.

Hamarjában ezeket foglalhatjuk össze az el nem intézett főbb ügyek csoportjából.

Mit végzett tehát a hatóság és a törvényhatósági bizottság valami jelentősebb dolgot?

Csak egyet tudunk, az ötven milliós kölcsönnek $4^1/_2$ százalékról 4 százalékra való konvertálását. Ez által csaknem fél millióval könnyebbült az évi büdzse. A többi határozat nem érdemli meg, hogy külön felemlittessék.

A jövőt illetőleg programmot kellene a városatyáknak fejteniök, hogy mi lesz a háztartással. Fölemelik-e a községi adót vagy ujabb kölcsönt fognak felvenni? Mi azt hisszük, hogy a kölcsön csak ideiglenesen mozgathatja előre a főváros megrekedt szekerét. Kamat nélküli kölcsönt ma senki nem kap, sőt a Nemzeti Szinház művészein kivül senki nem is kér. Ha tehát a különböző szükségleteinek fedezésére a főváros ujból fölvesz száz vagy kétszáz milliót, esetleg ennél is többet, évi költségvetésébe be kell illesztenie a [kamatokat és a tőketörlesztést.] Honnét fedezi ezeket, ha már most nem tudja egyensúlyban tartani a billanszot? Végre is oda fog lyukadni, hogy az adóemelést kénytelen proponálni. A városatyáknak és az egész polgárságnak már most számot kellene vetniök: vajjon nem helyesebb-e azonnal hozzálátni a radikális gyógymódhoz, a jövedelmeknek a községi adók emelése által eszközlendő szaporitásához, mint megvárni a kényszerhelyzetet? Az adósságcsinálás régi magyar betegség. Ideje volna, ha kilábolnánk belőle. És ideje volna, ha mindenki megértené, hogy rossz hazafi és rossz polgár az, ki a gondokat átháritja az utódokra. Lelkiismeretes ember nemcsak a mának és a holnapnak él, hanem a távolabbi jövőre is gondol.

Kit büntessen a hatóság?

A füszeresek és szatócsok kérelme.

Az élelmiszer-hamisitókat üldözni és büntetni kell. Még pedig kiméletlen szigorral: birsággal, elzárással, nyilvános meghurczoltatással és üzletük bezárásával. Akire bebizonyul, hogy nagyobb haszon elérése végett élelmiszert hamisitott, annak ne adassék pardon. Ez a mi álláspontunk és minden tisztességes polgáré. De amikor a büntetések szigoritását követeljük, ugyanakkor a méltányosság és az igazság nevében elvárjuk, hogy ártatlanokat ne érjen büntetés.

Az utóbbi időben, amióta a közönség és a hatóságok komolyabban veszik az élelmiszerek megvizsgálását, többször előfordult, hogy olyanokat ért büntetés, kik *bona fide* hoztak forgalomba meghamisitott élelmiszereket. A „bona fide“ szó itt paradoxonnak látszik, holott az illetők tényleg védekezhettek jóhiszemüséggel.

Tudvalevő, hogy az a sok száz füszeres és szatócs, aki a fővárosban a közönséget kiszolgálja, a lisztet, a tejet, a vajat, a zsirt, a szilvaizt, a paprikát és a sok egyébb czikket vagy a nagykereskedőktől vagy a termelőktől szerzi be. Ha a szatócstól vásárolt élelmiszer hamisitottnak bizonyul, a mai rendszer mellett a hatóság a szatócsot bünteti meg. Hiába esküdözik a szerencsétlen, hogy ő abban az állapotban kapta a portékát: el fogják marasztalni A fővárosi hatóság nem kutat tovább. Az igazi hamisitó a markába nevet és egy másik szatócs vevőjét legközelebb ismét hamisitott élelmiczikkel fogja ellátni.

Fölösleges fejtegetnünk, hogy a mostani eljárási mód nem helyes és nem igazságos. A nagy tolvajokat épp úgy hurokra kell fogni, mint a kicsinyeket.

A fővárosi szatócs-ipartestület lépéseket is tett az irányban, hogy tagjai a meg nem érdemelt büntetéseket elkerülhessék. Azt kéri a fővárostól, hogy állitson fel számukra tápszer-vizsgáló intézetet. Szándékuk ugyanis az, hogy a termelőktől és nagykereskedőktől bevásárolt élelmiczikkeket hatósági vegyész által megvizsgáltatják, mielőtt forgalomba hoznák. Ha a tápszer-vizsgáló intézet hamisitást födöz fel, az illető czikket visszaadják annak, akitől hozatták, s a hatóságnak módjában lesz a tényleges hamisitó ellen az eljárást meginditani.

A szatócsok kérelme nézetünk szerint még az esetben is teljesitendő, ha az ujonnan szervezendő

tápszer-vizsgáló intézet fentartása kizárólag a fővárost terhelné. Azt hisszük azonban, hogy a füszeresek és a szatócsok némi csekély dij lefizetésétől nem fognak visszariadni, mert az intézet első sorban mégis csak az ő érdekeiket képviseli. A magam részéről — ha szatócs volnék — szivesebben áldozok évenként 20 koronát az intézetre, semhogy ártatlanul ki legyek téve egy 50 vagy 100 koronás birságnak és a még nagyobb kárral járó meghurczoltatásnak.

Ha ez a rendszer életbe lép és mégis akad kis elárusitó, kinél hamisitott élelmiszert találnak, a hatóság minden skrupulus nélkül alkalmazhatja *a maximális büntetést*. Mert akkor nyilvánvaló, hogy az illető vagy maga követte el a hamisitást vagy *mala fide* hozta forgalomba a hamisitott élelmiszereket.

Az örökimádás temploma.

„Az Isten legközelebb van hozzánk a szabad természetben."
Erzsébet királyné.

Amikor olvasom, hogy Erzsébet királyasszony emlékére Budapesten meg akarják épiteni az örökimádás templomát, eszembe jut, hogy a mi megtört szivü Nagyasszonyunk nem a templomok falai közt keresett gyógyirt bánatára. A természet ölébe, hegyek ormára és a tengerek végtelen vizére menekült lelki fájdalmával, mondván: „Az Isten legközelebb van hozzánk a szabad természetben."

Ájtatos érzelmü mágnásasszonyok fejében támadt az eszme, hogy királynénk emlékére templom emeltessék. Ha a dicsőült megszólalhatna a mennyekből, bizonyára azt mondaná: „Hagyjátok abba a gyüjtést: vagy ha már gyüjtöttetek, fordítsátok a pénzt a szegények és betegek istápolására."

Pedig a mi Nagyasszonyunk hivő lélek volt, s alázattal hajtá meg fejét a Mindenható előtt De hite fent szárnyalt a legmagasabb regiókban, túl a templomokon és a vallási czeremóniákon. Ne vesse senki szememre az atheizmus vagy antiklerikálizmus vádját, ha állást foglalok a mágnásasszonyok mozgalma ellen, s azt mondom: hiba volna a főváros részéről, ha a bizottság kérelme szerint *kétszázezer* koronát adna a templom megépitésére.

Hogy félre ne értessem, valamit előrebocsátok. Azt, hogy ha választanom kell kaszárnya- vagy templomépités között, ez utóbbi mellett foglalok állást. És ha rajtam múlnék, soha sehol nem konfiskálnának egyetlen templomot sem. De ha egyszerre két gyüjtőivvel jön hozzám valaki, s az egyiken templomra, a másikon kórházra, gyermekmenhelyre vagy szegényekházára kérik támogatásomat, hát én, a jó keresztény, aki számot tartok a túlvilági üdvösségre, tárczámat csak az utóbbi számára nyitom meg.

A főváros sem tehet máskép. Neki is első sorban humanitárius czélokra kell áldozni. Hogy ezuttal Erzsébet királyné emlékének akarnak szentelni egy új templomot, ez a titulus nem változtat a helyzeten. A királyné emlékét hiven megőrzi a főváros templom nélkül is, s ha majdan Budavár terén állani fog szoborműve, ugyanazzal a meghatott lélekkel és ájtatos szivvel fogunk hozzá zarándokolni, mintha oltár állana háta mögött és a kéklő égbolt helyett márványpilléreken nyugvó kupola emelkednék feje fölött.

Kinek akarják épiteni azt a örökimádás templomát? Ugy-e bár, csak a római katholikusok számára. Protestáns, görögkeletti és izraelita az ott tartandó istentiszteletekben részt nem vehet. Ámde főváros polgárai nem mind r. katholikusok, s a más hiten levő adófizetők tiltakozhatnak az ellen, hogy a főváros az adókból befolyó pénzből 200.000 koronát adjon egy r. kath. templom épitésére. A kegyúri kötelezettségek teljesitése ugyis elég terhet ró a fővárosra a r. kath. egyházzal szemben. Növelni a kiadásokat méltánytalanság volna a többi felekezet iránt.

A főváros az előzékenység és hitbuzgóság szép tanújelét adta akkor, midőn ingyen telket akart a templomépitő-bizottságnak átengedni Hogy a bizottság a kijelölt telkek egyikét sem találta alkalmasnak, s inkább készpénzen megszerezte az Üllői-ut 71. sz. telket: ebből abszolute nem háramlik az a kötelezettség a fővárosra, hogy most kétszázezer koronával járuljon a költségekhez.

Ha Pallavicini Ede őrgróf neje és a bizottság többi tagjai meg vannak győződve arról, hogy az örökimádás temploma szükséges és hasznos a fővárosnak: állittassák föl magok. Senkinek nem lesz kifogása ellene. Jómódu katholikus mágnáscsalád van vagy kétszáz az országban. Van aztán vagy háromszáz dús jövedelmü katholikus főpap: érsek, püspök, prépost, apát, kanonok. Ha az egyes főuri családok és az egyházi dignitáriusok fejenként hozzájárulnak a gyüjtéshez 2000 frttal, — ami nekik csekélység — akkor máris rendelkezésre áll *egy millió forint*. Ebből gyönyörü templomot lehet épiteni. És ilymódon hozván azt létre, helyesebben és nobilisabban járnak el, mintha gyüjtőivekkel árasztják el az országot és a fővárost ama kinos helyzetbe juttatják, hogy meg kelljen tagadnia a hozzájárulást az Erzsébet királyné nevével kapcsolatba hozott templomtól.

Közegészségi statisztika.

A székesfőváros közegészségi állapota május hó folyamán kedvezőbb volt a mult havinál, mert noha a hevenyfertőző kórok száma, nevezetesen a bárányhimlő és a kanyaró emelkedett, a halálozások száma csökkent Összehasonlitva a mult év hasonló havával, a hevenyfertőző kórok száma 542-vel, a halálozás pedig 113-al kisebb

A légzőszervek hurutos, lobos és gümős bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkorban 218 (mult hó 210), tüdőlobban 110 (mult hó 140), hörghurutban 46 (mult hó 54), egyéb légzőszervi bajokban 132 (mult hó 120), az összes halálozás 41·6 százaléka. A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz (+7), a bárányhimlő (+37), a vörheny (+61), a kanyaró (+67), a roncsoló toroklob (+23), s csökkent az orbáncz (—19). Himlőeset ezen hóban sem volt.

Élve született e hóban 1759; meghalt — az utról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával — 1216; igy a születések 543-al multák felül a halálozásokat.

Május hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9702 fekvő és 14.860 járó beteg, összesen 24.562, vagyis 455 el kevesebb, mint az elmult hóban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 822 fekvő és 2310 járóbeteg összesen 3132; kórházba küldetett 115 egyén. Előfordult kezelésük alatt: hasi hagymáz 2, bárányhimlő 46, vörheny 125, kanyaró 420, roncsoló toroklob 102, orbáncz 54, járványos fültőmirigylob 10, mérgezés 2, sérülés 3.

Május hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1254, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 371, a megfigyelő osztályon 173, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 188 elmebeteg ápoltatott.

A székesfőváros összes kerületeiben volt 1110 csecsemő, lelencz és árva. A gyermektartók valamennyien el voltak látva hatósági engedéllyel.

A kerületi tiszti orvosok által a lefolyt hóban kiállittatott orvosi bizonyitvány 109, látlelet 19. Elmebeteg előfordult 11; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 9, tébolydai elhelyezést nyert 2. Elintéztetett a tiszti orvosok által összesen 1580 hivatalos ügydarab.

Vizsgáltatott továbbá: piacz 5, kávéház és tejcsarnok 19, vendéglő 19, korcsma 34, pálinkamérés 36, mészárszék 46, hentes 72, bolt 68, pékműhely 60, nyilvános iskola 9, magániskola 6, kisdedovó- és gyermekkert 10, bölcsőde 4, gyár 24, fürdő 4, magánkórház s magángyógyintézet, orvosi rendelő-intézet s szülőház 4, indóház 1, szálloda 3, menhely 2, ipartelep 22, raktár 40, műhely 69, borbély-műhely 9, fogtechnikus műhely 5, népkonyha 3, leves és teaosztó-intézet 3, szükséglakás 3, jégtermelési telep 1, jégelárusitó hely 1.

I-ső foku egészségrendőri elintézés alá került uj- és toldaléképület összesen 9. Ezek közül a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 5 esetben, csak részben 1, megtagadtatott 1 esetben. II-od foku határozat érkezett 5, a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 3 esetben, csak részben 1, megtagadtatott 1 esetben. III-ad foku határozat érkezett 3. Megadatott a lakhatási, illetve használhatási engedély 2 esetben s megtagadtatott 1 esetben.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 80 liter, tejfel 20 liter, vaj 100 kg., hús 100 kg., hentesáru 100 kg., szalámi 40 kg., vadhús 15 kg., baromfi 65 drb, gyümölcs 6 kosár, süteményfélék 2 kg., zöldség 1 kosár, tojás 120 drb.

A gyepmester által befogatott 321 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 36, visszaadatott 31 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 29.860 drb állat, ezek között 7997 drb nagyszarvasmarha és 20.492 drb borju, 1.371 drb birka, bárány és kecske, 20.352 drb sertés és 3 drb malacz, 387 drb süldő. Kényszervágás 54 esetben történt, 48 drb husa élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisittetett a közvágóhidon 15 drb nagymarha, 1 drb borju, 294 drb sertés, 4197 drb tüdő, 1176 drb máj, 196 drb vese, 53 drb lép, 187 drb sziv, 26 drb félfej, 7 drb állkapocs, 4 drb nyelv, 59 drb bárzsing, 9 drb gyomor, 22 drb bél, 954 drb méh, 2 drb tőgy, 2 drb lábvég és 85 klg. vegyeshus.

Megsemmisittetett a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 409 kg. marhahus, 194·2½kg. borjuhus, 134·5 kg. bárány- és birkahus, 238 kg. sertéshus, 17 kg. borjumáj, 21 kg. füstölthus, 23 kg. vöröskolbász, 45 drb baromfi, 6 kg. libamáj, 5 kg. lúdszir, 1072 kg. hal, 5987 drb édesvizi rák, 1 drb vadszárnyas, 1·65 kg. vadhus, 52 liter tej, 10 liter tejfel, 7 kg. vaj, 218·5 kg. tehén- és liptói-túró, 1304 drb tojás, 2095 kg. zöldség, 98 kg. gomba, 1 kg paradicsom, 14.868 kg. gyümölcs, 39 kg. különféle.

Megsemmisittetett továbbá a kerületekben: 71 kg. marhahus, 28 kg. sertéshus, 22 kg. hal, 2.5 kg. hentesáru, 9 drb baromfi, 412 drb romlott tojás, 101 liter hamisitott tej, 7·5 liter hamisitott tejfel, 25·5 kg. vaj, 7 kg. süteményfélék, 148·5 kg. romlott zöldség, 72 drb romlott ugorka, 55 kg. gomba, 2 kg. éretlen gyümölcs.

Nyomorék gyermekek menhelye.

Budapest emberbaráti egyesületeinek száma megszaporodik egygyel. *Verédy* Károly tanfelügyelő kezdeményezésére e hó 16-án megalakul a „nyomorék gyermekek menhelye:

Az önvád bizonyos nemével kérdezzük: hát eddig nem volt menhelye a nyomorék gyermekeknek? Lám, mily óriás mezeje van a humanitárius működésnek és mennyifelé kell segitőkezet nyujtani a társadalomnak, hogy csak most kerülnek sorra a nyomorék gyermekek.“

A magyar társadalom, sok gondja és nyomasztó viszonyai daczára, nemes buzgalommal támogatja a szükölködőket, az éhezőket, a munkanélkülieket és az élet hajótöröttjeit Kinek nincs keresete, arról gondoskodnak a foglalkoztató mühelyek; kinek nincs

betevő falatja, annak nyujtanak ingyenkenyeret; kinek fagyos az otthona, kap ingyen fűtőanyagot; akinek nincs hová hajtania fejét, meghuzódhat éjszakára a hajléktalanok menhelyébe.

Egyedül a nyomorék gyermekekről nem gondoskodott a társadalom. Pedig uton-utfélen elibénk bukkannak. Láttukra elszorul szivünk, s minden jó ember önkéntelenül zsebéhez kap, hogy segitsen a rongyokba burkolt nyomorékok nyomoruságán. Ők a szegények legszegényebbjei, minden árva közt a legárvábbak.

A világ minden czivilizált részén, de különösen Európa egyes államaiban, mint Hollandiában, Angliában, Dániában és Finnországban az emberszeretet gondoskodott a nyomorékok ellátásáról, nehogy uton-utfélen beléjük botoljon a sürgő-forgó nép. Németország ma már 23 intézetet tart fenn a nyomorékok számára és Ausztriában is létesült egy menhely „Kaiserin Elisabeth-Asyl für verkrüppelte Kinder“ néven.

Imminens szükség nálunk is gondoskodni a nyomorékokról, lehetőleg egy fedél alá juttatni mind, hol gond nem bántja és szégyenitő szánalmas pillantás nem éri őket. Ugy kellene, hogy a felnőtt nyomorékok is otthonra leljenek, de mert társadalmunk anyagi ereje gyönge, örömmel üdvözöljük azt a kezdeményezést is, mely egyelőre a kisdedekre forditja a figyelmet.

A mozgalom élén állók első sorban a munkások nyomorék gyermekeiket akarják pártfogásba venni, mint akikre már zsenge korban ránehezedik a balsors keze, kik részére az élet oly kevés örömet és oly sok bánatot rejteget. A lelküket korán kell formálni, hogy meg ne hasonoljanak önmagukkal és az egész világgal, miként az a nevelés és gondozás hiján történni szokott.

A legideálisabb menhely, a legmintaszerübb a kis Dániában található, Kopenhágában, mely ezen a téren valósággal uttörő. Alapitotta Pastor Knudsen 1872-ben.

Mintaszerü a berendezése és kiváló vezetésben részesül. Itt párosultan található az emberszeretet sugallta lelkesedés a kötelességérzettel, mely lankadást nem ismer mindaddig, mig feladatát nem teljesitette Igy volt csak elérhető az a szinte páratlan eredmény, hogy a nyomorékok ezen menhelyén fennállása óta 7569 nyomorék — ugy felnőtt mint gyermek — fordult meg. 110 ezer korona évi költség mellett ellátja a nyomorékokat ingyen kezeléssel, orvosi műszerekkel műtagokkal, tanittatja őket s a mi talán a legérdekesebb, hogy a 20 tanár és tanitónő közül 13 maga is nyomorék s kiképeztetésüket ugyancsak ezen helyen nyerték. Itt már oly előrehaladott állapotok vannak, hogy az ápoltak nemcsak a saját részükre szükségeltető ruházatot és czipőket, valamint kötéseket és műszereket készitik el, hanem a városi kórházak részére is dolgoznak és ez által oly szép keresetre tesznek szert, hogy abból a nagyszabásu intézet fentartható. Van saját asztalos-, czipész-, szabómühelyük és műszertelepük.

Az osztrák „Kaiserin Elisabeth-Asyl für verkrüppelte Kinder“ nevü menhely szintén páratlan gondossággal van berendezve. Megalapitója egy előttünk is jól ismert név, a *Dreher* Antal-né, ki nagylelküen, megszivlelve az igazán nemes, humánus czélt, odaadományozta az oberlanzendorfi ingatlanát a rajtalevő kastéllyal egyetemben, melyet egy remek park övez. *(Bárha nálunk is akadna ily nemes emberbarát, ki a kegyeletes czélt nagylelküen támogatná.)* Ezt az épületet folyton — szem előtt tartva a rendeltetési czélt — átalakitották és a legmodernebbül berendezték.

A lefolyt évben 23 gyermek volt e menhelyen, 3-tól 6 évesig. Az intézet egy egyesület vezetése alatt áll, melynek igazgatóságát az osztrák főnemesség vezéralakjai képezik; a tagok sorában pedig ott látjuk a *magyar arisztokráczia jórészét is.* A tagok nemcsak nevüket kölcsönözték oda, hanem nagy adományokkal gyarapitották ezen intézmény vagyonát.

Az egyesületnek az ingatlanon kivül 400.000 korona tőkéje van. A berendezést pedig nagyrészt *ingyen eszközölték* a lelkes és nemesen gondolkodó *osztrák iparosok.*

Ezt a példát követnie kell a magyar társadalomnak. Ne feledkezzünk meg az 1891. évi XV. törvényczikk I. fejezetéről, mely igy szól: „Beteg vagy hülye gyermekeket a kisdedovóba vagy a gyermekmenedékházba felvenni tiltva van.“ A hülye gyermekekről már gondoskodott társadalmunk, gondoskodjék most már a beteg, a nyomorék gyermekekről is.

A Budapesten megalakitandó egyesület elsősorban a fővárosban vagy környékén szándékozik menhelyet felállitani, melyben mindkét nembeli nyomorék gyermekek (vakok, süketnémák és hülyék kivételével, akik részére vannak megfelelő intézetek) lesznek elhelyezendők, hogy testileg és szellemileg kiképeztessenek és esetleg mesterségre tanittassanak. Tiz gyermeket számitva, a menhely évi költségvetése 6400 korona lenne, amiből 1600 korona esik a lakbérre.

Az egyesületnek lesz ágyalapitói (kik 5000 koronát adományoznak), alapitói tagjai 2.0 korona befizetéssel, továbbá rendes tagjai évi 5 korona járulékkal.

Reméljük, akad majd a fővárosban is nemes szivü ember, ki hajlékot ajándékoz a nyomorék gyermekek számára, s akadni fognak számosan *még a magyar arisztokráczia*ból *is*, kik nemcsak az osztrák Kinder-Asyl-t, hanem a magyar menhelyet is megerősitik adományaikkal.

Egyelőre tisztelettel hajolunk meg *Verédy* Károly előtt, ki a nemes mozgalomnak élén áll.

A lóhusevő főváros.

Tempora mutantur. Az ókorbeli harczos lovával együtt temettette el magát, a mai kor szegény gyermeke ellenben saját gyomrába temeti a lovat. Elkövetkezett a lovak alkonya. De a nemes állatot nem a gőzmasina és az automobil szoritja a vágóhid felé, hanem az emberi gyomrok korgása. Nőttön nő a nyomoruság, vele együtt a drágaság és a homo carnivorus fürkésző szemmel kutat olcsó hus után. Bizonyára nem elkényeztetett inyencz, hanem farkas étvágyu éhes ember volt az első, aki rájött, hogy a lóhus is emészthető. Nálunk még szokatlan és sokak előtt visszatetsző a lóhusevés, de a külföldön már rég óta divik. Hogy gazdasági haszna is van, az kétségtelen. Eddig a megvénhedt lónak csak a bőrét tudták értékesiteni, ezentul a husa is hasznot hoz.

Az a tény, hogy az Ausztriához közelebb eső magyar vidékeken tért tudott foglalni a lóhusfogyasztás, bizonyitja azt, hogy e tekintetben is Ausztria a tanitómesterünk.

Bánfaluban, Szarvkőben, L.-Ujfaluban, Sopronban, sőt Pozsonyban kelendő már a lóhus, de természetesen nem a törzsökös magyar emberek körében, akik még mindig attól tartanak, hogy az a hus, ami lóból való, egyszer csak nyeriteni kezd a gyomrukban. Lóhust, tudva, magyar földön, egyelőre csak a német ajku munkások esznek, a munkás telepeken s a szintén elég nyugotra, Bécshez közel eső Győrben is főképpen munkásfogyasztókra számitanak a lóhus propagálói.

A lóhusfogyasztás eddig sem volt tilos Magyarországon. A bécsi virstlik fogyasztóiról régen járja az a hir, hogy nem ismeretlen előttük a lóhus. De hát, mint mondottuk, a nyugati magyar részeken bevallottan is vannak már lóhusfogyasztók. A soproniak a közeli falvakban vágatnak, a pozsonyiak Bécsben. A husvágási szabályrendeletek kifejezetten nem tiltják a lóhusmérést, sőt az uj husszemle szabályrendelet a lóvágások husvizsgálatát szintén szabályozza. Itt tehát olyan tényekkel, olyan törekvésekkel állunk szemben, amelyekkel akarva nem akarva számot kell vetnünk. Gunnyal, vagy a lóhus minőségének lebecsülésével czélt nem érhetünk. Inkább czélszerüségi szempontokat kell hangoztatnunk és olyan óvóintézkedéseket kell sürgetnünk, amelyek a lóhusfogyasztással járó veszedelmeket ugy a fogyasztó, mint a ma szokásos husnemeket közfogyasztásra bocsájtó iparágak érdekei szempontjából elháritani alkalmasak. Mint a „Mészárosok és Hentesek Lapja“ irja, A czélszerüségi szempont mindenekelőtt az, hogy először is a korlátolt fogyasztásra alkalmassá tehető, ma elkobzott és megfelelően nem értékesitett husmennyiségeket kell a korlátolt forgalomra kötelezően alkalmassá tenni. E tekintetben haladást mutat a husvizsgálat rendezéséről szóló uj szabályrendelet-tervezet, melynek 67. §-a a *jelentékeny* husfogyasztású városoknak föladatává teszi — a szabadszéket. De a lóhusfogyasztás szempontjából ez nem elég biztositék. Biztositékul az kell, hogy olyan helyeken, ahol az elkobzások számbavehetők, a lóhusmérés és vágás mindaddig meg nem engedendő, amig a korlátolt forgalomra alkalmassá tehető, más husnemek megfelelő értékesitéséről gondoskodás nem történt. Csak ha ez megvan, s ha az a bizonyos társadalmi szükséglet, amelyet a lóhusfogyasztás szabadjára bocsájtásának indokául legnagyobb nyomatékkal hangsulyoznak, ujra, ennek daczára is jelentkezik, akkor lehet indokolt és helyénvaló a lóvágásnak és lóhusfogyasztásnak bizonyos szigoru óvóintézkedések betartása mellett való megengedése. Tehát a lóhusfogyasztás csak a *második surrogatum* lehet.

Az óvóintézkedésekre pedig igen nagy a szükség. Nemcsak a lóhusnak kimérésére és közfogyasztásra bocsájtása dolgában, hanem már a levágás előtt. Részünkről mindenekelőtt bizonyos korhatár megállapitását tartanók szükségesnek. Ha az ilyen korhatár vagy vágási tilalom indokolt a malacz-, bárány-, gida- és borjuvágásoknál, sőt a vemhesség előrehaladt állapotában levő állatoknál is — kell, hogy indokolt legyen a lóvágásoknál is. A fogyasztó közönség érdeke ugyanegy: akár éretlen állatot akarnak eléje tenni, akár megemészthetlen lóhust.

A másik óvóintézkedés, amire a lóvágások megengedése esetén az előzetes s utólagos vizsgálatnál szükség van — a lóbetegségek szigoru ellenőrzése. Mert a vágólovaknál nagyon sok betegség fordul elő. A legtöbbje veszedelmes betegség, amely próbára teszi a vizsgáló állatorvos tudományát s föl nem ismerve, nagy bajokba döntheti a fogyasztót.

Van egy földmivelésügyi miniszteri rendelet, amely meghagyja azt, hogy „oly sertésnek husa és zsirja, amelyek elcsigázott lovak husával táplálttattak vagy hizlaltattak“, *közfogyasztásra nem bocsájtható*. Megindokolja pedig ezt a tilalmat a belügyminiszterrel egyetértően kiadott rendelet a következőképpen: „. . . oly sertések husa és zsirja, amelyek elcsigázott lovak husával táplálkoztak vagy hizlaltattak, az emberi egészséget komoly veszélynek tehetik ki, mert az *ugynevezett elcsigázott lovak többnyire nem egészségesek és oly kórokban szenvedhetnek, amelyek az ilyen huson hizlalt állatokba és ezek által a fogyasztó közönségbe is átvihetők.*“

Ime itt *érvényben levő miniszteri rendelet* saolgáltatja az indokokat ahhoz, hogy a lóvágásoknál, melyeknek anyaga leginkább az elcsigázott lovak közül kerül ki, a legnagyobb óvatossággal járjunk el s a husvizsgálatot feltétlenül hozzáértő állatorvosra bizzuk. Hogy a lóhus, ha egyébként fogyasztásra alkalmasnak találtatott, a mészárszékben is mínő változásoknak van alávetve, hogy hamar elfeketedik, hogy nyáron nagyon hamar indul bomlásnak — az további óvatosságot igényel és föltételez a megengedés esetére.

A lóhus kimérésének kérdése a kormányt is foglalkoztatja. A pénzügyminiszter fölhivta legutóbb a Soroksári-uti fogyasztási adóhivatalt, tegyen javaslatot, hogy a lóhusra miként volna fogyasztási adó kivethető. Az adóhivatal olyan értelemben tett jelentést, hogy egyelőre leghelyesebb volna adómentességben részesiteni a lóhust s csak akkor róni meg adóval, ha a fogyasztás, mely eleinte biztosan lassan fog megindulni, számbavehető módon meggyarapodik. A fogyasztási adóhivatal e javaslatával szemben már is mozgalom indult meg a budapesti mészárosok között, akik igazságtalanságnak tartják, hogy valamely piaczra kerülő hus a többi husáru rovására adómentességben részesüljön.

Dr. Gyulai Béla igazgató évi jelentése az V. ker. polg. iskola és női kereskedelmi tanfolyamról.

Adatok az iskola történetéhez.

Az 1902/3. tanév volt intézetünk életében a 27-ik. A javitó- és pótlóvizsgálatokat aug. 29-én, a felvételieket aug. 30-án tartottuk. A beiratásokat szept. 1—4 napjain eszközöltük. Az előadások szept. 5-én kezdődtek; 6-án az ünnepélyes Veni Sancte s a megnyitó ünnep volt, melyen az igazgató a tanulók kötelességeit magyarázta. Junius 12-től 18-ig a rendes osztályvizsgálatok folytak le, amely idő alatt az irásbeli dolgozatokból, rajzokból és női kézimunkákból kiállitást rendeztünk. Jun. 27-én volt a záróünnep és a bizonyitványok kiosztása.

A növendékek *előmenetele* általában kifogástalan, sőt egyes osztályokban jelesnek mondható.

Magaviseletre még szebb eredményt értünk el, mint a mult évben. Ez pedig kizárólag a tanári kar egyöntetű és szeretetteljes müködésének tulajdonitható. Többször foglalkoztunk ez évben is azzal a kérdéssel, miképen lehetne az iskola utján nagyobb mértékben hatni beteg társadalmunkra s hogy nem lenne-e czélszerü nekünk is meghonositani a szülői értekezleteket. Erre az utóbbira nézve tapasztalatai folytán a tanári kar azt határozta, hogy nálunk még nem érkezett el annak az ideje, hogy a szülőkkel sikerre vezető értekezleteket lehessen évenkint tartani s ez által a gyermek-nevelésre és az egész társadalomra hatni. A szülőkkel való érintkezést tehát csak esetenkint — főkép a megintések alkalmából — a szokásos irásbeli értesitések helyett gyakorolta. Egyuttal megbizta dr. *Kerékgyártó Béla* és dr. *Szinessy József* tanárokat, hogy egyik az *erkölcsök*, másik a *testi egészség* ápolására vonatkozó szabályokat állitsa össze a szünetek alatt oly rövid tételekben, amelyek alkalmasak lesznek az osztályokban való kifügesztésre és betanulásra, hogy ily módon a tanároknak is szolgáljon az iskolai nevelés vezetésében irányadóul, a növendékek pedig azokat elméletileg és gyakorlatilag elsajátitva kivigyék magukkal az életbe és lassankint regenerálódjék az egész társadalom

Ifjuságunk *egészségi* állapota normális volt, zavart nem okozott, csupán szórványos kitiltások fordultak elő ragadós betegségek miatt.

Ellenben a tanári kar tagjai közül betegség miatt kettőt hosszabb ideig sajnálattal nélkülöztünk. *Weiszberger Antónia* ugyanis e tanévben csak április végén foglalhatta el tanszékét; *Kempelen Gyuláné* pedig április hóban távozott megrongált egészségének helyreállitása végett. Az elsőt a tek. Tanács intézkedése folytán *Zigány Jolán* k. a helyettesitette *Vargha Béláné*, *Erney József* és *Szalai Dávid* tanárok; *Fusz János* és *Kiss Áron* hitoktatók is betegeskedtek, de csak rövid ideig.

Egyik szeretett kartársunk, *dr. Lengyel Alajos*, ki az intézetnek keletkezése óta kiváló tanára volt, igazgatóvá történt előléptetése folytán deczemberben hagyta el iskolánkat. Helyettesitésével a tek. tanács *Egyény Jolán* k. a. és *dr. Szinessy József*, gyakorló orvost bizta meg. A távozottnak egyuttal sok sikert és örömet kivánunk az uj intézetnél!

Iskolai ünnepélyeket tartottunk *Kossuth Lajos*, nagy hazánkfia, születésének 100. évfordulóján, *Erzsébet* királyné nevének gyászos ünnepén *Kempelen Gyuláné* emlékbeszédével; márczius 15-én, április 11-én és junius 8-án, amelyeken az igazgató és *Hokkes József*, intézetbeli tanár tartottak alkalmi beszédeket; az intézet IV. osztálybeli növendékei pedig alkalmi költeményeket szavaltak, az ifj. énekkar *Erney József*, énektanár, vezetése mellett hazafias dalokat adott elő.

E tanévben egy nagyobbszabásu hangversenyt is rendezett intézetünkben a *volt iskolatársak szövetkezete* az általa teendő ösztöndijalap gyarapitására. Örömmel müködtek közre a volt iskolatársak, ki-ki tehetsége szerint szavalattal, zongorán, hegedün, klarinetton vagy énekkel. Egyik kimagasló pontja volt az intézetbeli növendékek által — *Erney József*, tanár, vezetése mellett — előadott „*Vad rózsa*“ czimü gyönyörü énekszám.

Növendékeinket tanulmány czéljából ez évben is elvezettük az *Uránia* tud. szinházba, a magy. kir. Mezőgazdasági Muzeumba, a Nemzeti Muzeumba, az Eszterházy- és muzeumi képtárakba. kétszer a műcsarnokba, Aquincumba, a budai várba, a Mátyás-templomba, a Halász-bástyára, a kir. palotába, a Gellérthegyre, Margitszigetre, állatkertbe; tanulmány és szórakozás czéljából pedig a Zugligetbe, Hüvösvölgybe; *dr. Kerékgyártó* osztályát tavasz óta minden szombaton a budai hegyekbe vezette.

Május 30-án *Magyar* László, intézetbeli tanár, a III. és IV. oszt. növendékeinek szkioptikonnal mutatványos előadást tartott a geologiából és a csill. földrajzból.

Február 15-én, vasárnap d. u. *dr. Csillag* Gyula egyetemi tanár tartott intézetünkben nyilvános előadást — az orsz. magyar alkoholellenes egyesület megbizásából — az alkohol pusztitásairól.

Szentkatolnai *Demény* Albert, recitator, a növendékeknek mérsékelt belépti dij mellett tartott tanulságos és változatos előadást azok esztetikai műveltségének és előadói képességének fejlesztése czéljából.

Erney József, intézetbeli énektanár, ez évben külön ifjusági énekkart alakitott s avval hetenkint délután énekgyakorlatokat tartott.

Egy önképző-kört is vezetett *dr. Kerékgyártó Béla* tanár, hogy növendékeink ott magukat a szavalásban, felolvasásban és fogalmazásban gyakorolják.

Intézetünk látogatói voltak: *dr. Künsztler Károly*, budapesti kir. s. tanfelügyelő; *dr. Mezei Mór*, székesfővárosi bizottsági tag; *dr. Szabó Sándor*, tiszti orvos; *dr. Ladányi Mátyás* ker. orvos, ki a himlőoltásokat teljesitette; *Lollok Lénárd*, prépost-plébános; *Munkácsi Bernat*, a budapesti izr. hitközség tanügyi felügyelője stb.

Tanszerek beszerzésére a tek. tanács ez évben közel 600 koronát utalványozott, melyen tanári könyvtárunkat és gyüjteményeinket egészitettük ki.

A szegény tanulóknak mintegy 800 korona értékü tankönyvet osztottunk ki, az ifj. könyvtári bevételekből. A volt iskolatársak szövetkezete szintén 45 korona értékü tankönyvet bocsátott rendelkezésünkre, egy tanulónak pedig 45 korona tandíjhátralékát fizette ki és két 50 koronás ösztöndijat (egyet a polg. és egyet a keresk. tanfolyamban) osztott ki a záróünepélyen. *Medvei* Zsigmond papirkereskedő pedig évek óta 10—12 tanulót lát el ingyen papirossal, iró- és rajzeszközökkel.

Scheer Gottlieb az intézetnek 3 drb mütörténeti képet ajándékozott.

Rendkivüli tantárgyként a *zongorázás* és az *egyházi ének* szerepelt; az elsőt *Erney* József, a másodikat *Zigler* Béla, lipótvárosi helyettes karnagy tanitotta.

Az ifj. könyvtárt ez évben uj alapon kezdtük rendezni. Ugyanis az alkalmas remekműveket 60—60 példányban szereztük be s azokat a magyar nyelv és irodalom tanára osztja ki amelyik osztályban tanit. előbb a növendékeket tájékoztatván a kiadandó könyv felől s bizonyos idő mulva számon kéri tőlük az olvasottakat, esetleg feldolgoztatja. Igy több eredményt várunk ez intézménytől.

Végül örömmel emlitem fel, hogy *Mauthner Ödön* cs. és kir. udvari magkereskedő, hogy a tanuló ifjuságban felkeltse a természet iránti szeretet, gondozás czéljából a növendékek közt ingyen osztott ki könnyen kezelhető növényeket, adott nekik hozzá utasitást is; csupán arra kérte őket, hogy mikor a növény a legdiszesebb, azt neki bemutassák. Evvel az alkalommal azután éremmel jutalmazta a legszebb virágok gondozóit. Intézetünkben is ketten: *Friedmann Elza* és *Grüner Elza*, IV. oszt. növendékek nyertek ily jutalmat. Az idén juniusban pálmákat kaptak gondozásra. Valóban szerencsés gondolata volt ez a kezdeményezőnek, a kedély nemesitését nem kis mértékben fogja előmozditani.

Ellentétek az államvasutak s a főváros között.

Az államvasutak igazgatóságának az utolsó években sürün van baja a fővárossal s nehány esetben birósági döntést is provokáltak a felmerült ellentétek. Eddigelé mindig a főváros került ki győztesen a pörlekedésből, mely körülmény nehéz pénzében van az államvasutaknak. A Podmaniczky-utczai vasuti pályatest után ezelőtt 8 és fél esztendővel 31.976 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros, mely összeget az államvasutak igazgatósága megfizetni hajlandó nem volt, hanem téves álláspontra helyezkedvén felfolyamodással élt. A közigazgatási bíróság végre is a főváros javára döntött s kötelezte az államvasutakat a kérdéses összeg megfizetésére, mely kötelezettségének az igazgatóság nemrégiben eleget is tett. Ámde ekkor 46.483 koronát követelt már a főváros, mert a 8 és fél esztendőre járó kamatokkal és késedelmi kamatokkal együtt ennyire szaporodott föl a M. Á V. tartozása. A kövezési járulék ugyanis közadók jellegével bir s igy azután 6 százalékos kamat s 5 százalékos késedelmi kamat szedésére jogositja föl a törvény a fővárost. A tanács föl is hivta az államvasutak igazgatóságát, hogy a kamatok fejében járó 14.507 koronát haladéktalanul fizesse be. Az igazgatóság azonban kétesnek jelezvén a fővárosi tanács követelését, tegnapelőtt felebbezést nyujtott be a közgyüléshez. Előre látható, hogy ez ügyben is a főváros gyüri le az államvasutakat.

Hirek a városházáról.

—

A kerületi elüljárók értekezlete. A főváros kerületi előljárói nemrég értekezleten vitatták meg a vizdijakról szóló fizetési ivek módositásának kérdését. Az értekezlet megállapodásaihoz képest csak azt javasolják most a tanácsnak, hogy a fizetőivek jövőben ne piros papirosból készittessenek, hanem szürkéből vagy fehérből; mert a rikitó vörös szin már egészen elrontotta a számvevők szemeit. Javasolják továbbá, hogy az ivekért bizonyos dijakat szedjen a főváros. Amióta ingyen kapja a publikum e nyomtatványokat, csaknem minden befizetésnél uj ivet kérnek a felek, melynek kitöltése időt vesz igénybe s igy hátráltatja az ügykezelés gyors menetét. Az ivek beosztását illetőleg, kivánatosnak tartaná az elüljáróság kara, hogy a házakra vonatkozó kivetések az ivekben részletesen feltüntessenek. Ha pedig ez a rendelkezésre álló munkaerő elégtelensége miatt kivihető nem volna, az esetben legalább az évi vizdijáltalányt kell az ivek első oldalán kitüntetni.

Ingyen Dunafürdők épitése. A fővárosnak nemrégiben ajánlatot tett egy vállalkozó, hogy hajlandó a maga költségén ingyen Dunafürdőket épiteni, ha a főváros ingyen engedi át a szükséges partterületet s minden fürdő után 5600 korona évi átalányösszeget fizet. Ez ajánlatra nézve most tette meg javaslatát a főváros mérnöki hivatala. Budapest rohamos fejlődésével szemben nem hogy szaporodnának, de inkább apadnak a dunai fürdők. A főváros már tervbe vette ugyan, hogy épit két uj ingyen fürdőt, de erre pénz nem volt. Egy-egy ilyen fürdő 22 ezer koronába kerül, s ehhez még hozzászámitandó a fönntartási költség, meg az alkalmazottak fizetése is. Jelen mostoha anyagi viszonyai mellett a főváros nem veheti magára az uj fürdők fölépitésének s fönntartásának terveit, miért is a mérnöki hivatal javasolja, hogy a vállalkozó ajánlata fogadtassék el. A rohamosan szaporodó népességnek föltétlenül szüksége van ingyen fürdőkre s igy a fenti ajánlatot, meg kell ragadni a tanácsnak. A mérnöki hivatal javaslatával legközelebb foglalkozik majd a tanács.

Hidépités Budán. Az Ördögárok retek-utczai szakaszán levő fahid helyett uj vasszerkezetü hidat épit a főváros. A terveket legutóbb tárgyalta a középitési bizottság s azokhoz hozzá is járult. A hid e nyár folyamán elkészül. Még négy rozoga fahid van az Ördögárok fölött, de ezeket csak a következő esztendőkben cseréli ki a tanács, ha ugyan addig össze nem roskadnak a rajtuk átvonuló nagy kocsiforgalom alatt.

A Gellért-rakpart felső síkja. A Gellért-rakpart felső síkjának az a része, mely a Rudas-fürdő előtt terül el, legközelebb szintén munkába kerül. Az előmunkálatok teljesen befejeztettek, miért is a tanács elrendelte, hogy a munkálatokra nézve kiirassék a nyilvános árlejtés. A rendezés kiterjed az összes felső és földalatti munkálatokra, a melyek költségeire 120.000 korona irányoztatott elő.

Különvonat-iroda. A magyar termények kivitele érdekében nagy és fontos jelentőségü az az uj intézmény, melyet különvonat-iroda czimen a főváros három előkelő szállitmányozó czége létesitett a földmivelesügyi kormány támogatásával. Az uj vállalatnak, mely különösen a gazdaközönségre nézve rendkivül fontos, az a czélja, hogy minél olcsóbb és gyorsabb módon tegye hozzáférhetővé a külföldi fogyasztó-piaczokat hazai mezőgazdasági, különösen élelmiszer-termékeink számára. E czélból a különvonat-iroda, melynek igazgatósága a Nádor-utcza 20. szám alatt van és amelynek élén *Weisz* Artur igazgató áll, az ország minden részében elfogad teherszállitmányokat, amelyeket a teheráru fuvardijon felül egy minimális ráfizetésért gyorsáruként továbbit. Ez a ráfizetés olyan elenyészően csekély, hogy például egész kocsirakománynál: élő és leölt baromfi, friss hus, vaj és gyümölcs szállitásánál csak 32 koronát, tojás, burgonya, főzelék, paradicsom és hagyma szállitásánál csak 22 koronát tesz ki. A vállalat gyakorlati haszna tehát látnivaló és a magyar gazdaközönségnek igen érdekében áll, hogy kiviteli forgalmunk fejlesztésére ezt a jelentékenynek igérkező uj eszközt felkarolja. Az első ilyen különvonat, mely huszonkét kocsiból állott, szombaton indult Budapestről Németországba. A kisérlet kitünően sikerült, daczára a vágvölgyi árviznek. A vonat kerülő utat tett, de azért kellő időre mégis megérkezett rendeltetési helyére.

A lágymányosi téli kikötő. A tervezett téli kikötő alsó medenczéjének belső töltésére egy kis park van, amely fölött makacs nézeteltérések merültek föl a közmunkák tanácsa s a főváros között. A közmunkák tanácsa ugy akarja kiépiteni a kikötő rakpartját, hogy ez a kis park megmaradjon; a főváros meg okvetlenül el akarja azt távolitani, hogy a nyert terület a rakpart kiszélesitésére legyen fölhasználható. Miután a közmunka tanácsa a főváros ismételt kérésére sem hajlandó eltérni az álláspontjától, a tanács elhatározta, hogy a vitás kérdés eldöntését a kormányhatóságtól fogja kérelmezni. A főváros azzal érvel, hogy idővel ugyis csak ki kell szélesiteni a kikötő rakpartját, czélszerüségi okok szólnak tehát e mellett, hogy e czélra már a tervezeteknél is fölhasználtassék a különben is fölösleges parkterület.

Az uj szegényház. A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy a X. kerületi Jászberényi-uton uj szegényházat épit. A tanács ennek következtében felhivta a mérnöki hivatalt, hogy készitse el a szegényház épületének terveit. A mérnöki hivatal most ujabb tanácsi határozat meghozatalát kéri, mert a tanács mostani utasitása oly tág körben mozog, hogy annak alapján a tervezetek el nem készithetők. A tanács határozata szerint a szegényház 500—1000 férőhelylyel volna megépitendő még pedig a férőhelyek idővel a szükséghez képest szaporithatók legyenek. A mérnöki hivatal most arra kéri a tanácsot, hogy határozza meg pontosan a férőhelyek számát. Mert, vagy 1000 embernek ad helyet a szegényházban vagy 500-nak. Ha 1000 emberre számit, ugy fölösleges az 500 as férőhelylyel biró épület terveivel foglalkozni. A férőhelyek idővel leendő szaporitása legföllebb csak 10—15 perczent erejéig lehetséges, miért is a lehető legnagyobb pontossággal állapitandó meg az épület nagysága. Hogy feladatát kedvezően megoldhassa, ahhoz a férőhelyek pontos megjelölésén kivül részletes épitési programmra is szüksége van a mérnöki hivatalnak, melyre nézve szintén utasitást kér.

A közmunkatanács akadékoskodása. Az uj országház déli részének parkozása dolgában a közmunkatanács ellentétes álláspontot foglalt el tudvalevőleg a fővárossal szemben. Ugyanis nem fogadta el a főváros ama tervét, hogy az Akadémia-utcza kocsiforgalma a Rudolf-rakparton vezettessék el az országház dunai frontja előtt, hanem azt a szobor mellett kivánja elvezetni. A főváros középitési bizottsága legutóbbi ülésén foglalkozott e tárgygyal s kimondta, hogy ragaszkodik a főváros tervéhez, mert azt jobbnak látja. A tanács ez alapon ujból fölkérte most a közmunkák tanácsát, hogy járuljon hozzá a főváros tervéhez. Ha ebbe nem megy bele, ugy miniszteri döntés lesz provokálandó.

A vármegye-utcza rendezése. A IV. ker., előljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a Vármegye-utcza rendezése tárgyában. E rendezés felöleli elsősorban a már tökéletesen elpusztult utczaburkolat kicserélését, főleg azonban a kocsiközlekedés korlátozását. A uj gyalogjárók lerakása után annyira össze fog szorulni a kocsiut, hogy azon majd két kocsi egymás mellett nem mehet el. Javasolja tehát az előljáróság, hogy a kocsiközlekedés csak egy irányban engedtessék meg, mely irány a rendőrség belevonásával egy összehivandó bizottmány által volna megállapitandó. A burkolást még e nyáron, a Koronaherczeg-utcza burkolási munkálataival egyidejüleg óhajtja keresztül vinni az elüljáróság.

Az Erzsébet-téri szökőkút. Az Erzsébet-téri sétányon díszes szökőkút készül, melynek elkészítésével *Szécsy* képfaragó-művész bizatott meg. A főváros képzőművészeti bizottsága most fölkéri a tanácsot, hogy küldjön ki a szökőkut munkálatai részére egy felügyelő-bizottságot, — ha annak ugyan szükségét látja.

Statisztika.

Népesedési mozgalom.

Az 1903. év közepére kiszámított népesség, polgári lakos 774.045, katona 16.484. Összesen 790.529.

Az elmult héten élve született 374 gyermek, meghalt 271 egyén, a születések tehát 103-al mulják felül a halálozásokat. Nemre nézve 270 fiu, 195 leány. Halvaszületett 8 gyermek, köztük 3 fiu, 5 leány.

Az élveszülöttek közt volt 232 róm. kath., 5 görög kath., 1 görög keleti, 10 ágost. evang., 34 evang. reform., — unitárius, 91 izraelita, 1 egyéb. Összesen 374. Halvaszületett összesen 8.

Betegedés.

Betegforgalom a városi közkórházakban. A Szt. Rókus-kórházban ápoltak a mult hét végén 1033 beteget, szaporodás 357, csökkenés 375, maradt a folyó hét végén 987. A Szt. László-kórházban ápoltak a mult hét végén 321 beteget, szaporodás 61, csökkenés 61, maradt a folyó hét végén 204. A Szt. István kórházban ápoltak a mult hét végén 1100 beteget, szaporodás 290, csökkenés 259, maradt e hét végén 1104. A Szt. János-kórházban ápoltak a mult hét végén 835 beteget, 203 szaporodás, csökkenés 170, maradt e hét végén 851. Összesen ápoltak a mult hét végén 3189 beteget, szaporodás 911, csökkenés 865, maradt e hét végén 3146.

Magyar királyi államvasutak.
62524/903. sz. F. IV.

A közönség figyelmébe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága közhirré teszi, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árucsomagok tartalmának helytelen bevallása fogyasztási adójövedéki kihágást, az egyes csomagokba irásbeli közlemények mint levelek letétele pedig postajövedéki kihágást képez, mely jövedéki kihágások felfedezése esetén a pénzügyőri közegek a czimzettre mindenkor érzékeny pénzbirságot rónak.

Ez anyagi károsodások elkerülése czéljából a magy királyi államvasutak igazgatósága felkéri a szállitó közönséget, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árukat különösen a fogyasztási adó alá eső czikkeket tartalmazó áruszállitmányokat a fuvarleveleken mindenkor az áruk neme szerint különkülön a legpontosabban vallja be s irásbeli közleményeknek (leveleknek stb.) az egyes csomagokba való betételétől tartózkodjék.

Budapest, 1903. julius hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Magyar királyi államvasutak.
55.097/903. szám.

Hirdetmény.

A magy. királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a magyar királyi államvasutak összes vonalain levő, és a magyar királyi államvasutak által kezelt magánvasutak vonalain levő, faalkotórészekkel ellátott 3 részes, valamint 2 részes keresztemeltyüs vágányhidmérlegek faalkotó részeinek vas alkotórészekkel leendő kiváltására és a hidmérlegek fenntartása iránt.

A végrehajtandó munkák a következők:

1. 240 darab hidmérlegen a szerkezet átalakitása mellett a fából való főtartók és az alsó faváz vasalkotórészekkel kiváltandók.

2. 49 darab hidmérlegen a szerkezet átalakitása mellett a fából való főtartók, az alsó faváz, a felső fakeret és a fából való hidpadozat vas alkotórészekkel kiváltandók.

3. 19 darab hidmérlegen a szerkezet kibontó készülék alkalmazása mellett átalakitandó, és a fából való főtartók, valamint az alsó faváz vasalkotórészekkel kiváltandók.

4 Kivételes esetekben az előző pontokban felsorolt átalakitási munkákon kivül külön, illetve többlet munka gyanánt egyes hidmérlegek felső fakerete vagy fából való hidpadozata, vagy fa-mérőkarszekrénye vaskerettel, illetőleg vas hidlemezzel vagy vas-mérőkarszekrénnyel kicserélendő.

5. Az 1—3. pont alatt emlitett mérlegnek 8 éven át évi átalány ellenében való fenntartása.

A fentiek szerint fa alkotórészekkel biró és átalakitandó hidmérlegek tervei, a szerződés tervezete, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek, illetve feltétfüzetek Budapesten, a magyar királyi államvasutak igazgatóságának felépitményi ügyosztályában: (VI. ker., Teréz-körut 56. sz., II. emelet 9. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1903. évi augusztus hó 8-án déli 12 óráig nyujtandók be alulirott igazgatóság épitési él pályafentartási főosztályában (Budapest, VI., Teréz-körut 56. szám, II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlat 1 korona, az ajánlat mellékletei ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyujtandó be: „*Ajánlat kereszteméltyüs vágányhidmérlegek faalkotórészeinek vas alkotórészekkel leendő kiváltására, ezen hidmérlegek átalakitására és fenntartására.*“

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1903. évi augusztus hó 7-én, déli 12 óráig 5000 korona, azaz: ötezer korona bánatpénz teendő le, a magy. kir. államvasutak központi főpénztáránál (Budapest, VI., Andrássy-ut 75. szám, földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek tértivevénnyel adandók fel.

Távirati ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapest, 1903. évi julius hó.

Az igazgatóság.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczeiákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Utipodgyász elszállítása Abbáziába.

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesités szerint a magyar kir. államvasutak *központi menetjegyirodája* (Budapest VI., Vigadó-tér 1. sz.) az utazó közönség kényelmére a vasuton feladandó utipodgyászt, élőszóval, irásban vagy telefon utján való bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt a megállapitott szállitási dijakért saját hivatalos helyiségében vasuti podgyászként felveszi, az illető budapesti pályaudvarra kiszállitja s a kivánt vonattal elküldi.

A bejelentésnek a központi menetjegyirodában e szándékolt utazást megelőző napon kell történnie.

Az átadott podgyászra vonatkozó hivatalos vevényt és a szükséges vasuti menetjegyet a menetjegyiroda hivatalos helyiségében szolgáltatja ki, vagy kivánatra 40 fillér dijért a lakásra is elküldi.

Azonkivül az Abbáziába utazó közönség kényelmére intézkedett a m. kir. államvasutak igazgatósága, hogy összes saját állomásairól *Abbáziába*, a hajóállomásra és viszont az utipodgyász közvetlenül feladható legyen, miáltal az utasok a podgyász kétszeres feladásától és annak Fiumében a vasut és hajó közt való átszállitás kényelmetlenségeitől megszabadulnak.

Abbáziában a podgyász feladását a *Stefánia-szállóban* lévő Nagel és Wortmann-féle utazási irodában 24 órával az elutazás előtt be kell jelenteni.

Budapest, 1903. junius hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. julius 21. 29. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Egy temetés után.

A Kállayak családi sirboltjába megtért pihenni az a férfiu, a kit *bosnyák miniszter* néven ismert az ország. Emlékezete azonban még itt bolyong közöttünk, és vagyunk nehányan, kik olvastára a lapok nekrológjainak, csodálkozva kérdezzük, miért nem érvényesült vele szemben is: De mortuis nil nisi verum. Vagy inkább tegyük fel a kérdést ekkép: szükséges-e egy kiváló férfiut akár életében, akár halóporában oly tulajdonságokkal ékesiteni, amelyek lelkétől és egyéniségétől idegenek valának?

Kállay Benjamin rászolgált, hogy kiváló államférfinek neveztessék. Senki kétségbe nem vonhatja, hogy nagy dolgokat müvelt: a Balkán egyik tartományát a Keletből kikapcsolva a Nyugattal forrasztotta össze. Ez egymagában elegendő, hogy neve megörökittessék. Idegen szemmel, egy más kulturállam gyermekének nézőpontjából tekintve, élete eredményes volt. Amit végzett, azt az a czivilizáczió története érdemnek jegyzi föl, és nekünk csak előnyös, ha a czivilizáczió terjesztői közt magyar név is szerepel.

Amikor mindezt koncedáltuk és megállapitottuk, engedtessék meg nekünk, hogy ama fölösleges hazugságot vonjuk kérdőre: miért akarják elhitetni velünk, hogy Kállay a magyar szellemnek és a magyar érdekeknek volt a képviselője közös miniszteri állásában?

Tekintsünk szét az okkupált tartományokban, melyeket a berlini szerződés 25-ik pontja ellenére már 1879 óta ugy kezel a monarchia, mint ha annektálva lenne.

Hol, mikor és miben domboritotta ki Kállay a magyar politikát?

Bosznia és Herczegovina a szó legszorosabb értelmében osztrák provinczia. Minden institucziója osztrák. Az államhivatalok nyelve német. A felsőbb iskolákban német tanszékeket állitottak. A középületeken kétfejü sas diszeleg. A biróságok osztrák perrendtartás és büntetőjog szerint itélkeznek. A betelepedett bankok, vállalatok és üzletek nyelve német. Huszonöt év óta arra nevelik a benszülötteket a katonaságnál épp úgy, mint a polgári életben, hogy csak az osztrák császárt ismerje és iparkodjék németül beszélni és osztrákul érezni.

Mindenkit felhivunk, kezdve Thallóczy és Horovicz uraktól, kik munkatársai voltak Kállaynak, egész Szokolay Kornél urig, a bosnyák ügyek sajtóbeli képviselőjéig, mutassanak ki csak egyetlenegy oly intézkedést, mely azt bizonyitaná, hogy az okkupált tartományok negyedszázados kormányzása alatt figyelem fordittatott *a magyar szempontokra is*. Sőt tovább megyünk: mutassák ki legalább azt, hogy ha már a *dualizmusból* eredő paritás nem érvényesülhetett Bosznia és Herczegovina kormányzási rendszerében, háramlott-e valamely közvetett haszon Magyarországra az elosztrákositott provinczziákból?

Arra, hogy miért kell a bosnyáknak németül tanulni és miért nem inkább magyarul; miért nem alkalmazták a magyar

jogrendszert az osztrák helyett; miért nem lehet odalent állami tisztviselő a magyar ember, aki nem tud németül, de tudja a szláv nyelveket; miért nem állitanak fel a német mellett magyar tanszékeket is a főiskolákban: mindezen kérdésekre nem is várunk feleletet. Ezek a közjogi kérdések, (talán sérelmek?), amelyek feszegetése nem tartozik lapunk keretébe. Egyszerüen csak rájuk mutatunk, hogy megvilágositsuk az elhunyt mindenható bosnyák miniszterben azt a *fajmagyart*, azt a magyar *nemzeti* politikust, a magyar *„imperiális“* politikának azt a szilárd energiáju zászlóvivőjét, akit Rákosi Jenő, a mi szeretett elnökünk, „meg nem értett“ példakép gyanánt dicsőit.

Valóban, mi nem értettük meg. Mert mi csak *tények* után itélünk és a tények azt bizonyitják, hogy Kállay sem a magyar államot, sem a magyarságot nem képviselte az okkupált tartományokban. Rendbeszedte és megmunkálta a provinciákat, de nem a mi számunkra, hanem Ausztria részére. Előkészitette a népet, hogy ha majd a tartományok államjogi helyzete véglegesen rendezve lesz és az abszolut uralmat felváltja a parlamentáris forma: beküldje képviselőit az osztrák reichsrathba.

Am mondjuk, hogy nekünk mindez Hekuba. De afölött nem szabad szemet hunynunk, hogy az *okkupált tartományok ólomsúlylyal kezdenek nehezedni nemzetgazdaságunkra.* Amig Kállay óriási erőfeszitéssel és csodás energiával vasutakat nem épitett és ipart nem teremtett Boszniában, addig a mi kereskedelmünk dominált odalent. Hogy a sok közül csak egyet emlitsünk: a bosnyák szilvakivitelnek Budapest volt a piacza. Ma az osztrák kereskedelem tartja kezében az okkupált tartományokat. De nemcsak elvesztettük kereskedelmi befolyásunkat, hanem *konkurrenst kaptunk* Bosznia és Herczegovina személyében. A magyar fakivitelnek a tengeren át beharangozott Kállay Béni, amikor kierőszakolta a bosnyák-dalmát vasutvonalat. Kérdezzék meg a fiumeieket, valót mondunk-e? Nem jajdultak-e föl és nem könyörögtek-e a magyar kormánynak, hogy akadályozza meg Kállay vasutpolitikáját, a mely üdvös a bosnyák és osztrák érdekeknek, de *halálos veszedelem az egyetlen magyar kikötővárosra nézve?* Aztán tudakozódjanak a hazai vasbányák tulajdonosainál nem vált-e veszedelmes versenytárssá — Kállay mindenható pártfogása mellett — a bosnyák vastermelés és kivitel?

És ha ezekre igenlő választ kapnak, kérdjük: *micsoda nemzeti politika az*, mely azért czivilizál egy idegen tartományt, hogy saját hazája kárt szenvedjen miatta? A világtörténelemből látjuk, hogy a nagy nemzetek azért folytattak gyarmatszerző és hóditó politikát, hogy magukat politikailag és gazdaságilag erősitsék. De, hogy egy uj terület megszerzése csak közjogi kontraversiákat teremtsen és az anyaországnak nemzetgazdasági károkat okozzon, arra az első példa Bosznia és az egyetlen államférfi, ki ily irányban működött: Kállay Benjamin.

A bosnyákok háládatlanok lennének, ha meg nem örökitik emlékét. Ausztria is gyászt ölthet érte. De mi csak szomorkodhatunk afölött, hogy ily nagy tehetség, ily ritka munkaerő és szilárd akarat *idegen érdekek* szolgálatában aratott sikereket.

A Belváros szabályozása.

Őszre megnyilik az Eskütéri hid és az uj forgalmi vonal kétségtelenül hozzá fog járulni, hogy ami a Belváros rendezéséből még hátra van hamarosan befejeztessék. A rendezési művelet tulnyomó része már végre van hajtva és a kritika megszólalhat.

Közönségünk általában kezdetleges szinvonalán áll a művészi érzéknek s kevesen tudják, hogy a város rendezése, tágabb értelemben: a város épitése — művészet. Mert czélozza a szépet és fejleszti az izlést. A város alkotásaiban és csoportositásaiban megnyilatkozó művészi szellem és tartalom nagyban elősegiti a város lakóiban a városhoz való ragaszkodás érzetét. De az idegen utazókra is csak a művészi szèppel ékeskedő város bir vonzerővel. Sajnos, hogy páratlan fekvésü székesfővárosunkban az *emberi kéz alkotta* szép városkép még csak elvétve fordul elő.

A legujabb és nagy költség árán létesitett átalakitás a Belváros területén nem elégiti ki a művészi igényeket. Mint Palóczy Antal helyesen irja a „Művészet“ czimü folyóirat 3-ik számában: Bár az ujabb utvonalakon fényesebbnél fényesebb paloták emeltettek — a Kossuth Lajos utcza folytatásában keletkezett uj városrész nem hat a szépnek varázsával, nem ad térbeli arányaival összehangzó, vonzó városképet. Térhatása üres és a mint

a Kossuth Lajos-utczából az uj rész felé haladunk az első kérdés: miért a szemlátomást sértő törés a főutirányban? Mindenki ezen akad fönn, ennek tulajdonitja a tagadhatatlanul kedvezőtlen térhatást. Nem lehet elvitatni, az átmenet kiképzése utról-utra nem sikerült, itt művészi, esztétikai hiba rejlik, a melyen segiteni, sajnos, nem lehet.

Az uj Eskü-ut elején álló két Klotild-palota keskeny tornyos homlokzatával egy egységes összfrontot, teljes képet ad, amely közepével valamely ut tengelyébe beállitva, szép hatásunak is bizonyulna. Azonban nem az összképet állitották be a Kossuth Lajos-utcza tengelyébe, hanem annak csak egyik részét, csücskét, oly épülethomlokzatot, mely a sarkon lévő torony miatt egyoldalu és igy hatásos záróképéül az utnak nem szolgál. S még nagyobbitja a bajt, hogy ez az épület nem az ut nivója magasságában, hanem az utban levő nyereg után következő lejtő alapján van elhelyezve.

Tehát a jóvá nem tehető esztétikai hibák a következők: a Klotild palotákkal képezett összképnek hibás beállitása az úttengelybe, illetőleg középtengelynek el- és félre tolása s az épületek előtt levő térnek nivó-sülyesztése. De azonfelül még a gyakorlati élet kivánalmainak, e városrész szituációjához kötött igényeknek sem tesz eleget e szabályozás.

A Belváros ugyanis természetszerüleg az üzleti forgalomnak, a boltkirakatoknak a helye. Oly utcza vagy tér, a mely e czélnak van hivatva szolgálni, nem szerkeszthető tágasnak, túl szélesnek. Mert az üzleti forgalom nem szereti az ürt, a széles utat, idegenkedik tőle. A tapasztalat itt is megállapitotta, hogy az üzleti forgalom számára szolgáló utnak maximális szélessége a 26 m-t nem haladhatja tul. A mint e mértéket az ut tulhaladja, megszünik az üzleti forgalom előnyére lenni és luxus-uttá, sétauttá válik.

A Kossuth Lajos-utcza pl. elég széles — (az üzlettulajdonosok még túl szélesnek tartják), teljesen fölösleges volt az Eskü-utat ennél még 4 méterrel szélesebbre szabni s ezzel a utszélesség és hossza közt 1 : 5-hez kedvezőtlen arányt létesiteni. A mellett pedig a gyalogjárókat nagyon is szükre vették. Épp ott, hol a gyalogforgalom messze felülmulja a kocsiforgalmat.

Nem sikerült a régi Váczi-utczát és az ujat (a régi Lipót-utczát) összekötő, különlegesen kiképezett utórész sem, a mellyel a bécsi „Graben“ mintájához hasonló városképet véltek megalkothatni. Ez is igen rossz helyen van alkalmazva. Ez útszakaszt az Eskü-út forgalma szeli két részre, még jobban választja széjjel az út nyerge a nivóban. Be fog bizonyulni a híd megnyiltával, hogy az a „Graben“-nek tervezett útszakasz nem egyéb, mint fikczió. Nem hagyhatunk érintés nélkül egy körülményt, mely szabályozási eljárásukat furcsa világitásba helyezi.

Hogy a hidat meg lehessen épiteni, szükséges volt a Belvárost szabályozni, ennek pedig utjában állott első sorban a belvárosi plébánia-templom. A tervezésnek kiinduló pontja lett a templom uj elhelyezése. A híd meg van, szinte végrehajtva az egész szabályozási művelet, — de a templom sorsa ismeretlen. A minek első dolognak kellett volna lenni, az maradt legutoljára.

De vessünk még egy rövid pillantást a jobb part rendezési munkálataira.

A hídról levezető úttal megkerülték a Rudas-fürdő gépházát, hogy mennél mélyebbre jussanak be a Gellérthegy szikláiba. Ott áll most a gépháznak éktelen tűzfala. Lábához ütközik a híd feljárójának granit mellvédfala, mellette óriási kőrakás, szabad lépcsőzet, vizesés, emlékszobor, oszlopsor egyesitve nagy épitőművé. Mekkora kőhalmaz! A hová az ember csak lát: nyerseségre, faragatlan durvaságra esik tekintete. Park, fürdőfal, drága emlékmű, keskeny utak egyesülnek itt oly térhatásba, a mely egy elhangolt hangszerekkel eljátszott zenedarab kétes élvezetével azonos.

A tulsó parton térpazarlás, itt az ellenkezője. Minden szük, zsufolt, az utczák, a körút keskenyek, csupa görbület, szöglet, nivóváltozás föl-le, sokszorosan ismételve. Ez a rendezés távolról sem üti meg azt a mértéket, a mit egy nagy város fölállit és követel és művészietlen annyira, hogy intő, elrettentő például szolgálhat.

Kevés tehát a köszönet, a mit a legujabb városrendezési művelettel elértek. Nemcsak hogy a kérdésnek művészi részét látjuk elhanyagolva, a gyakorlati szempontoknak sem felel meg az itt alkotott uj városrész. De azért nagy luxussal csinálták, óriási kiadásokkal is járt.

Vigasztaló momentum alig van. Legkevésbbé vigasztaló az a tudat, hogy e szabályozással nincs még vége a tévedések lánczolatának. Ujabb alkalommal ismét csak ott leszünk, a hol most, mert a művészi elveknek a város épitésében nem nyitnak tért, nem hajlandók elismerni a városépitést művészetnek.

A lóhus hajnala.

Mindig mondtam én a komfortáblis lovaknak, ha láttam, hogy előre kupult nyakkal, buslakodva álldogálnak az utczasarkon a bérkocsiállomáson:

— Kedves lovam, ne légy oly bus,
Lesz még Budapesten lóhus.

Nos, nem volt igazam? Szép fővárosunkban csakugyan felvirradt a lóhus hajnala. A székesfőváros behozza a lóhus-árusitást, s a gebe-pecsenye tatármártással remélhetőleg hamarosan egyike lesz a vendéglői étlapok legkeresettebb különlegességeinek. Nem vagyok vendéglői szakférfiu, de azért lelki szemeim előtt már ott lebegnek a finom ujdonságok.

amelyeket lóhusból fog előiállitani a modern szakácsmüvészet. Körülbelül ilyen étlapot képzelek:

Komfortábli leves reszelt tésztával . . .	16 fill.
Főtt kancza eczetes tormával	40 „
Mecklenburgi-szelet burgonyával	70 „
Töltött fiakkerló-czomb rizskásával . . .	100 „
Savanyu-egyfogatu tüdő	50 „
Omnibuszló-vese velővel	50 „
Nyeretlen versenyló-pecsenye à là Tokio tükörtojással	160 „
Bábolnai aprólék rizszsel	120 fill.
Csődör-szegy makaronival	100 „
Idei csikó ajókával	180 „
Lókocsonya	80 „
Honvédló-virsli tormával	24 „
„ „ szaftban	28 „
Diós- és makos lópatkó	20 „

Ime, egy egész hosszu étlap amelyet mind a derék lovaknak köszönhetünk. Nem tudjuk, hogy ló-körökben minő hangulattal fogadják a lóhus-árusitás engedélyezést, de a lovak lovagiapájában bizva valószinünek tartjuk, hogy a lovak általában rokonszenvel fogjuk fogadni az uj intézkedést, annál is inkább, mert ezáltal mód nyujtatik nekik arra, hogy magukban ne csupán életükben, de földi pályafutásuk befejezése után is értékesithessék s hasznossá tehessék a társadalom számára. Ezt, ugy gondoljuk, megnyugvással és büszkeséggel töltheti el minden helyes gondolkozásu ló szügyét, s az ujitás nem fog félreértésekre vezetni ló és a magyar társadalom között, s az a barátságos *ló*-viszony, akarom mondani jó-viszony, amely a két faj közt eddig uralkodott, ezután is változatlanul fenn fog állani. Kivánjuk, hogy a lovak helyzetében ez a — szerintünk — szerencsés változás tartós javulást biztositson. A főváros, mint az nyilvánvaló, a legnagyobb előzékenységgel igyekszik megkönnyiteni a lovak és elárusitóik számára az utat, amely a lóvágatáshoz vezet, s máris elhatározta, hogy a lóhus után egyelőre nem kivan fogyasztási adót. A másnemü hust árusitó mészárosok és hentesek tiltakoznak ugyan ez intézkedés ellen, de ez az érdek versengés egyáltalában az kedvetlenitse el a lovakat, s vigan nyeritve induljanak a felállitandó lóvágóhidak felé! Vederemo!

W. C.

Ez a két betü a nyugati államokban ugyanazt jelenti, amit nálunk a 00. Vagyis azt a helyiséget, melyet a budapesti szemérmetes nyelvészek *illemhelynek* neveztek el. A water closet, ha nem is szalon-társalgási téma, hasznos és szükséges intézmény a nagy városokban. Egyik külső dokumentuma a czivilizácziónak, amely a közegészségügyi téren is folyton reformokat teremt. Belgrádon tul már nincs nyilvános illemhely, s épp ezért megállapithatjuk, hogy az aldunánál végződik a kultura és kezdődik a müveletlen Kelet.

Budapest talán másfél tized óta el van látva illemhelyekkel. Amint a város terjeszkedik, azon arányban szaporodnak a kis házacskák is. Miután külsejük csinos, belső berendezésük pedig megfelel a hygiene minden követelményének, az ellen, hogy hol állittassanak föl, eddig senkinek kifogása nem volt Az irányadó szempont e tekintetben csak az lehet: elég forgalmas helyre jönnek és az ut vagy tér szimmetriáját nem zavarják-e a házacskák?

Nagy meglepetésünkre Wlassics Gyula kultuszminiszter ugy találta, hogy az illemhelyek fölállitásánál egyébre is kell tekinteni. Arra nevezetesen, hogy micsoda épület van mögötte. E felfogása komikus bonyodalomra adott okot.

A főváros a Gyár-utcza és a Király-utcza sarkán, hol a vakok intézete állott, nemrég illemhelyet készittetett a vállalkozó által. A kultuszminiszter elhatározta, hogy e saroktelken az országos zeneakadémiának emeltet diszes hajlékot és felhivta a fővárost, hogy az illemhelyet távolitsa el onnét. Miért nem akarja ott türni Wlassics ur az illemhelyet: valóban rejtély előttünk. Hiszen a zenemüvészet se megzavarva, se kompromittálva nem lesz az által, ha hajléka előtt egy W. C. szerényen megvonul.

Tudtunkkal Deák Ferencz szobra mögött és a Lloyd-club előtt is van egy illemhely, amelynek eltávolitására senki nem gondolt. Azt értjük, ha egy iskola közelében nem türnek meg bordélyházat vagy egy kórház előtt fiakker-állomást, de mi az ördögért bántja a zeneakadémiát az illemhely, amelyre a közönségnek azon a helyen szüksége van?

A miniszter felhivására a város azt felelte, hogy a vállalkozó az épitményt nem köteles ingyen eltávolitani, a város pedig nem hajlandó az áthelyezéssel járó 6000 korona kiadást viselni. Ebben az értelemben fölirt a kormányhoz A belügyminiszter azonban a föliratot elutasitotta, s elrendelte az illemhely áthelyezését. Érdekes a határozat megokolása.

Azt mondja a miniszter, hogy a kultuszminiszter hozzá küldött átiratában elismerte a vállalkozó kártalanitási jogát s hajlandó a 6000 koronát tárczája terhére elvállalni. A belügyminiszter azonban ezzel szemben is azt követeli, hogy a vállalkozó ingyen helyezze át.

A törvény szerint a főváros köteles a miniszter második rendeletét végrehajtani, a vállalkozó pedig kijelentette, hogy kártéritési pört indit a főváros ellen, ha őt a szerződés ellenére kötelezi, hogy az illemhelyet áthelyezze.

Az ügy e szerint érdekes stádiumba jutott. Nézetünk szerint a kultuszminiszter helytelenül cselekszik, ha puszta szeszélyből 6000 koronát hajlandó kidobni, a belügyminiszter pedig erőszakot

követ el, midőn forszirozza az illemhelynek ingyen való áthelyezését. A kérdést a közigazgatási bíróság elé kellene vinni.

A szövetkezeti uzsora.

A hitelszövetkezeteknek elnevezett, valójában törvényileg konstituált uzsorabandák még mindig grasszálnak a főváros területén. Hiába volt lapunk többszöri felszólalása és a többi ujságok figyelmeztetése, az intézkedésre hivatott hatóságok, kezdve az igazságügyminiszteriumtól le a kereskedelmi törvényszékig és a királyi ügyészségig, a fülüket sem mozgatják Ugy látszik, senki nem akar a darázsfészekbe nyulni. Ez a bűnös közöny azonban nem tarthat vissza bennünket attól, hogy tovább is szellőztessük a hitelszövetkezeti uzsorapanamát.

Lapunk egyik előfizetője a következőket irja: Ha eljönne székesfővárosunkba Owen, a szövetkezeti eszme apostola, amit itt látna, az az utálat és düh érzését váltaná ki kebléből, és az öreg tudós visszaszíná mindazt, amit cooperation-ról, mutuitásról irt.

Ha én hozzám jönne a derék angol, hogy mutassam meg neki a budapesti szövetkezeteket, mindenekelőtt kisiparosnak öltöztetném, kinek augusztusban 200 korona hitelre van szüksége Szereznék neki két-három-négy zsiránst, és igy felszerelve elvinném az első magyar általános hitelnyujtó fillérbankszövetkezet helyiségébe. Az iroda a második emeleten van. Ha belépsz zöldposztóval bevont ajtók fogadnak, úgy hogy nem tudod előkelő bankban vagy-e, vagy titkos kártyabarlangban. Bevezetnek a titkár vagy igazgató urhoz, aki meghallgatja kérésedet. Kétszáz koronára van szükséged? Helyes. Fizetned kell, ha t. i. megkapod a kölcsönt, a következő csekélységeket:

Január 1-től aug. 1-ig hátralékos heti befizetések	62·— kor.
Késedelmi kamatok	4·20 „
Beiratási díj	10·— „
Könyvecske ára	1·— „
Információ díja	6·— „
Váltókölcsön díja	10·— „
A kölcsön kamatja 8%-kal	8·— „
Összesen	101·20 kor.

Ha tehát 200 koronát akarsz kézhez kapni, végy kölcsön 301 korona 20 fillért, fizess kamatot is utána. Január 1-ig már visszafizettél 104 koronát abból a 301 koronából, melyből csak 200-at kaptál, — sebaj, te 8% kamatot és váltóleszámitolási dijat az egész összeg után fizetsz. Három év alatt, amennyi a heti 2 korona befizetéssel kölcsönöd visszafizetéséhez kell, fizetsz tehát

	101·20 koronát
kamatokban	72·— „
váltóleszámitolásokban	20·— „
késedelmi kamatokban	10·— „
Összesen	203·20 koronát.

Ezt fizeted a 200 kor. tőkén kivül, ami 35%-ot jelent.

Voltaképp még több, mert a tőkéből hetenként törlesztesz, ugy hogy az utolsó negyedben, mikor vagy 25—30 koronával tartozol csak, még mindig 18—20 korona kamatot és dijat fizetsz, vagyis becsületes 75 százalékot.

Nem vagyok matematikus, de 50%-ra bátran tehetni azt a kamatot, melyet a budapesti hitelszövetkezetek szednek. Igaz, hogy heti befizetéseidet nem tekintik tőketörlesztésnek, hanem takarékbetétnek, amely után a harmadik év végén 5%-ot kapsz, de még igy is 45%-ot fizettél egy kölcsön után, melyhez jó kezeseid voltak, melyről váltót adtál és amely termelési célokra kellett, ahol a pénz neked legfeljebb 8—9%-ot hozhatott.

Ha ez nem uzsora, akkor a manchesteri iskolának van igaza, amely uzsorát nem ismer. Ó, koporsóvételek boldog korszaka, hol vagy, mikor 1000 frt ára koporsót vettem az ügynöktől, adtam róla váltót, a koporsót rögtön eladtam ugyanazon ügynök-600—700 frtért. Ez az ügynök jámbor atyafi volt a modern szövetkezetekhez képest.

A vasárnapi munkaszünet.

Láng Lajos kereskedelmi miniszter úgy van a vasárnapi munkaszünettel, mint az oláh pópa a maga hiveivel.

Hetekig tartó szárazság után deputáczió ment a nagyszakállú jámbor férfiúhoz, hogy könyörögjön az Uristenhez esőért.

— Jól van gyermekeim, felelt a pópa; hát melyik napra kérjem az esőt? Hétfőre akarjátok?

— Hétfőn kaszálni akarunk. Akkor ne essék, szóltak a férfiak.

— Hát keddre?

— Akkor mosni és teregetni akarunk, tiltakoztak az asszonyok.

— Talán szerdára?

— Nem lehet, vélte a dászkál, mert akkor mulatságot tartunk a fiúkkal és leányokkal.

— No hát csütörtökre.

— A biró megvakarta a fejét. — „Ezen a napon be kell mennem a városba, csak nem áztathatom össze a gunyámat.“

— Hát legyen pénteken az eső.

— Szó sincs róla, kiáltotta egy csomó menyecske, mi akkor kendert tilolunk.

— Állapodjunk meg tehát a szombati napban, proponálta a jámbor egyházi férfiú.

— No abba nem, tiltakoztak a szekeres gazdák, mert mi fát fuvarozunk szombaton.

— Most már csak a vasárnap marad. Akartok esőt vasárnapra?

— Ugyan kinek kell vasárnap eső? kiáltotta az egész gyülekezet.

— Hát akkor menjetek a pokolba, tört ki a pópa és elkergette valamennyit.

Valószinüleg igy fog kifakadni végre Láng miniszter is aki meghozván a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó üdvös rendeletét, most száz oldalról ostromnak van kitéve, hogy módositson rendeletén. Az a furcsa, hogy a fővárosi kereskedők és iparosok inkább enyhiteni, mint szigoritani szeretnék a vasárnapi munkaszünetet. A kiskereskedők és zsibárusok például amiatt bosszankodnak, hogy nekik zárva kell tartaniok üzleteiket, de a piaczon és a vásárcsarnokokban szabad az elárusitás A helyes logika szerint azt kellene kérniök, hogy ott is legyen szünet. Ám ők azért ostromolják a polgármestert és a minisztert, hogy nekik is szabad legyen délelőtt árusitani.

A mi álláspontunk az, hogy a vasárnapi munkaszünet épp oly szigoruan és minden irányban megvalósitandó, mint Angliában. Ohajtjuk ennélfogva, hogy a pálinkásboltok is zárva legyenek. Ez annál inkább szükséges, mert a legalsóbb rendü nép — a többi üzletek zárva lévén — mind ezekbe tódul és leissza magát pálinkával. Ha a rendelet ki nem terjesztetik e boltokra, a munkaszünetnek óriási morális és anyagi kárát vallja épp az a társadalmi osztály, mellyel szemben az államnak kötelessége gyámkodó szerepet játszani.

A régi Pest.

IV.

Mosel Antal szindikus a pénzt fölvitte Bécsbe s az udvari léhütőktől kiváltotta a privilegiumot. Igy tehát Pest városa 1705. évi április 29-én, a királyi biztos jelenléte nélkül, szabadon gyakorolhatta drága pénzen megváltott legszebb polgári jogát, Proberger Jakab sörfőzőt, a jókedvü adakozót választván meg biróvá.

Ez a hála mindenesetre elismerésre méltó és helyén való volt. Pest városa abban az időben szegény volt, mint a templom egere, mert összes jövedelme egy korcsmából, egy sörházból, egy-két téglavetőből és a vékonyka jövedelmet hajtó áru-vámból állott.

Lipót király privilegiuma a város szervezetére semmi befolyással sem birt. A tanács megmaradt helyén s eszeágában sem volt más tanácsot választani, mint a melyet a kamara igazgatóság kinevezett. Arra sem gondoltak, hogy a tanácsnak le kellene köszönni.

Mivel pedig sem a privilegium, sem az udvari kamara az átmeneti intézkedésekről nem gondoskodott, a tanács ugy fogta fel a dolgot, hogy az életfogytig kinevezett vagy megválasztott tanácsosok állásukban maradjanak meg és csakis a megüresedett állások töltessenek be. Ez alapon a tanács 1705. évi április 29-én a következőket választotta meg: *Wilsersheimb* Miklóst, *Zuniog* (Szunyog) Imrét, *Breán* Móriczot és eisenthali *Eyserich* Samut Az ötödik helyre valami Manoli nevü görög kereskedőt választottak meg, a mi sok disputára adott okot. Legfőbbkép azt kifogásolták, hogy nem volt római katolikus. Végre is ugy döntöttek, hogy tanácsosnak megmarad ugyan, de szavazati joga nem lesz.

A választási jegyzőkönyv tanusága szerint az első tanács tagjai ezek voltak: *Proberger* Jakab biró, *Neander* Beöt János városi kapitány, *Mosel* Antal János szindikus (szószóló). Tanácsosok: *Herold* Szigfried, *Lehner* Mihály, *Diák* János, *Leistner* Tóbiás, *Jantermister* Ferencz, *Piverling* Lajos, *Wilsersheimb* Miklós, *Zuniog* (Szunyog) Imre, *Breán* Móricz, eisenthali *Eyserich* Samu és *Manoli* N.

A kupaktanács,

Az önálló hatóságnak első tanácsában csakhamar elkeseredett kanapé-processus tört ki arra nézve, hogy a tanácskozások alkalmával mily sorrendben üljenek. Mig végre a további surlódásokat elkerülendő. 1707. évi május 20-án az ülési rendet következőképen szabályozták: 1. A biró, a ki a tanácskozást vezeti; 2. A város kapitánya. Ez, mint láttuk, *Neander* Beőt János volt, a ki mint kiérdemült császári profunt-mester magának vindikálta az elsőséget, de azután morogva bár, megelégedett a második hellyel is. Kimondotta azonban a kupaktanács, hogy a második sem dukál neki, azért jövőre — ha a kapitányi állás megüresedik utódja elégedjék meg a harmadik hellyel, mert a második a szindikust, a város jegyzőjét s egy füst alatt ügyészét illeti meg. A szindikus német neve abban az időben „*Stadtschreiber*“ volt. 3. A szindikus. 4. A tanácsosok, még pedig elől a legidősebb (szenior), utána szolgálati évük sorrendje szerint a többiek.

A szeniori méltóságot a kibukott biró kapta meg, de csak két esztendeig viselhette s utána a szolgálatban legidősebb tanácsos foglalta el székét.

A belső tanács, vagyis magistratus után következett:

1. A telekbiró.
2. Az árvaszámtartó.
3. A törvényszéki esküdtek.
4. Az irnokok (kanczellisták).
5. A pénztárnoki, kamarási irnok.
6. A telekhivatali irnok.
7. Az alpénztárnok.
8. A kültelki biró.
9. A szószóló (Vormund, Orator, tribunus plebis).
10. A külső tanácsnokok.
11. A kültelki esküdtek.
12. A tanács-szolgák.
13. A polgárság.

A szolgákat tehát a polgárság elé helyezték. Ugy okoskodván, hogy jóllehet a polgárság sorából

kerülnek ki, mégis hivatalnok számba mennek, mert a baksisoktól eltekintve a birságpénzekből is kapnak osztalékot, csak ugy mint a biró, a kit — talán mondani is fölösleges — az oroszlánrész illetett meg.

Megjegyzendő, hogy mivel a tanács egyszersmint törvényszék is volt, az akkori divatos egyenruha sem maradhatott el Tógát, pofoncsapott kalapot, puderozott parokát és gyiklesőt viseltek. Czeremóniákban sem volt fogyatkozásuk. Addig mig a tanácsülésen a biró el nem foglalta helyét, a tanácsosok sem ülhettek le, de az ülés befejezése előtt nem is volt szabad távozniok. Az ülést a biró megnyitván, a beérkezett rendeleteket olvastatta fel a város jegyzőjével, utána egyéb levelek következtek. Az előadási jog is a jegyzőt illette meg és a tanácsosok semmiféle köz- vagy magánügyet elő nem hozhattak, sőt még a sor reájuk nem került, a fölvetett ügyhöz sem szólhattak, hacsak illő tisztelettel meg nem kérték a birót, s ez az engedelmet megadni kegyeskedett.

A jegyző előadása után a tanácsnokok sorrendben szerényen megtehették észrevételeiket s ha szükség volt, ugyancsak sorrendben szavazhattak is. Egyenlő szavazatok esetén a biró szava döntött, a ki kimondván a határozatot, azt jegyzőkönyvbe iktatták.

A hozott határozatok az összes tanácsbeliek hozzájárulása nélkül nem lehetett megváltoztatni.

A tanács különben hetenként kétszer: kedden és pénteken tartott ülést.

A tanács végzése ellen polgári és kisebb ügyekben a budai kamara igazgatósághoz lehetett fellebbezni. Fenyitő pöröket azonban a végrehajtás előtt hivatalból ugyanoda kellett terjeszteni.

Pest városa a kapott privilegium alapján a polgári és büntető biráskodáson kivül, pallos jogot, vásártartással egybekapcsolt vásárbiróságot gyakorolhatott, s ennek jelképéül, vásár idején kitüzték a pallost a városház kapujára. Szabadon választhatta tisztviselőit. Szabályrendeletet alkothatott s a pozsonyi országgyülésre követet küldött. Fölszabadult Pestvármegye hatósága alól s egyedül a budai kamara igazgatóságnak fizette szent Márton napján a 840 forintnyi királyi bért. A császári hadseregbe szép hegedűszóval és verbunggal csalogatott ujoncokat adott, de ha nem akadt nekibusult vagy leitatott legény, a ki felcsapjon, kötéllel fogdostatta önkénteseknek a csavargókat és a leghiresebb verekedőket, a mai csirkefogók őseit. Ellenben az adón és katonabeszálláson kivül egyéb országos terhek alól mentes maradt.

A polgárok szabadon járhattak, kelhettek az országban. Nemesi jogokat élvezvén, sehol vámot nem fizettek. A város I. Lipóttal czimert kapott s ezt okleveleinek megerősitésére is használta.

R. J.

A büszke gyorsvonatok.

A fővárosnak, mint vásártartó községnek, akcziót kellene inditania, hogy a keleti pályaudvarra a kora délutáni órákban érkező gyorsvonatok a ferenczvárosi állomáson ne csak fütyüljenek, hanem akár közvetlenül, akár közvetve oda szállitsák a vásári közönséget. Hogy ez mennyire szükséges, arról a következőkben nyujt felvilágositást az „M. H. L.“:

Budapest—Ferenczvárosban tudvalevőleg az ország legjelentékenyebb állatpiaczai vannak, amelyeknek sok millió értéket képvisel a forgalmuk, A ferenczvárosi állatvásárok, nem szólva az ottani sertésvásárról, melynek zárt jellege egyelőre csak részben indokolja, hogy ott a gyorsvonatok is megálljanak, forgalma reggeli 9—10 órától délutáni 3 óráig tart.

Vevő és eladó közönsége tulnyomó részben vidékiekből, külföldiekből áll, akiknek szempontjából — mert nagyobbrészt üzletemberek — egyáltalán nem közömbös az, hogy ha a ferenczvárosi vásárokat rendszeresen látogatni akarják, fél vagy egy nappal több időt kell-e Budapesten töltteniök. Az idő a gazdasági élet minden tényezőjének pénz: kereskedőnek, iparosnak, gazdának egyaránt. De éppen az időben rejlő pénzt pocsékoltatja el velük az a tény, hogy a kora délutáni órákban Budapestre érkező gyorsvonatokról — a zimonyi-belgrádi vonal kivételével — csak kerülő uton juthatnak ki a ferenczvárosi vásárra

Az ujdombovári gyorsvonat 1 óra 15 perczkor, a brucki 1 óra 34 perczkor indul el a kelenföldi állomásról Budapest felé. Tizenöt-tizenhat percz alatt érkeznek be a keleti pályaudvarra. Aki ezekkel a vonatokkal jön a budapesti állatvásárokra, az először is veszit 7—8 perczet, mig a ferenczvárosi állatvásártól a keleti pályaudvarig terjedő utat megteszi, azután pedig a keleti pályaudvartól utazhat a marhavásártérre, ami még a legrövidebb vonalon is jó félórába kerül. Ha még ehhez hozzászámitjuk a keleti pályaudvarról való kikecmeredésnek s a marhavásártér felé menő villamosnak várakozási idejét, akkor azt látjuk, hogy az, aki a kora délutáni fiumei vagy brucki gyorsvonatokkal akar a budapesti állatvásárokra utazni, a legjobb esetben is jó háromnegyed órai időt veszit.

De nem ez a háromnegyed órai időveszteség a fő, hanem az a tény, hogy a háromnegyedórai időveszteség a vásári forgalom, sőt a rendszerint legjelentősebb vásári forgalom idejébe esik bele s abból veszíti el a budapesti vásárok idegen közönsége. Két óra tizenöt perczkor, amikor a fiumei, vagy két óra harminczöt perczkor, amikor a brucki vonaton érkezett idegen a legjobb esetben is a budapesti állatvásárokra kiér — redszerint már nincs ott mit keresnie; a vásárnak vége van, a kinálat elkelt, a jószág gazdát cserélt.

Ez a körülmény nyilván nagy befolyással van arra, hogy a budapest-ferenczvárosi állatvásár idegen forgalma oly mértékben, amint az természetszerü volna s a fejlődés örök törvényéből következnék — emelkedni nem tud.

A szagvonal.

Aki nem tudná, mi fán terem a szagvonal, lépjen érintkezésbe azokkal, kik e héten esti 10 és 12 óra között az Erzsébet- és Teréz-körúton sétáltak. Ezek a szerencsés halandók először nehány kocsit láttak méltóságos lassusággal végigdöczögni a palotasorok között és nyomban azután olyan illat terjedt szét, amilyet a kőbányai sertésszállások produkálnak kánikula idején. Miként a kőszénfüst a robogó vonatot, ugy követte ez az illat a rejtélyes kocsikat.

A kőszénfüst azonban szétoszlik, de ez az illat ott lebegett tovább is az utvonalon; a kocsik már rég eltüntek, a szagvonal ellenben megmaradt, tengeri betegség tüneteit keltvén föl mindazokban, kiknek orra érintkezésbe jutott azzal.

Nagyobb fejtörés nélkül sikerült megállapitani, hogy a rejtélyes kocsik a pöczegödrök tartalmát szállitották valahová. Hát az bizonyos, hogy a pöczegödröket tisztitani kell és tartalmuk eltávolitandó. Ez ellen a legfinnyásabb orr tulajdonosa sem emelhet kifogást. Ám micsoda eljárás egy „világvárosban“: kora éjjeli órákban és a legforgalmasabb utvonalokon járatni a büzt gerjesztő kocsikat? Vajjon nem intézkedhetnék-e a közbiztonsági hivatal, hogy a szállitás éjfél után 2 és 3 közt történjék, amikor a nyomdák és szerkesztőségek lapjain kivül már csak a lumpok járnak az utczákon? De még ezekre is tekintettel kellene lenni annyiban, hogy oly kocsik alkalmaztassanak, melyek légmentesen elzárhatók.

A mult század végén Párisban is divott a pöczegödrök tartalmának kocsikon való elszállitása. Ezt a feladatot a Compagnie Richer végezte, épp oly slendrián módon, mint a mi pöczegödör tisztitóink. A visszásságon a párisi ötletesség segitett. A diákok és az éjjeli flaneurök — valahányszor föltünt az utczákon egy Richer-féle kocsi — százával libasorba állottak és teli torokkal gyászdalokat kezdtek énekelni.

A heczcz óriási volt. Párisban azonban a rendőrség nem kergette szét a tréfálkozókat, s a vége az lett a komikus tüntetéseknek, hogy a városi tanács rendeletére a vállalat kénytelen volt gondoskodni, hogy a pöczegödrök először dezinficziáltassanak és azután légmentesen záródó kocsikban szállittassék el a tartalmuk.

Reméljük, hogy Budapest tnnácsa efajta tüntetés nélkül is gondoskodni fog, hogy a szagvonalak ne képezzék a székesfőváros éjjeli speczialitását.

Az ipari tevékenység emelkedése.

A budapesti (ipari) munkaközvetitő intézet hozzánk beküldött jelentéséből örömmel látjuk, hogy a munkások foglalkoztatása a tavasz óta lényegesen szaporodott. A jelentés konstatálja, hogy az ipari tevékenység a f. év II-ik negyedében, mint rendesen azon évszakokban, melyekben az időjárás az ahhoz kötött iparágak üzését sem korlátozza, jelentékenyen emelkedett és jóval túlhaladja nem csak az I-sö negyedév, hanem a mult év II-ik negyedév eredményeit is.

A mult év II-ik negyedében ugyanis a munkásmegrendelések 11.652-re rugtak, mig a folyó év hason negyedében azok 14,274-et tettek; az elhelyezett munkások száma pedig mig a mult év II. negyedében 8,132 volt, a f. év ugyanazon negyedében 10,130-ra emelkedett, ugy hogy az elhelyezési többlet a f. év II. negyedében 1,998 volt.

De nemcsak a f. év II-ik negyedének eredményeiből következtethetni az ipartevékenység némi emelkeedésére, hanem a lefolyt félév összeredményéből is, mely 17,435 elhelyezettekben a mult évhez képest 3566 többletet mutat.

Befolyásolta és jelentékenyen apasztotta az eredményeket a fenforgott számos sztrájk, különösen a kádárok és a csak most megszünt kovácsok sztrájkja és az a körülmény, hogy a budapesti munkás, a vidéki munkadijak alacsonyabb voltánál fogva is, csak akkor fogad el vidéki munkát, ha arra a végső szükség kényszeriti, miért is számos vidéki megrendelés kielégitést nem nyerhet.

Emelkedett a munka a mult év hason szakaszához képest különösen a fémfeldolgozás, gépész, faipar és az épitő iparágakban s előreláthatólag még tovább fog növekedni.

Hirek a városházáról.

—

Hiányos közvilágitás. Ez évi január hónapban rendőri közegek részéről számos jelentés érkezett az utczai világitás hiányos voltáról. A tanács tekintettel a légszesztársulattal kötött szerződése értelmében, — amely szerint a közvilágitás körül tapasztalt hiányosságok miatt a társulat birsággal sujtható — el is rendelte a vizsgálatot. A társulat a januári erős fagyot okolja a zavarokért s kéri a tanácsot, hogy a birságtól álljon el. Legközelebb dönti el a tanács, hogy elismerje-e a vis majort, melyre a társulat hivatkozik, avagy pedig kivesse a birságot?

Útmizeriák a Lipótvárosban. A Váczi-ut s a Dunapart közt levő utak rengeteg gondot adnak az V. kerületi elüljáróságnak. a Lipót-körúttól egész Ujpestig többnyire gyárak s malmok vannak azon a környéken, minek következtében óriási az utak teher-

kocsi forgalma. Az utóbbi esztendőkben annyira megromlott ez utak burkolata, hogy a nagy kocsiforgalom lebonyolitása minduntalan akadályokba ütközik. A tatarozás már nem igen segit; egyébként pedig már a szükséges javitásokat nem képes már mindenütt eszközölni az elüljáróság, mert az e czélra évenkint rendelkezésére álló összeg még a póthitel igénybevételével sem elegendő. Előterjesztéseiben nem egyszer rámutatott az elüljáróság ama utvonalakra, melyek teljesen uj burkolatot igényelnek, de a tanács e kérdésben arra az álláspontra helyezkedett, hogy amig a Váczi-ut rendezésének ügye végképpen elnem dül, addig a jelzett utczák rendezéséről szó sem lehet. Hogy ez mikor fog bekövetkezni, annak csak az Isten a megmondhatója. Ha azonban olyan már a helyzet, hogy egyes utvonalakon végképpen megakadhat a forgalom, ami nagyobb bajokat idézhet elő. Az elüljáróság most figyelmezteti erre a tanácsot s kéri, hogy ez utak alapos kijavitására póthitelt engedélyezzen, mert a rendelkezésére bocsátott pénzeket már csaknem teljesen fölemésztették az utjavitási munkálatok.

Uj kisdedovó. A főváros tanácsa uj kisdedovó intézetet állit föl az Országbiró-utczában. Nagyobb magánépületet bérelt erre a czélra, melynek átalakitása s berendezése most folyik. Az épület külön csatornázást is kap, mire vonatkozólag a mérnöki hivatal már felterjesztette a terveket. Az uj kisdedovó a legközelebbi iskolaévben fog megnyilni.

Ellentétek az államvasutak s a főváros között. Az államvasutak igazgatóságának az utolsó évben sürün van baja a fővárossal s néhány esetben birósági döntést is provokáltak a felmerült ellentétek. Eddigelé mindig a főváros került ki győztesen a közlekedésből, mely körülmény nehéz pénzében van az államvasutaknak. A Podmaniczky-utczai vasuti pályatest után ezelőtt 8 és fél esztendővel 31976 korona kövezési járulékot vetett ki a főváros, mely összeget az államvasutak igazgatósága nem volt hajlandó megfizetni; hanem téves álláspontra helyezkedvén, felfolyamodással élt. A közigazgatási biróság végre is a főváros javára döntött s kötelezte az államvasutakat az összeg megfizetésére, mely kötelezettségének az igazgatóság eleget is tett. Ámde a főváros már 46483 koronát követelt, mert a 8 és fél esztendő kamatokkal és késedelmezési kamatokkal ennyire szaporodott föl a M. Á. V. tartozása. A kövezési járulék ugyanis közadó jellegével bir s a törvény 6 százalékos kamat s 5 százalékos késedelmezési kamat szedésére jogositja föl a fővárost. A tanács föl is hivta az igazgatóságot, hogy a kamatok fejében járó 14507 koronát haladéktalanul fizesse ki. Az igazgatóság azonban kétesnek jelezvén a főváros követelését, tegnapelőtt felebbezést nyujtott be a közgyüléshez.

Drága téglaagyag. Az ó-budai Trombitás-ut ezelőtt 8 esztendővel egy hosszú szakaszon leroskadt. A vizsgálat megállapitotta akkor, hogy a bajt a kőszénbánya és a téglagyár-társulat ó-budai téglagyára idézte elő, melynek agyagásó munkásai tulságos mértékben aláaknázták a talajt. Ez okból a társulat köteleztetett, hogy az egész utszakaszt a maga költségén ujra épitse. A Trombitás-ut e része csak az idén készült el s a főváros által kiküldött bizottság minap vette azt át. A tanács kötelezte a társulatot, hogy az utszakaszért egy évig jótálljon s azontúl még 10 esztendeig annak jókarbantartásáról gondoskodjék. A téglagyár tehát alaposan megbünhődött a gondatlanságáért, amelyről azonban még mindig nem tett le. A tavalyi hegycsuszamlás alkalmával a kerületi elüljáróság azt jelentette, hogy ez a baj is a téglagyár gondatlan ásatásainak tulajdonitható. Ez alapon a károsult lakosság kártérítési pöröket akasztott a társaság nyakába. Az összeg, melyet a kárvallottak követelnek, meghaladja a fél milliót.

Késedelmi kamatok az ex-lexben. Néhány nappal a törvényen kivüli állapot beköszönte után kimondta a főváros, hogy amaz adók után, melyek az ex-lexben válnak esedékessé, késedelmi kamat nem szedhető. A korábbi időből való adóhátralékok azonban megrovandók késedelmi kamattal s miután most a végrehajtási eljárás szünetel, följegyzendők s a törvényes állapot helyreálta után behajtandók. A tanács intézkedése ellenére azonban többször megesett, hogy az elüljáróságok az ex-lex időben esedékessé lett adó után is beszedték a felektől a késedelmi kamatokat. E tárgyban a pénzügyminiszter most leirat utján fölhivta a fővárost, utasitsa az összes kerületi adópénztárakat, hogy a netán beszedett késedelmi kamatokat tekintsék adóbefizetéseknek, s ha az egész hátralék már törlesztve van, ugy e kamatokat számitsák be a jövő adókivetéseknél s irják a felek javára.

Mozgalom az Eötvös-alap érdekében. Az Eötvös-alap tagjainak szaporitása érdekében élénk mozgalom folyik a vidéki tanitóegyesületek körében. Arról van szó, hogy a tagsági dijak egy koronával leszállittassanak, mely esetben az összes tanitóegyesületek valamennyi tagjaikkal belépnének az Eötvös-alapba. Az alap vezetősége nem zárkózik el ettől a föltételtől, ha a tanitóegyesületeknek egy bizonyos perczentje biztositja az alapba való testületi belépését. Ebben az irányban folyik most a vidéki tanitóság körében a mozgalom, még pedig oly lelkes módon, hogy az eredmény előre láthatólag rövid idő alatt fényes lesz.

A főváros vagyona. Két hatalmas kötetben számol be *Lampl* Hugó főszámvevő az 1902. évi háztartás eredményéről. A zárószámadás mérlege, még mindig kedvező; a több mint ezer lapot számláló két kötet végtelen számoszlopait a főszámvevő - immár közel negyven éven át — ma is ugy sorakoztatja, hogy a főváros sorsa senkit kétségbe ne ejtsen. Hatalmas üzemek, európai hirü intézetek sokasága áll a közönség rendelkezésére; nagy jöve-

delmű vállalatok milliókra rugó vagyonának lesz belátható jövőben örököse a főváros, igaza van tehát a főszámvevőnek: nem kell megijedni. A főváros nagy vagyona részleteiben ilyen tételeket tartalmaz: Az összes vagyon 349.677,113·91 kor., az összes adósság 150.887,330·18 kor., *a tiszta vagyon tehát* 198.789,783·73 kor., mely az 1902. végén kimutatott 199.295,459·69 kor. vagyonnal szemben 505,675·96 kor. apadást mutat.

Ebben a tekintélyes vagyonban a közczélokra lekötött épületek értéke 96.362,900 kor., a hasonló rendeltetésü telkeké 78.087,000 kor. A székesfőváros vállalatainak értéke 49.763,400 kor.; az értékesíthető ingatlanok értéke pedig épületekben 8.051,900 kor., telkekben 68.026,300 kor. A közhasználattól el nem vonható ingatlanok között szerepel 5.976,052 m² uttest és burkolat, továbbá 614.912 folyóméter szegélykő, összesen 45.679,376·60 kor. értékben. Van továbbá 300,606 méter hosszu csatornahálózata, melyre eddig 18.220,920 koronát költött, 114 kisebb hidja 156.720 korona értékben és 50 nyilvános illemhelye, értékük 191.936 korona. Van végül a vagyonleltárban 12 szobor és 10 kut 770.778 korona értékkel; az összes fővárosi ingatlanok területe pedig a parkok kivételével 4.092,646·94 □ öllel van feltüntetve.

A virilisták névjegyzéke. Az igazoló-választmány elintézte a legtöbb adót fizetők névjegyzéke ellen beadott fölszólamlásokat. Királdi *Hercz* Zsigmondot, *Morlin* Imrét, *Csillag* Sándort és *Hirsch* Sebestyént, akik időközben elhaltak, törülték a jegyzékből. Tárgyalták harminczegy választónak fölvételük iránti beadványát és huszonkét olyan kérvényt, melyben az érdekeltek az adóösszeg helyesbitését kérték. Minthogy a beadványok elintézése után összesen 1224 virilista szerepel a névjegyzékben, a törvény pedig a legtöbb adót fizetők számát 1200 személyben állapitja meg, ennélfogva a huszonnégy utolsót a lajstromból törülni kellett. Ez a huszonnégy név a következő: Mitterdorfer Lajos, Szájbélyi Kálmán, Sperl Flóris, Charamza Ignácz, dr. Weitzenfeld Illés, Mandl Dávid, Freidinger Ábrahám, Schöberl Róbert, Sáska István, Klein József, Bodó Gusztáv, Oeffner Ferencz, Fischer Jakab, Prindl Nándor, Wödl János, Morvai Ferencz, Dlauchy Guidó, Seemann Ignácz, Friedmann Gyula, Fürst Manó, Grossmann Samu, Dökker Ferencz és Vámbéry Ármin. A névlajtsrom helyesbitése után a census 1001 kor. 41 fillérről 1021 korona 63 fillérre emelkedett. A névjegyzék dolgában a biráló választmányhoz intézendő felebbezések határideje e hó 14-én lejárt. Miután egyetlenegy felebbezés sem érkezett, a jegyzék véglegesen jogerőre emelkedett.

Egy rókáról két bőrt. A vásárcsarnokok igazgatósága a vizmüigazgatóságnak egy hatalmas tévedésére hivja föl a tanács figyelmét, mely tévedés alkalmas a polgárok megkárositására. A Rákóczi-téri vásárcsarnok épülettömbjébe vezető vizcsövek az épület pinczéjében vannak, s onnét ágaznak szét aztán a csarnokba s az épület négy sarkát képező bérházakba. Az elfogyasztott vizet a pinczében levő 3 vizóra jelzi. A 4 sarok pavillonra, illetve az azokban elhelyezett kávéházakra s korcsmákra külön vizdijátalány van kivetve. Az összes viz után a pinczében levő vizórák jelzése szerint vettetik ki a csarnokra a vizdij; de ezenfelül pedig a sarok pavillonok bérlőitől átalány alakjában szintén beszedetik. A vizmüigazgatóság tehát megmutatja, hogyan lehet egy rókáról két bőrt huzni. Nyilvánvaló, hogy ez esetben csak tévedésről lehet szó, miért is arra kéri a tanácsot a vásárcsarnokok igazgatósága, hogy a tévedést reparálja s a jövőben nagyobb gonddal eszközölje a vizdijelőirást.

Feld Zsigmond uj szinháza. A közgyülés ama határozata ellen, melyet Feld Zsigmond kérelmére a városligeti állandó szinház fölépitése dolgában hozott, *Kasics Péter* felebbezett a miniszterhez. Feld papa ügyét azonban a miniszter is pártfogásába vette, amennyiben ma arról értesitette a fővárost, hogy a közbevetett felebbezés elutasitásával a közgyülés határozatát egész terjedelmében jóváhagyja.

Magyar kir. államvasutak.
ad 105333 903 sz.

Hirdetmény.

(A magyar kir. államvasutak helyi árúdijszabásában (II rész) fennálló XX. kivételes dijszabás módositása a csomagolatlanul feladandó öblös üvegárú küldemények dijszámitása tekintetében.)

A magyar, osztrák és bosznia herczegovinai vasutakon 1903. évi április hó 1-től érvényes dijszabás I. rész A szakaszában az üzletszabályzat 58. §-ához felvett VIII. póthatározmány szerint a csomagolatlan állapotban feladásra kerülő üvegárúk a darabárúként való szállitásból ki vannak zárva. Ezzel szemben a magyar osztrák és bosznia herczegovinai vasutakkal egyetértőleg már tett azon intézkedésen kivül, hogy a dijszabás egy részében foglalt árú osztályozás 0—19 tételének e) pontja alá tartozó öblös üvegárúkra ezen megszoritás bizonyos feltételek mellett elejtetett, a magyar kir. államvasutak helyi forgalmukban még azt a könnyitést is engedélyezik, hogy a helyi árudijszabásunknak (II. rész) XX. kivételes dijszabásában az üvegáruk csoportjában felsorolt feladási állomásokon csomagolatlanul vagy papirburkolatban vagy lazán (kötegekben is) szalmába, szénába s effélébe rakva feladandó öblös üvegárúkért darabárúként való feladásánál a m. kir. államvasutak összes vonalain és a pécs-barcsi vasuton fuvarlevelenkint legalább 1000 kg.-ért való díj fizetés esetén az A osztály díjtételei alkalmaztatnak.

E díjszámitás alkalmazásánál a küldemények be- és kirakásáról a feladó, illetve az átvevő tartozik gondoskodni.

Jelen intézkedés 1903. évi junius hó 20 ától visszavonásig, de legkésőbb 1903. évi deczember hó végeig érvényes.

Budapest, 1903. évi julius hó.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.
62524/903. sz. F. IV.

A közönség figyelmébe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága közhirré teszi, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árucsomagok tartalmának helytelen bevallása fogyasztási adójövedéki kihágást, az egyes csomagokba irásbeli közlemények mint levelek letétele pedig postajövedéki kihágást képez, mely jövedéki kihágások felfedezése esetén a pénzügyőri közegek a czimzettre mindenkor érzékeny pénzbirságot rónak.

Ez anyagi károsodások elkerülése czéljából a magy királyi államvasutak igazgatósága felkéri a szállitó közönséget, hogy a budapesti pályaudvarokra rendelt árukat különösen a fogyasztási adó alá eső czikkeket tartalmazó áruszállitmányokat a fuvarleveleken mindenkor az áruk neme szerint különkülön a legpontosabban vallja be s irásbeli közleményeknek (leveleknek stb.) az egyes csomagokba való betételétől tartózkodjék.

Budapest, 1903. julius hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieki-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieki-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. augusztus 4. 30. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A kivándorlás ügye.

A kivándorlási törvényt is úgy látszik azért hozták meg, hogy csak papiron maradjon. Pedig töméntelen sok ánketezés és kongresszusi tanácskozás előzte meg. De a nagy felbuzdulást nálunk majd mindig közöny vagy eredménytelenség követi. A szentesitett törvénynek eddigi pozitiv következménye három kinevezés és pedig: jól dotált álláshoz jutott *Lévai* Lajos ur, a győrszentmártoni ominózus mandátum egykori tulajdonosa, *Beniczky Bajza* Aladár dr., egy igen értelmes, sokat olvasott és utazott uri ember és *Pichler* Győzőnek az öcscse. Hogy mi kvalifikálta *Lévai* Lajos urat a kivándorlási teendők ellátására, azt nem tudjuk. De most arról akarunk beszélni, hogy a kivándorlási ügyet okosan és czélszerüen mi módon lehet megoldani.

Azzal minden józan gondolkozásu ember tisztában van, hogy a kivándorlást semmiféle törvényhozási intézkedés meg nem szüntetheti, legfölebb korlátozhatja. Amig a munkás proletárok és a földet müvelő parasztok azt hiszik, hogy Amerikában könnyebb a megélhetés és nagyobb a remény a vagyonszerzésre, mint itthon, addig mindig lesznek kivándorlók. Erővel visszatartani senkit sem lehet. Az államnak tehát *ezidőszerint* az a főfeladata, hogy a kivándorlókat az útközben való kizsákmányolástól megóvja.

Amikor a törvényt meghozták, az a terv lebegett a kormány előtt, hogy a kivándorlókat Fiume felé irányitsa. És pedig azért, hogy egyfelől szigorúbb ellenőrzés alatt tarthassa az uj hazát keresőket, másfelől pedig, hogy lelkiismeretesebb elbánásban részesüljenek a tengeri út alatt, mint a milyenben most van részök a német hajózási vállalatok részéről. Ugy kontemplálta Széll Kálmán, hogy a Fiumében székelő Adria-társaság rendes járatokat létesit Amerikába, s a kivándorlók magyar — azaz osztrák-magyar — lobogó alatt fogják az utat megtenni.

Az *Adria* azonban eddig nem inditott el egyetlen hajót sem New-Yorkba, s amint mi tudjuk, nem is készül berendezkedni a kivándorlás lebonyolitására. Okát könnyü megérteni. Fiuméból az út kétszer annyi időt vesz igénybe New-Yorkig, mint Brémából, Hamburgból vagy Havreból. Világos tehát, hogy a magyar tengerpartról elinduló gőzösöknek kétszer annyi a kiadásuk is. Ámde ezzel szemben világos az is, hogy a magyar társaság nem teheti magasabbra az átszállitás költségeit, mint a németek, mert nem akad olyan bolond ember Szent István birodalmában, aki egy hosszú és kényelmetlen utazásért többet fizessen. Ha az a dunántuli magyar paraszt vagy felvidéki tót a maga falujából 10—12 napon belül eljuthat Amerikába, nem fizetvén többet vasuti és hajójegyért 100 frtnál, ugyan ki kapaczitálhatná arra, hogy 16—18 napi kinlódásért 200 vagy 150 frtot fizessen? Erre a maga fejétől senki nem vállalkozik, de az állam sem kényszeritheti. Logikailag tehát az kö-

vetkezik ebből, hogy a Fiuméból menő hajóknak ha nem is olcsóbban, de ugyanazon áron kell eszközölniök a szállitást, mint a német társaságoknak. Hasonló dijak mellett meg van a valószinűség, hogy a kivándorlók rászánják magokat a hosszabb tengeri utra, abban a tudatban, hogy magyar hajón mégis jobb ellátásuk lesz.

Tegyük fel, hogy minden hónapban akad 500 ember, aki Fiuméból akar utnak indulni. Ez mind III-ad osztályu utas lesz, mert vagyonosabb emberek soha nem fognak Fiumén át Észak-Amerikába menni. Az a nagy jövedelem tehát, melyet a német társaságok a II. és I. osztályu utasoktól szereznek, teljesen elesik. Az 500 harmadosztályu utas maximum 30—40.000 forintot juttat a magyar hajónak. Körülbelől ennyibe kerül egy hajó ellátása. Hol marad az adminisztráczionális kiadások fedezete és a befektetett tőke kamatja? A kivándorlók szállitására ugyanis vagy uj gőzösöket kell épittetni, esetleg vásárolni vagy pedig idegen társulattól bérelni. *Mert magyar társaságnak jelenleg nincs Oczeán-járó személyszállitó gőzöse.*

Ha rendes összeköttetést akarunk Fiume és New-York között, ehez legalább két nagy gőzös szükséges, a melyek beszerzése minimum *3 millió koronát* igényel. Ez a tőke kell, hogy kamatot hozzon. De mikép? Az utasok révén lehetetlen még a kiadásokat is teljesen fedezni. Nem marad más megoldási mód, mint *állami szubvenczióban részesiteni a vállalkozó hajóstársaságot.*

Furcsán hangzik, hogy a kivándorlást állami segéllyel támogassuk, de az elmondottak után mindenki be fogja látni, hogy azt máskép Fiuméba irányitani képtelenség.

Miután pedig kétségbevonhatatlan érdek, hogy honfitársaink a magyar kormány felügyelete mellett jussanak czélpontjukhoz: senki nem kifogásolhatja, ha megfelelő szubvenczióról gondoskodás történik. Értesülésünk szerint erre nézve már határoztak is.

Hogyan lehetséges tehát, hogy az „Adria“ még se készül életbeléptetni a fiume—newyorki vonalat?

Nem vagyunk beavatva a lefolyt tanácskozásokba s igy kombinácziókra kell szoritkoznunk. Miután tudjuk, hogy az „Adria“ hazafias érzelmü; miután tudjuk, hogy reális vállalkozásoktól nem idegenkedik: arra a következtetésre kell jutnunk, hogy vagy kevés segélyt ajánlottak fel neki vagy egyáltalán nem tárgyaltak vele.

Az előbbi föltevés a valószinübb. Az ügyre azonban világosságot kell deriteni, mert legujabban hire jár, hogy *a „Magyar folyam- és tengerhajózási-társaság“ készül életbeléptetni a Fiume-Newyorki vonalat.* Ez a társaság az „Adriá“-hoz képest ugyanaz, ami a szatócs a nagykereskedővel szemben, s épp ezért kizártnak tartjuk, hogy amire az „Adria“ nem vállalkozhatott, azt *ugyanoly* föltételek mellett ez a társaság magára vállalja. Ezt csakis úgy teheti, *ha előnyösebb ajánlattal* áll szemben.

Amde ekkor jogos a kérdés: miért protekcziós gyermek a „Magyar folyam- és tengerhajózási-társaság“, amely eddig semmiféle érdemre nem hivatkozhat?

A suttogásokat, melyekből a feleletet kihámozni lehetne, nem reprodukáljuk. De figyelmeztetjük az intéző köröket, hogy sokan éber figyelemmel kisérik a kulissza mögött folyó tanácskozásokat és annak idején kérdőre fogják a kormányt vonni.

A szegények husa.

Nem muszáj föltétlenül „burzsoá“-gyülölő szoczialistának lenni, hogy az ember megütközzék a vágóhidi hussterilizálásra vonatkozó intézkedés fölött. Azt hisszük, akad a mágnáskaszinóban is olyan demokrata, jobban mondva humánus gondolkodás, amely furcsának fogja találni, hogy a fővárosi hatóság és a belügyminiszterium külön kategóriába sorolja a szegények egészségét Megengedvén ugyanis a beteg állatok husának sterilizálását, a szabályrendeletben kimondották, hogy az efajta hus *csakis a szegény néposztálynak árusitható.*

Hát nem fölháboritó ez a megkülönböztetés? „Ah, a szegénynek átkozott a sorsa . . .“ mondja Gringoire, aki hamarább született, mielőtt proklamálták az *égalité*-t. Budapest eme szabályrendelete azt a benyomást kelti az elfogulatlan szemlélőben, hogy kisérletezni akarnak a szegények életén és egészségén. Mondom: *kisérletezni*, mert ha kétségtelen volna, hogy a sterilizált hus semmiféle veszedelem-

mel az egészségre nem jár, akkor nem vették volna be a rendeletbe, hogy ilyen hust a hentesek, mészárosok és vendéglősök *sem nem árulhatnak, sem föl nem dolgozhatnak*. De más körülmény is igazolja, hogy a sterilizált hus aggályos. A rendelet szerint a vevő naponként legfölebb három kilogrammot vásárolhat, amit egyébre nem lehet magyarázni, mint arra, hogy nagyobb mennyiség elfogyasztása kellemetlen következményekkel járhat.

Az iránt, hogy a beteg állatok husát a sterilizálás által elfogyaszthatóvá lehet-e tenni, az orvosok véleménye nem megegyező. A főváros szakértői azt mondották, hogy a 100 fokos hőmérsékü sterilizáló masinák a gyanus hus minden betegségi csiráját megsemmisitik és ekkép a hust sterillé és élvezhetővé teszik. Ezzel szemben több tekintélyes orvos ama nézetben van, hogy a beteg állatok husa a leggondosabb sterilizálás után sem való emberi táplálóknak. A városi szabályrendelet határozottan megállapitja, hogy *mifajta* hust szabad sterilizálni, tehát ezzel elárulja, hogy a sterilizálás nem minden beteg hust tesz élvezhetővé. De hátha téved az állatorvos és olyan hust is az apparátusba enged vitetni, amely nincs felvéve a sterilizálhatók közé, amely tehát veszedelmes? Nem akarunk előre hanyagságot föltételezni az ellenőrző közegekről, de tévedni emberi dolog!

Lehetséges, hogy a sterilizált hus nem káros az egészségre, de erről épp oly kevéssé vagyunk meggyőződve, mint az ellenkezőjéről. Annyit azonban határozottan kijelenthetünk, hogy *csak* a szegény néposztályt tenni kisérletezés tárgyává: arczulverése a demokratikus elvnek. Vagy-vagy. Ha a sterilizált hus élvezhető: hozzák mindenütt forgalomba; ha aggály forog fenn ellene: a legutolsó napszámos se vásárolhasson belőle. Ezt követeli az egyenlőség és a humanizmus.

Bizonyos, hogy a szegény néposztálynak szüksége van olcsó husra. A sterilizált döghus helyett honositsák meg inkább a lóhus kimérését.

A „hazafias“ vendéglősök.

Végigjárva a főváros külső és belső részeit, álmélkodva látjuk, hogy alig van vendéglő, amely szines, nagy betüs feliratokon, szinte hivalkodva ne hirdetné, hogy odabent osztrák vagy bajor sör kapható.

Ezek a feliratok égető guny azzal a mozgalommal szemben, mely a hazai ipar pártolását tüzte ki czélul. A vendéglős urak fütyülnek a honi iparra és a hazafias érzést olyan fölösleges valaminek tekintik, mint a zsirt és a tejfölt a főzelékben. Nekik legszentebb: a saját zsebük. Mindenki hozhat valamelyes áldozatot a magyar közgazdaság érdekeiért, csak tőlük ne követelje azt senki. Azt vallják, amit Loyola Ignácz: a czél szentesiti az eszközöket. Ők tőkepénzesek és háziurak akarnak lenni a lehető legrövidebb idő alatt. Ezt a tiszteletreméltó czélt pedig a honi ipar legázolásával is követik.

A magyar sörgyárosok tapasztalván, hogy a fővárosi korcsmárosok és vendéglősök egyre nagyobb mértékben hozatják a külföldi söripar produktumait, figyelmeztetést intéztek a közönséghez, hivatkozva azok hazafiasságára. Azóta gyakran ismétlődött a fővárosban az a jelenet, hogy egy-egy ismeretlen orvos, ügyvéd, mérnök vagy más efféle ember vagy vasárnapi szünetét élvező iparos a sörcsarnokokban itt is, ott is megkérdezte, hogy milyen sört mérnek s a válaszra sarkán fordult:

— Osztrák sört nem iszom.

Egyszerü pár szó, de nagyon becsületes és nagyon okos. Méltó rá, hogy elterjedjen Magyarországon és szálló igévé váljék. Alig mondták ki pár ezerszer, világosságot deritett a homályos sörügyre.

Rövidesen bebizonyult, hogy az osztrák sör nagy üzleti sikerének a magyar vendéglősök és korcsmárosok titkos manővere az oka. Bebizonyult, hogy az egész mozgalom magyar pénzből élő emberek ravaszul kieszelt kartele volt — a magyar söripar ellen.

A fővárosi szállósok, vendéglősök és korcsmárosok ipartársulata ugyanis junius végén egy emlékiratban jónak látta megkisérleni a mentegetőzést.

Elmondják ott, hogy a magyar sörgyárak fölemelték a sör árát s rámutatnak arra a veszedelemre, mely az osztrák sör beözönlésével a magyar söripart tönkretételiel fenyegeti, végül pedig azt kivánják, hogy a magyar sörgyárosok *kedvezményeket kérjenek* a kormánytól, hogy aztán a korcsmárosoknak leszállithassák a sör árát.

Azt jelenti ez a nevezetes emlékirat: mi korcsmárosok nem vagyunk az okai annak, hogy az osztrák sörrel elárasztjuk Magyarországot, hanem az az oka, hogy az osztrák sör olcsób, mint a magyar; tudjuk, hogy ezzel tönkretesszük a magyar söripart, de azért továbbra is osztrák sört fogunk venni; tudjuk, hogy a magyar söripar nem tud olcsóbb áron dolgozni, hát felőlünk mehet a kormányhoz segitségért.

Igy, ezen a módon mosakodnak a derék vendéglősök. Ne áltassuk magunkat, nem csekély dologról, hanem a honi ipar egy nevezetes ágának küzdelméről van itt szó. Azért megérdemli az ügy, hogy közelebbről megvizsgáljuk.

Az áru olcsósága egymagában véve még semmit sem jelent. Az árnak a minőséghez kell viszonyulnia.

Két áru közül az az olcsóbb, amelyik jobb minőség vagy legalább is ugyanoly minőség mellett alacsonyabb áron kapható.

A magyar sör kitünő minőségü. Az bizony. Az igazi sör ismerők tudják, hogy mindjárt az angol sör után következik. Mert a sör minősége általában

attól függ, hogy minél kevesebb viz mellett, minél több alkoholt és extrakt anyagot tartalmazzon. A szin, aroma, iz, szénsavmennyiség másodrendü tényezők s már inkább a fogyasztó egyéni izlésére tartoznak.

A magyar sör minőségéről a következő összehasonlitás mindennél ékesszólóbban beszél.

Sör fajta	viz	alkohol	extrakt anyag
Burton ale	79.60	5.90	14.50
Londoni porter	88.44	5.40	6.00
Schvechati ászoksör .	90.37	3.62	6.01
Pilseni polgári sör . .	91.56	3.47	4.97
Pilseni export sör . . .	90.04	4.59	5.37
Kőbányai barát sör . .	88.30	4.20	7.50
Kőbányai Szt-István sör	91.30	3.90	4.80
Kőbányai polgári sör .	88.43	4.80	6.77
Kőbányai király sör .	89.72	4.60	5.68
Magyar részvény serfőző	89.64	4.85	5.53

E táblázatban a magyar sörfajták a legkitünőbb osztrák gyártmányokkal, a schvechati ászok, a pilseni polgári és export sörrel vannak összehasonlitva, mely sörfajták a magyar sörnél köztudomás szerint drágábbak s behozataluk nem is növekedett. A vendéglősök a silányabb, másod és harmadrangu sörfajtákat tartják, melyek olcsóságáról tehát legalább is *nem illik* beszélni.

Ott van a bibi, hogy az alacsony áru, de hitvány osztrák sört ugyanolyan áron mérik a korcsmárosok, mint tavaly a jó magyar sört. Triviális kifejezést használva: baleket fognak benned óh magyarom . . .

Hát érdemes ezért tökre jutnia a magyar söriparnak? Két millió hektoliter sört termeltek évente Magyarországon s a világhirü magyar árpa jobb áron kelt idehaza is, a külföldön is, bármely más ország terményénél. Ez iparág a munkások ezreit foglalkoztatta, kik keresményükkel a hazai fogyasztást növelték. A gyárak bukásával a részvényekben fekvő milliókkal kevesebb lesz a nemzeti vagyon, leszáll az árpa ára, a munkanélküli proletárok számát gyarapitják a munkások és hivatalnokok, sok ezer család jut velük együtt nyomorba s a hazai fogyasztást is nagy veszteség éri.

A kartelesek sarokba szoritása tehát nemcsak a söripar kérdése, hanem a józan okosságé! Ha ők az üzleti érdeket hangoztatják, megérdemlik, hogy velök szembe a közgazdasági érdeket szegezzük. Aki osztrák sört iszik, gondolja meg, hogy minden pohárral szegényiti Magyarországot, növeli a drágaságot, nehezebbé teszi itthon a megélhetést.

Jogosulatlan, haszonra számit, a karteles, mikor a hitvány osztrák sört nem illő áron méri. Nem bántja a lelkiismeret sem a miatt, hogy óriási kárt tesz vele. A vendéglősök egy nagy része osztrák pinczérből gubózik be budapesti háziurrá és lesz törvényhatósági bizottsági tag. Eljárásukban az a legjobban bántó, hogy számitásukba beállitották azt is, hogy a fogyasztó nemcsak megissza, hanem meg is szokja a gyönge osztrák sört s eként az üzleti haszon állandósul. És aligha csal ez a vendéglős psichologia. A sörivó nagy rabja a maga szokásainak. Megszokott helye van a korcsmában, hol a rendes időben mindig megjelenik s a megszokott mennyiséget megszokott nyugalommal kebelezi be. Eleinte talán rosszul esik neki, hogy nem kap magyar sört; de ha más nincs, megissza s megszokja a silányabb osztrák sört is.

Segit a kartelesnek a rombolásban az idegen gyáros is. Az osztrák gyártmányt hirdető tábla *árengedményt* jelent; minél nagyobb, föltünőbb a tábla s minél forgalmasabb a hely: annál nagyobb árengedményt.

Hát bizony itt a magyar söripar ellen fojtogató verseny folyik. Nem szabad ezt a küzdelmet tétlenül nézni. Hiszen oly egyszerü móddal lehet czélt érni. A zsebelő kartelest a zsebén kell megtámadni.

Végtelenül okos dolgot cselekszik az, aki alkalom adtán temperamentuma szerint keményen kivágja vagy szelid határozottsággal megjegyzi:

— Osztrák sört nem iszom!

A régi Pest.

V.

A belső tanács hatásköre a város és polgárság minden ügyére kiterjed. Hivatalos nyelve a német és latin levén, a magyar nyelv teljesen száműzve volt. *Az első magyar végzés az 1796. évi január 7-én tartott tanácsülésben fordul elő.* A burgerek akkor már büszkén verték a mellüket, hogy ők is magyarok s mikor második József, a „kalapos császár“ halála után a szent koronát Bécsből Budára visszahozták, a pesti nagyszámu polgárőrség is kirukkolt, háromszegletes kalapban, frakkosan és strimflisen.

De a polgárság levetette a plundrát s bár nagyrésze egy kukkot sem tudott magyarul, feszes magyar nadrágban, panyokára vetett Zrinyi dolmányban, sastollas kalpagban tüntetett, pengetvén sarkantyuját az irgalmatlanul rossz kövezeten.

A magyar nyelv azonban lassan terjeszkedett a mult század elejétől fogva. A Napoleoni hadjárat alatt, mikor a bécsi udvar is fitogtatta magyarságát, már sürübbek a tanácsülések magyar végzései, a mennyiben a tanács a feleknek azon a nyelven adta ki végzéseit, a melyen a folyamodás irva volt. Az 1841-diki második törvényczikk életbeléptével egyedül a magyar lett hivatalos nyelvvé, mely nagy és heves ellentállásra talált a csökönyös németek részéről.

A belső tanácsot „*innere Rath*“-nak „*Magistrat*“-nak, tagjait „Rathsherr“ „Rathsfreund“-nak nevezték. Szolgálatuk életfogytig tartott; a városkapitányi tisztség eleinte szintén örökös volt, de 1769 után minden két-három évben ujraválasztották. A biró

és kapitány egyedül a belső tanács tagjai közül voltak választhatók; a tanácsosokat azonban 1731 előtt korlátlanul, 1731 után pedig csak is a külső tanács kebeléből választották.

A mi a tisztviselők fizetését illeti, ez kezdetben nagyon csekély volt, hanem azért annál bővebben volt mellékjövedelem s ezek egyikét akcidenciának, a másikat honoráriumnak nevezték. Utóbbi olyan természetű volt, hogy mostanában okvetlenül fegyelmi alá vonnák és irgalmatlanul elcsapnák az illetőt. Mert ugyanis ez az ugynevezett honorárium abban állott, hogy bizonyos ügy szorgalmazásáért vagy sikeres keresztül viteléért jutalmat fogndtak el. Ma az ilyesmit baksisnak, megvesztegetésnek nevezzük, de akkor nagyon természetesnek találták és senki meg sem ütközött rajta, mert hát a közmondás is azt tartotta, hogy azért vannak a jászolhoz kötve, hogy jóllakjanak.

De a régi jegyzőkönyvekben nyomára akadunk annak is, hogy a városi tanács a felsőbb hatóság tisztviselőinek, méltóságoknak vagy mint akkor nevezték: a város patronusainak és protektorainak nemcsak előre osztogatott jutalmat, hanem igéretet tett, hogy ha sikeresen nyélbe ütik a dolgot, nagyobb összeg fogja markukat ütni.

A város az ily jutalmakat hűségesen elszámolta s ez ellen az udvari kamara, mely a számadásokat felülvizsgálta, soha kifogást nem emelt. Hogy is emelt volna, a legtöbb esetben főfő állami tisztviselőkről, a bécsi udvar tányérnyalóiról volt szó. Különösen csiklandós volt a marka Grassalkovichnak az udvari kamara elnökének, mint ez az utókor számára fel van jegyezve.

Pedig mint említettük, Pest városának nagyon mostoha pénzügyi helyzete volt. Telke volt elég, de ezek értéktelenek voltak, tehát hacsak lehetett honorárium fejében nyakába sózták az illető földi méltóságnak s még örültek, ha elfogadta. Igy nyomára akadtunk annak, hogy Pest városa az 1695-iki tatárjárás alkalmával *Sötér* Ferencz, Pestmegye alispánjának egy házat ajándékozott, fáradozásának elismeréséül, mint honoráriumot s azt örök időkre felmentette a polgári terhek alól.

Szunyogh Imre házát pedig a katonai beszállásolás alól oly feltétel alatt mentette fel, ha a város határát, a régi állapothoz képest állapitja meg. Ez pedig nem is volt valami nagy jutalom, mert „*Burgundiáról*“ vagyis a mai X. kerületről, Kőbányáról volt szó, melyre Grassalkovicsnak fájt a foga, aki azt állitotta, hogy az ősidőktől fogva nem Pesthez, hanem az ő tulajdonában levő Szt-Lőrinczhez tartozik. A tatárjárás alkalmával kihallgatott tanuk (1703. május 9-én történt), azt vallották, hogy a mint ezt apjuktól, nagyapjuktól hallották, Kőbánya sohasem tartozott Szt-Lőrinczhez, hanem mindig Pesthez. Itt fejtették a kecskemétiek, meg a szadaiak a követ, mikor templomukat épitették. Sőt egy száz évesnél idősebb tanu azt vallotta, hogy senkinek sem volt szabad a budai basa hire és tudta nélkül a bányából követ fejteni, melyet akkor pesti Kőbányának neveztek. A későbbi jegyzőkönyvekben azok neve és állása, a kiknek markát megkenték, a legtöbb esetben nincs megnevezve és csak annyi van felemlítve, hogy a város egy nagy „jóakarójának“ készpénzben kiadatott 358 arany forint, egy ló, olasz tyukok, besózott viza, füstölt hal stb. A következők azonban megvannak nevezve: *Batthyáni* Ádám gróf, az udvari kamara elnöke, *Billérd* főhadbiztos, *Caraffa* gróf, *Csáky* Zsigmond gróf. *Daru* kamaraigazgatósági számvivő, *Dessewffy*, *Fuchs*, *Grassalkovics* Antal báró, az udvari kamara elnöke, *Gyungel*, *Husziad*, *Huber* főhadbiztos, *Jászy* Pál udvari kamarai tanácsos, *Jörger* gróf Budavár parancsnoka, *Karafiát* kanczelláriai titkár, *König* Ferencz budai térparancsnok, *Nagy* Zsigmond, *Pálffy* János gróf nádorispán, *Péterffy* báró, *Salleburg* gróf az udvari kamara elnöke, *Sigray* János báró, *Stöhr* hadbiztos, *Styrum* gróf Budavár parancsnoka, *Zenney* kamaraigazgatósági tanácsos.

A név elhallgatásával meg van említve több izben, a budai kamarai igazgató, a főhadbiztos felesége, az udvari kamara elnökei (Bécs) s a várparancsnok titkárja.

A honoráriumok osztogatását, mint a hogy a megvesztegetést nevezték, az udvari kamara Mária Terézia parancsára 1755-ben tiltotta meg. Leplezett alakban talán még mai napig is fennáll, csakhogy az ilyesmit a XX. században nem szokás jegyzőkönyvileg megörökiteni.

A belső tanácsra visszatérve, oda kivételes esetben jegyzőke tis beválasztották a tanácsosnak, ami azonban ritkaságszámba ment, még pedig azért, mert degradálásnak tekintettek. Lévén ők ugy műveltség, mint fizetés tekintetében fölötte állók a polgárok sorából megválasztva tanácsnak.

Pedig a kupaktanács szükségét érezte annak, hogy tanult és jogvégzett egyének juthassanak be a tanácsba, s hogy ezt lehetővé tegye s a jegyzők vonakodásának utját vágja, ugy intézkedett, hogy a jegyzőből megválasztott tanácsosnak meghagyták eddigi működését és fizetését.

Hogy milyen lehetett a közigazgatás, melyet életfogytig megválasztott tisztviselők vezettek, a hol fegyelmi törvény és szabály ismeretlen fogalom volt, s a honnan a polgárság befolyása ki volt zárva, azt mindenki elképzelheti. A közigazgatás a belső tanács kezébe volt letéve, a polgárság a gazdasági ügyekben egyedül csak javaslati joggal élhetett, mely jogot eleinte a külső tanács, később pedig a választott polgárság utján gyakorolta.

A külső tanács huszonnégy tagból állott, a kiket a polgárság közül a tisztujitáskor választottak. Hivatalos neve „Külső tanács“ „Exterior Senatus“ vagy „Die Genannten“, később „Der äussere Rath“ volt.

Ez a külső tanács közvetitő szerepet viselt, hijával minden önállóságnak, a belső tanács és a

polgárság közt. Kötelessége volt a tanácstól megállapitott adót egyes polgárokra kivetni, azok behajtásánál segédkezni; a számadásokat felülvizsgálni, a hozott határozatokat hitelesiteni s a tanács utasitásait végrehajtani. Öt, hat tagu bizottságokba voltak osztva, u. m. kenyér és husbizottság, vásári és köztisztasági bizottság. Tehát vigyáztak a pékekre és mészárosokra, hogy a zsemlyének meglegyen a tanács által meghatározott sulya, különben a péket megbüntették és összes süteményét a kórház számára elkobozták. A mészárosoknak akkor is meg volt az a jó tulajdonságuk, hogy sok csontot szerettek a mértékre rakni, s egy font helyett három verdung volt a kimért hus. De jaj volt neki, ha a külső tanács tagjával jó lábon nem állott! Szóval, nem voltak ezek a bizottságok egyebek, mint ezt az udvari kamarának 1777. évi rendeletéből látjuk, amint a belső tanács végrehajtó közegei, piacz-vásárbiztosok, a kiknek kötelességük volt a kenyér és egyéb árszabás alá tartozó élelmiczikkek minőségére, sulyára és a meghatározott ár betartására felügyelni s az ez ellen vétőket a belső tanácsnak feljelenteni.

Városgazdasági ügyekben részt vehettek a belső tanács ülésein, de nem volt szavazati joguk, s a zöld asztaltól tisztes távolban, meghatározott sorrendben, a korláton kivül foglaltak helyet.

A történeti hűség kedvéért ide igtatjuk az első tisztujitáson, 1705. évi ápril 29-én megválasztott derék férfiak névsorát. Neveik után itélve, magyar alig van köztük: *Tempel* Pál, szószóló (vormund) *Heussl* Ferencz, Samu, *Hassan* János, *Meister* Mátyás, *Scopek* Ferencz, *Hensler* Lőrincz, *Callinger* Kristóf, *Peringer* György, Kristóf, *Meches* Jakab, *Rökk* György, *Lenner* János, *Riedl* János, *Herzig* Jakab, *Kernhoffer* Gergely, János, *Reiter* Egidius, *Pinder* Márton, *Dópl* Mátyás, *Erny* Sebestyén, *Bayer* János, *Schellhass* József, *Riemer* Márton, *Snitz* Mátyás, *Sagmeister* Ferencz és *Joseph* György.

A polgárság évekig türte a részrehajló tanács basáskodását; végre 1723-ik év tavaszán kitört az elégedetlenség. Ekkor már felszaporodtak a magyarok és a szerbek. A nevezett esztendőben a polgárság ápril hó 22-én tanácskozásra gyült egybe s okulva a tapasztalatokon, a tanáccsal egyetértve elhatározták, hogy a külső tanácsot száz taggal szaporitják. Ez a határozat azonban csak nyolcz év mulva lépett életbe s a megválasztott polgárság testülete „Választott polgárság“ — németül „Erwählte Bürgerschaft“ — nevet viselt. Ez a testület két részből állott: a hajdani 24-es külső tanácsból, melynek hatásköre megmaradt, míg a másik, a tagok száma után „Százas polgárságnak“ nevezett testület, hatáskör nélkül maradt. Ellenben jogában állott a tisztujitás és minden fontosabb városi dologhoz hozzászólni. Megillette a gazdasági ügyekben előterjesztési vagy javaslati jog, s e végből minden bérleti, adás-vevési stb. ügyek a választott polgárság elé voltak terjesztendők. Az elfogadás vagy visszautasitás fölött azonban a belső tanács szavazat többsége döntött. A belső tanácstagok és tisztviselők visszaéléseinek megtorlása az udvari kamara hatáskörébe tartozott.

A százas polgárság megbizása életfogytig tartott, mely csak elhalálozás, leköszönés vagy elcsapatás esetében szünt meg.

Ugy a külső tanács, valamint a választott polgárság elnöke a „Szószóló - Orator, Vormund“ volt. Az első szószóló az 1688-ban megválasztott *Sax* Simon volt, az utolsó pedig *Staffenberger* István.

A szószóló nem volt tanácstag, sem tisztviselő; 1752-ben mégis hivatalnok lett belőle s egy irnokot adtak mellé, hogy a választott polgárság jegyzőkönyveit vezesse, továbbá egy szállásmestert és egy fertálymestert vagyis biztost. A szószóló kötelessége volt a választott polgárság ülésein elnökölni, a város jogai és vagyonára felügyelni, a város adósságait számon tartani, ennek kamatait a hitelezőknek megfizetni; a katonabeszállásról gondoskodni, a tisztek számára butorokat beszerezni és a városi házakat jókarban tartani.

Pest város ujjászületésének első éveiben a polgárságnak csak egy szószólója volt, a ki élőszóval adta elő a tanács előtt a polgárok ügyesbajos dolgát, a kik személyesen jelentek meg. Később már több is, hogy mind a három nemzetiségnek legyen pártfogója. De igy sem volt elkerülhető a surlódás. 1692-ben német szószólónak. *Jaskó* Mihályt választották meg, magyarnak pedig *Németh* Györgyöt, rácz szószólónak *Raab* Mihályt. A magyarok közönbössége folytán többé külön szószólót nem választottak, hanem kimondották, hogy erre az állásra olyan polgár választható, a ki egyformán beszél magyarul és németül. A választásnál kibukott szószólókból „seniorok“ lettek, ezek mint a szószólók helyettesei a választott polgárság ülésein szintén helyet foglalhattak princzipálisaikkal jobbra és balra.

A százas polgárságra visszatérve, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy csak az volt választható, a ki pesti háziur és pesti polgár volt. Természetesen nem volt mindenki abban a kellemetes helyzetben, hogy háziurnak vallhassa magát, de minthogy a legtöbb tisztviselő polgári családból származott, ha szüleinek nem volt háza, olcsó pénzen vagy adósságra könnyüszerrel vehetett egy kisebb hajlékot. Hogy pedig a polgárjogot megszerezhesse, az sem járt annyi nehézséggel, mint manapság. Ha házat vett, a polgárdijak lefizetése után a polgárjogot is megszerezhette. Ez a polgárdíj pesti iparosnak *tizenkét forintra*, polgár fiának pedig *hat forintra* volt szabva. De ha valamelyik tisztviselő nagyon szegény volt s évi 30—50 forint fizetéséből még az a csekély díj sem futotta ki, ugy ezeknek díjtalanul adományozták a polgárjogot.

A város kormányzására a belső tanácsnak tisztviselők és egyéb személyzet állottak rendelkezésre,

a kik minden tekintetben tőle függöttek. A tisztviselők voltak: a jegyzők, a kamarás, a telekbiró, az árvaszámtartó, a számvevő, az irnokok vagy kanczelisták, a kiket később járulnokoknak, járulóknak neveztek; de még a tanácsszolgákat is felvették a tisztviselők gárdájába, a többi hivatalszolgát azonban már nem. *R. J.*

Nyilvános tervpályázatok.

A fővárosi épitészek fiatal gárdája körülbelül egy évvel ezelőtt nyilt harczot hirdetett a tervpályázatok mellett.

Mindig a mellett voltunk mi is, hogy a nagyobb, nyilvános épületekhez szükséges tervezetek pályázatok utján szereztessenek be; de előbb állapitassék meg a pályázati szervezet, mert a mai itélkezés egyenesen szatirája a tervbirálatoknak. Különösen kifogásolandó az, hogy a hirdetett „titkos“ pályázatoknál, már eleve lehet a szerzők neveit tudni s nem egyszer már a hirlapokban találkozunk előre a pályaművek leirásával. Másik alapos kifogás az, hogy a pályázat kiirásánál a birálók nevei nem közöltetnek; sok esetben az egyesületek neveztetnek meg, mintha az egyesületek, qua egyesületek mondanának birálatot, nem pedig az egyén. Több ilyen és hasonló kifogás van a tervpályázatok kiirása ellen és mindaddig, mig ezek meg vannak, a jelenlegi pályázatok csak szemfényvesztő humbugnak nevezhetők.

De ha meg is volna a helyes szabályzat a tervpályázatok kiirására, még az esetben is csak a nagyobb nyilvános épületek tervezésére tartjuk kiirandónak a pályázatot, pl. bizonyos összeg nagyságáig; azon alól pedig meg kell tartani a megbizatási rendszert is.

Most azonban épen megforditva történik: a miniszteriumok a kis 20—30,000 épitési összegü objektumokra irják ki a tervpályázatokat és a nagy épületek tervezését, vagy saját közegeik által, vagy pedig megbizás utján készittetik.

Ily viszonyok mellett valóban komikum számba megy, hogy a belügyminiszterium a fővárossal szemben a nyilvános tervpályázatok kiirása mellett foglalt állást akkor, *mikor a miniszteriumok ezt nem respektálják.* Tehát a mit egyes miniszteriumoknak szabad tenni, azt a fővárosnak nem szabad.

A főváros t. i. elhatározta, hogy az Artézifürdőt *Czigler* Győző épitész tervei szerint épitteti meg. A határozat annak idején nagy visszatetszést keltett azok között, kik nem helyeselték, hogy a közmunka tervezetét a nyilvánosság mellőzésével szerezze meg a főváros. Az elégedetlenek közül *Kasics* és társai megfelebbezték a közgyülés határozatát és a belügyminiszter igazat adott nekik. A miniszter ugyanis leküldött leiratában tudtul adja, hogy a közgyülési határozatot megváltoztatta és elrendelte, hogy az épités terveire nyilvános pályázatot kell hirdetni. A miniszter különben is azon a nézeten van, hogy az épitkezés dolgában ez idő szerint a főváros nem hozhat érdemleges határozatot, mert hiszen a fedezet kérdésével sincsen még tisztában; annál kevésbbé lehet kimondani azt, hogy a fürdőt *Czigler* tervei alapján fogják megépiteni, mert a tervek és a költségvetés nincsenek véglegesen kidolgozva. A mi a tervek készitésével járó megbizatást illeti, a miniszter kijelenti, hogy a nyilvános középületek terveinek beszerzése dolgában a közérdeket és közczélt minden körülmények között leginkább a pályázat biztositja. Hogy *Cziglert* a tervek készitésével már régebben megbizták, ez nem kötelez még arra, hogy a fürdőt az ő tervei szerint kell megcsinálni, viszont a pályázat hirdetése sem köti meg a fővárost arra nézve, hogy kevésbbé megfelelő pályatervek mellőzésével *esetleg Czigler* terveit ne fogadhatná el kivitelre. Megjegyzi a miniszter, hogy a fürdők épitésére vonatkozó érdemleges határozatát akkorra tartja fönn, a mikor a kivitelre elfogadott tervek és költségvetés alapján a munkálatok költségei és fedezetének módja meg lesz majd állapitva.

A belügyminiszterium hirdeti *másokkal szemben*, hogy „a nyilvános középületek terveinek beszerzése dolgában a közérdeket és közczélt minden körülmények között leginkább a pályázat biztositja“; — de hogy valaki ezt a nagy aplombu kijelentést komolyan ne vegye, azonnal kihirdeti, hogy azért, ha ő pályázatot hirdet is, *Czigler* terveit a főváros mégis elfogadhatja.

Kérdjük, mire való ez az alakoskodás? és megjegyezzük, hogy ha úgy „a közérdeket és a közczélt minden körülmények között“ a tervpályázat kiirása biztositja, miért nem követik tehát a miniszteriumok ezt az üdvös utat?!

Közegészségügyi statisztika.

A városi főorvos jelentése szerint a székesfőváros közegészségi állapota, viszonyitva a mult havihoz, kedvező volt, mert ugy a hevenyfertőző kórok száma, valamint a halálozások száma csökkent.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümős bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkorban 201 (mult hó 218), tüdőlobban 96 (mult hó 110), hörghurutban 35 (mult hó 46), egyéb légzőszervi bajokban 102 (mult hó 132), az összes halálozás 36·4 százaléka.

A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz (+6), ellenben csökkent a vörheny (—12), a kanyaró (—129), a roncsoló toroklob (—39), a szamárhurut (—9), az orbáncz (—32). Himlőeset ezen hóban sem volt.

Élve született e hóban 1844; meghalt az utról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával 1123; igy a születések 721-el multák felül a halálozásokat.

Junius hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9500 fekvő és 14.300 járó beteg, összesen 23.800, vagyis 762 vel kevesebb, mint az elmult hóban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 790 fekvő és 2010 járóbeteg, összesen 2800; kórházba küldetett 96 egyén.

Junius hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1265, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 377, a megfigyelő osztályon 175, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 186 elmebeteg ápoltatott.

A székesfővárosi „Erzsébet"-szegényházban 1186 egyén közül beteg volt 509 (elme- és eskóros 150), a dunajobbparti szegényházban 299 egyén közül beteg volt 17, a székesfővárosi „Josephinum"-fiárvaházban 105 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild"-szeretetházban 60 növendék közül nem volt beteg, az „Elisabethinum" leányárvaházban 106 növendék közül 2 volt beteg, a „Mayer" fiárvaház 75 növendéke közül 3 volt beteg, a protestáns árvaházban 101 növendék közül nem volt beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában junius havában szállást kapott: 21.505 férfi, 2078 nő és 153 gyermek, összesen 23.736 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben junius hóban felvétetett összesen 18 gyermek. A székesfővárosi hatóságok által elhelyeztetett 16, ezek között lelencz nem volt.

2. A „Fehérkereszt" országos lelenczház egyesület központi intézetében junius havában ápoltatott: 515 gyermek, meghalt 1, anyja által átvétetett 6.

3. A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott 8699 gyermek, meghalt 92, átvétetett 576.

4. A székesfőváros összes kerületeiben volt 1125 csecsemő, lelencz és árva.

A kerületi tiszti orvosok által a lefolyt hóban kiállittatott orvosi bizonyitvány 260, látlelet 15.

Elmebeteg előfordul 8; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 6, tébolydai elhelyezést nyert 2.

Elintéztetett a tiszti orvosok által összesen 2310 hivatalos ügydarab. Vizsgáltatott továbbá: piacz 5, kávéház és tejcsarnok 26, vendéglő 24, korcsma 32, pálinkamérés 40, mészárszék 49, hentes 81, bolt 80, pékmühely 45, nyilvános iskola 3, magániskola 3, kisdedóvó és gyermekkert 8, bölcsőde 4, gyár 26, fürdő 4, magánkórház s magángyógyintézet, orvosi rendelő intézet s szülőház 2, indóház —, szálloda 3, menhely 3, ipartelep 19, raktár 28, mühely 60, borbély-mühely 5, fogtechnikus mühely 9, népkonyha 7, leves- és teaosztó-intézet 2, szükséglakás 6, jégtermelési telep 2, jégelárusitási hely 2.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 90 lit., tejfel 26 liter, vaj 80 kg., hus 110 kg., hentesáru 56 kg., szalámi 20 kg., vadhus 20 kg., baromfi 92 drb, gyümölcs 20 kosár, süteményfélék 5 kg., zöldség 2 kosár, tojás 320 drb.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, amennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan egy kerületben sem jelentkeztek. Megsemmisittetett a gyepmesteri telepen ló 45 drb, szarvasmarha 23, kóbor eb 296, szamár 1 drb. Befogatott továbbá a gyepmester által 344 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 52, visszaadatott 48 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 21.445 drb állat, ezek között 7380 drb nagyszarvasmarha és 13.25 drb borju, 790 drb birka, bárány és kecske, 22.609 drb sertés és 4 drb malacz, 104 drb süldő.

Kényszervágás 54 esetben történt, 48 drb husa élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisittetett a közvágóhidon 12 darab nagymarha, 1 drb borju, 322 drb sertés, 4978 drb tüdő 1566 drb máj, 229 drb vese, 317 drb lép, 213 drb sziv, 18 drb félfej, 3 drb állkapocs, 4 drb nyelv, 85 drb bárzsing, 1 drb szegyváz, 9 darab gyomor, 22 drb bél, 3 drb méh, 3 drb tőgy, 3 drb lábvég, 1148 drb vehem és 88 klg. vegyeshus.

Megsemmisittetett a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 3·85 kg. marhahus, 46·45 kg. borjuhus, 292 kg. sertéshus, 8.20 kg. borjumáj, 110·20 kg. füstölthus, 111 kg. kolbász, 95 kg. birka aprólék, 489 drb baromfi, 3 kg. libamáj, 0·7 kg. ludzsir, 77 kg. hal, 1368 darab édesvizi rák, 158 kg. vadhus, 143 liter tej, 45 liter tejfel, 1 36 kg. vaj, 204·4 kg. tehén- és liptói turó, 5813 drb tojás, 20.182·55 kg. zöldség, 732·55 kg. gomba, 2 kg. paradicsom, 1829 88 kg. gyümölcs, 0·70 kg különféle.

Megsemmisittetett továbbá a kerületekben: 18 kg. marhahus, 59·5 kg. sertéshus, 11 kg. hal, 10 kg. hentesáru, 13 drb baromfi, 315 drb romlott tojás, 218 liter hamisitott tej, 9 liter hamisitott tejfel, 16·5 kg. vaj, 6 kg. süteményfélék, 205·5 kg. romlott zöldség, 60 drb romlott ugorka, 112 kg. gomba, 21·5 kg. éretlen gyümölcs, 31·5 kg. romlott gyümölcs, 2 kg. paradicsom.

Hirek a városházáról.

—

Nyári szünet. A „saison morte"-nak nevezett nyári évszak soha nem volt élénkebb, mint jelenleg, de csak a politikusok részére. A főváros törvényhatósága pauzát tart és vakácziját nyugodtan kihuzza ősz kezdetéig. A tanácsnál és az egyes ügyosztályokban folyik ugyan a munka, a fontosabb ügyek azonban pihennek. Ez az oka, hogy a „Magyar Székesfőváros" is némi pihenőt enged magának, amennyiben a törvényhatósági szünet alatt *csak kéthetenként* fog megjelenni.

A vasárnapi konkurrenczia. Ehrlich G. Gusztáv fővárosi bizottsági tag a budapesti kereskedők érdekében ma ujabb beadványt nyujtott át Halmos János polgármesternek. A beadvány szerint a budapesti kereskedőket nagy mértékben kárositja az a körülmény, hogy a munkaszünet megszoritása csakis a fővárosra terjesztetett ki s mert vasárnap ezáltal tetemes összegü pénz megy ki a szomszédos községekre s különösen Ujpestre. Az a publikum amely a VI. kerület külső részein lakik, rendesen Ujpestre jár vasárnapi szükségleteit beszerezni s ennek természetesen a fővárosnak nagy adóval sujtott kereskedői vallják a kárát. Ehrlich kéri ez okból a fővárost, hasson oda, hogy a miniszter módositsa a munkaszünetről való rendelkezését és pedig akként, hogy vagy engedje meg az összes budapesti kereskedőknek üzleteiknek vasárnap délelőtt 10 óráig leendő nyitvatartását vagy pedig terjessze ki a megszoritást az egész Pestmegyére, miáltal a fővárosi kereskedők megszabadulnak a szomszédos községek vasárnapi konkurrenciájától. Végül azt is kéri Ehrlich G. Gusztáv, hogy beadványa a főváros legközelebbi közgyülésének napirendjére tüzessék.

A fővárosi felső leányiskola. A főváros IV. kerületi felső leányiskolájában magánvállalkozás képen állott fönn eddig a gymnasium VII. és VIII. osztályának megfelelő továbbképző tanfolyam. A főváros közgyülése nemrégiben kimondta, hogy ezt a tanfolyamot az 1903 4 tanévtől kezdve, a főváros veszi át s egyidejüleg megszünteti a felsőbb leányiskola V. és VI-ik párhuzamos osztályát. A kultuszminiszter ma arról értesitette a fővárost, hogy a közgyülési határozatot jóváhagyólag tudomásul veszi. A latin nyelv mint rendkivüli tantárgy tanulását ama V. és VI-ik osztálybeli tanulóknak is megengedi a miniszter, akik a franczia nyelven kivül más rendkivüli tantárgy tanulására nem kötelezvék. Mihelyt azonban a latin irányu tanfolyam tanterve véglegesen meg lesz állapitva, a főváros tanácsa köteles lesz azt a jelzett iskolában egész terjedelmében életbeléptetni.

A Gellért-rakpart hivatalos átadása. A rakpartépitő-bizottság értesitette a fővárost, hogy a földmivelésügyi miniszter véglegesen átadni kivánja a már teljesen kész Gellért-rakpartnak Rudas-fürdő és Ferencz József-hid közötti szakaszát. Az átadás után, amely a jövő héten megtörténik, nyomban megindul a rakpart burkolási munkálata is. A munka már vállalatba is adatott. A part részben keramit, részben pedig terméskő burkolatot kap.

A Pasa-rét csatornája. A Buda-Pasarét lakosságának sokszor hangoztatott kivánsága végre teljesedésbe megy. Kiépül e városrész csatornája. A katonai épitő-osztály ugyanis értesitette a tanácsot, hogy a hadügyminiszter jóváhagyta a „Klotild Szeretetház"-zal kötött szerződést. A budai kadétiskola csatornájának fenntartásához, amelybe a tervezett pasaréti kanális majd betorkollik, a Klotild Szeretetház-egyesület is hozzájárul s igy szükséges volt vele is ujból szerződni. Ez volt a csatornaépités ügyének utolsó akadálya.

Vasuti átjáró. A Lenke-ut rendezésével kapcsolatban a tanács, a déli vasut kelenföldi pályatestén keresztül a pályaszinen egy átjárót tervezett, miáltal a Lenke-ut összeköttetésbe jönne a budaörsi-uttal. A főváros közmunkák tanácsa is hozzájárult, hogy az átjáró a pályaszinen készittessék el; ám a belügyminiszter feloldotta az erre vonatkozó határozatot s kimondta, hogy az átjáró kiépitését egyáltalában nem találja szükségesnek. A tervezett átjáró helyétől jobbra is, balra is van aluljáró a vasuti pályatestben. Ha tehát a főváros mindenképen összekötni kivánja a Lenke- s a budaörsi-utakat, ugy használja föl ez aluljárók egyikét. A miniszter eme határozata alapján a tanács most fölhivta a II-ik ügyosztályt, hogy a két utnak ily módon leendő összeköttetése tárgyában tegyen mielőbb előterjesztést. Vegye azonban figyelembe a közmunkák tanácsának ama jelentését, hogy ez átjárókból kifolyólag semmiféle ujabb terheket magára vállalni nem hajlandó.

Uj fővárosi homokbánya. A vizmüigazgatóság jelentette a tanácsnak, hogy a homokbánya, melyből a városi épületek jókarban tartására szükséges homok eddig beszereztetett, teljesen kimerült, szükségessé vált tehát egy uj bánya megnyitása. A tanács most a tisztviselő-telepen a Rezső-tér és Kendeffy-utcza között jelölt ki egy területet az uj homokbánya részére s egyben meghatározta, a mélységet a meddig az aknázás terjedhet.

Uj közmunkák. A pénzügyminiszterium uj palotája környékének rendezése folytán szükséges munkálatokra most hirdette ki a tanács a pályázatot A munkálatokra 18819 korona van előirányozva; és pedig kövezésre 9890 korona, aszfaltozásra 8929 korona. A pályázat kiterjed a szükséges kőanyag szállitására is. A kellően felszerelt ajánlatok ez évi augusztus 6-áig nyujtandók be.

Áthelyezett propeller-állomás. A főváros közmunkák tanácsa fölhivta a csavargőzös-vállalatot, hogy az Eskü-téri hid partmunkálatainak befejezéséig helyezze máshová a hid közelében levő pénztárbódéját, nehogy a munka emiatt haladékot szenvedjen. A vállalat ennek alapján arra kért engedelmet a fővárostól, hogy bódéját a Beitscher-féle uszoda mellett állithassa föl. A mérnöki hivatal most azt javasolja a tanácsnak, hogy az engedélyt adja meg, de kösse ki, hogy a csavargőzös-vállalat a bódé mellé ideiglenes várósátort is épitsen a közönség számára.

Az Auer-égők. A fővárosi közvilágitás terén annyira szaporitotta már a tanács az Auer-égőket, hogy azok száma elérte az ötezeret, miért is a lámpánkint járó eddigi 2 krajczár napi fentartási díj 2 fillérre szállittatott le. Az Auer-égők további szerelését azonban függőben tartja a tanács mindaddig, amig a jövőre nézve a fentartási díjakat illetőleg megegyezés nem jön létre a főváros s a légszesz-társaság között. E tárgyban legutóbb ajánlatot is tett már a gáz-társulat a fővárosnak, mely szerint az alább következő áron hajlandó egy-egy lámpást naponként föntartani: 5000—6000-ig 1 és 8 tized fillérért; 6000-től 75 0-ig 1 és 6 tized fillérért; 7500-tól 10,000-ig 1 és 4 tized fillérért; 10,000 felül 1 és 2 tized fillérért. Abban az esetben, ha a gáz izzófény leszállitja az égők árát, ez az egységár természetesen szintén változni fog. A tanács tanulmányozás s véleményezés czéljából kiadta az ajánlatot t. Heuffel Adolf középitési igazgatónak.

Helyesirási vita a fővárosnál. Egy józsefvárosi polgár figyelmeztette a fővárost, hogy a Tisza Kálmán-tér jelző-tábláin helytelen a felirat. „Tisza—Kálmán-tér" ez van a táblákon, holott igy volna helyes: „Tisza Kálmán-tér". E figyelmeztetés folytán a tanács sürgös intézkedésre hivta fel a mérnöki hivatalt, amely azonban most sikra szállott a maga igazáért. A felirat ügyében jelentést tett a tanácsnak, s azt iparkodik bizonyitani, hogy

a jelzés ugy van jól, ahogy van. Hivatkozik az Akadémiának 1902-ben kiadott helyesirási szabályzatára, melyszerint az utczanevek — minthogy az előtag többnyire személynév — csakis kötőjel használatával irandók. A mérnöki hivatal tehát, amikor a táblák feliratát elkészittette, követte az akadémiai szabályzat utasitásait s igy a feliratot korrektnek kell elismerni. Ez a védekezés kissé sántit, amennyiben a vezeték és keresztnév között nem látszik jó helyen a kötőjel s ennek ily körülmények között való használatát nem is mondja ki a szabályzat.

A gázgyárak házikezelésbe vétele. A főváros már hosszabb idő óta folytat előmunkálatokat, hogy a légszeszgyártást házilag kezelésbe vehesse. Ebbeli szándékában a fővárost nagyban elősegiti a mérnöki hivatal, mely most egy olyan kimutatást állitott össze, melyből a házikezelés nyereséges volta fényesen kiviláglik. A mérnöki hivatal kimutatása szerint: Budapest székesfővárost az osztrák-magyar légszesztársulat négy gyártelepe látja el világitó gázzal. A balparton van a józsefvárosi telep, mely 1856-ban épült s évi 16 millió köbméter gáz termelésére alkalmas; továbbá a ferenczvárosi első fiókgyár, mely 18 millió köbméter gázt produkál évente s a második ferenczvárosi fiók, mely 13 millió méter légszes termelésére képes. A jobbparton van a budai gázgyár, mely 1865-ben épült s 3½ millió köbméter gázt tud évente előállitani. Az összes telepek évi termelőképessége 50 millió köbméter. A legutolsó esztendőben 40 millió 524,900 köbméter gáz fogyott el. Ebből magánfogyasztásra esett 24.302,376 köbméter, a városi épületekre 1 419,128; utczai világitásra 6.120,397; motorokra, fütő- és főző czélokra 5.508,610; a gyárak saját használatára s ingyen gázra 3.174,389 köbméter. Összesen tehát 40.524,900 köbméter. Megjegyzendő, hogy e fogyasztás az utóbbi időben ismét tetemesen növekedett oly annyira, hogy a négy telep jelenlegi fölszerelése mellett már csak nagy nehezen birja födözni a szükségletet.

A fővárosi alkalmazottak menetjegy kedvezménye. A főváros fölterjesztést intézett volt a kereskedelmi miniszterhez, amellyel összes alkalmazottjai részére jogosultságot kért féláru vasuti menetjegyek váltására. A miniszter határozata ma jött meg. Értesiti a fővárost, hogy az irodasegédtisztek, katonai ügyosztályvezetők, a segédek, a fogalmazó gyakornokok s adóügyi raktárnokok jogosultságát elismeri. Ellenben megtagadja a kedvezményt a főügyésztől, a vegyészektől, kezelő gyakornokoktól, vásárcsarnoki segéd- és altisztektől, a fertőtlenitő intézeti tisztektől s a kerületi orvosoktól.

Egy kaszinó kérelme. A felső Krisztinaköruti kaszinó kérte a tanácsot, hogy a Krisztinakörut s a Várfok-utcza között levő kis terület parkoztassék. A tanács azzal utasitotta el a kérelmet, hogy a jelzett területre a közuti vaspálya átszálló forgalmának életbelépésekor épitendő állomás czéljaira lesz szükség. A kaszinó most odamódositotta á kérését, hogy addig is, amig az állomásbódé föl nem épül, a kis tér pázsitot és nehány padot kapjon.

Drága spórolás. A VI kerület egyes nagyforgalmu utczájának türhetetlenül rossz burkolata miatt sokszor emeltetett már panasz, sőt hivatalosan is konstatáltatott, hogy a kövezet jókarban tartására ugyancsak hiányosan történnek intézkedések. A kerületi elöljáróság előterjesztést intézett most a tanácshoz, melyben kifejti, hogy tulajdonképen miért rossz a Terézváros kövezete. Az oly nagyforgalmu utvonalak, amilyen például a Király-utcza, a Gyár utcza vagy a Podmaniczky-utcza állandóan javitandók ami évenkint nagy tömegü kőanyagot igényel Amde a főváros oly csekély mennyiségü követ bocsát mindig az elöljáróság rendelkezésére, hogy azzal képtelen az utczákat jókarban tartani. Oly utvonalakról van szó, melyek a rajtuk naponként lebonyolódó óriási gyalog és kocsiforgalmat tekintve okvetetlenül jókarban tartandók. Itt tehát rendkivül helytelen sőt káros dolog a spórolás. Az elöljáróság kéri tehát a tanácsot, hogy az eddiginél jóval több követ bocsásson ezentul a rendelkezésére, mert különben teljesen elpusztul a kerület legnagyobb utczáinak a kövezete s megesik, hogy a rosszul alkalmazott takarékoskodás miatt rövid idő alatt az egész burkolatot ki kell majd cserélni.

Magy. kir. államvasutak Üzletvezetőség Aradon.
21873/1903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Piski állomáson létesitendő 1 drb altiszti és 1 drb szolgalaképület és 2 drb 8 rekeszes melléképület, valamint Petrozsényben létesitendő 1 drb altiszti és 3 drb szolgalaképület és 4 drb 8 rekeszes melléképület épitésére és azzal kapcsolatos munkákra.

A költségszámitás, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati föltételek, valamint az 1887-ben kiadott általános és részletes feltétfüzetek Aradon a magy. kir. államvasutak üzletvezetőségének pályafenntartási osztályában, a hivatalos órák alatt 3 korona lefizetése mellett átvehetők és a vonatkozó tervek megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1903. évi augusztus hó 19-én déli 12 óráig kell benyujtani, alulirott üzletvezetőség általános osztályánál. Az ajánlatokat egy koronás, az ajánlat mellékleteit ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyujtani: „Ajánlat a piskii és petrozsényi telepházak és melléképitményeik épitési munkáira". Ajánlatok ugy a piskii, mint a petrozsényi épitésekre külön-külön, valamint a két épitkezésre együttesen is benyujthatók.

Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1903. évi augusztus hó 18-án déli 12 óráig a piskii telepházakra pályázók részéről 200 , azaz Kettő ezer korona, a petrozsényi telepházakra pályázók részéről 3400 korona azaz Háromezernégyszáz korona, mindkét munkára pályázók részéről pedig 5400 kor., azaz Ötezernégyszáz korona, bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetőségének gyüjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Távirati uton tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel. Az ajánlatok feletti döntés határideje e pályázati határidőtől számitott 2 hétben állapittatik meg, a bánatpénzek visszaadása pedig a döntéstől számitott 8 napon belül eszközöltetik.

Aradon, 1903. julius hó 29-én.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

Az alulirott Igazgatóság a magy. kir. államvasutak részére 1904. évi január hó 1-től 1904. évi deczember hó végeig denaturált borszeszből felmerülő szükségletének szállitását, mely egy évre *mintegy — 600 — hektoliterrel* van előirányozva, biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az erre vonatkozó jegyzék, mely egyszersmind ajánlati mintául szolgál, valamint a szállitásra vonatkozó részletes módozatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltárbeszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest VI., Andrássy-ut 73 sz. II. emelet 47 ajtó szám) ingyen kaphatók.

A szabályszerüen kiállitott egy koronás m. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve *legkésőbb f. évi augusztus hó 28-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók illetőleg posta utján oda küldendők és a boriték ezen külczimmel látandó el: „*Ajánlat denaturált borszesz szállitására 92718/903 számhoz.*“

Bánatpénzül az ajánlt borszesz egy évi értékének 5%-a készpénzben, vagy valami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb *f. évi augusztus hó 27-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Bánatpénz nélküli, vagy később benyujtott ajánlatok, valamint olyanok, melyek nem pontosan a részletes módozatok betartása mellett állittatnak ki, figyelembe vételre nem számithatnak.

Budapest, 1903. julius hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieh-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieh-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-uteza.
Kolozsvár: Wesselényi-uteza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-uteza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-uteza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. augusztus 18. 31. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Egy betöltendő állás.

A fiumei kormányzói állás vacans. Szomorú elégtétel lapomnak, hogy én már a mult év októberében megírtam, hogy Szápáry László gróf nem való kormányzati tényezőnek, czikkemet annak idején e szavakkal fejeztem be: „Adjanak neki végkielégitésül valami ordót és távolitsák el Fiuméból, mielőtt nagyobb botrány fakad működése nyomán.“

Milyen jó lett volna neki is, a kormánynak is, ha figyelmeztetésem nem marad foganat nélkül, mert más téren üdvösen működhetett volna. Én nagyon sajnálom, hogy ily gyászosan fejezte be politikai és nyilvános pályafutását

Ezuttal azonban, kizárólag a fiumei kormányzói állásról akarok egyetmást mondani.

Több ízben került szóba: van-e egyáltalán szükség Fiumében kormányzóra? Ha jól emlékszem Hódossy dissertalt erről egy alkalommal. A kormányzói állás a kiegyezés óta nem az, a mi 1848 előtt volt; most nem egyéb mint a kereskedelmi és belügyi miniszteriumok alárendeltje. A viszonyok azonban olyanok, hogy csakis előkelő és gazdag urak vállalkozhatnak erre az állásra, a kiknek módjukban van, ambicziójuk kielégitésére évenkint 80 – 100.000 koronát áldozni. Ebben találja magyarázatát az a ferde nézet, hogy a fiumei kormányfő akár meg van benne a képesség az állás betöltésére akár nincs, csak főur és gazdag lehet. — Ennek a félszegségnek káros következményeit fényesen beigazolta a közel mult és a jelen.

Zichy Ágost, Szápáry Géza, Batthyány Lajos és legutóbb Szápáry László csak reprezentaló állást óhajtottak betölteni, a nélkül, hogy az állásnak megfelelő inventió felett rendelkeztek volna. Innen van Fiuméban az a korhadt, tespedő állapot és minden irányban mutatkozó megdöbbentő hanyatlás.

Minden kritikán felül áll ezen kormányzó urak gavallérsága, kitünő konyhája, és a társadalmi érintkezésben előkelő szeretetre méltósága; sajnálatra méltó azonban, hogy ezen urak egyikében sem volt meg a kellő érzék és képesség arra, hogy mikép kell Magyarország egyetlen kikötő városát ipari és kereskedelmi tekintetben emelni.

Közgazdasági tevékenység helyett, helyi politikát csináltak s ily módon megteremtették az ugynevezett „fiumei kérdést“, s ezzel tévutra vezették magát Fiumét, az országgyülést, sőt a hazai közvéleményt is. Közjogi és közigazgatási kérdéseket vitattunk harmincz éven keresztül, a helyett, hogy miként az osztrákok Triesszttel, kizárólag csak gazdasági szempontból foglalkoztunk volna Fiuméval.

A multak ezen szomoru tapasztalatai tennék indokolttá, hogy a kormányzói állás töröltessék, helyette külön elnöke legyen ugy a tengerészeti hatóságnak mint a kormányzóságnak. Azonban ma még tekintettel kell lenni Fiume kiváltságos helyzetére és a hagyományokra is, a mely szempontok, ha nem is föltétlen szükségesnek, de előnyös-

nek mutatják a kormányzói méltóság fenntartását.

Egyébként a kormány most nem is tervez ilyen változtatásokat.

A közel napokban tehát uj kormányzót kap Fiume.

Ámde most már legfőbb ideje, hogy a döntő körök megfelelő embert küldjenek Fiuméba.

Az ország tisztában van azzal, hogy Fiume az ország legfontosabb szerve. Az önálló vámterület után sopánkodik az egész ország, szabadelvüpártiak ugy, mint a közjogi ellenzék.

Ausztriától való különválásunk gazdasági tekintetben csak rövid idő kérdése. Talán 5, talán 10 év alatt vagy mulva állithatjuk fel hazánk mesgyéin a vámsorompókat, de hogy felfogiuk állitani, az most már minden kétségen felül áll. És miután ezt a jövőbeli föltétlen bizonyosságok közé sorolhatjuk, Fiume jelentősége sokszorosan emelkedik.

Ugyanis Fiume — az önálló vámterület behozatalával — az egyetlen pont, melyen át szabadon érintkezhetünk a külvilággal.

Itt fog összpontosulni, csaknem teljességében az ország kiviteli és behozatali forgalma.

Ez a feladat várván jövőben Fiuméra, elvárhatjuk a kormánytól, hogy olyan férfit ültet a kormányzói székbe, a kiben megvan ezen feladat átérzéséhez és végrehajtásához szükséges képesség és akarat is. Lehet az illető mágnás, de az aztán olyan mágnás legyen, a ki nemcsak reprezentálni, hanem irányitani és dolgozni is tudjon. Egy erélyes és buzgó kormányzó sokat tehet Fiuméért.

Életre kell kelteni uj vállalatokat és abba a helyzetbe kell juttatni ezt a szerencsétlen elkormányzott várost, hogy mihelyt üt az önálló vámterület órája, minden akadály nélkül lebonyolithassa az ország behozatali és kiviteli forgalmát.

Egy szóval: Ember kell Fiuménak.

Mi nem érezzük magunkat hivatottnak, hogy Diogenes-lámpával neki induljunk a megfelelő ember felkutatására. De azért egy arra való embert, a ki meggyőződésünk szerint a várakozásnak teljesen megfelelne tudnánk ajánlani, ha a kormány nem kényszeritené őt arra, hogy abba a díszes állami palotába, — a mely oly végzetes Fiuméra és a melyre egyáltalán szükség nem volt — ne kelljen beköltözködnie, miután — tekintve, hogy ennek a palotának fütése, világitása, a kert fenntartása mintegy 20 ezer koronát emészt fel — ekkora kiadást polgárember el nem bir. Akit mi ajánlani tudunk és merünk az Nagy Ferencz, a volt kereskedelemügyi államtitkár. Kiváló szakember, a fiumei állapotokat jól ismeri, és ami a fő a fiumeiek is szivesen látnák.

Igaz ugyan, hogy nem adna nagy traktamentumokat, de meg volnának vele elégedve, a kereskedők, iparosok, hajósok és gyárosok is.

Ha pedig ezek meg lesznek elégedve, akkor Fiume igaz gyöngye lesz Szent István koronájának. *Dr. Bartha Sándor.*

Félévi közigazgatás.

Boldogult Kecskeméthy Aurél, a szellemes és szatirikus publiczista, azt irta valamikor, hogy a hivatalos jelentések nem valók másra, mint a való tényállás elleplezésére. Hát az bizonyos, hogy most is készülnek ily czélzatu hivatalos jelentések, (kivált ha megbolygatott visszaélésekről vagy tulkapásokról van szó), de általában hasznát vehetjük a rendes hivatalos jelentéseknek. Igy például Budapest polgármesterének a közigazgatási bizottsághoz intézett jelentése hü képet nyujt arról, hogy ez év első felében mi történt a közigazgatás egyes ágaiban.

A jelentés szerint a közigazgatás általános menetében oly kiemelkedő mozzanat, vagy oly társadalmi mozgalom, mely rendkivüli intézkedést igényelt volna, nem merült fel.

Az egyes közigazgatási ágakra vonatkozó jelentéseket következőkép csoportositathatjuk:

Szabályrendeletek.

A közrendészetet illetőleg a székesfőváros hatósága foglalkozott: a mulatók és dalcsarnokokra vonatkozó, a felvonókról (liftekről) szóló, a fogadó-, vendéglő-, korcsma-, sörház-, kávéház-, kávé- és pálinkamérési iparokról, a sütőiparról, a szinházak tüzbiztonságáról szóló szabályrendeletek s a lakbérleti szabályzat megállapitásának, illetve módositásának kérdéseivel.

Ezenkivül letárgyaltatott az uj szegényügyi szabályrendelet, a mely a közsegélyezés mérvét és módját tüzetesen meghatározza.

Közegészségügy.

A hevenyragályos fertőző bántalmak csekély kivétellel, mint már évek óta, ugy ezen félévben is, habár csak elszórtan, mindazonáltal állandóan észlelhetők voltak a székesfőváros területén.

A *hagymáz* betegedési és halálozási eseteinek száma a lefolyt félévben, visszanyitva a mult év első felében előfordult esetek számához, csökkent.

Emelkedés konstatálható a *vörhenynél.*

Az általában nagyobb betegedési számmal előfordulni szokott s az enyhébb kóralakok közé tartozó *kanyaró* ezen félévben, viszonyitva a mult év hason feléhez, csökkenést mutat.

A fertőtlenitést mindazon ragályos kórok után, melyekre nézve az kötelezőleg fennáll, valamint facultativ esetekben is a szék. föv. fertőtlenitő intézet végezte Tüdővész utáni fertőtlenités, noha annak teljesitése nem kötelező, az elmult félévben 67 esetben kérelmeztetett a közönség köréből.

A roncsoló torok'ob és torokgyik emelkedést mutat. Megbetegedett roncsoló toroklobban és torokgyikban a mult év első felében 661 egyén s elhalt 55, — a halálozási % tehát 8·3-ot teszen ki, — mig a lefolyt félévben megbetegedett 1084, s elhalt 109 egyén, a halálozási % 10·0.

A himlőoltás ezen évben is a kellő időben, a tavaszi időjárás beálltával vette kezdetét, s azóta hetenkint — az oltókerület nagysága szerint 1—2 napon végeztetik az I-sö foku hatóság kebeléből alakult oltóbizottság által. A oltóanyag a dr. Pápai féle nyirktermelő intézet által szállittatik.

A haszonállatok egészségi állapota a székesfőváros területén általában kielégitőnek jelezhető. Egyes ragályos kórok fordultak ugyan elő elszórtan, mint a takonykór és a veszettség, rühkor továbbá a ragadós száj- és körömfájás, ezek tovaterjedése azonban a kellő ereállyel alkalmazott állategészségügyi óvintézkedések következtében sikeresen meggátoltatott. Ezen fertőző kórok után is a fertőtlenitést a sz. föv. központi fertőtlenitő intézet végezte.

Adózás.

A főváros területén működő pénzügyi hatóságok mindenben teljesitették köteleségeiket. Azonban az egyenes adó kivetés teljesen nem volt befejezhető, mert a f. évi május 1-én bekövetkezett költségvetés és felhatalmazási törvény nélküli állapot folytán az adókivetés a jelzett napon megszakitott s csak az akadályok megszüntével lesz folytatható. A közvetlenül lerovandó illetékek kiszabása körül hátramaradás nem mutatkozik, kivételes intézkedést igénylő esetek az egyenes és közvetett adók és a közvetlenül lerovandó illetékek és az egyenes adók módjára beszedendő kincstári követelések és egyéb tartozások kezelése körül nem fordultak elő.

Azonban az összes kincstári követelések behajtása f. é. május 1-től a fönnt emlitett okból beszüntettetett s ez az oka a f. évi első félév végén tapasztalt csökkenésének.

Közrendészet.

A közveszélyes elmebetegek elhelyezésének ügye mindinkább több munkát okoz. A rendőrség ma már nemcsak azon betegeket kénytelen elhelyezni, a kiknek elhelyezése a korábbi rendeletek értelmében az ő hatáskörébe volt utalva, hanem a ker. előljáróságok is több oly esetben fordultak a rendőrkapitányi hivatalokhoz, midőn a közveszélyesség legelőrehaladottabb fokán levő betegek elhelyezését az ápoldák igazgatóságai a túlzsufoltságra való hivatkozással tőlük megtagadták. Viszont a vidékről is egyre nagyobb arányban szállitanak a fővárosba oly egyéneket, kik állapotuk mellett feltétlen elhelyezést igényelnek, illetőségi helyeiken azonban kellően elhelyezhetők nem voltak. Mindezekre figyelemmel, a nagyobb bajnak elejét veendő, a rendőrhatóságnak a tébolydák túlzsufoltságára való tekintet nélkül kellett intézkedéseket tenni. Javulás ez irányban csak az elmebetegek elhelyezését czélzó ujabb kormányintézkedésektől, főleg a cotagge rendszerü ujabb tébolydák mielőbbi megnyitásától várható.

A f. évi I. felében oly esetek, a melyek a közbiztonságot nagyobb mérvben veszélyeztették volna, gyakrabban való egymás utánban nem fordultak elő s igy a helyzet javitásának szüksége nem forogván fenn, semmiféle különös intézkedéseket nem kellett tenni.

Az elmult 1902 év I. felében összesen 459 útlevéllel nem rendelkezett kivándorló utasittatott vissza, miből látható, hogy az ilyen kivándorlóknak száma nemhogy csökkent volna hanem a f. év I-sö felében 245 fővel szaporodott. Az útlevél nélküli kivándorlás meggátlása czéljából annyiban történt intézkedés amennyiben minden egyes visszautasitott kivándorlóra vonatkozólag az illetékes járási szolgabirói hivatalhoz irásbeli értesités küldetett és ezzel a kivándorlókra a figyelmük felhivatott.

A kivándorlási mozgalom terén is üdvös intézkedések várhatók a legujabbi törvényhozási alkotások révén. A rendőrség eddig is minden tőle telhetőt elkövetett, hogy egyrészt az utlevél nélküli kivándorlást csökkentse és a kivándorlásra csábitó ügynökök üzelmeit még a vidéken is megfékezze, másrészt pedig, hogy a bajok valódi okát az illetékes tényezők előtt föltárja. Megneheziti azonban az államrendőrség ily irányu tevékenységét, hogy a vidéki hatóságok a mozgalom ellenőrzésére eddig vajmi keveset tettek. Remélhető azonban, hogy az uj határrendőrséggel való szerves működésben ez ügykör is egységesen és kellő sikerrel lesz ellátva.

Ipar- és kereskedelem.

Az elmult félévben a következő gyár- és iparteleppek keletkeztek:

Hüttl Tivadar *porczellán és majolika-gyára* (VI., Jász-u. 33.); Weisz Antalné, szül: Weisz Laura öntés nélküli *fémgyára* (VI., Klapka-u. 9.); Hesky Bertholdné, szül: Löw Éva tüzmentes *pénzszekrény-*

gyára (VI., Szabolcs-u. 4.); Sándor Miksa *erőtakarmány-gyára* (VII., Peterdy-u. 38.); König és Wagner *szék- és asztalosmunka-gyára* (VII., Dembinszky-u. 20.) (Időközben megszünt); Weil Adolf *szalámi-gyára* (VII., Király-u. 1.); Dr. Klein Jakab *gyermekczipő-gyára* (VII., Izabella-u. 5.); Weleminszky Rezső és társa *halkonzerv-gyára* (VII., Ilka-u. 31.); Dreyer és társa *dynamogyujtó-gyára* (VII., Munkás-u. 11.); Erdős és Herczeg *asztalos-gyára* (IX., Közraktár-u. 12.); Löbl Adolf *fagygyuolvasztó-gyára* (IX., Gubacsi-ut 9597/98. hrsz a.); Schuller József Első magyar aczéltoll, tollszár és indigó másoló papir-gyára (X., ker.). Ezeken kivül az V. kerületben keletkezett egy-egy gyertya-gyár, s kőnyomda.

Az ipari és kereskedelmi téren évek óta tartó pangást, sajnos, ez évben sem váltotta föl számottevő fellendülés s csupán az épitési kedv némi emelkedését emlithetők föl a jövőre nézve biztatóbb előjelként. Ezzel szemben ki kell emelni a még néhány évvel ezelőtt igen virágzó gazdasági gépgyártás *folytonos hanyatlását*, különösen a mi a magánosok kezében lévő gyár- és ipartelepeket illeti, minek részben az az oka, hogy az állami vállalatok is, különösen külföldi (igy pl. oroszországi és romániai) megrendelések elfogadásával és kivitelével a magánvállalatoknak sulyos versenyt támasztanak.

A munkanélküliség — mint rendesen — a lefolyt félévben is különösen a téli hónapokban volt sulyosan érezhető, de jelenleg is kivált egyes iparágakban, mint a gép- és vasiparban üzembeszüntetések és üzemreduktiók következtében nagyszámu munkás van munka és kereset nélkül. A hatóság a munkanélküliek nyomasztó helyzetén a lehetőséghez képest iparkodott segiteni pénzbeli adományokkal, népkonyhajegyek utalványozásával, bizonyos közmunkák foganatosításával. A köznyomor enyhitésére a tél folyamán megszavazott 200.000 K. is a ker. előljáróságok és egyes intézetek s egyesületek által nagyrészt erre a czélra fordittatott. A munkanélküliség állapotának gyökeres javulását helyi intézkedésekkel aligha lehet elérni.

Külföldi munkások nagyobb számu beözönlése nem tapasztaltatott. A gyártelepeken lévő s régibb idő óta alkalmazott külföldi munkások elég tetemes számának az a magyarázata, hogy a magyar munkások az illető üzemre (pl. sörgyártás) nincsenek kellőleg kiképezve.

Tanügy.

A lefolyt iskolaév elején a következő iskolák nyiltak meg:

a III. kerületi Vörösvári-utczai, az V. kerületi Szemere-utczai (kibővités), a VI ker. Szent László-utczai, a IX. kerületi Mester-utczai, a IX kerületi Erkel-utczai (bővités) és a X. kerületi Maglódi-uti elemi iskolák. Megnyilt ezenkivül az V. kerületi Sziget-utczai polgári fiu- és a IX. kerületi Mester-utczai polgári leányiskola. Az ovodák közül az elmult iskolaév folyamán megnyilt a II. kerületi Medve-utczai, a III. kerületi Vörösvári-utczai, a VI. kerületi Szent László-utczai, a IX. kerületi Ipar-utczai, a X. kerületi Maglódi-uti. Ezenkivül a II. kerületi Lövőház-utczai és a VII. kerületi Dob-utczai I. számu óvoda az elemi iskola terjeszkedése folytán az e czélra kibérelt uj helyiségeikbe a II. ker. Lövőház-utcza 30. szám, illetőleg a VII. kerületi Rózsa-utcza 20. szám alá áttelepittettek. Részben az uj iskolák felállitása részben pedig a már fennállott vagy kibővült iskolák keretén belül eszközölt osztályszaporitások az elemi- és polgári iskolák tanszemélyzete létszámának emelését igényelte, miért is az elemi iskolákhoz 2 igazgató-tanitói, 21 osztálytanitói és 20 osztálytanitónői állás, a polgári iskolákhoz pedig 16 tanitó illetőleg tanitónői állás- és a kereskedelmi iskolákhoz végre 2 uj tanszék került szervezés alá. Mindezen állások, a melyekre a pályázat még április havában kiiratott, folyó év május havában tényleg be is töltettek. A tandij beszedése körül örvendetes javulás mutatkozott.

A jövő iskolaév elején a következő óvodák fognak megnyilni: a VI kerületi Országbiró-utczai, a VII. kerületi Erzsébetkirályné-uti és az I. kerületi Városmajor-utczai és az I. kerületi Hidegkuti-uti.

Ezeken kivül tervbe vétettek óvódák a következő helyeken:

A téli hónapokban a II. kerületi Hattyu-utczai, a II. ker. Lövőház-utczai, az I. ker. Mészáros-utczai, a VI. ker. Lőportár-utczai, a VI. ker. Kmetty-utczai és a X. ker. Maglódi-uti óvodákban a társadalom bevonásával és segitségével napközi otthonok rendeztettek be, hol a szülői gondozást teljesen nélkülöző gyermekek meleg ételt s megfelelő hasznos foglalkozás mellett egész napon át hajlékot találtak. Az első fölszerelést és a felügyeletet ezekhez a főváros adta.

Jelenleg a főváros polgári iskolái, a Csokonai-utczai polgári leányiskola kivételével, mind fővárosi épületekben vannak elhelyezve. A felsőbb leányiskolák ezen tanévben is kifogástalanul működtek.

A szegények husa.

Augusztus 4-iki számunkban fenti czimmel egy közlemény jelent meg, mely állást foglalt a sterilizált (párolt) husnak a szegény néposztály számára való forgalomba bocsátása ellen. Erre vonatkozólag egy szakember tollából a következő felvilágositásokat kapjuk:

Augusztus 14-ike fontos nap a fővárosra, mert akkor adták át közhasználatnak a huspárolókat, melyek révén a szegény nép végre olcsó pénzen hushoz juthat. Már pedig ez a főkérdés. S amikor a tanács kimondotta a szabályrendeletben, hogy *csakis* a szegény néposztály vásárolhatja a sterilizált hust nem az egyenlőség elvét akarta dehonesztálni, hanem lehetőség szerint utját óhajtotta állani, hogy az olcsó

hussal egyes vállalkozók üzérkedhessenek. A párolt hus épp oly kevéssé veszedelmes a napszámos egészségére, mint a zászlós urakéra. Ez utóbbiak anyagi könnyebbüléséről azonban nem kell gondoskodni, csak a szegényekről. Téves és naiv az a magyarázat, hogy a szabályrendelet azért állapitotta meg 2 kiló maximumban az egyesek által vásárolt párolt hus mennyiségét, mert ennél több *megárthat*. Dehogyis árt meg! Az intézkedés egészen mást céloz, azt nevezetesen, hogy korcsmárosok és kifőzők el ne vásárolhassák a hust a szegény emberek elől.

Konstatálhatjuk, hogy a husvizsgálat sehol a világon nem oly szigoru, mint itt, Budapesten, mert aránylag a budapesti vágóhidakon kobozzák el a legtöbb állatot! Csakhogy a mai husárak mellett oly óriási husmennyiség, oly nagy közvagyon megy veszendőbe, (részint gyepmesteri telepre, részint szappanoshoz), hogy azt már csakugyan nem lehet szó nélkül hagyni. Annál is inkább, mert a legnagyobb rész, *közel 90 százalék* csupán kevesebb tápértékü, tehát élvezhető vagy alkalmas módon köz fogyasztásra bocsájtható volna; ezt maguk a közvágóhidak szakértői is nyiltan beismerik. Hiszen a huspárolók felállitását ők is szorgalmazták.

A hus elkobzásával óriási vagyon megy veszendőbe. És ennek indokolatlan elpusztulását maga a főváros is elősegitette. De bár most már megvan a régóta sürgetett intézmény, ennek daczára már is ujabb kivánsággal állanak elő a helyzet ismerősei. E kivánság olyan ujitás meghonositása, mely ott, ahol bevezették, mindenütt sikeresen bevált. Ez az ujitás a mozgó népkonyha intézménye. Ott, ahol a huspárolók már évek óta üzemben vannak, sok visszaélésnek jöttek nyomára. Ezt igyekeznek a mozgó népkonyha intézménnyel kikerülni.

Mert kinek van szánva a huspároló által fogyasztásra bocsájtható hus? A szegény munkás népnek. Idealis és nagy szocialis feladat! Olcsó pénzen teljes tápértékü, izletes hust adni naponta annak, ki különben heteken át nem juthat hozzá, ki talán még minden sátoros ünnepen sem lát asztalán hust. Ott, hol a szegény munkás sorsán segiteni lehet, mindent meg kell tenni. Hisz a szociális bajokat, az elégedetlenséget első sorban a gyér, a rossz táplálkozás eredményezte, a nyomor, az éhség! Mert az már igazán szerény követelés: élni akarni! De hogy megélhessenek, kellőleg táplálkozniok kell. Táplálkozáshoz pénz kell és éppen a tápláló, a valóságos tápanyag, kerül sok pénzbe. A bérfelemelés iránti mozgalmak tulajdonképen csak ezt czélozzák; több munkabért, hogy azon oly tápszert vehessenek, mely egyszersmind jó tápanyag is.

A huspároló utján fogyaszthatóvá lett hust vagy a pároló mellett levő kimérő-helyeken, vagy a város 1—2 különböző táján felállitott kimérő helyiségekben szokás árusitani. Mindenütt meg van határozva, hogy a vevő legfeljebb mennyi husra tarthat igényt; a legtöbb helyen a maximum egy napra 2 kg. A vevők rendszerint kötelesek a vásárlás alkalmával nevüket és lakásukat bemondani (ami persze nem ellenőrizhető), mire a meghatározott összeg lefizetése ellenében, megkapják a kivánt husmennyiséget. A huskimérés rendszerint délelőtt 11 órától 1 óráig tart, néhol még délután 6—7 óra között is.

De ezen eljárás a kitüzött czélnak meg nem felel, mert gyakran visszaélésre ad alkalmat. Azt tapasztalták, hogy az a sok szegény ember, ki joggal és kizárólag igényt tarthat ily olcsó husra, gyakran nem jutott hozzá. Nem juthatott hozzá, mert illetéktelen egyének az orruk elől elvitték és daczára a szigoru ellenőrzésnek, csak ritkán lehetett a visszaélést bebizonyitani. Kifőzőknek és kisebb vendéglősöknek az ily hus elárusitása felette kényelmes és jövedelmező és ezek tényleg ki is játszák a huspárolók üzemszabályzatait. Kényelmes ezeknek az ily hus elárusitása azért, mert megfelelő mennyiségü levessel, teljesen készen, jól megfőzve és füszerezve, már 11 órakor megkaphatják a hust és jövedelmező is, mert pl. Németországban 1 kg. 60—66 pfennigbe kerülő husért 2—2 és fél márkát is kiárulnak.

De a kimérő helyiségeknek nem csak ez a bajuk. Sok munkás a nagy távolság miatt a hust be sem szerezhette, a kimérő-helyiséget, annak távolfekvése miatt, meg sem közelithette. Mert e közmondás: „az idő pénz“, talán sehol oly találó, mint a szegény munkásnál. A munka-nap minden elmulasztott percze pénzbeli károsodást jelent számára. De tovább menve, ha még meg is közelitheti a kimérőhelyiséget a déli szünet alatt, nem marad pihenője.

Ez az oka annak, hogy a párolthus elárusitását más módozatok mellett igyekeztek berendezni. A legczélszerűbb és mindenképen helyes mód erre a *mozgó népkonyha* intézmény. Ez lenne a kérdésnek igazán ideális megoldása, mert minden visszaélést kizár és az a hus csak annak jut, akinek szól Berlinben több mint 2 éve van ez a rendszer bevezetve és ugy a város, mint a munkások teljesen meg vannak elégedve. A munkás igazán jó, olcsó, izletes hust és levest, esetleg főzeléket is kap pár pfennigért, a városnak pedig daczára a kevéssel megszaporodott üzemköltségeknek e vállalkozás teljesen kifizetődik.

A mozgó népkonyha tulajdonképen egy szállitó kocsi, mely egyszersmind kimérő-helyiségül is szolgál. Több ily kocsit szerkesztettek már. Egyike a legrégibb és általánosabban használatban levőknek a Könen János Keresztély Cöln-nippesi kocsigyártó szabadalma. Ezek a kocsik kb. 8 négyszögm. nagyságuak, minden oldalról zárt, belül horgokkal vannak ellátva, ugy hogy kb. 3 szarvasmarha, 6—8 kis állat és néhány sertés elfér benne és még mintegy 4 négszögméternyi terület a személyzet részére marad fenn. A kocsi egyik oldala, vagy a hátulsó része vizszintes irányban lebocsájtható, egészen ugy, mint a közp. tejcsarnok kocsijai, melyekből pl. vasárnap a városligetben és egyéb kiránduló helyeken tejet

árusitanak. A vizszintesen lebocsájtott rész az árusitó asztalt helyettesiti. Ily kocsi jelenleg körülbelül 2000 márkába kerül. A kocsikat ezenkivül még husszállitásra is lehet használni.

Az eljárás a következő: A huspárolókban párolt hust a pároló melletti helyiségben egyenlő sulyu adagokra osztják fel és az adagokat, mint a fügét, vékony fapálczikákra füzik fel, egészen hasonlóan, mint a kórházi élelmezésnél. E huspálczák a kocsi belsejében felakasztatnak, a leves pedig nagyobb — jól zárható — edényekbe öntve, szintén a kocsiba helyeztetik el. Berlinben ezenkivül még külön főzeléket is csináltatnak. Ujabban a kocsiban fiókok vannak elhelyezve, melyekben bádogsajkák vannak. A megrakott kocsival délben egyszerüen a nagyobb munkás-telepekre, gyári kerületekbe hajtanak, ahol a szegény munkás nehány fillérért izletes, jó, teljes tápértékü ebédet kaphat.

Igaz, Berlin ugy kiterjedés, nagyság és gyári koloniái tekintetében Budapesttel össze sem hasonlitható, de ha Berlin városának 6 ily kocsi jól kifizetődik, miért ne lehetne Budapesten egyelőre 2 ily kocsit járatni, pl. egyiket a Váczi-uti gyárakhoz, a másikat Kőbányára a gépgyárakhoz és serfőzőkhöz?

Thermochemiai intézet.

Hát ez micsoda? fogják sokan kérdezni és szótár után nyulnak, hogy a thermochemia magyar jelentését megtalálják. Szótár nélkül mi *hővegyészet*-nek mondanók, ami lehet, hogy helyes forditás, de nem nyujt felvilágositást arról, hogy mi a czélja és rendeltetése a hővegyészeti intézetnek. Egyetlen szóval nehéz megmondani, bővebben kell körülirni, ilyen formán: a thermochemiai intézet olyan gyártelep, mely az állathullákat dolgozza fel ipari czélokra.

Nálunk még most a gyepmester-telep dolgozza fel a döglött állatokat, meglehetősen primitiv módon és a közegészségügyi kivánalmaknak sem teljesen megfelelőleg. A fővávos azonban haladni akar a modern intézmények felállitásának terén és miután a külföld nehány városában már működik thermochemiai intézet, megbizta *Zboray* János segédmérnököt azok tanulmányozásával. Zboray megfordult Bécsben, Münchenben, Baselben, Düsseldorfban, Hamburgban, Altonában és Ronnenbergben, s tanulmányairól terjedelmes jelentést terjesztett a tanács elé.

Véleménye szerint a tanulmány tárgyává tett intézetek közül hasznot csakis a magántulajdont képező telepek hajtanak: *a ronnenbergi gyár* — bár az összes telepek közt a leggazdagabban van fölszerelve s berendezési költsége is a legnagyobb volt, tulajdonosa bevallása szerint minden erőltetés és fokozottabb kihasználás nélkül, az amortizáczión és saját munkájának egyenértékén kivül évi 7—8000 korona tiszta jövedelmet eredményez daczára annak, hogy a feldolgozásra kerülő elhullott állatokat tulajdonosaiktól megváltani tartozik. (A megváltási ár 3·6 és 18 korona közt váltakozik). Az *altonai* telep jövedelmezőségét számokban kifejezve nem tudhatta meg; annak bizonyságát, hogy tényleg jövedelmez az intézet, abban látja, hogy fölépitése óta az eredeti tulajdonosa kezében van s az utóbbi években megcsappant forgalma daczára az üzlet rendszeresen folyik.

A városi intézetek közül a *müncheni* az, amelyik mintegy az átmenetet képezi, gazdasági szempontból a jövedelmező és az anyagi áldozatokat igénylő telepek közt. Ennek bevétele az 1900. évben zsir, tápliszt és műtrágya után 25.150 K-t tett ki, a bőrök és egyéb értékesithető anyagokra ez összegnek körülbelül 20%-át számithatni, ugy, hogy az összes bevétel körülbelül 30.000 koronára tehető, mig a kiadások 20—22.000 koronára rughatnak, ugy, hogy a külömbözet körülbelül csak az amortizációt födözi.

A *baseli*-telep évi készkiadása 1901-ben, az üzem első évében 520 K.-val multa felül a bevételeket; ehhez számitandó még a 150.000 K első befektetési költség amortizációja.

A *hamburgi* intézetnek évenként átlag 6788 K. a deficzitje az amortizáczió nélkül.

A rossz gazdasági eredményhez hozzájárul még az a körülmény, hogy a városi intézetek az anyag földolgozásán kivül még az ebek, részben (Hamburgban) a macskák befogásával is foglalkoznak, a mi szintén emeli a kiadásokat. Végül hátrányosnak mondható a telepeken a nem üzletszerü kezelés: a kész termények értékesitése árlejtés utján történik, holott a fogyasztók fölkeresése és alku utján jobban volna értékesithető; igy az ezeknél elért árak tetemesen alacsonyabbak a magánintézetek produktumainak áránál. Az intézet gondnoka csakis a telep rendszeres működéséről és rendben tartásáról gondoskodik, az értékesités nem tartozik feladatai közé. Az üzem vezetése a gépészekre van bizva, annak gazdaságos működése ellenőrzés nélkül van hagyva. Hátrányosan befolyásolja végül ez intézetek gazdasági eredményét, hogy nagy mennyiségü vágóhidi hulladékot dolgoznak föl s az ebből nyert termény aránylag kevés, értéke pedig csekélyebb, mint a hullákból nyert anyagé.

Arra a kérdésre, vajjon a Budapesten felállitandó thermochemiai intézet mily rendszerben, mekkora terjedelemben és milyen szervezettel létesittessék, hogy az ne csak hygieniai, de gazdasági szempontból is előnyös legyen. Zboray a következőket mondja: Amennyiben a berendezés költsége egyenlő föltételek mellett ugy az Otte rendszer, mint a Hartmann rendszerrel egyenlő költséget igényelne, akkor az Otte rendszer volna előnyben részesitendő. Lényeges költségkülönbözet esetében az olcsóbb berendezés volna létesitendő. Cafil desinfector, vagy

Podewils rendszer eleve kizárandó lenne. A berendezés nagysága ugy választandó meg, hogy azzal — az extractorok normális befogadó képességét számítva — a napi átlagra eső nyersanyag egyszeri töltéssel feldolgozható legyen; a kazán- és gépberendezés azonban egy extractorral több készülék szükségletének fedezésére méretezendő s egy ujabb extractorra hely hagyandó. Gondoskodandó oly tartányokról, melyekben a nyersanyag szükség esetén a következő töltésig raktározható legyen. Az intézet szervezete lehetőleg üzleti alapra fektetendő és annak vezetője a nyereségben bizonyos mértékig részesítendő volna.

Magyar világ Budapesten.

A hatvanas években volt már egyszer magyar világ. Most megint van. Dagad a keblünk, hogy nemzet vagyunk, önálló, daczos, hatalmas. Mi fővárosiak meg éppen vezetünk. Mi vagyunk a főmagyarok. Vagy ha úgy tetszik, a fő- és székmagyarok.

Bocsánat, ne méltóztassék gúnyolódásnak venni. Csak némi kesernyés íz van az ajkamon, azon akarok túltenni. Magyarok vagyunk tehát és büszke honfiak, — de . . . sziveskedjék csak ön végig nézni a városban a boltok czégtábláin: hány német czégfeliratot fog találni? Térjen be csak ön a vendéglőkbe; hány helyen fogják német szóval fogadni? Először némettel, s csak azután magyarral. Vegye kezébe a vendéglői étlapokat, hányon hiányzik az ételek magyar neve mellett a német? Álljon meg az utczán, ahol két ember összetalálkozik, s társalogni kezd: nem fog-e német szót hallani? Lépjen be bárhova e városban német szóval nem fogják-e ugyancsak német szóval fogadni, mintha ez a legtermészetesebb dolog volna a világon? Magyarországon? Az ország fővárosában? Hát hol vagyunk magyarok, kedves olvasóm?

Ohó, megmondom én azt is! Zengerájaink, orfeumaink, ugyan csekély kivétellel németek, de hát ez végre nem is oly szégyen, hiszen a m. kir operaházunk sem magyar. A közönség pompásan pártolja a német zengerájokat, úgy, hogy ha az egyetemi hallgatók nem csapnának néha lármát, a közönség zöme miatt ugyan akár sohase énekeljenek és mókázzanak ott más nyelven, mint németül!

Csakhogy a zengerájokban van ám tapintat. Ők respektálják bennünk a nemzeti érzést, amelynek tanujelét ugyan végezni ritkán szoktuk adni egy idő óta. Mégis a mindenféle harmad és negyed rangú énekes kávéházakban ma már annyira hódított a magyar „nemzeti eszme“, hogy a műsoron rendesen ott szerepel a többi német közt egy magyar szám is. Egy görbelábu „magyar csikós,“ aki kómikusan bömböli a nótát:

— Juház lekén, szekén juház lekén . . .

S nem hiányzik a „magyar énekesnö“ sem. Piros pántlikával a hajfonatában, piros csizmában s ami a fő, nagyon rövid bokonyú szoknyában mélyen kivágva és magasan kifestve. Ez dalol aztán csak Isten igazában:

— Hal-lot-e te gő-rössi lán, no te gő-rössi lán . . .

A közönség pedig, a dagadó szivü magyarok, tapsolnak és mámorban usznak a lelkesedéstől. Mert hát látják, hogy csakugyan magyarok vagyunk; nem tévedés.

Alkalmasint ezeket a lelkes tapsokat irigyelte meg a zengerájoktól Ös-Budavárában a Variéteszinház, a Vampetics mellett pedig a Sidoli-czirkusz.

A Variéte-ban nem kisebb esemény történik esténkint, mint, hogy egy néger-csoport a Hymnuszt énekeli — képzelhető, micsoda magas áhitattal! A zenebohóczok pedig mutatványaik során eljátszszák a szózatot. No hát aki ennek nem tapsol, az Isten uccse nem magyar ember!

Azaz, hogy aki még itt nem tapsol, annak talán még megbocsátok. Az még amnesztiát kaphat a magyarok Istenétől. Hanem — és ezt a legkomolyabban mondom — hanem aki már annyira vetemedik, hogy a Sidoli-czirkuszban nem ugrik ki lelkesedésében a bőréből, az már csakugyan rosszabb a pecsovicsnál, a vámosnál és publikánusnál. A Sidoli-czirkuszban ugyanis kinai lányok éneklik a Szózatot. Ez azonban még semmi. Ezt a Variéte-ben is megteszik a négerek. Hanem — ami a lélekemelő — a Sidoli-czirkuszban a lovak, méltóztatik érteni? — *még a lovak is* nemzeti szinü zászlókkal szaladnak körül a manézsban. Nahát, itt aztán kitörhet a mellekből a tomboló lelkesedés! A lovak, a szép, nemes czirkuszi paripák — hogy is fejezzem ki csak magamat zavaromban — megtisztelék a lovagias magyar nemzetet azzal, hogy a magyar fővárosban ök is nyakukba tüzött nemzeti szinü zászlókkal szaladnak, trappolnak és galoppoznak.

Nemzeti szinü lovak! Ah, ha szegény Széchenyi István ezt megérhette volna!

A régi Pest.

VI.

A város tisztviselői közt első helyen a nótárius „Stadtschreiber“ állott, mely czimet 1721. évi november 29-én fogadták el. Jogvégzett embernek kellett lenni. Ő volt a mesteremberekből alakult tanács esze, s ő forgatta azt az ujján. A felsőbb helyre intézendő deák és nemes feliratokat ő fogalmazta. Lakonikus rövidséggel vezette a német jegyzőkönyveket, szóval minden irásbeli munkát.

1733. annyira felszaporodott a dolga, hogy segitséget kapott. Ekkor szervezték ugyanis az aljegyzői állást s a főjegyző idővel a két-három aljegyzőből és irodatisztekből álló fogalmazói kar vezetője

lett. A szabad királyi várossá lett Pestnek egyik kiváltságát az is képezte, hogy két követet küldhetett az országgyülésre. Nem sok vizet zavartak ott, de azért egy tanácsossal a jegyzőt küldötték, hogy képviselje a nemes város ügyeit. Egyébiránt a jegyző volt a város jogi előadója, jogvédője s egyszersmind a tanács tagja és a „szindikus“ czimet viselte.

1721-ben, mikor a jegyzői állást külön választották az ügyészitől, megszünt a „szindikus“-i állás s egyikük sem lehetett tanácsos. A városi iroda élén továbbra is a jegyző állott, mely hivatal a 18-ik században a levéltárt is magában foglalta.

Miután az igtatást sem ismerték, ugy természetesen szó sem volt arról a sok irkafirkáról és hivatalos bogarászásról, melyet most egy ügyirat átszenved, a mikor egy illetőségi akta átmegy a katonai ügyosztály, sőt talán a meterologiai intézet retortáján is. Az igtatást egyébiránt 1813-ban kezdették meg.

Az önálló ügyészi állás szervezése 1742. évi január 19-én történt, mely tisztségre *Papich* János kancellisták választották meg.

1732. évi január 11-én lépett életbe az egyes tanácsosoktól addig viselt kamarási hivatal. A mikor kamarásnak megválasztották *Paschgall* Jánost, mely hivatal a főpénztárnoki állásnak felel meg, telekbirónak *Mittermayer* Jánost, templomgondviselőnek *Chenu* Anatolt, árvaszámtartónak *Gerstl* Józsefet és kórházgondnoknak *Machericz* Simont.

Ezeknek a megválasztott tisztviselőknek azután kötelességükké tették, hogy ne odahaza, hanem a városházán hivataloskodjanak. Mert eddig csakis a jegyzői hivatal volt a városházán, a többi tanácsos a hivatalos pénzeket lakásán őrizte s ott is fogadta a feleket.

Mivel pedig a tanácsos urak tekintélyes része korcsmáros volt, nagyon kedélyesen tellettek le a hivatalos órák.

Lehner Mihály tanácsos és pénztáros vagyis kamarás szintén korcsmáros volt, egy 1699-ből kelt határozat megokolja, hogy miért nem tarthatja a város pénzét lakásán. Először, mert a város féltett okiratait és pénzét nem tarthatja korcsmában, másodszor, mert nincsen bolthajtásos helyisége a hová nem lehet oly könnyen betörni.

Az érdekes határozat szóról-szóra igy hangzik:

„ist wegen der Versicherung der Statt-Cassa zu gedenkhen, vnd weillen Hr. Lehner Ein Wirthshaus, auch keine gewelb in dem Haus, alss wegen der Ingesperten Privilegien zur sicherheit ist beschlossen, dass die Cassa bey Hr. Martin Malcherstehen bleiben soll, vnd Er Cammerer die geldter dort hinein legen vnd ausgeben kann, wirdt ihme welches in seiner Instruction gemeldet werden.“

Az az ódon városháza, mely a közel multban áldozatul esett a Belváros elhibázott szabályozásának, abban az időben még földszintes épület volt. A helyiségek egy részét lakásoknak használták s mivel jóformán a város központja volt a helyiségek nagyobb részét boltoknak adták ki. Sőt egy bölcs kupaktanácsi határozat kimondotta, hogy korcsmát fog nyitni a városházán, melyet házilag fog kezelni. Tartott szakácsot, szakácsnét, csapost és korcsmárost, a kinek körmére mint borgazdák egyes tanácsosok vigyáztak.

A pénztári számadások vizsgálását a budai kamaraigazgatóság hatósága alatt a fertálymesterek végezték, a kik e mellett rá értek még az utczaseprésre és a közrendre is felügyelni Az akkori Pest, mint már gyakrabban említetten, a bástyák közé zárt mai Belvárosra szoritkozott. Az uj telepités utáni első években három, később pedig négy részre oszlottak s minden kerület élén egy-egy fertálymester állott. Erre az állásra előkelő és irástudó polgárokat alkalmaztak. Később mikor Pest a szabadkirályi városok sorába emeltetett, a fertálymesteri állás félig-meddig polgár-biztosi állásra sülyedt s a számadások átvizsgálását a külső tanács vette át s végezte 1746-ig, a számvevői állás szervezéseig, amikor *Kastberger* Ignáczot választották meg számvevőnek.

Az orvosok alkalmazását a 18-ik század első éveiben emlitik meg a jegyzőkönyvek. Nem voltak tisztviselők, hanem mivel az elszegényedett polgárokat ingyen gyógyitották, évenkénti segélyt húztak a város pénztárából. A tisztiorvosi állás életbeléptetését a tanács 1724. évi november 3-án határozta el, a mikor *Mitter* Károlyt választották meg városi orvossá.

Az első városi mérnök vagy földmérő *Degen* Jakab volt, a kit 1801. márczius 31-én választották meg. Annak előtte a pörösködő polgárok határvillongását a telekhivatalnál alkalmazott kerülők (Grundbuchs-Übergeber) intézték el, a kik öles pálczákkal mérték fel a vitás területet, ha abból egyik-másik polgártárs néhány barázdát elszántott. Nagyobb munkákat kialkudott dijazás mellett magánmérnökök végeztek. A város első hiteles felmérést a tanács 1734. évi október 15-én rendelték el, s a munkálatot *Mathei* császári mérnökkari kapitány végezte, a ki három év alatt készült el munkájával, melyért *30 forintot* kapott. Ugyancsak ő mérte fel a budai határt is s ezért 300 kéve rőzse járt ki neki.

A kanczellisták, ma talán irodatisztnek mondanák, három osztályra osztattak. Az első fokozatban voltak az irodára felügyelő kanczellista szeniorok, s fizetési fokozatuk szerint, melyről alább lesz említés téve a másik két osztály.

Munkakörük az irásbeli munkák elvégzésén kivül felölelte a hagyatékok felvételét, a fejek részére történt végrendelet iránt, továbbá ha a jegyző távol volt azt helyettesiteni tartoztak, országos vásárok

alkalmával a vámszedésnél segitettek 1757 márczius 29-éről megemlékezik róluk egy jóizü tanácsjegyzőkönyv.

Abban az időben még ismeretlen fogalom volt az aczél vagy réztoll, azért a lúd szárnyának ugynevezett vezértollait huzgálták ki s faragták meg tollnak, melyet nem minden ügyetlen ember tudott elvégezni. Különösen ügyelni kellett a hasitásnál, mely ha nagyon hosszu volt, vastagon fogott a kalamus, ha pedig kurta, lecsorgott róla a tinta. A hozzáértő ember tollkésével (penecillus) megvakargatta, felmetszette a tollnak átlátszó részét, kitisztogatta hüvelyét s elkészitette irásra. Mindezekből látható, hogy szakértelem kellett hozzá s egy-egy tollat négy-ötször lehetett megfaragni. A ludtollak megvágása a kanczellistákra volt bizva. Mivel a tanács nagyon felháborodott azon, hogy a dologkerülő kanczellisták a hivatal helyett a korcsmában lebzselnek s mikor ülés van, az elhasznált ludtollak nem érnek egy irgalmas kiáltást sem, s mig egy-egyet rendbe hoznak, temérdek idő pocsékolódik el.

Határozatilag kimondotta, hogy: „jövendőre, ha tanácsülés lészen, a kanczellisták kötelessége lesz uj irótollakról gondoskodni, ámbátor sehogy sem válik becsületükre, hogy erre őket jegyzőkönyvileg kell figyelmeztetni.“

Különben ez a dorgatórium, csak enyhe fuvola hang volt ahhoz képest a mit előző évben 1756. évi január 2-án hoztak.

A kanczellisták, mint egyedüli tisztviselők, már 1732 előtt a városház hivatalos helyiségében dolgoztak. Mivel csak egy folyosó választotta el a város kamrájától, gyakorta megesett, hogy ajtót tévesztett s hivatal helyett a korcsmában ültek. Ezen akart segiteni az emlitett tanácsi határozat, mely magyarra fordítva igy szól:

Mivel észrevétetett, hogy egynémely kanczellisták egész, félnapokon kimaradnak és az iroda helyett korcsmákat és egyéb erkölcstelen helyeket látogatnak, mi által nem csak Isten kisértést követnek el, hanem a városi munkát is elhanyagolják; annak okáért ezennel elrendeltetik, hogy hétköznapokon, az egész esztendőn át, a kanczellisták délelőtti 8 órától 11-ig, tanácsülésekkor pedig 12-ig, — délutáni 2 órától 5-ig a városi irodában dolgozzanak, nem pedig fel, alá sétáljanak; hogy pedig a magistratus meggyőződjék a felől, hogy e rendelkezése betartatik-e? Azért a registrator úr (levéltárnok) vagy ennek távollétében Frivalszky városi kanczellista, kit legszorgalmasabbnak ismerünk, hetenkint kimutatást nyujtson be a tanácshoz, melyből kitünik kik jöttek statis temporibus és kik maradtak ki a hivatalból, először az ily elmaradozók megintetnek, másodizben megdorgáltatnak, harmadik esetben pedig örök időkre elcsapatnak s helyük mással töltetik be.“

Ribiánszky József.

Hirek a városházáról.

A Fillér-utczai felsővezeték. A főváros közgyülése engedélyt adott az egyik bpesti villamossági vállalatnak, hogy a Fillér-utczában felsővezetékü villamosvezetéket állithasson föl az ottani részek megvilágitása czéljából. A kereskedelmi miniszter ma értesitette a fővárost, hogy e közgyülési határozatot jóváhagyja. Ezzel azonban még nincs rendben ez az ügy s kérdés, hogy a miniszteri jóváhagyás daczára is kivitelt nyer-e a Fillér-utcza villamvilágitás terve. A közgyülési határozat szerint a fővárosnak bármikor joga van utasitani a vállalatot, hogy a felsővezetéket földalattira változtassa. Ebbe a vállalat belemenni nem hajlandó, miért is legutóbb a határozat olyképpen való módositását kérte, hogy a vezetéknek föld alá leendő helyezése, csakis a magánfogyasztás bizonyos fokig való emelkedése esetében képezheti a vállalat kötelességét.

Gazdátlan ingatlan. A szervita atyák svábhegyi szőlője végében közvetlenül az ut mellett áll egy régi kisebb épület, melyet emberemlékezet óta szervita kunyhó néven ismer a Svábhegyen nyaraló fővárosi ember. Ezt a házikót eddig a szerviták használták mindig, abban préselvén el esztendőnként szőlejük termését. Most, hogy a főváros a Svábhegy ama részén rendezési munkálatokat készül keresztülvinni, szükségessé vált a házikó eltávolitása, mert az éppen a szabályozás vonalába esik. A főváros ez okból az épület megszerzése dolgában tárgyalásokat inditott meg a szervitákkal, akik azonban kijelentették, hogy nem tudják, egész biztossággal, vajjon az ő tulajdonukat képezi-e a kérdéses ingatlan. Annyi bizonyos, hogy a konvent sok év óta zavartalanul használja, de az is meglehet, hogy a házikó tulajdonképen a fővárosé. A tisztiügyészség javaslatára a tanács most utasitotta a mérnöki hivatalt, deritse ki, hogy kié ez az ingatlan, a fővárosé vagy a szervita rendé?

A tifuszjárvány veszedelme Ó-Budán. A Duna legutóbbi áradása közegészségügyi szempontból nagy veszélybe sodorta a III. kerület lakosságának egy részét. Az áradat elöntötte tudvalevőleg a filatori dülőt s ugy telehordta a kutakat piszokkal, hogy azok vizének használata kész veszedelem. E kutak a sürü áradások következtében ugyszólván állandóan inficiálva vannak. A közegészségi statisztika mutatja, hogy ezen a környéken pusztit leginkább a tifusz, vérhas és bélhurut. A szentendrei-uti vámon belül eső területeken ugyancsak kétségbeejtő volt a közegészségi állapot mindaddig, amig a főváros e részre is ki nem terjesztette a vizvezetékeket. Evidens tehát, hogy a gyakori és sulyos kimenetelü bélbetegségeket elsősorban is a fertőzött kutak vize okozza. A III. kerületi elüljáróság terjedelmes előterjesztésben hozza most mindezeket tudomására a tanácsnak s mindenekelőtt a filatori dülő inficiált

kutjainak használaton kivül helyezését kivánja. Ezzel azonban még sem lesz segítve a bajon, mert a lakosság más uton módon nem jutván ivóvízhez, mégis csak használni fogja e veszélyes kutakat. Ez okból az elüljáróság föltétlenül szükségesnek tartja, hogy a főváros egészen a szentendrei-úton levő kőkápolnáig terjessze ki a vízvezetéket. Tekintettel a helyzet fenyegető voltára az elüljáróság sürgős intézkedést kér.

Hajók veszedelme. Az országháza közelében veszedelmes hajózási akadályt födözött föl nemrégiben a folyammérnöki hivatal. Nyers kőből való romhalmazt talált ott, amelyről azt hitte, hogy a régi szűrőtelep egyik kútja volt valaha. A folyammérnökség nyomban át is irt a fővároshoz, hogy a közveszélyes romok eltávolításáról gondoskodjék. A főváros mérnöki hivatala a helyszinen vizsgálatot tartott s megállapította, hogy a jelzett ponton a szűrőtelep szivócsöve feküdt. A tanácshoz ma érkezett jelentésében előadja a mérnöki hivatal, hogy a mostani magas vizállás mellett a romok el nem távolithatók, mihelyt azonban a Duna megapad, a veszedelmes szikladarabok el lesznek távolítva. Addig is úgy intézkedett a mérnöki hivatal, hogy nappal zászló, éjjel pedig báján uszó lámpás jelzi a hajózási akadályt.

Elprédált burkolási anyag. A kerületi elüljáróságok az utjavitások körül nyert kőanyag ama részét, amely javitási czélokra többé nem használható összetöretik a macadam utak részére. A főváros mérnöki hivatala arra a tapasztalatra jutott, hogy évenkint nagy tömegben törnek meg olyan követ is, amely még egészben is használható volna s ezzel a főváros tetemesen károsodik. Javasolta tehát, hogy az ilyen kőanyag szállittassék a központi kőtérre, ahol aztán szakértők kiválasztanák a használhatókat. Csakhogy ez nagy fuvarköltséggel járna, miért is a tanács kimondta, hogy ezentul a központi mérnöki hivatal egyik kiküldöttjének jelenlétében kötelesek az elüljáróságok a kőanyag mustrálását eszközölni, mert nem engedhető meg, hogy a drága burkolatkőből bármi is kárba vesszen.

A vásárcsarnoki igazgatóság panasza. A vásárcsarnokok igazgatósága nem régiben ama panasszal fordult a tanácshoz, hogy a vízműigazgatóság helytelenül jár el a Rákóczy-téri vásárcsarnok illetve tartozékai által elhasznált víz után járó dijak kivetése körül. A csarnok egész épületének vizfogyasztását a pinczében levő vízórát mutatják s e jelzés alapján vettetik ki a dij. A csarnokhoz tartozó pavillonok vízfogyasztása is benne van ebben mindamellett külön átalányt vetett ki a vízműigazgatóság a pavillonok bérlőire. Ilyenformán tehát kétszer volna a viz megfizetendő. A vízműigazgatóság e tárgyban most azt jelenti a tanácsnak, hogy a vásárcsarnokok igazgatósága tévedésben van. Igaz ugyan, hogy a pavillonok külön vannak vízdijjal megterhelve, de azért duplán való adózásról szó sincs, a mennyiben a pavillonok vízdija leszámittatik abból az összfogyasztásból, melyet a csarnok pinczéjében működő vízórák mutatnak.

A budapesti marhavásár reputácziója. A budapesti marhavásár igazgatósága javaslatot tett a tanácsnak, hogy a főváros vásárain eladott lábas jószág „Budapest“ jelzésű bélyeget kapjon. A vásárigazgatóság ez előterjesztésével a budapesti állatvásár jó hírnevét iparkodott megőrizni. A vidéken ugyanis rendes szokás, hogy a beteg marhákra azt fogják, hogy Budapestről kerültek ki. A fenti jelzés — a vásárigazgatóság véleménye szerint — e rossz indulatú ráfogásoknak elejét fogja majd venni. Az előterjesztést életrevalónak találták a szakbizottságot s azok pártoló véleménye alapján a tanács ez uj intézkedést el is rendelte.

Magy. kir. államvasutak.
124732 b I.

Hirdetmény.

(Csomagolatlan agyagáruknak darabáruként való szállitása a magyar kir. államvasutak és a kezelésük alatt álló helyi érdekű vasutak helyi forgalmában.

A magyar, osztrák és bosznia herczegovinai vasutakon érvényes díjszabás I rész B) szakaszában foglalt áruosztályozás határozmányai szerint az áruosztályozás A-4 tételének b) 1 pontja alá tartozó agyagáruk teherárukként való feladásnál a darabárukként való szállitásból ki vannak zárva. Ezzel szemben a magyar, osztrák és bosznia-herczegovinai vasutakkal egyetértőleg már tett azon intézkedésen kivül, hogy az emlitett agyagárukra ezen megszoritás bizonyos feltételek mellett elejtetett, a magy. kir. államvasutak és a kezelésük alatt álló helyi érdekű vasutnak helyi forgalmukban az áruosztályozás A-4 tételének b) 1 pontja alá tartozó agyagárukra még azt a könnyitést is engedélyezik, hogy ezen agyagárukért darabáruként való feladásánál a magy. kir. államvasutak összes vonalain, a pécs-barcsi vasuton valamint a magy. kir. államvasutak kezelésében álló helyi érdekü vasutakon a tényleges suly után a II. osztály díjtételei alkalmaztatnak, mindaddig mig a fuvardíj kocsi és fuvarlevelenkint 5000 kgért az A osztály díjtételei szerint olcsóbbnak nem mutatkozik.

A küldemények be és kirakásáról a feladó, illetve az átvevő tartozik gondoskodni.

Ez az intézkedés 1903. évi augusztus hó 1-től visszavonásig de legkésőbb 1903. évi deczember hó végéig érvényes.

Budapest 1903. évi augusztus hó 6-án

Az igazgatóság.

Menetdíj kedvezmény és szálló-szelvények kiadása a zsolnai iparkiállitás alkalmából.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesités szerint a zsolnai iparkiállitás tartama alatt vagyis folyó évi augusztus 1-től szeptember 13-áig annak összes állomásairól valamint a Kassa-Oderbergi vasut magyar vonalának állomásairól — kezelésük alatt álló helyi érdekü vasutak állomásainak és a szomszédos forgalomnak kizárásával — Zsolnára úgy a személy- mint a gyorsvonathoz minden szombaton és vasárnapon, valamint a Szent István ünnepnapon és az azt megelőző napon mérsékelt árú menettérti jegyek adatnak ki.

Ezen menettérti jegyek, melyek árai minden állomáson hirdetve vannak, érvényességük tartamán belül a kiállitás egyszeri megtekintésére — még pedig *tetszés szerinti napon*, tehát azon napokon is, a melyeken magasabb belépő árak szedetnek be — jogositanak, mi mellett azonban a menettérti jegy

a kiállítás pénztáránál lebélyegzés végett bemutatandó.

A menettérti jegyek 6 napig érvényesek oly módon, hogy a kiadás napja első napnak számittatik s a visszautazás legkésőbb a hatodik napon éjfél előtt megkezdendő.

Miután ezen menettérti jegyek csak a kiállítás látogatásának megkönnyebbitése czéljából adatnak ki, ennélfogva ezek a visszautazáshoz csak is abban az esetben érvényesek, ha azok tulajdonosa a kiállítást tényleg meglátogatta, melynek bizonyitékául a jegyeknek a kiállítási pénztár bélyegzőjével kell ellátva lennie. Azon menettérti jegynek ezen lebélyegzéssel ellátva nincsen, a visszautazásra nézve érvényét elveszti.

A kiállításra utazó közönség egyuttal figyelmeztetik, hogy az idegen forgalmi és utazási vállalat részéről egyetértőleg a kiállítás igazgatóságával annak a központi menetjegy irodájával (IV., Vigadó-tér 1. sz.), valamint az összes vidéki fiók irodáiban elszállásolási szelvények adatnak ki, 9 kor. 25 fillérért, melyért az utas egy napra egy szobát világitással és kiszolgálással, valamint reggelit, ebédet és vacsorát kap.

Azon utasok, kik ilyen szelvényeket váltanak, figyelmeztetnek azonban, hogy Zsolnára való érkezésük alkalmával a pályaudvaron levő elszállásolási irodában jelentkezzenek, mely őket elszállásolni fogja.

Minden egyéb felvilágositást a magy. kir. államvasutak központi menetjegy irodája (IV., Vigató-tér) készséggel megad.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő ő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépészeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. szeptember 1. 32. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A rendszer.

A mult héten egy csomó külföldi uriember járt nálunk és alaposan szemügyre vette a Kerepesi-ut és Klauzál-utcza sarkán leégett házat. Ezek az urak többnyire szakértők voltak az épitès és a tüzoltás terén. Rendes körülmények közt nem maradt volna el a tiszteletükre rendezett banket, most azonban csak a saját számlájukra étkezhettek, mert a hatóság nem vett hivatalos tudomást itt időzésükről. Talán sejtették a városházán, hogy ezek az urak nagyon kényelmetlenül éreznék magokat azok körében, kikről elitélő véleményt kénytelenek alkotni, s tartüfösködés nélkül egyetlen toasztot sem mondhatnának. Node majd meg fognak emlékezni Budapestről és a magisztrátusról a kiküldőikhez beterjesztendő jelentéseikben, s előre biztosithatunk mindenkit, hogy ezek olvastára a müvelt Nyugat ujból megerősödik ama hitében, hogy Magyarország még mindig — Ázsia.

A Párisi Áruház katasztrófája feltárta előttünk is, a külföld előtt is, hogy rettenetes rendszer uralkodik a magyar székesfővárosban. Hogy mi csak mimeljük a modern kulturát. A külsőnk európai, belsőleg azonban azonegyek vagyunk a balkáni népekkel. Sőt rosszabbak, mert a korrupczió mellett fokozottabb mértékben van kifejlődve nálunk a haszonlesés.

Igaztalan dolog volna ama rémes szerencsétlenségért egyes bünbakokat keresni. Persze, hogy hibás az a háziur, aki kártyafalakból csináltat épületet és megengedi, hogy házát tüzfészekké alakitsák át; hibás az a nagykereskedő is, ki költségkimélés és nagyobb haszon végett szük helyre zsufol össze óriási árukészletet; sőt hibás az a tüzoltó-parancsnok is, ki a veszedelem pillanatában elveszti fejét. Ámde ezeknek a hibája a rendszerből fakad és töméntelenen vannak, kik hasonló hibában leledzenek. Mert, sajnos, Budapesten minden jelszó fölött áll: *meggazdagodni bármi áron.* Azzal a tisztességes polgári haszonnal, mely a szolid vagyonosodás alapját képezi a külföldi vállalkozók, gyárosok, iparosok, kereskedők és háziurak körében, a fővárosi társadalom nincs megelégedve. Budapest vállalkozói, kereskedői és házépitői csekély kivétellel uzsorahasznot akarnak s hogy ezt elérhessék, megkerülik a szabályokat, sutba vetik a lelkiismeretet és nagyra növelik a hivatalos korrupcziót. Ez nem szórványos jelenség, hanem rendszer. Ennek a köpenyege alatt épülnek az egészségtelen, tüzveszedelmes bérkaszárnyák, létesülnek a nagy áruházak és bonyolittatnak le a különböző városi munkálatok és szállitások.

Egyik oldalon áll a meggazdagodni akarók csoportja, tulnan a közerdeket megvédeni hivatott hatóság. A kettőt szorosan összefüzi a klikk-rendszer és a korrupczió. Viszonyuk eredménye az, hogy nincs Európában még egy város, hol a közérdek annyira elnyomva és a nagyközönség annyira kiszolgáltatva lenne a haszonlesésnek, mint Budapesten. Ez a kizsákmányolás kiterjed a fővárosi

ember minden életviszonyára: a kenyértől és zsemlétől kezdve végig az összes élelmiczikkeken és ruházati tárgyakon át a lakásig, a világitásig, a közuti közlekedésig. Mi, öt vagy hatszázezer lélek, martalékai vagyunk nehány ezer részvényesnek és vállalkozónak.

A korrupczió vádja ne háboritsa fel a hatóságok intakt embereit. Nemcsak az a korrupczió, ha egy tisztviselő pénzzel megvesztegetni engedi magát, hogy valami szabályellenes dolgot elnézzen vagy engedélyezzen, hanem korrupczió az is, ha hasonlót mivel barátságból, pajtáskodásból, tudatlanságból vagy tunyaságból. Vajjon hányan vannak tisztviselőink között, kik nyugodt lelkiismerettel állithatják, hogy soha senkinek a kedvéért nem tértek el a szabályok utjáról?

Ki az a városi közigazgatás bármely létrafokán, aki ne tett volna már olyan szivességet valakinek, amely szigoru hivatalnoki fölfogás szerint megtagadandó lett volna?

Ha a hatóságoknál nincs szabad utja a pajtáskodásnak, a protekcziónak és a korrupcziónak: a Párisi Áruház katasztrófáját nem értük volna meg és nem válna városunk a müvelt külföld szemében ismét botránykővé, mint a milyen volt a mult század nyolczvanas éveinek elején, a rendőrségi korrupczió leleplezésének idején. Ezt a testületét purifikálni és a főváros erkölcsi hirnevét a mocsoktól megszabaditani könnyebb feladat volt, mint a város közigazgatási életét reális alapokra fektetni. Ezernyi érdekszálakból font háló vár széttépésre. A klikkek védekezni fognak és a „mitgehangen, mitgefangen“ igazsága szerint majd támogatókra lelnek hivatalos körökben is. Ámde a tisztitás és reorganizálás munkájának még is meg kell indulnia.

Ha a kizsákmányoltak és a különféle érdekkörökön kivül álló polgárok öntudatosan, elszántan és fáradhatatlanul megkezdik az akcziót és minden vonalon sikra szállanak a közérdek mellett: a korrupczió és protekczió egyesüléséből fogantatott polyp karjaiból mégis kiszabadithatják Budapestet.

Hangok a tengerpartról.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Fiume, augusztus 30.

Nagy érdeklődéssel olvastuk becses lapjának legutóbbi számában a „Betöltendő állás“ czimü czikket. Látjuk, hogy tisztelt Szerkesztő ur alaposan ismeri a fiumei viszonyokat és nemcsak akkor foglalkozik a magyar kikötőváros viszonyaival, amidőn valami botrány merül föl benne, hanem szélcsöndes időben is hasznára akar lenni a magyarság érdekeinek. Példáját követhetnék a napilapok is.

Szápáry gróf lemondása óta a helybeli olaszok és magyarok egyaránt törik a fejüket azon, hogy ki lesz az utód? Persze, a kombináczió időelőtti, mert hiszen a kormányzót az ezután kinevezendő miniszterelnök fogja kinevezni, s ma még az uj miniszterelnök személye is bizonytalan. Annyit tudunk, hogy *Batthyány* Lajos gróf, a kilenczvenes évek kormányzója, nem hajlandó visszatérni. *Batthyány* Tivadar gróf, a volt képviselő, talán nem utasitaná vissza az állást, de köztudomásu, hogy a budapesti Nemzeti Kaszinóban, amely döntő befolyást gyakorol a fiumei kormányzó személyének kiválasztásánál, erős és hatalmas ellenfelei vannak. *Hadik-Barkóczy* Endre gróf, aki szintén alkalmas egyéniség volna, nem reflektál a kormányzói méltóságra, hanem miniszternek készül Bécsbe menni Ő felsége mellé. Ama mágnások közt, kik olaszul beszélnek, a közpályán mozognak és elegendő vagyonnal birnak, *Csáky* Zeno gróf főispán az egyetlen, aki számitásba jöhet. Beszélik, hogy a gróf nem idegenkednék attól, hogy Felső-Magyarországot a tengerparttal fölcserélje. Jeles képzettségü férfi, konczidiáns természettel, ki bizonyára meg tudná nyerni az olasz ajkuak rokonszenvét is. Konstatálhatom, hogy Csáky grófnak kombinácziója vétele itt jó benyomást keltett.

Miután 1867-től mostanáig csak mágnás kormányzója volt Fiuménak, s azelőtt is csak dusgazdag emberek ültek a gubernátori székben, mint Majláth, Ürményi, nemeskéri Kiss stb., — meglepetésszerüleg hatott Szerkesztő ur ama propozicziója, hogy *Nagy* Ferencz egyetemi tanár, volt kereskedelmi államtikár neveztessék ki Szápáry utódjául. Kétségtelen, hogy Nagy Ferencz értelmi kvalitás dolgában az elsők közé helyezendő. Bizonyos továbbá, hogy alaposan ismeri mindazon ügyeket, melyek helyes kezelésétől függ Fiume jövője. Azt sem lehet kétségbe vonni, hogy államtitkári működése alatt nagy érdeklődést és jóindulatot tanusitott Fiume iránt. Aki csak érintkezett vele polgártársaink közül, a legjobb emléket őrizte meg puritánsága, alapossága és megbizhatósága felől. Igaza van tehát Szerkesztő urnak, hogy ha a kormányzói tisztség csak munkásságot igényelne, Nagy Ferenczné hivatottabb erőt abszolute nem találnánk.

Ámde a fiumei kormányzónak okvetetlenül vagyonos embernek és világfinak kell lennie. A mi

városunkon át jönnek és mennek a magas és legmagasabb uraságok, köztük koronás fők, kiket fogadni és olykor vendégül látni a kormányzó kötelessége. Aztán időközönként megjelennek kikötőnkben a külföldi hatalmak flottái, a melyek tisztikarát illik megvendégelni. E representálások elől a kormányzó ki nem térhet. Ehez azonban sok pénz kell és azonkivül hajlam is. Nem hiszem, hogy Nagy Ferencz természete kedvelné az efajta szereplést és kétlem, hogy hajlandó volna — még ha módjában is állana — ráfizetni hivatalára.

Meg kell tehát nyugodnunk abban, hogy ismét egy gazdag főur veszi kézbe a kormányzóságot. De követelni kell, hogy az illető komoly ambicziót hozzon magával, s tisztában legyen azzal, hogy ez a darab magyar föld a tengerparton az a nyitott rés, melyen keresztül a külföld belát az anyahazába. Miután fiumének az a feladata, hogy a magyart összeköttetésbe hozza a külvilággal, nem lehet politikai kérdések fészke. A jelen körülmények között, amikor minden állam törekszik közlekedési hálózatát fejleszteni, hogy minél előnyösebben versenyezhessen a világküzdelemben: Fiumének elhagyagolása vagy rossz kormányzata nemcsak pillanatnyi közgazdasági hiba, hanem megnyitója a szerencsétlenségek egész sorozatának. Fiume egy csomó tévedés miatt még nem tudta hivatását teljesiteni. Elérkezett a 12-ik óra, hogy a tévedések kikorrigáltassanak és Fiume az államgazdasági jövőjében a megfelelő szerepet játszathassa.

Ezért országos fontosságu kérdés, hogy ki lesz a kormányzó.

A munkakiállitás.

Szerencsés gondolat volt bemutatni a segédek és tanonczok munkáit egy kiállitás keretében. A városligeti iparcsarnok ezuttal valóban hű tükre iparoktatási fejlődésünknek és óhajtandó volna, hogy a nagyközönség, királyunk példájára, alaposan megszemlélje az ott kiállitott tárgyakat.

A hazai iparnak és egyuttal a nemzetnek azok teszik a legnagyobb szolgálatot, kik értelmes képzett iparosokat nevelnek, s az ipari pályát megkedveltetni igyekeznek az intelligensebb osztályokkal. Amig akad szülő a kisbirtokosok és diplomás lateinerek között, aki hanyagul tanuló vagy rossz magaviseletü gyermekének fenyegetésképp emlegeti, hogy iparost csinál belőle, addig alig remélhetjük, hogy iparunk versenyt haladjon a külfölddel, s az iparososztály az őt megillető helyet foglalja el a közéletben.

Szerencsére egyre fogy a korlátolt látkörü hétszilvafás nemesek és elhájasodott spieszbürgerek száma.

A modern szellem átjárja minden rétegét a magyar társadalomnak és szétoszlatja az elavult előitéletek ködét. Ebben első sorban az érdem azoké, kik mint iparosok a maguk tehetségével és buzgalmával előkelő társadalmi polczra jutottak és példányképül szolgálnak a hazafiasságban, a müveltségben és folytonos munkálkodásban.

A mostani munkakiállitás körül is többeket látunk csoportosulva közülök és mulasztást követnénk el, ha külön rá nem mutatnánk *Glück* Frigyesre, *Thék* Endrére és *Müller* Antalra, kik lelkesedéssel támogatják az ifjabb iparos nemzedéket.

Ha végig vizsgáljuk a kiállitáson összegyüjtött diszitő-, fém-, gép-, fa- és épitőipari rajzokat meg mintákat, nemcsak a gondos oktatási módról, hanem egyes kiváló tehetségről is szerezhetünk meggyőződést.

Olyan szép és ügyes dolgok vannak ezek között, hogy — miként Ő felsége megjegyezte — senki sem hinné, hogy inasfiúk készitették. Különösen gazdag az épitőipari tanfolyam gyüjteménye, melynek növendékei olyan buzgón tanulnak rajzolni, hogy délben nem is járnak haza, hanem családtagjaikkal az iskolába hozatják ebédjüket, hogy ezzel is több időt nyerjenek a tanuláshoz.

Örömmel hallottuk, hogy a székesfőváros iparrajz-iskoláiban a munkások oly tömegesen jelentkeznek, hogy már nem győzik őket elhelyezni, s nemsokára szaporitani kell az iparrajz-iskolákat.

Erdekes része a kiállitásnak a vendéglősök kiállitása, melyet *Glück* Frigyes gazdagitott nehány értékes tárgygyal, igy többek között a pezsgő feltalálójának Don Perigo apátnak a rézszobrocskájával.

Gondos kéz munkája a vendéglősök szakirányu iskolájának kiállitása, továbbá a lakatosmunkák osztálya, melynek szebb tárgyait többnyire székely tanonczok készitették.

Hosszas volna felsorolni, hogy mi mindent produkáltak a segédek és tanonczok. Valamennyi iparág képviselve van a legjava termékkel. Aki gyönyörködni akar a fejlődő magyar iparban, ne mulassza el meglátogatni a városligeti iparcsarnokot.

Szczerbovszky Szaniszló fehér köpönyegben.

Jelenvoltak: ötvenezer ember, a lakók és Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok (Megérkezik a tűzhöz. Magára ölti vizmentes fehér köpönyegét): Tegyenek nekem jelentést a tüzről. Hol van a tűz? Mi ég? Mikor gyuladt ki? Mitől keletkezett? Minő módozatok szerint képzelik önök az oltást?

Segédtiszt: Tábornok urnak jelentem alásan, a tűz itt van az orrunk előtt. A Párisi Nagy Áruház ég.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Az, ahol a fehér vászon köpönyegemet vettem?

Segédtiszt: Tábornok urnak jelentem alásan, az!

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: No, ez rossz köpeny! Tudja, nem elég vakitó. És drága! Ezért az áruházért nem kár!

Segédtiszt: De tábornok urnak jelentem alásan, az egész ház leég. A lángok már a harmadik emeletet nyaldossák.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Hát csak nyaldossák! Kérem hatvan koronát kértek ezért a fehér vászon köpenyért! Én tizenötöt igértem. És már kétszer kimentem a boltból, mikor harmadszor is visszahivtak, hogy itt van, vigyem el huszonhat koronáért. És még azért is drága.

Másik segédtiszt: (lihegve jön) Jelentem alásan, már a negyedik emelet is ég.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Csakugyan? Hát hol a negyedik emelet? Fönt. Ahá, látom már, ugyebár az ott, a harmadik emelet fölött?

Segédtiszt: Igenis az, a harmadik emelet fölött.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Ni, és csakugyan ég!

Segédtiszt: Jó volna talán megkezdeni a fecskendezést.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Fölösleges. Már ugyis leég. Nagyon drága köpönyeg!

A negyedik emeleten megjelennek az ablakoknál az égő házban benrekedt lakók.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Hát azok kicsodák?

Segédtiszt: Azok szegények bent rekedtek.

Másik segédtiszt: Meg kellene menteni őket.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Ebben igaza van. De mikép mentsük meg őket?

Segédtiszt: Mentőponyvát feszitsünk ki, hogy beleugorjanak.

Szczerbovszkg Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: Mentő ponyvát? Hát az milyen?

Segédtiszt: Olyan, mint a lepedő, csakhogy erősebb, tábornok úr. A használata úgy történik, hogy a ponyvát mi itt lent tartjuk, felülről pedig beleugranak.

Szczerbovszky Szaniszló tűzoltó-főparancsnok: Na hát ez nagyszerü! Ez fenomenális! Erről fogalmam sem volt!

A negyedik emeletről sorra leugranak és sorra kitörik a nyakukat.

Szczerbovszky Szaniszló tűzoltó-főparancsnok: (odamegy) Hát maguk miért törték ki a nyakukat? Nem tudtak jól ugrani? Marrrha!

Az egész ház leég.

Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó-főparancsnok: (kocsijába ül s elhajtat) No, holnap bent leszek a lapokban, hogy „jelenvoltam“.

A régi Pest.

VII.

A történelmi hűségnek tartozom azzal, hogy ide igtatom az első dijnok nevét, a kit 1787-ben 24 krajczár napidij mellett fogadtak meg. *Sröber* Mihály volt a jámbor ember neve, s idők jártával szép vagyont körmölgetett össze. Hét év mulva már három napidijas volt alkalmazva 40 krajczár fizetéssel. Később halligatagon szemet hunyt a tanács, hogy a hivatalok igazgatói minden egyes diurnista állásra két egyént alkalmaztak — fél fizetéssel, vagyis 20 krajczárral. 1841. évben királyi parancs megszüntette ezt a fehér rabszolga intézményt, s ekkor történt, hogy a szolgálatban álló 12 dijnokot a járulnokok közé sorozták 200 frt évi fizetéssel. De később, alig pár év mulva nem törődtek a királyi parancscsal s ujra alkalmaztak diurnistákat.

A tiszti fizetések a XVIII. század közepéig nem voltak rendesen megállapitva. A ki rá volt szorulva, annak magasabb fizetést adtak, mint a vagyonosoknak. A tanácsosok, szolgálatok első felében, ingyen szolgálták a várost, még pedig azon egyszerü okból, mert szegény volt az eklezsia s a város fülig uszott az adósságban. 1755-ben azonban már annyira megjavultak a város zilált pénzügyei, hogy ezt a következő tanács-jegyzőkönyv örökiti meg:

„Minekutána a város oly kedvező állapotba jutott, hogy adósságait már mind letörlesztette, minek következtében tisztviselőit is rendesen fizetheti, ennélfogva az eddigi szükségből emelt ama szokást, mellyel a tanácsosok első évi fizetése temetési költségekre visszatartandó volt — a tanács ezennel megszünteti és kimondja: hogy az eddig visszatartott fizetések azoknak, a kik ezt kivánják, azonnal kifizetendők, ellenben azokét, a kik azt most nem akarnák felvenni, haláluk után az örökösöknek fogja kiadni.“

A tanácstagok járandósága, valamint a tisztviselő és szolgaszemélyzet fizetésén kivül voltak még különféle törvényes dijak, az ugynevezett „akcidenciák“. Ezekből kijutott ugy a tanácstagoknak, mint az utolsó szolgának. Ily dijak voltak, a tanácsülési, kézbesitési, hitelesitési dijak. Minden egyes beadványért, pedig az akkori czivilizáczió nem ismerte a bélyegtörvény üdvös intézményét, tizenkét krajczárt kellett a félnek fizetni. Ebből az összegből az 1736. évi január hó 20. kelt tanácsi határozat értelmében az irodai személyzet részére 9 krajczár a szolgáknak pedig 3 krajczár járt ki. Ugyan ez évi április 9-én kimondotta a tanács, hogy a város kötelékébe befogadott minden uj polgár, az eskü letétele után 14 krajczárt tartozik a szolgáknak fizetni, a rendes taksán kivül. A város alkalmazottjai részére, különben, minden egyes, bármi néven nevezendő munkáért külön megállapitott dijat kellett fizetni.

A tanácstagok, a kik pedig semmit sem dolgoztak, mert minden munkát a jegyzők és irnokok

végeztek, minden ülés után dijakat kaptak és az „akcidenciákon“ osztoztak. Ezek nagy része a birságolásokból folyt be, melyet, hogy mentül többet zsebelhessenek be, kiváló előszeretettel róttak ki. Csak is azt a szegény ördögöt zárták be, vagy fenekeltették el, a kitől egy krajczárt sem tudtak kivasalni.

Ha azután gazdag polgár vagy zsidó került horogra, a kit passzióval lehetett megbirságolni, a biró mint főfőszemély azonnal kivette az őt megillető részt, mig a többi fennmaradt összeg a tanács perselyébe (Raths-Pixe) vándorolt, melynek tartalmát minden hónap végével a tanácstagok egymás közt megosztották. A biró azonban ez alkalommal is tartotta a markát, s másodszor is, most már tanácstagi minőségben vette ki a részét.

A budai kamaraigazgatóság, még 1694-ik évben elrendelte, hogy a birónak 100 tallér, a tanácstagoknak pedig fejenkénk 20 tallér legyen a fizetése. A polgárság azonban hallani sem akart a fizetésről, mig végre a kamaraigazgatóság erélyes fellépésére a következő évben gyülést tartott, s abban azt határozták — *hogy jövőre határoznak*. Ezt a határozatot azzal indokolták meg, hogy a dolog sokkal fontosabb, sem hogy benne gyorsan lehessen határozni. A megfontolás teljes 7 esztendeig tartott, a mikor is a kamaraigazgatóság, mindenesetre a tanács unszolására, megparancsolta a polgárságnak, hogy a tanácstagok fizetését ugy rendezze, hogy a birónak 150 frt., a legöregebb hat tanácsosnak fejenként 30 frt, jusson évenként Egyuttal kimondotta a kamaraigazgató azt is, hogy a tanácsosok azon házuk után, melyben laknak, nem kötelesek adót fizetni.

A tanácsosok, mint fentebb mondottuk, minden egyes ülés után dijat huztak, még pedig a biró egy tallért, a tanácsosok fél tallért, a szindikus pedig egy forintot, s ezt a pénzt a tanácsülés után azonnal felvették. Az ülési dijat a tanács 1710. évi, deczember 5-én megszüntette, de azzal kártalanitotta tagjait, hogy a polgárdijat 25 frtra emelvén, ebből hat forintot nekik juttatott. Ez intézkedéssel azonban nagyon felsültek. A jámbor burgerok ugyan is arra számitottak, hogy mivel a II. Rákóczy Ferencz féle szabadságharcz kialvóban van s az ország nagy része a császári hadak birtokába jutott, valóságos népvándorlás fog megindulni külföldről s a kivándorlók törni fogják magukat a pesti polgárjogért. Számításuk azonban kudarczot vallott, mert a polgárdijakból befolyt akcidenciák meg sem közelitették a fél tallér tanácsülési dijakat. Nem maradt hát egyéb hátra, mint 1719. évi deczember hó 15-én, a kilencz évvel ezelőtt hozott határozatot érvényen kivül helyezni és a fél tallér ülési dijat, régi jogaiba visszahelyezni.

A kamaraigazgatóság által megállapitott fizetést és a fél tallér ülési dijat 1722. év elején megváltoztatták, még pedig saját előnyükre. Az ülési dij helyett 150 forint évi fizetést szavaztak meg maguknak, ezenkivül egy hizott sertést és huszonnégy akó sört. A disznó helyett, ha akarták tiz forintot kaptak megváltási ár fejében, de a havonként kijáró két akó sört, melyet a belvárosi sörfőzőben gyártottak, akarva, nem akarva elkellett fogyasztaniok, pedig a krónikairó állitása szerint nagyon — komisz gyártmány volt. *R. J.*

A huspároló.

A budapesti közvágóhidak huspárolóját és hatósági husszékét a mult hóban meglehetős csendben nyitotta meg a főváros s ugyszólván a nyilvánosság kizárásával, mert sem a sajtó, sem az érdekelt szaktestületek képviselőit nem hivta meg. Csak a huspárolóbeli husok fogyasztó közönségét szólitotta a vásárra s a közvágóhidi házibizottság néhány tagja, valamint a közvágóhidak és vásárterek egyes tisztviselői jelentek meg.

Mielőtt a párolóban elkészitett hust a közforgalomnak átadták volna, Almády tanácsnok méltatta az intézményt s különösen azt emelte ki, hogy a hatósági husszékben lesoványodott, silányabb állatok husát nyers állapotban fogják kimérni. A megnyitás napján rendelkezésre állott egy szarvasmarha és 3 drb sertés husát a közönség mintegy $1^1/_2$ óra alatt hordta szét Vasárnap a hatósági husszék előtt már akkora volt a tolongás, hogy a rend fentartására rendőri segitséget kellett igénybe venni. A hatósági husszék tehát elég élénk forgalmunak igérkezik, a forgalomnak egy része azonban, ugy hisszük, annak rovására irandó, hogy a hatósági husszékben nem tüntetik ki, hogy a kimérésre kerülő hus minő baj miatt elkobzott állatból került ki. Ez a jövőre elengedhetetlen, mert ha városbeli mészárostól megkövetelik, hogy a bivaly és a növendék husnak a minőségét is megjelölje, akkor még inkább megkövetelhető, hogy az elkobzás okát a husszékben tudassák.

Ugyanitt megemlitjük, hogy az „Egészség“ cz. folyóirat, melyet az orsz. közegészségügyi egyesület megbizásából, Gerlóczy Zsigmond főtitkár szerkeszt, hosszabb közleményben emlékszik meg a husszékekről irván a következőket:

„A huspárolókban átfőtt husnak teljes tápláló értéke van és ize is nagyon jó. Természetes dolog, hogy olyan hust, amelyet huspároló intézmény nélkül kénytelenek volnának megsemmisiteni, párolás mellett igen olcsón árusithatnak. S igy mig egyrészről a szegényebb néposztály olcsón juthat huseledelhez, még pedig olyanhoz, amely egészségére semminemü ártalommal nem lehet, addig másrészről az iparosokra is nagy haszonnal jár a kifogásolt husnak főtt állapotban való értékesitése, mert ily módon legalább 25%-át nyerik vissza annak az értéknek, mely különben a husnak elásásával egészen megsemmisült volna.“

Ez a 25% ugyan kevés, de az idézett lap nem is az értékesités, hanem a egészségügy dolgában illetékes vélemény mondására.

A városi villamvilágitás.

A „Párisi Nagy Áruház"-ban kitört tűzvész szomorú bizonyitéka annak, hogy a villamos berendezés mennyire veszélyeztetheti az élet és vagyonbiztonságot.

Maga a villamos világitás, a technika eme legszebb vivmánya, nem veszélyes, sőt a legtisztább, legkényelmesebb világitási mód s távolról sem tűzveszélyes, ha szakavatott, lelkiismeretes egyének a viszonyokhoz mérten, megfelelő anyagból készitik a berendezést, mert ez már eleve a legmesszebb menő biztositékot nyújtja a felszerelés módját illetőleg.

A közönség legnagyobb része, ha berendeztetni óhajt valami helyiséget, nyakra-főre ajánlatokat kér s végre kiválasztva a legolcsóbbat, megbizza az illetőt a munka kivitelével. Hogy kire bizta: ez iránt közelebbről nem érdeklődik; hogy mily anyaggal dolgozik a megbizott felszerelő, azt meg nem érti, az ilyen „vállalkozó" pedig vállát vonva, igy szól magában: „Olcsó húsnak hig a leve." Gyakran megesik azonban, hogy „kiválasztott" *kontárral* készittetik a villamos berendezést. Ennek, vagy annak az ismerőse, vagy rokona ért hozzá, majd az megcsinálja és sokkal kevesebbe kerül. Minek is azt az arra hivatott iparosnál megrendelni, hiszen az nagyon drága és végre is az sem dolgozik egyedül, az is *munkásokkal* végezteti. Ily naiv nézetek, felületesség és nembánomság mindég kisebb-nagyobb mérvű szomorú következményekkel járnak.

Ime itt a nyilvánosság előtt kijelentem, hogy a nagyközönség önmaga ellen vét, ha ily esetekben csakis az olcsóságot veszi figyelembe, vagy a mi még rosszabb — kontárhoz fordul.

Felhivom a székesfőváros t. tanácsának, valamint a Magyar Elektrotechnikai Egyesületnek figyelmét is az itt emlitettekre. Ha a tanács a mérnöki hivatallal egyetemben szigoru intézkedéseket tenne a kontárok üzelme ellen s felülvizsgáló szakbizottságot alakitana, más nagyvárosok példájára s eme bizottságnak szigoru feladatává tenné minden berendezés — akár az áramszolgáltató-társaság hálózatához kapcsoltatik, akár saját üzemre szereltetik — felülvizsgálását és minden berendezés csakis e bizottság jóváhagyása után lehetne üzemképes, nem kellene tüzveszélytől, vagy egyéb szerencsétlenségtől tartani. Hallgassa meg a tanács a „Magyar Elektrotechnikai Egyesület" véleményét is, mily alapon lehetne elejét venni e visszás állapotoknak, s mily szabályokat kellene alkotni, hogy minden berendezés szakszerüen létesittessék. Esetleg magáévá teheti a német elektrotechnikai egyesület felszerelési szabályait.

A nagyközönség pedig nyujtson segédkezet a veszély elkerülésére olyképen, hogy nem fordul kontárhoz, hanem hivatott szakember véleményét kéri ki s ekkor nem lesz szükséges a saját élete és vagyona biztonságáért rettegni.

Az oly czégek, vagy gyárak pedig, melyeknek berendezésük saját üzemre van szerelve, a dynamo kezelését s egyéb teendőket a világitás körül szintén szakemberre bizzák, ne pedig holmi tanfolyamot rövidebb-hosszabb ideig hallgatott kontárra, ki miután a tanfolyamon az előadásokat végighallgatta, büszkén vallja magát *képesitettnek*; holott ezen tanfolyam ez ideig még nem képesit.

Rieder Ottó.

Az „ezer" lengyel.

A forgalmi iroda botránya.

— Voltál kertben?
— Voltam.
— Láttál farkast?
— Láttam.
— Féltél tőle?

Igy szól, ha nem csal az emlékezetem, egy gyermekjáték, ami most engem is fölbátorit arra, hogy a t. fővárosi közönséget megkérdezzem:

— Voltál 19-ikén a Kerepesi-uton?
— Voltam.
— Láttál lengyelt?

Vége! Nem sikerült a játék! A fővárosi közönségnek az a része ugyanis, amely az emlitett napon délben fél 12 óra tájt a kerepesi-uton várta a Budapestre érkező „ezer lengyelt", nincs abban a helyzetben, hogy a fentebbi kérdésre „igen"-nel felelhessen. Az „ezer lengyel"-re várakozó közönség nagy része ugyanis egyetlen-egy szál lengyelt sem látott az érkezők közül. Mások azonban vitatkoznak rajta, hogy a czigány-zenekarokkal s mindenféle küldöttséggel kisért zászlós kocsisorban ők csakugyan láttak lengyeleket. Nem ezret ugyan, hanem tizenhatokat. Sőt olyanok is vannak, akik készek letenni a főesküt, hogy nem is tizenhat, hanem huszonnyolcz lengyelt láttak a menetben. Tehát tizenhat, vagy huszonnyolcz – annyi lengyel testvért szállitott Magyarország fővárosába a forgalmi iroda. Ezret igért, s huszonnyolczat liferált. Vagy tizenhatot. Egyesületeket, küldöttségeket csődített ki a keleti pályaudvarhoz, városszerte fellobogóztatta a házakat, feldiszitette a vendéglő s kávéházi helyiségeket az „ezer lengyel" fogadására; s az egyesületek részéről és a küldöttségek keretében megjelent sok száz főnyi fogadó közönség, a kerepesi-ut egész vonalán tolongó tizezernyi tömeg, ime látott, fogadott és éljenzett 28, azaz hogy 16 (szóval tizenhat) lengyelt s egy csomó munkácsi lengyelzsidó honfitársat, olyant, aki nem is tud lengyelül. A lapok, a melyek első pillanatra talán észre sem vették a kóklerséget, a lengyel nép iránt való rokonszenvből dithirambusokat irtak a körünkbe érkezett „ezer"-ről, s az ország, vagy legalább is a vidék ma is ama szent meggyőződésben van, hogy ha Budapestre érkező

lengyelekről van szó, akkor 8 + 8, az nem tizenhat, hanem ezer.

Valamire való külföldi városban, amelynek rendes idegen forgalma van, senkinek sem jut eszébe törődni azzal, ha ezer ember jön megtekinteni a várost.

Rómába mindennap érkezik ötezer idegen, de azért egy olasznak sem jut eszébe, hogy kicsődüljön az utczára megbámulni, megéljenezni az ötezer idegent, s még kevésbé jut eszébe fellobogózni a várost.

Budapestre azonban a forgalmi iroda szállít „ezer" lengyelt, akik közül tényleg megérkezik 16 (szóval tizenhat), s a forgalmi iroda lázas izgalomba hozza az egész várost, Magyarország fővárosát! A világvárost! Tizenhat lengyelért! Hű tisztelettel vagyunk e tizenhat lengyel ismeretlen személye iránt, s a lengyel néphez való régi rokonszenvünk sem kisebbedett semmivel sem a történtek miatt, hanem azért mégis nehezünkre esnék magunkba fojtani jogos felháborodásunkat a forgalmi iroda izetlen és botrányos kóklerkedése fölött. A forgalmi irodának ez a vakmerő „stiklije" úgy tünteti föl a közvélemény előtt az egész dolgot, mintha az egyenest a közönség lóvátevésére irányult volna. Tudjuk, hogy a forgalmi iroda — szubvenczionált — üzleti vállalat, melynek tehát főczélja az üzleti haszon; de tiltakozunk az ellen, hogy ez a vállalat bárminő üzleti hasznát a közönség nyilvánvaló félrevezetésével beugratásával s nevetségessé tételével kisérelje meg biztositani a maga számára. Mérvadó lengyel lapok ugy nyilatkoznak ma már az „ezer" helyett „tizenhat" lengyel budapesti látogatásáról, mint valami botrányról, amely kompromitálta a lengyel népet a magyar nemzet előtt. Mi pedig, akik belelátunk a forgalmi iroda kártyájába, olyan botránynak vagyunk kénytelenek tekinteni e lengyel-liferálást, amely botrány alkalmas arra, hogy nevetség tárgyává tegyen bennünket a külföld előtt, a forgalmi iroda szivességéből! Oly vállalat szivességéből, amely szubvenczió t húz azért, hogy feladatának mennél jobban megfelelhessen s Budapest idegen forgalmát mennél sikeresebben előmozditsa!

Magyarországon jóformán minden vállalatot a közönség kihasználására alapitanak. Szolid üzlet, szolid vállalat itt nincsen. A forgalmi iroda ugy látszik, kitünően belehelyezkedik ebbe a keretbe. Nem akarja zavarni az összhangot Májusban a Dunaünnepéllyel már lóvá tette egyszer az egész országot, s ez a dicsőség azt hiszem elkábitotta. Ujabb babérok kellettek neki; s ezeket a tizenhatból „ezer"-ré felfujt lengyellel vélte elérni.

Csakugyan a tréfa sikerült. A fiaskó teljes. Budapest zászlódisszel, küldöttségekkel, földiszitett kávéházakkal és ünnepélyekkel fogadott tizenhat — egyénileg különben igen tisztelt — lengyelt.

Kell ennél több a magyarnak?

Nem. Ennyi éppen elég volt. Annyira elég, hogy a forgalmi iroda sürgős megrendszabályozását, s mai vezetőinek eltávolitását kell kérnünk. Mert senkinek sincs joga ahhoz, hogy saját „gseft"-jei kedveért köznevetség tárgyává tegye Magyarország fővárosát.

A deficzit.

Abból a jelentésből, melyet a főszámvevő a polgármesterhez beterjesztett, megtudjuk, hogy ez év első felében a főváros bevételei és kiadásai közt közel *négy millió korona deficzit mutatkozik.*

Az összeg roppant nagy, ijedtségre azonban nincs ok, mert a hiány az év végére körülbelől el fog oszlani. Az előirányzott adóbevételek ugyanis az ex-lex állapot miatt nem voltak behajthatók, de amint a parlament megszavazza a költségvetési felhatalmazást, nyomban megindul a végrehajtó működése.

A kiadások főbb tételei a következők:

A közigazgatási személyzet fizetése és lakásbéráthalányára 1,906.408 kor. 50 fill. volt előirányozva, a valóságos kiadás pedig 1,945.740 kor. 22 fill. volt s e szerint a *kiadásbeli többlet 39.331 korona 72 fillér.* Az irodaszükségletekre január–julius hónapokra 155.566 korona volt fölvéve s elköltöttek 172.701 k. 38 fillért, *tehát 17.135 kor. 38 fillérrel többet,* mint a mennyire számitottak. Igen nagy tétel az, a mely *hivatalos helyiségek szükséglete* czim alatt jelentkezik; ennek az előirányzata 445.841 korona volt s még ezt az óriás összeget sem tartották meg, hanem elköltöttek ezen a czimen 469·102 korona 66 fillért, hogy a *főváros deficzitje csak ennél az egyetlen tételnél* (pedig ez még nem a legnagyobbak közé tartozik) *23.261 korona 66 fillér.* Az államrendőrség költségeihez való hozzájárulás *félévi összege* 1,238.146 korona 37 fillér volt az idén. A főváros intézőköreinek a vélekedése szerint nagyon is elérkezett az ideje annak, hogy a fővárosi *állami* rendőrséget tegyék valóban államivá s vegyék le a főváros adózóinak a válláról a most fizetett rengeteg terhet. Az *elemi népiskolák* fönntartása félév alatt, 2,331.585 koronába került.

Ehhez jön még a reáliskolák, a polgári, a felső kereskedelmi, leányiskolák, iparrajz-iskolák, alsófoku kereskedelmi iskolák, kisdedóvók stb. kiadása, ami — csak könnyedén számitva — szintén *mintegy másfél millióra rug.* Épp ezért a főváros anyagi helyzete nem is javulhat addig, a mig az állam nagyobb részt nem vesz a közoktatás terhében.

Az összes kiadás 21,796.179 korona 20 fillérre rugott az elmult félévben, mig az összes bevétel 17,933.852 korona 40 fillérre, igy tehát *a hiány az 1903. évi január—juliusi félévben 3,862.326 korona 80 fillér.*

A közönség köréből.*)

A Belváros legélénkebb forgalmu helyén, a Kossuth Lajos-utczában lebontottak egy házat. Most az alapot hordják szét. Aki arra megy, kénytelen a felszálló port nyelni, mert az épitőmester nem tartotta szükségesnek a telket a gyalogjárótól fapalánkkal elválasztani. Czivilizált országokban a hatóság se épitkezést, se lebontást máskép meg nem enged, ha csak a homlokzati részen deszkakeritést nem emelnek. Nálunk természetesen a közönség biztonságánál és a köztisztaságnál előbbrevaló, hogy az illető ház- vagy telektulajdonos megtakaritson pár száz koronát.

Kérdem a IV. kerületi elüljáróságot hajlandó-e intézkedni, hogy a Kossuth Lajos-utczai lebontott háztelek elkerittessék, s ha nem: miért nem?

Tisztelettel *K. F.*

Hirek a városházáról.

—

Tűzveszélyes környék. A III. kerületi Szépvölgyben nemrégiben tűz volt. A tűzvizsgálat alkalmával kiderült, hogy a III. ker. e részében a tűz nagyobb veszedelmet képez, mint a főváros bármely pontján, amennyiben a Szépvölgyben úgyszólván teljesen hiányzik az oltáshoz szükséges viz. Az egész környéken csak nehány vizszegény egymástól távol levő kut van. Ujabbakat furni nem lehet, mert azt a talajviszonyok nem engedik meg. A III. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a vizvezetéket terjessze ki a Szépvölgyre s ott nyilvános vizvezetéki közkutakat készittessen. A főváros e vidékén számos villa is épült már, igy feltétlenül szükséges, hogy első sorban tűzbiztonsági s közegészségi szempontból elegendő viz álljon a lakosság rendelkezésére. A jelenlegi vizhiány mellett erősebb szélviharoknál egész villasorok leéghetnek, anélkül, hogy oltásuk még csak megkisérelhető volna.

A tanács mosakodása. Egyik napilapban egy elektrótechnikus aláirással fölszólamlás jelent meg, melyben a czikkiró azt állitja, hogy a fővárosban nincs egy irott betű, mely a villamos lakásberendezések szerelését szabályozná és nincs egyetlen egy hatósági megbizott, aki a kész berendezéseket felülvizsgálná. Ezzel szemben illetékes helyről arról értesitenek bennünket, hogy a székesfőváros tanácsa már az 1894. évben megalkotta az elektromos világitás és erőátvitel czéljából a magánfogyasztóknak szolgáló vezetések és felszerelések létesitésére vonatkozó szabályzatot, mely ma is teljes érvényben van. A szabályzat részletesen körülirja a berendezések készitéseinek módjait és kifejezetten rendeli, hogy elektromos berendezéseket csak oly iparos készithet, akit erre a hatóság — képesitésének szakszerű megvizsgálása után — külön feljogosit. A mérnöki hivatal s minden egyes kerületi elüljáróság a jogositott felszerelésekről külön nyilvántartást tartozik vezetni és azt, aki engedelem nélkül készit berendezéseket, a kerületi elüljáróságok megbirságolni kötelesek. Ezenfelül a tanács külön is szabályozta az engedelmek kiadása és nyilvántartása körül követendő eljárást és utasitotta a vállalatokat, hogy a magánvezeték részére áramot csak abban az esetben szolgáltassanak, ha a berendezést hatósági jogositvánnyal biró iparos készitette. Az áramszolgáltató vállalatok szerződésük értelmében még az áram szolgáltatása előtt szakközegeikkel felülvizsgáltatni és ha a berendezést jogosulatlan egyén készitette, vagy ha a munka nem felel meg az előirt követelményeknek, az áramszolgáltatást megtagadni kötelesek.

Az utczai publikum szemevilága. Az orsz. közegészségügyi egyesület irtóháborut inditott a tulságosan s czélszerütlenül kivilágitott bolti kirakatok ellen Orvosi szempontból régen konstatáltatott, hogy az ilyen kirakatok szembetörő villanyfénye nagy mértékben pusztitja a gyengébb látóképességű városi ember szemevilágát. Bécs városában most jelent meg a rendelet, mely a kirakatok megvilágitását szabályozza. A budapesti publikum érdekében ezt óhajtja kivivni a magyar fővárosban is a közegészségi egyesület, mely felkéri a főváros törvényhatóságát, hogy alkosson hasonló szabályrendeletet.

A főváros statisztikai könyvtára. A fővárosi könyvtárral egyesitett statisztikai könyvtár rendezési munkálatai *Kőrössy* József igazgató szakszerű vezetése alatt teljes befejezést nyertek. A hatalmas bibliótéka rendezését tulajdonképen az a körülmény hátráltatta, hogy 2 ezren felüli számban ujból köttettek a könyvek. Kevés kivételével most már valamennyi könyv beérkezett a könyvtárba s a diszes polczokon rendelkezésére áll a közönségnek. Hosszu évek fáradságos gyüjtőmunkája árán olyan könyvtárt hozott össze Kőrössy igazgató, amely méltán diszére válik a fővárosnak. Az országos statisztikai hivatal, amelyre évenkint nagy összeget költ a kormány, kötetre nézve nagyobb ugyan a fővárosi statisztikai bibliótékánál, de az egybegyüjtött művek kvalitásait tekintve emez határozottabban értékesebb. A szorosan vett fővárosi könyvtár, — amelybe a tanács mindenáron bele akarta olvasztani a statisztikai könyvtár anyagát is — csak egy kis szobát foglal el s jelentéktelen tartozékát képezi Kőrössy bibliótékájának.

Az uj hid próbaterhelése. A kereskedelmi miniszter tudvalevőleg 14,000 drb. koczkakövet kért kölcsön a fővárostól az eskütéri hid próbaterhelésére, amely a jövő hét folyamán fog megtartatni. A főváros meg is igérte a köveket s fölhivta az elüljáróságokat jelentsék be, hogy a kerületi kőtereken

*) E rovat alatt dijtalanul közzétett felszólalásokért a felelősség a beküldőt terheli.

mennyi kő fekszik. A beérkezett jelentések szerint a rendelkezésre álló s a próbaterhelésre alkalmas kőtömeg nem elegendő. Volna ugyan 14,000 darab koczkakő, de annak egy részére hamarosan szükség lesz s igy nem jöhet számitásba. A mérnöki hivatal szerint a legközelebbi folyamatba teendő nagy közmunkák vállalkozóitól lehetséges lesz kellő garanczia mellett annyi kőkoczkát megszerezni, hogy a próbaterheléshez szükséges mennyiség teljes legyen.

A zugiskolák ellen. A fővárosi tanfelügyelőség állandóan kutat a fővárosban netán létező zugiskolák után, melyekkel szemben oly erélyességet tanusit, hogy azoknak ugyszólván még a magja is kiveszett. Két esztendővel ezelőtt födözte föl a tanfelügyelőség az utolsó zugiskolát, amelyben héber nyelvet s izraelita vallástant tanitottak. Ez iskola hamar be is záratott. A legutolsó tanévben, — mint az a tanfelügyelőségnek a közigazgatási bizottsághoz intézett jelentéséből kitünik — a fővárosban már nem is létezett zugiskola. Hatalmas purifikáló munkát végzett e téren a tanfelügyelőség, mert még csak 10 - 15 évvel ezelőtt is nagy számban léteztek Budapesten az ilyen zugiskolák.

A Deák ünnep. A főváros közgyülése elhatározta, hogy 1903. évi okt. hó 7-én Deák Ferencz születésének százados évfordulóján nagyszabásu ünnepet rendez. Az ünnepség reggel istentisztelettel kezdődik, mely a belvárosi plebánia templomban tartatik meg. Az ünnepség főrésze a Deák szobor előtt folyik le, a hol alkalmasint a király is jelen lesz továbbá az országgyülés mindkét házának tagjai s a törvényhatóságok kiküldöttei. Majd a Kerepesiuti temetőben folytatódik az ünneplés, ahol megkoszoruzzák Deák Ferencz sirját. Ugy a szobornál, mint a mauzoleum előtt emlékbeszédeket fognak tartani. A tanács felhivására a mérnöki hivatal tervezeteket készitett a Ferencz József-térnek, az ünnepséggel kapcsolatos diszitésére vonatkozólag. E terv szerint a Deák szobor előtt 12 darab a szobor körüli sétányon pedig 20 darab 18 méter magas fűzérekkel, zászlókkal s czimerekkel diszitett árboczok állittatnak föl. Szemben a szoborral bibor és arany drapériával diszitett királyi sátor foglal majd helyet Ő felsége s kisérete számára. Ettől oldalt diszes szószéket állitanak fel az ünnepi szónok részére. A mérnöki hivatal miután egyáltalán nem nyert tájékozást az iránt, hogy az ünnepség költségeire mennyit szánt a főváros, diszitő vállalkozóktól kétféle költségvetést szerzett be. Az egyik szerint 4000, a másik szerint 5000 koronába kerülne a diszités.

Kétes vízjogi kérdés. A földmüvelési miniszter legutóbb elvi jelentőségű határozatot hozott egy fölmerült kétes vízjogi esetből kifolyólag. A főváros ugyanis bukógátak készitését határozta el, de e munkálatra nem kért vízjogi engedélyt ama hiszemben, hogy arra szükség nincs. A miniszter kimondta, hogy a bukógátak készitése csak is a vízjogi törvény értelmében engedélyezhető, különösen pedig akkor, ha a gátak költségeihez való hozzájárulás a magántulajdonosoktól is megkivántatik.

A tankötelesek összeirása. A budapesti tanköteles gyermekek összeirása, illetve nyilvántartása dolgában a kultuszminiszter egy évi haladékot adott a fővárosnak. E nagyszabásu munkálatoknak már a mostani tanév elejére kellett volna befejeztetni a miniszter kivánsága szerint, ámde még az előmunkálatok sem tétettek meg. Igy tehát muszáj volt haladékot adni. Nehogy azonban ez az év is eredménytelenül folyjék le, a tanfelügyelő utasitást nyert a közoktatási kormánytól, hogy az összeirást a fővárosnál szorgalmazza.

A csucshegyi műárok. A III. kerületi Csucshegyről leszakadó esővizek elvezetésére javában folynak már az előmunkálatok. A főváros terjedelmes műárkot csináltat, amelynek segitségével megszüntethetők lesznek a csapadékvizek sürü pusztitásai. Az előmunkálatok hosszu időt vettek már is igénybe, ami annak tulajdonitható, hogy a műárok számára szükséges területeket a telektulajdonosoktól meg kellett szerezni. A mérnöki hivatal ma jelentette a tanácsnak, hogy a területek — egynek kivételével — mind rendelkezésre állanak. Ez az egy telek azonban még mindig utjában van a levezető csatorna épitési munkálatainak. A tisztiügyészségnek erre vonatkozólag az a véleménye, hogy a kérdéses telek egyszerüen el volna foglalandó. Ámde ezt nem tanácsolja a mérnöki hivatal, mert szerinte törvénybe ütköznék. Magánbirtoknak közczélra való megszerzéséről lévén szó, a kisajátitási törvény ide vonatkozó rendelkezései alapján kell eljárni, miért is a mérnöki hivatal utasitást kér a kisajátitási tervezet elkészitésére. A kisajátitási eljárás sürgősen volna eszközölendő, hogy a régóta húzódó s rendkivül szükséges vizlevezetési munkálat mihamarabb keresztül vitessék.

112.725 1903—VII. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága Budavárának 1849. évi május hó 21-én történt visszavivását nagyobbszabásu történeti festményben megörökiteni szándékozván, annak szines vázlatára a főváros tanácsa nyilvános pályázatot hirdet, a következő feltételek mellett.

1. A pályázat nyilt s abban csak magyar honossággal biró művészek vehetnek részt.

2. A pályázó által benyujtandó szines vázlatnak nem a várostrom valamely mellékes jelentőségü részletét, hanem olyan jelenetet kell ábrázolnia, mely az esemény történeti jelentőségét és helyi vonatkozását jellemzően kidomboritja és kellő hatással fejezi ki.

3. A kép szines vázlata a festmény tervezett területe egy kilenczedrészének (tehát a magasság és szélesség egy-egy harmadrészének) megfelelő nagyságban készitendő.

A pályázó vázlatának benyujtása alkalmával irásban tartozik a festmény végleges kiviteleért kivánt árát is megjelölni.

4. A pályadijak a következők:
első dij 5000 korona,
második dij 3000 korona,
harmadik dij 2000 korona.

Az első dijra csak oly mű tarthat igényt, melyet a biráló-bizottság kivitelre alkalmasnak itél.

5. A nem dijazott pályázati munkák közül a bizottság bármelyiket megvételre ajánlhatja.

A megvétel kérdésében a főváros tanácsa határoz.

6. A dijazott, valamint az esetleg megvásárolt vázlatok a főváros kizárólagos tulajdonává lesznek.

A főváros részéről kivitelre el nem fogadott művek sokszoritási joga a művészé marad. A kivitelre elfogadott mű csak a főváros engedélyével sokszorositható.

7. A képnek nagyban való kivitelére nézve a főváros szabad elhatározását feltétlenül fentartja, mindazonáltal a kivitellel a pályázó művészek közül azok meg nem bizhatók, a kiknek vázlatát a biráló-bizottság kivitelre alkalmasnak nem találta.

A kivitellel való megbizás alkalmával lesz az ár is előzetes megegyezés alapján megállapitandó.

8. A kitüzött pályadijakat egy elnök és 8 tagból álló biráló-bizottság itéli oda.

9. A biráló-bizottság elnöke a fővárosi képzőművészeti bizottság elnöke.

A fővárosi képzőművészeti bizottság alelnöke a biráló-bizottságnak tagja s egyszersmind helyettes elnöke.

A biráló bizottság azonkivül a képzőművészeti bizottság 3 tagjából és 4 más szakértőből áll, a kiket a fővárosi képzőművészeti bizottság javaslatára a székesfőváros tanácsa küld ki.

A biráló-bizottság akkép alakitandó, hogy tagjainak legalább fele része gyakorló művész legyen.

10. Az esetben ha a kiküldöttek közül bárki elhalálozás, vagy a bizottság elnökéhez intézett lemondás folytán időközben megszünnék a biráló-bizottság tagja lenni, annak helyébe a tanács más tagot fog küldeni.

11. A biráló-bizottság egyes tagjainak elhalálozása vagy lemondása a biráló-bizottság munkálkodását meg nem akaszthatja, kivéve, ha a tagok száma az elnökkel együtt négyre apadna, mely esetben a tárgyalások mindaddig felfüggesztendők, a mig a tanács a bizottságot megfelelő módon ki nem egészíti.

12. A biráló-bizottság működését, a pályázati határidő lejárta után azonnal megkezdi s három hónapon belül meghozza határozatát.

13. A biráló-bizottság határozatképességéhez az elnökön kivül legalább 4 tag jelenléte szükséges.

Ha a bizottság tagjai kellő számban meg nem jelennek és e miatt a bizottság egymásután két izben nem határozatképes, erről a tanácshoz azonnal jelentés teendő a bizottság ujjáalakitása végett.

14. A szavazás minden egyes dijra nézve és minden egyes pályamunka megvételére nézve különkülön és pedig a dijak odaitélésére nézve titkosan, minden más esetben nyiltan ejtendő meg.

A dijak odaitélésénél a titkos szavazásban az elnök is részt vesz.

A biráló-bizottság a dijak odaitélése előtt nyilt szavazással határoz a felett, hogy egyáltalán van-e a pályázati művek között oly, a mely a kivitelre alkalmas.

A második és harmadik dij odaitélése után a biráló-bizottság nyilt szavazással külön-külön határoz a felett, vajjon a második és harmadik dijjal jutalmazott műveket kivitelre alkalmasaknak tartja-e?

A mennyiben a bizottságban valamely dijra egyik pályázati mű sem nyerné a szavazatok általános többségét, s a szavazatok több mint két pályázati mű között oszlanának meg, mindenkor ujabb szavazás ejtendő meg azon pályázati művek között, a melyek viszonylag a legtöbb szavazatot kapták.

Ha valamely dij odaitélésénél a szavazatok csupán két pályázati mű között és egyenlően oszlanak meg, ugy az illető dij, valamint a következő kisebb dij együttesen megosztandó a két pályázati mű között.

Ha a harmadik dij odaitélésénél oszlanak meg ekként a szavazatok két pályázati mű között, ugy a harmadik dij egyszerüen megosztandó közöttük.

15. A biráló-bizottság határozata végérvényes.

16. A biráló-bizottság eljárásának befejezése után elnöke utján a főváros tanácsához jelentést tesz.

17. A főváros tanácsa a biráló-bizottság jelentésének tudomásvétele után intézkedik arra nézve, hogy a pályázati művek legalább 15 napon át alkalmas helyen nyilvánosan kiállittassanak, egyszersmind egy hónapon belül kiutalványozza a pályázati dijakat.

18. A pályázati műveket a pályázó irásbeli nyilatkozatával együtt és a pályázó lakásának pontos megjelölése mellet a tanács közoktatási ügyosztályának hivatalos helyiségébe (IV. Városház utcza 9. sz. Központi városház II. em. 230) 1904. évi *szeptember hó 15-ik* napjának déli 12 óráig az ügyosztályt vezető tanácsnok, vagy helyetteséhez kell beküldeni.

A vidékről, vagy külföldről beküldött pályázati művekre nézve, a feladás ideje az irányadó. A feladást igazoló postai vagy vasuti okmányt a pályázó köteles kivánatra beküldeni.

Kelt Budapesten, a székesfőváros tanácsának 1903. évi junius hó 25-én tartott üléséből.

Halmos János s. k.,
polgármester.

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.
100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-czement szállitását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig beterjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyszintén az általános szállitási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden üzletvezetőségnél megtekinthetők, vagy a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta utján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta utján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.
121747/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számitandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiirás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI., Andrássy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint 1 koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. *szeptember 18. déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán beküldendők, a boriték pedig következő külczimmel látandó el: „Ajánlat 121747/903 számhoz." Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.
Befizetett részvénytőke 10 millió korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).
Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.
Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).
Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.
Üzleti órák
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS.

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élét képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdödö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referenczíákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő								A töke 20 év után vagy idöelött elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. szeptember 8. 33. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Czigler ur és klikkje.

Az a nagyságos (vagy talán méltóságos?) ur, aki magát *Czigler* Győző műegyetemi tanárnak és műépitésznek mondja, bizonyára személyes sértésnek minősitené, ha mi őt nem tekintenénk másnak, mint tanárnak és épitésznek. Azonban mi nem kisebbitjük egyetlen kartársunkat sem. Illő tisztelettel és megalázkodással adjuk tudtul mindeneknek, hogy Czigler Győző ur nem tartozik a közönséges halandók közzé. Czigler ur — fogalom.

Ha beszélni akarsz, jámbor felebarátom, épitkezési monopoliumokról, állami és fővárosi középületek csufságáról, előre törni akaró tehetségek elnyomásáról és mindent fölhabzsoló czápa-étvágyról: ne vesztegesd a szót a részletekre. Csak annyit mondj: Czigler Győző. És mindnyájan tudni fogiuk, hogy te föl vagy háborodva és dühöngesz. De hasztalan a fölháborodás. A fogalommá változott Czigler Győző ugy rajta fekszik ezen a városon, mint a pup a nyomorék emberen. Mikor nőtt ki ez a pup, már nem is tudjuk. Hozzászoktunk, mint a nyomorék a maga csufságához. Csupán a külföldinek ötlik minduntalan a szemébe, nekünk ellenben csak akkor, ha növekedni kezd és mellékpupokat ereszt. Ilyenkor dühöngünk és lármázunk, nem gondolva meg, hogy a pupot operáczió nélkül eltávolitani lehetetlenség.

Természetes, hogy Czigler Győző nem fejlődhetett volna azzá a hatalommá, aminőnek ismerjük, ha maga mögé nem csoportosit egy érdekkört. De a professzor ur mint klassikus müveltségü férfiú, bölcsen tudja, hogy „kheir kheira nidzei“, — „kéz kezet mos.“ Hellász emlékeiből e közmondáson kivül egyebet nem is tartott meg magának. Ezt azonban mindig szem előtt tartotta és husz vagy harmincz év alatt odáig vitte, hogy ma már minden kéz, mely a fővárosban középitkezéshez akar jutni, vele mosakodik. Czigler Győzőé a mult és a jelen, sőt lepecsételte maga számára a jövőt is. A törvényhatósági testületben egy olyan klikkel rendelkezik, mely érette habozás nélkül keresztülgázol a közérdeken és minden elvi álláspontón.

Miután lapunkhoz kötetes mellékletet nem csatolhatunk, kénytelenek vagyunk mellőzni Czigler Győző működésének részletes méltatását. A multakon különben sem lehet változtatni. De szőnyegen van egy aktuálitás, amely kellő világot vet ennek az urnak egész egyéniségére és klikkjének vakmerő kitartására.

Ez az aktuálitás az Artézi-fürdő épitési ügye.

A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy egyszerre megépitteti az Artézi-, Rudas- és Sáros-fürdőket. A szabályok értelmében a tervek nyilvános pályázat utján szerzendők be. Ámde a közgyülés 1903. áprilisében ugy határozott, hogy csak a két utóbbi fürdő terveire irassék ki nyilvános pályázat, az Artézi-fürdők megépitése ellenben bizassék Czigler Győzőre.

Ezt a famózus határozatot egy városatya, a ki nyilvánvalólag sohasem használt azonegy törülközőt az épitési czápafejedelemmel, megfelebbezte és a belügyminiszterium, elrendelte, hogy az Artézi-fürdő terveire is nyilvános pályázatot kell kiirni.

Persze, önök, mint törvénytisztelő naiv emberek azt hiszik, hogy az ügy most már rendben van és Cziglerék szégyenkezve hallgatnak. Mennyire nem ösmerik önök Czigler urat és barátait! Az ő jelszavuk az, hogy a franczia gárda meghal, de magát meg nem adja. A legközelebbi közgyülésen javaslatot fognak tenni, hogy a főváros kérje meg a belügyminisztert, hogy vonja vissza leiratát és hagyja helyben az áprilisi határozatot, vagyis hadd épitse meg az Artézi-fürdőt minden tervpályázat nélkül Czigler Győző.

A kérelmet persze indokolják. Ugyan mit nem tudnának ezek az urak megindokolni? Azt mondják, hogy Czigler már 1884-ben felszólitást kapott a tervek elkészitésére és azóta kétszer vagy háromszor átdolgozta azokat, sőt „a szükséges tapasztalati ismeretek megszerzése végett Európa világfürdőit felkereste.“ Megrémitik a minisztert azzal, hogy Czigler abban az esetben, ha a fürdőépitést más kapja, elő fog huzni iróasztalából egy expenz-nótát, mely 91.000, mondd: kilenczvenegyezer koronáról szól és ezt az összeget követelni fogja a fővárostól eddigi terveiért. Sőt valószinüleg az elmaradt haszonért is pört indit. Végül megfenyegetik a minisztert, hogy a főváros majd kártérítési igényt támaszt az államkincstárral szemben.

No hát, aki meg akar undorodni a klikkrendszertől, ezt az indokolást szögezze maga elé. A fővárosi archivumban pedig külön szekrénybe, üveg alá kell tenni, hogy a későbbi nemzedékeknek is legyen min megbotránkozniok.

Czigler ur klikkje kényszerhelyzetbe akarja juttatni a fővárost. Neki tiltakoznia kellene az ellen és önmagától rájönnie, hogy az egyedüli korrekt eljárás az volna, ha *terveivel szintén résztvesz a nyilvános pályázaton.* Ekkép megőrizheti legalább egyetemi tanári presztizsét. Ha tervei jók, a jury bizonyára habozás nélkül őt fogja megbizni a kivitellel. Igy a káposzta is megmarad, a kecske is jól lakhatik, vagyis nem lesz megsértve sem a szabály, sem Czigler ur érdekei.

A belügyminisztert azonban mindenesetre arra kérjük, hogy csörditsen ujból a klikkek nyaka közzé.

Fürdőépitkezések.

Tudvalevő, hogy a főváros a Rudasfürdőt teljesen átalakitani, a megszünt Sárosfürdőt pedig, mint modern és elsőrendü gyógyfürdőt, feltámasztani akarja. Az eszmét mindenki helyesli. A megoldás módjára nézve azonban eltérők a vélemények. Vannak sokan — s ezek közzé tartozunk mi is, — kik azt szeretnék, hogy a főváros a budai gyógyforrások felhasználásával a nemzetközi fürdőhelyek sorába emeltessék. Ehez természetesen nagy befektetés kell és szükséges, hogy a fürdőtelep körébe vonassék a Gellérthegy is. A befektetés kétségkivül meghozná kamatait, sőt rendkivüli hasznára volna az egész fővárosnak. Sajnos, a nagyobb koncepciókkal szemben nálunk hiányzik a bizalom és a bátorság. Csak oly nyárspolgáriasan gondolkoznak a főváros intéző körei, mint a vidéki mezővároskák, s a távolabb jövőt sohasem veszik számitásba. Igy hát meg kell elégednünk azzal, hogy az uj két fürdő csak a helybeli és hazai publikum igényeit fogja kielégiteni. „Budapest mint világfürdő“ — megmarad ábrándképnek.

Az épitkezésre kiirt pályázat, — amelynél helytelenitjük azt, hogy a pályázóknak mindakét fürdőre kell terveket benyujtaniok — a következő utasitásokat irja elő:

I. Rudasfürdő.

1. A mostani fürdőből feltétlenül megtartandó a török épitésü gőzfürdő és az uszócsarnok. A fürdőépület többi részeiből kivánatos ugyan költség kimélés szempontjából a fenntartható részek felhasználása, de csak akkor, ha ezek semmi tekintetben sem képeznek akadályt a feladat helyes megoldására nézve.

2. Kivánatos, hogy a fürdőházba az Eskü-téri hidról is közvetlenül egy szinben lehessen jutni.

3. Ugyancsak kivánatos az is, hogy az épités folyama alatt ne kelljen a fürdő üzemét teljesen beszüntetni, nehogy a fürdő törzsvendégei időközben más fürdőbe szokjanak.

4. A Rudasfürdő mint gyógyfürdő tartandó fenn.

5. Forrásai 24 óránként 800—850 m^3 43° C. vizet adnak.

6. A mostani gőzfürdő női gőzfürdővel egészitendő ki, legalább 130 fülkével. Az egyes helyiségek elhelyezésének olyannak kell lennie, hogy az ellen se kényelmi se közegészségügyi kifogások ne legyenek.

7. A berendezések csak első ranguak lehetnek.

8. A fürdőépületben néhány vendégszoba rendezendő be.

9. Ugy az uri mint a női gőzfürdőnél főfigyelem fordítandó arra, hogy azokban az öltözők, pihenő-szoba, fodrász- és tyukszemvágó helyiség, tisztasági előfürdő, melegmedencze, langyos lehütőmedenczék, zuhanyszoba, dörzsölőkamrák, nedves és száraz gőzkamrák és a szükséges egyéb mellékhelyiségek ugy legyenek elhelyezve, hogy a pihenőig a fokozatos lehütés lehető legyen, a léghuzam teljesen ki legyen zárva és a pihenőbe ugy is be lehessen jutni, hogy a hidegebb helyiségeken át ne kelljen menni.

10. A tisztasági előfürdőt ugy kell elhelyezni, hogy azon mindenkinek keresztül kelljen mennie és az oly berendezésü legyen, hogy azok a fürdözők is, a kik szappannal mosakodni nem óhajtanak, egész testüket legalább a zuhany alatt leöbliteni legyenek kénytelenek.

11. Kivánatos továbbá, hogy az egyes helyiségek levegője tisztántartassék, az összes helyiségeket a gőz el ne lepje és a levegő oly módon frissittessék fel, hogy az a fürdőzőkre nézve hátrányos ne legyen.

12. A gőzfürdőkön kivül még a következők kellenek: Szalon-kádfürdő 3 darab, Szalon-kőfürdő 3 darab, I. oszt. kádfürdő 6 darab, I. oszt. kőfürdő 7 darab, II. oszt. kádfürdő 10 darab, II. oszt. kőfürdő 16 darab.

13. Szükséges még ezeken kivül orvosi fogadó szoba és rendelő szoba, pénztár, folyosók és szükséges mellékhelyiségek. Azonkivül oly terjedelmü vendéglő, melynek évi bérösszege körülbelül 5000 korona legyen.

14. A fürdő belső berendezésére nézve szolgáljon irányadóul, hogy

a) az összes helyiségek: mint vendég-szobák, folyosók, öltözők és fürdők alacsony nyomásu gőzfütésre rendezendők be.

b) A kőfürdőkben, melyekben a thermálviz állandóan megujul, a viz bevezetése és elosztása a fürdő-medencze fenekén eszközöltessék, elérve ezzel a fördőviz egyenletes temperaturáját és tisztaságát.

c) A zuhanyokhoz szükséges melegviz külön, a nagy viztartánynál magasabban fekvő tartányokból vezetendő, a fővizelosztó csővezetéktől független vezeték segélyével.

d) A villanyvilágitási berendezés (110 Volt. egyenáramu előállitásban) vezetékei a fürdő és különben is nedves helyiségekben szabadon, a többi helyiségekben Bergmann-csőrendszer segélyével szerelendők.

15. A fürdő átalakitására és kiépitésére 950,000 korona lett előirányzatba véve.

16. A mostani igazgatósági épület és gépház utban lévén, lebontandó és helyiségei a helyette a Rudasfürdőnek szánt telektömbben létesitendő uj épületben lesznek elhelyezendők.

17. Az uj gépházban elhelyezendő lesz:

a) A kazánház, három darab kazánnal (a téli hónapokban kettő üzemben, egy tartalék; a nyári hónapokban egy üzemben) teljesen füstmentes tüzeléssel, pl. Gállosi és Bánó-féle generator gáztüzelés stb.

b) A megfelelő kürtő összhangba hozva az épület architekturájával.

c) Gépcsarnok a meglevő compound gőzgép és dynamo felhasználásával, s két darab uj thermál vizszivattyu vertikális felállitásával egyenkint és óránként 50 m³ szállitó képességgel. Megjegyezzük e helyen, hogy a szivattyu anyaga olykép választandó meg, hogy a thermál-viz chemiai hatásának ellentállhasson. A szivattyuk közvetlen a vizgyüjtő medencze felé sülyesztve állithatók fel.

d) Mühely esztergapaddal s egyéb szükséges szerszámokkal.

e) Szénraktár (legalább 100 mm. szénbefogadó képességgel) valamint hamu- és salakgyüjtő helylyel.

f) Gőzmosókonyha és mángorló.

g) Ruhafelvonó (pinczéből a padlásig).

h) A pinczében helyiség kisebb fa- és szénkészletre, mely a személyzet járulékát képezi s esetleg egy accumulator helyiség.

i) Megfelelő magasságban elhelyezendő legalább 200 m³ ürtartalommal biró melegviztartány 2 részre osztva, 50 m³ ürtartalommal biró hidegviztartány, 10 m³ ürtartalommal biró melegviztartány folytatólag a zuhanyok részére circa 5—6 m.-rel magasabban helyezve el, mint a többi tartályok, külön csővezetékkel.

k) A padláson egy gőzruhaszáritó (friss gőzre berendezve) oly átkapcsoló szerkezettel, hogy a gőzgép kipuffogó fáradt gőze is felhasználható legyen.

l) A személyzet részére lakások stb.

Végül még szükségesnek tartjuk, hogy a gépház az összes fürdőépületekkel egy földalatti járható folyosóval összeköttessék, mely folyosó felhasználható lesz a forrásviznek a régi gépház alatti gyüjtőmedenczéből az uj gépház alatt külön kis közlekedő medenczébe való átvezetésére.

Az összes vezetékekre irányadó, hogy azok könnyen áttekinthetők és hozzáférhető módon helyeztessenek el. Ezen uj gépház költségeire csak 22,500 korona lett előirányozva, ugy hogy a Rudasfürdőre szánt összes épitési költség 1.175,000 kor.

18. A lebontandó igazgatósági épület tervei is rendelkezésre bocsáttatnak a pályázóknak, hogy azok részletes utbaigazitást nyujtsanak a megfelelő helyiségeknek az épületben való elhelyezésére.

II. Sáros-fürdő.

1. A szállodával kapcsolatos Sáros-fürdő, mint I-ső osztályu gyógyfürdő létesitendő.

2. Épen azért a fürdő épületeinek elhelyezésében és berendezésénél nemcsak a külső szépészeti és kényelmi szempontokat kell megtartani, hanem

még inkább kell arra törekedni, hogy ezek a thermálfürdők sajátságos gyógyító rendszereinek és módjának mindenben teljesen megfelelők legyenek.

3. A Sáros-fürdő forrásai átlagban 24 óránként 900 m³ 45° C. vizet adnak.

4. Az épitendő fürdőben létesitendő lenne:

Két társas-fürdő 25—25 fülkével a férfiak és külön a nők számára, 2 szalon-fürdő, 15 I. oszt. és 15 II. oszt. kád-fürdő, 6 kő-fürdő és 12 népfürdő 1—1 kis gőzkamrával.

5. A férfi népfürdőben 150, a női népfürdőben 100 ruhaszekrény helyezendő el.

6. Ezen gyógyfürdőhöz szálloda is épitendő legalább 60—80 szobával megfelelő étkező- és kávéházi helyiségekkel, olvasóteremmel, valamint a szükséges mellékhelyiségekkel. Itt, vagy a fürdőépületben gondnoki lakással. A szálló a fürdőépülettel zárt, léghuzattól mentes és fűthető folyosóval legyen összekötve.

7. A szobák kényelmesen rendezendők be. A Duna felé eső szobák lehetőleg elő-szobákkal és elsőrendű módon rendezendők be, míg a többiek a közép és olcsóbb árakra való tekintettel egyszerűbben, de szintén kényelmesen. Az utóbbi t. i. az olcsóbb szobákhoz külön bejárattal.

8. Ezen gyógyfürdő kiegészitendő továbbá egy ivó-csarnokkal és ezzel kapcsolatos fedett sétálóhellyel, valamint egyéb a melegvizes gyógymóddal összefüggő sajátságos gyógyító berendezésekkel.

9. A műszaki berendezés egészben véve teljesen azonosan tervezendő a Rudas-fürdő gépberendezésével, tehát gőzfütés, villamvilágitási berendezés itt is tervezendő lesz.

Megemlitjük, hogy a Sárosfürdő forrásai igen mélyen fekszenek, a tervezőnek tehát gondoskodnia kell arról, hogy az óránként cca. 50 m³ teljesitő képességgel bíró két darab szivattyú elegendő mélyen a forrás vizszin felett legfeljebb 0.5 méterrel lesz elhelyezendő.

A gépház elegendő alapterülettel tervezendő, hogy szükség esetén villamosáram-fejlesztő gépcsoportot is fel lehessen állitani.

A tartányok dimensiója és elhelyezési magassága, valamint a csővezetékek elrendezéséről a Rudas fürdőnél mondottak itt is mérvadók.

10. Átlagos előirányzati épitőköltségek maximuma összesen 1,660.000 korona.

Egy katasztrófa tanulságai.

Erkölcsi lehetetlenség, hogy az augusztus 24-iki megrenditő katasztrófa bizonyos tekintetben üdvös hatást ne gyakoroljon. Kell, hogy érjen, az épitkezési slendriánság és öntudatra ébredjen a hatósági lelkiismeret. Kell továbbá, hogy a fővárosi tüzoltóság úgy vezetésében, mint felszerelésében föladatának magaslatára emeltessék.

A szakkörök már most levonják a katasztrófa tanulságait, a vizsgálat pedig folyamatban van annak megállapitása végett, hogy kiket terhel felelősség a történtekért. Mi emlékünkbe vésztük a főpolgármester ünnepélyes igéretét, melyet az aug. 28-iki rendkivüli közgyülésen tett, hogy „kivétel és kimélet nélkül mindenki el fogja venni büntetését, akinek cselekménye, mulasztása, hanyagsága, felületessége vagy tudatlansága e gyászos esemény bekövetkezését lehetővé tette.“

Ez az igéret nem maradhat puszta frázis. Az egész világ előtt blamálva lennénk, ha a vizsgálat negativ eredménnyel végződik. A nélkül, hogy prejudikálni akarnánk a hivatalos vizsgálatnak, közzétesszük az alábbi czikket, mely *határozott véleményt mond tárgyi és személyi dolgokban.* Egy kiváló szakember bocsátotta ezt rendelkezésünkre. Figyelmébe ajánljuk nemcsak olvasóinknak, hanem a hatóságoknak is. A czikk igy hangzik:

Milyen volt az elpusztult ház szerkezete?

A Párisi Áruház leégése alkalmat nyujt az épitkezési szerkezetek tanulmányozására, amelyek eddig *valóságos* tüzpróbát még nem állottak ki. Igaz ugyan, hogy különféle szerkezeteket már megpróbáltunk, mikép állanak ellen a tüznek, de ezek a szerkezetek a tüzpróba czéljára sokkal jobban voltak elkészitve, mint ahogy rendesen készülnek. Ilyenek a Rabitz-falak. Ezek 1895-ben tüzpróbának voltak alávetve, amelyen jelen voltak a fővárost képviselő mérnökök, továbbá a Magyar Mérnök és Épitészegylet és magánépitészek. E próba alkalmával *Hauszmann* Sándor — ki akkor ezen Rabitz-fal birtokosa volt — egy kis házikót épitett, mely Rabitzfalakból állott, s a mely házikóba egy vasajtó és egy Rabitz-szerkezetü ajtó vezetett. A házba mindenféle öntvényt raktak, sárgarezet, ólmot stb. Az olvadási pont ismeretes lévén, ennek révén meg lehetett határozni, mily nagy hőfoknak volt kitéve a házikó. A tüz után, amely circa 1600 fokig fejlődött, a házikó teljesen ép maradt, semmiféle deformáczió, repedés nyoma rajta nem volt észlelhető. A vasajtó a nagy tüz folytán vörös izzóvá lett ugy, hogy a hozzá támasztott fahasáb, mely kivülről volt, meggyulladt, mig a Rabitz-szerkezetü ajtóra szögezett ujságlap s az odaakasztott munkászubbony épen maradt, sőt a házikó belsejében egy Rabitz-szerkezetü csőben elhelyezett puskapor is sértetlen maradt. Mindenki természetesnek találta, hogy a Rabitz-fal annyira tüzálló, hogy hozzá hasonló anyagot eleddig nem ismerünk.

Nézzük csak, hogy ez a Rabitz-fal a Párisi Áruház égésénél hogyan álta a tüzet? Találunk ott olyan Rabitz-szerkezetü falat, mely teljesen épen maradt és pedig a 38. számu házban a 4-ik emelet egyik lakásában; találunk ugyanebben a házban Rabitz-fal-maradványt, mely az udvar befödésénél volt alkalmazva. Bár ez is erősen megrongálódott,

mégis tűrhető állapotban maradt meg. A 40-ik számu házban pedig azt látjuk, hogy a Rabitz-fal *szitaszerüleg* keresztüllyukadt Ezekből természetesen az következik, hogy a Rabitz-fal csak akkor állja a tüzet, ha gondosan állitják fel és készitik el.

A 38-ik számu ház egy negyedik emeleti lakásában gipszpadlóból készitett fal volt, amely a tüz folytán teljesen rombadőlt és apró darabokra málott. Ugyanennek a lakásnak ugyanennek a szobájában a másik oldalon egy De Bruyn-féle választófal van, amely gipsz és szénsalaknak a keveréke; ez a fal kiállta a tüzpróbát s teljes épségben maradt.

A fővárosi 7-es bizottság a helyszini szemlénél, amelyen a bizottság tagjain kivül más szakértők is részt vettek, különféle jelenségeket tapasztalt az épitkezésnél. Kivilághlott az a számtalan hiány, ami miatt annyi embereletnek kellett áldozatul esnie. A főok magában az épitkezésben, másrészt pedig a tüzoltóvezetőség tehetetlenségében keresendő.

A szemle alkalmával tapasztaltak szerint az épitkezésben a hiba a következő volt:

A földszint nem az engedélyezett tervek alapján készült el, mert mig az engedélyezett tervekben a kapualj és a saroküzlet közt még két más üzlethelyiség van feltüntetve, tényleg a házban más üzlet, mint a Párisi Áruház és a kapubejárat közt *sem égláből falazott, sem Rabitz vagy más szerkezetü falnak nyomát találni nem lehetett*, sőt — tekintettel arra, hogy a ház kivitele máskülönben a lehető legszolidabban készült — a kapualj és az üzlethelyiség között szándékolt fal számára még csorbázatot sem keszitettek, ami világosan bizonyitja azt, hogy ott a falkészitésnek még csak a szándéka se volt meg, holott az épitkezési rendszabályok 193. §-a határozottan megállapitja, hogy boltoknál, raktáraknál legalább egy egész tégla szélességü (30 centiméter vastagságu) falat kell alkalmazni. Ugyan utólagosan megengedték, hogy 8 centiméter vastag Rabitz-falat lehet készitenі, de csak akkor, ha a bolt mélysége 6 méternél kevesebb, itt pedig több volt. De nemcsak hogy ilyen választófal nem volt, de még Rabitz- vagy más hasonló szerkezetü fal se volt alkalmazva, az kiviláglik abból, hogy — föltéve, hogy a tüz teljesen elpusztitotta volna minden maradványát a falnak — úgy a Rabitz-fal szerkesztésénél szükségelt vaskampók és szögek maradványait kellett volna megtalálni, vagy ha még ezek is összeolvadtak volna, úgy meg kellett volna maradni a falazatban azoknak a lyukaknak, amelyekben ezen vasszögek voltak, de ennek sincs nyoma, igy tehát az épitész azon állitása, hogy ott bármiféle fal lett volna, elesik.

A megczáfolt kerületi mérnök.

Különösnek találjuk azt, hogy a kerületi mérnök, *Thiering* ur azt állitja, hogy a kapu aljában lett volna fal, amit ő látott akkor, amikor a lakhatási engedély ügyében a helyszini szemlét megtartotta. Nekünk az a véleményünk, hogy Thiering kerületi mérnök ur ezt a falat sohasem látta, *de nem is láthatta*, mert a szakvélemény ennek ellentmond, sőt azt hisszük, hogy ő a lakhatási engedélyre nézve anélkül, hogy a kapualját megnézte volna, mondott véleményt és most csak azért állitotta, hogy látta ott a falat, hogy ezzel mulasztásait palástolja. Tudtunkkal Thiering kerületi mérnök egyáltalán nem volt ott, hanem helyette Pláner Gyula kerületi helyettes-mérnök tartotta meg annak idején a helyszini szemlét.

A szakértőknek egybehangzó véleménye az, hogy a lakók csak azért szenvedtek tüzhalált, mert a kapualj elzáró fala hiányzott. Ha ott az épitkezési szabályrendelet szerint jártak volna el, s a falat felállitották volna, ugy a kapualjában fölállitott portálék égését igen könnyen el lehetett volna fojtani s igy a kapun keresztül még a fojtó füst daczára is, mely a tüznél támad, megmenekülhetett volna mindenki. *Tehát a legnagyobb vétkes mulasztás a kapualjánál meg nem épitett falnál volt.*

Fischer Bernát asztalos-mester, ki a Párisi Áruházban a faberendezéseket csinálta, azt mondja, hogy ott két üveg vastagságu fa-fal volt s ehez volt erősitve a háztulajdonos által készittetett portálé a kapualjban, ugy hogy a tüzvész alkalmával a lángok az üzletből a kapualjba még a portálék elégése után is becsaphattak s ennek folytán ott a menekülés teljesen ki volt zárva.

Thiering kerületi mérnök a tüz terjedésére nézve ugy nyilatkozott, mintha a tüz a rövid zárás folytán ütött volna ki s ennek következtében a kirakat tüzet fogott, aminek az volt a következménye, hogy az üvegtáblák eltörtek és igy a léghuzam nemcsak tápot adott a tüz terjedésének, sőt befelé hajtotta a tüzet. Ezzel szemben az üzleti alkalmazottak vallomásai alapján konstatálható, hogy a rövid zárás folytán keletkezett tüz tovaterjedését az elektromos huzalok szigetelő anyaga okozta s ezeken a huzalokon a tüz tova futván, egyszerre meggyujtotta az üzletnek ugy földszinti, mint első emeleti raktárait csaknem egyidőben. Ez a körülmény igazolja azt, hogy mért volt nagyobb a tüz a 38-ik számu, mint a 40-ik számu házban; a 40-ik számu házban levő raktárt ugyanis csak később csatolták a 38-ik számu ház alatt levő üzlethez s igy annak elektromos felszerelését a 38-as számu házától függetlenül készitették s igy a drótokon a tüz csak sokkal később juthatott tovább. Valószinüség szerint azonban a 40-es számu házban a tüzet nem a huzalok közvetitették, ami abból is következtethető, hogy a 40-es számu házban — bár az gyengébben volt épitve — a tüz nem harapódzott tovább. Hogy ez igy van, az abból is kitünik, hogy a 38-as számu házban — noha az üvegtető alatt állott, ami a tüz tovaterjedésére gátlólag hatott — mégis fölszaladt a tüz az egész házon, mig a 40-es számu ház, mely nem oly szolid szerkezetü, nem égett le teljesen, hanem csak az a része, a mely közvetlen összeköttetésben volt

a raktárral s még egy pár ablak és ajtó, melyek a raktárból ki-kicsapó lángok áldozatai lettek.

A leszakadt lépcsők.

A 38-as házban ugy a fő, mint a melléklépcsőn a lépcsőfokok mind rombadőltek. Ennek oka az volt, hogy ugy a fő, mint a melléklépcső fokai mészkőből készültek (karsztmárvány vagy csobánkai kő). Ezek a nagy hőség folytán ré-zben égetett mészszé váltak, amely sulyt el nem bírván, egyes fokok eltörtek s leesésükben a még épen maradt köveket is a mélységbe rántották magukkal. Szerencse, hogy a pinczeboltozat ugy az égésnek, mint ezen rázuhanó sulynak ellentállott s igy a főlépcső alatt lévő villamos áramot szolgáltató gépek épségben maradhattak. A 40-es számu házban a melléklépcső szintén rombadőlt s ez azért történt, mert úgy a lépcső mint a mellette levő teherfelvonó mint kürtők müködtek s a lángokat magukhoz vonva, a már előbb emlitett módon a lépcső leszakadását eredményezték.

Az üvegtető.

A 38-as számu ház udvara teljes nagyságában vasszerkezeten nyugvó üvegfedéllel volt födve. Az udvarban fölhalmozott áruk égése folytán keletkezett nagy hőség a vasszerkezetet fehér izzadásig hevitette, minek folytán tartóképessége elveszett s a ránehezedő suly alatt részben leszakadt, részben pedig a görbeségnek mindenféle formáját vette föl. Ezen beüvegezéshez a szabadalmazott drótüveget használták, mely csak igen nehezen törik. Az üveg addig állt ellen a tüz behatásának, amig cseppfolyóssá nem lett, amit rongyalaku czafatokban lelógó volta mutat. Ez azt bizonyitja, hogy az udvaron a tüzlángok nem csaphattak oly könnyen fel a felső emeletekre, hanem a felső emeletek az *utczáról befelé égtek* ép ugy, mint az áruház maga. Tehát a tüzoltóságnak az az állitása, mintha oda bemenni nem lehetett volna, valótlan.

A vasszerkezetek.

Ugy a 38. mint a 40-es számu házban az utczai és közép főfalakat legnagyobbrészt szegecselt vastartók és ezekre fölszerelt vasszekrénytartók helyettesitették. A szekrénytartók a tüznek igen jól állottak ellent mind a két házban, azoknak deformácziója szabadszemmel alig észlelhető, mig a szegecselt vastartók a tüz behatása folytán többé-kevésbbé alakjukat megváltoztatták olyformán, hogy a 40-es számu házban a lángok még a szegecseket is egyszerüen elnyirták, a 38-as sz. házban ellenben ezek a tartók legnagyobbrészt épségben maradtak. Ennek okát abban kell keresni, hogy a 38-as házban a szegecselt vastartókat azbeszt-habarcscsal vonták be, amely a tüz behatásának ellent állott, mig a 40-es sz. házban ezt az azbeszt-burkolatot nem alkalmazták, hanem állitólag chamotte-téglákkal lett volna kifalazva, külső burkolata azonban egyáltalán nincs. Fokozhatta a 40-es sz. háznál a vastartók deformálását az is, hogy e szegecselt vastartók belsejében *kéménykörtők* voltak alkalmazva, ami épitkezési képtelenség sőt lelkismeretlenség s ha a 7-es bizottság, amely az épitkezési engedélyt adja, ezt tudta, *vétkes gondatlanságot követett el.*

Ami a falak tűzképességét illeti, azt tapasztaltuk, hogy a rendes falazat a tüznek jól állott ellent, aminthogy jól állottak ellent a hengerelt vastartók is (traverzok), mert az összes traverz-boltozatok épségben maradtak, kivéve egyet, amelynél a téglák elrepedtek, de ez annak tulajdonitható, hogy ezen a boltozaton állottak a megengedett sulynál többet nyomó Wertheim-szekrények. A czement-habarcs, ami igen sok pilléren volt alkalmazva, a tüznek kitünően állott ellent és semmiféle változást nem szenvedett, mig a pillérek, amelyekre a szegecselt szekrénytartók nehezedtek, a tüz befolyására sok helyütt ketté repedtek s igy tartóképességüket teljesen elvesztették, ugy hogy azok helyébe okvetlen más pillérek és más falak lesznek beépitendők, ha ugyan a 7-es bizottság a ház lebontását el nem rendelné, ami a szakértői vélemény szerint elrendelendő volna.

A tüzoltóság hibái.

Ami a tüzoltóság működését illeti, sajnálattal kell konstatálni, hogy nem állott hivatása magaslatán. Maga a legénység emberfeletti munkát végzett, de a tüzoltóság vezetői egy nagyobb tüz meggátlására képteleneknek mutatták be magukat, mert nemcsak nem tudták megtartani nyugodtságukat, hanem *igazi hivatási képtelenséget tanusitottak.*

Az a slendriánság, mely a felszerelések el nem vivésében nyilvánult, oly vétkes mulasztás, *amelynek konzekvenciája csak a tüzoltóvezetőség eltávolitása lehet,* mert a hivatási képtelenség is ok a fegyelmi uton való hivatalvesztésre. Szerbowszky Szaniszló, tüzoltó-főparancsnok az állásával kapcsolatos kötelességek teljesitésében nem mutat példát alárendeléseinek. Láttuk, hogy nincs meg benne az állásához szükséges invenció, körültekintés és judicium. Már maga az a körülmény is jellemző, hogy a telefonjelentés szerint tudomása volt arról, hogy a Párisi Áruház ég s nem tartotta szükségesnek ott a laktanya szinhelyén elrendelni a gőzfecskendő befütését. Eltekintve attól hogy a helyszinére is a bejelentés után 25 perczczel érkezett meg, a gőzfecskendőnek fütése fél órát vett igénybe, ugy hogy a tüzoltók működése lényegileg csak a tüz keletkezésétől számitott circa 1 óra mulva kezdődhetett meg. Alkalmas szavakat nem találunk annak a botrányos állapotnak kifejezésére, hogy a tüzoltóság mentőponyvákat a Népszinháztól volt kénytelen kölcsön kérni, mentőzsákokat nem alkalmazott, megse kisérelte. Másrészt pedig figyelmeztetve volt a főparancsnok arra is, hogy az áruház hátsó részénél volnának alkalmazandók az életmentési kisérletek. Az illető figyelmeztetőt igen büszke módon utasitotta el a főparancsnok

s igy a *mentést a jelzett helyen meg se próbálta.* Pedig a 7-es bizottság a helyszini szemle alkalmával konstatálta, hogy a 38-as és 40-es házak határos légudvarain keresztül mindenkit meglehetett volna menteni, amit az is igazol, hogy a házmester családjával és a viczeházmester is azon menekült. A 7-es bizottság még azt is konstatálta, hogy a 3-ik emeleten levő Keszler-féle lakásba, amely lakást a tűzvész meg se támadta, a szomszéd Klauzál-utcza 3. sz. ház tetején és légudvarán a légudvar közvetítésével könnyen be lehetett volna jutni. Ezt se kisérelte meg a tűzoltóság. Az eszélyesség a tűzoltóságban csak abban kulminált, hogy a szerencsétlen áldozatokat a circa 20 méter magas ablakból az öngyilkosságba kényszeritette azzal, hogy ugrásra uszitották őket, holott még arra se terjedt ki a tüzoltóság figyelme, hogy megtanitsák a laikusokat, hogyan kell a ponyvát tartani magasból kiugró emberek megmentésére.

Nagy mulasztást követett el a kerületi mérnöki hivatal is, amely a tűznél jelen volt s még se adta meg az utmutatást, miként lehetne megközelíteni a házat a mentő akcziónál, mert a helyszini szemle teljesen beigazolta azt is, hogy a 4-ik emeleti tűzfal áttörésével szintén megmenekülhettek volna a lakók.

Végkonzekvenczíák.

A konzekvenczia az, hogy a kapualj melletti falnak hiánya okozta közvetlenül, hogy e tűzvész alkalmával annyi emberélet áldozatul esett. A másik konzekvenczia az, hogy ilyen áruházaknál a házakban a lépcsőket alá kell falazni s hogy a kapualjakat se portáléval, se más egyébbel szükiteni nem szabad, oda éghető anyagnak felhalmozása okvetlen megtiltandó, minek következtében mindazon házakból, ahol a kapu aljában portálék vannak, azok lehető rövid idő alatt eltávolitandók, másrészt azon házaknál, ahol a kapualj mellett a falakat utólagosan kiszedették, azok nyomban ujból fölépitendők. Ilyen pl. az Abázzia-kávéház, Stancsu-kávéház, Szénássy-féle ház (Szervita-tér) stb.

Vége a vakácziónak.

A törvényhatósági bizottság nyári szünete véget ért. Szeptember 9-én már rendes közgyülés lesz, melynek tárgysorozatára a tanács 62 pontot tüzött ki. Ismét hallani fogjuk a régi verklit a megszokott melodiákkal. De valószinü, hogy az év hátralevő részén nagyobb számmal fognak megjelenni a városatyák a közgyüléseken és még szorgalmasabban a kerületi klubbokban, mert közeledik a választások ideje. Érdekes lesz megfigyelni, hogy kik mikép igyekeznek majd a népszerüséget s ezzel együtt a városatyai mandátumot maguknak biztositani.

A szerdai közgyülés érdekesebb tárgyai a következők:

Az ártézi fürdő ügye. (Erről szól mai vezérczikkünk.)

A kórházak élelmezése. Tett inditvánnyal szemben a tanács azt mondja, hogy a házi kezelést ez idő szerint életbe léptetni nem lehet, szükségesnek tartja azonban, hogy a kérdés további alapos tanulmány tárgyává tétessék. Miután azonban a kórházak élelmiszer-szükségletének szállitását biztositó szerződés ez év végével lejár, a tanács az 1904. január 1-től kezdődő szállitásra árlejtést fog kiirni.

Az országos nőképző-egyesület ingyenhelyei. A nőképző-egylet nem hajlandó tovább elismerni a főváros ama jogát, hogy 3 növendéket ajánlhat az intézetben ingyenes ellátásra és pedig nyomasztó helyzetén kivül amiatt, mert a fővárossal szemben fenállott kötelezettségét — (az intézet ugyanis 1886-ban egy 38.000 frtos telket kapott a fővárostól) — lerovottnak tekinti az eddig nyujtott ingyenes ellátások által. Ezzel szemben a tanács ragaszkodik az alapító oklevélbe foglalt jogaihoz és birói lépéseket szándékozik az egyesület ellen inditani.

A többi 59 pont nem közérdekü, s vitára alig fog alkalmat adni.

Közegészségügyi statisztika.

A főorvosi hivatal julius havi jelentéséből azt látjuk, hogy Budapesten a születések száma apad, a halálozás ellenben növekszik. Tavaly az év első hét hónapjában 13.952 gyermek született és 7983 ember halt meg; az idén született 13.345 és meghalt 8468. A születéseknél az apadás körülbelől 600, a halálozásoknál a növekedés 500. Ez azt mutatja, hogy a főváros lakossága nem kellő arányban gyarapodik.

Julius hónapban a hevenyfertőző kórok száma csökkent.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümős bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkorban 214 (mult hó 201), tüdőlobban 90 (mult hó 96), hörghurutban 38 (mult hó 35), egyéb légzőszervi bajokban 108 (mult hó 102).

A hevenyfertőző kórok közül némileg emelkedett a hagymáz, a vérhas, ellenben csökkent a vörheny, a kanyaró, a roncsoló toroklob, a gyermekágyi láz, az orbáncz. Himlőeset ezen hóban sem volt.

Élve született e hóban 1765; meghalt az útról jött s itt elhalt 136 egyén levonásával 1170; igy a születések 595-el multák felül a halálozásokat.

Julius hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9310 fekvő és 13.605 járó beteg, összesen 22.915, vagyis 885-el kevesebb mint az elmult hóban. A ker. orvosok által gyógykezeltetett 594 fekvő és 1668 járóbeteg összesen 2262; kórházba küldetett 99 egyén.

Julius hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1285, az angyalföldi állami elmegyógy-

intézetben 381, a megfigyelő osztályon 175, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 190 elmebeteg ápoltatott.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában julius havában szállást kapott: 21,567 férfi, 2302 nő és 241 gyermek, összesen 24,110 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben julius hóban felvétetett összesen 33 gyermek. A székesfővárosi hatóságok által elhelyeztetett 33, ezek között lelencz nem volt.

Julius hóban ápoltatott összesen 1359 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyeztetett 456, elvitetett 71, elhalt 1.

A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott 9453 gyermek, elbocsáttatott 709, meghalt 128.

A székesfőváros összes kerületeiben volt 897 csecsemő, lelencz és árva.

I-ső foku egészségrendőri elintézés alá került uj és toladék épület összesen 65.

Ezek közül a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 84 esetben, csak részben 5, megtagadtatott — esetben.

II-od foku határozat érkezett 2, a lakhatási, illetve használhatási engedély megadatott 2 esetben.

Ugyancsak vizsgáltatott:

lakás	932	kifogásoltatott	44	betiltatott	8
pinczelakás .	130	„	42	„	6
zsúfoltlakas .	50	„	28	„	10
istálló . . .	291	„	53	„	3
kút . . .	53	kifogásolt.	18	kijavitt. —	betilt.	2
árnyékszék	145	„	73	„	72	„	1
pöczegödör	158	„	64	„	39	„	—
háziesatorna	160	„	30	„	21	„	—
utczai „	73	„	1	„	—	„	—

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 180 liter, tejfel 15¼ liter, vaj 8¼ kg., hus 185 kgr., hentesáru 9¾ kg., baromfi 8 drb, gyümölcs 464 kosár, zöldség 260 klgr., tojás 1201 drb.

Reoltatott fiu 929, leány 1236, összesen 2165 ujraoltatott fiu 184, leány 120, összesen 304.

Ebmarás előfordult 19, veszettségen gyanus 5.

A köztisztaság kielégitő volt.

A vizvezetéki viz bakteriologiai szempontból jó, vegyészeti szempontból kifogástalan volt.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén ujabban egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisittetett a gyepmesteri telepen ló 61 drb szarvasmarha 20 drb, kóbor eb 221 drb, birka 5 darab.

Befogatott továbbá a gyepmester által 242 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 26, visszaadatott 21 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 20.255 drb állat, ezek között 8249 drb nagyszarvasmarha és 10.718 drb borju, 1288 darab birka, bárány és kecske, 22.360 drb sertés és 7 drb süldő.

Kényszervágás 74 esetben történt, 7 darab husa élvezhetőnek találtatott.

Megsemmisittetett a közvágóhidon 6 darab nagymarha, 1 drb borju, 287 drb sertés, 4446 drb tüdő, 1522 drb máj, 182 drb vese, 41 drb lép, 180 drb sziv, 21 darab félfej, 3 darab állkapocs, 6 drb nyelv, 109 drb bárzsing, 12 drb gyomor, 26 drb bél, 3 drb méh, 5 drb tőgy, 1 drb lábvég, 953 drb vehem és 97·5 klg. vegyeshus.

Megsemmisittetett a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 409 kg. marhahus, 229·5 kg. borjuhus, 122·5 kg. sertéshus, 0.27 kg. borjumáj, 28·1 kg. füstölthus, 23 kg. kolbász, 968 drb baromfi, 2·9 kg. libamáj, 11·1 kg. lúdzsir, 136·85 kg. hal, 2704 darab édesvizi rák, 146 kg. vadhus, 75 liter tej, 70.5 liter tejfel, 1·75 kg. vaj, 700.1 kg. tehén- és liptóituró, 15.498 drb tojás, 878 75 kg. zöldség, 233·02 kg. gomba, 13.020·5 kg. gyümölcs.

Megsemmisittetett továbbá a kerületekben: 13 kg. marhahus, 166·75 kg. sertéshus, 6·5 kg. hal, 9 kg. hentesáru, 27 drb baromfi, 885 drb romlott tojás, 169 liter hamisitott tej, 23·25 liter hamisitott tejfel, 8·25 kg. vaj, 10 kg. süteményfélék, 452·5 kg. romlott zöldség, 730 drb romlott ugorka, 60 kg. gomba, 171·5 kg. éretlen gyümölcs, 183 kg. romlott gyümölcs, 10 liter sör, 25 kg. paradicsom.

Hirek a városházáról.

Tulzás. Számos oldalról kapjuk a panaszos felszólalást, hogy a hatóságok egyik végletből a másikba esnek. Az elrendelt tüzvizsgálatok kapcsán oly intézkedések történtek, melyek tulzás számba mennek és ok nélkül kárositják a háztulajdonosokat és kereskedőket. Igy többek között az V. ker. elöljáróság elrendelte a Sas-utcza 9-ik számu házban, hogy a földszinten levő posztókereskedés udvari raktárhelyiségének ablakai falaztassanak be. Természetes, hogy az elsötétitett helyiséget használni nem lehet, s a bérlő elhurczolkodni készül. A háziur el lehet készülve, hogy helyisége ily átalakitás után állandóan üresen marad. Saját szemünkkel meggyőződtünk, hogy ez az intézkedés fölösleges volt, vagy ha mégis szükséges, akkor Budapest összes házainak udvari lakásait be kell falaztatni. Jó lesz, ha az elöljáróságok szem előtt tartják, hogy „est modus in rebus.“ A tüzbiztonsági követelményeknek eleget lehet tenni a háztulajdonosok és kereskedők zaklatása nélkül is.

A budapesti gázgyárak megváltása. A budapesti légszeszgyárak megváltása ügyében a tanács annak idején utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a nagyszabásu megváltási müveletnek készitse

el a tervezetét. A kérdés hosszas és alapos tanulmányozása alapján a mérnöki hivatal el is készitette már a tervezetet, melyet ama javaslattal terjesztett be a tanácsnak, hogy az legalább is 300 példányban sokszorositva rendelkezésére álljon a bizottsági tagoknak. A fővárosra nézve eme rendkivüli fontos ügy iránt ugyanis már eddig is nagy érdeklődést tanusitottak a bizottsági tagok s igy valószinü, hogy a megváltási tervezet annak bizottsági s közgyülési tárgyalása előtt tanulmányozni akarják s ez okból szükséges, hogy a tervezet elegendő számu példányban álljon rendelkezésre. A tanács tekintettel arra, hogy a megváltásra vonatkozó tárgyalások nemsokára megindulnak, elfogadta a mérnöki hivatal javaslatát s elrendelte a tervezetek sokszorositását s szétküldését.

A közvágóhid uj istállói. A főváros tanácsa most árlejtést hirdetett a közvágóhidon épitendő két szarvasmarha istálló munkálataira s az ezzel kapcsolatos vásártéri uj berendezések illetve átalakitásokra. A földmüves és elhelyező munkákra 189945 korona; a vas, ács, asztalos, lakatos stb. munkákra pedig összesen 328067 korona irányoztatott elő. Az árlejtés 1903. évi szeptember 18-án délelőtt 11 órakor fog megtartatni a VIII. ügyosztályban.

A főváros uj diszkutja. Az Árkay-féle diszkut ügyére vonatkozólag a főváros mérnöki hivatala azt a javaslatot tette a tanácsnak, hogy a kutra nézve uj pályázatot hirdessen. Jó sok esztendő mult el ugyanis azóta, hogy a főváros elfogadta kivitelre Árkay Sándor műlakatos tervét, amely ma már elavult. Ez okból ajánlja a mérnöki hivatal, hogy uj pályázat hirdettessék. A kut helyére nézve a főváros képzőművészeti bizottsága azt javasolta, hogy a kut a Vámház-téren állittassék fel. A mérnöki hivatal ezt sem találja helyesnek, mert ugy véli, hogy azon a kis területen a diszkut nem fog kellőképpen érvényesülni. Ezt az ügyet a főváros középitési bizottsága a legközelebbi ülésén fogja tárgyalni.

Tűzfészkek a városházán. A főváros segédhivatalainak igazgatója beadványt intézett a tanácshoz, melyben fölhivja figyelmét az irattárban uralkodó tüzveszélyes állapotokra. A villamos lámpák összes vezetékei a fából készült állványokon futnak végig, ami fölötte veszedelmes. A kezelő tisztviselők akaratlanul is sürüen horzsolják e vezetékeket, miközben ki- és berakják az aktacsomókat. Emellett könnyen megeshetik, hogy a drótok elszigetelő burokja megsérül, amiből tüz keletkezhetik. A gyulékony papiranyaggal megrakott száraz deszkaállványokat egyetlen szikra is lángra lobbantja. Hasonló tüzveszélyes állapotok fenyegetik a levéltárt is, ahol szintén ily könnyelmü módon helyezték el az áramvezetéket. A segédhivatali igazgató ez okból kéri a tanácsot, utasitsa sürgősen a mérnöki hivatalt, hogy az irattárt s a levéltárt vizsgálja meg s a vezetéket biztosabb helyre rakják le.

A Vármegye-utcza rendezése. A IV. ker. elüljáróság előterjesztése folytán a tanács elhatározta a Vármegye-utcza rendezését. Uj burkolatot kap ez a régi köz, melynek kocsijárója a járda lerakása után még keskenyebb lesz, miért is a kocsiforgalom csakis az egyik oldalról fog megengedtetni.

Az uj elüljárósági épület. A III. kerületi elüljáróság részére uj palotaszerü hatalmas házat épit a főváros a Fő-tér s a szentendrei-utcza sarkán levő fővárosi telken. Az elüljárósági palota költségeire meg is szavazott már a közgyülés 342,000 koronát. A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy az erre vonatkozó közgyülési határozatot jóváhagyja. A tervek szerint a III. kerületnek egyik legdiszesebb s leghatalmasabb épületét fogja képezni az uj palota, melyben oly bőven lesznek helyiségek, hogy azokban az idővel megszaporodó ügyforgalom esetén is kényelmesen elférnek majd az összes hivatalok.

A halászbástyák biztonsága. A halászbástyák partjainak s egyéb létesitményeinek biztonsága érdekében a főváros s a közmunkák tanácsa együttesen elhatározták, hogy az északi bástyán lakást rendeznek be egy őr számára, ki az értéktárgyakra s sétányokra ügyelni lesz köteles. Az őr lakása olyan ponton lesz, ahol az ügyeletére bizott területet könnyen áttekintheti. Miután egyéb mellékfoglalkozást az alkalmazandó őr el nem vállalhat, szabad lakáson kivül olyan dijazást ad neki a főváros, hogy abból megélhessen.

Az irgalmas nővérek kérelme. Bencsik Auguszta az ó-budai irgalmas nővérek főnöknője beadványában arra kérte a tanácsot, hogy a rend nővérei számára jelöljön ki külön helyen ingyenes temetkezési helyet. E kérelemmel foglalkozott is a tanács s kimondta, hogy az irgalmas nővérek az ó-budai temető ama területén temetkezhetnek, melyet a főváros a Margit kórház ápoló apáczái számára kijelölt.

Vendéglősök a kókusz-zsir ellen. A budapesti szállodások és vendéglősök ipartársulatától legutóbb véleményt kért a kereskedelmi és iparkamara arra nézve, hogy nem válnék-e olcsóbbá a főváros közélelmezése ha kókusz-zsiradék mérsékelten vámoltatnék meg. Az ipartársulat elnöksége határozottan ellene nyilatkozott az ujfajta növényi zsiradék behozatala megkönnyitésének. Nézete szerint a kókusz-zsir csak látszólag olcsó, s igy indokolatlan konkurrenciát okozna a disznózsir termelésnek, melyet használhatóságra nézve meg sem közelit. Ezenkivül pedig félő, hogy a kókusz-olaj nagyobb mértékben való importálása előmozditja majd a disznózsir meghamisitását.

Adófizetés az ex-lexben. A főváros adópénztárainál az elmult augusztus hó folyamán összesen 16.572 fél teljesitett adóbefizetést. A befizetett összeg 5.576.223 korona és 16 fillér volt. Január elseje óta 136.228 fél 24.414.226 korona 80 fillért

fizetett be. A mult év hasonló szakában a befizetett összeg 26.487.724 korona 97 fillérre rugott, amely összeg 172.724 félnek képezte az adóját. Az ex-lex állapot következtében tehát ez idén 2 millió 073.498 korona 17 fillérrel *kevesebb adó folyt be*, mint tavaly ilyenkor.

A légszeszvilágitás kiterjesztése. A II. kerületi elüljáróság ma sürgős előterjesztést tett a tanácsnak a Vidra-utcza világitása dolgában. Ez az utcza köti össze a Zsigmond-utczát az ó-budai rakparttal, melynek most folynak a rendezési munkálatai. Daczára annak, hogy a jelzett vidéken a közbiztonság éppen nem mondható kielégitőnek, mig eddigelé nem történt inkézkedés, hogy a Vidra-utcza is valamelyes világitást kapjon. Nincs ott sem gáz sem petróleumlámpás. Az elüljáróság most kéri a tanácsot, hogy a Vidra-utczában lerakassék a légszeszvezeték.

A Gellérthegyi vizmedencze. A fővárosi vizműigazgatóság előterjesztést tett a tanácsnak a Gellérthegyi vizmedencze környékének kiegészitő rendezése tárgyában. A medencze területének északi részén egy régi vadvizárok huzódik, melyet okvetlenül el kell távolitani. A vizmüigazgatóság ez okból javasolja, hogy az árok mihamarább tömessék be. Miután pedig e munkálat csakis vizjogi engedély mellett vihető keresztül, kéri, hogy annak megszerzése tárgyában a polgármesternél, mint elsőfoku vizjogi hatóságnál, tétessenek meg a szükséges lépések.

Magyar királyi államvasutak.
23890. szám.
Üzletvezetőség Aradon.

Pályázati hirdetmény.

I. A magyar királyi államvasutak Arad-Mária-Radna bez. Mária-Radna-Temesvár-Gyárváros kiz. Arad-Temesvár-Józsefváros s kiz. Arad-Békés-Csaba kiz. és Békés-Csaba kiz. Ősi kiz. összesen 295·5 kilométer hosszu vonalain, valamint az aradi üzletvezetőség hivatalos helyiségeiben használatban levő összes szolgálati óráknak 1904. évi január hó 1-től számitott 3 éven át jókarban tartása, javitása és szabályozása iránt ezennel pályázatot hirdetünk, minélfogva felhivjuk a pályázni kivánó és iparengedélylyel biró órásokat, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott és „Ajánlat pályaórák jókarban tartására 23890/1903 számhoz“ feliratu boritékba zárt ajánlataikat lepecsételve f. évi október hó 17-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségének általános (I) osztályánál nyujtsák be.

Bánatpénz fejében 100 korona azaz egyszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb f. évi október hó 16-án déli 12 óráig alulirt üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál Aradon leteendő.

Takarékpénztári betétkönyvek letét gyanánt nem fogadtatnak el.

Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitüzött határidőre beérkezett ajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a megajánlott összegre való tekintet nélkül történik.

A szerződési feltételek alulirt üzletvezetőség I. osztályánál a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők, illetve kivánatra postán megküldetnek; feltételezzük tehát ajánlattevőkről, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A pályaórási székhely: Arad vagyis az illető órás, ki e teendőkkel megbizatik, köteles Aradon lakni, illetve itt üzletet tartani.

Az ajánlatok feletti határozathozatal az ajánlatok felbontásától számitott 14 nap alatt várható, mig a letett óvadék ezen határidő után 8 napon belül fog kiutaltatni.

Az ajánlattevők ajánlatukkal az azok fölött hozandó végleges határozat hozataláig kötelezettségben maradnak s azokat nem vonhatják vissza mivel az ajánlat visszavonása a bánatpénz elviselését vonja maga után.

Aradon, 1903. évi augusztus hó

A magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége.

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.
100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-czement szállitását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig beterjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyszintén az általános szállitási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden üzletvezetőségnél megtekinthetők, vagy a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta utján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta utján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.
121747/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számitandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiirás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI., Andrássy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint 1 koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. *szeptember 18. déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán beküldendők, a boriték pedig következő külczimmel látandó el: „Ajánlat 121747/903 számhoz.“ Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdödö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. szeptember 15. 34. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Spekuláczió.

Tul a Városligeten, az Angyalföldnek nevezett területen egy hatalmas complexum hever parlagon. A talaj futóhomok. Tehát semmire sem használható. Tulajdonosa az a Krausz-család, amely *megyeri* predikátummal irja nevét. Ügyes, élelmes emberek, kik a tőkét nem szeretik hevertetni, sőt szivesen megduplázzák, vagy ha lehet, megtizszerezik. Miért ne tennék? A tőkéseket ma csak a piszkos inggallérú, vörös nyakkendős szoczialisták szidják, az előkelő osztályok ellenben meghajolnak előttük. Az ügyes és élelmes Krausz-család tehát egészen stylszerűen, a korszelleme szerint cselekszik, midőn azt a jövedelmet nem hajtó nagy telket parczellázni és beépittetni akarja.

Telek és telek között nagyobb a különbség, mint a nyers gyémánt és az Amsterdamban csiszolt brilliáns között. Ha a Krauszék telke megmarad kóró-termő földnek, az értéke nem több két vagy háromszázezer koronánál. Ellenben ha parczellázzák és utczákat nyitnak rajta, egyszóval ha a város épitkezési köréhez csatolják: ki lehet belőle árulni két vagy három milliót. Világos ugy-e bár, hogy a tulajdonosok bolondok volnának, ha mindent el nem követnének, hogy az utóbbi valósuljon meg.

Aki figyelemmel kiséri a városházán megforduló ügyeket, emlékezni fog, hogy Krauszék sürgetik a parczellázási engedélyt. Élénken kiszinezték, mennyire előnyös és szükséges, hogy ott az Isten háta mögött egy uj városnegyed létesüljön. A városi hatóság azonban most az egyszer nem siet eleget tenni a kivánságnak. Krauszék méltó bosszankodására olyasfélét hangoztat, hogy csak akkor engedi meg a parczellázást, ha a tulajdonosok a maguk költségén gondoskodnak az utczanyitásokról, csatornázásokról, és egyéb szükséges dolgokról.

Dicsérjük a hatóságot, hogy ezt az álláspontot foglalja el a merész spekuláczióval szemben. Elvégre is a főváros nincs hivatva arra, hogy megtizszerezni segitse Krauszék vagy bármely magánember vagyonát. Mi azonban elvi szempontból is ellene vagyunk annak, hogy a város az Angyalföld irányában fejlesztessék. Sőt azt mondjuk: elég volt a külterjes fejlődésből. Látjuk ugyanis, hogy mialatt benépesült a Zugló, megnövekedett Kis-Pest, Erzsébetfalva, Promontor és Rákosfalva, addig teljes stagnálás állott be a József- és Ferenczvárosok külső részein. Vannak utczák e városrészekben, melyekben végesvégig nem találunk egyebet rozzant, ócska földszintes házaknál. A Józsefvárosnak a Népszinház- és József-utczák közt levő része öt vagy hat hosszu mellékutczával valósággal szégyene a fővárosnak. Aki ide téved, azt hiszi, hogy egy nyomoruságos mezővároskába jutott. Ennek a visszamaradásnak legfőbb oka az, hogy a főváros derűre-borúra támogatta a külterületek beépitését. A vállalkozók szivesebben épitkeztek az ottani olcsóbb telkeken, mintsem a József- vagy Ferenczvárosban. A szegény néposztály pedig pár forint házbér-

különbség miatt benépesitette a kültelki házakat, hol a nagylelkű főváros szintén gondoskodik kövezésről, csatornázásról, világitásról és vizvezetékről. Miután tudjuk, hogy ezek a munkálatok óriási összeget emésztenek fel és szinte elviselhetetlen teherként szerepelnek az évi budgetben, számot kell vetni, meddig terjedjen a külterjes fejlesztés. Annál is inkább, mert a belső részeken folyton szaporodik az üres lakások száma.

Nézetünk szerint legalább 10—15 esztendeig nincs szükség külső területek ujabb beépitésére. Ha a vállalkozók épiteni akarnak, szerezzék meg a belső részeken levő viskókat és azok helyébe emeljenek modern lakóházakat. A magát világvárosnak tartó Budapest iparkodjék egységes képet nyujtani. Ne bántsa a szemet az a kontraszt, amelyet a József- és Ferenczváros mellékutczái nyujtanak a körutakkal szemben. Ha majd *mindenütt* városias külseje lesz Budapestnek, akkor menjünk kifelé. De akkor is nem az Angyalföld és a Rákos népesítendő be, hanem a sokkal egészségesebb budai oldal. Az uj városrész a Gellérthegy déli tövében létesitendő, a lágymányosi síkságon.

A régi Országház.

Lapunk egyik előfizetője irja az alábbi sorokat:

Azt hallottam az ujabb időben, hogy a főváros a legnagyobb takarékosságra törekszik. Arról is olvastam, hogy egy csomó hivatal, előljáróság, iskola stb. bérházakban van elhelyezve, mert a fővárosnak nincs pénze uj épületek emelésére. Beszéltek előttem arról is, hogy a főváros szivesen nyujtana otthont munkás-könyvtáraknak és olvasó helyiségeknek, de nincs hová helyezze őket.

Hát én azt mondom, hogy mindez nem igaz. Mese a takarékosság, mese a pénzhiány és a jóindulat is.

Mert ha nem mese, mikép volna különben lehetséges, hogy a főváros *fölhasználatlanul* hagyja a Sándor-utczai régi Országház épületét? Amióta a honatyák átköltöztek a Dunapartra, ebben a terjedelmes épületben senki sem lakik a felügyelőn kivül. Pedig a középitési bizottság konstatálta, hogy elég jó állapotban van arra nézve, hogy valamely közczélra felhasználják.

Ugy látszik azonban, hogy a tanács is, meg a törvényhatósági tag urak is teljesen megfeledkeztek arról, hogy valamit csinálni kellene az épülettel. Utoljára akkor volt róla szó, midőn Beöthy László szinháznak akarta kibérelni és átalakitani. Ez a terv kutba esett és azóta senki nem törődik az épülettel.

De örök időkig nem maradhat felhasználatlanul. Valamit csinálni kell vele. Én azt javaslom: vagy bontsák le és épitsenek helyébe egy uj házat, amelyben valamely hivatal helyezendő el, vagy rendezzék be nyilvános olvasóteremnek. Ilyenre szüksége van a főváros ama közönségének, amely nem járhat se kaszinókba, se a nyilvános könyvtárakba.

Legközelebb részletesen megirom, milyennek óhajtanám a nyilvános olvasótermet. Egyelőre megvárom a fölvilágositó választ: van-e a városnak valami más terve az épülettel? —*y*.

A fővárosi iparosok és a királyi vár.

Tudvalevő, hogy a várpalota belső díszitése és bebutorozása tekintetében irányadóul szolgált Ő felsége amaz óhaja, hogy amit csak lehet, magyar iparosokra bizzanak. Olvasóinkat bizonyára érdekelni fogja, hogy mely hazai czégek működtek közre a várpalota berendezésében?

Erre vonatkozólag a művezetéssel megbizott *Hauszmann* Alajos épitész a következőket irja:

Örvendetes jelenség, hogy immár iparunk és iparművészetünk is a fejlettségnek azt a fokát érte el, hogy egynehány iparág kivételével képesitve vagyunk a leggazdagabb és legelőkelőbb, sőt fejedelmi berendezéseket is itthon, saját erőnkből megalkotni.

Azon iparágak közül, melyek tekintetében még a külföldre vagyunk utalva, első helyen áll a selyemszövő ipar.

Igaz, hogy sikerült a királyi vár felszereléséhez szükséges bútor- és fali selyem szövetek egy részét Magyarországban készittetni; igy pl. a Szt.-István terem aranybrokát szövete a Haas-féle aranyos-maróti gyárban készült, de ez csak úgy volt lehetséges, hogy milánói munkások külön e czélra lettek idetelepitve Ujabban pedig Szt-Gotthárdon keletkezett a Bujatti testvérek selyemszövőgyára, mely fali szövetek készitésével foglalkozik. Ezt a gyárat a lehetőség határáig elláttuk munkával, de az egész szükségletet nem volt képes elvállalni és igy kényszerítve voltunk a külföldhöz is folyamodni. Selyemszöveteinknek egy részét a Haas-féle czégtől és Francziaországból, másik részét, valamint a bársonyszöveteket Jesurum velenczei gyárostól szereztük be.

Hiányt tapasztaltunk az üvegiparban. Noha az asztali üvegkészleteket a legegyszerűbb darabtól kezdve a legfinomabban csiszolt pohárig az Első Magyar Üveggyár Részvénytársaság készitette oly tökéletes kivitelben, mint bármely külföldi gyár, —

a csillárokhoz tartozó üvegalkatrészeket, különösen a csiszolt prizmák és jegeczes üvegdarabok készitését egyetlenegy magyarországi üveggyár sem vállalta el, — amiért is ezeket Csehországban kellett készittetnünk.

Ellenben rendkivüli haladással találkozunk a hazai szőnyeg-szövő ipar terén, és pedig úgy gyári, mint házi ipar alakjában. A kitünően felszerelt torontáli gyár készitette a királyi vár szőnyegeinek nagy részét. Különösen kiemelendő, hogy a három méter szélességü futó-szőnyegek, melyeket Európában eddig csak az angolok gyártottak, szintén itt készültek és a gyárat új szövőszékkel szerelték fel. A kézzel csomózott 60—70 □ méter területtel biró szőnyegeinket pedig a *pozsonyi* államilag segélyzett szőnyegszövő iskola szállitotta.

Örvendetes haladás mutatkozik a bronzmüiparban is. Még rövid idő előtt — az ajtó- és ablakkilincseket, a bútor bronzalkatrészeit, csillárokat stb. mind külföldről, kiváltkép Bécsből hozattuk; ma már több gyár és jól képzett czizellálók állnak rendelkezésre, és nem vagyunk utalva a külföldre. A királyi vár butorzatához, ajtókhoz és kandallókhoz tartozó bronzok, valamint az összes csillárok itt készültek s különösen kiemelendő *Jungfer*, *Ludvigh* Ede, *Kiessling* Rezső, valamint a *Zellerin* M., *Ganz* és Társa és a Magyar Fém- és Lámpaárú gyár részvénytársaságok gyártmánya.

A müasztalos- és mülakatos-munkára mindig voltak és vannak kiváló mestereink, kikre elsőrendü munka készitését bátran lehet bizni. A termek falainak diszes faburkulása és az összes bútorzat a legkülönbözőbb fanemekből, mind hazai mestereink müve. A legkiválóbb munkákat készitette *Thék* Endre és *Csepreghy* János; ezeken kivül még közreműködtek: *Lingel*, *Müller*, *Mahunka*, *Pál*, *Gergely* és mások.

Mülakatos-munkáinkat pedig Jungfer, Árkai, Ludwig, ismert müiparosaink végezték.

Nevezetes fejlődésnek indult hazánkban a bútor- és kárpitosipar is az utolsó 15 év alatt. Mig az azelőtti időben úgy főuraink mind gazdag polgárságunk kényszerítve volt szakszerüen kiképzett lakásberendezését külföldről importálni, ma már számos iparossal rendelkezünk, kik Német- és Franczia-országban tanultak és az ott szerzett tapasztalatok alapján munkáinkat ép oly izlésesen és kiváló minőségben készitik meg, mint a külföldiek.

Gelb M. és Fia, *Krámer*, *Kröszl*, *Kozilek* és más budapesti mesterek a királyi vár bútorzása körül oly kiváló munkát készitettek, hogy az a legmagasabb igényeket is kielégiti. Örvendetes továbbá az, hogy nemcsak a székes-fővárosban, hanem hazánk egyéb góczpontjaiban is képezett mesterekkel találkozunk. Igy pl. a szegedi Lengyel Lőrincz-féle bútorgyár szintén kitünő minőségü bútorokat szállitott az egyik fejedelmi lakosztályhoz.

A királyi vár összes kandallói, valamint különféle talapzatok és vázák magyar márványból készültek; az anyagot jobbára a siklósi, ruskiczai és az erdélyi bányák szolgáltatták, mig a kifaragást és csiszolást *Seenger* kitünően felszerelt és gépekkel berendezett kőfaragóműhelye végezte.

A királyi vár vászon-fehérneműeit Weiner Károly és Társa késmárki gyáros és Kunz József és Társa czég szállitották oly kitünő minőségben, hogy az udvartartás teljes elismerésével találkoztak.

Művészi kiképzéssel ellátott ezüst tárgyak, mint például evőeszközök, asztali diszek stb. nálunk csak elvétve és kis mennyiségben készültek, részben kereslet hiánya miatt, részben pedig azért, mert szobrászaink a kisplasztikával nem igen foglalkoztak és képzett czizellálók sem álltak rendelkezésre. A királyi vár megrendelése e tekintetben is előnyös befolyást gyakorolt erre az iparművészeti ágra. Az 1500 személyre szolgáló asztali ezüst és hozzátartozó dísztárgyak készitésével Bachruch A. ismert aranymüves lett megbizva, a ki e czélra gyárát kellőleg kiegészitette és újabb szerkezetü gépekkel szerelte fel, miáltal abba a helyzetbe jutott, hogy a nagytömegü ezüstmunkát aránylag rövid idő alatt elkészithette Bátran állithatom, hogy a m. kir. udvari ezüst, úgy minőség és finom tartalom, valamint alaki szempontból és gondos készitése folytán a legkiválóbb, bárhol is készült, hasonnemü tárgyak közé sorolható és minden tekintetben felette áll az udvartartás bécsi ezüstjének.

Az egyéb iparos- és müiparos-munkák keretéből felemlitendő, hogy a kályhákat és keramiai munkákat külön rajz után a pécsi *Zsolnay*-gyár készitette, — a tükröket *Burger* testvérek czég szállitotta; a papirkárpit-munkát a *Sieburger* és társa czég, — az aranyozásokat pedig: *Tausig*, *Müller*, *Schmidt* és még több budapesti aranyozó készitette; végül az üvegedzések és üvegmozaik-munkák *Roth* Miksa ismert előkelő mütermében valók.

A szereplő mészáros.

Schubert Sándor főv. biz. tag, mészáros-mester lehülyézte Almádi Géza tanácsnokot s paklizással vádolta Matuska Alajost. A nevezett urak a szerdai közgyülésen már megfeleltek magukért a mészárosmesternek, Schubert pedig ott a közgyülés szine előtt bocsánatot is kért tőlük. Az ügy ezzel tehát elintéződött. Engedje meg azonban nekem az olvasó, hogy az esethez a magam részéről mégis némi megjegyzést füzzek.

Nevezetesen ki akarom mutatni azt, miként történhetett, hogy a főmészáros ur a bécsi esküdtszék előtt — mert tudvalevőleg ott kezdődött az affér — annyira elragadtathatta magát. Én ezt egyszerüen tévedés következményének tartom. Schubert Sándor ugyanis mint mészárosmester, egész életét marhák, borjak és sertések társaságában töltötte. Ott a rács mögött a mészárszékben tanult szerepelni a

nyilvánosság előtt. Jöttek a szakácsnők, karjukon a kosárral, s beszóltak neki:

— Schubert ur, kérek két kiló vesepecsenyét

És Schubert levágta a két kiló vesepecsenyét.

A másik marhafartőt kért, a harmadik sertésbordát, az ötödik borjuczombot. És Schubert ur mindig biztos szemmel választotta ki a sok hus közül, hogy melyik a marha, melyik a sertés, vagy melyik a borju. Ha egy marháról kimondta, hogy marha, hát bizonyos, hogy az a marha csakugyan marha volt.

Sohasem tévedett. Ez a nagy biztonság aztán, amelyet szakmájában elsajátitott, hogy is mondjam csak: elkapatta a fő-mészáros mestert. Azt hitte, hogy csalhatatlan. Akár a pápa. Önmagában már XIII. Sándornak nevezte magát. Amióta pedig XIII. Leo meghalt, s X. Pius lett a pápa, a XIII-ast ő is X-esre változtatta át, s most ő is X. Schubert Sándor, a csalhatatlan.

Na már most tessék elképzelni, hogy mit csinálhat egy ilyen csalhatatlan mészáros, ha egyszer városatyák közé kerül. Mint mészáros, csupán vágómarhák atyja volt, s most ime városatya! Nagy dolog ez! Nem csoda, ha megszédül tőle az ember, kivált ha olyan csalhatatlan, mint X. Schubert Sándor.

Természetes, hogy ha valaki olyan nagy férfiú, mint ő, nem húzódhatik vissza a szerepléstől a kulisszák mögé. Mert a közönség látni kivánja, s ha visszahúzódik, dörömbölni és dobogni kezd, hogy:

— Halljuk Schubertet!

Miként is volna elképzelhető, hogy budapesti lakos nyugodtan hunyhatná álomra a szemét, vagy nyugodt lelkiismerettel formálhatna véleményt valamely dologról, mielőtt X. Schubertnek a véleményét nem hallotta? Hisz' ez erkölcsi képtelenség! Ez non sens. Ez nem „létez“!

Mit csináljon hát szegény mészáros? Enged a közóhajnak, s kilép a porondra. És kinyitja a száját, úgy, ahogy tanulta. Hogy nem tanulta másként, arról ő nem tehet.

Tehát kinyitja a száját és kritizál — sőt leleplez.

Eszébe jut Almádi Géza.

— Mit mondjak erről? — tünödik magában. — Borjúfej? Sertésczomb? Marhacsukló? Mégis, ezek talán gorombaságok lennének egy városi tanácsnokkal szemben.

És igy mondta aztán Almádiról, hogy: hülye. Mert nem akart vele gorombáskodni.

Matuska Lajosról is kellett beszélnie.

Ez meg éppen alpolgármester! Ennek még a „hülye“ jelző is erős lesz.

— Na — gondolta — ezzel keztyüs kézzel fogok elbánni.

S kapta magát, és azt állitotta róla, hogy: paklizott. Ebben már csakugyan nincsen gorombaság. Ez finom, mint a tejhab.

Ilyen ildomosan járt el, X. Schubert Sándor, a mészáros atyamester. És mégis ráripakodtak. Amitől most bizonyára elmegy a kedve a nyilvános szerepléstől, s bús rezignáczióval mondja magában:

— Jobb, jobb nekem a marhák között.

Méltánytalanság.

A főváros törvényhatósági bizottsága nagy méltánytalanságot követett el legutóbbi közgyülésén, a midőn kimondotta, hogy 76.000 korona erejéig bepörli az Országos Nőképző-egyesületet, ha ez továbbra is nem részesiti ingyenes ellátásban a főváros által kijelölt három bentlakó növendéket.

E rideg határozatért a tanácsot kell okolni, mert ő terjesztette a javaslatot a közgyülés elé. Ha a tanács mást proponál vala, a közgyülésen egy hang sem emelkedett volna ellene. Nem tagadható, hogy a tanács — jogi szempontból — megtámadhatatlan alapon áll. Mert a Nőképző-egyesület tényleg magára vállalta a 76.000 koronára becsült fővárosi telekért azt a kötelezettséget, hogy 30 növendéket ingyen tanittat és 3-at ingyen ellátásban részesit. Abban is igaza van — jogi szempontból — a tanácsnak, hogy közömbös, vajjon az egyesület részéről nyujt viszontszolgáltatás értéke arányban áll-e vagy sem, a főváros által adományozott 76.000 korona alapitványi tőkével.

Ez mind igaz. Ámde az is való, hogy summum jus summa injuria. Ha mindig jogi alapra helyezkednénk, ki kellene törölni a szótárból a méltányosság fogalmát.

Előttünk szinte érthetetlen a tanács ridegsége. Hiszen száz és száz példát ismerünk a multakból, midőn a tanács és vele együtt a közgyülés eltekintett attól, hogy mit mond a szerződés és mi követelhető „jogi alapon.“ Hányszor megesett, hogy bérlőknek elengedtek a bérleti összegből — *méltányossági* okokból, holott ezáltal a főváros előirányzott jövedelme csökkent.

A Nőképző-egyesület tudvalevőleg nem nyerészkedő vállalat. Kulturális czélt szolgál és pedig elismerésre méltón. Ugy illett volna, hogy a főváros, amely annyi élelmes gyárosnak adott ingyen telket, dijtalanul engedje át a kért telket az egyesületnek. Erős a gyanunk, hogyha Morzsányi, Ehrlich, Radocza vagy más hasonló fővárosi nagyság vette volna pártfogásába annak idején az Egyesületet, a 76.000 korona telek shyloki föltételek nélkül adatott volna át. Ezek az urak azonban praktikusabb dolgokért szokták befolyásukat érvényesiteni, mint a leányképzés. Igy történt, hogy az egyesület a sulyos ellenszolgáltatást kénytelen volt magára vállalni.

De ha a főváros 17 év előtt nem volt gavallér, legalább most ne legyen olyan, mint az uzsorás, aki kimélet nélkül behajtja adósán a követelést. Az

Egyesület a 17 év alatt több ellenértéket nyujtott, mint amaz ingyen telek értéke, s amidőn kijelenti, hogy képtelen eleget tenni elvállalt kötelezettségének, akkor pörrel fenyegetőzni szivtelenség.

Igy még magánember sem jár el. A főváros nem károsodik az által, ha ezentul nem küldhet ingyen ellátásra növendékeket az intézetbe, tehát minden skrupulus nélkül fölmenthette volna az egyesületet a terhes kötelezettség alól.

Azt hisszük, a Nőképző-egyesület megérdemel annyi méltányosságot, mint például a Vigadó vagy az Erzsébet-téri kioszk bérlője, kiknek ezreket engedtek el a kikötött bérösszegből.

Noha nem vagyunk barátai annak, hogy a belügyminiszterium mindegyre megváltoztassa a közgyülés határozatait, ezuttal őszintén óhajtjuk, hogy a szeptember 9-iki határozat megsemmisitésével teljesitse a Nőképző-egylet kivánságát.

Miért drágul a marhahus?

A pékekkel és mészárosokkal már ősidők óta baj van nemcsak nálunk, hanem egész Európában. Egész gyüjteményét állithatnók össze a különböző nemzetiségü közmondásoknak, amelyek veleje az, hogy a pék és a mészáros igy vagy amugy becsapja a fogyasztókat. A fővárosi pék és mészáros uraknak tehát ne essék zokon, ha a publikum azonnal kifakad ellenök, mihelyt valamit drágábban akarnak mérni. A bizalmatlanság régi eredetü. Növeléséről pedig gondoskodnak azok, kik indokolatlanul emelni akarják az árakat. Ily indokolatlan volt a pékek kisérlete nehány hónap előtt. Ilyennek tartja most az egész főváros a mészárosok akcióját, mely oda irányul, hogy a leveshus ára 8, a pecsenyehusé 16 fillérrel fölemeltessék.

Ha a publikumot kérdezzük: miért drágul a marhahus, a válasz körülbelől az, hogy azért, mert a mészárosok telhetetlenek, a hatóság pedig tehetetlen. Ezt a nézetet vallja a napisajtó is. Laptársaink kivétel nélkül ledorongolták a mészárosokat és erélyes intézkedést követelnek a fővárosi hatóságtól.

Az »audiatur et altera pars« lévén jelszavunk, tért nyitunk a mészárosok védekezésének is. Hivatalos organumuk a következőket irja:

»A fővárosi mészárosoknak a budapesti piaczon a tavalyi árakhoz képest most átlag 4·5 koronával többet kell fizetniök a marhahus métermázsájáért. Igaz ugyan, hogy a marhafölhajtás nagyobb, de a husmennyiség kevesebb. Mert többnyire szerb marhát hoznak a vásárra, amely csak kétharmad annyi husmennyiséget ad, mint egy közepes tarka vagy jól megtermett magyar marha. Nem lehet tehát a felhajtás quantumával érvelni akkor, amikor abból a husquantum nem kerül ki.

Ellenkezőleg a kis husquantumot szolgáltató szerb szarvasmarhák kinálatának növekvéséből is kimagyarázható a drágulás oka; mert ha 2—3 könnyü szerb marha ad annyi hust, amennyit egy közepes tarka, vagy egy jobb magyar ökör, akkor ugyanazon mennyiségü hus beszerzése, ha szerb marhákból történik, a mészárosnak 2—3-szor annyi fogyasztási adójába és vágóilletékébe kerül, vagyis ha egy tarka vagy magyar ökör után a vágóhidon 16 k. 55 f. a költsége, 2—3 szerb marha után ugyanannyi husmennyiségért fizethet 33 k. 10, esetleg 49 k. 65 f.-t. Hogy ez, ha elegendő magyar és tarka felhajtás nincs — aminthogy nincs — az élőállat bevásárlási árán tul is hozzájárul a beszerzési árak emeléséhez: az külön magyarázatra talán nem szorul.

Mivel a bevásárlási árak a budapesti vásáron emelkedtek; mivel a faggyu ára — ami nyilvánvaló dolog — mintegy 40%-kal csökkent az év eleje óta; mivel továbbá husszükségletük beszerzésében a budapesti mészárosok mind nagyobb mértékben vannak szerb marhára utalva, mint az előző év hasonló időszakában: ennélfogva teljesen jogosult a husáremelés.

Az, hogy egyes mészárosok nem emelték a husárakat, semmit sem bizonyit a husáremelés jogosultsága ellen. Ez a jelenség először csak annak tanuságául szolgál, hogy a mészárosok között nincs meg a szükséges összetartás, másodszor meg az, hogy nem mindenki tud és akar számolni a helyzettel. Ez a két visszásság a fogyasztóközönség szempontjából sem előnyös. Mert igaz ugyan, hogy ideig-óráig egy pár fillérrel több marad annak a fogyasztóközönségnek a zsebében, amely azokhoz a mészárosokhoz megy husért, akik — bár kénytelenek volnának vele — a husnak eladási árát bevásárlási árával legalább annyiramennyire össze nem egyeztetik; de viszont igaz az is, hogy ezek az olcsó mészárosok, vagy kidőlnek, vagy a realitás rovására kénytelenek a közönséget kiszolgálni. Ha kidőlnek, a fogyasztóközönség bizonyára nem olcsó mészárosokat fog a helyökbe kapni; ha pedig a realitás rovására dolgozó mészárosokhoz fordulnak, akkor megfizetik a réven azt, amit a vámon nyernek.

Másként kell segiteni a dolgon: a drágán beszerző és olcsón árusitó mészárosok a fogyasztóközönség baját el nem oszlatják, a reális üzletet folytató mészárosokat meg éppen tönkreteszik. Igy egy bajból kettőt csinálnak. Olyan segitség kell, hogy a fogyasztóközönség érdeke is kielégitést nyerjen s a mészáros is megtalálhassa existenciája föltételeit. A hatósági husszékek s eféle elkényszeredett dolgok — amiktől csak ugy hemzsegnek a lapok — erre nem alkalmasak. Elvégre ezek is csak ott szerezhetik be állatszükségletüket, ahol a mészáros, s elvégre minden közteher és illeték alól ezek sem mentesithetők. Tehát olcsóbb hust a hatósági székek sem produkálhatnának.

Az egyedüli s a lehető leggyorsabban megszerezhető segitség ez idő szerint a budapesti konzumvásár reaktiválása. Magyarországon annyi terület áll most forgalmi korlátozás alatt, s a szarvasmarha értékesitése azokon olyan nehéz, hogy a budapesti szarvasmarha-konzumvásárnak ujabb rendszeresitését nemcsak

a mészárosok, hanem a gazdaközönség is szivesen fogadná. A konzumvásár rendszeresitése lehetővé tenné a viszonylag olcsóbb bevásárlást, mert a helyi konzum igy bizonyos tekintetben függetlenittetnék a vidék, a vámkülföld és az osztrák kereslet áremelő hatásaitól.

A régi Pest.

VIII.

A Leopold-féle kiváltságlevél kimondotta ugyan, hogy a tisztujitást minden második évben kell megtartani, de ez irott malaszt maradt. A tisztujitás elrendelése ugyanis az udvari kamara jogához tartozott, mely azt önkényüleg eleinte két-három év között tartatta meg, 1705. előtt minden évben volt restaurácziő, választás vagy kinevezés utján. A választást egy kiküldött bizottság Budán a kamaraigazgatósági hivatalban, később pedig a nemrég lerombolt régi városháza épületében hajtottak végre.

E privilegium alapján Pest városa száznegyvenhárom év alatt hatvanszor választott. A tisztujitás napjául április 24-ke, Szt. György napja volt kitüzve, de ezt csak harminczháromszor tartották be.

A restaurácziót a királyi biztos, mint a koronának képviselője vezette; azonban többször megtörtént, hogy a királyi biztos helyett a polgárság szószólója elnökölt. A királyi biztosok kiküldetése 1731-ben kezdődik, annak előtte a tanács feladata volt a restaurácziő.

1731-ben választás alá került a biró és szószóló. A későbbi években a telekbiró, a kamarás, árvaatya és a kórházi gondnok. 1769. után a rendőrkapitány, 1773. után pedig a polgármester. Mivel pedig a polgármester, továbbá a biró és kapitány mint tanácstagok, csakis a tanács kebeléből voltak választhatók, az ezek megválasztása folytán megüresedett állásokat uj választással már nem lehetett betölteni, mert ezek helyét a kibukott főtisztviselő foglalta el. A tanácsosi állás tehát csakis halálozás, leköszönés és hivatalvesztés esetén üresedett meg.

A tanácsosokat, mint emlitettük 1731 előtt a belső tanács választotta. A polgárság több izben követelte, hogy majd ő választ, de a tanács hivatkozva a privilegiumra, visszautasitotta ezt a követelést. Ez a követelés nagyon érthető, mert talán csak most virul jobban a protekczió, mint akkor. A tanács engedett a felsőbb helyről jött megkereséseknek, s nemcsak a tanácsba, hanem a kisebb állásokba is beválasztotta a protekcziós egyéneket.

Pedig a polgárság többször fellépett ez ellen. A protegálás különösen *Grassalkovich* Antal báró, az udvari kamara egyik elnökének mániája volt, a kinek dicséretére legyen mondva, magyar embereket protegált, a mit természetesen a sült német tanács nagyon zokon vett. De mivel azt tapasztalták, hogy egyesek kivételével a pártfogoltak nem képesek állásukat betölteni, a választott polgárság a tanácsnál azt inditványozta, hogy protegált egyéneket még akkor se alkalmazzon, ha ezek a hivatalban meg is állják helyüket. A tanács hozzájárult ehhez a javaslathoz s ezt 1745. év augusztus 12-én jegyzőkönyvbe igtatta. S ez időtől fogva nem irták be a pártfogó nevét, mint ez annak előtte szokásban volt.

Nagy kavarodást idézett elő az 1731-iki tisztujitás. A választott polgárság szivósan ragaszkodott követeléséhez, s a tanács beadta derekát.

A Laffert Nándor báró, királyi biztos, elnöklete alatti tisztujitáson határozatba ment, hogy egy tisztviselő két állást nem viselhet, továbbá, hogy a tanács tagjai számadással egybekötött hivatalt el nem fogadhatnak. Számadással egybekötött állásra csupán háztulajdonost lehetett választani, a ki ennélfogva lakbérre nem tarthatott igényt. A birót pedig a régi szokás szerint a választópolgárság kijelölés nélkül, a többieket kijelölés után a tanács választotta. A többi tisztviselőket szintén a tanács nevezte ki.

A kijelölés tekintetében ki volt mondva, hogy a lelépett tisztviselő ugyanarra az állásra, a melyet előbb viselt, első helyen, tanácsosi állásra pedig szintén első helyen mindig a szószóló jelölendő.

A kapitányi állást 1769 ben a tanács megbizásából egyik-másik tanácsos látta el, s ez a megbizás rendesen életfogytik tartott.

A Laffert-féle statutum ennek a kedélyes állapotnak egyszer s mindenkorra véget vetett. Megfosztotta a tanácsot az eddigi szabad választási jogától, s a választó polgárság oly férfiakat küldhetett a tanácsba, a kikben megbizhatott. A kijelölési jogot azonban annyiban korlátozták, hogy a választó polgárság csakis a külső tanács tagjai közül jelölhetett tanácsosokat, de arról előre gondoskodhatott, hogy a külső tanácsba kipróbált embereket, a százas polgárságnak szine-javát vigye be. Sokáig ez a választási eljárás sem maradt érvényben, mert huzonötévi gyakorlat után 1755-ben egy legfelsőbb rendelet a tanácsot némileg visszahelyezte régi jogaiba, kimondván azt, hogy a tanács kandidál, de csak akkor, ha a korona nem küld ki királyi biztost; máskülönben a kijelölés a királyi biztost illeti. A választó polgárság pedig a kijelöltek közül választ.

Ez a tisztujitást szabályozó királyi rendelet egykorú magyar fordításban igy hangzik:

„Nemes, Szabad Királyi Városokban tartandó Magistratus Restauratiójának módgya.

Elsőben. Hogy az Magistratusnak restaurátiója, eljővén az Privilegum szerint való üdeje, ha az Királyi parancsolat iránta jelen leszen (máskép annak eljöveteleig elkapván) az Városházához az belső Tanács külső tanácsnál, és kiválasztott Községnél öszve gyülvén elől vetetődgyék, ezen Választásnak elkezdésére nézve, elsőben is Szent Léleknek hívásáért Város Parochiális templomban rend szerint menvén, hollot az emlitet okból Énekes Misét halgatván, ismét az Város házához visza menni szük-

séges, a hól az Királyi Parancsolat Camarának Decretumával el olvastassék, az kik is Választot kösség megtartandók tartására születet nyelvel meg magyaráztassék, ezek után az Tisztségek Biró, Tanács-Biró, Város Kapitánya, és elő-Szóllók által le tetetődgyenek.

Másodszor. Az Választott Kösség között levő hejanyosság legelőször hellyre állítassék, annak utánna elő-szóllók tetessék, és így Külső és Belső Tanács (ha hejányosság volna) tellyesítessék, és az Biró választásával az Restauratio végeztessék, legyen mind az által alkalmas és értelmes, ez Királyi Városban érdemes és tanult, az mennyiben lehet, Törvénytudó és Catholicus polgárokra elsőben is Nézés, de az is főképpen vigyáztassék, Hogy a Héjányosságok nem kiáltásokkal, hanem voxok kiszedésével hellyre állítassanak, egyedül a Város Camarássá az esztendőnek végén tetetődgyék.

Harmadszor. Minden héjányosságra hármat Candidálni szükség, azon alkalmatossággal az régi Biró, Törvénybiró, Város Kapitánya és az elő szóllók Candidátioban jőjenek, az Candidatiot mindenekben tegye a Magistratus, az Választás pedig maradgyon Külső Tanácsnál és Választott Kösségnél, kivévén ha Királyi Comissarius reserváltatik, a Kinek a Condidatio Competál.

Negyedszer. Az belső Tanácsban, első és második atyafiságnak és sógorságnak grádusában levőket bemenni Királyi különös engedelem nélkül ne bocsájtassék, az Külső tanácstul pedig minden első grádusban levők kirekesztessenek. Két tisztség egy Magistratualis személyben keménnyen tiltatik, azonkivül számadó Tisztség Magistratualis személyre és Város elő szóllóira semmiképen, hanem az Választott Kösség közül valókra adattassék, és azon fölvételre Cautio tétessék. Sem az Belső sem az Külső tanácsban vagy az Választott Kösségben levő, egyszer eő fölségétől helybe hagyatott Magistratus hatalommal le nem tetetődgyék, de az Tisztségétül tartóztathatik, és az is fölső, Instructiókhoz megirattassék, adósságokat se, az Királyi engedelem nélkül, se valami nagy épületet tegyenek.

Eötödször. Az ujonnan lett Biró és Tanács Biró már 1743-dik esztendőben intimált mód szerént Parochialis Templomban hütét tegye le, az után Szent Ambrus Éneke elénekeltetvén, az Biró maga házához némely Polgárok által kisértessék, az többi ujonnan tettek pedig az Város házánál hiteltessenek meg szokás szerint.

Hatodszor. Mivolta az zsoldos szemeknek. Tisztség, hivatal, születéssel, fizetés és accidentia, úgy az ujonnan bévett Polgároknak, hivatalyok, születések, nemzetségek és hütök kitételével, azonkivül az Cassának extractussa, mennyi készpénzül maradt, mennyi az Polgároknál restantia vagyon, és azokat az Számadások kiszedtek-e, vagy nem, és hová tetetődött, annak okával Választásnak relatiojához adattassék és ezeken kivül minemü adósságok utolsó restaurátiótól kifizetődtek, Interesseivel együt, ha nem fizetet valakinek, miért és kinek mennyi Pénzel vagyon kiadva, tellyes informatio adassék.

Hetedszer. Hogy számadás mostantul fogva első Januáriustul tétessék, ugy az Templomi szegények Házáé és Árváké számadás minden esztendőnek végén keményen vetetődgyék, az megadott pedig deputatió által vizsgáltassék meg, az melly Censura vagy Vizsgálás az egész Magistratusnak referáltassék, és ugy az számadásoknak utólljára irattassék be, ugy fölséges Camarának föl küldettessék. Az Magistratus Prothocollomba mindig az jelen voltak nevei beavattassék és az Irások, mellyek Dicasteriumhoz irattatnak, elsőben az Magistratus előtt elolvastassék s ugy küldettessék el.

Nyolczadszor. Az Restaurátiónak relátiója egy holnap alatt fölséges Magyar Cancellária nak egyenessen és más exemplárisban pedig az fölséges Magyar Camarának megküldettessék.

Kilenczedszer. Vége levén az Restaurátiónak, egy vagy két hét alatt az Külső tanács és Választott Kösség összve hivattassék és az Város Hatalom nekik értelmesen elolvastassék, hogy magokat ahoz alkalmaztathassák.

Hirek a városházáról.

—

A Lágymányos ármentesitése. A földmivelési miniszter fölhivta a fővárost, hogy árvizvédelmi szempontból nyolcz méternyi magasságban emelje föl a védtöltésül szolgáló Budafoki-utat s a határárok partjait. A főváros mérnöki hivatala e tárgyban javaslatot terjesztett a tanács elé. A határárok partjainak fölemelését szükségtelennek mondja, mert elsősorban is ama részeken csak ritkán fenyeget veszedelem. Javasolja továbbá a mérnöki hivatal, hogy a Budafoki-ut is csak a mélyebben fekvő részeken emeltessék föl, a földmüvelési miniszter által kivánt magasságra. A tervezett téli kikötő kiépitése következtében a magas rakpartok ugyis elzárják majd a vizáradás utját s igy fölösleges volna a miniszter által kivánt védmunkálatoknak egész terjedelmükben való keresztülvitele, ami óriási pénzáldozatot követelne.

Uj közuti várócsarnokok. A budapesti városi villamos vasut diszes várócsarnokot kiván épiteni az Országház-téren s a Margithid előtt. A csarnokok terveinek beterjesztése mellett kért is már a fővárostól helyhatósági épitési engedélyt. Az Országház előtt egészen a járdára tervezi a társulat. Ez ellen a főváros mérnöki hivatala tiltakozik s azt javasolja, hogy a csarnok a parkban állittassék föl. Ez esetben a park egy részét át kellene helyezni. aminek költségei a társulat által visszatéritendők volnának.

Az uj viztorony. A kőbányai uj vizmütelepen legutóbb több bizottsági tag fordult meg, akik Kajlinger vizműigazgató kalauzolása mellett megtekintvén az új műveket s a nemrég elkészült viztoronyt. Különösen ez képezte érdeklődés tárgyát, amennyiben e torony épitésénél alkalmazta először a főváros a vasbetonszerkezetet. Vasbetonból készültek a diszes keritésfalazatok is, melyek csinosságuknál fogva nagyon megnyerték a bizottsági tagok tetszését.

A vizivárosi templom órája. A vizivárosi plébánia templom régi, másfélszázados toronyórája még a nyár elején felmondta a szolgálatot. A plébánia kérte volt a tanácsot, hogy az órát javittassa meg, vagy csináltasson ujat. A kérelmet támogatta az elüljáróság is, mert az egész környéken nincs nyilvános óra. A tanács helyt adott a méltányos kérelemnek s megcsináltatta az órát.

A „Magyar Atlétikai Club" kérelme. A „Magyar Atlétikai Club" lágymányosi sporttelepét három évi fennállása óta tetemes pénzáldozattal szemrevaló módon kicsinositotta. Nagy baja azonban a telepnek, hogy egyáltalán nincs növényzete. Ez okból az atléták most arra kérik a fővárost, hogy tetézze meg irántuk eddig tanusitott jóindulatát s ott, ahol szükséges, parkoztassa a gyakorló pályát.

Vizvezeték a temetőben. A budapesti Chevra Kadischa-egylet panasszal fordult a tanácshoz, hogy vizhiány miatt nem birja gondozni az uj balparti zsidótemetőt s kérte, hogy a temetőbe bevezettessék a vizvezeték. A mérnöki hivatal e tárgyban azt javasolta, hogy a kőbányai magasan fekvő részek számára készülő vizvezeték főcsövétől mellékcső vezettessék a temető felé. E cső segitségével volna vizzel ellátandó a majdan fölépitendő uj szegényház is. E javaslathoz hozzájárult a vizvezetéki bizottság is s legutóbb a tanács el is rendelte, hogy a mellékcső a már kész tervek szerint készittessék el.

Védtöltések épitése. Az ó-budai hegyivizek elvezetésének kérdése sok gondot okoz a tanácsnak. A kerület lakossága s elüljárósága a polgárok vagyonbiztossága érdekében szüntelenül sürgeti az ügyet, de a főváros nem képes gyökeresen segiteni a bajon, mert az óriási költséget igénylő munkálatokra nincs pénze. Tekintettel a gyakori áradásokra, a III. kerületi választmány nemrégiben arra kérte a tanácsot, hogy legalább védtöltéseket alkalmazzon az aranyhegyi árok partjaira, mert közeledik az őszi esőzés s könnyen megtörténhetik, hogy a viz ismét elpusztitja a szegény kapásnép szőllőjét. A mérnöki hivatal a töltés elkészitését szintén javasolta s egyben a terveket is beterjesztette, melyek szerint a töltés legalább is 7 méternyire volna emelendő a Duna szempontja fölé. A tanács elfogadta a javaslatot s végre most kapnak az ó-budaiak valamely védelmet a viz ellen. A töltési munkálatok keresztülvitelével a kerületi elüljáróság bizatott meg.

A lánczhidfelügyelőség kérelme. A lánczhidfelügyelőség arra kérte a tanácsot, hogy a följáróinál levő parkot világittassa meg, mert ezt szükségessé teszi a közbiztonság. E kérelem azonban már tárgytalan, amennyiben a Lánczhid környékének világitási javitását már korábban elrendelte a tanács, mely munkálat keretébe bele esik a jelzett park világitása is.

Uj háztartási iskola a X. kerületben. Az ó-hegyi volt plebániaépületet, melyet a „Mária Kongregáczió" kért a fővárostól, iskolai czélokra fogja használni a tanács. Ebbe az épületbe helyezik el a Kápolna-utczai elemi iskolával kapcsolatos háztartási iskolát s az igazgató lakását. Az átalakitás 14,650 korona költséggel jár, mely összegre azonban fedezet nincs. Ez okból a tanács utasitotta a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt, hogy tegyen javaslatot ez összegnek póthitel utján való födözésére. A dolog sürgős természetére való tekintettel a tanács utólagos jóváhagyás reményében el is rendelte már az átalakitási munkálatokat.

A magyar iparmüvészet érdekében. A magyar iparmüvészeti társulatnak 3 esztendőre évi 4000 korona szubvenczió t szavazott meg a főváros. Az utolsó 4000 korona mostanában válik esedékessé, miért is a társulat beadványt intézett a tanácshoz, s hivatkozással eddigi eredményes munkálkodására, kéri a fővárost, hogy a 4000 koronát évi támogatásképpen továbbra is adja meg. E szubvenczió nélkül nem volna képes kellőképpen megfelelni feladatának, minek örvendetesen fejlődő iparmüvészetünk vallaná kárát. Kérelmének támogatására a társulat közli a tanácscsal ama fényes eredményeket, melyek 3 évi munkássága nyomán a magyar iparmüvészet terén mutatkoztak.

A Daróczy-ut kiépitése. A Daróczy-ut kiépitését már több izben szorgalmazta a budapesti hadtestparancsnokság, mert a katonai ruharaktárhoz vezető forgalom csakis ez uton volna lebonyolitható. A tanács el is rendelte az ut kiépitését, de mivel a szükséges 10.000 koronára födözet nem volt kimutatható, a munkálatokat a jövő esztendőre kellett halasztani. Miután azonban a dolog égetően sürgős kérdést képez a hadtestparancsnokságra nézve — amennyiben a ruharaktár még e hónapban át lesz adva rendeltetésének — a mérnöki hivatal most azt javasolja, engedtessék meg a katonai hatóságnak, hogy az ut egy részét félszélességben egyelőre maga épithesse ki. Kiterjesztendő volna az engedély a 2 méter széles gyalogjáró épitésére is.

Közérdek és magánérdek. Az I. kerületi, Dániel-ut megnyitása elé akadályt gördittettek az angolkisasszonyok, akik tiltakoztak az ellen, hogy az ut ketté messe a telküket, amelyre legközelebb iskolát szándékoznak épiteni. A mérnöki hivatal ez okból javasolta is, hogy az ut az apáczák telkének megkerülésével másfelé vezettessék a Zugliget felé. A javaslat nagy ingerültséget keltett az ut mentén

fekvő többi telkek tulajdonosai között, akik együttes beadványban arra kérték a tanácsot, hogy az apáczák tiltakozását ne vegye figyelembe, mert a magánérdek nem helyezhető elébe a közérdeknek. Egyébként pedig ugy vélik, hogy a virányos dülő szabályozási terve már véglesen meglévén állapitva azon senki kedveért sem szabad változtatni. A mérnöki hivatal a beadványra vonatkozólag most azt jelenti, hogy a virányos dülő szabályozási terve még véglegesen megállapitva nincs, a mennyiben a közmunkák tanácsa még nem járult hozzá, igy tehát egyik-másik utirány a szükséghez képest módositható. A Dániel-ut kérdésénél a módositás szükséges, mert előnyöket nyujt. A telektulajdonosok feljajdulásában a magánérdek megnyilatkozását látja a mérnöki hivatal, s ez okból javasolja a tanácsnak, hogy csak azon esetben épitse az eredeti terv szerint a Dániel-utat, ha az összes szükséges területek ingyen bocsáttatnak a főváros rendelkezésére

Az Andrássy szobor környéke. A főváros közmunkák tanácsa tudvalevőleg elfogadta azt a tervet, melyet a főváros mérnöki hivatala az Országház-tér déli részének, helyesebben az Andrássy szobor helyének rendezés dolgában kidolgozott. Ez okból most elkészitette, s a tanácsnak beterjesztette a részletes kiviteli tervet is. A rendezés keretébe eső utburkolásra vonatkozólag javasolja, hogy az Akadémia-utcza folytatása s a följárók alapzatos bazalt fejkővel burkoltassanak, a Rudolf-rakpart folytatásába eső kocsi-utak s gyalogjárók pedig asfalt burkolást kapjanak. A közvilágitási szükséglet ellátására összesen 39 auer égővel fölszerelt lámpás felállitását javasolja, melyek költsége évenkint 560 koronát igényel. A létesitendő parkok 21000 koronába kerülnek s a városi főkertész közbenjöttével házilag készitendők el. A park keritésére nézve azt a keritésmintát javasolja a mérnöki hivatal, amely már a tér egyik részén alkalmazásba is vétetett; költsége 3480 korona. Az egész rendezés költségei 203600 koronában irányoztattak elő, de a tényleges kiadások csak 145287 koronára rúgnak. A nagy megtakaritás azonban csak látszólagos s onnan ered, hogy az előirányzott összeg keretébe fölvett egyes munkálatokat a szükség kényszerítő hatása alatt a főváros már el is végeztetett.

A hatósági husszék. A közvágóhidon létesitendő hatósági husszék terveit most készitette el a mérnöki hivatal. Összesen 2500 koronába kerül a husszék, melynek munkálatait majd házilag végezteti a közvágóhid igazgatósága.

Az uj lutheránus templom s gymnasium. A budapesti ágostai evangélikus hitközség diszes templomot s gymnasiumi épületet épit a Király-utczai fasorban. A gymnasium két emeletes lesz s a modern pedagogia követelményeinek megfelelően fog majd fölszereltetni. Az épitésre ugyancsak most kapta meg a hitközség az épitési engedélyt, de azért a munkálatok már javában folynak s a gymnasium épülete még az idén tető alá kerül. Az 1904/1905. tanévben alkalmasint elhagyja régi szerény hajlékát a lutheránus gymnasium s beköltözik uj fényes otthonába.

A lövölde vasutja. A közuti vaspálya-társaság szárnyvasutjának kiépitése, melyet a Marczibányi réten keresztül a budai polgári lövöldéig terveznek, akadályokba ütközött. A vonalnak utjában van a fővárosi szeretetház, mely a Marczibányi-tér egész nyugoti részét foglalja el. A főváros mérnöki hivatala azt jelentette, hogy a kocsik csak ugy kerülhetnek ki a Lövőház utczából a lövőházig, ha a szeretetház leromboltatik. A tervezett meredek haladó utvonalat egyébiránt nem találja jónak a mérnöki hivatal, mert azon a motoros kocsin nem birnak majd felmenni. E helyett jobb vonalat ajánl, amely csak 40 méternyire fekszik a tervezettől. De ez is csak a szeretetház eltávolitása után használható. Időközben az V. ügyosztály jelentette, hogy a szegényház lebontása már folyamatban van, miért is a tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy ezen körülmény figyelembevételével tegyen a vasutvonal irányára nézve javaslatot.

Halottak lakásszüksége. A Kerepesi uti temetőben annyira megtelt az ötös számu parczella, hogy még csak legföllebb e hó végéig lehet ebben temetni. A temető igazgatósága most arra kéri a tanácsot, intézkedjen sürgősen, hogy a mérnöki hivatal uj parczellát jelöljön ki, a mely rögtön meg is legyen nyitható. A tanács nyomban megtette intézkedéseit.

Az utolsó áldozat. A Párisi nagyáruház katasztrófájának utolsó áldozatát — a boldogtalan Reichner Simont — holnap délután temetik el. A temetés költségeit a főváros viseli. A végtisztességen Rényi József fogja majd hivatalosan képviselni a fővárost, de jelen lesz a temetésen több tanácsnok s bizottsági tag is.

Magyar királyi államvasutak.
23890. szám.
Üzletvezetőség Aradon.

Pályázati hirdetmény.

I. A magyar királyi államvasutak Arad-Mária-Radna bez. Mária-Radna-Temesvár-Gyárváros kiz. Arad-Temesvár-Józsefváros s kiz. Arad-Békés-Csaba kiz. és Békés-Csaba kiz. Ősi kiz. összesen 295·5 kilométer hosszu vonalain, valamint az aradi üzletvezetőség hivatalos helyiségeiben használatban levő összes szolgálati óráknak 1904. évi január hó 1-től számitott 3 éven át jókarban tartása, javitása és szabályozása iránt ezennel pályázatot hirdetünk, minélfogva felhivjuk a pályázni kivánó és iparengedélylyel biró órásokat, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott

és „Ajánlat pályaórák jókarban tartására 23890/1903 számhoz“ feliratu boritékba zárt ajánlataikat lepecsételve f. évi október hó 17-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetőségének általános (I) osztályánál nyujtsák be.

Bánatpénz fejében 100 korona azaz egyszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb f évi október hó 16-án déli 12 órájáig alulirt üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál Aradon leteendő.

Takarékpénztári betétkönyvek letét gyanánt nem fogadtatnak el.

Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitüzött határidőre beérkezett ajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a megajánlott összegre való tekintet nélkül történik.

A szerződési feltételek alulirt üzletvezetőség I. osztályánál a rendes hivatalos órák alatt megtekinthetők, illetve kivánatra postán megküldetnek; feltételezzük tehát ajánlattevőkről, hogy azokat ismerik és egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A pályaórási székhely: Arad vagyis az illető órás, ki e teendőkkel megbizatik, köteles Aradon lakni, illetve itt üzletet tartani.

Az ajánlatok feletti határozathozatal az ajánlatok felbontásától számitott 14 nap alatt várható, mig a letett óvadék ezen határidő után 8 napon belül fog kiutaltatni.

Az ajánlattevők ajánlatukkal az azok fölött hozandó végleges határozat hozataláig kötelezettségben maradnak s azokat nem vonhatják vissza mivel az ajánlat visszavonása a bánatpénz elviselését vonja maga után.

Aradon, 1903. évi augusztus hó

A magyar királyi államvasutak aradi üzletvezetősége.

Magyar királyi államvasutak. Igazgatóság.
100064/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig szükséges román- és portland-czement szállitását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. évi szeptember hó 22-ig beterjesztendők, a bánatpénzek pedig a megelőző napon déli 12 óráig leteendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, ugyszintén az általános szállitási feltételek a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73. szám, II. em. 40. ajtószám), valamint minden üzletvezetőségnél megtekinthetők, vagy a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál posta utján is megrendelhetők, megjegyezvén, hogy az általános feltételek minden példányáért 50 fillér fizetendő.

A feltételeknek posta utján való megküldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak.
119975/903.

Pályázati hirdetmény.

Az alulirott igazgatóság a magyar királyi államvasutak részére a jövő 1904. évben szükséges mintegy 100,000 drb 220 czentiméter hosszu, 14 czentiméter vastag, fölül 16, alul 20 czentiméter széles közbenső másodrangu tölgy- vagy bükktalpfa avagy ugyanannyi 230 czentiméter hosszu, 15 czentiméter vastag, fölül 20, alul 25 czentiméter széles másodrangu fenyőtalpfa szállitását biztositani kivánván, ezen talpfák szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A szállitásra vonatkozó részletes módozatokat magában foglaló „Ajánlati Felhivás“ valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, az országos iparegyesületnél, a keresk. muzeum igazgatóságánál valamint a magyar királyi államvasutak üzletvezetőségeinél megtekinthető és a magyar királyi államvasutak anyag- és leltár-beszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest, VI. Andrássy-ut 73. sz. II. em. 44. ajtó) kapható.

A pályázati feltételek kiegészitő részét képező általános és különleges feltételek a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhetők meg.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint egy koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a boritékon ezen felirattal: *„Ajánlat 119975/903 számhoz“ ellátva legkésőbb 1903. évi október hó 14-én déli 12 óráig* a magyar királyi államvasutak anyag és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta utján oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott mennyiség értékének 5%-a készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyujtására kitüzött határidőt megelőző nap déli 12 óráig az alulirott igazgatóság budapesti főpénztáránál leteendő.

Később benyujtott ajánlatok, valamint az olyanok, melyek nem pontosan és nem a részletes módozatok betartása mellett tétetnek, valamint az olyanok is, a melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétetett, nem vétetnek figyelembe.

Budapest, 1903. szeptember hó.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Magyar királyi államvasutak.

121747/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a jövő 1904. évi január hó 1-től számitandó öt évre vagyis 1908. év végéig a használatában levő kezelési nyomtatványok kezelését, készletben tartását, szétküldését és elszámolását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiirás tárgyát képező kezelésre vonatkozó részletes feltételek és módozatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI., Andrássy-ut 73. sz. II. em. 54. ajtószám) kaphatók.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint 1 koronás magy. kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb f. é. *szeptember 18. déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán beküldendők, a boriték pedig következő külczimmel látandó el: „Ajánlat 121747/903 számhoz." Bánatpénz gyanánt 5000.— szóval ötezer korona legkésőbb f. é. szeptember 17. déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Budapest, 1903. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: **VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt**

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, délután 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótallás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4 56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4 67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. szeptember 29. 35. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Matuska Alajos.

E név viselőjét a multkorjában méltatlan megtámadás érte. A főváros közgyülése, amelynek minden tagja tudja, hogy ez a férfi nemcsak kifogástalan karakter, hanem lelkiismeretes és buzgó tisztviselő, aki zajtalanul dolgozik, reklámot és ünnepeltetést soha nem keresve, — a közgyülés, mondom, sietett neki elégtételt szolgáltatni. Ezzel az ügy formai része, a legtöbbek nézete szerint, el lett intézve.

Miért térünk mi mégis vissza az ügyre? Furcsának látszik, de nekünk erős impressziónk, hogy amikor az a városatya a bécsi esküdtbiróság előtt rágalmazólag nyilatkozott Matuska alpolgármesterről, tulajdonképen nem az egyén, hanem a rendszer ellen emelt alaptalan vádat. Mert a rendszer nálunk olyan, hogy önkéntelenül gyanút támaszt az emberekben, még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy az ügyek élén állók egyénileg intaktok. Ez utóbbiakra nézve kellemetlen a dolog, de annak, ki a mai viszonyok között magasabb és tágabb hatáskörű állást foglal el Budapest adminisztrációjában, eleve számolnia kell azzal, hogy a fővárosi közigazgatásnak a nagyközönség körében — magyarán kimondva: veszett hire van.

Az okokat, hogy ez a hír mikép támadt és terjedt, ne kutassuk. Ha a jelenben nem, de a multakban bizonyára fordult elő sok olyas dolog, ami tápot adott a bizalmatlanságnak és meggyanusitásnak. A főváros magasabb rangú tisztviselőinek tehát nem csak arra kell ügyelniök, hogy integritásukra a legkisebb árnyék se hulljon, hanem törekedniök kell, hogy a hatóság reputációja, önzetlensége és pártatlansága minden kétségen felül álljon. Paradoxonnak tünik fel, holott való tény: az egyes emberek lehetnek tisztességesek és jóindulatuak valamely kormányban vagy valamely városi hatóság kebelében és mégis maga a kormányzat vagy városi adminisztráció csapnivalóan rossz. Mert gyakran előfordul, hogy azokból a tisztességes és jóindulatú férfiakból hiányzik a kellő judicium és a viszonyoknak megfelelő energia. Ezt a hiányt szokták kihasználni nem tisztességes emberek, igy kompromittálódik a hatóság és igy vesz bátorságot a közvélemény a hatósági személyek meggyanusítására.

A főváros életében százszámra nyüzsögnek azok az alakok, kik az adminisztráció élén állók megtévesztésével vagy beugratásával a közérdek kárára maguknak előnyöket vagy busás hasznot iparkodnak szerezni. Ezekkel szemben jövőre a legridegebb magatartás tanusítandó. Az a tisztviselő, akinek anyagi ügyekben hatásköre van, jól teszi, ha a hozzáfordulókkal szemben Schoppenhauer álláspontjára helyezkedik, vagyis gazembernek tartson mindenkit, mig az ellenkezőjéről meg nem győződik. Inkább mondják tisztviselőinkről, hogy tulzottan bizalmatlanok, mint készségesek.

Aztán gondoskodni kell arról is, hogy a törvényhatósági testületbe oly férfiak kerül-

jenek, kik amidőn ellenőrzést gyakorolnak, egyszersmind kellő intellektuális képességgel birnak annak megitélésére, hogy a Kritika mikor és hol és mely formában eszközlendő. Mert nagy tévedés azt hinni, hogy hasznos szolgálatot tett a közérdeknek az olyan városatya, aki derüre-borura támadja a hatóságot és pocskolja a tisztviselőket. Egyetlen igazságtalan támadás ellensulyozza tiz igazságos birálat hatását.

Nemsokára ismét választás lesz a fővárosban. A vezető körök szivleljék meg az elmondottakat és mert tőlük függ, gondoskodjanak arról, hogy ne lehessen városatya olyan ember, aki nem átalja idegen földön, hozzánk ellenséges indulatu publikum előtt befeketitení a magyar székesfőváros adminisztrációjának tisztességét.

Az Erzsébet-hidon át.

Az Erzsébet-hid elkészültét eddig a budai fürdők meleg forrásvizei akadályozták. Ám, hála Czekéliusz müszaki tanácsos zsenialitásának, a meleg hullámokat legyőzte a technikai tudás s a hid elkészülve várja a napot, hogy ő felsége a király ünnepélyesen felavassa s átadja a közforgalomnak. Éppen ezért azonban, a sok viszontagságon keresztül ment hidnak még meg kell küzdenie a — budai melegforrások vizeinél veszedelmesebb — politikai hullámokkal, hogy a megnyitást a király csakugyan elvégezze. Ha a chlopy-i tajtékzó ár fodrai október 10-ig lecsendesednek, akkor az Eskütérről egyenesen mehetünk át az Attila-körutra — az Erzsébet-hidon át. Nem lesz érdektelen tehát a két utvonal környékének jövőjét ugyancsak az Erzsébet-hidon át nézni.

A Belváros szabályozása és jövő képének kialakulási terve az Erzsébet-hid elkészültével ugyszólván teljes lenne, ha megoldhatlannak látszó bonyolultságával ott nem terpeszkedne közvetlen a hid feljárójánál a belvárosi templom, a plébánia és piarista rendház. A hid északi részének völgyében azonban ott fekszenek az épülettömbök s nemcsak az „Eskü-ut“ egyenes vonalát vágják el, de a Belváros fejlődésének utját állják. Sajnos, mindezideig egy lépéssel sem haladt előre a kérdés megoldása. Egész halmaz részletes terv fekszik ugyan *Heuffel* középitési igazgató előtt, de hogy melyiket válassza a sok közül, melyiket szeresse: azzal éppen ugy nincs tisztában, mint Pókainé asszony a Gyulai költeményében. Ott az egyik terv és ajánlat, a melyik az egész plébániát felemelni és eltolni kauczió letétele mellett vállalkozik. Az eredeti terv a piaristákat a Papnövelde-utcza és Himző-utcza közti Zichy-telekre helyezvén, noha a piaristák maguk ott szeretnének maradni, a hol most vannak. Ezzel kapcsolatosan pedig a belvárosi plébániát a lipótvárosi bazilikához csatolnák s a két városnak igy együttes plébániája lenne, a mi ellen valószinüleg a belvárosi katholikusok tiltakoznának. A megoldási módot illetőleg csak annyi van eddig tisztába hozva, hogy előbb a piaristákkal kell rendbe jönni. A kárpótlás összegének különbözőségében ezután ez a jó szándék meg is feneklett. Holott a mint emlitettük, a belváros rendbejövetelének immár csak ez képezi akadályát. Az a néhány régi ház és üres telek, a mely a főbb utvonalakon disztelenkedik, rövid idő alatt magától is fölépül. Erről magának a Belvárosnak a hidak révén fellüktetett élete gondoskodik s azt hisszük csak igen kevés differenciát fog okozni az: vajjon ez uj épitkezések részére megszerezhető lesz-e a harmincz esztendős adómentesség kedvezménye, avagy csak a tizenöt esztendős. Ismeretes ugyanis a kormánynak ez irányban hangoztatott nézete, hogy az épitkezési kedvezményeket sokkal inkább hajlandó a külső területekre megadni, mint a belső övezetre.

Éppen az előbbiekben elősorolt okok miatt érdeklődésünknek a budai rész fejlődése felé kell fordulnia, amely még nemcsak város szépészeti szempontból hagy hátra sok kivánni valót, hanem szocziális és közgazdasági okokból is segitségre szorul.

Mindjárt ott van a budai hidfeljáró déli részén a Rudas-fürdő éktelen tüzfalas magában állósága, a melyre már kész is a főváros terve. A Rudas-fürdőt ugyanis átépitik, részben, hogy a terület czélszerübben legyen kihasználva, részben pedig a legsürgősebb szépészeti ok miatt is. Erre vonatkozólag a főváros rövidesen kiirja a pályázatot, még pedig részletes tervekre.

Következik azután a hidfeljáró északi részénél a Döbrentei-téren levő piacz elhelyezése, helyesebben: vásárcsarnokba való helyezése. Ez sem késhet soká.

E két kisebb kérdés nem vonatkozik magára a fejlődésre, hanem itt következik azután az Attila-körut és mellék-utjainak — az ugynevezett Ördögárok felé igyekvő völgynek — kiépitési kérdése. Ez eminens érdek mindenképpen. A hid ugyszólván a főváros kellő közepébe helyezi a körutat, forgalmat ad neki és a lehető legalkalmasabb terület olcsó és egészséges lakások épitésére. A közmunkatanács kisajátitási tervei készen vannak, noha azok megvalósitása óriási nehézséggel járnak. A telkek legtöbb helyen nem épitésre alkalmas területek, hanem csak földszalagok és csikok, amelyekkel ugyszólván alig lehet mit csinálni. Amellett az utvonal természetszerü fekvésénél s az uj hid első eszméjétől fogva régóta a telekspekulácziók körébe tartozik. Kisajátitandó telek mintegy harminczöt van az Attila-köruton és környékén.

Maga a közmunkák tanácsa még a hid épitése előtt fölirt a kormányhoz s az érdekelt lakosság részéről is mozgalom indult meg az iránt, hogy az állam az Attila-köruton öt éven belüli új épitkezéseire harmincz esztendei adómentességet adjon, úgy mint annak idején a balparti nagy körutra. Akkor a minisztérium ezt felelte a mozgalomra s magára a felterjesztésre, hogy ez időszerint nem látja szükségesnek a kedvezmény megadását. Nos, hát ez az akkor talán még hiányzó időszerüség most, az Erzsébet-hid megnyiltával eminenter bekövetkezett. Azt hisszük, hogy a mozgalomnak, amint az alkotmány- és politikai válság elsimul, eredménye kell, hogy legyen. S nem sok idő és nem sok fantázia kell hozzá, csak egy kis akarat, hogy a balparti Belvárosból a jobbparti Belvárosba mehessünk — az Erzsébet-hidon át.

Husz millió utépitési kölcsön.

A középitési ügyosztály a napokban felelt meg a pénzügyi bizottság emez utasitásának, hogy a főváros sürgős utépitéseinek végrehajtására tegyen javaslatot.

Az ügyosztály részletes programmja szerint *öt esztendő* alatt 20,095.100 korona szükséges a legsürgősebb utépitésekre, amit *függő kölcsön* alakjában óhajtana felvenni. Alább közöljük a részletes számitásokat, itt ez alkalommal csak azt jegyezzük meg, hogy a konverzió értelmében a főváros jövő évi áprilisig új kölcsönt nem vehet fel. Közmunkákra nagyon nagy szükség lenne, az utépitésekre is, de mindezeket, ugy gondoljuk, a közel jövőben amugy is tervbe vett nagy kölcsön felvétele keretében kellene megoldani.

A programm fölsorolja, hogy öt éven belül évenkint milyen utakat kell megépiteni, mennyibe kerül s milyen anyaggal kivánja az ügyosztály megépiteni. Részletesen kimutatja, hogy mennyit fizetett az 1898—1902. években a főváros azoknak az utaknak a karbantartásáért. A program a következő utak megépitését tervezi:

1904-ben: Fehérvári-ut (350.000 korona költséggel), Zsigmond-utcza (160.000), Szentendrei-utcza (74.000), Városház-utcza (57.700), Váczi-utcza, Zöldfa-utcza, Szerb-utcza, Borz-utcza és Szarka-u. (200 500), Gizella-tér (60.000), Zrinyi-utcza (85.000), Személynök-utcza (110.000), Országház-tér (115.000), Lipót-tér (50.000), Váczi-ut a vámtól a Rákospatakig és a hid (1,181.300), Andrássy-uti körtér (15.000), Felsőerdősor-utcza, a Lövölde-tér és Kmetty-utcza között (25.000), városligeti fasor mellékutjai (90.000), Szegényház-tér (120.000), Garay-tér (112.000), Kertész-utcza, a Dob-utcza és Dohány-utcza között (42.000), Népszinház-utcza (534.000), Gyep-utcza (73.000), Soroksári-utcza (150.000), Üllői-ut, a Gólya-utcza és Gyep-utcza között (466.000), Összes költség 4,070.500 korona. Ezeknek az utczáknak a föntartása tavaly 79.889 koronába került.

1905-ben: Margit-part (360.000 korona költséggel), Retek-utcza (410.000), Üstökös-utcza (30.000) Tanuló-utcza (21 000), Aranykéz-utcza (16.000), Egyetem-tér (30.000), Gerlóczy-utcza (28.000), Reáltanoda-utcza (32.000), Sütő-utcza (23.000), Erzsébet-tér nyugati és déli oldala és Harminczad-utcza (82.000), József-tér keleti, déli és nyugati oldala (44.000), Váczi-ut a vámtól befelé (1,000.000), Vigadó-utcza (13.000), Aradi-utcza, a Csengery-utcza és Vörösmarty-utcza között (20.000), Csengery-utcza, az Andrássy-ut és Aradi-utcza között (24.000), Lázár-utcza (30.000) Rózsa-utcza, Andrássy-ut és Király-u. között (36 000), Szív-utcza, a Lövölde-tér és Andrássy-ut között (38.000), Bethlen-utcza, a Csömöri-ut és István-ut között (60.000), Csömöri-ut, a Murányi-utczától a vasutig (603.000), Dob-utcza (235.000), Kazinczy-utcza (66.000), Kisfaludy-utcza (65.000), Magdolna-utcza (108.000), Szentkirályi-utcza, a Baross-utcza és Sándor-utcza között (75 000), Tisza Kálmán-tér keleti oldala (45.000), Erkel-utcza, a Soroksári utcza és Üllői-ut között (19 000), Köztelek-utcza (26.000), Lónyay-utcza eleje (14.000), Alsó vaspálya-utcza (140.000), Maglódi-ut és Sirkert-utcza (550.000). Összes költség 4,243.000 korona. Fönntartásuk tavaly 62.668 koronába került.

1906-ban: Attila-utcza (51.000), Fortuna-utcza (35.700), Várkert-part (115.000), Csalogány-utcza (96.000), Fő utcza (285.000), Iskola-utcza (43.000), Bécsi-ut (725.000), Irányi Dániel-utcza (30.000), Koronaherczeg-utcza (26.000), Ujvilág-utcza (15.000), Akadémia-utcza (42.000), Mérleg-utcza (37.000), Miatyánk-utcza (9600), Percz-köz (5000), Tükör-utcza (14.000), Váczi-ut Rákospataktól a határig (1,030.000), Hajós-utcza (66.000), Laudon-utcza (36.000), Nagymező-utcza (143.000), Petőfi utcza (25 000), Vasvári Pál-utcza (13.000), Révay-utcza (47.000), István-tér keleti oldala (20.000), István-út (340.000), Holló-utcza (19.500), Nagydiófa-utcza (44.000), Rombach-utcza (25.000), Baross-utcza (150.000), Mária Terézia-tér (85.000), Konti-u. (55.000), Horánszky-utcza (41.000), Hunyady-utcza (63.000), Nap-utcza (47.500), Őr-utcza (18.500), Bokréta-utcza (50.000), Csillag-utcza (20.500), Mátyás-utcza (49.000), Sóház-utcza (28.000), Összes költség 3,945.300 korona. Fönntartásuk tavaly 125.434 koronába került.

1907-ben: Döbrentei-utcza (55.000), Koronaőr-utcza (54.00), Nádor-utcza (11.500), Promontori-ut Lágymányosi-utig (113.000), Batthyány-utcza a Hattyu-utczáig (68.000), Hattyu-utcza (45.500), Krisztina-körut és Margit-körut (700.000), Málna-utcza (6000), Kórház-utcza, Fő-tér és Flórián-utcza közt (34.000), Pacsirtamező-utcza (156.500), Ürömi-utcza, Szépvölgy-utczáig (94.000), Képiró utcza (9000), Magyar-utcza (45.000), Régi posta-utcza (9500), Zsibárus-utcza a posta mellett (12.000), Béla-utcza (22.500), Dráva-utcza (266.000), Széchényi-utcza

(44.500), Nádor-utcza és Országház-tér (300.000), Wurm-utcza, Dorottya-utczától a Dunáig (22.500), Eötvös-utcza, Király-utczától az Aradi-utczáig (95.000), Király-utcza, templomtól a fasorig (190.000), Külső Kerepesi-út a vasutig (250.000), Miksa-utcza (45.000), Wesselényi-utcza (206.000), Kőfaragó-utcza (32.000), Nagytemplom-utcza (48.500), Orczy-út (600.000), Vas-utcza (43.500), Imre-utcza (9500), Ipar-utcza (135.000), Lónyay-utcza Erkel-utczától a Boráros-térig (176.000), Tompa-utcza körutig (5500). Összes költség 3,904.500 korona. Fönntartásuk tavaly 24.697 koronába került.

1908-ban: Fehérvári-ut, Atlós-uttól a vámig (41.000), Mikó-utcza (89.500), Nándor-tér (25.000), Pálya-utcza (18.000), Roham-utcza (28.000), Szentháromság-utcza (20.600), Uri-utcza (63.700), Donáti-utcza (117.000), Fazekas-utcza (24.000), Horváth-utcza (19.000), Kacsa-utcza (39.000), Királyhegy-utcza (63.000). Medve utcza (44.500), Szalag-utcza (27.000), Vám-utcza (15 000), Bokor-utcza (24.500), Miklós-utcza (51.500), Zátony-utcza (14 500), Himző-utcza (12.000), Királyi Pál-utcza (55.000), Sankantyus-utcza (9000), Szarka-utcza (6000), Vármegye-utcza (11.000), Alkotmány-utcza (255.000), Hajnal-utcza (215.000), Hold-utcza (133.000), Pozsonyi-utcza, Lipót-kőruttól a Dráva-utczáig (341.000), Sas-utcza (57.000), Sétatér-utcza (21.000), Vadász-utcza (78.000), Dalszinház-utcza (12.000), Gyár-utcza (30.000), Próféta-utcza (20.000), Szerecseny-utcza (112.000), Uj-utcza (84.000), Alsó-Erdősor-utcza (69.000), Akáczfa-utcza, Dob-utczától Dohány-utczáig (19.000), Csányi-utcza (13.000), Józsika-utcza (81.000), Klauzál-utcza (55.000), Nyár-utcza (52.000), Rózsa-utcza (105.500), Szövetség-utcza (87.000), Fecske-utcza (47.600), Karpfenstein-utcza (54.500), Kistemplom-utcza (13.000), Koszoru-utcza (27.500), Liszt Ferencz-utcza (13.000), Ludoviczeum-utcza (142.500), Rigó-utcza (16.500), Stáhly-utcza (49.000), Ferencz-utcza (53.500), Haller gróf-utcza (566.000), Kinizsy-utcza (66.000), Páva-utcza (60.000), Viola-utcza (65 500), Száva-utcza a Szállás-utczától az Üllői-utig (194.000 korona költséggel). Összes költség 3,931.800 korona. Fönntartásuk tavaly 27.958 koronába került.

A kéményseprő szabályrendelet.

A budapesti kéményseprők kézzel lábbal dolgoznak az uj kéményseprő szabályrendelet ellen. A tanács által készitett első szabályrendelet a szabad versenynek iparkodott tért nyitni. A busás jövedelmüket féltő kéményseprők azonban addig kérvényeztek, mig a belügyminiszter csakugyan a pártjukra állott s a szabályrendeletet azzal küldte vissza a fővárosnak, hogy továbbra is a zárt kerületek rendszerét kivánja föntartani. A közgyülés ekkor kimondta, hogy legyenek hát ismét zárt kerületek, de azok tetemesen megszaporitandók. Szükséges továbbá, hogy a kéményseprő urak az eddiginél nagyobb engedmény perczenteket nyujtsanak s hogy az ellenőrzés keményen megszigorittassék. E határozat alapján a főváros fölhivta a kéményseprő ipartestületet, terjesszen be tervezetet a zárt kerületeknek ujból való megalakitása iránt. Most érkezett be a tervezet, de az semmi egyéb, csak ujabb irott bizonyitéka a kéményseprő urak kapzsiságának. A tervezet szerint a kerületek száma maradna a régi, az ellenőrzés szigoritása pedig fölösleges, mert azt már ugyis elég szigorunak tartják a kéményseprők. Az engedményekre vonatkozó rész meg éppen klasszikus. Eddig nagy házaknál, amelyeknek például 40—50 kéményük van, 20 százalék engedmény is járt. A tervezet szerint a kéményseprők hajlandók nagylelkűen 10 perczent engedményt adni, vagyis más szóval: nemhogy növelnék, hanem inkább leszállitják az engedményeket. A tanács mint értesülünk nem hajlandó figyelembe venni e tervezetet, amely a jelenlegi állapotokat csak annyiban változtatná meg, hogy még nagyobb terheket rakna a közönség vállaira — s különben sem felel meg a közgyülés világosan kifejtett intenczióinak.

Nyilt levél

Hegedüs Sándor volt kereskedelemügyi miniszter urhoz.

Nagyméltóságod valószinüleg ama meggyőződésben van, hogy amikor valaki otthagyta a miniszteri széket, többé semmi köze nincs egykori resszortjának ügyeihez. Bocsássa meg, ha alólirott ennek ellenére bizonyos indiszkrécziót enged meg magának és azt kérdezi: mit keresett Excellencziád négy év előtt Konstantinápolyban?

Hogy miért kérdezem azt, mindjárt ki fog derülni.

Konstantinápolyban a nagyhatalmak külön postahivatalt tartanak. Minden jobb szálloda előcsarnokában megtalálja az ember az orosz, a német, a franczia, az angol stb. posta levélgyüjtő szekrényeit. Ma tulajdonkép nem volna szükség e külön postákra, mert a török posta is megbizható, de a hagyományos dolgokhoz, kivált ha azok állami szempontból jelentőséggel birnak, tanácsos ragaszkodni különösen a Keleten.

Konstantinápolyban ősidők óta van *osztrák posta.* A kiegyezés előtt volt osztrák konzulátus és osztrák nagykövetség is. A kiegyezés óta e két utóbbi intézmény hivatalosan átvedlett osztrák-magyarrá. A posta azonban megmaradt továbbra is *kizárólagosan* osztráknak. Még ma is rajta van a bélyegzőn: „Oesterreichische Post“ és a levéljegyeken a 10 és 20 Heller felirás.

Nagyméltóságod most már sejteni fogja, miért érdeklődöm én négy év előtti konstantinápolyi utja iránt.

Kérdeni akarom ugyanis, hogy a Pera Palace hôtelben, ahol megszállani méltóztatott, nem ötlött-e szemébe az a levélgyüjtő szekrény, amelyen az „Őesterreichische Post“ felirat diszeleg? És amikor levelet küldött haza, elkerülte-e figyelmét, hogy osztrák bélyeget ragaszt a boritékra?

Mint magyar ember, mint magyar kereskedelmi miniszter nem találta-e különösnek, hogy a magyar alattvaló Törökországban osztrák bélyegeket kénytelen vásárolni? Nem jutott-e eszébe, hogy ha közös a külügyi képviseletünk és a konzulátusunk, a magyar államiságnak a posta intézményben is érvényesülnie kellene?

Az én szerény nézetem szerint ha Ausztriának joga van külön postát tartani és külön levéljegyeket hozni forgalomba Konstantinápolyban, ez a jog épp ugy megilleti Magyarországot is. Ezzel a joggal pedig föltétlenül élnünk kell. És pedig azért, hogy ha már a követségnél és a konzulátusnál háttérbe szoritják Magyarországot, legalább a *külön magyar posta hirdesse önálló állami voltunkat.* Hadd lássák a törökök és a Konstantinápolyban megforduló külföldiek, hogy van magyar állam, mert van postája.

Exczellenciád, úgy lehet, azt fogja mondani: ez a dolog nem tartozik reám, tessék a jelenlegi kereskedelemügyi miniszterhez fordulni. Amde Láng Lajos ur nem járt a Boszporus partján és talán el sem hiszi, amit most elmondottam. Kegyelmességed ellenben bizonyságot tehet, hogy az igazat adtam elő. Saját miniszteri szemeivel látta, hogy van osztrák posta, de nincs magyar posta

Ha pedig nem látta, ugy kegyeskedjék megmondani: mi az ördögöt látott hát Konstantinápolyban? —*y.*

A Cséry részvények vételterve.

Egyik napilap néhány nappal ezelőtt röviden jelentette, hogy a Cséry-féle szemétfuvarozó vállalat részvényei megvételének tervével foglalkozik a főváros. S e rövid jelentés mellett egyuttal ezután keményen rátámadt a főváros vezetőségére, hogy megint magánérdeket akar szolgálni a vétellel.

Hát a kérdést ilyen klasszikus egyszerüséggel és rövidséggel nem lehet elintézni s amennyire mi a köztisztasági ügyosztály gondolkodását ismerjük — pedig azt hisszük, hogy ismerjük — e tervvel nem a gyanusitott czélt akarja szolgálni.

Klasszikus határozottság helyett egy kissé részletesebben kell foglalkoznunk a dologgal. Bizonyos az, hogy Budapest fő- és székváros köztisztasága az európai nagyvárosok között elsőrangu helyen áll. Az is bizonyos, hogy ebben elsősorban része van az ügyosztálynak, a mely a tisztántartási szervezetet létesitette, a szigoruságot gyakorolja, másodsorban pedig magának az ugynevezett Cséry-féle szemétfuvarozó vállalatnak is, amelyet annak idején ugy rendezett be az ifju Cséry Lajos, hogy a vállalat pontosan működni képes.

A két faktor: az ügyosztály és a vállalkozó közt állandóan meglehetős rossz viszony áll fenn, a mi a szerződés pontjainak külön-külön magyarázatából származik, de ez a rossz viszony csak egynek a bizonyitéka. Annak t. i. a minek az ellenkezőjét pedig a jelzett ujság gyanittatni szeretné, hogy nincsen panama . . .

Ezek a hiresztelések pedig onnan eredtek, — hiszen egy évtized óta „beszélnek“ róla — hogy a Cséry-féle vállalat a szerződés szigoru és rideg betartása mellett is jól jövedelmező vállalat. És pedig nem a szerződésnek a fővárosra kedvezőtlen volta miatt. Egész más az oka, a mit az objektive ember, ha sem jobbra, sem balra érdekelve, sem pedig animozitással eltelve nincsen, kénytelen elismerni. Ifju Cséry Lajosnak, amikor apjától annak idején az elhanyagolt vállalatot átvette, egy genialis közgazdasági ötlete támadt. A szemét értékesitése, a mire előtte senkisem gondolt s amit ő szabadalmaztatott is szerte Európában. Az a haszon tehát, a melyet ő a vállalatából huzott s most a részvénytársaság huz, ez a haszon senkit sem kárositott meg. Ha csak nem a kóbor kutyákat és a régiségkutatókat.

Cséry egy szemét-malmot létesitett, amely fedett burkolatában kirostálja az értékes anyagot s azt ismét egy széles transmissio-szijon szétosztályozzák. Igy ezreket érő csont, koksz, üveg és porczellán, továbbá papir és rongy-anyag, vas és réznemü s más értékes anyag gyül össze a telep raktáraiban, amit a vállalat kitünően tud értékesiteni. Azonkivül a fennmaradó szalmából, trágyából, hamuból oly pompás komposzt anyagot készitenek, hogy az sok műtrágya humusz készitő értékét felülhaladja.

Azelőtt a locsoló kocsikban két ló járt, a szerződés szerint két lónak is kellett abba befogva lenni. Öt vagy hat évvel ezelőtt, miután Cséry az ő erős ardéni és norfolki lovait beszerezte, egy beadványt adott a fővároshoz: engedjétek meg, hogy két gebe helyett egy erős lóval huzassam a locsoló kocsit s visszafizetek évente 7000 forintot. Az egyezség létre is jött 10000 forint évi visszafizetés kötelezettséggel. Ez semmi más, mint kezelési egyszerüsités és ugy a fővárosnak, mint bizonyára Csérynek szép hasznot hajtott. De erre talán csak még a legfeketébb máju ember sem kiabálhat panamát!

Ime, ilyenek az okai a Cséry-féle vállalat ténylegesen hasznot hajtó voltának.

Ifju Cséry Lajosnak magánügyei ugy alakultak, hogy négy évvel ezelőtt kénytelen volt vállalatát részvénytársasággá alakitani s a főváros közgyülésének természetszerü jóváhagyásával azóta a részvény-

társaság teljesiti a kötelezettségeket s élvezi a jogokat. Cséry mint igazgatója, illetve igazgatósági tagja szerepel a vállalatnak. Összesen 12500 részvény van, részvényenkint 100 korona értékkel. Ebből 12000 van bank-kézben, mintegy 500 magánosoknál. Most a részvénytársaság ezt a 12000 részvényt kinálja megvételre a fővárosnak.

Tudni kell azt is, hogy három és fél év mulva a Cséry-féle szerződés lejár s akkor a telep a főváros tulajdonába megy át, meglevő értékeket természetszerüen megváltva.

A főváros köztisztasági ügyosztálya előtt tehát, a mikor az ajánlat felől, adatok beszerzése által tájékoztatja magát és a tervről nézetet alkot magának, természetszerüleg az a szempont kell, hogy irányadó legyen; a még fennálló három és fél év alatt mennyi hasznot hajt a vállalat a részvénytársaságnak, illetve a 12000 részvényre ebből mennyi esedékes és hogy három és fél év mulva mennyibe kerülne a fővárosnak az értékek átvétele? Miután akkor házi kezelésbe akarja venni a szemétfuvarozást. A két összegnél — az egyik egy visszatérülő, a másik egy amugy is kiadandó összeg — mindenesetre olcsóbbnak kell lenni a vételárnak. Nevezetesen legfőbb tételként le kell vonni a kamatokat.

Ha a részvény átvételi ára a vállalat részéről szintén ilyen szempontokból állapittatik meg, illetve, ha a vállalat az ügyosztály adatait elfogadja, akkor lehet szó a vétel gyakorlati tervéről Addig csak tájékozás az egész, a mit természetesen minden félig-meddig komoly ajánlattal szemben meg kell tenni.

A szemétfuvarozásnak házi kezelésbe való vételére a fővárost a budai oldal szemétfuvarozásának próbájából származó eredmény készteti. Itt évenkint nevezetesen mintegy 70000 korona nyereség mutatkozik a főváros részére. S ha ott bevált a házi kezelés, a pesti oldalon a föltételek még kedvezőbbek.

A vételterv komolylyá válása esetén egy lényegesen eldöntendő kérdés marad az, hogy a főváros a nagymennyiségü trágyával mit csináljon? A vállalat eddig részben eladta azt, részben telepekben készen tartja. Az egyik terv az, hogy a főváros földjeit javittatnák vele, amelyekre nagyon ráférne. Ebben az esetben átvennék azt. A kiszállitásra igen jól felhasználnák a most sokszor tétlenül álló fogatokat. Egyáltalán a fővárosra éppen az az egyik indok a már most való átvételre, hogy t. i. az igás fogatokat ezer munkára felhasználhatnák, a miért most a főváros külön más fuvarozóknak fizet. Viszont a vállalat a fogatokat a szemétszállitás és locsoló kocsikon kivül másra nem tudta használni s igy a vállalat a saját károsodása nélkül a fővárosra kedvező ajánlatot kell, hogy tegyen, ha a vételről komolyan beszélni akar.

Ezekben adtuk elő a helyzetet teljesen tárgyilagosan. Hogy a részvénytársaságnak is bizonyosan érdeke az eladás, az csak természetes. Ha nem igy lenne, nem kinálná a vételt. De az csak talán nem bün még ebben az országban, ha egy vállalat jogos magánérdekét szem előtt tartva eladni akarja részvényeit s a főváros, ha nyereséget lát a vételnél, meg is veszi azt?

Ha a két érdek nem tud párhuzamba jönni, akkor nem lesz a vételből semmi. Oly egyszerü a dolog. Tessék elhinni: a helyzet *objektive* nézése semmi izgalmakra nem ád jogot.

A Sárosfürdő vize.

Ha igaz, amit *Szabó* M. Ferencz törvényhatósági bizottsági tag állit, hogy tudniillik a megépitendő Sárosfürdőnek nincs elegendő vize, furcsa szinben tünnek fel mindazon bizottságok és hivatalok, amelyek véleménye alapján a főváros már elhatározta a Sárosfürdő megépitését Ha igaz, akkor legalább is a köteles gondosság elmulasztását lehet szemökre hányni.

A kérdés okvetetlen tisztázandó. Mert 1.600.000 koronát — ennyi van ugyanis preliminálva — könnyelmüség volna olyan fürdőbe fektetni, amelynél nem tudjuk, szolgáltat e a forrás elegendő vizet? Elő a szakértőkkel! És ha azok majd leczáfolták egymást, (a minthogy biztosan divergáló lesz a véleményük) akkor majd végre mégis csak rá kell fanyalódnia a fővárosnak, hogy próbafuratásokat végezzen.

Ezt óhajtja Szabó M. Ferencz is, kinek a törvényhatósághoz benyujtott inditványa igy hangzik:

Molnár János geologusnak a magyar tudományos Akadémia kiadványában megjelent közleménye szerint a Sárosfürdő forrása a Duna alacsony állása mellett naponként csak 270 köbméter, a Duna magas állása mellett pedig csak 700 köbméter, mondjuk 900 köbméter vizmennyiséget szolgáltat.

Hogy ezen vizmennyiség a tanács nagyszabásu terveinél milyen szerepet játszhat, azt legjobban a következő kimutatásból lehet megitélni.

A Karlsbadi II. számu Sprudel, mely leginkább csak az ivókurára szolgál, 24 óra alatt 2880 köbméter vizmennyiséget szolgáltat: ezenkivül van még 17 hőforrása, a melyek kizárólag fürdők szükségletére használtatnak.

E forrásokat minden évben szaporitják és bővitik, az idén is egy új Sprudelt (szökőt) furtak, mely 24 órában 1152 köbméter vizet szolgáltat

A Bécs melletti Baden 13 forrással rendelkezik, a melyeknek vizbősége 24 óra alatt 4800 köbméter, de még ezen vizmennyiséget sem tartják elegendőnek, s most uj fúrásokat eszközöltetnek.

Gasteinnak 18-, Baden-Badennek 20-, Wiesbadennek pedig 24 forrása van. Ez utóbb nevezett három fürdő mindegyike naponta 6000—8000 köbmétert meghaladó vizmennyiség fölött rendelkezik.

A budai Császár-fürdőnek 27 forrása megmérhetetlen, de mindenesetre 24 óra alatt több, mint 60.000 köbméter vizmennyiséget szolgáltat.

Hogy a felsorolt tényekhez képest mit jelent az a tényköriilmény, mely szerint a Sárosfürdő rendelkezésére álló egy — szóval egyetlenegy — forrás 700, mondjuk a szent béke kedvéért 24 óránként 900 köbméter vizmennyiséget szolgáltat, azt ugy hiszem nem szorul bővebb magyarázatra.

Nagyszabásu gyógyfürdőknél több forráscsoport és többszörös vizmennyiség biztonsági szükséget képez tehát, vakmerő és elhibázott vállalat volna az: milliókat befektetni ott, a hol nincs rendkivüli vizbőség és tartalék forrás stb. stb.

Ezen indokolásommal szemben Zsigmondy Béla bizottsági tag ur azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy ő ettől t. i. a szükséglendő viz hiányától nem tart, mert a tapasztalatok ép az ellenkezőt bizonyitják t. i. azt, hogy viz ott bőségben van.

Ha ez igy van és én szivem mélyéből kivánom, hogy igy legyen, bátorkodom a tekintetes közgyülés hez a következő inditványt beterjeszteni:

Utasitsa a tisztelt közgyülés a tekintetes tanácsot, hogy a Sáros-fürdőnél már most, tehát a nagyszabásu épitkezések foganatositása előtt eszközöltesse a furásokat, nagyobb mennyiségü forrásviz feltárása czéljából, mert az épitkezési munkálatok előtt a furásokat sokkal olcsóbban és czélszerübben lehet foganatositani és a mi a fő dolog, hogy csakis ily módon lehet a forrásviz szolgáltatása dolgában jóval az ily nagyszabásu épitkezés foganatba vétele előtt tisztán látni, illetőleg a további intézkedések iránt alapos tájékozást szerezni. Budapest, 1903. szeptember hó 20-án. Tisztelettel *Szabó M. Ferencz.*

Hirek a városházáról.

—

Uj tribün a lóversenytéren. A magyar lovaregyesület az eddiginél jóval nagyobb s diszesebb másodosztályu tribünt készül épiteni a lóversenytéren. Az épitkezésre 120.000 koronát irányzott elő, mely összeg nagyságára való tekintetből a tulajdonjogra nézve a lovaregylet most tárgyalásokat inditott meg a fővárossal. Beadványt intézett a tanácshoz, melyben kijelenti, hogy csak ugy hajlandó az épitkezésbe bemenni, ha a főváros a szerződés lejártakor lemond a tribün tulajdonjogáról A mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy a kérelmet teljesitse, mert az uj tribün a közönség kényelmére is fog szolgálni. Kötelezendő azonban a lovaregylet, hogy a lebontandó régi tribünért a fővárosnak 2000 korona kártéritést fizessen. Ennél nagyobb kártéritési összeg nem követelhető, mert a régi tribün, mely 20.000 koronába került, a fönnálló szerződés lejáratának idejében, semmi esetre sem érne többet 2000 koronánál.

Az uj vizvezetéki létesitmények üzembe vétele. Az állandó vizvezetéki bizottság terjedelmes jelentésben számolt be legutóbb a tanácsnak az idei vizszolgáltatási ügyek állásáról. A vizmüigazgatóság ez év elején már teljesen befejezte ama nagy munkát, amely az uj vizszolgáltatási szabályrendelet életbelépésével reá háramlott. Különösen az uj vizdij előirások adtak nagy munkát. Az előirások végleges eredménye eddigelé még nem ismeretes ugyan, annyi azonban már most is megállapitható, hogy körülbelül 400.000 korona évi emelkedés várható. Jelenleg összesen 5307 darab vizmérő-óra van beépitve. A vizszolgáltatási szabályrendelet életbelépése óta összesen csak 1645 uj vizóra állittatott be. Az összes bevétel a mult évben 4,325.463 korona volt. Ezzel szemben az 1903. évi előirányzat 4,516.680 korona. Az állandó vizvezetéki bizottság a jelentésben tudomásul veszi, hogy ama fegyelmi ügyben, mely a legutóbbi vizvezetéki zavarok miatt Kajlinger vizmüigazgató ellen megindult, szakértők véleménye alapján az eljárást teljesen megszüntette a fegyelmi választmány. Végül javasolja az állandó bizottság, hogy a folyó évben készült s még munkában levő létesitmények csak a télen vétessenek üzembe. A tanács e javaslatot el is fogadta. Utasitotta ez okból a vizmüigazgatót, hogy az üzembe vételre vonatkozó javaslatot jó előre terjessze be. Az üzem megnyitása ugyanis föltétlenül zavart fog okozni a vizvezeték körül, szükséges tehát, hogy a közönség erre előkészittessék a panaszoknak elejét veendő.

Kegyetlen határozat. A tavasz elején ama kérelemmel fordult a tanácshoz a főváros egyik előkelő polgára, engedje meg a tanács, hogy szélütött édesatyja tolókocsiján fölkereshesse az Erzsébet-téri sétányt. A tanács a kérelmet elutasitotta, ama indokolással, hogy egy érvényben levő szabályrendelet értelmében — gyermekkocsikat kivéve — semmiféle járműnek sem szabad az Erzsébet-téren közlekedni. Kérvényező azonban nem nyugodott bele e határozatba, hanem felebbezett a közgyüléshez. Szerinte a tanács eljárása ellenkezik az emberszeretet törvényével. Az árnyas sétány jótéteményétől éppen azokat fosztja meg, akiknek arra leginkább szükségük van. E sokakat érdeklő ügyben a főváros legközelebbi közgyülése fog határozni. A tanács elutasitó javaslattal terjesztette a fölebbezést a közgyülés elé. Egyben javasolja, mondja ki a közgyülés, hogy olyan beteg emberek, akik járni nem tudnak s ugy vitetik vagy tolatják magukat, a főváros semmiféle sétányaira be nem bocsájthatók. E javaslatával részben a közegészségügynek óhajt szolgálni, részben pedig megakarja kimélni a sétáló közönséget a szánalomraméltó, de sok esetben undoritó külsejü betegek szemlélésétől.

A székesfőváros mint egységes iparterület. A főváros kereskedőit mélyen érdeklő határozatot hozott legutóbb a kereskedelmi miniszter. Eddigelé az az eljárás volt Budapesten használatban,

hogy az oly kereskedők, akik a kerületükön kivül más kerületben fekvő helyen akartak fiók-üzletet nyitni, kötelesek voltak az illető kerületben külön iparengedélyt szerezni. Ez ellen már számos felszólalás történt, mig végre most a kereskedők javára döntött ez ügyben a kereskedelmi miniszter. A fővároshoz intézett leiratában kimondta, hogy ezentul más kerületekben nyitandó üzletek után nem kell külön iparengedélyt kérni. Az üzletnyitás egyszerüen bejelentendő ama kerületi elüljáróságnál, mely kerületben az érdekelt fél másodszor uj üzletet akar berendezni. Azzal érvel a miniszter, hogy a főváros tiz kerülete külön-külön iparterületet képez ugyan, mindamellett a jelen kérdésnél egységes iparterületnek tekintendő Budapest főváros. Aki tehát a főváros eme egységes területére megszerezte már az iparengedélyt, az jogot szerzett magának arra, hogy bármely kerületben nyithasson üzletet.

Ingatlan, melynek nincs gazdája. A tiszti ügyészség javaslatára nehány héttel ezelőtt utasitotta a tanács a mérnöki hivatalt, deritse ki, hogy kinek a tulajdonát képezi voltaképpen a Kis Svábhegyen fekvő — ugynevezett — szervita kunyhó. A főváros utat akar épiteni ama környéken, miért is szükséges volna az ösrégi épület eltávolitása illetőleg megszerzése. Az a bökkenő azonban, hogy az épület gazdája, sehogysem puhatolható ki. A szervita konvent, melynek szőleje mellett fekszik ezen épület, nem birja kimutatni a tulajdonjogát sőt olyképpen nyilatkozott, hogy az ingatlant valaha a főváros épitette. A mérnöki hivatal most szintén azt jelentette a tanácsnak, hogy a tulajdonost kideriteni nem képes, mert az épület a székesfőváros egyesitése épült. A tisztiügyészségnek lesz most kötelessége kideriteni, hogy miként lesz tehát eltávolitható az utba eső szervita kunyhó.

Antwerpen városa s szinházügyünk. Antwerpen városa kiküldte műépitészét, Van Mechelen épitészmérnököt, hogy Európa nagy városaiban tanulmányozza, a szinházügyeket. Ma d. e. tisztelgett Halmos József polgármesternél s megkérte, hogy tanulmányaiban támogassa. Halmos polgármester szivesen megigérte a legmesszebb menő hatósági támogatást s egyben utasitotta a fővárosi illetékes szakközegeket, hogy Antwerpen város kiküldöttjének tegyék lehetővé szinházügyeink alapos megismerését. Van Mechelen egy hétig lesz Budapesten.

Hegyi vizek levezetése. A csucshegyi vizek levezetésére készitendő nyilt csatornákat s terméskőgátakat ebben az évben megcsináltatja még a főváros. Az előmunkálatok teljesen befejeztettek, miért is ma azt javasolta a mérnöki hivatal a tanácsnak, hogy a szükséges épitési és földmunkákra hirdesse meg a liczitácziót.

Magy. kir. államvasutak.
14.040/903. C. III.

a) Uj személydijszabás életbeléptetése a Halas—Bács-Almás—Rigyiczai h. é. vasuton.

Ezen vasuton a megnyitás napján zónarendszerü személydijszabás lép életbe, mely a magy. kir. államvasutak dijszabás elárusitó irodájában (Budapest, Csengery-utcza 33. sz.) 20 fillérért kapható.

Budapest, 1903. évi szeptember 18-án.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államvasutak.
Üzletvezetőség. Szombathely.
17051 I. szám.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetősége a vonalai részére az 1904 és esetleg a következő 1905. és 1906. években szükséges pályafentartási fák szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben körülbelül az alábbi mennyiségek szükségeltetnek:

23·0	m³	erdei fenyő deszka,
18·0	„	jegenye „ „
6·0	„	lucz „ „
1·4	„	tölgyfa „
154·0	„	erdei fenyőfa,
19·5	„	metszett jegenye fenyőfa,
18·0	„	„ luczfenyőfa,
7·7	„	faragott „
100·0	„	„ tölgyfa,
4200	drb	kerités süritési lécz puhafából,
11 6	m³	metszett lécz luczfenyő fából,
12·5	„	erdei fenyő palló,
11·7	„	jegenye „ „
7·0	„	lucz „ „
22·0	„	tölgyfa palló,
15 6	„	vörös fenyő palló,
24·0	„	keritès rud puhafából,
2·6	„	puha szálfa,
30·0	„	vörös fenyőszálfa,
76,000	drb	fedő zsindely.

A szállitandó pontos mennyiségek és méretok szállitóval legkésőbb f. évi deczember hó 15-ig közöltetnek, az 1905. és 1906. években szállitandó fák az előző év november havában rendeltetnek meg.

Az 1904. és esetleg 1905. és 1906. évre megrendelt fanemüek ugyanaz évi április hó végéig szállitandók be.

Az üzletvezetőség fenntartja magának a jogot, hogy az 1904. évre történő megrendelés alkalmával a tájékozásul szolgáló fenti mennyiségnél illetőleg a méretjegyzékben felsorolt fákból 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, ugy sziutén, hogy a szállitási év folyamán 30% erejéig pótmegrendelést tehessen.

A pályázati feltételek alapján szerkesztendő *ajánlatok* legkésőbb 1903. évi október hó 28-án délelőtti 10 óráig nyujtandók be az üzletvezetőség általános I. osztálya anyag- és leltárbeszerzési csoportjánál, mig a *bánatpénz* 1903. év október hó 27-én déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál.

A pályázati feltételek és méretjegyzékek minden kereskedelmi kamaránál megtekinthetők s a szombathelyi üzletvezetőség által dijtalanul kiszolgáltatnak, esetleg posta útján megküldetnek.

A szállitási feltételek, ugymint az általános szállitási feltételek és a pályafentartási fák szállitására vonatkozó különleges feltételek minden üzletvezetőségnél megtekinthetők s készpénzfizetés mellett szerezhetők meg az igazgatóság nyomtatványtárából.

Szombathely, 1903. szeptember hóban.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
134586/903. sz.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje.

A magyar királyi államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon f. évi október hó 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényes nyári menetrenddel szemben, a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A budapest-keleti p. u. brucki vonalon, Budapest és Győr között irányonkint egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Győrből, közvetlen csatlakozással a győr-sopron-ebenfurti vasut Sopronból érkező vonatához, délelőtt 9 órakor indul és Budapest keleti p. u.-ra délután 12 óra 30 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban pedig az uj vonat Budapest keleti p u. ról délután 12 óra 20 perczkor indul és Győrbe délután 3 óra 40 perczkor érkezik.

Ezen utóbbi vonathoz a Győrből L m. Bruckig d. u. közlekedő vegyes vonat csatlakozásba hozatik.

A Bécsből d. u 2 óra 10 perczkor Budapest keleti p. u.-ra induló gyorsvonat avégből, hogy abba az ugyanazon irányban közlekedő személyvonatról ezentul is átszállani lehessen, nem mint eddig Öttevényen, hanem Lébény Szt.-Miklós állomáson fog feltételesen megállani.

A Budapest keleti p. u.-ról d. u. 12 óra 25 perczkor Bicskére, és a Bicskéről d. u. 3 óra 5 perczkor, valamint este 7 óra 10 perczkor Budapest keleti p. u.-ra induló helyi személyvonat forgalmon kivül helyeztetik.

Budaőrs megállóhelyen az összes személyszállitó vonatok megállása megszüntettetik.

A budapest-esztergomi és a buda-császárfürdő kitérő ó-budai vonalon, Budapest nyugoti p. u. és Piliscsaba között, valamint Buda-Császárfürdő-kitérő és Ó-Buda között a vasár- és ünnepnapi vonatok bezárólag november hó 22-ig maradnak forgalomban.

Piliscsaba-táboi megállóhelynél a vonatok november hó 26-tól bezárólag április hó 17-ig nem fognak megállani.

A győr-fehringi vonalon, a jelenleg Fehringről Győrbe d. e. 11 órakor érkező, valamint a Győrből d. u. 5 óra 6 perczkor Fehringre induló gyorsvonat forgalma a szombathely-fehringi vonalrészen megszüntettetik.

Ez utóbb emlitett vonat, valamint a Fehringről Győrbe este 6 óra 48 perczkor érkező gyorsvonat, Mezőlakon utasok fel- és leszállása czéljából feltételesen megállittatik.

A Szemerétől Győrig vasár- és ünnepnapokon közlekedő esti vegyes vonat megszüntettetik.

A szombathely-rumi vonalon, a Szombathelyről jelenleg d. u. 3 óra 25 perczkor Rumra induló vegyes vonat, közvetlen csatlakozással a gyorsvonathoz Budapestről már d. u. 12 óra 52 perczkor fog Szombathelyről indulni. Ez által a vonat Fehring és Kőszeg felől is közvetlen csatlakozást nyer.

A felső-eőr-felső-lövői vonalon, Felső-Lövőről jelenleg este 7 óra 39 perczkor Felső-Eőrre érkező és onnan este 9 óra 55 perczkor Felső-Lövőre induló vegyes vonatok forgalma megszüntettetik.

A budapest-marcheggi vonalon, Galántáról reggel 7 óra 25 perczkor egy uj helyi személyvonat indittatik Pozsonyba, mely oda d. e. 9 órakor érkezik.

Budapest-Érsekujvár, Budapest-Párkány-Nána, Budapest-Nagy-Maros, Budapest-Vácz és Budapest-Palota-Ujpest között a nyári évad tartamára forgalomba helyezett naponkinti, illetve vasár- és ünnepnapi vonatok megszüntettetnek.

A Párkány-Nánáról jelenleg este 6 óra 20 perczkor Budapestre induló helyi személyvonat a téli menetrend tartama alatt csak Nagy Marostól Budapestig marad forgalomban.

A Budapestről este 7 óra 50 perczkor Nagy-Marosra induló és az onnét éjjel 10 óra 30 perczkor Budapestre érkező személyvonatok forgalma Vácz és Nagy-Maros között megszüntettetik; Vácz és Budapest között azonban e vonatok október és április hónapokban forgalomban fognak maradni.

A Budapest nyugoti p. u.-ról d. u. 1 óra 45 perczkor Bécsbe indulo gyorsvonat Váczon rendesen megállittatik és azonkivül e vonatnál Váczon, Nagy-Maros-Visegrádon és Párkány-Nánán a leszállás is megengedtetik.

A Budapest nyugoti p. u.-ról reggel 7 óra 20 perczkor Zsolnára induló és az onnét este 9 óra 45 perczkor Budapestre érkező gyorsvonatok Perbete állomáson, továbbá a Pozsonyból reggel 6 óra 12 perczkor Galántára induló és az onnét este 9 óra 42 perczkor Pozsonyba érkező gyorsvonatok Szempcz állomáson rendesen megállittatnak.

A tepla-trencsén-tepl'icz-vlárapassi vonalon, egy tehervonat személyszállitásra rendeztetik be. E vonat Vlárapassról d. u. 3 óra 37 perczkor indul és Tepla-Trencsén-Tepliczre d. u. 4 óra 23 perczkor érkezik és az utóbbi állomáson a gyorsvonathoz Budapest nyugoti p. u. felé csatlakozik.

A nagyszombat-kutti-i vonalon, a Szeniczről jelenleg éjjel 3 órakor Nagyszombatba induló személyvonat csak Nyitra-Jablonicz állomásról kiindulólag fog közlekedni.

A Budapest keleti p. u.-ruttkai vonalon, Pásztóról reggel 5 óra 27 perczkor való indulással Salgó-Tarjánig egy tehervonat rendeztetik be személyszállitásra.

A zólyom brézó-erdőköz-tiszolczi vonalon, a vasár- és ünnepnapokon este Zólyom-Brézóról Breznóbányára közlekedá vegyesvonat forgalmon kivül helyeztetik.

A füzes abony-egri vonalon, a Miskolczról este 6 óra 2 perczkor induló és Budapest keleti p. u.-ra este 9 óra 55 perczkor érkező gyorsvonathoz Füzes-Abonyban csatlakozólag, mindkét irányban egy-egy uj személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Egerből este 6 óra 15 perczkor indul, illetve Egerbe este 8 óra 27 perczkor érkezik.

A budapest-kolozsvár-predeáli és a budapest-aradtövisi vonalon, a Budapest keleti p. u. és Predeál között Aradon át mindkét irányban közlekedő gyorsvonatok Budapest és Szolnok között a Kolozsvár felé illetve a Nagyvárad felől közlekedő gyorsvonattól, a téli menetrend tartama alatt is elkülönitve fognak közlekedni és e gyorsvonatok forgalma bezárólag folyó évi november hó 15-ig Budapest és Predeal között, azontul pedig csak Budapest és Brassó között tartatik fenn.

Ezen gyorsvonatok Medgyes állomáson is feltételesen megállanak

A Predealról délután Budapestre és a Budapestről este Predealra közlekedő gyorsvonatnak Maros-Ujváron való feltételes megállása megszüntettetik.

A Mária-Radnáról Aradra vasár- és ünnepnapokon közlekedő esti helyi vegyesvonat október

11-ével forgalmon kivül helyeztetik. Ennek folytán a Tövisről este Aradra érkező személyvonatnál Mária-Radna és Arad között a szomszédos forgalmi menetjegyek és a rendes áru szomszédos forgalmi menetdíjtérti jegyek használatára fennálló korlátozás október 12-től kezdődőleg hatályon kivül helyeztetik.

A püspökladány-körösmezői vonalon, a Máramaros-Szigetről délután 4 óra 35 perczkor induló, illetve az oda délelőtt 11 óra 5 perczkor érkező személyvonatok forgalma Máramaros-Sziget és Körösmező között megszüntettetik.

Kőrösmező és Máramaros-Sziget között egy tehervonat naponta személyszállitással fog közlekedni. E vonattal, mely Kőrösmezőről reggel 4 óra 35 perczkor fog indulni, csak II. és III. osztályu utasok továbbittatnak.

A brassó-zernesti vonalon a jelenleg d. u 3 óra 30 perczkor és este 9 óra 33 perczkor Brassóból induló, valamint az oda este 8 óra 37 perczkor Zernest felől érkező vegyesvonat megszüntettetik; ellenben egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba, mely Brassóból délután 5 óra 10 perczkor fog indulni.

A sepsi-szt-györgy-, gyimes-palánkai vonalon, a jelenleg Gyimestől Sepsi-Szt-Györgyig személyszállitással közlekedő tehervonatnál a szemlyszállitás csak Csik Szeredáig tartatik fenn.

A békésföldvár-békési vonalon, mindkét irányban egy-egy uj vegyesvonat helyeztetik forgalomba, mely Békésről éjjel 11 óra 15 perczkor indul, illetve oda reggel 4 óra 25 perczkor érkezik. Békés-Földváron az előbbi vonat az Aradról Budapestre reggel érkező személyvonathoz, utóbbi pedig a Budapestről este Aradra induló személyvonathoz talál csatlakozást.

A nagyszeben-olthid-verestoronyi vonalon, a Verestorony állomás és Verestorony megállóhely között vasár- és ünnepnapokon közlekedő reggeli vonat megszüntettetik.

A czegléd-szolnoki vonalon, Szolnokról este 8 óra 1 perczkor, csatlakozással Kolozsvár- és Arad felől, egy uj személyszállító tehervonat indittatik Czeglédre, a hol e vonat Orsova felé közvetit csatlakozást.

A kecskemét-tiszaugi vonalon, az esti vonat Tiszaugról 7 óra 30 percz helyett már este 6 óra 33 perczkor fog indulni és Kecskemétre este 8 óra 12 perczkor fog érkezni.

A kiskunfélegyháza-csongrádi vonalon, a Csongrádról jelenleg éjjel 3 óra 15 perczkor Kis-Kun-Félegyházára induló vonat Csongrádról ismét d. e. 9 óra 15 perczkor fog indulni.

A budapest-zimonyi vonalon, a Konstantinápoly-Belgrádból közlekedő keleti express vonat Budapest nyugoti pályaudvarba 25 perczczel korábban, vagyis éjjel 10 óra 55 perczkor fog érkezni.

A kiskőrös-kalocsai vonalon, a Kalocsáról reggel 5 óra 12 perczkor induló és az oda d. e. 8 óra 40 perczkor érkező személyvonat bezárólag október hó 31-ig fog közlekedni.

A budapest-fiumei vonalon, a Fiuméből este Budapest felé induló személyvonat Gyékényesen a déli vasut uj személyvonatához Barcs felől illetve Nagy-Kanizsa felé nyer csatlakozást.

A vasár- és ünnepnapokon Fiume és Delnicze között közlekedő helyi vonatok megszüntettetnek.

A kőrös-belovár-verőczei vonalon, a vasár- és ünnepnapokon Belovár és Paulovac között közlekedő kiránduló vonat megszüntettetik.

A dugoselo-novskai vonalon, a Dugoselo és Banovajaruga között mindkét irányban közlekedő és Dugoselon a budapest-fiumei vonal nappali gyorsvonataihoz csatlakozó személyvonat megszüntettetik.

Az uj menetrendre vonatkozó részletes adatok, ugy a menetrend hirdetményből, mint a személypénztárak, menetjegyirodák és egyéb elárusitó helyeken 30 fillérért kapható menetrendkönyvecskékből vehetők ki.

Budapest, 1903. szeptember hó 16-án.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak
Üzletvezetőség Kolozsvártt.
23886 sz. 1903 III.

Pályázat.

A magyar királyi államvasutak Brassó állomásán berendezett vendéglői üzlet 1904. évi *január hó 1-től számitandó öt évre* bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyittatik.

Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik nevezett állomási vendéglőt bérbevenni óhajtják, hogy szabályszerüen felbélyegzett és bizonyitványaikkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb 1903. *évi október hó 15-én déli 12 óráig külön lepecsételt és „Ajánlat a Brassó állomási vendéglő bérletére"* megjegyzéssel ellátott boritékban a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) czimezve küldjék be.

Ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál 1903. évi október hó 14-ig bánatpénz fejében 500 koronát készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta útján külön boritékban beküldeni.

Az értékpapirok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb, utolsó és a névértéket meg nem haladó napiárfolyam szerint számittatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténtére hivatkozás teendő, de a letétről nyert elismervény nem mellékelendő.

Az üzletvezetőség fenntartja magának azon jogot, hogy az ajánlattevők közül, függetlenül a felajánlott összeg magasságától, belátásához képest szabadon választhasson.

A fenti feltételektől eltérő, vagy a kitüzött határidőn túl beérkező ajánlatok, továbbá oly ajánlatok, melyek táviratilag tétettek, s végre olyanok, melyekre az előirt bánatpénz le nem tétetett, figyelembe vétetni nem fognak.

Ezen vendéglőre vonatkozó részletes feltételek a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége III. osztályában tudhatók (E. M K. E. palota II-ik emelet, 33. ajtó) a melyekre nézve e helyen is megjegyeztetik, hogy a III. osztályu ét- és egyuttal váróteremnek fütésére és világitására szükséges anyagok felerészben bérlőnek díjtalauul lesz kiszolgáltatva.

Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kivül a bérlő czéljaira szolgáló 2 lakó-szobából, 2 pinczér-szobából és egy cseléd-szobából álló magánlakás adatik.

Kelt Kolozsvár, 1903. szeptember hó 17-én.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
130240/903. szám.

Pályázati hirdetmény.

Izzólámpák és szénpálczák szállitására.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1904. évben szükséges izzólámpák és szénpálczák szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve *legkésőbb 1903. évi október hó 22-én déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán oda küldendők. Ugyanezen időpontig átadandók ugyanott a kötelező minőségi minták is.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag évi értékének 5%-a *legkésőbb 1903. évi október hó 21-én déli 12 óráig* a magy kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállitásra nézve mérvadók és kötelezők a 122291 96. sz. általános szállitási feltételek és az izzólámpák szállitására vonatkozó 84223 96. sz. különleges feltételek.

A szállitásra vonatkozó egyéb részletes módozatok az ajánlati felhivásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál, valamint az üzletvezetőségeknél és a hazai kereskedelmi és iparkamaráknál betekinthető.

A szállitandó anyagok és a szükséges mennyiségek a felhivás mellékletét képező két ajánlati ürlapon vannak felsorolva.

Ezen ajánlati felhivás, az ajánlatot tenni szándékozóknak, a fentnevezett anyag- és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kivánságra postán megküldetik.

Budapest, 1903. szept. hó. **Az igazgatóság.**

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótallás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. október 13. 36. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.
Megjelen minden kedden.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Adózzunk vagy ne adózzunk?

Ez a kérdés foglalkoztatja most a hazafiakat és nem hazafiakat a Kárpátoktól az Adriáig. Miként a mult század első felében, amikor a nemesség megadóztatásáról volt szó, minden nyakas magyar perhorreszkálta az adófizetést, ugy most is a rövidlátásu és kapálatlan elméjü honfiak bömbölve zugják: nem adózunk! Volt egy idő Magyarországon, amikor adót nem fizetni valóban hazafias érdemszámba ment. Az elnyomatás éveiben történt ez, amikor nem volt sem országgyülés, sem alkotmányos kormány, sem megkoronázott király, hanem az osztrák ült a nyakunkon.

A mostani helyzet nem analog ezzel, bár exlexbe jutottunk, a kormány tiszteletben tartja a törvényeket. Állami adókat nem szedet. A végrehajtók immár május óta vakácziót tartanak. Mert a törvény világosan megmondja, hogy csak azokat az adókat lehet behajtani, amelyeket a törvényhozás megszavazott.

Hogyan merült fel tehát mégis az a kérdés, hogy adózzunk-e vagy ne adózzunk?

Mindenki tudja, hogy a polgárok egy része, — bátran mondhatjuk, hogy az ország tulnyomó többsége — az exlex daczára pontosan eleget tesz adózási kötelezettségének. Czélszerüségi és hazafias szempontok vezetik az önkéntes adófizetőket. Ugy okoskodnak, hogy a törvényen kivüli állapot nem tarthat örök időkig. Az adót előbb vagy utóbb meg kell fizetni. Tehát helyesebb a terhet ma lerázni, mint összegyülni engedni. Az egyéni könnyebbségen kivül előtérbe nyomul az állami szempont is. Az adóból begyült összeg nem egy párt, s nem a kormány tulajdonát képezi, hanem az államét, amelynek ezernyi szükségletét minden körülmények között kielégitení kell. A kormánynyal szemben képzelhetünk ellenzéket és működése elé, a törvényes kereteken belül, gördithetünk akadályokat, az állammal szemben azonban nincs helye a renitenczianak.

Akik igy okoskodnak, azok a józan és higgadt hazafiak.

Ámde a józanság hazánkban nem oly általánosan kötelező, mint a katonai szolgálat. Akadt nehány kisebb és nagyobb törvényhatóság, amely kimondotta, hogy megtiltja közegeinek az önkéntesen beszolgáltatott állami adók elfogadását. Nem habozunk kijelenteni, hogy e határozatok nem mindenben törvényesek és hatásukban végtelenül károsak. Ha a municzipiumoknak joga volna ily intézkedésre, még akkor sem lenne szabad élni vele. Mert tudni való, hogy a magyar nép nem szivesen fizet adót. Akkor is pontatlan, amikor a végrehajtó áll a háta mögött. Az a körülmény, hogy az idén se felszólitásokkal nem zaklatták, se foglalást nem vezettek ellene, ama naiv hitet ébresztette föl benne, hogy ezentul talán nem is kell adót fizetni. Ha már most közhirré lesz, hogy a városi és megyei pénztárak visszautasitják annak a polgárnak a pénzét, aki önként vitte be az adóját: az a naiv hit

erős meggyőződéssé változik és a paraszt nyugodtan elkölti az adóra szánt összeget.

Számoltak-e az urak, kik lelkesedve hangoztatják a nem adózunk jelszót, azzal, hogy micsoda keserves állapotba jut a nép, ha majd egy fél év multán (vagy előbb, esetleg később) a parlament megszavazza a költségvetést és a végrehajtók megjelennek az elmaradt adókért? Vajjon fognak-e a nagy hazafiak, segitségére lenni a szegény embereknek? adnak-e nekik kölcsönt, hogy adójukat leróvhassák? A tőkepénzesnek persze mindegy, akár ma fizeti a fizetni valóját, akár holnap vagy egy év mulva. De aki anélkül, hogy fedezete volna, ma kiadja kezéből, amit később okvetetlen le kell tennie, az a legnagyobb zavarba fog jutni, sőt biztos romlásnak néz elébe.

Az oktalanul kuruczoskodó városok határozata átirat alakjában nemsokára a főváros törvényhatósági testülete elé fog kerülni. Reméljük, hogy Budapest, mint az ország fővárosa, amely hivatva van irányitani a közvéleményt, habozás nélkül visszautasitja a rossz példákat és kimondja, hogy miként eddig, ugy a jövőben is átveszi az önként befizetett adót.

Tűzoltóink.

Az irtózatos tűzvész, mely a „Párisi nagy áruház"-at elhamvasztotta, megfosztotta Budapestet egyik büszkeségétől. Hiressége volt Budapestnek a tűzoltósága. Mindegyre olvashattuk, hogy nemcsak hazánk vidéki városainak tűzoltói jönnek tanulmányozni és bámulni a székesfőváros tűzoltóságának felszerelését és működését, hanem még külföldi nagy városok tűzoltói is hozzánk jönnek tanulni. Az augusztus 23-iki tűzkatasztrófa azonban meggyőzte a főváros közönségét, hogy tüzoltóságunk csak azért volt eddig oly híres, oly kifogástalan, mert nem volt alkalma igazi tüzoltói ténykedésre. Ha eddig nagyobb tűz volt, egy malom vagy gyár lángba borult, s a pusztitó elemek áldozata lett, megnyugodtunk a sors végzetében és a tűzoltóság elévülhetlen érdeméül tudtuk be, hogy megmentette a közel fekvő objektumokat és a tűz tovaterjedését meggátolta.

Hirességből hirhedtség lett. Az egész világ részvéte kisérte utolsó nyugvó helyükre a tűzkatasztrófa áldozatait és az egész művelt világ megsajnálta Budapest közönségét, mely nagy anyagi áldozatokkal felmutatja azt a tűzoltóságot, mely egyáltalán nincsen arányban sem a főváros nagyságával, sem azon költségekkel, melyeket eddig reá forditottunk. Hármas ok az, mely miatt tűzoltóságunk nem felelhet meg rendeltetésének: 1) Hiányos a felszerelése; 2) Az Áruházak nincsenek kellő óvintézkedésekkel ellátva. 3) Helytelen a tűzoltóság szervezete.

A vizsgálat, mely a tüzkatasztrófa miatt megindittatott, beigazolta, hogy a csövek oly rossz állapotban voltak, hogy nem egy, hanem több helyütt $^1/_4$, $^1/_2$ sőt egy egész cm. vastagságu vízsugarak löveltek ki a csövek lyukain és annyival volt azután természetesen gyöngébb a vízsugár, melylyel a lángok ellen küzdöttek Ez ugyan nem a felszerelés hibája, hanem a tűzoltóság vétke, a melynek kötelessége volna gondoskodni arról, hogy a csövek kifogástalan jó állapotban legyenek. A tolólétráról, melyet a még lángban nem lévő épületrészhez lehetett volna támasztani, azt állitják, hogy rozsolás volta miatt a 3-ik emeletnél magasabbra emelni nem lehetett. Külföldön a tüzoltóság oly toló-létrákkal van ellátva, melyek egy pillanat alatt akár az ötödik emelet magasságáig is felemelhetők; vannak tüzmentes ruhák, melyekbe burkolva a tüzoltó még a lángok közé is mehet; vannak füst fogó sisakok, melyek a tüzoltót munkájában a füsttől megvédik és vannak ponyvák és mentőzsákok. A mi tüzoltóinknak is vannak mentőzsákjaik de ugy látszik, a tűz kiütésekor ezek el lehettek zárva, mert csak másnap, a leégett ház egyik lakója, butorának megmentésére használták. A mentőponyvák külföldön 3—4-szer akkorák, mint a budapesti tüzoltóság mentő ponyvái és a mi a fő, begyakorolt tüzoltók kezelik a végső veszedelem perczeiben. Nálunk a ponyvát tartani sem tudják. Párisban villamos motor kocsik röpitik a tüzoltóságot a tüzoltószerekkel a tűz szinhelyére és bizonnyal nem tart egy negyedóráig vagy még tovább, mig a tüzoltóság a vész szinhelyére ér, holott a távolságok aránytalanul nagyobbak. Berlinben a tüzoltók után megy egy kocsi kőmüves teljes kőmüves-szerszámokkal felszerelve és ha például keletről nyugatra terjedt a tűz, a kőmüvesek a keletre szomszédos házba felmennek, keresztül törik a falat, behatólnak az égő házba és a tört résen át megmentik a lángtengerbe rekedt emberek életét. Miután ez megtörtént, a lyukat befalazzák és a tűz esetleges továbbterjedését megakadályozzák. Ha ily munkások lettek volna Budapesten, vagy ha csak egyáltalában gondoltak volna a szomszédos házon keresztül való mentésre, a párisi áruház égésének nem lett volna emberi áldozata.

Külföldön az áruházaknál ilyen nagy tüzvész elő nem állhat, mert az áru- és üzletházak kiterjedt tüzoltó felszereléssel vannak ellátva. Az ily czélra épült házak óriási vizvezeték-csövezettel vannak ellátva, mely közvetlen összeköttetésben áll az utczai nagy csatornával. Állandó, erős vaslétrák és

vasállványok egyrészről a tüzoltóságnak alkalmat adnak a lángok ellen való küzdelemre, másrészről a lángtengerbe rekedt embereknek menedék-útul szolgálnak.

Minden nagyobb áruházak tüz alarm-jelző készüléke van és két, három, sőt több tüzjelző állomással össze van kötve a központi és kerületi tüzoltósággal. Hogy a lépcsők lehetőleg sokáig füsttől mentesittessenek, a lépcsők felett füstelvonó készülékek vannak, melyek veszély esetében felnyithatók és a lépcsőházban a füsttömörülést megakadályozzák. Minden nagyobb áruház személyzetének egy része házi tüzoltóság, ugy hogy azon néhány pillanatig, mig a tüzoltóság megérkezik, ezek lehetőleg a tüz tovaterjedését megakasztják. A külföldi tüzoltóság, mely éppen ugy megkérdeztetik nagyobb épületek lakhatási engedélye megadása előtt, mint a budapesti tüzoltóság, megköveteli, hogy minden nagyobb áruháznak több kijárata és néhány vészkijárata legyen, melyeken keresztül az égő házban lévő emberek megmenekülhessenek.

A harmadik és talán legfőbb baja tüzoltóságunknak a tüzoltói személyzetre vonatkozó intézkedések. A jól fizetett és számos kedvezményben részesülő parancsnokság mellett van egy végtelenül rosszul fizetett tüzoltólegénység. A fővárosnak bármely hivatalszolgája több fizetésben részesül, mint az éjjel-nappal szolgálatot tevő tüzoltó. S mig a főváros minden alkalmazottjáról gondoskodik, hogy öreg napjaira legyen miből élnie, egyedül a tüzoltók azok, kiknek nyugdijhoz igényük nincsen. Magától értetődik, hogy az az ember, ki más kereset hiányában a tüzoltói legénységbe felvétette magát, minden igyekezetével szabadulni akar a terhes és veszélyes szolgálattól és igyekszik magának akár a fővárosnál szolgai, akár pedig magánvállalatoknál — vasut, villamos stb. — alkalmazást szerezni, hogy évek utáni szolgálat folytán öreg napjairól gondoskodva legyen.

És innen van, hogy a tüzoltóság személyzete folyton változik és csak az marad ott, ki másutt alkalmazást nem tudott találni. Különös dolog, hogy a tüzoltó főparancsnokság még egyetlenegy előterjesztést nem tett a tüzoltó személyzetnek, a legénységnek nyugdijképessége tárgyában.

Hogy önfeláldozó, derék tüzoltóinknak, mert hiszen a legénységet teljes dicséret és elismerés illeti meg, mily szomoru a helyzetük, azt az elmondottakon kivül illusztrálja az az egy ténykörülmény, hogy a tüzoltót, hogy ha önfeláldozó életveszélyes munkája közben a tüznél megsebesül, kórházba viszik és a kórházi ápolási költségeket *nyomorult fizetéséből levonják.*

Az utolsó nagy katasztrófa tüzoltóságunkra irányitja a főváros figyelmét és hisszük, hogy kellő intézkedések és a tüzoltóságnak kellő szervezése a fővárost meg fogják óvni a jövőben, hasonló szerencsétlenségtől. *Dr. Földes Árpád.*

Czekelius Aurél.

Átsétálva az Erzsébet-hidon, a székesfőváros hatalmas fejlődésének és a magyar technikai tudomány kiválóságának e remekbe alkotott bizonyságán, szégyenkezve gondolunk vissza ama méltatlan támadásokra, melyekben a sajtó és a közönség egyrésze a hidépitési munkálatok vezetőjét, Czekelius Aurélt részesitette.

Valami irigy lélek tavaly vagy tavalyelőtt bele dobta a nyilvánosságba a riasztó hirt, hogy a hid épitése el van hibázva. Egy jelentéktelen technikai inczidenst katasztrófának fujtak fel. Farizeusi ábrázattal, de bensőjükben kárörvendezve hirdették, hogy az állam hiába adta ki a milliókat. A hidat nem lehet azon a helyen fölállitani s ha mégis fölállitják, állandó veszedelem fogja fenyegetni. Egyszerre szakértővé vált minden ember. Mint a jégeső, ugy hullott Czekelius miniszteri tanácsos fejére a vád, hogy egyedül ő az oka a balsikernek. — El kell csapni! mennydörögték kulissza mögül azok, kik a helyére vágyakoztak. — Vizsgálat alá kell fogni! inditványozták a komolykodó nagyképüek. A diplomáját el kellene venni! vélelmezte nehány kétlábu szamár.

Egész undoritó és szégyenletes mivoltában föltárult a hazai közvélemény alacsonysága. Ismét látnunk kellett, hogy Magyarországon a becsületes törekvés, a reklámmal nem szövetkező munka és a szerényen elvonuló tudást sárba taszitják és megtapossák, s ha az irigyek és ellenségek reá támadnak a makulátlan mult és a zajtalanul elért sikerek nem szolgálhatnak védőpajzsul a rosszakarat és tudatlanság ellen. Akit egyszer üzőbe vettek, annak buknia kell.

Szinte rettegve gondoltunk arra, hogy a támadások elkeseritik és visszavoulásra birják Czekelius Aurélt. Mert ebben a proponum vulgus és az intrika diadalmaskodása nyilvánult volna meg. Szerencsére a megtámadott férfiu a szilárd, erős karakterek közé tartozik. Lelke talán vérzett a támadások miatt, de fölemelt fővel és rendithetetlen nyugalommal haladt tovább a megkezdett uton.

Hogy mit szenvedett hosszu hónapokon át, mig tényekkel igazolhatta, hogy a müve ellen emelt gáncs alaptalan és az annak nyomában föltámasztott félelem nem egyéb rémlátásnál, csak az értheti meg, aki maga is küzdött nagy czélért és munkája közben rosszindulat meg kishitüség iparkodtak feltartóztatni. Ó, a magyar közéletnek, a tudománynak, a politikának, a müvészetnek, sőt még az állami és municzipiális szolgálatnak is hány alakját ismerjük, a ki áldozata lett az irigységnek és a kortársak értelmetlenségének!

Aki nálunk valamit teremteni akar, vértezze föl lelkét a közöny és nyugodtság jégpáncéljával. Mert ha szivéhez utat találnak a rágalom, a rossz-

akarat és bornirtság mérgezett nyilai: idő előtt össze fog roskadni.

Czekelius Aurél végigjárta a meghurczoltatás Golgotháját. De most büszkén mutathat alkotására, mondván: ime, megvalósitottam tervemet. Neki, azt hisszük, nem kell semmi elégtétel. A hozzá hasonló jellemek a híven és jól végzett munkában találják elégtételüket.

De mi most megidézzük mindazokat, kik őt tavaly csahos ebek gyanánt megrohanták és személyével együtt a magyar technikai tudományt is rossz hirbe akarták keverni a külföld előtt. Álljanak elő és ismerjék be tévedésüket. Ha meg nem találják valamelyes módját az expiatiónak: a tisztességes emberek véleménye csak az lehet felőlük, hogy vagy ostobák vagy semmirekellők.

A 20 millios kövezés.

— Aesthetica a flaszteren. —

A középitési bizottság, tárgyalván a 20 milliós kövezési tervezetet, nem mindennapi példáját mutatta a következetlenségnek. A nyár elején ugyanis kimondotta, hogy a külső területeken elkerülhetetlen szükséggé vált az utak és utczák ujból burkolása, most pedig azzal áll elő, hogy csak szépészeti szempontokból ajánlja a munkálatok végrehajtását.

Joggal kérdezhetjük: mikor volt öntudatnál a tisztelt bizottság? A nyáron-e, amikor botrányosan rossznak találta a kövezetet, vagy most ősszel, a midőn az aestheticát emlegeti? Ha jelenlegi álláspontja felel meg a valóságnak, úgy a nyáron tévutra akarta vezetni a tanácsot és a közönséget. Mert azt senki sem fogja elhinni, hogy a mi öt hónap előtt rossz és hasznavehetetlen volt, az öt hónap után jóvá és használhatóvá változott volna meg. Természettfeletti csodák korunkban nem történnek, legfőlebb a lourdesi források körül.

Hát nem is történt csoda. A tisztelt bizottság egyszerűen köpenyeget forditott egy tanácsos kedveért, aki abban a téves hitben él, hogy a külfölddel szemben blamás volna a fővárosra nézve, ha beösmerné, hogy a kövezete rossz karban van. Ezért kellett kimondani a „szépészeti“ indokot.

De egyebet is kimondott a bizottság, ami fölött nem térhetünk szó nélkül napirendre. Kimondotta, hogy a pályázatra csak magyarországi vállalkozók bocsáttassanak. Ez a javaslata ellentétben áll a közgyülés egy régebbi határozatával, amely szerint külföldi vállalkozók is felhivandók a pályázatra, de a döntésnél a hazai ipar részesitendő előnyben. Bármennyire pártoljuk is a honi ipart és a magyar vállalkozókat, lehetetlen megengedni, hogy a főváros teljesen ki legyen szolgáltatva a magyarországi kőbányák, aszfalt és keramit gyárak önkényének. Ha nincs idegen konkurenczia, könnyen megeshetik, hogy a mi vállalkozóink kartelt kötnek és tulmagas árakkal állanak elő. Ilyesmi már fordult elő. A kizsákmányolás megakadályozásának egyik helyes módja, ha idegen ajánlatokat is szerez a főváros. Ezek által sakkban tarthatja a honi vállalkozókat.

A város középitési ügyosztálya ezuttal is proponálja, hogy a pályázatra külföldiek bocsáttassanak. A bizottság azonban másképen döntött. Most már a tanácson van a sor, hogy határozzon, illetőleg, hogy érdemleges javaslatot terjeszen a közgyülés elé. Szükségesnek véljük egész terjedelmében ismertetni a bizottság által megváltoztatott ügyosztályi előterjesztést, mely igy hangzik:

Az aszfaltipar-vállalatoknak és a keramiai gyáraknak, ugyszintén a kőbányai vállalatoknak azon beadványait, melyekben a főváros kocsiutjainak részlettörlesztés mellett leendő burkolására tettek ajánlatot, — a pénzügyi és gazdasági bizottmány letárgyalván, teljes mértékben elismerte a szükségét annak, hogy a főváros utvonalainak évek sora óta *elhanyagolt burkolata* sürgős és alapos javitásra szorul és elismerve a magarészéről is azt, hogy Budapest forgalmának, kereskedelmének és iparának emelése érdekében uthálózatának burkolás szempontjából is kellő szinvonalra emelése első rangu *szükségletet* képez, sőt a sürgős és gyökeres segitséget a fővárosnak pénzügyi érdekei is indokolják; a megoldási módozatra nézve azt javasolta, hogy mivel rendes fedezet nem áll rendelkezésre, a főváros a szükséges burkolási munkálatok nagy arányaira való figyelemmel egy legfeljebb 20 évi annuitásra terjedő függő kölcsönt vegyen fel, melyet maga a főváros minden esetre olcsóbban kaphat meg, mintha azt a főváros által fizetendő törlesztési részletekre támaszkodva a vállalatok veszik fel.

A felveendő kölcsönnek törlesztésére a bizottság javaslata szerint az utépitésre évenként felvett összegek, továbbá a fentartási költségekből és a költségelőirányzat egyéb rovatai alatt elérendő megtakaritások szolgálnak. Ez irányban szükséges tárgyalásoknak a megindítására a bizottság javaslatba is hozta, hogy a legközelebbről végrehajtandó burkolásokról és azoknak fedezetéről részletes programm készittessék és terjesztessék elő.

A tanács a pénzügyi és gazdasági bizottmánynak javaslatához mindenben hozzájárulva utasitotta a középitési ügyosztályt, hogy a legközelebbről végrehajtandó burkolásokról és azok költségeiről a mérnöki hivatalnak a bevonásával részletes programmot készitsen és gondoskodjék arról, hogy a beterjesztendő programm fedezeti kérdése is oly időben kerüljön tárgyalás alá, hogy az a jövő évi költségvetéssel kapcsolatban a törvényhatósági bizottság közgyülése elé terjeszthető legyen.

Ezen programmot, melynek egybeállitásánál figyelemmel voltunk a közlekedési viszonyokra, az egyes uttestek állapotára és a föntartásukra szükséges költségösszegekre elkészitettük.

A programmba a kivitel sorrendjében öt évre felosztva felvettük azon útvonalakat, melyeknek kiépítéséről, illetve megfelelőbb burkolattal való ellátásáról a legközelebbi jövőben gondoskodnunk kell. A programmba azokon a főbb közlekedési utakon és utczákon kivül, a melyek ez idő szerint csak makadamburkolattal vannak ellátva és a melyeknek föntartása évenként aránytalanul nagy terheket ró a székesfőváros közpénztárára, felvettük azokat az utvonalakat is, a melyek ez idő szerint ki vannak ugyan már kövezve, de a melyeknek gyöngébb minőségü és felettébb elhasznált burkolati anyaga évenként oly nagy javitási összegeket emészt fel, a mely karbantartási kiadások egyáltalán nincsenek arányban a burkolatok tényleges értékével.

A mi a programmban minden egyes úttestnél külön jelzett burkolati anyagnak megválasztását illeti, figyelemmel voltunk arra, hogy az egyes útvonalak mily mérvü forgalom lebonyolitására vannak hivatva és ehhez képest oly burkolatnemek megválasztásában állapodtunk meg, a melyek egyrészt az illető útvonalak forgalmi igényeinek leginkább megfelelnek, másrészt pedig az illető utak forgalmához viszonyitott kopási ellenállásuknál fogva, a föntartási költségek tekintetében majdan lehető csekély terheket rónak a fővárosra.

Megjegyzendőnek tartjuk azonban, hogy a felhasználni tervezett burkolatnemek tekintetében a programm csak tájékoztató, úgy hogy az épitési illetőleg burkolási terveknek törvényszerü tárgyalása alkalmával lesznek a felhasználandó burkolatnemek is véglegesen megállapitandók. A programm részletes felvilágositást nyujt a kiépitésre tervezett utvonalaknak fentartására 1898-tól 1902-ig terjedő öt éven át forditott költségekről is, mely költségek az útépitést követő 6 évi ingyenes fentartási időn át teljes egészükben, ezen időn tul pedig részben felszabadulván, azok a pénzügyi bizottság javaslata szerint az utburkolási munkálatokra felveendő függő kölcsön törlesztésére számitásba lesznek vehetők.

A beterjesztett programm szerint végrehajtandó összes burkolási munkálatok, beleértve a útépitéssel kapcsolatosan felmerülő összes mellékmunkákat is — végösszegben 20,095.100 korona költséget igényelnek — mely költségekre felveendő függő kölcsön összegének a megállapitásával figyelmen kivül nem hagyhatók azon főközlekedési utvonalak burkolási költségei, a melyek egyéb fedezet hiányában átmenőleg a 100 millió koronás kölcsönből voltak fedezendők és a mely költségek a folyó évi költségelőirányzat kölcsönprogrammjában a XIII czim alatt összesen 5,492.826 koronával szerepelnek.

Ezen ügyosztály ismételten felhivta a tekintetes tanácsnak a figyelmét az utóbbi évek mulasztásaira, — a midőn a főváros kedvezőtlen pénzügyi helyzetében, az utburkolásra engedélyezett összegek csekélysége miatt a forgalom szempontjából joggal támasztott igényeknek meg nem felelt, ugy, *hogy napról-napra mindinkább szaporodik azon utvonalaknak a száma*, a melyek burkolatuknak elhanyagoltsága miatt a forgalomnak lebonyolitására nem alkalmasak.

Ezen körülmények inditották a középitési bizottmányt és az ügyosztályt is arra, hogy már az 1897. évi közmunkaprogramm tárgyalása alkalmával fölvessék azt az eszmét, miszerint azon utvonalaknak a kiépitésére, melyek közlekedési és forgalmi szempontból, nemkülönben a hozzájuk füződő fontos köz és magánérdekek folytán sürgős végrehajtást igényelnek és melyek a közmunkaprogramm rendes keretébe bele nem illeszthetők, — rövidebb lejáratu külön kövezési kölcsön vétessék fel.

Az ügyosztály tudatában annak, hogy a főváros fontos közgazdasági, kereskedelmi és forgalmi érdekében utvonalainak burkolata *a jelenleg elhanyagolt állapotban már tovább nem hagyható*, másfelől pedig ismételten kiemelve, hogy nagyobb terjedelmü utmunkálatoknak a foganatba vétele által előidézett tevékenység az uralgó ipari és gazdasági pangás következtében beállott munkahiányt kétségtelenül nagy mértékben enyhitené és az általános közgazdasági viszonyok jobbrafordultát is jelentékeny mértékben előmozditaná, a mit előidézni a fővárosnak még kedvezőtlen pénzügyi viszonyok mellett is kötelessége, — a maga részéről a pénzügyi bizottság által javasolt kövezési függő kölcsönnek a felvételét, a mely módot nyujt a eddigi hiányoknak és mulasztásoknak a pótlására és a már halasztást nem türő utburkolási munkálatoknak a végrehajtására, annál inkább pártolja, mert félő, hogy ha a burkolatok jelenlegi elhanyagolt állapotukban még több évig meghagyatnak, a főváros később nem lesz abban a helyzetben, hogy az évek hosszu sorának mulasztásait pótolhassa.

A mészárosok bajai.

Mig a közönség elkeseredve tárgyalja, hogy a mészárosok drágán mérik a hust és emiatt önzéssel vádolja őket, addig a mészárosok tönkremenésről panaszkodnak. Az audiatur et altera pars elvét követvén, ismertetjük olvasóinkkal egy mészárosmesternek alábbi sorait:

A budapesti mészáros-ipartestület elöljáróságának f. évi szeptember 28-án tartott ülésében a jegyző bejelentette, hogy 20 mészáros iparos szüntette meg üzletét.

Szerencsére, hogy a napi sajtó egynémelyike nem vezérczikkez ezen eseményről, mert az bizonyára oly szinben tüntetné föl az esetet, mintha az üzletüket beszüntető husiparosok mind a jól megérdemelt nyugalomba vonultak volna és a jogosulatlan magas husárakból gyüjtött vagyonuk tőkéjéből élnének.

A szomoru valóság azonban az, hogy a kerületi elöljáróság, mint első fokú iparhatóság, az érte-

sitésében az üzlet megszüntetésének okául csak ezen rövid jelzőket használja: „*rossz üzletmenet*“, „*tönkrement*“, „*megbukott*“, „*Amerikába vándorolt*“, stb. Ha tehát ezek után még akad oly rosszhiszemű ember, aki azt hiszi, hogy az üzletbeszüntető husiparosok a couponok nyirásától tyukszemet kapnak az ujjaikon, akkor az megérdemli, hogy *activ* mészárosmester legyen.

Ha az üzletüket megszüntető mészárosok névsorát olvassuk, összeszorul a szivünk, midön oly mesterek neveit látjuk köztük, kik évtizedek óta tekintélyes adófizető polgárok voltak és a közterhek sulya alatt összeroskadtak, Mi, akik őket személyesen ismerjük, tudjuk, hogy egyiköknek sem volt költséges passziója vagy szenvedélye. Egyik sem kártyás, sem korhely, sem iszákos; mindmegannyi csendes, szerény ember, ki hajnal hasadtától öreg estig folyton dolgozott. Hány van köztük, kik üzleti elfoglaltságuknál fogva, a vasárnapokon még csak nem is ebédelt, hanem kizárólag azon fáradozott, hogy üzlete dolgait végezze!

Külföldön a törvényhozó testületek már évek óta serényen dolgoznak, hogy az iparosok nyugdijintézményét megalapitsák, pedig ott jobbak az üzleti viszonyok; az iparos — különösen a kisiparos — több szabadságot élvez, mint minálunk. A vásár nincs annyira korlátolva és mindenki aszerint érvényesül, amint tanult iparának előnyeit kihasználhatja. A külföldieknek meg lesz nem sokára az a biztos tudatjuk, hogy a munkában megtört testüket fáradt tagjait biztos és nyugalmas helyen pihenhetik ki, mig mi abban sem találunk garanciát, hogy a szegényházban nyerjünk elhelyezést, mert a nagy nyomorban, hol annyian kérik felvételüket, nagyon nehéz bejutni.

Nincs támaszunk; küzdeni kell a létért. A lét iránti küzdelmet szivesen felveszszük, mert munkában nevelkedtünk fel, munkásság volt életünk multja, jelenje és jövőnk is az lesz. Ha pedig, mint becsületes kézmives iparosok, akarunk kezünk munkája után megélni, oda kell törekednünk, hogy összetartással, kölcsönös jóindulattal támogassuk egymást; ne csináljon senki szomszédjának oly tisztességtelen versenyt, melylyel azt tönkre teszi, magát pedig a koldusbotra juttatja.

A mészárosmesterek mai helyzetén sürgősen kell segiteni. Szükséges, hogy a székesfővárosi tanács az ipartestület kérvényeit kellő jóindulattal támogassa, az évtizednél regibb idő óta kérvényezett daraetetés megszüntetését rendelje el, a fogyasztási adót a III. oszt. kereseti adóval esetről-esetre nyomban a közvágóhidon beszedesse, konzum-marhavásárt létesitsen stb. stb.

Addig pedig, mig ezen kérelmek elintézést és pedig kedvező elintézést nyernek, szükséges, hogy a mészáros önönmagán segitsen, mert a mészárosnak e mai versengés közt a mészáros a legnagyobb ellensége.

A főváros vizjövedelme.

Abban a kimutatásban, melyet a székesfővárosi vizmüvek igazgatósága közzétett, érdekes adatokat találunk. Megtudjuk, hogy a fővárosnak 1902. február 1-től 1903. február 1-ig a vizdijakból 2,827.468 korona bevétele volt.

Kerületek szerint igy oszlik meg az ingatlanok vizdijátalánya: I. ker. 186.374, II. ker. 144.580, III. ker. 94.843, IV. ker. 156.616, V. ker. 275.749, VI. 567.368, VII. ker. 613.253, VIII. 473.575, IX. ker. 223.642, X. ker. 54.534 koronával.

A vizet fogyasztó helyiségek száma a főváros egész területén 469,046. Legtöbb esik a VI. és VII. kerületekre (95.657, illetőleg 95.183), legkevesebb (7.954) a tizedikre. Fürdőszoba van 24.492, vizzel öblitett closet 85.456, öntözött kert 612.242 □ méter, továbbá 462 növényház, 6.712 ló és szarvasmarha, 103 szökőkut, 2.770 vizvezetékkel ellátott üzlet.

A megelőző évben a bevétel 3,059.705 korona volt, a jövedelem tehát 232.237 koronával csökkent.

A főváros épitkezése.

Szeretünk hivalkodni azzal, hogy fővárosunk amerikai sietséggel, amerikai mohósággal, de — tegyük hozzá — nyaktörő sietséggel épült fel. Csak ne kérdezzük hogyan? mert ha erre felelni akarunk, lehetetlen, be nem vallani, hogy Budapest házainak sokasága az izléstelenségnek az összehalmozása.

Eltekintve az épitészet müvészeti oldaláról, melyre a tényked̄ők semmi sulyt nem fektettek, csupán a gyakorlati szempontot és az élet szükségleteit számitásba véve, el kell ismerni, hogy minden tervszerűség nélkül, könnyelmüen, megfontolatlanul épitettük fel fővárosunkat. Még az olyan monumentális épületeken, a minő az uj országház épülete, megfontolatlan intézkedéseket tettünk, a melyeket soha többé jóvátenni nem lehet.

A hatalmas országházi épület, mint egy elátkozott várrom, rakodó parton áll; előtte azután disztelenkedhetik az ingyenes dunai uszoda — a rakodó part mentén. Még annyi helyet sem hagytunk, hogy legalább elsétálni lehetne a parlamenti épület előtti teret (ha ilyen hagyatott volna) fákkal is kellene beültetni. A hatalmas épületbe csak hátul, vagy legjobb esetben oldalvást lehet bejutni. Elől, a mint az kellene, a bejuthatás a képtelenségek közé tartozik. Hiába igyekezett a tervező épitész nagyot, diszeset teremteni; hiába pazarolta teremtő tudását a nagyszerűség megalkotásán, mert ez a nagyszerűség nem érvényesülhet és helyes azok nézete, akik azt mondják, hogy a nagyszerű homlokzat halva született. Pedig a 20 millió forint befektetését ebbe a monumentális épületbe, csak a disz és a nagyszerűség mentette volna.

Ha tehát az ország legdrágább épületénél ilyen megfontolatlanságot és szarvas hibát követtünk el, akkor nem kell csodálkoznunk azon a badarságunkon, hogy a Dunapartot, a melyért minket egész Európa irigyel, agyonépitettük; házkőhalmazokkal agyonnyomorítottuk.

Ilyenek után még kevésbbé csodálkozhatunk azon, hogy városunkat közraktárakkal és más mindenféle tárakkal elzártuk, elszigeteltük.

Folytatni lehetne ezt a létániát az egész városon keresztül, mert nálunk az épitkezésnél nem volt ugyan a czél: gyorsaság, mint az amerikaiaknál, hanem inkább a „tőke legnagyobb fruktifikacziója.“ Ez a tendenczia nem csak szépészetet nem ismer, de még a gyakorlati élet szükségleteire sincs tekintettel.

E nyaktörő épitési munkában nem annyira a lelkiismeretlen spekulánsok, mint első sorban, a mi dédelgetett dicső pénzintézeteink a bünösek, melyek nyakrafőre formálisan dobálták az épitési kölcsönöket, a szatócsokból lett „épitészek“ és nagy vállalkozók ölébe. — Igy keletkezett a „legnagyobb fruktifikáczió.“ Ebből adhatták a bankok a hallatlan 25—30 százalékos osztalékot, nem törődve egy cseppet sem azzal, hogy ezen „fruktifikáczió“ mellett hány iparos és mesterember, tisztességes, fárasztó munkája daczára, ment tönkre.

Azonban nemcsak ez az oka a mi megfontolatlan nyaktörő épitkezésünknek; hanem az épitészeti és épitési ügy tökéletesen rendezetlen volna.

Mikor pár héttel ezelőtt a budapesti ugynevezett „Párisi Áruház“ a Kerepesi-uton le- és kiégett, sok szó esett a budapesti rossz épitkezésről. Pedig nem is annyira az épitkezés rosszaságát, mint inkább a rendszert kellene, nemcsak ostorozni, hanem elsöpörni.

Az épitkezésről tudvalevő dolog, hogy Budapesten oly szolidan épitenek, mint egy európai városban sem. Bécs, London, Berlin, Páris stb. mind könnyebb szerkezetekkel épitik épületeiket, mint Budapest. Előirt szerkezeti szempontból tehát nem is lehet alapos kifogást támasztani. De a gyakorlati kivitel! az már más kérdés. Itt van a nagy baj.

Épitési ügyekben a rendszerünk olyan rossz, hogy a legjobb akarat sem képes azon eljárni. Épitési ügyeinkben a forumok sokasága tönkre tesz mindent! Először van a mérnöki hivatal, mely felelősség nélkül intézkedik, mert javaslata a kisebb épitési bizottság elé megy; ez megint felelősség nélkül hozza meg határozatát, mivel felette áll a nagy épitési bizottság és határozatát a tanács hagyja jóvá, de felelősség nélkül, mert a tanács véleményezése a közmunkák tanácsa elé kerül. Ez a tiszteletreméltó testület azután itélkezik elevenek és holtak felett, a szerint, a minő hangulatban van.

De nem ez a fontos a dologban, hanem az, hogy épen ugy itélkezik, mint a többi testület: felelősség nélkül, hogy igy a paritás minden oldalról megóvassék. A közmunkák tanácsa t. i. a belügyminiszterium alá tartozik úgy, valamint a többi épitési ügyek az egész országból. Jellemző mindenesetre, hogy a ministerium, amely az épitési ügyekben a legfőbb fórum, egyetlenegy műszaki emberrel sem rendelkezik, aki hivatva lehetne épitési ügyekben véleményt nyilvánitani.

Ez a mi rendszerünk épitési ügyekben! Mikor bizonyos ügy a felelősségnélküli fórumokat bejárta, kiadatik azután az utolsó fórumnak végrehajtás végett: a kerületi mérnöki hivatalnak, a mely végre szintén nem felelős, mert neki a felelősségnélküli ügy csak végrehajtás czéljából adatik ki.

Az épitési ügy egész proczedurája tehát „csinálódik,“ „intéződik“ — anélkül, hogy akárki is felelős lenne érte. Ha azután valami hiba, vagy helytelenség kipattan, ekkor nincs senki, aki azért felelős lenne.

Igy keletkeznek a meggondolatlan épitkezések, hibás intézkedések és soha meg nem korrigálható rossz épületek, beépitett területek.

Valóban bámulatos, hogy Magyarországon ezt az évente sok, — igen sok millióba kerülő vad állapotot türik, mintha ennek, a kivándorlási lépcsőfokon álló országnak annyi sok, hiába, czéltalanul kidobni való pénze lenne! Eltekintve az épitőművészeti, eltekintve a gyakorlati czéloktól, — pusztán csak pénzbeli tekinteteknél fogva sem volna szabad ilyen pazarlást egy perczig sem tűrni.

Legegyszerűbb és egyuttal legbiztosabb mód lenne ezeken a siralmas állapotokon segiteni az országos épitési törvény megalkotása által. Az épitési törvény preczize megjelölné azokat a határokat és intézkedéseket, melyek között mozogni s a melyeket követni kellene minden épitkezésnél.

És csodálatos tünemény: hogy az épitési törvény behozatalától az emberek fáznak. — Mi ennek az oka? Talán semmi egyéb, mint az, hogy az épitési törvény behozatalával megszünne a „szabad vásár“ és beállana a felelősség tudata minden irányban. — Ezért nem kell sok embernek az épitési törvény, hanem megelégszenek a holmi szabályrendeletekkel, a melyeket magyarázni lehet ugy, ahogy az a hatalmasabbnak az érdeke megkivánja és a melyeket tetszés szerint változtatni lehet akárhányszor, rövid időszakokban — szintén érdekeik szerint.

A fővárosi épitkezéseknél pedig az a véleményünk, hogy az emelendő épületek körül, a tervengedély kiadásától kezdve, egészen a végrehajtás utolsó stádiumáig, a személyi s vagyoni felelőséget kell behozni; mely felelőség csak akkor ér valamit, ha az illető egyén, — felelősége arányában, — értékbeli biztositékot képes nyujtani. De ezután e szerint legyen fizetve is s ne nevezzenek neki segédeül holmi protekcziós embereket, hanem a felelőség elvéből kifolyólag, engedjék meg neki kiválasztani embereit, a kikre csak ő ruházhatja felelőségének bizonyos hányadát.

A főváros épitési ügyeit csak ez a rendszer javithatná meg. Azután lehetne jól és amerikailag gyorsan is épiteni — tökéletes felelőség mellett.

Panaszkönyv.

— Egy kuvasz levele. —

Tekintetes Szerkesztő ur!

Én csak egyszerü kuvasz vagyok, és még nem is vagyok nagykoru, de azért engedje meg t. szerkesztő ur, hogy panaszommal becses lapjához forduljak. Bizonyára méltóztatik tudni, hogy az ebek helyzete a székesfővárosban nem valami kielégitő. Rendes adófizetők vagyunk (s gazdáink, az ex-lex daczára is hűségesen fizetik helyettünk az adót), és mégis, ha kimegyünk az utczára, szájkosarat kell viselnünk, mert különben bevisz a peczér. Adójegyünket pedig örökké magunkkal kell hordanunk a nyakunkban, holott csak igazi rendőrállamban képzelhető olyan állapot, hogy az adófizetők állandóan kötelesek legyenek magukkal hordani igazoló okmányaikat. Ha pedig valahol egy-egy kartársunk — követem alásan — megvész, abban a kerületben rögtön kihirdetik ránk a statáriumot, és akkor egyáltalában nem mehetünk ki egyedül az utczára; csakis gazdáink társaságában, vezetékszalagon. Még vasárnap délután is, holott tudvalevőleg még a cselédtörvény is gondoskodi karról, hogy a cselédnek legalább minden második vasárnap szabad kimenője legyen. Pedig, t. szerkesztő ur, én akárhány szobalányt és szakácsnőt ismerek, aki szintén viziszonyban szenved s vannak egyes anyósok, ki nálunknál is harapósabb természetüek, de mégsem kell őket vezetékszalagon sétáltatni a gazdáiknak, illetőleg vejeiknek.

Mindezek daczára, mi, székesfővárosi ebek, békén és panasz nélkül viseltük a sorsunkat. Miért? Mert tudtuk, hogy ha sorsunk ebben az életben nem a legkedvezőbb is, a másvilágon mindenért kárpótlást nyerünk. Mi, t. szerkesztő ur, igaz bizalommal tekintettünk a halál elé, s buzgón hallgattuk *Medek* József angyalföldi czivilatyának a mi prófétánknak a tulvilági lét gyönyöreiről tartott szép szónoklatait. Medek atya gyönyörü szinekkel ecsetelte nekünk a boldog állapotot, amidőn porhüvelyünk kileheli magából a párát, s mi diszes fazékba kerülünk a tapasztalt rákok mellé, mig alattunk hévvel rotyog a viz. Aztán fölszeletelnek bennünket, s mi megkezdjük tulvilági utunkat. Az Angyalföld és Szegedi-utcza legszebb királkisasszonyainak gyomrában kezdjük meg uj tulvilági pályafutásunkat, s aztán — beszélte az aranyszáju Medek atya — megyünk, megyünk tovább . . . Oh, t. szerkesztő ur, a földöntuli lét valóban gyönyörü lehet!

Ebben a gondolatban viseltem eddig én is, kartársaim is jámbor türelemmel az élet terheit. A szájkosár, amely ellen a politikusok oly hanggal tiltakoznak, boldogság volt nekem. Mert tudtam, hogy ez csak záloga a jövendő rotyogó fazékának s a halál utáni örök utazásnak.

És most, t. szerkesztő ur, mindennek vége. Vigasztalónkat, Medek atyát, a székesfőváros elszakitotta tőlünk, s mi sohasem fogjuk többé meglátni a kedves, rotyogó fazekakat. Hanem ahelyett ugy fogunk megdögleni, mint a kutyák.

Ezeket óhajtottam t. szerkesztő ur becses figyelmébe ajánlani, kérve, méltóztassék odahatni, hogy a kerületi előljáróságok ezentul se tegyék meg ugynevezett kötelességüket s a kerületi orvosok ezentul se vizsgálják meg egészségi állapotunkat. Szóval, hogy ügyünket lapjában szóvá tenni és pártfogásunkba venni kegyeskedjék. Mert elvégre mit ér az élet másvilág nélkül?!

Tisztelettel

Bundás
kuvasz
Szegedi-utcza 113.

Hirek a városházáról.

Gyümölcsfák az országutak mentén. A földmivelési miniszternek egyik kedves tervét képezi, hogy az országutak és a törvényhatósági utak oldalai jófajta gyümölcsfákkal legyenek beültetve, a melyek részben árnyékot adjanak, a széljárásnak némi gátat vessenek, másrészt pedig gyümölcstermelésökkel hasznot hozzanak. A gyümölcsfák ültetését számos törvényhatóság már gyakorolja is, de legtöbbnyire minden rendszer nélkül. Egy izben már figyelmeztette a miniszter a törvényhatóságokat, hogy jól válasszák meg a gyümölcsfajtát, s a többféle fajt, ne hányják el össze-vissza az ut szélén; de e figyelmeztetésnek, mint arról a miniszter meggyőződött, nem igen lett eredménye. Ez okból ujra felhivja a miniszter az illetékes hatóságokat, hogy mielőtt a fák kiültetéséhez fognának, kérjenek felvilágositást a földmivelési miniszterium gyümölcsészeti osztályától.

Tűzfészek az Uránia fölött. A VIII. kerületi elüljáróság jelentette a tanácsnak, hogy egy tűzfészket fedezett fel. A legutóbb megejtett tüzrendészeti vizsgálat alkalmával rájött a bizottság, hogy a Kerepesi-ut 21. számu házban az Uránia épületében a Patyi testvérek butorraktárával kapcsolatos üvegtetős udvari helyiség létezik, amely tüzveszélyes. Az elüljáróság nem találta nyomát annak, hogy a helyiség készitésére kiadatott volna az engedély, ez okból kéri most a tanácsot, hivja föl a mérnöki hivatalt, hogy szerezzen az eredeti tervek alapján meggyőződést arról, hogy a butorkereskedő czég, illetve a háztulajdonos engedély mellett eszközölte-e a tüzrendészeti szabályokba ütköző átalakitásokat.

Munkásjóléti központ. Láng Lajos kereskedelemügyi miniszter, arról értesitette, egy leiratban a fővárost, hogy munkásjóléti központot akar létesiteni; arra kéri tehát a fővárost, hogy erre a czélra bocsásson ingyentelket rendelkezésére. Láng Lajos megbizta Létay miniszteri tanácsost, hogy ezen ügyben tanácskozzék a fővárossal. Létay fölkérte Seregi Zoltán dr. tanácsjegyzőt és a következő telkeket kérte átengedésre: Nagy szerénységgel azt kivánta Létay, hogy a város a Tisza Kálmán-tér kellő közepéből hasitson ki és azt a részt, amelyet néhány főur a franczia apáczák részére kért kolostor czéljára, de meg nem kapott; vagy a Dohány-utcza és a Wesselényi-utcza sarkán levő telket, avagy azt a beépitetlen területet, mely a keleti pályaudvarnál a Szinész-

palota mellett fekszik. A főváros ezen kijelölt telkek egyikét sem adja oda, mert ezen telkek már előzőleg más czélra lettek szánva. A munkásjóléti központ ideája iránt egyébként nem nagy a rokonszenv a városnál. A központi bizottságnak mint szocziális tényezőnek működése nem kecsegtet nagy eredménynyel s általános az a nézet, hogy a központ felépítése is csak arra lesz jó, hogy abban kényelmesen elhelyezhetők legyenek a munkaközvetitő intézetek.

A kisajátitások olcsóbbá tétele. Ferenczy Béla dr. fővárosi bizottsági tag a pénzügyi bizottmány egyik ülésén javaslatot terjesztett elő, mely szerint a kisajátitások olcsóbban volnának megszerezhetők. E javaslat folytán a tanács most fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy 1894-től kezdődőleg állitsa össze a kisajátitási táblázatokat s fektessen különös sulyt annak a kitüntetésére, mennyi volt minden esetben és összesen a mérnöki becsü s mennyit tett ki a bíróság által megállapitott kártalanitási összeg. E táblázat alapján javaslatot kell majd tenni a tiszti ügyészségnek aziránt, hogy a kisajátitások olcsóbbá tételének kérdése mi módon volna legelőnyösebben megoldható.

Uj állások a fővárosnál. A tanács egy egész sereg uj állásra hirdet pályázatot. Egy fogalmazó gyakornoki, egy II. oszt. segédmérnöki, egy számvevői, két IV. oszt. adópénztári tiszti, egy adószámviteli számvizsgálói, egy adószámviteli számgyakornoki, egy statisztikai, adóhivatali számvizsgálói, egy köztisztasági tiszti, egy irodavezetői, egy kezelőtiszti, három iroda-segédtiszti, egy köztemetői tiszti állás kerül legközelebb betöltés alá. A pályázati kérvények november 7-éig adandók be a tanács iktatójában.

A rajzoktatás javitása. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter a főigazgatók utján arra szólitja fel a gimnáziumok igazgatóit, hogy a rajzolásra az első négy osztályban nagy gondot fordítsanak. A felsőbb osztályokban pedig a rajzórákat olyan időre tegyék, hogy a görögpótló tantárgyként tanitott rajzórákon azok is vehessenek részt, akik a görög nyelvet tanulják.

A kereskedelmi iskolák és az önkéntesség. A hazai kereskedelmi és ipari kamarák a miskolczi kamara kezdeményezésére azt kivánták, hogy a felső kereskedelmi iskolát végzett ifjak kivétel nélkül ismertessenek el önkéntességre jogosultaknak, ha abban az évben, melyben sorozás alá kerülnek, érettségi bizonyitványt szereznek. A honvédelmi-miniszter a közöshadügyminiszterrel egyetértően kimondta, hogy csak azoknak ismerik el egyévi önkéntesi jogát, akik már sorozásukkor bemutatják érettségi bizonyitványukat.

A budapesti marhavágóhid kibővitése. Közöltük már, hogy a tanács a marhaközvágóhid nagyobbszabásu kibővitését és egyéb átalakitások keresztülvitelét határozta el. Ezek a kereken 511 000 K. költséggel előirányzott munkák a következők: Két alápinczézett istálló 1500 marha számára, egy borjuvásárcsarnok és egy kezelési épület, továbbá a vásáron több uj vasberendezés épitése. A szóban forgó munkák vállalat utján való biztositása végett árlejtést tartottak, mely alkalommal nem kevesebb mint ötven ajánlat érkezett be. Ezek fölött a tanács legutóbbi ülésében döntött és a következő legkedvezőbb ajánlatokat fogadta el: Föld, kőmüves- és elhelyezőmunka 152.848 K., vasmunka 155.417 K., kőfaragómunka 18.984 K.; ácsmunka 9942 K., vasbetonmunka 16.610 K., tetőfedőmunka 18.706 K., bádogos-munka 2279 K., asztalos-munka 1741 K., lakatosmunka 22.833 K. Az elért legkedvezőbb ajánlatok összegét az előirányzattal összehasonlitva, kerek összegben 72.000 K. megtakaritás mutatkozik.

A tisztviselő-telepiek kérelme. A X. kerületi választmány legutóbbi ülésén szóvá tétetett a Tisztviselő-telep lakosságának ama panasza, hogy a telep sokkal rosszabb vizet kap, mint a főváros többi részei. A viz kemény és kellemetlen izü. A választmány ez okból javaslatot tett a főváros tanácsának, hogy a Tisztviselő-telep is a káposztás-megyeri kutakból nyerjen ivóvizet. Javasolja továbbá, hogy a kőbányai magasan fekvő részek is már most kapjanak vizet, ne pedig csak télen, amint ezt a vizmüigazgatóság tervezi. A lakosság bizton számit erre s az országos gyüjtőfogház igazgatósága is folyton sürgeti a vizmüvek üzembevételét.

M. kir. államvasutak. Bpest-balparti üzletvezetőség. 33345. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak tulajdonát képező Alsó-Rákoson 1931—1934 h. r. sz. telken levő jégmüvekre azokhoz tartozó jégvermek, jégházak, őrházak, lakházak istálló épületek, kocsiszin, hidmérleg és mázsáló épület, vizduzzasztó, jégtermelő rétek, erdő, szántóföld és termőrétek bérletére, ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A bérlet 1903. évi november 1-ével kezdődik és tart azon időponttól számitott 5 éven át, vagyis 1908. évi október hó 31-ig.

A bérleti feltételek az alulirott üzletvezetőség II. osztályában (Teréz-körút 62. sz. I. em. 11.) a rendes hivatalos órák alatt hétköznapokon délelőtt 8 órától délutáni 2 óraig megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy azokat ismerik és egész terjedelmökben kötelezőknek elfogadják.

Az 1 koronás bélyegü ós „Ajánlat a magyar kir. államvasutak alsó rákosi jégmüvek és tartozékainak bérletére“ felirattal ellátott boritékba zárt, lepecsételt és két tanú előtt aláirt ajánlatok 1903. évi október 20-án déli 12 óráig az alólirott üzletvezetőség általános I. osztálya főnökénél (Terézkörút 62. sz. I. em. 6. sz. ajtó) nyujtandók be.

Bánatpénz fejében 1500 korona azaz egyezerötszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb 1903. évi október 19-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetősége gyüjtőpénztáránál leteendő. Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzképen nem fogadtatnak el — Értékpapirok a budapesti, illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb árfolyam szerint jegyzett értékben, de sohasem névértéken felül fognak számittatni. A készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

A bánatpénz letétele az ajánlatban megemlitendő, de a le étről nyert pénztári letétjegy az ajánlathoz *nem* csatolandó. Ezen feltételektől eltérő vagy nem a kitüzött határidőre beérkezett, valamint a távirati uton tett ajáolatok figyelembe sem vétetnek. Az ajánlatok közt a választás a felajánlott bérösszegre való tekintet nélkül szabadon történik. — Oly ajánlatok, melyekben vakarások fordulnak elő, nem fogadtatnak el.

Az üzletvezetőség.

Magyar királyi államvasutak
144567/903 szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1900. évben, esetleg az 1905. és 1906. évben évenkint szükséges mintegy 1000 m.-mázsa pépliszt (dextrin:) 1000 m.-mázsa rézgálicz szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb *1903. évi november hó 11-én déli* 12 óráig a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag évi értékének 5%-a legkésőbb 1903. évi november hó 10-én déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállitásea nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96 sz. általános szállitási feltételek, valamint az ajánlati felhivásban felsorolt különleges feltételek.

A pályázatra, valamint a szállitásra vonatkozó egyéb részletes módozatok az ajánlati felhivásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál, valamint az üzletvezetőségeknél és a hazai kereskedelmi és iparkamaránál betekinthető.

Ezen ajánlati felhivás — az ajánlati mintával együtt — az ajánlatot tenni szándékozónak a fent nevezett anyag és leltárbeszerzési szakosztály által ingyen adatik ki, vagy kivánságra postán megküldetik.

Budapest, 1903. évi október hóban

Az igazgatóság.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.
Készit:
Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.
Befizetett részvénytőke 10 millió korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).
Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.
Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).
Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.
Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő	A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Dijtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok **indulása** Budapestről. **Érvényes 1903. évi október 1-től.** A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
28	6	20	sz. v.	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Máramaros-Sziget
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy. v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
8	12	20	sz. v.	Győr, Bécs, Szombathely
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602	2	15	„	Arad, Bukarest[1]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London, Fehring
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bosna-Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékénes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bosna-Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Bosna-Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost	Bécs, Páris,
			expr.v.	Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[1]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Bukarest, Báziás
120	2	25	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
164	6	00	sz. v.	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[2]	7	50	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
902[3]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[4]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep-és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[2] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[3] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[4] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Mária-Radna, Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
907	7	05	„	Belgrád, Bosna-Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bosna-Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
1	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
7	12	30	„	L m. Bruck, Szombathely, Győr
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bosna-Bród
601	1	10	„	Bukarest,[1] Arad
1901	1	30	„	Gyékénes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs, Fehring
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa, M.-Sziget

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perc	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
145	5	35	sz. v.	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Vercio Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131	8	10	sz. v.	Párkány-Nána
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
151	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4103	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
125	8	45	„	Nagy-Maros
107	9	05	gy. v.	Bécs
4105	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[2]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129[3]	10	30	„	Vácz
901[4]	10	55	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
101	11	00	k. o. e.	London, Oszt, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Ünnep- és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[3] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[4] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[2]	6	50	sz. v.	Péczel	—	—	—	—

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[2]	6	20	sz. v.	Péczel	—	—	—	—

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					4010[1]	1	55	„	Pilis-Csaba
					4004	2	29	„	Esztergom
					4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	„	Esztergom	4005	9	22	„	Esztergom
					4009[2]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. október 25. 37. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Főpolgármester-választás.

Azokban a társaskörökben, hol a tarokkon és alsóson, Küry Klárán és Fedák Sárin kivül még a közügyekkel is szoktak foglalkozni, az utóbbi hetekben élénk pertraktálás tárgyát képezte: mi lesz a főpolgármesterrel? Azt minden városi ember tudta, hogy Márkus József főpolgármesteri mandátuma e hó 25-én lejár. Ellenben még a legbeavatottabb Heltai Ferenczek sem tudtak pozitiv választ adni arra nézve, hogy mi fog történni: előbb tartják-e meg a községi választást s csak azután a főpolgármesterét vagy ujabb választás nélkül megmarad ex-lexes főpolgármesternek Márkus József, tekintettel arra, hogy a jövő évben a fővárosi törvény reviziója értelmében ugyis megszünik a főpolgármesteri állás?

Mindezen kétségeknek és vitatkozásoknak végét szakitotta a belügyminiszter leirata. Khuen-Héderváry gróf intézkedett az iránt, hogy hivják össze a főpolgármestert választó közgyülést. Nyolcz nap mulva tehát alkalma lesz a városatyáknak meghallgatni a királyi kéziratot, mely három férfiu nevét fogja főpolgármesteri jelölt gyanánt fölemliteni.

Ki lesz ez a három jelölt?

A második és harmadik név fölött megindulhat a kombináczió, az első nem képezheti kétség tárgyát. Amilyen bizonyos, hogy Lueger doktort a lipótvárosi kaszinó és a Vázsonyi Vilmos elnöklete alatt álló demokrata kör nem szándékozik disztagnak megválasztani, épp oly kétségtelen, hogy a kormány első helyen Márkus Józsefet fogja jelöltetni Őfelsége által.

Főpolgármesterünk teljes bizalmat élvez ugy legfelsőbb helyen, mint a kormánykörökben. Nemcsak személyi tulajdonságainál fogva, hanem ama tapintatosság révén is, melynek többizben, kényes viszonyok között tanubizonyságát szolgáltatta. Nálunk rendesen ugy volt és ugy van, hogy akit fenn kedvelnek, az lent nem szokott népszerü lenni. Szerencsétlen politikai viszonyaink hozzák magukkal, hogy a közpályán működő férfiak egyetemes rokonszenvre és bizalomra nem igen tarthatnak számot. Márkus József e tekintetben ritka kivétel. Noha állásában a kormány bizalmasa, a polgárság is szimpathiával van iránta. S amidőn nem egyszer és nem is alaptalanul hangok emelkednek a kormánynak a főváros irányában tanusitott szükkeblüsége, indolenciája és önkénye ellen, a kritika érintetlenül hagyja a főpolgármester személyét. Ez nagy siker. Titka abban rejlik, hogy Márkus József a főpolgármesteri székben is megmaradt egyszerü polgárnak és soha nem feledkezett meg arról, hogy polgártársai támogatása és bizalma juttatta e magas állásba.

Kétségtelen, hogy a főváros életében sok a sötét folt és sok a reformálni való. Azokat eltüntetni s ezeket végrehajtani nem könnyü feladat. Aki ideális állapotokat óhajt teremteni a székesfőváros közigazgatásában, annak egyik kezével rombolni, a másikkal épiteni kell. Ez a munka azonban nagyfoku tapintatot igényel. Aki azt hiszi, hogy egy

világváros belső életét máról holnapra átalakitani lehet, vagy naiv képzelődő vagy csupán népszerüséget hajhászó demagóg. A fejlődésnek és átalakulásnak e tekintetben is meg van a természetes sorrendje. Valamint a természetben, ugy a városok életében sincs ugrás.

Márkus Józsefet olyan férfiunak ismerte meg a főváros polgársága, aki elhamarkodás nélkül akarja létrehozni a szükséges átalakulást. Mindnyájan tudjuk, hogy szivén hordja a város érdekeit és javát kivánja az összes polgárságnak. A város ügyeit és a reformtörekvéseket nála alaposabban alig ösmeri valaki, mert hiszen a város szolgálatában töltötte életének nagyobb részét. Mindenről áttekintéssel birván, s rendelkezvén megfelelő judicziummal, meg tudja állapitani, mi valósitható meg anélkül, hogy zavar vagy viszálykodás támadjon.

Budapestnek ilyen főpolgármesterre van szüksége. És ha majd ez az állás megszünik, illetőleg ha főpolgármester helyett városi kormányzó áll a municipium élén: óhajtanunk kell, hogy Márkus Józsefhez hasonló egyéniség foglalja el a kormányzói széket.

Meg vagyunk győződve, hogy a főpolgármestert választó gyülésen impozánsan meg fog nyilatkozni a Márkus József személye iránt érzett ragaszkodás és bizalom. A közgyülés önmagát tiszteli meg, ha ismét megválasztja és pedig egyhangulag Márkus Józsefet főpolgármesternek.

Jótékonysági sorsjáték.

A budapesti közönség a muzeumban és az állatkertben levő négylábu hiénákon kivül kétlábu hiénákat is ismer. Eddig azonban csak két speciesről zengett az ének. A turf-, meg az árverési hiénákról. Ujabban egy harmadik válfaja is akadt, a mely közbecsülésnek örvendve üzi játékait és nincs kitéve annak a veszedelemnek, hogy a jockey-club kirántsa lábai alól a müködési talajt, miként a turf-hiénákkal szokott olykor megesni, vagy hogy elkeseredett alperesektől pofokat kapjon, amiről az árverési hiénák tudnak történeteket elmesélni.

A kétlábu hiénáknak a kedvező viszonyok közt élő válfaja: a *sorsjátéki hiénák*

Nyájas kortársunk és felebarátunk, ön nem is sejti, hogy amikor a trafikban a kellemes mosolygásu trafikosnő, a hivatalban a János meg a Péter, a nagybácsinál, az unokaöcsnél, a sógornál meg a jó barátnál a szeretetreméltó háziasszony jótékonysági sorsjegyet iparkodik önre tukmálni: az ön pénztárczája tulajdonkép egy sorsjátéki hiéna számára csapoltatik meg. De honnan is sejthetné! Aki önnek a sorsjegyet kinálja, (Jánosokat, Pétereket és a trafikok tündéreit kivéve) mind a legnagyobb önzetlenséggel és bona fide ügynökösködik. Sőt a jóhiszemüséget a Jánosoktól meg a trafikosnőktől sem lehet elvitatni, noha ők proviziót kapnak az eladott sorsjegyek után. Ön a legszentebb meggyőződés hangján hallja emlegetni, hogy a megvételre kinált sorsjegy jövedelme nemes czélt szolgál. Ma az árvákat, holnap egy nyugdijintézetet, a jövő héten valamelyik humanitárius egyletet vagy intézetet illik és kell támogatni az általuk rendezett sorsjáték jegyeinek megvásárlásával. Önt meghatja a rábeszélés és vásáról annyi sorsjegyet, amennyi éppen futja a kasszájából. Ha sok egyleti hölgyet van szerencséje ismerősei közé számitani, akkor sok ezüst koronája változik át seriessel és folyószámmal ellátott papirossá. De hogy sorsjegyhez jusson, nem föltétlenül szükséges zsurokra járnia és kiterjedt ismeretségi körrel birnia. Eljön az önhöz magától is. Elhozza a posta, szépen megczimzett boritékban. Legalább 4—5 darabot talál benne és egy Remington géppel kopogtatott levelet, mely megható közmondatban ismerteti önnel a sorsjáték nemes czélját és ama biztos reménynek ad kifejezést, hogy ön, az ismert, nagylelkü emberbarát, kegyes leend a tisztelettel mellékelt sorsjegyek árát a szintén mellékelt postautalványon az igazgatósághoz beküldeni. Ön végigolvasván a nem közönséges lendülettel, de többnyire hiányos magyarsággal megfogalmazott epistolát, demokratához illő meghatottsággal fogja konstatálni, hogy az igazgatóságot köztiszteletben álló, sőt fényes nevek képviselik. Grófnők, cs. kir. kamarások, udvari tanácsosok és egyéb méltóságos és nagyságos urak. Ily nevek garanciája mellett szabad-e önnek egy pillanatig is kételkednie, hogy az a sorsjáték valóban nemes czél érdekében rendeztetik s az ön pénze e nemes czélt előmozditja?

Nos, tisztelt uram, ön épp ugy félre van vezetve és becsapva, mint azok a hölgyek és urak, kiknek neve a prospektusokon szerepel, vagy a kik privatim árusitgatják ösmerőseik körében a sorsjegyeket. Önök valamennyien áldozatai a sorsjátéki hiénáknak!

Itt az ideje, hogy e hiénákról lerántassék a lepel és véget érjen a jótékonysági sorsjátékokkal üzött szédelgés. Sokaknak talán fájni fog, hogy mi leplezünk, de a közönség érdeke előbbre való, mint egyesek álszemérmes röstelkedése.

A dolog úgy áll, hogy a jótékonysági sorsjáték senki másnak nem hoz hasznot, mint annak az urnak, aki a „rendezést“ magára vállalta. Ez az ur a sorsjátéki hiéna. Legfőbb jellemző tulajdonsága az, hogy kevés pénze, de annál több svádája van.

Sorra veszi a különböző egyletek és intézetek vezető személyiségeit, s bebeszéli nekik, hogy mily nagy összeghez lehet jutni egy sorsjáték rendezése által. Az egyleti hölgyek és urak, olyan tájékozatlanok lévén e téren, mint a két hetes csecsemő a valutarendezés kérdésében, szentül elhiszik, hogy ha meg van az engedély 100.000 vagy 200.000 darab egykoronás sorsjegy kibocsátására, az egyletnek legalább 50.000 korona tiszta haszna marad. Örömmel fogadják az ajánlatot és sietnek az engedélyt megszerezni a pénzügyminisztériumtól. E hiéna nem köt ki magának egyebet, csak azt, hogy az egylet általa szereztesse be a kisorsolandó tárgyakat, és minden eladott sorsjegy után adjon neki 15 vagy 20 százalékot. Ennek ellenében majd „rendezi" az összes teendőket. Mi történik ezek után? Az egylet megvásárol a hiéna révén — a kibocsátott sorsjegyek számához képest — 25 vagy 50 ezer korona *névértékű* tárgyat: ékszereket, biczikliket, kézimunkát és egyéb apróságokat. Talán fölösleges is mondani, hogy e bevásárlásnál a „rendező" ur megkeresi az egylet által kiadott összegnek 30 percentjét. Aztán árusittatni kezdi a sorsjegyeket, meg nem feledkezvén arról, hogy a huzás előtt levonja magának a befolyt pénzekből a kikötött proviziót. Az egylet azonban megdöbbenéssel látja, hogy a kibocsátott százezer sorsjegyből nem fogyott el több 40—60 ezer darabnál. Miután nyereményekre kiadtak 25.000 koronát, nyomtatványokra, reklámokra, postabélyegre, irodára legalább 10.000 koronát, a „rendező" urnak és az elárusitóknak provizió fejében 10—15.000 koronát, — a kiadás nemcsak fölemészti a bevételt, de még deficit is mutatkozik.

„Meg kell hosszabbittatni a huzási terminust, hogy a többi sorsjegyen is tuladhassunk" — inditványozza a „rendező" ur. Ismét lótás-futás a pénzügyminiszteriumban, s a közönség bosszankodva értesül, rendesen a terminus előtt pár nappal, hogy a Sorsjáték huzása két-három hónappal későbbre halasztatott. Ez a halasztás néha kétszer is megismétlődik, mert a sorsjegyek nem akarnak fogyni. Végre azonban meg kell tartani a huzást, a jótékonysági egylet, mely az ügyek kezdetén a legvérmesebb reménnyel volt eltelve, most már hálát ad az egek Urának, ha a vállalatból veszteség nélkül kikeczmereghet, vagy a legjobb esetben pár ezer korona haszna marad.

A hiéna titokban a markába nevet és mossa kezeit, hogy a balsikerről nem tehet. Minek engedélyezett a miniszter más sorsjátékokat is, melyek elvonták a közönség figyelmét az ő sorsjátékukról?! A beugrasztott egyleti hölgyek és urak szent esküt tesznek, hogy soha többé sorsjátékot nem fognak rendezni; ám a főváros nagy és sok benne a könnyen hivő lélek: a hiéna talál ujabb és ujabb balekokat.

Tessék *őszinte* nyilatkozatot kérni az ujabb időben tartott sorsjátékok igazgatóságaitól: nem ugy jártak-e, ahogy elmondottuk? Ők már tudják, hogy ezek a tárgy-sorsjátékok hasznot annak, aki *czégérül* szerepel, nem hoznak. Most már a közönségen van a sor, hogy ne engedje magát kizsákmányoltatni az ujabb czégér alá rejtőző sorsjátéki hiénák által. Aki támogatni akar valamely humánus czélt vagy intézetet, küldje adományát egyenesen a direkt czimre, de jótékonysági sorsjegyet ne vásároljon.

A villamosvasuti állóhelyek.

Közeledünk az uj évhez, amely nevezetes dátumnak igérkezett a főváros közuti közlekedésének történetében. Láng Lajos kereskedelmi miniszter ugyanis ez év elején rendeletet bocsátott a villamosvasuti állóhelyek beszüntetésére vonatkozólag. A terminus, amelytől kezdve a kocsikban nem szabad többé alkalmazni a hering-rendszert, 1904. január elseje. A miniszter rendelete értelmében e naptól fogva csak ülni lehet a villamoskocsik belsejében.

Tudvalevő, hogy e reformot a nagyközönség követelte, amelynek tényleg joga van elvárni, hogy pénzéért ne kelljen füstölt husként lógnia a kocsik szijain vagy türnie, hogy az állva szorongók összetapossák a tyukszemeit. A publikum tehát nagy örömmel és megelégedéssel fogadta az intézkedést. A villamosvasuti társaságot ellenben fölöttébb kellemetlenül érintette, mert az állóhelyek megszünésével a bevétel csökken, szükséges tehát a kocsikat és a személyzetet szaporitani. Miután azonban kellő számú uj kocsit egykettőre beállitani nem lehet, a forgalom lebonyolitása fennakadást szenved, ha a miniszteri rendelet tényleg életbelép január elsején.

Igy merült fel a kérdés, mi előnyösebb a közönségnek: az-e, ha januártól kezdve csak ülőhelyek lesznek a villamosokon, de nem lévén elegendő kocsi, majd félórákat kell várnia a forgalmasabb utvonalokon, amilyen például a Kerepesi-ut, vagy ha még egy esztendeig eltüri az állóhelyeket? A fővárosi tanács, illetőleg a közgyülés azon a nézeten van, hogy a forgalom érdekében halasztást kell adni a villamos társaságoknak. Ily értelemben már fölterjesztést is intéztek a miniszterhez, aki azonban válaszában föntartotta rendeletét.

A tanács még egy kisérletet fog tenni. Ujból kifejti a miniszter előtt, hogy január elsejéig a társaságok nem képesek megfelelni amaz előfeltételeknek, melyek a rendelet következtében szükségesek, s igy a közönség vallja kárát a reformnak. Kérni fogja a minisztert, hogy a rendelet életbelépésének dátumát tolja ki 1905 január 1-ig.

Mindenesetre helyesebb lett volna, ha a társaságok már a tavasszal hozzáláttak volna kocsiparkjuk szaporitásához, de mert ez nem történt meg, s a közönség tényleg inkább szorong a kocsikban, semmint gyalog járjon vagy óraszámra várakozzék: ennélfogva kivánatos, hogy a miniszter meghallgassa a főváros előterjesztését.

Ki a felelős?

A legujabb tüzkatasztrófa óta, amely három sirdombbal szaporitotta a temetőt, a közönség feleletet követel ama kérdésre: ki a felelős e borzalmas szerencsétlenségekért, s mely módon lehetne ismétlődésüknek elejét venni?

Mindnyájan meg vagyunk döbbenve, s lelkünkben fölháborodás viharzik. Mert látjuk, hogy a hatóságok nem teljesitik kellő erélylyel kötelességüket. A mikor leégett a Párisi Áruház és a vizsgálat kiderité egyfelől a tőke kapzsiságát, másfelől a hivatalos ellenőrzés hanyagságát: azt hittük, hogy az általános megbotránkozás hatása alatt gyors és alapos reformok támadnak. Jogunk volt remélni, hogy az emberi élet biztonsága érdekében minden szükséges intézkedés meg fog tétetni.

Az a három uj sirdomb a temetőben azt hirdeti, hogy csalódtunk. A privát lelketlenség és a hivatalos lelkiismeretlenség még mindig veszedelemmel fenyegetik a fővárost. Most már csakugyan tudni óhajtanók: mily világra szóló és elképzelhetetlen dimenziójú katasztrófát kell megérnünk, hogy a hatóság végre megtegye kötelességét?

Akik ismerik lapunk irányát, bizonyságot tehetnek, hogy mi nem szoktuk derűreborura támadni a hivatalos köröket. Ha tehát ezuttal reájuk háritjuk az ódiumot és a felelőséget a történtekért, alapos okaink vannak erre. Mi nem fogadjuk el mentségnek részükről, hogy az a József-körúti virágkészitő az előljáróság és az iparhatóság *tudta nélkül* rendezte be helyiségében azt a műhelyt, mely bedrótozott ablakaival és ajtóival valóságos egérfogó volt a bent dolgozó szerencsétlen leányokra nézve. Hiszen ha tudták volna, hogy ily helyiség is van a fővárosban s létezését eltürik vala, akkor a VIII. kerületi előljáró és iparbiztos megérdemelnék, hogy börtönbe kerüljenek. De ők nem tudták. Az a kapzsi kereskedő hatósági engedély nélkül rendezte be műhelyét. Ám a polgármester az előljáróságokat még augusztus havában, nyomban a Párisi Áruház katasztrófája után utasitotta, hogy minden üzletet és ipartelepet vizsgáljanak meg. Eleget tett-e a VIII. kerületi előljáróság e rendeletnek? Ha lelkiismeretesen végzi vala kötelességét, ugy a József-körut 62-ik számu házban föl kellett volna fedeznie az egérfogó gyanánt berendezett titkos műhelyt. Hogy csak a szerencsétlenség megtörténte után szerzett tudomást róla, az a hanyagságát dokumentálja, melylyel a vizsgálatokat eszközölte.

Olyan lelkiismeretlen és kapzsi ember, aminőnek a József-körúti virágkészitőt megismertük, fájdalom, sok akad Budapesten. Ellenök két módja van a védekezésnek. Az egyik a legszigorubb hatósági ellenőrzés, a másik a birói megtorlás. Megtorlás nemcsak a büntetőjog szerint, hanem a *polgári bíróságnál is.* A művelt nyugaton, különösen Amerikában, a gyárosokat és ipartelepek tulajdonosait azzal kényszeritették az élet és testi épség biztonságára szolgáló berendezések eszközlésére, hogy óriási kártérítéseket fizettetnek velök, ha telepükön valaki saját hibáján kivül megsérül vagy életét veszti. A jog és az igazság azt követelné. hogy Schneider Dávidot, aki azt a József-körúti tüzfészket felállitotta, ne csak a szabályrendeletek áthágása miatt vonják felelősségre, hanem *kártérítésre is kötelezzék.* Azért az elveszett három emberi életért legalább 30.000 korona kártérítéssel tartozik az illető családoknak. Ha ezt az összeget meg kellene fizetnie, tudom, soha életében nem játszana könnyelmüen a mások életével. De tanulnának belőle mások is, a kik ma még fittyet hánynak az iparhatóságoknak, az előljáróságoknak, a tüzrendészeti és épitési szabályrendeleteknek, mert tudják, hogy egy kis birsággal minden el van intézve. A pénzsóvár embereket csak anyagi eszközökkel lehet észretériteni. Nekik hiába prédikálunk morált és humanizmust és hiába figyelmeztetjük őket a szabályokra. Csak akkor fogják respektálni, ha azok kijátszása vagy áthágása esetén vagyonuk is koczkán forog.

Miután a városi hatóság nem képes preventiv intézkedésekkel megakadályozni az olyan katasztrófákat, mint a minők a Párisi Áruházban és a Schneider-féle virágcsináló műhelyben lejátszódtak, a bíróságnak kell akcióba lépnie. Itéljék el kártérítésre

a Goldbergereket és Schneidereket minden egyes élet után, mely az ő kapzsiságuk miatt veszett el. A *minimális* kártérités legyen tizezer korona. Hadd menjen rá az egész vagyonuk, s ha abból nem futja, még a jövőbeli keresetük is. Akkor majd lesz gondjuk a szabályok betartására és megbecsülik a ma még értéktelen portékát: alkalmazottaik életét és testi épségét!

Válás előtt.

Az adósságok escomptálása.

A székesfőváros elhatározta, hogy escomptálja tisztviselőinek az adósságait. A tisztviselők természetesen nagyon megijedtek ettől a kegyetlen határozattól, mert elgondolni is borzasztó, hogy adósság nélkül éljünk. Az élet ugyanis adósság nélkül olyan, mint a rózsa illat nélkül, vagy kard nélkül a kardhüvely. Aki adósság nélkül éli le ezt a sivár életet, az valóban elmondhatja magáról, hogy hiába élt. Minden épérzetü ember tudja, hogy eladósodva élni egyike a legpokolibb élvezeteknek. A kutya hű állat, mondják. De mi a kutya hűsége ahhoz a türhetetlen ragaszkodáshoz képest, amelylyel adósságaink tapadnak hozzánk? Elsején pontosan bekopogtatnak az adóshoz a rosszmáju hitelezők, s mézes szavakkal csábitják adósságaidat, hogy hagyjanak el téged s vessék az ő karjaik közé magukat. Ám az adósság, a kedves, szeme közé kaczag a csábitónak, s gyöngéden pihenve a válladon, fittyet hány neki:

— Nem, tisztelt barátom, én nem hagyom el gazdámat! Én itt maradok!

S a hitelező hosszu orral mehet tovább. Vannak azonban oly, minden emberi formájukból kivetkőzött csábitók is, akik nem érik be a mézes-mázos szavakkal, hanem pörrel fenyegetőznek. Sőt gyakran pörölnek is.

Az adósság azonban, ha igazán hű a gazdájához, ilyen erőszakolásoktól sem engedi elcsábittatni magát. S a hitelező toporzékolhat, a biró marasztaló itéletet hozhat: az adósság marad, szerelmesen tapad hozzád és nem hagy el sohasem. Mondjad, olvasóm, nem megható, nem hálára és hasonló hűséggel való viszonzásra méltó-e ez a hűség?

És a székesfőváros szivtelensége most ettől az egyetlen hű barátjától akarja megtosztani a tisztviselőket! Nem akarok senkit sem lázitani, de tegyék szivükre a kezüket s vallják meg őszintén: Türhető-e ez?! Ez az önkénykedés? Ez a basáskodás?!

Azt hiszem, mindnyájan egyetértenek velem abban, hogy ez kivihetetlen. De mégis tekintettel arra, hogy önök a székesfőváros tisztelt tisztviselői, magam részéről azt a tanácsot kell adnom az uraknak, hogy ne szegüljenek ellen fölebbvalóik akaratának, vessék alá magukat a székesfőváros határozatának, és ha már nagyon muszáj, engedjék escomptáltatni adósságaikat. Vigasztalódjanak a nagy veszteségen, amelyet Halmos János, Melly Béla, Bárczi s a többi urak escomptáló terve okoz önöknek; de soha se feledjék a szép napokat, a mikor adósságaikkal édes pásztorórákat élveztek.

S most, a mikor előbb-utóbb üt önök és adósságaik közt a válás órája, szivük egész melegével szoritsák még egyszer a keblükre őt. a feledhetetlent és, utoljára csináljanak még egy kicsi adósságot.

(-os.)

A fővárosi lakásokról.

Ámbár a nemzet vajdája, Eötvös Károly, haszontalan tudománynak tartja a statisztikát, igen sokan érdeklődéssel forgatják a különféle statisztikai kimutatásokat. Bennünket különösen érdekelnek a fővárosra vonatkozó adatok, melyeket a székesfővárosi statisztikai hivatal szokott egybeállitani. Legujabban közzétették az 1901-iki népleirás és népszámlálás eredményeit, melyekből kivesszük a lakásokra vonatkozó részt.

A lakások száma az utolsó tiz év alatt fölszaporodott. 1891-ben körülbelől 100.000 rendes lakás volt a fővárosban. 1901-ben már 155.000 (ezer közül 11.000 lakatlan). A lakások gyarapodása tekintetében első helyen áll az Erzsébetváros (különösen az Aréna-ut és Rottenbiller-utczai rész benépülése folytán, mely részt épen a gyors féjlődés miatt el is nevezett a közönség „Chicagó"-nak); itt 1881-ben 11.000 lakás, 1891-ben 17.000, 1901-ben már 31.600 lakás volt; elég jelentékeny gyarapodás észlelhető a Ferenczvárosban és a X. kerületben is; a többi kerületekben a változások nem oly nagy mértékűek, de a VIII. és IX. beltelki kerületekben a lakások gyarapodása még mindig több 50%-nál. A Belvárosban van 5000 lakás, az I., II., III. és V. kerületben — mindig csak a beltelket véve — 8-8000, a IX. kerületben 13.000, a VI.-ban 21.000, végre a VII. és VIII. beltelken 28—28.000.

A lakások emeletek szerint a következőkép oszlanak meg. A lakásoknak csak $1^1/_3$%-a (körülbelül 2100) pinczelakás, fele a lakásoknak földszinti, $^1/_4$-része I. emeleti, $^1/_6$-része II. emeleti, $^1/_{10}$-része III. és IV. emeleti. (Bécsben $^1/_4$-rész III. és IV. emeleti.)

A lakások nagysága. A 155.000 lakásban összesen 295.000 szoba van átlag tehát egy-egy lakásra $1^9/_{10}$ szoba esik, (10 évvel ezelőtt $1^8/_{10}$) a lakások átlaga tehát valamivel nagyobb lett. Aránylag a legtöbb nagy lakás van a Belvárosban, (hol a lakásoknak $^1/_3$-ad része egyszobás, $^1/_4$-része kétszobás, körülbelül $^1/_5$-része háromszobás, $^1/_6$-része 4—5 szobás és 5%-a hat- és többszobás). Átlag az egész városban a lakások 59%-a egyszobás, 24%-a kétszobás, 10%-a három-

szobás, 6% a 4—5 szobás és $1^3/_{10}$%-a hat- és többszobás. Összesen van Budapesten egyszobás lakás 85.000, kétszobás 34.000, háromszobás 14.000, négyszobás 6500, ötszobás 2400, hat – kilenczszobás 1800, tizszobás 54, tiznél több szobás 146.

Külföldi városokban általában az egyszobás lakások sokkal ritkábbak, a többszobások gyakoriabbak mint Budapesten; amennyiben tehát a lakviszonyokból a vagyoni állapotokra lehet következtetni, Budapest épenséggel nem tartozik a gazdag városok közé; a legszegényebb kerületek volnának ez alapon Ó-Buda és Kőbánya (79 és 75% egyszobás lakással); a legkevesebb egyszobás lakás (33%) van a Belvárosban. Feltünő, hogy amint az alsóbb emeletekről a magasabb felé haladunk, a lakások átlagos szobaszáma gyarapszik; (földszint átlag csak $1^1/_2$ szoba jut egy lakásra, mig az emeleteken több mint 2, sőt a negyedik emeleten több mint 3). Ez arra vezethető vissza, hogy a magasabb épületek majdnem mind ujabb, modernebb berendezésü házak, melyeknek lakásai csak ritkán épülnek egy, vagy két szobával, mig a szegényebb néposztályok által lakott régibb házak többnyire nem is birnak harmadik vagy negyedik emelettel. Meglepő az is, hogy az I. emeleti lakások fele (még a Belvárosban is $^1/_4$ része) egy szobás; ezt a körülményt az magyarázza meg, hogy a szegényebb néposztályhoz tartozók száma oly nagy, hogy az I. emeleti lakásoknak felét (sőt a kültelkeken $^2/_5$—$^5/_6$ részét) is ők foglalják el; a szegényebb kerületekben (mint pl. az I. és V. kerület kültelkei) az I, emeleti lakások közt ez a legkisebb lakástypus képezi a szabályt.

A szobák száma. Az 1901-iki lakásfelvétel eredménye a következő: Találtatott Budapesten szoba 279.000, hálófülke 13.800, előszoba 50.500, cseléd-szoba 24.300, fürdőszoba 26.100, konyha 137.900, kamara 74.800 egyéb lakóhelyiségek 4,600. 1891-től 1901-ig a szobák száma évenként átlag 6%-al gyarapodott, a mi az egyes kerületeket illeti, az Erzsébetvárosban szobák száma megkétszereződött; gyors szaporodást mutatnak még a Teréz-, József-, Ferenczváros és Kőbánya; fogyott a szobák száma (a rombolások következtében) a Belvárosban. A szobáknak 0·7%-a pinczeszoba, 37%-a földszinti, 47%-a I. és II. emeleti, 14%-a III. és IV. emeleti. A konyhanélküli lakásokat a lakásstatisztikában a szegénység jeléül tekintik; ilyen lakás van Budapesten 11.135 (az összes lakások 7·7%-a) mig 1331 lakásnak más lakással közös konyhája van. 1891-ben a lakásoknak még $10^1/_2$%-a volt konyha nélkül. Leggyakoriabbak ezen konyhanélküli lakások a legszegényebb kerületekben (Kőbányán $10^1/_2$%, Ó-Budán $9^1/_2$%, Ferenczvárosban $8^1/_2$%), de a Belvárosban is (11%), hol azonban a garzonlakások és az üzletmelletti helyiségek emelik az arányszámot ily magasra. Aránylag a legtöbb konyhanélküli lakás van a pincze- (19%) és a földszinti lakásokban (12%). Az ilyen konyhanélküli lakásokban 36.250 ember lakik.

Az Angyalföldi uj városrész.

Megelégedéssel konstatáljuk, hogy a törvényhatósági bizottság a Krausz-féle angyalföldi telkek parczellázása ügyében arra az álláspontra helyezkedett, amelynek mi nemrég kifejezést adtunk, hogy tudniillik a városnak nincs érdekében a külső részeken való terjeszkedés s a Krausz-féle telkek szabályozása addig nem eszközlendő, mig a tulajdonosok a szabályozással járó összes költségeket nem biztositják.

A szabályozási terv azonban már meg van. A közmunktanács fölkérésére a tanács a mérnöki hivatallal elkészittette. Miután sokakat érdekel, hogy a város ezen része mily képet fog ölteni, ha a szabályozást valamikor majd megejtik: a következőkben ismertetjük a mérnöki hivatal tervezetét.

E szerint a szóban forgó területen, melyet a Budapest—esztergomi helyiérdekü vasut pályateste, a Váczi-ut, a Fáy-utcza és a budapesti kisiparosok házépitő telepe határolnak, *négy köztér létesittetnék*, még pedig az első a Gyöngyösi-, Tomori-, Babér- és Gönczöl-utczák közt 5372 négyszögöl nagyságban, a második a Béke-, Máglya-, Agyag- és Névtelen-utczák közt 7691 négyszögöl nagyságban, a harmadik az esztergomi helyiérdekü vasut angyalföldi állomása előtt a Balzsam-, Béke-, Szobor- és Névtelen-utczák közt 20.058 négyszögöl nagyságban, végül a negyedik a körvasut, Váczi-ut, Veszprémi- és Madarász-utczák közti területen. A terek mintegy 700 méternyi távolságban vannak egymástól, mint ez a régebben a szabályozási tervbe felvett tereknél is történt Az angyalföldi állomásnál tervezett tér nagyságát indokolja az a körülmény, hogy e hely ugy élelmezési, mint kereskedelmi és hadászati szempontból nagy fontossággal bir s a fővárosnak egyik góczpontjává fog a jövőben válni, miért kisebbitése helytelen volna. A térrajz szerint továbbá a Váczi-ut és az angyalföldi állomás jobb összeköttetése érdekében a Szobor-utcza 8 ölről 10 ölre kiszélesitve az angyalföldi állomás előtti térig, ugyszintén a 8 öl széles Rákospalotai-ut szintén e térig meghosszabbittatnék, ezenkivül kiszélesittetnék a Balzsam-utcza és Gönczöl-utcza s a tervezett angyalföldi állomás előtti tér közti szakaszán, valamint a Gönczöl-utcza, a Szobor-utcza s a Balzsam-utcza közötti szakaszán, végül a Faludi-utcza meghosszabbitást nyerne az angyalföldi állomás előtti térre merőlegesen vezetendő utczáig.

A mérnöki hivatal javaslatához a középitési bizottság is hozzájárulván, az ügy a közmunkák tanácsához küldetett meg, mely a következő átirattal felelt:

Az Angyalföldi-dűlő egy részének a dunabalparti körvasút épitésével kapcsolatos szabályozás módositására nézve mérvadók azok az elvi megállapodások, melyek az annak idején kiküldött bizottság javaslata nyomán létrejöttek.

Ezek az elvi megállapodások egyrészt tervek létesitésére, másrészt arra irányulnak, hogy az Angyalföldi állomás és a Váczi-ut egy főutvonal által összeköttetésbe hozassék.

A mérnöki hivatal által ide vonatkozólag kidolgozott és a középitési bizottság által elfogadásra ajánlott tervet tárgyalás alá vevén, ugy találtuk, hogy a tervezett négy tér egymástól kellő távolságban elosztva ugy az állomás szempontjából, mint általában városrendezési szempontból helyes és czélszerü kiegészitését fogják képezni a szabályozási tervnek.

Ami pedig a mérnöki hivatal tervének azt a részét illeti, mely az angyalföldi állomásnak a Váczi-uttal való összeköttetésére vonatkozik, s mely a kérdést 3 utczának az állomás előtti térig való meghosszabbitásával és részbeni kiszélesitésével kivánja megoldani, a tervnek ezt a részét általában szintén elfogadtuk, mert ámbár ezzel a szabályozás-módositással a czél elérése biztositva nem lesz, mindazonáltal a tervezet ugy az állomás menténi forgalomra, mint általában a közlekedési viszonyokra és a városrendezésre előnyös.

Hogy az Angyalföldi állomás a Váczi-uttal megfelelő módon összeköttetést nyerjen, ezt a kivánságot csak egy főközlekedési utvonal beiktatásával találjuk megfelelő módon kielégithetőnek.

Ebből folyólag tehát elfogadtuk müszaki osztályunk azon javaslatát, hogy az Angyalföldi állomástól a Váczi-ut felé egy átlós ut vezettessék, akként, amint ez a bemutatott és 2 ./· a. mellékelt külön terven fel van tüntetve.

A szóban levő Átlos-utnak a szabályozási tervbe való felvételét annál is inkább tartottuk szükségesnek, mert ez az ut 25 m. szélességében nemcsak az állomás szempontjából támasztott forgalmi igényeket fogja teljes mérvben kielégithetni, hanem egyuttal hivatva lesz egyrészt az állomástól egészen a Dunáig, illetőleg az itt tervezett faközraktárakig kényelmes összeköttetést biztositani, másrészt szerves összeköttetésbe hozza Ujpestet a székesfőváros közlekedési ereivel, valamint alkalmas leend közuti vasut befogadására is.

Egybevetve a fentieket, az Angyalföldi-dülő szóban levő részének szabályozás-módositása tekintetében megállapodásainkat — melyeket *a* müszaki osztályunk terve tüntet fel — a következőkben részletezzük:

1. Az angyalföldi állomás mentén haladó Balzsam-utcza 25 méterre kiszélesitendő a tervezett térből; a Béke-utczának a Balzsam-utczától a Gyöngyösi-utig terjedő külső szakaszán, még pedig a tér felőli oldalon 25 mtr széles, a túlsó oldalon pedig 12 méter széles mellékutcza nyitandó, arra való tekintettel, hogy a Béke-utcza az aluljáró miatt lesülyesztetett s tehát szükséges gondoskodni arról, hogy a lesülyesztés folytán a vasut menténi párhuzamos utakkal megszünt összeköttetés helyreállittassék. A most emlitett 25 méteres mellékutczától kezdve átlós irányban fog haladni az ugyancsak 25 méteres főutvonal a Tahi-utczáig, melylyel egyesülve 24 öl szélességben jut ki a Dunáig.

2. A 8 öl széles Faludi-utcza az állomás előtti térig meghosszabbittatik.

3. A jelenleg 8 öl széles Szobor-utcza 10 ölre kiszélesitve a térig nyer meghoszabbitást.

4. A 8 öl széles Rákospalotai-ut a térig meghosszabbitást nyer.

5. A Gönczöl-utczára nézve elhatároztuk, hogy ez az utcza a pályaszinbeni keresztezés helyett aluljáró alakjában vezettessék a körvasut, illetőleg az esztergomi h. é. vasut alatt; ebből folyólag és tekintettel arra, hogy ez az utcza jövőben főközlekedési ut jellegével fog birni, a Rákospalotai-utczától az ujpesti Temető-utczába való betorkolásig 45 méterre kibővittetik, mely szélességből 21 méter az aluljáró alakjában lebonyolitandó forgalom czéljára, mig ettől jobbra-balra 12 - 12 méter a vasut menténi párhuzamos utakhoz vezető mellékutak czéljára fog szolgálni

Az utóbbi szabályozás-módositás következtében a Balzsam-utcza, Gönczöl-utcza és a tér közti szakaszának a mérnöki hivatal által tervezett kiszélesitése feleslegessé válván, azt mellőztük; ez az utcza ugyanis a Gönczöl-utczának 12 méteres mellékutczájába fog torkolni, a Váczi-uttal pedig közvetlen forgalmi összeköttetést nem képez.

Végül ami a mérnöki hivatal azon előterjesztését illeti, hogy az aluljáró következtében leásott Béke-utcza mentén létesitendő mellékutak előállitásával felmerülendő költségek viselésének kérdésében az általunk, mint közigazgatási bizottság által elrendelendő közigazgatási bejárás folyamán történjék megállapodás, e tekintetben megjegyezzük, hogy a felvetett kérdés a szabályozás-módositás keretébe nem tartozván, csak külön tárgyalás és eljárás anyagát képezheti.

A huskérdés Bécsben és Budapesten.

E czimmel a „Mészárosok és Hentesek Lapjá"-ban Komáromi Sándor szerkesztő a következő figyelemreméltó czikket közli:

Rámutattunk már arra a különbségre, melylyel a husdrágaság kérdését Bécsben és Budapesten tárgyalták. Bécsben a hatóság a komoly orvoslás eszközeit is kereste, a minthogy évek óta vesződik e kérdéssel; Budapesten ellenben beérte a hatóság egy olyan kommüniké kiadásával, a mitől az ujságok magukból kikelve törtek — amint ők mondják — a husuzsorásokra. Pedig Budapesten rosszabb a helyzet, mint Bécsben; mert annak az állattenyésztő Magyarországnak a központjában, a mely Bécs husszükségletének több mint háromnegyed részét látja el, aránylag az élő állat is, meg a vásárcsarnokba

hozott hus is *drágább*, mint Bécsben. Azért mondhatjuk ki ezt az igazságot minden tartózkodás nélkül, mert olyan jóminőségü állatokat, minőket Bécsbe visznek, Budapestre egyáltalán nem hoznak, mégis azt látjuk, hogy pl. a magyar ökör ára Budapesten majd akkora, mint Bécsben; de mondhatjuk ezt még inkább azért, mert azok az alsó árak, amiket Bécsben az élő marháért, vagy a husvásáron a husért jegyeznek, Budapesten ismeretlenek.

Egy-két példával meg is világitjuk ezt az állitást. A hizott magyar ökör legalacsonyabb ára augusztus utolsó hetében Budapesten 56, Bécsben 54 K., szeptember utolsó hetében Budapesten és Bécsben egyaránt 54 K., október első és második hetében Budapesten 54 K., Bécsben 56, október harmadik hetében Budapesten és Bécsben egyaránt 52 K. volt. A vásárcsarnoki nagybani husáraknál ehhez képest a következő érdekes tételekkel találkozunk. A legalacsonyabb marhahusárak a felsorolt hetekben Budapesten: 90, 84, 84, 84, 84 K., Bécsben: 80, 76, 76, 72, 76 K. Ime, adatszerüen hivatalos jegyzésből megállapitva, hogy az élő szervasmarha, valamint a marhahus legalsóbb árai *Budapesten magasabbak*, mint Bécsben.

A baj már most ebben a helyzetben az, hogy a hatóság Budapesten egyáltalán nem vet ügyet erre a dologra, a mészárosok pedig ama vehemens támadás után, amelyben husárfelemelési szándékuk első nyilvánulásakor találkoztak, mozdulni sem mernek.

Természetesen nem találjuk ideális eljárásnak azt a föllépést, amit a bécsi mészárosok demagóg vezérei: Hütter és Jedek követnek s amit Bécs város polgármestere az október hó 13-iki közgyülésen, mint a „lakosság lelkiösmeretlen felbujtására“ irányulót megbélyegzett. De igenis az a példa követendő, amit Bécs város tanácsa és polgármestere a huskérdés ujabb fölvetődése után alig két héttel mutatott. Meg sem várva azt, hogy a mészárosok közvetlenül tegyék meg propoziczióikat, Bécs város hatósága *teljes programmal* állott elő, amelylyel a nagyvárosok életében most egyik legfontosabb kérdést, az olcsó husellátást megoldani vélik. Semmit sem változtat a dolgon az, hogy e programm némely pontjait a magyar érdekek szempontjából elvetendőknek, károsoknak tartjuk. A gyors eljárás, a kérdés érdemébe való hatolás és annak megvilágitása az, ami elismerésre méltó.

Minő más ezzel szemben minálunk az eljárás! Igaz, hogy olyan dicséretes kivétel is akad, aminőt a miskolczi kereskedelmi iparkamara; azonban ez nem változtat azon a hibán, amit a főváros hatósága elkövetett. Budapesten a mészárosok maguk állottak elő határozott propoziczióval, a konzummarhavásár létesitésének inditványával, de hát ezzel a tervvel szemben a jóindulatu biztatáson kivül egyebet nem kaptak. Ellenben történt a husdrágaság kérdésének fölvetődése ötletéből egy más lépés, nevezetesen az, hogy a husárusok kötelezteссenek az árjegyző táblákon azokat az árakat kiirni, amelyekért tényleg adják az egyes husrészeket. Mintha a kérdés megoldásában az volna a legfontosabb, hogy pontos statisztikát lehessen összeállitani a husárakról!

Tudjuk, hogy a bécsi hatóság programmja sem megoldása még a huskérdésnek s ebből folyólag megvan az a nézetünk, hogy ha a budapesti hatóságnak volna is valamelyes programmja, az még semmit sem jelentene és pláne nem közvetlen változást. De megvan az a nézetünk is, hogy ha a proramm még nem megoldás, a programmtalanság még kevésbbé lehet az, s ez az, ami a főváros hatóságának hátrányára dönti el a kérdést.

Minden tiszteletünk mellett, melylyel egyébként a főváros hatóságai irányában viseltetnünk kell, hogy erre rámutassunk, nehogy a huskérdés megoldásának kényszerü volta ad acta kerüljön és feledésbe menjen. A kiáltó szót — nem is szólva az üzletbeszüntetések ijesztő mérvéről és a mészárosok között terjedő szegénységről — a marhavásári és a vásárcsarnoki nagybani árak szolgáltatják ehhez. Minden kérésnél, minden sürgetésnél meggyőzőbben szólnak a hiteles számadatok. Mérlegeljék ezeket s azután szaporán cselekedjenek.

Hirek a városházáról.

Az illatos árok rendezése. A IX. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, az Illatos árok csatornaszerű rendezése dolgában. A mérnöki hivatal pártoló javaslattal látta el az előterjesztést, amennyiben maga is fontos közszükségletnek tekinti a szóban forgó munkálatok eszközlését. Az Illatos árok a kőbányai sertésszállásokról rendkivüli büzös vizet vezet le, mely a levegőt nyáron megfertőzteti. A másik baj az árokmenti ut veszélyes voltában rejlik. A gyakori partbeomlás következtében oly keskeny lett már az út, hogy azon kocsival járni veszélyes. Mindezeknél fogva javasolja a mérnöki hivatal, hogy az árok 500 futóméternyi hosszuságban betonfalakkal csatornaszerüen épittessék ki. A tervek szerint a rendezendő vonal az árok beboltozott végpontjától egész az államvasutak áthidalásáig fog terjedni. A munkálatok költsége 21600 koronára rúg, mely összeg már az 1904. évi költségvetésbe volna felveendő.

A II. kerületi kálvária. A II. kerületi választmány nevében Bauer József fővárosi bizottsági tag beadványt intézett a tanácshoz a II. kerületi kálváriahegy rendezése dolgában. Ez a fővárosnak egyik legrégibb kálváriája, amelyhez a lakosság nagy kegyelettel ragaszkodik. Sajnos azonban, hogy a kálvária, valamint a hozzátartozó kápolna is teljesen pusztulófélben van, aminek oka abban rejlik, hogy a kápolnának egyáltalában nincs patrónusa s igy senkisem gondol vele. Igy történhetett meg, hogy sok évvel ezelőtt a kálvária kápolnája egyszerre csak táncteremmé változott át, miért is a kerület hivői kénytelenek voltak uj kápolnát épiteni. Lassankint a stációk is elpusztultak s ma már csak három áll belőlük fönn a kálvárián. A kálváriát a

végpusztulástól megmentendő, most a kerületi választmány kéri a tanácsot, hozza elsősorban tisztába a kápolna kegyurasági kérdését, azután pedig rendezze a kálvária hegyet, amely parkirozandó volna. A stációkat is ujból föl kell állitani s azok részére minél előbb kisajátitani a szükséges területet, mert később drágább lesz.

Vízmizériák. A mérnöki hivatal javaslatára a főváros 7000 korona póthitelt engedélyezett az V. kerületi elüljáróságnak. A kerület egyes utvonalain ugyanis oly rossz a burkolat, hogy a kocsiközlekedést csak akadályokkal lehet lebonyolitani. Az utjavitásra kapott 38000 koronát már elköltötte s igy csakis póthitel igénybevétele mellett képes az égetően szükséges útjavitásokat keresztülvinni.

Egészségügyi oktatás a munkások részére. A magyar Társadalomtudományi Társaság legujabban kiterjeszti működését a munkásnép egészségügyi oktatására is. Munkástanfolyamokat tart, melyeket ingyen hallgathatnak a munkások. A kurzusokon előadások lesznek az emberi fejlődéstanból, élettanból, lélektanból, közegészségtanból s végül a reményteljes állapotban levő nők egészségtanából és a csecsemők gondozásáról. Az előadások ingyenes előadására Dalmady Zoltán dr., Pekár Mihály dr., Hajós Lajos dr., Hahn Dezső dr. és Maszanek Gábor dr., orvosok vállalkoztak.

Jogtalan kérelem. A Lipót-köruti Weisz Berthold-féle telken van egy régi csatorna, melyen át azelőtt a Dunapartra folyt a szennyviz. Idővel a kanális hatóságilag elzáratott, amibe annak idején a telektulajdonos meg is nyugodott. Most Weisz Berthold arra kérte a tanácsot, hogy a csatorna ujból megnyittassék. A vizműigazgatóság ez ellen leghatározottabban tiltakozik, mert a csatorna közelében egy vízvezetéki cső fekszik, melynek vizét nem szabad kitenni a megfertőzés veszélyének. Legutóbb az V. kerületi elöljáróság nyilatkozott ez ügyben Kijelenti, hogy a kérvényezőnek már nincs jogában követelni a csatorna megnyitását, melynek elfalazása — annak idejében — a telektulajdonos beleegyezésével történt s igy ezen ügy régóta befejezett dolgot képez. De különben, a kanális használatba vételét a közérdek nem kivánja. Ez okból az elüljáróság a kérelem elutasitását javasolja.

Az Országház-tér rendezése. Az Országház-tér rendezésére vonatkozó tervekhez csak bizonyos módositások keresztülvitele után hajlandó hozzájárulni a közmunkák tanácsa. A mérnöki hivatal most javasolja a tanácsnak, hogy mondja ki a közmunkatanács kivánságához képest, hogy az Akadémia-utcza folytatásában tervezett lámpások nem az útvonal tengelyében, hanem majd az útvonal mellett állitatnak föl s ugyan ott a bazalt fejkövezés csak ideigleneseknek tekintetik. Ha az Akadémia-utcza többi szakasza aszfaltoztatni fog, úgy a fejkövek is aszfalttal fognak kicseréltetni.

Iparczikkek a vásárcsarnokokban. A főváros közgyülése nemrégiben foglalkozott az iparczikkeknek a vásárcsarnokokban való elárusitása ügyében. A közgyülés határozata nem tiltja meg ugyan az iparczikkek árusitását, de az áruló helyek jövőben leendő kiadása körül határozottan előnyt biztosit az élelmiszer árusoknak, aminek kárát vallják az iparczikkek árusitói. Az üveg és porczellán kereskedők országos egyesülete e határozat ellen kérvényt intézett a belügyminiszterhez, aki kellő elbirálás czéljából a kérvényt átengedte a kereskedelmi miniszteriumhoz, mely a közgyülési határozatot indokainál fogva helybenhagyja, mert annak helyes végrehajtása mellett nemcsak a létező kis existenciák életfeltételeinek érintése kerültetik el, hanem a betelepült helyi ipar méltányos igényei is — bár fokozatosan — érvényre lesznek juttathatók.

A rendkivüli közgyülések ügye. A törvényhatósági közgyülések ügyrendjét az 1872. XXXVI. t. cz. korlátain belül szabályrendelettel maga a főváros állapitotta meg. Az ügyrend első szakasza értelmében rendkivüli közgyüléseket csak a főpolgármester illetve a polgármester van jogositva összehivni. E rendelkezése káros hatását az utóbbi időben több esetben tapasztalta a törvényhatóság, amikor fontos és sürgős ügyeket rendkivüli közgyülésen óhajtott tárgyalni, de a főpolgármester s polgármester távolléte miatt a közgyülést nem birta összehivni. Többek inditványára a törvényhatósági bizottság szükségét látta, hogy e bajon segitsen. El is határozta nemrégiben a közgyülés, hogy az ügyrend első szakaszát módositja, még pedig akként, hogy a rendkivüli közgyülést nemcsak a főpolgármester illetve polgármester hivhassa össze, hanem a tanács is vagy pedig 40 bizottsági tag. A határozat jóváhagyás czéljából felterjesztetett a belügyminiszterhez, a ki azonban a *határozatot nem hagyta jóvá*, mert szerinte az a fővárosi törvénybe ütköznék. E törvény rendelkezései világosan kifejezik, hogy kit illet meg a rendkivüli közgyülések összehivásának a joga, melyet szabályrendeleti uton megváltoztatni nem lehet.

A tüdőbetegek érdekében. Az Erzsébet Szanatorium kérte a tanácsot, hogy a Budakeszi útról a Szanatoriumig vonuló útvonalat öntöztesse, A finom meszes port az intézetbe hajtja a szél, mely körülmény nagyon akadályozza a betegek gyógyulását. Az I. kerületi elüljáróság e kérelmet nem teljesithetőnek véleményezte. Erre a czélra egyáltalán nem áll rendelkezésre, de különben is e szóban levő út gondozása Budakeszi községnek képezi kötelességét. A vizműigazgatóság most kevésbé rideg álláspontra helyezkedik. A kérelemnek egész terjedelmében való teljesitését nem tartja ugyan lehetségesnek, mert az veszedelmes preczedenst képezne; de javasolja, engedhesse meg a gyógyintézetnek, hogy a kedvezményes áron nyert vizet saját közegeivel öntözésre is használhassa.

Az állatkereskedők panasza. Az országos állatkereskedelmi egyesület több rendbeli kérelemmel fordult a főváros tanácsához. Elsősorban intézkedést kér, hogy az elkobozott állatoknak szabadszékben történt értékesitése után a kárkövetelési igények érvényesitése könnyebbé tétessék. Ma a viszás eljárás folytán ez csak nagy nehézségekkel lehetséges. Kéri továbbá az egyesület a fővárosi vásárrendtartás megállapitását, vagy ha ez nem lehetséges, a vásári jelentések egyöntetüvé tételét. A harmadik kérelem az alkuszok ügyének szabályozására vonatkozik. Az iparigazolvány nélkül dolgozó, hajtsárokból lett alkuszok ugyanis oly sok visszaélést követnek el, hogy megrendszabályozásuk már sürgős szükséget képez.

A főváros vizgázgyára. A tanács kérte a belügyminisztert, támogassa ama törekvését, hogy a budai légszeszszükséglet födözése czéljából karburált vizgázgyárat létesithessen. A miniszter — tudvalevőleg — e kérelmet elutasitotta. Most a kereskedelmi miniszter irt le, hogy a tervezett gyár részére nem adja meg a telepengedélyt, mert annak idején a belügyminiszterrel egyetértőleg meghozott rendeletével világosan kimondta, hogy a városok belső területén karburált vizgázgyárakat felállitani nem szabad.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége 35296 903.

Pályázati hirdetmény.

(Kötéláruk szállitása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számitandólag egy illetőleg három éven át évenkint mintegy:

1600 kgrm. vágott ólomzár zsineg
700 „ vágatlan ólomzár zsineg
700 „ kötő zsineg és
300 „ különféle kenderkötél,

szükségletét biztositani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én beterjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállitási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges letételek a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta utján is megrendelhetők megjegyezvén, hogy a különleges szállitási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta utján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők.

Budapest, 1903. okt. hóban. **Az üzletvezetőség.**

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok **indulása** Budapestről. **Érvényes 1903. évi október l-től.** A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
28	6	20	sz. v.	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Máramaros-Sziget
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy. v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
8	12	20	sz. v.	Győr, Bécs, Szombathely
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602	2	15	„	Arad, Bukarest[1]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London, Fehring
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bosna-Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
1502	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Szget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bosna-Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Bosna-Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost	Bécs, Páris, Ostende, London
			expr.v.	
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
1110[1]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Bukarest, Báziás
120	2	35	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
164	6	00	sz. v.	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[2]	7	50	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
902[3]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[4]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[2] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[3] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[4] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Mária-Radna, Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz. v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
907	7	05	„	Belgrád, Bosna-Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Bosna-Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
1	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
7	12	30	„	L m. Bruck, Szombathely, Győr
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bosna-Bród
601	1	10	„	Bukarest,[1] Arad
1901	1	30	„	Gyékényes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs, Fehring
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
521	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa, M.-Sziget

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
145	5	35	sz. v.	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Vercio Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131	8	10	sz. v.	Párkány-Nána
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
1[1]	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4103	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
125	8	45	„	Nagy-Maros
107	9	05	gy. v.	Bécs
4105	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[2]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129[3]	10	30	„	Vácz
901[4]	10	55	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
101	11	00	k. o. e.	London, Oszt, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Ünnep- és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[3] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[4] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[2]	6	50	sz. v.	Péczel	—	—	—	—	—	—	—

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitéröről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12	30	sz. v.	Dorog
					4010[1]	1	55	„	Pilis-Csaba
					4004	2	29	„	Esztergom
					4006	6	30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[2]	6	20	sz. v.	Péczel	—	—	—	—	—	—	—

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	„	Esztergom	4005	9	22	„	Esztergom
					4009[2]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. november 1. 38. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Borus látóhatár.

Ha azt a két beszédet, mely október hó 27-én, a törvényhatósági testület közgyülésén Halmos János és Márkus József ajkáról elhangzott, kondenzálni lehetne szinekbe: a legsötétebb fekete szin jönne ki belőlük. Nem emlékezünk, hogy ünnepélyes alkalommal valaha ily sötéten rajzolták volna meg a főváros helyzetét és jövőjét. A ki eddig tulzásnak vagy indokolatlan aggodalmaskodásnak vette a főváros zilált viszonyairól elterjedt hireket, most meggyőződhetett azok valódiságáról.

Most ime *Halmos* János polgármester, üdvözölvén a megválasztott főpolgármestert, nyiltan beismeri:

„Az utolsó hat év alatt csak megfeszitett munkával lehetett *a székesfőváros hajóját az elmerüléstől megmenteni.*“

Márkus József pedig lendületes és rethorikai szépségekben gazdag válaszában, mely egyuttal programmbeszéde is volt, rámutatott, hogy

„A feladatok sulyos voltát, s azok megoldásának nehézségeit Budapest székesfőváros egyesitése óta még *nem éreztük oly mértékben,* a mily mértékben azt ma érezzük.“

Majd beismeri, hogy a *háztartás egyensulya veszélyeztetve van* s kilátásaink nem javultak, hanem ellenkezőleg, rosssabbra fordultak.

Bármily megdöbbenést keltsen a főváros első tisztviselőjének és a végrehajtó hatalom képviselőjének a jelenlegi helyzetről táplált vélekedésük, mégis köszönettel tartozunk őszinteségükért. A pessimismus mindig hasznosabb az optimizmusnál, mert az előbbiben való csalódás csak kellemes következményü lehet. Sok bajt okozott már Budapestnek, hogy eddig a könnyelmü emberek módjára élt: nem iparkodott szegről-végre tisztába jönni anyagi helyzetével és nem nyult radikális eszközökhöz a felmerült zavarok megszüntetése végett, hanem a véletlentől remélte az ügyek jobbra fordultát. Ha igaz, amit Márkus József mond, hogy t. i. a háztartás egyensulya veszélyeztetve van, akkor e fektumért felelősség terheli mindazokat, kik az utóbbi évtizedek alatt a város ügyeinek irányitásával és intézésével megbizva voltak. Ezt a morális felelősséget elháritani és áttolni kizárólag külső körülményekre nem lehet. Amaz axioma, hogy gouvarner c'est prévoir, — nemcsak az állam kormányára áll, hanem a városi önkormányzatokra is. Sőt fokozottabb mértékben, mert egy municipium az előrelátást a maga szükebb működési körében inkább érvényesitheti, mint az államhatalom kezelői, kiknek számitásait külügyi dolgok keresztülhuzhatják.

Ez lévén meggyőződésünk a multat illetőleg, nem fogadhatjuk el a főpolgármester amaz érvelését, hogy „az általános gazdasági helyzet válságos volta, s a polgárság teherviselési képességének ebből eredő csökkenése“ veszélyezteti a háztartás egyensulyát. Valamint nem társulunk a főpolgármester ama reményéhez sem, mely a gazdasági viszonyok javulására támaszkodik. A főváros háztartása rendben lehetne az álta-

lános gazdasági helyzet válságos volta daczára is.

Mert hiszen nem az a baj, hogy a főváros bevételei csökkentek, hanem a kiadások és bevételek közti nagy differenczia. A főváros több terhet vállalt magára, mint amennyit elbir.

E helyen nem részletezzük, hogy mik voltak az időelőtti vagy fölösleges befektetések és elvállalt kötelezettségek, hanem megczáfolhatatlan teny gyanánt konstatáljuk, hogy ezek következtében rendült meg a háztartás mérlege. És megrendült volna akkor is, ha az általános gazdasági helyzet a legbrilliánsabb lenne. Régi igazság, hogy az ember csak odáig nyujtózkodjék, ameddig a takaró ér.

A székesfőváros — talán elbizakodottságból, talán könnyelmüségből, talán önző magánérdekek behatása alatt — ezt az igazságot nem tartotta szem előtt, s most eljutott oda, hogy teste egyes részeinek meztelensége kirívóvá kezd lenni. Ebben a kellemetlen és szomoru helyzetben naivitás volna a „gazdasági viszonyok jobbrafordultától“ remélni a remediumot. Azok csak megkönnyithetik, de egymagukban nem eszközölhetik.

Gyökeres reformokra van szükség, hogy be ne következzék az, amit Halmos János szerint az utolsó hat év alatt csak nagy erőfeszitéssel lehetett elháritani: — a főváros hajójának elsülyedése. A reformok között helyet kell foglalnia a takarékosságnak, a fölösleges terhek elháritásának és a főváros anyagi viszonyaival nem egyező ujabb terhek visszautasitásának. Ha mindez nem volna elégséges, hogy a deficit elkerültessék és a főváros az okvetetlenül teljesitendő kiadásokat fedezhesse, abban az esetben adósságcsinálás helyett hozzá kell nyulnia radikális eszközhöz, a községi pótadó emeléséhez.

Azt hisszük, erre Márkus József és Halmos János is gondoltak már. Talán nem ártott volna népszerüségüknek, ha most szóba hozzák vala. A labdacsot, akármilyen keserü is, be kell adni a betegnek, ha hatásában bizunk és ha óhajtjuk, a beteg meggyógyulását.

73.000 korona hiány.

A jövő évi költségvetés előirányzata elkészült, s megtudjuk belőle, hogy a kiadások és bevételek közt 73.955 korona *hiány mutatkozik.*

A főváros tehát eljutott a deficitbe. Szomoru elégtétel azoknak, kik már pár év előtt megjósolták, hogy ez be fog következni. A főszámvevő, meg a pénzügyi és gazdasági ügyosztály az előirányzat összeállitásánál bizonyára mindent elkövettek, hogy a hiány eltüntessék, de az eredmény azt mutatja, hogy fáradságuk hasztalan volt. A háztartás egyensúlya valóban felbillent és azon semmiféle számadási mesterkedés nem segit.

Negyvenegymilliós budgetnél 73,000 korona hiány még nem volna veszedelem. Ámde ha alaposabban szemügyre vesszük a kiadások és bevételek tételeit, rá fogunk jönni, hogy a deficit tulajdonkép nem 70.000 korona, hanem sokkal több, mert kölcsönpénz is szerepel a bevételek rovatában. Minden kétséget kizárólag meg lehet állapitani, hogy a rendes bevételek jövőre nem képesek födözni ama szükségleteket, amelyek kielégitése elől a főváros nem zárkózhat el.

Legközelebb részletes kritika tárgyává tesszük az előirányzatot és hozzászólunk a szükséges pénzügyi reformokhoz is. Ezuttal adjuk a pénzügyi és gazdasági ügyosztálynak a tanácshoz benyujtott jelentését mely igy hangzik:

A költségvetési előirányzat végeredményeképpen 73.955 K hiány jelentkezik. Sietünk azonban megjegyezni, hogy a háztartás szükségletei és födözete között mutatkozó eme csekély eltérés nem annak a körülménynek tulajdonitható, hogy a bevételek a fokozódó szükségletek teljes egészével szemben maradnak el ez összeg erejéig, hanem csupán annak, hogy a városigazgatás egyes ágazatait a legvégsőig menő mostoha elbánásban kellett részesitenünk. A most előterjesztett költségvetési előirányzat közvetetlen előzőitől azonban abban különbözik, hogy mig azok a törvényhatósági bizottság közgyülése részéről az 1901. évi költségvetés megállapitása alkalmából elvül kimondott megszoritási és halasztási politikát teljes ridegségében követték, addig a most előterjesztett költségvetési előirányzat bevételi tételeinek mérlegelésénél jelentékeny tért engedtünk a jobb jövőbe való bizodalomnak. E tekintetben azokkal a tünetekkel számoltunk, a melyek ha nem is erőteljes föllendülésre, de legalább a veszteglés stádiumának lassú legyőzésére engednek következtetést. Nem hagyhattuk például figyelmen kivül azt a körülményt, hogy az üresen álló helyiségek száma az 1900. év II. negyede óta 7.137-ről 4.409-re, ebből az üresen álló lakásoké 4.945-ről 2.330 ra csökkent, hogy a két-három év óta ritkaságszámba menő épitkezések — noha szerény mértékben — újra megkezdődnek, hogy az átirási díj czimén a f. évi október hó közepéig mintegy 870.000 K került előirásra az

egész évi 750,000 K előirányzati összeggel szemben, de különösen, hogy az utóbbmult időben befejezésre jutott nagy állami és városi közművek eddig teljesen félreeső vidékek föllendülését vonják maguk után és ezzel új életet visznek az általános zsibbadásba. Ennek az ujabban meginduló fejlődésnek terheit azonban számitáson kivül hagytuk és ez az 1904. év költségvetési előirányzatának sebezhető oldala. A vízvezetéknek Kőbánya magasabban fekvő részein és a Kelenföldön való kiterjesztésén és a X. ker. népliget kiterjesztésének befejezésén kivül egyéb oly közmunkára nem gondolhattunk, a mely a városfejlesztéssel együttjár.

Ha már most megfontoljuk, hogy a székesfőváros egyesitése óta a költségvetésbe fölvett ilynemű munkák (útépités, burkolás, csatornázás és mindezek fentartása) egy már épitési tekintetben teljesen kialakult, aránylag csekély kiterjedésű városnak a szükségletét is csak részben elégithették ki, könnyen elképzelhetjük, minő föladatok elé kerülünk, ha folyton beépülő és sürün benépesedő kültelkeinknek eddigelé teljesen elhanyagolt szükségletéről is gondoskodni akarnánk.

Hogy a folytonos halogatással és a jövedelemforrások erélyesebb kihasználásának elmulasztásával hova jutottunk, azt semmi sem bizonyitja jobban, mint a mérnöki hivatal részéről az 1903. évi 137.938 II. tsz a. összeállitott 20,095.100 Ks kövezőprogramm, a melyből — az országút jellegével biró útvonalak 9½ millió költségétől eltekintve — 10½ millió korona csupán a régi városkeret szükséglete. Csak fölemlítjük itt az időközben elkerülhetetlenné vált burkolások 3,928.848 K költségét, a melyet födözet hiányában a 100 millió koronás kölcsönből vettünk előlegképpen, a melynek visszafizetési részletei azonban mindeddig nem voltak a költségvetésbe beilleszthetők. A csatornázásról ilynemű összeállitás nem készült, e részben különben a beltelki igények kielégitvék, de más kérdés, hogy meddig zárkózhatunk el az új városrészek emez elsőrendű közegészségügyi és köztisztasági szükséglete elől, különösen a főgyűjtők kiépitésének befejezése után.

Lakosságunk szaporodása, de különösen a szétszórtan történő telepszerű városalakulás kikerülhetetlenné teszi az iskolaépitést, vagy pedig a mi ennél pénzügyi, pedagogiai és egészségügyi tekintetben hasonlithatatlanul rosszabb, a bérletet. Ugyanez áll a még csak most fejlődő kisdedóvókra is. A 100 millió koronás kölcsön programmjának az 1896. évben történt megállapitása alkalmából a tanügyi osztály csak az akkoron elmaradt és az 1901. évig szükséges iskolaépitések pótlására kért 14,898.050 Kt, az 1902. évtől fogva pedig állandó évi 1,240.000 Knak költségvetési biztositását tartotta elkerülhetetlennek. Mindez ma is csak jámbor óhajtás.

A 100 millió koronás kölcsönből engedélyezett jövedelmező beruházások immár befejezvék, azok jövedelmeit a most előterjesztett költségvetési előirányzat teljesen magában foglalja, holott a még folyó beruházási munkálatok költségeinek födözése czéljából értékesitendő 16,133.400 K névértékü kötelezvénynek 645.336 K kamatösszegéből csak 173.336 K talált födözetet az 1904. évben, 472.000 K tehát az 1905. évi költségvetés újabb szükségleteként fog jelentkezni.

Végül a teljesség kedvéért megemlitjük, hogy a fentebb már érintett 3,928.848 K. kövezési előlegen kivül az 1902—1904. évi kolerajárvány ellen történt intézkedések költségeinek 422.408 K hátraléka, valamint a lipótvárosi templom befejezésére előlegképpen fölvett 730.622 K törlesztése tekintetében, az e részben fennálló határozatok ellenére, az 1904. évi költségvetési előirányzatban sem gondoskodhattunk.

Mindeme részleteknek előadását pedig azért tartottuk szükségesnek, hogy folytonosan rámutassunk azokra a kötelezettségekre, a melyek változatlanul fennállanak és azokra a föladatokra, a melyek elől ki nem térhetünk, de a *melyeknek a természetes fejlődéssel járó bevételi emelkedéstől várt födözését hiú ábrándnak tartjuk.*

A meglevő bevételi források tervszerü kibővitéséről és ujak nyitásáról mult évi jelentésünk óta általánosságban ujat vagy éppen biztatót nem mondhatunk. A székesfővárosi díjak revizionális programmjához ujabban az ebtartási dij fölemelése csatlakozott (1904. évi várható többlet 28.000 kor.), továbbá föl kell emlitenünk az 1 koronás sertésvásárdijnak a kőbányai piaczra való kiterjesztése következtében jelentkező 100.000 korona bevételi többletét. Nem hagyhatjuk megemlités nélkül a fertőtlenitő intézetre vonatkozó szabályrendeletet sem, a mely a fertőtlenitő intézet munkakörét kiterjeszti (ebből folyó többkiadás 32.354 korona), de egyuttal dijszabást is állapit meg, a melynek eredményeképpen 32.000 K szerepel a bevételek között.

Azok a remények, a melyeket nemcsak pénzügyi, hanem helyi iparfejlesztő szempontból füztünk az uj városi vámtarifához, mindeddig meg nem valósultak. Az ujonan megállapitott városi vámra nézve a tárgyalások a kormány kebelében még mindig folynak és az érdemleges elintézést többszörös sürgetés ellenére nem sikerült elérni.

A városi tüzkárbiztositó intézet fölállitását s ezzel kapcsolatban a tüzoltói járulék rendszeresitését a belügyminiszter úr, a kereskedelemügyi és igazságügyi miniszter urakkal folytatott tárgyalások alapján nem találta jóváhagyhatónak, mert „a tüzkár ellen való biztositás kizárólagos gyakorlására és a tüzkárbiztositási kényszer kimondására a székesfőváros nem jogosult, másrészt pedig, mert az 1872. évi XXXVI. törvényczikk nem jogositja föl a fővárost, hogy pótadó természetével nem biró oly adót teremtsen, amely egyes lakosokat vagy intézeteket egyénileg terheljen". Ekként a székesfővárosi tüzoltói intézménynek fejlesztése teljesen a

székesfőváros közönségére hárul, annak előnyeit pedig továbbra is a kármentesitett biztositó intézetek, illetve az alacsonyabb biztositási díjak révén a biztositók osztálya élvezi.

Eme kedvezőtlen mozzanatokkal szemben ki kell azonban emelnünk a útburkolási szabályrendelet-tervezet tárgyában érkezett belügyminiszteri leiratot, a melynek értelmében a belügyminiszter úr azokat a megszoritásokat, a melyeket a törvényhatósági bizottság közgyülése az eredeti tervezet tárgyalása alkalmával tett és a melyek alkalmasak arra, hogy a szabályrendelet pénzügyi kihatását teljesen megbénitsák, nem találta elfogadhatónak és újabb határozathozatalra utasitotta a székesfővárost.

Ez a körülmény az egyetlen, a mely a bevezetésben emlitett városrendezési uj feladatok komor szineit némiképpen enyhiteni alkalmas.

Az átirási díj reviziója az eredetileg tervezett irányban nehézségekbe ütközött, ezért a városi örökösödési illetékkel egybekapcsolva ujabb megoldást kisérlünk meg, megjegyezvén, hogy az idevonatkozó javaslat tárgyalásra már készen is áll.

A székesfőváros jövedelmi forrásainak fejlesztésére irányuló küzdelmeinknek ismertetett eredménytelensége mellett majdnem az egyetlen számbavehető reményt még ahhoz a felirathoz tűzzük, a melyet a harminczas bizottság még 1901. évi április hó 11-én intézett a miniszterelnök úrhoz, a mely a község részéről az állam helyett átháritott hatáskörben teljesitett feladatokért legalább részben való megtérités kér.

A pénzügyminiszter ur részéről a városok pénzügyeinek rendezése tárgyában tett ama nyilatkozat, hogy a megoldást némely állami fogyasztási adónak a községeknek való átengedése utján tervezi, a dolgot még annyira a kezdet stádiumában levőnek tünteti föl, hogy azt egyelőre számitásba nem vehetjük.

Összefoglalva már most az előadottakat, elérkezett a végső ideje annak, hogy pénzügyi bajaink gyökeresen orvosoltassanak és a mint a jövő évi költségvetés megállapittatik, a pénzügyi osztály idevonatkozó javaslatait haladék nélkül elő fogja terjeszteni.

Ezek után áttérünk a költségvetési előirányzat részleteinek ismertetésére, előre bocsátva, hogy a mérleg 73 955 K hiányának födözésére külön intézkedést szükségesnek nem tartunk, mert az a kezelés során évközben előreláthatóan el fog enyészni.

Az 1904. évi költségvetési előirányzat eredménye:

	Kiadás	Bevétel	Fölösleg	Hiány
Rendesek	37,153.679 K	37,934.724 K	781.045 K	— K
Rendkivüliek	1.042.845 „	187.845 „	— „	855.000 „
Együtt	38,196.524 K	38,122.569 K	— K	73.955 K
Az 1903. évi költségvetésé pedig:				
Rendesek	36,611.883 K	36,586.810 K	— K	25.073 K
Rendkivüliek	1,289.512 „	1,291.670 „	2.158 „	— „
Együtt	37,901.395 K	37,878.480 K	— K	22.915 K

A főváros szőlőtelepei.

Kezdjük a végén, az örvendetes híradással, hogy a *földmüvelésügyi miniszterium hajlandó állami kezelésbe átvenni a főváros szőlőtelepeit.* Az illető szakosztálynak erre vonatkozó javaslatát Darányi Ignácz miniszter már alá is irta.

Most pedig térjünk vissza az ügy elejére.

Azok, akik előtt nem titok, hogy Budapest fő- és székvárosnak van egy szőlőtelepe, amely töméntelen pénzbe kerül, tudni fogják, hogy a fővárosnak nem nagy haszna volna a viniculturából, hanem évek óta ráfizet. Laikus, akarom mondani normális ész ezt föl nem tudja fogni. Mikép volna is az lehetséges, hogy amidőn Budapest területén a magánosok szépen pénzelnek a szőlőből, akár piaczra viszik, akár bort szüretelnek belőle, — ugyanakkor a manicipium csak deficitet tud kimutatni. Talán a főváros telepein termett szőlőnek nem akad vevője? Talán a főváros olcsóbban kénytelen árusitani, mint a magánosok?

Ez a rejtély már sokaknak szöget ütött a fejébe, de a megfejtéssel senki sem állott elő. Pedig van, olyan benfentes, aki megmondhatta volna, hogy a szőlőtelepek azért nem hoznak semmi hasznot, mert a főváros nem ért a gazdálkodáshoz. Drágán munkáltat és olcsón árusit. Az előbbit még lehet menteni, az utóbbi körülmény azonban gyanus. De most ezt ne feszegessük Minek megbolygatni a darázsfészket, amikor a történteken senki nem változtathat.

Hogy a főváros s illetőleg a közegei absolute nem értenek a gazdálkodáshoz, világosan kitünik abból a jelentésből, melyet a földmüvelésügyi miniszterium szőlészeti szakosztálya a miniszter elé terjesztett. Ez a jelentés konstatálja, hogy a főváros szőlőtelepén egy magyar hold kezelési költsége *átlag 560 koronára rugott*, holott a miniszterium *ugyanazt 230—250 koronával elvégezteti!* Amily világos tehát, hogy ilyen költségek mellett a fővárosnak haszna nem lehett, épp oly kétségtelen, hogy állami kezelésben a fővárosi szőlőtelepek jövedelmezni fognak.

Miután a miniszter a legjobb indulattal van a főváros iránt, azt az ajánlatot fogja tenni, hogy a tiszta haszon 70 százalékát átengedi a fővárosnak. Előzékenysége odáig terjedt, hogy a kezelési költségbe nem fogja beszámitani ama tisztviselők fizetését, kik majdnem a szőlőtelep ügyeit intézik.

Amint ezekből kitetszik, csakugyan örvendetes hírrel szolgálunk a főváros közönségének. És ha majd az állami kezelés révén a szőlőtelepek a főváros bevételi rovatát gyarapitani fogják, csak azok röstelkedhetnek, akik eddig deficitet mutattak ki.

A belvárosi villamos-vasut.

Lapunk szerkesztőjéhez *Winter* Lajos ur az alábbi sorokat intézte:

A mult napokban olvastam egyik *bécsi* lapban, hogy a közuti vasuttársaság nemsokára kiépiti a Kossuth Lajos-utczán át uj villamos vonalát, mely az Erzsébet-hidon keresztül a Kerepesi-utat Budával összekötné. Mielőtt e vonal kiépitéséhez tényleg hozzáfognának, szükséges volna még egyszer erős mozgalmat inditani az ellen, hogy ez a vakmerő terv meg *ne* valósuljon!

Amint már régebben a főváros képviselőtestülete más nézeten volt és kitudja micsoda magán-

érdekből álláspontját megváltoztatva a vasut kiépitése mellett foglalt állást, talán még egyszer megváltozhatja nézetét és a régi ideális tervet érvényre juttatja. Minden önzetlenül gondolkozó embernek meg kell ütköznie a vasuttársaság tervén. Joggal kérdezhetjük: ugyan mire való az a Kossuth Lajos-utczai villamos-vasut? Nézetem szerint csak arra, hogy a közönséget bosszantsa, hogy mindenki megint a főváros vezetőségét szidja, hogy elvegye azt a sajnos kevés kedvet és szeretetet, melylyel a fővárosi ember városához, Budapestjéhez ragaszkodik.

Hisz nem is csuda, hogy oly kevés itt az u n. localpatriotizmus, mikor oly mostohán bánnak a közönséggel. Minden egyes városnak van egy bizonyos utczája, mely a sétáló közönségnek mintegy rendes találkozóhelyéül szolgál, hová igen sokan vágyódnak elmenni, melyhez a fiatalságnak számtalan kellemes emléke füződik.

Eddig Budapestnek két ilyen helye volt (az Andrássy-utat ezek közé számitani nem lehet, az egészen más jellegü) és pedig télen a Váczi-utcza, nyáron a dunaparti Corso. A város rohamos fejlődésénél fogva (no meg más okból is) ezek szüknek bizonyultak; a közönség nagy része kiszorult belőlük, és minthogy keletkezett szomszédságukban egy tágas, uj, szép utcza: a Kossuth Lajos-utcza, — ezt rohamosan ellepte a közönség. Most innen kiakarják szoritani a villamos vasuttal. Nem lesz többé az a kellemes nyugodt utcza, hová a fővárosi ember szeretettel ment sétálni, mert a villamosok közt életveszélyben lesz, a Váczi-utczába pedig nem fog többé visszatérni, hiába fásitották be azt a lejtőt.

Pedig ilyen utczának lenni kell. Ilyenben fejlődik a kereskedelem. Látjuk, hogy a hol a közönség sétálni szokott, azokban az utczákban keletkeznek sorra az elegáns, nagy és virágzó üzletek és nem megforditva. Tehát az üzleti, a kereskedői körök, különösen a Kossuth-utcza kereskedői nem kivánják a villamost. Tehát minek épitik? Csak azért talán, hogy a közuti vasuttársaságnak egy olcsón megépithető, de annál jövedelmezőbb vonala legyen? Ez a közérdek?!

Belátom, hogy általános forgalmi szempontból kivánatos a Kerepesi-utnak összeköttetése Budával, — de akkor miért nem épitik *föld alatt a vasutat?* Hisz a Kerepesi-ut ugyis oly annyira igénybe van véve, ott oly nagy a forgalom, hogy lebonyolitása már is nehézségekbe ütközik. A Kerepesi-ut forgalma is megkivánná a földalatti vasutat. Belátom, hogy az Erzsébet-hidon mindenesetre szükséges a villamos és ezt a nagy hálózattal összeköttetésbe hozni okvetlenül kell.

Hát oly nehéz az a belvárosi vasut megépitése? Éppen a legszükebb utczákon kell azt tervezni, milyenek a Papnövelde-, Zöldfa-, Borz-, Irányi- és Reáltanoda utczák? Nem volna-e legegyszerűbb és legtermészetesebb, ha az eskütéri hidról a villamost *az Eskü-uton, Kigyó-téren, Ferenciek terén át* az Egyetem-utczán keresztül az Egyetem-térre vezetnék? Akármerre épitik a belvárosi vasutat, kisajátitásra okvetlenül lesz szükség és ekkor — ha talán nem is legkevesebb akadályokba ütköznek az *Egyetem-utcza nyugati oldalának* kisajátitására. Ott van a Károlyi-palota, mely jelenlegi állapotában tarthatatlan, s ott van a Franklin-Társulat, melyet közegészségi szempontból már rég kitelepiteni kellene valamely külvárosba. Ott van végre a Pesti Hazai Első Takarékpénztár, mely már ugy is régen uj palotát akar épiteni. E három épület tulajdonosaival könnyü volna a megjegyzés. Hogy pedig mind a két közuti társaság ki legyen egyenlitve, az elébb emlitett vonal *peage vasut lehetne* és a köruti társaság vonalát a még könnyen kiszélesithető és meghosszabbitandó Kaplony-utczán keresztül a Muzeum-körutra vezetné. Nem volna ez a legegyszerübb megoldás?

*

A magunk részéről mindazt, ami a fenti levél tárgyi részét képezi, föltétlenül helyeseljük. De a czikk iróját megnyugtathatjuk, hogy döntés még nem történt a Kossuth Lajos-utczai villamos vonal ügyében. És erősen hisszük, hogy ott nem is fog csilingelni sineken járó villamos

Áru-hitelszövetkezet.

Mint értesülünk, a fővárosi iparosok körében mozgalom indult meg egy áru-hitelszövetkezet létesitése végett. Az eszme helyes.

Mindenki tudja, hogy a kisiparosok helyzete évről-évre rosszabbodik. Az utóbbi tiz év alatt számtalan kisiparos megszünt önállóan dolgozni, s gyárak meg nagyvállalkozók munkása lett. Aki ezt a jelenséget a nagyipar természetszerü felszivó erejének tulajdonitja, tévedésben van. Mert a nagyipar mellett megállhat, sőt prosperálhat a kisipar is, amire nézve eklatáns példa Németország, amelynek több vidékén, különösen Westfáliában, az óriási gyárak és ipartelepek mellett a kisipar is szépen virágzik.

A fővárosi és egyáltalán a hazai kisipar hanyatlásának más oka van. Nálunk az a baj, hogy a kisiparos nem rendelkezik megfelelő hitellel. Hiába intézkedett a kereskedelmi miniszterium, hogy a nyilvános árlejtéseken a kisiparosok is figyelembe vétessenek, ezek vagy egyáltalában képtelenek nagyobb mennyiségü szállitásra, mert nincs tőkéjük, vagy ha sikerül a tőkét megszerezniök, többnyire belebuknak a vállalkozásba.

Ez az utóbbi állitás bővebb magyarázatot és felvilágositást igényel.

Emlékezni fognak olvasóink, hogy az utóbbi évtized alatt töméntelen hitelszövetkezet alakult, valamennyi azzal a hangzatos jelszóval, hogy a kis emberek hiteligényeit szándékozik kielégiteni. Nos, ezek a hitelszövetkezetek tették és teszik tönkre azokat az iparosokat, kik akár magán ügyeik rendezése, akár nagyobb üzleti tevékenység kifejthetése végett tőlük kölcsönt vettek fel.

E lapok hasábjain már többször bebizonyitottuk pontos, számszerü adatokkal, hogy a korona- és egyéb hitelszövetkezetek, csaknem kivétel nélkül, a legféktelenebb uzsoráskodást üzik. Aki a körmeik közzé került, arról lehuzzák a bőrt. Átlag 30—40

százalékra rug az a mindenféle czimen beszedett összeg, melyet az adósnak a kölcsön után fizetnie kell.

Az a becsületes kisiparos azonban, ha pénzre van szüksége, hogy nagyobb mennyiségü nyers anyagot beszerezhessen, még sem fordulhat máshová, mint a hitelszövetkezetekhez. Az olcsó kamatra dolgozó nagy bankok és takarékpénztárak szóba sem állanak vele. Kénytelen a hitelszövetkezethez menni. Amikor fölveszi azt a pár száz koronát, amelylyel műhelyét kibőviteni és a szükséges anyagkészletet beszerezni akarja, abban a csalóka reményben van, hogy a fokozott munkássága által elérendő haszonból a kamatokat is fizetheti, a tőkét is törlesztheti. A kiábrándulás hamar megjön. Mert szomoruan kell tapasztalnia, hogy munkájának tiszta haszna nem elegendő a tartozás törlesztésére. Egy darabig küzködik, lót-fut, rimánkodik a hitelszövetkezetnél, végre elcsügged s a hullámok összecsapnak feje fölött. A hitelszövetkezet elárverezteti mindenét s a szorgalmas önálló iparosból közönséges munkás lesz. De olyan munkás, akinek a lelke tele van keserű gyülölettel a fönálló viszonyok ellen.

Ez lévén a mai helyzet, az iparosokra nézve valóban megváltás lesz, ha alakul oly szövetkezet, mely nem pénzt ád kölcsön, hanem árut hitelbe. És adja ezt mérsékelt haszon mellett. Természetes, hogy az áru-hitelszövetkezetnek ki kell terjeszkednie minden fontosabb iparágra. Találjon benne segitséget minden önálló, tisztességes kisiparos.

Meg vagyunk győződve, hogy egy ily áruhitelszövetkezet talpra állitja a fővárosi kisiparosokat és módot nyujt nekik, hogy a közszállitásokban is résztvehessenek. Megvalósulása elé bizonyosan megkisértik akadályokat gördíteni a nagyiparosok és a pénzzel manipuláló hitelszövetkezetek, de a közvéleménynek kötelessége az eszmét fölkarolni, valamint kötelessége a kereskedelmi kormánynak, hogy az eszme megvalósulását hathatósan támogassa.

A városligeti tejcsarnokok.

Tulajdonkép nem aktuális most beszélni a városligeti tejcsarnokokról, amikor már zörög az avar a fák között és a szerelmes párok csak a déli órákban bolyonganak az utakon. A bódék és tejcsarnokok rendre bezáródnak, s tulajdonosaik téli foglalkozás után néznek. De valamint a természet ujjá éled az első tavaszi napsugárnál, úgy a városligeti bódék is megnyilnak majd jövő tavaszkor, s ez indit bennünket arra, hogy preventiv intézkedést sürgessünk a tejcsarnokokra vonatkozólag.

A városliget területére ugyanis van nehány csarnok, amelyet magán emberek bérelnek, s ahol nem sterilizált tejet árulnak. Tudvalevő, hogy a tej sterilizálatlan állapotban veszedelmes lehet az egészségre. Az orvosok már rég megállapitották, hogy olyan tejet, amely nincs sterilizálva, forralatlan állapotban egyáltalán nem volna szabad forgalomba hozni. Ennek daczára a városliget ama bódéiban, amelyek nem a központi tejcsarnok kezelése alatt állanak, vigan árusitják a moslékon táplált tehenek tejét, ugy amint kifejezve lett, illetőleg a szokásos megkereszteléssel. Ha nyári hónapok alatt sok beteg és lábbadozó ember keresi föl a ligetet, s gyanutlanul issza ezeknek a csarnokoknak a tejét. A következmény bélhurut és egyéb betegség.

Az a körülmény, hogy a városligetben tejet ivók közt aligha akad méltóságos és nagyságos ur, nem menti föl a hatóságot ama kötelesség alól, hogy a közegészségügy érdekeit irányukban is megvédelmezze. Szabályrendeletileg intézkedni kellene, hogy ott is csak sterilizált tej árusittassék. Ezzel semmi különösebb teher nem háramlik a csarnokok bérlőire, ellenben a publikum meg lesz óva, hogy pénzen betegséget szerezzen magának.

Nyomorék gyermekek iskolája.

Fővárosunk humánitárius intézményeinek száma rövid időn belül egygyel megszaporodik. Mint a nyár elején emlitettük, dr. *Verédy* Károly fővárosi tanfelügyelő buzgólkodására megalakult a „Nyomorék gyermekek menhelye“ czimü egyesület, melynek czélja: „testileg nyomorék gyermekek részére (vakok, süket-némák, hülyék kivételével) Magyarországon menhelyeket fölállitani s ezekben vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül, mindkét nembeli nyomorék gyermekeket testileg és szellemileg kiképezni, illetve ellátásban, orvosi kezelésben és nevelésben részesiteni, esetleg mesterségre tanitani. A gyermekmenhelynek első sorban czélja szegény gyermekeket ezen jótéteményben részesiteni, másod sorban azonban tehetősebb szülék gyermekeinek fölvételét is lehetővé tenni a szülék kereseti viszonyaihoz mért s lehetőleg mérsékelt dijfizetés mellett.

Az egyesület a megalakulás óta lankadatlanul dolgozik, hogy nemes czélját mielőbb megvalósithassa.

A pár hónapi zajtalan, szorgos munkának és áldozatkészségnek immár megvan az eredménye. Az egyesület ma már abban az anyagi helyzetben van, hogy humánus munkáját megkezdheti, első menhelyét megnyithatja. Legközelebb tartott gyülésében elhatározta az egyesület, hogy az első menhelyet, melyben a szegény nyomorék gyermekek teljesen ingyenes testi és lelki gondozást, ápolást és nevelést nyernek, legelőbb Budapesten mielőbb megnyitja.

Ebben az első intézetben az egyesület anyagi erejéhez mérten kezdetben csak ingyenes nyomorékok lesznek, akiknek az intézet mindenben gondját viseli. Az erősebben korlátolt szám egyébiránt nemcsak az egyesület anyagi viszonyaiban leli magyarázatát, hanem abban a körülményben is, hogy a nyomorék gyermekek intenziv nevelése kizárja a nagy számot. Ezekkel a szerencsétlenekkel *egyénileg* kell foglalkozni. A nyomorék tehetetlenségénél fogva még felnőtt korában is félig gyermek. Vele behatóan kell foglalkozni, egyéniségét a lehető legteljesebben figyelembe kell venni. Különben a nevelés nem biztosit számottevő eredményt. Ám a sok gyermekkel lehetetlen elkerülni a sablonosságot, a gépiességet, az egyéniség elhanyagolását. Ezért kellene ebben az iskolában a növendékeket kisebb számban venni föl, még abban az esetben is, ha az anyagi viszonyok nem korlátoznák a fölvételt.

A szeretetteljes családi nevelés biztositása lévén az uj iskolának főczélja, nevelői tevékenységében a családi jelleg fog kidomborodni. Evégett az egyesület nőtanitóra bizza a gyermekeket, aki meg tudja közeliteni az édesanyát. A tanitónő megválasztásánál nemcsak a képzettségre, hanem az illetőnek az egyéniségére is figyelemmel lesz. Olyan tanitónőt alkalmaz, aki nagy föladatát átérzi, átérti és megoldása érdekében áldozatra kész. A legközelebb megválasztandó tanitónő az egyesület költségén külföldi tanulmányutat teszen, hogy a nyomorékok iskoláját német földön megfigyelje.

Az intézmény iránt a szülék körében oly nagy érdeklődés mutatkozik, hogy rövid pár nap alatt tizszer annyi növendék jelentkezett, mint amennyit az első intézet hangsulyozott nevelési czéljainak veszélyeztetése nélkül befogadni képes.

Annak a jele ez, hogy az uj intézmény hézagot pótló, melyet mint ilyet kifejleszteni érdemes, sőt szükséges.

A napközi otthonok.

Tudvalevőleg tavaly hozták be a főváros egyes iskoláinak a napközi otthonok intézményét, s az egy évi tapasztalatokról most terjesztették be a jelentést. Alább részletesen ismertetjük ezeket. Az intézményre vonatkozólag ezuttal csak az a megjegyzésünk, hogy nem praktikus dolog, ha az otthonokat csak késő ősszel nyitják meg, vagy pláne a tél derekán. Az otthonoknak már a tanév kezdetén funkczionálni kellene, mert a szegény gyermekek szeptemberben és októberben is épp ugy rászorulnak a déli táplálékra és felügyeletre, mint a téli hónapokban. Kellő agitáczió mellett a társadalom bizonyára nyujtana elegendő anyagi segélyt az otthonok fentartására.

A mult év folyamán az *I. kerületben* nyolcz iskolánál volt napközi otthon, melyek közül két otthon január közepén és egy februárban nyilott meg. Összesen 352 gyermeket foglalkoztattak és láttak el ebéddel. A csütörtöki szüneti napot kivéve, a többi napokon csak az iskolai tanitás déli szünetében volt foglalkoztatás. Még pedig ez alatt az idő alatt az iskolai föladatot végezték, vagy játékkal, sétával, kézimunkával (vesszőmunkával, gazdasági munkával, agyag- és papirmunkával), részint mesehallgatással és énekkel töltötték idejüket. Kiosztottak 19.049 ebédet 9—16 fillér értékkel. 73 fizetett 2—10 fillér hozzájárulási dijat, 241 egészen ingyenesen étkezett, 12 tanuló magával hozta ebédjét. Az étkezés költségéhez hozzájárult a Gyermekbarát-Egyesület, egy helyen iskolai ünnepély jövedelme s egyebütt társadalmi gyüjtés. A főváros segitsége itt nem volt szükséges.

A *II. kerületben* öt napközi otthonban 365 gyermeket gondoztak, azonban csak január közepétől márczius hónap végéig. Naponkint csak 10—2 óra között felügyelet, kivéve csütörtököt. Kiosztottak 16.032 ebédet 9·4—12 fillér átlagos értékkel. Csak 3 tanuló fizetett az egész kerületben és 5 tanuló hozta magával az ebédjét. A főváros az étkezés költségeihez is 1200 koronával járult, a többi költséget társadalmi gyüjtéssel szerezték meg.

A *III. kerületben* három napközi otthonban 605 gyermeket gondoztak, január közepétől márczius végéig naponkint délután 2 3 óráig. A foglalkoztatás nemei voltak: játék, kézimunka, erkölcsi oktatás, föladatkészités, torna, labdajáték, ének és szavalat. Kiosztottak 49,870 ebédet, átlag 7—10 fillérnyi költséggel. 33 tanuló fizetett, 15 tanuló magával hozta ebédjét. A költséghez a főváros 1500 korona segitséggel járult hozzá. Egyébként társadalmi gyüjtés és a Gyermekbarát-Egyesület viselte a költséget.

A *IV. kerületben* egy otthonban 27 gyermeket 65 napon át délelőtt 10—2 óráig gondoztak. Kiosztottak 1310 ebédet átlag 44 filléres költséggel. 9 gyermek fizetett 10 fillérjével. Társadalmi gyüjtés fedezte a költséget.

Az *V. kerületben* két otthonban 80 gyermeket gondoztak január végétől kezdve. Kiosztottak 2334 ebédet, átlag 12 fillér költséggel. A költséget a Gyermekbarát-Egyesület és az V. kerületi kültelki kör adta.

A *VI. kerületben* kilencz otthon működött, melyek közül három novemberben, öt deczemberben nyilott meg. Ugyancsak közülök kettő még áprilisban is, egy még májusban is és három még juniusban is osztott ebédet. Gondoztak 1167 gyermeket, kik közül 264 fizetett egyenkint és naponkint 2—10 fillért az ebédért. Kiosztottak 115,272 ebédet 7—12 fillér átlagos költséggel. A költséget társadalmi gyüjtésből, hangversenyek jövedelméből, a Gyermekbarát és más jótékony egyesületektől szerezték meg. A főváros itt csak egy otthont segitett. A foglalkoztatás módja itt: óvóiskolai foglalkoztatás, olvasás, elbeszélés, játék, ének, szlöjd (papirmunka), torna és az iskolában tanultak ismétlése.

A *VII. kerületben* 12 otthonban 1043 gyermeket gondoztak. Az összes otthonokat azonban csak január közepén nyitották meg és márczius közepén már le is zárták. Öt otthonban a délutáni oktatás után is foglalkoztatták a gyermekeket, még pedig játékkal, tornával, mese-mondással, énekkel, kézimunkával, (szlöjd-, papir-, karton- és Fröbel-munka), szavalással, olvasással és a tanultak ismétlésével. Kiosztottak 47,651 ebédet, átlag 10—20 fillér költséggel. Mindössze csak 15 tanuló fizetett és 7 tanuló hozott magával ebédet. A főváros 4500 korona segitséget adott az étkezés költségéhez. a többi pénzt társadalmi gyüjtésből és a Gyermekbarát-Egyesülettől nyerték.

A *VIII. kerületben* hat otthonban 998 gyermeket gondoztak január végétől márczius közepéig. Csak két otthonban volt a délutáni oktatás után is foglalkoztatás, a mi megegyezik az előbbi kerületek módjával. Kiosztottak 27,996 ebédet 9—20 fillér átlagos költséggel, alig 40 tanuló fizetett 6—10 fillér napi dijat. A főváros a kerületet 3000 koronával segitette. Ezenkivül társadalmi gyüjtésből is nyertek költséget az étkezésre.

A *IX. kerületben* két otthonban 257 gyermeket gondoztak, az egyikben deczember, a másikban január közepétől márczius végéig. Kiosztottak 14,854 ebédet 12—20 fillér átlagos költséggel. 37 tanuló fizetett. A főváros segitsége 400 korona, a többi költséget a Gyermekbarát-Egyesülettől, és társadalmi gyüjtésből nyerték.

KÖZGAZDASÁG

Üzleti jelentések a vasiparról.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű-részvénytársaság, mely az ország hasonnevü vállalatai közt a legkiterjedtebb, és a hernádvölgyi magyar vasipar rtársaság a mult héten tartották évi közgyülésüket. A jelentéseket érdemes a politikusoknak is elolvasniok, mert meggyőződhetnek belőlök, hogy a politikai helyzet mily rendkivül nyomasztó, sőt káros hatással van hazánk ipari és gazdasági viszonyaira, hogy a társaságok ennek daczára kielégitő üzleti eredményt képesek fölmutatni, az kizárólag az igazgatóság érdeme.

A rimamurány-salgótarjáni társaság gyülésén *Loisch* Ede elnökölt. Személyesen 28 részvényes jelent meg, kik 80.525 részvénynyel 3221 szavazatot képviseltek. A beterjesztett üzleti jelentés kiemeli,

hogy azok a remények, amelyek az üzlet föllendülésére engedtek következtetni, ebben az évben sem mentek teljesedésbe, sőt daczára a két egymás után következő jó aratási viszonyoknak, a vasipar további rosszabbodása konstatálható. Az okok a vigasztalhatatlan politikai helyzetben keresendők, melynek következményei a vasiparra kedvezőtlenek voltak. A bizonytalan politikai helyzet megbénitotta teljesen a vállalkozási kedvet és mindazon előfeltételek, melyek a vasipar fogyasztását emelni képesek volnának, teljesen hiányzanak. Ezekhez az okokhoz hozzájárult még az általános gazdasági depresszió is, mely a fogyasztási erőt minden téren apasztja Ezért, bár a vállalat az ország hasonnevü vállalatai közül a legkiterjedtebb, a tetemes áldozatokkal sem érhettük el azt, hogy a beállott fogyasztási csökkenés következtében a gyár körüli községekből a munkások a vándorbotot ne vegyék kezükbe és az országot el ne hagyják. Hogy ezáltal nemcsak mi károsodunk, de közgazdaságilag általános károsodás áll be, ez kézenfekszik. A felsorolt körülmények daczára is az elmult üzletév kielégitő eredménynyel zárult, bár nem sikerült a belföldi termelőkkel minden ágat felölelő megegyezésre jutnunk. A bányák összesen 2,817.466 q. vasérczet termeltek, mig a mészbányák 957.909 q. anyagot eredményeztek. A széntermelés összesen 3,337.281 q-t tett. A kohók termelőképességét az elmult évben nem használtuk ki teljesen, sőt a Sajóvölgyben ujabban is üzemkorlátozást kellett véghezvinni, ennek daczára a nyersvastermelés 1,296.351 q-t eredményezett a tavalyi 1,255.305 q ellenében. A hengerművek üzemében nem használhatta ki a társaság nagy mértékben a bányákat, mert a fogyasztás csökkent és ezért állandó foglalkozást nyujtani nem voltak képesek. Az eladási viszonyok a mult évben igen kedvezőtlenül alakultak, mert az állam részéről kilátásba helyezett ama programm, amely az ipar előmozditását czélozta, a politikai viszonyok következtében keresztülvihető nem volt.

A Rimamurányi Vasműtársasággal kapcsolatban levő más társaságok konszolidációjára vonatkozólag felemliti a jelentés, hogy a Hernádvölgyi Magyar Vasipar Részvénytársaság Reorganizáczióját keresztülvitte. Az Union Vas- és Pléhgyár Részv.-Társ., mely üzletévét a mult deczemberben zárta le, még mindig szenved azalatt, hogy a pléhtermelés egyesitését keresztülvinni nem sikerült.

Ezután a társaságnak a f. évi nyereség felosztására vonatkozó inditványát egyhangulag elfogadták: eszerint az 5,017.984 kor. 45 fillérből a *részvényeseknek osztalék fejében 10 vagyis 32 millió alaptőkéje után 3,200.000 koronát fizet ki.* 100.000 koronát a tisztviselők nyugdijalapjára, 75.000 koronát a társládák felsegélyezésére fordit és 941,315 kor. 20 fillért az uj számlára vitet elő. A folyó évi szelvény 20 koronával váltatik be.

Ezután *Weiner* Mór részvényes szólásra állott fel és felemlitette, hogy előbb-utóbb mégis csak az állami beruházásokra kerül majd a sor. Félő, hogy a mintegy 300 millió koronát kitevő állami beruházások tulnyomó része nem a magánvállalatok javára fognak szolgálni, hanem azt a legnagyobb részben az állami gépgyáraknak juttatják. Az országban levő vasmüvek és gépgyárak óriási áldozatok árán igyekeznek a népnek munkát adni és határozott igazságtalanság volna, hogy amikor az államnak módjában állana az ipart fellenditeni és a munkásoknak tartós megélhetést biztositani, a beruházási munkálatokat nagyrészben a saját gyárainak tartaná fenn. Kéri az igazgatóságot, hogy legyen annak idején résen és nyomatékosan lépjen fel, nehogy a vasgyárak e munkálatoktól elessenek. *Loisch* Ede elnök köszönettel vette a részvényes felszólalását és kijelentette, hogy a társaság igyekezni fog a részvényesek érdekeit minden irányban megvédeni. A felügyelőbizottságba ujból megválasztattak *Tauszig* Hugó, *Czóbel* Lipót s *Kuranda* Félix felügyelőbizottsági tagok. Ezzel a közgyülés véget ért.

A **hernádvölgyi** magyar vasipar r.-társaság közgyülése a bemutatott mérleget, mely 894.359 korona 27 fillér nyereséggel zárul, tudomásul vette és elhatározta, hogy abból 12 millió koronát kitevő részvénytőke után 5 százalék, vagyis 600.000 koronát fizet ki osztalék fejében és 14.359 korona 27 fillért uj számlára vitet át. Az értékcsökkenési tartalék számla javadalmazására 200.000 koronát, a tartalékalap javára 15.000 koronát forditanak. Eszerint az esedékes szelvényt 10 koronával váltják be. A tiszta haszon, melyet a vállalat a lefolyt üzletévben elért, tekintve a kedvezőtlen gazdasági viszonyokat, mindenesetre szép és örvendetes eredmény és azt mutatja, hogy az igazgatóság nagy tevékenységet fejtett ki a vállalat és a részvényesek érdekében.

A felolvasott évi üzleti jelentés beszámol arról, hogy a mult évi közgyülésnek azt a határozatát, melylyel a részvénytőkét 3 millió koronára leszállitani rendelte, a kereskedelmi bíróság jóváhagyta és a tőkeleszámolásból eredő leirások a bemutatott mérlegben kifejezést nyernek. Ugyanazon közgyülés határozatából kifolyólag a 3 millió koronát kitevő alaptőke 45.000 darab uj részvény kibocsátása által 9 millió koronával felemeltetvén, ma ugyancsak 12 millió koronát tesz, amely részvények a rimamurány-salgótarjáni vasműrészvénytársaság által a velük szemben fennálló követelés fedezésére pari árfolyamon fix átvétettek. Ama feltevések, hogy a vállalat jövedelmezősége annak pénzügyi helyzetének rendezése által biztosabb révbe fog jutni, beigazolást nyertek, mert ama sulyos viszonyok közt, amelyben a vasipar az elmult évben is volt, az elért üzleti eredmény kedvezőnek mondható. A vasművek a lefolyt évben termeltek: 542.883 q vaskövet, 307.669 q pörkölt érczet, 694.505 q nyersvasat, 3900 q öntményt, 5437 q aczéltuskót, 130.095 q aczélsint, 134.396 q félterményt és 340.118 q hengerárut.

A közgyülés ezután ugy az igazgatósági tagokat, valamint a felügyelő bizottsági tagokat ujból megválasztotta.

Hirek a városházáról.

Ingyen kenyér a szegényeknek. Az V. kerületi elüljáróságnak 900 koronát adott át egy ismeretlen jóltevő, hogy azon kenyér vásároltassék s a szegények között kiosztassék. Az elüljáróság november 1-én osztja ki az ingyen kenyeret. E napon valláskülönbség nélkül minden lipótvárosi szegény ehetik kenyeret, ha ugyan jut valamennyinek.

Őr a Halászbástyán. A fővárosi közmunkák tanácsa átirt a fővároshoz, hogy a halászbástya létesitménye biztonsága szempontjából őrt alkalmazzon a bástyákon, a mérnöki hivatal javaslatára a tanács e kérelemnek most eleget tett, amennyiben, megállapitotta, az őr fizetését s lakást jelölt ki számára, ahonnét az összes épitményeket állandóan szemmel tarthatja.

A főváros uj diszkutja. Körülbelül 10 évvel ezelőtt elhatározta a főváros, hogy valamely köztéren diszes kutat készittet. Pályázatot is hirdetett és el is fogadta Árkay Sándor lakatos pályatervét. A képzőmüvészeti bizottság a Vámház-téren levő kis parkot jelölte ki az uj kut helyének, szóval rendbe volt minden csak pénz nem volt és most sincs. Ez az oka, hogy a tanács jobbnak látta bizonytalan időre félretenni a diszkut ügyét. Tulajdonképpen uj tervpályázat fog majd hirdettetni, mert Árkay-é a tanács szerint már elavult. De, hogy mikor hirdetik meg az uj pályázatot s hogy mikor szünik meg a kut dolga uj irott malaszt lenni, azt csak a főváros pénzügyi viszonyainak nem egyhamar várható javulása határozza meg.

A bérkocsis szabályrendelet. A kereskedelmi miniszter, értesitette a fővárost, hogy a bérkocsi szabályrendeletet, amelyet a főváros a mai igényeknek megfelelően módositott illetve ujra készitett, jóváhagyja, de csak bizonyos változtatásokkal. A bérkocsi iparengedélyeknek élők között való átruházását a fővárosi tanács hatásköréből a rendőrség hatáskörébe utalta át a miniszter. A szabályrendelet egyéb rendelkezéseit változatlanul hagyta.

A községi választások kitüzése. A fővárosi legtöbb adót fizetők véglegesen megállapitott névjegyzéke ellen október 24-ig lehetett panaszt tenni. Miután ez ideig figyelembe veendő panaszok nem érkeztek, misem áll utjában a választások megtartásának. Az igazoló választmány legközelebbi ülésén ki is tűzi már ez okból a községi választások határidejét. A polgárság szokatlan közönyösséggel viseltetik ez alkalommal a választások iránt, amelyek máskor ilyen időtájt mozgalmas pezsgőéletet teremtettek az összes kerületekben. Nagyobb szabású akczió csak a VII. kerületben folyik, ahol a demokraták, iparkodnak nyakára hágni a klikk rendszernek és a maguk jelöltjeit segiteni diadalra. Egyebütt alig lehet észrevenni, hogy közeledik a választás, aminek oka bizonyára az aggasztó politikai helyzetben keresendő.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely.
19477/I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számitott öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi ápril hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomáson levő vendéglő üzletének bérbevételére 19477 számhoz“ felirattal ellátott, boritékba zárt és lepecsételt, nemkülönben a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyitvány, iparengedély, honossági bizonyitvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi deczember hó 15-ének délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térti vevény mellett nyujtandók be, bánatpénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban a nevezett üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi deczember hó 14 én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bánatpénzképen nem tehető le.

Értékpapirok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számittatni. Bánatpénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitűzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A m kir. államvasutak részéről fentartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékozásul még megjegyezzük, hogy a vendéglős lakásául szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I/II. oszt éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérlő saját költségén tartozik világitani, füteni és tisztogatni, ugyszintén ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztitásához szükséges kéményseprő munkákat bérlő saját költségén tartozik végeztetni, mig ellenben a közös czélra szolgáló III. oszt. váró és étterem fütése és világitása fele részben bérbeadó vasut, fele részben pedig bérlő által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége
35296 903.

Pályázati hirdetmény.

(Kötéláruk szállitása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számitandólag egy illetőleg három éven át évenkint mintegy:

1600 kgrm. vágott ólomzár zsineg
700 „ vágatlan ólomzár zsineg
700 „ kötő zsineg és
300 „ különféle kenderkötél,

szükségletét biztositani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én beterjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállitási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges letételek a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta utján is megrendelhetők megjegyezvén, hogy a különleges szállitási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta utján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők

Budapest, 1903. okt. hóban. **Az üzletvezetőség**

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminisztérium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XIII. sorsjáték**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árulás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1903. november hó 19.** és **20-án** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1903. évi október hó 25-én.

Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Lónyay. *Hazay.*

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

A magy. kir. államvasutak téli menetrendje

A vonatok **indulása** Budapestről. **Érvényes 1903. évi október 1-től.** A vonatok **érkezése** Budapestre.

A keleti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
28	6	20	sz. v.	Triest, Nkanizsa
604	6	50	gy. v.	Gyulafehérvár Nagyszeben, Kolozsvár, Tövis, Máramaros-Sziget
10	6	50	sz. v.	Bécs, Grácz
302	7	10	gy.v.	Ruttka, Berlin
906	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod
402	7	25	gy.v.	Kassa, Munkács, M.-Sziget
1302	7	30	„	Fehring, Grácz
1508	7	35	sz. v.	Kassa, Csorba
318	7	50	„	Gödöllő
1002	8	00	gy.v.	Zágráb, Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó
1006	8	15	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bród
408	8	35	„	Munkács, M.-Sziget
2	8	50	gy. v.	Bécs, Graz
506	9	00	sz. v.	Kolozsvár, Brassó, M.-Sziget, Stanislau
306	9	35	„	Ruttka, Berlin

Délután

944	12	00	t.sz.sz.	Kis-Kőrös
8	12	20	sz. v.	Győr, Bécs, Szombathely
310	12	35	„	Hatvan, Miskolcz
320	1	30	„	Gödöllő
504	2	00	gy. v.	Kolozsvár, Tövis, Szatmár-Németi
602	2	15	„	Arad, Bukarest[1]
4	2	15	„	Bécs, Páris, London, Fehring
510	2	20	sz. v.	Szolnok
20	2	25	„	Bicske
404	2	35	gy. v.	Kassa, Lemberg
904	2	40	„	Bosna-Bród, Belgrád, Konstantinápoly
312	2	40	sz. v.	Hatvan
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékénes
910	3	10	sz. v.	Szabadka
1022	3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks
304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
16	4	30	sz. v.	Győr
308	5	20	„	Ruttka, Berlin
508	5	45	„	Kolozsvár, Brassó
322	5	55	„	Gödöllő
314	6	25	„	Hatvan
1004	6	50	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma, Nápoly
1706	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
22	7	25	„	Bicske
1510	8	10	„	Kassa, Csorba
1008	8	30	„	Zágráb, Fiume, Pécs, Bosna-Brod
502	9	15	gy. v	Kolozsvár, Bukarest, Stanislau
406	9	40	sz.v.	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
1304	9	40	„	Fehring, Graz
608	10	00	„	Arad, Brassó
908	10	10	„	Belgrád, Eszék, Bosna-Brod
12	10	30	„	Bécs, Sopron
328	11	10	v.-v.	Ruttka, Miskolcz

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarról

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Hova?)
102	1	00	kel. ost. expr.v.	Bécs, Páris, Ostende, London
148	5	50	sz. v.	Palota-Ujpest
6102	6	35	„	Czegléd, Szolnok
4102	6	45	„	Esztergom
150	6	55	„	Palota-Ujpest
6012	7	05	v. v.	Lajos-Mizse
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin
104	8	00	„	Bécs
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag
708	8	15	gy. v.	Temesv., Orsova, Báziás
712	8	30	sz. v.	Temesv., Karánsebes, Báziás
116	9	25	„	Bécs, Berlin
154	9	35	„	Palota-Ujpest

Délután

6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	„	Palota-Ujpest
128	12	25	„	Nagy-Maros
4108	12	50	„	Dorog
158	1	15	„	Palota-Ujpest
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4110[1]	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
160	2	20	„	Palota-Ujpest
704	2	30	gy. v.	Verciorova, Bukarest, Báziás
120	2	25	sz. v.	Ersekujvár
4104	2	40	„	Esztergom
720	2	45	„	Czegléd
6002	2	55	„	Lajos-Mizse
162	4	15	„	Palota-Ujpest
130	4	25	„	Nagy-Maros
716	4	30	„	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
164	6	00	sz. v.	Palota-Ujpest
1406	6	15	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
124	6	20	sz. v.	Párkány-Nána
4106	6	40	„	Esztergom
710	6	50	„	Verciorova, Buk., Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132[2]	7	50	„	Vácz
168	8	30	„	Palota-Ujpest
118	10	00	„	Bécs, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	Kis-Kun-Félegyháza
1408	10	30	„	Zsolna, Berlin
902[3]	11	20	kel. e.	Belgrád, Konstantinápoly
702[4]	11	30	k. o. e.	Bukarest, Konstantináp.

[1] Ünnep- és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[2] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[3] Minden kedd, csütört. és vasárnapokon közlekedik.
[4] Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A keleti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
645	5	00	t.sz.sz.	Mária-Radna, Arad
327	5	20	v.v.	Berlin, Ruttka
1707	5	45	sz.v.	Stanislau, M.-Sziget
607	6	10	„	Brassó, Arad
47	6	15	t sz.sz.	Bicske, Gyékényes
405	6	35	sz. v.	Lemberg, Kassa, Máramaros-Sziget
11	6	40	„	Bécs, Triest
907	7	05	„	Belgrád, Bosna-Brod
507	7	10	„	Brassó, Kolozsv.
1303	7	25	„	Graz, Fehring
317	7	25	„	Gödöllő
309	7	35	„	Hatvan
501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
1021	7	50	v. v.	Paks, Adonyszab.
1005	8	10	sz.v.	Fiume, Zágráb, Bosna-Bród, Pécs
1509	8	15	„	Csorba, Kassa
311	8	45	„	Hatvan
1003	8	50	gy. v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr.
13	9	05	sz. v.	Győr
509	9	15	„	Szolnok
307	9	45	„	Berlin, Ruttka
909	9	50	„	Szabadka
27	10	15	„	N-Kanizsa, Triest

Délután

319	12	15	sz. v.	Gödöllő
7	12	30	„	L.m. Bruck, Szombathely, Győr
301	12	50	gy. v.	Berlin, Ruttka
903	1	05	„	Konstantinápoly, Belgrád, Bosna-Bród
601	1	10	„	Bukarest,[1] Arad
1901	1	30	„	Gyékénes, Eszék, Pécs
401	1	30	„	Lemberg, Kassa
1	1	50	„	London, Páris, Bécs, Fehring
503	1	50	„	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
313	3	10	sz. v.	Hatvan Szerencs
321	5	35	„	Gödöllő
15	6	35	„	Győr
505	6	40	„	Brassó, Kolozsvár Stanislau, M.-Sziget
905	6	55	„	Belgrád, Bród
305	7	00	„	Berlin, Ruttka, Szerencs
3	7	15	gy. v.	Bécs, Graz
605	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
1007	7	55	„	Fiume, Zágráb, Bród, Pécs
407	8	30	„	Munkács, M.-Sziget
1507	8	50	„	Csorba, Kassa
1001	9	05	gy.v.	Torino, Róma, Fiume, Zágr. Vinkovce, Pécs
303	9	15	„	Berlin, Ruttka
9	9	25	sz. v.	Bécs, Graz
603	9	35	gy. v.	N.-Szeben, Gyulafehérvár Tövis, Kolozsvár, Stanislau
1301	9	45	„	Graz, Fehring
403	9	55	„	Munkács, Kassa, M.-Sziget

[1] Bezárólag nov. 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.
[2] Csak hétköznapokon közl.

A nyugoti pályaudvarra

Vonat szám	óra	perez	vonat neme	Délelőtt (Honnan?)
701[1]	12	50	k. o. e. v.	Konstantináp., Bukarest
145	5	35	sz. v.	Palota-Ujpest
6101	6	15	„	Szolnok, Czegléd
1407	6	25	„	Berlin, Zsolna
147	6	35	„	Palota-Ujpest
217	7	05	tv.sz.sz	Párkány-Nána
709	7	15	sz. v.	Bukarest, Vercio Báziás
4107	7	25	„	Dorog
149	7	35	„	Palota-Ujpest
117	7	45	„	Páris, Bécs
6011	7	50	v. v.	Lajosmizse
131	8	10	sz. v.	Párkány-Nána
713	8	25	„	K-K.-Félegyháza
4101	8	35	„	Esztergom
1 1	9	10	„	Dunakeszi-Alag
1403	9	40	gy. v.	Berlin, Zsolna, Pozsony
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest
715	10	55	„	Szeged
119	11	05	„	Érsekujvár

Délután

155	12	55	sz. v.	Palota-Ujpest
703	1	25	gy. v.	Bukarest, Verciorova, Báziás
103	1	50	„	Páris, Bécs
157	2	00	sz. v.	Palota-Ujpest
159	3	05	„	Palota-Ujpest
6001	3	15	„	Lajosmizse
127	3	55	„	Nagy-Maros
6103	4	15	„	Szolnok, Czegléd
4103	4	30	„	Esztergom
161	5	40	„	Palota-Ujpest
115	5	55	„	Bécs, Berlin
163	6	50	„	Palota-Ujpest
105	7	00	gy. v.	Bécs
711	7	10	sz. v.	Temesvár, Báziás
707	7	40	gy. v.	Orsova, Báziás, Temesv.
165	8	20	sz. v.	Palota-Ujpest
125	8	45	„	Nagy-Maros
107	9	05	gy. v.	Bécs
4105	9	15	sz. v.	Esztergom
1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
719	9	55	sz. v.	Szolnok, Czegléd
4109[2]	10	05	„	Pilis-Csaba
167	10	15	„	Palota-Ujpest
129[3]	10	30	„	Vácz
901[4]	10	55	k. e. v.	Konstantinápoly, Belgrád
101	11	00	k. o. e.	London, Ostd, Páris, Bécs
6013	11	10	v. v.	Lajosmizse

[1] Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.
[2] Ünnep- és vasárnapokon bezárólag november 22-ig közlekedik.
[3] Csak október és április hónapokban közlekedik.
[4] Érkezik minden kedd, csütörtök és szombaton.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

326[2]	6	50	sz. v.	Péczel	—	—	—	—

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

325[2]	6	20	sz. v.	Péczel	—	—	—	—

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdő kitérőről.

4002	6	14	sz. v.	Esztergom	4008	12 30	sz. v.	Dorog
					4010[1]	1 55	„	Pilis-Csaba
					4004	2 29	„	Esztergom
					4006	6 30	„	Esztergom

A vonatok **érkezése** Buda-Császárfürdő kitérőbe.

4007	7	17	sz. v.	Dorog	4003	4	39	sz. v.	Esztergom
4001	8	45	„	Esztergom	4005	9	22	„	Esztergom
					4009[2]	10	15	„	Pilis-Csaba

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. november 8. 39. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Az autonom jogok.

Szeretjük elhitetni magunkkal, hogy a főváros szabadon gyakorolhatja autonom jogait. A tények azonban lépten-nyomon ránk czáfolnak, s az elfogulatlan szemlélő kénytelen beösmerni, hogy a kormányhatalom a főváros autonomiájának inkább ellensége, mint barátja.

Itt van például a rendkivüli közgyülések ügye. A törvényhatósági testület egy bizottsági tag inditványára a jogügyi osztály és a tanács hozzájárulása után elhatározta a közgyülési ügyrend olyatén módositását, hogy rendkivüli közgyülés 40 bizottsági tag kérésére is összehivható. Ez a határozat a belügyminiszter elé került, a ki megtagadta a jóváhagyást, azzal az indokolással, hogy a határozat a törvénynyel ellenkezik, a mennyiben az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 57. §-a szerint *csakis* a főpolgármester vagy annak akadályoztatása esetén a polgármester hivhat össze közgyülést.

Aki ösmeri a hivatkozott törvényczikket és a holt betükből képes a törvény intencziját megérteni, az a belügyminiszter döntését kénytelen törvényellenesnek deklarálni. Mert a törvény szószerint igy hangzik: „Ha a főpolgármester — vagy akadályoztatása esetén a polgármester — szükségesnek látja, annyiszor tartathatik közgyülés, a hányszor a körülmények igénylik.“

Ez a pont ugyan botrányos magyarsággal van megfogalmazva, de belőle csak Khuen-Héderváry gróf, illetőleg Fascho-Moys Sándor miniszteri tanácsos olvashatta ki, hogy *csakis* a főpolgármesternek és a polgármesternek van joga rendkivüli közgyülést egybehivni. Mi és velünk együtt az a tiz és nehány millió ember, aki magyarul ért, az idézett törvényszövegből csak azt látjuk, hogy a főpolgármester *is* tarthat közgyülést, ha szükségesnek látja. De tarthat maga a törvényhatósági testület is. Ezt egészen világosan kifejezi ugyanazon törvény ugyanazon §-ának első pontja, amely ekkép szól: „A közgyülések számát és idejét a főváros szabályrendelettel állapitja meg.“

Miután a törvény ezen pontja nem distingvál a közgyülések között, vagyis nem állapitja meg, hogy csak rendes közgyülések felől intézkedhet a főváros, a józan ész és a logika szerint világos, hogy a főváros rendkivüli közgyüléseket is elrendelhet.

Hogy mi értelme van a második pontnak, annak kitalálása végett fölösleges Dodonába zarándokolni. A törvény ezt a jogot *folytatólagosan* kiterjesztette a főpolgármesterre is. Nem a közgyülés jogát akarta korlátozni, hanem a főpolgármesterét bővíteni és pedig az előbbinek konfiskálása nélkül. Abszurdum is lett volna, hogy az autonom testület ne rendelkezzék annyi hatáskörrel, mint a kormány képviselője.

Ha tehát a közgyülésnek joga van a közgyülések számát és idejét megállapitani, önként következik ebből, hogy jogában áll szabályrendeletileg kimondani azt is, hogy rendkivüli közgyülés összehivható, valahányszor 40 bizottsági tag irásban kéri.

A legnagyobb sérelem volna a főváros autonomiájával szemben, ha ezen joga csakugyan elvitattatnék. Elkezdve az országgyüléstől le az utolsó falusi egyesületig, minden testület maga intézkedik közgyülésének megtartásáról. Mindegyik hivhat össze rendkivüli közgyűlést, ha bizonyos számu tagok kivánják.

Ami a fővárost illeti, itt különösen szükséges, hogy a törvényhatósági bizottság akkor hivassa össze a közgyülést, amikor jónak látja. Az önkormányzat és polgárság érdekei követelik a jognak a fentartását. Számtalanszor fordulhat elő oly eset, amidőn a törvényhatósági testületnek valamely kérdésben sürgősen állást kell foglalnia és pedig esetleg a kormány ellen. Micsoda önkormányzat az, ahol az végrehajtható nem volna, ha csak a főpolgármester nem kegyeskedik a közgyülést összehivni? Hiszen ha a főpolgármester vakeszköze a kormánynak, akkor a nyári szünetek alatt a főváros hallgatásra volna kényszerithető, bármily merénylet terveztetnék vagy intéztetnék a főváros érdekei vagy polgárainak jogai ellen.

Hinni akarjuk, hogy az uj belügyminiszter liberálisabban gondolkodik, mint elődje és a törvényt nem a főváros autonomiájának csonkitására, hanem épségbentartására fogja magyarázni.

Hányat ütött az óra?

Soós István pátert, a Kármelita-rend rokonszenves főnökét, kit a szigoruan aszkéta életmód daczára, melyet rendtársaival együtt folytat, pirospozsgásnak ismerünk, nagy szomoruság érte. A szerzet sok nehézségek között templomot épitett a VI. ker., Huba-utczában, de már arra nem telt, hogy a toronyba óra is kerüljön. Az a környék, a külső Váczi-ut és az Angyalföld között, szegény emberek lakóhelye. Talán a legszegényebbekké az egész főváros területén. Fali vagy zsebórára az itt lakóknak nem telik. Vagy ha van is, többet pihen a zálogházban, mint ketyeg a falon vagy a mellényzsebben. De ezen a vidéken boltok sincsenek, melyek ablakán bekukucskálva az ember leolvashatná a nagy fali-óráról, hányra jár az idő. Soós páter nem mondott valótlanságot, midőn a tanácshoz, majd a közgyüléshez intézett folyamodásában azt hangoztatta, hogy a toronyórára nagy szüksége van az ott lakó szegény munkásnépnek. Az valóban közszükségletet pótolna. A közgyülés ez egyszer tulságba vitte a takarékosságot, amidőn a kérelmet a „főváros jelenlegi pénzügyi viszonyaira való tekintettel“ elutasitá. Mindössze 3000 koronáról volt szó. Egyetlen városi bankett többe kerül, holott a bankettek után nem marad más katzenjammernél, mig a toronyóra legalább száz esztendeig funkczionál.

Ez a tulzott szükkeblüség, a legszegényebb városnegyed lakói iránt nem helyén való.

Node tulajdonkép nem Soós páterről és a Huba-utczai templomtoronyról akarunk beszélni, hanem általában az óra-hiányról.

Budapest ama városok közzé tartozik, hol az ember, ha csak zsebében nem hord egy remontoirt, sohasem tudhatja, hányat ütött az óra? Az a husz vagy hány templomóra akár meg se volna, oly elenyésző kis szám Budapest területéhez képest. Ezek fele is többnyire állandóan reparatura alatt áll vagy rosszul mutatja az időt. Hogyan tájékozódhassék tehát az olyan ember, akinek nincs órája? És különösen este, amikor a legkitünőbb szem sem lát a templomtornyán egyebet egy fehérlő kerekségnél?

Azt hisszük, igaza van annak az angolnak, ki végigtanulmányozva a fővárost, a nyilvános órák hiányából következtette, hogy Budapesten az időt nem tekintikpénznek. Ahol az emberek serényen dolgoznak és minden idejüket értékesiteni törekednek, ott nagy becsülete van az időt mutató szerkezetnek. Ott nem közönyös a dolgozó közönségnek, hogy egy fél órával később vagy korábban jelent meg valahol.

Az angol, az északamerikai, sőt a franczia is perczek szerint igazitja tennivalóit. De náluk nincs oly bosszantó pontatlanság, mint nálunk. A mesterember, aki valamit a megrendelőhöz szállit, a friseur, akit az asszony magához vár, az iskolásfiu, aki a tanodába megy, megkésvén, egyik sem állhat elő azzal a kifogással, hogy nem tudta pontosan: mennyi az idő. Mert a nyugoti államok fővárosaiban maguk a hatóságok gondoskodnak órákról. A forgalmasabb utvonalokon sehol nem hiányzik a pontosan járó óra, amelyet többnyire a gáz-, vagy villamoslámpák oszlopai fölé helyeznek el, hogy megvilágitva éjjel is szolgálatot tegyenek.

Ez az intézkedés nemcsak a közönség kényelmét szolgálja, hanem jótékony befolyással van arra is, hogy az embereket pontossághoz szoktassa.

Budapest fő- és székváros sok fölösleges, sőt haszontalan dologra is kidobott már nagy pénzeket. Ha most elhatározná magát ily nyilvános órák beszerzésére és fölállitására, sokunkban föltámadna a remény, hogy végre a városházán meg a közgyülési teremben is belátják, hogy ütött a praktikus intézkedések megtételének órája.

A főváros évkönyvei.

Sokan vannak a benszülött budapestiek közt is, kik a főváros szervezetéről nem sokkal többet tudnak, mint Páris vagy London viszonyairól. De nem is tudhatnak. A napi sajtó ugyan, kivált az utóbbi időben, elég tért szentel a főváros ügyeinek, de az ember feje nem káptalan, hogy minden hirt és adatot elraktározhasson az emlékezetében. Épp ezért helyes és szükséges egybefoglalni az egyes évek közigazgatási történetét, s azt könyvalakban a közönség rendelkezésére bocsátani.

Amidőn azonban az eszmét, melynek megvalósitása *Halmos* polgármester érdeme lesz, örömmel üdvözöljük, viszont nem rejthetjük el csodálkozásunkat afölött, hogy az évkönyvek csak az 1902-ik évnél fognak kezdődni. Meggyőződésünk szerint föltétlenül szükség van oly monographiára, mely elénk tárja a főváros fejlődésének 1873-tól, vagyis Buda és Pest egyesitése óta való mozzanatait. Enélkül az évkönyvek: filii ante patrem. Maga a polgármester is érzi ezt, de elkészitését jobb időkre halasztja ama megokolással, hogy e munkát egy ember nem végezhetné, hanem külön e czélra szervezett redakczió, mely azonban tulságos nagy anyagi áldozatot igényelne.

Mit gondol a polgármester Ur: külön szerkesztőség közremüködésével irta-e meg *Salamon* Ferencz Buda monographiáját, amely nem 30 esztendőt, hanem évszázadokat ölel fel, avagy voltak-e munkatársai Mommsennek, amikor a rómaiak történetét földolgozta? Ha ezek a történetbuvárok és sok száz más iró képes voltak egymagok összeállitani és feldolgozni hosszu korszakok történetét, miért volna egy emberre nézve fizikai lehetetlenség Budapest 30 esztendős multját monographiába foglalni? Mi azt hisszük, egy szorgalmas iró maximum két év alatt készen volna vele és munkájáért nem követelne tulságos honoráriumot.

Tessék próbát tenni. Intézzenek nyilvános fölhivást a közönséghez, bizonyosan akad nehány vállalkozó az ifjabb történetiró-gárdából. Bizalmasan megsughatjuk a polgármester urnak, hogy mi ismerünk alkalmas embert, ki a monographia elkészitését (nyomtatott ivenként 40—50 frt honoráriumért) szivesen elvállalja. Czime szerkesztőségünkben megtudható.

Az évkönyvek sorozata, mint emlitettük, az 1902-ik év közigazgatásának történetével fog kezdődni. A polgármester rendelete szerint a hozzá való anyagot az elnöki és tanácsi ügyosztályok, továbbá a kerületi előljáróságok és szakhivatalok foglalják össze, a feldolgozásról és az évkönyv megszerkesztéséről pedig dr. *Wildner* Ödön városi fogalmazó fog gondoskodni. A jelentések 1904. február 1-ig küldendők be.

Az évkönyv fontosságáról és a hozzá füzödő nevezetes érdekről a polgármester igy nyilatkozik:

Valamint minden öntudatos életet élő és czélok szolgálatában cselekvő embernek szüksége van arra, hogy a mindennapi élet eseményeinek áradatában néha-néha nyugvó pontot keressen, koronkint számot vessen önmagával, megvonja cselekedeteinek mérlegét, s a multba nézvén, annak tanulságain okulván irányelveket nyerjen jövendőbeli cselekedetei számára: még sokkal fokozottabb mértékben van szüksége a nagy városnak, ennek a polgárok ezreiből és százezreiből összetevődött, öntudattal, czélokkal és akarattal biró, széles körökre kihatással, sulyos felelősséggel cselekvő nagy eleven szervezetnek arra, hogy időnkint önmagára eszméljen, sokirányu tevékenységének eredményeit egységbe foglalja, azok egyetemét áttekintse s a multak alapján megszabja az irányt, a mely felé a jövőben haladnia, a programmot, a mely szerint a jövőben fejlődnie kell, hogy a közérdeket mentől jobban szolgálja, hogy nagy feladatait és czéljait mentől jobban megoldhassa és elérhesse. Ennek a tanulságos visszapillantásnak eszköze az évkönyv.

Ámde nemcsak magának a városi szervezetnek szempontjából van az évkönyveknek ilyen jelentőségük, hanem — ami épp annyira megszivlelendő — a nagy közönség szempontjából is. A polgároknak mind szélesebb körben való öntudatra ébredése, mind élénkebb érdeklődésük városuk ügyei iránt, mind sürübb részvételük azok intézésében, az önkormányzatban, a hivatali működés mind nyilvánosabbá válása, mind hathatósabb közpolgári ellenőrzése: a jelenkor elvitázhatatlan tényei. A fejlődés kétségtelenül arra tart, hogy a városi élet sokkal nagyobb mértékben válik valódi és egészséges közéletté, mint a multban volt.

Ezekre való tekintettel már most mindenesetre kötelessége a városi hatóságoknak, hogy a nagyszámu érdeklődőknek módot és alkalmat nyujtsanak arra, hogy városuk szervezetét, közállapotait s a szervezet koronkinti tevékenységét behatóan megirmerhessék. Erre pedig módot nyujt az évkönyv.

Nem hagyhatom végül szó nélkül, hogy a külfölddel való érintkezésünk szempontjából is fölötte szükséges és fontos az ilyen évkönyv. Országunk, nemzetünk s fővárosunk nem áll elszigetelten; be van kapcsolva a müvelt nyugot fejlődésének menetébe.

Nemes versenyre kell kelnünk a polgárosult külfölddel; tanulnunk kell egymástól. Napról-napra nagyobb és örvendetes érdeklődéssel fordul fővárosunk felé számos külföldi nagy város hatósága, kiküldötte, polgára. Ezek érdeklődésére, az idegenforgalom fellendülésére, nemkülönben a külföldi hatóságok kiadványai tekintetében fennálló csereviszonyunkra való figyelemmel gundoskodnunk kell a székesfőváros szervezetét és intézményeit megismertető munkákról, s ezek sorában első helyen fognak állani ezek az évkönyvek, a melyek idegen nyelven való kiadását is tervezem..

A pénzkeresés eszköze.

Pünkösdkor kezembe vettem egy jó csomó lapot: magyart és külföldit vegyest. A lapokat, mikor végig olvastam, hátulról előre kezdtem lapozgatni, mint ezt már az ember ünnepkor tenni szokta. A tapasztalás, a melyre jutottam, az volt, hogy a külföldi lapok egész kötetnyi hirdetést adnak ilyenkor az olvasó kezébe, mig ellenben nálunk a hirdetési rovat föltünően üres. Minthogy pedig ez a szomoru jelenség nem oly lényegtelen, mint azt egyesek hinni szeretnék, nem árt, azt hiszem, ha hozzászólunk egyszer ehhez a tárgyhoz is.

Széchenyi azt mondja keservesen a „Kelet Népe“ czimü könyvében: *Mindenben* hátra vagyunk. Ha nem is volt e részben a legnagyobb magyarnak tökéletes igaza, mindenesetre igaz az, hogy *sokban* hátra vagyunk. Hátra vagyunk a hirdetések dolgában is. Hátra vagyunk pedig azért, mert nincsen még fejlett iparunk, nincsen kellő számu hirdető iparosunk. Külföldön, a hol fejlett iparral dicsekedhetnek, nem csoda, ha telve vannak a lapok hirdetésekkel.

Ámde azt is mondják mások, hogy megforditva áll a dolog. Azért nincsen fejlett iparunk, mert nem hirdetünk; a hol pedig a vállalkozó szellemnek ekkora a hiánya, ott az ipar nem fejlődhet. Nem az ipar teremti a hirdetést, hanem a hirdetés — mint a vállalkozási szellem egyik megnyilvánulása — teremti meg az ipart. Erősen hisszük, hogy a kik igy gondolkoznak, erős igazságot mondanak.

Azelőtt azt tartotta a régi közmondás, hogy a jó bornak nem kell czégér. Azt tartották iparosaink, hogy a tekintélyük oda van, ha hirdetnek, sőt vannak még ma is egyes erényhősök, kik a hirdetést tisztességtelennek tartják. Változtak pedig az idők és az emberek. Ma már minden józan gondolkozásu ember tisztában lehet azzal, hogy nem elég, ha az iparos jó portékát ad el, hirét is kell annak kelteni. Azt is tudja ma már minden olvasó, hogy az ügyvéd és orvos nem szégyel magának reklámot csinálni, a primadonnák sem röstellik maguk mellett a nagydobot megütni. Miért szemérmeskedjen és hallgasson éppen az iparos, a ki szintén boldogulni akar? Azt mondja az ujabb közmondás, hogy néma gyereknek az anyja sem érti a szavát. A másik igy szól, hogy: szemesnek áll a világ, koldusnak az alamizsna. Harmadik is van, mely azt hirdeti, hogy szemérmes koldusnak üres a tarisznyája. Már pedig a mit a nép bölcsesége ennyi formában fejezett ki, abban nagy életigazság lehet.

Legékesebben szól az egyszerü betü. Leghangosabban kiált a néma nyomdafesték A mit nem tud elvégezni ezer utazó, azt elvégzi egy ujsághirdetés. Az utazót kidobja a olvasó ha nem talál alkalmas időben jönni, az ujsághirdetés ellenben odatolakszik minden időben a vevő szemei elé. Addig bámulják egymást kölcsönösen olvasó és hirdetés, mig az olvasó — akár csak egy delejező hatása alatt — önkéntelenül is a hirdetés hatalmába kerül. Az idegen ügynök rábeszéléseit el nem hisszük. Az ujságot ellenben legtöbben azért olvassuk, hogy abból tanulságot meritsünk, abban uj dolgot találjunk s a hirdetés, melyet hasábjain olvasunk, gondolkodóba ejt. Az iparos pedig, a ki tőkét fektet a hirdetésekbe, busásan jut annak kamataihoz, mert hisz a hirdetések nyomában jár a kereslet nagyobbodása. Munkában pedig határozottan megtakarit valamit az iparos, mert a venni szándékozó előtt, ki az árut már a hirdetésekből ismeri, nem kell azt sokat dicsérni.

Külföldön már annyira vannak a hirdetésekkel, hogy annak egész tudománya van. Mindenki nemcsak azt tudja, hogy hirdetni kell, hanem azt is tudja, hogy miképp kell hirdetni. Tudja mindenki például azt, hogy milyen legyen a hirdetés szövegezése, kiállitása, mikor és hol kell hirdetni és igy tovább. Egyszóval tisztában van mindenki azzal a száz meg száz fogással, a mely arra szolgál, hogy a hirdetésnek hatása legyen.

Mi magyarok még nem vittük ennyire e tudományban, a mi hirdetési tudományunk annyiból áll mindössze, hogy — bocsánat az őszinteségért — minél többet kell füllenteni a hirdetésben, lehetőleg ugy szövegezni a hirdetést, hogy annak tartalma a valóságnak meg ne feleljen. Hasonlitunk a kezdő kártyáshoz, a ki nem tud még jól játszani, de tud már — hamisan.

No de majd csak haladunk ezen a téren is, majd megtanulunk hirdetni is. Meg fogjuk tanulni különösen azt, hogy ha hirdetés nélkül, szorgalommal és tudással, lehet is valahogyan boldogulni, ugy viszont forgalmat elérni, vagy éppen vagyont szerezni csak a reklám eszközeivel lehet. Megtanuljuk majd, hogy reklám nélkül is lehetünk jó *kenyérkeresők*, de csak reklámmal lehetünk jó *pénzkeresők*.

A községi örökösödési adó.

Szaporitani a főváros jövedelmeit és pedig a polgárok teherviselési képességének tulságos megterhelése nélkül: el nem odázható feladattá vált. Tudjuk, hogy az állam a maga terheiből egy tetemes részt áthárított a főváros vállaira, ugyanakkor azonban mereven elzárkózik az elől, hogy a főváros a maga jövedelmeit uj források nyitásával gyarapithassa. Igy például nem engedte meg, hogy a főváros a tüzoltóság javára megadóztassa a biztositó intézeteket, valamint nem engedi meg, hgy a községi örökösödési adót behozhassa.

Ez utóbbi sokkal fontosabb, semhogy a napirendről levehető volna. Mindenkinek csak helyeselni kell, hogy a hatóság módokat és formákat keres, amelyek keretében a czélt: a bevételek szaporitását, elérje.

Az örökösödési adó mindenütt bőséges adóforrást képez és a nyugati államok egyrészében a községek is részesülnek belőle.

Hazánkban az örökösödési adót, illetőleg az örökösödési illetéket kizárólag az állam szedi. A községek abból nem részesednek Községi háztartásunk rendezésének kérdései között már többször merült föl az önálló községi örökösödési adó behozatalának kérdése, de annak mindig utjában állt a Budapest fővárosi törvényhatóság alakitásáról és rendezéséről szóló törvény. Ennek 10. szakasza határozottan kimondja, hogy a főváros csak az állam által igénybe nem vett uj adókat hozhat be. Igaz ugyan, hogy az állam örökösödési illetéket szed, de lényegében az nem más, mint örökösödési adó és attól csak formájában különbözik. Ha az idézett törvényszakasz megváltoztatása a siker reményével kecsegtethetne, ugy a főváros ennek a bevételi forrásnak megnyitását első sorban hozza javaslatba. Mivel azonban arra kilátásunk nincs, s e mellett még figyelembe véve azon nehézségeket, melyek az örökösödési adónak az ingatlan és ingó vagyon után, nemkülönben az örökhagyó elhalálozása és lakóhelye szerint való kivetése és beszedése és egyéb a nemzetközi viszonylatokban rejlő körülmények folytán felmerülnek.

Továbbá ha figyelembe vesszük azt, hogy az önálló berendezkedésnél a hagyaték bevallását annak minden változásával együtt kötelezővé kellene tenni, sőt az eltitkolásra való hajlandóságnál fogva még nyomozásokat is kellene eszközölni, a mi nemcsak a polgárok zaklatásával járna, de a hagyaték lajstromozása és nyilvántartása oly ujabb berendezéseket is kivánna, a melyek ujabb és pedig tetemes személyzeti és dologi kiadásokkal járjanak: mindezeknél fogva a községi önálló örökösödési adó behozatala helyett czélszerűbbnek látszik az örökösödési illetékpótlék behozatala.

Az erre vonatkozó inditvány önkéntelenül is összekapcsolandó az *ingatlanok telekkönyvi átirása* után a székesfőváros javára fizetendő *átirási díjakról* szóló szabályrendelettel, melynek keretében a székesfőváros az ingatlan vagyon után átiratási díjat ma is szed abban az esetben is, ha az elhalálozás esetén száll át más tulajdonosra.

Az 1897-ben alkotott szabályrendelet a székesfőváros területén fekvő ingatlanok telekkönyvi átirátása után szedett 1 százalékos községi átiratási dijnak mérvét a székesfőváros fokozott és mindig emelkedő kiadásai fedezhetése czéljából az ingatlan értékének ezideig szedett 1%-a helyett a következőképen állapitotta meg:

1. az adás-vevés és csere czimén történt átiratások után, továbbá az örökség, hagyomány és ajándékozás utján történt azon átiratások után, a mikor az átiratás az egyenes ágbeli fel- és lemenő rokonokra vagy az örökhagyó házastársára történt, a dij mérvét meghagyta az érték 1%-ában;

2. az utóbb emlitett czimeken távolabbi rokonokra történt átirások után az átiratási dijat az átruházó és az uj tulajdonos közti rokonsági viszonyhoz mérten az érték 2% és 3%-ban állapitotta meg;

3. a hitbizományi birtokos nevének telekkönyvi bejegyzése után fizetendő átiratási dijat a törvényhatósági bizottság az érték $1^1/_2$%-ában állapitotta meg.

Ezen szabályrendelettel az átiratási dij százalékának emelései ellenében a telekkönyvileg önálló birtoktestek átiratása után az átiratási dijjal együtt birtoktestenkint 3 K 20 f átalányösszegben szedett engedelmi dij eltöröltetett, mert ennek szedése a telekkönyveknek királyi biróságok által való kezelése óta már amugy is csak a szokásjoggal indokolható.

A belügyminiszter ezt a szabélyrendeletet, miután az előbb a pénzügyi és igazságügyi miniszter urakkal letárgyalta, vissza küldötte, értesitván a fővárost, mikép a pénzügyminiszter azon elvi álláspontra helyezkedett, hogy a székesfőváros közönsége által gyakorolt illetékszedés azon az alapon rendezendö, hogy eme városi illetékek a hasonló kincstári illetékek pótlékául tekintessenek és ennélfogva, valamint a kezelés egyszerüsitése szempontjából is, ezen városi illetékpótlékok a lehetőségig ugyanazon szabályok szerint kezeltessenek, mint a melyek a kincstári hasonló illeték szedése tekintetében fennállanak; továbbá a belügyminiszter a kormánynak azon elvi megállapodását jelentette ki, „hogy a városi illetékpótlék semmiféle felemelése nem engedélyezhető, mert a magasabb dijszedés az adózó polgárok adózási képességét csökkentené, a mi sértené ugy az adózók, mint a kir. kincstár érdekeit.“

A leirat szerint tehát a székesfőváros közönsége a pótlék természetü kőzségi illetéket csakis az eddigi 1 százalékban szedhetné és pedig a területén fekvő oly ingatlanok átruházása után, a mely átruházások után állami illeték jár s mindenesetben csak az állami illeték alapjául vett érték után. A székesfővárosnak eddig mindig és pedig szigoru következetességgel megtartott álláspontja az volt, hogy az átiratási dij teljesen független a kincstári vagyonátruhaáási illetéktől.

A belügyminiszter ur ezen felterjesztésre 1903. márczius 30-án 18.720 sz. a. kelt leiratában válaszolt, kijelentvén, hogy a főváros által kivánt kimutatásokat abban az alakban, a milyenben azt kivánja, le nem küldheti, miután csak arról van szó, hogy a székesfőváros az ingatlan vagyon után szedjen helyhatósági díjat, illetőleg pótilletéket, az ingóvagyon átruházására vonatkozó kimutatásokra szüksége nincsen.

A mi pedig azt a kérdést illeti, hogy az uj pótilleték jövedelme miként alakulna a most szedett kincstári átiratási dij bevételeihez, e tekintetben a belügyminiszter ur kijelenti, hogy a székesfőváros teljes megnyugvással nézhet a jövő elé, mert eddig csak a telekkönyvi tényleges átirások esetében volt

igénye a városi dijra, az uj tervezet szerint pedig általában minden ingatlan átruházása után lesz igénye és joga a pótilletékhez, még abban az esetben is, ha az ingatlan felett kötött jogügylet esetleg telekkönyvi bekebelezés tárgyát nem is képezte. A bevétel e czimen tehát a jelenleginél kétségtelenül nagyobb lesz.

Habár a belügyminiszter urnak ez a kijelentése megnyugtatással is szolgálhat arra nézve, hogy a székesfőváros eddigi bevételeiben megrövidülni nem fog, mindazáltal ezzel az átiratási dijak rendezéséről szóló szabályrendelet megalkotásánál kitüzött czélt teljesen el nem érnők, mert azzal a székesfőváros nemcsak eddigi bevételeit akarta biztositani, hanem jövedelmeinek ezt a forrását tágitani és bevételeit fokozni is kivánta.

A székesfőváros anyagi érdekeinek megóvása szempontjából a pénzügyi és gazdasági ügyosztály a következőket javasolja:

Rendezendő volna a székesfőváros által gyakorolt illetékszedés azon az alapon, hogy a községi átiratási dij mint a kincstári illeték pótléka kezeltessék, de csak akkor, ha a székesfőváros az önálló átiratási dijából eddig befolyt jövedelmének ez esetben való csökkenése ellensulyozásául a *pótlékos természetü illeték* kiterjesztésével kárpótoltatnék, mely esetben az *községi vagyonátruházási illeték* czimén volna beszedendő.

Kiterjesztendő volna ezen községi vagyonátruházási illeték a székesfőváros terület n levő mindazon ingó- és ingatlan-vagyon átruházásaira, a melyek után a kincstári vagyonátruházási illeték szedetik; tehát kiterjesztendő volna az ingatlanoknak telekkönyvön kivüli mindennemü átruházására is, továbbá az ingatlanok haszonélvezetének és haszonvételének átruházására, valamint az ingóságoknak élők közt és halálesetre való átruházásaira, s végül kiterjesztendő volna a pótlékos illeték a holt kézen levő vagyonra is, olyképen, hogy ezen vagyon után a kincstári illeték-egyenértéknek egy arányos százaléka szedhető volna.

Már az általános és egyenlő teherviselés elve szempotjából is igazságosabb és helyesebb *az összes vagyonnak* egyenlő megterheltetése, mint pusztán csak — az adókkal ugy is, erősebben igénybe vett — ingatlanoknak egyedül való megterheltetése és ez összeegyeztethető volna ez ama szocziálpolitikai törekvéssel is, amely a közterhek alól oly könnyen kibuvó ingó vagyont is utól érni és ez által a vagyoni ellentéteket ily módon is kiegyenliteni akarja.

A községi vagyonátruházási illetéknek az ingó és ingatlan vagyonra — éppen ugy, miként ezt az örökösödési adó külföldi példáinál láttuk — teljesen egyenlő mértékben való kiterjesztése nemcsak az emlitett elvnek felelne meg s nemcsak összhangzásba jutna a mondott szocziálpolitikai törekvéssel de a székesfővárosnak nagy terhei viselésére, bár nem jelentékeny, de uj és jogos jövedelmi forrást nyitna.

Minthogy a vagyonátruházások után ily alakban behozandó községi illeték a hasonló kincstári illetékek pótlékát képezné, az a legszorosabb összefüggésbe hozatnék a kincstári illetékekkel, s igy annak helyes kezelése ugy a közönség, mint a székesfőváros hatósága érdekében megkivánná, hogy az a kincstári illetékekkel együtt, egy helyütt vettessék ki, s felebbezések esetén a kincstári illetékekkel együtt biráltassék felül, mert a községi pótléknak külön kezelése, különösen az ingóságok átruházása után, a legnagyobb nehézségekkel járna, mivel a pótlék helyes kivethetése czéljából a jogügyletek bejelentésére, s illetőleg a szerződések bemutatására, hagyatékoknál pedig a hagyatéki kimutatásoknak és tárgyalási iratoknak a biróságok részéről való közlésére és mindezeknek külön nyilvántartására nagyobb személyzetre, és igen jelentékeny kiadásokkal egybekötött berendezésekre volna szükség.

Mindezekután véleményünk szerint a községi vagyonátruházási illetékpótlék előirása és kezelése, de még azoknak behajtása is csak a kincstár részéről történhetnék, mert ha a jogerős előirások a kincstár részéről a fővárossal közöltetnének is, a behajtás a székesfőváros részéről állandó nehézségekbe ütköznék, miután sok esetben a behajtás folyamán beadandó alapnélküli felebbezések a hátralék biztositását akadályoznák, s annak behajtását késleltetnék, s a beadványok az előirást teljesitő kincstári hatósággal való felesleges átiratváltásokat s igy elkerülhető munkát okoznának. A mennyiben a behajtást a kincstár teljesitené, ugy a dolog természetéből folyik, miszerint a székesfővárosnak a befizetések elszámolása tekintetében olyan biztositást kell nyernie, hogy a teljes- és részletfizetések az előirás arányában, vagyis oly arányban számoltatnának el, a mily arányban áll a községi illetékpótlék a kincstári illetékhez, s a mint elszámoltatnak az egyenes adókra történő befizetések is a székesfőváros részéről.

Végül megjegyezzük, hogy a behozandó pótlékos természetü községi illetékek mérvére nézve javaslatunk előterjesztését még időelőttinek tartjuk, mert előbb a községi vagyonátruházási illetékszedés tervezett rendezése, s egyben az illetékpótlékoknak a kincstár részéről való kezelése a kir. kormánynál kieszközlendő volna, a minek megtörténte után az illetékpótlékok mérvére nézve javaslatunkat a vonatkozó szabályrendelet tervezetével együtt a tek. Tanácsnak be fogjuk mutatni.

Mindezek után tisztelettel kérjük a tekintetes Tanácsot, hogy jelen előterjesztésünkhöz hozzájárulva, azt pártolólag a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülése elé terjeszteni méltóztassék, oly javaslattal, hogy az uj szabályrendelet megalkotása előtt az önálló községi átiratási

díj helyett behozandó községi vagyonátruházási illetékpótlék a fentiek szerint kért kiterjesztésének engedélyezése, s egyben az illetékpótlékoknak a kincstár részéről való kezelése iránt a nmélt. m. kir. pénzügyminiszter és belügyminiszter urakhoz felterjesztést intézni méltóztassék.

Budapest tanügyi kiadásai.

Mindenki tudja, hogy a főváros milliókat költ tanügyi célokra, de csak kevesek előtt ismeretes, hogy a kiadások miként oszlanak meg az egyes intézetek között. A jövő évi költségvetési előirányzat alapján a következő kimutatást állitottuk össze:

A *reáliskolák* 1904. évi szükséglete 344,737 kor. Ebből esik a személyzet illetményeire 223,477, szolgák ruházatára 1160, házbérek 83,200, fütésre 7800, világitásra 7000, tisztogatásra 2300, vizdijakra 2150, butorokra 4500, tanszerekre 6000, tornaszerek pótlására 400, nyomtatványokra 3200, különfélékre 3550 korona.

A *felső kereskedelmi iskolák* kiadása 275.471 kor., melyből 219,655 kor. esik a személyzet illetményeire, 34,300 kor. házbérre, a többi apróbb tétel a fentebb elősoroltakra.

A *felsőbb leányiskolák* budgetje 135,925 korona. A személyzeti illetmények 112,975, a házbérek 14,200 koronát emésztenek fel.

A *polgári iskolák* fentartása 1.539,447 koronába kerül. Ebből 1.155,548 esik a személyzetre, 255,685 (!) korona a házbérekre. A fütés 27,700, a világitás 14,050 koronára van előirányozva.

Az *iparrajziskola* 136,675 koronával szerepel. A házbér — 33,400 korona — aránytalanul nagy. A személyzet illetménye 86,325 korona.

Az *elemi népiskolák* budgetje a legnagyobb, amennyiben *négy millió* 938,026 koronába fognak kerülni, a jövő évben. Az egyes tételek igy oszlanak meg: Személyzet illetményei 3.572,294. szolgák ruházata 14,442, *házbérek* 965,355, iskolahelyiségek jókarban tartása 23,000, fütés 104,000, világitás 50,250, tisztogatás 25,600, vizfogyasztás 23,800, butorok pótlása 40,000, tanszerek 25,000, nyomtatványok 20,000, irodai szükségletek 23,625, tornafelszerelések pótlása, 1300, osztályszaporitás 20,000, szegény tanulók segélyezése 36,000, különfélék 27,000, selyemtenyésztés, méhészet, gyakorlati gazdaság 5500, magániskolák segélye 5800 korona.

Az *iparostanoncz* iskolák szükséglete 307.770 korona, amelyből 270 810 kor. személyzeti illetmény.

Az *alsófoku kereskedelmi* iskolák 39.500 koronát igényelnek.

A *kisdedóvók* és *gyermek-menedékházak* évi kiadása 409.566 korona. Ezeknél a házbér — 184 206 kor. — több mint a személyzet illetménye, mely 107.360 koronában van megállapitva.

A *női kereskedelmi tanfolyamok* 52.560 koronába kerülnek, s 1000 korona segélyt kap a vendéglőstanulók iskolája.

Az összes tanügyi kiadás nyolcz millió 357.952 korona. Ezzel szemben a főváros tandijakból, fölvételi dijakból és államsegély czimén 960.261 koronát. Tehát a fővárost ezen bevétel levonásával 7.397,691 korona tanügyi kiadás terheli.

Az óvatos biztositó intézetek.

Október végén nagy szenzácziót keltett Rudnay Bela főkapitánynak ama határozata, melylyel a Király-szinháztól megtagadta a játszási engedélyt. Az indokolásból kitünt, hogy a főkapitány a legnagyobb mértékben tüzveszedelmesnek tartja az uj szinházat és az esetleg bekövetkezhető katasztrófáért eleve elhárit magáról minden felelősséget.

Egyik tudósitónk jelentése szerint, kinek megbizhatatlanságáról jót merünk állani, a főkapitányi végzés megjelenése után ily jelenetek játszódtak a baleset-biztositó intézeteknél:

Előkelő gentry: Egy gyufaskatulyán olvastam, hogy mindnyájunkat érhet baleset. Elhatároztam tehát, hogy biztositom magamat.

Igazgató: Kitünő ötlet. Mindjárt kiállitom a bevalási ivet. Szabad tudnom, méltóztatik-e lovagolni?

Gentry: Tagja vagyok a par force vadásztársaságnak és részt szoktak venni az urlovasok akadályversenyeiben is.

Igazgató: Kicsit nyaktörős mulatság, de azért nem tesz semmit. Mikre méltóztatik vadászni?

Gentry: Idehaza medvékre. Afrikában oroszlánokra és tigrisekre.

Igazgató: Veszedelmes passzió, de a biztositást mégis megköthetjük. Egyéb sportot is tetszik üzni?

Gentry: Szenvedélyes barátja vagyok a léghajózásnak. Amikor csak lehet, fölszállok a „Tulul"-lal

Igazgató: Hm, hm, Nagyságodat a drágább skála szerint kell biztositani.

Gentry: Azt is megmondhatom, hogy tagja vagyok a „Club Alpin"-nek és csakis jéghegyeket szoktam megmászni, még pedig vezetők nélkül.

Igazgató: Kénytelenek leszünk a legmagasabb dijtételt megállapitani.

Gentry: Hogy mindent tudjon passzióim felől, jelzem önnek, hogy tavasszal északsarki expedicióban fogok résztvenni és megismétlem az André-féle léghajó-utazást a polus felé.

Igazgató: A biztositást erre á kirándulásra is fentartjuk. A mostani őszi és téli saisont hol méltóztatik fölteni.

Gentry: Budapesten. Rajongok Fedák Sáriért. Már béreltem egy páholyt a Király-szinházban.

Igazgató (elsáppadva kiejti a tollat kezéből és fölugrik): Mit tetszett mondani? Páholyt a Király-szinházban?

Gentry: Igen, a 7-es számu földszinti páholyt.

Igazgató (növekvő megdöbbenéssel, de a remény némi halavány szinezetével): Nagyságod bizonyára csak pártolni akarja bérletével a vállalatot, de az előadásokra nem fog elmenni?

Gentry: Nem-e? Minden este ott leszek. A Bob-ot is megnéztem egyfolytában százszor.

Igazgató (fájdalmas lemondással): Sajnálom, de a biztositást nem köthetjük meg. Ily koczkázatba a mi szolid intézetünk nem bocsátkozhatik.

Hirek a városházáról.

—

A budapesti ipari munkaközvetitő intézet működéséről, szóló jelentés az intézet tevékenységéről daczára, hogy a közgazdasági viszonyok nem javultak és a gyári tevékenység állandóan pang, a lefolyt III-ik negyedben kedvezőbb eredményt mutat a mult évinél. A mult évi III ik negyedben ugyanis a munkásmegrendelések 15,314-re, mig a folyó év ugyanazon negyedében 17,037-et tettek: az elhelyezett munkások száma pedig míg a mult év III-ik negyedében 11,005 volt, a folyó év hason negyedében 11,646-ra emelkedett, úgy hogy az elhelyezési többlet a folyó év III. negyedében 641 volt. Az intézet működésének emelkedését különben az év lefolyt három negyedének eredménye is mutatja, mert folyó évi október 1-ig az elhelyezések összege 29,081 tett, mig a mult év hason szakában csak 24,928 egyén közvetittetett, mi a f. év $^3/_4$-ének javára 4,153 közvetitési többletet jelent. Különösen emelkedett a munkakinálat és a közvetités a fémfeldolgozási iparokban, a gépszerelők és gépkezelőknél és a faipari munkáknál; ellenben munkáshiány mutatkozott a kádár, bognár és szijgyártóknál, miért is számos vidéki megrendelés ily segédekre nem volt kielégithető.

Tüdőbetegek kórháza a székesfővárosban. A kormány kórházat akar Budapesten épiteni a tüdővészesek számára. A kórházban elsősorban azokat a betegeket veszik föl, a kik egészen külön kórházi ápolást igényelnek, de helyük lesz abban a kezdődő s gyógyitható tüdőbajban szenvedőknek is. A belügyminiszter fölhivta a fővárost, hogy a közegészségi szempontból nagyfontosságu czélra szintén hozzon áldozatot a szükséges teleknek ingyen való átengedésével, s fölkérte, hogy jelöljön ki nehány alkalmas helyet. Egyben figyelmébe ajánlotta a tanácsnak, hogy a kijelölendő telkek ne legyenek beépitett területen, de oly helyen, melynek van csatornája és vizvezetéke. Ne legyenek messze, nehogy e miatt a betegek szállitása nehézségekbe ütközzék A mérnöki hivatal már befejezte a telek-kijelölés munkáját s annak eredményéről jelentést tett nemrég a tanácsnak. Négy alkalmas telket jelöltek ki. Valamennyi a X. kerületben fekszik, közel a gyüjtőfogház épületéhez. A szükséges csatorna itt már megvan. E kijelölések persze csupán az első megállapodás alapjául szolgálhatnak; a végleges megállapodás csak a kórház terveinek s méreteinek pontos ismerete után lehetséges.

A Ferencz József hid vizvezetéki csövei. A Ferencz József hid erős ingása következtében sürün történnek csőtörések a hidon lefektetett vizvezeték körül. A vizsgálat kideritette, hogy az öntött vascsövek merevségüknél fogva nem birják ki az ingást. Kisérlet tétetett, aztán hegesztett kovácsolt csövekkel, amelyek pompásan beváltak. A vizmű-igazgatóság javaslatára ez okból most elrendelte a tanács, hogy a hid csővezetéke mind a négy oldalon 20—20 méter hosszuságban hegesztett kovácsolt csövekkel cseréltessék ki. A költség körülbelül 13.000 koronát tesz ki.

Felső vezeték a Rézmálon. A Rézmál villamvilágitására vonatkozólag a főváros világitási bizottmánya kedvező határozatot hozott. A rézmáli telektulajdonosok tudvalevőleg tárgyalást folytatnak az egyik budapesti villamossági vállalattal az iránt, hogy környékük villamos világitást kapjon. Beadványban kérték is a tanácsot, hogy a felsővezetékü áramszolgáltatásra adja meg az engedelmet a vállalatnak. A világitási bizottmány kimondta, hogy e tervhez elvben hozzájárul, de csak a magánvilágitást illetőleg. A részletes feltételek megállapitása czéljából az ügy most kiadatik a mérnöki hivatalnak. Hasonló határozatot hozott a bizottmány a Pasarét villamvilágitása tárgyában.

A nagy spórolás eredménye. A budai vigadó fütő és szellőztető készülékei olyan ember kezelése alatt állottak, aki egyáltalán nem birt szakavatottsággal. Ennek az állapotnak most erősen kárát vallja a főváros. Az egyik fütőkazán ugyanis legutóbb tulfütés következtében szétrobbant s igazán csodának mondható, hogy emberéletben is kárt nem ejtett. A mérnöki hivatal a tanácshoz fordult a kazán sürgős helyreállitása végett, mert a fütési idő már beállott. Egyben javasolja, hogy a fütőkészülék kezelésére ezentul csakis szakavatott embert alkalmazzanak.

A kincstár gyártmányai s a főváros. A belügyminiszter fölhivta fővárost, hogy a vizvezetékhez s egyéb hasonló művekhez szükséges hengerelt vascsöveket a zólyombrezói m. kir. csőgyárból szerezze be, vagyis kösse ki összes árlejtési hirdetményeiben, hogy a vállalkozók csakis zólyombrezói csövet alkalmazhatnak. Magyarországon csak a brezói gyár állitja elő a fenti iparczikket s igy más hazai magánvállalatnak nem csinál konkurenczját. Erre vonatkozólag a mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy a zólyom-brezói gyár termékeinek ne adja meg a kizárólagosságot, mert igy a verseny ki volna zárva s a főváros előreláthatólag az eddigieknél magasabb egységárakat volna kénytelen fizetni. Van azonban a kérdésnek más megoldása is. Terjessze be az egységárait a brezói állami gyár s ha azok nem lesznek magasabbak a külföldi gyárak árainál, ugy a miniszter részéről kért kikötés nem járna anyagi veszélylyel a fővárosra nézve.

Petroleum vagy villamosvilágitás. A fővárosnak még a nyáron ajánlatot tett egy villamossági társulat, hogy a petroleummal világitott jobbparti részeken hajlandó volna kedvező feltételek mellett villamvilágitást bevezetni. Az ajánlat szerint a fővárosra nézve nyereséggel járna e terv megvalósitása. A tanács meg is inditotta az ügyben a tárgyalásokat s a világitási bizottmány azt javasolja,

hivassék föl a mérnöki hivatal, hogy helyszini szemle alapján állapitsa meg mindama budai utvonalakat, amelyeken akár technikai, akár egyéb akadályok miatt a gázvilágitás be nem vezethető. A villamosvilágitás csakis az utvonalakra volna kiterjesztendő. Egyebütt továbbra is kőolaj, illetve idővel légszeszvilágitást javasol a bizottmány. A részletes tervek s a költségvetés elkészitésére a mérnöki hivatal volna fölhivandó.

A Rákospatak rendezése. A mérnöki hivatal javaslatot tett a tanácsnak, hogy a VI. kerületi Csikárok és Rákospatak mihamarább rendeztessék. E munkálatok keresztülvitelét a kerület fejlődésének érdekei már sürgősen követelik. Különösen a Rákospatak rendezésének munkálatai volnának gyors tempóban végrehajtandók. Pestmegye területén a mederrendezés ügye már előrehaladott állapotban van s igy feltétlenül szükséges, hogy a főváros területén levő rész is munkába vétessék, nehogy a rendezett medren át érkező nagyobb viztömeg esetleg áradásokat okozzon a fővárosi területeken.

A csoportszállitók felebbezése. A fővárosi kórházak élelmiszer szállitása tárgyában tartott árlejtés tudvalevőleg nem járt kedvező eredménynyel, miért is a tanács uj árlejtés megtartását határozta el. Az árlejtésben résztvett csoportszállitók közül négyen most megfölebbezték a tanács határozatát azzal a megokolással, hogy ha ajánlataik most nem fogadtatnak el, ugy őket tetemes kár éri. Azt kivánják, hogy a többi ajánlatra nézve ám tartson a tanács ujabb árlejtést, de az ő csoportszállitásaikra vonatkozó ajánlataikat tekintse végérvényesen elfogadottaknak.

KÖZGAZDASÁG.

Az Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. (Gyermek és életbiztositó intézet.) — Budapesten, VI. Teréz-körut 40—42. Alapittatott 1863

Folyó évi október hóban 1.705,800 K. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1.454,400 K. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki.

Biztositott összegek fejében 89,419 K. 99 fill. fizettetett ki.

1903. január 1-től 1903. október 31-ig 11.958,600 K. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki és biztositott összegek fejében 705,571 K. 26 fillér fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége a vonalai részére az 1904. esetleg a következő 1905. és 1906. években szükséges pályafentartási keményfák szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben megközelitőleg az alábbi mennyiség szükségeltetik:

260 kbm. faragott tölgyfa (teljes élü;) 4 m — 7 hosszig
5 „ tölgyfa deszka
98 „ tölgyfa palló
6 „ kemény szállfa tölgyfából szükséglet szerint.

Ezen kitüntetett mennyiségnél kevesebb megrendelés esetén szállitó a m. kir. államvasutak ellen semminéven nevezendő igényt nem támaszthat.

Az 1904 év esetleg 1905. és 1906. évre szükséges faneműek ugyanaz év április hó végeig beszállitandók.

Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy a tényleges megrendelés alkalmával fenti csak tájékozásul szolgáló mennyiségnél 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, ugyszintén azon jogot, hogy a szállitási év folyamán 30% erejéig pótmegrendelést tehessen.

A fák a megrendelésnél közölt méretekben szállitandók.

A részletes pályázati feltételek alapján szerkesztendő ajánlatok legkésőbb 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig nyujtandók be az üzletvezetőség (I) általános osztályánál, a részletes pályázati feltételek értelmében leteendő bánatpénz pedig legkésőbb 1903. november hó 19. déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál.

A részletes pályázati feltételek valamint az ajánlati minta minden üzletvezetőségnél, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a zágrábi üzletvezetőség által díjtalanul kiszolgáltatnak esetleg posta utján megküldetnek.

Az általános szállitási feltételek valamint a pályafentartási fák szállitására vonatkozó különleges feltételek megtekinthetők minden üzletvezetőségnél és készpénz fizetés mellett szerezhetők meg igazgatóságunk nyomtatványtárából (Andrássy-ut 73/75. sz. alatt) még pedig az általános feltételek 50 fillér a különleges feltételek pedig 30 fillér és 20 fillér postadij előzetes befizetése ellenében.

Feltételeztetik, hogy az ajánlattevő ezen feltételeket teljesen ismeri.

Zágráb, 1903. október hóban

Az üzletvezetőség.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely.

19477/I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számitott öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi április hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomáson levő vendéglő üzletének bérbevételére 19477 számhoz“ felirattal ellátott, boritékba zárt és lepecsételt, nemkülönben a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyitvány, iparengedély, honossági bizonyitvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi deczember hó 15-ének délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térti vevény mellett nyujtandók be, bánatpénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas érték-

papirokban a nevezett üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1903. évi deczember hó 14 én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bánatpénzképen nem tehető le.

Értékpapirok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számittatni. Bánatpénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitüzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A m kir. államvasutak részéről fentartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékozásul még megjegyezzük, hogy a vendéglős lakásául szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I/II. oszt éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérlő saját költségén tartozik világitani, fűteni és tisztogatni, ugyszintén ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztitásához szükséges kéményseprő munkákat bérlő saját költségén tartozik végeztetni, mig ellenben a közös czélra szolgáló III. oszt. váró és étterem fütése és világitása fele részben bérbeadó vasut, fele részben pedig bérlő által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyülő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5080 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenczeolajos és 500 drb terpentinolajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitüntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semminemü kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennélfogva köteles leend a vevő az 1904. évben tényleg összegyülő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyülő hordók esetről-esetre, az 1904. évi deczember hó végeig összegyülők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyüjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsáttatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólitás vételétől számitott nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolitani.

Határozottan kiköttetik, hogy a hordók azon szertárakban veendők át, a melyekben azok összegyülnek; vasuti kocsikba való felrakásukról és továbbszállitásukról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennélfogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyülő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállitását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kiköttetik: hogy ajánlatban világosan kitüntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kiköttetik továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjegygyel, ajánlattevő saját és két tanu aláirásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az értök járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kivánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen czélra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható ürlapon ennek rovatának pontos kitöltése mellett állitandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javitások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniok nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz“ 1903. évi deczember hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyujtani szivesked jenek.

Bánatpénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámitott értékösszegnek 5%-a az ajánlat benyujtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban leteendő.

Bánatpénz vagy aláirt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bánatpénzzel, a kitüzött határidőn tul, vagy nem az előirt ajánlati ürlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem köttetett volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a czél elérésére más intézkedéseket is tehessen.

Budapesten, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

Magy. kir. államv. Budapest-balparti üzletvezetősége 35296 903.

Pályázati hirdetmény.

(Kötéláruk szállitása iránt.)

A magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége 1904. évi január hó 1-től számitandólag egy illetőleg három éven át évenkint mintegy:

1600 kgrm. vágott ólomzár zsineg
700 „ vágatlan ólomzár zsineg
700 „ kötő zsineg és
300 „ különféle kenderkötél,

szükségletét biztositani óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok 1903. november hó 17-én beterjesztendők, a bánatpénzek pedig megelőző napon déli 12 óráig beküldendők.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek, úgyszintén az általános és különleges szállitási feltételek a magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletvezetősége anyag- és leltárbeszerzési csoportjának (Budapest, Teréz-körút 65. I. 8. ajtó.) valamint minden üzletvezetőségénél megtekinthetők, vagy az általános és különleges letételek a megállapitott ár előzetes lefizetése mellett a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatvány-tárnál posta utján is megrendelhetők megjegyezvén, hogy a különleges szállitási feltételek minden példányaiért 30 fillér, az általános feltételekért pedig 50 fillér fizetendő.

A feltételek posta utján való küldése esetén 20 fillér postaköltség is beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletes feltételek minden hazai keresk. és iparkamaránál megtekinthetők.

Budapest, 1903. okt. hóban. **Az üzletvezetőség**

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. november 17. 40. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Választási mozgalmak.

Talán nem csalódunk ama föltevésünkben, hogy a bekövetkezendő községi választás iránt az idén nagyobb érdeklődés mutatkozik, mint a mult időkben. Uj elemek léptek sorompóba: az agilis demokraták, kiknek jelszava a régi klikk-rendszer megdöntése. Szervezkednek, gyüléseznek, korteskednek, de az objektiv szemlélő mégis arra a tapasztalatra kénytelen jutni, hogy a *főváros összessége* közönnyel tekint a választás elé. Budapest lakosságának legfölebb ha egy tized része érdeklődik az iránt, hogy kik fognak bejutni a törvényhatósági bizottságba. A többi kilencztized nem bánja, akárkiket is választanak meg. Még a szavazásban sem hajlandó résztvenni.

Mi az oka e közönynek?

Azt hisszük, a főváros adminisztrációjának a módja. Budapest ama polgárai, kik az érdekeltségi körökön kivül állanak, már rég rájöttek, hogy ez a módszer szükkeblü és szomoruan autochton. Benne nem egy metropolis lakosságának egyetemes akarata nyilatkozik meg, hanem a kerületeknek, sokszor csupán a kerületek vezetőférfiainak az elvi harczoktól irtózó, kényelemszerető, igy tehát örökké kompromisszumokra hajlandó akarata.

A főváros tiz kerületből áll. De tiz kerület még nem teszi a fővárost. Egy metropolis az más valami. Azt nem ugy kapjuk, ha összeadási műveletet végzünk a részeivel. Az maga egy hatalmas, óriási sulyu individualitás, melynek meg van a maga kollektiv jellege, s ennek a jellegnek kell uralkodnia a részeken, ennek kell lüktetnie minden atomjában, ennek kell érvényesülnie parancsoló erővel, korlátlan szuverenitással az egész vonalon.

Meg van-e ez az *egyetemes vonás* a főváros községi életében?

Nincs! Itt nálunk minden kerület egy-egy kis metropolisnak érzi magát, a metropolis pedig egy nagyobb terjedelmü kerületnek. Ez szüli azt a bajt, hogy van *kerületi érdekeltség*, de nincs egyetemes érdeklődés a fővárosi ügyek iránt.

A másik baj az, hogy sok a választott és kevés a választó. A feje tetejére állított helyzet ez. Elég volna egy száz vagy százötven főből álló községtanács a négyszáz tagból álló községi parlament helyett. A sok szakács elsózza a levest, nem csoda, ha a közönség aztán nem kér belőle. Száz jól megválogatott ember igenis képviselheti a fővárosi polgárelem közigazgatási lelkiismeretét, szellemi erejét és önérzetét. Mindez elzagyvul, elposványosodik egy négyszer akkora testületben, melynek tagjait nem az összes polgárság bizalma, hanem a törzsfőnökök protekcziója juttatta oda, akik tehát nem a közérdeket tartják szem előtt, hanem protektoraik utasitásait.

A főváros elfogulatlan polgárai joggal [illegible]hatják, hogy nem ismernek magukra abban a törvényhatósági bizottságban, a melynek sem községi politikája, sem pénzügyi programmja, sem városfejlesztési terve, sem szocziálpolitikai ideái nincsenek.

A régi klikkek vezetői most, a választások küszöbén, kidobnak egyes jelszavakat a közönség körébe, de épp ezen urak multja és egyénisége kétségtelenné teszi, hogy mindez csak csalétek a tapasztalatlanok részére. Nem kell-e például mosolyognunk, ha halljuk a VII. kerület „vezérférfiának", *Ehrlich* G. Gusztávnak a szájából, hogy az ő pártja mindenkor a *főváros érdekeinek* előmozditására törekedett? És nem kell-e szomorusággal eltelnünk, a midőn látjuk, hogy oly eszmeszegény, szüklátkörü, igazán grájzleros programmot, aminővel a klikkfőnökök most előállanak, az egybegyült választók „lelkes" éljenzéssel fogadnak?

Mindenütt a kerületi szempont dominál. Csak a demokraták iparkodnak a közérdeket előtérbe állitani. Küzdelmüket rokonszenvvel nézzük, de nagyobb eredményt ezuttal nem remélünk számukra. Mert a régi rendszer emberei körömszakadtig védelmezik az elfoglalt területeket. A demokraták föllépése azonban mégis üdvös hatásu lesz, mert a polgárság egy részét fölrázza az eddigi közönyből. Ha majd minden egyes fővárosi polgár öntudatra ébred és kedvet kap a községi élet irányitására, akkor össze fog omlani a klikk-rendszer és romjain fölépül a modern, megtisztult és az egyetemes érdekeket szolgáló fővárosi adminisztráczió.

Adó-eltagadások.

A polgári kötelességekről és a polgári becsületről furcsa fogalmak uralkodnak a mi szép hazánkban. De legkivált az ország szivében, a székesfővárosban. Theoriában mindnyájan sans peur et sans reproche lovagok vagyunk, — készek karddal és pisztolylyal venni elégtételt, ha szavahihetőségünket valaki kétségbe merné vonni — a praxisban azonban minden második gentlemantársunk hazudik és csal.

Mielőtt tömegesen jelentkeznének ünnepélyes komolyságu Hentallerek és Gajáryak, sietünk kimagyarázni állitásunkat. Illetőleg bátrak vagyunk bebizonyitani, hogy a hazudozás és a csalás a legjobb körökben is divik.

Mindenki tudja, hogy a polgároknak becsületbeli kötelessége hiven bevallani, mennyi a jövedelme. E bevallás alapján állapitják meg az állami adót és a községi pótadót. Nos, szeretnők tudni, hány ügyvéd, orvos, vállalkozó, börziáner, pénzforgató és más szabad foglalkozásu egyén van Budapesten és a vidéken, aki mindig hiven, semmit el nem hallgatva, bevallja az évi jövedelmét?

— No majd bolond leszek az egészet bevallani! dörmögi egyik is, másik is. Igy is sok az, amit adóban kell lefizetnem.

Hohó, tisztelt polgártárs! Ha ön az adóbevallási iven kevesebbnek tünteti föl jövedelmét a tényleges-nél, akkor — bocsánat a kemény szóért — ön hazudik. És ha ekkép ön kevesebbet fizet az államnak, mint amenyit tényleges jövedelme után az adótörvények értelmében fizetnie kellene, akkor ön — bárhogy is tiltakozzék — csalást követett el. Tömlöczbe nem vethetik miatta, de a megalkuvást nem ösmerő morál szerint mégis csak csalt.

Ismerünk férfiakat, kik egy perczig sem türnének meg a maguk kaszinójában olyan urat, akire nyilvános hazugság bizonyosodott, de ugyanezek a rideg becsületbirák melegen szoritanak kezet azokkal, kikről ők is, meg az egész város tudja, hogy elhazudták a jövedelmüket és igy a kincstárt megcsalták. Sőt, ha lehet, maguk is követik a példát. Igazán érdemes volna közzétenni a fővárosi adófizetők bevallási iveit. Meglátnók a kimutatásból, hogy uriemberek, akikről magunk is tudjuk, hogy évenként 40—50.000 korona jövedelemmel birnak, mindössze 10—15, maximum 20 ezer koronát vallanak be. Ne tessék hinni, hogy ezek csak criptogam, a nyilvános élettől távol álló burzsoák. A jövedelem letagadók közt találni fogunk közéleti Catokat, honés városatyákat is, kik egyébként szinte illatoznak a nagy becsületességtől és bömbölve hirdetik, hogy a „haza mindenek előtt."

Ha jól meggondoljuk, az állami tisztviselőkön kivül vajmi csekély azok száma, kik annyival adóznak, amennyi dukál. De magasabb állami tisztviselőt is nem egyet tudnánk megnevezni, aki busás mellékjövedelmeit az adókivetés elől gondosan eltitkolja. Mert a hazai közfelfogás szerint adóügyben hazudni nem hazugság és az államot megröviditeni nem csalás. És ha valakire rábizonyitják, hogy eltagadott a jövedelméből, az csak privát malheur, de nem megbecstelenitő faktum. Angliában az ilyen ember ki volna zárva minden tisztességes társaságból, nálunk ellenben tovább is szerepelhet a törvényhatósági testületben, a parlamentben és a becsületbiróságokban.

Lónyay Menyhért mondotta, hogy Magyarországnak legalább 50 millióval több volna az adóbevétele, ha a magyarok az állammal szemben ugy fognák fel a polgári kötelességet és a polgári becsületet, mint az angolok. Vagyis ha nem hazudnának és nem csalnának.

Az adókivető bizottságok bölcsen tudják — wie der Schelm ist, so denkt er — hogy az adóalany nem tesz őszinte bevallást. És ezért több adót vetnek ki reá, mint amennyit a bevallás után kellene megállapitani, akkép gondolkozván, hogy majd eljön az illető és dühöngve vagy rimánkodva a leszállitást fogja kérni. Valamit enged a bizottság és az adó-

alany azzal a fölemelő tudattal távozik, hogy mégis csak becsapta a kincstárt.

Nagy néha azonban előfordul, hogy egy szegény ördög mit sem tagad le a jövedelméből és igazságtalanul róvatik meg tulmagas adóval, de elmulasztja reklamálni a kivetés ellen. Ez issza meg aztán a levét annak a gyönyörüséges állapotnak, hogy nálunk a polgárok megcsalni törekszenek az államot, a pénzügyi közegek pedig nem biznak a polgári igazmondásban.

Ezen a szégyenletes állapoton változtatni kell nemcsak a közmorál, hanem az állam fiskális érdekeinek szempontjából is. Kényszeriteni kell az adófizetőket az igazmondásra. A birságolás nem elég hathatós fegyver a jövedelem eltagadások ellen. Törvény mondja ki, hogy akire rábizonyul, hogy eltitkolta jövedelmét: polgári jogaitól 5 évre megfosztatik.

Kiváncsiak vagyunk, lesz-e oly bátor és elszánt férfiu, ki ezt az inditványt a törvényhozás elé viszi.

Magán detektivek.

— Rudnay főkapitány figyelmébe ajánlva. —

Meglehetősen ismerem a kontinens valamennyi nagy városának viszonyait és egész határozottsággal merem állitani, hogy Konstantinápolyt kivéve nincs Európában még egy metropolis, ahol annyi magándetektiv lézengne, mint Budapesten. A török fővárost különben nem is kellene emlitenem. Ott nincsenek a közönség zsebére pályázó privát-detektivek, hanem csak hivatalos és félhivatalos kémek. Ezek száma azonban sok ezer és Paul de *Régla*, a Csiragan palotában őrzött V. Murad szultán egykori orvosa joggal nevezhette nemrég megjelent könyvében Konstantinápolyt „La ville de l'espionnage“ nak, a kémkedés városának.

Hagyjuk azonban a szultán városát és tekintsünk szét Budapesten.

Mi lehet az oka annak, hogy nálunk legalább huszszor „annyi privát-detektiv“, „magán kutató“ és „bizalmi ügynökség“ működik, mint Bécsben, Párisban és Londonban, amely városok, tudvalevőleg háromszor, illetőleg ötször és tizszer nagyobb lakossággal birnak, mint Budapest? Azt jelentené-e ez az aránytalanság, hogy a mi társadalmi életünkben több a titkos vétek, mint ama metropolisokéban? Ilyet naivitás volna föltételezni, akármily Sodomának tartsuk is fővárosunkat. Az okot másban kell keresni. Nem a társadalom szükséglete teremtette meg nálunk a magán-detektivek nagy számát, hanem a kétes exisztenciák elszaporodása és a hatóságok érthetetlen tolerancziája.

Körülbelől tiz-tizenöt esztendeje, hogy Budapesten fölbukkant nehány Tricoche és Cacolet-féle individuum. A közönség eleinte mosolygott. Ugyan ki fog hozzájuk fordulni? Szegény ember maga jár a megtudnivalója után, a nagy uraknak pedig készségesen rendelkezésére áll a rendőrség detektivosztálya.

Ám az uj foglalkozás kellett, hogy jövedelmet hozzon az illetőknek, mert gombamódra szaporodni kezdtek a konkurrensek. Ma már nincs napilap, melynek kishirdetései közt legalább négy-öt Tricoche ne ajánlaná diszkrét szolgálatait a közönségnek.

Föl lehet vetni a kérdést: van-e egyáltalán jogosultsága a magán-detektivségnek? Noha a jogrenddel ellenkezik, hogy magán egyének *üzletszerüen* kémkedjenek és beleártsák magokat egyesek vagy családok intim ügyeibe, a kérdésre apodiktikus tagadással még sem válaszolhatunk. Mert a nagy városok életében sokszor fordul elő oly eset, amelyekben eljárni a hivatásos rendőrnek nem lehet. Ezek az esetek többnyire családi és bizalmi ügyek, amelyekhez a rendőrségnek és a büntető-törvénynek nincs köze. Az ily ügyek intézésére szükséges a magán nyomozó. Ámde, ha koncedáljuk is ennek a foglalkozásnak kényszerű jogosultságát, nyomban hozzá kell tennünk, hogy ez a foglalkozási ág korlátozandó és megrendszabályozandó. Még pedig azért, mert szabadjára bocsátva mérhetetlen erkölcsi károkat okoz és valósággal fekélyt képez a társadalom testén.

Állitásunkat konkrét példákkal bizonyithatjuk.

Egy gazdag fővárosi vállalkozó, aki gyakran utazni kénytelen a külföldön s akinek fiatal felesége van, tavaly névtelen levélben figyelmeztetve lett, hogy távollétét neje galáns kalandokra használja fel. A vállalkozó már tul van az ötvenedik éven, tehát a féltékenység ördöge feltámadhatott volna benne. Azonban a levél nem zavarta meg nyugalmát; elzárta iróasztala fiókjába és nyugodtan készült legközelebbi utazására. Másnap nyomtatott prospektust kapott postával, amelyben egy magán-detektiv felajánlja szolgálatait adósok kinyomozására, megfigyelésekre és *a legdiszkrétebb családi ügyekben* való eljárásra. A mi emberünk nem esett a fejelágyára. A prospektust olvasván, nyomban az a gondolat villant meg agyában, nincs-e valami összefüggés az anonim levél és az ajánlkozás között? Nem töprengett sokáig, ment egyenesen — egy *másik* magán-detektivhez és átadván a levelet, meg a nyomtatványt, megbizta: inditson nyomozást. Az eredmény igazolta gyanuját. A konkurrens magándetektiv 48 óra mulva diadalmas kárörömmel jelenté és bizonyitá, hogy az anonim levelet nem irta más, mint a prospektus beküldőjének szeretője és hűséges segitőtársa.

Hogy az illető uriember hány pofot adott annak a másik magándetektivnek és mint törte szét botját a szoknyás kompanistán, az nem tartozik ide. De ez az eset is mutatja, hogy a magándetektivek mily galád módon kisérlik meg a „kundsaftok“ szerzését, mit sem törődve azzal, hogy esetleg örökre felduljják családok boldogságát és nyugalmát.

Olyan esetet is tudunk, amikor egy magándetektiv tényleg megállapitotta, hogy egy vagyonos ur neje házasságtörést követ el. Fölfedezéséről azonban nem megbizójának, a férjnek, hanem az asszonynak és a szintén jómódu, előkelő állásu szeretőnek tett jelentést. Ez utóbbi nős ember volt, s a botrány elkerülése végett az asszonynyal együtt ezreket fizetett hallgatási dijul a magándetektivnek. A jómadár éveken át zsarolta a szerelmes párt és a szipolyozás csak akkor ért véget, midőn a megcsalt férj önmaga kétségtelen bizonyitékot szerzett neje hűtlenségéről.

Lehetetlennek tartjuk, hogy a fővárosi államrendőrség az ezekhez hasonló esetekről informálva ne volna. Miért tűri mégis a magándetektiveket? Az iparszabadság nem terjedhet odáig, hogy védelme alatt ily visszaélések fölburjánozzanak. Ha a rendőrség szükségesnek látta, hogy kávéházat és cselédszerző intézetet csak oly egyén nyithason, akinek ő ad erkölcsi bizonyitványt, sőt az ujabb időben morális föltételekhez köti még a cselédközvetitők kifutóinak exisztencziáját is: mivel képes indokolni a magándetektivek meg nem rendszabályozását? A társadalomra nézve ezerszerte fontosabb, hogy csak kifogástalan karakterü emberek üzhessék a magánnyomozásokat, mint az, hogy rovott vagy rovatlan előéletü legény hozza helybe a felfogadandó szolgálót.

Hogy a főkapitányság szemmel tartja a magándetektiveket és minden panaszt szigoruan megtorol, vajmi kevés segitség a baj ellen. Mert először is annyi magándetektivet képtelenség folyton ellenőrizni, másodszor pedig — épp az ügyek diszkrét volta miatt — panaszos csak a legritkább esetekben jelentkezik.

Egyetlen módja van a fekély gyógyitásának: tessék *szabályrendeletben kimondani*, hogy magándetektivként nem szerepelhet más, *mint aki erre az államrendőrségtől engedélyt nyert*. Ha aztán a főkapitányság az engedélyek kiadásánál kellő körültekintéssel jár el és szigoru mértéket alkalmaz, nálunk is lesznek megbizható, tisztességes magán kutató-irodák, mint Londonban és Párisban, amelyekkel néha az ottani rendőrség sem röstelli összeköttetésbe lépni.

Helyes-e adósságot csinálni?

A főpolgármester-választása alkalmából szóvá tettük a főváros pénzügyi politikáját és utalva a teljesen kimeritett kölcsönökre, ama nézetünknek adtunk kifejezést, hogy a háztartási egyensuly fentartása végett czélszerübb volna ujabb adósságok csinálása helyett a községi pótadót fölemelni.

E véleményünkkel szemben lapunk egyik olvasója a következőket jegyzi meg:

Azt, hogy a főváros aránylag rövid idő alatt több kisebb és nagyobb kölcsönt vett föl, nem lehet könnyelmü gazdálkodásnak mondani. Budapest rohamosan fejlődöt, s ennek természetes következménye volt a községi kiadások váratlan nagy mérvü emelkedése. Szükségszerüleg növelni kellett a bevételi forrásokat is. Miután azonban az uj források nem elégitették ki a szükségleteket, illetőleg a jövedelem nem volt elegendő a nagy befektetések eszközlésére, a főváros kényszerült kölcsönök felvétele után megszerezni a szükséges pénzt. Ámde erősen téved, aki azt hiszi, hogy csak rossz és tervnélküli gazdálkodás mellett támadnak adósságok. A hitelt nemcsak magán egyének, hanem városok is előnyösen, a saját javukra kihasználhatják.

E tekintetben érdemes utánna nézni, miként járnak el pénzügypolitikai szempontból az angol városok és hogyan itélik meg ottan a városok kölcsön-müveleteit, az angol városok pénzügyi szempontból valóban államot képeznek az államban, mert az önkormányzati testületek pénzügyi ügyekben ugyanazon jogokat veszik igénybe, mint az állam. Különösen áll ez a kölcsönök felvételénél. Az angol városok fejlődését, népességüknek szaporodását, iparuknak és kereskedelmöknek emelkedését azon kölcsönökből itélhetjük meg, a melyek a városokat terhelik. A municzipális adósságok főtényezőivé lettek a modern angol községi életnek, s azok jelképei ama nagy önbizalomnak, melyet az önkormányzati testületek, s a községi közigazgatási hatóságok saját erejükbe helyeznek abban a tekintetben, hogy az őket terhelő kölcsönökből folyó kötelezettségeiknek pontosan eleget fognak tenni. Valamint Angolország az államkölcsönök kötése tekintetében mintaképül vehető, ugy szolgálhatnak példaként az angol városok a községi kölcsönök felvételében.

Az angol városoknak már régtől fogva önérzetes törekvése volt az, hogy községi szükségleteikre minden időben és mindig előnyös kölcsönöket szerezzenek. A legelőnyösebb és legnagyobb hitel megszerzésében különösen nagy a versengés London, Liverpool, Birmingham, Manchester, Leeds, Sheffield, Bristol, Budford, Salford, Hull, Stocke, Newcastle, Westham, Portsmouth, Leicester, Sunderland, Nottigham, Oldham, Brighton, Bolson és Blackborn városok között, a melyek mindegyikének lakossága meghaladja a 100,000 lelket, mindegyike góczpontja az angol iparnak, kereskedelemnek, s a melyeknek községi adósságai együttvéve jelentékeny mértékben meghaladják az angol nemzeti államadósságot.

Mig az angol állam 1875. év óta évenkint 28.800,000 font sterlinget fizet kamat és tőketörlesztés (amortisatio) fejében a nemzeti kölcsönre és a kölcsön törlesztését sietteti, addig a városok épen ellenkezőleg cselekszenek, a mennyiben kölcsöneik kamatait ujabb adósságokból fedezik és egyáltalában nem gondolnak a kölcsönök visszafizetésére (amortisatiójára). Az összes angol és walesi municipiumoknak adósságai együttesen az 1875. évben 92.000,000 font sterlinget tettek ki, mig azok ma 200.000,000 font sterlingnél is többet rugnak. S ezen óriási adós-

sággal szemben az angol városok hitele mind jobban emelkedett, mert fizetőképességükben, erejükben, s általában véve abban, hogy kölcsöneikben elvállalt kötelezettségeiknek idején és pontosan eleget fognak tenni, az angol kapitalisták kételyt egyáltalában nem támasztanak. A különböző községi értékpapirok tőzsdei árfolyama (értékükhöz viszonyitva) rendesen oly magasan jegyeztetik, mint a consolok árfolyamai és éppen azért oly nagy bizalommal vannak a községi értékpapirok iránt, hogy azok a legkedveltebbek közé tartoznak és befektetésre szivesen veszik.

Szinte ugy tetszik, mintha az angol városok szabályt alkottak volna abból, hogy az egyszer felvett kölcsönt ne törleszszék, ne kisebbitsék és állandóan és folytonosan kölcsönökből éljenek, s minden adósságot ujabb kölcsönnel egyenlitsenek ki. A kamatokat pontosan fizetik, olykor egyik vagy másik kölcsönt törlesztik is, de adósság-könyvük általában véve csak növekedést mutat, a nélkül, hogy kötelezettségeik enyhülnének, és ezen pénzügyi politikának szószólói és védelmezői nem fáradnak bele annak bizonyitásába és megerősitésébe, hogy modern város nem lehet boldog és szerencsés, ha nagyobb kölcsöne nincsen, mely a város fejlődéséhez mért nagyobb feladatok megvalósitásához szükséges eszközöket megadja.

A városi kölcsönök rendszerint kifejezésre jutnak azokban a hatalmas alkotásokban, melyeket a községi közigazgatás létesit a közbiztonság, a tisztaság, a közerkölcs, a közegészség, a vizszolgáltatás, csatornázás, munkásházak épitése, közvilágitás, a szemét és hulladék elszállitása, közlekedés, tanügy stb. érdekében, s a mely beruházások közvetlenül vagy közvetve jelentékeny hasznot hajtanak.

Az angol városok a mult század kezdete óta csinálnak adósságokat, a midőn a kereskedelem, a hajózás és az ipar terén bámulatos haladást tettek, s a mely fejlődésnek és emelkedésnek egyenes következménye volt a kölcsön felvétele. Ma Anglia ezernél több nagy városának mindegyike kisebb-nagyobb kölcsönnel van megterhelve, melynek nagysága rendszerint arányban áll egyrészt a lakosság számához, másrészt pedig ipari és kereskedelmi képességeinek mértékéhez és erejéhez

Anglia fővárosának, Londonnak kölcsöne, melyet a londoni grófsági tanács (County Council) vett fel, 37.941,704 font sterlinget tesz ki, ezen kivül a City saját számláján 4.500,000 font sterling után fizeti a törlesztési részleteket. Valamint lakosságának számában (6.000,000), ugy adósságának nagyságában is London felülmulja a világ bármely városát.

Bizonyára elbizakodottság lenne részünkről, ha Budapest közgazdasági erejét Londonéval hasonlitanók össze, de azért hivatkozhatunk arra, hogy a teherviselésre hivatott erőknek már nálunk is meg van az a mértéke, a mely a hitel növelésére alkalmas és feltétlenül bizalmat érdemel. A lakosság szaporodása és különösen intellektuális képességeinek növekedése, a vállalkozási szellem, a technikai tudományokban és ismeretekben való képzettség ma már messze felülhaladják ama szinvonalat, melyet csak egy-két évtizeddel azelőtt is Budapest ipara és kereskedelme fölé huztak. A vagyonképzés erői nálunk is megvannak, csak az eszközöket kell még megszereznünk, a melyekkel ez erőket hasznos munkába fogjuk!

Tőzsdebiróság heti krónikája.

Lapunk ezen számában megkezdjük a *Fővárosi Tudósitó* czimü könyomatos lap tudósitásai alapján a tőzsdepörök közlését. Ez a közhasznu rovat nagy fontossággal bir a kereskedői világra, amely innen nyeri értesüléseit. Minden számunkban közölni fogjuk a héten lefolyt tőzsdeperek tárgyalásainak lefolyását és eredményét.

Czukorrépa-pör.

Érdekes pört tárgyalt ma a tőzsde választott birósága, melyet nem az összeg nagysága, hanem maga az eset tett érdekessé A „Nagysurányi Czukorgyár“ Nagysurányban és a környékén nagy mennyiségü czukorrépát vásárolt össze, melynek legnagyobb részét Weinréb Mór, ottani kereskedőtől szerezte be. A kötlevél szerint Weinréb tartozik a répát taszlári állomásra szállitani, ahol lerakási helyről és vasuti kocsikról már a nagysurányi czukorgyár tartozik gondoskodni. Mikor Weinréb a czukorrépát Taszlárra szállitotta, tudta, hogy sem lerakási helyről, sem pedig vasuti kocsikról a gyár részéről gondoskodás nem történt. Erre a czukorrépát a pályatestre lerakatta és tovább állt. A czukorgyár ezért beraktározási költség czimén a Weinrébnek járó vételárból 180 koronát levont, melynek visszatéritése iránt Weinréb keresetet inditott a „Nagysurányi Czukorgyár“ ellen a tőzsdebiróságnál. A mai tárgyaláson mind a két fél a maga igaza mellett érvelt, de itélethozatalra mégsem került a sor, mert a biróság tanukihallgatást rendelt el annak a bizonyitására, hogy tényleg nem volt e taszlári vasuti kocsi, vagy lerakási hely rendelkezésre.

Dreyfuss-pör a tőzsdén.

Régóta huzódó pörben hozott ma itéletet a tőzsde választott birósága. Ez év tavaszán négy fiumei gabonakereskedő, névszerint Vigó és Aidigán czég, Spitzer Ignácz, Haramia Károly és Léderer József együttesen 500 waggon Laplata délamerikai kukoriczát vásároltak Dreyfuss Lajos és Tsa párizsi gabona-czégtől. Mialatt az áru utban volt Fiume felé a kukoricza ára 2 koronával olcsóbb lett. Erre a vevőczégek az áru minőségét kifogásolván, annak átvételét megtagadták. Ebből számos per keletkezett. Dreyfuss-czég követelte az áru átvételét, a vevőczégek pedig azt hozván fel okul, hogy a kukoricza

romlott (mahl mais) annak átvételét megtagadták. Az első és második szállitmányra nézve a tözsdebiróság már előbb ugy döntött, hogy a vevők az első szállitmányt egészben, a második szállitmánynak azonban csakis a felét tartoztak átvenni 7% bonifikatio ellenében. Utóbbi esetben ugyanis a vevők képviselője hatásköri kifogást emelt a tözsdebiróság ellen, mert a kukoricza minőségének megállapitására csakis a megvizsgáló állomást tartotta illetékesnek. Ezt a kifogást a biróság elutasitva, hozta a fenti határozatát. A mai tárgyalás anyagát a harmadik szállitás képezte. A választott biróság elnöke Geiger Mór kir. tanácsos, tagjai pedig Strasser Alfréd, König Adolf, Weisz Fülöp és Klein Gyula voltak. A felperes Dreyfus-czéget Dr. Virág Mór, az alpereseket Dr. Félegyházy Ágost volt tözsdetitkár képviselte. A harmadik szállitmány 34 waggon kukoriczát tett ki, melynek átvételét a vevők megtagadták. Dr. Félegyházy ez esetnél is hatásköri kifogást emelt és kérte a biróságot, hogy a kukoriczát a magvizsgáló állomáshoz küldje át megvizsgálás miatt. Ezt a kérést a biróság nem vette figyelembe és hosszas tanácskozás után kötelezte Lederer Józsefet 3% bonifikáczió mellett az áru átvételére, Vigó és Aidigán czéget az átvétel alól felmentette és Spitzer Ignáczot 2½% bonifikáczió mellett kötelezte az áru átvételére, mig Haramia Károly czéggel nem lévén tözsde szokás kikötve, utasitotta felperest a vételár iránti kereset benyujtására.

Egy magyar hajó lefoglalása Szerbiában.

Megirtuk a mult hónapban, hogy Sabáczon a Duna szerb partján a szerb hatóság lefoglalta Strasser és König budapesti czég czimére feladott 3000 métermázsa buzával megrakott és a Duna Gőzhajózási Társaság tulajdonát képező Körös nevü hajó rakományát már akkor, amidőn a hajó a szerb partot elhagyta. Az eset előzményei ezek. Strasser és König czég vett 3000 métermázsa buzát Rankl I. sziszeki gabonakereskedőtől. Rankl az árut Jovanovits Tódor sabáczi gabonakereskedőtől vette és ezt Sabáczon hajóra rakva Budapestre akarta továbbitani. Rankl azonban nem fizette ki Jovanovitsnak a vételárat, aki mult hó 10-én a hajóra rakott buzát le akarta foglaltatni. Mikor a szerb hatóság kiküldöttei a foglalást foganatositani akarták, akkor a hajórakomány már szabályszerüen fel volt adva, a Duna Gőzhajózási Társaság sabáczi ügynöksége már ki is állitotta volt feladóvevényt, sőt az uszályhajó a partról már 50—60 méternyire eltávolodott. A hatóság emberei ekkor lelövéssel való fenyegetéssel arra birták a hajó vezetőjét, hogy az visszatért a kikötőhöz, mikor is a rakományt bíróilag lefoglalták és az árut átadták a hajóstársaságnak megőrzés végett. Ugy Strasser és König czég, mint pedig Rankl az osztrák-magyar konzulhoz fordultak a dolog orvoslása végett, mert a hajó menetközben már magyar területen volt, ahova a szerb hatóságnak lépnie nem volt szabad. Ez a diplomácziai ügy eddigelé még befejezést nem nyert, ellenben Strasser és König czég visszakövetelte Rankltól a már kifizetett vételárat, sőt még kártérítési igényt is támasztott és 40.000 korona erejéig keresetet inditott Rankl ellen, mely ügyet ma tárgyalta a tözsdebiróság Simon Jakab elnöklete alatt. Az alperes Ranklt Polonyi Géza orsz. képviselő ügyvéd képviselte és azt igyekezett bizonyitani, hogy a Strasser és König czég a gabonát megvette, azt Rankl szabályszerüen feladta, őt semmi felelősség nem terheli. A felelős a jogtalan birói foglalásért csakis a Duna Gőzhajózási-Társaság, amely ennek foganatositását megakadályozhatta volna. A választott biróság ma még nem hozott ez ügyben határozatot, hanem a tárgyalás folytatását e hó 9-ére halasztotta.

A 9-iki folytatólagos tárgyaláson *Polonyi* Géza, Rankl jogi képviselője, épugy mint a multkor a maga illetve fele igaza mellett érvelt és azt iparkodott bizonyitani, hogy a szerb hatóság Rankl adósságáért Strasser és König czég áruját foglalta le, mivel a vétel akkor már megtörtént. Dr. König Vilmos ellenben a Strasser és König czég képviselője azt vitatta, hogy Rankl az iránt is tartozik felelősséget vállalni, hogy az áru a vevő czég birtokába jusson ne csak annak czimére feladassék. A megtartási evikczió mellett érvelt mig Polonyi annak létezését is tagadta.

Itélet: *Rankl* I. czég köteles a hajó feladási vevénye és egy átruházási nyilatkozat ellenében Strasser és König czégnek 35,400 korona vételárat, továbbá 2423 kor. kártéritést, különbeni végbehajtás terhe alatt megfizetni. A biróság nem tekinti a vételt megkötöttnek, illetve az árut szállitottnak. Az a körülmény, hogy a felperes czég megbizottja nem érkezett idejekorán Sabaara a hajó berakásához, még nem jogositja alperes czéget arra, hogy az árut a hajóba berakva, átadatottnak tekintse. Az a körülmény pedig, hogy a feladóvevény felperes birtokában volt, még nem igazolja a tulajdonjogot. Mert a feladóvevény nem más, mint a fuvarozó társaság elismervénye az áru átvételétől. Magát az árut csakis a rakjegy helyettesitheti, továbbá azáltal a körülmény által, hogy birói foglalás történt, az áruvétel hatályát vesztette, mert az eladó köteles jótállást vállalni aziránt, hogy a vevő czimére föladott áru semmiképp se zavartassék meg. Igaz ugyan, hogy ez esetben *a szerb hatóság a nemzetközi szerződés durva megsértése által foglalta le az árut.* Mindennek daczára a felelősség az eladót terheli. A feladó vevényen, feladó gyanánt a kereskedői szokás ellenére alperes szerepelt, ezenkivül a Duna gőzhajózási társaság könyvei alapján ugyancsak megállapitható ez a körülmény. S minthogy alperes az áru kifizetése napján már tudta, hogy a rakományt veszély fenyegeti, a vevő czéggel szemben a fedezés jogát is meg kellett állapitani. Az itéletet a nagyszámu hallgatóság megéljenezte.

Peres téglák.

Majorossy Géza épitész 1900. évben egy kötést csinált a Kőszénbánya- és Téglagyár-részvény-társasággal egy millió téglára ezrenként 19 forintjával, oly kikötés mellett, hogy a téglákat csak az esetben veszi át, ha az Attila-utczában épitendő Mauks-féle házhoz használhatja föl. A Mauks féle ház épitése azonban elmaradt. Majorossy a téglákat nem vette át, sem pedig az időközben felmerült árkülönbözetet nem fizette meg, hanem a kötlevelet meghosszabbitotta további 2 évre. Ennek lejárta után pedig kijelentette, hogy a téglákra belátható időkig szüksége nem lesz, tehát a kötlevelet nem hosszabbitja meg. A társaság pert inditott Majorossy ellen az egy millió tégla átvétele, illetve az árkülönbözet megfizetése iránt, mely ügyet ma tárgyalta a tőzsde választott bírósága Horváth Elemér miniszteri tanácsos elnöklete alatt. Majorossy avval védekezett, hogy közte és Löwy nevü igazgató között oly értelmü szóbeli megállapodás történt, mely szerint Majorossy csak az esetben tartozik a lekötött téglát átvenni, ha azt a Mauks-féle ház épitésénél felhasználhatja. Ez nem következett be és ő a kötlevelet magára nézve semmisnek nyilvánitotta. Ekkor Löwy a társaság igazgatója, arra kérte, hosszabbitsa meg a kötlevelet — szivességből — azért, mert a kőszénbánya- és téglagyár-részvénytársaság belement a kartellbe és ezen kötést a kartellnek már bejelentette. Majorossy aláirta a meghosszabbitott kötlevelet erre való tekintettel és azon reményben, hogy a lekötött téglát egy más Attila-utczai ház épitésénél felhasználhatja. Ez az eset azonban nem következett be s igy a további meghosszabbitást megtagadta. A bíróság véghatározatot nem hozott ez ügyben, hanem elrendelte Löwy igazgatónak tanukép való kihallgatását.

Gróf Festetich Tasziló bérlői.

Régóta húzodó pert tárgyalt ma a tőzsde-bíróság választott bírósága. Néhány év előtt nagy feltünést keltett Nagy-Kanizsán Scherz és Engländer gabonakereskedő czég tönkrejutása. A czég egy millió forint passzivával csődbe jutott. Sauer Ignácz ottani kereskedő is érdekelve volt e czégnél, s hogy pénzét megmentse 240.000 koronát bocsájtott a vagyonbukott czég rendelkezésére, hogy hitelezőivel kiegyezzen. A kiegyezés megtörtént és Scherz az egyik czégtulajdonos hálából társult Sauer Ignáczczal és mint közkereseti társaság bérbe vették Gróf Festetich Tasziló csurgói birtokát. Ebbe a bérletbe Sauer a már kölcsönzött 240.000 koronán felül, még 800.000 koronát fektetett be. A közkereseti társaság a szerződésbe 60.000 koronát bánatpénzül kötött ki, ha valamelyik a bérleti szerződés lejárata előtt meg akarná szüntetni a társas viszonyt. Scherz egy izben elment Gróf Festetichhez és arra kérte, hogy ne ismerje el Sauert bérlőjének, továbbá ügyleteket kötött, pénzt vett fel és adott ki Sauer tudta és beleegyezése nélkül. Amikor Sauernek ezek a dolgok tudomására jutottak, kilépett a társasczégből és a közkereseti társaság szerződésének felbontása iránt keresetet adott be Scherz ellen, a tőzsdebíróságnál. Scherz viszont Sauert polgári uton perelte a 60.000 K. penale iránt. A tőzsdebíróság ma tárgyalta ezt a pert, amelynek folyamán az alperes képviselője Dr. Tolnai Lipót, a választott bíróság két tagja Simon Jakab és Székely Ferencz ellen kifogást emelt és kérte az ügy felfüggesztését addig, amig a Scherz által Sauer ellen a polgári pör befejezve nincs, amelynek során a két kifogásolt birót a polgári bíróság kifogja hallgatni. Felperes képviselője Dr. Lamberger József az érdekeltségi kifogás és az ügy felfüggesztése ellen érvelt és kérte a tárgyalás folytatását, amit a bíróság el is rendelt. Itélet hirdetésre ezuttal még nem került sor.

A kölcsönvett fehérnemüek.

Szécsi Lipótnak a Lázár-utczában egy nagy fehérnemü tisztitó gyára és fehérnemü kölcsönzőintézete van. Vendéglő és kávéházakat szokott ellátni a szükséges abroszokkal, asztalkendőkkel és egyéb e szakmába vágó fehérneműekkel. E kölcsönzött fehérnemükért Szécsi nem kér kölcsöndijat, csupán azt köti ki, hogy az általa kikölcsönzött fehérnemüt a kölcsönző nála köteles mosatni, amiért természetesen már fizetség jár. Szécsi 1893-ban *Mádai* Lajos kerepesi-uti vendéglőssel is kötött egy ily értelmü szerződést, a ki ezt ugy szegte meg, hogy a fehérneműeket otthon mosatta s ily módon Szécsit megkárositotta. Ezt Szécsi megtudta és pert inditott Mádai ellen a tőzsdebíróságnál, a mely ma tárgyalta az ügyet. Mádai azzal mentette eljárását, hogy Szécsi nem szállitotta idejekorán a kimosott fehérnemüt. E körülmény azonban nem nyert beigazolást és a bíróság Mádait 1000 korona kötbér és az összes költségek megfizetésére itélte.

KÖZGAZDASÁG.

A Magy. olajipar részvénytársaság

e hó 28-án rendkivüli közgyülést tart, a melyen ki fogja mondani a felszámolást. A társaság oly sulyos anyagi viszonyok közé került. hogy a gyár már be is szüntette üzemét. A 28-iki közgyülésnek egyébként mint biztos forrásból jelenthetjük, más érdekes tárgya is lesz. Ugyanis Rosenfeld igazgatósági tag előterjesztést fog tenni az iránt, hogy Reich Jenő vezérigazgató vád alá helyeztessék.

Hirek a városházáról.

Villamos hókotró gépek. A városi villamos vasut uj fajta kotrógépet csináltatott 24.000 korona költséggel. Most engedelmet kér a tanácstól, hogy a gépet majdan üzembe is vehesse. A mérnöki hivatal felülvizsgálta az elektromos hókotró gép terveit s miután azokon semmi kifogásolni valót nem talált, az engedély megadását javasolja.

Védekezés a kirándulók ellen. A Szemlőhegy és vidéke egyesülete ama panasszal fordult a tanácshoz, hogy a nyári időben különösen ünnepnapokon a kiránduló közönség ellepi a magántelkeket és kárt tesz az ültetvényekben. Eme tűrhetetlen állapotok oka első sorban abban keresendő, hogy az egész Szemlőhegyen s a környékén nincsen egy közterület sem, melyeket a kirándulók piheno helyül használhatnának s igy kénytelenek magántelkeken megtelepedni. Ez által maguknak kellemetlenséget szereznek, mert az őr akárhányszor elzavarja őket, a telektulajdonosoknak pedig kárt okoznak. E bajok megszüntetésére az egyesület azt javasolja most a tanácsnak, hogy a Szemlőhegy ama pontjain, melyek a kirándulók részéről a legsürübben kerestetnek föl, közterületeket szerezzen a főváros s azokat begyepesitve lássa el néhány paddal. A szükséges területek megszerzése ez időszerint még nem járna nagyobb áldozatokkal amennyiben a telkek most még olcsón kaphatók. A tanács javaslattétel czéljából kiadta ez ügyet a mérnöki hivatalnak.

A cselédszerző üzletek. A cseléd-szerzőkre vonatkozó uj szabályrendeletben a főváros a numerus clasust mondotta ki és 60-ban állapitotta meg a cselédszerző üzletek számát. A tanács ennek alapján felhivta a kerületi elüljáróságokat, hogy a cseléd-szerző üzleteknek kerületenkint való arányos elosztása ügyben értekezletet tartottak, melynek eredményekép azt a javaslatot terjesztik a tanács elé, hogy a 60 üzletből az I-sö kerületnek jusson 3, a IV-nek kerületnek 14, az V-nek 6, a VI-nak 8, a VII-nek 10, VIII-nak 7, a IX-nek 4, s a X-nek 1 cselédszerző üzlet. A tanács a javaslathoz képest fog eljárni.

A rendőrség felügyelete a közmunkák fölött. A Rottenbiller-utczában történt burkolatlopás esetéből kifolyólag a rendőrség felkérte a tanácsot, adja ki utasitásba, hogy az összes közmunkák végrehajtásának ideje a kerületi kapitányokkal közöltessék, mert a rendőrség csak ugy gondoskodhatik az utczán felhalmozódott anyag biztonságáról. A kerületi elöljárók ezt az eljárást nem tartván észszerünek, azt javasolták, hogy a közmunkák felügyeletével megbizott közegek arczképes igazolványt kapjanak a rendőrségtől. Ezt a módot azonban a tanács nem látja czélravezetőnek, miért is fölhivta a tanács az ügyosztályt, hogy tegyen e tárgyban elfogadható javaslatot.

Kevés a villamos kocsi. A IX. kerületi elüljáróság a hozzá érkezett számos panasz következtében előterjesztést tett a tanácsnak, arra nézve, hogy a közuti vaspályatársaság közvágóhidi vonalán a kocsik télen át is rövidebb időközökben közlekedjenek. Tekintettel arra, hogy a helyiérdekü vasut is növeli a vonal nagy forgalmát, az elüljáróság annak az elrendelését is kéri a tanácstól, hogy a közvágóhidi végállomásra fedett várócsarnokot épittessen a társulat. Mert csakugyan, nem méltányos azt követelni a publikumtól, hogy a télviz idején esőben, hóban a szabad ég alatt várakozzék a villamos kocsikra. Hasonló kérelemmel fordult a tanácshoz a IX. kerületi polgári kör is.

A pesti belső körut kiépitése alkalmával teljesitett munkák és anyag átengedések ügyében a fővárosi közmunkák tanácsa és a főváros között most történik a kölcsönös végleges elszámolás. A főváros már átküldte az elszámolását, melyre vonatkozólag ma átirt a közmunkatanács, s az elszámolásnak a maga javára leendő helyesbitését kivánja, miután a főváros a ténylegesnél kisebb összegben vette fel a maga tartozását. A közmunkatanács szerint a főváros tartozása kitesz 48,190 forint 95 krt, a követelése pedig 30.194 frt 89 krt. Tényleges tartozása tehát 17.996 frt 12 krra rug. Az összegnek mielőbbi kifizetését kéri a közmunkatanács, annál is inkább, mert azt a 100.000 frtos kölcsönt, melyet annak idején felvett, még 1882-ben teljesen kiegyenlitette.

214854/1903. X. szám.

Ajánlati felhivás.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfőváros által fentartott kórházakban, nevezetesen:

a) a főváros balparti részében a Szent Rókus-kórház és fiókjaiban, továbbá Szent István-, Szent László és esetleg a Szent Gellért kórházakban;

b) a jobbparti részen a kutvölgyi Szent János-kórház és fiókjaiban és a Szent Margit-kórházban házi kezelés mellett történő élelmezéshez szükséges és az ajánlati mintában részletesen megnevezett I. tejtermékek és II. gazdasági czikkeknek szállitását 1904. évi január 1-től számitandó 1 évre vagy 1904. évi január hó 1-től számitandó három évre irásbeli ajánlatok utján tartandó nyilvános árlejtésen vállalatba adja.

Miről a vállalkozni kivánók azon felhivással értesittetnek, hogy egy korona értékü bélyeggel ellátott, a hivatalos mintalevél szerint kiállitott és a bánatpénz letételéről szóló nyugtával felszerelt és lepecsételt ajánlatokat 1903. évi november 25-ik napján, szerdán, legkésőbb délelőtti 10 óráig a IV. ker. Városház-utczai központi városház II. emeletén 221—222. sz. a. helyiségében Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál bizonyosabban nyujtsák be és adják át, mert a később érkező vagy a bánatpénzről szóló nyugtával fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlatot lehet tenni külön a balparti és külön a jobbparti kórházak szükségletére és pedig a termények és czikkek egyes csoportjaira, vagy pedig az összes csoportokra.

Ha az ajánlat az összes csoportokra tétetik, ajánlattevő köteles ajánlatában világosan kitenni azt, hogy ajánlata a csoportokra együtt vagy külön is elbirálható, ennek hiányában a fővárosnak joga van azt az egyes csoportokra külön elfogadni s ez ajánlattevőt kötelezi.

Egyes kórházakra vagy pedig a dunabalparti és jobbparti kórházakra együttvéve nem lehet ajánlatot tenni.

Azon ajánlatok, melyek nem előirás és nem a hivatalos minta szerint vannak kiállitva, figyelembe nem vétetnek.

A bánatpénz készpénzben vagy helybeli takarékpénztári betétkönyvben vagy biztositékul elfogadhatónak kijelölt tőzsdei árfolyam 90%-kal semmi esetre, azonban a mértéken felül számitandó állami vagy fővárosi értékpapirban a székesfővárosi központi pénztárnál előzetesen leteendő.

Az árlejtési és szerződési feltételek időközben a IV. ker. központi városház II. emelet 221—222. szám a. X. tan. ügyosztályban d. e. 10—12 óra közti időben megtekinthetők, s ugyanott egyes példányokban, valamint az egyes ajánlati mintalevelek is kaphatók.

Budapest székesfőváros tanácsa fentartja azon jogát, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy el nem fogadása iránt szabadon határoz.

Kelt, Budapesten, 1903. évi október hó 30-án.

A székesfővárosi tanács.

M. Kir. Államvasutak. Üzletvezetőség Szombathely. 19477/I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Kis-Czell állomásán levő pályavendéglő bérletére 1904. május hótól számított öt évi időtartamra, azaz 1904. évi május hó 1-étől 1909. évi április hó 30-ig ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdetünk.

Az egy koronás bélyeggel és „Ajánlat a m. kir. államvasutak Kis-Czell állomáson levő vendéglő üzletének bérbevételére 19477 számhoz“ felirattal ellátott, boritékba zárt és lepecsételt, nemkülönben a kellő okmányokkal (erkölcsi bizonyitvány, iparengedély, honossági bizonyitvány stb.) felszerelt ajánlatok 1903. évi deczember hó 15-ének délelőtti 10 óráig a m. kir. államvasutak szombathelyi üzletvezetőségének általános — I — osztályához posta útján térti vevény mellett nyujtandók be, bánatpénz fejében pedig 300 azaz: háromszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban a nevezett üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál 1903. évi deczember hó 14 én déli 12 óráig leteendő. Takarékbetét bánatpénzképen nem tehető le.

Értékpapirok a budapesti illetőleg a bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de legfeljebb csak névértékben fognak számittatni. Bánatpénz letételéről szóló pénztári letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi III. osztályában, valamint Kis-Czell állomás főnökénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők, miért is az ajánlatot tevőktől feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magokra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A feltételektől eltérő vagy a kitüzött határidőn túl érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A m kir. államvasutak részéről fentartatik azon jog, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül az ajánlott bérösszegre, szabadon választhasson.

Tájékozásul még megjegyezzük, hogy a vendéglős lakásául szolgáló 2 szobát és mellékhelyiségeket, továbbá a vendéglő tartozékait képező két I/II. oszt éttermet, két konyhát, két tálalót és egy mosogatót bérlő saját költségén tartozik világitani, fűteni és tisztogatni, ugyszintén ezen helyiségekben levő kályhák és tűzhelyek tisztitásához szükséges kéményseprő munkákat bérlő saját költségén tartozik végeztetni, míg ellenben a közös czélra szolgáló III. oszt. váró és étterem fütése és világitása fele részben bérbeadó vasut, fele részben pedig bérlő által fog eszközöltetni.

Szombathely, 1903. október hó.

Az üzletvezetőség.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége a vonalai részére az 1904. esetleg a következő 1905. és 1906. években szükséges pályafentartási keményfák szállitására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az 1904. évben megközelitőleg az alábbi mennyiség szükségeltetik:

260 kbm. faragott tölgyfa (teljes élü;) 4 m — 7 hosszig
5 „ tölgyfa deszka
98 „ tölgyfa palló
6 „ kemény szállfa tölgyfából szükséglet szerint

Ezen kitüntetett mennyiségnél kevesebb megrendelés esetén szállitó a m. kir. államvasutak ellen semminéven nevezendő igényt nem támaszthat.

Az 1904 év esetleg 1905. és 1906. évre szükséges faneműek ugyanaz év április hó végeig beszállitandók.

Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy a tényleges megrendelés alkalmával fenti csak tájékozásul szolgáló mennyiségnél 30%-al többet vagy kevesebbet rendelhessen, ugyszintén azon jogot, hogy a szállitási év folyamán 30% erejéig pótmegrendelést tehessen.

A fák a megrendelésnél közölt méretekben szállitandók. A részletes pályázati feltételek alapján szerkesztendő ajánlatok legkésőbb 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig nyujtandók be az üzletvezetőség (I) általános osztályánál, a részletes pályázati feltételek értelmében leteendő bánatpénz pedig legkésőbb 1903. november hó 19. déli 12 óráig teendő le az üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál.

A részletes pályázati feltételek valamint az ajánlati minta minden üzletvezetőségnél, kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a zágrábi üzletvezetőség által díjtalanul kiszolgáltatnak esetleg posta utján megküldetnek.

Az általános szállitási feltételek valamint a pályafentartási fák szállitására vonatkozó különleges feltételek megtekinthetők minden üzletvezetőségnél és készpénz fizetés mellett szerezhetők meg igazgatóságunk nyomtatványtárából (Andrássy-ut 73/75. sz. alatt) még pedig az általános feltételek 50 fillér a különleges feltételek pedig 30 fillér és 20 fillér postadij előzetes befizetése ellenében.

Feltételeztetik, hogy az ajánlattevő ezen feltételeket teljesen ismeri.

Zágráb, 1903. okt. hóban **Az üzletvezetőség.**

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a Brassó állomáson levő uj felvételi épület gázvilágitási berendezéséhez szükséges világitó testek és öntöttvas lámpaoszlopok szállitására.

A szállitásra vonatkozó ajánlati minta, a költségvetés, valamint a különleges feltételek Budapesten, a magyar királyi államvasutak igazgatóságának központi tervtárában (VI. ker., Teréz-körut 56. szám, földszint) és Kolozsvárott a magyar királyi államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének pályafenntartási és épitési ügyosztályában 1 korona 20 fillér lefizetése mellett kaphatók.

Az ajánlatok legkésőbb *1903. évi november hó 21-én* déli 12 óráig nyujtandók be alulirott igazgatóság épitési és pályafenntartási főosztályában (Budapesten, VI. ker., Teréz-körut 56. sz. II. em. 10 ajtó). Az ajánlatok egy korona, az ajánlat mellékletei

ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve, a következő felirattal nyujtandók be: „Ajánlat a brassói felvételi épületben alkalmazandó világító testek szállitására.“

Ajánlat tehető vagy az összes tárgyakra, vagy csak egyedül a lámpaoszlopokra.

Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1903. évi november hó 20-án déli 12 óráig az ajánlati végösszegnek 5%-a bánatpénz gyanánt teendő le a magyar királyi államvasutak központi főpénztáránál (Budapesten, VI. ker., Andrássy-ut 75. szám földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek.

Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel.

Budapesten, 1903. november hóban.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyülő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5080 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenczeolajos és 500 drb terpentinolajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitüntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semminemü kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennélfogva köteles leend a vevő az 1904. évben tényleg összegyülő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyülő hordók esetről-esetre, az 1904. évi deczember hó végeig összegyülők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyüjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsáttatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólitás vételétől számitott nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolitani.

Határozottan kiköttetik, hogy a hordók azon szertárakban veendők át, a melyekben azok összegyülnek; vasuti kocsikba való felrakásukról és továbbszállitásukról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennélfogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyülő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállitását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kiköttetik: hogy ajánlatban világosan kitüntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u. m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kiköttetik továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjegygyel, ajánlattevő saját és két tanu aláirásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az értök járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kivánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen czélra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható ürlapon ennek rovatának pontos kitöltése mellett állitandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javitások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniok nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz“ 1903 évi deczember hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyujtani szives-kedjenek.

Bánatpénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámitott értékösszegnek 5%-a az ajánlat benyujtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban leteendő.

Bánatpénz vagy aláirt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bánatpénzzel, a kitüzött határidőn tul, vagy nem az előirt ajánlati ürlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem köttetett volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a czél elérésére más intézkedéseket is tehessen.

Budapesten, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

Magy. királyi államvasutak. Üzletvezetőség Szeged. 31886/903. III. sz.

Pályázati hirdetmény.

A Herkulesfürdő állomáson megüresedő buffet bérletére ezennel nyilvános pályázat hirdettetik. A bérlet fennti vendéglőre nézve 1904. évi április 15-vel veszi kezdetét és tart ezen időponttól számitott öt éven át vagyis 1909. évi április 14-ig, bérlőnek a következő helyiségek bocsáttatnak rendelkezésére:

I. és II. oszt. váró- és étterem 46.77 m², 1 kis szoba 12.76 m², 1 konyha, 11.70 m², 1 kamra, 1 jégverem (90 m³), 1 pincze, 1 padlás, 1 gazd. udvar.

Az egy koronás bélyeggel ellátott és „Ajánlat a m. kir. államvasutak fönt kiirt Herkulesfürdő állomása pályaudvarán levő buffet üzletre“ felirattal ellátott lepecsételt, boritékba zárt nemkülönben kellő okmányokkal felszerelt ajánlatok *1903. évi nov. 28-iki déli 12 óráig* az alulirt üzletvezetőség általános

osztálya főnökénél (üzletvezetőségi palota I. emelet 21. sz. ajtó) vagy személyesen, vagy kir. posta utján benyujtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 100 azaz egyszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban a szegedi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál 1903. évi november 27-én déli 12 óráig vagy személyesen leteendő vagy kir. pósta utján beküldendő.

A közös czélra szolgáló I/II. oszt. váró- és étterem fütése és világitásának felét a vasut viseli.

Az értékpapirok a bpesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb, a napi értéket meg nem haladó napi árfolyam csak 90% szerinti értékben számittatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte megemlitendő ugyan de a letétről nyert elismervény nem csatolandó.

A buffet bérletére vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályban (I. emelet 12. sz.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismeri s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A fentebbi feltételtől eltérő, vagy a kitüzött határidőn tul beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tétetnek s végül olyanok, melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétetett figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1903. november hóban.

Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. november 22. 41. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Előlegezett bizalom.

Két polgárember beszélget. Afajta egyszerű Prudhommeok, kikből a közhangulatot lehet megállapitani.

Az egyik azt mondja: „No, a főváros beadta az ellenzéknek. Most már hiába ágálnak a Zoltánok, az obstrukczió el van itélve. Budapest mégis csak több erkölcsi sulylyal bir, mint Szeged, Kecskemét és Zenta. De ideje is volt, hogy a főváros állást foglaljon.“

A másik imigy felel: „Gyalázat, amit a főváros tett. Lakáj módjára hizeleg a kormánynak. Ismét a klikkek ültek a közgyülés nyakára és lelkiismeretére, mert azt hiszik, hogy a talpnyalással ujabb előnyöket fognak szerezni magoknak a kormánytól.“

Kinek van igaza?

Iparkodván megközeliteni a teljes objektivitást, a következőket állapithatjuk meg:

Az ország többsége őszintén óhajtja, hogy a parlamenti rend helyreálljon és a kormányzás visszatérjen a törvényes alapokra. Mindnyájan hevülünk az ugynevezett nemzeti jogokért és vivmányokért, de a józan ész arra int, hogy az adott viszonyok közt el nem érhetőkért hasztalan küzdelmet ne folytassunk. Ez nem kishitüség, nem megalázkódás, még kevésbbé jogfeladás, hanem egyszerüen a helyzettel való bölcs számolás. Igy gondolkodnak nemcsak a törzsökös kormánypártiak, hanem sokan az ellenzéki politikusok közül is.

Ha tehát a főváros nyiltan kijelenti, hogy az obstrukczió tovább folytatása fölött pálczát tör: nem tesz egyebet, mint leplezetlenül kifejezést ad annak, amit az ellenzék legtekintélyesebb férfiai halkan és négyszem közt már régóta hangoztatnak. Az obstrukczió ellen való állásfoglalás miatt tehát a főváros törvényhatósági bizottságát szidalmakkal illetni nem szabad.

Ami a közgyülési határozat másik részét: az uj kormánynak küldöttség utján való üdvözlését illeti, ehez már inkább férhet megjegyzés, de semmiesetre sem akczeptálható az egyesek által hangoztatott önző motivum.

Annak a kifogásnak, hogy a főváros még nem tudhatja, mily eszközökkel fog dolgozni a kabinet és egyáltalán mit fog produkálni, van jogosultsága. Legfölebb a reményt táplálhatjuk, hogy az uj miniszterium törvényes eszközökkel iparkodik rendet csinálni és a gazdasági zavarokból kivezetni az országot. Mi azt hisszük, hogy a főváros nem szervilizmusból járul a kabinet elé. Ha lennének is a törvényhatósági bizottság tagjai közt olyanok, kik buzgólkodásuk révén valamely hasznot remélnek, nem szabad megfeledkezni, hogy kettőn áll a vásár. Nem elég, hogy ajánlkozó legyen, kell olyan is, ki az ajánlatokat figyelembe vegye. Már pedig azt mindenki tudja a jelenlegi kabinetfőnökről és belügyminiszterről, hogy puritán ember, a ridegségig elzárkózott minden befolyás elől. Benne legfőbbkép azok fognak csalatkozni, kik szolgálatkészségük révén valamelyes előnyre vagy haszonra tartanak számot. Valószinü, hogy Budapest üdvözlete és bizalomnyilvánitása kellemesen érinti. De

nincs tovább. Meg fogja köszönni és azután csak oly eltogulatlanul jár el a főváros irányában, mintha szóba se került volna ez a manifesztáczió vagy ellenkezőleg, bizalmatlanságot szavaztak volna kormányának.

Ez a mi meggyőződésünk. Nem tartjuk azonban kizártnak, hogy a törvényhatósági bizottság többsége ugy vélekedik: üdvös dolog a kormány rokonszenvét biztositani. Nem egyéni, vagy parcziális, hanem a fővárosi közérdek szempontjából. A főváros az utóbbi időben több fontos ügyben kéréssel fordult a kormányhoz, igy állami terhek csökkentése és bizonyos állami jövedelmekben való részesedés végett. Azonkivül elintézésre vár a fővárosi törvény ujjáalkotása. Mindezen kérdések megoldásánál nem közönyös, vajjon rokonszenvvel van-e a kormány a főváros iránt vagy neheztel reá?

Nem állitjuk, de föltesszük, hogy a november 18-iki közgyülésen ezek a gondolatok is befolyásolták a határozatot. Ám mi nem ütközünk meg rajta. Mindenki a maga feje szerint gondolkodik, s az ilyes gondolkodás nem ütközik sem a polgári önérzetbe, sem a tisztességbe.

A deputáczió fölemelt fővel számolhat be budavári utjáról.

Vásárcsarnoki panama.

A budapesti esküdtbiróság a mult csütörtökön egy fővárosi tisztviselőt moraliter kivégzett. *Hembach* Gyulának hivják a jusztifikáltat, foglalkozására nézve ma még — állitólag — főfelügyelője a központi vásárcsarnoknak. Részvétet annál kevésbbé érezhetünk iránta, mert vakmerő czinizmussal maga hivta ki maga ellen a végzetet, azáltal, hogy rágalmazással vádolva egy fővárosi polgárt a biróság elé állitott.

Valami lélektani rugót kell keresnünk Hembach ama cselekedete mögött, hogy elkövetett büneinek tudata ellenére mégis bátorsága volt *elégtétel* végett a birósághoz fordulni. Mit gondolt ez az ember? Hogy nem fognak tudni ellene bizonyitani? vagy nem *mernek* bizonyitani? Akkorának vélte-e hatalmát és befolyását, hogy a tanuk elhallgatják az igazságot és segédkezet nyujtanak egy ártatlan ember elitéléséhez?

Mily lelki romlottság! De mi azt hisszük, hogy ez a vásárcsarnoki főfelügyelő nemcsak erkölcsileg depravált, hanem ostoba is. Mert abban a hitben volt, hogy az esküdtbiróság is olyan, mint a fővárosi tanács és fegyelmi biróság, amelyeknél eddig minden pörét megnyerte. Nem akarjuk bántani a főváros hatóságait, de lehetetlen elzárkóznunk annak konstatálása elől, hogy a csütörtöki tárgyalás eredménye kompromittáló reájuk nézve.

Ugyanis azok a vádak, amelyeket a biróság annyira beigazoltaknak vett, hogy a Hembach által bepanaszlott ellen – itélet hozatal nélkül — beszüntette az eljárást, a fővárosi fegyelmi hatóság előtt is megfordultak. Már most kérdeznünk kell: nem volt-e módjában a fővárosi hatóságnak az igazságot szintugy kideriteni, mint a biróságnak? Mulasztást követett-e el vagy elnézést? Tertium non datur. Vagy nem folytatták kellő erélylyel és lelkiismeretességgel a vizsgálatot vagy valamely indokból szemet hunytak Hembach visszaélései fölött.

Ámde akár igy, akár amugy esett is, hogy Hembachot a fegyelmi hatóság minden egyes esetben abszolválta, — a hatóság sulyos hibát követett el, mert most már nincs joga megütközni, ha szemébe fogják vágni, hogy egy panamista tisztviselő üzelmeit takargatta. A régi görög közmondást, hogy „kéz kezet mos“, Budapesten nem ok nélkül travesztálták arra, hogy „kéz kezet piszkol.“ A logika törvényei szerint most szabad volna arra a következtetésre jutni, hogy az sem lehet tiszta kezü, aki Hembachot tisztának találta. Mi azonban ennyire nem megyünk, noha az esküdtbiróság azt is kideritette, hogy a hatóság szabályellenes dolgot követett el, amidőn a Hembach ellen folyamatba tett fegyelmi ügyek beszüntető határozatait a panaszosokkal *soha nem közölte* s igy előlük a jogorvoslás utját elzárta.

Hogy e tekintetben kit terhel a mulasztás: a hatóság renommejának érdekében okvetetlenül ki kell deriteni és az illető felelősségre vonandó. De szükséges egyáltalán *uj szellemet* vinni a fegyelmi vizsgálatok menetébe. Kell, hogy véget érjen a mostani rendszer, amely mellett az összeköttetésekkel biró városi alkalmazott a felekkel szemben mindenféle tulkapást és visszaélést megengedhet magának, mert a fegyelmi hatóság nem a panaszlott faktumok beigazolására, hanem a bepanaszlottnak tisztára mosására törekszik.

Hembach Gyula nem válhatott volna a vásárcsarnok rémévé és nem kompromitálhatta volna a főváros egész adminisztrácziójáť, ha a fegyelmi hatóság már az első panaszoknál részrehajlás nélkül eljár vala ellene. A protekczió bátoritotta fel őt a további manipulácziókra és növelte elbizakodottságát annyira, hogy végül becsukatni akarta azt, aki visszaéléseit szellőztetni merte.

Azt beszélik, hogy Hembach-féle alakokat lehet a főváros más intézményeinél is találni, nemcsak a vásárcsarnokokban. Ezek számára hasznos leczke a főfelügyelő erkölcsi débacle-ja. De a közönség is levonhatja belőle azt a tanuságot, hogy aki igazat mond és állitásait bizonyitani képes, bátran sikra

szállhat a korrupczió ellen. A független bíróság nem kedvez a panamistáknak.

Igazi hatása azonban csak ugy lesz a csütörtöki tárgyalás eredményének, ha maga a főváros is levonja a konzekvenciát és az erkölcsileg megbélyegzett tisztviselőt minden teketória nélkül kirakja hivatalából.

Olcsó lakások épitésének előmozditása.

Az 1901. év óta a német birodalmi költségvetésben a birodalmi kormány rendelkezésére áll bizonyos összegü hitel oly czélból, hogy munkások és kisebb javadalmazásu hivatalnokok számára kisebb lakások épitésével foglalkozó közhasznu vállalatokat segélyezzen. Legutóbb elkészült az ezen alapból nyujtandó segélyezés szabályzata. Ennek határozmányai szerint a birodalmi költségvetésben munkások és különféle birodalmi üzemekben és intézeteknél alkalmazott kisebb javadalmazásu hivatalnokok számára kisebb lakások épitésének előmozditására szánt hitelből közhasznu vállalatoknak (épitkezési egyletek, szövetkezetek, társulatok stb) kölcsön csak azon feltétel alatt adatik, ha a munkások, illetve az előbb emlitett kisebb javadalmazásu hivatalnokok működési kerületében a lakásviszonyok javitásra szorulnak és ezen közhasznu vállalatok által tervbe vett épitkezés ezen szükségletnek megfelelő. Kölcsön csak oly részvénytársaságoknak, szövetkezeteknek, korlátolt felelősségü társaságoknak stb. nyujtatik, melyeknek az alapszabályokban megállapitott czélja kizárólag csak arra irányul, hogy vagyontalan családok részére egészséges és czélszerüen berendezett lakásokat épitenek, vagy megvásárolt házakban lakásokat olcsó áron átengednek és a melyekben a társaságok tagjai részjegyeik stb. 4%-ánál magasabb osztalékot nem kaphatnak, a társaság feloszlása esetében pedig ezen részjegyek névértékének magasabb összeget a tagok vissza nem kaphatnak, a netán fenmaradó összeg pedig közhasznu czélokra fordittatik.

Ha ezen társaságok épitkezési czélokra kölcsönt kapnak, az alapszabályokba felveendő, hogy a fentebb elősorolt határozmányokat csak a birodalmi kanczellár engedélye alapján módosithatják. A szövetkezeteknek (társaságnak stb.) legalább 100 taggal kell birnia és a korlátolt felelősségü szövetkezeteknél a jótállási összegnek szabályszerint legalább 30.000 márkát kell kitennie. A segély engedélyezése iránt benyujtandó kérvényben kifejtendő a társaság vagyoni helyzete, továbbá az is, hogy a birodalmi kölcsönön felül szükséges összegek miképen szereztetnek be, vajjon a társaság saját tőkéjéből, vagy hosszabb lejáratú és előnyös feltételek mellett kapható kölcsönökből-e. Szükség esetén a kamatok, a törlesztések fizetési módozatai, valamint a felmondási feltételek is ismertetendők.

Ha a társaság régebb idő óta működik, a legutolsó évi mérleg is bemutatandó. Ha mindezen adatok ismertetése elegendő támpontot nem nyujtana a birodalmi kölcsön engedélyezésére, bemutatandó a telekkönyvi kivonat, a telek adás-vételi szerződése és az épitési terv, végül az épitkezés költségvetése és az épületek jövedelmezősége kellőleg igazolandó.

A birodalmi kölcsön biztositására irányulnak a szabályzat azon intézkedései, melyek szerint a kölcsön az épület és telek értékének 85, legfeljebb 90%-a erejéig, illetve az épület teljes értékének erejéig engedélyeztetik a telek értékének figyelmen kivül hagyásával. A kölcsön nemcsak első helyen való bekebelezés mellett engedélyeztetik, hanem figyelemmel ezen vállalatok szükségleteire, a második, sőt harmadik helyen való bekebelezés is megengedtetik, a mennyiben a kölcsönök összege nem haladja túl a fentebb megállapitott mértéket. A birodalmi kölcsön után 3% kamat fizetendő, a tőke 1%-a pedig évenkint törlesztendő és pedig naptár szerinti évnegyedenkint. A szövetkezet (társaság stb.) köteles a bemutatott és a birodalmi belügyi hivatal által esetleg megváltoztatott tervek és költségvetés szerint jó anyagból elkészittetni az épületeket. Kötelessége továbbá az épületeket állandóan jókarban tartani és a birodalmi belügyi hivatal kivánatára a szükséges javitásokat, valamint az egészségügyi és erkölcsi szempontból elrendelt ujitásokat elvégeztetni. Az épületek lényeges átalakitásához szintén a birodalmi belügyi hivatal engedélye szükséges. A birodalmi belügyi hivatal jogositva van ezen szövetkezetek stb. épületei és telkeit saját közegei által bármikor megvizsgáltatni. Ezen szövetkezetek, társaságok stb. rendes könyveket vezetni és évi számadásaikat, közgyülési jegyzőkönyveiket a birodalmi belügyi hivatalnak bemutatni és a szükséges felvilágositásokat megadni tartoznak. Az épületeket tüzkár ellen biztositani kötelesek. Később megállapitandó egyezmények fogják meghatározni a munkások és a kisebb javadalmazásu hivatalnokok által való bérleti szerződések módozatait.

A birodalmi kincstárnak elővételi joga van azon telkekre és épületekre, melyekre birodalmi kölcsön nyujtatott. A szabályzat meghatározza továbbá a kölcsön felmondásának idejét és indokait.

Szaporitsuk a tüzoltóságot.

A tüzoltói létszám felemelése tárgyában a tüzoltó főparancsnok a következő előterjesztést intézte a tanácshoz:

Megbizható tüzrendészeti állapotok csak ott képzelhetők, a hol jó praeventiva van. Az élet és tüzbiztonság alapelve tehát a jól átgondolt, a kellőképen kultivált megelőző tüzrendészet. Másodsorban következik a mentő tevékenység és illetőleg a tüz-

védelem s az ezzel kapcsolatos tüzoltás, illetőleg az e kettőnek ellátására hivatott szervezet.

Az elsőt, a megelőző tüzrendészetet és illetve ennek czéljait szolgálják a tüzrendészeti és épitkezési szabályrendeletek. E kettőn épül az élet- és tüzbiztonság, melynek emelése az e szabályrendeletek alapján foganatositott hatósági teendőktől és a nyert tapasztalatok figyelembe vételével tett intézkedésektől várható egyedül.

Lényeges tehát, hogy e két szabályrendelet összhangban álljon egymással és az eredményre befolyással bir, ha a hatóság az épitési engedélyek kiadásánál az épitésrendőri szempontok figyelembe vételén kivül a tüzrendészet terén jártas szakközegeknek a véleményeit is meghallgatja. Legalább az oly épületek és telepek engedélyezésénél, a melyek nagyszámú közönség befogadására vannak szánva, avagy a melyekben az üzlet természetéből folyólag időnkint sok ember tartózkodik egyszerre. Mindezeknél feltétlenül fennforog a szüksége annak, hogy az engedély kiadását megelőző eljárásba a tüzoltó főparancsnokság is belevonassék.

Az egyébként is módositandó épitkezési szabályzatban tehát kell, hogy külön kifejezésre jusson az az irányzat, mely a Párisi Áruház égésénél szerzett tapasztalatok révén imperative nyomul előtérbe, miszerint a nagyobb szabásu üzletek, raktárak és áruházak engedélyezése a tüzveszélyes telepek és gyárak módjára, telepengedélyező eljárástól tétessék függővé, melynek során az a kérdés, vajjon az illető áruház lakosokkal kapcsolatosan berendezhető-e s ha igen, mily kikötések mellett, külön elbirálás tárgyát képezze.

Miként ezt már több izben volt szerencsém kifejteni, a székesfővárosi tüzoltóság jelenlegi szervezetében és létszámával *nem felel meg a követelményeknek.* S az aránytalanság egyfomán mutatkozik az eszközök elégtelenségében és a rendelkezésre álló emberi erőnek minimális voltában.

A mi a legutóbbit illeti, erre nézve legszembeszökőbb példa gyanánt a székesfőváros területén müködő rendőrségnek a létszámbeli emelkedése állitható párhuzamba. 1873-ban a rendőri exekutiva állott 3 tisztből és 186 főnyi legénységből, a fővárosi tüzoltóság létszáma pedig volt ugyanakkor szintén 3 tiszt és 97 fő, vagyis körülbelül éppen félakkora volt a tüzoltócsapat, mint a rendőri. Ellenben 1903-ra a rendőrök létszáma a 22 felügyelővel együtt 1877 főre emelkedett; mig a tüzoltóság ugyancsak 30 év alatt, ugyanazon főváros területén az 5 tiszt beszámitásával csak 220 főnyi lett. Ennélfogva a tüzoltóság, melynek a 30 év előtti arány szerint, körülbelül a mai rendőrlétszám felével kellene egyenlőnek lennie, — tényleg e létszámnak csak egykilenczed részével. A mig a rendőrcsapat állománya, a város fejlődésével lépést tartva, megtizszereződött: addig a tüzoltóság létszáma csak másfélszer akkora lett, mint volt 30 évvel ezelőtt. Pedig e 30 év leforgása alatt nemcsak a lakosszám háromszorozódott meg, hanem az épületek, illetve éghető objektumok száma is kétszerannyira szaporodott.

Hogy ily körülmények közt a ma birt 220 főnyi tüzoltóság, szemben a magas épületek és tüzveszélyes gyárak ipar- és üzlettelepek amerikai módra való fejlődésével, a ma 779 ezer főnyi lakost számláló Budapesten csak papiroson feltüntetett erőt reprezentál: az a fentiekből önként következik, a külföld nagyobb városainak idevonatkozó viszonyaival való összehasonlitás által pedig csak megerősitést nyerhet.

A tiszti létszám elégtelensége miatt szenved a csapatnak kiképzése. A legénységet speciális szolgálatára csak hiányosan és távolról sem abban a mértékben lehetséges ránevelni, mint a hogy ezt a szakma különleges volta megkivánná. És különösen a csapat gerincze, az altiszti kar, mely pedig a tiszti létszám elégtelensége folytán önálló szereplésre van beosztva, a hiányos kiképzés miatt azon követelményeknek, melyek tőle szakszempontból elvárhatók volnának, legjobb igyekezete daczára sem felelhet meg.

Maga a tisztikar, létszámának elégtelensége mellett, az adminisztrativ munkát s tisztán kezelési jellegü teendőket is alig győzi elvégezni, nemhogy szakmájába mélyedésre jutna ideje. Az óriási kiterjedésü területen szétszórtan épült tüzveszélyes pontok puszta megtekintését sem végezheti, nemhogy tereptanulmányokkal foglalkozhatnék, holott szabatos intézkedés, az élet- és vagyonmentés czélirányos vezetése csak ily szakszerü tanulmányozások utján szerzett alapos tudásnak a révén foghat tért

Azután a szolgálati tulterheltség, meg az időjárás viszontagságainak folyton kitett szervezet ellenálló képességének csökkenése és különösen az agyonzaklatott idegzetben felhalmozódó ingerületek által szült indispoziczió, melyekhez az elkerülhetlen meghülések okozta rheumatikus bántalmak és az épületek magas pontjainak ismételt gyors megmászása s a füst mérgező hatása alatt kifejlődő sziveffekcziók: mindez igen sürűn beálló megbetegedéseket von maga után, a helyettesités pedig néha lehetetlen, s ha maga a tüzszolgálat nem is akadt még fenn, de az oltás vezetése már igen gyakran szorult altiszti kezekre.

Hasonló a helyzet a legénységnél is. Az 50 éves ember, ha még oly erős is a szervezete, a szolgálatra már koránál fogva is alkalmatlanná válik. Mert a tüzoltói szolgálatban az egyszerü erőn és egészségen felül még fürgeségre, aczélos idegzetre és meg nem csökkentett energiára is van szükség. Az 50-ik év körül pedig minde tulajdonság elernyed. Minthogy pedig 25 éves korban, vagyis a katonai 3 év leszolgálása után vétetnek fel az emberek a csapathoz, világos, hogy 25 évnél további szolgálatra még akkor sem alkalmasak, ha időközben a sürün előforduló balesetek, s az egészségre hátrányos, mert a fizikumot gyengitő káros befolyások következményeitől véletlenül meg is kiméltetnek az illetők. Ha meg baleset is érte őket, akkor ez a kimeritő szolgálattal páro-

sulva már 10—15 év mulva félrokkantságot, különösen látás és hallás s izületi és szivműködésbeli fogyatkozásokat idéz elő. Az a 4 nap és négy éjjel, vagyis 96 órán át tartó egyfolytában való szolgálat, melyet a létszám elégtelensége folytán kénytelenek vagyunk megkövetelni, a mely alatt sem kialudni nem tudja magát a tüzoltó, sőt teljesen levetkőzve pihennie sem szabad, éveken át egyfolytában meg kell, hogy őrölje a vasszervezetet is. Az elcsigázott erő pedig csak félerő. A csapat kétharmada ennélfogva vagy ujoncz vagy félrokkant, vagy egészen alkalmatlan.

A létszám elégtelensége miatt azonban a rendelkezésre álló tüzoltószerek mellé sem kerülhet megfelelő számban az ezekkel bánni tudó ember. A gőzfecskendőkhöz és a tolólétrákhoz már csak vagylagosan és illetőleg feltételesen lehet beosztani a szerelőket. A kik a tüz helyszinén a vizvezetéknél és a fesskendőknél működnek, ugyanazoknak kell a tolólétra és a gőzfecskendő szerelését is végezniök; mi sem természetesebb aztán. mint az, hogy vagy az egyik teendő, vagy a másik nem jut kellő időben érvényre s csak egymás rovására teljesittethetvén, az egész akcziónál sokszor igen hátrányos késedelmek állnak be. Ott pedig a hol a mentőeszközök alkalmazása kerül sorra, az ezek kezelésére szükséges embererő hiánya ugyancsak végzetes következményeket von maga után.

Összevonva az előadottakat, tisztelettel kérem. a tekintetes Tanácsot, hogy az alábbiak iránt intézkedni méltóztassék, u. m.:

1. A tiszti létszámnak négygyel való szaporitása, egy gyakorlómester és egy irnoki állásnak szervezése és a meglevő dijnoki állásnak raktárkezelő illetve kezelőtiszti állássá való átszervezése iránt.

2. A legénység létszámának a szükséglethez mért felemelése iránt.

3. A kocsisoknak, kik ma nem a főváros, hanem csak a vállalkozónak az alkalmazottjai, a székesfővárosi tüzoltóság állományába való besorozása tekintetében.

4. A javadalmazások méltányos rendezése tárgyában.

5. A tüzoltólegénység ma még nélkülözött nyugdijjogosultságának kimondása kapcsán, oly külön nyugdijszabályzat jóváhagyása iránt, mely tekintettel a tüzoltószolgálatnak testet ölő, abnormális követelményeire, ugy a tisztekre, mint a legénységre nézve 30 évben állapitja meg a teljes nyugdijképességet. E szerint az első 10 esztendei szolgálat betöltése után a fizetés 40 százaléka képezné az esedékes nyugdijat s ez az összeg minden további szolgálati évvel, az élvezett fizetés 3 százalékával emelkednék. A székesfővárosi tüzoltóságnál, ugyanis, ámbár csak 34 éves az intézmény. nincs senki, sem a tisztek közt, sem a legénység sorában, a ki a testület fennállása óta állana szolgálatban, vagyis 34 szolgálati évet tudna kimutatni; ellenben a halálozási és rokkantsági százalék óriási. Ha az elhaltak, kegydijba helyezettek és végkielégitést nyertek számához hozzáadnók azoknak a számát, a kik a nehéz szolgálatból egyszerüen megszöktek, avagy pedig rendes felmondás utján hagyták azt oda, végre azokat, a kik betegeskedés, illetőleg alkalmatlanság czimén a szolgálatból elbocsáttattak: akkor az állománybeli változások teljes 100 perczentnél is többet tesznek ki.

6. Megállapitása iránt a szolgálati idő olyatén beosztásának, hogy az őrparancsnokok 48 órai szolgálat után 24 órai, végre a kocsisok 96 órai szolgálat után 24 órai szabadság élvezetére jogosultak s a szabad idejök alatt a tüzoltók szinházi vagy egyéb mellékszolgálatnak az ellátására csak külön dijazás mellett legyenek kötelezhetők.

7. A csapat baleset ellen való biztositásának és betegség esetén a dijtalan kórházi ápolásban való részesedés kedvezményének szabályozása iránt.

8. Annak kimondása tárgyában, hogy az, a ki a nehéz tüzoltói szolgálatban 10 évet tisztességesen betöltött, a székesfővárosi szolgai állások betöltésénél elsőbbségi jog czimén vétessék figyelembe. A főváros igy feltétlenül megbizható, fegyelmezett embereket kap, viszont a szolgai állásra kinevezendők fiatal erőteljes éveiket kénytelenek volnának teljesebb mértékben rendelkezésére adni a fővárosnak.

9. Azon jellegnek a törvénybe iktatása tárgyában, hogy a székesfővárosi tüzoltóság minden tagja hatósági közeg. Ma a rendőrhatóság még a bíróságok is akárhányszor csak közbevetett felebbezés utján birhatók rá ennek elismerésére. Pedig a tüzoltó a tüznél is a hatóság nevében végzi nehéz szolgálatát s eljárásoknál is, mint a hatóság kiküldöttje szerepel, de legtöbbször csak gunyolódással találkozik s a hatóság részéről sem találván kellő támogatásra mihelyt megtorlást kiván, akarata ellenére a személyes térre terelődik a dolga.

10. Végül a fentebb részletezett őrségkibővitések, s egyes őrségeknek czélszerübb elhelyezése s átalakitása, valamint nyilvános tüzjelző állomások és földfeletti hydransok létesitésén kivül, a személyszállitó kocsik, tolólétrák, mentőeszközök stb. tüzoltói szerek beszerzésén és az előfogatok szaporitásán kivül, egy-egy hajógőzfecskendőnek (csavargőzös) állandó készenlétbe helyezése iránt kérem a tekintetes tanács intézkedését.

Mindezen most felsoroltaknak a foganatositása 2 év lefolyása alatt mehetne végbe olykép, hogy 1904. évi január havában mindenekelőtt a létszám emeltetnék 2 tiszti állással, 50 emberrel, 3 pár lóval és 8 kocsissal. Azután a központi városházán tervezett belvárosi őrség berendezésével egyidejüleg másik 2 tiszti állásnak a szervezése, ujabb 50 főnyi létszám emelés és 5 pár lónak, valamint 14 kocsisnak a szolgálatba állitása válnék esedékessé. Időközben pedig a kezelőtiszti és irnoki állások is betöltendők lennének.

Keleti kivitelünk és Elek Pálék.

I.

A hazai gyárosok és exportőrök feszült kíváncsisággal várják, lesz-e bátorsága az uj kereskedelmi miniszternek kiszabaditani *Elek* Pál ur körmei közül a kelet felé irányuló magyar exportot?

Laikusok fölvilágositására megjegyezzük, hogy Elek Pál a magyar kereskedelmi részvénytársaság igazgatója. Igen eszes, rendkivül élelmes ember, akinek azonban nem tartozik erényei közé az önzetlenség. Azt mondják, akik őt régebbről ismerik, hogy ha az egész emberiség számára nem maradna több két kenyérnél, Elek Pál mindkettőt magának iparkodnék megszerezni.

Egyelőre sikerült kezébe kaparitani a sókivitelt és a keleti kereskedelmet. A só-ügyről majd máskor fogunk beszélni. Most a fontosabbról, a keleti kereskedelemről akarunk szólani, amelyet Elek Pál részvénytársasága monopolizál. E monopoliumhoz ugy jutott, hogy az állam rábizta a keleti országokban szervezett kereskedelmi muzeumok vezetését és kezelését. Ezért évenként *nagy szubvenciót* kap az államtól.

A kereskedelmi muzeumok tulajdonképeni rendeltetése az volna, hogy a hazai iparosok és gyárosok érdekeit képviselje, őket információkkal ellássa és üzleteiket közvetitse. Igy kontemplálta ezt Baross Gábor, aki belátta, hogy a magyar ipar csak a Keleten veheti föl a konkurrenciát a nyugoti államokkal. De belátta azt is, hogy a mi gyárosaink nem tarthatnak külön képviselőket minden keleti államban, hanem szükség van oly organumra, mely *teljes önzetlenséggel* valamennyi magyar exportőrnek a szolgálatára áll.

Baross jó szándéka Elek Pál tevékenysége következtében, átka lett a hazai kivitelnek. Mert amióta a muzeumok a kereskedelmi részvénytársaság kezében vannak, gyárosaink keservesen tapasztalják, hogy Elek Pál nem az ő érdekeiket képviseli, hanem kizárólag a részvénytársaság hasznának növelésére törekszik. Jóllehet tekintélyes szubvenciót kap az államtól, a közvetitésért oly magas proviziót szed, hogy az exportőrök képtelenek boldogulni. Nehány hazai czégnek volt már a régibb időkből összeköttetése levantei fogyasztókkal, ottani magánügynökségek közvetitésével s ezeket a kereskedelmi muzeumok sorban elszedték, hogy kimutatásaikban port hintsenek a kereskedelmi kormány szemébe: mily nagyban emelték a kiviteli forgalmat. A hazai gyárosok azonban kénytelenek összeköttetésbe lépni a kereskedelmi részvénytársasággal, mert ellenkező esetben ki vannak téve annak, hogy az *állam által szubvenczionált társaság konkurrenst visz* a nyakukra.

A panaszok egész özöne merült fel Elek Pálék ellen. Beigazolt tény, hogy a társaság kierőszakolja a búsás proviziót minden hazai gyárostól és vállalkozótól, akinek a Keleten valami üzleti dolga van. Beigazolódott, hogy a muzeumok, illetőleg a társaság, az egyes keleti piaczokon felmerülő szükségletekről nem értesiti azonnal az *összes* szállitóképes czégeket, amint ez kötelessége volna, hanem titokban tárgyalásokat folytat egyes czégekkel, hogy a legnagyobb proviziót biztosítsa magának a közvetitésért. Még oly panaszról is van tudomásunk, hogy a társaság egy exportört vagy vállalkozót, aki a saját erején akart eredményt elérni Törökországban s aki abszolute semmi jutalékot nem volt hajlandó leereszteni a kereskedelmi részvénytársaságnak, megfenyegettek azzal, hogy vállalkozását meg fogják hiúsitani.

Természetes, hogy Elek Pálék mindezeket ráfogásnak és valótlanságnak fogják deklarálni. Talán sajtópört is fognak emlegetni. Miután bennünket személyes animozitás nem vezet, hanem kizárólag csak a közérdeket akarjuk szolgálni és az illetékes köröket szeretnők rábirni, hogy a tarthatatlan helyzetet szanálják: ennélfogva konkrét bizonyitékokkal is fogunk szolgálni.

Igy legközelebb ismertetni fogjuk a kereskedelmi miniszteriumhoz beterjesztett különböző panaszokat és ama bizalmas jelentéseket, melyekben a Keletre kiküldött egyes uriemberek a legkiméletlenebbül pálczát törnek a kereskedelmi részvénytársaság müködése fölött és javasolják, hogy a kereskedelmi muzeumok vezetése vétessék el a részvénytársaságtól.

Azután majd közöljük ama keleti kereskedelmi akadémiát végzett ifjak nyilatkozatait, akik hosszabb-rövidebb ideig a keleti muzeumoknál szolgáltak, de megutálván a reájok oktrojált rendszert, hátat fordittak Elek Páléknak.

Hiba volt már Láng Lajostól, hogy nem intézkedett. Reméljük, utódja mihamarább helyrepótolja a mulasztást.

Választás előtt.

Egy hét múlva véget ér a választási küzdelem, amely az idén nagyobb mérveket öltött, mint az előző restaurációknál. A korteskedés egyes kerületekben oly ízetlen eszközökhöz nyúlt, amelyek nem méltók a főváros polgáraihoz. Véleményünket az egész választási campagneról el fogjuk mondani a választások befejezte után. Ezúttal annyit prognoskálunk, hogy meglepetés kizártnak látszik. A kerületi klikk-rendszer majd mindenütt diadalmaskodni fog.

A virilisták névsora már most összeállítható, mert a negyvenötös bizottság listájából senki sem szokott kimaradni. A kerületek virilista jelöltjei a következők:

A *második* kerület jelölte *rendes* tagnak: Alpár Ignáczot, Asbóth Emilt, Axaméthy Lajost, Beck Adolfot, Deutsch Jánost, Emmer Kornélt, Fanzler Lajost, Mihalovits Antalt, Moldoványi Sándort, Rupp Zsigmondot és Weinek Józsefet. *Póttagnak:* Cserháty

Jenőt, Okányi Imrét, Puskáriu Gyulát és Véninger Mihályt.

A *harmadik* kerület *rendes* tagnak: Déri Izidort, Schäffer Istvánt, Vészi Józsefet, Haethaler Frigyest és Lill Tivadart.

A *negyedik* kerület *rendes* tagnak: Árkövy Józsefet, Dobos C. Józsefet, Galgóczy Károlyt, Kléh Istvánt, Kléh Lászlót, Pertik Ottót, Politzer Gusztávot, Schomann Antalt, Sigray Pált, Steinhardt Antalt, Török Aurélt, Schunda V. Józsefet, Jármay Gyulát, Gerenday Bélát és Mutschenbacher Bélát. *Póttagnak:* Boránszky Gyulát, Biró Zsigmondot, Tiller Samut, Meisels Vilmost, Gyarmathy Gyulát, Klenovics Györgyöt, Pacsu Miklóst, Reisenleitner Pált, Vikár Bélát és Fabinyi Gézát.

Az *ötödik* kerület *rendes* tagnak: Dalnoky Bélát, Darvai Fülöpöt, Fürst Lászlót, Falk Zsigmond lovagot, Friedmann Bernátot, Gundel Jánost, Hüttl Tivadart, Kohner Ágostont, Lánczy Leót, Légrády Károlyt, Mezei Sándort, Miklósi Henriket, Quittner Zsigmondot, Sárkány Józsefet és Stiller Mórt. *Póttagnak:* Basch Gyulát, Baumgarten Nándort, Brust Dávidot, Fischer Bélát, Klein Bertoldot, Neumann Rafaelt, Silberberg Károlyt, Strasser Imrét és Widder Mórt.

A *hetedik* kerület *rendes* tagnak: Apaticzky Sándort, Beliczay Bélát, Herczog Pétert, Hevesi Ödönt, Hudomel Józsefet, Kunváry Fülöpöt, Lukács Józsefet, Mautner Ödönt, Salgó Józsefet, Stadler Károlyt, Szücs Miklóst, Wolfner Józsefet, Márkus Józsefet, Dózsa Kálmánt és Elek Bernátot. *Póttagnak:* Berger Rezsőt, Czigler Gézát, Horner Samut, Back Fülöpöt, Czettel Gyulát, Grosz Sándort és Lippert Lajost.

A *nyolczadik* kerület *rendes* tagnak: Bókay Jánost, Császár Jenőt, Farkas Gyulát, Grauer Vilmost, Heltai Ferenczet, Hüvös Józsefet, Kauser Jánost, Pórszász Gyulát, Seenger Bélát, Szabó Józsefet, Wellisch Alfrédet, Ámon Józsefet, Magyar Lászlót, Baumgarten Sándort, Pelczmann Ferenczet és Thék Endrét.

A *kilenczedik* és *tizedik kerület* együtt választ. Egy kiküldött bizottságuk megállapitotta, hogy melyik kerület hányat jelöl. A tizedik kerület még nem jelölt, a kilenczedik kerület a következőket jelölte rendes tagnak: Bittner Jánost, Bókay Árpádot, Hecht Ernőt, Hirsch Istvánt, Zsigmondy Bélát. Póttagnak: Czakó Adolfot, Czóniczer Mártont, ifju Schreil Jánost és Saborszky Edét.

A fővárosi szőlőtelep.

Már a mult hónap végén hirül adtuk, hogy Darányi Ignácz, az akkori földmüvelésügyi miniszter, hajlandó a főváros szőlőtelepeinek állami kezelésbe való átvételére. Darányi helyét azóta más foglalta el, határozata azonban, mely csak most tétetett közzé, megmásitatlan marad.

A miniszteri leirat igy hangzik:

Nagyságos Polgármester Ur!

Folyó évi október hó 24-én 210.339/903. eln. szám alatt kelt felterjesztésével Nagyságod nyilatkozatot kért tőlem arra nézve, nem volnék-e hajlandó a székesfőváros szőlőtelepét állami kezelésbe átvenni, s ezáltal annak esetleg országos érdekek szempontjából való fenntartását biztositani. Ezen a székesfőváros által elismerésre méltó áldozatkészséggel és helyes érzékkel és indokból létesitett szőlőtelepnek legalább még egyelőre ebben a minőségben való fenntartását szükségesnek ismerem el, mert kár volna azt a jelentékeny beruházási értéket, a melyet a székesfőváros e szőlőtelepbe fektetett, a megsemmisülésnek átengedni, a mi bizonyára bekövetkeznék akkor, ha a telep másnemü, vagy más irányu kezelésbe utaltatnék.

Ez a telep szakszerüen megfelelő és helyes kezelés és mivelés mellett a székesfővárosnak nemcsak diszére válhatik, hanem jövedelmezővé is tehető, s minthogy a székesfővárosnak az ország előtt való tekintélye megköveteli, hogy minden intézménye és létesitménye, gazdasági téren is a viszonyaink közt elérhető legmagasabb fokon álljon, helyesnek tartom azt a törekvést, hogy a székesfőváros szőlőtelepe, addig mig ebben a minőségében és rendeltetése szerint áll fenn, — a jelzett kivánalmakat teljesen kielégitő kezelésben részesittessék.

Ezen indokok s azon jóindulatu élénk érdeklődés által vezéreltetve. a melylyel székesfővárosunknak fejlődése és felvirágozása iránt minden irányban — igy gazdasági téren is — viseltetem, elvben s a mindkét részről illetékes tényezők hozzájárulásának fentartásával hajlandónak nyilatkozom a X. kerületi Maglódi-ut mentén fekvő mintegy 106 magyar holdas szőlőtelepet állami kezelésbe átvenni s e czélból a részletes feltételek megállapitása érdekében szükséges közvetleu tárgyalások megejtésére s a konkrét javaslatnak a székesfővárosi hatósággal egyetértőleg az érdemleges határozat alapjául való elkészitése végett Dobokay Lajos miniszteri tanácsos országos borászati kormánybiztost, Ébersz Károly kir. tanácsos számvevőségi igazgatót, esetleg helyettesét és Veress Alajos s Rácz Sándor vinczellériskolai igazgatókat küldöm ki.

Tőzsdebiróság heti krónikája.

A tőzsdebiróságnak e héten a *Dreyfus-féle La-Plata kukoricza pör* volt a szenzácziója. Négy napon keresztül tárgyalta az ügyet a biróság, mig határozhatott. Két jeles jogász dr. *Virág* Mór és dr *Mezei* Mór versengtek egymással. Mig a csöndes hallgató az egyiket hallotta beszélni, biztos volt a felől, hogy

az győzte meg a választott bíróságot a maga igazáról, de csakhamar lerontotta az illuziót a másik, aki hatalmas ékesszólással czáfolgatta, bonczolgatta ellenfele összes érveit.

Az e heti eseményekről a következőkben számolunk be:

Ki nem fizetett tőzsdedifferencziák.

nov. 14.

A tőzsdebiróság két tanácsa foglalkozott ma Goldberger Károly bács-petrovoszellói lakos pereivel, aki tőzsdedifferenczia ügyleteket kötött ugy Stux Gyula és Hugó, mint Radó és Aczél budapesti terménybizományos czégekkel. Amikor arra került a sor, hogy az árkülönbözeteket fedezze, az ügylettől visszalépett, nem fizetett, sőt e két czéget bünvádi feljelentéssel fenyegette. Ezért a fenyegetésért mindkét czég, Goldberger ellen feljelentést tett, a differencziákért pedig a tőzsdebiróságnál pert inditott. Ez év szeptember havában, Goldberger felkereste Freund Lajos ujvidéki kereskedőt, aki a Stux czég megbizottja és megbizta őt azzal, hogy a budapesti tőzsdén részére differenczia üzletet közvetitsen; erről neki egy közvetett kötlevelet is állitott ki, amelyben kötelezte magát a Stux czég által beküldendő eredeti kötlevél aláirására. A bizományos czég, megbizójának utasitása szerint eljárt és tengerit adott el Goldberger nevében.

Időközben a tengeri ára változott és Stuxék, felhivták Goldbergert ugy a kötlevél aláirására, mint pedig az árkülönbözet fedezetére. Goldberger a kötlevél aláirását megtagadta és a differencziát sem fizette ki, amely 1200 koronát tett ki, hanem egy fenyegető sürgönyt menesztett a czéghez, amelyben tudtukra adják, hogy az ügylettől visszalép. Ugyan igy járt el Goldberger a Radó és Aczél czéggel szemben is, avval a különbséggel, hogy ezeknek ő maga adta a megbizást, személyesen Budapesten. Radó és Aczél czéggel 20.000 métermázsa októberi buzát vétetett, a kötlevelet annak rendje és módja szerint aláirta és amikor a differenczia kifizetésére került a sor, ugyanugy járt el, mint a Stux czéggel. Még a fenyegető sürgöny tartalma is megegyezett. A mai tárgyaláson Goldbergert a Stux ügyben dr. Pollák Ede, a Radó és Aczél ügyben dr. Virág Mór képviselte. Mindkét esetben avval védekezett Goldberger, hogy a Stux-féle kötlevelet azért nem irta alá, mivel a limitum nem foglaltatott benn, mig a Radó és Aczél-féle ügyben védekezése oda irányult, hogy a czég az ügylet lebonyolitásánál nem járt el az ő utasitásaihoz képest, továbbá ugy Freund, mint a felperes czégek alkuszdijat számitanak föl. A biróság nem vette figyelembe Goldberger kifogásait és itéletében kötelezte: Stux Gyula és Hugó czégnek 1115 korona és járulékainak, mig Radó és Aczél czégnek 6197 korona és járulékainak, továbbá az összes költségek megfizetésére.

La Plata kukoricza pör.

nov. 17.

Ez év tavaszán négy fiumei gabonakereskedő 500 waggon La Plata kukoriczát rendelt Dreyfus Lajos és társa párisi gabonaczégtől. Mialatt az áru utban volt Fiume felé, az ára olcsóbb lett. A vevő czégek a kukoricza minőségét kifogásolván, megtagadták az áru átvételét. Ebből számos per keletkezett. A mult héten egy Dreyfus ügyben a tőzsdebiróság itéletet, melyben kötelezte az illető alperest Lederer Józsefet a kukoricza átvételére, megfelelő bonifikáczió ellenében. A mai tárgyalás anyagát a Dreyfus czégnek Haramia Károly fiumei kereskedő ellen inditott pere képezte. Haramia egy kötést csinált a Dreyfus czéggel 66 waggon La Plata dél-amerikai kukoriczára. Haramia is kifogásolta az árut minőségben és annak átvételét megtagadta. Minthogy a kötlevélben tőzsdeszokványok kikötve nem voltak, Fiumében a felek a bíróságtól szakértői szemlét kértek, amit a fiumei biróság el is rendelt, sőt az megis ejtette. Ezen a szemlén a szakértők beigazolták, hogy a kérdéses kukoricza nem szerződéses, mert 50 százaléka romlott. Mindazonáltal Dreyfusék a tőzsdebiróságnál inditottak keresetet Haramia ellen, mely ügyet ma tárgyalták. Haramia jogi képviselője, Dr. Mezei Mór illetékességi kifogást emelt és azt kérdezte a tőzsdebiróságtól, hogy mondja ki, hogy a fiumei szakértői szemle alapján hoz esetleg itéletet. Dreyfusék ügyvédje, Dr. Virág Mór ellenben a tőzsdebiróság illetékessége mellett foglalt állást és kérte az illetékesség kimondását. A biróság e kérdésben szerdára halasztotta el határozatát.

November 18-ikán folytatta a tőzsde választott birósága a Dreyfus Lajos és társa párisi gabonakereskedő czégnek, Haramia István fiumei gabonakereskedő ellen inditott per tárgyalását. A tárgyalást Geiger B. Zsigmond vezette s tagjai Sándor Armin, Klein Gyula, Blau Arnold és Schöffer Bódog voltak. A felperes Dreyfus czéget Dr. Virág Mór, alperes Haramia Istvánt pedig Dr. Mezei Mór képviselte. A mai tárgyaláson felperes képviselője terjesztette elő a fiumei expertizre vonatkozó kifogásait és azt iparkodott bizonyitani, hogy a Fiumében megtartott szakértői szemle lehet mérvadó, mert az ellen szakértői szemle, amit a czég ottani képviselője a Fiumei forgalmi bank foganatositttatott nem igazolta a felperes szakértői által felvett tényállást. Alperes azt kifogásolta, hogy Dreufusék nem azt az árut vizsgáltatták meg, amelyet Haramia szakértői. A tárgyalás folytatását a biróság holnapra halasztotta.

Az a 8800 métermázsa peres kukoricza már négy napja kisért a tőzsdén és a választott biróság még mindig nem tudott dönteni. A mai tárgyalás folyamán dr. Mezei, Haramia jogi képviselője, elővette összes ékesszólását, hogy a birákat meggyőzze arról, hogy a Dreyfus czég nem szerződéses árut szállitott. Ujból hivatkozott a Fiumében megejtett

szakértői szemlére, amelyet az ottani bíróság rendelt el Haramia kívánságára. Ezen a szakértői szemlén beigazolást nyert alperes kifogása az áru rossz minőségéről. A felperes által tartatott szakértői szemle jogosultságát nem ismeri el azért, mert a birói szakértői szemléhez egyrészt az is hozzájárult, másrészt pedig az általa megtartott szakértői szemle alkalmával már nem azok a zsákok voltak a fiumei közraktárakban beraktározva, a melyekből a birósági szakértők a mintákat huzták. Dr. Virág, Dreyfusék képviselője azt igazolta, hogy Haramia a kötlevélben világosan láthatta, hogy nem gőzben sült kukoriczát vesz, hanem dohos kukoriczát, amely dohos szag kezelés által könnyen eltávolitható, mert a szag a hosszu tengeri uttól ered, ahogy a hajó gőze átjárja az árut. A Fiumében megtartott szakértői szemlére vonatkozólag felperesi képviselő előadja, hogy az a birói szemle nem az ő beleegyezésével tartatott meg. A megtartás ellen csupán nem tiltakozott, de annak jogosultságát sohasem ismerte el. Ezek után a bíróság a tárgyalást befejezettnek nyilvánitotta és az itélethozatalt holnapra halasztotta el.

Hirek a városházáról.

—

Nyilvános órák a fővárosban. A multkor külön czikkben panaszoltuk, hogy a fővárosban nincsenek megbizható nyilvános órák, amelyek után a közönség igazodhatnék. A pályaudvarok, a műegyetem s a templomtornyok megbizhatatlan óráin kivül alig van Budapesten több nyilvános óra. E bajon segitendő, most egy budapesti vállalkozó ajánlatot tesz a tanácsnak, hogy hajlandó a fővárosnak számos pontján megbizható villamos órákat elhelyezni, ha engedélyt kap egy központi óratelep fölállitására. E telepről volnának villamos huzalok segitségével az összes nyilvános és magánházakban felállitott órák regulázandók, amint ez már a külföld nagy városaiban régen gyakorlatba is vétetett. Kisérletképen arra kéri a vállalkozó a tanácsot, engedje meg, hogy egyelőre a VI. kerületben állithasson föl ilyen órákat és csak a próba hivatalosan konstatált sikere után terjesztené ki huzalait az egész fővárosra. A tanács javaslattétel végett kiadta ez ügyet a mérnöki hivatalnak.

A jobbparti kőolajvilágitás kicserélése. A jobbparti kőolajvilágitásnak villamos világitással való kicserélése dolgában a főváros mérnöki hivatala utasitást kapott ama utvonalak megállapitására, amelyeken akár technikai, akár más okokból a gázvilágitás előreláthatólag nem egyhamar lesz bevezethető. Mert a villamvilágitás tekintetében csakis ezekről az utczákról lehet szó. Miután ez csakis helyszini szemlék utján lehetséges, a mérnöki hivatal közegei már meg is kezdték a szemlék megtartását. Ezek befejezése után fogják a részletes terveket elkésziteni.

Felebbezések özöne. A párisi nagy áruház katasztrófája következtében a kerületi elüljáróságok nagy buzgósággal fogtak a tűzrendészeti vizsgálatokhoz. Amilyen elnézők voltak azelőtt, oly vehemenciával akaszkodnak most minden csekélységbe, amelyet tűzrendészeti szempontból kifogásolhatónak látnak. Ennek az a következménye, hogy a megrendszabályozottak csak ugy ontják a felebbezéseket az elüljáróságok határozatai ellen. Az elmult október hónapban 37 felebbezés érkezett a tanácshoz, a melyek legnagyobb része felülvizsgáló intézkedést követel s igy ugyancsak megszaporitja a mérnöki hivatal teendőit.

A sürgős ügyek. A bizottsági tag urak sürü közbenjárásai roppantul szaporitják a fővárosnál az ugy nevezett „sürgős ügyek“ számát. Ha valamely ügy iránt egyik hatalmas városatya érdeklődik, ugy az rögtön sürgőssé válik s rákerül a kék plajbásszal irt s kétszer is aláhuzott *sürgős* jelző. E helytelen eljárásnak persze a polgárok iszszák meg a levét, akik nem birnak ügyük iránt érdeklődő „hatalmasságot“ szerezni, s igy ügyeik ugyancsak lassu tempoban nyernek elintézést. *Halmos* polgármester most hadat üzent a *sürgős* jelzőnek. Rendeletben fölhivta az összes ügyosztályokat, hogy a jövőben csak oly ügyeket szignáljanak sürgőseknek, amelyeknek sürgős volta természetükből folyik. Hogy azonban e rendelet ne maradjon irott malaszt, a polgármester még azt is megköveteli, hogy az akták sürgős voltát ezentul a hivatalfőnökök ellenőrizzék, s ez ellenőrzést a *sürgős* jelző mellé helyezett aláirásukkal dokumentálják.

Az ó-budai kesztyüvarró telep. A budapesti kesztyüsök iparegyesületének hitelszövetkezete arra kérte a fővárost, hogy az ó-budai kulcsár-utczai kesztyüvarró telepet továbbra is hagyja meg használatában. A tanács információkat szerzett be arra nézve, hogy a hitelszövetkezet kezelése alatt mily eredménynyel müködött a telep, s miután az információk kedvezőknek bizonyultak, a kesztyüvarró-telepet minden bér nélkül öt évi használatra megint a szövetkezet kapta meg. Azt is kimondta a főváros, hogy a telep fütéséről és világitásáról is gondoskodik.

A gymnazium-utcza folytatása. A halászbástya környékének rendezése alkalmából elhatározta a fővárosi közmunkák tanácsa, hogy kiépiti a Gymnasium utcza folytatását olyképpen, hogy az a fővárosi pénzalap tulajdonát képező telkeken át az Albrecht-utba torkoljék. Az ut terveit most küldte át a főváros tanácsának, amely azokat javaslattétel czéljából kiadta a mérnöki hivatalnak.

A vizcsőrepedések javitási munkálatai. Szokás a fővárosnál, hogy vizcsőrepedések alkalmával a kerületi elüljáróságok végzik a reparáló munkálatokat. Ámde néha oly sokba kerül az ilyen javitás,

hogy az elüljáróságok különösen az év vége felé nem képesek a rendelkezésükre bocsátott összegből a költségeket fedezni, miért is annyira perhorreszkált póthitelhez kell folyamodniok. A kerületi elüljárók értekezleten tárgyalták ez ügyet és előterjesztésben arra kérték a tanácsot, hogy a vizcsőrepedések körüli teendők alul mentse föl az elüljáróságokat. Be van igazolva, hogy a csőrepedések okozzák a talajsülyedéseket is s igy nincs megindokolva, hogy az efajta javitások miért esnek az utjavitások czéljaira engedélyezets összegek terhére. A középitési ügyosztály most azt javasolja a tanácsnak, redelje el, hogy vizcsőrepedésből keletkező bárminemü talajjavitási munkálatok ezentul a vizmüigazgatóság által eszközöltessenek.

Vasuti várócsarnok a Dunaparton. A városi villamos vasut engedelmet kért a tanácstól, hogy az Eskü-téren várócsarnokot állithasson fel. Most, hogy megnyilt a Dunaparti körforgalom, a várócsarnokra feltétlenül szüksége van. A bemutatott tervek szerint a diszes csarnok három helyiségből fog állani. Közepét a várakozó közönség részére tartják fönn, oldalt pedig a vasuti személyzet és a szükséges szerek részére föntartott helyiség lesz.

A Lukácsfürdő parkja. A III. kerületi elüljáróság még a nyáron jelentette a tanácsnak, hogy a Lukácsfürdő előtti parkot, a fürdő igazgatósága az Üstökös-utcza felől fakorláttal zárta el, miáltal a park hozzáférhetősége az óbudai rakpart felől akadályozva van. Ez okból intézkedést kér, hogy a parkba ujabb bejárás készittessék. A fővárosi mérnöki hivatal helyszini szemle alapján konstatálta a panasz alapos voltát, miért is most javasolja a tanácsnak, hivja fel a fürdőigazgatóságot, hogy a korlátot helyezze beljebb, mert az most át nem engedett területen van. Ezáltal az Üstökös-utcza ismét szabad lesz s a publikum a rakpart felől bejárhat a parkba.

Makacs városatya. Az ó-budai San Marko-, Zápor- és Szőllő-utczák lakosai keserves panaszlevélben vetik szemére a tanácsnak azt a mostoha bánásmódot, melyben utczáikat részesiti. Abban a reményben, hogy a főváros rendezni fogja környéküket, annyira épitkeztek, hogy most az utczák mindkét oldalán házak állanak. De a tanács minderre nincs tekintettel s ismételt kérésükre sem akarja környéküket a fejlődés felé irányitani. Az utcza-nyitásra vonatkozó kérelmüket néhány évvel ezelőtt azzal utasitották el, hogy a jelzett rész nincs még teljesen parczellázva. Tényleg ma is van ott még parczellázatlan telek, melynek gazdája — egy városatya — kijelentette, hogy ingyen nem ad abból egy négyszög ölet se a fővárosnak s nem bánja, ha sohasem nyilik is meg az az utcza. A kérelmező telektulajdonosok nagy igazságtalanságot látnak abban, hogy egy ember makacssága miatt egész környék szenvedjen; kérik a tanácsot, szoritsa meg erélyesen az illető telektulajdonost a parczellázásra s azután vigye keresztül mielőbb a három utcza rendezését és megnyitását.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága egyes szertáraiban az 1904. évben összegyülő és feleslegként rendelkezésre álló mintegy 3600 drb kátrányos és egyéb tisztátalan, 18,100 drb ásvány kenőolajos, 1300 drb skinolajos, 5080 drb gázolajos, 2000 drb len- és kenczeolajos és 500 drb terpentinolajos hordót eladni óhajtván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fent kitüntetett mennyiségekre nézve a magyar királyi államvasutak semminemü kötelezettséget nem vállalnak, ezek tehát a tényleges visszanyereményhez képest nagyobbak vagy kisebbek is lehetnek, ennélfogva köteles leend a vevő az 1904. évben tényleg összegyülő és eladásra kerülő egész mennyiséget az általa felajánlott egységár mellett átvenni.

Az összegyülő hordók esetről-esetre, az 1904. évi deczember hó végeig összegyülők pedig a reá következő hónap 25-ig fognak a gyüjtő szertárak által az illető vevő rendelkezésére bocsáttatni és tartozik a vevő ezen hordókat a felszólitás vételétől számitott nyolcz napon belül átvenni és a szertárakból eltávolitani.

Határozottan kiköttetik, hogy a hordók azon szertárakban veendők át, a melyekben azok összegyülnek; vasuti kocsikba való felrakásukról és továbbszállitásukról a vevő saját költségén tartozik gondoskodni; ennélfogva tehát olyan ajánlatok, a melyek az egyes szertárakban összegyülő hordóknak más szertárban való átadását vagy más állomásra való bérmentes szállitását kötik ki, figyelembe nem vehetők.

A hordók eladása kötelezettség nélkül azok állapotára történik, miért is határozottan kiköttetik: hogy ajánlatban világosan kitüntetendő, hogy a felajánlott egységárak a bármely állapotban levő oly hordókért értetnek, a melyeknek minden, bár sérült alkatrészei, u. m. dongái, fenekei és abroncsai megvannak.

Kiköttetik továbbá: hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig visszavonhatatlan kötezettségben marad.

Az ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánló a jelen hirdetésben fel nem sorolt feltételekre nézve a magyar királyi államvasutaknál az ócska anyagok eladása iránt 122291/96 szám alatt fenálló általános feltételeket kötelezőknek ismeri el, melyek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők és melyek 60 filléres magyar bélyegjegygyel, ajánlattevő saját és két tanu aláirásával ellátva okvetlenül ajánlatához csatolandók. Ezen feltételek az értök járó 30 fillér és 20 fillér postaköltségnek (összesen tehát 50 fillér) a főpénztárnak való beküldése ellenében, kivánatra postával is megküldetnek.

Az ajánlatok kizárólag ezen czélra rendelt s anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunkban egy példányban ingyen kapható ürlapon ennek rovatának pontos kitöltése mellett állitandók ki.

Az ajánlatokban az ajánlati árok számokkal és szóval, végre a fenti feltételek elfogadása világosan kiteendő. Javitások és vakarásoknak az ajánlatokban előfordulniok nem szabad.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy ide vonatkozó lepecsételt és (egy) 1 koronás magyar bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: „Ajánlat üres hordók megvételére 161981/903 számhoz“ 1903 évi deczember hó 3-ának déli 12 óráig anyag- és leltárbeszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em. 43/a.) benyujtani szíveskedjenek.

Bánatpénzképen az ajánlott egységárak szerint kiszámitott értékösszegnek 5%-a az ajánlat benyujtását megelőző napon déli 12 óráig a főpénztárnál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban leteendő.

Bánatpénz vagy aláirt feltételek nélkül, továbbá elégtelen bánatpénzzel, a kitüzött határidőn tul, vagy nem az előirt ajánlati ürlapon tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Pótajánlatok semmi körülmények között nem bocsáthatók tárgyalás alá.

Egyébként a magyar királyi államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot: hogy az ajánlatok közül — tekintet nélkül az ajánlott árakra — szabadon választhasson, továbbá hogy: a mennyiben ennek ellenkezője az ajánlatban ki nem köttetett volna, tetszés szerinti részmennyiségeket engedhessen át, mely esetben az ajánlattevő az átengedett részmennyiséget is köteles átvenni; és végre: hogy a czél elérésére más intézkedéseket is tehessen.

Budapesten, 1903. évi november hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdöüö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselöség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referenczíákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idöelött elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. deczember 1. 42. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Sok hűhó semmiért.

A lefolyt községi választás igazolta jóslásunkat, hogy a demokraták mostani küzdelmének nem lesz számbavehető eredménye. Hiába volt tehát a sok gyülésezés, plakátozás és fenyegetőzés. Eötvös Károlyt is hiába mozgósitották, valamint hiába vesztegette maró ékesszólását Vázsonyi Vilmos és hiába toporzékolt méltó haragjában Olay Lajos, az érdes szavu negyvennyolczas képviselő. A demokratáknál nagyobb volt a füst a lángnál. Mire a füst eloszlott, arról kellett meggyőződnünk, hogy a régi rendszert ostromlóknak sok a vezére, de kevés a katonája. Ütközetet pedig hadsereg nélkül megnyerni nem lehet.

Ne higyje senki, hogy a harcz ilyetén kimenetele örömünkre szolgál. Ellenkezőleg, mi is fájlaljuk a balsikert. Mert szeretnők, ha uj szellem vonulna be a törvényhatósági testületbe és a főváros egész adminisztrácziójába. Szeretnők, ha megtöretnék azok befolyása, kik csak azért érdeklődnek a városi ügyek iránt, hogy saját érdekeiket előmozditsák. Szeretnők kiüzni a közgyülés teréből a haszonlesőket, a panamistákat, a liferánsok közvetitőit és pártfogóit, a bankok, vállalatok és részvénytársaságok strohmannjait, s velök együtt mindazokat az üres koponyáju, lelkiismeret nélküli fejbolintó Bálintokat, kiket a közgyülési faiseurök juttattak be statisták gyanánt. Ezek együttvéve juttatták a fővárost a pénzügyi tönk szélére, s ezek állják utját minden közérdekü reformnak. Nem muszáj a demokratapárthoz tartozni, hogy uj rendszert és uj embereket kivánjunk a főváros ügyeinek intézéséhez. Aki szivén hordja Budapest jövőjét és polgárainak jóvoltát, izoláltan, pártfoglalás nélkül is pálczát tör a mostani rendszer fölött.

Ismételjük tehát, bennünket is kellemetlenül érint a demokraták veresége. Mert azt látjuk ebből, hogy a régi klikknek összetartása nagyobb, mint a reformokra törekvők buzgalma. A polgárság zömét nem sikerült fölrázni közönyéből. A szavazásra jogosultaknak még a fele sem jelent meg az urnáknál.

Mi ennek az oka?

Abszolute nem érdeklődnének a főváros ügyei iránt? Ezt nem mernők állitani. Igen sok intelligens polgárt ismerünk, aki a jelenlegi viszonyokkal nincs megelégedve. De mégse lép akczióba, sőt távoltartja magát a választásoktól is, mert *nem akar csatlakozni az uj alakuláshoz.*

Talán alaptalanul és igazságtalanul, de az a nézet van elterjedve, hogy eben gubát cserélnének. Ez a gyanu onnan ered, hogy a demokrata vezetők körül egy csomó catilinárius és megbizhatatlan elem setteng. Olyan alakok, kikről mindenki tudja, hogy szivesen beálltak volna a fővárosi panamisták közzé és vigan kanalaznának az adminisztráczió husosfazekából, ha az autochton törzsfőnökök bevették volna őket a kompániába. Az ő mostani handabandázásuk tehát csak kompromittáló a vezérekre. Mert tartani lehet attól, hogy győzelem esetén levetik az

önzetlenség álarczát és ugyanazt fogják müvelni, amit a mostani rendszer emberei.

Aztán még egyet emlitsünk föl. Nagyon kényes dolog, de ki kell vele rukkolni.

A passivitásban levő polgároknak ugy rémlik, mintha a demokrata pártnak tulságosan felekezeti jellege volna. Bármennyire indolens Budapest lakossága hitfelekezeti dolgokban, a törzspolgárság mégis megőrizni szeretné a törvényhatóság keresztényi jellegét. Ez lehet elfogultság, sőt maradiság is, de igy van. Attól tartanak igen sokan, hogy ha a demokrata párt tulsulyra jut, Budapest teljesen elzsidósodik.

Mi nevetségesnek itéljük ezt a felfogást. Egy világváros adminisztrácziójában nincs helye felekezeti szempontoknak. Tökéletesen mindegy, hogy a bizottsági tag micsoda templomba jár vagy egyáltalán nem jár templomba, a kérdés vele szemben csak az lehet: bir-e elég értelmi képességgel, tiszta jellemmel és független meggyőződéssel? Ez a hármas kvalifikáczió kell, hogy utat nyisson a közgyülés termébe minden fővárosi polgár számára.

De mert ez conditio sine qua non, épp ezért azt a tanácsot adjuk a demokrata vezéreknek, első sorban *purifikálják a saját pártjukat.* Szoritsák ki onnét a kétes alakokat és csak azután szólitsák csatasorba a polgárságot a törvényhatósági bizottság purifikálására.

A polgármester balesete.

— Apokrif tudósitás. —

Budapest, november 26.

Halmos polgármestert tegnap baleset érte, mely könnyen végzetessé válhatott volna. A főváros derék lordja (a lordmajor Márkus főpolgármester) a szemlőhegyi kulturális állapotok beható tanulmányozása czéljából szerény gummirádleren kikocsizott a Szemlőhegyre. Az Iskola-utczán hajtatott végig, s a Holzspach-féle üzemtelen téglagyár mellett arra a keskeny kocsiutra tért, mely egyike a legveszedelmesebb helyeknek. Az ut egyik oldalát ugyanis hat méter mélységü hosszú árok szegélyezi. Ennek az útnak javarészét a fővárosi mérnöki hivatal korlátoltsága elfelejtette korlátokkal ellátni. Pedig naponkint ötvennél több terhes kocsi közlekedik rajta. Köveket szállitanak a szemlőhegyi mészkőbányából. Egy ilyen követ szállitó kocsinak akart a polgármester udvariasan kitérni. Ez az udvariasság okozta a veszedelmet. (Félünk, hogy a polgármesterek ezentúl óvakodni fognak udvariasak lenni.)

A polgármester kocsijának ruggyanta-kereke ugyanis eltévesztette a dimenziót, s becses terhével együtt belezuhant az árokba. Minthogy telefonállomás a közelben nincs, a polgármester ur a mentők közbejötte nélkül, de négykézláb mászott elő az árokból. Hazavitette magát a lakására, s orvost hivatott, ki tagozott felhámhorzsolást konstatált a polgármester orrán és lábikráján. Konstatálta egyben, hogyha komplikácziók nem merülnek fel, a polgármester egy óra huszonöt percz mulva teljesen felépül, s folytathatja hivatását az emberi nem általános és részletes boldogitásában.

Az orvos prognozisa, mint örömmel jelenthetjük, teljesen bevált. Halmos polgármester másfél órai higiénikus nyujtózkodás után talpra ugrott, s másnap meg is jelent a mérnöki hivatalban. Szemében szemrehányás, orrán angolflastrom mutatkozott. A mérnök urak kiváncsian tekintettek az illusztris látogatóra.

— Minek köszönhetjük a szerencsét?

A polgármester megmondta. Keserüen, gunyosan szólott, annyira, hogy az angolflastrom lekivánkozott az orráról.

— Uraim, kezdé, micsoda kétségbeejtő slendriánság uralkodik nálunk?

A mérnök urak megnyugodva hallották, hogy a polgármester többes szám első személyben beszél.

— Igen, slendriánság, ámbár mifelénk disznóságnak is mondják, folytatta a polgármester.

— Mit? kérdezte a műszaki testület megrökönyödve.

— Azt, a mit a Szemlő-hegyen tapasztaltam, s a minek csaknem áldozatául estem.

— Oh, oh! hallatszott a szörnyüködés.

— Igen, folytatta a polgármester, majd ott hagytam fogaimat a plombokkal együtt. Kocsim lezuhant az árokba.

— Lehetetlen! koczkáztatta egyik mérnök.

— Mért lenne lehetetlen? Kérdezte a polgármester gyilkos gúnynyal. Hát van az árok mellett korlát. Van? Nohát nincs. Pedig mibe kerülne az a korlát? Husz-harmincz, de mondjuk negyven koronába. És ezzel gondoskodva lenne négy-ötszáz ember élete biztosságáról, testi épségéről. Hát nem disznóság ez, hogy ilyenekben takarékoskodunk?

A müszaki urak lesütötték szemüket és komor hallgatásba merültek. Talán el is pirultak. Az adott viszonyok közt nincs kizárva.

Csak az bizonyos, hogy az a rémséges árok máig is korlát nélkül van. A mérnöki hivatal megvárja, mig annyi ember pusztul bele mint a mennyi a Párisi Nagy Áruházban elveszett.

Akkor talán akczióba lép. Addig a fülét se billenti. Vagy legfőlebb a fülét. *Luczián.*

Uri sport.

A Polo-klub azzal a kéréssel fordult a városi tanácshoz, hogy bocsásson rendelkezésére egy begyepesitett területet vagy a Népligetben vagy a Pékerdő közelében. Természetesen *ingyen*. Hát mi azt mondjuk, ezt a kérelmet el kell utasitani.

A polo vagy magyarul: lovaslabda-játék kizárólag nagyuri sport, amelyet csak gazdag emberek kultiválhatnak. A budapesti polo-klubnak nincs is több 25—30 tagjánál, ami azt bizonyitja, hogy még a vagyonosak közül sem sokan lelkesednek érte. Szó sem lehet tehát arról, hogy a sportnak ezen ága a nagyközönséget érdekli. A klub ugyan azt mondja a fővároshoz intézett beadványában, hogy a lovasjáték közgazdasági fontossággal is bir, amennyiben „emelni fogja a kis magyar mokány-lovak értékét", de ezt az argumentumot csak mosolylyal fogadhatjuk.

Azok a mokánylovak, amelyeken a mágnás urak a labdát kergetik, igen kitünő czirkusz-lovakká válhatnak, de semmiesetre sem emelik fajtájuknak teherviselési képességét. Már pedig a mokánylovak arra valók, hogy hegyes, sziklás vidéken tegyenek szolgálatot, nem pedig gyöpös területeken.

Mindettől eltekintve, a fővárost illetőleg a főkérdés csak az lehet: rászorul-e a folyamodó a támogatásra?

Tudtunkkal a polo-klub tagjai csaknem kivétel nélkül milliomosak. Az ország leggazdagabb urai. Nekik nincs szükségük valamit ingyen megkapni vagy dijtalanul használni. Ha azt hiszik, hogy a lovasjáték kultiválása a hazai lótenyésztésre előnyös — amit azonban mi kétségbe vonunk — ugy hozzanak érte áldozatot is. Tessék egy megfelelő gyakorlóterületet megvásárolni vagy bérbevenni. A fővárosnak a Népliget minden részére szüksége van, hogy ott a szegény emberek üdüljenek vagy szórakozzanak.

A begyepesitett terület inkább kell a munkások gyermekeinek, mint a milliomos nagyurak mokánylovainak.

Reméljük, hogy a tanács a demokratikus felfogás hive és lesz elég bátorsága visszautasitani a kaszinóbeli urak kérését.

A befagyott gázórák.

A budapesti légszesz-társaság unikum a maga nemében. Hors Concour áll egész Európában. Olyan árért szolgáltatja a fővárosnak és az egyes fogyasztóknak a légszeszt, hogy annak hallatára a külföldiek önkénytelenül azt kérdezik: Frimm-féle intézetből kikerült alakokból áll-e az egész törvényhatósági testület vagy csupa panamistákból? A külföldieknek azonban nincs igazuk. A légszesztársulat pártfogói nem gazemberek, hanem csak gáz-emberek. Vagyis olyanok, kik Wertheim-szekrényeikben őrzik a gáztársulat részvényeit. Az ő legprivátabb érdeküket kivánja, hogy a légszesz drágább legyen Budapesten, mint a világ bármely városában. Ezek a gáz-emberek egy húron pendülnek azokkal a városatyákkal, kik a villamos kocsikban fenntartani kivánják az állóhelyeket.

A légszesztársulat, megbizva befolyásos részvényeiben, az elmúlt télen ujabb merényletet intézett a publikum zsebe ellen. Történt ugyanis, hogy a nagy hidegek következtében a gázórák befagytak s a mi nagy kellemetlenséget okozott a kávésoknak és más üzletembereknek, kik helyiségeiket az esti órákban megvilágitani nem tudták. A gáztársulat úgy segitett a bajon, hogy az összes gázórákat feltöltette glicerinnel, amely szer az órákat fagymentessé teszi. A gázlángok ismét vigan égtek, de a publikum öröme csakhamar szomorúsággá változott, mert a gáztársulat számlát prezentált az elhasznált glicerinért, kijelentvén, hogy azt az anyagot nem hajlandó ingyen adni.

A közönség köréből sokan panaszszal fordultak a tanácshoz, intézkedést kérve a jogtalan megsarczolás ellen. Az ügy átaludta a tavaszt, a nyárt, az őszt s csak most fognak benne határozni, illetőleg javaslatot előterjeszteni.

Nem tudjuk, mi az álláspontja az illetékes ügyosztálynak és a tanácsnak, ellenben azt világosan látjuk, hogy a gáztársulat követelése jogtalan. A társulatnak ugyanis kötelessége gondoskodni arról, hogy a fogyasztók számára mindig elegendő légszesz álljon rendelkezésre. E kötelezettsége alól csak a vis major mentheti föl. Én tehát nem pörölhetem be a társulatot a légszesz elmaradása miatt, ha a nagy hideg a gázórákat befagyasztja. De viszont megkövetelhetem, hogy a társulat az akadályt, amennyiben az emberi erővel elháritható, megszüntesse. A társulatnak tehát kutyakötelessége volt mindent megkisérleni, hogy a befagyott gázórák funkczionáljanak.

Hogy ezt glicerinnel vagy olvasztott aranynyal érte el, a fogyasztóra nézve épp oly közönyös, mint az, hogy mily módon és mily eszközökkel hozzák rendbe a csőrepedéseket. Valamint nem köteles fizetni az utóbbi esetben, épp úgy nem kötelezhető megtériteni a glicerin árát sem.

Ennek megértéséhez nem szükséges jogászi képzettség. A józan ész diktálja ezt. A gáztársulat a publikummal szemben szerződő fél, amely köteles elvállalt kötelezettségének eleget tenni. A társulat szállitja a légszeszt, a fogyasztó fizet érte. Hogy a szállitás mikép történik, voltak-e extrakiadásai a társulatnak, az mind nem tartozik a fogyasztóra.

Ezt *meg kell* értetni a gáztársulattal. És ki kell mondani, hogy a közönség ellen semmiféle czimen ujabb követeléseket nem támaszthat. Elégedjenek meg a gáz-emberek a mostani búsás jövedelemmel.

A kövező vállalkozók visszaélése.

A budapesti kövező-munkálatok körül divó visszaélések ellen egy kövezőmester panaszbeadványt intézett a tanácshoz. A panasz a nagyvállalkozók ellen irányul, akik visszaéléseikkel tetemes kárt okoznak nemcsak a kövezőmestereknek s a munkásoknak, hanem az államnak is.

Köztudomásu dolog, hogy a nagyobb kövező munkákat rendszerint néhány nagyobb budapesti vállalkozó kaparitja meg, amennyiben legolcsóbban vállalkoznak a munkálatok végrehajtására. Ez még nem volna kifogásolható, de igenis kárhoztatandó az az alap, melyre a nagyvállalkozó urak mesésen olcsó ajánlataikat bazirozzák. Az elnyert munkákat ugyanis nem maguk végzik el, hanem kiadják azokat valamelyik kövezősegédnek alvállalatba, még pedig oly feltételek mellett, hogy az üzletből nekik is maradjon hasznuk. Az alvállalkozónak természetesen az eredeti ajánlatban foglalt áraknál is alacsonyabb árak mellett kell dolgoznia, ami csakis a fővárosra nézve rendkivül káros manipuláczió mellett lehetséges

Az alvállalkozó elsősorban laza munkát készit s ezzel megcsalja a megrendelőt; másodsorban pedig annyira leszoritja a kövezőmunkások bérét, hogy azok között éppen ez okból kifolyólag most sztrájkmozgalom indult meg. Az ilyen alvállalkozó 40—50 segéddel dolgozik anélkül, hogy ezután megfizetné az adót.

Kárositja tehát az államot is. A kisebb kövezőmesterek, akik annak rendje és módja szerint meg vannak adóztatva, a nagyvállalkozók e visszaélései folytán elesnek a munkától s ha ez soká igy tart, szögre akaszthatják a mesterségüket. A panaszttevő ennélfogva kéri a tanácsot, tartson ez ügyben vizsgálatot s hasson oda, hogy a türhetetlen visszaéléseknek mihamarább végük szakadjon.

A magunk részéről csak helyeselni tudjuk, hogy *Winkler* István — igy hivják a panaszttevő kövezőmestert, — a visszaélésekre hivatalos uton is felhivta a figyelmet. A kövezési ügy régóta panamaszagot áraszt Budapesten. A független sajtó évtizedek óta ostorozza azt a botrányos rendszert és protekcziót, mely a munkálatok kiadásánál és végrehajtásánál tapasztalható, de az illetékes körök mindeddig nem reagáltak. A középitési ügyosztály is kénytelen volt nemrég konstatálni, hogy a főváros kövezete botrányos állapotban van és milliókat kell ujból kiadni a burkolatok rekonstruálására. Ugy szólván mindenki tudja, hogy egyes nagy vállalkozók óriási vagyont harácsoltak össze a kövezésből, de senki sincs, a ki velök szemben a főváros érdekeit megvédelmezze.

Kivánesian várjuk, hogy most, a konkrét panasz esetén, mit fog cselekedni a tanács? Lesz-e bátorsága benyulni a kövezési darázsfészekbe vagy — eddigi szokás szerint — elsimitja az ügyet?

Nyomorék gyermekek menhelye.

Az új esztendő beálltával, meg fog nyilni Budapesten az első menhely nyomorék gyermekek számára.

Az elsők közt voltunk, kik a menhely eszméjét tölkaroltuk és a közönség figyelmét ráirányitani iparkodtunk.

Úgy hiszszük azonban, nem elegendő a sajtó részéről, ha csak az eszméket propagálja; szükséges az érdeklődést is állandóan ébren tartani, hogy a létrehozott intézmény kellő támogatásban részesülve, kitüzött czélját teljes mértékben elérhesse.

Tapasztalati tény, hogy a jótékonyság forrása igen sok esetben a *hiúság*. És ez jól van igy. mert ez a forrás bővebben bugyog, mint a szeretteté. Még egy érdekes jelenséggel találkozunk, midőn a könyörületességről van szó. A társadalom ugyanis irtózik a nyomor látványától. Ha hallomás útján, tudomást szerez a szegénység borzalmairól, szivesen nyújt segélyt, de nem akarja látni az áldozatot. Ez az oka annak, hogy a számtalan jótékonysági intézmény között mostanáig hiába kerestük azt, mely a legszerencsétlenebb teremtésekkel, a nyomorékokkal foglalkozna.

Azokkal a boldogtalanokkal, kik közöttünk élnek és akiket mindenki elkerül; akik gondolkodnak és éreznek, mint mi, de akiket még sem vesznek emberszámba.

A nyomorékot a társadalom kiközösiti és megfosztja még a lehetőségétől is annak, hogy vele munkálkodjék. Mig gyermekéveit a családi tűzhely melegénél éli át, mig az anyai szeretet ápolja, gondozza a nyomorék testet, mig az otthon falai közül ki nem kerül, addig legalább nem jő tudatára nyomorék voltának.

De ha kilép az életbe, már az iskola meghozza az első kiábrándulást. Gyermektársai kezdetben mint valami csodálatos lényt bámulják, irtózattal közelednek hozzá, később megszokják a látványosságot, kinevetik testi fogyatkozásait, gúnyolják ügyetlenségét, esetlenségén mulatnak és apró csinyjeik czéltáblájává teszik. Végül azt is megúnják és mint játékaikra hasznavehetetlent egyszerüen magára hagyják, kiközösitik. Talán felesleges is ezeknek a szerencsétlen gyermekeknek lelki világát ecsetelni.

A gondtalan gyermekévek helyett sivár, örömtelen, szomoru napok egyhangu sorozata. A tanulás fáradalmait nem enyhiti a játékok öröme, szórakozás helyett unalom, fásultság, elkeseredés, kezdődő, még öntudatlan embergyülölet.

Az iskola padjait elhagyva, kezdődik csak a valóságos martyrium. Családja terhére tengeti életét, ő is dolgozni szeretne, mint azt embertásaitól látja, de munkára képtelen. Ha pedig a család oly szegény, hogy nem tudja eltartani a nyomorékot, úgy elküldi őt *koldulni* és ha a könyöradományok bőven folynak

be, úgy beszünteti a familia teljesen a munkát és élősködik az alamizsnákból. Vagy ha eléggé borzalomgerjesztők a nyomorék testi fogyatkozásai, úgy elviszik mutogatni Barnum díszkocsiján vagy a vándorkomédiások rozoga szekerén.

Igy csak természetes, hogy az ilyen szerencsétlen az emberi közösségből kitaszítva, erkölcsileg is teljesen elzüllik. Ok nélkül kegyetlen, élvezetből gonosz. Minden ép testü emberbén ellenséget lát.

Embertársain akar boszút állani minden bajáért, melylyel a végzet sújtotta. Féktelen indulatában minden csekélységet kiméletlenül megtorol, bosszúállásában a gyilkosságtól sem riad vissza.

Nincsen nap, hogy ne találkoznánk egy ilyen szerencsétlen alakkal, a kinek szánakozva odadobunk néhány fillért és tovább sietünk. Az állam és a társadalom gondoskodik, hogy éhen ne haljanak, de veszni hagyja bennük az *embert!*

Vagy nézzük csak a nyomorékok egy másik kategoriáját. Beszéljünk azokról, a kik felnőtt korukban, a lelki és szellemi erők teljes birtokában lesznek nyomorékokká. Családatyák, a kik munkaközben, balesetből kifolyólag vesztik el testi épségüket. A gépsérülések, vasuti carambolok borzasztó áldozatai, a kiknek sorsáról a napilapok már csak néhány szóval emlékeznek meg. Ha ezek úgy összeállnának, rendekbe sorakoznának és végig járnák az utczákat tüntető körmenetben!

Mindezekkel az áldozatokkal, gyermekekkel és felnőttekkel hazánkban eddig senki sem törődött.

Sem az állam, sem a társadalom nem gondoskodik a nyomorékról, egyszerüen nem törődik velük. Sőt még a külföld is csak néhány évtized óta karolta föl a nyomorékok ügyét. Igaz, hogy jóvá tette bőven ezen mulasztását. Fokozott buzgalommal, gondos szeretettel, odaadó szorgalommal aránylag rövid időn belül hihetetlen eredményeket ért el.

Nem lesz érdektelen, ha röviden vizsgáljuk a nyomorékügy történetét.

Nálunk, egyelőre, a nyomorék gyermekek számára megnyilik egy menhely. Remélni akarjuk, hogy a kezdet folytatása nem marad el, s az állam gondoskodni fog a felnőtt nyomorékokról is.

Hogy milyen legyen a nyomorék gyermekek menhelye, arra nézve magunkévá tesszük dr. E. H. orvos urnak alábbi megjegyzéseit:

Első sorban legyen a menhely gyógyintézet, másodsorban nevelő-intézet, a hol az életre nevelnek és végül menhely a szó legszebb értelmében. A gyógyitást szakértő orvos vezeti, elrendeli a szükséges műszerek, testegyenészeti gépek alkalmazását, elvégzi a műtéteket és gondosan figyel arra, „hogy a betegek akaratereje egyensúlyban maradjon a testi erővel", nehogy a nyomorék erején felüli eredményeket és sikereket hajhászva, elveszitse munkakedvét és önbizalmát.

A gyógyitással karöltve jár a nevelésügy, mely a tanitókra nagy, nehéz, fárasztó terheket és bizony sokszor hálátlan munkát ró. Az elhanyagolt, elkeseredett nyomorékok lelkéből kiirtani a gonosz indulatok és szenvedélyek tömegét és felkelteni bennük a jó és szép iránti érzéket. Kerülni minden versengést, minden feltünési vágyat, nivellálni a becsvágy és a munkaképesség közötti különbséget, kifürkészni minden egyes nyomorék testi és szellemi képességét, kitanulmányozni munkabirását, kijelölni munkakörét, kiválasztani az alkalmas szerszámokat, alkalmazni a testi fogyatkozásokhoz, javitva, módositva azokat.

Tisztujitás.

Deczember első hetében lesz a restauráczió. A közgyülés meg fogja választani a főváros tisztviselőit, akik teljes nyugalommal tekintenek a választás elé, mert előrelátható, hogy az egész aktus csak formalitás lesz. A választást még a régi bizottsági tagok eszközlik s ezek nem óhajtanak személyváltozást az adminisztrácziőban.

Korteskedésnek tehát hire-nyoma sincs. Egyetlen főbb állás üresedik meg és pedig a *Horváth* János tanácsnok helye, ki nyugalomba szándékozik vonulni s ezért nem is nyujtott be pályázatot. Helyére volna több aspiráns, de a bizottsági tagok csaknem egyértelmüleg dr. *Melly* Bélát kandidálják.

Az ő személye körül csoportosulva, a bizottsági tagok nemcsak az érdemet pártfogolják, hanem az anszienitás elvét is érvényre juttatják. Melly dr. ugyanis a fővárosnak rangban legidősebb tanácsjegyzője. Mi nem tekintjük dogmának, hogy minden tisztviselő okvetetlenül teljebb szaladjon a ranglétrán, akár van tehetsége, akár nincs, de viszont a legnagyobb méltánytalanság volna, ha egy valóban érdemes tisztviselő az előhaladásban pretereáltatnék.

Melly Béla amaz idő alatt, mióta a főváros szolgálatában áll, kiváló tehetségről tett bizonyságot és egyben ritka szorgalmát is megismerhettük. Modern ember és korrekt jellem, akinek tágabb körü tevékenysége csak hasznára lesz a fővárosnak.

Előre is üdvözöljük Budapest tanácsnokai sorában.

A fővárosi munkások biztositása.

A törvényhatósági bizottságnak legközelebb döntenie kell, hogy jövőre hol biztositsa a főváros szolgálatában álló munkásokat betegségük esetére. Ez ügyben a tanácsi VI-ik ügyosztály oly javaslatot terjeszt elő, melyet méltányossági szempontból nem helyeselhetünk.

Az ügyosztály ugyanis azt proponálja, hogy a főváros jövőre ne a „Budapesti kerületi betegsegélyző pénztár"-ral szerződjék, hanem az „Általános munkás betegsegélyző pénztár"-ral. Az előbbi pénztár 1899 óta áll a fővárossal összeköttetésben és szerződésszerű kötelezettségének mindenben megfelelt. Hogy most mégis mellőzni akarják, ennek magyarázatát a tanács fináncziális szemponttal indokolja. Ugyanis az „Általános munkás betegsegélyző pénztár" kedvezőbb ajánlatot nyujtott be, mint a „Kerületi".

Az előbbinek az ajánlata szerint a főváros a 3000 főre taksált munkáslétszám után 62.605 kor. 60 fillért volna köteles évenként beszolgáltatni a pénztárnak, amely összegből a fővárost 16.700 kor. fix hozzájárulás terheli, a többit a munkásoktól fogják levonni.

A *Kerületi* pénztár az eddigi alapon 69.400 koronát kér, amelyből a főváros hozzájárulása 14.400 K, a munkások által fizetendő dij 55.000 K.

A két ajánlat közül az *Általános* pénztáré a fővárosra nézve 2300 koronával kedvezőtlenebb, a munkásokra nézve ellenben 13.000 koronával kedvezőbb, végeredményében 10.000 koronával előnyösebb. Ez a szempont vezette a tanácsot, midőn az *Általános* pénztár ajánlata mellett foglalt állást.

Ámbár illő, hogy a főváros a munkások előnyét figyelmen kivül ne hagyja, az anyagi szempontot döntőnek még sem fogadhatjuk el. Mert a különbözet, amennyivel a munkások a kerületi betegsegélyző pénztárnál többet fizetnek, 3000 ember közt oszlik meg, tehát a heti befizetéseknél érezhető különbséget alig okoz. Ezzel szemben ki kell emelni, hogy mig a Kerületi Betegsegélyző Pénztárnak 88 orvosa van a főváros területén és 13 a főváros közvetlen környékén, addig az Általános Munkáspénztár a fővárosban csak 40, a környéken pedig csak 7 orvossal áll a tagok rendelkezésére. Világos ennélfogva, hogy ez utóbbi, ha olcsóbb is, a tagoknak *nem nyujthatja azt a kényelmet*, mint a kerületi pénztár.

A fővárosnak azonban tulajdonkép arra kell tekintettel lennie, hogy a két intézmény közül melyik *méltóbb* a támogatásra. Egyszerüen utalunk ama köztudomásu tényre, hogy az Általános Munkáspénztár *melegágya a szocziálistáknak*, s hogy a pénztár kezelésében különféle rendetlenségek fordultak elő. Ellenben a Kerületi Betegsegélyző Pénztár, mint hivatalos uton létesitett testület, kizárólag humánus czélokat követ.

Magán ember tulteheti magát a morális szempontok mérlegelésén, a főváros ellenben mint erkölcsi testület, kell, hogy e tekintetben is példát szolgáltasson.

Az amerikai munkásviszonyok.

Iparunk kezdetleges volta daczára egymást érik hazánkban, különösen a fővárosban, a munkássztrájkok. A viszony munkaadó és munkás közt szocziálpolitikai szempontból még rendezetlen és megköveteli az állam beavatkozását. Azoknak, kik a munkáskérdésekkel foglalkozni óhajtanak, legajánlatosabb az amerikai viszonyok tanulmányozása. Az Egyesült-Államok területén óriási dimenziókat öltött az ipar és az amerikai munkások oly hatalommá nőtték ki magukat, hogy az európai munkások méltán irigyelhetik őket. A nagy fénynek azonban nagy az árnya is.

Tanulság okából fölemlitünk egyet-mást az amerikai ipar és munkásviszonyok köréből.

A vállalatalapitási lázzal egyidejüleg mind nagyobbak lettek a hatalmas szervezetekkel rendelkező munkások követelései s a megrendelésekkel állandóan tulhalmozott munkaadók, hogy a sztrájkokat elkerüljék, esetről-esetre engedni voltak kénytelenek a munkás-uniók által megfelelő időben támasztott követeléseknek.

A munkás-uniók jelszava: Mennél kevesebb munkaidő, minél nagyobb munkabér ellenében. Nekik tulajdonitható például, hogy New-Yorkban a tanult épitőipari munkások 8 órai munkaidő mellett óránként 65 cent = 3.30 korona óránkénti munkabért tudtak kierőszakolni, ami napi 26 korona 40 fillér keresetnek felel meg.

Volt idő nem is olyan régen, hogy az *uniók* annnyira terrorizálták ugy a munkaadókat, mint a kötelékükbe tartozó munkásokat, hogy már-már egy nagy épitő ipari „krach"-tól kellett tartani; a munkaadóknak képesek voltak megtiltani azon anyagoknak használatát, melyek oly gyárakból származtak, melyek a *munkás-uniókat* elismerni vonakodtak, képesek voltak kivivni, hogy a munkaadók ne alkalmazhassanak oly munkásokat, mely a munkás-unióknak nem tagjai, sőt odáig is mentek, hogy strikte megtiltották, hogy valaki saját portáján valamit — bár kedvtelésből is — önmaga készitsen vagy nem mesterember alkalmazottja által készittessen magának.

Egy vállalkozó például magánvillájához tartozó kertben a rózsatövek felkötéséhez használt karókat kertésze által — nem lévén annak egyéb dolga — fehér szinre mázolta. Tüstént ott termett a *mázoló-unió* kiküldötte, ki a munka azonnali beállitását és a *mázoló-unióhoz* tartozó munkásokkal való végeztetését követelte, lévén az oly munka, mely a mázoló-ipar szakmájába vág. A vállalkozó, nehogy egyéb vállalatainál a mázolók retorzióval éljenek, kénytelen volt a munkát félbeszakittatni és hivatásos mázoló-iparos által végeztetni.

A *munkás-uniók* tulkapásait elősegiti Amerikában az is, hogy az amerikai törvény nem engedi meg a sztrájk klauzula alkalmazását, mely a vállalkozót sztrájk esetén, elvállalt kötelezettségének kikö-

tött időben való pontos teljesitése alól felmentené.

A vállalkozók ezért maguk tömörültek és a tőke képviselői szervezve próbálnak a munkás-uniókkal szembeszállani. Hogy fog-e ez a tömörülés eredményt felmutatni, azt majd megmutatja az idő. Azt hisszük, hogy a *munkás-uniók* hatalma csak akkor fog alább szállani, ha majd beüt egy gazdasági válság, mikor a munkakinálat nagyobb lesz, mint a kereslet.

Az amerikai bérrendszereket illetőleg ujabban *Möller Pál* német mérnök, — ki azokat Amerika különböző ipari vidékein tanulmányozta — ismertette a német mérnök-egylet augsburgi nagygyülésen. A darabbér ellen, ugymond, a munkás-uniók agitálnak és ott, hol érvényesülni képesek, a napibér rendszer található, mely általánosságban nem előnyös a munkaadóra. A munkaadók ezért a bérfizetés egy másik nemét ajánlották, mely a darabbér és a napibérrendszerek egyesitéséből áll és melyet a munkásuniók is elfogadtak. Ez a jutalék rendszer.

Minden munkásnak van meghatározott munkabére és minden munka elvégzésére előre meghatározott munkaidő van megállapitva. Ha a munkás ezt az időt felhasználja vagy túllépi, akkor csak a rendes órabérét kapja. Ha azonban igyekszik és az időből megtakarit, akkor a megtakaritott időnek megfelelő bérösszeg felét javára irják. Ez a rendszer a kész munkadarabok gondos felülvizsgálását igényeli, de ott, ahol arra kell súlyt fektetni, hogy a mühely és a munkás teljesitménye minél nagyobb legyen, ott nagyon értékes.

A jutalék-rendszer a darabbér-rendszerrel szemben előnyösebb a munkaadóra, mert mig darabbérrendszernél a munkaadó előnye csupán abból áll, hogy nagyobb teljesitményt ér el, addig a jutalékrendszernél költségei is kisebbek. A jutalék-rendszer úgy kisebb, mint nagyobb gyárakban egyaránt bevált és indokolt volna, ha nálunk is megpróbálkoznának vele.

Többször megpróbálták Amerikában azt, hogy a munkásoknak a munkabéren kivül bizonyos nyereségrészesedést juttattak, de valami nagy eredményt ezzel nem értek el. Érdekes és követendő példa volna a munkásoknak az üzleti nyereségben való részeltetésére nézve az *United Steel Corporation*, más szóval aczéltruszt által választott mód. Nevezett társaságnál minden alkalmazottnak jogában van a társulati részvényekből bizonyos mennyiséget aránylag alacsony árfolyam szerint részletfizetésre megszerezni, mely részleteket a bérből vonják le. Az egész értéket három éven belül kell törleszteni, de a munkás már az első részletfizetés után élvezi az osztalékot. Ha a munkás a részvények értékének letörlesztése után még öt évig birtokában tartja a részvényeket, akkor azért részvényenkint 5 dollár jutalmat kap. Ez a rendszer az eddigi értesülések szerint kitünően bevált. A vállalatot egy nagy ambiczióval eltelt hivatalnok és munkásgárda támogatja, mely tud fáradni a vállalat érdekében, mert hiszen nem csak az inproduktiv részvényesek zsebének, de saját magának is dolgozik.

Nem érdektelen megemlékezni az amerikai munkásjóléti intézményekről is.

Aki ilyeneket azon czélból keres *Amerikában*, hogy azokat esetleg mintául felhasználhassa, az alaposan csalódni fog. Az amerikai munkásnak általában nincsen érzéke az ily intézmények iránt. Ez érthető is. Amerikában a munkás nem modern rabszolga, mint nálunk, kit a betevő falat kenyér ellenében kihasználnak és ha kidőlt, egyszerüen kitesznek, azért az amerikai munkás szabadabb gondolkodásu, nem szorul gyámkodásra, nem kiván egyebet, mint jó munkabért s minden további segélyakcziót a munkaadó részéről, magánügyeibe való illetéktelen beavatkozásnak tekint.

Azt kérdezhetné valaki, hogy hát mi történik a munkással, ha munkaképtelenné válik? Mi történik vele nálunk?! Nálunk vagy éhen hal vagy koldul . . . . Az amerikainak azonban van miből félretenni öreg napjaira, ha pedig rokkanttá lesz, húzza a járadékot valamely biztositó intézettől vagy valamelyik munkás-szövetkezet által fentartott intézettől, melynek tagja.

Ha az amerikai ipar termelőképességét vizsgáljuk, azt fogjuk találni, hogy abban nagy része van az amerikai munkásnak. Az amerikai munkás általában intelligensebb, mint a keleteurópai, többet is képes produkálni. De hát miért képes az amerikai munkás többet produkálni, mint az európai? Ezt némelyek az éghajlati viszonyoknak szeretik tulajdonitani, melyek odaát serkentőleg hatnak az idegekre. Ezzel a tarthatatlan állitással szemben való az, hogy az amerikai munkás élelmezése a magasabb munkabérek következtében jobb és szeszfogyasztása magasabb intelligenciájánál fogva kisebb, de az elüljáróknak a munkásokkal szemben való bánásmódja is emberiesebb, mint például nálunk. Az amerikai műhelyekben teljesen demokrata állapotok uralkodnak. A munkás tudja, hogy ő épen olyan társadalmi fokon áll, mint akármelyik elüljárója és hogy idővel, ha rátermett, ő belőle is lehet művezető, üzletvezető, vagy igazgató, hogy születési viszonya és iskolalátogatásáról szóló, kétes bizonyitó erejü kutyabőrdarabok — ezek a középkori czopfok — nem befolyásolják őt előbbrejutásában.

Ez a tudat növeli a munkás ambicziójat és felelősség iránti érzékét, két oly tulajdonságot, melyre önálló állásban lévő embernek első sorban van szüksége.

Az elmondottak — dióhéjba foglalva — azon okok, melyek a kedvező keresleti viszonyok mellett első sorban járultak hozzá az amerikai ipar tökéletesedésének emeléséhez.

Vajha mi is okulnánk rajtuk.

KÖZGAZDASÁG.

A Kőbányai Polgári Sörfőző Részvénytársaság november 27-én tartotta évi rendes közgyülését madarasi *Beck* Miksa elnöklete alatt. Elnök a közgyülés határozatképességét megállapitván, a jegyzőkönyv vezetésével a társulat jogtanácsosát, dr. *Wittmann* Mórt bizza meg s a jegyzőkönyv hitelesitésére Kobrák Mór és Popper Szigfrid részvényeseket kéri fel. A közgyülés az évi mérleget az igazgatóság előterjesztésének megfelelőleg jóváhagyta és részvényenkint 10 korona osztalékot állapitott meg, melynél fogva az 1902—3. évi 10. számu részvényszelvények 28-ától kezdve beváltatnak. A felmentvény ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak egyhangulag megadatott, dr. wellensteini *Weiss* Gusztáv igazgatósági tag, továbbá a felügyelő-bizottság eddigi tagjai ujólag megválasztattak.

Végül az igazgatóságnak gondos és sikeres működéséért a közgyülés köszönetet mond.

Tözsdebiróság heti krónikája.

E héten a tözsdebiróságnál nem történt valami fontos dolog, kivéve a Dreyfus-féle La Plata kukoricza ügy, amelyben a biróság ujabb szakértői szemlét rendelt el. A *„Fővárosi Tudósító“* nyomán közöljük a következő tárgyalásokat.

La Plata kukoriczapör.

nov. 21.

Mára igérte a tözsdebiróság a már napok óta huzódó kukoriczapör itéletének kihirdetését. A biróság két órai tanácskozás után kihirdette ebbeli határozatát, hogy a Fiuméből beküldött kukoricza-mintákat a bizottság megvizsgálta Hat hatalmas ládát hoztak be a tárgyaló-terembe, amelynek tartalmát a biróság tagjai beható vizsgálat alá vették. Itéletet mindazonáltal nem hoztak, mert a tanácskozást nem akarták hosszura nyujtani. A határozatot holnap délben hirdetik ki.

nov. 23.

A tözsdebiróság ma sem hozott itéletet Dreyfus Lajos és társa párisi gabonakereskedő czégnek Haramia István fiumei gabonakereskedő ellen inditott perében. Ellenben elhatározta, hogy a tözsdetanács két titkárát leküldi Fiumébe, akik az odiozus zsákokból ujabb mintákat huznak; ezeket a mintákat fogják majd ujból megvizsgálni és az eredmény alapján itéletet hozni.

A tözsdebiróság elvi határozata.

nov. 23.

A győri szeszgyár részvénytársaság pört inditott Tauber és Bader bécsi czég ellen a tözsdebiróság előtt. A tárgyalás mára volt kitüzve, amelyen az alperes személyesen jelent meg, s kérte arra való tekintettel, hogy ő ausztriai, a tárgyalásnak német nyelven való megtartását. A tanács elnöke, Neumann Miksa, ezt ellenezte, s hivatkozott a törvényre, mely hivatalos nyelvként a magyart irja elő. Az alperes erre határozatot provokált. A tanács ezután határozatilag kimondotta, hogy a tárgyalás csak magyar nyelven tartható meg, mert arra az esetre, ha egy magyar ember a bécsi tözsdén hasonló kivánsággal lépne elő, azt ott semmiesetre sem teljesitenék. Egyben utasitotta a biróság az alperest, hogy képviseletével magyar ügyvédet bizzon meg.

Peres bányafák.

nov. 24.

A magyar általános kőszénbánya részv. társ. ez év elején egy kötést csinált Loosy, Hugmayer és társa fatermelő czéggel 15000 köbméter bányafára. A fatermelő czég ez év tavaszán megkezdte a fák szállitását és 36 waggont le is szállitott. Ekkor a kőszénbánya társaság kifogásolván a szállitott fa minőségét annak átvételét megtagadta és Loosy, Hugmayer és társa czég rendelkezésére bocsájtotta. Ezek azonban a már szállitott fát nem akarták visszavenni és a 36 kocsirakomány a kőszénbánya tatai telepén hevert egy hónapon keresztül, mig a társaság a feladó czég veszélyére és költségére a fát visszaszállitotta. Loosy, Hugmayer és társa czég erre pert inditott a magyar általános kőszénbánya részv. társ. ellen a faszállitmány átvétele és kifizetése iránt a tözsdebiróságnál. Ez az ügy volt a mai tárgyalás anyaga, melyet Geiger B. Zsigmond vezetett. Alperes társaság jogi képviselője Dr. Simon Izor avval védekezett, hogy a szállitott fa nem volt szerződésszerü, mert a fák legnagyobb része már rothadásnak indult. A felperes czég képviselője e kifogásra vonatkozólag előadta, hogy a fák belsejében észlelhető vörös folt, nem rothadás jele, hanem a csusztatás következtében átnedvesedett fa folt, amely eltünik, ha a fa megszárad. Egyébiránt alperes ugy tudja, hogy a társaság kisérletezik a fával. Azelőtt ezt a fafajt — erdélyi luczfenyő — találták a legjobbnak, most pedig felsőmagyarországi fákkal kisérletezvén, azt találják használhatónak. Ugy az alperes, mint a felperes kijelentették, hogy hajlandók a fát szakértői szemle alá bocsájtani. Itéletet ez ügyben nem hozott a biróság.

Megtagadott kárfizetés.

nov. 25.

A *Magyar folyam- és tengerhajózási társaság* egy collektiv baleset biztositással gondoskodott munkásainak testi épségéről. Szerződött *a Foncière, Pesti*

biztosító társasággal és a *Nemzeti baleset biztosító társasággal*, melyeknél az aldunán foglalkoztatott összes munkásait, matrózait, s egyéb alkalmazottjait baleset ellen bebiztositotta. A mult év szeptember havában történt, hogy *Jurlin* Antal matróz gabonát rakott be egy hajóra. A sulyos zsákok emelése közben agyában véredényrepedés állott be és agyvérzése következtében mindkét szemevilágát elvesztette. A Magyar folyam- és tengerhajózási társaság szerződése értelmében 2300 korona kártéritést követelt a biztositó társaságoktól.

A biztositó társaságok a kár kifizetését megtagadták, avval az indokolással, hogy Jurlin nem külső fizikai behatás, szóval nem baleset következtében vesztette el a szeme világát, hanem egyéb betegség folytán, melynek beálltáért a társaságok kártéritéssel nem tartoznak. Erre a Magyar folyamtársaság pert inditott a biztositó társaságok ellen, mely ügyet ma tárgyalta a tözsde választott bírósága Geiger B. Zsigmond elnöklete alatt. A bíróság a felek meghallgatása után elrendelte a bizonyitási eljárást arra nézve, hogy Jurlin tényleg a sulyos teher emelése következtében kapott-e agyvérzést, ami által szemevilágát vesztette. Elrendelte továbbá a tözsdebiróság azt, hogy mindegyik peres fél egy-egy orvos szakértőt nevezzen meg, akik elnököt választván állapitsák meg azt, hogy Jurlin vaksága tényleg baleset következménye-e?

Érvénytelen szerződés.

nov. 28.

Goldmann József budapesti tejnagykereskedő egy ügynöke által szerződést kötött Szilágyi Berta tejcsarnoktulajdonosnővel napi 30—40 liter tej átvételére.

Erről szabályszerü szerződést állitott ki Goldmann, amelyben per esetén a budapesti törzsdebiróság illetékessége volt kikötve. Szilágyi Berta azonban sem irni, sem pedig olvasni nem tudván, a szerződés aláirásával kiskoru fiát bizta meg, aki azt olvasatlanul alá is irta. Rövid idő mulva Szilágyi Berta a kikötött tejmennyiség átvételét megtagadta és ezáltal megszegte a szerződést. Goldmann ekkor pert inditott ellene a tözsdebiróságnál a kötbér és kártéritás megfizetése iránt. A tárgyaláson az alperes jogi képviselője, dr. Bajor Ármin illetékességi kifogást emelt, azt vitatván, hogy Goldmann ügynöke a szerződés aláirásánál annak tartalmát alperesnek meg nem magyarázta és fel nem olvasta, s ezen állitásának bizonyitására tanukra hivatkozott. Ma volt ez ügyben a tanukihallgatás a tözsdebiróság előtt.

A kihallgatott tanuk csupán megerősitették alperesi ügyvéd védekezését és daczára, hogy a szerződésben a tözsdebiróság illetékessége volt kikötve, az illetékességet a választott bíróság leszállitotta.

Hirek a városházáról.

Utczarendezés a Németvölgyben. A németvölgyi Füry-utcza háztulajdonosai ama kérelemmel fordultak a tanácshoz, hogy utczájokban állittasson lámpásokat, közkutakat s készittessen makadámburkolatot. A rendezéshez szükséges telekrészeket a tulajdonosok már régen le is jegyeztették a főváros javára. A világitás teljes hiánya miatt a jelzett utczában éjjel közveszélyes a közlekedés, kocsival meg éppen nem lehet járni a mély vizmosások miatt. A tanács a kérelmet javaslattétel miatt a mérnöki hivatalnak adta ki.

Árvizmentesités Ó-Budán. A Bécsi-uttól nyugotra fekvő hegyek esővizeinek elvezetése czéljából első sorban is az ugynevezett Rádl-árkot kell szabályozni. Néhány évvel ezelőtt a mérnöki hivatal megcsinálta a terveket, amelyek vizjogilag le is tárgyaltattak. Időközben elkészült azonban Ó-Buda szabályozási terve, melyben a Rádl-árok mostani vonala felhagyatott s más helyre tolatott. Ez okból a mérnöki hivatal kénytelen volt az adott feltételek szerint uj terveket kidolgozni s azokat most terjesztette be a tanácsnak. E tervek szerint a Bécsi-ut melletti ó-budai temetőtől indul ki az uj árokvonal s a bécsi-uti hid alatt haladva 6 méter magas töltések között a Dunáig terjed. Ezzel kapcsolatban egyéb árvizmentesitő munkálatok is eszközöltetnek. Védőgát készül többek között a szent-endrei vasút töltéséig. Az összes költségek (a kisajátitási költségeket is beleértve) 159.750 koronát vesznek igénybe.

Forrásvizek a Halászbástya aljában. A Halászbástya aljából veszedelmesen dus vizü források fakadnak, amelyek kifolynak az Ilona-utczára és az Albrecht-utra. A 2-ik kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a forrásvizek elvezetéséről mihamarább gondoskodjék, mert az állandóan szivárgó viz kárt tesz a közelben levő épületek falaiban.

A Tündérhegyi-ut kiépitése. A nagy költséggel kiépitett Tündérhegyi-utnak a Jánoshegyre vezető része még mindig rendezetlen s teljesen elhanyagolt állapotban van, minek következtében a közlekedés akadályoztatik. Pedig az ut teljes kiépitése csekély költséggel járna. A szükséges kőanyag régen ott hever garmadában az ut mentén s igy csakis a munka végrehajtását kellene elrendelni. A középitési bizottmány legutóbbi ülésén szóvá tétette az ügyet s a bizottmány ebből kifolyólag előlerjesztést tesz a tanácsnak az utrész sürgős kiépitése iránt.

Ázsiai állapotok a VII. kerületben. A VII. kerületi Törökőr- és Gyarmat-utczák háztulajdonosai panaszt emeltek a tanácsnál az utczáikban uralkodó ázsiai állapotok miatt. Nincs a két utczában egyetlen egy lámpás se s igy éjjel közveszélyes a közlekedés. A sötétség leple alatt, kényelmi szempontból, kocsiszámra öntözik ki az utczákra a szemetet s mindenféle piszkot, miáltal ott néha dögletessé válik a levegő. Ellenőrizni e visszaéléseket nem lehet, mert a háztulajdonosok éjjel nem merészkednek az utczára, rendőr pedig arrafelé nincs. A háztulajdonosok kérik a tanácsot, hogy a jelzett két utczán sürgősen állittasson lámpásokat.

Vizdijak Kőbányán. A kőbányai magasan fekvő részek magántelkeik október 26-án kapcsoltattak be az uj vizmüvek főcsövébe. Ez alkalommal

a vizmüigazgatóság idején valónak látja, hogy az egyes telkekre kivetendő vizdij pontosan megállapittassék. A vizszolgáltatási szabályrendelet csak a jobbparti magasan fekvő részekről intézkedik részletesebben, mig az egész balpartra nézve a 16 filléres egységárat szabja meg. Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy a kőbányai vizmüvek üzeme a budai magasan fekvő részek üzemével teljesen azonos vagyis az emelési magasság s köbméterenkint az önköltség is egyforma, a vizmüigazgatóság figyelmébe ajánlja a tanácsnak, hogy a kőbányai vizszolgáltatás kérdését tegye alapos tanulmány tárgyává, mert ebben az esetben erősen érdekelve vannak a főváros anyagi érdekei. Az uj vizcsőhálózat területe ugyanis ez idő szerint még olyan gyéren van beépitve, hogy a vizmü rentabilitása még jó ideig kétségesnek tekinthető. Ez okból javasolja a vizmüigazgatóság, hogy ha már meg kell maradni a szabályrendelet által megállapitott 16 fillér egységárnál, mondja ki legalább a főváros, hogy a jelzett területeken *csakis vizmérő óra mellett* ad vizet. Egyben utasitást kér a vizdijak miként leendő előirására.

A pasaréti villamvilágitás engedélyezésl feltételek. A Fillér-utczai felső vezetékü villamosvilágitásnak a Pasarétre való kiterjesztése tárgyában most készitette el a mérnöki hivatal az engedélyezési feltételek tervezetét. E feltételekben különös gonddal preciziroztatnak a lakosság testi épségének s biztonságának megóvása czéljából teendő intézkedések. A vállalkozónak gondoskodnia kell arról, hogy a magas feszültségü árammal telitett vezeték semmi körülmények között se okozhasson kárt valakiben. Ez okból minden utkeresztezésnél a vezeték alatt erős hálók feszitendők ki, a tartórudakra figyelmeztető táblák teendők, hogy a vezetékhez nyulni életveszéllyel jár, továbbá oly készülék alkalmazandó, mely a vezetéket elszakadása perczében, árammentessé teszi. A főváros kiköti, hogy ha rendezési, szabályozási, vagy más közérdekü okok kivánják, ugy a vállalkozó köteles a felső vezetéket föld alá süllyeszteni, valamint akkor is, ha a magánfogyasztás bizonyos meghatározott mértékig megnövekedik. A vállalat bruttó jövedelméből a fővárost 5% részesedés illeti meg.

A vizszolgáltatási szabályrendelet érvényességének meghosszabbitása. Az uj vizszolgáltasási szabályrendelet érvényessége 1904. évi február 1-én lejár. A közgyülés utasitásából erre az időre a tanácsnak be kellene számolni arról, hogy a szabályrendelet mennyiben vált be, mely irányban szorul módositásokra s mekkora volt a pekuniáris eredménye. A főváros vizmüveihez hasonló óriási létesitménynek uj szervezet alapján való tanulmányozására s az eredmények reális leszürésére egy esztendő semmi esetre sem elég, miért is a tanács most javasolja a közgyülésnek, hogy a szabályrendelet érvényességét 1905. évi február 1-ig hosszabbitsa meg.

A főkapitány panasza. A Tisza Kálmán-tér parkozása alkalmával az ottani teherkocsi-állomás a VIII. kerületi Iványics-utczába helyeztetett át. Ez ellen több izben történtek már panaszok, de a hátrányokat leginkább a rendőrségi rabkórház érzi. A lovak által okozott bűz s a kocsisok állandó lármázása nagy mértékben bántja a betegeket. A tömöntelen légy pedig a közelben levő rendőrállomás lovait nyugtalanitja szüntelenül s a lóállományban mindenféle nyavalyát terjeszt. Rudnay főkapitány most arra kéri a tanácsot, hogy a kocsiállomást helyezze a Teleki-térre. Miután ott vásár van, a kocsitulajdonosok is nagyobb keresetre számithatnak s ezenfelül megszünnek a fentebb elősorolt bajok.

Pályázati hirdetmény.

Az alulirott igazgatóság a magyar királyi államvasutak részére a jövő 1904. évben, illetőleg 1906. év végéig a következő anyagokból felmerülő szükségletének szállitását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet m. p.

I. Norton-féle, nascos csiszolóból és carborundum anyagból készült csiszoló korongokra.

II. Csiszoló-áruk, nevezetesen: Csiszóló-por, üvegpapir és csiszoló-vászonra.

A kiirás tárgyát képező egyes czikkeket előtüntető jegyzékek, melyek egyszersmind ajánlati mintákul szolgálnak, valamint a szállitásokra vonatkozó részletes módozatok valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magyar kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltár beszerzési (A III.) szakosztályánál, Budapest, VI., Andrássy-út 73. sz., II. emelet, 47. ajtó szám, ingyen kaphatók.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint egy koronás magy. kir. okmány-bélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb *folyó évi deczember hó 23-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak anyag és leltár beszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta utján oda küldendők és a boritékra ezen kulczimmel látandó el:

Ajánlat 169169/903. számhoz.

Az ajánlott áruk egy évi értékének 5%-kal felérő bánatpénz, készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban legkésőbb *f. évi deczember hó 22-iki déli 12 óráig* a magy. kir. államvasutak főpénztáránál leteendő.

Bánatpénz nélküli, vagy később benyujtott ajánlatok, valamint olyanok, melyek nem pontosan és részletes módozatok betartása mellett állittatnak ki, figyelemre nem számithatnak.

Budapest, 1903. november havában.

Az igazgatóság.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó, alább felsorolt állásokra, ugymint:

1. egy 3200 korona évi fizetéssel és 1000 korona évi lakpénzzel javadalmazott II. oszt *mérnöki-*,

2. egy 2000 korona évi fizetéssel és 700 korona évi lakpénzzel javadalmazott adószámviteli II. oszt. *számtiszti-*,

3. egy két-két évi szolgálati idő után kétizben 200 - 200 koronával emelkedő évi 1000 korona segélydijjal javadalmazott adószámviteli *számgyakornoki-*,

4. egy 1400 korona évi fizetéssel és 600 korona évi lakpénzzel javadalmazott II. oszt. *adóvégrehajtói-*,

5. egy két-két évi szolgálati idő után kétizben 200 – 200 koronával emelkedő évi 1000 korona segélydijjal javadalmazott számvevőségi *számgyakornoki* állásra, valamint a felsorolt magasabb illetményü állásoknak esetleg fokozatos előléptetése utján leendő betöltése következtében megüresedhető II. oszt. segéd-

mérnöki (2000 és 700) adószámviteli számsegédi (1600 és 700) adószámviteli számgyakornoki (1000 —) állásokra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a jelzett állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó, szabályszerüen felbélyegezett pályázati kérvényüket, a székesfővárosnál rendszeres állásban nem álló folyamodók ezenfelül a származásuk, életkoruk, magyar állampolgárságuk, előéletük, az 1883. évi I. t.-cz.-ben megállapitott elméleti és gyakorlati, illetve szakképzettségük, eddigi alkalmaztatásuk s az egészségi állapotuk (hatósági orvosi bizonyitvány) igazolására szolgáló okmányaikkal tüzetesen felszerelve s a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek segédhivatalában (IV. ker., Központi városháza I. em. 107. ajtó szám alatt) *1903. évi deczember hó 20-dik napjának déli 12 óráig* okvetlenül nyujtsák be, mert később érkező kérvények egyáltalában nem fognak figyelembe vétetni.

Megjegyeztetik, hogy:

a) az olyan pályázók, akik magyar állampolgárságukat nem igazolják, akik életük 18 évét még be nem töltötték, vagy a törvényes életkort (40 év) már meghaladták és sem a székesfőváros szolgálatában rendszeres hivatalnoki állásokon még alkalmazva nincsenek, sem pedig korengedélylyel nem birnak, — továbbá akik a törvényes minősitéssel nem rendelkeznek s illetve kérvényeiket s szükséges okmányokkal a legpontosabban fel nem szerelik: egyszerüen vissza fognak utasittatni;

b) az ujonnan megválasztottakkal szemben egy évi szolgálati próbaidő fog kiköttetni.

Budapesten, 1903. évi november hó 16-án.

Halmos polgármester.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.
Készit:
Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizmütelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.
Befizetett részvénytőke 10 millió korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).
Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.
Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).
Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.
Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. deczember 10. 43. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Az obstrukczió és a gazdasági helyzet.

A deczember első vasárnapjára hirdedett gyülés, melyen a főváros polgárainak pártkülönbség nélkül tiltakozniok kellett volna az obstrukczió ellen, szerencsésen elmaradt. Ámde az elmaradás nemcsak azért mondható szerencsésnek, mert a függetlenségi párt leszerelt és igy a parlamenti tanácskozások rendes menete biztositottnak látszik. Mi egyéb oknál fogva is örülünk, hogy a Vigadóban szónoklatok nem tartattak. Meggyőződésünk ugyanis, hogy ez a gyülés hozzájárult volna ama téves felfogás terjesztéséhez, hogy a nyomasztó közgazdasági helyzetnek ugy a fővárosban, mint a vidéken kizárólag az obstrukczió az oka.

Ezt a nézetet nemcsak azok a politikusok hangoztatják, kik az ellenzékkel szemben minden lehető és lehetetlen argumentumot harczba vinni szoktak, hanem a társadalom komolyabb elemei is, sőt ez a nézet az alsóbb rétegekben is elterjedt. Saját fülünkkel hallottunk példáúl egy vendéglőst panaszkodni, hogy üzlete az obstrukczió miatt pang. Az emberekben sok van a szajkó-természetből: értelmetlenül ismétlik azt, amit másoktól unos-untalan hallanak. Az a vendéglős is nem a saját esze után okolta az obstrukcziót a maga bajáért, hanem mert a parlamentben és a sajtó egyrészében azt hangoztatták, hogy minden közgazdasági baj a parlamenti tanácskozás megbénulására, illetőleg az ex-lex állapotra vezetendő vissza.

Nem lehet tagadni, hogy a rendes költségvetés nélküli kormányzat visszahatással van az állam gazdasági helyzetére is, de közgazdasági helyzetünk sulyos volta még sem ebben leli magyarázatát. Mert ha igaz volna, hogy a gazdasági, ipari és kereskedelmi föllendülésnek csak az obstrukczió állotta utját, akkor logikailag az következnék, hogy a normális politikai viszonyok helyreálltával nyomban föllendülésnek kell mutatkoznia.

A csalódás nem fog sokáig váratni magára. Különösen a fővárosi polgárságnak alkalma lesz meggyőződni, hogy akár béke honol a honatyák közt, akár harcz dul, Budapest közgazdasági viszonyai nem változnak: az ipar tovább is csak tengődik, a vállalkozási szellem ólomlábakon jár és ennek következtében ijesztően nagy a munkátlanok száma.

Ez a baj már régibb eredetü. Meg volt már akkor is, mikor a politikai látóhatáron semmi felleg nem gomolygott. Az elfogulatlan vizsgáló okát tudja adni. Ez az ok a tőke közönyössége a gazdasági élettel szemben.

Tudvalevő, hogy Magyarországon elenyésző kis számmal vannak nagy tőkepénzesek. A tőke a bankokban és a pénzintézetekben halmozódik fel, ezek pedig egyre ridegebben elzárkóznak az ipari vállalkozások hiteligényei elől. Tisztelet a kivételeknek, de a legtöbb pénzintézet csak abban

az esetben hajlandó támogatni vagy létrehozni egy uj vállalatot, ha uzsorahasznot szerezhet magának. Az utóbbi évek folyamán több oly iparvállalat kénytelen volt üzemét beszüntetni, amelyeket a pénzintézetek működésben tarthattak volna, ha kellő hitelt nyitnak vala számukra. Ha a finánczkörök gondoltak volna arra, hogy nekik *kötelességük* a gazdasági élet vérkeringésébe éltető fluidumot juttatni, akkor ma nem panaszkodnának a gyárosok, a nagyiparosok és a munkások. Ezen körök rendes kifogása az, hogy nekik óvatosan kell bánniok a közönség és a részvényesek pénzével, tehát ipari- és egyéb vállalatokat csak a legmesszebb menő garancziák mellett támogathatnak. Az óvatosság ellen nem lehet kifogást emelnünk, de sajnos, ezt tulságba viszik. Ha szembeállitjuk a budapesti nagybankok viselkedését a külföldiekével, azonnal kitünik, hogy az óvatosság emlegetése csak a ridegség takarója. Németországban és Francziaországban, ujabban pedig Itáliában is, a legtekintélyesebb pénzintézetek versenyeznek egymással ipari- és kereskedelmi vállalatok létrehozása körül, a melyek kellő felügyelet és vezetés alá helyezve nemcsak a tőkét és ennek jövedelmezőségét biztositják, hanem a nemzeti erőt és vagyonosodást is előmozditják. Ugyanekkor szomoruan láthatjuk, hogy nálunk az ipari tevékenység pangásával egyidejüleg külkereskedelmünk is hanyatlik. Egyetlen kikötővárosunk vigasztalan helyzetbe jutott, mert a benne működött vállalatok egymásután megszünnek, több rosszindulatot, mint jóakaratot tapasztalva a nagy intézetek részéről.

Itt a fővárosban egész sorozata az életrevaló és előbb-utóbb jövedelmes vállalatoknak vár megvalósitásra. Csak pénz kellene hozzá.

A tervezők azonban hasztalanul fordulnak a pénzintézetekhez. Számukra nincs hitel.

Sőt hiába ajánlják fel terveiket megvalósitásra a bankoknak, azok a Wertheim-szekrény és a leszámitoló pult mellől nem hajlandók kimozdulni.

Amig a pénzügyi hatalmasságok lelkét át nem járja a tudat, hogy nemzeti ipar, gazdasági föllendülés és szocziális jólét nincsen anélkül, hogy a tőke ezek támogatására fektesse a fősulyt, addig hasztalan czikkezgetünk és szónokolgatunk.

Drágasági összehasonlitás.

A közhit azt tartja, hogy Magyarországon Budapest a legdrágább város. Ez azonban tévedés, mert van az országban nehány város, hol az élelmiszerek és háztartási czikkek jóval drágábban szerezhetők be, mint Budapesten. Erre vonatkozólag alább egy kis statisztikát állitunk össze.

Sokkal helyesebb és indokoltabb azon állitás, hogy Budapesten nehezebb a megélhetés, mint a nyugoti államok metropolisaiban. Mert ha tény is, hogy Párisban, Londonban, meg az Egyesült-Államok nagyobb városaiban az élelmiszerek nem olcsóbbak, sőt drágábbak, mint Magyarországon, viszont a nyugati ember *többet keres*. Nálunk a jelenlegi kereseti és bérviszonyok mellett a szegényebb sorsu ember valóban hiányosan táplálkozik, nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is. A budapesti lakosnak még némi előnye is van a vidékiek fölött, amennyiben pénzéért legalább első minőségű árukat vásárolhat. Hogy a huson kivül minden egyéb drágább a vidéken, a következő adatok bizonyitják:

A finom buzaliszt egy bizonyos minőségének kilogrammja Budapesten 28 fillér; ugyanez a liszt csak néhány városban olcsóbb s a legnagyobb különbség három fillér, ellenben drágább Fiumében (40 fillér), Kolozsváron s még több városban. Ugyanilyen az arány a durvább lisztnél is. A savanyu káposzta kilója Budapesten 23 fillér, Beszterczebányán 29, Miskolczon 35 s még néhány városban drágább mint Budapesten. A burgonya kilója Budapesten hat fillér, Beszterczebányán és Pécsen 10, Fiumében 11. Drágább a budapesti árnál több városban, olcsóbb csak Kassán és Szegeden: egy fillérrel. A koczkaczukor kilója Budapesten 92 fillér. Olcsóbb, mint bárhol az országban. A csirke darabja egy korona és 11 fillér minálunk. de van több vidéki város, a hol jóval drágább. Fiumében 1 korona 60, Brassóban 1 kor. 27 fillér, Pécsen 1 kor. 29 fillér, Szabadkán 1 kor. 38 fillér. A sovány liba darabja nálunk 2 korona 98 fillér, Kassán 3 korona 79 fillér, Szabadkán 3 korona 71 fillér; a budapesti árnál drágább még több városban. A hizott liba Budapesten 5 kor. 63 fillérbe kerül, Debreczenben 6 kor. 42 fillér, Nagyváradon 6 korona 38 fillérbe, Nagy-Kanizsán 6 kor 58 fillérbe. A marhahus dolgában a budapesti árak meghajtják zászlajukat a vidékiek előtt, bár az árbeli különbséget ellensulyozza a budapesti hus azzal, hogy csont nélkül számlálódik. A sertéshus már nem Budapesten a legdrágább, itt csak

1 korona 23 fillér kiloja, Fiumében 1 korona 36 fillér, Sopronban 1 korona 46 fillér, Pozsonyban 1 korona 42 fillér. A tej csak Fiumében és Kassán drágább, mint Budapesten. A tojás százának átlagos ára Budapesten 5 kor. 48 fillér, Fiumében 6 kor. 11 fillér, Kassán 6 korona 16 fillér, Kolozsváron 6 korona 27 fillér, Mármarosszigeten, Pécsett és Temesváron 6 kor. A buzakenyér kilója Budapesten 26 fillér, Brassóban és Mármarosszigeten 30 fillér, Debreczenben 31 fillér, Fiumében 34 fillér, a rozskenyér kilója Budapesten 22 fillér, a legtöbb városban 23 fillér, Mármarosszigeten 29 fillér, Fiumében 30 fillér. A konyhasó kilója Budapesten 26 fillér, több helyen 27 fillér, Pécsen és Pozsonyban 28 fillér, Fiumében 52 fillér. A mosószappan kilója nálunk Budapesten 56 fillér, Aradon 68 fillér, Kolozsváron 66 fillér, Temesváron 76 fillér, Pozsonyban és Sopronban 64 fillér. A sztearingyertya egy kilogrammja Budapesten 1 korona 55 fillér, Aradon 1 korona 68 fillér, Kassán 1 korona 98 fillér, Nagyváradon 2 kor. Temesváron 2 korona 20 fillér s még több városban drágább, mint Budapesten. A tüzifa Fiumében, Pozsonyban és Sopronban drágább, mint Budapesten; a kőszén Fiumében, Győrben, Kolozsváron, Pancsován, Pozsonyban, Sopronban, Szegeden és Temesváron, Szegeden métermázsánkint csaknem 2 koronával drágább, mint Budapesten.

A kerületi mérnökség reformja.

Egy tekintélyes mérnök, a Károly-köruti Orczy-ház beomlása alkalmából a következő figyelemreméltó megjegyzéseket teszi:

Általában konstatálhatjuk, hogy Budapesten nagyon sok házban történik átalakitás megfelelő szakismeret és kellő hatósági ellenőrzés nélkül. Hogy a legutóbbi szerencsétlenség egy 150 évnél régibb házban fordult elő, nem szolgálhat az ellenőrzésre hivatottnak mentségeül. A lebontásra megérett ódon épületeknél a felügyeletet még szigorubban kell gyakorolni, mint az ujabbaknál, mert amazoknál egy kissé meggondolatlan javitás vagy átalakitás az ugyis maximális hordképességükre igénybe vett pillérek, falazatok hamaros bedőlését eredményezhetik, különösen ha meggondoljuk, hogy nem mindegyik épületet épitették az egyptomi piramisok anyagából és azután a falazatok kövei és téglái is ki vannak téve az idő mindent összeromboló hatásának.

Különösen áll ez olyan helyekre, hol az épületrész a nedvesség és szárazság változó behatásának nagy mértékben van kitéve, tehát falaknak a földdel érintkező részénél. A víznek a kő szemcséi közé való bejutása a kő szilárdságát csökkenti, a mennyiben a szemcséket összekötő anyagot tánadja meg.

Konczentrált terhelést hordó, nagyobb mértékben igénybevett falaknál, pilléreknél pedig kétszeresen fontos a falazat anyagának és annak az idővel való változásának megfigyelése. Hogy az anyag ezen viselkedését bevakolt helyeken nehezen lehet megfigyelni, azt megengedjük, de hogy ezért minden vizsgálat fölösleges volna, azt ugy hiszszük, senki sem fogja mondhatni.

Még bevakolt helyeken is a vakolat viselkedéséből következtetést vonhatunk a falazat viselkedésére is, a mennyiben a vakolat repedezik vagy duzzad.

Az ilyen helyeken a puszta falaknak vizsgálatával azután könnyen meggyőződhetünk róla, valjon a falrészekre huzó erők hatnak-e (akár közvetlenül, pl. szomszédos részek sülyedése, stb. folytán, avagy közvetve a nyomásból kifolyólag), vagy pedig a falazatot alkotó kő vagy tégla őrlődik össze a reáható nyomás következtében.

Az épületeknek tartósságuk szempontjából való megvizsgálása Budapesten a kerületi mérnök feladata, a kinek a kerületi törvény értelmében bizonyos időszakon belül, a kerületében levő épületeket meg kell vizsgálnia.

Ezen vizsgálatoknál tett tapasztalatairól főnökének, a kerületi előljárónak tesz jelentést, a ki azután a jelentés értelmében a szükséges intézkedések foganatositásáról gondoskodik.

Az Orczy-háznál a házgondnok tett jelentést az előljáróságnál, mire a kerületi mérnök megvizsgálta a kritikus falakat és azok aláfalazását elrendelte.

Mielőtt azonban a kőmivesek munkájukat megkezdhették volna, a falazat összedőlt.

Ebből az esetből és a közelmultban tett egyéb szomoru tapasztalatokból azt a következtetést kell levonnunk, hogy a kerületi mérnökség intézménye mai alakjában *nem felel meg a hozzája fűzött várakozásoknak*, nevezetesen, hogy bármennyire is kizárja a balesetekért járó felelősségnek másra való átháritását, még sem nyujt biztonságot. De nemcsak a kerületi, hanem egyátalán az egész fővárosi mérnökosztályi szervezet reformra szorul.

A főváros mérnökei a sok tervezéstől és művezetéstől nem jutnak hozzá igazi feladatukhoz: az ellenőrzéshez.

Okvetlenül szükséges volna egy időszakos működésü *felülvizsgáló bizottságra*, mely nagyobb időszakokban megvizsgálná az illető kerületi mérnök részvételével az összes fővárosi házakat, elsősorban és gyakrabban azokat, melyek régebbiek, avagy valamely változást szenvedtek.

Ez a bizottság nemcsak ellenőrizné a kerületi mérnököket, a mellett, hogy ezek teljes felelőssége megmaradna, hanem tiszta képet nyerne az egyes kerületek állapotáról is, úgy, hogy egyes bajok vagy visszaélések felismerésére sokkal nagyobb volna a valószinűség.

Lakás-uzsora.

A prostituczió ügyeivel a nyilvánosság előtt nem igen szokás foglalkozni. Tiltja az álszemérem, holott a prostituczió csaknem egy idős a szervezett társadalom történetével, s a czivilizált világ minden részében el van terjedve. A morál pálczát törhet mindazok fölött, kik testüket áruba bocsátják, az igazság azonban megköveteli, hogy ezek a társadalmilag elveszett lények is megóva legyenek a kapzsi és lelketlen emberek kizsákmányolásától.

Budapestnek egyik legsötétebb árnyoldala a lakás-uzsora, melynek áldozatai a rendőri felügyelet alatt álló nők. Szinte hihetetlen, de tény, hogy a perditák oly nyomoruságos szobákért, melyekért férfilakó nem adna többet havonként 8—10 frtnál, kénytelenek 90—120 frtot fizetni. De vannak kéjnők, kik az elegánsabb utczákban egy tisztességesen berendezett szobáért 150—200 frtot, sőt ennél többet is fizetnek havonként.

Egész családok megélnek abból, hogy albérletbe fogadnak egy bárczás nőt. Az a szerencsétlen teremtés, aki az utczákon vadászik a férfiakra, tulajdonkép nem magának keres gyalázata árán, hanem szobaadója számára. A lakásbérlő ur vagy asszony az egész lakásért nem fizet többet évenként 3 vagy 400 frtnál, de kap egyetlen szobáért 1200—2000 frtot. A különbözeti haszonból kényelmesen, munka nélkül él és ami fő: jogot tarthat arra, hogy tisztességes polgárnak vagy polgárnőnek tekintsék.

Ezuttal nem szándékozunk moralizálni a fölött hogy melyik az elitélésreméltóbb: a kéjnő-e, vagy az aki az ő keresetéből uzsorahasznot huz? De rá akarunk mutatni, hogy a lakás-uzsora és az utczai prostituczió szertelen elfajulása között meg van az okozati összefüggés. A bárczás nő kénytelen tolakodóvá lenni, hogy megkereshesse szobája napi bérét. A szobakiadók ugyanis a perditákkal nem havonként és nem is hetenként, hanem naponként fizettetik a szobapénzt. Fölmondási idő nincs; ha egy két napig adós marad a leány, egyszerűen kidobják. Ezt elkerülendő, a legtöbbje nem riad viszsza a legszemérmetlenebb tolakodástól és a legfajtalanabb üzelmektől sem, csakhogy kifizethesse szobáját. Sokszor megbotránkozunk, ha éjjeli órákban egy-egy utcza sarkon a kifestett némberek mint éhes falka ránk vetik magokat és karunkba kapaszkodva iparkodnak magukkal czipelni Ne higyjük, hogy csupán a szemérmetlenség készteti őket erre a viselkedésre. Láthatatlan fölbujtó és fenyegető kényszer gyanánt hátuk mögött lappang az otthon kényelmesen horkoló, „tisztességes“ szobakiadó.

Ki segithetne a visszás és fölháborító állapoton? Ki más, mint a rendőrség. Ha joga van a rendőrségnek meghatározni, hogy melyik utczában lakhatnak bárczásnők, sőt ha joga van beleszólani, hogy egy lakástulajdonos hány bárczás nőt tarthat albérlőnek, akkor jogot formálhat annak megállapításához is, hogy mennyi legyen a kiadandó szoba maximális ára. Egy ily intézkedés nem jelenti a magánjog megsértését. Miután a törvény a prostituczió a rendőrség hatáskörébe utalta, legfölebb ezen hatáskör kitágitásáról lehet szó, amidőn a rendőrség felhatalmaztatik arra, hogy a prostituáltak által fizetendő szobabéreket szabályozza. Első sorban kimondandó volna, hogy kéjnők számára szoba nem adható ki napokra, hanem legalább egy heti tartamra. Aztán, miként a kiállítás idejében a szállodáknál történt, hatósági szemle után állapitsák meg, hogy a tulajdonos mennyit számithat a szobáért.

Ez a reform nemcsak a perditáknak lesz üdvös, hanem szanálni fogja az utcza erkölcsét is.

A postai kézbesités reformja.

A helybeli posta- és távirda-igazgatóság praktikus reformokat sürget a városnál. Javasolja, hogy 1. a házmesterek lakása közvetlen a kapubejárat mellett legyen, 2. minden házmester-lakásban levélszekrény állittassék fel, hogy abba a levélhordó bedobhassa a leveleket, 3. a lépcsőházak mindenkor erősen megvilágittassanak, 4. csak kifogástalan előéletü egyének lehessenek házmesterek.

A postaigazgatóság e reformokat a postai kézbesitők biztonsága érdekében tartja szükségesnek, de megvalósulásuk a nagy közönségnek is előnyére szolgálna.

Tudvalevő ugyanis, hogy a háztulajdonosok nálunk takarékossági szempontból a ház legfélreesőbb helyén adnak lakást a házmesternek, rendesen a hátsó lépcsőnél vagy a régibb házaknál a pinczehelyiségben, Természetes tehát, hogy a házmester egyáltalán nincs abban a helyzetben, hogy megfigyelhesse, kik járnak a házban. A fölépcsőn bárki fölmehet anélkül, hogy a házmester tudna róla, s az emeleti lakásokban lopást, betörést követhet el és zsákmányát nyugodtan magával czipelheti, mert nincs, a ki kérdőre vonja, amikor a házból távozik. Világos tehát, hogy nem csupán a pénzeslevélhordók, hanem a lakók biztonsága is kivánatossá teszi, hogy a postások és házmesterek közvetlen a kapubejárat mellett kapjanak lakást. Igy van ez például Párisban, ahol a kapus a fülkéjéből vagy szobája ablakából a házba jövöket és onnan távozókat állandóan szemmel tartja. Idegen és gyanus ember csomagot a házból ki nem vihet, mert a portás kérdőre vonja.

Budapesten ezidőszerint kevés olyan ház van, hol a házmesterlakás nagyobb átalakitás nélkül a kapu mellett volna elhelyezhető. De ha nem is követeljük, hogy a régi házakban az átalakitás elrendeltessék, azt viszont elengedhetetlennek tartjuk, hogy ezentul minden ujonnan épülő házban a kapus lakását a bejárat mellett helyezzék el. E tekintetben az épitési szabályrendeletet kell módositani, a mi

abszolute semmi nehézségbe nem ütközik. Reméljük is, hogy a tanács mielőbb javaslattal járul a közgyülés elé.

Ami a postaigazgatóság ama javaslatát illeti, hogy a házmesterek lakásában fiókos levélszekrény legyen és a kézbesitők ide dobják be a lakók leveleit, szintén helyeseljük. Valóságos emberkinzás megkövetelni a szegény levélhordóktól, hogy egy levelezőlap vagy anzikx kézbesitése végett négy emeleteket másszanak meg A lakókra nézve viszont nem teher, ha személyesen veszik át a házmesternél leveleiket vagy cselédségük által hozatják fel lakásukba. Ha minden fiókhoz külön kulcs lesz, a házmesteri kiváncsiság nem fog a levelekhez férkőzhetni. Arról pedig, hogy a lakó nyomban értesitve legyen a számára kézbesitett levélről, könnyü intézkedni, olykép, hogy a levélhordó, amikor a levelet a fiókba dobja, az ott elhelyezendő és az illető fél lakásával közlekedő villamos csengettyüt megnyomja.

A javaslat harmadik pontját is mindenki örömmel magáévá teszi — a háziurakat kivéve.

A negyedik pont ellen pedig nem lehet másnak kifogása, csak az olyan házmesternek, aki nem tiszta multu.

Közegészségügyi statisztika.

Az őszi időszak hatása érezhető a főváros közegészségügyi állapotában. Október hó folyamán tetemesen emelkedett a hevenyfertőző kórok száma és egyuttal több halálozás is fordult elő, mint a megelőző hónapban. Az összes halálozási esetekből a légzőszervek bántalmainak arányszáma 40·07 százalék, ami *aggasztóan nagy perczent.* Ekkora halálozási százalék Európa egyetlen nagyobb városában nem fordul elő.

A főorvosi hivatal részletes kimutatása a következő

Meghalt gümőkorban 210 (mult hó 185), tüdőlobban 91 (mult hó 72), hörghurutban 31 (mult hó 26), egyéb légzőszervi bajokkan 80 (mult hó 65), összesen 412.

A hevenyfertőző kórok közül emelkedett a hagymáz (+ 14), a vörheny (+ 62), a kanyaró (+ 89), a diftéria (+ 51), a bárányhimlő (+ 122). Himlőeset ezen hóban sem volt.

Élve született e hóban 1871; meghalt (katonák nélkül, az utról jött s itt elhalt 128 egyén levonásával) 1028; igy a születések 843-al multák felül a halálozásokat.

Október hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9505 fekvő és 13.820 járó beteg, összesen 23.325, vagyis 955-el több, mint az elmult hóban.

A ker. orvosok által gyógykezeltetett 702 fekvő és 1820 járóbeteg, összesen 2522; kórházba küldetett 91 egyén.

Október hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1314, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 371, a megfigyelő osztályon 169, a dr. Schwarzer-féle elme- és ideggyógyintézetben 191 elmebeteg ápoltatott.

A székesfővárosi „Erzsébet"-szegényházban 1240 egyén közül beteg volt 516 (elme- és eskóros 186), a dunajobbparti szegényházban 303 egyén közül 20 volt beteg, a székesfővárosi „Josephinum"-fiárvaházban 97 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild"-szeretetházban 66 növendék közül nem volt beteg, az „Elisabethinum" leányárvaházban 105 növendék közül nem volt beteg, a „Mayer" fiárvaház 73 növendéke közül 1 volt beteg, a protestáns árvaházban 104 növendék közül nem volt beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában október havában szállást kapott 24.709 férfi, 2341 nő és 195 gyermek, összesen 27.245 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapesti első gyermek-menhelyben okt. hóban félvétetett összesen 2 gyermek.

Október hóban ápoltatott összesen 1200 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyeztetett 424, elvitetett 699.

2. A „Fehérkereszt" országos lelenczház egyesület központi intézetében szeptember havában ápoltatott: 359 gyermek, átvétetett 12.

3. A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott összesen 9105 gyermek, elbocsáttatott 829, meghalt 105.

4. A székesfőváros összes kerületeiben volt 870 csecsemő, lelencz és árva.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 75 lit., tejfel 10 liter, vaj 16 kg., hús 90 kg., hentesáru 10 kg., vadhus 2 kg., baromfi 20 drb, gyümölcs 41 kosár, süteményfélék 6 kg. zöldség 20 kosár, tojás 700 drb.

Beoltatott fiu 110, leány 140, összesen 250; ujraoltatott fiu 70, leány 74 összesen 144. Ebmarás előfordult 5, veszettségre gyanus 1. A köztisztaság kielégitő volt. A vizvezetéki viz vegyi szempontból kifogástalan, bakteriologiai szempontból jó volt.

Öngyilkosság volt e hóban 22, és pedig: önlövés 4, önakasztás —, önmérgezés 6, egyéb 12. A Dunából 3 hulla fogatott ki. Hullakiásatás 4 esetben történt.

Egyéni fertőtlenités alatt volt 2081 személy. Gőzzel fertőtlenittetett összesen 20.130 drb tárgy. A központi fertőtlenitő intézet e hóban 280 fertőző betegszállitást végzett.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén ujabban egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisittetett a gyepmesteri telepen ló 58 drb, szarvasmarha 11 drb, kóbor eb 247 drb, sertés 3 darab.

Befogatott továbbá a gyepmester által 242 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 42, visszaadatott 37 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 17016 drb állat, ezek között 8.532 drb nagyszarvasmarha, és 5790 drb borju, 2694 drb birka, bárány és kecske, 22.156 drb sertés és 406 drb süldő.

Szabadjegyek alkonya.

Miután Falb Rudolf ez időszerint már a másvilágon jósolgatja a kritikus napokat, átvesszük árván maradt szerepét. Legelső profécziánk igy hangzik:

Január elsején közel 500 tekintetes és nagyságos orr hosszura nyilik és fogak csikorgatása lészen különféle bürokban. Ugyanakkor zápor helyett szitkok özöne fog hullani Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter fejére. Január 1-től kezdve pedig az erdők üldözött vadjának nyugalmasabb élete lesz, mint a közuti villamosvasut igazgatójának, haraszti *Jellinek* Henriknek és hűséges jobb kezének, *Gál* Károly főfelügyelőnek.

E természeti jelenségeknek — Falb rendszerétől eltérőleg — mi okát tudjuk adni.

Az orrok megnyulása, a fogak csikorgatása, a káromkodás és a közuti vasut igazgatósági irodájának megostromlása mind egyenes logikai, eszmei és anyagi összeköttetésben állanak azzal a ténynyel, hogy Hieronymi Károly végrehajtatja elődjének a villamosvasuti kocsik állóhelyeinek beszüntetésére vonatkozó rendeletét.

Aki e felvilágositás daczára nem tudná elképzelni, hogy a villamosvasutak részvényesein kivül más honpolgár miért orrol, káromkodik és kunyorál, annak egy általánosan tudott titkot leplezünk le. Azt nevezetesen, hogy csupán a közuti villamos társaság *több mint 2000 darab szabadjegyet szokott minden évben kiállitani.*

A szabadjegyesek névsora fölöttébb érdekes és tanulságos olvasmány volna. Ott találnók mindazon állami és városi hivatalok tisztviselőit, amely hivataloknál valamelyes dolga van vagy lehet a vasutnak. Ott találnók továbbá a *városatyák* tekintélyes hányadát, akikről azonban illetlenség volna föltételezni, hogy a szabadjegy bármikép is befolyásolta volna őket akkor, midőn a törvényhatósági bizottságban oly lelkesen és elszántan sikra szállottak az állóhelyek fentartása érdekében. Mert hiszen vannak közöttük sokan, kik nem is az igazgatóságtól kapták a szabadjegyet, hanem a kerületi törzsfőnökök prezentálták nekik — ujévi ajándék gyanánt. Igy például *Ehrlich* G. Gusztáv kályha-gyáros és városatya minden ujévkor szétosztott 15—20 potya jegyet a saját kedvenczei között, kiknek számára ő járta ki ezt a nem éppen megvetendő kedvezményt.

Ámde most Jellinekék el vannak keseredve. Az állóhelyek megszüntetése lényegesen apasztani fogja a tiszta hasznot, mert több kocsit kell járatni és nagyobb személyzetet kell tartani. Senki rossz néven nem veheti a társaságtól, hogy a veszett fejszének legalább a nyelét megmenteni iparkodik. Ehez pedig legegyszerübb mód a szabadjegyek redukálása.

A kiselejtezés munkája már megkezdődött. A kevésbbé tekintélyes nevek könyörtelenül kihuzatnak az idei listából és csak azok maradnak benne, kiket a társaság nem bőszithet magára. Egyik hirforrás szerint 500, másik szerint 1000 szabadjegy nem lesz megujitva.

Annak, aki megszokta ingyen villamosozni, érthetően kinos dolog a fizettség. Ilyenbe könnyen senki meg nem nyugszik. Megindul majd az ostrom Jellinek Henrik ellen és mozgósitva lesznek a befolyásos protektorok.

Nem csodálnók, ha ez év végén a személyi hirek közt az jelennék meg: „Haraszti Jellinek Henrik téli üdülésre huzamosabb ideig külföldre utazott.“

Praktikus ember kitér az ostrom elől.

Önkormányzat.

A községi közületek boldogulásának és fejlődésének legfőbb biztositéka, hogy akaratuk és erejük legyen önmagukat úgy kormányozni, a mint azt legjobbnak látják. Autonom községek nélkül az államban nincs kellő vérkeringés és rendőrállammá zsugorodik össze. A községi közület önmaga ismeri legjobban léte virágzásának feltételeit; — a legélesebb szemü, legvilágosabb elméjü törvényhozó sem láthatja át a helyi viszonyok, lokalis érdekek és partikuláris törekvések összességét oly mértékben, hogy azok jogos és megfelelő érvényesülésének megfelelő keretet, szervezetet alkothasson.

De sokkal fontosabb az autonomia, ha másik társadalmi oldalról tekintjük. Csak az autonom hatáskör képes a társadalom igazán szabad elemeinek érvényesülését biztositani. Autonomia és független polgári társadalom együtt járó dólgok; valvetett működésük biztositéka az emberi jogok, az ember méltósága és a közület egyetemes érdekei érvényesülésének. Azért nem lehet nagyobb gondja a társadalomnak, mint autonomiája védelme, s viszont az autonom hatóság első feladatának tekintse a társadalmi elemek szabad fejlődését, békés egyetértését, folytonos egészséges megujulását biztositani.

És ha a fővárosi közigazgatás, vagy, hogy többet mondjunk, a székesfőváros egész községi életének bajait elemezve azok kutforrására akarunk jutni, igy ezt abban fogjuk találni, hogy minálunk nincs valódi, egészséges önkormányzás, annak csak

külszine van, s az igazi autonomiának legfeljebb hibái élnek.

Mert mit ér az, a mit a törvény betűje mond, ha az csak papirosmalaszt marad s nem tud hussávérré változni?

Már pedig ez nálunk úgy van. — Mert, kérdem hol, miben, mi módon nyilatkozik meg minálunk erőteljes, független községi élet? A közgyülésen, mely a községi és törvényhatósági feladatokon kívül álló, sőt olykor avval ellentétes érdekek szolgálatában szegődött? A székesfőváros nagytekintetü tanácsánál és a hivatalnoki karban, mint a közgyülés matadorjai a maguk képére és hasonlatosságára teremtettek? Vagy talán a székesfőváros polgárságának széles nagy rétegeiben, melyek az őket megillető befolyásból kizárva, a közügyek iránti érdeklődéstől — vezetés hiányában — elfordulva, a községi élettel és annak vezetőivel semmi kapcsolatban sincsenek?

Nem csoda, hogy ilyen körülmények közt az autonomiának még azt az átlátszó és igen lenge fátyolát is — mit a törvény adott a fővárosnak — átlyuggatták, elkoptatták — s ma egész községi életünk egyrészt az önkormányzatból kirekedt polgárság, másrészt a klikkérdekek ingoványában fuldokló közigazgatás ijesztő képét tárja elénk.

Igenis, felelősség terheli a város atyáit és a község összes hivatott vezetőit, hogy a főváros fejlődésének alapfeltételét az önkormányzatot igy eljátszani engedték.

Azon ne csodálkozzunk, hogy az államhatalom, vagyis annak mindenkori birtokosai azt megnyirbálni hajlandók voltak: a hatalom sohasem elég önmagának, folyton növelni akarja önmagát De annál szigorúbban és éberebben kellett volna a községnek őrt állani jogai felett, mert csak azokra a jogokra vagyunk érdemesek, melyekkel élni akarunk is és a miket megvédeni, fentartani és fejleszteni kedvezőtlen körülmények közt is elég erővel és bátorsággal rendelkezünk.

Csakhogy erő, bátorság és főleg előrelátás hiányzottak. Fontos kérdésekben való engedékenység, csekélységekben — mikben gyakran igazunk sem volt, erőszakoskodás és gyermekes csökönyösködés olvasztották el alattunk azt a morális alapot, melyre az önkormányzat erősségét épiteni lehet.

Még eljátszották avval, hogy nem igyekeztek a jogositottak minél nagyobb rétegét jogaink védelmére egyesiteni és a községi ügyei iránt az érdeklődés minél szélesebb körökben tenyészteni — nem pedig azért, mert egyesek törekvései a kevesebb érdeklődés közepette jobban érvényesülhettek.

Igy keletkezett fokozott letargia, igy sülyedt el képzelhetetlen indolenciába — nemcsak a fővárosban, de másutt is — a községi élet. Igy borult vészes, majdnem halálthozó álomba az egész polgárság. Hiszen nemrég az egész nemzetet sorvasztó marazmus nem volt más, mint a törvényhatósági és községi élet pangása.

Itt kell tehát az orvoslást is megkezdeni s a község élete, ügyei iránt kell az érdeklődést felkelteni, terjeszteni, szitani.

Hiszen azok a nagy, mindent átalakitó társadalmi reformok is, melyeket az ujabb kor zászlajára irt, a község által várják megoldásukat, a mi által a község politikai feladatai ismét szaporodnak és nyernek jelentőségben. Tessék ezen kérdések megoldásánál azt a politikai hatáskört — mit a törvény biztosit — érvényesiteni. Igaz, ez olcsóbb, de nehezebb, nemesebb, de kevésbé hálás feladat mint a diszpolgári oklevelek kiallitása.

Pedig ismétlem, itt kell kezdeni, mert ezek azok a nagyjelentőségü kérdések, melyek a közönség elsenyvedt érdeklődését ismét felkelthetik. Ha pedig jesz ennek folytán élénk köztörvényhatósági életünk, akkor kell egész erővel a mostani nyügöző rendszer gyökeres megsemmisitésére összeállani.

A főváros szervezetének ujjáalkotása immár elkerülhetetlen. Készülnek is rá már évek óta a miniszteriumban — a főváros csak vár, vár, még szervezési szabályrendeletének reorganizálásával is vár, hogy mit akarnak vele *mások* cselekedni. Hogy lehet ily körülmények közt képzelni, hogy majd az uj törvény a főváros önállásának, önkormányzatának kedvezni fog? Most, mikor a politikai életben beállott kedvező változás az eredményesség reményével is biztat, most kell minden erkölcsi komolyságunkat összeszedni, hogy a főváros önkormányzati képességében immár nagyon megingott hitet ismét megerősitsük és közigazgatásunk ujraszervezésénél megszerezzük ne csak annak mennyiségi kiterjesztését, de önállásának, függetlenségének erősitését és biztositását is. Ne feledjük egy perczre sem, hogy a megalkotandó uj szervezet elhatározó és igen sok időre döntő befolyással lesz a főváros fejlődésére; gazdasági életének felvirágoztatására, polgárságának szellemi és anyagi boldogulására; ne feledjük, hogy — mint Széchenyi mondá — „törvény életet és halált okozhat.“

Illetőségi ügyek.

Illetőség? Van-e, ki e nevet nem ismeri? Van-e kinek nem okozott keserü pillanatokat a siralomnak e puszta völgyében való sanyargásai közepette? Keservesebb Isten csapását valaki fejére kivánni nem lehet, mint hogy illetőségi bizonyitványra szoruljon. Pedig ez a kellemetlen papiros manapság mind jobban és jobban szükségessé válik, s alig akad ember, ki annak előbb-utóbb hiányát ne érezné. A szegény ember, ha munka- vagy cselédkönyvet vált, akárki a katonaság előtt, vagy ha útlevél kell, illetőségét igazolni tartozik. Ujabban mind több és több folyamodás, pályázat alkalmával az illetőség igazolását megkövetelik Gyakran az anyakönyvvezető előtt — különösen házassági ügyekben — szerepet játszik az illetőségi bizonyitvány. Árva-, szegénysegély, tápdijas ügyekben, névváltoztatási kérvényeknél, első

kérdés: hol az illetőségi bizonyitvány. Felsorolhatnánk még számtalan olyan esetet, hol ez az okmány nagy fontossággal bir, de a felemlitett ügyek is eléggé igazolják, milyen tág tere nyilt az illetőségi bizonyitványok szükségességének, és ez a tér időről-időre folytonosan és fokozatosan bővül. Annál csudálatosabb, hogy az ilyen gyakori használatu és nagyfontosságu okmány megszerzése olyan kétségbeejtő néhézségekkel jár, mint az a valóságban tényleg van. A felsorolt ügyek jelentősége nyilvánvalóvá teszi azokat a sokszor mérhetetlen károkat, melyek a késedelmes lebonyolitásból eredhetnek, mégis lépten-nyomon azt kell tapasztalnunk, hogy azok, az illetőségi bizonyitványok hiányában tetemes fennakadást szenvednek.

Általánosságban ezekért a bajokért a főváros illetőségi ügyosztályát szokták felelőssé tenni, mely bonyodalmas, minden munkaerőt megőrlő kezelésével és merész lassuságával méltán foglal helyet az ország leghirhedtebb hivatalai élén. Erről azonban nem az ügyosztály, hanem a főváros tehet. Az illetőségi osztály hivatalnokai igy is olyan emberfeletti munkát végeznek, minőt semmiféle más hivatalnok képzeletben sem ismer.

A jelen idők munkaanyagát feldolgozni: képtelenség. Nem csak a város fejlődik, nem csak a népesség fokozódik, hanem az illetőségi ügyek is folytonosan szaporodnak, a mint az illetőségi bizonyitványt napról-napra több-több irányban megkövetelik. S mit pedig elvégezni nem lehet: az restánczia lesz. Restanczianak pedig lenni nem szabad, szól a polgurmesteri ukáz. Ha pedig az ügyeket feldolgozni nem lehet, elintézni azonban mégis kell: akkor minden hozzáértő hivatalnok tudja, hogy elkövetkezik a *sáfolás*. Ez a rejtelmes szakkifejezés pedig azt jelenti, hogy a megszorított hivatalnok csak hogy túl adjon sz ügydarabon, valami könnyü intézkedést tesz, melylyel azután egy bizonyos időre lerázta a nyakáról az aktáját. Ebből ugyan a félnek haszna nincs, de az ügy szépen meghizik tőle s néhány hónapra élete ismét biztositva van. Ezeken az állapotokon semmiféle polgármesteri rendelet nem segithet.

Azonban, mint már emlitettük is, nem egyszer, a fővárosi illetőségi hivatal oka az illetőségi ügyek lassú és szomoru menetének. Hibás ebben a közönség, a törvény, a kormány, és minden hatóság egyaránt.

A közönség, legalább is a magyar közönség, bár az illetőség fogalma magában véve annyira egyszerü és természetes, az iránt érzékkel és fogékonysággal jóformán egyáltalán nem bir. Megköveteli, hogy bár illetőségét igazoló okmányt fel nem mutat, az, hogy melyik község kötelékébe tartozik, egészen magától értetődő és bizonyitásra nem szoruló, nyilvánvaló dolog legyen. Illetőségi törvényünk szerint azonban a község kötelékébe való tartozás kérdése olyan ingatag, gyakran változó, hogy ez, különösen olyan egyénnél, ki gyakran változtatja a lakóhelyét — csupán bonyodalmas tárgyalás alapján tisztázható. Mindenesetre e tekintetben kedvezőbb a helyzete még a mi osztrák szomszédainknak is, kiknek anyakönyvvezetésük alkalmával már feljegyzik illetőségi községüket, s ez legalább is az eredeti illetőség megállapitására mindenkor irányadó marad.

Nem tulzás, ha azt állitjuk, hogy az illetőségi, s az ezekkel kapcsolatos honossági kérdések részleteivel maguknak a fővárosi ügyvédeknek egy negyed része tisztában nincsen. Mit várhatni ilyen körülmények között a laikus közönségtől? Az illetőségi ügyekkel foglalkozó hivatalnak egyik főmunkássága a helytelenül felszerelt kérvények pótoltatása és müködésének fele a felektől való adatgyüjtésbe fullad el. Mert az illetőségi ügyek menetéről senki, még a müvelt közönség sem vesz tudomást, mindaddig, mig csak sürgős szüksége nincs reá. Akkor aztán teljesen felszereletlenül megjelenik a hivatalban s követeli a bizonyitványt. Ha ezután ez rögtön készen nincsen, utczu neki: ilyen a tanács, meg olyan tanács.

Valósággal országos csapássá teszi az illetőségi kérdést ezenkivül magának a törvénynek homályos, zavaros, bonyodalmas és tökéletlen volta. Hivatkozhatunk az összes közigazgatási faktorokra, — kik valaha e törvény alapján eljárni kényszerültek, — annak igazolására, hogy szerencsétlenebb alkotás kevés került ki még magyar kodifikátor keze alól. Csak, hogy egy példát emlitsünk, még a nagyközönség előtt is ismeretes némileg az 1886: XXII. t.-cz. hirhedt 10. §-a, melyről vitatkoztak már annyit egymással a hatóságok, mint a pszihologusok Hamlet jelleméről. Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes, ez ennek a törvénynek az alapeszméje. A kormány feladata volna, a törvénynek ezeket a homályos és félremagyarázható helyeket rendeletekkel megvilágitani s helyes magyarázatokat kötelezöleg megállapitani. Ki tehet azonban róla, hogy nálunk a miniszteri rendeletek haragban vannak egymással. A mit igy magyaráz az egyik, azt okvetlenül egy másik ellenkezőképen fogja fel. Igy e rendeletek nemcsak biztos alapot nem nyujtanak a törvény magyarázatára, hanem egyenesen kibuvó ajtókat nyitnak az egyes önző hatóságok fiskáliskodásainak. Mert, kérem, a mint egyszer illetőségről van szó, ott a hatóság megszünt erkölcsi testület lenni, ott egyszerüen fiskálissá válik. Illetőségi ügynek a legtöbb esetben pénz az alja. Ha most nem is, lehet később. Ezzel tehát nem lehet olyan könnyen bánni. Némileg itt ugyan enyhitette a bajokat az uj betegápolási törvény, de ez még épen nem minden.

Az illetőségi tárgyalások menete egyik legnagyobb szégyenfoltja egész közigazgatásunknak. Ezeken az állapotokon segiteni kell, még pedig sürgősen. Mindenek előtt Budapest tanácsának szerveznie és kibővitenie kell illetőségi osztályát egységes és határozott kormányrendelettel kommentárt kell nyújtani az illetőségi törvényhez, melyet az összes hatóságokra kötelező erővel kell felruházni, végül pedig szükségesnek tartjuk az illetőségi törvény alapos revizióját és egyszerüsitését Akkor nálunk is olyan egyszerü és természetes lesz az illetőségi ügyek folyamata, mint egyebütt külföldön, s nem lesz mindenki előtt rettegett kellemetlenség és kiállhatatlan nyüg, melyből kár és fennakadás ered bőven, — de haszon vagy előny talán soha.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

La Plata kukoricza pör.

decz. 4.

Ma végre befejeződött az a hetek óta huzódó kukoricza pör, melyet Dreyfus Lajos és társai párizsi gabonakereskedő inditott Haramia István fiumei kereskedő ellen. A mult héten a tőzsdebiróság kiküldte dr. Fodor jogügyi és Szávoszt Alfonz árutitkárt Fiumébe, hogy a vitás kukoriczából mintákat vegyenek. Ezeket a mintákat vizsgálta meg ma a

tőzsdetanács Geiger B. Zsigmond elnöklete alatt, hogy itéletet mondjon. A felek azonban megelőzték bíróság döntését és egyességre léptek egymással, amely szerint a Dreyfus czég eláll a kukoricza átvételétől, ha Haramia 10.000 korona kártérítést fizet és az összes költségek felét fizeti. A bíróság dr. Virágnak, Dreyfus jogi képviselőjének munkadija fejében 4800 koronát, dr. Mezei Mórnak, Haramia ügyvédjének pedig 4200 koronát állapitott meg. A tőzsdei illeték 7700 koronát tett ki.

Peres talpfák.

decz. 1.

Frenkl Rudolf budapesti fakereskedő ez év elején egy kötést csinált Links Ignácz rozsnyói fakereskedővel 10.000 darab talpfára, melyet Links tartozik az ungvári állomásról Budapestre szállitani. Links szállitott is 4500 darabot, de a többi szállitását egyszerüen megtagadta, amint felperes ezt a mai tőzsdebirósági keresetében elmondja. Minthogy a kötlevél szerint minden egyes nem szállitott talpfa után 20 fillér bánatpénz volt kikötve, Frenkl 1080 korona iránt pert inditott Links ellen. A mai tárgyalás folyamán alperes avval védekezett, hogy a talpfák ott állottak az ungvári állomáson, miért nem vitette el onnan azokat felperes? Frenkl azonban azt állitotta, hogy az áru selejtes volt és nem szerződésszerü. A bíróság mindkét fél meghallgatása után, elrendelte a bizonyitást arra nézve, hogy a kérdéses 6500 talpfa tényleg ott volt-e Ungvárott az állomáson; s módjában volt-e a felperesnek azt átvenni.

Hirek a városházáról.

—

Villamos ívlámpák a Stefánia-uton. A Stefánia-uti fővárosi kioszk bérlője panaszt tett a tanácsnál a Stefánia-uti gyatra világitás miatt. Ez a körülmény nagy kárt okoz neki óriási költséggel föntartott üzlete körül. Kéri ez okból a fővárost, hogy a mücsarnok épületétől kezdve egész az István-utig állitson a Stefánia-uton villamos ívlámpákat. Ha azonban e kérelem teljesitése akadályokba ütköznék, ugy a bérlő engedelmet kér arra, hogy az ivlámpákat a maga költségén állithassa föl. De ezt ama föltételhez köti, hogy bérleti szerződése 4 évvel meghosszabbittassék. A fővárosnál tervbe van az egész Andrássy-utnak ivlámpákkal való világitássa. E terv megvalósitása esetén tehát ez a hatalmas utvonal, amely az Andrássy-ut elejétől egészen az István-utig terjed, végig ivlámpákkal lesz megvilágitva.

A Szemlőhegy közlekedő utjai. Az utolsó tiz esztendő alatt erősen fejlődésnek indult a Szemlőhegy s a Rózmál vidéke. Tökéletes kifejlődésre azonban nem juthat a főváros eme szép része, mert nincsenek rendes közlekedési utjai. Mint legcsekélyebb emelkedésü utvonal, egyedül csak a Mész-utcza van használatban ugy a teher mint a gyalogközlekedés körül. Es az ut azonban oly rossz már, hogy alig lehet használni. A főváros régebben tervbe vette a szemlőhegyi utak rendezését, de pekuniáris okokból ezt mindezideig nem vihette keresztül. A a Rózsadomb és vidéke egyesülete most arra kéri tanácsot, hogy a Mész-utczát legalább ideiglenesen rendeztesse olyképpen, hogy ebben gyalogjárót, két oldalt folyókát s közepütt makadám utat készittessen.

Czigler Győző s az Artézi-fürdő. Az Artézi-fürdő ügyében hozott miniszteri határozatot gróf Tisza István mint belügyminiszter most Czigler Győző javára megváltoztatta, mert szerinte nem volna méltányos, hogy Czigler, aki a fürdő érdekében már nagy munkásságot fejtett ki, az épités körül mellőztetnék. A végleges határozat természetesen a törvényhatósági közgyüléstől függ, de előreláthatő, hogy a zöld asztalnál is Czigler javára dől el az ügy.

Mi történik a sötétben? A IX. kerületi Mihálkovics-tér teljes rendezése még a nyár elején befejeztetett s a közönség a teret sürün látogatta. A sétahely megvilágitásáról azonban nem gondoskodott a hatóság, minek következtében a különben kellemes sétatér este felé veszélyessé vált. Mint a IX. kerületi kapitányság a tanácsnak jelenti, gyakoriak voltak e téren a rablótámadások s a sötétség leple alatt szemérmetlen üzelmek folytak, oly annyira, hogy a tisztességes közönség a nyár vége felé már nem mert a sétahelyen mutatkozni. Hasonló állapotok vannak a Szt István kórház előtti téren is. A kapitányság arra kérte a tanácsot, hogy e két közterület kellő megvilágitásáról gondoskodjék. A tanács utasitására a mérnöki hivatal most terjesztette be a világitásra vonatkozó javaslatát, amely szerint a Mihálkovics-téren és a Szt. István kórház előtt kellő számu lámpás volna fölállitandó.

Hólerakó helyek. A tanács legutóbb intézkedett, hogy a főváros területén kellő számu hólerakó helyek álljanak szükség esetében rendelkezésre. A köztisztasági hivatal jelentése szerint a hólerakó helyek tavalyi kijelölése teljesen bevált, miért is a tanács kimondta, hogy az idén is ezt a beosztást hagyja érvényben. A közönség legközelebb hirdetmények utján nyer majd tájékozást a hólerakásra szánt helyek hollétéről. A tanács fölhivta egyben a főkapitányságot, hogy minden hólerakó helyhez állitson rendőrőrszemet.

A Dunapart feltöltése. A rakpart épitőbizottság átiratban fölkérte a főváros tanácsát, hogy a Dráva-utcza s a Rákospatak közötti Dunapartot töltesse föl. A jelzett partvonal mentén ugyanis, annak rendezetlen volta miatt, sehogysem bir föllendülni a szálfakereskedés. A főváros mérnöki hivatala e tárgyban javaslatot terjesztett be a tanácshoz. A kérdéses partvonal csaknem két kilométer hosszu s feltöltéséhez 750.000 köbméter földanyag szükséges, ami egymagában 980.000 korona költséget jelent. A munkabérek hozzászámitásával legalább is másfél millió költséget igényelnek a rakpartépitő bizottság által kért munkálatok. Ily nagy terhet pedig jelen pénzügyi viszonyai mellett a főváros nem vehet magára. Javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy az erre vonatkozó előterjesztés egyelőre tétessék félre.

A vizfogyasztás. A székesfővárosi vizmüvek igazgatóságának jelentése szerint az év első felében a főváros összes területén 27,402.389 m³ viz fogyasztatott, mivel pedig az intézmény fentartása és üzemben tartása összesen 572.014·67 K-ba került, ez oknál fogva ebben az időszakban minden elfogyasztott egy köbméter vizre 2·087 fillér esik. A főszámvevő kimutatása szerint ugyanezen időszak alatt 2,258.340·00 K előirányzattal szemben a bevétel 2,099.621·29 K, azaz: 158·718 71 K-val kevesebb volt. Erre az időszakra tehát az összes 158.718·71 K. kevesebb bevétellel szemben 34 462·33 K kevesebb kiadás jelentkezik és mivel a bevételnek 26·85 százalékával előirányzott kiadás 27 24 százalékot ért el, az év első féléve kedvezőtlenebb eredményeket mutat. Október hónapban a főváros összes területén 4,817.209

köbméter szürt vizet fogyasztottak. A mult év megfelelő havában a főváros összes területén 4,490.876 köbméter szürt vizet fogyasztottak. E hónapban üzemzavar nem volt s miként a medencze-vizállások igazolják, vizhiány sem állott elő. Október folyamán a székesfőváros bacteriologiai intézete a balparti csőhálózat csapjaiból 587 próbát s a jobbparti csapokból 68 próbát vett. A lemezeknek 8 napi tenyészete után: a balparti csapokból vett próbavizek átlagban 31 csirszámot mutattak 1 köbczentiméter vizben. A jobbparti csapokból vett próbavizek átlagban 56 csirszámot mutattak 1 köbczentiméter vizben.

A mult hónap adója. A tanács határozatának, hogy a községi adót az ex-lexben is behajtja, meg volt az eredménye. A polgárok most már fizetik a községi adót. A mult hónapban csaknem annyi községi adót fizettek, mint állami adót. Az egész adóbevétel az idén jelentékenyen kisebb, mint volt tavaly. Novemberben 2,672.635 korona állami, 2,070.506 korona községi, 25.446 korona utadót, 16.279 korona kamarai illetéket és 14.860 korona betegápolási adót fizettek. Az év kezdetétől november végéig 172.578 adózó 31,651.269 korona adót fizetett, mig tavaly 239.032 fél 35,526.000 korona adót fizetett. Az idén tehát 66.454 adózóval volt kevesebb, az adóbevétel pedig 3,874.731 koronával volt kisebb az idén, mint tavaly.

Magy. királyi államvasutak. Üzletvezetőség Zágráb. 34994/1903. sz.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak zágrábi üzletvezetősége 1904 esetleg az 1905 és 1906. év folyamán szükséges alant felsorolt anyagok szállitására nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet:

mükő, chamotte mükő, faragott-, hasitott-, termés kő, fedő pala, oltatlan fali mész, fali tégla, faggyu, faggyugyertya, stearin gyertya, fehér szappan, halzsir, órás olaj, keritési süritési lécz puha- és kemény fából, puha széldeszka, vessző seprő, hósövény, czirokseprő, kenderkötél, kender zsineg, ólomzár zsineg, kötőzsineg, durrantyu, dynamit, dynamit gyutacs, gyujtó kanócz, lőtöltény.

Az ajánlati minta és pályázati feltételek a zágrábi üzletvezetőség I. osztályában, az általános és különleges szállitási feltételek 50 illetve 30 fillér beküldése mellett a nyomtatványtárnál (Budapest, VI., Andrássy-ut 75. sz. a.) megszerezhetők.

Az ajánlatok legkésőbb *1903. évi deczember hó 10-ik napjának déli 12 óráját* nyujtandók be alulirt üzletvezetőség I. osztályához.

Az ajánlatok egy koronás, az ajánlat mellékletei ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal: „Ajánlat a 34994/903. számhoz“ nyujtandók be.

Az ajánlat benyujtását megelő napon, vagyis 1903. évi deczember hó 9-ik napjának déli 12 óráját az ajánlott anyag értékének 5%-a készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban bánatpénzképpen a zágrábi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál leteendő. A bánatpénzről szóló letéti jegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjápul.

A szállitási ügyletből eredő minden bélyeg- és illetékköltséget szállitó viseli. **Az üzletvezetőség.**

Magyar királyi államvasutak 152.188/903.

Pályázati hirdetmény.

Az alulirott igazgatóság a magyar királyi államvasutak czéljaira az 1904. évben esetleg további két éven át szükséges mintegy 3000 métermázsa neutrálisolaj szállitását biztositani kivánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A szállitásra vonatkozó részletes módozatokat magában foglaló „Ajánlati felhivás“ valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál, az országos iparegyesületnél, a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságánál, valamint a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési (A III.) szakosztályánál (Budapest, Andrássy-ut 73., II. emelet, 40.) az ajánlattételre szolgáló ürlappal együtt kapható.

A pályázati feltételek kiegészitő részét képező általános szállitási feltételek a magyar királyi államvasutak budapesti nyomtatványtáránál szerezhetők meg.

A szabályszerüen kiállitott, ivenkint egy koronás magyar kir. okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve és a boritékra ezen felirással: „*Ajánlat 152.188/903. számhoz*“ ellátva legkésőbben folyó évi deczember hó 15-iki déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak anyag- és leltárbeszerzési szakosztályában átadandók, illetve posta utján ugyanoda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott mennyiség értékének 5%-a készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyujtására kitüzött határidőt megelőző nap déli 12 óráig az alulirott igazgatóság budapesti főpénztáránál leteendő.

Később benyujtott ajánlatok, valamint az olyanok, melyek nem pontosan és nem a részletes módozatok betartása mellett tétetnek, valamint az olyanok is, amelyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétetett, nem vétetnek figyelembe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Magy. kir. államvasutak üzletvezetőség Szeged. 33160/903. szám. III.

Pályázati hirdetmény.

A Temesvár-Józsefváros állomás megüresedő pályaudvari vendéglő bérletére ezennel nyilvános pályázat hirdettetik. A bérlet fenti vendéglőre nézve 1904. évi május hó 1-ével veszi kezdetét és tart ezen időponttól számitott öt éven át vagyis 1909. évi április 30-ig. Bérlőnek a következő helyiségek bocsáttatnak rendelkezésére:

Bérbeadandó helyiségek: 3 lakó szoba, 2 konyha, 3 cseléd-szoba, 1 mosókonyha, 3 tálaló, 1 mosogató, 1 kis étterem, I/II. oszt. étterem, 1 külön étterem, 1 előszoba, 1 előterem, 1 kamra. 1 éléskamra, 1 edénykamra, 1 fáskamra, 1 fa- és szén pincze, 1 zöldségpincze, 1 mángoló, 4 borpincze, 2 padlás, 1 jégverem, 1 gazdasági udvar, 2 árnyékszék.

Elárusitási engedély III oszt. váró- és étterem. Fedett perronrész. Kert.

Az egy korona bélyeggel ellátott és „*Ajánlat a m. kir. államvasutak fönt kiirt Temesvár-Józsefváros állomása pályaudvarán levő vendéglői üzlre*“ felirattal ellátott lepecsételt, boritékba zárt nemkülönben kellő okmányokkal felszerelt ajánlatok 1903. deczember hó 19-én déli 12 óráig az alulirt üzletvezetőség általános főnökénél (Üzletvezetőségi palota I. emelet 21. sz. ajtó) vagy személyesen, vagy kir. posta utján benyujtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 800 azaz nyolczszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban, a azegedi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál 1903. évi deczember hó 18-án déli 12 óráig vagy személyesen átadandó vagy kir posta utján beküldendő.

Az értékpapirok a bpesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb-jegyzett 14 napnál nem régibb, a napi értéket meg nem haladó napi árfolyam csak 90% szerinti értékben számittatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte megemlitendő ugyan, de a letétről nyert elismervény nem csatolandó.

Megjegyeztetik, hogy a közös czélra szolgáló III. osztályu váró- és étterem fütése és világitásának fele a vasut által viseltetik.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályban (I. emelet 12. sz.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, azért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadják.

A fentebbi feltételtől eltérő, vagy a kitüzött határidőn tul beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tétetnek s végül olyanok, melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétetett figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1903. évi decz. hóban.

Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI.**, Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. **X.**, Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. deczember 16. 44. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A közhivatalok élősdiei.

Az állam és fővárosi hivatalok abban hasonlitanak egymáshoz, hogy gyors munkát egyik se produkál. A kinevezett tisztviselő épp ugy, mint a választott, csak legritkább esetben törődik a közönség ama jogos óhajával, hogy ügyei gyorsan intéztessenek el.

A hivatalnok urak tulnyomó többsége elegendőnek véli, ha betartja a hivatalos órákat és nem hagy iróasztalán több restancziát felhalmozódni, mint a mennyi miatt princzipálisa megorrolhat.

Ha igaz, amit valamelyik szent atya könyve mond, hogy a pokol fele jóravaló restekkel van tele, akkor Sátán ő felsége a maga birodalma adminisztrácziójáit elláthatja a magyar hazából lekerült tisztviselőkkel.

Mert — akár tetszik, akár nem — ki kell mondanunk, hogy a közhivatalnoki testületben krónikus betegséggé fejlődött a restség.

Vannak hivatalok, melyekben az ügymenet lassusága álmélkodásba ejtené a legsötétebb Afrika lajhárait is. És vannak tisztviselők, kiknek tevékenységéhez képest a csiga mászása amerikai gyorsvonat száguldása.

A közönség tudja ezt és retteg, ha valami elintézni valója akad a városnál vagy a miniszteriumokban. A végét bevárni angyali türelem szükséges. Ha pedig fontos érdekei forogván koczkán, rászánja magát a sürgetésre, el kell készülnie gorombaságokra.

Mennél egyszerübb és névtelenebb az a polgár, aki ügyének elintézését reklamálja, annál biztosabb, hogy az ő adójából fizetett tisztviselő goromba lesz hozzá. A lassuság és a gorombaság annyira köztudat, hogy életrekeltett egy dusan jövedelmező foglalkozási ágat. Megtermé a *közbenjáró* és *sürgető protektorok* gárdáját, a közhivatalok élősdieit.

Fölösleges ismertetnünk e gárda alakjait. Vannak köztük obskurus egyének is, de többnyire nagyságos és méltóságos urak. Kilenczven perczentje ezeknek nem irja ki ugyan lakása ajtajára, azonban megérteti a hozzá fordulókkal, hogy

1. Krisztus koporsóját se őrizték ingyen,

2. a szekér csak ugy halad, ha megkenik a kerekeit.

És a klientura szaporodik. Ma már csak független és befolyásos nagy ur vagy naiv lélek bizza a városnál vagy az állami hatóságoknál levő dolgát a rendes ügymenetre.

Minden más polgár gondoskodik közbenjáróról és sürgetőről. A fővárosban nyilt titok, hogy kiknek van „összeköttetése“ és „befolyása“ a városházán, az adóhivataloknál, az egyes ügyosztályokban és a különböző miniszteriumokban. Még azt is előre meg lehet tudni, hogy ki a drága, s ki az olcsóbb protektor.

Hogy egyes hivataloknak veszett a hire, noha talán a bennök levő tisztviselők mind puritán jellemü és tisztakezü emberek, ama

szent atya irása szerint csak „jóravaló restek“ — azt kizárólag a protektoroknak köszönhetik. Mert ezen urak jelentős mosollyal és szemhunyoritással szokták emlegetni, hogy *kenőcs kell a szekérnek!* Mit értsen ebből az ügybajos ember mást, mint azt, hogy az illető nagyságos ur megkeni majd azt a hivatalnokot, akinek a kezén az ő dolga keresztül megy, az ügy fontosságához képest néhány forinttal, tizessel, vagy százassal. Persze hogy az a kenésre szánt pénz ott reked a protektor zsebében, de az illető fél meg van győződve, hogy legalább egy része annak valamelyik tisztviselőhöz jutott. Ha zárkózott ember, soha nem emlegeti, csak titokban táplál rossz véleményt a hivatalnokok felől. Ha azonban fecsegő természet, akkor bizalmas társaságban eldicsekszik, vagy elpanaszolja, hogy mennyit kellett fizetnie ügye elintézéséért.

Pár efajta eset már nyilvánosságra és biróság elé is került. De a tisztviselői kar elrémülne, ha megtudhatná, hányakról kering a hir, hogy meg lettek fizetve az önzetlen jóindulatért vagy valamely ügynek soron kivül elintézéséért. Micsoda botrány lenne! Mennyi rágalmazási pör! Hány közéleti szereplőről derülne ki, hogy svindler, hazug és csaló, ki saját romlottságának árnyát tisztességes emberekre is rávetette!

A fáma azonban nem hozná hirbe a tisztviselők becsületét, ha kötelességüket szorgalmasan és személyválogatás nélkül teljesitenék. Mihelyt a közönség meggyőződik, hogy a hivatalokban nem hevertetik az aktákat hónapszámra, s egyforma előzékenységet tanusitanak minden ügyféllel szemben, rövidesen meg fog szünni a közbenjárók működése s azzal együtt a tisztviselők meggyanusitása.

Világos tehát, hogy nemcsak a közönség, hanem a tisztviselői kar érdeke is megköveteli a bürokban való lelkiismeretes, gyors munkálkodást. Legyenek rajta a szorgalmas tisztviselők, hogy hanyag kartársaik megváltozzanak vagy kiszorittassanak. Az állami és városi tisztviselők vegyenek példát a magánhivatalnokokról, akiknél, ámbár helyzetük nem fényesebb, jövőjük pedig bizonytalanabb, a restanczia ismeretlen fogalom.

A téli nyomor.

Még nem borítja hó az aszfaltot, téli keresetre nincs kilátása a napszám nélkül maradt tömegnek. A statisztikai hivatalnak meg kell kezdeni a szegények számának összeirását. Az évenkinti robotmunkát. Háuy szegénye van a városnak? Milyen foglalkozást üztek azelőtt? Miért tengődnek most munka nélkül? Maguk hibája vagy az általános pangás az oka? S a kérdésekre adott feleletekből kell kihámozni azt a rettenetes nyomort, azt a véghetetlen elzüllést, a mely a fővárosban megdöbbentő arányokat kezd ölteni.

A szegénység többé nem osztálykérdés. Megoldása a társadalom létföltétele s a fővárosban sem a társadalom, sem a hatóság nem jár azon úton, a mely a helyes megoldást eredményezheti. A parádés jótékonyság az uralkodó rendszer; annak hódol a kegyelmes úr, a méltóságos asszony és a házfelügyelőné nagysága. Ugy adok, hogy mindenki tudjon róla s csak olyannak, a ki ezzel a kapott ajándékkal eldicsekszik felfelé is — lefelé is, hogy mennél többet tudjanak — rólam. Mert a koldusnak is az az érdeke, hogy modern legyen, értsen a reklámhoz, a melyet az adakozóról terjeszt, különben felkopik az álla.

A hivatalosan összeállított számadások emiatt megbizhatatlanok. Csak a modern koldus vallja be magát; az igazán szerencsétlen, a valóban szánalmat érdemlő nyomorult hallgat és elbuvik bajával a nyilvánosság elől. A statisztika számai mellett tehát meg kellene kapnunk azoknak a számait is, a kiknek a nevei nincsenek a parádés jótékonyság könyveiben elszámolva; a kikről nem gondoskodik az úristenen kívül senki, mert szégyenlősek, nyomorultak és ügyefogyottak.

Az a rettenetes pangás, a mely az idén minden téren ezreket fosztott meg a kenyértől; a kis és nagy vállalatokban beállott munkaszünet s ennek következtében a nagy mértékben elterjedt nyomor a legerősebb hatósági beavatkozást igényelné. A minden eszközzel rendelkező hatóság kötelessége gondoskodni azokról, a kik az éhhalál előtt állanak. Gondoskodnia kell annál inkább, mert az elszegényedés örvényében az erkölcsi züllésnek már is olyan nyomai mutatkoznak, a melyek közvetetlen veszedelemmel fenyegetik a főváros lakosságát.

Gondoskodnia kell a hatóságnak mindenekelőtt pontos és lelkiismeretes nyilvántartásról, hogy intézkedéseiben számot tudjon vetni a rendelkezésére álló eszközökkel. Legelső sorban a kerületi előljáróságok kötelessége a választmányok és a kerületi jótékony egyesületek utjában tisztába jönni a kerületi szegények, a munka nélkül levők, az ideiglenesen bevándoroltak és munkanélkül maradtak, a dologkerülők és nyomorékok számával. Csakis ők állapithatják meg pontosan a főváros szegényeit, mert egyedül ők ismerik a területükön pusztitó nyomoruságot.

Másodsorban a rendőrség figyelmét hivjuk fel egy igen szomoru körülményre. A zsufolt lakások ügye egy idő óta lekerült a napirendről. Mind a mellett köztudomásu, hogy soha erősebben nem grasszált ez a baj, mint most. Még pedig nem csak a munkásnép, hanem a kishivatalnokok, altisztek és szolgák között is. Még a város belső területén is nagyszámmal emlegetnek tulzsufolt házakat. Lelketlen házbérlők egyes házakat hihetetlenül megtöltenek s hallatlan uzsorával dolgoznak. A 4-6 ágyas kis szobákban nyolcz-tiz egyén huzódik meg néhány krajczáért. Egy-egy szük helyiség naponkint 80—100 krt jövedelmez a háziurnak, a ki igy 300—400 frt évi bért huz az egy szobából álló lakásból. Ezekben a tulzsufolt helyiségekben azután szabadon virágzik a bün, az erkölcstelenség. Itt történnek a vérfertőzés, fajtalankodás legundokabb esetei, innen kerülnek ki a 10—14 éves utczaszüzek, a kiket lelketlen anyák, iszákos, munkakerülő apák dobnak az utczára, hogy vézna testük értékesitésével pár krajczárt szerezzenek.

Minden vonalon preventiv intézkedésekre van szükség, hogy a téli nyomor ne szaporitsa a börtönök, a kórházak és a büntanyák lakóinak számát.

Esti város.

Tóth Béla a *Pesti Hirlap*-ban hangulatot iparkodik kelteni avégből, hogy Budapest lakói is éjjeli életet éljenek. Szerinte csak azok az igazi nagy metropolisok, amelyekben minden ér lüktet még éjfél után is. Czikkének megirásához a miniszterelnök ama terve szolgált ötletül, hogy a törvényhozás ne délelőtt, hanem délután az esti órákig tanácskozzék. Tóth Béla ugy hiszi, Tisza István gróf *nagy dolgot* fog cselekedni, ha megteszi azt a csodát, hogy „a mostani baromfi-udvar-rendszerből (értsd ez alatt az idejében való lefekvést) az igazi nagy városi élet felé viszi Budapestet. Amely városban este nyolcz óra felé még országgyülés van, ott tizenegy órakor is élénk az utcza, ragyognak a kirakatok és egymást éri a sok villamos. Továbbá a szinházból jövő éhes embernek nem ingujjra vetkeződve asztalkendőt préselő pinczérek ásitanak a szeme közzé, hanem van még jó, friss eledel is. Mint Nápolytól Londonig minden emberlakta helyen, mely nem hiába viseli a város nevet.“

Olvasván e sorokat, azt kell hinnünk, hogy a jeles iró nem ösmeri alaposan sem a külföldi nagy városok életét, sem Budapest mostani viszonyait. Ahogy Berlin, London és Páris életéről beszél, az a fölületes turista itélete, ki pár hetes szemlélődései közben nem ér rá meglátni az árnyat a fény mögött és nem képes disztingválni a neki uj és idegenszerü jelenségek közt. Akik huzamosabb ideig laktak a Spree, a Szajna és a Themze partján, mind fölvilágositathatnák Tóth Bélát, hogy e városokban az éjféli közönség kilenczven százaléka *idegen*. Részben külföldi, részben vidéki. A többi tiz százalék pedig azokból a társadalmi legfelsőbb és legalsóbb körökből való, melyek Budapesten is éjjeli életet élnek. A szolid polgári elem Párisban és Londonban épp ugy, mint Berlinben, jóval éjfél előtt vonul ágyasházába. Sőt esti 8 óra után se mutatkozik az utczákon máskor, mint amikor szinházba és konczertbe megy vagy nyárszakán friss levegőt akar szivni. A lakosság számát véve mértékül, bizton állithatjuk, hogy Budapest benszülötteiből *aránylag* több ül az éjjeli órákban kávéházakban meg vendéglőkben és több járkál az utczákon, mint a londoni, párisi és berlini lakosságból. Azt is hajlandók vagyunk bizonyitani, hogy Budapesten *aránylag* több az éjjeli tisztességes lokalitás, mint Londonban és Párisban. Budapestnek nincs az a zuga, hol éjfélkor nyitott és jól világitott kávéházra ne találnánk. Párisban ellenben csak a nagy boulevardok café-restaurantjaiban van élet, Londonban pedig csak a klublokalitásokban meg a csapszékekben. Tévedés Tóth Béla részéről az is, hogy Budapesten szinház után már nincs jó, friss eledel. Vegye sorba a Pannoniát, a Royalt, a Vadászkürtöt, a Hungáriát, a Bristolt, a Virágcsokrot, a Drechslert, a régi Frohnert meg a — Makkhetest és meg fog győződni, hogy mindezen helyiségekben és még nagyon sok másban, teljes étlap áll rendelkezésére tizenegy óra után is. Jó, friss eledelt kap *rendes árakon*. Ellenben sziveskedjék megmondani, hogy ugyanezen időtájt melyik párisi vagy londoni vendéglőben elégitheti ki gyomrát háromszor annyi költség mellett is?!

Persze, az *Esti levelek* geniális irója minderre vállat von és azt mondja: élénkitsük az éjjeli életet, hogy hozzánk is tóduljanak az idegenek.

Nem ismerünk nagyobb önámitást, mint amikor arról van szó közöttünk, hogy Budapest a külföldiek gyülőhelye legyen. Hogy a turista napokat töltsön körünkben. Ugyan mit nyujthat a magyar főváros a nyugoti idegennek? Az „elragadó panoráma“, melylyel oly nagyra vannak ama honfitársaink, kik Bécsnél tovább nem jártak, hidegen hagyja azt, aki megfordult Nápolyban, Konstantinápolyban és Lisszabonban. Hol vannak az épitési műremekek, a gazdag képtárak, ritkaság-muzeumok? Hol van a királyi udvar és pompája? Hol vannak a nagykövetségi paloták? Mi van itt olyan, amit a nyugateurópai vagy északamerikai müvelt és gazdag ember a turisták csak ezekből állanak — otthon már ne látott volna?

Mi tartsa őt két napnál tovább Budapestnél? Az éjjeli élet, a Tóth Béla által óhajtott virágzásban? De hisz nem minden külföldinek czélja a lumpolás és az éjjeli élet tanulmányozása. Aztán meg illik tudni, hogy az éjjeli élet és a prostitucziő rokon fogalmak. E dologban már szép rekordot ért el a magyar főváros, de még se versenyezhet Páris hatvanezer putainjével, cocottejával és demi-mondejával.

A mai Budapest külsejében, szokásaiban és berendezkedésében mása az osztrák császárvárosnak. Aki ezt ösmeri, fölösleges annak hozzánk fáradni.

A szegényes kopia nem való müértőknek. Ami Rómát, Velenczét, Athent, Nápolyt, Moszkvát és még egy pár várost világhirüvé tett: a bennök föltalálható *eredetiség* teljesen hiányzik Budapesten. Az az volna valami, ami páratlanná tehetné a magyar fővárost.

A gyógyfürdői. Egy főváros, mint a világ legnagyobb fürdőtelepe: ez már vonzaná a külföldet, s teremtene idegenforgalmat. Az intéző-körök szatócs látóköre azonban nem terjed odáig, hogy rájöjjenek: csakis mint világfürdő érvényesülhet Budapest.

De most nem erről van szó. Az esti város és az éjjeli élet eszméjét kritizáljuk. Tóth Béla az uj rendtől *hatást* vár Meg is mondja, hogy mit. A szinházak előadásai később kezdődnének, az emberek később feküdnének és később kelnének. Már tudniillik azok, kiknek van pénzök szinházba járásra és vendéglőben vacsorázásra. Egyéb jót nem emlit. Hát ez hatásnak kétségkivül hatás, de hol marad a haszon?

Kinek fog előnyére szolgálni, ha a boltok nem 9-kor, hanem 11-kor záródnak, s a villamosok esti 11 helyett éjfél után 1-ig közlekednek? Vajjon több czipő, ruha, kalap és egyéb iparczikk fog fogyni? Szaporodik-e a polgárság és a város jövedelme?

Azt hisszük, e kérdésre még Tóth Béla sem felel igennel. Az éjjelezés csak a vendéglősöknek, kávésoknak és az utcza leányainak bevételét növelné.

Ellenben mindenki másnak szaporodnék a kiadása és a mily mértékben terjedne az éjjeli élet, olyan arányban sokasodnának a nervózus, megviselt idegzetű emberek és asszonyok. Mert az egyszerüen nem igaz, hogy az emberi szervezetnek mindegy volna: napfényben tölti-e az ébrenlét óráit vagy mesterséges világitás mellett. És nem igaz, még ha Tóth Béla esküszik is rá, hogy a dologban élő többet produkál a késői, mint a korai fölkelés mellett. Az éjszakázás nem való másnak, csak a munkátlan, gond nélkül élő vagyonos osztálynak. Menjen el Tóth Béla Párisba és meg fog győződni, hogy azok a tisztviselők, irók, müvészek és egyéb foglalkozásu egyének, kiket éjfél után a boulevardokon, a mulatóhelyeken és a szalonokban lát, majdnem kivétel nélkül testileg és lelkileg enerválva vannak. Munkácsy Mihály még ma is élő büszkesége lehetne nemzetünknek, ha Páris nem volna esti város és ha ő nem élt volna a Tóth Béla reczipéje szerint.

Maradjunk csak meg a „baromfi-udvar-rendszer“ mellett. Mert legalább egészségesek maradunk. A külföldi metropolisok majmolását engedjük át a balkáni fővárosok lakóinak.

Ujfajta boycott.

A budapesti szocziálisták ötletes emberek. Uj módját találták ki a boycottálásnak. Eddig az volt a szokás, hogy ha megharagudtak egy kereskedőre, vendéglősre vagy kávésra, nem vásároltak tőle, illetőleg nem jártak a lokalitásába, sőt megakadályozni iparkodtak, hogy mással csinálhasson üzleti forgalmat. Ezt a boycottot azonban csak az olyan üzletemberek sinylették meg, kik a munkásokra voltak utalva. Az előkelő publikumtól élő üzlettulajdonos bátran összetüzhetett a szocziálistákkal és hasát foghatta volna nevettében, ha kimondják vala ellenében a boycottot.

Most azonban fordult a koczka. Taktikát változtattak a munkások. Azzal állanak bosszut a finom üzletek tulajdonosain, hogy fölcsapnak vevőikké. Ha demokrata állam volnánk, ez az uj manőver nem keltene hatást. Ám nem vagyunk azok. Még a demokraták se igazi demokraták. Minden társadalmi osztály iparkodik drei Schritt von Leib tartani a nála alantasabbat. Az egyenlőség csak szónoki frázis. Valóságos kaszt-rendszerben élünk. A fővárosi ember gondosan ügyel arra, hogy se társaságban, se nyilvános helyiségben ne kerüljön össze hozzá nem illővel. A bankár feleségét guta kerülgeti, ha a koncert-teremben véletlenül melléje ül czipészének hitvese és a boltbeli ismeretség révén megszólitja. A józsefvárosi hentes háziur egyenesen szemtelenségnek minősitené, ha a sarki hordár, vasárnapi czivil ruhájában, vele egy asztalnál foglalna helyet a vendéglőben. Budapesten mindenki demokrata fölfelé és arisztokrata lefelé.

Társadalmunk e gyöngéjén alapszik a szocziálisták ujmódi harczmodora. Jól tudják, hogy majd mindenik nyilvános helyiségnek meg van a maga rendes publikuma, s nehány üzlet jóformán annak köszönheti dus jövedelmét, hogy csak a „társasághoz“ tartozók keresik föl. Ilyen például a Gizella-téri Gerbeaud-féle czukrászda, ahol elegáns gavallérok és a legdrágább toiletteben járó hölgyek a törzsvendégek. Ennek a Gerbeaudnak valami baja akadt a munkásokkal, s ezek ugy állottak boszut, hogy vasárnap délután tizenöten vagy huszan beültek a czukrászdába és egy-két sütemény elfogyasztása mellett órákon át elfoglalva tartották az asztalokat. Fölösleges is mondani, hogy a kérges kezü, rosszul nyirott, s nem éppen Peau d'Espagnetól illatozó vendégek jelenléte elriasztotta a törzspublikumot A finom dámák és urak megdöbbenve hőköltek vissza az ajtótól, a tulajdonos pukkadozott a dühtől és talán még a sütemények tejszinhabja is elpirult a szégyentől, hogy efajta vendégek legeltetik rajta szemüket. A mostani *demokrata* világban ez nem is volna csoda a tejszinhabtól.

A 4 frtos czipőben és az uraságoktól levetett ruhában járó vendégeket azonban mindez nem zavarta. Ott ültek egész délután. A tulajdonost, aki

dusgazdag ember, semmiesetre sem az bántotta, hogy ezen a napon kevesebb lesz a bevétel. Nála pár száz forint nem játszik szerepet. De borzasztó volt elgondolnia, hogy az üzlet *renommée*ja kompromittáltatik! Hogy majd este és másnap hire terjed a társaságokban: Gerbaudhoz közönséges munkások is járnak! El fognak maradni a kegyelmes urak, a méltóságos és nagyságos asszonyok.

Nem csodálnók, ha Gerbaud ur az üzletét ért „szégyen“ miatt öngyilkossá lenne. Az eset még stylszerübbé tenné a mai demokrata áramlatot.

De hagyjuk a jeles czukrászt és bizzuk rá, mikép biztositja üzletének exkluziv jellegét a jövőre is. Bennünket általánosságban érdekel az ujfajta boycott és fölvetjük a kérdést: köteles-e a nyilvános helyiség tulajdonosa mindenkit kiszolgálni és megtürni lokalitásában?

Például: meg lehet-e akadályozni, hogy a szinházak parkettjére beüljenek a smokingos, redingotos urak és selyembluzos hölgyek közé tót napszámosok és mosogató leányok?

Van-e joga megtagadni a kiszolgálást az Angol királynő vagy a Royal vendéglősének egy rongyos öltözetü férfitől vagy nőtől?

Köteles-e megtürni lokalitásában a New-York vagy az Abbazia kávésa a palotai kofákat és a szellős toilettü péklegényeket vagy az Entrepise des pompes funébres gyászegyenruhás kocsisait?

A mi nézetünk szerint nem köteles. Az üzlettulajdonosnak jogában áll csak azokat kiszolgálni és megtürni helyiségében, akiket akar. E tekintetben elmehet akár az abszurdumig is. Megteheti például, hogy csak olyanokat szolgál ki, kik kamarási családfát tudnak kimutatni. Arra kényszeriteni, hogy enni vagy inni valót adjon annak, akit nem tart üzletébe valónak, nem lehet. Viszont jogában áll, hogy azt, aki a figyelmeztetés ellenére, hogy nem lesz kiszolgálva, távozni nem hajlandó, karhatalommal eltávolitsa.

Szent igaz, hogy a Worth ruháit viselő csillagkeresztes dáma és a bokorugrós szoknyát riszáló palotai csirkés kofa pénze egyforma pénz, valamint nincs különbség a mindennap fürdőző gavallér és a kéthetenként egyszer mosakodó handlé forintja között. De az üzletembertől nem vitathatjuk el a jogot, hogy megválogassa, kitől fogad el pénzt. Az a bolt, kávéház vagy vendéglő az ő *privát* tulajdona. Abban a helyiségben ő a gazda, s nem kevesebb joggal rendelkezik benne, mint például egy fogorvos a maga mütermében és egy fodrász az officinájában. Ez utóbbiak pedig megválogathatják, hogy kit szolgáljanak ki. Tehát a kávésnak meg a vendéglősnek és a czukrásznak is szabad válogatósnak lenni. És bizony nem vét semmiféle törvény ellen, ha az izlésének meg nem felelő látogatót udvariasan figyelmezteti, hogy nem áll rendelkezésére. Az illető boszankodhat emiatt, de az ottmaradást nem forszirozhatja. Mert az erőszakoskodót ki szokták dobni.

Az ó-budai hid.

A III-ik és VII-ik kerület vezető férfiai mozgalmat inditottak, hogy az állam hidat épitsen Ó-Buda és a pesti partnak ama része között, hová a Hungária-körut torkollik. Ez ügyben nemsokára deputáczió megy a kormány tagjaihoz.

Mi természetesnek találjuk az ó-budaiak és a hatodik kerület külső részének lakói részéről, hogy hidat akarnak, de mozgalmukhoz még sem csatlakozhatunk.

Szép dolog a lokális, az ugynevezett kerületi buzgalom, de támogatásban nem részesithetik azok, kik az ügyeket magasabb szempontból, az egész főváros érdekeinek mérlegelésével tekintik. Már pedig e szempont szerint a budai hid megvalósitásáról mindaddig nem lehet beszélni, mig el nem készült a Boráros-téri hid.

Milliókra rugó befektetéseknél első sorban az fontolandó meg: hol van arra sürgősebb szükség és hol fog nagyobb hasznára lenni a közérdeknek?

Kétségtelen, hogy az ó-budai hid is szükséges, de tévedésben vannak e kerület polgárai, ha azt hiszik, hogy a hid föl fogja lenditeni Ó-Budát. Ez a kerület geografiai helyzete miatt nincs predestinálva nagyobb fejlődésre. Területe a Duna és a hegydombok között keskeny, ennélfogva csak hosszirányban terjedhet. Már pedig azzal most már minden ép eszü ember tisztában van, hogy Budapestnek elég volt a külterjes fejlődésből. A kiadásokat jelenleg is alig képes fedezni. Ha tehát az ó-budai hid impulzust adna az extenziv fejlődésre, akkor a tervet nem támogatni, hanem kézzel-lábbal megakadályozni kellene.

Ami a pesti szemköztös oldalt és a VI. kerület külső részét illeti, annak rendelkezésére áll a körvasut és a Margit-hid. Alig lehet több 8—10 gyárnál és iparvállalatnál, amelyek nagyobb könnyitéshez jutnak az ó-budai hid révén. Sőt még azt is merjük állitani, hogy a személyforgalom sem lenne tulságosan élénk a két part között. Külterület lévén mind a két part, a lakásviszonyok körülbelől egyformák, s a pesti munkásnak nem fog eszébe jutni, hogy a tulsó részen lakjék, még ha ingyen is használhatja a hidat.

A Boráros-téri hid ellenben a fejlődésképes Lágymányosra nézve életszükség és rendkivül hasznára lesz a Ferenczvárosnak is. Köztudomásu, hogy az állam elhatározta a kereskedelmi kikötő létesitését és pedig valószinüleg a Csepelszigetnél. Ennek létesülésével a Ferenczváros dunai partja megszabadul a közraktáraktól és akkor mulhatatlanul szükséges, hogy direkt összeköttetésben álljon a Lágymányossal. A hidnak tulajdonképpen már legalább másfél évtized előtt meg kellett volna épülnie, s a kormány egy nagy tévedését, mondhatnánk bünét fogja expiálni a Ferenczvárossal, illetőleg az egész fővárossal szemben, ha a Boráros-téri hidat elkészitteti.

Hamisitott külföldi élelmiczikkek.

Budapest el van árasztva külföldi élelmiczikkekkel, amelyeknek nagy része hamisitvány. A főváros illetékes hatóságainak minden törekvése, amelylyel a hamisitott gyártmányokat ki akarják szoritani: meghiusul, mert egyes kereskedők és ügynökök körmönfont eljárással állandóan kijátszák az ellenőrző közegeket.

Szomoru eredményt mutat az a statisztika, amelyből azt olvassuk, hogy a külföldről beszállitott drágán fizetett élelmiczikkek, nagyrésze (majdnem 50%-a) közönséges hamisitvány. Kommentár helyett felsoroljuk a kimutatás néhány adatát, amely a külföldi gyártmányok megbizhatóságára nem a legjobb világot veti.

A *sör* sürű komlókeverék.

A *pálinka* és *cognac* főképpen: a Cognac Concentre elnevezésü a legközönségesebb mügyártmány, a melyet higitott spiritusból, sőt denaturált szeszből állitanak elő.

A *kenyér* egy része szivacsos, a melyben 44% viz van, másrésze kesernyés, tele megégett anyaggal.

A *tojásneműekben* tojás nincs, mert a sárgás szint kátrányfestő anyaggal adják meg.

Vaj és *olvasztott vaj* a legkülönfélébb módon van hamisitva. Némely vajnál tulsok a viz; az olvasztott vaj ellenben savanyu és büdös, mert a kiolvasztásnál régi, avas vajat kevertek bele.

A *kakaót* kakaó héjjal és más anyaggal keverik.

A *csokoládét*, kukoricza, korpaliszt, ocker festék és kokusz zsir, vagy margarin keverékből készitik. Ez az oka, hogy ujabb időben a csokoládé ára rendkivül leszállt.

Egy zöldség konzervgyár a paradicsom konzervet vörös kátrányfestőanyaggal, a zöld bábot rézgáliczczal hamisitja.

A *hentesáruk* között a gothai virsli és a thuringiai szalámi mesterségesen ártalmas anyagokkal van festve, az amerikai virsli pedig — boraxsavat tartalmaz.

A *baraczkizt* keményitő sziruppal hamisitják.

A *czukoráruk* hamisitása majdnem ellenőrizhetetlen, de kétségtelen, hogy a legtöbb czukor szinezése nemcsak köztisztasági szempontból kifogásolható, hanem az egészségre is rendkivül ártalmas, mert a szinezéshez a legkülönbözőbb fémsavakat, főképpen pedig arzén, czink és rézoldatot használják.

A *borsot* kukoricza és korpaliszttel, olajmaggal, pálmamagliszt, dióhéjjal és köleshéjjal keverik;

a *fahéjjat* ásványanyag, farost, árpaliszt és köleshéj keverékből állitják elő;

a *sáfrányt* áztatják és festik, hogy szint és sulyt kapjon;

az *ánist* agyaggal keverik, hogy sulyosabb legyen;

a *mézet* enyv hozzátételével hamisitják;

a *santos kávé* a legértéktelenebb gyártmány, a mely közzé kávétörmeléket, éretlen és fekete babot és apró fekete köveket kevernek;

a *kávépörköldék* némelyike a hamisitott kávénak sellakkal és gyantával ad fényt.

A *tejet* lefölözés után vizzel és szódával keverik.

A *disznózsirt* egészségtelen anyagokkal, igy faggyuval hamisitják.

A *teába* apró, szinezett fűanyagot, használt és ujra száritott teát kevernek.

A *lisztet* kukoriczaliszttel hamisitják, amely közzé száritott gyom, anyarozs, üszög és gombanemüek őrlött porát keverik.

Ezek azok az anyagok, amelyeket drága pénzért — mint külföldi árut — fogyaszt a főváros közönsége.

Argentiniai és ausztráliai hus Bécsben.

Amig mi itt Magyarországon az állatlétszám apadásának kérdésével vesződünk és az obstrukczió áldásai folytán semmiféle komoly munkához nem láthatunk, addig a hátunk mögött Ausztriában csapást eszeltek ki a számunkra: előterjesztést nyujtottak be a belügyminiszteriumhoz, amely Bécs város husélelmezésének olcsóbbá tétele czéljából argentiniai és ausztráliai fagyasztott husnak importját kéri megengedni. Erre az előterjesztésre a bécsi Schweinefettwerke vállalkozott, amely alig rekonstruálván magát, uj igazgatójának, Hoffmannak kezdeményezésére, — annak a Hoffmannak a kezdeményezésére, aki a kilenczvenes években már próbálkozott amerikai fagyasztott husimporttal, de árdifferenczák miatt annak idején abbanhagyta, — most az argentiniai és ausztráliai fagyasztott husoknak szeretne Bécsben piaczot teremteni. A Schweinefettwerkenek, amelyet a bécsi hentesek ipartestülete zsir és szalonna, valamint utóbb mesterséges zsiradékok értékesitésére teremtett, ez nem feladata ugyan, de a sertésbeszerzés nehézségeire való tekintettel — ugy látszik — erre alapszabály-módositás árán is kész volna vállalkozni.

Az előterjesztésben a nevezett vállalat három kérelmet terjeszt elő:

1. Engedje meg a kormány, hogy argentiniai és ausztráliai származásu marhahust a londoni piaczról Bécsbe hozhasson angol állatorvosok származási és egészségi bizonylatával.

2. Engedje meg a kormány, hogy egyenesen Argentiniából és Ausztráliából (Uj-Seeland) ottani hatósági állatorvosok származási és egészségi bizonylatával marhahust hozhasson be.

3. Engedje meg a kormány, hogy Kanadából és az Egyesült Államokból, esetleg Ausztráliából is husszemle bizonylattal ellátott fagyasztott sertéseket hozhassanak be.

Az első kérelemnek azonnali teljesitését kérték, mert tiz waggonnyi argentiniai és ausztráliai marhahust próbának azonnal be akartak hozni Bécsbe. Ezt az első kérelmet nyomban elutasitotta az osztrák kormány, még pedig azzal a megokolással, hogy bár nem föltétlenül tilos a tengerentuli husbehozatal, az más, mint a származási országból származó eredeti bizonylat alapján nem lehetséges. Ennek a föltételnek pedig, melyet érvényes rendelkezések szabnak meg, nem lehet eleget tenni akkor, ha az argentiniai és ausztráliai származásu marhahus egészségi bizonylatát angol állatorvosok állitják ki.

A husvizsgálatnak tudvalevőleg elfogadott alapelv az, hogy az állatokat levágás előtt és levágás után kell megtekinteni, mert a hus egészséges volta csak igy állapitható meg. Az ausztráliai és argentiniai husra nézve az angol állatorvos természetesen nincs abban a helyzetben, hogy bizonyithatná, miképpen az állat, melyből származik, a levágás előtt egészséges volt s hogy közvetlenül a levágás után is közfogyasztásra alkalmasnak mutatkozott.

A második és harmadik kérelem dolgában, mely a közvetlen behozatalra, tehát a köz- és állategészségügyi kivánalmak figyelembe vételével teljesithető tengerentuli marhahus és sertésimportra vonatkozik, az osztrák kormány még nem döntött, de az, hogy a kérdéssel foglalkozni kénytelen, elég indok arra, hogy mi is résen legyünk. Szakkormányunk — ugy hiszszük — tud a tervezett merényletről s bizonyára a mostani nehéz viszonyok között is meg fogja védeni tudni a magyar érdekeket.

Az épitőiparosok követelései.

A hatodik kerületi választmány elé figyelemreméltó inditványt terjesztett Beck Géza és nehány társa az épitőiparosok követeléseinek biztositása ügyében.

Az inditvány megokolásában hivatkoznak arra, hogy hosszu időn át tartott pangás és válságszerü csönd után a főváros épitőiparára, as épitkező kedv lassu feléledéséből itélve, ismét jobb napok következnek. Bizonyára minden egyes polgára a fővárosnak őszinte örömmel üdvözli ezt a derengést, a melynek nyomán a hosszu gazdasági depressziót felváltja majd ismét egy kedvezőbb időszak, a melyben megnyilnak a főváros iparos polgárságának régóta bedugult keresetforrásai.

De kell, hogy ebbe az örömbe a köteles óvatosság és előrelátás is beleszóljon; kell, hogy a multakon okulva, a minden gazdasági fellendüléssel előbb-utóbb együtt járó tulzásoknak, szédelgéseknek gátat vessünk. A főváros önkormányzatának kötelessége, hogy hathatós intézmények megteremtését vegye czélba, a melyek az utolsó nagy válság megismétlődését lehetőleg elkerülhetővé tegyék; kötelessége, hogy megteremtse a főváros egészséges fejlődésének garancziáit. Oda kell hatni, hogy az épitkezés arányát ne a spekuláczió, hanem a közszükséglet szabja meg és irányitsa. Az egyedüli czélravezető módnak e tekintetben azt tartják, ha a főváros egy Budapest, esetleg az ország többi nagy városainak területére érvényes olyan törvénynek meghozására törekszik, a melynek értelmében uj épitkezéseknél az épitőiparosok és szállitók követelései hathatósabb védelemben és biztositásban részesülnek, mint a hogyan az a jelenlegi törvényes rend szerint lehetséges. Svájczban, Németországban, sőt ujabban Ausztriában is már dolgoztak ki hasonló törvényjavaslatokat, és a kérdés körül egész irodalom fejlődött. Czélja ezen törvényeknek egyrészt az, hogy megvédje a becsületes munkát, a melynek csak természetes joga, hogy azon objektumból, a melynek létesitésében része van, kielégitést is nyerjen. másrészt pedig czélja, hogy gátat vessen annak, hogy lelketlen spekulánsok saját koczkázat nélkül a mások bőrére vállalkoznak és ez által egészségtelen konjunkturákat teremtsenek, a melyek gyenge alapon állva, természetesen csak rövid tartamuak lehetnek, és a mikor véget érnek, magukkal sodorják a romlásba a jóhiszemü dolgos exisztenczíákat is. A székesfőváros iparos polgárságának létérdeke, hogy a most kezdődő javulás tartós és a fejlődés egységes legyen. Mindezek alapján inditványozták, hogy a ker. választmány forduljon a székesfőváros tanácsához azon kéréssel, hogy tegye meg a szükséges lépéseket az iránt, hogy az épitőiparosok követeléseinek biztositása uj épitkezéseknél külön törvény utján (legalább a főváros területén) szabályoztassék.

A jogügyi bizottmány kimondta, hogy a VI. ker. választmány előterjesztését pártolandónak tartja s javasolja, hogy az uj épitkezéseknél elfoglalt iparosok és munkások hathatósabb jogvédelme iránt a közgyülés a kormányhoz pártoló feliratot intézzen és annak pártolására a városi és vármegyei törvényhatóságokat keresse meg.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

Elsőbbségi részvények kamatai.

deczember 9.

Markbreit Imre vállalkozó 1898-ban az Árvavölgyi helyérdekü vasutat épitette és részvénytársasággá alakitotta. Nehány hónapra rá elsőbbségi kötvényeket bocsájtott ki a részvénytársaság 3,119.481 korona értékben és azokat a Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsönzőnél 40%-ra lombardirozták. Markbreit Imre és a részvénytársaság a lombard szerződésben kikötötték, hogy az elsőbbségi kötvények után a kamatok negyedévenkint fizetendők. Az első évben rendben ment a dolog és a takarékpénztár megkapta a kamatokat. A következő évben

azonban Markbreit azzal a kéréssel fordult a takarékpénztárhoz, hogy a kamatfizetés teljesitése nagyon nehéz ilyenformán, tehát változtassa meg a takarékpénztár a szerződés erre vonatkozó negyedik pontját és engedje meg, hogy a kamatok ne negyedévenkint legyenek fizetendők, hanem évenkint a vasut jövedelméből törlesztessenek, az elsőbbségi kötvények szelvényeinek beváltása által. A takarékpénztár vezérigazgatója Benke Gyula elfogadta Markbreit ezen ajánlatát és erről a vasutnak ajánlott levélben értesitést küldött. A mult év junius havában tartották meg a közgyülést, amelyen 154.000 korona nyereséget állapitottak meg. Azonban ezt az összeget nem lehetett sem a kamatok, sem pedig az osztalékok kifizetésére forditani, mert a vasut nagy kisajátitási hátralékban volt és van jelenleg is, továbbá több épitkezést kellett eszközöltetni, mivel a miniszter már leiratot intézett a vasuthoz a hiányzó épitkezések haladéktalan eszközlése iránt. Azonkivül a vasuttársaságot már többször végrehajtották is. Igy történt aztán, hogy a takarékpénztár egy éven keresztül nem kapott kamatot a pénze után, s ezért a tőzsdebiróság előtt pert inditott Markbreit Imre és a vasuttársaság ellen 175,922 korona erejéig, mely ügyben ma tartotta a tőzsde választott birósága a tárgyalást *Weisz* Károly elnöklete alatt. A takarékpénztárt Dr. *Neumann* Bernát ügyvéd, a vasutat és Markbreit Imrét Dr. *Mizner* Ignácz ügyvéd képviselte. A felek előadták a fennt ismertetett tényállást. Alperes védekezése abban állott, hogy maga a takarékpénztár volt az, amely megakadályozta az osztalékfizetést, oly módon, hogy a vasut igazgatóságába a cessionált szavazati jog alapján a saját embereit ültette be és azok szavazata lévén a többség, elhatározták az osztaléknak uj számlára való átvitelét. Felperesi ügyvéd ennek ellenében fényesen igazolta, hogy a mutatkozó nyereséget feltétlenül a tartozások kiegyenlitésére kellett forditani, mert ha ez nem történik meg, akkor a már amugy is *többszörösen végrehajtott* vasuttársaság tönkrement volna. A biróság hosszas tanácskozás után itéletileg *kötelezte* alpereseket, hogy 3 nap alatt tartoznak a Budapesti takarékpénztár és zálogkölcsönzőnek 175,922 korona tőkét és ennek kamatait, továbbá az összes perköltségeket megfizetni.

Megszegett sörszerződés.

decz. 11.

Mult év január havában Glauber és Schossberger titeli sörkereskedő czég szerződést kötött egy évre Hiller József és fia nagy-becskereki czéggel, amely a Haggenmacher-féle fiumei sörgyárnak az ottani képviselője. A Glauber és Schossberger czég kötelezte magát szerződés szerint arra, hogy a bérletükhöz tartozó három községben csakis Haggenmacher-féle sört ad el. Mult év vége felé azonban Glauberék összesen hét izben 630 hektoliter Dréher sört hozattak és mértek ki, megszegvén ilyenformán a Hiller czéggel kötött szerződést. Ez a tény Hillerék tudomására jutott és a szerződésben kikötött kötbér kifizetését követelték, amit Glauberék nem teljesitettek. Ebből per lett, amelyet ma tárgyalt a tőzsde választott birósága. Alperes avval védekezett, hogy ő nem szegett szerződést, mert a Dréher-féle sört nem a szerződésben kikötött három faluban mérte ki, hanem másutt. A kötbéren kivül még egy sörszállitmány át nem vétele miatt is folyt a per, melyre nézve alperes a minőséget kifogásolta. A biróság az alperes czég egyik tagját Glaubert eskü alatt hallgatta ki arra a körülményre nézve, vajjon tényleg nem méretett-e ki Dréher-féle sör a szerződésben kikötött három faluban? Alperes erre az esküt letette és a biróság ennek alapján felperest a kötbér iránti keresetével elutasitotta, mig alperest kötelezte az át nem vett sör árának (310 koronának) a megfizetésére.

Peres vadgesztenye-szállitmány.

Faragó Béla magpergető gyáros, Dréher Antal nemsovai vadaskertje részére szarvasok etetése czéljából 2 waggon vadgesztenyét rendelt Theil G. medgyesi ügynöktől. A vadgesztenyét Theil elküldötte Nemsovára, ahol Faragó azt nem vette át, avval a megokolással, hogy az áru penészes volt. Faragó azonnal a puchói járásbirósághoz fordult és birói szakértői szemlét kért. Ezt a puchói járásbiróság el is rendelte és foganatositotta is. A szakértők mind odanyilatkoztak, hogy a vadgesztenye romlott és igy állati táplálékul nem szolgálhat. Faragó erre kártérités követelt Theiltől és pert inditott ellene a tőzsdebiróság előtt. Theil meg viszont Faragó ellen inditott ugyanott keresetet az áru vételára iránt. Ma tárgyalta ezt az ügyet a tőzsde választott birósága Weisz Fülöp elnöklete alatt. Mindkét fél meghallgatása után a biróság meghozta itéletét, amely szerint a felperes Faragó czég keresetével elutasittatott és köteles 8 nap alatt alperesnek a vadgesztenyék vételárát megfizetni.

Hirek a városházáról.

Az állatkert vízdijainak rendezése. Az idei nyár folyamán nagy bajai voltak az állatkertnek tetemesen fölszaporodott vízdíjhátralékai miatt. A főváros akkor tekintetbe vette a méltányossági körülményeket s a tartozást törölte. De ezzel nem érte be az állatkert igazgatósága, hanem a jövőre való tekintettel több rendbeli kérelemmel fordult a tanácshoz. Kérte első sorban, hogy a vízmérő óra mellőzésével továbbra is átalány mellett kapjon vizet a hogy csak azt a vizmennyiséget legyen kénytelen megfizetni, amelyet az állatok itatására használt el. Az utak s a növényzet öntözését a fővárosra kivánja háritani az állat- és növényhonositó társaság, amennyiben az állatkertet, mint a városligeti tartozékát közterületnek tekinti. E beadványra vonatkozólag most terjesztette be javaslatát

a vízműigazgatóság, amely azonban éppen nem kedvező az állatkertre nézve. Miután az állatkert külső területnek minősitett rayonban fekszik, a vízműigazgatóság véleménye szerint csakis vízmérő mellett lehet a számára vizet szolgáltatni. Javasolja továbbá, hogy az 50% kedvezményen kivül semmiféle más kedvezményt ne adjon a tanács, mert az állatkertnek ugyis önköltségen ad vizet a főváros. Ama kérelem is elutasitandó, hogy az állatkert közterületnek tekintessék. Nyerészkedésre alapitott vállalatról van szó, mely belépő dijakat szed s el van zárva a közönség elől. Közterületnek tehát az állatkert semmi körülmények között nem tekinthető s igy utjainak öntözéséről is magának kell gondoskodnia.

A miniszter a külterjes fejlődés ellen. A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy ama ellentétek tárgyalásába, melyek a budai külső körut szabályozása kérdésében a főváros és a közmunkatanács között fölmerültek, ez idő szerint nem bocsátkozhatik. Ama vidék állapota, amelyen a külső körut vonala halad, még nem érett meg a költséges befektetésekre. A szabályozás foganatosításával igazolatlanul mintegy erőltetve volna a külterjes fejlődés, amelytől pedig legfőbb ideje, hogy a főváros most már óvakodjék.

A dunai partbérletek. A főváros minden évben ujból köti meg a Dunapart bérletére vonatkozó szerződéseket. E szerződések az év végén járnak le, miért is a tanács nemrég fölhivta a bérlőket, hogy ajánlataikat ujitsák meg. A Dunagőzhajós-társaság mint legfőbb bérlő a mult héten terjesztette be ajánlatát. Tekintettel arra, hogy az áruforgalom nem növekedett, az 1904. évre is csak 1041 folyóméternyi partrészlet kiván a társulat bérelni, kéri azonban a tanácsot, hogy a Viktória-malom előtti partot ingyenesen bocsássa rendelkezésére, mert a folyó évben, dacára annak, hogy bért fizetett, azt egyáltalán nem használhatta.

A dunaparti vasut várócsarnokai. A Viktória-malomig meghosszabbitott vonalán két uj várócsarnokot óhajt épiteni a városi villamos vasut és pedig egyet az országház előtt, egyet pedig a Margit-hid mellett. A főváros a várócsarnokra megadta a helyhatósági épitési engedélyt, melyet most a kereskedelmi miniszter is megerősitett. A csarnokok fölállitásának munkája legközelebb foganatba vétetik.

A büzös gyárak uj övezet beosztása. A Gschwindt-féle szeszgyár kitelepitése ügyében hozott határozatot a fővárosi közmunkák tanácsa megfölebbezte s erről értesitette a fővárost. Egyben kéri a tanácsot, hogy az összekötő vasuti töltés, Fehérvári-ut, budafoki határ és a Duna által határolt jobbparti területen büzös gyárak felállitására egyáltalán ne adjon többé engedelmet, mert ezzel nagyban hátráltatja a jelzett városrész fejlődését. A mérnöki hivatal ehhez hozzájárult s most javasolja a tanácsnak, hogy amig a büzös gyárak, csont és rongytelepek uj övezeti beosztásának kérdése véglegesen el nem döntetik, addig tartassanak függőben ama kérvények, amelyek ilyen gyárak vagy telepek létesitése tárgyában magánfelek részéről beadatnak.

Auer égők a közvilágitásban. A főváros fokozatosan az összes főbb utvonalait Auer-fénnyel óhajtja megvilágitani, miért is fölhivta a gáztársulatot, hogy az égők szaporitásának arányában állapitsa meg az égők föntartási dijait. E fölhivásra a társulat bejelentette, hogy 5—6000 égőig 1·8 fillért kiván égőnkint egy napra; 6000—7500-ig 1·6 fillért, 7500—10·000-ig 1·4 fillért; 10·000-en tul pedig 1·2 fillért. A világitási bizottmány tárgyalta ez ajánlatot, de mielőtt megtenné javaslatát, annak elfogadása vagy elutasitása tárgyában szükségesnek véli a számszerü adatok beszerzését arra vonatkozólag, hogy az égőknél a lángzóból, koronából, izzótestből és hengerből hány darab pótlásról kell évenkint gondoskodni. A fölvilágositás most érkezett be a társulat részéről. Eszerint egy-egy lángzó koronával együtt 5 évig eltart. Évenkint összesen 6 izzótestre és 3 darab üveghengerre van átlag szükség s igy a föntartási költség 50 százaléka számitandó izzótestre, 30 százaléka hengerre, 20 százaléka pedig egyéb részekre. Ebből kifolyólag a mérnöki hivatal most figyelmezteti a tanácsot, hogy az izzótestek eddigi egységáraival szemben a gáztársulat ajánlata 9 százalék megtakaritást jelent s igy a fővárosra nézve előnyös.

Orvosok és betegsegitő egyletek. A magyar orvosszövetség tudvalevőleg erélyes akcziót folytat a betegsegitő egyletek tulkapásai, helyesebben az egyleti orvosok kizsarolása ellen. A szövetség arra iparkodik rávinni az orvosokat, hogy az egyleteknél csakis ama feltételek mellett vállaljanak prakszist, amelyeket a szövetség megállapitott. Ily értelmi reverzálisokat küldött szét az orvosok között, amelyeknek aláirását és beküldését kérte. A mozgalomnak máris fényes az eredménye, amennyiben eddig 540 reverzális érkezett vissza.

A Wodianer üdülőház. A Wodianer féle üdülőtelepre vonatkozólag úgy határozott a közgyülés, hogy azt legalább is száz fekvőhelylyel fogja fölépiteni. A belügyminiszter nem hagyta jóvá e határozatot, hanem azt kivánta, hogy az üdülőházban legföljebb csak 70 beteg számára készittessen helyet a főváros, mert a túltömöttség hátráltatja a beteg gyógyulását. A törvényhatóság azonban ujból fölirt a miniszterhez s kérte, határozatának jóváhagyását. A megokolás úgy látszik megszakitotta a minisztert, aki ma értesitette a fővárost, hogy álláspontján változtatott s most már nincs kifogása a 100 fekvőhely ellen.

Iskolai tanitás megszakitás nélkül. Az egyhuzamban való tanitás ügyében értekezletet tartottak minap a fővárosi elemi iskolák tantestületei. A tanácskozáson eldöntendő volt, hogy a megszakitás nélküli tanitás nem-e ártalmas a gyermekek egészségére nézve. Hosszas vita után, melyben Bárczy István dr. tanácsnok s Verédy Károly dr. tanfelügyelő is részt vett, konstatálták, hogy a kérdésben körülbelül egyenlően megoszlik a szakemberek véleménye. Az orvos kapaczitások, akikhez e tárgyban kérdés intéztetett, felerészben ártalmasnak, felerészben ártalmasnak, felerészben pedig hasznosnak mondják az egyhuzamban való tanitást. A tanügyi szaktekintélyek véleménye is annyira megoszlik, hogy azok nem alkalmasak a kérdés tisztázására, ami csak gyakorlati megfigyelések alapján lesz lehetséges. A főváros néhány iskolájában már gyakorlatba vétetett az egyhuzamban való tanitás. Az eredmények megmutatják majd, hogy a fölszinre vetett kérdés milyen irányban nyerjen annak idejében eldöntést.

A III. kerület uj temetője. A III. kerület részére uj temetőt kell a fővárosnak kihasitani. A mérnöki hivatal tartott is már helyszini szemléket, de csak egy olyan területet talált, amely ugy fekvésénél mint talajviszonyainál fogva temető czéljaira alkalmasnak mutatkozik. Kérdés azonban, hogy ez a terület megszerezhető lesz-e. Most a tanácsnak

nagyobb telektömböt ajánlottak föl megvételre. Ez a Hármas határhegyen fekszik, amelyet a mérnöki hivátal közegei szintén megvizsgáltak annak idején, de kedvezőtlen talajviszonyainál fogva nem találták alkalmasnak.

A budai aréna átalakitása. Krecsányi Ignácz szinigazgató arra kéri a tanácsot, hogy a krisztinavárosi aréna épületen szükséges javitásokat és átalakitásokat a tél folyamán hajtassa végre. Első sorban is szükségesnek látja Krecsányi, hogy az aréna födelét tartó iromba faoszlopok eltávolittassanak és karcsú faoszlopokkal cseréltessenek ki. Erre nézve egy izben be is terjesztette a Ganz-gyár tervezetét, amely szerint a 18 faoszlop helyett csak 12 vasoszlopra volna szükség. A munkálat nem kerülne többe 2500 forintnál. A zártszékek és a páholyszékek áthuzata tökéletesen szétfoszlott már s igy ezt is pótolni kellene. A mostani áthuzatot a milleniumi esztendőre Krecsányi a maga költségén készittette, mert a főváros akkor sem akart áldozni. Jelen kérelmével — ugymond Krecsányi — nem szubvencziót kér a fővárostól, hanem csak a szinházlátogató budai közönség kényelméről kiván gondoskodni. Megjegyzendő, hogy az átalakitásokra vonatkozó kérelmével egy izben már elutasitotta Krecsányit a tanács azzal a megokolással, hogy a közel jövőben ugyis uj szinház épül Budán, s igy a régi rozoga aréna érdekében fölöslegesnek látszik ujabb anyagi áldozatokat hozni.

Az V. kerület jövő évi közszükséglete. Az V. kerületi elüljáróság ama panasza folytán, hogy a rendelkezésére bocsájtott kőanyagból nem képes rendben tartani a makadám utakat, a tanács nem régiben bekérte a kerület zúzott kőszükségletének jövő évre szóló kimutatását. Az elüljáróságnak előrelátható lag összesen 5300 köbméter zúzott bazaltra, 1500 köbméter zúzott trachitra s 1200 köbméter kavicsra lesz szüksége, mely anyagból 32 utvonalat kell karban tartani.

Társaskocsi közlekedés az Erzsébet-hidon. A budapesti társaskocsi vállalat részben változtatni óhajt az eddigi közlekedési utirányán, amelyet a mai viszonyoknak nem talál megfelelőnek. Kéri a tanácsot, engedje meg, hogy ama társaskocsik, amelyek a Rudasfürdő-Városliget viszonylatban közlekednek, ezentúl ne a Lánczhidon át kerüljenek a balpartra, hanem erre a czélra az Erzsébet-hidat használhassák Az uj hid körül fekvő részeknek egyáltalán nincs semmiféle társaskocsi közlekedésük s igy a társulat a közönségnek vél kérelmével szolgálatot tenni. Egyben kéri a tanácsot, hogy a fenti viszonylatban uj utirányt jelöljön ki a társaskocsik részére.

A m. kir államvasutak bpest-jobbparti üzletvezetősége.
45158 II. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az északi főmühely lakóház telepén, a házakban, az utakon, udvarokban és kertekben összegyülő szemét és trágya elfuvarozási munkák biztositására ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebbi adatok, valamint az ajánlati minta a pályázati feltételek, nem különben a szerződés tervezete az alólirott üzletvezetőség pályafentartási és épitési osztályának hivatalos helyiségében (Külső-kerepesi út szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb *f. é. deczember hó 30-án déli 12 óráig* a bpest-jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be következő felirattal:

„Ajánlat az északi főmühely lakóház telepén összegyülő szemét és trágya elfuvarozására.“

Bánatpénz fejében legkésőbb f. évi deczember hó 29-ig déli 12 óráig 200 korona; azaz kettőszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál leteendő.

Értékpapirok a bpesti illetőleg bécsi tőzsdén legutóbbi 14 napnál nem régibb — árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el.

Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le. Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel.

A bánatpénz lefizetéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapest, 1903. évi deczember hóban.

Az üzletvezetőség.

A m. kir. államvasutak bpest-jobbparti üzletvezetősége.
45159/II. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az északi főmühelyi lakótelep tetőfedéseinek fenntartására nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebbi adatok, valamint az ajánlati minta, a pályázati feltételek, nemkülönben a szerződés tervezete az alulirott üzletvezetőség pályafenntartási és épitési osztályának hivatalos helyiségében (Külsőkerepesi-ut szemben a keleti pályaudvarral) a hivatalos órák alatt megtekinthetők

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb *f. é. deczember hó 30-án déli 12 óráig* a jobbparti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be következő felirattal: „Ajánlat az északi főmühelyi lakótelep tetőfedési munkáira nézve.“

Bánatpénz fejében legkésőbb f. é. decz. hó 29-ig déli 12 óráig 100 korona azaz egyszáz korona készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban gyüjtőpénztárunknál leteendő.

Az értékpapirok a budapesti illetőleg bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb árfolyama szerint de a mértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el

Takarékpénztári betétkönyvek bánatpénzül nem tehetők le.

Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel.

A bánatpénz lefizetéséről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Szóban forgó munkára csakis magyar állampolgárok pályázhatnak. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak tartjuk fenn.

Budapest, 1903. deczember hó.

Az üzletvezetőség.

M. kir. államvasutak. Bpest-balparti üzletvezetőség. 39559/I. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar kir. államvasutak Budapest-nyugoti-pályaudvar állomásán egy tolmács-állás szerveztetik.

Ezen állás állomásfelvigyázó czimmel 960, azaz kilenczszázhatvan korona évi fizetéssel és 300, azaz háromszáz korona lakbérrel s a szolgálati ruházat élvezetével van egybekötve.

Ezen állásra pályázótól megkivántatik, hogy a vasuti szolgálatra képesitő 18-dik életévét betöltött, de 35 életévét még tul nem haladott életkoru, feddhetetlen előéletü és honos legyen, nemkülönben valamely középiskola 4 osztályának elvégzésén, ép és egészséges testszervezeten kivül ugy a hivatalos magyar nyelvet, mint a franczia, német és lehetőleg az angol nyelvet, valamint valamely belföldi szláv nyelvet tökéletesen birja.

Felhivjuk tehát mindazokat, kik erre az állásra pályázni óhajtanak, hogy a megkivánt minősitvényekre vonatkozó hiteles okmányokkal felszerelt folyamodványukat következő czim alatt: „A magy. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetőségének", Budapesten, VI., Teréz-körut 62. szám alá legkésőbh 1903 évi deczember hó 20-ig terjeszszék be. Az ezen határidőn tul beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, délután 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VI. évfolyam. Budapest, 1903. deczember 23. 45. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Tisztujitás előtt.

Parturiunt montes. . de azért ne tessék hinni, hogy földrengés lészen. Már máskor is láttuk a városatyák nekigyürkőzését és hallottuk a fogadkozást, hogy igy meg amugy rostára teszik a főváros tisztviselőit. Mire azonban elérkezett a tisztujitás napja, a kedélyek lecsillapultak és minden maradt a régiben. A főtisztviselők közül senkit ki nem buktattak. Olyan régi ez a komédia, hogy a főváros tisztviselőit egyáltalán nem nyugtalanitja, ha egyik-másik ujság azt irja, hogy erős áramlat indult meg ellenük. Csak a klikk-főnökökkel kell jó barátságban maradni, akkor biztos az ujraválasztás.

Tudjuk ezt mi is, s éppen ezért nem vesztegetünk szót a fölmerült kombinációkra. Sőt a mostani viszonyok mellett egyáltalán nem helyezünk sulyt az önkormányzat ama kardinális jogára, hogy a municzipium maga választja tisztviselőit. Amig a klikkrendszer dönt a fölött, hogy kiknek kezébe tétessék a főváros adminisztrácziója, addig a helyzet jobbrafordultát hasztalan reméljük.

Rendszerváltozás nem történhet személyváltozások nélkül.

Sokan ringatják magokat abban a reményben, hogy a fővárosi törvény küszöbön álló ujjáalkotása gyökeresen meg fogja változtatni a viszonyokat. Tartozunk fölvilágositani a közönséget, hogy ez a reform *egyhamar megvalósitva nem lesz.* Authentikus helyről szerzett informácziónk szerint az uj belügyminiszter alapos revizió alá szándékozik venni az eddig elkészitett elaborátumokat, s miután nézetei sok tekintetben nem egyeznek az azokban foglalt elvekkel, a végleges törvényjavaslat nemcsak hogy a jövő év folyamán nem kerül a parlament elé, de biztosan állithatjuk, *még néhány év mulva sem.*

Ezzel a körülménynyel tehát számolni kell. Annál is inkább, mert a lefolyt esztendőben bizonyos ügyek elintézését és szőnyegre vitelét abbahagyták, amaz indokolással, hogy nem helyes elébe vágni az uj törvény intézkedéseinek.

De jó lesz számolni azzal is, mikép vélekedik a belügyminiszterium a főváros tisztviselői karáról és működéséről.

Tudomásunk szerint illetékes helyen ez a vélemény a lehető legrosszabb. Azt tartják, hogy a tanács képtelen öntudatos városi politikára és Budapestet előbb-utóbb az anyagi tönk szélére fogja juttatni. Azt tartják, hogy a tanács látóköre szük, intézkedései kapkodók, ötletszerüek és halovány fogalmával sem bir a jövőt illető feladatok helyes megoldásának. Csupán a mának és a holnapnak dolgozik, megfeledkezve arról, hogy egy ország székesfővárosa számára a fejlődési programmot évtizedekre terjedőleg előre meg kell állapitani.

Nem szivesen irjuk le, de az igazságnak tartozunk vele, hogy az illetékes körök *Halmos* János polgármester személyét illetőleg más nézetben vannak, mint a törvényhatósági testület egy része. Az a vélemény felőle, hogy igen derék ember, de inkább való egy

rendezett tanácsu mezőváros, mint a székesfőváros élére. A nagyobb konczepcziókhoz való képesség nem sajátja, valamint az energia is hiányzik belőle. Sőt még a közönséges hivatalnoki előrelátással sem dicsekedhet, aminek bizonyságául fölemlitik: alatta történt az a szégyenletesnek mondható felületesség, hogy a 80 millió kölcsönnek csak a felhasználása után jöttek rá, hogy előzetesen preliminált kiadások fedezet nélkül maradtak.

A kormánykörök meggyőződése szerint Budapestnek oly polgármesterre van szüksége, ki állásába teljes függetlenséget, európai látókört, finánczialis és adminisztráczionális tudást, azonkivül önérzetes bátorságot vigyen. Ne csak szorgalmas és lelkiismeretes főnök legyen, hanem kezdeményező szellem. Egy ily polgármester hamarosan más szellemet tudna inaugurálni a városházán és a törvényhatósági testületben. Mert ha igaz, hogy *a capite foetet piscis*, miért ne lehetne az ellenkezőt föltételezni, hogy t. i. egy lucidus fej az egész testet regenerálni képes.

Mint előrebocsátottuk, ez a kritika nem a mienk. Halmos János ujonnan megválasztott polgármesternek módjában áll igazolni, hogy rosszul itélnek felőle.

Örülni fogunk, ha *tettekben* nyilvánuló czáfolata nem késik sokáig.

Ne bántsd a Sasokat!

Egyik olvasónk névtelenül küldte be hozzánk az alábbi czikket. Közreadjuk a keserü gúnynyal irott sorokat, mert van benne tanulság és alkalmat szolgáltat nehány megjegyzésre.

A czikk igy hangzik:

Polónyi Géza megérdemli, hogy a főváros lerakja lábai elé bámulatának és hódolatának adóját.

A kor szellemét és a fővárosi polgárság titkos lelki vágyait senki ugy meg nem értette, mint ez a férfiú, aki eltalálta, hogy miért nem boldog a fővárosi polgárság.

Miért is nem boldog?

Mert nincs egy jelszó, amely lelkesitené! Nincs egy eszme, mely agyát hevitse és szivét megdobogtassa. Nincs egy vezérlő motivum, amelyet mindenek megértsenek és kövessenek.

Az ő tüneményes lángesze kitalálta a hiányzó jelszót. Szombaton este hangzott el ajkairól a Saskör éttermében, s a sok tombolást látott falak mélyen megilletődtek a felhangzó zivataros éljenzéstől.

Szakállas családapák önfeledten borultak pelyhedző álló ifjak nyakába, Ehrlich G. Gusztáv alkalmi sasfi szalvéta helyett egy asztalteritőt lobogtatott és *Halmos* Jánosnak, a főváros sorsán merengő podesztának arcza oly túlvilági felmagasztaltságban ragyogott, mint Simeoné, mikor meglátta az igéret földjét.

Mindenki érezte, a világtörténelmi pillanatok tisztánlátásával, hogy uj kor hajnala pirkadt a fővárosra.

A lelkek egyszerre megkönnyültek, mint a hogy megkönnyebbül a léghajó, ha kidobják kosarából a fölösleges terhet. Karácsony előtt vagyunk és mégis a pünkösdi Szentlélek lövelte szét sugarait.

Mi volt az a csodás jelszó? Mivel kábitotta el Polónyi Géza a hallgatóságot?

Megmutatta talán, hogyan rendezheti a főváros siralmas pénzügyi helyzetét?

Kitalálta volna, mikép boldogulhat az a polgár is, akinek nem volt, nincs és nem is lesz soha befolyásos protektora?

Rájött volna, hogyan tehetjük Budapestet igazi világvárossá, olcsó élelmezéssel, gyors adminisztrácziával, becsületes vállalkozókkal és adósságcsinálás nélkül?

Lárifári! Egy nagy szellem nem töri fejét ilyen bagatel dolgokon. Aki magasban szárnyal, az nem veszi észre az apró göröngyöket. Aki vezérnek született, az nem disszertál, hanem egy jelszót mond.

Ami fölemel, buzdit, harczba visz. Ami bevésődik a szivekbe és elmékbe.

Feszitsem tovább tisztelt olvasóink lázas kiváncsiságának hurjait? Nem. Önöknek joguk van kérdeni és én elárulom, hogy az a jelszó, melynek hallatára a gázlángok is magasra szökeltek, igy hangzott:

Ne bántsd a sasokat!

Érted polgártársam? Nyakadba szakadhat a ház, melyben lakol; elgázolhat a villamos, mely a szük utczában rohan; tifuszt kaphatsz a viztől, melyet drágán fizetsz; kitörheted a nyakad a külvárosi flaszteren, melyet nem világitanak; elárverezhetik községi pótadóban egy névrokonod miatt minden butorodat; kihullhat minden hajadszála, mig elintézik ügyedet valamely városi ügyosztálynál; tönkre juthatsz az élelmiszerek drágasága miatt és feleséged Dunába ölheti magát a cseléd-mizeria miatt, gyermekeid pedig csirkefogókká válhatnak, mert nem tudsz érettök tandijat fizetni, — de azért nyomorogva, koldusan, még haldokolva is ezt visszhangoztasd:

Ne bántsd a sasokat!

Mert e jelszóban üdvözül a főváros, — Polónyi Géza, Ehrlich G. Gusztáv és Halmos János szerint.

* * *

Eddig a czikk, melyet alkalmi Anonimusunk irt, a ki aligha tagja a Saskörnek, meg az egyesült belvárosi pártnak. A Sasok azonban és Polónyi Géza ne nehezteljenek ismeretlen munkatársunkra. Régi igazság, hogy ellenségeinktől többször hallunk igaz szót magunk felől, mint barátainktól.

Mi azt hisszük, az egyesült belvárosi pártra nagy feladat vár. Miután bebizonyitotta, hogy számban erős, tehetségekben és tekintélyekben gazdag, azonkivül respektálják a többi kerületekben is: neki kellene sorompóba lépni, hogy a törvényhatósági testületben ne a partikuláris érdekek dominájanak, hanem oly politika inauguráltassék, mely vállvetett működésben egyesitse a főváros összes polgárait.

A sasok vezérférfia *Polónyi* Géza, birtokában van mindazon képességeknek, melyek szükségesek arra, hogy valaki egy nagy város községi politikáját megteremtse. Örülnünk kellene, ha ez a nagyeszü, tapasztalt és csodásan szivós kitartással biró politikus végleg kimaradna a parlamentből és minden idejét és minden ambicziójét *kizárólag* a főváros ügyeinek szentelné. Nem vagyunk elfogultak személye iránt, s gyöngéit épp ugy ismerjük, mint jó tulajdonságait. De ezek egybevetése után kétségtelennek látszik, hogy Budapest községi politikájának regenerálására ezidőszerint nincs nála alkalmasabb talentum és erő.

Ha Polónyi Géza és a sasok oly akcziót inditanak, mely felöleli a főváros egyetemes érdekeit, a siker el nem maradhat.

Ugy halljuk, a Belváros a legközelebbi képviselőválasztásnál Polónyinak ajánlja föl a képviselői mandátumot és e megtiszteltetést Polónyi készségesen elfogadja. Ezen jövőbeli minősége is kell, hogy arra birja: ne csak a sasoknak legyen hasznára és tetszésére, hanem az egész fővárosi polgárságnak.

Rendjelek alkonya.

A Kerepesi-uti temető egy nem szavajátszó őre pénteken éjjel gyanus zajt hallott *Posner* Károly Lajos sirboltjából. Mi történt odalent, nem is sejti. Mi azonban, kik külföldi ujságokat is olvasunk, tudjuk a rejtélyes zaj okát. *A boldogult lovag megfordult koporsójában.*

Miért tette ezt?

Mielőtt felelnénk a kérdésre, emlékeztetni kell olvasóinkat, hogy Posner Károly Lajos lovagnak a hazai papir-ipar emelésén kivül még egy nagy ambicziója volt. Rendjeleket gyüjtött. Kitartással és áldozatkészséggel. Elkezdte harmincz éves korában és folytatta halála napjáig. A közbeeső három vagy négy évtized alatt páratlan recordot ért el. Bismarck kanczellárt és ő felsége belső komornyikját kivéve a kontinensen neki volt a legtöbb ordója. Persze, nem brilliántokba foglalt csillagok és nagykeresztek, hanem az utolsó és utolsóelőtti rendfokozatok jelvényei, melyek között a Ferencz József-rend lovagkeresztje ugy érezhette magát, mint angol telivér a konfortáblis gebék társaságában. De a boldogult lovag büszke volt mindegyikre. Mellét teleaggatta velők és szánakozva tekintett az érdemjeltelenekre. Mert e bádog, ezüst és vékony arany czifraságok birtokában különbnek érezte magát amazoknál. Különbnek, előkelőbbnek és többnek mindenkinél, akinek kevesebb vala az ordója, mint neki. Mondják, még élhetett volna számos éveket, ha egy nagy csapás nem éri. Rendjelért folyamodott a máltai souverain lovagrendhez, s az akkori nagymester, egy gőgös, rideg arisztokrata, azt válaszolta neki, hogy iparos számára nincs rendjele. A levelet elolvasván, a derék lovag ágyba feküdt és meghalt. Utolsó szava és kivánsága az volt, hogy összes rendjeleit párnákon vigyék koporsója után. Temetésen résztvevők sem azelőtt, sem azóta nem láttak annyi ordót egy rakáson.

Ha e kis biografia elmondása után megemlitjük, hogy pénteken délután a franczia képviselőház eltörölt minden rendjelet és kimondotta, hogy mindenki olyan rendjelet viselhet, a milyen a gusztusának megfelel: akkor fölösleges a további magyarázat, hogy miért fordult meg pénteken éjjel sirjában a boldogult Posner Károly Lajos lovag.

Mirman-nak hivják azt a képviselőt, kinek inditványára Franczia ország megszabaditotta magát egy kómikus és a mai kor fölvilágosodott szellemének nem illő nyavalyától. Az emberi fejlődés történetében ez a név helyet követel. Mert a rendjelvadászat valóságos nyavalyává fejlődött, s Mirmann ezt a betegséget, Franczia országban legalább, megszüntette.

Monarchikus államokban ilyen társadalmi doktor, sajnos, nem remélhet sikert. Mert a rendjel-nyavalyát maguk az uralkodók tenyésztik. A rendjel, amit osztogatnak, nekik eszköz a trón tekintélyének öregbitésére. Jól tudják, hogy az emberek hiuk s a hiuságot semmivel sem lehet jobban kihasználni, mint üres czimek és rendjelek adományozásával. Ezért első dolga minden uralkodónak rendjeleket alapitani. Igy tett Battenberg Sándor, a felszabaditott Bulgária első fejedelme és I. Jakab, (de genere Lebaudy,) a Szahara ujdonsült császárja.

A polgári társadalom Posner Károlyai pedig törik magukat rendjelekért. Föláldozzák érte nem egyszer politikai meggyőződésüket és vagyonuk tetemes részét. Nem jut eszükbe, hogy hasonlatossá teszik magukat az iskolás gyermekhez, aki csak azért tanul szorgalmasan és iparkodik a tanító kedvében járni, hogy egy aranypapirosból csinált érdemvagy szorgalmi jelvényt vihessen haza. A szakállas gyermekek azonban még ünnepeltetik is magokat a kitüntetésért, banketteken és tisztelgő deputácziók által.

Ideje volt, hogy egy európai állam példát nyujtson az ó-világ fiainak a polgári önérzet dolgában. A magyar Posner Károly Lajosok ezentul, ha Párisba fognak menni, itthon hagyják rendjeleiket. Mert franczia földön a férfiak most már csak egy ordót tűznek mellökre: a *cotillon* ordókat. És ezt nem nagyképü miniszterek és polgármesterek adják át, hanem mosolygó ajkú báli tündérek

Villamos Damokles-kardok.

Hova-tovább fejlődik a főváros, annál több veszedelem fenyegeti a benne lakókat. Nemsokára vétkes könnyelmüségnek fogják minősiteni, ha valaki elmulasztja életét és testi épségét valamely biztositótársaságnál biztositani. Mert váratlan halál leskelődik reánk mindenütt. Ha el nem gázol a villamos, földre tiporhat egy vadul száguldó automobil. Ha épségben hazahoztuk tagjainkat, még nem biztos, hogy meg-

ölelhetjük az emeleten lakó családtagjainkat . . . Mert ott van a lift, mely leszakadhat velünk a pinczébe. És ha mindezen veszedelmeken szerencsésen átvergődtünk, még mindig tartanunk kell attól, nem szakad-e nyakunkba az egész épület, követvén az Orczy-ház példáját.

A fővárosi hatóság jóvoltából el lehetünk készülve, hogy a testi épségünket fenyegető veszedelmek száma nemsokára szaporodni fog. A hatóság ugyanis engedélyt készül adni arra, hogy villamos Damokles-kardokat helyezzenek el fejünk fölé. Igy nevezte el egy klasszikus müveltségü budai csizmadia azokat a drótokat, amelyek a Fillér-utcza horizontján vonulnak végig és villamos áramot vezetnek világitás czéljából az állam szőlészeti telepére. Ha visszaemlékezünk arra, hogy már előfordult, hogy a leszakadt villamos felső vezeték nyomban másvilágra expediált két lovat: derék polgártársunk elnevezését nem is mondhatjuk tulzásnak.

A Fillér-utczai felső vezetékkel szemben a tanács először aggodalmakat táplált és kikötni akarta, hogy a villamossági társaság köteles a vezetéket a föld alá sülyeszteni, mihelyt a főváros kivánja. A társaság nem volt hajlandó e megszoritást elfogadni, s magas protektorai segélyével kivitte, hogy a nélkül felállithatta a felső vezetéket. Most a Pasarétre és a Rézmál környékére óhajt hasonló vezetéket vinni. Reméli, hogy az engedélyt meg fogja kapni.

A hatóság, értesülésünk szerint, biztositani akarja, hogy ha ama vidék benépesedik, a felső vezeték ne maradhasson meg. Ez azonban kevés megnyugtatásul szolgálhat. Elvül kellene kimondani, hogy felső vezetékü villamos áram a főváros területe fölött vezethető. Mert szerencsétlenség akkor is történhet, ha kevesen járnak a vezetékek alatt. A külteleki polgárok élete és testi épsége épp oly elővigyázatot igényel, mint a belvárosiaké. Vagy legyen szabad mindenütt bedrótozni az utczák és utak felső részét vagy sehol.

Meghalt egy tanitónő.

A lapok hirül hozzák, hogy meghalt Budapesten egy városi tanitónő. A neve, kora, mellékes, legfölebb jóbarátainak, hátramaradt rokonainak nyilallik a fájdalom a szivükbe, de a nagy közönség számára közönséges — ujdonság. Hagyjuk hát ezt mi is. E helyett azonban elmélkedjünk egy kicsit azokról, amikkel az emberek az igazságot méregetik.

Ez a tanitónő ide-oda 27 esztendőt töltött a tanitószéken. Ez alatt szolgálta lelkesen, önfeláldozással a hazát s mig nemzedékek lelkét töltötte tele a tudás kincseivel és honszerelemmel, azalatt önmaga hervadott, ifjusága elrepült s a testi erő fogyott. Végre ledöntötte a betegség s megérlelte a halálra.

A kollegák, a barátok, a tanitványok és a testvérek koszorut tettek a koporsóra, könnyet hullattak a sirhalmára s emlékét őrzik a szivekben. De amig a szerető sziveket gyötri a fájdalom, előttem megjelennek azok az évek, amelyek ennek a megboldgult leánynak életét megőrölték. Előttem áll a küzdelmes tanitó-élet, amikor egy család várja — lesi a perczet, amely a szorgalomnak gyümölcsét érleli. Az özvegy édes anyának, az édes anyát pótló idősebb testvérnek édes reménye, boldogsága, büszkesége az élet küzdelmes mezőjére lépő lány.

S az ifju lány azt a szivet, amelyet a jó isten boldogságra és boldogitásra teremtett, az iskolának szenteli egészen. Az iskola ezt a szolgálatot elveszi és ugy ahogy megfizeti. De már a legelső nyugtatvány értékéből gondosan visszaveszi azt, amiből egykor a munkaképtelen tanitót, vagy a hátramaradt családtagot gyámolitja, a nyugdijjárulékot.

Ez a tanitónő is fizette ezeket a pénzeket pontosan s talán, ha isten élteti, késő vénségében élvezte volna is a hasznát. De hát az ember nemcsak saját magáért él, hanem azokért is, akiket szeret. És ezekért nemcsak azért él, mert szereti, hanem azért is, mert azok rászorultak, tőle várják a mindennapit.

Ha férfi dől ki a küzdelemből, özvegye — ha szükmarkuan is — megkapja a szerény nyugdiját; de ha tanitónő hal meg, gyámolitásából élő édes anyja, idős testvére veheti a koldusbotot. Azt mondják, a szabály igy rendeli és ebbe bele kell nyugodni.

Én pedig azt mondom, ebbe nem lehet bele nyugodni, mert az a tanitónő éppen úgy fizette a nyugdijjárulékot, mint a férfi s ha nem kell neki édes anyját, idősebb testvérét tartani, talán neki is jut valami az élet vigabb boldogabb feléből, de igy csak a küzdelem maradt meg. Miféle emberi igazság ez, hogy ez a tenger sok pénz rá nézve örökre elvesszen? Hisz ha a legembernyuzóbb biztositó intézetnek adta volna évenként ezt a pénzt, halála után hozzátartozói kapnának valamit s nem maradnának az út szélén.

De ez az igazságtalanság tovább is füzhető. A férjezett tanitónő férje után sem kap nyugdijat, ha maga is tanit. Én azt is szeretném tudni, hogy a tanitónő férje, különösen a munkaképtelen férje miért nem kaphat nyugdijat ha özvegységre jut? Azért-e, mert a nő ügyét másképp itélik, más szemüvegen vizsgálják, mint a férfiét, vagy azért, mert eddig nélkülök határoztak mindig róluk?

De minek kérdezzük ezeket, hisz tudhatjuk, hogy nőket ugyan alkalmaznak munkára, szolgálatra, de érdekeik védelmére még eddig nem gondoltak. A székesfővárosban is csak most emelkedtek annyira, hogy a törvényhatóság közoktatásügyi bizottságába képviselőt küldhetnek. S ezzel a jog meg van és sok függ most attól, hogy miképpen élnek vele?

A kihágási büntetéspénzek kezelése.

A közigazgatási tisztviselők, illetőleg az első foku rendőrhatóságok (főszolgabirák, rendőrkapitányok stb.) nagy örömmel és nagy megkönnyebbüléssel fogják tudomásul venni a hirt, hogy nehéz szolgálatuknak egyik leggyötrelmesebb ága: *a kihágási büntető-pénzek kezelése* január 1-től kezdve merő játékká válik.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló törvény végrehajtásának egyik legjelentékenyebb része ez. A jogorvoslati, a kézbesitési és ügyviteli reform már életbe lépett; a belügyminiszter a kihágási büntetéspénzek kezelésének egyszerüsitésével hoz most könnyebbséget és tisztább levegőt a közigazgatási életbe.

Hogy tisztában legyünk e reform jelentőségével, melyet az érdekelt tisztviselők fognak tudni

legjobban méltányolni, meg kell értenie az olvasónak, hogy a kihágási büntetéspénzek nyilvántartása, elszámolása és kezelése immár oly türhetetlen terhére vált az elsőfoku rendőrhatóságokra, hogy a panasz e miatt az egész országban általánossá lett. Az elsőfoku rendőrhatóságok ma *tizenhárom* nyilvántartást s ugyanannyi pénznaplót tartoznak vezetni a különböző kihágási büntetéspénzekről. Ugy a nyilvántartást, mint a pénzügyi naplókat le kell másoltatniok s fel kell terjeszteniök a miniszteri számvevőségekhez. Ez a miniszteri hivatal igen messze esik a közigazgatás életétől s igy az ő felülvizsgálata csakis számtani lehet; magának a kihágási büntetéspénzek kezelésének lényegébe bele nem tekinthet.

A kihágási büntetéspénzek a fennálló törvények, miniszteri rendeletek és helytartósági szabályrendeletek szerint számtalan, körülbelül *hetven* különböző czélra forgácsolódnak szét. El lehet képzelni, hogy mekkora idegsorvasztó munkát ád a tisztviselőnek a büntetéspénz rendeltetésének a kihágási itéletekben való megállapitása, a befolyt pénzeknek rendeltetési helyükre való elküldése.

A közigazgatás egyszerüsitéséről szóló törvény egy császár-metszéssel végez a kalamitásokkal, a midőn kimondja, hogy a közigazgatási hatóságok által kiszabott büntetéspénzek rendeltetése azonos, vagyis a kiszabott büntetéspénz *fele az államot, fele a községet illeti*. Ugyanez a törvény egyuttal felhatalmazta a belügyminisztert, hogy a pénzek kezelését, nyilvántartását és elszámolását a pénzügyminiszterrel egységesen szabályozza.

A belügyminiszter a törvényben biztositott e jogával élt most, midőn elkészitette a büntetéspénzek kezelésére vonatkozó egységes szabályzatot, melyet e napokban a miniszter elnöklete alatt tartott szaktanácskozmány beható vita után *egyhangulag* elfogadhatónak jelentett ki.

Január 1-én tehát életbelép az uj rendszer, melynek lényege az, hogy az elsőfoku rendőrhatóságok (főszolgbirák, főkapitányok stb.) csupán *egyetlen* egységes *nyilvántartást s egyetlen pénznaplót* tartoznak vezetni. Az összes büntetéspénzek kizárólag két czélra fordittatnak. Az egyik fele a pénzügyminiszter kezelése alá kerül, a ki ezt az államot illető felerészt *az érdekelt tárczák közt részarányosan megosztja;* másik fele pedig *a községek szegényügyi czéljait* fogja szolgálni.

A szabályzat nevezetes intézkedése az, hogy a főszolgabirák és a budapesti államrendőrség kerületi kapitányságai a kihágási büntetéspénzeket a *postatakarékpénztárak csekk- és clearing-intézményének* igénybevételével kezeljék. Ez lesz az *első* lépés Magyarországon, melylyel az állam a magánforgalomban bevált postatakarékpénztári intézményt igénybe veszi.

Egyszóval a midőn az uj rendszer a büntetéspénzek kezelését modern alapokra fekteti, ez az elsőfokú rendőrhatóságokra nézve oly értékkel bir, mintha egy uj munkaerőt kaptak volna.

Az állami zálogházak.

A nagy városok életében a zálogházaknak igen fontos szerep jut. Sok a szegény ember: kishivatalnok, proletár, munkás, iparos és mindenféle más egyéb, a kik gyakran kerülnek pénzzavarokba, egész a nyomoruságba. A nagyvárosokban az élet nem olyan könnyü mint faluhelyen, a hol egy kis harapni való mindig csak akad a ház körül, kikerül a gazdaságból. Ha meg nem is jutna, egy-egy jó szomszéd kisegit a bajból, vagy pedig legrosszabb esetben hitelez a zsidó — zálog nélkül is.

Bezzeg a nagyváros zajgó életárja ragadja magával a szegény lelket, — viszi előre feltartóztathatatlanul. Ebben a kavarodásban ugyan nem gondol egyik ember a másik bajával, kiki a maga sorsának intézője.

Ilyen helyen szükséges és fontos emberbaráti intézmény a zálogház, a hol a legszegényebb ember is becsületes uton-módon kisegitő pénzkölcsönhöz jut, — sőt a módosabb emberek se igen restelhetnek pillanatnyi fennakadásuk elháritására valami feleslegesebb értéktárgyuktól egy időre megválni és ilyen módon szert tenni a szükséges összegre. Annak, hogy a zálogházak intézményének ilyen fontos szerepe jut a társadalomban — érthető és természetes következménye, hogy élelmes üzletemberek, sőt gyakran lelketlen kufárok, a nagyforgalmu és jól jövedelmező üzletet igyekeznek saját hasznukra minél jobban kiaknázni, a közönséget saját zsebük javára kizsákmányolni. A tisztességes zálogüzletet pedig az uzsora és szédelgés szabadalmazott gsfetjétől csak egy igen rövid lépés választja el. Pusztán az üzlettulajdonos akaratán függ, hogy ezt a lépést megtegye-e.

Épen ezért, mivel a zálogüzletekkel olyan tág tér nyilik a visszaélésekre, a közhatóságnak kötelessége a *legszigorubb felügyelet* és alkalmas, hathatós *rendszabályok* állandó alkalmazásával megőrizni a zálogházakat humanus czéljuk szolgálatának.

A budapesti zálogházak két fő csoportra oszlanak és e megkülönböztetés szerint két különböző hatóság közvetlen felügyelete alá tartoznak. Igy a királyi zálogházak — a közvetitő intézetek egész rajával — mint állami intézetek — közvetlenül a kormányhatóság felügyelete alatt állanak, mig a magánzálogházak elsősorban is az iparhatóság, tehát a kerületi előljáróságok, illetőleg a fővárosi tanács felügyelete alá sorakoznak.

Ezuttal csupán az állami zálogházról szólunk, amelynek a rendben tartása a közhatóság, — ebben az esetben a kormány — elsőrendü feladata; s ezekkel szemben a legégetőbb az éber hivatalos ellenőrzés megkettőztetése.

A kir. zálogházak nem csak nem töltik be hivatásukat, — nem is emlitve ideális rendeltetésüket, mely elvitázhatatlanul megvan — hanem hihetetlen állapotaikkal a közönséget *uzoráskodásnak, zaklatásnak* szolgáltatják ki, érdekei megóvásáról épen

semmit sem gondoskodnak, és minden módon csakis a legkedvezőtlenebb helyzetet teremtik számára.

A közönségnek alig elenyésző kis százaléka érintkezhetik a kir. zálogházzal közvetetlenül.

Mert a zálogházak ügykezelése olyan nehézkes és lassu, az alkalmazottak számarányához képest pedig a közönség olyan nagy, hogy órákat kell iszonyatos tolongás közben eltölteni, ha valaki dolgát személyesen akarja lebonyolitani. Sulyosbitja ezt, hogy a felelős kir. zálogházi becsüsök az ingóságokat lehetőleg kevésre becsülik, s a közönség már csak azért is elkerüli a kir. zálogházat, hogy valamivel nagyobb kölcsönösszeghez juthasson. De még abban az esetben is, ha közvetlenül a kir. intézethez fordul, ha szegény ember s maga viszi be a holmiját, elácsorogja a fél napot, s elveszti a keresetét, ha meg másfajta, a hordár költség a kölcsön kamatját több száz perczentre csigázza fel. Hiában szed az állami intézet aránylag kis kamatot, a hordár a „nagy zálogházba“ nem megy el se potyán sem pedig olcsó pénzért. Ez a komédia azután természetesen ismétlődik a kiváltás alkalmával ugyanigy.

Beszéljünk e arról, hogy mit müvelnek a kir. zálogházban a ruhanemüekkel? Mint gyürik össze egy kis rongydarabba (a mit a betevőnek kell hoznia), dobálják a pinczéből a padlásra halomba. A ruha vasalása és tisztogatása teszi ki a kir. kölcsön második néhány száz százalékát. Kedves tiz egynéhány perczentes kölcsönke ez az állami jótékonysági intézetből szedett pénz — a mint tetszik látni.

Az elzálogositott ruhanemüeket, — mint mondottuk — rongy csomagokká gyurva őrizik. Azt azonban tévedés hinni, hogy ezeket a csomagokat néha napján ki is bontogatják, szellőztetik, porolják, vagy molyporral behintik. Dehogy. A ruhákba egész kényelmesen beleköltözködhetnek a molycsaládok s zavartalanul lakmározhatják fel az egész portékát, a szegény ember, koldus ember féltett kincsét, vagyonát. Nem kell csak egy kis félesztendőre a kir. zálogházban hagyni valami ruhadarabot s kiváltáskor szitát kap az ember érette. Ez a hanyag lelkiismeretlenség annyival is inkább érthetetlen, mert hiszen a portéka romlásával maga az intézet is károsodik, — mivel az esetleges árverésen nem kap kellő vételárat érte.

Az árverésekről jobb nem is szólani. Közönséges zsibvásár, a megszokott hiénák gyülekező helye, a hová tisztességes ember be nem teszi a lábát. Világos, hogy ennek következtében az eredménye is hozzá hasonló. A hivatásos árverező alakok addig a határig mennek el átlag — a hol az intézet költsége fedezetet nyer. Ez ajánlatos azért, nehogy deficzit kerekedjék s ebből lárma támadjon, a mi a közfigyelmet a csendben müködőkre kellemetlenül reáfordithatná. Azért tehát gyakoriak az árverési feleslegek is. Rendszerint 7 és 13 fillér. Azt mondják, hogy ezek jó számok.

Igen érdekes és tanulságos az anyaintézeteken kivül a kir. zálogházi közvetitő kisded garázdálkodása is. A publikum nagy része szereti őket. Itt nincs tolongás, sok ácsorgás, ellenben gyakran néhány hatossal magasabb kölcsönöket szavaznak meg, mint a központ mogorva becsüsei.

Ezeket a szivességeket azonban meg is kell ám hálálni. Erre való a közvetitő díj, a mi aránylag nem is sok — olyannyira nem, hogy nem is igen lehet belőle megélni. Aggodalomra azért nincs ok. Vannak ugynevezett mellékjövedelmek, — a különös passzióval tévesen kiszámitott kamatok, a kétszeresen felirt (be- és kihozatal) közvetitő dijakon kivül. Első helyen áll itt az ugynevezett „bekötő“. Ez az a már emlitett épen nem ambrózia illatu rongydarab, a mibe az elzálogositott ruhanemüeket belegyömöszölik, hogy minden csontjukat — porczikájukat megőröljék. Ezért a bekötésért szokás esetenként külön 10 krt fizetni a közvetitő uraknak, a kik azonban tulajdonjogukról ezzel szemben csak a legritkább esetben mondanak le, a mikor a vendég kissé nagyszáju és lármát akar csapni. — Ékszereknél, — kucséber skatulyákat használnak, a miért az elzálogositó egyénisége arányában különféle dijakat szednek. — Vannak ezenkivül mindenféle ugynevezett otthontartási, átiratási, felfüggesztési, lefektetési és Isten tudja még micsoda egyéb járandóságok, a melyeket a megszorult atyafi készségesen fizet meg, mert egyrészt némi viszontszolgáltatást csakugyan kap érte, másrészt mert ugyan ki szállana perbe azzal a hatalmassággal, a kinek szeszélyétől függ, hogy üres zsebünk okozta zavarunkból milyen mértékben kapjuk meg a kivezető utat? — a kinek a kedvezésétől függ, egy vagy több napi vacsoránk és ebédünk?

Hosszadalmas lenne apróra venni a zálogházasok minden furfangját és ravaszságát. Tény az, hogy rendkivüli sok a visszaélés és a zálogházak intézménye még igen is kezdetleges és tökéletlen.

A Sáros- és Rudas fürdők felépitése.

Budapest tanácsa a főváros Sáros- és Rudasfürdő nevezetü gyógyfürdőinek felépitése, illetőleg az utóbbinak kiépitése czéljából vázlatos tervekre — az alább követhező feltételek mellett — nyilvános pályázatot hirdetett.

1.

A nyilvános pályázat hazai és titkos. A pályázatban csak magyar honpolgár vehet részt, a ki jogositott épitész, mérnök vagy épitőmester. A pályamü jeligével látandó el és az ugyanazon jeligével ellátott, a szerző nevét és lakczimét tartalmazó zárt levélke kiséretében nyujtandó be.

A pályatervek benyujtásának határideje *1904. évi junius hó 3-ik* napjának déli 12 órája.

2.

Pályázni mindkét gyógyfürdőre együttesen és külön-külön is lehet.

3.

A pályázó a következőket tartozik készíteni és bemutatni:

a) helyszinrajzot a tervezett épületek elhelyezésével és a parkozás feltüntetésével a kiadott helyszinrajz méretében;

b) minden emeletről egy alaprajzot;

c) annyi homlokzati rajzot, a hány lényegesen eltérő homlokzat terveztetik;

d) annyi metszetet, a mennyi a tervezetek tökéletes megértéséhez szükséges;

e) mindezen tervek 1 : 200 méretben készitendők;

f) megközelitő költségvetést a beépitendő köbtartalom szerint; a magasság a pinczetalajtól a főpárkány felső vonaláig számitandó;

g) magyar nyelven szövegezett tervleirást, mely a létesitendő épületek és helyiségek elrendezését, szerkezetét, gépberendezését, fütését, szellőztetését épitési anyagát magyarázza és az összes szükséges felvilágositásokat tartalmazza

4.

A bemutatott vázlatos tervek közül és pedig ugy a Sáros-fürdőre, valamint a Rudas-fürdőre készitett tervek közül a legjobbnak talált négy-négy terv alkotója a szükebbkörü kiviteli tervpályázatra szólittatik fel és ezenkivül eme tervek mindegyike külön-külön 3000 K-ával jutalmaztatik. A jutalomdij azonban csakis akkor adatik ki, ha a tervező a kiviteli tervpályázatban tényleg résztvett, illetőleg ha a vázlatos tervei alapján készitett kiviteli terveket bemutatta.

5.

A székesfőváros fentartja magának azt a jogot, hogy a nem jutalmazott pályatervek bármelyikét is 500 K-ért megvásárolhassa.

6.

A díjnyertes, valamint a megvett tervek is a székesfőváros kizárólagos tulajdonává lesznek s azokat a fürdők létesitése érdekében teljes szabadsággal használhatja fel a nélkül, hogy a tervezők a kiadott dijakon kivül bármi czimen valamely igényt támaszthatnának.

7.

A benyujtott pályaterveket az elnökből, 15 szavazó és 4 csak tanácskozó, összesen 19 tagból álló bizottság birálja meg.

A biráló bizottság elnöke a középitési bizottság elnöke, akadályoztatása esetén helyettese.

Tagjai: a középitési, a magánépitési és a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt vezető tanácsnokok; a középitészeti igazgató, a t. főorvos, a mérnöki hivatal épitési szakosztályának főnöke; a pénzügyi és gazdasági, a középitési és a közegészségügyi bizottmánynak két-két tagja; a magyar mérnök és épitész egyesületnek egy tagja; a magyar épitő művészek szövetségének egy tagja; az országos balneologiai egyesület egy tagja; a Rudas- és Artézi-fürdők igazgatói és orvosai.

8.

A biráló bizottságban a mérnöki hivatal épitési szakosztálya főnökének, a Rudas- és Artézi-fürdők igazgatóinak és orvosainak szavazatuk nincsen és csakis tanácskozási joguk van.

9.

A biráló bizottság a vázlatos tervek benyujtására kitüzött határidő letelte után azonnal megkezdi működését és két hónapon belül meghozza határozatát.

A biráló bizottság első sorban azt állapitja meg vajjon a pályatervek a pályázat feltételeinek megfelelnek-e. A feltételeknek meg nem felelő pályatervek a pályázatból kizárandók. Ezen határozathoz azonban a biráló bizottság jelen levő szavazó tagjai kétharmadának szavazata szükséges.

10.

A biráló bizottság a pályázatra elfogadott terveket megvizsgálván és megbirálván, nyilt szavazás útján végérvényesen dönt a megjutalmazandó, illetőleg a szükebbkörü kiviteli tervpályázatra bocsátandó, valamint a megvásárlandó pályatervek fölött

11.

A biráló bizottság határozatképességéhez az elnökön vagy helyettesén kivül legalább 8 szavazó tag jelenléte szükséges.

Határozatait, javaslatait és itéletét minden esetben nyilt szavazás utján szótöbbséggel hozza meg. A szavazatok egyenlő megoszlása esetében ujabb szavazás rendelhető el. Az elnök csak akkor szavaz, ha a megismételt szavazás eredménye szerint a szavazatok ismét egyenlően oszlanának meg.

12.

A biráló bizottság, itéletének meghozatala után, az itéletét, határozatait és javaslatait magában foglaló jegyzőkönyvet jelentés kiséretében a tanácsnak bemutatja. A tanács, a jelentés tudomásul vétele után, a megjutalmazandó tervek jeligés levélkéit felbontja, a „Fővárosi Közlöny“ hivatalos lapban közzé teteti a biráló bizottság jegyzőkönyveit és jelentését, és ugyanazon alkalommal intézkedik a kiviteli tervpályázat megtartása, valamint a megvásárolt tervekért fizetendő összegek kiutalványozása iránt.

13.

A biráló bizottság jelentésének a tanács részéről történt tudomásul vétele után a pályázatra benyujtott összes tervek alkalmas helyen 14 napig közszemlére tétetnek ki. Ennek elteltével a sem meg nem jutalmazott, sem meg nem vásárolt tervek visszaadatnak.

14.

A kiviteli tervpályázatra legalább hat havi határidő tüzetik ki.

15.

A kiviteli tervpályázatra benyujtott terveket ugyanazon bizottság bírálja meg és mond felettük birálatot, a mely a vázlatos tervek felett itélt és pedig a megállapitott eljárás szerint.

16.

A kiviteli tervpályázaton csakis *abszolut becsü* terv fogadható el.

17.

A kiviteli tervek benyujtására kitüzött határidő lejárta után a biráló bizottság legott összeül. Birálatának eredményét jelentésbe foglalva a tanács elé terjeszti. A tanács, mielőtt a biráló bizottság jelentését az eredmény fölött való döntés végett a közgyülés elé terjesztené, a kiviteli terveket az ügynek a közgyülés napirendjére való kitüzése előtt 8 napon át alkalmas helyen közszemlére teszi ki.

A kiviteli pályázat eredménye fölött Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának *közgyülése dönt.*

18.

A kiviteli tervpályázaton mindegyik fürdőre külön-külön legjobbnak talált abszolut becsü terv alkotója — a vele kötendő megbizólevél alapján — a kivitellel bizatik meg és tiszteletdija a Magyar mérnök- és épitész egyesület" választmányának 1892. évi május hó 7-én tartott ülésében elfogadott dijszabályzat III. osztálya szerint állapittatik meg.

A többi terv mindegyike egyenlően 2000 koronával dijaztatik, mely azonban csakis akkor fizettetik ki, ha a pályázat eredménye fölött a törvényhatósági bizottság közgyülése döntött.

19.

A pályatervek boritékban lepecsételve mindenkor a székesfőváros középitési igazgatójánál (Központi városház II. em. 267. ajtószám alatt) nyujtandók be. Az épitési programm, a gyógyfürdők helyszinrajza és az épitésre vonatkozó egyéb adatok ugyancsak ott szerezhetők meg.

A tözsdebiróság heti krónikája.

Peres ügynöki jutalék.

Decz. 16.

A wrdniki szénbánya tulajdonosai Pongrácz Testvérek ezelőtt 3 esztendővel ügynöki szerződést kötöttek Engelsmann József ó-becsei czéggel a wrdniki szén kizárólagos eladására. Engelsmann a kizárólagos eladást az ország egy bizonyos részére kötötte ki magának oly módon, ha a szénbánya az ő kerületében az ő megkerülésével találna üzleteket kötni, illetve szénszállitásokat eszközölni, ugy az ilyen üzletek után a jutalék szinte őt illeti meg Az esetben, ha a szénbánya ilyen direkt üzleteket nem hozna tudomására és ezáltal ügynöki jutalékától elesnék, minden egyes szállitott kocsirakomány után 6 korona kötbér volt szerződésileg kikötve. Engelsmann szerződése 1902. márczius 31-én lejárt, amikor is tudomására jutott, hogy Pongráczék az ő megkerülésével kerületében üzleteket csináltak és 300 waggon szenet szállitottak. Engelsmann erre 1800 korona kötbért követelt a wrdniki szénbányától, mely összeget kénytelen volt peres uton a budapesti tözsdebiróságnál beadott keresete szerint érvényesiteni. Ma volt ebben az ügyben a tárgyalás, ahol Engelsmannt dr. Oláh Dezső ügyvéd képviselte. A tárgyalás folyamán felperes tanukkal igazolta, hogy Pongráczék 241 waggon szenet szállitottak az ő megkerülésével. Tehát ilyen módon köztük létrejött szerződést megszegték és a kötbér követelése jogos. Alperes beismerte ugyan, hogy 241 waggon szenet szállitott Engelsmann megkerülésével annak kerületében azonban védekezése oda kulminált, hogy e szállitások az ügynöki szerződés lejárta után történtek már. A tözsdebiróság mindkét fél meghallgatása után *azt az elvi döntést hozta, hogy nem a szállitás ideje az irányadó, hanem az üzlet megkötésének napja. Minthogy a kötlevél aláirásának napja még a szerződés fennállásának idejébe esik, ugy alperest marasztalni kellett 1386 korona és az összes költségek megfizetésében.*

Kávés és tejnagykereskedő.

Decz. 16.

Grüner Jakab a Tátra kávéház tulajdonosa szerződést kötött Goldmann József tejnagykereskedővel, mely szerint az összes tejszükségletét kötelezte magát nála beszerezni. Egy ideig a szállitás teljesen rendben ment, mig Grüner vendégei kezdtek kimaradozni a kávéházból azért, mert az ott felszolgált tejes kávét nem tudták meginni. Grüner erre figyelmeztette Goldmannt, hogy küldjön jobb tejet, mert ezt, amit most szállit, nem használhatja. Goldmann azonban tovább szállitotta a Grüner által savanyunak, vizesnek és rossznak minősitett tejet, mig ennek átvételét Grüner megtagadta a szerződés felbontását kérte, a Goldmann szerződés felbontása miatt az abban kikötött kötbért per utján követelte Grünertől, mely ügyet ma tárgyalta a tözsde választott birósága. Goldmann Józsefet dr. Mangold Ármin, alperes Grünert pedig dr. Füzesséry Árpád képviselte. A tárgyalás során Grüner is Goldmann is tanukra hivatkozott, akiket Grüner pinczérje és Goldmann kocsisa személyében ki is hallgatott a biróság. A biróság mindkét fél meghallgatása után Grünert kötbér megfizetésében marasztalta, avval az indokolással, hogy Grünernek ha a tej minősége ellen kifogása volt, köteles lett volna a tejet vegyvizsgálatnak alávetni, amely hivatva lett volna, a tej minőségéről nyilatkozni. Alperesnek nem állott jogában a kifogásolt tejet rossznak minősiteni.

KÖZGAZDASÁG.

Az olasz kereskedelmi szerződés. A *római* kamarának a kereskedelmi szerződésekre és a vámtarifa megállapitására kiküldött bizottsága hozzájárult ahhoz a törvényjavaslathoz, a mely szerint a kormányt megbizzák, hogy Magyarország-Ausztriával ideiglenes kereskedelmi szerződést kössön és az esetleg szükséges intézkedéseket megtegye. A bizottság elhatározta továbbá, hogy a kormányhoz azt a fölhivást fogja intézni hogy arra az esetre, ha e törvényjavaslat fölhatalmazása alapján intézkednék, haladéktalanul uj vámtarifa-javaslatot terjeszszen a kamara elé. *Colajanni* előadó ebben az értelemben jelentést tett a kamarának. A kamara elhatározta, hogy ezt a törvényjavaslatot, a mely szerint fölhatalmazzák arra, hogy Magyarország-Ausztriával ideiglenes kereskedelmi szerződést kössön, tárgyalás alá veszik.

Czukorkivitel Amerikába. *Washingtonból* jelentik: Az angol kormány hivatalosan értesitette a miniszterelnökséget, hogy elvárja, hogy a brit Antillákról jövő czukrot az Egyesült-Államokban a *legnagyobb kedvezmény* alapján ugyanolyan föltételekkel bocsátják be, *mint a kubai czukrot.* Nem kételkednek azon, hogy Németország, Magyarország-Ausztria, Francziaország és a többi répatermelő állam hasonló követelésekkel áll elő. Emlékezetes, hogy Olecy volt államtitkár Cleveland idejében ezt a követelést el nem fogadhatónak nyilvánitotta.

A Magyar-Osztrák Bank kimutatása deczember 15-éről a rendes deczemberi képet mutatja, a mikor a hónap első felében a medio ellenére nem nagyok az igények. A szükséglet rendesen csak a hónap második felében áll be, a mikor már megtörténnek az előkészületek az ultimóra, mely ezuttal az év végét is jelenti. A váltótárcza 9,129.000 korona csökkenést mutat, a mi a tavalyi kimutatáshoz képest a felényinél is nagyobb javulásnak mondható, a mennyiben tavaly deczember 15-én körülbelül 20 millióval csökkent a váltótárcza. Az idei helyzet még azzal jobb a tavalyinál, hogy az idén a váltótárcza állaga 300.249 000 korona, mig tavaly csak 258,780.000 korona volt. Ennek a helyzetnek megfelelt a nyilt piacz helyzete is, a hol kevés az anyag és a kamatláb szilárdságát csak az okozta, hogy az eszkomptőrök visszatartók voltak, mert készülnek az ultimóra. Az angol bank medióra ismét gyöngült ugyan, a mennyiben tartaléka 45·2 százalékra csökkent, de az a csekély gyöngülés és a bankjegyforgalom emelkedése 43.000 fonttal nem áll kapcsolatban a pénzpiacz viszonyaival. Ennek oka nem más, mint a rendes karácsonyi forgalom, mely Angliában mindig igen nagy szokott lenni. És minthogy a nyilt piaczon a magánkamatláb is csökkent, az angol bank ebben az évben nem fogja fölemelni a kamatlábat. A német birodalmi bank ma közzétett kimutatása szintén javulást mutat, a mennyiben érczkészlete és a birodalmi péntári jegyek összege, az utóbbi bár nagyon kis mértékben, emelkedett. A pénzpiacz helyzete tehát Európában megnyugtató. A jegybanknak kimutatásában még örvendetes az érczkészlet szaporodása 4 millió koronával, ugy hogy az 1437,233.000 korona érczkészlettel szemben a bankjegyforgalom 1639,068.000 korona a melyből 235,209.000 korona adómentes. A kimutatás hivatalos adatai ezek:

Bankjegyforgalom 1639,068.000 (— 7,147.000) korona. Érczkészlet 1477,233.000 (+ 4,077.000) korona. Váltótárcza 300,429 000 (— 9,129.000) korona. Lombardüzlet 39,573.000 (141.000) korona. Adómentes bankjegytartalék 235,209.000 (+ 11,232.000) korona.

Hirek a városházáról.

A marhaközvágóhíd átalakitása. A budapesti közvágóhíd és vásár modern berendezésre leendő átalakitását a főváros évek óta tervezi. A jövő évi költségvetésben nagyobb összeget vettek fel a programmtervek kidolgozására s a tanács utasította a mérnöki hivatalt, kogy a tervezetet mielőbb állitsa össze. A hivatal most mutatta be jelentését, amelyben az átalakitás munkáját a következőkben irányozta elő: Első és legszükségesebb a központi hütő, gép- és kazánház berendezése, amelynek a vágóhíd már ma nagy hiányát érzi. Ennek berendezése után a mai hütőkből tágas előhütőket terveznek. — A vágókamrákban a mai kezdetleges szerkezetek kiküszöbölésével uj rendszerü emelő és szállitó szerkezetet kell felállitani. A próbavágóhíd épületét megfelelőbb módon kell berendezni. — Megváltoztatandó a vásártéri berendezés. uj vasuti felszerelés kell a vásártelepre és a rakodóhoz; a konzumvásártelepnek uj helyet kell kijelölni; a vásárra érkező állatok elhelyezésére uj istállók létesitendők, külön a gazdasági, a belföldi és a külföldi állatok részére. Végül a Hungária-körútnak a vásártéri istállók mellett elhuzódó vonalát kivánja a hivatal ideiglenesen megnyitni. — Az előterjesztett tervezet teljes kidolgozására a hivatal öt külön munkaerő kirendelését kéri.

Heverő ügyek. A naphegyi-utak telektulajdonosai már régóta sürgetik a fővárost, hogy állapitsa meg az utak végleges szinmagasságát, mert ennek ismerése nélkül senki sem mer épitkezésbe bocsájtkozni, sőt még a telkek sem kerithetők el, holott erre szabályrendelet kötelez. A tanács javaslatot kért a mérnöki hivataltól, amely azt ajánlotta, hogy az utak szinmagasságánál 10% emelkedési maximum állapittassék meg. A tanács ezt tudomásul vette ugyan, de további intézkedéseket nem tett. Most beleszólt az ügybe a fővárosi közmunkák tanácsa. Abban a nézetben van, hogy a 10%-os emelkedési maximum a magánérdekek megsértése nélkül nem vihetők keresztül. Bárhogy álljon is a dolog, a közmunkatanács égető szükségnek tartja, hogy e kérdés végre elintézést nyerjen, mert indokolatlan halogatással nem szabad gátat vetni a naphegyi részek fejlődésének. Kéri ez okból a tanácsot, hogy az utszinmagasságra vonatkozó terveket mihamarább készittesse el s azokat vele is ismertesse.

Pinczék a királyi palota kertje alatt. A királyi palota kiépitésével kapcsolatban szabályozni kellett a Szarvas-teret és a Lógody-utczát. E rendezés alkalmával arra a különös fölfedezésre jutottak, hogy az Attila-utczai házak pinczéinek nagyobbrésze alányulik nemcsak a Lógody-utcza, hanem a *királyi palota kertje alá is*. Hogy ez az állapot egyáltalán nem türhető, azt mindenki be fogja látni. A közmunkatanács néhány pinczét már is betömetett s több pinczének a betömése most van folyamatban.

Olcsó hus. A tanács tudvalevőleg hatósági mészárszéket állittatott a közvágóhidon. E hatósági mészárszékben eddig hetenként csak három napon: pénteken, szombaton és vasárnap árultak hust és zsirt. A kereslet azonban az idők folyamán igen megnövekedett s a tanács ezért elrendelte, hogy a téli idényben mindennap délután 4-től 7-ig mérjenek hust a hatósági mészárszékben. E mészárszékben három kilónál többet egy vevőnek el nem adnak. A husnemű egyébként igen olcsó. Igy 1 kiló jobb minőségű disznóhus 80—90 fillér; a csontos részek 40 fillérért is kaphatók. A párolt hus még olcsóbb. Egy kiló első minöségü zsirnak az ára 1 korona, másodrendüé 70 fillér. Nem csoda, ha a szegényebb nép seregestül tódul oda.

Bukott kereskedők visszaélései. Állandó szokását képezi nálunk a vagyonbukott kereskedőknek, hogy mindenféle csalafintasággal élnek a közönség megtévesztésére A kereskedelmi miniszter most fölhivta az iparhatóságok figyelmét a vagyonbukottak visszaéléseire. Rendes dolog például, hogy a bukott kereskedő rögtön a bukása után uj üzletet nyit a felesége nevén. A hatóságoknál nem szerepel mint tulajdonos, de a czégtáblán az ő neve olvasható, mely után szabad szemmel alig olvasható vagy a czifrázatok közzé rejtett apró betükkel van oda téve ez a két betü: „né“. Az ilyen csalafintaságokat a kereskedelmi miniszter nem akarja tovább türni, miért fölhivta most az iparhatóságokat, hogy a közönség megtévesztésére szánt eme visszaéléseket figyeljék s szigoruan torolják meg.

Az őszeresek kérelme. A Teleky-téri őszeres csarnokot nyáron este 8-ig, télen pedig 6-ig szabad nyitva tartani. Az őszeresek egyesülete most arra kéri a tanácsot, engedje meg, hogy a csarnok szombati napokon télen is este 8-ig legyen nyitva tartható. Azzal okolják meg kérelmüket az őszeresek, hogy a szegény munkás ember — mint azt a tapasztalás bizonyitja — rendszerint szombaton az esti órákban szokta beszerezni szükségleteit, mert hétfőn már többnyire nincsen pénze.

Magy. kir. államvasutak. Üzletvezetőség Kolozsvártt.
32726/903. III. szám

Pályázat.

A magyar királyi államvasutak Segesvár állomásán berendezett vendéglői üzlet 1904. évi április hó 1-től számitandó 5 évre bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyittatik.

Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik nevezett állomási vendéglőt bérbevenni óhajtják, hogy a szzbályszerüen felbélyegzett és bizonyitványaikkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb *1904. évi január hó 8-án déli 12 óráig* külön lepecsételt és „Ajánlat a Segesvár állomási vendéglő bérletére“ megjegyzéssel ellátott boritékban a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) czimezve küldjék be.

Ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál 1904. évi január hó 7-dikéig bánatpénz fejében 400 koronát készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta utján külön boritékban beküldeni.

Az értékpapirok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 napnál nem régibb, utolsó és a névértéket meg nem haladó napi árfolyam szerint számittatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténtére hivatkozás teendő, de a letétről nyert elismervény nem melléklendő.

Az üzletvezetőség fentsrtja magának azon jogot, hogy az ajánlattevők közül, függetlenül a f lajánlott összeg magasságától, belátásához képest. szabadon választhasson.

A fenti feltételektől eltérő, vagy a kitüzött határidőn tul beérkező ajánlatok, továbbá oly ajánlatok, melyek táviratilag tétettek, s végre olyanok, melyekre az előirt bánatpénz le nem tétetett, figyelembe vétetni nem fognak.

Ezen vendéglőre vonatkozó részletes feltételek a magy. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége III. osztályában tudhatók meg (E. M. K, E. palota, II. emelet 33. ajtó) a melyekre nézve e helyen is megjegyeztetik, hogy a III. osztályu ét- és egyuttal váróteremnek fütésére és világitására szükséges anyagok fele részben é. p. 140 kgr. kőolaj és 6 m³ tüzifa, esetleg ezzel egyenértékü szén bérlőnek dijtalanul lesz kiszolgáltatva.

Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kivül a bérlő czéljaira szolgáló két szoba és egy padlásszobából álló magánlakás is adatik.

Kolozsvár, 1903. deczember hó 15-én.

Az üzletvezetőség.

Magy. kir. államvasutak igazgatósága.
175.759/903. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága a nagyszombati pályaudvar felvételi épületének gázvilágitási berendezéséhez szükséges világitó-testek és lámpás-oszlopok szállitására pályázatot hirdet.

Az emlitett világitó-testek és oszlopok részletes körülirását tartalmazó „költség számitás“ minta — továbbá az „ajánlat“ minta és az emlitett tárgyak szállitására — valamint az ajánlattételre nézve érvényes feltételeket tartalmazó „pályázati felhivás“ a magyar királyi államvasutak igazgatóságának anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest, VI. Andrássy-ut 73. II. em. 48.) dijtalanul kapható, de a „pályázati felhivás“ valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál is megtekinthető.

Az előirt módon kiállitott, aláirt, bélyegekkel ellátott és lepecsételt ajánlatok f. é. *deczember 29-én* déli 12 óráig a fent emlitett szakosztálynál benyujtandók, vagy posta utján oda beküldendők.

Bánatpénzképen az ajánlott tárgyat, értékének 5%-a f. é. deczember 28-án déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak főpénztáránál leteendő.

Elkésve benyujtott, valamint a pályázati felhivásban részletesen előirt feltételektől eltérő ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapest, 1903 deczember hóban.

Az igazgatóság.

Magyar királyi államvasutak Igazgatósága.
18580/903. III. szám.

Az utipodgyász elszállitása a lakásról.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesités szerint: a magyar kir. államvasutak központi városi menetjegyiroda (Budapesten, V. ker., Vigadó-tér 1. sz.) az utazó közönség kényelmére a vasuton feladandó utipodgyászt élőszóval, irásban vagy telefon utján való bejelentésre a székesfőváros IV—IX. kerületeiben fekvő lakásokon átveszi és azt megállapitott szállitási dijak beszedése mellett saját hivatalos helyiségében vasuti podgyászként felveszi az illető budapesti pályaudvarra kiszállitja s a kivánt vonathoz átadja.

A bejelentésnek a központi menetjegyirodában a szándékolt utazást megelőző napon kell történnie.

Az átadott podgyászra vonatkozó hivatalos vevényt és a szükséges vasuti menetjegyet a menetjegyiroda hivatalos helyiségében szolgáltatja ki vagy kivánatra 40 fillér dijért a lakásra is elküldi. — Az emlitett menetjegyirodában, mely helyiségeiben egy idegenforgalmi iroda, olvasó-terem, etnografiai és házi iparbazár továbbá egy tudakozó iroda fürdők számára létezik, a szükséges összes különféle menetjegyek még pedig a tervezett utazás megkezdése előtt már néhány nappal elébb is megválthatók és ugyanott bármely utazási ügyben szóval vagy irásban dijmentes felvilágositás nyerhető.

Budapest, 1903. deczember hóban.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.
Készit:
Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizmütelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.
Befizetett részvénytőke 10 millió korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).
Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.
Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).
Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.
Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)